Jo Dieviškosios Kilnybės A.C. Bhaktivedantos Svamio Prabhupādos knygos

lietuvių kalba:

Bhagavad-gītā, kokia ji yra
Śrīmad-Bhāgavatam, 1–4 giesmės
Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo
Viešpaties Caitanyos mokymas
Atsidavimo nektaras
Savęs pažinimo mokslas
Śrī Īšopaniṣada
Anapus laiko ir erdvės
Pamokymų nektaras
Yogos tobulybė
Akistata su mirtimi
Kelionė į savęs atradimą
Anapus gimimo ir mirties
Tobuli klausimai, tobuli atsakymai

anglų kalba:

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam, 1–10 giesmės
Śrī Caitanya-caritāmṛta
Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īšopaniṣad
Easy Journey to Other Planets
Teachings of Lord Kapila, the Son of Devahūti
Teachings of Queen Kuntī
The Science of Self-Realization
The Path of Perfection
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
Perfect Questions, Perfect Answers
Transcendental Teachings of Prahlāda Mahārāja
Kṛṣṇa, the Reservoir of Pleasure
The Journey of Self-Discovery
Life Comes From Life
The Perfection of Yoga
Beyond Birth and Death
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-vidyā: The King of Knowledge
Elevation to Kṛṣṇa Consciousness
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift
A Second Chance
Message of Godhead
Žurnalas „Back to Godhead“ *(pradininkas)*

Śrīmad-Bhāgavatam, Fourth Canto, Part Two (Lithuanian)

Skaitytojus, susidomėjusius knyga, Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija kviečia rašyti arba apsilankyti centruose:

ISKCON
Raugyklos g. 23-1, 01140, Vilnius
tel. +370-5-2135218
www.gauranga.lt

ISKCON
Savanorių pr. 37, 44255, Kaunas
tel. +370-37-222574
krsna.info@gmail.com
www.nitaigauracandra.lt

Kauno Vedų kultūros centras
Panerių g. 187, 48437, Kaunas
tel. +370-37-360710
info@veducentras.lt
www.veducentras.lt

Knygas anglų kalba galima užsisakyti adresu:
Bhaktivedanta Library Services
Petite Somme 2, 6940 Durbuy, Belgium
www.blservices.com

Tekstas © 2012 The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

Iliustracijos © The Bhaktivedanta Book Trust,
The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

www.krishna.com
www.bbt.se

ISBN 978-91-7149-692-8

Knyga atspausdinta 2012 m. Indijoje

Turinys

Pratarmė *xiii*
Leidėjų žodis *xvii*

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS
Viešpats Viṣṇu atvyksta į Mahārājos Pṛthu aukojimo areną **00**

Į aukojimo areną atvyksta Viešpats Viṣṇu 1
Išmintingieji atsiriboja nuo kūno 5
Bhakto mintys išskaidrėja ir išsiplečia jo akiratis 10
Viešpats Viṣṇu moko karalių Pṛthu 13
Viešpatį Viṣṇu žavi Pṛthu dorybės 16
Karalius Pṛthu garbina Viešpaties lotosines pėdas 19
Mahārājos Pṛthu maldos 23
Klausymasis iš tyro bhakto lūpų 26
Lakṣmī, visatos motina 28
Gražių Vedų žodžių suklaidinti žmonės 30
Viešpats laimina Mahārāją Pṛthu 32
Viešpats grįžta į Savo buveinę 37

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS
Mahārājos Pṛthu pamokymai **00**

Nuostabiai išpuošta sostinė 1
Miestelėnai sveikina karalių 6
Pusdieviai seka Pṛthu pavyzdžiu 10
Karalius Pṛthu surengia didingą aukojimą 13
Graži Mahārājos Pṛthu kalba 20
Nedoro valdovo likimas 24
Pasaulyje egzistuoja aukščiausiasis teisėjas 27
Niekingi žmonės nesuvokia religijos tikslų ir prasmės 30
Bhakto atsižadėjimas 32
Viešpats priima įvairias aukas 34
Vaiṣṇavai pranašesni už karališkosios šeimos narius 37

Nuolatinė tarnystė brahmanams ir *vaiṣṇavams* 40
Viešpats priima aukas per bhaktų burnas 41
Vaiṣṇavų lotosinių pėdų dulkės 43
Šventieji pasveikino karalių Pṛthu 45

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS
Mahārājos Pṛthu pamokymai **00**
Keturių Kumārų pasirodymas 1
Karalius išreiškia pagarbą keturiems Kumārams 4
Pagarbos persmelkta karaliaus Pṛthu kalba 6
Keturi Kumārai visada atrodo kaip maži vaikai 12
Sanat-kumāro kalba 17
Aukščiausias gyvenimo tikslas 21
Viešpatį šlovinančių pasakojimų nektaras 23
Bhaktai turi gyventi paprastai 24
Atsidavimo tarnystės tobulinimas 25
Sielos tapatinimas su tuo, kuo ji iš tikrųjų nėra 28
Didžiausia kliūtis siekiant gyvenimo tikslo 32
Išvadavimas – svarbiausias žmogaus gyvenimo tikslas 35
Paramātmā yra visada transcendentiška 38
Sunku įveikti neišmanymo vandenyną 40
Pṛthu Mahārāja atiduoda visą savo turtą Kumārams 45
Kumārai šlovina karaliaus dorybes 48
Vienintelis Mahārājos Pṛthu tikslas buvo patenkinti Viešpatį 50
Mahārāja Pṛthu susilaukia penkių sūnų 53
Mahārāja Pṛthu patenkina visų gyvųjų būtybių troškimus 58
Mahārājos Pṛthu šlovė 63

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS
Mahārājos Pṛthu pamokymai **00**
Mahārāja Pṛthu pasitraukia į mišką 1
Rūsčios Mahārājos Pṛthu askezės 6
Mahārāja Pṛthu pašvenčia save atsidavimo tarnystei 10
Pṛthu Mahārāja atsiskiria nuo materialaus kūno 13

Pṛthu Mahārāja atsikrato visų tapatybės formų 18
Karalienė Arci išeina į mišką paskui savo vyrą 19
Karalienė Arci sudeda kremacinį laužą 21
Pusdievių žmonos šlovina karalienę Arci 25
Karalienė Arci prisiartina prie vyro pasiektos planetos 29
Nauda, gaunama klausantis pasakojimo apie Mahārāją Pṛthu 32
Net ir tyras bhaktas turi klausytis apie Pṛthu Mahārājį 37

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Viešpaties Śivos giesmė 00

Vijitāśva tampa pasaulio imperatoriumi 1
Trys Mahārājos Antardhānos sūnūs 4
Mahārājos Barhiṣato vestuvės 11
Prācīnabarhio sūnūs susitinka Viešpatį Śivą 15
Viešpatį Śivą lydi Jo grėsmingos energijos 18
Pracetai prieina platų ežerą 20
Viešpats Śiva kreipiasi į Pracetus 26
Bhaktai labai brangūs Viešpačiui Śivai 28
Viešpaties Śivos malda 33
Śiva meldžiasi Viešpačiui Aniruddhai 36
Viešpats skleidžia po visą pasaulį iš Jo kylančius transcendentinius garsus 40
Viešpats yra vyriausias ir svarbiausias džiaugsmo subjektas 42
Viešpats yra grožio visybė 45
Viešpaties pečiai kaip liūto 49
Viešpaties lotosinių pėdų grožis 52
Bhaktui Viešpats yra lengvai pasiekiamas 54
Laikas neturi galios bhaktui 56
Viešpats pasklidęs po visą visatą 60
Viešpaties kosminio pavidalo sandara 62
Vadinamoji šio pasaulio laimė 64
Laikas viską paverčia dulkėmis 65
Net ir Viešpats Brahmā garbina Aukščiausiąjį Dievo Asmenį 67
Šventojo vardo kartojimo *yoga* 71

Žinios yra didžiausias laimėjimas 75
Viešpaties Śivos maldos kartojimo nauda 76

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS
Karaliaus Purañjanos savybės **00**

Nārada pajunta užuojautą karaliui Prācīnabarhiṣatui 3
Žmonės, kuriems terūpi „gražiai gyventi“ 6
Nārada pasakoja istoriją apie valdovą vardu Purañjana 9
Karalius Purañjana turi begalę materialių troškimų 12
Miesto su devyniais vartais aprašymas 14
Karalius Purañjana susitinka nepaprasto grožio moterį 20
Karalius Purañjana kreipiasi į moterį 25
Purañjana pasisako esąs garsus didvyris 29
Mergina kalba karaliui 33
Šeiminio gyvenimo teikiama laimė 39
Karalius ir moteris įžengia į miestą 43
Devynių vartų aprašymas 46
Karalius vykdo visus savo karalienės kaprizus 56
Visas karaliaus gyvenimas buvo apgaulė 62

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS
Karaliaus Purañjanos medžioklė miške ir karalienės rūstybė **00**

Karalius išvyksta į mišką 1
Karalius nužudo daug nekaltų gyvūnų 5
Savo įnoriams pataikaujantis žmogus patiria nuopuolį 8
Bemedžiodamas karalius pavargsta 10
Karalius pasiduoda Kupidono kerams 13
Gera žmona duoda išmintingus patarimus 16
Karalius šlovina savo žmonos grožį 23

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS
Caṇḍavega puola karaliaus Purañjanos miestą. Kālakanyos būdas **00**

Karalius Purañjana patenkina su žmona savo meilės aistrą 1

Karalius visai pameta galvą 3
Karalius su žmona pradeda tūkstantį šimtą sūnų 6
Karalius apvesdina savo sūnus ir dukras 8
Karalius Purañjana garbina pusdievius 11
Karalius vardu Caṇḍavega 16
Karalius ir jo draugai sunerimsta 17
Laiko dukra prakeikia Nāradą Munį 22
Yavanų karalius kreipiasi į Kālakanyą 27

DVIDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Kaip Purañjana kitą gyvenimą gimė moterimi 00

Grėsmingi kariai užpuola Purañjanos miestą 2
Karalius praranda savo grožį ir turtus 6
Kālakanyā suniokoja karaliaus miestą 10
Gyvatė sprunka iš miesto 14
Karalius pergyvena dėl šeimos narių 18
Yavana-rāja atskuba suimti karalių 22
Karalius negali prisiminti Supersielos 25
Purañjana gimsta karaliaus dukra 28
Karaliaus Malayadhvajos vaikai 30
Karalius Malayadhvaja pasitraukia į nuošalią vietovę 33
Karalius Malayadhvaja pakyla virš santykinumų 37
Karalius Malayadhvaja pelno tobulą žinojimą 40
Karalienė Vidarbhī tarnauja savo vyrui 43
Karalienė aprauda vyro mirtį 47
Brahmanas ramina karalienę 51
Supersiela yra pats artimiausias draugas 53
Siela paslėpta kūno mieste 58
Tikroji sielos ir Supersielos padėtis 61

DVIDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Nārados ir karaliaus Prācīnabarhio pokalbiai 00

Gyvoji esybė kraustosi iš vieno kūno į kitą 2

Juslių apibūdinimas 6
Akys nuolat žvelgia į įvairias formas 10
Guņų poveikis protui 16
Materialaus kūno gyvenimo trukmė palengva mažėja 21
Gyvoji esybė įgyja įvairius kūnus 26
Gyvoji esybė yra tarsi šuva 30
Galutinis visų problemų sprendimas 34
Krṣņos sąmonės plėtojimas 38
Pusdievių garbinimas nepadeda pažinti Viešpaties 45
Vedų apeiginė praktika nėra gyvenimo tikslas 47
Viešpatį galima patenkinti tik atsidavimo tarnystės praktika 49
Dvasinis mokytojas tapatus Krṣņai 51
Netvirta šeimyninio gyvenimo padėtis 54
Didieji išminčiai irgi nesuvokia gyvenimo tikslo 57
Subtilusis kūnas niekur neišnyksta 60
Gyvoji būtybė įgyvendina viską, kas jai šauna į galvą 62
Mąstysena yra ankstesniosios ir būsimosios fizinės būklės rodiklis 66
Bhaktas regi kosminį pasaulį tokį, kokį jį regi Viešpats 69
Sielos persikūnijimas 75
Kaip gyvoji būtybė tampa sąlygota 78
Karalius Prācīnabarhis palieka rūmus 81
Šis pasakojimas pašventina materialų pasaulį 84

TRISDEŠIMTAS SKYRIUS
Pracetų žygiai **00**

Pracetai pelno Viešpaties prielankumą 3
Viešpaties kūno apibūdinimas 5
Viešpats kreipiasi į Pracetus 7
Pramlocos ir Kaṇḍu dukra 13
Pracetams skiriamos ypatingos gėrybės 17
Bhaktai savo veikloje išgyvena vis stiprėjantį naujumo ir šviežumo jausmą 20
Pracetų maldos 22
Materija neturi Viešpačiui galios 24

Viešpats stebi visus gyvųjų esybių darbus 26
Dievybės pavidalas yra vienas iš Viešpaties pasireiškimo formų 28
Viešpats garsėja Anantos vardu 31
Bendravimas su tyrais bhaktais 34
Bhaktai apvalo net šventas piligrimystės vietas 37
Viešpats vadinamas Vāsudeva 42
Pracetai nori nušluoti medžius nuo Žemės paviršiaus 45
Dakṣos gimimas 48

TRISDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS
Išminčiaus Nārados pamokymai Pracetams 00
Pracetai išeina iš namų 1
Nārada atvyksta aplankyti Pracetų 3
Nārados pamokymai Pracetams 8
Žmogus gimsta tris kartus 10
Palankios veiklos tikslas 13
Viskas kyla iš Aukščiausiojo Viešpaties 15
Viešpats – visų būtybių Supersiela 18
Bhaktų tarnystė Viešpačiui teikia didelį malonumą 21
Pracetai pasiekia aukščiausiąją buveinę 24

Priedai
Apie autorių 00
Cituoti šaltiniai 00
Žodynėlis 00
Kaip tarti sanskritą 00
Sanskrito posmų rodyklė 00
Cituotų posmų rodyklė 00
Abėcėlinė-dalykinė rodyklė 00

Pratarmė

Žmogus turėtų žinoti, ko labiausiai stinga šiuolaikinei visuomenei. Ko gi jai stinga? Praėjo tie laikai, kai geografinės sienos griežtai skirstė žmoniją į pavienes šalis ir bendruomenes. Žmonių visuomenė dabar ne taip užsisklendusi, kaip viduramžiais, pasaulyje ryškėja tendencija jungtis į bendrą valstybę, vieningą visuomenę. Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, tokie dvasinio komunizmo idealai didesniu ar mažesniu mastu grindžiami visos žmonių bendruomenės, teisingiau sakant, visos gyvų būtybių energijos vienovės idėja. Didieji mąstytojai regi būtinybę visuotinai įsigalėti šiai ideologijai. „Śrīmad-Bhāgavatam“ idėjos puikiausiai gali patenkinti žmonijos poreikį vienytis. Ji prasideda Vedāntos filosofijos aforizmu *janmādy asya yataḥ,* keliančiu vienovės idealą.

Mūsų laikais žmonija vaduojasi iš užmaršties tamsumų. Visame pasaulyje sparčiai žengiama į priekį, kuriama vis daugiau materialių patogumų, plėtojami švietimas ir ekonomika. Tačiau visuomenės organizme tebėra nepašalinta pūliuojanti rakštis, todėl dėl menkiausios dingsties kyla vis nauji aštrūs konfliktai. Būtina surasti kelią į taiką, draugystę ir klestėjimą, kurių siektų bendro tikslo vienijama žmonija. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pajėgi įgyvendinti šį uždavinį, nes ji formuoja kultūrą, kurios tikslas – visos žmonijos dvasinis atgimimas.

Norint pakeisti demonišką visuomenės veidą, „Śrīmad-Bhāgavatam“ studijas būtina įtraukti į mokyklų ir universitetų mokymo programas, kaip tai, remdamasis savo patirtimi, rekomendavo didis bhaktas* Prahlāda Mahārāja:

> *kaumāra ācaret prājño dharmān bhāgavatān iha*
> *durlabhaṁ mānuṣaṁ janma tad apy adhruvam artha-dam*
> (SB 7.6.1)

Žmonių visuomenės susipriešinimą sąlygoja tvirtų principų stoka bedieviškoje civilizacijoje. Tačiau Visagalis Dievas egzistuoja. Iš Jo viskas kyla, į

* *bhaktas* – Viešpačiui atsidavęs Jo pasekėjas.

Jį viskas remiasi ir Jame randa atilsį. Materialistinis mokslas dėjo nepakankamai pastangų, kad aptiktų pirminį kūrinijos šaltinį, tačiau toks esaties šaltinis neabejotinai egzistuoja. „Śrīmad-Bhāgavatam“, arba puikioji „Bhāgavatam“, labai argumentuotai, autoritetingai nušviečia šį klausimą.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai transcendentinio mokslo veikalas, leidžiantis pažinti ne tiktai pirminį visa ko šaltinį, bet ir suvokti, kas mus su juo sieja. Jis teigia, kad mūsų priedermė yra tobulinti žmonių visuomenę remiantis tobulomis žiniomis. Šis įspūdingas veikalas parašytas sanskrito kalba, tačiau dabar skaitytojas gali susipažinti su išsamiu jo vertimu į anglų kalbą. Tereikia atidžiai jį perskaityti, ir tobulai suvoksime Dievą, pažinsime tiek daug, kad pajėgsime atremti visų ateistų puolimus. Bet svarbiausia tai, kad perskaitę šį veikalą Dievo realumu nesunkiai įtikinsime ir šalia mūsų esančius žmones.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ prasideda nuo apibūdinimo, kas yra pirminė priežastis. Tai yra autoritetingas „Vedānta-sūtros“ komentaras, kurį parašė tas pats autorius – Śrīla Vyāsadeva. Pirmose devyniose giesmėse jis padeda skaitytojui nuosekliai suvokti Dievą ir galų gale pasiekti aukščiausiąją Jo pažinimo pakopą. Vienintelis reikalavimas studijuojant šią didžią transcendentinės išminties knygą – skaityti ją nuosekliai, puslapis po puslapio, nesistengiant paskubomis ją perbėgti, kaip tai daroma skaitant įprastas knygas. Reikia atidžiai, vieną po kito studijuoti visus jos skyrius. Kiekviename skyriuje pateikiami originalūs sanskrito tekstai, jų lotyniška transliteracija, pažodinis vertimas, kiekvieno posmo vertimas ir komentarai. Taigi sudarant knygą pasirūpinta, kad baigęs skaityti pirmąsias devynias jos giesmes skaitytojas taptų Dievą pažinusia siela.

Dešimtoji giesmė skiriasi nuo pirmųjų devynių tuo, kad joje tiesiogiai aprašyti Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos transcendentiniai darbai. Tiems, kurie nesusipažino su pirmosiomis devyniomis giesmėmis, gilesnioji dešimtosios giesmės prasmė bus nesuprantama. Visą knygą sudaro dvylika giesmių, ir geriausia skaityti ją iš eilės, nedidelėmis dalimis.

Turiu pripažinti, kad verčiant „Śrīmad-Bhāgavatam“ galbūt ne viskas pavyko, ir vis dėlto tikiuosi, kad nepaisydami kai kurių trūkumų mąstantys žmonės ir visuomenės vadovai gerai įvertins šio veikalo pasirodymą. Tokios vilties įkvepia šie „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.5.11) žodžiai:

tad-vāg-visargo janatāgha-viplavo yasmin prati-ślokam abaddhavaty api
nāmāny anantasya yaśo 'ṅkitāni yac chṛṇvanti gāyanti gṛṇanti sādhavaḥ

„Visai kas kita kūriniai, kurių puslapiuose gausu pasakojimų, aukštinančių transcendentinius neribotojo Aukščiausiojo Viešpaties vardus, šlovę,

pavidalus ir žaidimus. Transcendentiniai jų žodžiai skirti sukelti perversmą paklydusios ir dorą praradusios civilizacijos gyvenime. Tokių transcendentinių kūrinių, tegu jie būtų ir netobulos formos, klausosi, juos gieda ir pripažįsta nepriekaištingai tyri ir dori žmonės.“

Oṁ tat sat

A. C. Bhaktivedānta Svamis

Leidėjų žodis

„Bhāgavata Purāṇa“ skaisti tartum saulė. Ji nušvito virš horizonto tuojau po to, kai Viešpats Kṛṣṇa, o paskui Jį religija, išmintis ir kita, pasitraukė į Savo buveinę. Ir tie, kurių akis aptemdė tirštos neišmanymo miglos, tvyrančios šiame Kali amžiuje, iš šios Purāṇos pasisems šviesos“ („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.3.43).

Amžinoji Indijos išmintis, sudėta į senuosius sanskrito tekstus Vedas, aprėpia visas žmogaus pažinimo sritis. Nuo amžių Vedos buvo perduodamos iš lūpų į lūpas, ir tik prieš penkis tūkstančius metų jas užrašė Śrīla Vyāsadeva, literatūrinis Dievo įsikūnijimas. Sudaręs Vedas, Vyāsadeva jų esmę išdėstė aforizmais, kurie pagarsėjo „Vedānta-sūtrų“ vardu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (arba „Bhāgavata Purāṇa“) – tai „Vedānta-sūtrų“ komentaras, kurį parašė Vyāsadeva. Šią knygą jis sudarė savo dvasinio mokytojo Nārados Munio nurodymu, jau pasiekęs dvasios brandą. „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuri dar vadinama „prinokusiu Vedų raštų medžio vaisiumi“, yra išsamus, autoritetingas, geriausiai Vedų išmintį perteikiantis veikalas.

Sudaręs „Bhāgavatam“, Vyāsa perteikė šio kūrinio santrauką sūnui, išminčiui Śukadevai Gosvāmiui. Śukadeva Gosvāmis savo ruožtu persakė visą „Bhāgavatam“ Mahārājai Parīkṣitui. Tai įvyko šventųjų išminčių susirinkime Gangos pakrantėje, prie Hastināpuros miesto (dabartinis Delis). Mahārāja Parīkṣitas buvo pasaulio imperatorius ir didis *rājarṣis* (šventasis karalius). Prieš savaitę įspėtas apie savo mirtį, jis paliko karalystę ir pasitraukė prie Gangos, kur paskutinėmis gyvenimo dienomis pasninkavo ir patyrė dvasios prašviesėjimą. „Bhāgavatam“ pradžioje imperatorius Parīkṣitas kreipiasi į Śukadevą Gosvāmį, pateikdamas jam labai prasmingą klausimą: „Tu esi didžių šventųjų ir bhaktų dvasinis mokytojas. Aš nuolankiai prašau tavęs nurodyti, kokiu keliu turi eiti tobulumo siekiantis žmogus, ypač tas, kuris stovi ant mirties slenksčio. Ką jis turi girdėti, ką kalbėti, ką atminti ir garbinti, ir ko jam nederėtų daryti? Paaiškink man visa tai.“

Ištisas septynias dienas, iki pat Mahārājos Parīkṣito mirties, išminčiai įdėmiai klausėsi Śukadevos Gosvāmio atsakymų į šiuos ir kitus valdovo klausimus. Karalius Parīkṣitas domėjosi viskuo – nuo asmenybės prigimties iki

visatos kilmės dalykų. Išminčius Sūta Gosvāmis taip pat dalyvavo susirinkime, kur pirmą kartą Śukadeva Gosvāmis persakė „Śrīmad-Bhāgavatam“, ir vėliau pakartojo jos posmus Naimiṣāraṇyos miško išminčiams. Išminčiai, rūpindamiesi žmonijos dvasine gerove, susirinko į Naimiṣāraṇyą atlikti ilgalaikių aukojimų, kad nuslopintų naikinamą prasidedančio Kali amžiaus poveikį. Išminčių prašomas išdėstyti Vedų išminties esmę, Sūta Gosvāmis iš atminties pakartojo visus aštuoniolika tūkstančių „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų, kuriuos Mahārāja Parīkṣitas išklausė iš Śukadevos Gosvāmio lūpų.

Skaitytojas susipažįsta su Mahārājos Parīkṣito klausimais ir Śukadevos Gosvāmio atsakymais, kuriuos persako Sūta Gosvāmis. Sūta Gosvāmis kartais ir pats tiesiogiai atsako į Naimiṣāraṇyos išminčių vardu kalbančio Śaunakos Ṛṣio klausimus. Taigi skaitytojas tolygiai girdi du dialogus: Mahārājos Parīkṣito bei Śukadevos Gosvāmio pokalbį Gangos pakrantėje ir Sūtos Gosvāmio bei išminčių atstovo Śaunakos Ṛṣio pokalbį Naimiṣāraṇyos miške. Be to, į savo pamokymus karaliui Parīkṣitui Śukadeva Gosvāmis neretai įterpia istorinių epizodų bei ilgų ištraukų iš filosofinių pokalbių tarp tokių didžių sielų, kaip Nārada Munis ir Vasudeva. Žinodamas „Bhāgavatam“ priešistorę, skaitytojas nesunkiai susigaudys iš įvairių šaltinių paimtų dialogų ir įvykių pynėje. Tekste svarbiausia ne chronologinė tvarka, o filosofinė išmintis, todėl pakanka tik atidžiai skaityti, kad suprasti svarbiausias „Śrīmad-Bhāgavatam“ mintis.

Šio leidinio vertėjai lygina „Bhāgavatam“ su ledinuku, kurio kiekvienas krislelis vienodai gardus, taigi saldų „Bhāgavatam“ nektarą galima patirti skaitant bet kurį šio kūrinio tomą. Tačiau rimtam skaitytojui, jau patyrusiam „Bhāgavatam“ skonį, rekomenduojame grįžti prie pirmosios giesmės ir perskaityti knygą nuosekliai, giesmė po giesmės.

Pastarasis „Bhāgavatam“ vertimas – tai pirmasis pilnas šios vertingos knygos leidimas lietuvių kalba, jis pateiktas su išsamiais komentarais ir yra prieinamas plačiajai visuomenei. Pirmosios devynios giesmės ir dalis dešimtosios yra Jo Dieviškosios Kilnybės A.C. Bhaktivedantos Svamio Prabhupādos įtempto darbo ir didelio atsidavimo rezultatas. Knygos autorius – Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos įkūrėjas-ācārya, vienas žymiausių Indijos filosofinės ir religinės minties skelbėjų ir propaguotojų. Puikiai mokėdamas sanskritą ir išmanydamas Vedų kultūrą bei idėjas, taip pat įvertindamas šiuolaikines visuomenės tradicijas, jis pateikė Vakarų skaitytojui nepakartojamą šio ryškaus Indijos klasikos kūrinio vertimą. Śrīlai Prabhupādai pasitraukus iš šio pasaulio 1977 metais, jo monumentalų darbą pratęsė mokiniai – Hṛdayananda dāsa Gosvāmis ir Gopīparāṇadhana dāsa. Jie pabaigė versti likusias „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmes ir parengė jų komentarus.

Veikalas bus įdomus skaitytojams daugeliu atžvilgių. Tiems, kuriuos domina senosios Indijos civilizacijos ištakos, jis gali būti neišsenkantis informacijos šaltinis visais aspektais. Lyginamosios filosofijos ir religijos specialistams „Bhāgavatam“ leis geriau suvokti Indijos dvasinio paveldo esmę. Sociologai ir antropologai šiame kūrinyje atras praktinių pavyzdžių iš taikingos, moksliškai sutvarkytos Vedų civilizacijos, susipažins su visuomene, kurios institucijų vienybės pagrindą sudarė gerai išugdyta dvasinė pasaulėjauta. Literatūros tyrinėtojai skaitys jį kaip didį poezijos šedevrą. Studijuojantiems psichologiją ši knyga atskleis svarbius sąmonės prigimties bei žmogaus elgsenos aspektus, suteiks platesnių galimybių filosofinei asmenybės analizei. Ir pagaliau dvasinės tiesos ieškotojams „Bhāgavatam“ bus nesudėtingas ir parankus vadovas siekiant aukščiausio savo asmenybės ir Absoliučios Tiesos išmanymo. Mes tikimės, kad šis „Bhaktivedanta Book Trust“ leidyklos parengtas daugiatomis veikalas ilgam užims svarbią vietą intelektualiniame, kultūriniame ir dvasiniame mūsų amžininko gyvenime.

Leidėjai

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Viešpats Viṣṇu atvyksta į Mahārājos Pṛthu aukojimo areną

1 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
भगवानपि वैकुण्ठः साकं मघवता विभुः ।
यज्ञैर्यज्ञपतिस्तुष्टो यज्ञभुक्तमभाषत ॥ १ ॥

maitreya uvāca
bhagavān api vaikuṇṭhaḥ sākaṁ maghavatā vibhuḥ
yajñair yajña-patis tuṣṭo yajña-bhuk tam abhāṣata

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya tęsė pasakojimą; *bhagavān* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viṣṇu; *api* – taip pat; *vaikuṇṭhaḥ* – Vaikuņthos Viešpats; *sākam* – kartu su; *maghavatā* – karaliumi Indra; *vibhuḥ* – Viešpats; *yajñaiḥ* – aukojimais; *yajña-patiḥ* – visų *yajñų* valdovas; *tuṣṭaḥ* – patenkintas; *yajña-bhuk* – tas, kuriam skiriama *yajña; tam* – karaliui Pṛthu; *abhāṣata* – tarė.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: O Vidura, patenkintas Mahārāja Pṛthu, atlikusiu devyniasdešimt devynis žirgo aukojimus, į aukojimo areną karaliaus Indros lydimas atvyko Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viṣṇu. Viešpats Viṣṇu taip kreipėsi į Mahārāją Pṛthu.

2 TEKSTAS

श्रीभगवानुवाच
एष तेऽकार्षीद्भद्रं हयमेधशतस्य ह ।
क्षमापयत आत्मानममुष्य क्षन्तुमर्हसि ॥ २ ॥

śrī-bhagavān uvāca
eṣa te 'kārṣīd bhaṅgaṁ haya-medha-śatasya ha
kṣamāpayata ātmānam amuṣya kṣantum arhasi

śrī-bhagavān uvāca – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Viṣṇu, tarė; *eṣaḥ* – šis Viešpats Indra; *te* – tavo; *akārṣīt* – atliekamo; *bhaṅgam* – trikdymas; *haya* – žirgo; *medha* – aukojimo; *śatasya* – šimtojo; *ha* – tikrai; *kṣamāpayataḥ* – kuris prašo atleidimo; *ātmānam* – tavęs; *amuṣya* – jam; *kṣantum* – atleisti; *arhasi* – tu privalai.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viṣṇu tarė: O Mahārāja Pṛthu, drauge su manimi atvyko ir dangaus valdovas Indra, sutrukdęs tau atlikti šimtąjį žirgo aukojimą. Jis prašo tavo atleidimo – būki jam mielaširdingas.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *ātmānam.* Tarp *yogų* ir *jñānių* įprasta vienas kitą, taip pat paprastus žmones, vadinti sielomis, nes transcendentalistas netapatina gyvosios būtybės su materialiu fiziniu kūnu. Individualioji siela yra neatsiejama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelytė, vadinasi, kokybės prasme ji tapati Aukščiausiajai Sielai. Kaip sakoma kitame posme, kūnas yra išorinis sielos apvalkalas, todėl dvasinio tobulėjimo aukštumų pasiekęs transcendentalistas nelaiko savęs pranašesniu už kitas gyvąsias būtybes.

3 TEKSTAS

सुधियः साधवो लोके नरदेव नरोत्तमाः ।
नाभिद्रुह्यन्ति भूतेभ्यो यर्हि नात्मा कलेवरम् ॥ ३ ॥

sudhiyaḥ sādhavo loke naradeva narottamāḥ
nābhidruhyanti bhūtebhyo yarhi nātmā kalevaram

su-dhiyaḥ – patys išmintingiausi žmonės; *sādhavaḥ* – linkę tarnauti kitų labui; *loke* – šiame pasaulyje; *nara-deva* – o valdove; *nara-uttamāḥ* – iškiliausi tarp žmonių; *na abhidruhyanti* – niekada nejaučia priešiškumo; *bhūtebhyaḥ* – kitoms gyvosioms būtybėms; *yarhi* – kadangi; *na* – niekada; *ātmā* – „Aš“ arba siela; *kalevaram* – šis kūnas.

O valdove, išmintingas žmogus, kuris trokšta tarnauti kitų labui, yra iškiliausias tarp žmonių. Jis niekam nejaučia priešiškumo ir jo niekada neapleidžia suvokimas, kad siela skiriasi nuo materialaus kūno.

Komentaras: Beprotis, net įvykdęs žmogžudystę, išvengia baudžiamosios atsakomybės. Dalykas tas, kad gyvoji esybė, kaip neatsiejama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelytė, visada išlieka nesusitepusi materija. Patekusi į materialiosios energijos nelaisvę ji tampa trijų materialiosios gamtos *guṇų,* kurių įtaka lemia jos veiksmus, įkaite. „Bhagavad-gītoje“ (5.14) sakoma:

na kartṛtvaṁ na karmāṇi lokasya sṛjati prabhuḥ
na karma-phala-saṁyogaṁ svabhāvas tu pravartate

„Įkūnytoji siela – kūno, kuriame ji gyvena tarsi mieste, šeimininkė – pati neatlieka ir neskatina veiksmo, ir nesukuria veiklos vaisių. Taip veikia materialiosios gamtos *guṇos.*“

Gyvoji esybė, siela, iš tikrųjų pati nieko nedaro. Materialiajame pasaulyje viską lemia materialių gamtos *guṇų* veikimas. Susirgęs žmogus kenčia. Todėl tie, kurie išsiugdė transcendentinę sąmonę, kurie įsisąmonino Kṛṣṇą, nejaučia priešiškumo nei sielai, nei veiklai, kurią ji atlieka veikiama materialios gamtos. Tokius transcendentalistus vadina *sudhiyaḥ.* Žodis *sudhī* turi keletą reikšmių: jis gali būti verčiamas kaip „intelektas“, „išsivystęs“ ir taip pat „bhaktas“. Išmintingas bhaktas niekada nedarys to, kas kenktų sielai arba kūnui. Iškilus nesutarimams jis visada pasiryžęs nusileisti ir atleisti skriaudėjams. Sakoma, kad atlaidumas yra dvasinės išminties turinčio žmogaus bruožas.

4 TEKSTAS

पुरुषा यदि मुह्यन्ति त्वादृशा देवमायया ।
श्रम एव परं जातो दीर्घया वृद्धसेवया ॥ ४ ॥

puruṣā yadi muhyanti tvādṛśā deva-māyayā
śrama eva paraṁ jāto dīrghayā vṛddha-sevayā

puruṣāḥ – žmonės; *yadi* – jeigu; *muhyanti* – paklaidinami; *tvādṛśāḥ* – tokie kaip tu; *deva* – Aukščiausiojo Viešpaties; *māyayā* – energijos; *śramaḥ* – pastangos; *eva* – neabejotinai; *param* – tiktai; *jātaḥ* – sukuriamos; *dīrghayā* – ilgą laiką; *vṛddha-sevayā* – tarnavus vyresniesiems.

Nuosekliai praeities ācāryų priesakus vykdantis žmogus pasiekia dvasinio tobulumo lygį, kurį tu jau pasiekei, tačiau, jei jis vėl pakliūva į Mano materialiosios energijos gniaužtus, visos jo pastangos nueina perniek.

Komentaras: Pažymėtinas šio posmo žodis *vṛddha-sevayā. Vṛddha* reiškia „vyresnysis“, o *sevayā* – „tarnyste“ . Tiesą mums tegali atskleisti *ācāryos* – išsivadavusios sielos. Tas, kuris neišėjo atitinkamo pasirengimo kurso pagal *paramparos* sistemos reikalavimus, neturi vilčių iki galo pažinti tiesą. Pṛthu Mahārāja išėjo tinkamą pasirengimą, todėl jis nelaikytinas paprastu žmogumi. Paprastas žmogus, kuris tapatina save su fiziniu kūnu, yra materialiosios gamtos *guṇų* paklaidintas ir gyvena iliuzijomis.

5 TEKSTAS

अतः कायमिमं विद्वानविद्याकामकर्मभिः ।
आरब्ध इति नैवास्मिन् प्रतिबुद्धोऽनुषज्जते ॥ ५ ॥

ataḥ kāyam imaṁ vidvān avidyā-kāma-karmabhiḥ
ārabdha iti naivāsmin pratibuddho 'nuṣajjate

ataḥ – todėl; *kāyam* – kūnas; *imam* – šis; *vidvān* – tas, kuris žino; *avidyā* – neišmanymo; *kāma* – troškimų; *karmabhiḥ* – ir veiklos; *ārabdhaḥ* – sukurtas; *iti* – taip; *na* – niekada; *eva* – tikrai; *asmin* – prie šio kūno; *pratibuddhaḥ* – žinantysis; *anuṣajjate* – tampa prisirišęs.

Suvokiantieji kūniškos sampratos esmę ir žinantieji, kad fizinis kūnas randasi iš neišmanymo, troškimų ir iliuzinių idėjų paskatintos veiklos, nuo jo atsiriboja.

Komentaras: Viename ankstesnių posmų teigta, jog šviesaus proto žmonės (*sudhiyaḥ*) netapatina savęs su fiziniu kūnu. Neišmanymo pagimdytas fizinis kūnas atlieka dvi funkcijas. Tas, kuris laikosi kūniškos būties sampratos ir mano, jog žemiški malonumai suteiks jam laimę, labai klysta. Įsivaizdavimas, kad laimę galima rasti tenkinant iliuzinio kūno troškimus, pasiekus aukštutines planetas arba atliekant Vedų nustatytas apeigas, yra dar viena iliuzijos forma. Žmogus, kovojantis dėl savo šalies politinės nepriklausomybės, užsiimantis socialine ir humanitarine veikla, taip pat yra paveiktas iliuzijos, nes tokia veikla yra pagrįsta kūniškomis, t.y. iliuzinėmis, būties idėjomis. Iliuzija vadintini visi mūsų veiksmai ir troškimai, kylantys iš kūniškos būties sampratos. Kitaip sakant, Viešpats Viṣṇu sako Mahārājai Pṛthu, kad atlikdamas aukojimus jis, be jokių abejonių, parodys deramą pavyzdį paprastiems žmonėms, tačiau pačiam Mahārājai Pṛthu visos šios religinės apeigos nereikalingos. „Bhagavad-gītoje“ (2.45) ši mintis formuluojama taip:

traiguṇya-viṣayā vedā nistraiguṇyo bhavārjuna
nirdvandvo nitya-sattva-stho niryoga-kṣema ātmavān

„Vedos daugiausia dėmesio skiria trims materialiosios gamtos *guṇoms.* Pakilki virš jų, o Arjuna, tapk transcendentalus jų atžvilgiu, laisvas nuo visų priešybių, naudos ir savisaugos siekių ir susitelk į savąjį *aš.*“

Vedų nustatytos apeigos didžia dalimi yra susijusios su trimis materialiosios gamtos *guṇomis.* Būtent todėl Kṛṣṇa paragino Arjuną atsisakyti ritualinės praktikos ir atsidėti transcendentinei veiklai, t.y. atsidavimo tarnystei.

6 TEKSTAS

असंसक्तः शरीरेऽस्मिन्नमुनोत्पादिते गृहे ।
अपत्ये द्रविणे वापि कः कुर्यान्ममतां बुधः ॥ ६ ॥

asaṁsaktaḥ śarīre 'sminn amunotpādite gṛhe
apatye draviṇe vāpi kaḥ kuryān mamatāṁ budhaḥ

asaṁsaktaḥ – atsiribojęs; *śarīre* – nuo kūno; *asmin* – šio; *amunā* – tokia kūniška samprata; *utpādite* – sukurtiems; *gṛhe* – namams; *apatye* – vaikams; *draviṇe* – turtams; *vā* – arba; *api* – taip pat; *kaḥ* – kuris; *kuryāt* – puoselės; *mamatām* – polinkį; *budhaḥ* – išmintingas žmogus.

Ar išties išmintingas žmogus, atsiribojęs nuo kūniškos būties sampratos, ims grįsti ja savo požiūrį į namus, vaikus, turtus ir visa, kas susiję su kūnu?

Komentaras: Vedų nustatytų apeigų tikslas yra patenkinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Viešpatį Viṣṇu. Tačiau į apeiginę veiklą pasinėrę žmonės paprastai siekia patenkinti ne Viešpatį, o, gavę Jo leidimą, savo jusles. Kitaip sakant, materialistams, kurie trokšta kūniškų malonumų, suteikiama teisė tenkinti savo jusles atliekant Vedų apeigas. Ši veikla vadinama *traiguṇya-viṣayā vedāḥ.* Vedų nustatyti apeiginiai veiksmai skirtini prie veiklos, kurią sąlygoja trys materialiosios gamtos *guṇos.* Todėl tie, kurie pakilo virš materialiosios gamtos *guṇų* įtakos, tokiu apeigynu nesidomi, jiems rūpi aukštesnė veikla – transcendentinė meilės tarnystė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, vadinama *nistraiguṇya.* Kitaip sakant, atsidavimo tarnystė neturi nieko bendro su materialia veikla, kuria siekiama patenkinti savo fizinius poreikius.

7 TEKSTAS

एकः शुद्धः स्वयंज्योतिर्निर्गुणोऽसौ गुणाश्रयः ।
सर्वगोऽनावृतः साक्षी निरात्मात्मात्मनः परः ॥ ७ ॥

ekaḥ śuddhaḥ svayaṁ-jyotir nirguṇo 'sau guṇāśrayaḥ
sarva-go 'nāvṛtaḥ sākṣī nirātmātmātmanaḥ paraḥ

ekaḥ – vienabūtė; *śuddhaḥ* – tyra; *svayam* – siela; *jyotiḥ* – spinduliuojanti; *nirguṇaḥ* – be materialių ypatybių; *asau* – ta; *guṇa-āśrayaḥ* – dorybių šaltinis; *sarva-gaḥ* – visa persmelkianti; *anāvṛtaḥ* – nepadengta materijos; *sākṣī* – liudininkė; *nirātmā* – neturinti kito „Aš“; *ātma-ātmanaḥ* – kūnui ir protui; *paraḥ* – transcendentiška.

Individualioji siela yra tyra, nematerialli, švytinti ir vienabūtė. Visa persmelkianti ir materialaus kiauto neturinti, ji yra visų dorybių šaltinis ir viso, kas vyksta, liudininkė. Ji skiriasi nuo visų kitų gyvųjų esybių ir yra transcendentiška visų įkūnytųjų sielų atžvilgiu.

Komentaras: Ankstesniajame posme buvo vartojami du svarbūs žodžiai: *asaṁsaktaḥ* (atsiribojęs) ir *budhaḥ* (visa žinantis). Žinoti viską reiškia teisingai suvokti savo prigimtinę padėtį ir Aukščiausiojo Dievo Asmens vietą. Pasak Śrī Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros, pastarajame posme Viešpats Viṣṇu kalba apie Save Patį, t.y. Paramātmą. Paramātmā skiriasi nuo įkūnytos sielos ir nuo materialiojo pasaulio. Neatsitiktinai posme Ji pavadinta *para.* Kitas Aukščiausiojo Dievo Asmens epitetas – *eka* (vienabūtis). Viešpats yra vienabūtis, o materialiajame pasaulyje gyvenančios sąlygotos sielos yra įsikūnijusios įvairiais pavidalais: pusdieviais, žmonėmis, gyvūnais, medžiais, paukščiais, bitėmis ir t.t. Taigi epitetas *eka* gyvosioms esybėms netinka – jų yra daug, ir šį faktą patvirtina Vedos: *nityo nityāṇāṁ cetanaś cetanānām.* Milijardai į materialios iliuzijos pinkles patekusių gyvųjų esybių prarado savo prigimtinį tyrumą. Tačiau Aukščiausiasis Dievo Asmuo amžinai yra tyras ir nesaistomas prisirišimų. Materijos kiaute glūdinčios gyvosios esybės neskleidžia šviesos, tuo tarpu Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Paramātmā, švyti. Materialiosios gamtos *guņų* paveiktas gyvąsias esybes vadina *saguņa,* o Paramātmos (Aukščiausiojo Dievo Asmens) materialiosios *guņos* neveikia. Ji yra *nirguņa.* Gyvosios esybės yra materialių savybių įkaitės, todėl jos vadinamos *guņāśrita,* o Aukščiausiasis Dievo Asmuo, priešingai, yra *guņāśraya.* Kadangi sąlygotos sielos protą drumsčia materijos suteptis, ji negali regėti savo poelgių priežasčių, neat-

simena savo praeitų gyvenimų, o materialaus kūno neturintis Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra visų gyvosios esybės veiksmų liudininkas. Tačiau ir gyvoji esybė, ir Paramātmā, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, yra *ātmā,* dvasia. Kokybės požiūriu jos abi – ir gyvoji esybė, ir Paramātmā – tapačios. Vis dėlto tarp jų yra ir daug skirtumų. Svarbiausias skirtumas tas, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo valdo visus šešis didžiuosius turtus absoliučiu laipsniu. Taigi kai sakoma, kad *jīva-ātmā,* gyvoji esybė, yra visa žinanti, turima galvoje, jog ji suvokia ir savo, ir Aukščiausiojo padėtį. Tokia ir yra žodžio „visa žinantis“ reikšmė.

8 TEKSTAS

य एवं सन्तमात्मानमात्मस्थं वेद पूरुषः ।
नाज्यते प्रकृतिस्थोऽपि तद्गुणैः स मयि स्थितः ॥ ८ ॥

ya evaṁ santam ātmānam ātma-sthaṁ veda pūruṣaḥ
nājyate prakṛti-stho 'pi tad-guṇaiḥ sa mayi sthitaḥ

yaḥ – kiekvienas, kuris; *evam* – taip; *santam* – esantis; *ātmānam* – individualiąją *ātmą* ir Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Paramātmą; *ātma-stham* – esančius jo kūne; *veda* – pažino; *pūruṣaḥ* – žmogus; *na* – niekada nėra; *ajyate* – veikiamas; *prakṛti* – materialiojoje gamtoje; *sthaḥ* – būnant; *api* – netgi; *tat-guṇaiḥ* – materialiosios gamtos *guṇų*; *saḥ* – toks žmogus; *mayi* – Manyje; *sthitaḥ* – yra.

Jei žmogus iki galo pažino Paramātmą ir ātmą, materialiosios gamtos guņos nedaro jam įtakos net materialiajame pasaulyje, nes visa savo esybe jis yra pasinėręs į transcendentinę meilės tarnystę Man.

Komentaras: Nužengęs į materialųjį pasaulį Aukščiausiasis Dievo Asmuo nepatiria materialios gamtos *guņų* poveikio. Jo nepatiria ir tie, kurie net turėdami fizinį kūną ir gyvendami materialiajame pasaulyje susieja visą savo gyvenimą su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Tai puikiai paaiškina „Bhagavad-gītā“ (14.26):

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

„Kas savo esybe yra pasinėręs į atsidavimo tarnystę Viešpačiui, tas iškyla aukščiau materijos savybių ir patiria Brahmaną.“ Neveltui Śrīla Rūpa

Gosvāmis pabrėžia, jog žmogus, kuris nuolat tarnauja Viešpačiui savo kūnu, žodžiais ir mintimis, laikytinas išsivadavusia siela net ir tuo atveju, jei gyvena materialiajame pasaulyje.

9 TEKSTAS

यः स्वधर्मेण मां नित्यं निराशीः श्रद्धयान्वितः ।
भजते शनकैस्तस्य मनो राजन् प्रसीदति ॥ ९ ॥

yaḥ sva-dharmeṇa māṁ nityaṁ nirāśīḥ śraddhayānvitaḥ
bhajate śanakais tasya mano rājan prasīdati

yaḥ – kiekvienas, kuris; *sva-dharmeṇa* – vykdydamas nustatytas pareigas; *mām* – Mane; *nityam* – reguliariai; *nirāśīḥ* – nesavanaudiškai; *śraddhayā* – tikėjimu ir atsidavimu; *anvitaḥ* – apdovanotas; *bhajate* – garbina; *śanakaiḥ* – palaipsniui; *tasya* – jo; *manaḥ* – protas; *rājan* – o karaliau Pṛthu; *prasīdati* – pajunta visišką pasitenkinimą.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Viṣṇu, kalbėjo toliau: O karaliau Pṛthu, kai vykdydamas nustatytąsias pareigas žmogus nesavanaudiškai ir su meile Man tarnauja, jis tolydžio ima justi vis didesnį vidinį pasitenkinimą.

Komentaras: Analogišką teiginį randame ir „Viṣṇu Purāṇoje“. Nustatytos pareigos, apie kurias kalba šis posmas, vadinamos *varṇāśrama-dharma.* Tai brahmanų, *kṣatriyų, vaišyų* ir *śūdrų,* taip pat *brahmacarių, gṛhasthų, vānaprasthų* ir *sannyāsių* pareigos, kitaip sakant, pareigos žmonių, priklausančių keturioms *varṇoms* ir *āśramams.* Tas, kuris vykdo savo pareigas pagal *varṇāśrama-dharmos* sistemos reikalavimus ir nesiekia pasiglemžti savo darbo vaisių, ilgainiui patiria vidinį pasitenkinimą. Žmogus turi siekti, kad nustatytų pareigų vykdymas transformuotųsi į atsidavimo tarnystę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Tai aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. „Bhagavad-gītoje“ tokia veikla vadinama *karma-yoga.* Kitaip sakant, žmogus turi veikti siekdamas vienintelio tikslo – patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį, priešingu atveju jis atsidurs savo veiklos padarinių pinklėse.

Kiekvienas *varṇāśramos* visuomeninės sistemos narys turi nustatytas pareigas ir jas vykdydamas turi aukoti savo veiklos vaisius Viešpačiui, o ne siekti materialios naudos. Tai pirmiausia turėtų rūpėti brahmanams, kurie privalo tarnauti išimtinai Aukščiausiojo Dievo Asmens interesams.

Lygiai taip turėtų elgtis *kṣatriyai, vaiśyai* ir *śūdros.* Materialiajame pasaulyje visi turi tam tikras pareigas, atitinkančias žmogaus profesiją ar veiklos pobūdį, tačiau veikti žmogus turi tam, kad suteiktų džiaugsmo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Atsidavimo tarnystės metodas labai paprastas, jį praktikuoti pajėgus kiekvienas. Norint praktikuoti atsidavimo tarnystę, nebūtina keisti savo socialinio statuso, vienintelis reikalavimas norinčiam ją praktikuoti – įrengti namuose Aukščiausiojo Viešpaties Dievybę. Tai gali būti Rādhā-Kṛṣṇos arba Lakṣmī-Narāyāṇos Dievybės (egzistuoja ir daugybė kitų Viešpaties pavidalų). Garbindamas Dievybes brahmanas, *kṣatriyas, vaiśyas* arba *śūdra* gali aukoti Viešpačiui savo sąžiningo darbo vaisius. Nepaisant veiklos ir pareigų pobūdžio, kiekvienas žmogus turėtų praktikuoti atsidavimo tarnystę: klausytis pasakojimų apie Viešpatį, pasakoti apie Jį kitiems, atminti ir garbinti Viešpatį, tarnauti Viešpačiui ir viską Jam aukoti. Tai gali kiekvienas iš mūsų ir, jei savo tarnyste suteiksime džiaugsmo Viešpačiui, mūsų gyvenimo tikslas bus pasiektas.

10 TEKSTAS

परित्यक्तगुणः सम्यग्दर्शनो विशदाशयः ।
शान्तिं मे समवस्थानं ब्रह्म कैवल्यमश्नुते ॥१०॥

parityakta-guṇaḥ samyag darśano viśadāśayaḥ
śāntiṁ me samavasthānaṁ brahma kaivalyam aśnute

parityakta-guṇaḥ – tas, kurio neveikia materialiosios gamtos *guṇos; samyak* – vieningas; *darśanaḥ* – kurio požiūris; *viśada* – tyras; *āśayaḥ* – kurio protas arba širdis; *śāntim* – ramybę; *me* – Mano padėčiai; *samavasthānam* – padėtį lygią; *brahma* – dvasia; *kaivalyam* – be materijos sutepties; *aśnute* – pasiekia.

Kai bhaktas nusiplauna materijos suteptį, išskaidrėja jo mintys, išsiplečia akiratis ir jis suvokia vieningą būties esmę. Pasiekęs šį būvį bhaktas nurimsta dvasia ir tampa sac-cid-ānanda-vigraha – kokybės prasme lygiaverte Man siela.

Komentaras: Māyāvādžiai ir *vaiṣṇavai* skirtingai traktuoja *kaivalyos* sąvoką. *Māyāvādžiai* mano, jog nusiplovusi materijos suteptį gyvoji esybė išsyk pasineria į Aukščiausiojo būtį. Tačiau filosofai *vaiṣṇavai kaivalyą* suvokia visai kitaip. Jiems aiškus ir jų pačių, ir Aukščiausiojo Dievo

Asmens vaidmuo. Grynuoju pavidalu egzistuojanti gyvoji esybė suvokia esanti amžinas Aukščiausiojo tarnas. Kitaip sakant, suvokti tai reiškia suvokti Brahmaną, t.y. pasiekti dvasinį tobulumą. Tai visai nesudėtingas uždavinys. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, jog vos pradėjęs praktikuoti transcendentinę meilės tarnystę Aukščiausiajam Viešpačiui žmogus išsyk pasiekia transcendentinį būvį, vadinamą *kaivalya,* Brahmanu.

11 TEKSTAS

उदासीनमिवाध्यक्षं द्रव्यज्ञानक्रियात्मनाम् ।
कूटस्थमिममात्मानं यो वेदाप्नोति शोभनम् ॥११॥

udāsīnam ivādhyakṣaṁ dravya-jñāna-kriyātmanām
kūṭa-stham imam ātmānaṁ yo vedāpnoti śobhanam

udāsīnam – abejingas; *iva* – tiesiog; *adhyakṣam* – stebėtojas; *dravya* – fizinių stichijų; *jñāna* – pažinimo organų; *kriyā* – vykdomųjų organų; *ātmanām* – ir proto; *kūṭa-stham* – nekintamos prigimties; *imam* – ši; *ātmānam* – siela; *yaḥ* – kiekvienas, kuris; *veda* – žino; *āpnoti* – susilaukia; *śobhanam* – visiškos sėkmės.

Kiekvienas, kuris žino, kad nekintamos prigimties siela tik stebi, kaip veikia fizinis kūnas, sudarytas iš penkių grubiųjų stichijų, jutimo ir vykdomųjų organų bei proto, yra vertas išsivaduoti iš materijos vergystės.

Komentaras: Posme pasakojama, kaip ištrūkti iš materijos vergystės. Norint tai padaryti, visų pirma reikia įsisąmoninti, kad siela skiriasi nuo fizinio kūno. Siela sanskrite vadinama *dehī* (kūno savininke), o fizinis kūnas – *deha* (sielos buveine). Kas akimirką kūnas kinta, o siela išlieka nekintama. Todėl ją vadina *kūṭa-stham.* Fizinio kūno pokyčius sąlygoja trijų materialiosios gamtos *guṇų* sąveika. Mes turėtume įsisąmoninti nekintamą sielos prigimtį ir mažiau kreipti dėmesio į materialiosios gamtos *guṇų* savitarpio sąveiką, kuri lemia mums tai laimę, tai kančias. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats Kṛṣṇa taip pat sako, kad žmogaus patiriama laimė ir skausmas yra trijų *guṇų* poveikio gyvosios būtybės kūnui rezultatas, ir ragina mus nekreipti dėmesio į išorines permainas. Kitąsyk laimė ar skausmas užvaldo visą mūsų esybę, tačiau reikia išmokti jiems nepasiduoti. Gyvoji esybė niekada neturi prarasti dvasinės savitvardos ir kreipti dėmesį į išorines permainas, susijusias su fiziniu kūnu, kuris tėra išorinis sielos apvalkalas.

„Bhagavad-gītoje“ Viešpats Kṛṣṇa teigia, jog kūnas, kurį sudaro grubiosios fizinės stichijos (žemė, vanduo, ugnis, oras bei eteris) ir subtilieji pradai (protas, intelektas ir ego), nėra tapatus sielai. Todėl aštuonių grubiųjų ir subtiliųjų materijos stichijų poveikis ir savitarpio sąveikos pasekmės neturėtų išmušti mūsų iš vėžių. Norint pasiekti dvasinės savitvardos būvį būtina praktikuoti atsidavimo tarnystę. Tik tas, kuris ir dieną, ir naktį tarnauja Viešpačiui, išliks abejingas fizinio kūno veiklai ir jos padariniams. Jei žmogų užvaldo kokia nors mintis, jis nebemato ir negirdi, kas vyksta aplink. Lygiai taip ir tas, kuris visa galva panyra į atsidavimo tarnystę, nebekreipia dėmesio į savo materialaus kūno pokyčius. Tokia būsena vadinama *samādhi.* Tas, kuris pasiekia *samādhi,* yra geriausias *yogas.*

12 TEKSTAS

भिन्नस्य लिङ्गस्य गुणप्रवाहो
द्रव्यक्रियाकारकचेतनात्मनः ।
दृष्टासु सम्पत्सु विपत्सु सूरयो
न विक्रियन्ते मयि बद्धसौहृदाः ॥१२॥

bhinnasya liṅgasya guṇa-pravāho
dravya-kriyā-kāraka-cetanātmanaḥ
dṛṣṭāsu sampatsu vipatsu sūrayo
na vikriyante mayi baddha-sauhṛdāḥ

bhinnasya – skirtingi nuo; *liṅgasya* – kūno; *guṇa* – trijų materialiosios gamtos *guṇų; pravāhaḥ* – nuolatiniai pokyčiai; *dravya* – fizinių stichijų; *kriyā* – juslių veiklos; *kāraka* – pusdievių; *cetanā* – ir proto; *ātmanaḥ* – sudaryto iš; *dṛṣṭāsu* – patyrę; *sampatsu* – laimę; *vipatsu* – kančias; *sūrayaḥ* – tie, kurie žino; *na* – negali būti; *vikriyante* – praradę savitvardą; *mayi* – su Manimi; *baddha-sauhṛdāḥ* – susieti draugystės ryšiais.

Viešpats Viṣṇu tarė karaliui Pṛthu: O valdove, nuolatinius pokyčius materialiajame pasaulyje sukelia materialiosios gamtos guṇų tarpusavio sąveika. Kūno visumą sudaro penkios stichijos, juslės, juslių valdovai pusdieviai ir protas, kurio veiklą skatina dvasinė siela. Šis grubiųjų ir subtiliųjų materijos stichijų darinys iš esmės skiriasi nuo sielos, štai kodėl iki galo tiesą pažinęs Mano bhaktas, kurį su Manimi sieja tvirti meilės ir draugystės ryšiai, nepraranda savitvardos nei laimės, nei skausmo akimirką.

Komentaras: Kyla klausimas: ar gyvoji esybė, stebinti kiekvieną materialaus kūno žingsnį, gali atsiriboti nuo kūno veiklos? Į šį klausimą atsako pastarasis posmas: materialaus kūno veikimas neturi nieko bendra su gyvosios esybės dvasinės sielos veikimu. Apytikrį vaizdą, kaip tai vyksta, padės suprasti šis pavyzdys. Automobiliu keliaujantis verslininkas stebi, kaip automobilis važiuoja, ir patarinėja vairuotojui. Jis žino, kiek sunaudota benzino, puikiai pažįsta automobilį ir vis dėlto jo verslas jam svarbesnis už automobilį . Net sėdėdamas automobilyje jis galvoja apie verslą ir darbo reikalus ir savęs su automobiliu nesieja. Lygiai kaip verslininkas yra visa galva pasinėręs į mintis apie savo verslo reikalus, taip ir gyvoji esybė gali pasinerti į mintis apie meilės tarnystę Viešpačiui. Tiktai mintimis atsiribojusi nuo aplinkinio pasaulio ji taps abejinga materialaus kūno veikimui. Šį neutralumo būvį gali pasiekti tik bhaktas.

Pažymėtini posmo žodžiai *baddha-sauhṛdāḥ* (susijęs draugystės saitais). *Karmiai, jñāniai* ir *yogai* negali būti susiję su Viešpačiu atsidavimo tarnystės saitais. Svarbiausias *karmio* veiklos tikslas yra fizinių poreikių tenkinimas. Jo gyvenimo tikslas – sukurti kuo patogesnes gyvenimo sąlygas savo fiziniam kūnui. *Jñānis* stengiasi nusikratyti materialios būties vergystės pančių filosofiniais apmąstymais, tačiau net jei jam pavyksta pasiekti išvadavimą, ši būsena trunka neilgai. *Jñānis* negali ilgą laiką egzistuoti iškiliu Brahmano suvokimo lygiu, nes neatrado prieglobsčio Viešpaties lotoso pėdų šešėlyje ir netrukus patiria nuopuolį. *Yogai* taip pat yra kūniškos būties sampratos nelaisvėje. Jie mano, kad *dhāraṇā, āsana, prāṇāyāma* ir kitos fizinės bei protinės pratybos padės jiems pasiekti dvasinius tikslus. Bhaktas nuolat egzistuoja transcendentiniu lygiu, nes jį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu sieja artimas ryšys. Taigi tiktai bhaktas gali visiškai atsiriboti nuo materialaus kūno veikimo bei jo sukeltų padarinių ir pasinerti į savo prigimtinę veiklą – Viešpačiui skirtą atsidavimo tarnystę.

13 TEKSTAS

समः समानोत्तममध्यमाधमः
सुखे च दुःखे च जितेन्द्रियाशयः ।
मयोपकॢप्ताखिललोकसंयुतो
विधत्स्व वीराखिललोकरक्षणम् ॥१३॥

samaḥ samānottama-madhyamādhamaḥ
sukhe ca duḥkhe ca jitendriyāśayaḥ

mayopaklptākhila-loka-saṁyuto
vidhatsva vīrākhila-loka-rakṣaṇam

samaḥ – išlik pusiausvyroje; *samāna* – vienodas visiems; *uttama* – pranašesniems; *madhyama* – sau lygiems; *adhamaḥ* – žemesniems už save; *sukhe* – laimėje; *ca* – ir; *duḥkhe* – skausme; *ca* – taip pat; *jita-indriya* – valdydamas jusles; *āśayaḥ* – ir protą; *mayā* – Mano; *upaklpta* – siųstuose; *akhila* – visų; *loka* – žmonių; *saṁyutaḥ* – lydimas; *vidhatsva* – skirk; *vīra* – o herojau; *akhila* – visiems; *loka* – valdiniams; *rakṣaṇam* – globą.

O šaunusis valdove, visada išlik nešališkas ir vienodas visiems: ir pranašesniems, ir sau lygiems, ir žemesniems už save. Te neišmuša tavęs iš vėžių trumpalaikiai skausmo ir laimės pojūčiai. Neduok valios savo juslėms ir protui. Būdamas transcendentiškas pasauliui stenkis vykdyti tau patikėtas valdovo pareigas kad ir kur Manąja valia tave nublokš likimas ir atmink, kad vienintelė tavo priedermė šioje planetoje – globoti ir ginti savo valdinius.

Komentaras: Tai pavyzdys, kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Viṣṇu, duoda tiesioginius nurodymus Savo bhaktui. Visi privalome vykdyti Viešpaties Viṣṇu priesakus, nepriklausomai nuo to, ar juos išgirdome iš Paties Aukščiausiojo Viešpaties, ar iš įgalioto Jo atstovo, dvasinio mokytojo, lūpų. Arjuna Kurukṣetros mūšyje kovėsi vadovaujamas Paties Aukščiausiojo Dievo Asmens, Viešpaties Kṛṣṇos. Lygiai taip Viešpats Viṣṇu posme duoda Pṛthu Mahārājai nurodymus, kaip vykdyti karaliaus pareigas. Būtina nuosekliai laikytis „Bhagavad-gītoje“ išdėstytų priesakų. *Vyavasāyātmikā buddhiḥ*: kiekvieno žmogaus pareiga įsidėti giliai į širdį ir vykdyti Viešpaties Kṛṣṇos ar Jo įgalioto atstovo nurodymus užmiršus apie savo asmeninius interesus. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura sako, kad mums neturėtų itin rūpėti išsivadavimas, kad mūsų pareiga – tiesiog vykdyti dvasinio mokytojo valią. Kas griežtai laikosi šios nuostatos, t.y. vykdo visus dvasinio mokytojo nurodymus, tas jau yra pasiekęs išvadavimą. Paprasti žmonės turėtų laikytis *varṇāśrama-dharmos* normų ir vykdyti nustatytas pareigas pagal savo padėtį keturių socialinio ir dvasinio gyvenimo luomų sistemoje, t.y. brahmanų, *kṣatriyų, vaišyų* ir *śūdrų, brahmacarių, gṛhasthų, vānaprasthų* ir *sannyāsių* pareigas. Nuosekliai vykdydamas savo *varṇos* ir *āśramos* priesakus žmogus patenkins Viešpatį Viṣṇu.

Viešpats Viṣṇu nurodė Pṛthu Mahārājai, kad vykdydamas valdovo pareigas jis atsiribotų nuo veiklos jusliniams poreikiams patenkinti ir nuolat tarnautų Viešpačiui. Taip elgdamasis jis visada bus laisvas. Šis posmas paaiškina ankstesniajame posme pavartoto žodžio *baddha-sauhṛdāḥ* reikš-

mę. Nuolat palaikyti glaudžius ryšius su Aukščiausiuoju Viešpačiu, gauti Viešpaties įgalioto atstovo (*guru*) nurodymus ir nuoširdžiai juos vykdyti tegali tas, kuris atsiribojo nuo materialaus kūno veiklos. Viešpats padeda mums, nurodydamas iš vidaus, kaip vykdyti atsidavimo tarnystę ir tokiu būdu sėkmingai eiti keliu, kuris veda namo, atgal pas Dievą. Dvasinio mokytojo pavidalu Viešpats padeda mums iš išorės. Todėl dvasinio mokytojo jokiu būdu negalima laikyti paprastu žmogumi. Viešpats sako: *ācāryāṁ māṁ vijānīyān nāva-manyeta karhicit* – dvasinio mokytojo nevalia laikyti paprastu žmogumi, nes jis atstoja Aukščiausiąjį Dievo Asmenį (SB 11.17.27). Dvasinį mokytoją reikia gerbti kaip Patį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, nepavydėti jam ir nelaikyti paprastu žmogumi. Jei praktikuosime atsidavimo tarnystę Viešpačiui ir vykdysime dvasinio mokytojo nurodymus, niekada nesusiteršime kūniška, t.y. materialia, veikla ir pasieksime gyvenimo tikslą.

14 TEKSTAS

श्रेयः प्रजापालनमेव राज्ञो
यत्साम्पराये सुकृतात्षष्ठमंशम् ।
हर्तान्यथा हृतपुण्यः प्रजाना-
मरक्षिता करहारोऽघमत्ति ॥१४॥

śreyaḥ prajā-pālanam eva rājño
yat sāmparāye sukṛtāt ṣaṣṭham aṁśam
hartānyathā hṛta-puṇyaḥ prajānām
arakṣitā kara-hāro 'gham atti

śreyaḥ – žadantis sėkmę; *prajā-pālanam* – žmonių valdymas; *eva* – tikrai; *rājñaḥ* – karaliui; *yat* – kadangi; *sāmparāye* – kitą gyvenimą; *su-kṛtāt* – doringos veiklos; *ṣaṣṭham aṁśam* – šeštadalį; *hartā* – rinkėjas; *anyathā* – priešingu atveju; *hṛta-puṇyaḥ* – netekęs doringos veiklos vaisių; *prajānām* – valdinių; *arakṣitā* – tas, kuris negina; *kara-hāraḥ* – mokesčių rinkėjas; *agham* – nuodėmes; *atti* – gauna arba kenčia.

Valdovo pareiga ginti savo valdinius. Valdovas, kuris nepriekaištingai vykdo savo priedermę, kitą gyvenimą pelnys šeštadalį savo valdinių doringos veiklos vaisių. Tačiau jei karalius arba valstybės valdovas ims mokesčius, bet neaprūpins savo valdinių tuo, į ką turi teisę kiekvienas žmogus,

jo doringos veiklos vaisiai atiteks valstybės gyventojams, o jis pats dėl nesirūpinimo valdiniais turės atsakyti už jų padarytas nuodėmes.

Komentaras: Čia gali kilti klausimas: jei visi žmonės atsidės dvasinei veiklai ir siekdami išsivadavimo atsiribos nuo materialiojo pasaulio veiklos, ar neiškils grėsmė normaliam jų gyvenimui? Jei valstybės valdovas nori, kad valstybėje vyktų normalus gyvenimas, ar jis gali būti abejingas materialiai veiklai? Į šį klausimą atsako posmo žodis *śreyaḥ* (žadantis sėkmę). Darbo pasiskirstymas visuomenėje atsirado ne atsitiktinai, kaip teigia kai kurie neišmanėliai, o Aukščiausiojo Dievo Asmens valia. Brahmanai turi sąžiningai vykdyti jiems patikėtas pareigas. Jas sąžiningai turi vykdyti taip pat *kṣatriyai, vaiśyai* ir net *śūdros.* Tik tuomet jie pasieks aukščiausiąjį tikslą ir ištrūks iš materijos vergystės. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavadgītā“ (18.45): *sve sve karmaṇy abhirataḥ saṁsiddhim labhate naraḥ* – „Vykdydamas savo priedermę pasieksi aukščiausiąjį tobulumą.“

Viešpats Viṣṇu paaiškino Mahārājai Pṛthu, kad karaliaus pareiga yra ne ieškoti išsivadavimo Himalajuose apleidus karalystę ir atsisakius atsakomybės už valdinių (*prajų*) saugumą, o sąžiningai rūpintis, kad *prajos* vykdytų nustatytas pareigas ir tokiu būdu dvasiškai tobulėtų. Karalius pasiekia išsivadavimą vykdydamas savo karališką priedermę. Pasaulietinei valstybei nereikalingas karalius, ar valstybės vadovas, kuriam nerūpi, kaip gyvena *prajos.* Šiuolaikinės valstybės išleidžia daugybę įstatymų, reglamentuojančių valdinių (*prajų)* pareigas, tačiau nesirūpina tuo, kad žmonės įgytų dvasinių žinių. Jeigu dvasiniam tobulėjimui valstybė yra abejinga, piliečiai daro tai, kas jiems šauna į galvą. Jie praranda susidomėjimą Dievu, o praradę susidomėjimą Dievu ir dvasiniu gyvenimu puola į nuodėmę.

Aukščiausiam vykdomosios valdžios atstovui turėtų rūpėti ne vien mokesčių rinkimas. Jis visų pirma turi rūpintis žmonių gerove. Svarbiausia karaliaus pareiga yra užtikrinti, kad jo valdiniai nuosekliai ugdytų Kṛṣṇos sąmonę, t.y. atsisakytų nuodėmingos veiklos. Valstybė, išgyvendinusi nuodėmę, išvengia karų, epidemijų, bado ir stichinių nelaimių. Būtent taip gyveno žmonės Mahārājos Yudhiṣṭhiros viešpatavimo laikais. Jei karalius ar valstybės valdovas sugeba užtikrinti, kad jo valdiniai išsiugdytų Kṛṣṇos sąmonę, tai reiškia, kad jis yra vertas savo sosto. Jei jis to nesugeba, vadinas, neturi teisės rinkti mokesčių. Teisę rinkti mokesčius turi tik dvasiniais piliečių interesais besirūpinantis karalius. Toks karalius ir jo valdiniai bus laimingi dar šį gyvenimą, o kitą gyvenimą karaliui atiteks šeštadalis *prajų* doringos veiklos vaisių. Tačiau jei valstybės piliečiai nuodėmingi, renkančiam iš jų mokesčius karaliui teks prisiimti dalį jų nuodėmių naštos.

Ši taisyklė galioja ir tėvams bei dvasiniam mokytojui. Tėvai, kurie gimdo

vaikus kaip katės ir šunys, bet nesugeba ištraukti jų iš mirties nagų, yra atsakingi už savo atžalų poelgius. Jų ne ką geresni už gyvulius vaikai tampa hipiais. Lygiai taip ir dvasinis mokytojas, kuris nesugeba paskatinti mokinių atsisakyti nuodėmingų poelgių, yra atsakingas už jų padarytas nuodėmes. Šiuolaikiniai visuomenės vadovai neturi žalio supratimo apie šiuos subtilius gamtos dėsnius. Neišmanėlių valdomoje šalyje, kurioje apstu plėšikų ir vagių, niekada nebus tvarkos ir gerovės. Mūsų laikais tokia situacija yra beveik visose pasaulio šalyse: netikę vadovai vadovauja nusidėjėliams, todėl šalyse neišvengiamai tvyro socialinė įtampa, vyksta nuolatiniai karai ir žmones persekioja nerimas.

15 TEKSTAS

एवं द्विजाग्र्यानुमतानुवृत्त-
धर्मप्रधानोऽन्यतमोऽवितास्याः ।
ह्रस्वेन कालेन गृहोपयातान्
द्रष्टासि सिद्धाननुरक्तलोकः ॥१५॥

evaṁ dvijāgryānumatānuvṛtta-
dharma-pradhāno 'nyatamo 'vitāsyāḥ
hrasvena kālena gṛhopayātān
draṣṭāsi siddhān anurakta-lokaḥ

evam – taip; *dvija* – brahmanų; *agrya* – geriausių; *anumata* – patvirtinti; *anuvṛtta* – perduoti mokinių seka; *dharma* – religijos įstatymai; *pradhānaḥ* – tas, kuriam visų svarbiausia; *anyatamaḥ* – neprisirišęs; *avitā* – gynėjas; *asyāḥ* – Žemės; *hrasvena* – trumpo; *kālena* – po laiko tarpo; *gṛha* – tavo namuose; *upayātān* – apsilankiusias; *draṣṭāsi* – tu regėsi; *siddhān* – tobulas asmenybes; *anurakta-lokaḥ* – valdinių mylimas.

Viešpats Viṣṇu kalbėjo toliau: O karaliau Pṛthu, kaip ir anksčiau rūpinkis savo valdiniais sekdamas mokytų brahmanų nurodymais, kurie perduodami iš lūpų į lūpas mokinių seka. Griežtai laikykis jų nustatytų religijos įstatymų ir atsiribok nuo abstraktaus mąstymo pagimdytų idėjų. Tada tavo valdiniai bus laimingi ir mylės tave, o tu pats neilgai trukus išvysi tokias išvadavimą pasiekusias asmenybes kaip keturi Kumārai (Sanaka, Sanātana, Sanandana ir Sanat-kumāras).

Komentaras: Viešpats Viṣṇu paaiškino karaliui Pṛthu, kad visi žmonės turi laikytis *varṇāśrama-dharmos* įstatymų. Jei žmogus laikosi šių įstatymų, tai,

nepaisant jo socialinės padėties, po mirties jis būtinai pelnys išvadavimą. Tačiau mūsų laikais *varṇāśrama-dharmos* sistema yra apversta aukštyn kojomis, todėl labai sunku griežtai laikytis jos normų . Vienintelis būdas, kuris ir šiandien leidžia pasiekti tobulumą, yra Kṛṣṇos sąmonės praktika. *Varṇāśrama-dharmos* principai skirti visiems žmonėms, nepaisant jų padėties visuomenėje, taigi Kṛṣṇos sąmonės taisyklių gali laikytis kiekvienas žmogus bet kuriame pasaulio kampelyje.

Posme pabrėžiama būtinybė vykdyti *dvijāgryų,* t.y. didžių brahmanų, tokių kaip Parāśara ir Manu, priesakus. Šie didūs išminčiai nurodė žmonėms, kaip gyventi pagal *varṇāśrama-dharmos* normas, o Sanātana Gosvāmis ir Rūpa Gosvāmis savo veikaluose išdėstė taisykles, kurių laikantis galima tapti tyru Viešpaties bhaktu. Taigi labai svarbu laikytis *ācāryų* nurodymų, kurie pasiekia mus *paramparos* sistema, t.y. yra perduodami iš dvasinio mokytojo mokiniui. Tai leis mums gyvenant materialiajame pasaulyje ir nekeičiant socialinės padėties nusiplauti materijos suteptį. Būtent todėl Viešpats Caitanya Mahāprabhu skelbė, jog žmogui nebūtina keisti savo socialinės padėties, kad vienintelis reikalavimas yra klausytis tiesą pažinusio žmogaus žodžio (ši praktika vadinama *parampara*) ir laikytis taisyklių, kurios leidžia pritaikyti jo suteiktas žinias praktiškai. Taip jis pasieks aukščiausią gyvenimo tikslą, išsivadavimą, ir sugrįš namo, atgal pas Dievą. Kitaip sakant, keisti būtina ne kūną, o sąmonę. Deja, mūsų nuopuolio amžiuje žmonėms rūpi ne siela, o kūnas. Jie išgalvojo daugybę „izmų“, mokymų, kurie domisi išimtinai kūnu, o sielą apeina negirdomis.

Dabartinėje demokratijos viešpatavimo epochoje valstybės įstatymai priimami balsavimu. Kasdien jų vis daugėja. Tačiau sąlygotos sielos sukurti įstatymai yra netobulo proto kūrinys ir nesuteikia žmogui palengvėjimo. Kitados karaliai, nors ir turėjo absoliučią valdžią, griežtai laikėsi didžių išminčių ir šventųjų nustatytų įstatymų. Todėl jie nedarydavo valstybės valdymo klaidų ir valstybė veikė kaip gerai suteptas laikrodis. Tuomet žmonės buvo labai religingi, karalius rinkdavo mokesčius nenusižengdamas įstatymui ir visi valstybės gyventojai gyveno laimingai. Mūsų laikais vykdomosios valdžios vadovais balsavimu išrenkami ambicingi materialistai, kurie siekia savanaudiškų tikslų ir visiškai neišmano šventraščių. Kitaip sakant, mūsų dienomis valstybės vadovai yra niekšai ir nenaudėliai tiesiogine to žodžio prasme, o jų valdiniai – paprasčiausi *śūdros.* Toks niekšų, nenaudėlių ir *śūdrų* derinys negali suteikti žmonėms nei ramybės, nei gerovės. Neatsitiktinai visuomenėje periodiškai vyksta revoliucijos, kyla maištai ir brolžudiški karai. Tai liudija, jog šiuolaikinės visuomenės vadovai negali suteikti žmonėms net dvasinės ramybės, o ką jau kalbėti apie išvadavimą. „Bhagavad-gītoje“ teigiama, kad tas, kuris ignoruoja *śāstrų* nurodymus ir

vadovaujasi savo prasimanymais, niekada nepasieks gyvenimo tikslo, o po mirties nematys nei laimės, nei išvadavimo.

16 TEKSTAS

वरं च मत्कञ्चन मानवेन्द्र
वृणीष्व तेऽहं गुणशीलयन्त्रितः ।
नाहं मखैर्वै सुलभस्तपोभि-
र्योगेन वा यत्समचित्तवर्ती ॥१६॥

varaṁ ca mat kañcana mānavendra
vṛṇīṣva te 'haṁ guṇa-śīla-yantritaḥ
nāhaṁ makhair vai sulabhas tapobhir
yogena vā yat sama-citta-vartī

varam – palaiminimo; *ca* – taip pat; *mat* – Manęs; *kañcana* – kokio tik širdis geidžia; *mānava-indra* – o geriausias iš žmonių; *vṛṇīṣva* – prašau, paprašyk; *te* – tavo; *aham* – Aš; *guṇa-śīla* – nepaprastomis dorybėmis ir nepriekaištingu elgesiu; *yantritaḥ* – sužavėtas; *na* – ne; *aham* – Aš; *makhaiḥ* – aukojimų atlikimu; *vai* – tikrai; *su-labhaḥ* – lengvai pasiekiamas; *tapobhiḥ* – askezėmis; *yogena* – mistinės *yogos* praktika; *vā* – arba; *yat* – dėl kurių; *sama-citta* – tame, kuris niekada nepraranda dvasios pusiausvyros; *vartī* – esu.

O valdove, žaviuosi tavo nepaprastomis dorybėmis ir nepriekaištingu elgesiu. Tu pelnei Mano prielankumą, todėl gali prašyti ko širdis geidžia – Aš suteiksiu tau bet kokį palaiminimą. Kas nepasižymi iškiliomis savybėmis ir elgesiu, nepelnys Mano prielankumo net jei atlieka aukojimus ir griežtai tramdo kūną ar praktikuoja mistinę yogą. Bet Aš visada esu širdyje to, kuris niekada nepraranda dvasios pusiausvyros.

Komentaras: Patenkintas Mahārājos Pṛthu elgesiu ir kilniu būdu Viešpats Viṣṇu jį palaimino. Posme Viešpats atvirai sako, kad Jis nepalenkiamas didingais aukojimais ar griežtomis askezėmis, kurias praktikuoja *yogai* mistikai. Viešpačiui džiaugsmą teikia tiktai nepriekaištingas elgesys ir žmogaus dorybės. Tačiau išsiugdyti šias savybes tegali tyras Viešpaties bhaktas. Žmogaus, kuris pasiekia tyros besąlyginės atsidavimo tarnystės lygį, charakteryje atsiskleidžia prigimtinės dvasinės sielos savybės. Siela, kaip neatsiejama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelė, pasižymi visais kilniausiais Viešpaties bruožais. Kai dvasinė siela yra susitepusi materija, ją vadina doringa ar nuodėminga, priklausomai nuo jos materialių savybių. Tačiau

iškilus virš materialių *guṇų* atsiskleidžia transcendentinės savybės. Jų yra dvidešimt šešios: 1) bhaktas yra visiems geras, 2) jis su niekuo nesikivirčija, 3) visos jo mintys sutelktos į Absoliučią Tiesą, 4) jis vienodas visoms gyvosioms būtybėms, 5) bhaktas neturi ydų, 6) yra kilnus, 7) švelnaus būdo, 8) rūpinasi švara, 9) yra paprastas, 10) dosnus, 11) taikaus būdo, 12) visa širdimi atsidavęs Kṛṣṇai, 13) neturi materialių troškimų, 14) romus, 15) jo charakteriui būdingas pastovumas, 16) jis yra sutramdęs jusles, 17) valgo tik tiek, kiek būtina, 18) šviesaus proto, 19) gerbia kitus, 20) yra nuolankus, 21) rimtas, 22) susikaupęs, 23) draugiškai nusiteikęs, 24) turi poeto gyslelę, 25) yra išmanus, 26) mažai kalba. Jei norime patenkinti Viešpatį, turime išsiugdyti transcendentines savybes, o ne apsiriboti formalia ritualine arba mistinės *yogos* praktika. Kitaip sakant, galime tikėtis ištrūkti iš materijos vergystės tik tada, kai išsiugdysime tyro Viešpaties bhakto būdo bruožus.

17 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
स इत्थं लोकगुरुणा विष्वक्सेनेन विश्वजित् ।
अनुशासित आदेशं शिरसा जगृहे हरेः ॥१७॥

maitreya uvāca
sa itthaṁ loka-guruṇā viṣvaksenena viśva-jit
anuśāsita ādeśaṁ śirasā jagṛhe hareḥ

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *saḥ* – jis; *ittham* – taip; *loka-guruṇā* – aukščiausiojo žmonijos mokytojo; *viṣvaksenena* – Dievo Asmens; *viśva-jit* – pasaulio valdovas (Mahārāja Pṛthu); *anuśāsitaḥ* – gavęs paliepimus; *ādeśam* – pamokymus; *śirasā* – ant galvos; *jagṛhe* – priėmė; *hareḥ* – Dievo Asmens.

Didis šventasis Maitreya kalbėjo toliau: O Vidura, taip Aukščiausiasis Dievo Asmuo kalbėjo pasaulio valdovui Mahārājai Pṛthu, kuris išklausė Jo pamokymus nulenkęs galvą.

Komentaras: Išklausius Aukščiausiojo Viešpaties pamokantį žodį, nusilenkiama prie Jo lotosinių pėdų. Kitaip sakant, Dievo Asmens žodžius būtina suprasti tiesiogiai ir labai įdėmiai bei pagarbiai juos išklausyti. Aukščiausiojo Dievo Asmens žodžių nedera kaip nors „tobulinti“ ar keisti, kaip paprastai daro įvairaus plauko apsišaukėliai, besiskelbiantys raštų žinovais ir *svāmiais* ir rašantys „Bhagavad-gītos“ komentarus. Pṛthu Mahārāja savo pavyzdžiu moko mus, kaip dera išklausyti Aukščiausiojo Dievo Asmens

pamokymus. Būtent taip reikia išklausyti per *paramparą* ateinančias dvasines žinias.

18 TEKSTAS

स्पृशन्तं पादयोः प्रेम्णा व्रीडितं स्वेन कर्मणा ।
शतक्रतुं परिष्वज्य विद्वेषं विससर्ज ह ॥१८॥

spṛśantaṁ pādayoḥ premṇā vrīḍitaṁ svena karmaṇā
śata-kratuṁ pariṣvajya vidveṣaṁ visasarja ha

spṛśantam – liečiantį; *pādayoḥ* – pėdas; *premṇā* – džiaugsmingai; *vrīḍitam* – susigėdusį; *svena* – savo; *karmaṇā* – poelgių; *śata-kratum* – karalių Indrą; *pariṣvajya* – apkabindamas; *vidveṣam* – priešiškumą; *visasarja* – užmiršo; *ha* – žinoma.

Šalia stovėjęs karalius Indra susigėdo dėl savo poelgių. Jis puolė žemėn norėdamas prisiliesti prie karaliaus Pṛthu lotosinių pėdų. Mahārāja Pṛthu užmiršo apie priešiškumą Indrai, pagrobusiam jo aukojimo žirgą, ir džiaugsmingai jį apkabino.

Komentaras: Istorijoje yra nemažai pavyzdžių, kai žmogus, nusižengęs *vaiṣṇavo* lotosinėms pėdoms, vėliau ima gailėtis dėl savo klaidos. Kalbamuoju atveju rojaus valdovas Indra, įtakingas Viešpaties Viṣṇu palydovas, susiprato, kad pagrobęs aukojimui skirtą žirgą smarkiai nusižengė Mahārājai Pṛthu. Aukščiausiasis Dievo Asmuo niekada neatleidžia tam, kuris nusižengė *vaiṣṇavo* lotosinėms pėdoms. Tai rodo daugybė pavyzdžių iš šventraščių. Pavyzdžiui, kitados didis išminčius ir *yogas* Durvāsa Munis įžeidė Mahārājį Ambarīṣą, tačiau galų gale jam teko prašyti atleidimo parpuolus prie jo lotosinių pėdų.

Indra norėjo nusilenkti prie karaliaus Pṛthu lotosinių pėdų, tačiau karalius, kaip tikras *vaiṣṇavas,* buvo labai kilnus ir negalėjo to leisti. Jis apglėbė besilenkiantį Indrą ir abu užmiršo apie nesantarvę. Karalius Indra ir Mahārāja Pṛthu pyko vienas ant kito, tačiau abu jie buvo *vaiṣṇavai,* Viešpaties Viṣṇu tarnai, todėl privalėjo nugalėti pyktį ir nutraukti nesantaiką. Tai puikus *vaiṣṇavų* santykiuose viešpataujančios bendradarbiavimo dvasios pavyzdys. Kadangi mūsų dienomis žmonės nebėra *vaiṣṇavai,* jie nuolat kivirčijasi tarpusavyje ir palieka šį pasaulį nepasiekę gyvenimo tikslo. Štai kodėl taip svarbu skelbti pasauliui Kṛṣṇos sąmonės filosofines idėjas. Įsisąmoninę Kṛṣṇą žmonės kartais pykstasi ir kivirčijasi, tačiau jie be vargo gali sutramdyti savo pyktį ir susitaikyti su varžovu.

19 TEKSTAS

भगवानथ विश्वात्मा पृथुनोपहृतार्हणः ।
समुज्जिहानया भक्त्या गृहीतचरणाम्बुजः ॥१९॥

bhagavān atha viśvātmā pṛthunopahṛtārhaṇaḥ
samujjihānayā bhaktyā gṛhīta-caraṇāmbujaḥ

bhagavān – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *atha* – tuoj po to; *viśva-ātmā* – Supersiela; *pṛthunā* – karaliui Pṛthu; *upahṛta* – pasiūlius; *arhaṇaḥ* – visus garbinimui naudojamus atributus; *samujjihānayā* – vis gilėjo; *bhaktyā* – kurio atsidavimo tarnystė; *gṛhīta* – paimtos; *caraṇa-ambujaḥ* – Jo lotosinės pėdos.

Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, kuris jam buvo toks maloningas, pagerbti karalius Pṛthu surengė prašmatnias lotosinių pėdų garbinimo apeigas. Garbindamas Viešpaties lotosines pėdas Mahārāja Pṛthu patyrė atsidavimo tarnystės ekstazę, ir ji vis stiprėjo.

Komentaras: Bhakto kūne pasireiškiantys ekstazės požymiai liudija apie tai, jog jis pasiekė atsidavimo tarnystės tobulybę. Transcendentinė ekstazė gali reikštis įvairiomis formomis: jos pagautas žmogus ir verkia, ir juokiasi, jį išmuša prakaitas, jis puola žemėn arba šaukia kaip pamišėlis. Šie požymiai kartas nuo karto pasireiškia bhakto kūne. Jie vadinami *aṣṭa-sāttvikā-vikāra* (aštuoniomis transcendentinių pokyčių formomis). Tačiau jų jokiu būdu negalima imituoti. Kai bhaktas iš tikrųjų pasiekia tobulumą, jie pasireiškia savaime. Viešpatį vadina *bhakta-vatsala.* Tai reiškia, jog Jis kupinas prielankumo Savo tyriems bhaktams. Transcendentine ekstaze nuspalvinti tarpusavio santykiai tarp Aukščiausiojo Viešpaties ir Jo bhaktų neturi nieko bendra su santykiais materialiajame pasaulyje.

20 TEKSTAS

प्रस्थानाभिमुखोऽप्येनमनुग्रहविलम्बितः ।
पश्यन् पद्मपलाशाक्षो न प्रतस्थे सुहृत्सताम् ॥२०॥

prasthānābhimukho 'py enam anugraha-vilambitaḥ
paśyan padma-palāśākṣo na pratasthe suhṛt satām

prasthāna – išvykti; *abhimukhaḥ* – pasirengęs; *api* – nors; *enam* – jį (Pṛthu); *anugraha* – geranoriškumu; *vilambitaḥ* – užlaikytas; *paśyan* – matydamas;

padma-palāśa-akṣaḥ – Viešpats, kurio akys primena lotoso žiedlapius; *na* – ne; *pratasthe* – išvyko; *suhṛt* – geradarys; *satām* – bhaktų.

Viešpats jau rengėsi išvykti, tačiau karaliaus Pṛthu laikysena privertė Jį užtrukti. Žvelgdamas į Mahārāją Pṛthu Savo lotosinėmis akimis patenkintas Viešpats nutarė pasilikti ilgiau, nes Jam visada rūpi Jo bhaktų gerovė.

Komentaras: Pažymėti posmo žodžiai *suhṛt satām.* Aukščiausiasis Dievo Asmuo ypač prielankus Savo bhaktams ir visada rūpinasi jų gerove. Jo prielankumas jokiu būdu nėra Jo šališkumo įrodymas. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad Viešpats yra vienodas visiems (*samo 'hāṁ sarva-bhūteṣu*), tačiau sykiu Jis ypač prielankus tiems, kurie su meile ir ištikimybe Jam tarnauja. Viename iš šventraščių posmų Viešpats skelbia, kad Jo bhaktas amžinai gyvena Jo širdyje, o Jis amžinai glūdi Savo bhakto širdyje.

Ypatingas prielankumas tyram bhaktui yra natūrali Dievo Asmens savybė. Tai visiškai nereiškia, kad Jis yra šališkas. Pavyzdžiui, keletą vaikų turintis tėvas dėl visai suprantamų priežasčių ypatingą prieraišumą jaučia tam vaikui, kuris labiausiai jį myli. Tai paaiškinta „Bhagavad-gītoje“ (10.10):

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

Tie, kurie meilės ir ištikimybės dvasia nuolat tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, turi galimybę betarpiškai bendrauti su Viešpačiu, kuris Supersielos pavidalu glūdi kiekvienos gyvosios būtybės širdyje. Viešpats visada yra greta Savo bhakto. Jis glūdi visų gyvųjų būtybių širdyse, tačiau tiktai bhaktas jaučia Jo buvimą. Taigi Jis yra tiesiogiai susijęs su Viešpačiu, Viešpats Jam nuolat nurodo kelią, todėl bhaktas nedaro klaidų. Vis dėlto dėl ypatingo dėmesio Savo tyriems bhaktams Viešpaties jokiu būdu negalima kaltinti šališkumu.

21 TEKSTAS

स आदिराजो रचिताञ्जलिर्हरिं
विलोकितुं नाशकदश्रुलोचनः ।
न किञ्चनोवाच स बाष्पविक्लवो
हृदोपगुह्यामुमधादवस्थितः ॥२१॥

sa ādi-rājo racitāñjalir hariṁ
vilokituṁ nāśakad aśru-locanaḥ

na kiñcanovāca sa bāṣpa-viklavo
hṛdopaguhyāmum adhād avasthitaḥ

saḥ – jis; *ādi-rājaḥ* – pirmasis karalius; *racita-añjaliḥ* – maldingai suglaudęs delnus; *harim* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *vilokitum* – pažvelgti į; *na* – ne; *aśakat* – įstengė; *aśru-locanaḥ* – jo akys pritvinkusios ašarų; *na* – ne; *kiñcana* – ką nors; *uvāca* – kalbėjo; *saḥ* – jis; *bāṣpa-viklavaḥ* – kurio balsas trūkčiojo iš susijaudinimo; *hṛdā* – širdyje; *upaguhya* – apglėbęs; *amum* – Viešpatį; *adhāt* – jis liko; *avasthitaḥ* – stovėti.

Pirmojo Žemės valdovo Mahārājos Pṛthos akys pritvinko ašarų ir Viešpaties veidą jis matė tarsi per miglą. Jo balsas virpėjo ir trūkčiojo iš susijaudinimo ir jis negalėjo kalbėti. Mintyse jis apglėbė Viešpatį, o pats liko stovėti priešais Jį maldingai suglaudęs delnus.

Komentaras: „Brahma-saṁhitoje“ Kṛṣṇa vadinamas *ādi-puruṣa* (pirminiu asmeniu), o pastarajame posme karalius Pṛthu, galingasis Viešpaties įsikūnijimas, pavadintas *ādi-rāja* (pirminiu arba idealiu valdovu). Mahārāja Pṛthu buvo iškilus bhaktas ir sykiu didvyris, su šaknimis išroves ydas savo karalystėje. Jis buvo nepaprastai galingas ir mūšyje nenusileido Indrai, rojaus valdovui. Mahārāja Pṛthu rūpinosi savo valdiniais ir žiūrėjo, kad jie užsiimtų labdaringa veikla ir atsidavimo tarnyste Viešpačiui. Jis nedrįstų apdėti Savo valdinių mokesčiais, jei negalėtų apsaugoti jų nuo visų negandų. Didžiausia žmogaus nelaimė – tapti bedieviu, kitaip sakant nusidėjėliu. Jeigu karalius ar valstybės valdovas leidžia savo valdiniams daryti nuodėmes, t.y. turėti neleistinus lytinius santykius, vartoti alkoholį arba narkotikus, valgyti mėsą, žaisti azartinius žaidimus, jis yra už tai atsakingas ir jam teks atkentėti už savo valdinių daromas nuodėmes, nes rinkti mokesčius tokiu atveju jis neturi teisės. Tokios yra valstybės valdymo taisyklės. Kadangi Mahārāja Pṛthu griežtai jų laikėsi, jis posme pavadintas *ādi-rāja.*

Net atsakingai savo pareigas vykdantis karalius gali pasiekti atsidavimo tarnystės aukštumas, jei elgsis taip, kaip elgėsi Mahārāja Pṛthu. Posmas rodo, jog karalius Pṛthu patyrė tyros atsidavimo tarnystės ekstazę, kuri pasireiškė tiek vidujai, tiek ir išoriškai.

Šiandien Bombėjaus laikraščiai paskelbė, kad vyriausybė rengiasi atšaukti įstatymą, draudžiantį prekiauti alkoholiniais gėrimais. Nuo Gandžio išsivadavimo judėjimo laikų Bombėjuje veikė sausas įstatymas, draudžiantis miesto gyventojams vartoti alkoholį. Deja, atsirado apsukruolių, kurie labai greitai įsigudrino pogrindžio sąlygomis gaminti alkoholinius gėrimus, ir nors parduotuvėse vyno nebuvo, jo galima buvo nusipirkti viešuosiuose tualetuose ir kitose ne tos paskirties vietose. Negalėdama

susitvarkyti su alkoholinių gėrimų pogrindine prekyba, vyriausybė nutarė gaminti pigius alkoholinius gėrimus, kad žmonės pirktų juos tiesiogiai iš valstybės, o ne viešuosiuose tualetuose. Nesugebėdama perauklėti žmonių ir priversti juos atsisakyti nuodėmingos veiklos, taip pat bijodama prarasti lėšas per mokesčius, papildančias iždą, valstybė nutarė pati patenkinti be alkoholio negalinčių gyventi žmonių poreikius.

Tokia vyriausybė nepajėgi apsaugoti žmonių nuo jų nuodėmingos veiklos padarinių – karų, epidemijų, bado, žemės drebėjimų ir kitų nelaimių. Kai žmonės nusižengia Dievo įstatymui, „Bhagavad-gītoje“ aprašomo kaip *dharmasya glāniḥ* (nepaklusnumas Dievo arba gamtos įstatymams), pagal gamtos dėsnius jų laukia griežta bausmė, kuri pasireiškia netikėtais kariniais konfliktais. Visai neseniai pergyvenome karą tarp Indijos ir Pakistano. Keturiolika dienų nusinešė daugybę gyvybių. Dėl karo nerimavo visas pasaulis. Tai vis žmonių nuodėmingos veiklos padariniai. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas pašauktas padėti žmonėms nusiplauti materijos suteptį ir pasiekti tobulumą. Naudodamiesi Kṛṣṇos sąmonės metodais žmonės gali bent iš dalies dvasiškai apsivalyti (*naṣṭa-prāyeṣv abhādreṣu,* kaip teigia „Bhāgāvatam“) ir tai padės jiems iš esmės atsikratyti geismo ir godumo – materializmo ligos požymių. Šį tikslą pasiekti galima propaguojant „Śrīmad-Bhāgavatam“ mokymą, t.y. skelbiant pasauliui Kṛṣṇos sąmonę. Stambios verslo ir gamybos firmos aukoja tūkstančius rupijų gynybos ministerijai, kuri leidžia juos vėjais gamindama paraką ir sviedinius, tačiau paremti Kṛṣṇos sąmonės judėjimą jie nelinkę. Jei padėtis pasaulyje nepasikeis, periodiškai kils karai, nes žmonės užmiršo Dievą – Kṛṣṇą.

22 TEKSTAS

अथावमृज्याश्रुकला विलोकयन्-
नतृप्तदृग्गोचरमाह पूरुषम् ।
पदा स्पृशन्तं क्षितिमंस उन्नते
विन्यस्तहस्ताग्रमुरङ्गविद्विषः ॥२२॥

athāvamṛjyāśru-kalā vilokayann
atṛpta-dṛg-gocaram āha pūruṣam
padā spṛśantaṁ kṣitim aṁsa unnate
vinyasta-hastāgram uraṅga-vidviṣaḥ

atha – tuoj po to; *avamṛjya* – šluostydamas; *aśru-kalāḥ* – ašaras akyse; *vilokayan* – regėdamas; *atṛpta* – nevisiškai patenkintas; *dṛk-gocaram* –

matomam plika akimi; *āha* – jis tarė; *pūruṣam* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *padā* – Savo lotosinėmis pėdomis; *spṛśantam* – vos liečiančiam; *kṣitim* – žemę; *aṁse* – į petį; *unnate* – pakeltą; *vinyasta* – atsirėmusiam; *hasta* – Savo rankos; *agram* – delnu; *uraṅga-vidviṣaḥ* – gyvačių priešo Garuḍos.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo stovėjo priešais Mahārājį Pṛthu Savo lotosinėmis pėdomis beveik liesdamas žemę, atsirėmęs į gyvačių priešo Garuḍos petį. Mahārāja Pṛthu šluostėsi ašaras, kad geriau įžiūrėtų Viešpatį, tačiau ir Jį regėdamas nepajuto visiško pasitenkinimo. Tada jis kreipėsi į Viešpatį malda.

Komentaras: Įdomu, kad posme kalbama apie tai, jog Viešpats stovėjo neliesdamas žemės. Aukštutinių planetų gyventojai, nuo Brahmalokos, kurioje viešpatauja Viešpats Brahmā, iki Svargalokos (Indros rojaus planetos), pasiekia tokį aukštą dvasinės brandos lygį, kad nusileisdami į bet kurią iš žemesniųjų planetų išlaiko nesvarumo būklę, kitaip sakant, gali stovėti neliesdami žemės. Viešpats Viṣṇu – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, tačiau Jis gyvena vienoje iš mūsų visatos planetų, todėl kartais atlieka vieno iš visatos pusdievių vaidmenį. Pasirodžius Mahārājai Pṛthu, Viešpats iš pradžių nesiekė pėdomis žemės, tačiau kai Mahārāja Pṛthu savo elgesiu ir dorybėmis pelnė Viešpaties prielankumą, Viešpats ėmė elgtis kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo Nārāyāṇa, Vaikuṇṭhos Viešpats, ir iš meilės Mahārājai Pṛthu palietė pėdomis žemę, tačiau padėjo delną ant Savo nešėjo Garuḍos peties, tarsi norėdamas apsisaugoti nuo kritimo, nes stovėti ant žemės nebuvo pratęs. Visa tai liudija apie didžiulę Viešpaties meilę Mahārājai Pṛthu. Suvokdamas, kokia laimė jam teko, Pṛthu Mahārāja patyrė ekstazę, todėl negalėjo kaip reikiant įžiūrėti Viešpaties veido. Vis dėlto jam pavyko susikaupti ir virpančiu iš susijaudinimo balsu jis kreipėsi į Viešpatį malda.

23 TEKSTAS

पृथुरुवाच
वरान् विभो त्वद्वरदेश्वराद् बुधः
कथं वृणीते गुणविक्रियात्मनाम् ।
ये नारकाणामपि सन्ति देहिनां
तानीश कैवल्यपते वृणे न च ॥२३॥

pṛthur uvāca
varān vibho tvad varadeśvarād budhaḥ
katham vṛṇīte guṇa-vikriyātmanām
ye nārakāṇām api santi dehināṁ
tān īśa kaivalya-pate vṛṇe na ca

pṛthuḥ uvāca – Pṛthu Mahārāja tarė; *varān* – palaiminimų; *vibho* – brangus Aukščiausiasis Viešpatie; *tvat* – iš Tavęs; *vara-da-īśvarāt* – iš Aukščiausiojo Dievo Asmens, aukščiausio iš dovanojančiųjų palaiminimus; *budhaḥ* – išmintingas žmogus; *katham* – kaip; *vṛṇīte* – galėtų prašyti; *guṇa-vikriyā* – materialiosios gamtos *guṇų* paklaidintoms; *ātmanām* – gyvosioms esybėms; *ye* – kurie; *nārakāṇām* – pragare gyvenančioms gyvosioms esybėms; *api* – taip pat; *santi* – yra; *dehinām* – įkūnytoms; *tān* – visi tie; *īśa* – o Aukščiausiasis Viešpatie; *kaivalya-pate* – o leidžiantysis susilieti su Viešpaties būtimi; *vṛṇe* – aš prašau; *na* – ne; *ca* – taip pat.

O Viešpatie, Tu – geriausias iš pusdievių, dovanojančių palaiminimus. Ar išmintingas žmogus, tai žinodamas, ims prašyti Tavęs malonių, kurios yra skirtos materialiosios gamtos guņų paklaidintoms gyvosioms esybėms? Šios malonės ateina savaime netgi tiems, kurie pasmerkti pragaro kančioms. O Viešpatie, Tu gali leisti man susilieti su Tavo būtimi, tačiau tokios malonės aš netrokštu.

Komentaras: Žmonės yra skirtingi ir siekia skirtingų palaiminimų. Didžiausias *karmių* troškimas – patekti į aukštutines planetas, kur malonumų kupinas gyvenimas trunka nepaprastai ilgai. Kiti, *jñāniai* ir *yogai,* trokšta susilieti su Aukščiausiojo būtimi, pasiekti *kaivalyą.* Neatsitiktinai Mahārāja Pṛthu posme Viešpatį vadina *kaivalya-pati – kaivalyos* valdovu ar viešpačiu. Tačiau bhaktai iš Viešpaties gauna tokių malonių, jog netrokšta patekti į rojaus planetas arba susilieti su Jo būtimi. *Kaivalya,* t.y. susiliejimas su Viešpaties būtimi, bhaktams tolygus pragarui. Žodis *nāraka* reiškia „pragaras“. Visus materialiojo pasaulio gyventojus vadina *nārakomis,* kadangi jų gyvenimo sąlygos čia yra išties pragariškos. Tačiau sprendžiant iš Pṛthu Mahārājos žodžių, jam vienodai svetimi ir *karmių,* ir *jñānių,* ir *yogų* troškimai. Śrīla Prabodhānanda Sarasvatis Prabhu, didis Viešpaties Caitanyos bhaktas, sakė, kad *kaivalya* jam yra tikras pragaras, o rojaus malonumus jis lygino su miražu, fantasmagorija. Bhaktai nesiekia nei *kaivalyos,* nei rojaus malonumų. Jie nesvajoja net apie Viešpaties Brahmos ar Viešpaties Śivos postą, nenori prilygti ir Viešpačiui Viṣṇu. Tyras Viešpaties bhaktas Pṛthu Mahārāja labai aiškiai išreiškia posme savo požiūrį į materialias malones.

24 TEKSTAS

न कामये नाथ तदप्यहं क्वचिन्
न यत्र युष्मच्चरणाम्बुजासवः ।
महत्तमान्तर्हृदयान्मुखच्युतो
विधत्स्व कर्णायुतमेष मे वरः ॥२४॥

na kāmaye nātha tad apy ahaṁ kvacin
na yatra yuṣmac-caraṇāmbujāsavaḥ
mahattamāntar-hṛdayān mukha-cyuto
vidhatsva karṇāyutam eṣa me varaḥ

na – ne; *kāmaye* – aš noriu; *nātha* – o viešpatie; *tat* – to; *api* – netgi; *aham* – aš; *kvacit* – kada nors; *na* – ne; *yatra* – kur; *yuṣmat* – Tavo; *caraṇa-ambuja* – lotosinių pėdų; *āsavaḥ* – nektaras; *mahat-tama* – iš išaukštintų bhaktų; *antaḥ-hṛdayāt* – iš širdies gelmių; *mukha* – iš lūpų; *cyutaḥ* – liejasi; *vidhatsva* – dovanok; *karṇa* – ausų; *ayutam* – milijoną; *eṣaḥ* – tai; *me* – man; *varaḥ* – palaiminimas.

Todėl, o Viešpatie, aš neprašau Tavęs leidimo susilieti su Tavąja būtimi, nes su ja susiliejęs negalėsiu ragauti Tavo lotosinių pėdų nektaro. Aš trokštu kitos malonės: dovanok man milijoną ausų, kad galėčiau klausytis iš tyrų bhaktų lūpų besiliejančių šlovinimo žodžių Tavo lotosinėms pėdoms.

Komentaras: Ankstesniajame posme Mahārāja Pṛthu pavadino Viešpatį *kaivalya-pati* (išsivadavimo arba susiliejimo su Aukščiausiojo būtimi viešpačiu), tačiau tai nereiškia, kad jis pats troško *kaivalyos,* išvadavimo. Pastarajame posme Pṛthu Mahārāja atvirai sako: „O Viešpatie, aš netrokštu tokio palaiminimo.“ Mahārāja Pṛthu prašo Viešpaties dovanoti jam milijoną ausų, kad girdėtų, kaip šlovinamos Viešpaties lotosinės pėdos, ir atskirai pabrėžia, kad Viešpatį šlovinti turi tyri bhaktai, kurių žodžiai eina iš širdies gelmių. Viename pirmųjų „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų (1.1.3) sakoma: *śuka-mukhād amṛta-drava-saṁyutam* – „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmai, išėję iš Śrīlos Śukadevos Gosvāmio lūpų, tapo dar įstabesni. Yra manančių, jog Viešpatį šlovinti gali tiek bhaktai, tiek nebhaktai, tačiau pastarame posme pabrėžiama, jog reikia klausytis tiktai tyrų bhaktų šlovinimo. Śrīla Sanātana Gosvāmis kategoriškai uždraudė klausytis nebhaktų pokalbių apie Dievą. Egzistuoja nemažai profesionalių „Śrīmad-Bhāgavatam“ skaitovų, kurie pasižymi ypatinga iškalba, tačiau

tyras bhaktas niekada neklausys jų postringavimų, kadangi jų šlovinimai materialūs, o štai pasakojimai apie Viešpatį iš tyro bhakto lūpų yra itin veiksmingi.

Satāṁ prasaṅgān mama vīrya-saṁvidaḥ (SB 3.25.25): Viešpatį šlovinantys žodžiai išganingai veikia žmogų tik tuo atveju, jei juos ištaria tyras bhaktas. Visatoje Viešpats turi daugybę bhaktų, kurie Jį šlovina nuo neatmenamų laikų, tačiau iki šiol jie taip ir nesugebėjo išvardinti visų Jo dorybių. Būtent todėl Pṛthu Mahārāja norėjo turėti daugybę ausų, o Rūpa Gosvāmis norėjo turėti milijonus ausų ir liežuvių, kad galėtų šlovinti Viešpatį ir klausytis pasakojimų apie Jį. Kitaip sakant, jeigu mes nuolat klausysime pasakojimų apie Viešpatį, mums neliks laiko *māyāvādos* filosofijai, kuri nubraukia visas mūsų pastangas dvasiškai tobulėti. Śrī Caitanya Mahāprabhu sako, jog besiklausantis *māyāvādžių* filosofų išvedžiojimų, net jei jie cituoja Vedas, pasakojančias apie Viešpaties žygius, pasmerkia save dvasinei mirčiai. *Māyāvādos* filosofija užkerta kelią į dvasinį tobulumą.

25 TEKSTAS

स उत्तमश्लोक महन्मुखच्युतो
भवत्पदाम्भोजसुधा कणानिलः ।
स्मृतिं पुनर्विस्मृततत्त्ववर्त्मनां
कुयोगिनां नो वितरत्यलं वरैः ॥२५॥

sa uttamaśloka mahan-mukha-cyuto
bhavat-padāmbhoja-sudhā kaṇānilaḥ
smṛtiṁ punar vismṛta-tattva-vartmanāṁ
kuyoginām no vitaraty alaṁ varaiḥ

saḥ – tas; *uttama-śloka* – o Viešpatie, apdainuojamas nuostabiomis eilėmis; *mahat* – iškilių bhaktų; *mukha-cyutaḥ* – sklindančios iš lūpų; *bhavat* – Tavo; *pada-ambhoja* – lotosinių pėdų; *sudhā* – nektaro; *kaṇa* – dalelės; *anilaḥ* – gaivinantis vėjelis; *smṛtim* – prisiminimas; *punaḥ* – vėl; *vismṛta* – pamirštas; *tattva* – į tiesą; *vartmanām* – žmonėms, kurių kelias; *ku-yoginām* – tiems, kurie neatlieka atsidavimo tarnystės; *naḥ* – mums; *vitarati* – atgaivina; *alam* – nereikalingi; *varaiḥ* – kiti palaiminimai.

O Viešpatie, didūs išminčiai apdainuoja Tave nuostabiomis eilėmis. Jų žodžiai, šlovinantys Tavo lotosines pėdas, panašūs į šafrano žiedadulkes.

Kai transcendentiniai garsai, besiliejantys iš didžių bhaktų lūpų, atneša nuo Tavo lotosinių pėdų užmarštin paskendusiai gyvajai esybei šafrano žiedadulkių aromatą, ji palaipsniui ima prisiminti savo amžinus saitus su Tavimi. Taip bhaktai ilgainiui suvokia žmogaus gyvenimo skirtį. Todėl, o Viešpatie, aš neprašau Tavęs jokių palaiminimų, išskyrus galimybės klausytis Tavo tyrų bhaktų.

Komentaras: Ankstesniajame posme aiškiai pasakyta, kad Viešpatį šlovinančių pasakojimų reikia klausytis iš tyro bhakto lūpų. Šią mintį plėtoja ir pastarasis posmas. Transcendentiniuose tyro bhakto žodžiuose slypi nepaprasta galia, jie atgaivina gyvosios esybės atsiminimus apie jos amžiną ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. *Māyos* pinklėse susipainiojusios ir materialiojoje būtyje paskendusios gyvosios esybės beveik visiškai užmiršta apie savo amžiną ryšį su Viešpačiu, lygiai kaip kietai įmigęs žmogus užmiršta visas savo priedermes. Vedos teigia, kad *māyā* nugramzdina gyvąsias esybes į gilų sapną. Mūsų užduotis – atsibusti ir imtis vykdyti savo amžinąją priedermę, nes tik tada mes teisingai pasinaudosime tomis galimybėmis, kurias mums suteikia žmogaus gyvybės forma. Vienoje iš savo giesmių Bhaktivinoda Ṭhākura cituoja Viešpatį Caitanyą: *jīva jāga, jīva jāga.* Viešpats prašo visas miegančias gyvąsias esybes nubusti ir atsidėti Viešpaties tarnystei, kad jos galėtų įgyvendinti žmogui skirtą misiją. Šį raginimą miegančioms sieloms Viešpats įdeda į tyro bhakto lūpas.

Nuolat pasinėręs į tarnystę Viešpačiui tyras bhaktas visada yra Viešpaties lotosinių pėdų užuovėjoje, todėl gali tiesiogiai patirti Viešpaties malonę, kuri šafrano žiedadulkėmis yra nuklojusi Viešpaties lotosines pėdas. Tyro bhakto žodžiai iš pažiūros yra materialūs, tačiau iš tikrųjų jie kupini nepaprastos dvasinės galios, kadangi kalba jis prisiliečia prie šafrano žiedadulkių, nuklojusių Viešpaties lotosines pėdas. Tereikia miegančiai gyvajai esybei išgirsti tyro bhakto balsą, slepiantį nepaprastą galią, ir ji išsyk prisimena savo amžiną ryšį su Viešpačiu, kurį iki tol buvo visiškai pamiršusi.

Štai kodėl sąlygotai sielai taip svarbu klausytis tyro bhakto, kuris visiškai atsidavė Viešpaties lotosinėms pėdoms, atsikratė materialių troškimų, liovėsi mėginęs pažinti tiesą filosofiniais samprotavimais ir išsivadavo iš materialiosios gamtos *guṇų* įtakos. Visi mes esame *kuyogai,* t.y. tarnaujame materialiajame pasaulyje, užmiršę apie savo amžinus saitus su Viešpačiu, apie tai, jog esame amžini mylintys Jo tarnai. Mūsų pareiga – pakilti į aukštesnį lygį ir tapti *suyogais* (tobulais mistikais). Norint pasiekti šį tikslą būtina bendrauti su tyru bhaktu, klausytis jo žodžio. Šį metodą rekomenduoja visi Vedų šventraščiai, jo svarbą ypač pabrėžia Viešpats Caitanya

Mahāprabhu. Žmogui nebūtina keisti savo padėties visuomenėje, tačiau jei jis klausys ką kalba tyras bhaktas, ilgainiui suvoks savo santykius su Aukščiausiuoju ir ėmęs tarnauti Jam su meile ir ištikimybe pasieks aukščiausiąjį dvasinį tobulumą. Taigi kiekvienas, kuris trokšta pasiekti dvasinį žinojimą, turi klausytis tyro bhakto skelbiamų tiesų.

26 TEKSTAS

यशः शिवं सुश्रव आर्यसङ्गमे
यदृच्छया चोपशृणोति ते सकृत् ।
कथं गुणज्ञो विरमेद्विना पशुं
श्रीर्यत्प्रवव्रे गुणसङ्ग्रहेच्छया ॥२६॥

yaśaḥ śivaṁ suśrava ārya-saṅgame
yadṛcchayā copaśṛṇoti te sakṛt
kathaṁ guṇa-jño viramed vinā paśuṁ
śrīr yat pravavre guṇa-saṅgrahecchayā

yaśaḥ – šlovinimą; *śivam* – visų palankiausią; *su-śravaḥ* – o šlovingasis Viešpatie; *ārya-saṅgame* – atsidavimo tarnystės aukštumų pasiekusių bhaktų bendrijoje; *yadṛcchayā* – šiaip ar taip; *ca* – taip pat; *upaśṛṇoti* – girdėjęs; *te* – Tavo; *sakṛt* – nors kartą; *katham* – kaip; *guṇa-jñaḥ* – tas, kuris vertina dorybes; *viramet* – gali liautis; *vinā* – nebent yra; *paśum* – gyvulys; *śrīḥ* – sėkmės deivė; *yat* – kurį; *pravavre* – pripažino; *guṇa* – Tavo ypatybes; *saṅgraha* – įgyti; *icchayā* – trokšdama.

O šlovingasis Viešpatie, kas nors kartą girdėjo tyrą Viešpaties bhaktą šlovinant Tavo darbus, tas, jei jis nėra puolęs iki gyvulio lygio, niekada neišsižadės bendravimo su tyrais bhaktais. Išmintingas žmogus niekada nenusigręš nuo tyrų bhaktų bendrijos. Net sėkmės deivė, kuri visa širdimi trokšta klausytis pasakojimų apie Tavo begalinius žygius ir transcendentinę didybę, pripažįsta, kad jų klausytis ir perpasakoti juos kitiems yra aukščiausias tobulumas.

Komentaras: Bendravimas su bhaktais (*ārya-saṅgama*) yra didžiausia šio pasaulio vertybė. Arijais vadinami dvasinį tobulumą trokštantys pasiekti žmonės. Arijai – tai aukščiausia žmonių rasė, nes jie laikosi Vedų civilizacijos normų. Arijų rasės atstovai, kuriuos dabar vadina indoarijais, pasklidę po visą pasaulį. Kitados visi arijai laikėsi Vedų normų ir dėl šios priežas-

ties arijų rasės atstovai buvo pasiekę dvasinio tobulumo aukštumų. Arijų valdovai, *rājarṣiai,* buvo auklėjami kaip tikri *kṣatriyai,* savo valdinių globėjai ar gynėjai. Jie buvo pasiekę tokį dvasinį tobulumą, kad buvo pajėgūs apsaugoti savo valdinius nuo visų negandų.

Arijų rasės atstovai labai vertina pasakojimus, šlovinančius Aukščiausiąjį Viešpatį. Nors šių pasakojimų gali klausytis kiekvienas, būtent arijai lengvai suvokia giliausiąją dvasinio gyvenimo prasmę. Kaip kitaip paaiškinti tai, kad Kṛṣṇos sąmonė taip greitai paplito tarp europiečių ir amerikiečių? Istorija byloja, jog amerikiečiai ir europiečiai labai daug pasiekė intensyvios pasaulio kolonizacijos eroje. Tačiau mūsų dienomis jų vaikaičiai, išlepinti mokslo ir technikos pažangos, virsta nepataisomais nusidėjėliais. Šis faktas aiškintinas tuo, kad jie prarado savo pirminę dvasinę kultūrą, kuri sudarė Vedų civilizacijos šerdį. Tačiau mūsų laikais arijų ainiai labai rimtai vertina Kṛṣṇos sąmonės judėjimą. Aplinkiniai, bendraudami su jais, klausosi tyrų bhaktų giedamos Hare Kṛṣṇa *mahā-mantros* ir šie transcendentiniai garsai pavergia jų širdis. Arijų lūpomis ištarti transcendentiniai garsai turi nepaprastų galių, tačiau net ir nepriklausantis arijų rasei gali tapti *vaiṣṇavu,* jeigu klausysis *mantros* garsų, nes jie išganingai veikia kiekvieną žmogų.

Mahārāja Pṛthu sako, kad net nuolatinė Viešpaties Nārāyaṇos palydovė sėkmės deivė Lakṣmī panoro išgirsti Viešpatį šlovinančius pasakojimus ir ėmėsi griežtai tramdyti savo kūną norėdama gauti galimybę pabendrauti su *gopėmis* – tyrais Viešpaties bhaktais. Impersonalistas stebėsis, klausdamas, kam kartoti Hare Kṛṣṇa *mantrą* ilgus metus, užuot siekus išsivadavimo (*kaivalyos*), t.y. susiliejimo su Aukščiausiojo būtimi? Atsakydamas į šį klausimą Mahārāja Pṛthu nurodo, kad transcendentiniuose Viešpatį šlovinančiuose garsuose slypi nepaprasta traukos jėga, ir tiktai gyvulys gali nenorėti jų klausytis. Transcendentiniai garsai išganingai veikia net ir atsitiktinai juos išgirdusius. Pṛthu Mahārāja pabrėžia – tik gyvulys gali liautis kartojęs Hare Kṛṣṇa *mantrą.* Išmintingi, civilizuoti tikrąja to žodžio prasme žmonės, t.y. žmonės, kurie nėra sugyvulėję, kartą išgirdę apie *mantrą,* jau niekada iki pat gyvenimo pabaigos nesiliaus kasdien kartoję Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.

27 TEKSTAS

अथाभजे त्वाखिलपूरुषोत्तमं
गुणालयं पद्मकरेव लालसः ।

अप्यावयोरेकपतिस्पृधोः कलि-
र्न स्यात्कृतत्वच्चरणैकतानयोः ॥२७॥

athābhaje tvākhila-pūruṣottamaṁ
guṇālayaṁ padma-kareva lālasaḥ
apy āvayor eka-pati-spṛdhoḥ kalir
na syāt kṛta-tvac-caraṇaika-tānayoḥ

atha – todėl; *ābhaje* – aš užsiimsiu atsidavimo tarnyste; *tvā* – Tau; *akhil*a – visa apimančia; *pūruṣa-uttamam* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *guṇa-ālayam* – visų transcendentinių dorybių šaltiniui; *padma-karā* – sėkmės deivė, laikanti rankoje lotoso žiedą; *iva* – kaip; *lālasaḥ* – trokšdamas; *api* – iš tikrųjų; *āvayoḥ* – Lakṣmī ir mano; *eka-pati* – vieno šeimininko; *spṛdhoḥ* – besivaržant; *kaliḥ* – kivirčas; *na* – ne; *syāt* – įvyktų; *kṛta* – sutelkus; *tvat-caraṇa* – į Tavo lotosines pėdas; *eka-tānayoḥ* – visą dėmesį.

Todėl aš trokštu nepaliaujamai tarnauti Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosinėms pėdoms, kaip Jam tarnauja sėkmės deivė, laikanti rankoje lotoso žiedą, nes Jo Šviesybė Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra visų transcendentinių dorybių šaltinis. Bijau tik, kad man neišvengti kivirčo su sėkmės deive, nes ir aš, ir ji negailėdami jėgų atliksime tą pačią tarnystę.

Komentaras: Pastarajame posme Mahārāja Pṛthu vadina Viešpatį *akhila-pūruṣottama,* Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, kūrinijos Viešpačiu. *Puruṣa* reiškia „džiaugsmo subjektas“, o *uttama* – „geriausias iš geriausių“. Visatoje yra daug ir įvairių *puruṣų,* džiaugsmo subjektų. Iš esmės juos galima suskirstyti į tris kategorijas: sąlygotus, išvaduotus ir amžinus. Aukščiausiąjį Viešpatį Vedos vadina viršiausiuoju iš visų amžinųjų (*nityo nityānām*). Ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo, ir gyvosios esybės yra amžini. Aukščiausios amžinos būtybės – tai *viṣṇu-tattva,* t.y. Viešpats Viṣṇu ir Jo skleidiniai. Taigi žodis *nitya* sietinas su Dievo Asmeniu, t.y. su Viešpačiu Kṛṣṇa ir kitais Jo skleidiniais – Mahā-Viṣṇu, Nārāyāṇa ir pan. „Brahma-saṁhitoje“ sakoma, kad Viešpats Viṣṇu turi milijardus skleidinių, tarp jų Rāmą, Nṛsiṁhą, Vārahą ir kitus (*rāmādi-mūrtiṣu*). Visi Jo skleidiniai yra amžini.

Žodžiu *mukta* įvardijamos gyvosios esybės, kurios niekad nenužengia į materialųjį pasaulį, o *baddha* – tos, kurios kone amžinai kankinasi materialiajame pasaulyje. Gyvendamos materialiajame pasaulyje *baddhos* iš paskutiniųjų kovoja dėl būvio, mėgindamos atsikratyti trejopų materialių kančių ir džiaugtis gyvenimu, o *muktos* jau yra pasiekusios išsivadavimą. Jos niekad nepatenka į materialųjį pasaulį. Viešpats Viṣṇu yra materialio-

jo pasaulio valdovas, todėl negali būti ir kalbos apie tai, kad Jis patektų materialiosios gamtos valdžion. Neatsitiktinai pastarajame posme Viešpats Viṣṇu pavadintas *pūruṣotama,* geriausia iš visų gyvųjų esybių – tiek *viṣṇu-tattvų,* tiek ir *jīva-tattvų.* Štai kodėl gretinantis Viešpatį Viṣṇu su *jīva-tattva* ar manantis, kad *jīva-tattva* prilygsta Viešpačiui Viṣṇu, sunkiai nusižengia Viešpačiui. Filosofai *māyāvādžiai* deda lygybės ženklą tarp Viešpaties ir gyvųjų esybių laikydami juos tapačiais, o tai yra didžiausias nusižengimas Viešpaties Viṣṇu lotosinėms pėdoms.

Iš gyvenimo patirties materialiajame pasaulyje mes žinome, kad žmonės garbina pranašesnius už save. Lygiai taip ir *pūruṣottama,* aukščiausia gyvoji būtybė – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Kṛṣṇa arba Viešpats Viṣṇu, yra visų kitų gyvųjų esybių garbinimo objektas. Neveltui Pṛthu Mahārāja ir nutarė atsidėti Viešpačiui Viṣṇu ir tarnauti Jo lotosinėms pėdoms. Pṛthu Mahārāja yra laikomas vienu iš Viešpaties Viṣṇu įsikūnijimų, tačiau jis priklauso *śaktyāveśa-avatārų* kategorijai. Pažymėtinas ir posmo žodis *guṇālayam,* bylojantis, kad Viṣṇu yra visų transcendentinių dorybių šaltinis. Filosofai *māyāvādžiai* Absoliučią Tiesą laiko *nirguṇa* (be savybių), tačiau iš tikrųjų Viešpats yra neišsenkamas pačių kilniausių savybių šaltinis. Viena svarbiausiųjų Viešpaties savybių – Jo beatodairiškas prielankumas Savo bhaktams. Dėl šios savybės Jį vadina *bhakta-vatsala.* Bhaktai visa širdimi trokšta tarnauti Viešpaties lotosinėms pėdoms, ir Viešpats su džiaugsmu priima bhaktų meilę ir ištikimybę. Šie transcendentiniai savitarpio santykiai grindžiami transcendentine veikla, kuri savo ruožtu suponuoja, kad Viešpats turi transcendentinių savybių. Prie jų skirtinos tokios Viešpaties savybės, kaip visabūtiškumas, visažinystė, visagalybė; Jis yra visų priežasčių priežastis, Absoliuti Tiesa, neišsenkamos palaimos, žinojimo ir gėrio šaltinis.

Pṛthu Mahārāja troško tarnauti Viešpačiui drauge su sėkmės deive, tačiau tatai visai nereiškia, kad jį su Viešpačiu sieja *mādhurya-rasos* santykiai. Sėkmės deivę su Viešpačiu sieja *mādhurya-rasa* (santuokinės meilės *rasa*). Ji glaudžiasi prie Viešpaties krūtinės, tačiau kaip ištikima Jo tarnaitė su didžiausiu džiaugsmu tarnauja Viešpaties lotosinėms pėdoms. Visos Pṛthu Mahārājos mintys buvo nukreiptos tiktai į Viešpaties lotosines pėdas, nes su Viešpačiu jį siejo *dāsya-rasos* santykiai, t.y. jam Viešpats buvo valdovas. Kitas posmas pasakoja, kad Pṛthu Mahārāja žvelgė į sėkmės deivę kaip į visatos motiną, *jagan-mātą.* Tad mintis apie tai, kad jis galėtų varžytis su ja, norėdamas pasirodyti pranašesnis *mādhurya-rasos* santykiuose su Viešpačiu, yra atmestina, ir vis dėlto jis baiminasi, jog tarnaudamas Viešpačiui jis gali užgauti sėkmės deivės jausmus. Tai rodo, kad absoliučiame pasaulyje Viešpaties tarnai kartais varžosi tarpusavyje, norėdami geriau pasitarnauti Viešpačiui, tačiau pyktis ir pavydas netemdo jų noro pasižy-

mėti. Vaikuņțhos planetose bhaktai nepavydi tiems, kurie geriau tarnauja Viešpačiui, bet patys stengiasi jiems prilygti.

28 TEKSTAS

जगज्जनन्यां जगदीश वैशसं
स्यादेव यत्कर्मणि नः समीहितम् ।
करोषि फल्गवप्युरु दीनवत्सलः
स्व एव धिष्ण्येऽभिरतस्य किं तया ॥२८॥

jagaj-jananyāṁ jagad-īśa vaiśasaṁ
syād eva yat-karmaṇi naḥ samīhitam
karoṣi phalgv apy uru dīna-vatsalaḥ
sva eva dhiṣṇye 'bhiratasya kiṁ tayā

jagat-jananyām – visatos motinoje (Lakṣmī); *jagat-īśa* – o visatos viešpatie; *vaiśasam* – pyktis; *syāt* – gali sukilti; *eva* – tikrai; *yat-karmaṇi* – kurios veikloje; *naḥ* – mano; *samīhitam* – troškimas; *karoṣi* – Tu vertini; *phalgu* – menkiausią paslaugą; *api* – netgi; *uru* – didžiausia; *dīna-vatsalaḥ* – kupinas prielankumo puolusioms sieloms; *sve* – savo; *eva* – tikrai; *dhiṣṇye* – Savo didybėje; *abhiratasya* – tam, kuris visiškai patenkintas; *kim* – koks poreikis; *tayā* – jai.

O visatos Viešpatie, sėkmės deivė Lakṣmī yra visatos motina, ir vis dėlto aš bijau, kad ji gali užsirūstinti ant manęs už tai, kad kėsinuosi atimti iš jos mėgstamiausią tarnystę. Tačiau, jei kiltų kokių nors nesusipratimų, aš viliuosi, kad Tu stosi ginti manęs, nes Tu kupinas prielankumo puolusioms sieloms ir su didžiausiu dėkingumu priimi bet kokią, kad ir pačią menkiausią paslaugą. Net jei sėkmės deivė užsirūstintų ant manęs, manau, Tavęs tai nepaliestų, nes Tu esi Pats Sau pakankamas ir puikiausiai gali apsieiti be jos paslaugų.

Komentaras: Kaip žinoma, sėkmės deivė motina Lakṣmījī per amžių amžius masažuoja Viešpaties Nārāyaņos lotosines pėdas. Lakṣmījī yra ideali žmona, nes pasirūpina visais Viešpaties Nārāyaņos poreikiais. Ji ne tik masažuoja Viešpaties lotosines pėdas, bet yra ir puiki šeimininkė. Ji gamina Viešpačiui nuostabius valgius, o Jam valgant, vėduoja vėduokle. Lakṣmījī puošia Jo veidą santalo pasta, kloja patalą ir tvarko sostą. Sėkmės deivė be atilsio tarnauja Viešpačiui, iš esmės atimdama iš kitų bhaktų gali-

mybę Jam kuo nors pasitarnauti asmeniškai. Todėl Pṛthu Mahārāja buvo beveik įsitikinęs, kad pretenduodamas į jos tarnystę suerzins sėkmės deivę. Bet, kita vertus, kodėl visatos motina deivė Lakṣmī turėtų rūstauti ant tokio menko bhakto kaip Pṛthu Mahārāja? Tai mažai tikėtina. Vis dėlto norėdamas apsisaugoti nuo galimų nemalonumų Pṛthu Mahārāja paprašė Viešpatį Jį apginti. Pṛthu Mahārāja vykdė įprastinius Vedų ritualus ir atnašavo aukas pagal *karma-kāṇḍos* reikalavimus, t.y. praktikavo karminę veiklą, tačiau nepaprastai maloningas ir gailestingas Viešpats buvo pasiryžęs dovanoti jam didžiausią palaiminimą – galimybę Jam tarnauti.

Vedose aprašyti ritualai ir aukojimai suteikia juos praktikuojantiems galimybę patekti į rojaus planetas. Tačiau jie nesuteikia jiems teisės sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Vis dėlto Viešpats yra nepaprastai gailestingas – Jis priima bet kurią, net pačią menkiausią paslaugą. Neveltui „Viṣṇu Purāṇoje“ pasakyta, kad įsiteikti Aukščiausiajam Viešpačiui galima laikantis *varṇāśrama-dharmos* normų, o jeigu atnašaudamas aukas žmogus sugebės nudžiuginti Viešpatį, jis pakils iki atsidavimo tarnystės lygio. Todėl Pṛthu Mahārāja tikėjosi, jog Viešpats įvertins jo kuklias pastangas netgi labiau už Lakṣmī tarnystę. Sėkmės deivę vadina *cāncala* (nepastovia), nes ji nenustygsta vietoje. Tai žinodamas Pṛthu Mahārāja pastebėjo, jog net jei užsirūstinusi ji ir paliks Viešpatį Viṣṇu, Viešpats dėl to nė kiek nenusimins, nes yra Pats Sau pakankamas ir puikiausiai gali apsieiti be jos. Pavyzdžiui, kai iš Garbhodakaśāyī Viṣṇu bambos užgimė Viešpats Brahmā, Viešpats apsiėjo be deivės Lakṣmī pagalbos, ji paprasčiausiai sėdėjo šalia Viešpaties ir masažavo Jo lotosines pėdas. Paprastai, vaikas gimsta tik tada, kai vyras apvaisina žmoną, tačiau Garbhodakaśāyī Viṣṇu to nereikėjo. Būdamas Pats Sau pakankamas Viešpats pagimdė Brahmą iš Savo bambos. Pṛthu Mahārāja buvo įsitikinęs, kad net jei sėkmės deivė užsirūstins ant jo, nei jam, nei Viešpačiui dėl to nebus blogiau.

29 TEKSTAS

भजन्त्यथ त्वामत एव साधवो
व्युदस्तमायागुणविभ्रमोदयम् ।
भवत्पदानुस्मरणादृते सतां
निमित्तमन्यद्भगवन्न विद्महे ॥२९॥

bhajanty atha tvām ata eva sādhavo
vyudasta-māyā-guṇa-vibhramodayam

bhavat-padānusmaraṇād ṛte satāṁ
nimittam anyad bhagavan na vidmahe

bhajanti – jie garbina; *atha* – todėl; *tvām* – Tave; *ataḥ eva* – todėl; *sādhavaḥ* – visi šventieji; *vyudasta* – išsklaidančias; *māyā-guṇa* – materialiosios gamtos *guṇas; vibhrama* – klaidingas pažiūras; *udayam* – pagimdytas; *bhavat* – Tavo; *pada* – lotosines pėdas; *anusmaraṇāt* – nuolat atmindami; *ṛte* – išskyrus; *satām* – iškiliems šventiesiems; *nimittam* – priežasties; *anyat* – kitos; *bhagavan* – o Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *na* – ne; *vidmahe* – aš galiu suvokti.

Materijos pančius nusimetę iškilūs šventieji su meile ir atsidavimu tarnauja Tau, nes tik Tau tarnaujant galima išsinarplioti iš materialiosios būties iliuzijų. O Viešpatie, kokia kita priežastis gali versti išsivadavusias sielas ieškoti prieglobsčio prie Tavo lotosinių pėdų, jei ne ta, kad jos negali nė akimirkai jų užmiršti.

Komentaras: Paprastai *karmiai* pasineria į veiklą trokšdami džiaugtis savo darbo vaisiais ir sukurti fiziniam kūnui kuo patogesnį gyvenimą. *Jñāniai* bodisi karmine veikla, nes suvokia, kad yra dvasinės sielos ir su materialiu pasauliu neturi nieko bendra. Patyrę savo dvasinę esmę, žinių lygmenį pasiekusieji *jñāniai* turi atsiduoti Viešpaties lotosinėms pėdoms, kaip tai juos ragina daryti „Bhagavad-gītā“ (7.19) (*bahūnāṁ janmanām ante*). Jei žmogus netampa bhaktu, jo dvasinis tobulėjimas dar nėra pasiekęs kulminacijos. Neatsitiktinai „Śrīmad-Bhāgavatam“ sakoma, kad *ātmārāmos,* t.y. tos sielos, kuri semiasi džiaugsmo savyje, materialiosios gamtos *guṇos* neveikia. Kol žmogus yra materialių *guṇų,* ypač *rājaso* ir *tāmaso* valdžioje, jo sieloje viešpatauja godumas ir geismai, kurie priverčia žmogų lieti prakaitą nuo aušros iki sutemos. Klaidinga savimonė, kurią gyvajai esybei primeta materialiosios gamtos *guṇos,* verčia jį nuolat persikūnyti ir jo siela niekur neranda atilsio. Tai suvokę *jñāniai* liaujasi veikę ir duoda *karma-sannyāsos* įžadus.

Tačiau ir tai nesuteikia jiems visiško pasitenkinimo. Patyrusį savo dvasinę esmę *jñānį* jo materiali išmintis paskatina ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų. Tik laimėjęs Viešpaties prielankumą, kai jo mintys veržiasi prie Viešpaties lotosinių pėdų, jis pagaliau pasiekia dvasios ramybę. Neatsitiktinai Pṛthu Mahārāja priėjo prie išvados, kad atsidavimo tarnystės kelią pasirinkusios išsivadavusios sielos pasiekia aukščiausią gyvenimo tikslą. Jei išsivadavimas pats savaime būtų aukščiausias gyvenimo tikslas, išsivadavusioms sieloms nebūtų jokio reikalo praktikuoti atsidavimo tarnystę. Kitaip sakant, *ātmanānda,* transcendentinė palaima, kurią

patiria suvokusieji savo dvasinę esmę, ir iš tolo neprilygsta tai palaimai, kurią sielai suteikia atsidavimo tarnystė Viešpaties lotosinėms pėdoms. Tai suprasdamas Pṛthu Mahārāja nutarė, jog nuo šiol nuolat klausysis Viešpatį šlovinančių pasakojimų ir tokiu būdu sutelks visas savo mintis į Jo lotosines pėdas, nes tai ir yra aukščiausias gyvenimo tobulumas.

30 TEKSTAS

मन्ये गिरं ते जगतां विमोहिनीं
वरं वृणीष्वेति भजन्तमात्थ यत् ।
वाचा नु तन्त्या यदि ते जनोऽसितः
कथं पुनः कर्म करोति मोहितः ॥३०॥

manye giraṁ te jagatāṁ vimohinīṁ
varaṁ vṛṇīṣveti bhajantam āttha yat
vācā nu tantyā yadi te jano 'sitaḥ
kathaṁ punaḥ karma karoti mohitaḥ

manye – aš manau; *giram* – žodžiai; *te* – Tavo; *jagatām* – su materialiu pasauliu; *vimohinīm* – gluminantys; *varam* – palaiminimą; *vṛṇīṣva* – tiesiog priimk; *iti* – taip; *bhajantam* – Tavo bhaktui; *āttha* – Tu sakei; *yat* – kadangi; *vācā* – Vedų teiginiais; *nu* – tikrai; *tantyā* – virvėmis; *yadi* – jeigu; *te* – Tavo; *janaḥ* – paprasti žmonės; *asitaḥ* – nesusaistyti; *katham* – kaip; *punaḥ* – vėl ir vėl; *karma* – karminę veiklą; *karoti* – atlieka; *mohitaḥ* – susižavėję.

O Viešpatie, Tavo žodžiai tyram bhaktui glumina mane. Tu puikiausiai žinai, kad tyri bhaktai abejingi gundantiems pažadams, kuriuos Tu dosniai žeri Vedose, o paprasti žmonės, suklaidinti gražių Vedų žodžių ir susigundę karmos vaisiais, visa galva pasineria į karminę veiklą.

Komentaras: Didis Gauḍīya-sampradāyos *ācārya* Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura skelbia, kad labai prisirišusių prie karminės veiklos, apie kurią pasakojama Vedų *karma-kāṇḍos* ir *jñāna-kāṇḍos* skyriuose, lemtis sunki. Vedos kalba apie tris veiklos formas: *karma-kāṇḍą* (karminę veiklą), *jñāna-kāṇḍą* (filosofinius ieškojimus) ir *upāsanā-kāṇḍą* (pusdievių garbinimą siekiant materialių gėrybių). Praktikuojančių *karma-kāṇḍą* arba *jñāna-kāṇḍą* lemtis sunki ta prasme, kad tas, kuris pateko fizinio kūno nelaisvėn, nesvarbu, ar tai būtų pusdievio, karaliaus ar gyvūno kūnas, yra pasmerktas kentėti ir mirti. Visos gyvosios būtybės šiame pasaulyje kenčia trejopas

kančias. Pastangos suvokti savo dvasinę esmę filosofinės tiesos paieškomis iš dalies irgi yra tuščias laiko gaišimas, nes gyvoji esybė pagal savo prigimtį yra neatsiejama Aukščiausiojo Viešpaties dalelytė ir todėl jos svarbiausioji skirtis – ištikimai tarnauti Viešpačiui. Turėdamas tai galvoje Pṛthu Mahārāja sako, kad gundančios materialios malonės yra savotiški žabangai, į kuriuos pakliuvusi gyvoji būtybė vergauja materialiajame pasaulyje. Todėl jis tiesiai šviesiai sako Viešpačiui, kad siūlydamas gyvosioms būtybėms įvairias malones, t.y. žadėdamas joms materialines gėrybes, Viešpats jas klaidina. Tyro bhakto nedomina nei *bhukti,* nei *mukti.*

Kartais Viešpats dovanoja materialias malones bhaktams neofitams, kurie dar nesuvokė, kad jokios materialinės gėrybės nesuteiks jiems laimės. Neatsitiktinai „Caitanya-caritāmṛtoje“ Viešpats skelbia, kad nuoširdžiam, tačiau nelabai išmintingam bhaktui visa žinantis Viešpats paprastai nedovanoja materialių malonių net jam jų prašant. Maža to, Viešpats atima iš tokio bhakto viską, kas šiam teikia džiaugsmą, kad galų gale jis visa savo siela atsiduotų Viešpačiui. Kitaip sakant, materialios malonės bhaktui nieko gera nežada. Vedų žodžiai, žadantys atnašaujantiems gausias aukas gyvenimą rojaus planetose, išmuša žmones iš tiesos kelio. Neveltui „Bhagavad-gītoje“ (2.42) Viešpats skelbia: *yām imāṁ puṣpitāṁ vācaṁ pravadanty avipaścitaḥ.* Susižavėję Vedų gražbylystėmis, menkesnės nuovokos žmonės (*avipaścitaḥ*) pasineria į karminę veiklą ir siekia materialių gėrybių. Gyvenimas iš gyvenimo įsikūnydami vis naujais fiziniais pavidalais jie beviltiškai ieško laimės.

31 TEKSTAS

त्वन्माययाद्धा जन ईश खण्डितो
यदन्यदाशास्त ऋतात्मनोऽबुधः ।
यथा चरेद्बालहितं पिता स्वयं
तथा त्वमेवार्हसि नः समीहितुम् ॥३१॥

tvan-māyayāddhā jana īśa khaṇḍito
yad anyad āśāsta ṛtātmano 'budhaḥ
yathā cared bāla-hitaṁ pitā svayaṁ
tathā tvam evārhasi naḥ samīhitum

tvat – Tavo; *māyayā* – iliuzine energija; *addhā* – tikrai; *janaḥ* – paprasti žmonės; *īśa* – o Viešpatie; *khaṇḍitaḥ* – atskirti; *yat* – kadangi; *anyat* –

kitko; *āśāste* – jie trokšta; *ṛta* – tikra; *ātmanaḥ* – nuo savo tikrosios prigimties; *abudhaḥ* – tinkamai nesuvokdami; *yathā* – kaip; *caret* – veikia; *bālahitam* – sūnaus labui; *pitā* – tėvas; *svayam* – asmeniškai; *tathā* – lygiai taip; *tvam* – Jūsų Šviesybe; *eva* – tikrai; *arhasi naḥ samīhitum* – prašau, veik mano labui.

O Viešpatie, Tavosios iliuzinės energijos paveiktos gyvosios būtybės materialiajame pasaulyje užmiršo apie savo tikrąją prigimtį ir per savo neišmanymą nuolat ieško materialios laimės žemiškoje meilėje, draugystėje, visuomeniniame gyvenime. Todėl neprašyki manęs priimti iš Tavo rankų materialias malones. Užuot tai daręs, kaip rūpestingas tėvas, kuris viską daro sūnaus labui net jam to neprašant, dovanok man tai, kas Tavo nuomone suteiks man tikrąjį gėrį.

Komentaras: Sūnus nieko neprašo tėvo ir visiškai juo pasikliauja. Geras sūnus įsitikinęs, kad tėvas geriau žino, kas jam reikalinga. Lygiai taip tyras bhaktas niekada neprašo Viešpaties materialinių gėrybių. Jis neprašo net dvasinių gėrybių. Tyras bhaktas yra visa širdimi besąlygiškai atsidavęs Aukščiausiajam Viešpačiui ir glaudžiasi prie Jo lotosinių pėdų. Viešpats Pats rūpinasi Savo sūnumi: *ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi* (BG 18.66). Tėvas žino, ko reikia sūnui ir pasirūpina, kad jam nieko netrūktų. Lygiai taip Aukščiausiasis Viešpats žino gyvųjų esybių poreikius ir nieko joms negaili. Neatsitiktinai „Īšopaniṣada“ skelbia, kad materialusis pasaulis yra pats sau pakankamas (*pūrṇam idam*). Bėda ta, kad užmiršusios apie savo amžinus saitus su Dievu gyvosios esybės sukuria nereikalingus poreikius ir susipainioja savo materialios veiklos tinkluose. Todėl kaskart iš naujo gimdamos jos vėl pasineria į materialią veiklą, kuriai nematyti nei galo, nei krašto.

Mus supa begalė pačių įvairiausių formų gyvųjų esybių ir kiekviena iš jų yra priversta kaskart iš naujo persikūnyti ir pasinerti į vienokią ar kitokią veiklą. Tačiau mūsų pareiga – tiesiog atsiduoti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui ir suteikti Jam progą pasirūpinti mumis, nes Jis geriau žino, ko mums iš tikrųjų reikia.

Štai kodėl Pṛthu Mahārāja kreipiasi į Viešpatį kaip į aukščiausiąjį tėvą, kad Jis suteiktų jam tai, kas Jo nuomone yra jam reikalingiausia. Tokios pozicijos turėtų laikytis kiekviena gyvoji esybė. Neatsitiktinai viename iš „Śikṣāṣṭakos“ posmų Šrī Caitanya Mahāprabhu sako:

na dhanaṁ na janaṁ na sundarīṁ
kavitāṁ vā jagad-īśa kāmaye

mama janmani janmanīśvare
bhavatād bhaktir ahaitukī tvayi

„O visagali Viešpatie! Aš netrokštu nei turtų, nei gražuolių moterų, nei pasekėjų būrio. Vienintelis mano troškimas – gyvenimas iš gyvenimo nesavanaudiškai Tau tarnauti.“

Taigi tyras bhaktas turi praktikuoti nesavanaudišką atsidavimo tarnystę ir nesižavėti karminės veiklos ar filosofinių paieškų žadamais vaisiais. Bhakto pareiga – visada tarnauti Viešpačiui ir siekti suteikti Jam malonumą. Toks yra aukščiausias gyvenimo tobulumas.

32 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इत्यादिराजेन नुतः स विश्वदृक्
तमाह राजन्मयि भक्तिरस्तु ते ।
दिष्ट्येदृशी धीर्मयि ते कृता यया
मायां मदीयां तरति स्म दुस्त्यजाम् ॥३२॥

maitreya uvāca
ity ādi-rājena nutaḥ sa viśva-dṛk
tam āha rājan mayi bhaktir astu te
diṣṭyedṛśī dhīr mayi te kṛtā yayā
māyāṁ madīyāṁ tarati sma dustyajām

maitreyaḥ – didis išminčius Maitreya; *uvāca* – pasakojo; *iti* – taip; *ādi-rājena* – pirminio karaliaus (Pṛthu); *nutaḥ* – pagarbintas; *saḥ* – Jis (Aukščiausiasis Dievo Asmuo); *viśva-dṛk* – kurio žvilgsnis aprėpia visatą; *tam* – jam; *āha* – tarė; *rājan* – o karaliau; *mayi* – Man; *bhaktiḥ* – atsidavimo tarnystė; *astu* – tebūnie; *te* – tavo; *diṣṭyā* – laimei; *īdṛśī* – toks; *dhīḥ* – intelektas; *mayi* – Man; *te* – tavo; *kṛtā* – atlikus; *yayā* – kurią; *māyām* – iliuzinę energiją; *madīyām* – Mano; *tarati* – įveikia; *sma* – tikrai; *dustyajām* – kurią labai sunku įveikti.

Didis išminčius Maitreya tarė: Išklausęs Mahārājos Pṛthu maldas Viešpats, kurio žvilgsnis aprėpia visatą, kreipėsi į valdovą tokiais žodžiais: O valdove, laiminu tave, kad visada su atsidavimu ir meile Man tarnautum, nes tik toks žmogus kaip tu, tetrokštantis Man tarnauti, įveiks nenugalimą iliuzinę māyos energiją.

Komentaras: Šiam posmui antrina ir „Bhagavad-gītā“, kur Viešpats sako, jog iliuzinė energija neįveikiama. Nei karminė veikla, nei spekuliatyvioji filosofija, nei mistinės *yogos* praktika nesuteikia žmogui galimybės ištrūkti iš iliuzinės *māyos* energijos valdžios. Viešpats Pats sako, kad iliuzinės energijos įtaką tegali įveikti tas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę: *mām eva ye prapadyante māyām etāṁ taranti te* (BG 7.14). Atsidavimo tarnystė Viešpačiui – vienintelis kelias siekiančiam įveikti materialiosios būties vandenyną. Štai kodėl bhaktas nesvajoja apie rojų ir nebijo pragaro kančių. Kad ir kur atsidurtų, jis visada tarnaus Viešpačiui, nes tokia jo priedermė. Tik atsidavimo tarnystė padeda ištrūkti iš griežtų materialiosios gamtos dėsnių gniaužtų.

33 TEKSTAS

तत्त्वं कुरु मयादिष्टमप्रमत्तः प्रजापते ।
मदादेशकरो लोकः सर्वत्राप्नोति शोभनम् ॥३३॥

tat tvaṁ kuru mayādiṣṭam apramattaḥ prajāpate
mad-ādeśa-karo lokaḥ sarvatrāpnoti śobhanam

tat – todėl; *tvam* – tu; *kuru* – daryk; *mayā* – Mano; *ādiṣṭam* – tai, kas nurodyta; *apramattaḥ* – neiškrypdamas iš pasirinkto kelio; *prajā-pate* – o valdinių globėjau; *mat* – Mano; *ādeśa-karaḥ* – kas vykdo paliepimus; *lokaḥ* – kiekvienas; *sarvatra* – visur; *āpnoti* – susilauks; *śobhanam* – visiškos sėkmės.

O valdove, o valdinių gynėjau, nuo šiol nuosekliai vykdyk visus Mano paliepimus ir te niekas nepriverčia tavęs iškrypti iš pasirinkto kelio. Tuos, kurie gyvena pagal Mano įstatymus, visada ir visur lydės sėkmė.

Komentaras: Religinio gyvenimo esmė – nuosekliai vykdyti Aukščiausiojo Dievo Asmens valią. Tik tą, kuris ją vykdo, galima laikyti išties religingu žmogumi. „Bhagavad-gītoje (18.65) Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa skelbia: *man-manā bhava mad-bhaktaḥ* – „Visada atmink Mane ir tapk Mano bhaktu.“ Toliau Jis sako: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja* – „Atsisakyk visų materialių priedermių ir tiesiog atsiduok Man.“ (BG 18.66). Toks yra pamatinis religijos principas. Tas, kuris nuosekliai vykdo šį Viešpaties priesaką, yra išties religingas žmogus, o likusius tegalima laikyti apsimetėliais, nes daugelis dalykų, kurie daromi šiame pasaulyje dangstantis religija, iš tikrųjų su ja neturi nieko bendra. Tik tą, kuris

nuosekliai vykdo Aukščiausiojo Dievo Asmens valią, visur ir visada lydi sėkmė.

34 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इति वैन्यस्य राजर्षेः प्रतिनन्द्यार्थवद्वचः ।
पूजितोऽनुगृहीत्वैनं गन्तुं चक्रेऽच्युतो मतिम् ॥३४॥

maitreya uvāca
iti vainyasya rājarṣeḥ pratinandyārthavad vacaḥ
pūjito 'nugṛhītvainaṁ gantuṁ cakre 'cyuto matim

maitreyaḥ uvāca – didis šventasis Maitreya tęsė pasakojimą; *iti* – taip; *vainyasya* – karaliaus Venos sūnaus (Mahārājos Pṛthu); *rāja-ṛṣeḥ* – šventojo karaliaus; *pratinandya* – įvertinęs; *artha-vat vacaḥ* – giliausios prasmės kupinas maldas; *pūjitaḥ* – kurį garbino; *anugṛhītvā* – deramai palaiminęs; *enam* – karalių Pṛthu; *gantum* – palikti šią vietą; *cakre* – priėmė; *acyutaḥ* – neklystantis Viešpats; *matim* – sprendimą.

Didis šventasis Maitreya tarė Vidurai: Aukščiausiasis Dievo Asmuo įvertino giliausios prasmės kupiną Mahārājos Pṛthu maldą. Viešpats palaimino deramą pagarbą Jam parodžiusį karalių ir nutarė grįžti į Savo buveinę.

Komentaras: Šiame posme žodžiams *pratinandyārthavad vacaḥ,* kurie byloja, kad Viešpats deramai įvertino gilios prasmės kupiną karaliaus Pṛthu maldą, tenka svarbiausia reikšmė. Kreipdamasis malda į Viešpatį bhaktas prašo Viešpaties ne materialių malonių, o Jo prielankumo. Jis meldžiasi ir prašo, kad Viešpats leistų jam kaskart iš naujo gimus tarnauti Jo lotosinėms pėdoms. Neveltui Viešpats Caitanya sako: *mama janmani janmani* – „gyvenimas iš gyvenimo“. Bhaktas sau netrokšta nieko, jis netrokšta net ištrūkti iš gyvenimo ir mirties sūkurio. Viešpats ir bhaktai kaskart iš naujo gimsta materialiajame pasaulyje, tačiau jų gimimas yra transcendentinis aktas. Ketvirtame „Bhagavad-gītos“ skyriuje Viešpats sako Arjunai, kad ir Jis Pats, ir Arjuna yra gimę daug kartų, tačiau tik Viešpats prisimena kiekvieną Savo gimimą. Viešpats ir Jo iškilūs bhaktai nuolat nužengia į materialųjį pasaulį, siekdami įvykdyti Viešpaties misiją, tačiau jų gimimas yra transcendentinis aktas, niekaip nesusijęs su materialiomis kančiomis,

kurios visada lydi atėjimą į materialųjį pasaulį. Neatsitiktinai Viešpaties ir Jo bhaktų gimimą vadina *divya,* transcendentiniu.

Mūsų uždavinys – suvokti transcendentinę Viešpaties ir bhakto gimimo esmę. Viešpats gimsta, kad įtvirtintų pačios tobuliausios religijos – atsidavimo tarnystės principus, o bhakto misija materialiajame pasaulyje – skelbti *bhakti* doktriną. Pṛthu Mahārāja buvo Viešpaties įsikūnijimas, kuriam Viešpats suteikė ypatingų galių, leidusių Pṛthu sėkmingai skelbti *bhakti* religines idėjas, ir Viešpats palaimino jį neiškrypti iš pasirinkto kelio. Viešpačiui labai patiko, kad valdovas atsisakė Jo siūlomų materialių malonių. Dar vienas svarbus posmo žodis yra *acyuta* (neklystantis, nepatiriantis nuopuolio). Viešpats nužengia į materialųjį pasaulį, tačiau Jo jokiu būdu negalima laikyti viena iš sąlygotų puolusių sielų. Nužengdamas į šį pasaulį Viešpats išlaiko Savo transcendentinę tapatybę, Jo neveikia materialiosios gamtos *guṇos* ir jų suteptis. Todėl „Bhagavad-gītoje“ Viešpats apibūdina savo nužengimą žodžiu *ātma-māyayā* – „Aš nužengiu į šį pasaulį Savo vidine galia.“ Nepatiriantis nuopuolio Viešpats nužengia į materialųjį pasaulį ne todėl, kad Jį tai verstų daryti materialioji energija. Jis ateina čia, norėdamas atkurti tobuliausias religijos normas ir padaryti galą demonų viešpatystei tarp žmonių.

35–36 TEKSTAI

देवर्षिपितृगन्धर्वसिद्धचारणपन्नगाः ।
किन्नराप्सरसो मर्त्याः खगा भूतान्यनेकशः ॥३५॥

यज्ञेश्वरधिया राज्ञा वाग्वित्ताञ्जलिभक्तितः ।
सभाजिता ययुः सर्वे वैकुण्ठानुगतास्ततः ॥३६॥

devarṣi-pitṛ-gandharva- siddha-cāraṇa-pannagāḥ
kinnarāpsaraso martyāḥ khagā bhūtāny anekaśaḥ

yajñeśvara-dhiyā rājñā vāg-vittāñjali-bhaktitaḥ
sabhājitā yayuḥ sarve vaikuṇṭhānugatās tataḥ

deva – pusdieviai; *ṛṣi* – didūs išminčiai; *pitṛ* – Pitṛlokos gyventojai; *gandharva* – Gandharvalokos gyventojai; *siddha* – Siddhalokos gyventojai; *cāraṇa* – Cāraṇalokos gyventojai; *pannagāḥ* – gyvačių planetų gyventojai; *kinnara* – Kinnarų planetų gyventojai; *apsarasaḥ* – Apsarolokos gyventojai; *martyāḥ* – žemiškųjų planetų gyventojai; *khagāḥ* – paukščiai; *bhūtāni* – kitų

gyvųjų esybių; *anekaśaḥ* – daugybė; *yajña-īśvara-dhiyā* – labai išmintingų, t.y. suvokiančių, kad jos yra neatsiejamos Aukščiausiojo Viešpaties dalelės; *rājñā* – karaliaus; *vāk* – maloniu žodžiu; *vitta* – turtais; *añjali* – maldingai suglaudusio delnus; *bhaktitaḥ* – kaip ir dera bhaktui; *sabhājitāḥ* – tinkamai pagerbtos; *yayuḥ* – iškeliavo; *sarve* – visos; *vaikuṇṭha* – Aukščiausiojo Dievo Asmens, Viṣṇu; *anugatāḥ* – pasekėjai; *tataḥ* – iš ten.

Karalius Pṛthu išreiškė pagarbą pusdieviams, didiems išminčiams, Pitṛlokos, Gandharvalokos, Siddhalokos, Cāraṇalokos, Pannagalokos, Kinnaralokos, Apsarolokos ir žemiškųjų bei paukščių planetų gyventojams, o kartu ir visoms kitoms gyvosioms būtybėms, susirinkusioms į aukojimą. Maldingai suglaudęs delnus jis pagerbė aukojimo dalyvius, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir Jo artimiausius palydovus maloniais žodžiais ir apipylė brangiomis dovanomis. Po aukojimo visi paskui Viešpatį Viṣṇu iškeliavo į savo buveines.

Komentaras: Šiuolaikinėje visuomenėje, kuri itin didžiuojasi mokslo laimėjimais, plačiai paplitęs įsivaizdavimas, kad kitose visatos planetose nėra nei gyvųjų esybių, nei gyvybės apskritai, kad intelektą ir mokslinių žinių turinčios būtybės gyvena tik Žemėje. Tačiau Vedų raštai paneigia šią kvailą teoriją. Vedų filosofinės doktrinos šalininkams gerai žinoma, kad įvairiose visatos planetose gyvena pačios įvairiausios gyvosios esybės: pusdieviai, išminčiai, *pitai, gandharvai, pannagai, kinnarai, cāraṇai, siddhai* ir *apsaros.* Vedų žiniomis visose planetose – ne tik materialiajame, bet ir dvasiniame pasaulyje – gyvena daugybė pačių įvairiausių gyvųjų esybių. Nors visos gyvosios esybės turi vieningą dvasinę prigimtį ir kokybiškai yra tapačios Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, materialiajame pasaulyje jos patenka į fizinio kūno kiautą, kurį sudaro aštuonios stichijos: žemė, vanduo, ugnis, oras, eteris, protas, intelektas ir klaidinga savimonė. Patekusios į šį kiautą dvasinės esybės, sielos, įgyja skirtingus fizinius kūnus. Dvasiniame pasaulyje skirtumo tarp kūne gyvenančios būtybės ir jos kūno neegzistuoja. Tuo tarpu materialiajame pasaulyje šis skirtumas akivaizdžiai krinta į akis, jis reiškiasi tuo, kad gyvosios būtybės, pakliūdamos į įvairias planetas, įgauna skirtingo tipo fizinius kūnus. Vedų raštai pateikia smulkios informacijos, liudijančios apie tai, kad visose be išimties planetose, tiek materialiajame, tiek ir dvasiniame pasaulyje, gyvena protaujančios gyvosios esybės. Žemė priklauso Bhūrlokos planetų sistemai. Virš Bhūrlokos išsidėsčiusios šešios, o po ja – dar septynios planetų sistemos. Taigi iš viso mūsų visatoje yra keturiolika planetų sistemų, todėl ją dar vadina *caturdaśa-bhuvana.* Už materialiosios erdvės ribų driekiasi kitoks pasaulis – *paravyoma,* dvasinis

dangus, kuriame plauko dvasinės planetos. Šių planetų gyventojai tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, juos su Viešpačiu sieja įvairūs savitarpio santykiai (*rasos*): *dāsya-rasa, sakhya-rasa, vātsalya-rasa, mādhurya-rasa* ir pagaliau *parakīya-rasa. Parakīya-rasa,* įsimylėjėlių santykiai, dominuoja Kṛṣṇalokoje, Viešpaties Kṛṣṇos buveinėje. Niekada nesitraukdamas iš šios planetos, dar vadinamos Goloka Vṛndāvana, Viešpats Kṛṣṇa išsiskleidžia begale pačių įvairiausių pavidalų. Vienu iš tokių pavidalų Jis nužengia į Žemę, į Vṛndāvana-dhāmą. Čia, norėdamas laimėti sąlygotų sielų dėmesį ir padėti sugrįžti joms namo, atgal pas Dievą, Jis apreiškia Savo amžinus dieviškuosius žaidimus pagal dvasinio dangaus (Goloka Vṛndāvana-dhāmos) pirmavaizdį.

37 TEKSTAS

भगवानपि राजर्षेः सोपाध्यायस्य चाच्युतः ।
हरन्निव मनोऽमुष्य स्वधाम प्रत्यपद्यत ॥३७॥

bhagavān api rājarṣeḥ sopādhyāyasya cācyutaḥ
harann iva mano 'muṣya sva-dhāma pratyapadyata

bhagavān – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *api* – taip pat; *rāja-ṛṣeḥ* – šventojo karaliaus; *sa-upādhyāyasya* – ir visų žynių; *ca* – taip pat; *acyutaḥ* – nepatiriantis nuopuolio Viešpats; *haran* – pavergęs; *iva* – iš tikrųjų; *manaḥ* – protą; *amuṣya* – jo; *sva-dhāma* – į Savo buveinę; *pratyapadyata* – sugrįžo.

Pavergęs karaliaus ir aukojime dalyvavusių žynių protus bei širdis nepatiriantis nuopuolio Aukščiausiasis Dievo Asmuo sugrįžo į Savo buveinę dvasiniame danguje.

Komentaras: Kadangi Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra absoliučiai dvasinė būtybė, nužengdamas iš dvasinio dangaus Jis nekeičia Savo kūno. Todėl Viešpatį vadina *acyuta* (neklystančiu, nepatiriančiu nuopuolio). Kai gyvoji esybė nusileidžia į materialųjį pasaulį, jai tenka įsikūnyti materialiu pavidalu, taigi *acyuta* jos pavadinti negalima. Tikroji gyvosios būtybės skirtis – tarnauti Viešpačiui, tačiau, kai gyvoji būtybė atsisako tarnauti, ji gauna fizinį kūną, kad kentėtų ar mėgintų džiaugtis materialiu gyvenimu šiame žiauriame pasaulyje. Štai kodėl puolusi gyvoji esybė, skirtingai nei Viešpats, vadinama *cyuta.* Apsireiškęs Mahārājos Pṛthu aukojimo arenoje Viešpats

pavergė ne tik valdovų, bet ir žynių, griežtų Vedų apeigyno sekėjų, širdis. Viešpačiui abejingų nėra, todėl Jį vadina Kṛṣṇa (visų patraukliausiu). Viešpats pasirodė aukojimo arenoje visaverčio Viešpaties Kṛṣṇos skleidinio Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu pavidalu. Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu yra antrinis Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu skleidinys, iš kurio, savo ruožtu, randasi materialusis kosminis pasaulis. Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu pradėjo Garbhodakaśāyī Viṣṇu, kuris įėjo į visas materialias visatas, o Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu yra vienas iš *puruṣų* – materialiosios gamtos *guṇų* valdovų.

38 TEKSTAS

अदृष्टाय नमस्कृत्य नृपः सन्दर्शितात्मने ।
अव्यक्ताय च देवानां देवाय स्वपुरं ययौ ॥३८॥

adṛṣṭāya namaskṛtya nṛpaḥ sandarśitātmane
avyaktāya ca devānāṁ devāya sva-puraṁ yayau

adṛṣṭāya – tam, kuris nematomas materialiai akiai; *namaḥ-kṛtya* – pagarbiai nusilenkęs; *nṛpaḥ* – karalius; *sandarśita* – apsireiškusiam; *ātmane* – Aukščiausiajai Sielai; *avyaktāya* – esančiai anapus materialiojo pasaulio; *ca* – taip pat; *devānām* – pusdieviams; *devāya* – Aukščiausiajam Viešpačiui; *sva-puram* – į savo rūmus; *yayau* – sugrįžo.

Tuomet karalius Pṛthu pagarbiai nusilenkė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, kuris yra viršiausias pusdievių valdovas. Viešpats pasirodė Mahārājai Pṛthu, nors materialiai akiai yra nematomas, ir karalius, išreiškęs savo pagarbą Viešpačiui, sugrįžo į rūmus.

Komentaras: Aukščiausiojo Viešpaties nemato materiali akis, tačiau, kai praktikuojant transcendentinę meilės tarnystę apsivalo bhakto jutimo organai, Viešpats jam tampa regimas. *Avyakta* reiškia „neturintis išreikšto pavidalo“. Nors materialusis pasaulis yra Aukščiausiojo Dievo Asmens kūrinys, Pats Viešpats yra nematomas materialiai akiai. Tyram bhaktui Mahārājai Pṛthu už jo nuopelnus buvo dovanotas dvasinis regėjimas. Neatsitiktinai posme Viešpats pavadintas *sandarśitātmā.* Tai reiškia, kad Viešpaties apsireiškia savo tyram bhaktui, nors paprastos gyvosios būtybės akims Jis yra nematomas.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimtą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Viešpats Viṣṇu atvyksta į Mahārājos Pṛthu aukojimo areną“.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Mahārājos Pṛthu pamokymai

1 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
मौक्तिकैः कुसुमस्रग्भिर्दुकूलैः स्वर्णतोरणैः ।
महासुरभिभिर्धूपैर्मण्डितं तत्र तत्र वै ॥ १ ॥

maitreya uvāca
mauktikaiḥ kusuma-sragbhir dukūlaiḥ svarṇa-toraṇaiḥ
mahā-surabhibhir dhūpair maṇḍitaṁ tatra tatra vai

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya tęsė; *mauktikaiḥ* – perlais; *kusuma* – gėlių; *sragbhiḥ* – vėriniais; *dukūlaiḥ* – audiniais; *svarṇa* – aukso; *toraṇaiḥ* – vartais; *mahā-surabhibhiḥ* – itin kvapniais; *dhūpaiḥ* – smilkalais; *maṇḍitam* – papuoštas; *tatra tatra* – šen ir ten; *vai* – tikrai.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo Vidurai: Karalius sugrįžo į savo miestą, kuris pasitiko jį pasipuošęs perlais, gėlių vėriniais, ploniausiais audiniais ir aukso vartais. Oras kvepėjo nuostabiais smilkalais.

Komentaras: Tikrasis žmonijos turtas yra gamtos dovanos: auksas, sidabras, perlai, brangakmeniai, gėlės, medžiai, šilkas, todėl Vedų civilizacijos laikais miesto puošybai buvo naudojami šie natūralūs turtai, kuriuos žmonėms dovanojo Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Tokia miesto puošyba veikia žmonių nuotaiką ir sudvasina kasdienybę. Karalių Pṛthu sostinė pasitiko prabangiai pasipuošusi.

2 TEKSTAS

चन्दनागुरुतोयार्द्ररथ्याचत्वरमार्गवत् ।
पुष्पाक्षतफलैस्तोक्मैर्लाजैरर्चिर्भिरर्चितम् ॥ २ ॥

candanāguru-toyārdra- rathyā-catvara-mārgavat
puṣpākṣata-phalais tokmair lājair arcirbhir arcitam

candana – santalmedžių; *aguru* – agarmedžių (aromatingų augalų); *toya* – vandeniu; *ārdra* – pašlakstyti; *rathyā* – kelias, tinkamas vežimams; *catvara* – skverai; *mārgavat* – gatvelės; *puṣpa* – gėlėmis; *akṣata* – sveikais; *phalaiḥ* – vaisiais; *tokmaiḥ* – mineralais; *lājaiḥ* – daigintais grūdais; *arcirbhiḥ* – žibintais; *arcitam* – papuoštas.

Miesto gatvelės, gatvės ir skverai buvo pašlakstyti kvapiuoju santalo ir agarmedžių vandeniu. Miestas buvo išdabintas sveikais vaisiais, gėlėmis, daigintais grūdais, įvairiais mineralais ir žibintais.

3 TEKSTAS

सवृन्दैः कदलीस्तम्भैः पूगपोतैः परिष्कृतम् ।
तरुपल्लवमालाभिः सर्वतः समलङ्कृतम् ॥ ३ ॥

savṛndaiḥ kadalī-stambhaiḥ pūga-potaiḥ pariṣkṛtam
taru-pallava-mālābhiḥ sarvataḥ samalaṅkṛtam

sa-vṛndaiḥ – su vaisiais ir gėlėmis; *kadalī-stambhaiḥ* – bananmedžių kolonomis; *pūga-potaiḥ* – dramblių ir kitų gyvūnų procesijomis; *pariṣkṛtam* – kruopščiai išvalyti; *taru* – jauni augalai; *pallava* – švieži mango medžių lapai; *mālābhiḥ* – vėriniais; *sarvataḥ* – visur; *samalaṅkṛtam* – gražiai papuoštas.

Gatvių sankryžas puošė vaisių kekės ir gėlių puokštės, bananmedžių ir betelio palmių kolonos. Šventiškai pasipuošęs miestas atrodė nepaprastai gražus.

4 TEKSTAS

प्रजास्तं दीपबलिभिः सम्भृताशेषमङ्गलैः ।
अभीयुर्मृष्टकन्याश्च मृष्टकुण्डलमण्डिताः ॥ ४ ॥

prajās taṁ dīpa-balibhiḥ sambhṛtāśeṣa-maṅgalaiḥ
abhīyur mṛṣṭa-kanyāś ca mṛṣṭa-kuṇḍala-maṇḍitāḥ

prajāḥ – miestelėnai; *tam* – jį; *dīpa-balibhiḥ* – žibintais; *sambhṛta* – nešini; *aśeṣa* – nesuskaičiuojama daugybe; *maṅgalaiḥ* – sėkmę žadančių apeiginių reikmenų; *abhīyuḥ* – išėjo pasitikti; *mṛṣṭa* – nuostabaus spindesio oda;

kanyāḥ ca – ir netekėjusios merginos; *mṛṣṭa* – skimbčiojančiais; *kuṇḍala* – auskarais; *maṇḍitāḥ* – papuoštos.

Pro miesto vartus įžengiantį karalių pasitiko miestelėnai, nešini žibintais, gėlėmis, jogurtu ir kitais sėkmę žadančiais apeiginiais reikmenimis. Karaliaus pasveikinti susirinko būriai žavingų netekėjusių merginų, pasidabinusių įvairiausiais papuošalais, ir jų auskarai joms judant skimbčiojo lyg varpeliai.

Komentaras: Pagal Vedų tradicijas, garbingą svečią – jaunikį, karalių ar dvasinį mokytoją – priimta sutikti įvairiomis gamtos gėrybėmis: betelio riešutais, bananais, daigintais kviečiais, neapdorotais ryžiais, jogurtu, cinoberiu. Manoma, kad šios dovanos lemia sėkmę, todėl Mahārājos Pṛthu valdiniai pasitiko valdovą nešini jomis ir taip pat išpuošė jomis visą miestą. Jei svečią pasitinka skaisčios netekėjusios mergaitės, pasipuošusios brangiais drabužiais ir papuošalais, tai taip pat laikoma sėkmę lemiančiu ženklu. Skaisčios mergelės (*kumārī*), neturėjusios sąlyčio su vyrais, neša visuomenei sėkmę. Konservatyviosiose induistų šeimose netekėjusioms merginoms dar ir šiandien neleidžiama vienoms vaikščioti gatvėmis arba bendrauti su jaunuoliais. Iki ištekant mergaites globoja tėvai, po vestuvių jas globoti imasi jaunas vyras, o senatvėje – suaugę vaikai. Kai moterys globojamos ir saugomos, vyriškai visuomenės daliai jos yra gyvybinės energijos šaltinis.

5 TEKSTAS

शङ्खदुन्दुभिघोषेण ब्रह्मघोषेण चर्त्विजाम् ।
विवेश भवनं वीरः स्तूयमानो गतस्मयः ॥ ५ ॥

śaṅkha-dundubhi-ghoṣeṇa brahma-ghoṣeṇa cartvijām
viveśa bhavanaṁ vīraḥ stūyamāno gata-smayaḥ

śaṅkha – kriauklių; *dundubhi* – litaurų; *ghoṣeṇa* – garsu; *brahma* – Vedų *mantrų; ghoṣeṇa* – kartojamų; *ca* – taip pat; *ṛtvijām* – žynių; *viveśa* – įžengė į; *bhavanam* – rūmus; *vīraḥ* – karalius; *stūyamānaḥ* – kurį garbino; *gata-smayaḥ* – nepasikėlęs į puikybę.

Karaliui įžengus į rūmus, suskambo kriauklės ir litaurai. Žyniai ėmė progiesmiu kalbėti Vedų mantras, o profesionalūs skaitovai – maldas, bet karaliaus garbei surengta sveikinimo ceremonija nepakurstė jo puikybės.

Komentaras: Ištaiginga sutikimo ceremonija karaliaus nepaveikė, jis nepasikėlė į puikybę. Vedos lygina turtais ir valdžia nesipuikuojančias asme-

nybes su medžiais, kurių šakos ne tuščiai stiepiasi į dangų, o nuolankiai linksta nuo vaisių ir žiedų svorio. Kuklumas yra didžios asmenybės puošmena.

6 TEKSTAS

पूजितः पूजयामास तत्र तत्र महायशाः ।
पौराञ्जानपदांस्तांस्तान् प्रीतः प्रियवरप्रदः ॥ ६ ॥

pūjitaḥ pūjayām āsa tatra tatra mahā-yaśāḥ
paurāñ jānapadāṁs tāṁs tān prītaḥ priya-vara-pradaḥ

pūjitaḥ – pagarbintas; *pūjayām āsa* – išreiškė pagarbą; *tatra tatra* – šen ir ten; *mahā-yaśāḥ* – nusipelnę; *paurān* – įžymūs miestelėnai; *jāna-padān* – paprasti miestelėnai; *tān tān* – tuo; *prītaḥ* – patenkintas; *priya-vara-pradaḥ* – buvo pasirengęs išpildyti jų troškimus.

Iš visos širdies karalių sveikino ir įžymūs, ir paprasti miestelėnai, o jis savo ruožtu laimino juos, linkėdamas, kad jie pelnytų tai, ko trokšta.

Komentaras: Kitados bet kuris miestelėnas arba valstybės pilietis galėjo asmeniškai kreiptis į karalių, kuris savo rankose laikė visas valstybės valdžios gijas. Dažnai įžymūs ir paprasti žmonės eidavo pas karalių su prašymais. Karalius apie tai žinojo, todėl susitikęs su valdiniais tučtuojau įvykdydavo jų prašymus ir visada padėdavo nelaimėje. Šia prasme patikimas monarchas žymiai pranašesnis už vadinamą demokratinę vyriausybę, kurios nė vienas narių neįpareigotas nagrinėti paprastų piliečių, negalinčių susitikti su valstybės vadovu, skundus. Sąžiningas monarchas taip tvarkėsi savo valstybėje, kad jo valdiniai neturėjo skundų, tačiau sunkumų ištikti jie galėjo tiesiogiai kreiptis į karalių, kuris nevilkindamas nagrinėjo jų skundus ir tenkino prašymus.

7 TEKSTAS

स एवमादीन्यनवद्यचेष्टितः
कर्माणि भूयांसि महान्महत्तमः ।
कुर्वन् शशासावनिमण्डलं यशः
स्फीतं निधायारुरुहे परं पदम् ॥ ७ ॥

sa evam ādīny anavadya-ceṣṭitaḥ
karmāṇi bhūyāṁsi mahān mahattamaḥ
kurvan śaśāsāvani-maṇḍalaṁ yaśaḥ
sphītaṁ nidhāyāruruhe paraṁ padam

saḥ – karalius Pṛthu; *evam* – taip; *ādīni* – nuo pat pradžių; *anavadya* – kilniadvasis; *ceṣṭitaḥ* – atlikdamas įvairius darbus; *karmāṇi* – darbą; *bhūyāṁsi* – ne kartą; *mahān* – didį; *mahat-tamaḥ* – iškiliausias iš visų didžių sielų; *kurvan* – atlikdamas; *śaśāsa* – valdė; *avani-maṇḍalam* – Žemę; *yaśaḥ* – gerą vardą; *sphītam* – plačiai žinomą; *nidhāya* – pelnęs; *āruruhe* – buvo pakylėtas; *param padam* – prie Aukščiausiojo Viešpaties lotosinių pėdų.

Karalius Pṛthu buvo iškiliausias iš visų didžių sielų, todėl žmonės nuoširdžiai jam lenkėsi ir gerbė. Valdydamas pasaulį jis nuveikė daug gerų darbų. Jis buvo kilniadvasis ir visus jo darbus lydėjo sėkmė. Garsas apie jį nusirito per visą visatą ir gyvenimo saulėlydyje jis rado prieglobstį Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosinių pėdų šešėlyje.

Komentaras: Atsakingai savo pareigas vykdančiam karaliui arba vykdomosios valdžios vadovui tenka didžiulis atsakomybės krūvis, susijęs su valstybės valdymu. Pirmutinė monarcho arba vyriausybės pareiga – rengti Vedų nustatytus aukojimus. Valdovas taip pat turi rūpintis, kad visi jo valdiniai vykdytų socialinę padėtį atitinkančias nustatytąsias pareigas. Valdovo pareiga žiūrėti, kad kiekvienas pilietis sąžiningai vykdytų jo *varṇą* ar *āśramą* atitinančias priedermes. Be to, karaliaus Pṛthu pavyzdžiu, jis turėtų rūpintis, kad žemė subrandintų kuo didesnį grūdinių kultūrų derlių.

Didžios asmenybės yra kelių kategorijų: vienos jų yra tiesiog iškilios, kitos dar iškilesnės, o trečios – visų iškiliausios. Tačiau karalius Pṛthu pranoko visus. Neatsitiktinai šiame posme jį vadina *mahat-tamaḥ* (iškiliausia iš didžių sielų). Mahārāja Pṛthu nepriekaištingai vykdė savo kaip *kṣatriyo* pareigas. Jei brahmanai, *vaiśyai* ir *śūdros* taip pat nepriekaištingai vykdys savo priedermes, po mirties jie pateks į transcendentinį pasaulį (*paraṁ padam*). Pasiekti *paraṁ padam,* Vaikuṇṭhos planetas, tegali tas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę. Beasmenę Brahmano sferą šventraščiai taip pat vadina *paraṁ padam,* tačiau tie, kurie neišsiugdė prieraišumo Dievo Asmeniui, negali ilgam išlikti *paraṁ padam* ir bus priversti sugrįžti į materialųjį pasaulį. Neveltui šventraščiai skelbia: *āruhya kṛcchreṇa paraṁ padaṁ tataḥ* – didžiulių pastangų kaina impersonalistai pasiekia *paraṁ padam* (beasmenį *brahmajyoti*), tačiau neužmezgę santykių su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu jie priversti grįžti į materialųjį pasaulį. Galima nuskrieti labai toli kosmine erdve, tačiau, jei neišsilaipinsime kurioje nors iš

planetų, mums teks sugrįžti į Žemę. Lygiai taip impersonalistai pasiekia *paraṁ padam,* įsilieja į *brahmajyoti,* tačiau nepatenka į Vaikunṭhos planetas ir todėl jiems tenka grįžti į materialųjį pasaulį, į vieną iš materialiųjų planetų. Nors jie gali patekti į Brahmaloką arba Satyaloką, tačiau šios planetos yra materialiojo pasaulio ribose.

8 TEKSTAS

सूत उवाच
तदादिराजस्य यशो विजृम्भितं
गुणैरशेषैर्गुणवत्सभाजितम् ।
क्षत्ता महाभागवतः सदस्पते
कौषारविं प्राह गृणन्तमर्चयन् ॥ ८ ॥

sūta uvāca
tad ādi-rājasya yaśo vijṛmbhitaṁ
guṇair aśeṣair guṇavat-sabhājitam
kṣattā mahā-bhāgavataḥ sadaspate
kauṣāraviṁ prāha gṛṇantam arcayan

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *tat* – to; *ādi-rājasya* – pirmojo imperatoriaus; *yaśaḥ* – šlovė; *vijṛmbhitam* – apdovanoto; *guṇaiḥ* – dorybėmis; *aśeṣaiḥ* – beribėmis; *guṇa-vat* – deramai; *sabhājitam* – išaukštinta; *kṣattā* – Vidura; *mahā-bhāgavataḥ* – didis šventasis ir bhaktas; *sadaḥ-pate* – viršiausias iš didžių išminčių; *kauṣāravim* – Maitreyai; *prāha* – tarė; *gṛṇantam* – pokalbio metu; *arcayan* – pagarbiai nusilenkęs.

Sūta Gosvāmis kalbėjo toliau: O viršiausias iš didžių išminčių Śaunaka, išklausęs Maitreyos pasakojimus apie pirmojo pasaulio imperatoriaus Mahārājos Pṛthu, kuris buvo apdovanotas iškiliausiomis dorybėmis, šlovinamas ir giriamas visame pasaulyje, žygius didis bhaktas Vidura nuolankiai nusilenkė Maitreyai Ṛṣiui ir paklausė.

9 TEKSTAS

विदुर उवाच
सोऽभिषिक्तः पृथुर्विप्रैर्लब्धाशेषसुरार्हणः ।
बिभ्रत्स वैष्णवं तेजो बाह्वोर्याभ्यां दुदोह गाम् ॥ ९ ॥

vidura uvāca
so 'bhiṣiktaḥ pṛthur viprair labdhāśeṣa-surārhaṇaḥ
bibhrat sa vaiṣṇavaṁ tejo bāhvor yābhyāṁ dudoha gām

viduraḥ uvāca – Vidura tarė; *saḥ* – jis (karalius Pṛthu); *abhiṣiktaḥ* – atvestas į sostą; *pṛthuḥ* – karalius Pṛthu; *vipraiḥ* – didžių išminčių ir brahmanų; *labdha* – gavo; *aśeṣa* – nesuskaičiuojamas; *sura-arhaṇaḥ* – pusdievių dovanas; *bibhrat* – išplėtė; *saḥ* – jis; *vaiṣṇavam* – gavęs iš Viešpaties Viṣṇu; *tejaḥ* – galią; *bāhvoḥ* – rankas; *yābhyām* – kuriomis; *dudoha* – naudojo išteklius; *gām* – žemės.

Vidura tarė: O brahmane Maitreya, tavo pasakojimas apie tai, kaip didieji išminčiai ir brahmanai atvedė į sostą Mahārāją Pṛthu, labai pamokantis. Pusdieviai apipylė Mahārāją Pṛthu dovanomis, o Viešpats Viṣṇu suteikė jam galią, kuri leido išplėsti valdas ir paversti žemę žydinčiu sodu.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu buvo Viešpaties Viṣṇu įsikūnijimas, kuriam Viešpats suteikė ypatingų įgaliojimų ir, savaime suprantama, didis *vaiṣṇavas,* Viešpaties tarnas. Norėdami padėti karaliui vykdyti jam patikėtas pareigas karūnavimo metu pusdieviai apipylė jį įvairiomis dovanomis. Karūnavimo ceremonijoje dalyvavo ir didieji išminčiai bei šventieji. Gavęs jų palaiminimus Mahārāja Pṛthu ėmėsi valdyti pasaulį ir naudoti žemės išteklius taip, kad patenkintų visų jos gyventojų poreikius. Apie tai jau kalbėta ankstesniuosiuose skyriuose, kurie pasakoja apie Mahārājos Pṛthu žygius. Tolesnis posmas kalba apie tai, kad prie valstybės vairo stovintis žmogus, vykdydamas savo pareigas, turi eiti Mahārājos Pṛthu pėdomis. Kad ir kas jis būtų, karalius ar prezidentas, kad ir kokia būtų jo vadovaujama valstybė, monarchinė ar demokratinė, jei valstybę jis valdys taip pat puikiai, kaip savo valstybę valdė Mahārāja Pṛthu, tai jo valdiniai bus laimingi ir turės puikias sąlygas praktikuoti atsidavimo tarnystę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

10 TEKSTAS

को न्वस्य कीर्तिं न शृणोत्यभिज्ञो
यद्विक्रमोच्छिष्टमशेषभूपाः ।
लोकाः सपाला उपजीवन्ति काम-
मद्यापि तन्मे वद कर्म शुद्धम् ॥१०॥

ko nv asya kīrtiṁ na śṛṇoty abhijño
yad-vikramocchiṣṭam aśeṣa-bhūpāḥ
lokāḥ sa-pālā upajīvanti kāmam
adyāpi tan me vada karma śuddham

kaḥ – kas; *nu* – bet; *asya* – karalius Pṛthu; *kīrtim* – šlovingus žygius; *na śṛṇoti* – nesiklauso apie; *abhijñaḥ* – išmintingas; *yat* – jo; *vikrama* – kilnumas; *ucchiṣṭam* – likučiai; *aśeṣa* – nesuskaičiuojami; *bhūpāḥ* – karaliai; *lokāḥ* – planetos; *sa-pālāḥ* – ir jas valdantys pusdieviai; *upajīvanti* – užsidirba pragyvenimui; *kāmam* – trokštami dalykai; *adya api* – iki to; *tat* – tai; *me* – man; *vada* – prašau, papasakok; *karma* – darbus; *śuddham* – gera lemiančius.

Mahārāja Pṛthu atliko tiek didingų darbų ir buvo toks iškilus valdovas, kad kitų planetų karaliai ir pusdieviai dar ir šiandien seka jo pavyzdžiu. Kas nenorės pasiklausyti pasakojimų apie jo šlovingus žygius? Aš pasiryžęs nepaliaujamai klausytis tavo pasakojimų apie Mahārāją Pṛthu, kurio darbai tokie dievoti ir iškilūs.

Komentaras: Šventasis Vidura buvo pasiryžęs be atilsio klausytis pasakojimų apie Pṛthu Mahārāją, kad savo elgesiu duotų pavyzdį paprastiems karaliams ir valstybių vadovams. Jiems vertėtų nuolat klausytis pasakojimų apie Mahārājos Pṛthu žygius, kad Pṛthu pavyzdžiu jie galėtų valdyti savo valstybes nepriekaištingai ir užtikrintų taiką ir klestėjimą visiems žmonėms. Deja, šiandien niekam nerūpi Pṛthu Mahārājos žygdarbiai, niekas nenori į jį lygiuotis, todėl nėra pasaulyje nė vienos šalies, kur žmonės jaustųsi laimingi ir rūpintųsi savo dvasiniu tobulėjimu, nors tai yra vienintelis žmogaus gyvenimo tikslas.

11 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
गङ्गायमुनयोर्नद्योरन्तरा क्षेत्रमावसन् ।
आरब्धानेव बुभुजे भोगान् पुण्यजिहासया ॥११॥

maitreya uvāca
gaṅgā-yamunayor nadyor antarā kṣetram āvasan
ārabdhān eva bubhuje bhogān puṇya-jihāsayā

maitreyaḥ uvāca – didis šventasis Maitreya tarė; *gaṅgā* – Gangos upės; *yamunayoḥ* – Yamunos upės; *nadyoḥ* – dviejų upių; *antarā* – tarp; *kṣe-*

tram – žemėje; *āvasan* – ten gyvendamas; *ārabdhān* – jo daliai tekusia; *eva* – tarsi; *bubhuje* – džiaugėsi; *bhogān* – laime; *puṇya* – doringų darbų kraitis; *jihāsayā* – kad sumažėtų.

Didis šventasis ir išminčius Maitreya tarė: O Vidura, karalius Pṛthu gyveno žemėse, besidriekiančiose tarp dviejų didžių upių Gangos ir Yamunos. Apsuptas prabangos, jis, rodės, džiaugėsi jam tekusia laime, o jo doringų darbų kraitis palengva seko.

Komentaras: Epitetus „kilnus“, „doringas“, „nedoringas“ tenka vartoti kalbant apie paprastos gyvosios būtybės poelgius. Mahārāja Pṛthu buvo ypatingų įgaliojimų turintis Viešpaties Viṣṇu įsikūnijimas. Vadinasi, jo poelgiai, ar jie būtų „doringi“, ar „nedoringi“, negalėjo sukelti padarinių. Jau kalbėta, kad gyvoji būtybė, kuriai Aukščiausiasis Viešpats suteikia tikram tikslui įgyvendinti reikalingų ypatingų įgaliojimų, vadinama *śaktyāveśa-avatāra.* Pṛthu Mahārāja buvo ne tik *śaktyāveśa-avatāra,* bet ir iškilus bhaktas. O bhaktui negresia bausmė už jo praeities darbus. „Brahma-saṁhitā“ sako: *karmāṇi nirdahati kintu ca bhakti-bājām* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo panaikina bhakto praeities dorų ir nedorų darbų padarinius. *Ārabdhān eva* reiškia „iš pažiūros, mėgaudamasis savo praeities darbų vaisiais“. Tačiau Pṛthu Mahārāja negalėjo patirti pasekmių už praeities darbus, taigi žodis *eva* šiame kontekste reiškia, kad Mahārājos Pṛthu darbai gretinami su paprastų žmonių poelgiais. „Bhagavadgītoje“ Viešpats skelbia: *avajānanti māṁ mūḍhāḥ.* Žmonės kartais klysta paprastą žmogų tapatindami su Aukščiausiojo Dievo Asmens įsikūnijimu. Aukščiausiasis Viešpats, Viešpaties įsikūnijimai ir Viešpaties bhaktai dažnai dedasi paprastais žmonėmis, tačiau paprastais žmonėmis jų laikyti nevalia, lygiai kaip nevalia paprasto žmogaus laikyti Viešpačiu, Jo įsikūnijimu arba tarnu. Visi Viešpaties įsikūnijimai išvardinti autoritetingose *šāstrose* ir didžiųjų *ācāryų* veikaluose. Remdamasis *šāstrų* teiginiais, Sanātana Gosvāmis priėjo prie išvados, kad Viešpats Caitanya Mahāprabhu yra Paties Viešpaties Kṛṣṇos, Aukščiausiojo Dievo Asmens, įsikūnijimas, nors Viešpats Caitanya niekam neatskleidė savo dieviškosios prigimties. Neveltui sakoma, kad *ācārya,* arba *guru,* nelaikytinas paprastu žmogumi.

12 TEKSTAS

सर्वत्रास्खलितादेशः सप्तद्वीपैकदण्डधृक् ।
अन्यत्र ब्राह्मणकुलादन्यत्राच्युतगोत्रतः ॥१२॥

sarvatrāskhalitādeśaḥ sapta-dvīpaika-daṇḍa-dhṛk
anyatra brāhmaṇa-kulād anyatrācyuta-gotrataḥ

sarvatra – visur; *askhalita* – kuriam privalu paklusti; *ādeśaḥ* – įstatymas; *sapta-dvīpa* – septynios salos; *eka* – vienas; *daṇḍa-dhṛk* – valdovas, laikantis skeptrą; *anyatra* – išskyrus; *brāhmaṇa-kulāt* – brahmanus ir šventuosius; *anyatra* – išskyrus; *acyuta-gotrataḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens palikuonis (*vaiṣṇavus*).

Mahārāja Pṛthu neturėjo sau varžovų, jis valdė visas septynias Žemės paviršiuje esančias salas. Valdovo žodis buvo įstatymas ir niekam, išskyrus šventuosius, brahmanus ir Aukščiausiojo Dievo Asmens palikuonis, vaiṣṇavus, buvo nevalia jam nepaklusti.

Komentaras: Sapta-dvīpa – Žemės rutulio paviršiuje esančios milžiniškos salos arba kontinentai: 1) Azija, 2) Europa, 3) Afrika, 4) Šiaurės Amerika, 5) Pietų Amerika, 6) Australija, 7) Okeanija. Mūsų laikais manoma, kad Vedų, kitaip sakant, priešistoriniais laikais Amerika ir daugelis kitų pasaulio kraštų dar nebuvo atrasti, tačiau tai netiesa. Pṛthu Mahārāja valdė pasaulį daug tūkstančių metų prieš prasidedant vadinamajai priešistorinei epochai, ir šiame posme aiškiai pasakyta, kad tais laikais žmonėms buvo žinomos visos pasaulio šalys ir jas valdė vienas valdovas – Mahārāja Pṛthu. Mahārājos Pṛthu imperijos sostinė, iš visko sprendžiant, buvo Indijoje, nes vienuoliktame šio skyriaus posme teigiama, kad jis gyveno tarp Gangos ir Yamunos. Šios žemės vadintos Brahmāvarta. Jas sudarė šiuolaikinio Pandžabo ir Šiaurinei Indijai priklausančios sritys. Iš čia plaukia išvada, kad kitados Indijos karaliai valdė visą pasaulį ir jame viešpatavo Vedų kultūra.

Žodis *askhalita* rodo, jog Vedų laikais nebuvo pasaulyje žmogaus, kuris išdrįstų nepaklusti karaliaus valiai. Tačiau karaliai nesiekė primesti savo valdžios šventiesiems arba Aukščiausiojo Dievo Asmens Viṣṇu palikuonims. Aukščiausiąjį Viešpatį dar vadina Acyuta. Kreipdamasis į Viešpatį Kṛṣṇą, „Bhagavad-gītoje“ Arjuna pavadina Jį būtent šiuo vardu (*senayor ubhayor madhye rathaṁ sthāpaya me ‘cyuta*). Žodis *acyuta* reiškia „neklystantis, nepatiriantis nuopuolio“, kitaip sakant, Viešpats nepakliūva materialiosios gamtos *guṇų* valdžion. Kai praradusi savo vietą dvasiniame pasaulyje gyvoji esybė nusileidžia į materialų pasaulį, ji tampa *cyuta.* Tai reiškia, kad ji užmiršta apie savo saitus su Acyuta. Iš tikrųjų kiekviena gyvoji esybė yra neatsiejama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelytė, Jo vaikas. Patekusi materialiosios gamtos *guṇų* valdžion, gyvoji esybė užmiršta apie saitus, kurie ją sieja su Viešpačiu ir ima laikyti save bei kitas gyvąsias esybes įvairių biologinių rūšių atstovais, tačiau vos atgavusi savo

prigimtinę savimonę, ji liaujasi tapatinusi save ir kitas gyvąsias esybes su fiziniu kūnu. „Bhagavad-gītoje“ (5.18) toks dvasinis regėjimas apibrėžiamas žodžiais *paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ.*

Materialioji savimonė sukuria tarp žmonių barjerus. Žmonės dalijasi į grupes pagal kastinę priklausomybę, odos spalvą, išpažįstamą tikėjimą, tautybę ir t.t. Priklausymą tai ar kitai *gotrai* (genčiai) lemia žmogaus kilmė, kitaip sakant, jis yra susijęs su fiziniu kūnu, tačiau, kai žmogus įsisąmonina Kṛṣṇą, jis išsyk tampa *acyuta-gotra* – Aukščiausiojo Dievo Asmens palikuonim, kuris yra transcendentinis ir aukščiau tokių sąvokų kaip kasta, religinė priklausomybė, odos spalva ar tautybė.

Mahārājai Pṛthu buvo nepavaldūs brahmanai – Vedų išminties saugotojai (*brāhmaṇa-kula*). Nepavaldūs jam buvo ir *vaiṣṇavai,* kurių tikslai iškilesni už pačių Vedų tikslus. Neveltui yra pasakyta:

arcye viṣṇau śilā-dhīr guruṣu nara-matir vaiṣṇave jāti-buddhir
viṣṇor vā vaiṣṇavānāṁ kali-mala-mathane pāda-tīrthe 'mbu-buddhiḥ
śrī-viṣṇor nāmni mantre sakala-kaluṣa-he śabda-sāmānya-buddhir
viṣṇau sarveśvareśe tad-itara-sama-dhīr yasya vā nārakī saḥ

„Tas, kuris mano, jog Dievybė šventykloje nukaldinta iš akmens ar išdrožta iš medžio, savo mokinių sekai priklausantį dvasinį mokytoją laiko paprastu žmogumi, *acyuta-gotrai* priklausantį *vaiṣṇavą* – vienokios ar kitokios kastos ar tikėjimo atstovu, o *caraṇāmṛtą* ar Gangos vandenį – paprastu vandeniu, tas yra nusipelnęs vietos pragare.“ („Padma Purāṇa“)

Šis posmas liudija, kad karaliaus valdžiai privalo paklusti visi, išskyrus *vaiṣṇavus* bei brahmanus, nes jie niekam nėra pavaldūs. Brahmanas yra žmogus, suvokęs Brahmaną, beasmenį Absoliučios Tiesos aspektą, o *vaiṣṇavas* – tas, kuris tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

13 TEKSTAS

एकदासीन्महासत्रदीक्षा तत्र दिवौकसाम् ।
समाजो ब्रह्मर्षीणां च राजर्षीणां च सत्तम ॥१३॥

ekadāsīn mahā-satra- dīkṣā tatra divaukasām
samājo brahmarṣīṇāṁ ca rājarṣīṇāṁ ca sattama

ekadā – kartą; *āsīt* – davė įžadą; *mahā-satra* – didingas aukojimas; *dīkṣā* – pradžia; *tatra* – ten; *diva-okasām* – pusdievių; *samājaḥ* – susirinkimas; *brahma-ṛṣīṇām* – šventų brahmanų; *ca* – taip pat; *rāja-ṛṣīṇām* – didžiųjų šventų valdovų; *ca* – taip pat; *sat-tama* – iškiliausių bhaktų.

Kartą karalius Pṛthu surengė didingą aukojimą, į kurį suplaukė didieji išminčiai, brahmanai, pusdieviai iš aukštutinių planetų ir iškilūs šventi valdovai rājarṣiai.

Komentaras: Posme pažymėtina tai, kad nors karalius Pṛthu gyveno Žemėje, Indijoje, Yamunos ir Gangos tarpupyje, į jo surengtą aukojimą atvyko net patys pusdieviai. Tai byloja, kad kitados pusdieviai dažnai nusileisdavę į Žemę, o didvyriai, tokie kaip Arjuna ir Yudhiṣṭhira, lankęsi aukštutinėse planetose. Taigi senovėje jau vyko tarpplanetinės kelionės specialiais erdvėlaiviais.

14 TEKSTAS

तस्मिन्नर्हत्सु सर्वेषु स्वर्चितेषु यथार्हतः ।
उत्थितः सदसो मध्ये तारागामुडुराडिव ॥१४॥

tasminn arhatsu sarveṣu sv-arciteṣu yathārhataḥ
utthitaḥ sadaso madhye tārāṇām uḍurāḍ iva

tasmin – didžiajame susirinkime; *arhatsu* – visų garbintinų asmenybių; *sarveṣu* – visi jie; *su-arciteṣu* – deramai pagerbtų; *yathā-arhataḥ* – kaip nusipelnė; *utthitaḥ* – pakilo; *sadasaḥ* – susirinkusiųjų minioje; *madhye* – tarp; *tārāṇām* – žvaigždžių; *uḍu-rāṭ* – mėnulis; *iva* – kaip.

Pirmiausiai Mahārāja Pṛthu pagerbė garbiausius didžiojo susirinkimo dalyvius pagal jų padėtį. Išreiškęs jiems deramą pagarbą valdovas pakilo, susirinkusiųjų minioje jis atrodė kaip pilnas mėnulis tarp žvaigždžių.

Komentaras: Pagal Vedų papročius, iškilūs žmonės turi būti deramai pagerbti. Mahārāja Pṛthu kaip tik ir surengė tokią pagerbimo ceremoniją didžiojoje aukojimo arenoje. Pirmiausia priimant svečius nuplaunamos jų pėdos. Vedų šventraščiai pasakoja, kad karaliaus Yudhiṣṭhiros vykdomos *rājasūya-yajños* metu pėdas svečiams plovė Pats Kṛṣṇa. Mahārāja Pṛthu pasirūpino, kad pusdieviai, šventieji išminčiai, brahmanai ir didieji valdovai būtų pagerbti pagal savo padėtį.

15 TEKSTAS

प्रांशुः पीनायतभुजो गौरः कञ्जारुणेक्षणः ।
सुनासः सुमुखः सौम्यः पीनांसः सुद्विजस्मितः ॥१५॥

prāṁśuḥ pīnāyata-bhujo gauraḥ kañjāruṇekṣaṇaḥ
sunāsaḥ sumukhaḥ saumyaḥ pīnāṁsaḥ sudvija-smitaḥ

prāṁśuḥ – labai aukštas; *pīna-āyata* – ilgos ir tvirtos; *bhujaḥ* – rankos; *gauraḥ* – šviesios odos; *kañja* – primenančiomis lotosus; *aruṇa-īkṣaṇaḥ* – akimis, spindinčiomis tarsi tekanti saulė; *su-nāsaḥ* – tiesi nosis; *sumukhaḥ* – gražaus veido; *saumyaḥ* – oriai atrodantis; *pīna-aṁsaḥ* – iškilūs pečiai; *su* – nuostabūs; *dvija* – dantys; *smitaḥ* – šypsantis.

Karalius Pṛthu buvo šviesios odos, aukštas ir tvirtai sudėtas. Jo rankos buvo ilgos ir tvirtos, o akys spindėjo tarsi tekanti saulė. Jo gražus veidas su tiesia nosimi spindėjo ramybe ir rimtim. Jam šypsantis burnoje spindėjo dvi baltų lygių dantų eilės.

Komentaras: Iš keturių luomų (brahmanų, *kṣatriyų, vaišyų, śūdrų*) atstovų *kṣatriyai,* tiek vyrai, tiek moterys, išsiskiria ypatingu grožiu. Tolesni posmai pasakoja, kad Mahārāja Prithu buvo ne tik ypatingai gražus: jo sudėjimas ir specifiniai ženklai kūne bylojo, jog jis yra didi asmenybė.

Sakoma, veidas yra sielos veidrodis. Žmogaus mentalitetas atsispindi jo veido bruožuose. Praeities darbai palieka savo pėdsakus žmogaus išorėje, nes būtent nuo gyvosios būtybės praeities darbų priklauso būsimo fizinio kūno (ar tai būtų žmogaus, gyvūno, ar pusdievio) išvaizda. Tai dar vienas sielos persikūnijimo iš vieno fizinio kūno į kitą patvirtinimas.

16 TEKSTAS

व्यूढवक्षा बृहच्छ्रोणिर्वलिवल्गुदलोदरः ।
आवर्तनाभिरोजस्वी काञ्चनोरुरुदग्रपात् ॥१६॥

vyūḍha-vakṣā bṛhac-chroṇir vali-valgu-dalodaraḥ
āvarta-nābhir ojasvī kāñcanorur udagra-pāt

vyūḍha – plati; *vakṣāḥ* – krūtinė; *bṛhat-śroṇiḥ* – tvirtas juosmuo; *vali* – raukšlelės; *valgu* – labai gražus; *dala* – kaip banjano lapas; *udaraḥ* – pilvas; *āvarta* – susivijusi; *nābhiḥ* – bamba; *ojasvī* – žvilgantys; *kāñcana* – auksaspalviai; *uruḥ* – klubai; *udagra-pāt* – pėdos su aukštu skliautu.

Mahārāja Pṛthu buvo plačios krūtinės ir tvirto juosmens. Rinkelių papuoštas jo pilvas su giliu bambos verpetu rodės panašus į banjano lapą. Jo klubai buvo aukso spalvos, o pėdos išsiskyrė aukštu skliautu.

17 TEKSTAS

सूक्ष्मवक्रासितस्निग्धमूर्धजः कम्बुकन्धरः ।
महाधने दुकूलाग्र्ये परिधायोपवीय च ॥१७॥

sūkṣma-vakrāsita-snigdha- mūrdhajaḥ kambu-kandharaḥ
mahā-dhane dukūlāgrye paridhāyopavīya ca

sūkṣma – labai švelnūs; *vakra* – banguoti; *asita* – juodi; *snigdha* – blizgantys; *mūrdhajaḥ* – plaukai; kambu – kaip kriauklė; *kandharaḥ* – kaklas; *mahā-dhane* – labai prabangus; *dukūla-agrye* – jo klubus juosė *dhotis; paridhā-ya* – ant viršutinės kūno dalies; *upavīya* – užmesta kaip šventinta virvelė; *ca* – taip pat.

Ant Pṛthu pečių bangomis krito blizgantys juodi švelnūs plaukai. Jo kaklas, kurį puošė trys linijos, buvo panašus į kriauklę. Jo klubus juosė prabangus dhotis, o per petį buvo permesta daili skraistė.

18 TEKSTAS

व्यञ्जिताशेषगात्रश्रीर्नियमे न्यस्तभूषणः ।
कृष्णाजिनधरः श्रीमान् कुशपाणिः कृतोचितः ॥१८॥

vyañjitāśeṣa-gātra-śrīr niyame nyasta-bhūṣaṇaḥ
kṛṣṇājina-dharaḥ śrīmān kuśa-pāṇiḥ kṛtocitaḥ

vyañjita – bylojantis apie; *aśeṣa* – nesuskaičiuojami; *gātra* – kūno; *śrīḥ* – grožį; *niyame* – atitinkamai reguloms; *nyasta* – nusiėmęs; *bhūṣaṇaḥ* – drabužius; *kṛṣṇa* – juodą; *ajina* – kailį; *dharaḥ* – užsijuosė; *śrīmān* – gražus; *kuśa-pāṇiḥ* – užsimovęs ant piršto žiedą iš *kuśos* žolės; *kṛta* – atliko; *ucitaḥ* – kaip pridera.

Mahārājai Pṛthu buvo surengtos įšventinimo apeigos, atliekamos prieš aukojimą, todėl jis nusiėmė brangius drabužius ir visi pamatė, kokio gražaus jis stoto. Susirinkusiųjų akys sekė, kaip karalius užsijuosė juodą elnio kailį ir užsimovė žiedą iš kušos žolės, kurie tik išryškino jo įgimtą grožį. Iš visko sprendžiant, Mahārāja Pṛthu prieš aukojimą atliko visas nustatytąsias apeigas.

19 TEKSTAS

शिशिरस्निग्धताराक्षः समैक्षत समन्ततः ।
ऊचिवानिदमुर्वीशः सदः संहर्षयन्निव ॥१९॥

śiśira-snigdha-tārākṣaḥ samaikṣata samantataḥ
ūcivān idam urvīśaḥ sadaḥ saṁharṣayann iva

śiśira – rasa; *snigdha* – drėgnos; *tārā* – žvaigždės; *akṣaḥ* – akys; *samaikṣata* – nužvelgė; *samantataḥ* – aplinkui; *ūcivān* – pradėjo kalbą; *idam* – šią; *urvīśaḥ* – iškilmingą; *sadaḥ* – tarp susirinkusiųjų; *saṁharṣayan* – dar labiau juos nudžiugindamas; *iva* – kaip.

Norėdamas įkvėpti ir dar labiau nudžiuginti susirinkusiuosius karalius Pṛthu nužvelgė visus savo spindinčiomis tarsi žvaigždės rasotą naktį akimis ir iškilmingai prakalbo.

20 TEKSTAS

चारु चित्रपदं श्लक्ष्णं मृष्टं गूढमविक्लवम् ।
सर्वेषामुपकारार्थं तदा अनुवदन्निव ॥२०॥

cāru citra-padaṁ ślakṣṇaṁ mṛṣṭaṁ gūḍham aviklavam
sarveṣām upakārārthaṁ tadā anuvadann iva

cāru – graži; *citra-padam* – įmantri; *ślakṣṇam* – labai aiški; *mṛṣṭam* – labai maloni; *gūḍham* – prasminga; *aviklavam* – įtikinama; *sarveṣām* – visiems; *upakāra-artham* – jų gerovei; *tadā* – tuomet; *anuvadan* – pradėjo kartoti; *iva* – kaip.

Graži metaforomis paįvairinta Mahārājos Pṛthu kalba buvo suprantama visiems ir jos buvo malonu klausytis. Karaliaus žodžiai skambėjo svariai ir įtikinamai, ir visiems buvo akivaizdu, kad jis kalba apie Absoliučios Tiesos suvokimą ir savo dvasinę patirtį, rūpindamasis visų susirinkusiųjų gerove.

Komentaras: Pṛthu Mahārāja buvo labai patrauklios išvaizdos, ir jo kalba buvo puiki. Vaizdingos, metaforų nuspalvintos jo kalbos su malonumu klausėsi visi aukojimo dalyviai. Karaliaus balso tembras buvo labai malonus, mintis jis reiškė suprantamai, be jokių dviprasmybių.

21 TEKSTAS

राजोवाच
सभ्याः शृणुत भद्रं वः साधवो य इहागताः ।
सत्सु जिज्ञासुभिर्धर्ममावेद्यं स्वमनीषितम् ॥२१॥

rājovāca
sabhyāḥ śṛṇuta bhadraṁ vaḥ sādhavo ya ihāgatāḥ
satsu jijñāsubhir dharmam āvedyaṁ sva-manīṣitam

rājā uvāca – karalius pradėjo kalbą; *sabhyāḥ* – kreipdamasis į vyrus ir moteris; *śṛṇuta* – prašau, išklausykite; *bhadram* – sėkmė; *vaḥ* – jūsų; *sādhavaḥ* – visi didžios sielos; *ye* – kurie; *iha* – čia; *āgatāḥ* – susirinkę; *satsu* – kilnioms sieloms; *jijñāsubhiḥ* – ieškantis tiesos; *dharmam* – religiniai principai; *āvedyam* – turi būti atskleisti; *sva-manīṣitam* – kaip kieno nors išvada.

Karalius Pṛthu tarė: Garbieji susirinkimo dalyviai, telydi jus sėkmė! O didžios sielos, prašau dėmesingai išklausyti mano maldą. Tas, kuris nuoširdžiai ieško tiesos, privalo atskleisti savo mintis šiame kilnių sielų susiėjime.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *sādhavāḥ* (visos didžios sielos). Kilmingas ir garsus žmogus dažnai turi daug priešų, nes pavydas yra neatsiejama materialisto savybė. Šventinės progos sutraukia daugybę įvairiausių žmonių, o kadangi Pṛthu Mahārāja buvo didi asmenybė, natūralu, kad tarp susirinkusiųjų buvo ir priešiškai nusiteikusių karaliaus atžvilgiu, nors jie ir stengėsi to neparodyti. Tačiau dalies susirinkusiųjų pagieža Mahārājai Pṛthu nerūpėjo, jis visų pirma kreipėsi į sąžiningus ir taurius žmones. Susirinkime jis kalbėjo ne kaip valdovas, kurio valią privalu besąlygiškai vykdyti. Jis norėjo nuolankiai išdėstyti savo mintis susirinkusiems didiems išminčiams ir šventiesiems. Būdamas pasaulio imperatoriumi Mahārāja Pṛthu galėjo jiems nurodinėti, tačiau jis buvo labai nuolankus, kuklus ir tiesus žmogus, tad nutarė išdėstyti savo gerai pasvertas mintis, kad susirinkimas pritartų joms arba jas atmestų. Materialiajame pasaulyje gyvosioms būtybėms savo sąlygas diktuoja materialiosios gamtos *guṇos,* todėl visos būtybės neišvengiamai turi keturias ydas. Nors Mahārāja Prithu buvo išimtis iš šios taisyklės, nepaisant to, jis tarsi paprasta sąlygota siela, ėmė dėstyti savo išvadas į susirinkimą atėjusiems didžioms sieloms, išminčiams ir šventiesiems.

22 TEKSTAS

अहं दण्डधरो राजा प्रजानामिह योजितः ।
रक्षिता वृत्तिदः स्वेषु सेतुषु स्थापिता पृथक् ॥२२॥

ahaṁ daṇḍa-dharo rājā prajānām iha yojitaḥ
rakṣitā vṛttidaḥ sveṣu setuṣu sthāpitā pṛthak

aham – aš; *daṇḍa-dharaḥ* – turintis skeptrą; *rājā* – karalius; *prajānām* – valdinių; *iha* – šiame pasaulyje; *yojitaḥ* – užsiėmęs; *rakṣitā* – gynėjas; *vṛtti-daḥ* – užimantis veikla; *sveṣu* – kiekvieną pagal jo; *setuṣu* – padėtį visuomenėje; *sthāpitā* – nustatytą; *pṛthak* – skirtingai.

Karalius Pṛthu kalbėjo toliau: Aukščiausiojo Viešpaties malone aš tapau šios planetos valdovu ir man buvo įteiktas skeptras, kad valdyčiau žmones, ginčiau juos nuo pavojų ir užimčiau juos veikla pagal jų padėtį visuomenėje, kurią nustato Vedų priesakai.

Komentaras: Valdovą turėtų skirti Aukščiausiasis Dievo Asmuo, kad jis rūpintųsi jam valdyti patikėtos planetos gerove. Kiekviena planeta turi savo valdovą kaip dabar šiuolaikinės valstybės turi savus prezidentus. Tapti prezidentu arba valdovu galima tiktai tada, jei tokia yra Aukščiausiojo Viešpaties valia. Pagal Vedų civilizacijos normas, karalius yra Dievo vietininkas žemėje, o valdiniai turėtų gerbti jį kaip žmogumi įsikūnijusį Dievą. Pasak Vedų, Aukščiausiasis Viešpats rūpinasi visomis gyvosiomis būtybėmis, pirmiausia žmonėmis, skatindamas juos pasiekti aukščiausią būties tobulumą. Gyvoji būtybė gauna žmogaus kūną daugybę kartų gimusi tarp žemiausių biologinių rūšių. Aukščiausiojo Dievo Asmens valia, kuri yra suformuluota „Bhagavad-gītoje“, civilizuota žmonių visuomenė skirstoma į keturis luomus: brahmanus, *kṣatriyus, vaišyus, śūdras* (*catur-varṇyaṁ mayā sṛṣṭam*). Toks skirstymas yra dėsningas ir natūralus, ir šiame posme Pṛthu Mahārāja sako, kad kiekvienas žmogus turi turėti jo padėtį visuomenėje atitinkantį darbą, kuris būtų jo pragyvenimo šaltinis. Valdovo arba valstybės pareiga rūpintis, kad žmonės laikytųsi nustatytų socialinių normų ir vykdytų savo pareigas pagal savo socialinę padėtį. Mūsų dienomis ši socialinė sistema žlugo, nes karaliai ir vyriausybės jau nebesiekia užtikrinti jos funkcionavimo. Šiandien niekas neturi žalio supratimo, ką reiškia vadintis brahmanu, *kṣatriyu, vaišyu* arba *śūdra.* Manoma, kad žmogaus priklausomybę tam ar kitam luomui išimtinai lemia jo kilmė. Vyriausybės uždavinys yra atkurti sugriautą socialinę struktūrą suskirsčius visuomenę į

luomus pagal veiklos pobūdį ir materialiosios gamtos *guṇų* daromą įtaką. Tik tuomet žmonių visuomenę galima bus laikyti civilizuota. Jei visuomenė nepadalinta į keturis luomus, iš esmės, ji niekuo nesiskiria nuo neorganizuotos gyvulių bandos, kurioje ramybė, santarvė ir gerovė neįmanomi. Būdamas idealus valdovas Mahārāja Pṛthu griežtai žiūrėjo, kad nebūtų griaunami Vedų socialinės struktūros pamatai.

Prajāyate iti prajā. Prajā reiškia „gimusis“. Kitaip sakant, Mahārāja Pṛthu užtikrino globą visiem *prajanom* – visoms gyvosioms esybėms, gimusioms jo valstybėje. *Prajos* – tai ne tik žmonės, bet ir gyvūnai, medžiai ir visos kitos gyvosios esybės. Valdovas privalo ginti visas gyvąsias esybes ir rūpintis, kad jo karalystėje nebūtų alkstančių. Kvailiai ir nenaudėliai, sudarantys šiuolaikinę visuomenę, nesuvokia, kokia didžiulė atsakomybė gulasi ant valstybės pečių. Gyvūnai taip pat yra valstybės, kurioje jie gimė, piliečiai ir turi teisę gyventi iš Aukščiausiojo Viešpaties malonės. Mėsininkai, kurie masiškai skerdyklose žudo gyvūnus, nusižengia gyvūnų teisėms. Dėl jų žiaurumo kenčia jie patys, šalis ir vyriausybė.

23 TEKSTAS

तस्य मे तदनुष्ठानाद्यानाहुर्ब्रह्मवादिनः ।
लोकाः स्युः कामसन्दोहा यस्य तुष्यति दिष्टदृक् ॥२३॥

tasya me tad-anuṣṭhānād yān āhur brahma-vādinaḥ
lokāḥ syuḥ kāma-sandohā yasya tuṣyati diṣṭa-dṛk

tasya – jo; *me* – mano; *tat* – tai; *anuṣṭhānāt* – vykdant; *yān* – tai, ką; *āhuḥ* – nurodo; *brahma-vādinaḥ* – Vedų žinovai; *lokāḥ* – planetos; *syuḥ* – tampa; *kāma-sandohāḥ* – pasiekiančiu trokštamus tikslus; *yasya* – kurių; *tuṣyati* – patenkintas; *diṣṭa-dṛk* – tas, kuris žino kiekvieno lemtį.

Mahārāja Pṛthu tarė: Manau, įvykdęs savo karališkąsias priedermes, aš pasieksiu tikslus, kuriuos nurodė Vedų žinovai. Juos būtinai pasieks tas, kuris pelnys Aukščiausiojo Dievo Asmens, žinančio kiekvienos būtybės lemtį, prielankumą.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu kalbėdamas akcentuoja tokias sąvokas, kaip *brahma-vādinaḥ* (Vedų žinovais). *Brahma* – tai Vedos, kurios dar vadinamos *śabda-brahma,* transcendentiniu garsu. Transcendentiniai Vedų garsai yra nepaprasti, nors iš pažiūros Vedos parašytos paprasta kalba. Vedų

teiginiai traktuotini kaip nelygstama tiesa. Vedų raštai pateikia daugybę informacijos iš įvairių sričių, taip pat ir apie karaliaus pareigas. Karalius, kuris suvokia jam tekusią atsakomybės naštą ir vykdo savo pareigas, gindamas visas gyvąsias esybes jam patikėtoje planetoje, po mirties patenka į rojaus planetas. Jo likimas priklauso ir nuo to, kiek jam pavyksta patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį. Jei karalius sąžiningai vykdo savo priedermes, dar nereiškia, kad jis būtinai pateks į rojaus planetas. Vykdydamas savo priedermes jis turi patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį. Taigi, kad žmogaus veikla atneštų norimą rezultatą, svarbu patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį. Ši mintis patvirtinama ir pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės antrame skyriuje:

ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā varṇāśrama-vibhāgaśaḥ
svanuṣṭhitasya dharmasya saṁsiddhir hari-toṣaṇam

Savo priedermę vykdantis žmogus pasiekia tobulumą, jei Aukščiausiasis Viešpats yra patenkintas jo veikla. *Kāma-sandohāḥ* reiškia „trokštamo rezultato pasiekimas“. Kiekvienas siekia aukščiausio gyvenimo tikslo, tačiau šiuolaikiniai mokslo korifėjai mano, kad žmogaus gyvenimas neturi prasmės ir tikslo. Toks neišmanymas yra pavojingas ir kelia žmonijai didžiulę grėsmę. Žmonės nesuvokia gamtos dėsnių, o gamtos dėsniai yra ne kas kita kaip Aukščiausiojo Dievo Asmens nustatyti įstatymai. Užkietėję ateistai netiki Dievo egzistavimu ir Jo įstatymais, todėl nesuvokia gamtos veikimo. Dėl daugumos žmonių, taip pat ir „mokslininkų“ bei „filosofų“ tamsumo visuomenėje susidarė labai pavojinga situacija ir žmonės nežino, kurlink jie eina. Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“ (7.5.30), šiuolaikinis civilizacijos pasirinktas kelias veda į pačias tamsiausias materialiosios būties sferas: *adānta-gobhir viśatāṁ tamisram.* Kṛṣṇos sąmonės judėjimas buvo pradėtas tam, kad filosofai, mokslininkai ir apskritai žmonės sužinotų, kokia jų gyvenimo skirtis. Kiekvienas žmogus turi pasinaudoti šio judėjimo suteikiamomis galimybėmis ir išsiaiškinti, koks yra gyvenimo tikslas.

24 TEKSTAS

य उद्धरेत्करं राजा प्रजा धर्मेष्वशिक्षयन् ।
प्रजानां शमलं भुङ्क्ते भगं च स्वं जहाति सः ॥२४॥

ya uddharet karaṁ rājā prajā dharmeṣv aśikṣayan
prajānāṁ śamalaṁ bhuṅkte bhagaṁ ca svaṁ jahāti saḥ

yaḥ – kiekvienas (karalius arba valdovas); *uddharet* – apdeda; *karam* – mokesčiais; *rājā* – karalius; *prajāḥ* – valdinius; *dharmeṣu* – vykdant jiems skirtas pareigas; *aśikṣayan* – nemokydamas jų kaip vykdyti savo pareigas; *prajānām* – valdinių; *śamalam* – nuodėmingumu; *bhuṅkte* – mėgaujasi; *bhagam* – sėkmės; *ca* – taip pat; *svam* – savo; *jahāti* – netenka; *saḥ* – toks karalius.

Karalius, kuris apdeda savo valdinius mokesčiais, bet nemoko jų, kaip vykdyti pagal varṇą ir āśramą nustatytąsias pareigas, kentės už valdinių padarytas nuodėmes. Maža to, nuo jo nusigręš sėkmė.

Komentaras: Jei valdovas, ar jis būtų karalius, ar prezidentas, nevykdo jam patikėtų pareigų, jis nebeturi teisės valdyti. Valdovas turi mokyti valdinius, kaip laikytis *varṇų* ir *āśramų* socialinės sistemos reikalavimų. Jei valdovas nemoko valdinių, kaip tai daryti, ir tik renka mokesčius, tuomet tie, su kuriais jis dalinasi pajamomis, t.y. valdininkija, turės pasidalinti atsakomybe už savo valdinių padarytas nuodėmes. Gamtos dėsniai labai subtilūs. Pavyzdžiui, žmogus, valgantis nusidėjėlio namuose, prisiima dalį jo namuose padarytų nuodėmių. Todėl, pagal Vedų tradicijas, šeimos žmogus rengia namuose apeigas ir kviečia brahmanus bei *vaiṣṇavus* vaišių, nes priėmę jo kvietimą brahmanai ir *vaiṣṇavai* nuplauna kvietusiojo nuodėmingos veiklos padarinius. Tačiau griežtai šventraščių reikalavimų besilaikantys brahmanai ir *vaiṣṇavai* neprivalo priimti kiekvieno kvietimo, nors, žinoma, niekas nedraudžia jiems dalyvauti vaišėse, kur valgomas *prasādas.* Egzistuoja ir daugiau analogiškų įstatymų, apie kuriuos šiuolaikiniai žmonės nieko nėra girdėję, tačiau moksliniais principais pagrįstas Kṛṣṇos sąmonės judėjimas užsiima švietėjiška veikla ir skelbia Vedų išmintį šiandieninių žmonių labui.

25 TEKSTAS

तत्प्रजा भर्तृपिण्डार्थं स्वार्थमेवानसूयवः ।
कुरुताधोक्षजधियस्तर्हि मेऽनुग्रहः कृतः ॥२५॥

tat prajā bhartṛ-piṇḍārtham svārtham evānasūyavaḥ
kurutādhokṣaja-dhiyas tarhi me 'nugrahaḥ kṛtaḥ

tat – todėl; *prajāḥ* – brangieji valdiniai; *bhartṛ* – šeimininko; *piṇḍa-artham* – gerovė po mirties; *sva-artham* – savo labui; *eva* – tikrai; *anasūyavaḥ* – nepavydėdami; *kuruta* – tiesiog vykdykite; *adhokṣaja* – Aukščiausiąjį Dievo

Asmenį; *dhiyaḥ* – galvodami apie Jį; *tarhi* – todėl; *me* – man; *anugrahaḥ* – malonė; *kṛtaḥ* – suteikta.

Pṛthu Mahārāja kalbėjo toliau: Todėl, brangieji valdiniai, kad po mirties jūsų karalius nekentėtų, sąžiningai vykdykite savo pareigas pagal varṇą ir āśramą, o širdyje visada atminkite Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Vykdydami savo pareigas, padarysite gera ne tik sau, bet ir savo valdovui, nes tuomet po mirties jo lauks geresnė dalia.

Komentaras: Pažymėtinas šio posmo žodis *adhokṣaja-dhiyaḥ* (Kṛṣṇos sąmonė). Kṛṣṇos sąmonę turi būti išsiugdęs ne tik valdovas, bet ir jo valdiniai, antraip po mirties jiems teks įsikūnyti žemesnėmis gyvybės formomis. Žmonių gerove besirūpinanti vyriausybė turėtų negailėti lėšų Kṛṣṇos sąmonės idėjų skleidimui. Be Kṛṣṇos sąmonės nei vyriausybė, nei valstybės piliečiai deramai nevykdys savo pareigų. Neveltui Pṛthu Mahārāja, kreipdamasis į savo valdinius, primygtinai ragina juos veikti įsisąmoninus Kṛṣṇą. Valdovo žodžiai rodo jo pasiryžimą paaiškinti valdiniams, kaip elgtis, norint įsisąmoninti Kṛṣṇą. Kṛṣṇos sąmonės esmė išdėstyta toliau cituojamame „Bhagavad-gītos“ posme (9.27):

yat karoṣi yad aśnāsi yaj juhoṣi dadāsi yat
yat tapasyasi kaunteya tat kuruṣva mad-arpaṇam

„Kad ir ką darytum, kad ir ką valgytum, kokias aukas aukotum ir kokius asketiškus žygius atliktum, visada veik įsisąmoninęs Kṛṣṇą ir siek patenkinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.“ Nenumaldomi materialiosios gamtos dėsniai baudžia visus ir išvengti bausmės tegalima tuo atveju, jei visi valstybės piliečiai, įskaitant ir valdininkiją, bus mokomi dvasinės praktikos pagrindų.

26 TEKSTAS

यूयं तदनुमोदध्वं पितृदेवर्षयोऽमलाः ।
कर्तुः शास्तुरनुज्ञातुस्तुल्यं यत्प्रेत्य तत्फलम् ॥२६॥

yūyaṁ tad anumodadhvaṁ pitṛ-devarṣayo 'malāḥ
kartuḥ śāstur anujñātus tulyaṁ yat pretya tat phalam

yūyam – čia susirinkusios garbingos asmenybės; *tat* – tai; *anumodadhvam* – malonėkite patvirtinti mano žodžius; *pitṛ* – atvykusieji iš Pitṛlokos; *deva* –

atvykusieji iš rojaus planetų; *ṛṣayaḥ* – didieji išminčiai ir šventieji; *amalāḥ* – išsivadavę iš nuodėmių; *kartuḥ* – atlikėjas; *śāstuḥ* – tas, kuris jam vadovavo; *anujñātuḥ* – to, kuris rėmė; *tulyam* – vienodas; *yat* – kuris; *pretya* – po mirties; *tat* – tas; *phalam* – padarinys.

Kreipiuosi į visus tyraširdžius pusdievius, protėvius ir šventuosius, prašydamas patvirtinti mano žodžius, nes po mirties veiksmo padariniai vienodomis dalimis tenka tam, kuris jį atliko, tam, kuris jam vadovavo, ir tam, kuris jį rėmė.

Komentaras: Pṛthu Mahārāja buvo idealus valdovas, nes valdė karalystę griežtai laikydamasis Vedų priesakų. Pṛthu Mahārāja jau paaiškino, kad svarbiausioji valstybės pareiga – žiūrėti, kad kiekvienas pilietis vykdytų savo priedermes ir iškiltų į Kṛṣṇos sąmonės lygmenį. Valdyti valstybę reikia taip, kad žmonės savaime artėtų prie Kṛṣṇos. Todėl karalius Pṛthu pageidavo, kad jo valdiniai visapusiškai su juo bendradarbiautų, nes tada po mirties jų lauktų valdovo likimas. Jei Pṛthu Mahārāja, būdamas idealus valdovas, pateks į rojaus planetas, tie valdiniai, kurie bendradarbiavo su juo ir rėmė valstybės valdymo metodus, eis kartu su juo. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas, kuris plinta šiuolaikiniame pasaulyje, yra autentiškas, tobulas ir autoritetingas., Jo dalyviai seka Mahārājos Pṛthu pėdomis, todėl kiekvienas, kuris bendradarbiauja su Kṛṣṇos sąmonės judėjimu ar remia jo skelbiamas tiesas, pasieks tą patį rezultatą kaip ir aktyviai Kṛṣṇos sąmonę skelbiantys bhaktai.

27 TEKSTAS

अस्ति यज्ञपतिर्नाम केषाञ्चिदर्हसत्तमाः ।
इहामुत्र च लक्ष्यन्ते ज्योत्स्नावत्यः क्वचिद्भुवः ॥२७॥

asti yajña-patir nāma keṣāñcid arha-sattamāḥ
ihāmutra ca lakṣyante jyotsnāvatyaḥ kvacid bhuvaḥ

asti – turėtų būti; *yajña-patiḥ* – tas, kuriam tenka visų aukojimų vaisiai; *nāma* – vardu; *keṣāñcit* – kai kurių nuomone; *arha-sattamāḥ* – o garbieji; *iha* – šiame materialiajame pasaulyje; *amutra* – po mirties; *ca* – taip pat; *lakṣyante* – galima pamatyti; *jyotsnā-vatyaḥ* – galingus, gražius; *kvacit* – kur nors; *bhuvaḥ* – kūnus.

Garbieji piliečiai, śāstros autoritetingai teigia, kad pasaulis negali egzistuoti be aukščiausiojo teisėjo, kuris atlygina mums už mūsų dabarties darbus, nes kaip kitaip paaiškinti, kad kai kurie žmonės ir šį, ir kitą gyvenimą gimsta nepaprastai gražūs ir galingi?

Komentaras: Kaip valdovas, Mahārāja Pṛthu kėlė sau vieną vienintelį tikslą – padėti valdiniams priartėti prie Dievo. Tarp aukojimo dalyvių buvo pačių įvairiausių žmonių, taip pat ir ateistų, tačiau Mahārāja Pṛthu kreipėsi ne į juos. Ankstesniuose posmuose kalbėta apie tai, kad karalius Pṛthu ragino savo valdinius tapti *adhokṣajā-dhiyaḥ,* t.y. įsisąmoninti Dievą, Kṛṣṇą. O čia Mahārāja Pṛthu pabrėžia šventraščių autoritetingumą, nors jo tėvas buvo užkietėjęs ateistas ir nesekė *śāstrų* priesakais. Mahārājos Pṛthu tėvas sustabdė visų aukojimų vykdymą ir sukėlė tokią brahmanų rūstybę, kad jie nuvertė karalių nuo sosto, jį prakeikė ir nužudė. Ateistai netiki Dievu, jų manymu, visi mūsų gyvenimo įvykiai turi materialias priežastis ir yra atsitiktiniai. Jie remiasi ateistinės *sāṅkhyos* mokymu, kuris skelbia, kad mūsų pasaulis yra *prakṛti* ir *puruṣos* derinys. Ateistai tiki tik materija ir yra įsitikinę, kad gyvybės jėga, kuri įgyja *puruṣos* (džiaugsmo subjekto) pavidalą, atsiranda vykstant materijos stichijų tarpusavio sąveikai evoliuciniu būdu ir tolesnė materijos ir gyvybės jėgų sąveika sukuria pasaulio materialiojo pasaulio įvairovę. Ateistai ne tik netiki Dievą, bet atmeta ir Vedų priesakus. Vedų filosofiją jie laiko abstrakčia teorija, kuri realiame, materialiajame gyvenime neturi praktinio pritaikymo. Turėdamas tai galvoje, Pṛthu Mahārāja pripažįstančius Dievo egzistavimą ragino nedvejojant atmesti ateistines pažiūras, kadangi gyvybės formų įvairovę tegalima paaiškinti tuo, kad egzistuoja aukščiausiojo proto sukurtas pirmapradis sumanymas. Ateistai labai miglotai aiškina atsitiktinį gyvybės formų atsiradimą. Vedų žodžiu pasitikintys teistai turėtų ieškoti patvirtinimo savo mintims Vedų raštuose.

„Viṣṇu Purāṇoje“ sakoma, kad *varṇāśrama-dharmos* tikslas yra patenkinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Brahmanų, *kṣatriyų, vaiśyų* ir *śūdrų,* taip pat *brahmacārių, gṛhasthų, vanaprāsthų* bei *sannyāsių* priedermes reglamentuojantys priesakai egzistuoja tam, kad žmonės laikytųsi jų ir tuo pačiu suteiktų džiaugsmo Aukščiausiajam Viešpačiui. Vadinamieji nūdienos „brahmanai, *kṣatriyai* ir *vaiśyai* prarado savo istorinę kultūrą, tačiau pretenduoja vadintis šių *varṇų* atstovais biologinės kilmės pagrindu. Tuo pačiu jie neigia, kad visuomenės skirstymas į socialines grupes ir dvasinius luomus egzistuoja vien tam, kad žmonės galėtų garbinti Viešpatį Viṣṇu. Śankarācāryos suformuluota *māyāvādos* doktrina, teigianti, kad Dievas neturi asmenybės bruožų, prieštarauja Vedų teiginiams. Todėl Śrī Caitanya Mahāprabhu pavadino filosofus *māyāvādžius* didžiausiais švent-

vagiais. Pagal Vedų sistemą, nesilaikantis šventraščių priesakų yra *nāstika* (ateistas). Skelbdamas prievartos atsisakymo doktriną, Viešpats Buddha buvo priverstas atmesti Vedų autoritetą, todėl Vedų sekėjai laikė jį *nāstika.* Śrī Caitanya Mahāprābhu buvo tos pačios nuomonės ir vadino Vedų autoritetą neigiančius Viešpaties Buddhos mokymo šalininkus *nāstikomis,* ateistais. Tačiau Śankaros sekėjus, kurie griebdamiesi apgaulės norėjo atkurti Vedų autoritetą, bet patys išpažino budizmo pakraipos *māyāvādos* filosofiją, Viešpats Caitanya laikė dar pavojingesniais. Śaṇkaros filosofijos mokyklos doktrina, skelbianti, kad žmogus turi susikurti Dievo paveikslą savo vaizduotėje, pavojingesnė negu tiesioginis Dievo egzistavimo neigimas. Ignoruodami ateistų ir *māyāvādžių* prasimanymus Kṛṣṇos sąmonės filosofinės doktrinos šalininkai gyvena griežtai pagal priesakus, paskelbtus „Bhagavad-gītoje“, kuri laikoma Vedų išminties kvintesencija. „Bhagavad-gītoje“ (18.46) sakoma:

yataḥ pravṛttir bhūtānāṁ yena sarvam idaṁ tatam
sva-karmaṇā tam abhyarcya siddhiṁ vindati mānavaḥ

„Garbindamas visų būtybių šaltinį – visa persmelkiantį Viešpatį ir vykdydamas savo priedermes žmogus pasiekia tobulumą.“ Posme nurodoma, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra pirminis būties šaltinis. Šiam teiginiui patvirtinimą randame „Vedānta-sūtroje“ (*janmādy asya yataḥ*), ir „Bhagavad-gītoje“, kur Viešpats skelbia: *ahaṁ sarvasya prabhavaḥ* – „Aš – visa ko šaltinis“. Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra pirminis pasaulio šaltinis, bet sykiu Paramātmos pavidalu Jis aprėpia visą būtį. Vadinasi, Absoliuti Tiesa yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, o gyvųjų būtybių skirtis – tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui, vykdant savo pareigas (*sva-karmaṇā tam abhyarcya*). Būtent šią tiesą ir norėjo įskiepyti savo valdiniams Mahārāja Pṛthu.

Bet kuris civilizuotas žmogus, vykdydamas savo profesines pareigas, turėtų stengtis patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį. Čia glūdi aukščiausias būties tobulumas. *Svanuṣṭhitasya dharmasya saṁsiddhir hari-toṣaṇam*: „Žmogus pasieks gyvenimo tikslą, jei vykdydamas nustatytas pareigas pelnys Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą.“ Ryškus pavyzdys – Arjuna. Būdamas *kṣatriyas,* jis turėjo stoti į kovą. Įvykdęs savo pareigą jis pelnė Aukščiausiojo Viešpaties prielankumą ir pasiekė tobulumą. Tai universalus principas, kurio turi laikytis kiekvienas, o tiems, kurie atsisako jo laikytis, t.y. ateistams, „Bhagavad-gītā“ (16.19) skelbia griežtą nuosprendį: *tān ahaṁ dviṣataḥ krūrān saṁsāreṣu narādhamān.* Posme juodu ant balto parašyta, kad priešiškai Aukščiausiojo Viešpaties atžvilgiu nusiteikę žmonės yra žemiausi iš žmonių padermės. Paskendę nuodėmėse jie

pagal Aukščiausiojo įstatymus patenka į patį materialiosios būties dugną ir gimsta *asurų* (bedievių) šeimose. Kaskart iš naujo gimdami ir mirdami *asurai* puola dar žemiau ir galiausiai įsikūnija tigrais ir kitais žiauriais plėšrūnais. Milijonus metų jie gyvena neišmanymo patamsiuose ir nieko nežino apie Kṛṣṇą.

Aukščiausiąjį Dievo Asmenį vadina Puruṣottama (viršiausia iš visų gyvųjų esybių). Kaip ir kitos gyvosios esybės Viešpats yra asmuo, tačiau Jis yra svarbiausias ir viršiausias asmuo. Apie tai kalba ir Vedos: *nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām.* Jis – svarbiausias iš visų amžinųjų, Jis – jų vadovas, visabūtis ir Pats Sau pakankamas. Viešpačiui nėra reikalo kištis į kitų gyvųjų esybių reikalus, nes Viešpačiui iš jų nieko nereikia, tačiau kaip visų gyvųjų esybių saugotojas ir maitintojas, Jis nori, kad jos jaustųsi laimingos, todėl turi teisę reikalauti iš jų laikytis tam tikrų taisyklių. Tėvas moko vaikus tik todėl, kad nori matyti juos laimingus. Lygiai taip ir Dievas (Kṛṣṇa), Aukščiausiasis Dievo Asmuo, turi teisę rūpintis visų gyvųjų esybių gerove ir laime. Tačiau materialiajame pasaulyje laimės nėra. Ir tėvas, ir jo sūnūs – amžinos būtybės, tačiau, kol gyvoji esybė nėra pelniusi amžino palaimos ir išminties nušviesto gyvenimo, laimės jai nematyti. Puruṣottamai, visų aukščiausiajam, iš paprastų gyvųjų esybių nieko nereikia, tačiau Jis, be jokių abejonių, turi teisę spręsti, kas elgiasi tinkamai, o kas – ne. Jau kalbėta, kad vienintelis teisingas kelias – veikla, kuria siekiama suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui (*svanuṣṭhitasya dharmasya saṁsiddhir hari-toṣaṇam*). Kad ir kokia nustatyta profesine veikla užsiimtų žmogus, visų pirma jis turi siekti patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį, tik tada jo veiksena gali būti pavadinta nepriekaištinga. Kas suteikia Viešpačiui džiaugsmo, tas gauna palankesnes gyvenimo sąlygas, o tas, kuriuo Viešpats yra nepatenkintas, atsiduria nepavydėtinoje padėtyje.

Taigi egzistuoja dvi pareigų rūšys: žemiškosios pareigos ir pareigos, susijusios su *yajña,* aukojimu (*yajñārthāt karma*). Visokia *karma* (veikla), jei ji nėra *yajña,* supančioja žmogų. *Yajñārthāt karmaṇo 'nyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ*: „Bet kokį veiksmą turime atlikti kaip auką , antraip veiksmas prirakins mus prie materialiojo pasaulio.“ (Bg 3.9). Griežti materialiosios gamtos įstatymai užneria gyvajai būtybei karmos grandines, *karma-bandhanaḥ.* Materialioji būtis – tai kova su kliūtimis, kurias mūsų kelyje nuolat kuria materialioji gamta. *Asurai* visą gyvenimą stengiasi įveikti vis naujas kliūtis, tačiau iliuzinės galios užburtos kvailos gyvosios esybės, nepailstamai kovojančios materialiajame pasaulyje dėl būvio, vergišką darbą laiko savo laime. Taip pasireiškia *māyos* veikimas. *Asurai* iš paskutiniųjų kovoja dėl būvio ir neigia Aukščiausiojo valdovo Puruṣottamos – Aukščiausiojo Dievo Asmens egzistavimą.

Norėdamas sureguliuoti gyvųjų esybių veiklą Dievas davė joms įstatymų sąvadą, lygiai kaip karalius, kuris skelbia valstybėje galiojančius įsakymus ir baudžia valdinius už jų nesilaikymą. Viešpats suteikia gyvajai būtybei nelygstamą išmintį – Vedas, kurios neturi žmonėms būdingų keturių ydų: klydimų, neatsparumo iliuzijai, suktumo ir netobulų juslių. Kas veikloje vadovaujasi ne Vedų priesakais, o savo įgeidžiais, bus nubaustas pagal Viešpaties įstatymus. Viešpats suteikia gyvosioms būtybėms skirtingus fizinius kūnus, kurie priklauso 8 400 000 gyvybės rūšims. Sąlygotos gyvosios būtybės gyvenseną materialiajame pasaulyje, t.y. galimybes patenkinti juslinius poreikius, lemia fizinio kūno, kurį mums dovanojo *prakṛti* (materialioji gamta), tipas. Tai suponuoja dviejų rūšių veiklą – doringą ir nuodėmingą (*puṇya* ir *pāpa*). „Bhagavad-gītoje“ (7.28) nedviprasmiškai pasakyta:

yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpaṁ janānāṁ puṇya-karmaṇām
te dvandva-moha-nirmuktā bhajante māṁ dṛḍha-vratāḥ

„Kas visiškai įveikė savo praeities nuodėmių padarinius (o tai padaryti tegalima atsidėjus doringai veiklai), suvoks savo amžinus saitus su Aukščiausiuoju Dievu Asmeniu ir pasirinks transcendentinės meilės ir tarnystės Viešpačiui kelią.“ Nenutrūkstama meilės tarnystė Viešpačiui vadinama *adhokṣaja-dhiyaḥ* – „būtis įsisąmoninus Kṛṣṇą“. Būtent taip gyventi ir kvietė savo valdinius karalius Pṛthu.

Gyvybės formų ir materialiosios būties sąlygų įvairovė nėra atsitiktinumo ar būtinybės išdava. Atsižvelgdamas į doringos ar nuodėmingos gyvųjų esybių veiklos rezultatus visa tai sukūrė Aukščiausiasis Viešpats. Kas daro gerus darbus, tas gali gimti turtingoje ir kilmingoje šeimoje, klestinčioje šalyje, gali gauti puikų išsilavinimą, pelnyti turtus ar fizinį grožį. Štai kodėl įvairių šalių ir planetų gyventojai gyvena skirtingomis sąlygomis, yra nevienodai išsilavinę ir išoriškai skiriasi vienas nuo kito. Visas šias dovanas jie paveldi iš Aukščiausiojo Dievo Asmens, kuris jas suteikia, atsižvelgdamas į doringus ar nuodėmingus jų darbus. Taigi gyvenimo sąlygų ir gyvybės formų įvairovė atsirado neatsitiktinai, o buvo iš anksto sumanyta. Šio sumanymo esmę atskleidžia Vedų išmintis. Gyvosios būtybės, ypač turinčios žmogaus kūną, turėtų pasisemti šios išminties ir įsisąmoninusios Kṛṣṇą bei praktikuodamos atsidavimo tarnystę gyventi taip, kad po mirties sugrįžtų namo, atgal pas Dievą.

Atsitiktinumo idėją puikiai paaiškina žodžiai *ajñāta-sukṛti.* Taip Vedos vadina nesąmoningai padarytus gerus darbus. Tačiau net ir nesąmoningi darbai yra iš anksto nulemti. Kṛṣṇa nužengia į šį pasaulį paprasto žmogaus arba bhakto pavidalu (kaip Viešpats Caitanya), siunčia į Žemę Savo

vietininką, dvasinį mokytoją arba tyrą bhaktą. Tai irgi vienas iš Aukščiausiojo Dievo Asmens sumanymo elementų. Viešpats, įsikūnijęs paprastu žmogumi, bhaktu arba dvasiniu mokytoju, nužengia pamokslauti ir šviesti žmones. Jų veikla padeda tiems, kurie kenčia Aukščiausiojo Viešpaties iliuzinės galios nelaisvėje, nes leidžia bendrauti, kalbėtis ir mokytis iš jų. Jei sąlygota siela paklus tokioms asmenybėms ir artimai su jomis bendraudama įsisąmonins Kṛṣṇą, ji ištrūks iš materialiosios būties nelaisvės. Neveltui Kṛṣṇa sako:

sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ

„Atmesk visas religijas ir tiesiog atsiduok Man. Aš apsaugosiu tave nuo nuodėmingų poelgių padarinių. Nieko nebijok.“ (BG 18.66) *Sarva-papebhyaḥ* reiškia „nuo visų nuodėmingų poelgių“. Jei bendraudamas su bhaktu, dvasiniu mokytoju ar tikru Dievo įsikūnijimu, tokiu, koks buvo Pṛthu Mahārāja, žmogus patikės savo sielą Kṛṣṇai, Kṛṣṇa jį išgelbės ir jis pasieks gyvenimo tikslą.

28–29 TEKSTAI

मनोरुत्तानपादस्य ध्रुवस्यापि महीपतेः ।
प्रियव्रतस्य राजर्षेरङ्गस्यास्मत्पितुः पितुः ॥२८॥

ईदृशानामथान्येषामजस्य च भवस्य च ।
प्रह्लादस्य बलेश्चापि कृत्यमस्ति गदाभृता ॥२९॥

manor uttānapādasya dhruvasyāpi mahīpateḥ
priyavratasya rājarṣer aṅgasyāsmat-pituḥ pituḥ

īdṛśānām athānyeṣām ajasya ca bhavasya ca
prahlādasya baleś cāpi kṛtyam asti gadābhṛtā

manoḥ – Manu (Svāyambhuvos Manu); *uttānapādasya* – Uttānapādos, Dhruvos Mahārājos tėvo; *dhruvasya* – Dhruvos Mahārājos; *api* – tikrai; *mahī-pateḥ* – didžiojo karaliaus; *priyavratasya* – Priyavratos iš Mahārājos Dhruvos šeimos; *rājarṣeḥ* – didžių šventųjų karalių; *aṅgasya* – vardu Aṅga; *asmat* – mano; *pituḥ* – mano tėvo; *pituḥ* – tėvo; *īdṛśānām* – tokių asmenybių;

atha – taip pat; *anyeṣām* – kitų; *ajasya* – viršiausiojo iš nemirtingųjų; *ca* – taip pat; *bhavasya* – gyvųjų esybių; *ca* – taip pat; *prahlādasya* – Mahārājos Prahlādos; *baleḥ* – Mahārājos Balio; *ca* – taip pat; *api* – tikrai; *kṛtyam* – jų pripažintas; *asti* – egzistuoja; *gadā-bhṛtā* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, rankose laikantis vėzdą.

Apie tai byloja ne tik Vedos, bet ir didžiųjų valdovų – Manu, Uttanapādos, Dhruvos, Priyavratos, mano senelio Aṅgos – taip pat kitų iškilių asmenybių bei paprastų gyvųjų esybių, tokių, kaip Mahārāja Prahlāda ir Balis, darbai. Visi jie yra teistai, kitaip sakant, jie tiki vėzdą rankose laikančio Aukščiausiojo Dievo Asmens egzistavimu.

Komentaras: Narottama dāsa Ṭhākura sako, kad būtina pasirinkti teisingą kelią – didžių šventųjų pavyzdžiu laikytis išminties knygų žodžio bei vykdyti savo dvasinio mokytojo nurodymus (*sādhu-śāstra-guru-vākya*). Šventaisiais vadina tuos, kurie laikosi Aukščiausiojo Dievo Asmens valią išreiškiančių Vedų priesakų, o *guru* vadina tą, kuris vadovaudamasis Vedų priesakais ir didžių asmenybių gyvenimo pavyzdžiu pateikia mokiniui autoritetingus nurodymus. Norint teisingai nugyventi savo gyvenimą, geriausia imti pavyzdį iš Svāyambhuvos Manu ir kitų dvasios autoritetų, kuriuos pastaruosiuose posmuose vardija Mahārāja Pṛthu. Vadovaudamiesi didžių atsidavimo tarnystės autoritetų pavyzdžiu, ypač tų, kuriuos nurodo „Śrīmad-Bhāgavatam“, mes išvengsime daugybės pavojų. *Mahājanams* (didžioms asmenybėms) priskiriami Brahmā, Viešpats Śiva, Nārada Munis, Manu, Kumārai, Prahlāda Mahārāja, Balis Mahārāja, Yamarāja, Bhīṣma, Janaka, Śukadeva Gosvāmis ir Kapila Munis.

30 TEKSTAS

दौहित्रादीनृते मृत्योः शोच्यान्धर्मविमोहितान् ।
वर्गस्वर्गापवर्गाणां प्रायेणैकात्म्यहेतुना ॥३०॥

dauhitrādīn ṛte mṛtyoḥ śocyān dharma-vimohitān
varga-svargāpavargāṇāṁ prāyeṇaikātmya-hetunā

dauhitra-ādīn – tokius vaikaičius, kaip mano tėvas Vena; *ṛte* – išskyrus; *mṛtyoḥ* – mirties įsikūnijimo; *śocyān* – pasibjaurėtinus; *dharma-vimohitān* – nesuvokiančius religijos tikslų; *varga* – religija, materiali gerovė, jusliniai

malonumai ir išsivadavimas; *svarga* – patekimas į rojaus planetas; *apavargāṇām* – išsivadavę iš materijos sutepties; *prāyeṇa* – beveik visada; *eka* – vienas; *ātmya* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *hetunā* – dėka.

Nors tokie niekingi žmonės kaip mano tėvas – mirties įsikūnijimo vaikaitis Vena nesuvokia religijos tikslų ir prasmės, didžios asmenybės, visų pirma tos, kurias išvardinau, vieningai sutaria, kad tik Aukščiausiasis Dievo Asmuo suteikia žmonėms galimybę sėkmingai vykdyti religines apeigas, pasiekti materialinę gerovę, patirti juslinius malonumus ir pelnyti išvadavimą arba patekti į rojaus planetas.

Komentaras: Brahmanai ir šventieji prakeikė Mahārājos Pṛthu tėvą karalių Veṇą už tai, kad jis nenorėjo pripažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens egzistavimo ir uždraudė Vedų aukojimus, kurių svarbiausias tikslas – patenkinti Viešpatį. Kitaip sakant, Veṇa buvo ateistas ir netikėjo Dievą, todėl savo karalystėje jis nutraukė Vedų apeigų vykdymą. Pṛthu Mahārāja vadina karalių Veṇą niekingu žmogumi todėl, kad jis nesuvokė religinių apeigų bei ritualų prasmės. Ateistų nuomone, norint sėkmingai praktikuoti religiją, susikurti materialią gerovę, patenkinti juslinius poreikius ir pelnyti išvadavimą, visiškai nebūtina pripažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens viršenybės. Bedieviai mano, kad *dharma,* t.y. religijos priesakai, reikalingi tik tam, kad remiantis išgalvotu Dievu būtų galima raginti žmones laikys doros tuo pačiu užtikrinant visuomenėje taiką ir ramybę. Maža to, ateistai teigia, kad Dievo egzistavimo pripažinimas nėra taikos ir ramybės prielaida. Jai užtikrinti pakanka būti dorais ir teisingais žmonėmis. Lygiai taip, jų teigimu, siekiant materialios gerovės, tereikia protingai suplanuoti savo veiklą ir atkakliai dirbti. O tas, kuris uždirba pakankamai pinigų (nesvarbu, kokiomis priemonėmis), gali patirti visus juslinius malonumus, todėl jam nebūtina Aukščiausiojo Dievo Asmens malonė. Apie išsivadavimą, jų manymu, kalbėti apskritai beprasmiška, nes pomirtinio gyvenimo nėra. Tačiau ateistų ir jo tėvo – įsikūnijusios mirties vaikaičio nuomonės Pṛthu Mahārāja nelaikė autoritetinga. Paprastai tėvo savybes paveldi dukra, o sūnus paveldi motinos savybes. Taigi Mṛtyu dukra Sunīthā paveldėjo tėvo savybes, o Veṇa atsigimė į motiną. Tas, kuris per amžius sukasi gimimo ir mirties verpete, negali išsivaduoti iš materialistinio požiūrio į gyvenimą. Būtent toks buvo karalius Veṇa, todėl jis netikėjo Dievo egzistavimu. Šiuolaikinė civilizacija laikosi tų pačių principų kaip karalius Veṇa, tačiau, jeigu mes atidžiai panagrinėsime visas sąlygas, kurios būtinos norint sėkmingai praktikuoti religiją, pasiekti ekonominį klestėjimą, patenkinti jutiminius poreikius ar pelnyti išvadavimą, mums teks pripažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens

valdžią. Pasak Vedų, religija yra ne kas kita kaip Dievo duotų įstatymų sąvadas.

Kas nepripažįsta, kad Aukščiausiasis Viešpats turi lemiamą žodį religijos ir moralės sferoje, turėtų paaiškinti, kodėl dviejų vienodai doringų žmonių likimas susiklosto taip skirtingai. Labai dažnai matome, kad du sąžiningi ir padorūs žmonės užima visuomenėje skirtingą padėtį. Tą patį galima pasakyti apie materialią gerovę. Du žmonės vienodai atkakliai dirba, tačiau jų laimėjimai skirtingi. Arba imkime žmogų, kuris niekur nedirbdamas lobsta, o kitas dirbdamas iki devinto prakaito negali sočiai pavalgyti dukart per dieną. Lygiai taip ir juslinių malonumų sferoje, kartais žmogui užtenka maisto, tačiau nesusiklosto jo šeiminis gyvenimas arba jis apskritai neturi šeimos, o kitas gyvena ne itin pasiturinčiai, tačiau jam prieinami visi jusliniai malonumai. Net kai kurie gyvūnai, pavyzdžiui, kiaulės ar šunys, turi daugiau galimybių patenkinti savo jutiminius poreikius negu žmogus. Taigi jei atidėsime į šalį išvadavimą ir paanalizuosime tiktai elementarių egzistencinių poreikių, susijusių su *dharma, artha* ir *kāma* (religija, ekonomine gerove ir jusliniais malonumais), patenkinimo problemą, įsitikinsime, kad žmonių situacija skirtinga, ir mums teks pripažinti, kad egzistuoja jėga, kuri lemia atskiro žmogaus galimybes. Kitaip sakant, žmogus turi įsisąmoninti, kad Viešpaties valia lemia ne tik išvadavimą, bet ir jo pačių būtiniausių poreikių patenkinimą. Neatsitiktinai Prahlāda Mahārāja pabrėžia, kad kartais net turtingose šeimose gimę vaikai būna nelaimingi, net savo sritį puikiai išmanančio gydytojo paskirti brangūs vaistai ligoniui nepadeda ir šis miršta arba žmogus nuskęsta net išplaukęs į jūrą patikimu ir tvirtu laivu. Mes turime padaryti viską, kad įveiktume kliūtis, kurias mūsų kelyje sukuria materialioji gamta, tačiau mūsų pastangas apvainikuos sėkmė tik tuo atveju, jei pelnysime Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą.

31 TEKSTAS

यत्पादसेवाभिरुचिस्तपस्विना-
मशेषजन्मोपचितं मलं धियः ।
सद्यः क्षिणोत्यन्वहमेधती सती
यथा पदाङ्गुष्ठविनिःसृता सरित् ॥३१॥

yat-pāda-sevābhirucis tapasvināṁ
aśeṣa-janmopacitaṁ malaṁ dhiyaḥ
sadyaḥ kṣiṇoty anvaham edhatī satī
yathā padāṅguṣṭha-viniḥsṛtā sarit

yat-pāda – kurio lotosinėms pėdoms; *sevā* – tarnystė; *abhirucih* – polinkis; *tapasvinām* – tie, kas atlieka rūsčias askezes; *aśeṣa* – daugybė; *janma* – gimimų; *upacitam* – įgyja; *malam* – purvas; *dhiyaḥ* – protas; *sadyaḥ* – tuojau pat; *kṣiṇoti* – sunaikina; *anvaham* – diena po dienos; *edhatī* – auganti; *satī* – būtis; *yathā* – kaip; *pada-aṅguṣṭha* – Jo lotosinių pėdų pirštų; *viniḥsṛtā* – ištekantys iš; *sarit* – vandenys.

Noras tarnauti Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosinėms pėdoms apvalo daugybę gyvenimų materialiajame pasaulyje kenčiančių žmonių protus. Tarsi Gangos vandenys, ištekantys iš Viešpaties lotosinių pėdų pirštų, atsidavimo tarnystė išgrynina gyvosios būtybės protą ir padeda palengva atgaivinti dvasinę sąmonę, kitaip sakant, įsisąmoninti Kṛṣṇą.

Komentaras: Indijoje galima pamatyti, kad kasdien Gangoje besimaudantys žmonės praktiškai neserga. Vienas visų gerbiamas brahmanas iš Kalkutos niekada gyvenime negėrė vaistų. Sunegalavęs ir užuot kreipęsis į gydytojus, jis tiesiog gėrė Gangos vandenį ir tuojau pasveikdavo. Apie nepaprastas Gangos vandens savybes žino visa Indija, taip pat šių komentarų autorius. Ganga teka pro Kalkutą. Dažnai jos paviršiumi plaukia nemažai išmatų ir kitokių nešvarybių, į ją nuotėkas išpila aplinkiniai fabrikai ir gamyklos, tačiau nepaisant to, tūstančiai žmonių reguliariai maudosi Gangoje. Maudynės Gangoje pagerina jų sveikatą ir skatina dvasinį tobulėjimą. Štai koks stebuklingas Gangos vanduo. Ganga šventa todėl, kad ji išteka iš Viešpaties lotosinių pėdų pirštų, o pradėjus tarnauti Viešpaties lotosinėms pėdoms, kitaip sakant, pasirinkus Kṛṣṇos sąmonę, išsyk nuplaunama per daugelį gyvenimų susikaupusi suteptis. Autoriui teko matyti, kaip žmonės su labai tamsia praeitimi, pasirinkę Kṛṣṇos sąmonę, labai greitai dvasiškai apsivalė ir tobulėjo. Neatsitiktinai Pṛthu Mahārāja sako, kad be Aukščiausiojo Viešpaties palaiminimo nieko nepasieksi nei vadinamosios moralės, nei ekonominės veiklos, nei juslinių malonumų srityje. Todėl būtina rinktis tarnystę Viešpačiui, t.y. Kṛṣṇos sąmonės kelią, o tai, pasak „Bhagavad-gītos“, labai greitai atves jį į tobulumą (*kṣipraṁ bhavati dharmātmā śaśvac-chāntiṁ nigacchati*). Suvokdamas savo atsakomybę už valdinių dalią, Pṛthu Mahārāja pataria jiems kreiptis užtarimo į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kad jie kuo greičiau nusiplautų materijos suteptį. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats Kṛṣṇa, be kita ko, sako, kad nusilenkus Viešpaties valiai nusiplaunamos nuodėmės. Kai atsiduodame Kṛṣṇai, Jis Pats prisiima visas mūsų nuodėmes. Lygiai taip suteikdamas mokiniams dvasinį įšventinimą Kṛṣṇos atstovas (Jo išorinis įsikūnijimas) dovanoja gyvosioms būtybėms Aukščiausiojo Dievo Asmens malonę ir tuo pačiu jis, kaip ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo, prisiima savo mokinių praeityje padarytas nuodėmes. Jei mokinys

laikosi dvasinio mokytojo nurodymų, dvasia jis išlieka tyras ir nesusitepa materija.

Neveltui Śrī Caitanya Mahāprabhu sakė, kad Kṛṣṇai atstovaujančiam dvasiniam mokytojui tenka atkentėti už savo mokinių nuodėmes. Neretai dvasinis mokytojas rizikuoja, prisiimdamas per daug mokinių nuodėmių, todėl jo daliai tenka nemažai sunkių išmėginimų. Štai kodėl Śrī Caitanya Mahāprabhu rekomendavo dvasiniam mokytojui neturėti daug mokinių.

32 TEKSTAS

विनिर्धुताशेषमनोमलः पुमा-
नसङ्गविज्ञानविशेषवीर्यवान् ।
यदङ्घ्रिमूले कृतकेतनः पुन-
र्न संसृतिं क्लेशवहां प्रपद्यते ॥३२॥

vinirdhutāśeṣa-mano-malaḥ pumān
asaṅga-vijñāna-viśeṣa-vīryavān
yad-aṅghri-mūle kṛta-ketanaḥ punar
na saṁsṛtiṁ kleśa-vahāṁ prapadyate

vinirdhuta – visiškai apsivalęs; *aśeṣa* – nesuskaičiuojama daugybė; *manaḥ-malaḥ* – teorinių spekuliacijų arba prote susikaupęs purvas; *pumān* – žmogus; *asaṅga* – pasibjaurėjęs; *vijñāna* – moksliškai; *viśeṣa* – ypač; *vīrya-vān* – įsitvirtinęs *bhakti-yogoje; yat* – kurio; *aṅghri* – lotosinių pėdų; *mūle* – šaknyse; *kṛta-ketanaḥ* – radęs prieglobstį; *punaḥ* – vėl; *na* – niekada; *saṁsṛtim* – materialiojo gyvenimo; *kleśa-vahām* – kupino kančių; *prapadyate* – grįžta prie.

Suradus prieglobstį prie Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosinių pėdų bhakto sąmonė visiškai nuskaidrėja, kitaip sakant, jis atsisako teorinių spekuliacijų ir atsižada materialiojo pasaulio. Tai padaryti tegali tas, kuris bhakti-yogos pratybomis įgijo dvasios stiprybę. Suradęs užuovėją prie Viešpaties lotosinių pėdų bhaktas jau niekada nesugrįžta į trejopų kančių draskomą materialųjį pasaulį.

Komentaras: Viešpats Caitanya Mahāprabhu „Śikṣāṣṭakoje“ sako, kad kartojant šventąjį Viešpaties vardą (Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare), klausantis

pasakojimų apie Viešpatį ir Jį šlovinant protas apvalomas nuo materijos sutepties. Nuo neatmenamų laikų sąveikaudamas su materija gyvosios būtybės protas sukaupė daugybę teršalų. Dėl šios priežasties gyvoji būtybė pradeda tapatintis su savo kūnu ir patenka į griežtų materialiosios gamtos dėsnių spąstus, o jie verčia ją kaskart iš naujo gimti ir mirti. Tačiau kai praktikuodami *bhakti-yogą* įgauname dvasios jėgų ir apvalome užterštą protą, potraukis materialiajam pasauliui ir jusliniams malonumams išnyksta.

Atsidavimo tarnystė (*bhakti*) yra neatsiejama nuo *vairāgyos* ir *jñānos. Jñāna* – tai savojo „aš“ ir fizinio kūno skirtybės suvokimas, o *vairāgya* yra juslinių malonumų siekimo nebuvimas. Tai dvi svarbiausios išsivadavimo iš materialios nelaisvės sąlygos, kurias galima įvykdyti praktikuojant *bhakti-yogą.* Meilės tarnystei Viešpaties lotosinėms pėdoms visiškai atsidėjęs bhaktas, atsiskyręs nuo kūno, jau niekad nesugrįš į materialųjį pasaulį. Šią mintį „Bhagavad-gītoje“ (*tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti so 'rjuna*) patvirtina Pats Viešpats.

Labai svarbus posmo žodis *vijñāna. Jñāna,* t.y. savo dvasinės esmės supratimas, pasireiškia tada, kai liaujamės tapatinę save su fiziniu kūnu. „Bhagavad-gītoje“ ši pažinimo stadija vadinama *brahma-bhūta* (dvasinės savivokos būviu). Sąlygotas materialus gyvenimas neleidžia žmogui suvokti savo dvasinės prigimties, nes jis tapatina save su fiziniu kūnu. Taigi *jñāna* yra skirtumo tarp materialiosios ir dvasinės būties suvokimas. Pasiekus *jñānos* (arba *brahma-bhūtos*) būvį galiausiai pradedama praktikuoti atsidavimo tarnystę, o ją praktikuojant galutinai suvokiama savo ir Aukščiausiojo Dievo Asmens būties situacija. Pastarajame posme savo ir Viešpaties būties situacijos suvokimas pavadintas *vijñāna-viśeṣa.* Neatsitiktinai Viešpats sako, kad Jo pažinimas yra *vijñāna* (mokslas). Kitaip sakant, turinčiam mokslinių žinių apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį išvadavimas garantuotas. „Bhagavad-gītoje“ (9.2) sakoma, kad atsidavimo tarnystės mokslas yra *pratyakṣāvagamaṁ dharmyam* (betarpiškas asmeniška patirtimi pagrįstas religijos įstatymų pažinimas).

Praktikuojantieji *bhakti-yogą* turi galimybę tiesiogiai stebėti savo dvasinį augimą, o praktikuojantieji kitas *yogos* rūšis (*karma-yogą, jñāna-yogą* arba *dyāna-yogą*) negali būti tikri dėl savo pažangos. *Bhakti-yogas* tiesiogiai junta savo dvasinę pažangą lygiai taip pat akivaizdžiai, kaip valgydamas žmogus jaučia slūgstantį alkį. Klaidingą troškimą semtis malonumų materialiajame pasaulyje ir viešpatauti jame sukelia aistros ir neišmanymo *guṇų* veikimas. Praktikuojant *bhakti-yogą,* šių dviejų *guṇų* poveikis silpsta ir pasiekimas dorybės būvis. Ilgainiui pakilus virš dorybės pasiekiamas grynosios dorybės, kuriai nebūdingos jokios materialiosios savybės,

būvis. Šioje pakopoje bhaktas neturi abejonių, jis tvirtai žino, kad daugiau nesugrįš į materialųjį pasaulį.

33 TEKSTAS

तमेव यूयं भजतात्मवृत्तिभि-
र्मनोवचःकायगुणैः स्वकर्मभिः ।
अमायिनः कामदुघाङ्घ्रिपङ्कजं
यथाधिकारावसितार्थसिद्धयः ॥३३॥

tam eva yūyaṁ bhajatātma-vṛttibhir
mano-vacaḥ-kāya-guṇaiḥ sva-karmabhiḥ
amāyinaḥ kāma-dughāṅghri-paṅkajaṁ
yathādhikārāvasitārtha-siddhayaḥ

tam – Jam; *eva* – tikrai; *yūyam* – visi jūs (valdiniai); *bhajata* – garbinkite; *ātma* – savo; *vṛttibhiḥ* – nurodytos pareigos; *manaḥ* – protas; *vacaḥ* – žodžiai; *kāya* – kūnas; *guṇaiḥ* – konkrečiomis ypatybėmis; *sva-karmabhiḥ* – nurodytomis pareigomis; *amāyinaḥ* – besąlygiškai; *kāma-dugha* – išpildančios visus troškimus; *aṅghri-paṅkajam* – lotosinės pėdos; *yathā* – tiek, kiek; *adhikāra* – sugebėjimas; *avasita-artha* – tvirtai žinantis ko siekia; *siddhayaḥ* – pasitenkinimas.

Mahārāja Pṛthu taip nurodė valdiniams: Visa širdimi atsidėkite tarnystei Viešpačiui, skirdami Jam savo mintis, žodžius, kūną ir visus darbo vaisius. Kaip kas mokate ir galite, vykdykite savo pareigas ir atmetę visas abejones su šventu tikėjimu tarnaukite Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosinėms pėdoms. Jei paklausysite mano patarimo, būtinai pasieksite gyvenimo tikslą.

Komentaras: Aštuonioliktame „Bhagavad-gītos“ skyriuje yra pasakyta: *sva-karmaṇā tam abhyarcya* – žmogus turi garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį vykdydamas jam nurodytas priedermes. Tai reiškia, kad visuomenėje egzistuoja keturios *varṇos* ir keturi *āśramai.* Neatsitiktinai Pṛthu Mahārāja sako: *guṇaiḥ sva-karmabhiḥ.* Šiuos žodžius paaiškina „Bhagavad-gīta“ (4.13): „Keturias kastas (brahmanus, *kṣatriyus, vaiśyus* ir *śūdras*) sukūrė Aukščiausiasis Dievo Asmuo atsižvelgdamas į materialiosios gamtos *guṇų* poveikį žmogui ir jo pareigas, susijusias su kiekviena iš šių *guṇų.*“ Dorybės lygmenyje esantis žmogus, be jokių abejonių,

yra išmintingesnis už kitus žmones ir gali vykdyti brahmanų pareigas: jis kalba tik tiesą, kontroliuoja jusles ir protą, laikosi švaros ir yra pakantus. Toks žmogus suvokia savo dvasinę prigimtį ir išmano atsidavimo tarnystės mokslą. Jei jis, kaip ir dera tikram brahmanui, su meile tarnaus Viešpačiui, tai pasieks aukščiausią gyvenimo tikslą. *Kṣatriyo* pareiga – ginti valdinius, savo turtus skirti labdarai, griežtai laikytis Vedų normų, susijusių su valstybės valdymu, ir be baimės stoti į kovą atremiant priešo antpuolius. Vykdydamas nustatytas pareigas *kṣatriyas* pelnys Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą. *Vaiśyas* pelnys Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą sąžiningai vykdydamas savo priedermę, t.y. gamindamas maisto produktus, globodamas karves, o jei reikia, užsiimdamas prekyba, kad parduotų žemės ūkio produkcijos perteklių. Dideliu protu nepasižymintys *śūdros* turėtų tiesiog tarnauti aukštesniųjų luomų atstovams. Tačiau kad ir kokį darbą dirbtų žmogus, svarbiausias jo tikslas visada turi būti Aukščiausiasis Dievo Asmuo, todėl jis nuolat turi atminti Kṛṣṇą, jo žodžiai turi būti skirti maldai arba Viešpaties didybės skelbimui, o kūnas – Viešpaties tarnystei taip siekiant patenkinti Viešpatį. Lygiai kaip mūsų kūną sudaro galva, rankos, pilvas ir kojos, žmonių visuomenę, kaip vieningą organizmą, sudaro keturi luomai, kuriems priklausantys žmonės skiriami pagal jų savybes ir veiklos pobūdį: brahmanai – visuomenės intelektualinis žiedas vykdo galvos, *kṣatriyai* – rankų, *vaiśyai* – pilvo, o *śūdros* – kojų funkcijas. Tarp vykdančiųjų nustatytas pareigas nėra „viršesnių“ ar „žemesnių“. Toks skirtumas egzistuoja tik formaliai, nes visų luomų žmonių tikslas vienas – suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, todėl tarp jų iš esmės jokio skirtumo nėra.

Čia gali kilti klausimas: jei Viešpatį garbina Viešpats Brahmā, Viešpats Śiva ir kiti didieji pusdieviai, kaip gali Viešpaties dėmesį atkreipti paprastas mūsų planetoje gyvenantis žmogus? Pṛthu Mahārāja aiškiai atsako į šį klausimą: *yathādhikāra* – „kaip kas mokate ir galite“. Jei žmogus sąžiningai vykdo savo pareigas, to visiškai pakanka. Norint tarnauti Viešpačiui nereikia būti tokiam galingam kaip Viešpats Brahmā, Viešpats Śiva, Indra, Viešpats Caitanya ar Rāmanujācārya. Mes su jais negalime lygintis. Sėkmingai tarnauti Viešpačiui gali net ir *śūdra,* kuris pagal savo materialias savybes yra žemiausio išsivystymo lygio. Atsidavimo tarnystės sėkmę lemia nuoširdumas. Šiame posme kalbama apie būtinybę būti sąžiningam bei atviram (*amāyinaḥ*). Jeigu žmogus priklauso žemiausiajam luomui, tai nereiškia, jog atsidavimo tarnystę jis praktikuos nesėkmingai. Svarbiausia, kad žmogus – ar jis būtų brahmanas, *kṣatriyas, vaiśyas* ar *śūdra* – yra atviras, sąžiningas, nuoširdus ir uoliai vykdo savo pareigą. Jei žmogus uoliai vykdys savo pareigą ir vadovausis dvasinio mokytojo nurodymais, jis

pasieks gyvenimo tikslą. Pats Viešpats sako: *striyo vaiśyās tathā śūdrās te 'pi yānti parāṁ gatim* (BG 9.32). Nesvarbu, kokią padėtį žmogus užima visuomenėje – ar jis yra brahmanas, *kṣatriya, vaiśya, śūdra* ar puolusi moteris. Kas nuoširdžiai praktikuoja atsidavimo tarnystę, atiduodamas jai visas savo jėgas, protą ir intelektą, tas būtinai pasieks tikslą ir sugrįš namo, atgal pas Dievą. Posme Viešpaties lotosinės pėdos pavadintos *kāma-dughāṅghri-paṅkajam,* nes jos gali išpildyti bet kurį troškimą. Gyvenantieji materialiajame pasaulyje turi daug ir įvairių poreikių, tačiau bhaktui nieko netrūksta, visus jo materialius poreikius patenkina Pats Viešpats. Todėl bhaktas jaučiasi laimingas dar šį gyvenimą, o atėjus laikui palikti kūną jis būtinai sugrįš namo, atgal pas Dievą.

34 TEKSTAS

असाविहानेकगुणोऽगुणोऽध्वरः
पृथग्विधद्रव्यगुणक्रियोक्तिभिः ।
सम्पद्यतेऽर्थाशयलिङ्गनामभि-
र्विशुद्धविज्ञानघनः स्वरूपतः ॥३४॥

asāv ihāneka-guṇo 'guṇo 'dhvaraḥ
pṛthag-vidha-dravya-guṇa-kriyoktibhiḥ
sampadyate 'rthāśaya-liṅga-nāmabhir
viśuddha-vijñāna-ghanaḥ svarūpataḥ

asau – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *iha* – šiame materialiajame pasaulyje; *aneka* – įvairios; *guṇaḥ* – ypatybės; *aguṇaḥ* – transcendentinės; *adhvaraḥ – yajña; pṛthak-vidha* – įvairovė; *dravya* – materialieji komponentai; *guṇa* – ingredientai; *kriyā* – apeigos; *uktibhiḥ* – giedant įvairias *mantras; sampadyate* – yra garbinamas; *artha* – nauda; *āśaya* – tikslas; *liṅga* – pavidalas; *nāmabhiḥ* – vardas; *viśuddha* – tyras; *vijñāna* – mokslas; *ghanaḥ* – sukoncentruotas; *sva-rūpataḥ* – Savo pavidale.

Aukščiausiasis Viešpats yra transcendentinė esybė, kurios neliečia materijos suteptis. Jis yra dvasia grynuoju koncentruotu pavidalu ir jam nebūdinga materialiosios būties įvairovė, tačiau rūpindamasis sąlygotų sielų gerove Jis priima visas jų aukas, atnašaujamas per aukojimus įvairiems pusdieviams, kurių metu naudojami materialūs atributai, atliekamos tam tikros apeigos ir recituojamos tam tikros mantros. Šie aukojimai vadinami skirtingais pavadinimais priklausomai nuo aukotojų siekių ir tikslų.

Komentaras: Siekiantiems materialios gerovės Vedos rekomenduoja įvairias *yajñas* (aukojimus). „Bhagavad-gītā“ (3.10) patvirtina, kad Viešpats Brahmā sukūrė gyvąsias esybes – tarp jų žmones ir pusdievius – ir paliepė joms rengti *yajñas* pagal jų materialius troškimus (*saha-yajñāḥ prajāḥ sṛṣṭvā*). Tokie apeiginiai veiksmai vadinami *yajñomis,* nes jų galutinis tikslas – patenkinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Višnų. *Yajños* rengiamos siekiant pelnyti materialių gėrybių, tačiau lygia greta jomis siekiama suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Viešpačiui, todėl Vedos jas ir rekomenduoja. Žinoma, apeiginiai veiksmai priskirtini *karma-kāṇḍos* (materialios veiklos) kategorijai, o bet kuri materiali veikla yra palytėta trijų materialiosios gamtos *guņų.* Paprastai *karma-kāṇḍos* skyriuje aprašyti apeiginiai aukojimai atliekami iš aistros, ir vis dėlto sąlygotos sielos – tiek žmonės, tiek pusdieviai – turi aukoti *yajñas,* antraip apie laimę galės tik pasvajoti.

Śrīla Višvanātha Cakravartis Ṭhākura pabrėžia, kad nors apeiginiai veiksmai, kuriuos nurodo atlikti *karma-kāṇḍos* skyrius, turi materialiosios sutepties pėdsakų, vis dėlto bet kurioje *yajñoje* yra atsidavimo tarnystės elementų, nes svarbiausias vaidmuo joje tenka Viešpačiui Višnų. Tai labai svarbu, nes ir menkiausia pastanga suteikti džiaugsmo Viešpačiui Višnų traktuotina kaip *bhakti* ir yra nepaprastai vertinga. *Bhakti* elementai sutaurina materialias apeigas, atsidavimo tarnystės procese jos transformuojasi ir ilgainiui įgauna transcendentinę kokybę. Tad nors iš pirmo žvilgsnio *yajños* atrodo kaip materiali veikla, jų rezultatai yra transcendentiški. *Sūrya-yajña, Indra-yajña, Candra-yajña* ir kitos *yajños* aukojamos pusdieviams, tačiau pusdieviai yra Aukščiausiojo Dievo Asmens kūno dalys. Pusdieviai neturi teisės priimti aukų savo vardu: jie priima auką ir perduoda ją Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, lygiai kaip mokesčių rinkėjas neturi teisės pasisavinti surinktų lėšų, o turi perduoti jas vyriausybei. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad *yajña,* jei ji atliekama išmanančio žmogaus, vadinasi *brahmārpaṇam* (Aukščiausiajam Dievo Asmeniui skirtu aukojimu). Niekas, išskyrus Aukščiausiąjį Viešpatį, negali naudotis aukojimo rezultatais, todėl Viešpats ir sako, kad aukojimo vaisiai priklauso Jam vienam (*bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram*). Tai būtina atminti atliekant aukojimus. Neveltui „Bhagavad-gītā“ (4.24) sako:

brahmārpaṇaṁ brahma havir brahmāgnau brahmaṇā hutam
brahmaiva tena gantavyaṁ brahma-karma-samādhinā

„Į Kṛšņos sąmonę pasinėręs žmogus būtinai pasieks dvasinę karalystę, kadangi jis visą save aukoja dvasinei veiklai, kurioje ir aukojimo reikmenys, ir pati atnaša yra absoliutūs, t.y. tokios pat dvasinės prigimties.“ Aukojant *yajñas* reikia neužmiršti, kad Vedų rekomenduojamas aukojimo tikslas yra

Aukščiausiasis Dievo Asmuo. *Viṣṇur ārādhyate panthāḥ* („Viṣṇu Purāṇa“ 3.8.9). Ir materiali, ir dvasinė veikla, kurios tikslas patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį, laikytina tikra *yajña* ir atlikdamas tokią *yajñą* žmogus sutrauko materijos nelaisvės ir vergystės grandines. Atsidavimo tarnystė, kurią sudaro devynios praktikos formos, yra tiesioginis išsivadavimo iš materialiosios būties kelias:

śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇaṁ pāda-sevanam
arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ sakhyam ātma-nivedanam
(SB 7.5.23)

Pastarajame posme atsidavimo tarnystės praktika, kurią sudaro devynios veiklos formos, vadinama *viśuddha-vijñāna-ghanaḥ* (tiesiogine tarnyste Aukščiausiajam Dievo Asmeniui per transcendentinį pažinimą, kurios objektas yra Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas Viṣṇu). Tai pats geriausias būdas pelnyti Aukščiausiojo Viešpaties prielankumą. O tas, kuris nenori eiti tiesiu keliu, turės rinktis aplinkinį kelią ir nešti aukas Viṣṇu ar Yajñai. Todėl Viṣṇu vadinamas *yajña-pati. Śriyaḥ patiṁ yajña-patiṁ jagat-patim* (SB 2.9.15).

Aukščiausiasis Dievo Asmuo turi labai gilias, aukščiausiu laipsniu koncentruotas mokslines žinias. Pavyzdžiui, šiuolaikinė medicina yra sukaupusi tam tikrų žinių apie įvairius fiziologinius procesus, tačiau tiksliai pasakyti, kaip jie vyksta, mokslininkai negali, o štai Viešpats Kṛṣṇa viską išmano detaliai. Tikros tiesos žinojimas vadinamas *vijñāna-ghana,* nes neturi materialiam mokslui būdingų ydų. Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra *viśuddha-vijñāna-ghana* (koncentruota transcendentinė išmintis), todėl priimdamas iš materialistų rankų atnašas (*karma-kāṇḍīya*) Viešpats visuomet išsaugo Savo transcendentiškumą. Taigi posme vartojamas žodis *aneka-guṇa* veikiau apibrėžia daugybę transcendentinių Aukščiausiojo Dievo Asmens savybių, kadangi Viešpats yra neveikiamas materijos *guṇų.* Įvairūs materialūs atributai ir fiziniai elementai taip pat ilgainiui transformuojasi į dvasinį žinojimą, nes galų gale tarp materialiųjų ir dvasinių savybių skirtumo nėra – viskas plaukia iš Aukščiausiosios Dvasios. Šis supratimas ilgainiui aplanko tą, kuris pasirinko dvasinio pažinimo ir apsivalymo kelią. Ryškiausias pavyzdys – Dhruva Mahārāja, kuris pasitraukė į mišką ir ėmėsi meditacijos praktikos svajodamas apie materialias gėrybes, tačiau pasiekęs dvasinį tobulumą atsisakė bet kokių materialių palaiminimų. Jam pakako bendravimo su Aukščiausiuoju Viešpačiu. *Āśaya* reiškia „atkaklumas“. Paprastai sąlygotoji siela atkakliai siekia materialių tikslų, tačiau, jeigu žmogus patenkina savo troškimus nešdamas aukas, jis paleng-

va pasiekia dvasinį lygmenį, o tuo pačiu ir gyvenimo tikslą. Neatsitiktinai „Śrīmad-Bhāgavatam“ (2.3.10) pasakyta:

akāmaḥ sarva-kāmo vā mokṣa-kāma udāra-dhīḥ
tīvreṇa bhakti-yogena yajeta puruṣaṁ param

Šis posmas ragina kiekvieną, ar jis būtų *akāma* (bhaktas), *sarva-kāma* (*karmis*) ar *mokṣa-kāma* (*jñānis* arba *yogas*), garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir praktikuoti atsidavimo tarnystę, nes tai suteiks jam tiek materialų, tiek dvasinį gėrį.

35 TEKSTAS

प्रधानकालाशयधर्मसङ्ग्रहे
शरीर एष प्रतिपद्य चेतनाम् ।
क्रियाफलत्वेन विभुर्विभाव्यते
यथानलो दारुषु तद्गुणात्मकः ॥३५॥

pradhāna-kālāśaya-dharma-saṅgrahe
śarīra eṣa pratipadya cetanām
kriyā-phalatvena vibhur vibhāvyate
yathānalo dāruṣu tad-guṇātmakaḥ

pradhāna – materialioji gamta; *kāla* – laikas; *āśaya* – troškimas; *dharma* – nustatytos pareigos; *saṅgrahe* – visuma; *śarīre* – kūnas; *eṣaḥ* – šis; *pratipadya* – įgydamas; *cetanām* – sąmonę; *kriyā* – veiklos; *phalatvena* – pasekmėje; *vibhuḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *vibhāvyate* – apsireiškęs; *yathā* – lygiai kaip; *analaḥ* – ugnis; *dāruṣu* – medienoje; *tat-guṇa-ātmakaḥ* – priklausomai nuo formos ir rūšies.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo persmelkia visą būtį ir sykiu apsireiškia įvairiais materialiais pavidalais, kuriuos pagimdo materialiosios gamtos, laiko, troškimų ir nustatytų pareigų tarpusavio deriniai. Taip randasi skirtingi sąmonės tipai. Ugnis, nelygu koks malkų dydis ir forma, irgi liepsnoja skirtingai, nors jos esmė išlieka nekintama.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo nuolat yra šalia individualiosios sielos Paramātmos aspektu. Individualiosios sielos sąmoningumo laipsnį lemia materialaus kūno tipas, kurį jai suteikia *prakṛti* (materialioji gamta). Materialiąsias stichijas išjudina laiko energija – taip randasi trys materia-

liosios gamtos *guṇos.* Su kokia *guṇa* gyvoji esybė sąveikauja, toko tipo kūną jį ir įgyja. Gyvūnus taip stipriai veikia materialioji neišmanymo *guṇa,* kad jie iš esmės neturi galimybių patirti Paramātmos (kuri glūdi ir gyvūnų širdyje), tačiau įgijusi žmogaus kūną siela turi pakankamai išsivysčiusią sąmonę (*cetanām*), kad per savo veiksmus (*kriyā-phalatvena*) ištrūktų iš neišmanymo ir aistros *guṇų* veikimo sferos ir pasiektų dorybę. Todėl šventraščiai rekomenduoja žmogui bendrauti su dvasiškai pažengusiomis asmenybėmis. Vedos nurodo, kad norint pasiekti tobulumą, kitaip sakant, iš tikrųjų suvokti savo prigimtinę esmę, būtina kreiptis į dvasinį mokytoją: *tad-vijñānārtham sa gurum evābhigacchet* („Muṇḍaka Upaniṣāda“ 1.2.12). *Gurum evābhigacchet* reiškia, kad tai privalu padaryti – kitos išeities nėra. Į dvasinį mokytoją kreiptis būtina, nes, kuo daugiau su juo bendraujama, tuo daugiau protas linksta į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, o aukščiausia tokio minties sutelkimo pakopa yra Kṛṣṇos sąmonė. Iš *prakṛti* (materialiosios gamtos) gautas kūnas nulemia gyvosios būtybės sąmonės lygį; gyvosios būtybės sąmonės lygis nulemia jos veiklos pobūdį; o šios veiklos tyrumas nulemia sielos gebėjimą patirti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kuris glūdi kiekvieno iš mūsų širdyje. Posme pateiktas pavyzdys labai tikslus. Ugnis yra nekintamos prigimties, tačiau priklausomai nuo malkų dydžio ir formos, liepsna gali būti maža, didelė, tiesi, virpėti ir t.t.

Dievo pažinimo lygis priklauso nuo gyvosios būtybės sąmonės. Todėl gavusiems žmogaus kūną rekomenduojama imtis įvairiausių askezių, apie kurias pasakoja „Bhagavad-gītā“ (*karma-yoga, jñāna-yoga, dhyāna-yoga* ir *bhakti-yoga*). *Yoga* – tai laiptai, vedantys į tobulumą. Žmonės, stovintys ant skirtingų pakopų, praktikuoja atitinkamai *karma-yogą, jñāna-yogą, dhyāna-yogą* arba *bhakti-yogą. Bhakti-yoga,* be jokių abejonių, yra aukščiausia Aukščiausiojo Dievo Asmens patyrimo pakopa. Kitaip sakant, tam tikrame žmogaus sąmonės išsivystymo etape jis suvokia savo dvasinę prigimtį ir visiškai nusiplovęs materijos suteptį pasiekia *brahmānandą,* o ji yra beribė. Todėl *sankīrtaṇos* judėjimas, kurį mums dovanojo Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo – Viešpats Caitanya, yra pats tiesiausias ir lengviausias kelias įgyti gryniausią sąmonės formą – Kṛṣṇos sąmonę, kitaip sakant, pasiekti visiško Aukščiausiojo Dievo Asmens pažinimo lygmenį. Rekomendacijos atlikti įvairius aukojimus skirtos tam, kad padėtų mums pasiekti aukščiausią Viešpaties pažinimo pakopą ir tai „Bhagavad-gītoje“ (4.11) patvirtina Pats Viešpats: *ye yathā māṁ prapadyante tāṁs tathaiva bhajāmy aham.* Žmogus patiria Aukščiausiąjį Dievo Asmenį tokiu laipsniu, kokiu Jam atsiduoda. Tačiau visa širdimi atsiduoti Viešpačiui tegali tas, kuris iki galo pažino tiesą: *bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate* (BG 7.19).

36 TEKSTAS

अहो ममामी वितरन्त्यनुग्रहं
हरिं गुरुं यज्ञभुजामधीश्वरम् ।
स्वधर्मयोगेन यजन्ति मामका
निरन्तरं क्षोणितले दृढव्रताः ॥३६॥

aho mamāmī vitaranty anugrahaṁ
hariṁ guruṁ yajña-bhujām adhīśvaram
sva-dharma-yogena yajanti māmakā
nirantaraṁ kṣoṇi-tale dṛḍha-vratāḥ

aho – visi jūs; *mama* – man; *amī* – visi jie; *vitaranti* – teikiantys; *anugraham* – malonę; *harim* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *gurum* – aukščiausias dvasinis mokytojas; *yajña-bhujām* – visi pusdieviai, kurie gali priimti atnašaujamas aukas; *adhīśvaram* – aukščiausias valdovas; *sva-dharma* – nustatytų pareigų; *yogena* – vykdymu; *yajanti* – garbinate; *māmakāḥ* – susiję su manimi; *nirantaram* – be paliovos; *kṣoṇi-tale* – šioje Žemėje; *dṛḍha-vratāḥ* – su nepalaužiamu ryžtu.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra viršiausias aukojimų valdovas, Jam skirti aukojimo vaisiai ir Jis yra aukščiausias visų gyvųjų būtybių dvasinis mokytojas. Visi mano valdiniai, gyvenantys šioje Žemėje, vykdantys savo priedermę ir tokiu būdu garbinantys Viešpatį, suteikia man malonę. Už tai, o mano valdiniai, aš jums dėkingas.

Komentaras: Savo kalboje Mahārāja Pṛthu ragino valdinius stoti į atsidavimo tarnystės kelią, o pastarajame posme valdovas apibendrina ką iki šiol yra pasakęs ir išsako dvi baigiamąsias pastabas. Neofitams Mahārāja Pṛthu jau ne kartą patarė praktikuoti atsidavimo tarnystę pagal jų užimamą padėtį keturių *varṇų* ir *āśramų* sistemoje, bet čia valdovas, visų pirma, dėkoja tiems, kurie jau tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui – tikrajam visų aukojimų objektui ir aukščiausiajam mokytojui (*antaryāmī,* arba Paramātmai). Posme atkreiptinas dėmesys į žodį *gurum,* kuris reiškia Aukščiausiąjį Asmenį kaip *caitya-guru.* Paramātmos pavidalu Aukščiausiasis Viešpats glūdi kiekvienos gyvosios būtybės širdyje ir stengiasi paskatinti gyvąją būtybę atsiduoti Jam ir stoti į atsidavimo tarnystės kelią. Neveltui Viešpatį vadina pirminiu dvasiniu mokytoju. Kaip dvasinis mokytojas, Viešpats veikia tiek išoriškai, tiek vidujai, stengdamasis padėti sąlygotai sielai. Mahārāja Pṛthu vadina Jį *gurum.* Be to, posmas liudija, kad

kitados Žemėje gyvenę žmonės buvo Mahārājos Pṛthu valdiniai ir dauguma jų, iš esmės, visi Žemės gyventojai, praktikavo atsidavimo tarnystę. Todėl Mahārāja Pṛthu nuolankiai padėkojo jiems už tai, kad jie praktikuoja atsidavimo tarnystę ir tokiu būdu suteikia jam malonę. Kitaip sakant, jei valstybės vadovas ir jo valdiniai tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, jie padeda vienas kitam ir daro vienas kitam gera.

37 TEKSTAS

मा जातु तेजः प्रभवेन्महर्द्धिभि-
स्तितिक्षया तपसा विद्यया च ।
देदीप्यमानेऽजितदेवतानां
कुले स्वयं राजकुलाद् द्विजानाम् ॥३७॥

mā jātu tejaḥ prabhaven maharddhibhis
titikṣayā tapasā vidyayā ca
dedīpyamāne 'jita-devatānāṁ
kule svayaṁ rāja-kulād dvijānām

mā – niekada to nedarykite; *jātu* – bet kuriuo metu; *tejaḥ* – aukščiausią galią; *prabhavet* – apreiškia; *mahā* – didis; *ṛddhibhiḥ* – turtais; *titikṣayā* – pakantumu; *tapasā* – asketiškumu; *vidyayā* – mokytumu; *ca* – taip pat; *dedīpyamāne* – tiems, kurie jau garsėja; *ajita-devatānām* – *vaiṣṇavai,* Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktai; *kule* – visuomenėje; *svayam* – asmeniškai; *rāja-kulāt* – pranašesni už karališkosios šeimos narius; *dvijānām* – brahmanų.

Brahmanai ir vaiṣṇavai garsėja pakantumu, asketiškumu, žiniomis ir mokytumu. Dėl savo dvasinių dorybių vaiṣṇavai pranašesni net ir už karališkosios šeimos narius. Neveltui teigiama, kad valdovams nevalia įžeidinėti brahmanų bei vaiṣṇavų ir puikuotis prieš juos savo materialiais turtais bei valdžia.

Komentaras: Ankstesniame posme Pṛthu Mahārāja paaiškino, kaip svarbu, kad valstybės vadovas ir jo valdiniai tarnautų Viešpačiui. Dabar jis kalba apie tai, kaip padėti tvirtus atsidavimo tarnystės pagrindus. Savo pamokymuose Śrīlai Rūpai Gosvāmiui Śrī Caitanya Mahāprabhu neatsitiktinai palygina atsidavimo tarnystę su vijokliu. Vijokliui būtina paspirtis – kitas medis, nes jo stiebas labai gležnas, be to, jam augant, reikia gerai

prižiūrėti, kad jis nenunyktų. Kalbėdamas apie tai, kaip svarbu rūpintis atsidavimo tarnystės vijokliu, Śrī Caitanya Mahāprabhu pabrėžia, kad jį būtina saugoti nuo nusižengimo *vaiṣṇavų* lotosinėms pėdoms. Nusižengimą *vaiṣṇavų* lotosinėms pėdoms vadina *vaiṣṇava-aparādha. Aparādha* reiškia „nusižengimas“. *Vaiṣṇava-aparādha* pakerta dvasinį tobulėjimą. Kad ir kokių atsidavimo tarnystės aukštumų žmogus būtų pasiekęs, nusižengus *vaiṣṇavų* lotosinėms pėdoms visi jo laimėjimai nueina perniek. *Śāstros* pasakoja istoriją apie didį *yogą* Durvasą Munį, kuris gelbėdamasis nuo *vaiṣṇava-aparādhos* padarinių ištisus metus klajojo po visatą ieškodamas prieglobsčio, nukeliavo į Vaikuṇthaloką ir paprašė užtarimo patį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, bet Viešpats atsisakė jam padėti. Todėl mes turime būti labai atsargūs ir stengtis neįžeisti *vaiṣṇavų.* Pati sunkiausia *vaiṣṇava-aparādha* yra *gurv-aparādha,* t.y. nusižengimas dvasinio mokytojo lotosinėms pėdoms. Kartojant šventąjį Viešpaties vardą *gurv-aparādha* laikoma pačiu sunkiausiu nusižengimu. *Guror avajñā śruti-śāstra nindanam* („Pādma Purāṇa“). Iš dešimties nusižengimų šventajam vardui nepaklusimas dvasiniam mokytojui ir Vedų šventraščių peikimas yra patys sunkiausi.

Patį paprasčiausią *vaiṣṇavo* apibrėžimą pateikė Śrī Caitanya Mahāprabhu: *vaiṣṇavu* laikytinas žmogus, kurį išvydę mes iš karto prisimename Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Kṛṣṇą. Pastarajame posme paminėti ir *vaiṣṇavai,* ir brahmanai. *Vaiṣṇavas* – apsišvietęs brahmanas, todėl *vaiṣṇavus* kartais vadina *brāhmaṇa-vaiṣṇavais, brāhmaṇa-paṇḍitais,* arba *vaiṣṇavais* ir brahmanais. Kitaip sakant, *vaiṣṇavas* visada yra brahmanas, o brahmanas gali ir nebūti tyras *vaiṣṇavas.* Suvokęs savo dvasinę tapatybę (*brahma jānāti*) žmogus tampa brahmanu. Brahmano lygį pasiekęs žmogus Absoliučiąją Tiesą paprastai suvokia kaip beasmenę idėją. Tačiau pažinęs Aukščiausiąjį Viešpatį kaip asmenybę brahmanas jau tampa *vaiṣṇavu. Vaiṣṇavas* pranoksta brahmaną. Materialiu požiūriu brahmanas visuomenėje užima aukščiausią padėtį, tačiau *vaiṣṇavas* pranoksta net ir brahmaną. *Vaiṣṇavas* ir brahmanas yra pasiekę tikrai aukštą dvasinį lygį. Brahmano savybės vardijamos „Bhagavad-gītoje“: teisingumas, dvasinė pusiausvyra, juslių suvaldymas, pakantumas, paprastumas, Absoliučios Tiesos pažinimas, šventas tikėjimas šventraščiais ir brahmaniškųjų savybių taikymas kasdieniniame gyvenime. Kai žmogus, turintis visų šių savybių, atsideda transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui, jis tampa *vaiṣṇavu.* Pṛthu Mahārāja ragina atsidavimo tarnystę praktikuojančius savo valdinius būti atsargesniems ir nenusikalsti brahmanams bei *vaiṣṇavams.* Nusižengimai brahmano arba *vaiṣṇavo* lotosinėms pėdoms yra pražūtingi, jie pražudė net artimiausius Viešpaties Kṛṣṇos giminaičius – Yadu ainius. Brahmanams ir *vaiṣṇavams* padarytų nusižengimų Aukščiausiasis Dievo Asmuo neatleidžia. Neretai

įtakingi valdovai ir jų padėjėjai demonstruoja nepagarbą brahmanams ir *vaiṣṇavams* nesuvokdami, kad toks jų elgesys bus jiems pražūtingas.

38 TEKSTAS

ब्रह्मण्यदेवः पुरुषः पुरातनो
नित्यं हरिर्यच्चरणाभिवन्दनात् ।
अवाप लक्ष्मीमनपायिनीं यशो
जगत्पवित्रं च महत्तमाग्रणीः ॥३८॥

brahmaṇya-devaḥ puruṣaḥ purātano
nityaṁ harir yac-caraṇābhivandanāt
avāpa lakṣmīm anapāyinīṁ yaśo
jagat-pavitraṁ ca mahattamāgraṇīḥ

brahmaṇya-devaḥ – brahmanizmo kultūros Viešpats; *puruṣaḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *purātanaḥ* – seniausiasis; *nityam* – amžinas; *hariḥ* – Dievo Asmuo; *yat* – kurių; *caraṇa* – lotosines pėdas; *abhivandanāt* – garbindamas; *avāpa* – pelnė; *lakṣmīm* – turtus; *anapāyinīm* – amžinai; *yaśaḥ* – šlovę; *jagat* – visuotinę; *pavitram* – nuskaidrintą; *ca* – taip pat; *mahat* – didis; *tama* – aukščiausias; *agraṇīḥ* – žymiausias.

Lenkdamasis brahmanams ir vaiṣṇavams į jų lotosines pėdas Aukščiausiasis Dievo Asmuo – visų kilniausias praamžis Dievas pelnė Sau neblėstamą šlovę, kuri nuskaidrina visą pasaulį.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats posme pavadintas *brahmaṇya-deva. Brahmaṇya* reiškia brahmanus, *vaiṣṇavus* arba brahmanizmo kultūrą apskritai, o *deva* – garbintiną Viešpatį. Kitaip sakant, tinkamai įvertinti Aukščiausiojo Viešpaties Asmens didybę tegali tie, kurie pasiekė transcendentinį būvį (*vaiṣṇavai*) arba aukščiausią materialų būvį – dorybę (brahmanai). Žemesnio išsivystymo lygio žmonėms, t.y. neišmanymo ir aistros *guṇų* valdomoms būtybėms, suvokti ir deramai įvertinti Aukščiausiąjį Viešpatį labai sunku. Neatsitiktinai pastarajame posme Viešpats pavadintas Dievybe, kurią garbina vaišnavizmo ir brahmanizmo kultūros šalininkai.

namo brahmaṇya-devāya go-brāhmaṇa-hitāya ca
jagad-dhitāya kṛṣṇāya govindāya namo namaḥ
(„Viṣṇu Purāṇa“ 1.19.65)

Aukščiausiasis Dievo Asmuo – Viešpats Kṛṣṇa yra karvių ir brahmanizmo kultūros globėjas. Kas negerbia brahmanų ir karvių, tam nesuprantamas Dievo mokslas, o neišmanant Dievo mokslo jokia labdaringa veikla ir humanizmo idealų skelbimas negali būti vaisingi. Viešpats yra *puruṣa* (aukščiausias džiaugsmo subjektas). Džiaugsmą Viešpats patiria ne tik įsikūnijęs Žemėje – džiaugsmą Jis patiria amžinai (*nityam*) nuo pradžių pradžios (*purātanaḥ*). *Yac-caraṇābhivandanāt*: Pṛthu Mahārāja sako, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo pelnė amžiną šlovę, kuri yra viena iš Jo turtų, garbindamas brahmanų lotosines pėdas. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad Viešpačiui nereikia dėti jokių pastangų norint įgyvendinti materialius tikslus. Jis įkūnija aukščiausią tobulybę, yra amžinas, todėl Jam nieko netrūksta ir vis dėlto, pasak šventraščių, Savo turtus Jis pelnė garbindamas brahmanų lotosines pėdas. Viešpats garbino brahmanus norėdamas parodyti pavyzdį žmonėms. Kai kartą Nārada atėjo aplankyti Viešpatį Kṛṣṇą Dvārakoje, Viešpats išreiškė Savo pagarbą nusilenkęs prie išminčiaus lotosinių pėdų. O kai pas Viešpatį Kṛṣṇą atėjo Sudāma Vipra, Viešpats nuplovė jam pėdas ir pasiūlė atsisėsti Savo gultą. Nors Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Jis nepasididžiavo ir išreiškė pagarbą Yudhiṣṭhirai bei karalienei Kuntī. Toks Viešpaties elgesys yra pamoka visiems mums. Lygiuodamiesi į Viešpatį, mes turime globoti karves, ugdyti brahmaniškąsias dorybes ir reikšti pagarbą brahmanams ir *vaiṣṇavams.* „Bhagavad-gītoje“ (3.21) Viešpats skelbia: *yad yad ācarati śreṣṭhas tat tad evetaro janaḥ* – „Stebėdami šio pasaulio didžiūnų poelgius, paprasti žmonės nesąmoningai ima iš jų pavyzdį.“ O kas gali būti didingesnis ir kilnesnis už Aukščiausiąjį Dievo Asmenį? Kas parodys geresnį pavyzdį už Patį Dievą? Viešpats parodė pavyzdį ne todėl, kad siekė materialios naudos, o todėl, kad norėjo mus pamokyti, kaip elgtis materialiajame pasaulyje.

Posme Aukščiausiasis Dievo Asmuo pavadintas *mahat-tama-agraṇīḥ.* Materialiajame pasaulyje Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva yra laikomi *mahattamomis* (didžiomis asmenybėmis), tačiau joks *mahattama* neprilygsta Aukščiausiajam Viešpačiui. *Nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt*: Aukščiausiasis Dievo Asmuo egzistuoja transcendencijos lygmeniu, Jis egzistuoja už materialiojo pasaulio ribų ir pranoksta visus Savo kūrinius. Didžiausi Jo lobiai – turtingumas, grožis, išmintis, galybė, atsižadėjimas ir šlovė – skaidrina visą pasaulį (*jagat-pavitram*). Kuo daugiau kalbame apie Jo lobius, tuo tauresnis tampa pasaulis. Materialiajame pasaulyje gyvenančio žmogaus turtai laikini. Šiandieninis turtuolis rytoj gali nuskursti, o garsenybė – užsitraukti nešlovę. Materialių turtų amžius trumpas, o štai šeši Aukščiausiojo Viešpaties lobiai yra amžini ir neatsiejami nuo Viešpaties nei dvasiniame, nei materialiajame pasaulyje. Viešpaties šlovė neblėsta. Jo išminties knyga

„Bhagavad-gītā“ su pagarba skaitoma ir šiandien. Viskas, kas priklauso Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, yra amžina.

39 TEKSTAS

यत्सेवयाशेषगुहाशयः स्वराड्
विप्रप्रियस्तुष्यति काममीश्वरः ।
तदेव तद्धर्मपरैर्विनीतैः
सर्वात्मना ब्रह्मकुलं निषेव्यताम् ॥३९॥

yat-sevayāśeṣa-guhāśayaḥ sva-rāḍ
vipra-priyas tuṣyati kāmam īśvaraḥ
tad eva tad-dharma-parair vinītaiḥ
sarvātmanā brahma-kulaṁ niṣevyatām

yat – kam; *sevayā* – tarnaudamas; *aśeṣa* – beribis; *guhā-āśayaḥ* – glūdintis kiekvieno širdyje; *sva-rāṭ* – tuo pat metu visiškai nepriklausomas; *vipra-priyaḥ* – labai brangus brahmanams ir *vaiṣṇavams; tuṣyati* – patenkinami; *kāmam* – troškimai; *īśvaraḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *tat* – tas; *eva* – tikrai; *tat-dharma-paraiḥ* – eidamas Viešpaties pėdomis; *vinītaiḥ* – nuolankumu; *sarva-ātmanā* – visais atžvilgiais; *brahma-kulam* – brahmanų ir *vaiṣṇavų* ainiai; *niṣevyatām* – visuomet jiems tarnaudamas.

Amžinas ir nuo nieko nepriklausomas Aukščiausiasis Dievo Asmuo, kuris glūdi visų gyvųjų būtybių širdyse, yra prielankus visiems, kas eina Jo pėdomis ir iš širdies tarnauja brahmanų ir vaiṣṇavų ainiams, nes Jis visada brangus brahmanams ir vaiṣṇavams, o brahmanai ir vaiṣṇavai visada brangūs Jam.

Komentaras: Pasak šventraščių, Viešpačiui brangiausias yra tas, kuris tarnauja Jo bhaktui. Jam asmeniškai nereikia jokių patarnavimų, nes Jis yra Pats Sau pakankamas. Tačiau mes patys turėtume būti suinteresuoti kaip nors Jam pasitarnauti. Mes neturime galimybės tiesiogiai tarnauti Viešpačiui. Norint Jam tarnauti reikia stengtis pasitarnauti brahmanams ir *vaiṣṇavams.* Vienoje savo giesmių Śrīla Nārottama dāsa Ṭhākura sako: *chāḍiyā vaiṣṇava-sevā nistāra pāyeche kebā* – tiktai tarnaujant *vaiṣṇavams* arba brahmanams galima ištrūkti iš materijos pančių. Jam antrina Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura: *yasya prasādād bhagavat-prasādaḥ* – pelnę dvasinio mokytojo prielankumą pelnysime ir Aukščiausiojo Dievo Asmens malonę. Tarnystės *vaiṣṇavams* ir brahmanams pavyzdžių sutin-

kame ne tik šventraščiuose, tačiau ir didžių *ācāryų* gyvenimo istorijose. Pṛthu Mahārāja ragino savo valdinius sekti Viešpaties pavyzdžiu ir tarnauti brahmanams bei *vaiṣṇavams.*

40 TEKSTAS

पुमाँल्लभेतानतिवेलमात्मनः
प्रसीदतोऽत्यन्तशमं स्वतः स्वयम् ।
यन्नित्यसम्बन्धनिषेवया ततः
परं किमत्रास्ति मुखं हविर्भुजाम् ॥४०॥

pumāl labhetānativelam ātmanaḥ
prasīdato 'tyanta-śamaṁ svataḥ svayam
yan-nitya-sambandha-niṣevayā tataḥ
paraṁ kim atrāsti mukhaṁ havir-bhujām

pumān – žmogus; *labheta* – gali pasiekti; *anati-velam* – netrukus; *ātmanaḥ* – savo sielos; *prasīdataḥ* – patenkintas; *atyanta* – visišką; *śamam* – ramybę; *svataḥ* – savaime; *svayam* – pats; *yat* – kurių; *nitya* – nuolatiniai; *sambandha* – santykiai; *niṣevayā* – per tarnystę; *tataḥ* – po to; *param* – aukštesniems; *kim* – tai; *atra* – čia; *asti* – yra; *mukham* – laimė; *haviḥ* – lydytą sviestą; *bhujām* – tie, kurie geria.

Nuolatinė tarnystė brahmanams ir vaiṣṇavams nuplauna širdyje susikaupusią sutepti ir suteikia visišką dvasios ramybę, išsivadavimą iš materijos pančių ir vidinį pasitenkinimą. Nėra šiame pasaulyje iškilesnės veiklos už tarnystę brahmanams, nes jiems tarnaudamas žmogus pelno pusdievių, kuriems šventraščiuose nurodoma atnašauti aukas, prielankumą.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (2.65) sakoma: *prasāde sarva-duḥkhānāṁ hānir asyopajāyate.* Išvengti materialiosios būties kančių tegali tas, kuris semiasi džiaugsmo iš savęs paties. O norint pasiekti šį būvį būtina tarnauti brahmanams ir *vaiṣṇavams.* Neatsitiktinai Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura sako:

tāṅdera caraṇa sevi bhakta-sane vāsa
janame janame haya, ei abhilāṣa

„Gyvenimas iš gyvenimo trokštu tarnauti *ācāryų* lotosinėms pėdoms ir bendrauti su bhaktais.“ Tik gyvenant kartu su bhaktais ir vykdant *ācāryų* valią galima sudvasinti savo aplinką. Dvasinis mokytojas – geriausias iš

brahmanų. Mūsų amžiuje, Kali-yugoje, tarnystė *brāhmaṇa-kulai* (brahmanų bendruomenei) yra sunkiai įgyvendinamas uždavinys. Pasak „Vāraha Purāṇos“, taip yra todėl, kad pasinaudoję Kali-yugos pranašumais demonai gimsta brahmanų šeimose. *Rākṣasāḥ kalim āśritya jāyante brahma-yoniṣu.* Kitaip sakant, mūsų epochoje daugelis vadinamųjų kastinių brahmanų ir kastinių *gosvāmių,* remdamiesi *śāstromis* ir naudodamiesi paprastų žmonių naivumu, įrodinėja, kad brahmano ir *vaiṣṇavo* titulas yra paveldimas. Tarnystė tokiems netikriems *brāhmaṇa-kuloms* jokios naudos neduoda. Todėl mes turėtume savo globėju pasirinkti tikrą dvasinį mokytoją bei jo artimiausius bendražygius ir tarnauti jiems. Tarnystė tikram dvasiniam mokytojui padės neofitui pasiekti tikrą vidinį pasitenkinimą. Šią mintį Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura labai gerai paaiškina komentuodamas keturiasdešimt pirmą antro „Bhagavad-gītos“ skyriaus posmą *vyavasāyātmikā buddhir ekeha kuru-nandana.* Tas, kuris Narottamos dāsos Ṭhākuros patarimu laikysis *bhakti-yogos* reglų, neilgai trukus pasieks išvadavimą ir, kaip sakoma pastarajame posme, pasieks transcendentinį būvį (*atyantaśamam*).

Pažymėtinas posmo žodis *anativelāṁ* (netrukus), kuris vartojamas šiame posme specifine prasme. Jis reiškia, kad tiesiog tarnaujant brahmanams ir *vaiṣṇavams* pelnomas išvadavimas. Nėra jokio reikalo griežtai tramdyti kūno ir atgailauti. Ryškus pavyzdys – Nārados Munio gyvenimo istorija. Ankstesniame gyvenime Nārada Munis buvo paprastos tarnaitės sūnus, tačiau jis turėjo galimybę pasitarnauti iškiliems brahmanams ir *vaiṣṇavams,* todėl kitą gyvenimą jis ne tik pasiekė išvadavimą, bet ir pagarsėjo kaip iškiliausias *vaiṣṇavų* mokinių sekos mokytojas. Neveltui Vedų civilizacijos laikais gyvavo paprotys po bet kokių apeigų surengti vaišes brahmanams.

41 TEKSTAS

अश्नात्यनन्तः खलु तत्त्वकोविदैः
श्रद्धाहुतं यन्मुख इज्यनामभिः ।
न वै तथा चेतनया बहिष्कृते
हुताशने पारमहंस्यपर्यगुः ॥४१॥

aśnāty anantaḥ khalu tattva-kovidaiḥ
śraddhā-hutaṁ yan-mukha ijya-nāmabhiḥ
na vai tathā cetanayā bahiṣ-kṛte
hutāśane pāramahaṁsya-paryaguḥ

aśnāti – valgo; *anantaḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *khalu* – vis dėlto; *tattva-kovidaiḥ* – tie, kurie pažino Absoliučią Tiesą; *śraddhā* – tikėjimas; *hutam* – atlikdami deginamąsias aukas; *yat-mukhe* – kurių burna; *ijyanāmabhiḥ* – įvairių pusdievių vardu; *na* – niekada; *vai* – tikrai; *tathā* – tiek; *cetanayā* – gyvybės jėga; *bahiḥ-kṛte* – netekęs; *huta-aśane* – deginamojoje aukoje; *pāramahaṁsya* – bhaktų; *paryaguḥ* – niekada nepalieka.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Ananta pasisotina pusdieviams į aukurą sudėtomis aukomis, tačiau už deginamąsias aukas jam kur kas mielesnės aukos per iškilių išminčių ir bhaktų burnas, nes tada Jam nereikia palikti Savo bhaktų draugijos.

Komentaras: Pagal Vedų apeigyną, deginamosios aukos rengiamos tam, kad įvairių pusdievių vardu aukojamas maistas pasiektų Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Atliekant deginamąją auką kalbamos *mantros,* kuriose dažnai skamba žodis *svāhā* (*indrāya svāhā* arba *ādityāya svāhā*). *Mantros* kalbamos norint pelnyti pusdievių Indros bei Ādityos, taigi ir Aukščiausio Dievo Asmens, prielankumą, nes Pats Viešpats sako:

nāhaṁ tiṣṭhāmi vaikuṇṭhe yogināṁ hṛdayeṣu vā
tatra tiṣṭhāmi nārada yatra gāyanti mad-bhaktāḥ

„Manęs nėra Vaikuņthoje ir nėra *yogų* širdyse, Aš visada esu ten, kur bhaktai šlovina Mano darbus.“ Kitaip sakant, Aukščiausiasis Dievo Asmuo neatskiriamas nuo Savo bhaktų.

Ugnyje nėra gyvybės kibirkšties, o brahmanai ir bhaktai yra gyvi Aukščiausiojo Viešpaties atstovai. Todėl pamaitinti brahmanus ir *vaiṣṇavus* yra tas pats, kaip pamaitinti Patį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Vadinasi, užuot aukoję deginamąsias aukas, mes turėtume maitinti brahmanus ir *vaiṣṇavus,* nes šis metodas žymiai efektyvesnis už deginamąsias *yajñas,* kaip liudija istorija iš Advaitos Prabhu gyvenimo. Užbaigęs savo tėvo šermenų apeigas (*śrāddha*) jis pasikvietė Haridāsą Ṭhākurą ir ėmė jį vaišinti. Pagal tradiciją, atlikus *śrāddhą* būtina pavaišinti iškilų brahmaną, tačiau Advaita Ācārya pirmiausia pamaitino iš musulmonų šeimos kilusį Haridāsą Ṭhākurą. Kai Haridāsa Ṭhākurā paklausė Advaitos Ācāryos, vardan ko jis rizikuoja savo padėtimi brahmanų bendruomenėje labiausiai pagerbdamas žemos kilmės žmogų, Advaita Prabhu atsakė, kad pavaišinti Haridāsą Ṭhākurą yra tas pats, kaip pamaitinti milijonus pačių iškiliausių brahmanų. Jis buvo pasiryžęs diskutuoti šiuo klausimu su bet kuriuo šventraščius išmanančiu brahmanu ir įrodyti, kad pavaišinus tyrą bhaktą, tokį, koks buvo Haridāsa Ṭhākura, pelnoma tokia pat dvasinė nauda, kokią jis gautų pamaitinęs

tūkstančius brahmanų. *Yajños* metu aukotojas sudeda auką į aukurą, tačiau žymiai naudingiau būtų pasiūlyti į aukurą suneštas aukas *vaiṣṇavams.*

42 TEKSTAS

यद् ब्रह्म नित्यं विरजं सनातनं
श्रद्धातपोमङ्गलमौनसंयमैः ।
समाधिना बिभ्रति हार्थदृष्टये
यत्रेदमादर्श इवावभासते ॥४२॥

yad brahma nityaṁ virajaṁ sanātanaṁ
śraddhā-tapo-maṅgala-mauna-saṁyamaiḥ
samādhinā bibhrati hārtha-dṛṣṭaye
yatredam ādarśa ivāvabhāsate

yat – ta, kuri; *brahma* – brahmanizmo kultūra; *nityam* – amžinai; *virajam* – tyra; *sanātanam* – neturinti pradžios; *śraddhā* – tikėjimas; *tapaḥ* – savitramda; *maṅgala* – palankus; *mauna* – tylėjimas; *saṁyamaiḥ* – pažaboję protą ir jusles; *samādhinā* – visiškai susitelkę; *bibhrati* – nušviečia; *ha* – kai jis tai daro; *artha* – tikrąjį Vedų tikslą; *dṛṣṭaye* – tam, kad atrasti; *yatra* – kur; *idam* – visa tai; *ādarśe* – veidrodyje; *iva* – kaip; *avabhāsate* – apsireiškia.

Brahmanizmo kultūros tradicijas gerbiantys brahmanai visada egzistuoja transcendentiniu lygmeniu, nes jie šventai tiki Vedų žodžiais, tramdo kūną, gyvena laikydamiesi šventraščių priesakų, yra pažaboję savo protą bei jusles ir praktikuoja meditaciją. Tai leidžia jiems matyti tikrąjį gyvenimo tikslą taip pat aiškiai kaip savo atspindį švariame veidrodyje.

Komentaras: Ankstesniame posme teigta, kad geriau pamaitinti gyvą brahmaną negu sudėti į aukurą auką, o pastarajame posme išsamiai aiškinamos brahmanizmo ir brahmano sąvokas. Kali amžiuje tam tikra žmonių kategorija, neturinti brahmano dorybių, mėgina pasinaudoti brahmano padėties privalumais. Jie skelbiasi priklausą brahmanų luomui pagal gimimą ir reikalauja, kad kitų luomų atstovai juos maitintų. Pastaroji brahmanų privilegija vadinama *brāhmaṇa-bhojana.* Savo reikalavimą jie grindžia tuo, kad brahmano maitinimas yra naudingesnis už aukojimą. Norėdamas atskirti apsimetėlius nuo tikrų brahmanų Mahārāja Pṛthu išsamiai pasakoja apie brahmano savybes ir brahmaniškąją kultūrą. Žmogus neturi piktnau-

džiauti savo socialine padėtimi ir gyventi kaip ugnis, kuri neduoda šviesos. Brahmanai privalo žinoti svarbiausiąją Vedų išvadą, kurią formuluoja „Bhagavad-gītā“: *vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ.* (BG 15.15) Suvokti giluminę Vedų prasmę, t.y. suprasti *Vedāntą,* reiškia pažinti Kṛṣṇą. Tai tikrų tikriausia tiesa, nes, pasak „Bhagavad-gītos“, norint tapti tikru brahmanu tereikia pažinti Kṛṣṇą tokį, koks Jis yra iš tikrųjų (*janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ*). Išsamių žinių apie Kṛṣṇą turintis brahmanas visada egzistuoja transcendencijos lygmeniu. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (14.26):

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

„Kas atsideda Viešpaties tarnystei ir nesuklumpa jokiomis aplinkybėmis, tas išsyk pakyla virš materialiosios gamtos *guņų* ir pasiekia Brahmano būvį.“

Tai reiškia, kad Viešpaties Kṛṣṇos tarnas yra tikras brahmanas. Jis egzistuoja transcendencijos lygmeniu, nes neturi kitų visoms sąlygotoms sieloms būdingų ydų. Sąlygotų sielų jutimai yra riboti, jos linkusios klysti, pasiduoti iliuzijai ir apgaudinėti kitus. Idealus *vaiṣņavas,* t.y. Kṛṣṇą įsisąmoninęs žmogus, visuomet egzistuoja transcendencijos lygmeniu, nes kalbėdamas remiasi Kṛṣṇos ir Jo atstovų žodžiais. Viskas, ką kalba *vaiṣņavas,* atitinka Kṛṣṇos valią, todėl jo žodžiams nebūdingos keturios minėtos ydos. Pavyzdžiui, „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa sako, kad žmogus visada turi apie Jį mąstyti, tapti Jo bhaktu, reikšti savo pagarbą, lenktis Jam ir galų gale atsiduoti Jam. Visos šios atsidavimo tarnystės formos yra transcendentinės, jas praktikuojančiam nebūdingos klaidos, iliuzija, apgaulė ir netobulumas. Todėl nuoširdus Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas, kuris skelbdamas Jo mokymą remiasi Kṛṣṇos priesakais, laikytinas *virajam,* t.y. neturinčiu trūkumų, kuriuos sukelia materialioji suteptis. Tikrasis brahmanas ir *vaiṣņavas* nuosekliai vadovaujasi Vedų filosofijos doktrina, kurią paskelbė Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Žinių apie Absoliučią Tiesą tegalima pasisemti iš Vedų. O pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, Absoliuti Tiesa turi tris aspektus, kurie reiškiasi beasmenio Brahmano, lokalizuotosios Paramātmos ir Aukščiausiojo Dievo Asmens formomis. Vedų išmintis visada buvo ir yra nepriekaištinga Absoliuti Tiesa, taigi brahmanizmo, arba vaišnavizmo, kultūra yra pagrįsta Vedų neklaidingumo doktrina. Todėl turime tikėti Vedomis ir jas studijuoti. Studijuoti ne tik tam, kad išplėstume savo akiratį, bet ir tam, kad išsiugdytume tvirtą tikėjimą Aukščiausiojo Dievo Asmens bei Vedų žodžiu ir skelbtume Vedų filosofiją ir kultūrą visame pasaulyje.

Pažymėtinas posmo žodis *maṅgala* (palankus). Śrīla Śrīdhāra Svāmis, cituodamas šventraščius nurodo, kad poelgiai tampa *maṅgala* (palankūs), kai žmogus pasirenka, kas yra gerai, ir atmeta, kas blogai. Pasirinkti gėrį reiškia daryti viską, kas skatina atsidavimo tarnystę, o atmesti blogį, reiškia atmesti visa tai, kas atsidavimo tarnystei trukdo. Visi Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dalyviai laikosi būtent šio principo: atsisako neleistinų lytinių santykių, svaiginamųjų medžiagų vartojimo, azartinių žaidimų bei mėsiško maisto ir kasdien kartoja ne mažiau kaip šešiolika Hare Kṛṣṇa *mahā-mantros* ratų su maldos karoliais, triskart per dieną praktikuoja meditaciją (t.y. kartoja *gayatrī mantrą*). Taip mes saugome brahmanizmo kultūrą ir neprarandame dvasinių jėgų. Kas griežtai laikosi atsidavimo tarnystės reikalavimų ir reguliariai kartoja Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, tas labai greitai progresuoja ir galų gale pelno teisę išvysti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Galutinis Vedų studijų tikslas – atrasti Kṛṣṇą, todėl tas, kuris laikosi Vedų priesakų, kaip nurodyta anksčiau, vos pradėjęs dvasinę praktiką labai aiškiai regi Viešpatį Kṛṣṇą – Absoliučią Tiesą visomis Jo pasireiškimo formomis lygiai kaip žmogus, aiškiai regintis savo veido atvaizdą švariame veidrodyje. Taigi buvimą brahmanu nulemia ne kilmė, o *śāstrose* nurodytų savybių turėjimas ir brahmanizmo kultūros tradicijų laikymasis. Žmogus, kuris atitinka šiuos reikalavimus, galų gale iki galo įsisąmonins Kṛṣṇą ir Jį pažins. Kaip bhaktas be paliovos regi Kṛṣṇą savo širdyje, pasakoja „Brahma-saṁhitā“ (5.38):

premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena
santaḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti
yaṁ śyāmasundaram acintya-guṇa-svarūpaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Išsiugdęs tyrą meilę Kṛṣṇai bhaktas nuolat regi širdyje Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Śyāmasundarą. Toks yra brahmanizmo kultūros idealas ir aukščiausias tikslas.

43 TEKSTAS

तेषामहं पादसरोजरेणु-
मार्या वहेयाधिकिरीटमायुः ।
यं नित्यदा बिभ्रत आशु पापं
नश्यत्यमुं सर्वगुणा भजन्ति ॥४३॥

teṣām ahaṁ pāda-saroja-reṇum
āryā vaheyādhi-kirīṭam āyuḥ
yaṁ nityadā bibhrata āśu pāpaṁ
naśyaty amuṁ sarva-guṇā bhajanti

teṣām – visų jų; *aham* – aš; *pāda* – pėdų; *saroja* – lotosinių; *reṇum* – dulkes; *āryāḥ* – o gerbiamieji; *vaheya* – nešiosiu; *adhi* – iki pat; *kirīṭam* – šalmo; *āyuḥ* – iki gyvenimo pabaigos; *yam* – kurias; *nityadā* – visada; *bibhrataḥ* – nešiodamas; *āśu* – labai greitai; *pāpam* – nuodėminga veikla; *naśyati* – sunaikinama; *amum* – visi jie; *sarva-guṇāḥ* – pasižymintys visomis reikiamomis savybėmis; *bhajanti* – garbina.

Garbieji susirinkimo dalyviai, prašau jūsų palaiminti mane, kad visada, iki gyvenimo pabaigos mano karūna būtų nusėta dulkių nuo tokių iškilių brahmanų ir vaiṣṇavų lotosinių pėdų. Tas, kurio galva nubarstyta šiomis dulkėmis, labai greitai nusiplauna praeities nuodėmes ir ilgainiui išsiugdo pačias kilniausias ir trokštamiausias savybes.

Komentaras: Pasakyta, kad šventai tikintys Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, t.y. tikintys *vaiṣṇavu,* Aukščiausiojo Dievo Asmens tyru atstovu, išsiugdo kilniausias pusdievių savybes. *Yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ* (SB 5.18.12). Šią mintį kartoja ir Prahlāda Mahārāja: *naiṣāṁ matis tāvad urukramāṅghrim* (SB 7.5.32). Nepasibarsčius galvos dulkėmis nuo tyro *vaiṣṇavo* lotosinių pėdų neįmanoma patirti Aukščiausiojo Dievo Asmens. O nepatyrus Aukščiausiojo Dievo Asmens, tobulumas nepasiekiamas. Kai ilgus gyvenimus praktikavęs asketizmą žmogus galų gale pasiekia Aukščiausiąjį Viešpatį ir visiškai nusilenkia Jo valiai, jis tampa didžia siela. Didžių sielų šiame pasaulyje labai reta. Karūna, nenusėta dulkių nuo brahmanų ir *vaiṣṇavų* lotosinių pėdų, karaliui tampa sunkia našta. Kitaip sakant, net ir kilnus karalius (toks, koks buvo Mahārāja Pṛthu), jei jis nevykdo brahmanų ir *vaiṣṇavų* priesakų, t.y. nesilaiko brahmanizmo kultūros normų, yra našta valstybei, nes toks valdovas niekuo nenaudingas savo valdiniams. Mahārāja Pṛthu įkūnija valstybės valdovo idealą.

44 TEKSTAS

गुणायनं शीलधनं कृतज्ञं
वृद्धाश्रयं संवृणतेऽनु सम्पदः ।

प्रसीदतां ब्रह्मकुलं गवां च
जनार्दनः सानुचरश्च मह्यम् ॥४४॥

guṇāyanaṁ śīla-dhanaṁ kṛta-jñaṁ
vṛddhāśrayaṁ saṁvṛṇate 'nu sampadaḥ
prasīdatāṁ brahma-kulaṁ gavāṁ ca
janārdanaḥ sānucaraś ca mahyam

guṇa-ayanam – tas, kuris išsiugdė visas dorybes; *śīla-dhanam* – tas, kurio turtas yra teisingas elgesys; *kṛta-jñam* – tas, kuris yra dėkingas; *vṛddha-āśrayam* – tas, kuris ieško mokytųjų draugijos; *saṁvṛṇate* – pelno; *anu* – tikrai; *sampadaḥ* – visus turtus; *prasīdatām* – būkite patenkinti; *brahma-kulam* – brahmanų klase; *gavām* – karvėmis; *ca* – ir; *janārdanaḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *sa* – kartu; *anucaraḥ* – su Jo bhaktu; *ca* – ir; *mahyam* – manimi.

Kas išsiugdė brahmano dorybes, kieno didžiausias turtas – teisingas elgesys, kieno širdis sklidina dėkingumo ir kas ieško išmintingų žmonių draugijos, tas pelno visus pasaulio turtus. Todėl aš trokštu, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir Jo artimiausi palydovai niekada nenusiviltų brahmanais, karvėmis ir manimi.

Komentaras: Garbinant Aukščiausiąjį Dievo Asmenį kalbama tokia malda*: namo brahmaṇya-devāya go-brāhmaṇa-hitāya ca.* Ši malda aiškiai rodo, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo gerbia ir globoja brahmanus bei brahmanizmo kultūrą ir karves. Kitaip sakant, ten, kur yra brahmanai ir kur klesti brahmanizmas, ten rūpinamasi karvėmis. Visuomenėje, kurioje nėra brahmanų ir brahmanizmo kultūros, karvės laikomos paprastais gyvūnais ir žudomos, o tai kelia grėsmę pačios žmonių civilizacijos egzistencijai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pṛthu Mahārāja posme vartoja žodį *gavām,* kadangi Viešpats nuolat yra apsuptas karvių ir Savo bhaktų. Viešpats Kṛṣṇa visada vaizduojamas karvių ir Jo nuolatinių palydovų (piemenukų ir *gopių*) apsuptyje. Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa niekada nebūna vienas. Neatsitiktinai Pṛthu Mahārāja sako: *sānucaraś ca,* pažymėdamas, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo visada yra apsuptas tarnų ir bhaktų.

Bhaktas pasižymi visomis pusdievių dorybėmis. Jis yra *guṇāyanam* (visų kilniausių savybių šaltinis). Vienintelis jo turtas – nepriekaištingas elgesys ir dėkinga širdis. Vienas iš skiriamųjų brahmanų bei *vaiṣṇavų* bruožų yra dėkingumas Aukščiausiajam Viešpačiui už jiems parodytą prielankumą. Iš tikrųjų visi mes turėtume jausti dėkingumą Aukščiausiajam Dievo Asme-

niui, nes Viešpats maitina visas gyvąsias esybes ir tenkina visas jų reikmes. Vedose („Katha Upaniṣāda“ 2.2.13) sakoma: *eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān* – aukščiausioji gyvoji būtybė tenkina visų kitų gyvųjų būtybių gyvybines reikmes. Tačiau tas, kuris jaučia dėkingumą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, neabejotinai yra taurus žmogus.

Pažymėtinas posmo žodis *vṛddhāśrayam. Vṛddhā* reiškia „daug žinantis“. Gyvenimo patirties turintys žmonės esti dviejų tipų: nugyvenusieji daug metų ir sukaupusieji daug žinių. Vieni gali pasigirti nugyventu gyvenimu, kiti – sukauptomis žiniomis. *Vṛddha* (*jñāna-vṛddha*) – tai išmintį sukaupęs žmogus. Norint tapti *vṛddha,* žilo plauko nepakanka. *Vṛddhāśrayam* – tai gyvenimo išminties sukaupusio žmogaus globotinis. Bendraudamas su *vṛddha* jis išmoksta deramai elgtis ir įgyja brahmaniškąsias dorybes. Kai žmogus įgyja taurių savybių, kai pajunta dėkingumą Aukščiausiajam Viešpačiui už jam dovanotas malones ir pasirenka savo vadovu tikrą dvasinį mokytoją, jis pelno visus pasaulio lobius. Toks žmogus yra brahmanas arba *vaiṣṇavas.* Neveltui Pṛthu Mahārāja kreipiasi į Aukščiausiąjį Viešpatį ir prašo dovanoti malonę artimiausiems Jo tarnams, bhaktams, *vaiṣṇavams,* brahmanams ir karvėms.

45 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इति ब्रुवाणं नृपतिं पितृदेवद्विजातयः ।
तुष्टुवुर्हृष्टमनसः साधुवादेन साधवः ॥४५॥

maitreya uvāca
iti bruvāṇaṁ nṛpatiṁ pitṛ-deva-dvijātayaḥ
tuṣṭuvur hṛṣṭa-manasaḥ sādhu-vādena sādhavaḥ

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya tęsė pasakojimą; *iti* – taip; *bruvāṇam* – kalbant; *nṛ-patim* – karalius; *pitṛ* – Pitṛlokos gyventojai; *deva* – pusdieviai; *dvi-jātayaḥ* – ir dusyk gimusieji (brahmanai ir *vaiṣṇavai*); *tuṣṭuvuḥ* – patenkinti; *hṛṣṭa-manasaḥ* – kurių protai ramūs; *sādhu-vādena* – sveikindami; *sādhavaḥ* – visi ten susirinkę šventieji.

Didis išminčius Maitreya tarė: Išklausę malonius Mahārājos Pṛthu žodžius pusdieviai, Pitṛlokos gyventojai, brahmanai ir šventieji pasveikino karalių pritarimo šūksniais.

Komentaras: Kai susibūrime oratorius pasako puikią kalbą, susirinkusieji sveikina jį ir reiškia pritarimą šaukdami: „*Sādhu*! *Sādhu*!“ Tai vadinasi *sādhu-vāda.* Visi šventieji išminčiai, *pitos* (Pitṛlokos gyventojai) ir pusdieviai, dalyvavusieji susirinkime ir išklausiusieji Mahārājos Pṛthu kalbą, išreiškė jam savo pritarimą žodžiais „*sādhu, sādhu*“. Jie aukštai įvertino taurią Pṛthu Mahārājos misiją ir visa širdimi dėl jo džiaugėsi.

46 TEKSTAS

पुत्रेण जयते लोकानिति सत्यवती श्रुतिः ।
ब्रह्मदण्डहतः पापो यद्वेनोऽत्यतरत्तमः ॥४६॥

putreṇa jayate lokān iti satyavatī śrutiḥ
brahma-daṇḍa-hataḥ pāpo yad veno 'tyatarat tamaḥ

putreṇa – sūnaus dėka; *jayate* – laimi; *lokān* – visos rojaus planetos; *iti* – taip; *satya-vatī* – tampa tiesa; *śrutiḥ* – Vedos; *brahma-daṇḍa* – brahmanų prakeiksmu; *hataḥ* – nužudytas; *pāpaḥ* – didžiausias nusidėjėlis; *yat* – kaip; *venaḥ* – Mahārājos Pṛthu tėvas; *ati* – didis; *atarat* – buvo išgelbėtas; *tamaḥ* – iš pragaro tamsybių.

Vedos skelbia, kad sūnus (putra) savo darbais gali atverti tėvui kelią į rojaus planetas, ir visi, kas klausėsi Mahārājos Pṛthu kalbos, vienu balsu pareiškė, kad šiandien tie Vedų žodžiai pasitvirtino, nes didžiausias nusidėjėlis Vena, kurį brahmanai prakeiksmais pasiuntė myriop, savo sūnaus Mahārājos Pṛthu dėka buvo išgelbėtas iš pragaro tamsybių.

Komentaras: Vedose pasakojama apie pragaro planetą Put, todėl tas, kuris gelbsti ten pakliuvusią nusidėjėlio sielą, vadinamas *putra.* Santuokos esmė ir yra pradėti *putrą,* t.y. sūnų, kuris galėtų išgelbėti tėvą net iš pragaro planetos Put. Mahārājos Pṛthu tėvas Vena buvo didžiausias nusidėjėlis, todėl brahmanai prakeikė jį pasmerkdami myriop. Susirinkimo dalyviai – didieji šventieji, brahmanai ir išminčiai, – išgirdę iš Mahārājos Pṛthu lūpų apie jo kilnią misiją, įsitikino, kad Vedų žodžiai visiškai pasitvirtino. Pagal Vedų mokymą, religinės santuokos tikslas – pradėti *putrą,* sūnų, kuris išgelbės tėvą nuo pragaro kančių. Santuokos prasmė ne jusliniai malonumai, o galimybė pradėti sūnų, kuris galėtų išgelbėti savo tėvą. Jei sūnus netikša ir demonas, kyla klausimas, kaip jis išgelbės į pragarą patekusį tėvą? Todėl tėvas turėtų tapti *vaiṣṇavu* ir auklėti sūnų pagal *vaiṣṇavų* tradicijas, kad

sūnus jį išgelbėtų, jei kitą gyvenimą dėl vienokių ar kitokių priežasčių jis patektų į pragarą, kaip Mahārāja Pṛthu išgelbėjo savo tėvą Veną.

47 TEKSTAS

हिरण्यकशिपुश्चापि भगवन्निन्दया तमः ।
विविक्षुरत्यगात्सूनोः प्रह्लादस्यानुभावतः ॥४७॥

hiraṇyakaśipuś cāpi bhagavan-nindayā tamaḥ
vivikṣur atyagāt sūnoḥ prahlādasyānubhāvataḥ

hiraṇyakaśipuḥ – Prahlādos Mahārājos tėvas; *ca* – taip pat; *api* – vėl; *bhagavat* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *nindayā* – burnodamas prieš; *tamaḥ* – į tamsiausias pragaro sritis; *vivikṣuḥ* – įžengė; *atyagāt* – buvo išvaduotas; *sūnoḥ* – sūnaus; *prahlādasya* – Mahārājos Prahlādos; *anubhāvataḥ* – veikiamas.

Tokio pat likimo susilaukė ir Hiraṇyakaśipu, kuriam nuodėmės neleido nusilenkti Aukščiausiojo Dievo Asmens valiai ir kuris buvo nublokštas į tamsiausias pragaro sritis, tačiau savo iškilaus sūnaus Prahlādos Mahārājos malone buvo išgelbėtas ir sugrįžo namo, atgal pas Dievą.

Komentaras: Kai Nṛsiṁhadeva paragino Prahlādą Mahārāją prašyti Jo ko tik širdis geidžia, Prahlāda Mahārāja, kantrybės ir meilės Dievui įsikūnijimas, atsisakė priimti iš Viešpaties šią malonę manydamas, kad nuoširdžiam bhaktui nevalia iš Viešpaties nieko prašyti. Prahlāda Mahārāja smerkia tuos, kurie tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui tikėdamiesi dosnaus apdovanojimo, nes laikė tokią tarnystę komerciniu sandėriu. Būdamas tikras *vaiṣṇavas,* Prahlāda Mahārāja nieko neprašė sau, o rūpinosi tėvo likimu. Nors Prahlādos Mahārājos tėvas negailestingai jį kankino ir būtų netgi nužudęs, jei pats nebūtų žuvęs nuo Aukščiausiojo Dievo Asmens rankos, Prahlāda prašė Viešpatį jam atleisti ir Viešpats tučtuojau patenkino jo prašymą. Taip sūnaus malone Hiranyakāṣipu išsivadavo iš pragaro tamsos ir sugrįžo namo, atgal pas Dievą. Prahlāda Mahārāja yra iškiliausias *vaiṣṇavas,* kupinas gailestingumo nusidėjėliams, kenčiantiems materialiojo gyvenimo pragarą. Neveltui Kṛṣṇos bhaktą vadina *para-duḥkha-duḥkhī kṛpāmbudhiḥ* (kupinu užuojautos nelaimingoms gyvosioms būtybėms, gailestingumo vandenynu). Tyri Viešpaties bhaktai, kaip ir Prahlāda Mahārāja, užjaučia nusidėjėlius ir ateina į materialų pasaulį jų gelbėti. Jie

nuolankiai kenčia likimo smūgius, nes kantrybė – tai dar vienas *vaiṣṇavo,* kuris siekia išgelbėti materialios būties pragarą kenčiančius nusidėjėlius, bruožas. Neveltui į *vaiṣṇavus* kreipiamasi su tokia malda:

vāñchā-kalpatarubhyaś ca kṛpā-sindhubhya eva ca
patitānāṁ pāvanebhyo vaiṣṇavebhyo namo namaḥ

Svarbiausias *vaiṣṇavų* rūpestis – puolusiųjų sielų gelbėjimas.

48 TEKSTAS

वीरवर्य पितः पृथ्व्याः समाः सञ्जीव शाश्वतीः ।
यस्येदृश्यच्युते भक्तिः सर्वलोकैकभर्तरि ॥४८॥

vīra-varya pitaḥ pṛthvyāḥ samāḥ sañjīva śāśvatīḥ
yasyedṛśy acyute bhaktiḥ sarva-lokaika-bhartari

vīra-varya – geriausias iš karių; *pitaḥ* – tėvas; *pṛthvyāḥ* – Žemės; *samāḥ* – nekisdamas metams bėgant; *sañjīva* – gyvenk; *śāśvatīḥ* – amžinai; *yasya* – kurio; *īdṛśī* – toks; *acyute* – Aukščiausiajam; *bhaktiḥ* – atsidavimas; *sarva* – visų; *loka* – planetų; *eka* – vienas; *bhartari* – globėjas.

Šventieji brahmanai kreipėsi į Pṛthu Mahārāją taip tardami: O geriausias iš karių, šios planetos tėve, mes linkime tau ilgų gyvenimo metų, nes beribis yra tavo atsidavimas neklystančiam Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, mūsų visatos valdovui.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu šventai tikėjo Viešpatį ir buvo ištikimas Jo bhaktas, todėl susirinkime dalyvavusieji šventieji išminčiai laimino jį linkėdami ilgų gyvenimo metų. Mūsų gyvenimo trukmė yra nulemta iš anksto, tačiau jei žmogui nusišypso laimė tapti bhaktu, jis pragyvens ilgiau negu jam skirta. Dažnai *yogai* miršta tada, kai nori, o ne tada, kai juos tai priverčia padaryti materialiosios gamtos dėsniai. Kita vertus, sakoma šventraščiuose, bhaktas dėl nepalenkiamos ištikimybės ir meilės Viešpačiui gyvena amžinai. *Kīrtir yasya ca jīvati*: „Tas, kurį po mirties mini geruoju, gyvena amžinai.“ Be jokių abejonių, šie žodžiai pirmiausia skirti Viešpaties bhaktui. Kalbėdamasis su Rāmananda Rāya Viešpats Caitanya Mahāprabhu jo paklausė: „Kas iš žmonių labiausiai nusipelnė šlovės?“ Rāmananda Rāya atsakė, kad didžiausia šlovė tenka tam, kuris pagarsėja kaip didis bhaktas,

kadangi bhaktas ne tik pelno amžiną gyvenimą Vaikuṇṭhos planetose, bet ir amžinai lieka gyvųjų atmintyje materialiajame pasaulyje.

49 TEKSTAS

अहो वयं ह्यद्य पवित्रकीर्ते
त्वयैव नाथेन मुकुन्दनाथाः ।
य उत्तमश्लोकतमस्य विष्णो-
र्ब्रह्मण्यदेवस्य कथां व्यनक्ति ॥४९॥

aho vayaṁ hy adya pavitra-kīrte
tvayaiva nāthena mukunda-nāthāḥ
ya uttamaślokatamasya viṣṇor
brahmaṇya-devasya kathāṁ vyanakti

aho – o, koks gėris; *vayam* – mes; *hi* – tikrai; *adya* – šiandien; *pavitra-kīrte* – o tyriausiasis; *tvayā* – tavimi; *eva* – tikrai; *nāthena* – Viešpačiu; *mukunda* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *nāthāḥ* – būdamas Aukščiausiojo valdiniu; *ye* – tas, kuris; *uttama-śloka-tamasya* – Aukščiausiojo Dievo Asmens, šlovinamo gražiausiais posmais; *viṣṇoḥ* – Viṣṇu; *brahmaṇya-devasya* – Viešpaties, kurį garbina brahmanai; *kathām* – žodžius; *vyanakti* – pasakei.

Susirinkimo dalyviai kalbėjo toliau: O valdove Pṛthu, tu niekuo nesutepei savo gero vardo, nes šlovini brahmanų globėją – visų šlovingiausiąjį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Mums išpuolė didžiulė laimė turėti tokį valdovą kaip tu, nes tavo valdinius per gyvenimą veda Paties Viešpaties globėjiška ranka.

Komentaras: Mahārājos Pṛthu valdiniai posme teigia, kad jo globotiniai jaučiasi taip, tarsi jais rūpintųsi Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Toks valstybės vadovo vaidmens supratimas garantuoja socialinį stabilumą materialiajame pasaulyje. Vedos skelbia, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra viršiausia gyvoji būtybė ir visų gyvųjų būtybių globėjas, todėl valdovas arba aukščiausios vykdomosios valdžios įgaliojimus turintis asmuo turėtų atstovauti Aukščiausiajam Viešpačiui. Jei taip, valdovas turi teisę būti pagerbtas kaip Pats Aukščiausiasis Viešpats. Posme, be kita ko, nurodyta, kaip karalius arba valstybės vadovas gali tapti Aukščiausiojo Dievo Asmens atstovu. Pṛthu Mahārāja šlovino Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir sakė, kad

aukščiausioji valdžia yra Viešpaties Višnu rankose, todėl jis ir buvo tikras Viešpaties atstovas. Jei valstybei vadovauja toks karalius arba lyderis, dėl jos gyventojų likimo galima nesijaudinti. Tokio valstybės vadovo pirmutinė pareiga – rūpintis, kad jo šalyje būtų gerbiamos brahmanizmo kultūros tradicijos ir globojamos karvės.

50 TEKSTAS

नात्यद्भुतमिदं नाथ तवाजीव्यानुशासनम् ।
प्रजानुरागो महतां प्रकृतिः करुणात्मनाम् ॥५०॥

nātyadbhutam idaṁ nātha tavājīvyānuśāsanam
prajānurāgo mahatāṁ prakṛtiḥ karuṇātmanām

na – ne; *ati* – labai didelė; *adbhutam* – nuostabu; *idam* – tai; *nātha* – o valdove; *tava* – tavo; *ājīvya* – pajamų šaltinis; *anuśāsanam* – piliečių valdymas; *prajā* – piliečiai; *anurāgaḥ* – meilė; *mahatām* – iškilios; *prakṛtiḥ* – prigimties; *karuṇa* – gailestingas; *ātmanām* – gyvosioms būtybėms.

O valdove, valdyti šalį yra tavo nustatytoji pareiga. Tokiam iškiliam žmogui kaip tu, tai visai nesudėtingas uždavinys, nes tavo širdis kupina gailestingumo ir tau rūpi šalies piliečių gerovė. Šios savybės pelno tau šlovę.

Komentaras: Karaliaus pareiga globoti valdinius, ir todėl jis turi teisę rinkti mokesčius, kad galėtų pragyventi. Tradicinę Vedų visuomenę sudaro keturios klasės: brahmanai, *kṣatriyai, vaišyai* ir *śūdros.* Šventraščiai nurodo, kaip kiekvienas iš šios klasės atstovų turi pelnytis gyvenimui. Brahmanai moko. Tai suteikia jiems teisę priimti iš mokinių aukas ir tokiu būdu užsidirbti gyvenimui. Valdovas turėtų ginti ir globoti savo valdinius sudarydamas jiems ekonominio ir dvasinio tobulėjimo sąlygas, ir jei valdovas gerai tvarkosi, jis turi teisę rinkti duoklę. Verslininkai ir prekybininkai, aprūpinantys visuomenės narius maisto produktais, gali dalį pelno pasiimti sau, o *śūdros,* nepajėgiantys vykdyti brahmanų, *kṣatriyų* arba *vaišyų* pareigų, turėtų tarnauti aukštesniųjų visuomenės luomų atstovams, kurių atstovai atsilygina jiems patenkindami visus jų būtiniausius poreikius.

Posme vardijami tikro politinio lyderio bruožai: pirmiausia tai atjauta, rūpinimasis, kad žmonės pasiektų svarbiausią gyvenimo tikslą, t.y. taptų tyrais Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktais. Noras daryti gera būdingas visoms didžioms sieloms, o iš visų didžių sielų patys gailestingiausi ir

labiausiai atjaučiantys yra *vaiṣṇavai.* Neatsitiktinai, reikšdami savo pagarbą valdovui *vaiṣṇavui,* sakome:

vāñchā-kalpatarubhyaś ca kṛpā-sindhubhya eva ca
patitānāṁ pāvanebhyo vaiṣṇavebhyo namo namaḥ

Patenkinti visų žmonių poreikius (*vāñchā-kalpataru*) tegali prie valdžios vairo stovintis *vaiṣṇavas. Vaiṣṇavo* gailestingumas pasireiškia jo pastangomis dovanoti valdiniams aukščiausiąjį gėrį. *Vaiṣṇavas* yra *patita-pāvaṇa* (puolusių sielų gelbėtojas), nes, jei valdovas arba valstybės vadovas seks brahmanų ir *vaiṣṇavų,* kurie vadovauja misionieriškai veiklai visuomenėje, pavyzdžiu, *vaiśyai* taip pat ims pavyzdį iš brahmanų ir *vaiṣṇavų,* o *śūdros* noriai jiems tarnaus. Taip organizavus visuomenę, ji taps idealia žmonių bendrija, kurios nariai padės vienas kitam drauge pasiekti aukščiausią tobulumą.

51 TEKSTAS

अद्य नस्तमसः पारस्त्वयोपासादितः प्रभो ।
भ्राम्यतां नष्टदृष्टीनां कर्मभिर्दैवसंज्ञितैः ॥५१॥

adya nas tamasaḥ pāras tvayopāsāditaḥ prabho
bhrāmyatāṁ naṣṭa-dṛṣṭīnāṁ karmabhir daiva-saṁjñitaiḥ

adya – šiandien; *naḥ* – mūsų; *tamasaḥ* – materialiosios būties tamsos; *pāraḥ* – priešinga pusė; *tvayā* – tavimi; *upāsāditaḥ* – padidinta; *prabho* – o valdove; *bhrāmyatām* – besiblaškančių; *naṣṭa-dṛṣṭīnām* – užmiršusių apie savo gyvenimo tikslą; *karmabhiḥ* – dėl praeities darbų; *daiva-saṁjñitaiḥ* – aukštesniųjų jėgų veikiamas.

Mahārājos Pṛthu valdiniai kalbėjo toliau: Šiandien tu atvėrei mums akis ir pasakei, kaip įveikti tamsybės vandenyną. Mūsų praeities darbai ir aukštesnės jėgos pastūmėjo mus į karminės veiklos pinkles ir užmiršę apie savo gyvenimo tikslą mes blaškomės po visą visatą.

Komentaras: Posme labai svarbi reikšmė tenka žodžiams *karmabhir daiva-saṁjñitaiḥ.* Pagal mūsų veiksmų pobūdį mes sueiname į sąlytį su tam tikromis materialiosios gamtos *guṇomis,* o aukštesniųjų jėgų valia įsikūniję įvairiais fiziniais pavidalais mes ragaujame saldžius arba karčius savo praeities darbų vaisius. Taip gyvenimo tikslą užmiršusios gyvosios būtybės įsikūnija įvairiais fiziniais pavidalais ir blaškosi iš vieno visatos kampo į kitą

tai gimdamos tarp žemesniųjų gyvybės formų, tai pakildamos į aukštutines planetas. Mes klajojame po visatą nuo neatmenamų laikų ir tik dvasinio mokytojo bei Aukščiausiojo Dievo Asmens malone patiriame dvasinio gyvenimo skonį, kuris yra tarsi kelrodė žvaigždė, ir mums atsiveria galimybė tobulėti ir pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą. Būtent apie tai pastarajame posme ir kalba karaliaus Pṛthu valdiniai. Jie puikiai suvokia, kiek daug gero jiems padarė jų valdovas Mahārāja Pṛthu.

52 TEKSTAS

नमो विवृद्धसत्त्वाय पुरुषाय महीयसे ।
यो ब्रह्म क्षत्रमाविश्य बिभर्तीदं स्वतेजसा ॥५२॥

namo vivṛddha-sattvāya puruṣāya mahīyase
yo brahma kṣatram āviśya bibhartīdaṁ sva-tejasā

namaḥ – pagarba; *vivṛddha* – itin iškiliai; *sattvāya* – būčiai; *puruṣāya* – asmenybei; *mahīyase* – tam, kuris taip šlovinamas; *yaḥ* – kuris; *brahma* – brahmanizmo kultūrą; *kṣatram* – valdovo pareigų; *āviśya* – imdamasis; *bibharti* – palaikydamas; *idam* – tai; *sva-tejasā* – savo narsumu.

O valdove, egzistuodamas prigimtiniu grynuoju dorybės pavidalu, tu nepriekaištingai atstovauji Aukščiausiajam Viešpačiui. Tu garsėji savo narsumu ir esi viso pasaulio atrama, nes vykdydamas kṣatriyų priedermę skleidi brahmanizmo kultūrą ir gini visas gyvąsias būtybes.

Komentaras: Norint užtikrinti tvarką visuomenėje, valstybė privalo skleisti brahmanizmo kultūrą ir patikimai ginti visus piliečius. Mahārāja Pṛthu puikiai vykdė savo pareigas, nes jis buvo veikiamas dorybės *guṇos.* Apie tai pastarajame posme ir kalba valdiniai. Pažymėtinas posmo žodis *vivṛddha-sattvāya.* Materialiajame pasaulyje veikia trys *guṇos*: dorybė, aistra ir neišmanymas. Būtina pakilti nuo neišmanymo iki dorybės lygio, o tai padaryti tegalima praktikuojant atsidavimo tarnystę. Atsidavimo tarnystė – vienintelis būdas, leidžiantis nueiti kelią nuo žemiausiojo būties laiptelio iki aukščiausiojo. Ankstesniuose „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmuose jau kalbėta, kad iš žemiausio egzistencijos laiptelio į jos aukštumas pakylama bendraujant su bhaktais ir reguliariai klausantis jų pasakojamų „Śrīmad-Bhāgavatam“ istorijų.

śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ
hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi vidhunoti suhṛt satām

„Pirminėje atsidavimo tarnystės pakopoje, kai bhaktas klausosi istorijų apie Viešpatį ir jas perpasakoja kitiems, Viešpats, glūdintis kiekvienos gyvosios būtybės širdyje, padeda jam išgryninti sielą.“ (SB 1.2.17) Palaipsniui nusiplaudamas materijos suteptį bhaktas išsivaduoja iš aistros bei neišmanymo įtakos ir pasiekia dorybę. Aistra ir neišmanymas kursto geismus ir godumą, tačiau pasiekęs dorybę žmogus bet kuriomis gyvenimo aplinkybėmis junta vidinį pasitenkinimą ir yra laisvas nuo geismo bei godulio. Tokia dvasios būsena yra pirmas ženklas, kad pasiektas dorybės būvis. Tačiau mums būtina pakilti net virš dorybės ir pasiekti grynąją dorybę (*vivṛddha-sattvą*) – aukščiausiąją dorybės stadiją. Pasiekus šią stadiją įgyjama Krsnos sąmonė. Būtent dėl šios priežasties pastarajame posme Mahārāja Pṛthu vadinamas pasiekusiu transcendentinį būvį (*vivṛddha-sattva*). Kaip tyras bhaktas, Mahārāja Pṛthu egzistavo transcendencijos lygmeniu, tačiau rūpindamasis žmonijos gerove jis nusileido laipteliu žemiau – iki brahmano ir *kṣatriyo* lygio – ir savo galia suteikė prieglobstį visam pasauliui. Mahārāja Pṛthu buvo valdovas (*kṣatriyas*), tačiau jis taip pat buvo *vaiṣṇavas,* taigi ir brahmanas. Kaip brahmanas jis mokė valdinius, o kaip *kṣatriyas* rūpinosi jų saugumu. Mahārāja Pṛthu buvo idealus valdovas. Jis rūpinosi savo valdiniais ir gynė juos nuo visų pavojų.

Taip Bhaktivedānta baigia komentuoti dvidešimt pirmą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Mahārājos Pṛthu pamokymai“.

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Mahārāja Pṛthu susitinka su keturiais Kumārais

1 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
जनेषु प्रगृणत्स्वेवं पृथुं पृथुलविक्रमम् ।
तत्रोपजग्मुर्मुनयश्चत्वारः सूर्यवर्चसः ॥ १ ॥

maitreya uvāca
janeṣu pragṛṇatsv evaṁ pṛthuṁ pṛthula-vikramam
tatropajagmur munayaś catvāraḥ sūrya-varcasaḥ

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya tęsė pasakojimą; *janeṣu* – karalystės gyventojai; *pragṛṇatsu* – kol maldomis šlovino; *evam* – taip; *pṛthum* – Mahārāją Pṛthu; *pṛthula* – nepaprastai; *vikramam* – galingą; *tatra* – ten; *upajagmuḥ* – pasirodė; *munayaḥ* – Kumārai; *catvāraḥ* – keturi; *sūrya* – tarsi saulė; *varcasaḥ* – švytintys.

Didis išminčius Maitreya tarė: Kol karalystės gyventojai maldomis šlovino savo galingąjį karalių Pṛthu, aukojimo arenoje pasirodė keturi Kumārai, švytintys tarsi saulė.

2 TEKSTAS

तांस्तु सिद्धेश्वरान् राजा व्योम्नोऽवतरतोऽर्चिषा ।
लोकानपापान् कुर्वाणान् सानुगोऽचष्ट लक्षितान् ॥ २ ॥

tāṁs tu siddheśvarān rājā vyomno 'vatarato 'rciṣā
lokān apāpān kurvāṇān sānugo 'caṣṭa lakṣitān

tān – juos; *tu* – bet; *siddha-īśvarān* – mistinių jėgų meistrus; *rājā* – karalius; *vyomnaḥ* – iš dangaus; *avatarataḥ* – besileidžiančius; *arciṣā* – savo akinamu spindesiu; *lokān* – visas planetas; *apāpān* – tyras; *kurvāṇān* – padarančius; *sa-anugaḥ* – su savo palydovais; *acaṣṭa* – atpažino; *lakṣitān* – juos pamatęs.

Iš akinamo spindesio karalius ir jo artimiausi patikėtiniai suprato, kad iš dangaus pas juos leidžiasi keturi Kumārai – mistinių jėgų meistrai.

Komentaras: Posme keturi Kumārai pavadinti *siddheśvarān* (mistinių jėgų meistrais). Pasiekęs *yogos* aukštumas, žmogus įgyja aštuonias mistines galias: jis gali tapti mažesnis už mažiausią; lengvesnis už lengviausią, didesnis už didžiausią, gali gauti ko tik jo širdis geidžia, bet ką pavergti savo valiai ir t.t. Būdami *siddheśvaros,* keturi Kumārai turėjo visas aštuonias mistines galias, todėl ir galėjo keliauti kosmine erdve be skraidymo įtaisų. Pas Mahārāją Pṛthu iš kitos planetos jie atskriejo be kosminio laivo. Kitaip sakant, keturi Kumārai buvo kosmonautai, gebėję skrieti kosmine erdve be mechaninių skraidymo aparatų. Taip iš vienos planetos į kitą keliauja Siddhalokos gyventojai. Tačiau pastarajame posme paminėta dar viena ypatinga keturių Kumārų savybė – ten, kur jie pasirodo, nelieka nuodėmių. Mahārājos Pṛthu valdymo Žemėje laikais nusidėjėlių nebuvo, todėl Kumārai ir nutarė su juo susitikti. Paprastai jie lankosi tik tose planetose, kurių gyventojai nėra susitepę nuodėme.

3 TEKSTAS

तद्दर्शनोद्गतान् प्राणान् प्रत्यादित्सुरिवोत्थितः ।
ससदस्यानुगो वैन्य इन्द्रियेशो गुणानिव ॥ ३ ॥

tad-darśanodgatān prāṇān pratyāditsur ivotthitaḥ
sa-sadasyānugo vainya indriyeśo guṇān iva

tat – jį; *darśana* – pamatę; *udgatān* – labai trokšdami; *prāṇān* – gyvenimas; *pratyāditsuḥ* – ramiai tekantis; *iva* – kaip; *utthitaḥ* – pakilo iš vietų; *sa* – su; *sadasya* – palydovais ar sekėjais; *anugaḥ* – valdininkais; *vainyaḥ* – karalius; *indriya-īśaḥ* – gyvoji esybė; *guṇān iva* – veikiama materialiosios gamtos *guṇų.*

Išvydęs keturis Kumārus Pṛthu Mahārāja suskubo jų pasitikti. Karalius su savo dvariškiais pakilo iš vietų su tokiu veržlumu, su kokiu sąlygotos sielos juslės veržiasi prie materialiosios gamtos guṇų.

Komentaras: „Bhagavad-gītā“ (3.27) skelbia:

prakṛteḥ kriyamāṇāni guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā kartāham iti manyate

Sąlygotą sielą veikia tam tikru būdu tarpusavyje susijusios materialiosios gamtos *guṇos,* todėl ją vilioja tam tikra veikla ir ji veikia būdama visiškoje materialiosios gamtos valdžioje. Pastarajame posme Maitreya gretina Mahārāją Pṛthu su sąlygota siela, bet ne todėl, kad jis iš tikrųjų būtų sąlygota siela, o todėl, kad jo noras deramai pasveikinti Kumārus buvo toks didelis, kad rodėsi, jog valdovas negalėjo be jų išgyventi nė akimirkos. Sąlygota siela bejėgė atsispirti jutimo objektų traukai. Akys trokšta mėgautis gražiomis formomis, ausys – klausytis malonios muzikos, nosis – uosti gėlių aromatą, liežuvis – ragauti puikius valgius. Rankos, kojos, skrandis, lyties organai, protas ir visi kiti jutimo bei vykdomieji organai taip pat negali atsispirti juslių objektų traukai ir sąlygota siela yra tiesiog nepajėgi suimti savęs į rankas. Lygiai taip trokšdamas deramai sutikti keturis Kumārus, kurie buvo pasiekę tokį dvasinį lygį, kad spindėte spindėjo, negalėjo nustygti vietoje Mahārāja Pṛthu. Todėl ne tik valdovas, bet ir visa jo svita pasitikdami Kumārus pakilo ant kojų. Neveltui sakoma, kad giminingos sielos traukia viena kitą. Kiekvienas šiame pasaulyje ieško savęs vertos draugijos. Girtuoklis renkasi girtuoklių, o šventasis – šventuolių draugiją. Mahārāja Pṛthu buvo pasiekęs aukščiausią dvasinio tobulumo lygį, todėl nenuostabu, kad ieškojo tokias pat dvasines aukštumas pasiekusių Kumārų draugijos. „Pasakyk, kas tavo draugas, ir aš pasakysiu kas tu,“ – sako kita patarlė.

4 TEKSTAS

गौरवाद्यन्त्रितः सभ्यः प्रश्रयानतकन्धरः ।
विधिवत्पूजयां चक्रे गृहीताध्यर्हणासनान् ॥ ४ ॥

gauravād yantritaḥ sabhyaḥ praśrayānata-kandharaḥ
vidhivat pūjayāṁ cakre gṛhītādhyarhaṇāsanān

gauravāt – didybė; *yantritaḥ* – visiškai; *sabhyaḥ* – gerai išauklėtas; *praśraya* – nuolankiai; *ānata-kandharaḥ* – nusilenkęs; *vidhi-vat* – pagal *śāstrų* reikalavimus; *pūjayām* – garbindamas; *cakre* – atliko; *gṛhīta* – priimdami; *adhi* – įskaitant ir; *arhaṇa* – reikmenis naudojamus pasitinkant svečius; *āsanān* – vietas atsisėsti.

Karalius pasveikino didžius išminčius pagal visus šāstrų reikalavimus, ir išminčiai, atsiliepdami į sveikinimą, atsisėdo į pasiūlytas vietas. Nuginkluotas išminčių didybės karalius nedelsdamas nusilenkė jiems į kojas, taip išreikšdamas savo pagarbą ir susižavėjimą.

Komentaras: Keturi Kumārai yra dvasiniai mokytojai, priklausantys vienai iš *vaiṣṇavų sampradāyų.* Egzistuoja keturios *sampradāyos* (mokinių sekos), kuriose pagal tradiciją mokytojas perteikia žinias mokiniui: Brahma-sampradāya, Śrī-sampradāya, Kumāra-sampradāya ir Rudra-sampradāya. Vienos iš jų, o būtent Kumāra-sampradāyos, pradininkai ir buvo keturi Kumārai. Pṛthu Mahārāja labai pagarbiai pasitiko *sampradāya-ācāryas.* Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura sako: *sākṣād-dharitvena samasta-śāstraiḥ*: dvasinis mokytojas (*paramparā-ācārya*) turi būti gerbiamas kaip pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Pažymėtinas posmo žodis *vidhivat,* kuris reiškia, kad pasitikdamas transcendentinei mokinių sekai priklausančius dvasinius mokytojus (*ācāryas*), Pṛthu Mahārāja tiksliai laikėsi *šāstrų* nurodymų. Pamačius būtina nedelsiant nusilenkti. Būtent taip ir pasielgė Pṛthu Mahārāja. Pasak posmo (*praśrayānata-kandharaḥ*), jis nusilenkė Kumārams kupinas nuolankumo.

5 TEKSTAS

तत्पादशौचसलिलैर्मार्जितालकबन्धनः ।
तत्र शीलवतां वृत्तमाचरन्मानयन्निव ॥ ५ ॥

tat-pāda-śauca-salilair mārjitālaka-bandhanaḥ
tatra śīlavatāṁ vṛttam ācaran mānayann iva

tat-pāda – jų lotosines pėdas; *śauca* – nuplovusiu; *salilaiḥ* – vandeniu; *mārjita* – pasišlakstė; *alaka* – plaukus; *bandhanaḥ* – surištus; *tatra* – ten; *śīlavatām* – tinkamai išauklėto žmogaus; *vṛttam* – elgseną; *ācaran* – elgdamasis; *mānayan* – taikydamas; *iva* – kaip.

Pasėmęs vandens, kuriuo nuplovė Kumārų lotosines pėdas, karalius pasišlakstė juo plaukus. Savo išskirtine pagarba Kumārams karalius parodė pavyzdį, kaip sutikti dvasinį tobulumą pasiekusius žmones.

Komentaras: Śrī Caitanya Mahāprabhu yra pasakęs: *āpani ācari prabhu jīvere śikhāya.* Gerai žinoma, kad Śrī Caitanya Mahāprabhu laikėsi visų priesakų, kuriuos kaip *ācārya* Pats skelbė. Jis nužengė į Žemę įsikūni-

jęs bhaktu, kad skelbtų Kṛṣṇos sąmonę ir, nors kai kurios iškilios asmenybės suprato, kad Jis yra įsikūnijimas, Jis niekam neleido savęs vadinti Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimu. Net ir įsikūnijimui ar tam, kuris yra gavęs iš ypatingus įgaliojimus, nevalia skelbtis Viešpaties įsikūnijimu. Ilgainiui žmonės patys sužinos tiesą. Pṛthu Mahārāja buvo idealus valdovas *vaiṣṇavas,* todėl savo pavyzdžiu pamokė, kaip sutikti šventas asmenybes, tokias, kaip Kumārai. Pagal vediškuosius papročius, į namus atėjus šventam žmogui, reikia nuplauti jam pėdas, o po to tuo vandeniu pašlakstyti galvą sau ir savo artimiesiems. Taip pasielgęs Pṛthu Mahārāja parodė pavyzdį visiems savo valdiniams.

6 TEKSTAS

हाटकासन आसीनान् स्वधिष्ण्येष्विव पावकान् ।
श्रद्धासंयमसंयुक्तः प्रीतः प्राह भवाग्रजान् ॥ ६ ॥

hāṭakāsana āsīnān sva-dhiṣṇyeṣv iva pāvakān
śraddhā-saṁyama-saṁyuktaḥ prītaḥ prāha bhavāgrajān

hāṭaka-āsane – aukso soste; *āsīnān* – pasodintiems; *sva-dhiṣṇyeṣu* – aukuro; *iva* – kaip; *pāvakān* – ugnis; *śraddhā* – pagarba; *saṁyama* – susilaikymu; *saṁyuktaḥ* – papuoštas; *prītaḥ* – patenkintas; *prāha* – tarė; *bhava* – Viešpaties Śivos; *agra-jān* – vyresniesiems broliams.

Keturi didieji išminčiai, vyresnieji Viešpaties Śivos broliai, iškilmingai sėdėjo aukso soste ir švytėjo kaip pati aukuro ugnis. Tramdydamas užplūdusius jausmus taurusis Mahārāja Pṛthu ištarė išminčiams šiuos pagarbos persmelktus žodžius.

Komentaras: Posme Kumārai pavadinti vyresniaisiais Viešpaties Śivos broliais. Viešpats paprašė iš jo kūno pasaulį išvydusius Kumārus vesti ir pagausinti visatos gyventojų skaičių. Kūrimo apyaušryje reikėjo apgyvendinti visatą, todėl Viešpats vienas po kito leido į pasaulį sūnus ir prašė juos gausinti giminę. Tačiau keturi Kumārai atsisakė patenkinti tokį Brahmos norą. Jie norėjo visą gyvenimą likti ir visiškai atsidėti Viešpaties tarnystei. Kumārai vadinami *naiṣṭhika-brahmacaris,* nes jie davė skaistybės įžadus. Kumārų atsisakymas vesti taip užrūstino , kad jo akys paraudo ir tada iš jo tarpuakio gimė Viešpats Śiva, kitaip vadinamas Rudra. Nuo tada pyktis imtas vadinti *rudra.* Viešpats Śiva taip pat turi savo *sampradāyą,* vadinamą *Rudra-sampradāya,* kurios atstovai taip pat yra *vaiṣṇavai.*

7 TEKSTAS

पृथुरुवाच
अहो आचरितं किं मे मङ्गलं मङ्गलायनाः ।
यस्य वो दर्शनं ह्यासीद् दुर्दर्शानां च योगिभिः ॥ ७ ॥

pṛthur uvāca
aho ācaritaṁ kiṁ me maṅgalaṁ maṅgalāyanāḥ
yasya vo darśanaṁ hy āsīd durdarśānāṁ ca yogibhiḥ

pṛthuḥ uvāca – karalius Pṛthu tarė; *aho* – o Viešpatie; *ācaritam* – praktika; *kim* – kokia; *me* – mano; *maṅgalam* – sėkmė; *maṅgala-āyanāḥ* – įkūnijantis sėkmę; *yasya* – kuria; *vaḥ* – su jumis; *darśanam* – susitikimas; *hi* – tikrai; *āsīt* – tapo įmanomas; *durdarśānām* – kuriuos labai sunku išvysti; *ca* – taip pat; *yogibhiḥ* – didiesiems *yogams* mistikams.

Karalius Pṛthu tarė: O didieji išminčiai, įkūnijantys sėkmę, jus išvysti sunku net yogams mistikams. Išties, tokia galimybė išpuola itin retai. Nežinau, kokius doringus darbus esu padaręs, kad suteikėte man šią malonę ir leidote be jokių pastangų jus išvysti.

Komentaras: Kai žmogaus, kuris pasuko dvasinio tobulėjimo keliu, gyvenime įvyksta kažkas nepaprasta, tai įvyksta dėl *ajñāta-sukṛti,* nesąmoningai padarytų praeities doringų poelgių. Išvysti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį arba Jo tyrą bhaktą savo akimis yra nepaprastas įvykis, tai lemta žmogui, kuris praeityje atliko doringus darbus. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (7.28): *yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpaṁ janānāṁ puṇya-karmaṇām* – praktikuoti atsidavimo tarnystę tegali tas, kuris nusiplovė praeities nuodėmes ir atsidėjo doringai veiklai. Mahārāja Pṛthu praeityje padarė daugybę gerų darbų, ir vis dėlto stebėjosi, kad jam teko garbė išvysti keturis Kumārus. Jam atrodė, kad jis nieko doro nenuveikė. Karaliaus Pṛthu žodžiai rodo jo kuklumą, o iš tiesų jis buvo toks doringas, kad kartą prieš jį apsireiškė Pats Viešpats Viṣṇu ir išpranašavo, kad jį aplankys keturi Kumārai.

8 TEKSTAS

किं तस्य दुर्लभतरमिह लोके परत्र च ।
यस्य विप्राः प्रसीदन्ति शिवो विष्णुश्च सानुगः ॥ ८ ॥

kiṁ tasya durlabhataram iha loke paratra ca
yasya viprāḥ prasīdanti śivo viṣṇuś ca sānugaḥ

kim – kas; *tasya* – jam; *durlabha-taram* – retai pelnoma; *iha* – šiame pasaulyje; *loke* – pasaulyje; *paratra* – po mirties; *ca* – arba; *yasya* – tam, kuriuo; *viprāḥ* – brahmanai ir *vaiṣṇavai; prasīdanti* – tampa patenkinti; *śivaḥ* – sėkmę nešantis; *viṣṇuḥ* – Viešpats Viṣṇu; *ca* – taip pat ir; *sa-anugaḥ* – juos lydintis.

Viskas pasiekiama tam, kuris pelno brahmanų ir vaiṣṇavų prielankumą. Jam pasiekiamos gėrybės, apie kurias retas tegali pasvajoti ir šį gyvenimą, ir po mirties. Maža to, jis pelno sėkmę nešančių Viešpaties Śivos ir Viešpaties Viṣṇu, kurie nuolat lydi brahmanus ir vaiṣṇavus, prielankumą.

Komentaras: Viešpats Viṣṇu, kuris yra malonės vandenynas, visada glūdi brahmanų ir *vaiṣṇavų* širdyse. Apie tai byloja „Brahma-saṁhitā“ (5.38):

premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena
santaḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti
yaṁ śyāmasundaram acintya-guṇa-svarūpaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Bhaktų meilė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Govindai tokia stipri, kad Viešpats nuolatos yra jų širdyse. Viešpats šiaip ar taip glūdi visų mūsų širdyse, tačiau *vaiṣṇavai* ir brahmanai realiai jaučia Jo buvimą ir nuolat regi Viešpatį išgyvendami nuolatinį transą. Neveltui pasakyta, kad brahmanai ir *vaiṣṇavai* savo širdyse turi Viṣṇu. Kad ir kur bhaktas keliautų, drauge su juo širdyje keliauja Viešpats Viṣṇu, Śiva arba Viešpaties Viṣṇu bhaktai. Keturi Kumārai buvo brahmanai, todėl jiems atėjus pas Mahārāją Pṛthu kartu su jais atėjo ir Viešpats Viṣṇu su Savo bhaktų palyda. Taigi pelnius brahmanų bei *vaiṣṇavų* prielankumą pelnomas ir Viešpaties Viṣṇu prielankumas. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura patvirtina šią mintį eilėse, skirtose dvasiniam mokytojui: *yasya prasādād bhagavat-prasādaḥ.* Jei dvasinis mokytojas, kuris sykiu yra ir brahmanas, ir *vaiṣṇavas,* yra patenkintas mokiniu, juo yra patenkintas ir Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. O tam, kuris pelnė Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą, nėra daugiau ko siekti nei šį, nei kitą gyvenimą.

9 TEKSTAS

नैव लक्षयते लोको लोकान् पर्यटतोऽपि यान् ।
यथा सर्वदृशं सर्व आत्मानं येऽस्य हेतवः ॥ ९ ॥

naiva lakṣayate loko lokān paryaṭato 'pi yān
yathā sarva-dṛśaṁ sarva ātmānaṁ ye 'sya hetavaḥ

na – ne; *eva* – taip; *lakṣayate* – gali matyti; *lokaḥ* – žmonės; *lokān* – po visas planetas; *paryaṭataḥ* – keliaujančius; *api* – nors; *yān* – kuriuos; *yathā* – kaip ir; *sarva-dṛśam* – Supersielą; *sarve* – visuose; *ātmānam* – kiekvieno širdyje; *ye* – tas; *asya* – kosminio pasaulio; *hetavaḥ* – priežastis.

Pṛthu Mahārāja kalbėjo toliau: Jūs keliaujate po visas planetų sistemas, tačiau žmonės nemato jūsų, lygiai kaip jie nemato Supersielos, nors Supersiela glūdi visų širdyse ir mato mūsų darbus. Pažinti Supersielos negali net Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje pasakyta: *muhyanti yat sūrayaḥ.* Bandydami suvokti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį kartais net Viešpats Brahmā, Viešpats Śiva, Indra, Candra ir kiti didieji pusdieviai, visiškai sutrinka. Pavyzdžiui, kai Kṛṣṇa gyveno mūsų planetoje, Viešpats Brahmā ir karalius Indra Jo neatpažino, tad ką kalbėti apie *yogus* ir *jñānius,* kurie samprotaudami dažnai prieina prie išvados, kad Absoliuti Tiesa – Dievo Asmuo – yra beasmenė? Ne tik Kṛṣṇa, bet net ir tokie iškilūs *vaiṣṇavai,* kaip keturi Kumārai, yra nematomi paprastam žmogui, nors jie keliauja po visatą ir lankosi įvairiose planetų sistemose. Kai Sanātana Gosvāmis atėjo susitikti su Viešpačiu Śrī Caitanya Mahāprabhu, Candraśekhara Ācārya jo nepažino. Taigi Aukščiausiasis Dievo Asmuo glūdi visų širdyse, o Jo tyri bhaktai, *vaiṣṇavai,* keliauja po pasaulį, tačiau materialiosios gamtos *guṇų* veikiami žmonės neatpažįsta nei Aukščiausiojo Dievo Asmens – kosminio pasaulio šaltinio, nei *vaiṣṇavų.* Neveltui šventraščiuose pasakyta, kad materialiomis akimis Aukščiausiojo Dievo Asmens ir *vaiṣṇavų* negalima pamatyti. Norint juos išvysti būtina išgryninti savo jusles ir praktikuoti atsidavimo tarnystę. Tada palaipsniui žmogus suvokia, kas yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir kas yra *vaiṣṇavai.*

10 TEKSTAS

अधना अपि ते धन्याः साधवो गृहमेधिनः ।
यद्गृहा ह्यर्हवर्याम्बुतृणभूमीश्वरावराः ॥१०॥

adhanā api te dhanyāḥ sādhavo gṛha-medhinaḥ
yad-gṛhā hy arha-varyāmbu- tṛṇa-bhūmīśvarāvarāḥ

adhanāḥ – neturtingi; *api* – nors; *te* – jie; *dhanyāḥ* – pašlovinti; *sādhavaḥ* – šventieji; *gṛha-medhinaḥ* – tie, kurie prisirišę prie šeimos židinio; *yat-gṛhāḥ* – kurių namai; *hi* – tikrai; *arha-varya* – verti pagarbos; *ambu* – vandens; *tṛṇa* – žolės; *bhūmi* – žemės; *īśvara* – šeimininkas; *avarāḥ* – tarnai.

Net neturtingas ir prie šeimos židinio prisirišęs žmogus yra pašlovintas, jeigu jo namų slenkstį peržengė šventasis. Šlovė tam šeimininkui ir jo tarnams, kuris pasiūlė iškiliems svečiams vandens, patogiai juos pasodino ir deramai priėmė. Šlovė ir jo namams.

Komentaras: Materialiu požiūriu žmogus neturi kuo pasigirti, jeigu jis yra neturtingas, o dvasiniu – jei yra prisirišęs prie jaukaus šeimos židinio. Tačiau šventi žmonės to nepaiso, jie pasiryžę aplankyti ir vargšo, ir prie materialaus šeiminio gyvenimo prisirišusio žmogaus namus. Peržengdamas namų slenkstį šventasis atneša šlovę namų šeimininkui ir tarnams, nes priimdami svečią, jie nuplauna jam pėdas, patogiai pasodina į garbingą vietą ir kitaip reiškia pagarbą. Kitaip sakant, apsilankydamas eilinio žmogaus namuose šventas žmogus dovanoja jam savo palaiminimus ir šlovę. Todėl Vedų civilizacijos laikais šeimos žmonės kvietė šventus žmones pasisvečiuoti jų namuose, norėdami gauti jų palaiminimus. Šis paprotys gyvas Indijoje ir mūsų dienomis: šventam žmogui atviros visos durys ir priimdamas garbų svečią namų šeimininkas turi galimybę išplėsti savo dvasinį žinojimą. Tad *sannyāsio* pareiga keliauti ir suteikti malonę šeimos žmonėms, kurių dvasinės žinios yra gana skurdžios.

Čia galima paprieštarauti, kad šeimos žmonės paprastai yra neturtingi ir negali deramai sutikti šventųjų ir pamokslininkų, nes paprastai juos lydi būriai mokinių, kuriais taip pat reikia pasirūpinti. *Śāstros* skelbia, kad nuolatinę Durvāsos Munio svitą sudarė šešiasdešimt tūkstančių mokinių, o nepatenkintas priėmimu Durvāsa Munis labai pykdavo ir kartais netgi prakeikdavo šeimininką. Tačiau iš tikrųjų šeimos žmogus gali šiltai priimti šventą žmogų nepriklausomai nuo jo padėties visuomenėje ir pajamų – pakanka pasiūlyti svečiui bent geriamo vandens, o jo atsiras kiekvienuose namuose. Indijoje net ir netikėtai užsukusį paprastą svečią įprasta pavaišinti bent jau stikline vandens, jei kitokių vaišių nėra. Jei namuose nėra vandens, šeimininkas pasiūlys atsisėsti bent jau ant šiaudų patiesalo, o jei neturi ir to – tiesiog ant žemės, prieš tai nuplovęs tą vietą. Jei šeimininkas neturi net ir tokios galimybės, jis gali maldingai sudėti delnus ir pasveikinti svečią žodžiais: „Sveiki atvykę“. Jei jis negali net to padaryti, jam telieka graudžiai verkti apgailestaujant dėl savo dalios ir kartu su žmona bei vaikais nusilenkti svečiui. Jei šeimininkas taip elgsis, bet koks svečias – net šventasis ar karalius – bus patenkintas.

11 TEKSTAS

व्यालालयद्रुमा वै तेष्वरिक्ताखिलसम्पदः ।
यद्गृहास्तीर्थपादीयपादतीर्थविवर्जिताः ॥११॥

vyālālaya-drumā vai teṣv ariktākhila-sampadaḥ
yad-gṛhās tīrtha-pādīya- pādatīrtha-vivarjitāḥ

vyāla – nuodingos gyvatės; *ālaya* – landynė; *drumāḥ* – medis; *vai* – tikrai; *teṣu* – tuose namuose; *arikta* – gausiai; *akhila* – visi; *sampadaḥ* – turtai; *yat* – tie; *gṛhāḥ* – namai; *tīrtha-pādīya* – ryšium su didžių šventųjų pėdomis; *pāda-tīrtha* – vanduo, kuriuo nuplovė jų pėdas; *vivarjitāḥ* – be.

O namai, kurių durys Viešpaties bhaktams užvertos, kuriuose neatsiras net vandens jų pėdoms nuplauti, tegu jie ir tviska prabanga, yra tarsi medžio drevė, tapusi nuodingų gyvačių irštva.

Komentaras: Posme vartojamas žodis *tīrtha-pādīya* reiškia Viešpaties Višnu bhaktus, *vaiṣṇavus.* Ankstesniajame posme kalbėta apie tai, kaip sutikti brahmanus. Pastarajame posme kalbama apie *vaiṣṇavus.* Paprastai pasaulio atsižadėjimo įžadus davę atsiskyrėliai – *sannyāsiai* imasi nedėkingo darbo šviesti šeimos žmones. Skiriami *ekadaṇḍī* ir *tridaṇḍī sannyāsiai.* Didžioji dalis *ekadaṇḍī sannyāsių* yra Šaṅkarācāryos pasekėjai, todėl juos vadina *māyāvādžiais sannyāsiais,* o *tridaṇḍī-sannyāsiai* – tai Rāmānujācāryos, Madhvācāryos ir kitų *vaiṣṇavų ācāryų* sekėjai. Būtent jie imasi šio nedėkingo uždavinio. *Ekadaṇḍī sannyāsiai* suvokia, kad dvasinė siela nėra tapati kūnui, todėl pasiekia grynojo Brahmano būvį, tačiau paprastai jie yra impersonalistai. *Vaiṣṇavai* žino, kad Absoliuti Tiesa yra Aukščiausiasis Asmuo – beasmenio Brahmano šaltinis. Šio teiginio teisingumą patvirtina „Bhagavad-gītā“ (14.27): *brahmaṇo hi pratiṣṭhāham.* Vadinasi, žodis *tīrtha-pādīya* taikytinas *vaiṣṇavams.* „Bhāgavatam“ (1.13.10) be kita ko sakoma: *tīrthī-kurvanti tīrthāni.* Žemė, kuria žengia *vaiṣṇavo* koja, tampa *tīrtha* (šventa piligrimystės vieta). *Vaiṣṇavų sannyāsiai* keliauja po pasaulį, kad savo lotosinėmis pėdomis palietę žemę paverstų ją šventa. Namai, kuriuose *vaiṣṇavų* nepasitinka taip, kaip rekomenduoja ankstesnis posmas, šiame posme pavadinti nuodingų gyvačių lizdu. Gyvatės mėgsta apsivyti santalmedžių (vertinga medžių veislė) kamienus. Jie vėsūs ir gyvatės, kurioms dėl nuodingų ilčių labai karšta, ieško santalmedžių norėdamos atsivėsinti. Lygiai taip ir daugelis turtingų žmonių laiko sarginius šunis arba sargybinius, o ant durų išsikelia įspėjančius ženklus „Įeiti draudžiama“,

„Pašaliniams įeiti draudžiama“, „Atsargiai, piktas šuo“ ir t.t. Vakaruose į privačias valdas užklydusį žmogų šeimininkas gali net nušauti, ir tai nebus laikoma nusikaltimu. Taip elgiasi demoniškos prigimties šeimos žmonės – neveltui posmas jų namus palygina su nuodingų gyvačių irštva. Gyvatės iš prigimties piktos – mažai kuo nuo jų skiriasi ir tokiuose namuose gyvenantys žmonės. Kai jie ima lieti pagiežą ant šventų žmonių, jie tampa dar pavojingesni. Cāṇakya Paṇḍitas sako, kad pasaulyje yra du tulžingi padarai: gyvatė ir piktavalis žmogus. Tačiau piktavalis žmogus pavojingesnis už gyvatę, nes gyvatę gali sutramdyti užkeikimo *mantros* arba tam tikros vaistažolės, o tulžingo žmogaus nesutramdys niekas.

12 TEKSTAS

स्वागतं वो द्विजश्रेष्ठा यद्व्रतानि मुमुक्षवः ।
चरन्ति श्रद्धया धीरा बाला एव बृहन्ति च ॥१२॥

svāgataṁ vo dvija-śreṣṭhā yad-vratāni mumukṣavaḥ
caranti śraddhayā dhīrā bālā eva bṛhanti ca

su-āgatam – sveiki atvykę; *vaḥ* – jūs; *dvija-śreṣṭhāḥ* – geriausieji iš brahmanų; *yat* – kurių; *vratāni* – įžadai; *mumukṣavaḥ* – tų, kurie trokšta išsivadavimo; *caranti* – elgiatės; *śraddhayā* – su didžiu tikėjimu; *dhīrāḥ* – susivaldę; *bālāḥ* – berniukai; *eva* – kaip; *bṛhanti* – laikotės; *ca* – taip pat.

Sveikindamas keturis Kumārus, Mahārāja Pṛthu pavadino juos geriausiais iš brahmanų. Nuo pat gimimo, sakė jis, jūs griežtai laikotės skaistos įžadų ir, nors visada atrodote kaip maži vaikai, už jūsų pečių didžiulė išsivadavimo paieškų patirtis.

Komentaras: Kumārai ypatingi tuo, kad nuo pat gimimo laikosi skaistos įžadų, *brahmacaryos.* Išaugus iš vaikystės amžiaus ir tampant jaunuoliu dažnai sunku susitvarkyti su savo jausmais ir laikytis skaistybės, todėl Kumārai sąmoningai pasirinko likti keturmečių penkiamečių vaikų kūnuose, nes tokio amžiaus vaikai neturi seksualinių troškimų. Toks yra išskirtinis keturių Kumārų bruožas, neveltui Mahārāja Pṛthu pavadino juos geriausiais iš brahmanų. Jis vadina Kumārus *dvija-śreṣṭhāḥ* (geriausi iš brahmanų) ne tik todėl, kad jų tėvas buvo iškiliausias brahmanas (Viešpats Brahmā), bet ir todėl, kad jie yra *vaiṣṇavai.* Kaip jau sakėme, Kumārai įkūrė savo *sampradāyą* (mokinių seka). Ši *sampradāya* tebeegzistuoja

mūsų dienomis ir vadinasi Nimbārka-sampradāya. Nimbārka-samradāya yra viena iš keturių *vaiṣṇavų ācāryų sampradāyų.* Mahārāja Pṛthu garsiai reiškė savo susižavėjimą keturiais Kumārais, nes Kumārai nuo pat gimimo laikėsi *brahmacaryos* įžadų. Tačiau dar svarbiau jam yra tai, kad Kumārai yra *vaiṣṇavai.* Apie tai byloja žodžiai *vaiṣṇava-śreṣṭhāḥ,* kuriais jis kreipiasi į Kumārus. Kitaip sakant, žmogus turėtų reikšti pagarbą *vaiṣṇavui* nepriklausomai nuo jo kilmės. *Vaiṣṇave jāti-buddhiḥ. Vaiṣṇavas* nevertintinas pagal kilmę. *Vaiṣṇavas* visada yra geriausias iš brahmanų, todėl jam dera rodyti pagarbą ne kaip paprastam, bet kaip geriausiam iš brahmanų.

13 TEKSTAS

कच्चिन्नः कुशलं नाथा इन्द्रियार्थार्थवेदिनाम् ।
व्यसनावाप एतस्मिन् पतितानां स्वकर्मभिः ॥१३॥

kaccin naḥ kuśalaṁ nāthā indriyārthārtha-vedinām
vyasanāvāpa etasmin patitānāṁ sva-karmabhiḥ

kaccit – ar; *naḥ* – mūsų; *kuśalam* – sėkmė; *nāthāḥ* – o valdovai; *indriya-artha* – jusliniai malonumai kaip aukščiausias gyvenimo tikslas; *artha-vedinām* – tie, kurie siekia vien juslinių malonumų; *vyasana* – ligą; *āvāpe* – pelnė; *etasmin* – materialiajame gyvenime; *patitānām* – tie, kurie puolė; *sva-karmabhiḥ* – patys.

Pṛthu Mahārāja paklausė išminčių, kas nutinka žmonėms, kurie dėl savo praeities darbų atsidūrė pavojų kupino materialaus gyvenimo pinklėse. Ar gali jie, siekiantys vien juslinių malonumų, būti laimingi?

Komentaras: Mahārāja Pṛthu neklausė Kumārų, ar jie patys yra laimingi, nes žinojo, kad laimė niekada nenusigręžia nuo Kumārų, kurie nuo pat gimimo laikosi skaistybės įžadų. Visiškai pasinėrę į transcendentinę veiklą jie nepažįsta nesėkmės. Kitaip sakant, griežtai dvasinio gyvenimo normų besilaikančius brahmanus ir *vaiṣṇavus* visada lydi sėkmė. Keldamas šį klausimą, Pṛthu Mahārāja turėjo galvoje pats save, nes jis buvo šeimos žmogus ir dar be to karalius. Karaliai yra ne tik *gṛhāsthos,* kurie paprastai gyvena jusliniais malonumais, jiems kartais tenka rengti medžiokles ir žudyti žvėris, nes nelavindami ginklų valdymo įgūdžių, jie nebus pajėgūs įveikti priešų, o žudymas žmogui nieko gero nežada. *Kṣatriyams* leistinos

keturios nuodėmės: turėti nesantuokinių seksualinių ryšių, valgyti mėsą, gerti vyną ir žaisti azartinius lošimus. Kartais dėl politinių sumetimų jiems tenka nusidėti. Pavyzdžiui, *kṣatriyai* negali atsisakyti dalyvauti azartiniuose žaidimuose. Ryškus pavyzdys yra Pāṇḍavai. Kai Pāṇḍavų varžovas Duryodhana metė jiems iššūkį kviesdamas sužaisti kauliukais iš jų karalystės, Pāṇḍavai negalėjo atsisakyti. Taip jie prarado karalystę. Maža to, Kauravai jų akivaizdoje įžeidė jų žmoną. *Kṣatriyas* negali atsisakyti kviečiamas į mūšį. Turėdamas tai galvoje, Pṛthu Mahārāja ir klausė, ar jam yra likusi bent mažiausia viltis išsigelbėti. *Gṛhāsthos* gyvenimas kupinas pavojų, kadangi *gṛhāstha* linkęs į juslinius malonumus, o žmogus, pataikaujantis savo juslėms, visada rizikuoja. Šventraščiai sako, kad materialusis pasaulis – tai vieta, kur mūsų kiekviename žingsnyje tyko pavojai (*padaṁ padaṁ yad vipadāṁ na teṣām*) (SB 10.14.58). Materialiajame pasaulyje visi kovoja dėl galimybės patirti juslinius malonumus. Norėdamas išsiaiškinti šiuos klausimus, Mahārāja Pṛthu klausia keturių Kumārų apie nusikaltusias sąlygotas sielas, kurios dėl praeities nuodėmių priverstos kentėti materialiajame pasaulyje. Ar jos turi galimybę pasukti sėkmę lemiančiu dvasinio tobulėjimo keliu? Labai svarbi reikšmė tenka šio posmo žodžiams *indriyārthārthavedinām* (žmonės, kuriuos tedomina jusliniai malonumai). Jis juos vadina *patitānām,* puolusiais. Iškilnia asmenybe laikytinas tik tas, kuris liovėsi ieškojęs juslinių malonumų. Kitas labai svarbus posmo žodis – *sva-karmabhiḥ.* Žmogaus nuopuolio priežastis – jo praeities nuodėmės. Atsakomybė gula ant mūsų pečių, nes nuopuolį patyrėme dėl savo veiklos. Kai žmogus pasikeičia ir ima praktikuoti atsidavimo tarnystę, prieš jį atsiveria šviesios ateities perspektyvos.

14 TEKSTAS

भवत्सु कुशलप्रश्न आत्मारामेषु नेष्यते ।
कुशलाकुशला यत्र न सन्ति मतिवृत्तयः ॥१४॥

bhavatsu kuśala-praśna ātmārāmeṣu neṣyate
kuśalākuśalā yatra na santi mati-vṛttayaḥ

bhavatsu – jums; *kuśala* – sėkmė; *praśnaḥ* – klausimas; *ātma-ārāmeṣu* – tam, kuris nuolat paniręs į dvasinę palaimą; *na iṣyate* – nereikalingas; *kuśala* – laimė; *akuśalāḥ* – nelaimė; *yatra* – kur; *na* – niekada; *santi* – yra; *mati-vṛttayaḥ* – prasimanymas.

Pṛthu Mahārāja kalbėjo toliau: Garbieji išminčiai, nėra prasmės klausti, ar jūs laimingi, nes jūs nuolat panirę į dvasinę palaimą. Jums svetimos žmogaus proto išgalvotos „laimės“ ir „nelaimės“ sąvokos.

Komentaras: „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Antya* 4.176) rašoma:

’dvaite’ bhadrābhadra-jñāna, saba – ’manodharma’
’ei bhāla, ei manda,’ – ei saba ’bhrama’

Sąvokos „laimė“ ir „nelaimė“ yra žmogaus proto išgalvotos, nes ir „laimė“, ir „nelaimė“ – pojūčiai, kuriuos patiria materialiajame pasaulyje atsidūrusi gyvoji būtybė. Tai iliuzija, *ātma-māya.* Mes klaidingai laikome save materijos kūriniais, lygiai kaip sapnuojantis žmogus klaidingai laiko save vienu iš sapnuojamų įvykių dalyvių. Savo prigimtimi dvasinė siela yra transcendentiška ir materija prieš ją bejėgė. Materijos burtai – tai savotiška haliucinacija, sapnas. „Bhagavad-gītoje“ (2.62), be kita ko, sakoma: *saṅgāt sañjāyate kāmaḥ.* Suėjus į sąlytį su materija mums atsiranda dirbtiniai materialūs poreikiai. *Dhyāyato viṣayān puṁsaḥ saṅgas teṣūpajāyate.* Kai užmirštame savo tikrąją skirtį ir norime džiaugtis materialiojo pasaulio gėrybėmis, prabunda materialūs troškimai ir mes imame ieškoti materialių malonumų. Kai tiktai mūsų galvoje gimsta mintis apie materialius malonumus, mes jos nebegalime atsikratyti. Mus užvaldo aistra materialiems malonumams. O kai iliuziniai malonumai nesuteikia mums tikros laimės, mūsų sąmonė sukuria dar vieną chimerą – pyktį, kurio pasireiškimas priverčia mus dar stipriau susipainioti iliuzijos pinklėse. Įklimpę į iliuzijos liūną, užmirštame apie saitus su Kṛṣṇa, o juos praradę netenkame intelekto ir dar giliau smunkame į materialiosios būties liūną. „Bhagavad-gītoje“ (2.63) pasakyta:

krodhād bhavati sammohaḥ sammohāt smṛti-vibhramaḥ
smṛti-bhraṁśād buddhi-nāśo buddhi-nāśāt praṇaśyati

Atsidūrę materialiajame pasaulyje prarandame dvasinę sąmonę, imame mąstyti „laimės“, „nelaimės“ kategorijomis, tačiau savo dvasinę esmę suvokusioms sieloms, *ātmārāmoms,* šios sąvokos nesuprantamos. *Ātmārāmos,* t.y. žmonės, suvokę savojo „aš“ esmę, patiria vis didesnį dvasinį džiaugsmą ir pagaliau pasiekia tokią dvasinio tobulumo pakopą, kuri leidžia jiems tiesiogiai bendrauti su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Toks yra aukščiausias gyvenimo tikslas, jo tobulumas. Iš pradžių Kumārai buvo dvasiškai susivokę impersonalistai, tačiau ilgainiui juos vis labiau ir labiau ėmė žavėti Aukščiausiojo Dievo Asmens žygiai. Taigi pasinėrusiems į atsidavimo tar-

nystę neegzistuoja du priešybių poliai „laimė“ ir „nelaimė. Štai kodėl Pṛthu Mahārāja nė neklausė Kumārų, ar jie laimingi, jis teiravosi, kaip jam pačiam būti laimingam.

15 TEKSTAS

तदहं कृतविश्रम्भः सुहृदो वस्तपस्विनाम् ।
सम्पृच्छे भव एतस्मिन् क्षेमः केनाञ्जसा भवेत् ॥१५॥

tad ahaṁ kṛta-viśrambhaḥ suhṛdo vas tapasvinām
sampṛcche bhava etasmin kṣemaḥ kenāñjasā bhavet

tat – todėl; *aham* – aš; *kṛta-viśrambhaḥ* – būdamas įsitikinęs; *su-hṛdaḥ* – draugas; *vaḥ* – mūsų; *tapasvinām* – kenčiančių materialias kančias; *sampṛcche* – noriu sužinoti; *bhave* – šiame materialiajame pasaulyje; *etasmin* – tai; *kṣemaḥ* – aukščiausia tikrovė; *kena* – kaip; *añjasā* – neatidėliojant; *bhavet* – gali būti pasiekta.

Esu įsitikinęs, kad tokie žmonės kaip jūs yra vieninteliai materialiosios būties liepsnose kenčiančios žmonijos draugai. Todėl klausiu jūsų, kaip gyvenant materialiajame pasaulyje kuo greičiau pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą.

Komentaras: Kai šventieji beldžiasi į duris, kad susitiktų su žmonėmis, kurie yra visa galva pasinėrę į materialų gyvenimą, jie neieško asmeninės naudos. Šventieji beldžiasi į materialistų duris, norėdami papasakoti jiems, kas jiems iš tikrųjų naudinga. Tai žinodamas ir užuot gaišęs laiką bei klausinėjęs Kumārų, kaip jiems sekasi, Mahārāja Pṛthu nutarė išsyk išsiaiškinti, kaip jam kuo greičiau išsilaisvinti iš pavojaus kupinos materialiosios būties gniaužtų. Beje, nereikėtų manyti, kad Mahārāja Pṛthu iškėlė šį klausimą rūpindamasis vien tik savimi. Jis klausė, norėdamas pamokyti paprastus žmones, kurie privalo žinoti, kad sutikę savo gyvenimo kelyje didį šventąjį, jie turėtų pripažinti jo autoritetą dvasiniuose dalykuose ir klausti, kaip atsikratyti materialių kančių. Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura rašo: *saṁsāra-viṣānale, divāniśi hiyā jvale, juḍāite nā kainu upāya* – „Materialioms kančioms nematyti galo, mūsų širdys skęsta liepsnose ir nėra jokios išeities.“ Materialistus taip pat galima pavadinti *tapasviais. Tapasvis* – tai žmogus, kuris patiria nuolatines materialias kančias. Padaryti galą materialioms

kančioms tegalima kartojant Hare Kṛṣṇa *mantrą.* Vienoje iš savo giesmių Narottama dāsa Ṭhākura sako: *golokera prema-dhana, harināma-saṅkīrtana, rati nā janmila kene tāya.* Jis sielvartauja, kad transcendentiniai Hare Kṛṣṇa *mahā-mantros* garsai nešildo jo širdies. Apibendrinant galima pasakyti, kad kenčia visi, kas gyvena materialiajame pasaulyje, ir jei žmogus nori atsikratyti kančių, jis turi kreiptis į šventus ir tyrus Viešpaties bhaktus ir kartoti Hare Kṛṣṇa *mahā-mantrą*: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Materialistiškai gyvenančiam žmogui tai vienintelis kelias į laimę.

16 TEKSTAS

व्यक्तमात्मवतामात्मा भगवानात्मभावनः ।
स्वानामनुग्रहायेमां सिद्धरूपी चरत्यजः ॥१६॥

vyaktam ātmavatām ātmā bhagavān ātma-bhāvanaḥ
svānām anugrahāyemāṁ siddha-rūpī caraty ajaḥ

vyaktam – aiškus; *ātma-vatām* – transcendentalistų; *ātmā* – gyvenimo tikslas; *bhagavān* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *ātma-bhāvanaḥ* – visuomet trokštantis, kad gyvosios esybės tobulėtų; *svānām* – kurio bhaktai; *anugrahāya* – kad apreikštų malonę; *imām* – tokiu būdu; *siddha-rūpī* – visiškai dvasiškai susivokę; *carati* – keliauja; *ajaḥ* – Nārāyaṇa.

Svarbiausias Aukščiausiojo Dievo Asmens rūpestis – dvasinis gyvųjų esybių, kurios yra neatsiejamos Jo dalelytės, tobulėjimas. Vardan jų gerovės Viešpats keliauja po pasaulį dvasiškai susivokusių sielų, tokių kaip jūs, pavidalu.

Komentaras: Egzistuoja kelių kategorijų transcendentalistai – *jñāniai* impersonalistai, *yogai* mistikai ir Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktai. Kumārai buvo *yogai* ir *jñāniai,* o vėliau tapo bhaktais. Iš pradžių jie buvo impersonalistai, tačiau vėliau pasirinko atsidavimo tarnystės kelią, todėl jie laikytini geriausiais iš transcendentalistų. Bhaktai atstovauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui ir norėdami padėti sąlygotosioms sieloms atgauti savo prigimtinę savimonę jie keliauja po visatas, pasakodami jų gyventojams apie Kṛṣṇos sąmonę. Geriausiuosius iš Viešpaties tarnų vadina *ātmavat,* nes jie visiškai įsisąmonino Aukščiausiąją Sielą. Aukščiausiasis

Dievo Asmuo, kuris Paramātmos pavidalu glūdi kiekvienos gyvosios būtybės širdyje, stengiasi padėti gyvosioms būtybėms pakilti iki Kṛṣṇos sąmonės lygio. Neveltui Viešpatį vadina *ātma-bhāvana.* Aukščiausiasis Dievo Asmuo visuomet stengiasi nušviesti individualiosios sielos protą, kad ši surastų kelią pas Jį. Viešpats kaip ištikimas draugas visada yra šalia gyvosios esybės ir tenkina būtiniausias jos poreikius, atsižvelgdamas į jos troškimus.

Pažymėtinas šio posmo žodis *ātmavatām.* Bhaktų yra trys kategorijos: *kaniṣṭha-adhikāriai, mādhyama-adhikāriai* ir *uttama-adhikāriai,* kitaip sakant, neofitai, pamokslininkai ir *mahā-bhāgavatos* – bhaktai, kurie pasiekė aukščiausios dvasinės savivokos pakopą. *Mahā-bhāgavata* – tai tas, kuris iki galo suvokė Vedų prasmę ir tapo bhaktu. Toks bhaktas yra ne tik pats įsitikinęs, kad aukščiausias gyvenimo tikslas yra atsidavimo tarnystė, bet remdamasis autoritetingu Vedų žodžiu gali tuo įtikinti ir kitus. Jis suvokia, kad visos gyvosios esybės yra neatsiejamos Aukščiausiojo Viešpaties dalelės, todėl visos gyvosios esybės jam yra vienodos. *Madhyama-adhikāris* (pamokslininkas) taip pat gerai išmano *śāstras* ir moka įtikinamai perteikti jų žodį, tačiau jis nevienodai vertina tuos, kurie palankūs Kṛṣṇai, ir tuos, kurie priešiškai nusiteikę Jo atžvilgiu. Kitaip sakant, *mādhyama-adhikāris* demonams nepamokslauja. O dėl bhakto neofito (*kaniṣṭha-adhikāris*), tai reikia pasakyti, kad *śāstras* jis išmano ne itin gerai, tačiau šventai tiki Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Kumārai buvo *mahā-bhāgavatos,* nes prieš tapdami bhaktais, jie nuodugniai išstudijavo Absoliučią Tiesą, t.y. perprato Vedų prasmę. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats skelbia turįs daugybę tarnų, tačiau patys brangiausi Jam yra tie, kurie perprato Vedas. Visi siekia kažko, kas jų supratimu yra geriausia. Kūniško požiūrio į būtį saistomi *karmiai* siekia patirti kuo daugiau juslinių malonumų, *jñāniai* veržiasi į tobulumą, kurį suvokia kaip susiliejimą su Viešpaties švytėjimu, o bhaktui tobulumas yra skelbti Aukščiausiojo Dievo Asmens šlovę visame pasaulyje. Štai kodėl tikri Aukščiausiojo Viešpaties atstovai yra būtent bhaktai. Kai bhaktai keliauja po pasaulį, iš tikrųjų po pasaulį keliauja Pats Nārāyaṇa, nes savo širdyje jie turi Nārāyaṇą ir šlovina Jį kiekviename žingsnyje. Nārāyaṇos vietininkas tapatingas Pačiam Nārāyaṇai, tačiau jis neturėtų laikyti savęs Nārāyaṇa, kaip tai įprasta *māyāvādžiams.* Paprastai *māyāvādžiai* bet kurį *sannyāsį* vadina Nārāyaṇa. Jų manymu, davęs *sannyāsio* įžadus žmogus prilygsta Nārāyaṇai arba tampa Pačiu Nārāyaṇa. Tačiau *vaiṣṇavai* laikosi kitos nuomonės, būtent apie tai ir kalba Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura.

sākṣād-dharitvena samasta-śāstrair
uktas tathā bhāvyata eva sadbhiḥ

kintu prabhor yaḥ priya eva tasya
vande guroḥ śrī-caraṇāravindam

Pagal *vaiṣṇavų* filosofiją, bhaktas tapatingas Nārāyaṇai ne todėl, kad pats tapo Nārāyaṇa, o todėl, kad jis yra Jo artimiausias tarnas. Rūpindamosi žmonijos gerove šios taurios asmenybės imasi dvasinių mokytojų vaidmens. Todėl Nārāyaṇos žodį skelbiantis dvasinis mokytojas laikytinas ir gerbtinas kaip Pats Nārāyaṇa.

17 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
पृथोस्तत्सूक्तमाकर्ण्य सारं सुष्ठु मितं मधु ।
स्मयमान इव प्रीत्या कुमारः प्रत्युवाच ह ॥१७॥

maitreya uvāca
pṛthos tat sūktam ākarṇya sāraṁ suṣṭhu mitaṁ madhu
smayamāna iva prītyā kumāraḥ pratyuvāca ha

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya tęsė pasakojimą; *pṛthoḥ* – karaliaus Pṛthu; *tat* – tą; *sūktam* – Vedų išvadą; *ākarṇya* – girdėdamas; *sāram* – esminę; *suṣṭhu* – tinkamą; *mitam* – lakonišką; *madhu* – malonią klausai; *smayamānaḥ* – šypsodamasis; *iva* – kaip; *prītyā* – labai patenkintas; *kumāraḥ* – davęs įžadą nevesti; *pratyuvāca* – atsakė; *ha* – taip.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Išklausęs malonius, lakoniškus ir kartu prasmingus Pṛthu Mahārājos žodžius, kurie buvo pasakyti laiku ir vietoje, didžių išminčių vadovas Sanat-kumāras patenkintas nusišypsojo ir taip tarė.

Komentaras: Kalba, kuria Pṛthu Mahārāja kreipėsi į keturis Kumārus, turėjo daug privalumų ir buvo verta didžiausio pagyrimo. Oratorius privalo tinkamai parinkti žodžius, ir jo kalba turėtų būti maloni ausiai ir būti tinkama atsižvelgiant į situaciją. Tik tuomet ją galima pavadinti turininga. Pṛthu Mahārāja buvo tyras bhaktas, tad ir jo kalba pasižymėjo visais šiais privalumais. *Yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ* – „Kas šventai tiki Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir ištikimai Jam tarnauja, tas išsiugdo tauriausius būdo bruožus.“ (SB 5.18.12) Kumārams labai patiko karaliaus kalba ir ją išklausęs Sanat-kumāras taip tarė.

18 TEKSTAS

सनत्कुमार उवाच
साधु पृष्टं महाराज सर्वभूतहितात्मना ।
भवता विदुषा चापि साधूनां मतिरीदृशी ॥१८॥

sanat-kumāra uvāca
sādhu pṛṣṭaṁ mahārāja sarva-bhūta-hitātmanā
bhavatā viduṣā cāpi sādhūnāṁ matir īdṛśī

sanat-kumāraḥ uvāca – Sanat-kumāras tarė; *sādhu* – šventas; *pṛṣṭam* – klausimas; *mahārāja* – brangus karaliau; *sarva-bhūta* – visos gyvosios esybės; *hita-ātmanā* – to, kuris linki gero visiems; *bhavatā* – tavo; *viduṣā* – išprususio; *ca* – ir; *api* – nors; *sādhūnām* – šventųjų; *matiḥ* – intelektas; *īdṛśī* – toks.

Sanat-kumāras tarė: O valdove, tavo klausimai puikūs, jie naudingi visoms gyvosioms esybėms, visų pirma todėl, kad juos iškėlei tu, nes tu visada rūpiniesi aplinkinių gerove. Tu klausei apie tai, ką pats puikiausiai žinai. Klausei todėl, kad taip elgiasi visi šventi žmonės. Tai išmintingas elgesys ir jis vertas valdovo vardo.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu puikiai išmanė transcendentinį mokslą, bet kreipdamasis į Kumārus jis teigė, kad dvasiniuose klausimuose nieko neišmano. Dalykas tas, kad ir labiausiai išsimokslinę žmonės, kalbėdami su viršesniais už save žmonėmis, turi jų klausinėti. Pavyzdžiui, Arjuna klausinėjo Kṛṣṇos tarsi neišmanytų transcendentinio mokslo, nors iš tikrųjų buvo tikras šios srities žinovas. Pṛthu Mahārāja taip pat buvo labai apsišvietęs, tačiau kalbėdamas su Kumārais ėmėsi neišmanėlio vaidmens. Klausinėdami Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir Jo bhaktus, pasaulio didžiūnai iš tikrųjų rūpinasi paprastų žmonių gerove. Todėl kartais jie imasi neišmanėlių vaidmens ir nuolankiai klausinėja tų, kurie užima aukštesnę padėtį visuomenėje arba jų akyse yra autoritetai.

19 TEKSTAS

सङ्गमः खलु साधूनामुभयेषां च सम्मतः ।
यत्सम्भाषणसम्प्रश्नः सर्वेषां वितनोति शम् ॥१९॥

saṅgamaḥ khalu sādhūnām ubhayeṣāṁ ca sammataḥ
yat-sambhāṣaṇa-sampraśnaḥ sarveṣāṁ vitanoti śam

saṅgamaḥ – bendravimas; *khalu* – tikrai; *sādhūnām* – bhaktų; *ubhayeṣām* – abiem; *ca* – taip pat; *sammataḥ* – įtikinamas; *yat* – kuris; *sambhāṣaṇa* – pokalbis; *sampraśnaḥ* – klausimas ir atsakymas; *sarveṣām* – visų; *vitanoti* – auga; *śam* – tikroji laimė.

Kai bhaktai susirenka drauge, jų pokalbiai, jų klausimai ir atsakymai leidžia kalbėtojui ir klausytojams padaryti įtikinamas išvadas. Tokie susibūrimai naudingi visiems dalyvaujantiems, padėdami pasiekti tikrąją laimę.

Komentaras: Vienintelis būdas teisingai suprasti visagalį Aukščiausiojo Dievo Asmens žodį – klausytis Jo bhaktų pokalbių. Pavyzdžiui, „Bhagavad-gītā“ seniai ir gerai žinoma pasaulyje, ypač Vakaruose, tačiau iki šiol niekas iš to neturėjo realios naudos, nes „Bhagavad-gītos“ turinys nebuvo aptariamas bhaktų draugijoje. Iki buvo įkurtas Kṛṣṇos sąmonės judėjimas, nė vienas žmogus Vakaruose netapo Kṛṣṇos tarnu. Tačiau kai tik „Bhagavad-gītā“ buvo pateikta skaitytojui tokia, kokia ji pasiekė mus mokinių seka, dvasinės išminties teikiama nauda išsyk įgavo apčiuopiamas formas.

Vienas iš keturių Kumārų – Sanat-kumāras sakė Pṛthu Mahārājai, kad jų susitikimas naudingas ne tik Pṛthu Mahārājai, bet ir jiems patiems. Pavyzdžiui, kai Nārada Munis ėmė klausinėti Viešpatį Brahmą apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Viešpats Brahmā padėkojo Nāradai už jam suteiktą galimybę kalbėti apie Aukščiausiąjį Viešpatį. Taigi pokalbiai, kuriuose šventasis klausinėja kitą šventąjį apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį arba apie galutinį gyvenimo tikslą, turi didžiulį dvasinį užtaisą, ir tokie pokalbiai naudingi visiems, kas juose dalyvauja. Jie duoda ne tik trumpalaikę, bet ir ilgalaikę naudą.

Žodį *ubhayeṣām* interpretuoti galima įvairiai. Paprastai žmonės skirstomi į dvi kategorijas: materialistus ir transcendentalistus. Klausydamiesi bhaktų pokalbių nemažą naudą gaus tiek materialistai, tiek ir transcendentalistai. Bendraudami su bhaktais materialistai ima vadovautis teisingo gyvenimo principais ir įgyja daugiau galimybių tapti bhaktais bei suvokti tikrąją gyvosios esybės skirtį. Tas, kuris bendrauja su bhaktais, kitą gyvenimą gims žmogumi arba po mirties amžiams ištrūks iš materijos nelaisvės ir sugrįš namo, atgal pas Dievą. Taigi bhaktų diskusijos teikia žmogui tiek materialinę, tiek ir dvasinę naudą. Jos naudingos ir kalbėtojui, ir klausytojams, ir *karmiams,* ir *jñāniams.* Dvasinių klausimų aptarimas bhaktų bendrijoje išganingas visiems be išimties. Neatsitiktinai Kumārai pripažino, kad

bendravimas su karaliumi buvo naudingas ne tik karaliui, bet ir jiems patiems.

20 TEKSTAS

अस्त्येव राजन् भवतो मधुद्विषः
पादारविन्दस्य गुणानुवादने ।
रतिर्दुरापा विधुनोति नैष्ठिकी
कामं कषायं मलमन्तरात्मनः ॥२०॥

asty eva rājan bhavato madhudviṣaḥ
pādāravindasya guṇānuvādane
ratir durāpā vidhunoti naiṣṭhikī
kāmaṁ kaṣāyaṁ malam antar-ātmanaḥ

asti – yra; *eva* – tikrai; *rājan* – o valdove; *bhavataḥ* – tavo; *madhu-dviṣaḥ* – Viešpaties; *pāda-aravindasya* – lotosinių pėdų; *guṇa-anuvādane* – šlovinimui; *ratiḥ* – potraukis; *durāpā* – labai sunku; *vidhunoti* – nuplauna; *naiṣṭhikī* – tvirtas; *kāmam* – susijęs su geismu; *kaṣāyam* – geidulių papuošimas; *malam* – purvina; *antaḥ-ātmanaḥ* – iš širdies gelmių.

Sanat-kumāras tęsė: O valdove, tavo sieloje jau nubudo polinkis šlovinti Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosines pėdas. Išsiugdyti šį norą nepaprastai sunku, tačiau, kai žmogaus tikėjimas į Viešpatį sutvirtėja, jo širdyje nelieka vietos geismui.

Komentaras:

satāṁ prasaṅgān mama vīrya-saṁvido
bhavanti hṛt-karṇa-rasāyanāḥ kathāḥ
taj-joṣaṇād āśv apavarga-vartmani
śraddhā ratir bhaktir anukramiṣyati
(SB 3.25.25)

Bendraujant su bhaktu, Aukščiausiojo Dievo Asmens malone materialisto širdis apsivalo nuo materijos sutepties. Joje nelieka vietos geismui ir ji ima spindėti kaip nušveistas sidabras. Iš tikrųjų gyvoji būtybė neturi nieko bendra su jusliniais malonumais ir geiduliais. Tai greičiau jos vaizduotės padarinys, savotiškas sapnas. Bendraudama su tyrais bhaktais gyvoji būtybė nubunda iš sapno. Kai siela suvokia savo prigimtį ir supranta, kad

yra sukurta amžinai tarnystei Viešpačiui, ji atgauna savo ankstesnę didybę. Pṛthu Mahārāja jau buvo suvokęs savo dvasinę esmę, todėl juto norą šlovinti Aukščiausiojo Dievo Asmens darbus, kuris yra natūralus visoms gyvosioms būtybėms. Todėl Kumārai užtikrino valdovą, kad jis niekad netaps Aukščiausiojo Viešpaties iliuzinės energijos auka. Kitaip sakant, pasakojimai apie Viešpatį ir Jo darbų šlovinimas yra vienintelis būdas nusiplauti materijos suteptį. Nei *karma,* nei *jñāna,* nei *yoga* neleidžia žmogui to padaryti, tačiau, jei jis ieško prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų pasirinkęs atsidavimo tarnystės praktiką, jo širdis savaime taps tyra.

21 TEKSTAS

शास्त्रेष्वियानेव सुनिश्चितो नृणां
क्षेमस्य सध्र्यग्विमृशेषु हेतुः ।
असङ्ग आत्मव्यतिरिक्त आत्मनि
दृढा रतिर्ब्रह्मणि निर्गुणे च या ॥२१॥

śāstreṣv iyān eva suniścito nṛṇāṁ
kṣemasya sadhryag-vimṛśeṣu hetuḥ
asaṅga ātma-vyatirikta ātmani
dṛḍhā ratir brahmaṇi nirguṇe ca yā

śāstreṣu – šventraščiuose; *iyān eva* – tik tai; *su-niścitaḥ* – tvirtai nuspręsta; *nṛṇām* – žmonijos; *kṣemasya* – gerovės; *sadhryak* – tobulai; *vimṛśeṣu* – smulkiai išnagrinėjus; *hetuḥ* – priežastis; *asaṅgaḥ* – atsisakymas; *ātma-vyatirikte* – kūniškos būties sampratos; *ātmani* – prie Aukščiausiosios Sielos; *dṛḍhā* – stiprus; *ratiḥ* – prisirišimas; *brahmaṇi* – transcendentinis; *nirguṇe* – Aukščiausiajame, kuris yra neveikiamas materialiųjų *guṇų; ca* – ir; *yā* – kuris.

Smulkiai išnagrinėję šį klausimą šventraščiai prieina prie išvados, kad aukščiausias gyvenimo tikslas, kurio turi siekti kiekvienas žmogus vardan visos žmonijos gerovės, – atsisakyti kūniškos būties sampratos ir puoselėti tvirtus nuolat besiplėtojančius meilės ryšius su Aukščiausiuoju Viešpačiu, kuris egzistuoja transcendencijos lygiu ir yra neveikiamas materialiosios gamtos guņų.

Komentaras: Visi norime gauti iš gyvenimo didžiausią naudą, tačiau tapatinantys save su fiziniu kūnu ne tik negali pasiekti aukščiausio tikslo, bet net

nesuvokia, kas yra didžiausia nauda. Aukščiausiąjį gyvenimo tikslą nurodo „Bhagavad-gītā“ (2.59): *paraṁ dṛṣṭvā nivartate.* Sužinoję aukščiausią gyvenimo tikslą žmogus savaime tampa abejingas savo fizinei prigimčiai. Pastarajame posme kalbama apie būtinybę nuolat artėti prie Transcendencijos (*brahmaṇi*). Jam antrina ir „Vedānta-sūtra“ (1.1.1): *athāto brahma-jijñāsā* – tik tas, kuris teiraujasi apie Aukščiausiąjį – Transcendenciją, gali atsiriboti nuo materialiojo pasaulio. Evoliucijos procesas pats savaime nesuteikia gyvajai būtybei galimybės pažinti aukščiausiojo tikslo, kadangi įsikūnijusi viena iš 8 400 000 gyvybės formų gyvoji būtybė neišvengiamai tapatina save su fiziniu kūnu. *Athāto brahma-jijñāsā:* tas, kuris nori atsikratyti kūniškos būties sampratos, turėtų išsiugdyti potraukį Brahmanui ir stengtis Jį pažinti. Taip jis pasieks transcendentinės atsidavimo tarnystės lygį: *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ.* Puoselėti potraukį Brahmanui reiškia praktikuoti atsidavimo tarnystę. Tiems, kuriems patrauklesnis beasmenis Brahmano aspektas, potraukis Brahmanui ilgainiui išblėsta. Laikydami materialų pasaulį iliuziniu (*jagan mithyā*) impersonalistai atsiriboja nuo jo ir duoda *sannyāsos* įžadus, norėdami sustiprinti savo artumą Brahmanui, tačiau anksčiau ar vėliau jie vėl sugrįžta į šį iliuzinį pasaulį. Paramātmą (lokalizuotas Brahmano aspektas) pažinę *yogai,* tarp jų ir didieji išminčiai, tokie kaip Viśvāmitra, taip pat dažnai suklumpa neatsilaikę prieš moteriškus kerus. Todėl *śāstros* vienu balsu rekomenduoja sutelkti visą dėmesį į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Tai vienintelis būdas atsikratyti potraukio materialiajam pasauliui. „Bhagavad-gītā“ (2.59) paaiškina šio metodo esmę: *paraṁ dṛṣṭvā nivartate.* Nutraukti materialią veiklą galima tik patyrus atsidavimo tarnystės skonį. Śrī Caitanya Mahāprabhu pritardamas šiai minčiai sakė, kad aukščiausias gyvenimo tikslas yra meilė Dievui (*premā pum-artho mahān*). Tik puoselėdamas meilę Dievui žmogus pasieks tobulumą, t.y. transcendencijos būvį.

22 TEKSTAS

सा श्रद्धया भगवद्धर्मचर्यया
जिज्ञासयाध्यात्मिकयोगनिष्ठया ।
योगेश्वरोपासनया च नित्यं
पुण्यश्रवःकथया पुण्यया च ॥२२॥

sā śraddhayā bhagavad-dharma-caryayā
jijñāsayādhyātmika-yoga-niṣṭhayā

yogeśvaropāsanayā ca nityaṁ
puṇya-śravaḥ-kathayā puṇyayā ca

sā – ši atsidavimo tarnystė; *śraddhayā* – su tikėjimu ir įsitikinimu; *bhagavat-dharma* – atsidavimo tarnystė; *caryayā* – aptariant; *jijñāsayā* – klausinėjant; *adhyātmika* – dvasine tema; *yoga-niṣṭhayā* – įsitikinus dvasinio žinojimo teisingumu; *yoga-īśvara* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *upāsanayā* – garbinant Jį; *ca* – ir; *nityam* – reguliariai; *puṇya-śravaḥ* – klausantis to; *kathayā* – aptariant; *puṇyayā* – tarp dievotųjų; *ca* – taip pat.

Norint sustiprinti prieraišumą Aukščiausiajam reikia praktikuoti atsidavimo tarnystę, klausti apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, vadovautis bhakti-yogos principais, garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Yogeśvarą, taip pat klausytis ir persakyti kitiems Viešpaties žygius šlovinančius pasakojimus. Visa tai taurina sielą.

Komentaras: Žodis *yogeśvara* taikytinas tiek Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai, tiek ir Jo bhaktams. „Bhagavad-gītoje“ šis žodis sutinkamas du kartus. Aštuonioliktame skyriuje (18.78) Kṛṣṇa pavadintas Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu Hari – visų mistinių galių valdovu (*yatra yogeśvaraḥ kṛṣṇaḥ*). Be to, apie *yogeśvarą* kalbama šešto skyriaus pabaigoje (6.47): *sa me yuktatamo mataḥ.* Žodis *yuktatama* reiškia geriausias iš *yogų* – bhaktas, kurį irgi galima vadinti *yogeśvara.* Kalbamajame posme žodis *yogeśvara-upāsanā* reiškia „tarnauti tyram bhaktui“. Narottama dāsa Ṭhākura sako: *chāḍiyā vaiṣṇava-sevā nistāra pāyeche kebā* – dvasinį tobulumą pasieks tik tas, kuris tarnauja tyram bhaktui. Prahlāda Mahārāja antrina Narottamai dāsai Ṭhākurai:

naiṣāṁ matis tāvad urukramāṅghriṁ
spṛśaty anarthāpagamo yad-arthaḥ
mahīyasāṁ pāda-rajo-'bhiṣekaṁ
niṣkiñcanānāṁ na vṛṇīta yāvat
(SB 7.5.32)

Mes turime rasti tyro bhakto, nutraukusio ryšius su materialiu pasauliu ir praktikuojančio atsidavimo tarnystę, prieglobstį. Tiktai tas, kuris tarnauja tokiam bhaktui, gali įveikti materialiųjų *guņų* įtaką. Pastarajame posme kalbama apie būtinumą tarnauti visų didžiausio *yogo,* t.y. bhakto, lotosinėms pėdoms (*yogeśvara-upāsanayā*). Tarnauti dvasinį tobulumą pasiekusiam bhaktui – reiškia klausytis jo pasakojimų apie Aukščiausiojo Viešpaties didybę. Jei žmogus klausosi pasakojimų apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį iš tyro bhakto lūpų, jis tampa dievotu. Apie tai kalba ir

„Bhagavad-gītā“ (7.28): tik tapęs dievotu žmogus bus vertas atsidavimo tarnystės.

yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpaṁ janānāṁ puṇya-karmaṇām
te dvandva-moha-nirmuktā bhajanti māṁ dṛḍha-vratāḥ

Norint pasiekti tvarios atsidavimo tarnystės lygmenį, būtina visiškai nusiplauti materialiosios gamtos *guņų* suteptį. Norint praktikuoti atsidavimo tarnystę, visų pirma, reikia pasirinkti tikrą dvasinį mokytoją (*ādau gurv-āśrayam*) ir išsiaiškinus savo transcendentines pareigas (*sad-dharma-pṛcchā*) eiti keliu, kurį nubrėžė iškilūs šventieji, bhaktai (*sādhu-mārga-anugamanam*). Tai priesakai, kuriuos „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ paskelbė Rūpa Gosvāmis.

Taigi norint sustiprinti prieraišumą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui būtina susirasti tikrą dvasinį mokytoją, teirautis jo apie atsidavimo tarnystės taisykles, klausytis Aukščiausiąjį Viešpatį šlovinančių kalbų ir transcendentinio mokymo iš jo lūpų. Tai sutvirtins mūsų tikėjimą atsidavimo tarnyste ir sustiprins prieraišumą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

23 TEKSTAS

अर्थेन्द्रियारामसगोष्ठ्यतृष्णया
तत्सम्मतानामपरिग्रहेण च ।
विविक्तरुच्या परितोष आत्मनि
विना हरेर्गुणपीयूषपानात् ॥२३॥

arthendriyārāma-sagoṣṭhy-atṛṣṇayā
tat-sammatānām aparigraheṇa ca
vivikta-rucyā paritoṣa ātmani
vinā harer guṇa-pīyūṣa-pānāt

artha – turtai; *indriya* – juslės; *ārāma* – tenkinimas; *sa-goṣṭhī* – su jų draugais; *atṛṣṇayā* – nenorint; *tat* – to; *sammatānām* – kadangi jų pripažinta; *aparigraheṇa* – nepriimant; *ca* – taip pat; *vivikta-rucyā* – pasibjaurėjimas; *paritoṣe* – džiaugsmas; *ātmani* – sielai; *vinā* – be; *hareḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *guṇa* – ypatybių; *pīyūṣa* – nektaro; *pānāt* – gėrimo.

Norint dvasiškai tobulėti reikia vengti draugijos su žmonėmis, kuriems terūpi jusliniai malonumai ir pinigai. Maža to, reikia vengti net su jais bendraujančiųjų. Bhaktas turėtų gyventi taip, kad Aukščiausiąjį

Dievo Asmenį Hari šlovinantys pasakojimai taptų jam gyvenimo būtinybe. Kitaip sakant, dvasinį tobulumą pasiekia žmogus, kuriam jusliniai malonumai atgrasūs.

Komentaras: Materialiajame pasaulyje pinigai ir jusliniai malonumai yra svarbiausias dalykas. Vienintelis materialisto tikslas – užsidirbti kuo daugiau pinigų, kurie suteiks galimybę patirti juslinius džiaugsmus. Štai kaip apie tokį žmogų rašo Śrīla Śukadeva Gosvāmis:

nidrayā hriyate naktaṁ vyavāyena ca vā vayaḥ
divā cārthehayā rājan kuṭumba-bharaṇena vā
(SB 2.1.3)

Taip gyvena daugelis materialiajame pasaulyje. Naktimis, daugiau nei šešias valandas, žmonės miega arba užsiima seksu. Ir viena, ir kita yra tuščias laiko švaistymas. Taip praeina materialisto naktis, o iš ryto jis skuba į darbą galvodamas, kaip užsidirbti pinigų. O kai jo rankas sušildo pinigai, jis puola pirkti dovanas vaikams ir giminaičiams. Materialisto nedomina tikrosios gyvenimo vertybės. Jis nesiekia pažinti Dievo ir individualiosios sielos bei jų tarpusavio santykių ir t.t. Šiandien žmonės yra taip degradavę, kad ir vadinamieji tikintieji tesidomi jusliniais malonumais. Kali-yugoje materialistų žymiai daugiau negu kitose epochose. Todėl norint sugrįžti namo, atgal pas Dievą, reikėtų ne tik tarnauti dvasiškai susivokusioms sieloms, bet ir vengti materialistų, kurie vaikosi pinigų ir juslinių malonumų, bendrijos. Dvasinio tobulumo siekiantis žmogus turėtų atsiriboti nuo tų tikslų, į kuriuos veržiasi materialistai, t.y. pinigų ir juslinių malonumų. Neveltui pasakyta: *bhaktiḥ pareśānubhavo viraktir anyatra ca* (SB 11.2.42). Norinčiam tobulėti ir praktikuojančiam atsidavimo tarnystę materiali gyvensena neįdomi, o nebhaktui neįdomu tai, kas teikia džiaugsmą Viešpaties tarnams.

Tačiau atsisakyti materialios veiklos arba liautis bendravus su materialistais yra nepakankama tobulėjimo prielaida. Žmogus negali sėdėti sudėjęs rankas. Neretai siekiantis dvasinio tobulumo žmogus atsiriboja nuo materialistų ir pasitraukia į nuošalią vietą (ypač tai rekomenduojama *yogams*), tačiau tai nepadeda jiems pasiekti dvasinio tobulumo, nes daugelis į nuošalias vietas pasitraukusių *yogų* patiria nuopuolį. Tai pasakytina ir apie *jñānius.* Paprastai jiems nepavyksta išvengti nuopuolio, nes jie neieško prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų. Vienintelis tikslas, kurį pavyksta pasiekti impersonalistams ir tuštumos filosofijos pasekėjams, – atsiriboti nuo materialiojo pasaulio, tačiau pasiektame transcendentiniame lygyje jie ilgai neišsilaiko, nes nepraktikuoja atsidavimo tarnystės. Atsi-

davimo tarnystė prasideda Aukščiausiojo Dievo Asmens žygius šlovinančių pasakojimų klausymusi. Tai daryti kaip tik ir ragina mus pastarasis posmas: *vinā harer guṇa-pīyūṣa-pānāt.* Bhaktas turi gerti pasakojimų apie Aukščiausiojo Dievo Asmens didybę nektarą, t.y. nuolat klausytis pasakojimų apie Jį ir persakyti juos kitiems. Tai svarbiausias dvasinio tobulėjimo metodas ir „Caitanya-caritāmṛtoje“ šį faktą patvirtina Viešpats Caitanya Mahāprabhu. Jei dvasinio tobulumo siekiančiajam nusišypsos laimė savo gyvenimo kelyje sutikti tikrą dvasinį mokytoją ir iš jo sužinoti apie Kṛṣṇą, tarnaudamas dvasiniam mokytojui ir Kṛṣṇai jis gaus atsidavimo tarnystės sėklą (*bhakti-latā-bīja*). Jei ta sėkla nukris į jo širdies dirvą ir bhaktas ją laistys klausydamas pasakojimų apie Viešpatį bei perpasakodamas juos kitiems, tai iš sėklos išaugs vešlus *bhakti-latos* augalas – atsidavimo tarnystės (*bhakti*) vijoklis. *Bhakti* vijoklis toks stiprus, kad prasiveržia pro visatos apvalkalus ir pasiekia dvasinį pasaulį, kur stiepdamasis toliau atsiduria prie Kṛṣṇos lotosinių pėdų tarsi vijoklis, lipantis siena, kol pasiekia stogą. O pasiekęs dvasinį pasaulį atsidavimo tarnystės vijoklis auga nevaržomas ir subrandina trokštamą vaisių. Atsidavimo tarnystės vaisius, pavadintas posme Aukščiausiojo Dievo Asmenį šlovinančių pasakojimų nektaru, užsimezga ir subręsta tada, kai žmogus laisto *bhakti* augalą pasakojimų ir kartojimo vandeniu. O kad tai būtų pasiekta, būtina gyventi su bhaktais, kurie nuolat klausosi pasakojimų, šlovinančių Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir persako juos kitiems. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas tam ir buvo pradėtas, kad šimtuose jo centrų žmonės galėtų pasiklausyti pasakojimų apie Viešpatį ir perpasakoti juos kitiems, surasti dvasinį mokytoją ir atsiriboti nuo žmonių, kurie siekia materialių tikslų. Jei žmogus pasinaudos tomis galimybėmis, kurias suteikia mūsų judėjimo centrai, tai jis užtikrintai žengs keliu, kuris veda namo, atgal pas Dievą.

24 TEKSTAS

अहिंसया पारमहंस्यचर्यया
स्मृत्या मुकुन्दाचरिताग्र्यसीधुना ।
यमैरकामैर्नियमैश्चाप्यनिन्दया
निरीहया द्वन्द्वतितिक्षया च ॥२४॥

ahiṁsayā pāramahaṁsya-caryayā
smṛtyā mukundācaritāgrya-sīdhunā
yamair akāmair niyamaiś cāpy anindayā
nirīhayā dvandva-titikṣayā ca

ahiṁsayā – atsisakius prievartos; *pāramahaṁsya-caryayā* – sekant didžių *ācāryų* nubrėžtu keliu; *smṛtyā* – atmenant; *mukunda* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *ācarita-agrya* – tiesiog pasakojant kitiems apie Jo žygius; *sīdhunā* – nektaro dėka; *yamaiḥ* – laikantis regulų; *akāmaiḥ* – be materialių troškimų; *niyamaiḥ* – griežtai laikantis regulų; *ca* – taip pat; *api* – tikrai; *anindayā* – nepiktžodžiaujant; *nirīhayā* – gyvenant paprastai, kukliai; *dvandva* – priešybes; *titikṣayā* – pakenčiant; *ca* – ir.

Siekiančiajam dvasinio tobulumo nevalia naudoti smurto. Jis turi eiti didžių ācāryų nubrėžtu keliu, visada atminti nektariškus Aukščiausiojo Dievo Asmens žygius, laikytis regulų nesivildamas už tai materialaus atlygio ir nepiktžodžiauti. Bhaktas turi gyventi paprastai, išlaikyti vidinę pusiausvyrą materialiojo pasaulio priešybių akivaizdoje ir kantriai pakęsti viską, su kuo jam tenka susidurti šiame pasaulyje.

Komentaras: Bhaktai iš tikrųjų yra šventieji (*sādhu*). Svarbiausias *sādhu,* arba bhakto, požymis yra *ahiṁsā* – prievartos atsisakymas. Kas nori praktikuoti atsidavimo tarnystę ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą, tas visų pirma turėtų laikytis *ahiṁsos* principo, t.y. atsisakyti smurto prieš kitas gyvąsias būtybes. „Śrīmad-Bhāgavatam“ *sādhu* vadina *titikṣavaḥ kāruṇikāḥ* (SB 3.25.21). Bhaktas yra kantrus ir atjaučiantis. *Sādhu* pakelia skausmą, tačiau atjaučia kitų kančioms. Pasaulį užtvindė smurto banga, todėl pirmutinis bhakto uždavinys – sustabdyti smurtą ir niekuo nepateisinamas gyvūnų žudynes. Bhaktas yra ne tik žmonių, bet ir visų gyvųjų esybių draugas, nes jis žvelgia į visas gyvąsias esybes kaip į Aukščiausiojo Dievo Asmens vaikus. Jis nesiskelbia esąs vienintelis Dievo sūnus ir neleidžia žudyti kitų gyvųjų būtybių nes jos neva neturi sielos. Tokia filosofija tyram Viešpaties bhaktui nepriimtina. *Suhṛdaḥ sarva-dehinām:* tikras bhaktas yra visų gyvųjų esybių draugas. „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa sako esąs visų gyvųjų esybių rūšių tėvas, todėl bhaktas yra visų draugas. Tokia *ahiṁsos* esmė. Prievartos atsisakymo principo laikytis tegali tas, kuris seka didžių *ācāryų* pėdomis. Tad pagal *vaiṣṇavų* filosofiją, mes turime rinktis kelią, kurio gaires nubrėžė didieji *ācāryai,* priklausantys keturioms *sampradāyoms* (mokinių sekoms).

Bet kokios pastangos pasiekti dvasinį tobulumą be mokinių sekai priklausančio dvasinio mokytojo pagalbos yra absurdiškos. Neveltui Vedose pasakyta: *ācāryavān puruṣo veda* – tas, kuris eina mokinių sekai priklausančių ācāryų pėdomis, regi tiesą („Chāndogya Upaniṣāda“ 6.14.2). *Tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet:* norint perprasti transcendentinį mokslą reikia kreiptis į tikrą dvasinį mokytoją („Muṇḍaka

Upaniṣāda“ 1.2.12). Labai svarbi dvasiniame gyvenime yra *smṛtyos* sąvoka. *Smṛtyā* reiškia visada atsiminti Kṛṣṇą. Gyventi reikia taip, kad mūsų niekada neapleistų mintis apie Kṛṣṇą. Valgydami, miegodami ir eidami į darbą, mintimis mes visad turime būti su Kṛṣṇa. Kṛṣṇos sąmonės bendruomenės (ISKCON'as) nariams mes rekomenduojame gyventi taip, kad jie niekada neužmirštų Kṛṣṇos. Mūsų bendruomenėje bhaktai net ir gamindami smilkalus „Dvasinis dangus“ klausosi pasakojimų apie Kṛṣṇą arba Jo bhaktus. *Śāstros* skelbia: *smartavyaḥ satataṁ viṣṇuḥ* – visur ir visada turime atminti Viešpatį Viṣṇu. *Vismartavyo na jātucit* – nė akimirkai neturime užmiršti Viṣṇu. Tokia dvasinio gyvenimo prasmė – *smṛtyā.* Viešpatį įstengsime atsiminti tada, kai nuolat klausysimės pasakojimų apie Jį. Neveltui pastarajame posme pasakyta: *mukundācaritāgrya-sīdhunā. Sīdhu* reiškia „nektaras“. Klausytis pasakojimų apie Kṛṣṇą, kurie užfiksuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gītoje“ arba kituose autoritetinguose šventraščiuose, – reiškia gyventi įsisąmoninus Kṛṣṇą. Toks nuolatinis minčių sutelkimas į Kṛṣṇą tepasiekiamas laikantis śāstrų priesakų. Kṛṣṇos sąmonės judėjimo nariams mes rekomenduojame kasdien su maldos karoliais kartoti šešiolika *mahāmantros* ratų ir laikytis regulų. Tai padės praktikuojančiam tobulėti dvasiškai.

Be to, posme sakoma, kad dvasiškai tobulėti tegali savo jusles (*yamaiḥ*) sutramdęs žmogus. Jusles sutramdęs žmogus tampa *svāmiu,* arba *gosvāmiu.* Aukštą *svāmio,* arba *gosvāmio,* titulą turintis žmogus privalo griežtai kontroliuoti savo jusles, kitaip sakant, turi tapti juslių šeimininku. O tai pasiekia tie, kurie nesivaiko materialių juslinių malonumų. Jei jutimai ūmai nuspręstų veikti savarankiškai, mes turime pajėgti juos sutramdyti. Jei išmoksime atsiriboti nuo materialių malonumų, pažabosime jusles.

Dar vienas svarbus pastarojo posmo žodis – *anindayā. Anindayā* reiškia, kad bhaktams nevalia kritikuoti kitas religines praktikas. Religines sistemas veikia įvairios materialiosios gamtos *guṇos.* Neišmanymo ir aistros pagimdytos religijos nusileidžia doringosioms religijoms. „Bhagavad-gītoje“ visi materialiojo pasaulio reiškiniai klasifikuojami pagal tai, kaip juos veikia materijos *guṇos.* Pagal šį principą skirstytinos ir religijos. Kai žmogui dominuojančią įtaką daro aistra ir neišmanymas, šie bruožai bus būdingi ir jų išpažįstamai religijai. Užuot kritikavęs tokias religines sistemas, bhaktas turėtų raginti išpažįstančius šias religijas griežtai laikytis savo religijos priesakų, kad ilgainiui jie pasiektų doringosios religijos lygį. Tokių religijų kritika tegali sujaukti bhakto mintis, todėl mes turime būti pakantūs ir mokytis tramdyti įaudrintą protą.

Kitas skiriamasis bhakto bruožas – *nirīhayā* (neįnoringumas). *Nirīhā* reiškia „švelnus“, „kuklus“, „neįnoringas“. Bhaktui nevalia imituoti

prašmatniai gyvenančių materialistų. Bhaktai gyvena paprastai ir mąsto kilniai. Jie pasitenkina tuo, kas būtina gerai fizinei sveikatai ir atsidavimo tarnystės praktikai užtikrinti. Bhaktas neturi valgyti arba miegoti daugiau negu būtina. Valgyti reikia tam, kad gyventum, o ne gyventi tam, kad valgytum. Bhaktas miega ne daugiau kaip šešias septynias valandas per parą – štai principai, kuriais jis vadovaujasi. Jei mes turime fizinį kūną, jį neišvengiamai veiks klimatinės permainos, ligos, stichinės nelaimės ir kiti trejopų materialių kančių pasireiškimai. Kartais mes gauname laiškų, kuriuose bhaktai neofitai klausia, kodėl jie serga, jei puoselėja Kṛṣṇos sąmonę. Iš šio posmo turėtų būti aišku, kad reikia mokytis kantrybės (*dvandva-titikṣayā*). Materialusis pasaulis yra priešybių pasaulis. Bhaktas turi suprasti, kad susirgti nereiškia prarasti Kṛṣṇos sąmonės. Kṛṣṇos sąmonės neveikia jokios materialios sąlygos. „Bhagavad-gītoje“ (2.14) Viešpats Śrī Kṛṣṇa skelbia: *tāṁs titikṣasva bhārata* – „O Arjuna, kantriai pakęsk visas negandas ir veik galvodamas apie Kṛṣṇą kad ir kas atsitiktų.“

25 TEKSTAS

हरेर्मुहुस्तत्परकर्णपूर-
गुणाभिधानेन विजृम्भमाणया ।
भक्त्या ह्यसङ्गः सदसत्यनात्मनि
स्यान्निर्गुणे ब्रह्मणि चाञ्जसा रतिः ॥२५॥

harer muhus tatpara-karṇa-pūra-
guṇābhidhānena vijṛmbhamāṇayā
bhaktyā hy asaṅgaḥ sad-asaty anātmani
syān nirguṇe brahmaṇi cāñjasā ratiḥ

hareḥ – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *muhuḥ* – nuolat; *tat-para* – susijusias su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu; *karṇa-pūra* – ausies papuošalas; *guṇa-abhidhānena* – aptariant transcendentines ypatybes; *vijṛmbhamāṇayā* – puoselėjant Kṛṣṇos sąmonę; *bhaktyā* – su meile; *hi* – tikrai; *asaṅgaḥ* – tyra; *sat-asati* – materialusis pasaulis; *anātmani* – dvasinio supratimo priešprieša; *syāt* – turėtų būti; *nirguṇe* – transcendencijai; *brahmaṇi* – Aukščiausiajam Viešpačiui; *ca* – ir; *añjasā* – be vargo; *ratiḥ* – potraukis.

Bhaktas turėtų tobulinti savo atsidavimo tarnystę nuolatos klausydamasis pasakojimų apie Aukščiausiojo Dievo Asmens transcendentinius žygius

ir ypatybes. Pasakojimai apie Viešpaties žygius yra tarsi puošnūs auskarai bhaktų ausyse. Atsidavimo tarnystės praktika sutrauko materijos grandines ir bhaktas be vargo pasiekia transcendentinį minčių sutelkimo į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį lygį.

Komentaras: Pastarajame posme pabrėžiama vienos iš atsidavimo tarnystės formų – klausymosi svarba. Bhaktas nenori girdėti nieko, išskyrus pasakojimus apie Aukščiausiojo Dievo Asmens dvasinius žygius, Jo dieviškąsias pramogas. Noras praktikuoti atsidavimo tarnystę tolydžio stiprėja klausantis „Bhagavad-gītos“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš dvasiškai susivokusių sielų lūpų. Kuo daugiau mes klausomės dvasiškai susivokusių sielų, tuo spartesnė yra mūsų pažanga dvasiniame gyvenime. Kuo didesnę pažangą dvasiniame gyvenime pasiekiame, tuo labiau atsiribojame nuo materialiojo pasaulio. Viešpaties Caitanyos žodžiais, kuo labiau susilpnėja mūsų prieraišumas materialiajam pasauliui, tuo artimesnis mums tampa Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Todėl bhaktas, jei jis iš tikrųjų nori pasiekti atsidavimo tarnystės tobulumą ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą, turėtų atsiriboti nuo juslinių malonumų ir žmonių, kuriems rūpi pinigai ir malonumai. Toks Viešpaties Caitanyos priesakas:

niṣkiñcanasya bhagavad-bhajanonmukhasya
pāraṁ paraṁ jigamiṣor bhava-sāgarasya
sandarśanaṁ viṣayiṇām atha yoṣitāṁ ca
hā hanta hanta viṣa-bhakṣaṇato 'py asādhu
(CC *Madhya* 11.8)

Impersonalistai ir profesionalūs „Bhāgavatam“ skaitovai, dauguma kurių gina demoniškas pažiūras neva visuomenė skirstytina į kastas pagal žmonių kilmę, savaip interpretuoja posme pavartotą žodį *brahmaṇi.* Jie teigia, kad *brahmaṇi* reiškia „beasmenis Brahmanas“, tačiau negali susieti šios savo išvados su kitais posmo žodžiais: *bhaktyā* ir *guṇābhidhānena.* Impersonalistų požiūriu, beasmenis Brahmanas neturi transcendentinių savybių, vadinasi, žodis *brahmaṇi* reiškia „Aukščiausiajam Dievo Asmeniui“. Aukščiausiasis Dievo Asmuo – tai Kṛṣṇa, taip „Bhagavad-gītoje“ teigia ir Arjuna. Taigi žodis *brahma* sietinas tik su Kṛṣṇa, o ne su beasmeniu Absoliuto švytėjimu – vadinamuoju Brahmanu. *Brahmeti paramātmeti bhagavān iti śabdyate* (Bhāg. 1.2.11). Brahmanas, Paramātmā ir Bhagavānas visi drauge ir sudaro Brahmaną, tačiau kalbant apie *bhakti,* arba transcendentinių savybių atsiminimą, žodis Brahmanas sietinas su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, o ne beasmeniu Brahmanu.

26 TEKSTAS

यदा रतिर्ब्रह्मणि नैष्ठिकी पुमा-
नाचार्यवान् ज्ञानविरागरंहसा ।
दहत्यवीर्यं हृदयं जीवकोशं
पञ्चात्मकं योनिमिवोत्थितोऽग्निः ॥२६॥

yadā ratir brahmaṇi naiṣṭhikī pumān
ācāryavān jñāna-virāga-raṁhasā
dahaty avīryaṁ hṛdayaṁ jīva-kośaṁ
pañcātmakaṁ yonim ivotthito 'gniḥ

yadā – kai; *ratiḥ* – prieraišumas; *brahmaṇi* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *naiṣṭhikī* – pastovus; *pumān* – žmogus; *ācāryavān* – visiškai atsidavęs dvasiniam mokytojui; *jñāna* – žinojimo; *virāga* – atsižadėjimo; *raṁhasā* – dėka; *dahati* – sudegina; *avīryam* – bejėgis; *hṛdayam* – širdyje; *jīva-kośam* – dvasinės sielos dangalus; *pañca-ātmakam* – penkių pradmenų; *yonim* – kilmės šaltinis; *iva* – kaip; *utthitaḥ* – įsiplieskusi; *agniḥ* – ugnis.

Kai po penkiais materijos pradmenų dangalais širdyje glūdinti gyvoji esybė dvasinio mokytojo malone ir atgimstančio žinojimo bei atsižadėjimo galia išsiugdo prieraišumą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, ji sudegina materialius dangalus lygiai kaip liepsna sudegina žabus, iš kurių pati įsiplieskė.

Komentaras: Pasakyta, kad gyvosios būtybės širdyje drauge su *jīvātmā* (individualioji siela) glūdi ir Paramātmā. Vedos skelbia: *hṛdi hy ayam ātmā* – širdyje gyvena siela ir Supersiela. Individualioji siela pasiekia išvadavimą ištrūkusi iš materialios širdies narvo, arba sudvasinusi ją. Posme pateiktas labai tikslus palyginimas: *yonim ivotthito 'gniḥ* – (ugnis) įsiplieskia iš žabų ir paverčia juos pelenais. Išsiugdžiusi prieraišumą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui gyvoji esybė yra tarsi toji ugnis. Įsiliepsnojusi ugnis ima skleisti šilumą ir šviesą, lygiai taip širdyje glūdinti gyvoji esybė, įgijusi išsamų dvasinį žinojimą ir atsiribojusi nuo materialiojo pasaulio, sudegina materialų kiautą, kurį sudaro penki pradmenys: žemė, vanduo, ugnis, oras ir eteris, ir atsikrato penkių materialių potraukių: neišmanymo, klaidingos savimonės, prisirišimo prie materialiojo pasaulio, pagiežos ir pasinėrimo į materialią sąmonę. Taigi posmo žodis *pañcātmakam* sietinas tiek su penkiais materialiais pradmenimis, tiek ir su penkiais materialiosios sutepties dangalais. Kai žinojimo ir atsižadėjimo ugnis paverčia juos pelenais, gyvoji

būtybė pasiekia tvarią atsidavimo tarnystę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Tačiau nusimesti penkis apvalkalus, kurie gaubia materialioje širdyje glūdinčią gyvąją esybę, tegali tas, kuris kreipėsi prieglobsčio į tikrą dvasinį mokytoją ir laikydamasis jo priesakų imasi plėtoti prieraišumą Kṛṣṇai. Gyvoji esybė glūdi širdyje ir išlaisvinti ją iš širdies narvo reiškia ją išvaduoti. Tokia šio metodo esmė. Mes turime kreiptis prieglobsčio į tikrą dvasinį mokytoją, vykdyti jo nurodymus, plėtoti savo žinias apie atsidavimo tarnystę, atsikratyti prisirišimo prie materialiojo pasaulio ir galų gale pasiekti išvadavimą. Tyras bhaktas gyvena ne materialiajame, o dvasiniame kūne, jis yra tarsi išdžiūvęs kokoso riešuto branduolys, atsiskyręs nuo kevalo. Neatsitiktinai tyro bhakto kūną vadina *cin-maya-śarīra* (sudvasintas kūnas). Kitaip sakant, tyro bhakto kūnas neturi nieko bendra su materialia veikla, taigi bhaktas dar šiame pasaulyje yra išsivadavęs. Tai patvirtina „Bhagavad-gītā“ (14.26): *brahma-bhūyāya kalpate* ir Śrīla Rūpa Gosvāmis:

īhā yasya harer dāsye karmaṇā manasā girā
nikhilāsv apy avasthāsu jīvan-muktaḥ sa ucyate

„Kas, nepaisant gyvenimo aplinkybių, savo kūnu, mintimis ir žodžiais besąlygiškai tarnauja Viešpačiui, tas jau pasiekė išvadavimą, net jei gyvena fiziniame kūne.“

27 TEKSTAS

दग्धाशयो मुक्तसमस्ततद्गुणो
नैवात्मनो बहिरन्तर्विचष्टे ।
परात्मनोर्यद्व्यवधानं पुरस्तात्
स्वप्ने यथा पुरुषस्तद्विनाशे ॥२७॥

dagdhāśayo mukta-samasta-tad-guṇo
naivātmano bahir antar vicaṣṭe
parātmanor yad-vyavadhānaṁ purastāt
svapne yathā puruṣas tad-vināśe

dagdha-āśayaḥ – kai visi materialūs troškimai sunaikinti; *mukta* – išvaduotas; *samasta* – visos; *tat-guṇaḥ* – materialios savybės; *na* – ne; *eva* – tikrai; *ātmanaḥ* – siela arba Supersiela; *bahiḥ* – išoriškai; *antaḥ* – vidujai; *vicaṣṭe* – veikdamas; *para-ātmanoḥ* – su Supersiela; *yat* – tas; *vyavadhānam* – skirtumas; *purastāt* – buvęs iš pradžių; *svapne* – sapne; *yathā* – kaip; *puruṣaḥ* – žmogus; *tat* – tai; *vināśe* – pasibaigus.

Kai žmogus atsikrato materialių troškimų ir atsiriboja nuo materialių savybių, nebelieka skirtumo tarp jo vidinio ir išorinio gyvenimo. Nebelikus šio skirtumo išnyksta riba tarp sielos ir Supersielos, kuri skiria jas prieš sielai dvasiškai susivokiant. Taip pabudus iš miego išnyksta riba tarp sapno ir sapnuojančiojo.

Komentaras: Pasak Śrīlos Rūpos Gosvāmio, bhaktas turi atsikratyti visų materialių troškimų (*anyābhilāṣitā-śūnyam*). Neturint materialių troškimų atkrinta filosofinių paieškų ir karminės veiklos poreikis. Atsikračiusi materialių troškimų gyvoji būtybė iš esmės nebeturi sąsajų su fiziniu kūnu. Anksčiau pateiktas pavyzdys apie nuo kevalo atsiskyrusį kokoso riešuto branduolį padeda suvokti šį būvį. Tai išsivadavimo būvis. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (2.10.6) sakoma, kad pasiekti *mukti* (išvadavimas) reiškia sugrįžti į savo prigimtinį būvį (*svarūpeṇa vyavasthitiḥ*). Kol žmogus tapatina save su fiziniu kūnu, materialūs troškimai niekur neišnyksta, tačiau kai jis susivokia esąs amžinas Kṛṣṇos tarnas, jo troškimai jau nėra materialūs. Būtent tokiu sąmonės lygiu ir veikia bhaktas. Kitaip sakant, realus išsivadavimas pasiekiamas, kai nelieka materialių su fiziniu kūnu susijusių troškimų.

Atsiribojus nuo materialių savybių liaujamasi veikti dėl juslinių malonumų ir pasiekiamas absoliutus veikimo lygmuo. Materijos surakintas žmogus veikia dvejopai: jis siekia patenkinti fizinius poreikius ir sykiu stengiasi pasiekti išvadavimą. Tačiau kai bhaktas nusikrato materialių troškimų, kitaip sakant, įveikia materijos įtaką, tada išnyksta riba, skirianti jo veiklą, orientuotą į sielą ir į fizinių poreikių tenkinimą. Taip jis visiškai atsikrato kūniškos būties sampratos. Neveltui Rūpa Gosvāmis yra pasakęs:

īhā yasya harer dāsye karmaṇā manasā girā
nikhilāsv apy avasthāsu jīvan-muktaḥ sa ucyate

Viešpaties tarnystei visiškai atsidėjęs žmogus bet kuriomis gyvenimo aplinkybėmis yra išsivadavusi siela. Jį vadina *jīvan-muktaḥ* (pasiekęs išsivadavimą dar fiziniame kūne). Pasiekus išvadavimą išnyksta skirtumai tarp veiksmų, susijusių su juslinių malonumų siekimu, ir veiksmų, kuriais siekiama išsivadavimo. Atsikračius su jusliniais malonumais susijusių troškimų išvengiama skausmingais išgyvenimais, širdgėla arba iliuzija pasireiškiančio atlygio už praeities darbus. *Karmiai* ir *jñāniai* nepajėgia atsikratyti širdgėlos ir iliuzijos, o dvasiškai susivokusi ir išsivadavusi siela, visais savo darbais siekianti įtikti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, jų išvengia. Tai ir yra vienovės, arba susiliejimo su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu būtimi, būvis. Pasiekęs šį būvį žmogus jau nebeturi siaurų asmeninių interesų, nors

ir išlaiko savo individualybę. Visa savo esybe jis yra pasinėręs į tarnystę Viešpačiui ir nesiekia juslinių malonumų sau, nes Aukščiausiasis Dievo Asmuo jam užgožia viską ir jis nebeturi asmeninių interesų. Prabudus iš miego sapnas išsisklaido. Sapne žmogus buvo karalius, iškilmingai sėdėjo soste, turėjo savo kariauną ir t.t., tačiau nubudus iš miego visa tai išnyksta ir žmogus lieka pats su savimi. Lygiai taip ir pasiekęs išvadavimą jis suvokia esąs neatsiejama, paklusni Aukščiausiojo Viešpaties valiai Jo dalelytė. Taip gyvoji būtybė pasiekia vienovę su Aukščiausiuoju Viešpačiu, nors ir Aukščiausiasis Viešpats, ir gyvoji būtybė individualybės nepraranda. *Nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām.* Taip reikėtų teisingai suvokti sielos ir Supersielos vienovės idėją.

28 TEKSTAS

आत्मानमिन्द्रियार्थं च परं यदुभयोरपि ।
सत्याशय उपाधौ वै पुमान् पश्यति नान्यदा ॥२८॥

ātmānam indriyārthaṁ ca paraṁ yad ubhayor api
saty āśaya upādhau vai pumān paśyati nānyadā

ātmānam – siela; *indriya-artham* – jusliniams malonumams; *ca* – ir; *param* – transcendentali; *yat* – tai; *ubhayoḥ* – abu; *api* – tikrai; *sati* – būdama; *āśaye* – materialūs troškimai; *upādhau* – įvardijimas; *vai* – tikrai; *pumān* – žmogus; *paśyati* – regi; *na anyadā* – ne kitaip.

Kai siela gyvena jusliniais malonumais, jai kyla pačių įvairiausių troškimų, kurie pastūmėja ją tapatinti save su tuo, kuo ji iš tikrųjų nėra. Tačiau pasiekus transcendentinį būvį nelieka jokių troškimų, išskyrus troškimą vykdyti Viešpaties valią.

Komentaras: Dvasinę sielą gaubia materialių troškimų debesys, todėl ji tapatina save su įvairių formų ir rūšių materialiais kūnais ir laiko save tai gyvūnu, tai žmogumi, tai pusdieviu, tai žvėrimi, tai paukščiu ir t.t. Klaidingos savimonės pagimdytas klaidingas identiteto suvokimas daro gyvajai būtybei įtaką ir reiškiasi įvairiausiomis formomis. Atsidūrusi iliuzinių materialių troškimų apsuptyje ji ima matyti tariamą sielos ir materijos skirtybę. Tačiau nebetapatinant savęs su fiziniu kūnu, materijos ir dvasios skirtybė išnyksta ir lieka tiktai dvasia. Glūdėdama materialių troškimų kiaute gyvoji būtybė laiko save pasaulio Viešpačiu, džiaugsmo subjektu, todėl ji vaikosi juslinių malonumų ir išgyvena materialias kančias, laimę ir skausmą. Atsikračiusi tokios būties sampratos, gyvoji būtybė jau nebetapatina

savęs su fizine prigimtimi. Ji regi vieningą dvasinę pasaulio prigimtį ir suvokia, kad viskas yra susiję su Aukščiausiuoju Viešpačiu. „Bhakti-rasāmṛtā-sindhu“ (1.2.255) Śrīla Rūpa Gosvāmis atskleidžia, kaip tai įvyksta:

anāsaktasya viṣayān yathārham upayuñjataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe yuktaṁ vairāgyam ucyate

Išvadavimą pasiekęs žmogus neturi materialių potraukių ir yra abejingas jusliniams malonumams. Jis suvokia, kad visa, kas gyva ir negyva, susiję su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu ir turi būti panaudota atsidavimo tarnystėje. Jam nereikia nieko išsižadėti, nes *paramahaṁsa* moka viską panaudoti Viešpaties naudai. Savo prigimtimi pasaulis yra dvasiškas, materija tiesiog neegzistuoja. „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 8.274) taip pat sakoma, kad dvasinį tobulumą pasiekusiam bhaktui – *mahā-bhāgavatai* viskas yra dvasia:

sthāvara-jaṅgama dekhe, nā dekhe tāra mūrti
sarvatra haya nija iṣṭa-deva-sphūrti

Jis regi aplink medžius, kalnus, judančias ir nejudančias gyvąsias esybes ir suvokia, kad viską sukūrė Aukščiausiasis Viešpats, o dvasinės žinios leidžia jam visur regėti kūrėją, o ne jo kūrinį. Kitaip sakant, bhaktas neatsieja kūrinio nuo Jo kūrėjo. Visur aplink jis regi tik Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Jis regi Kṛṣṇą visur ir viską mato Kṛṣṇoje. Taip aiškintina būties vienovės idėja.

29 TEKSTAS

निमित्ते सति सर्वत्र जलादावपि पूरुषः ।
आत्मनश्च परस्यापि भिदां पश्यति नान्यदा ॥२९॥

nimitte sati sarvatra jalādāv api pūruṣaḥ
ātmanaś ca parasyāpi bhidāṁ paśyati nānyadā

nimitte – dėl priežasčių; *sati* – būdamas; *sarvatra* – visur; *jala-ādau api* – vanduo ir kiti atspindintys paviršiai; *pūruṣaḥ* – žmogus; *ātmanaḥ* – savęs; *ca* – ir; *parasya api* – kito; *bhidām* – skirtumą; *paśyati* – mato; *na anyadā* – kitos priežasties nėra.

Žmogus mato skirtumą tarp savęs ir aplinkinių tik dėl įvairių išorinių priežasčių. Tas skirtumas yra tarsi skirtumas tarp to paties žmogaus atspindžio vandenyje, aliejuje ir veidrodyje.

Komentaras: Dvasinė siela yra vienabūtė – tai Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Jis reiškiasi *svāṁśos* ir *vibhinnāṁśos* skleidiniais. *Vibhinnāṁśos* – tai *jīvos,* o gausūs Aukščiausiojo Dievo Asmens įsikūnijimai priskirtini *svāṁśos* skleidinių kategorijai. Aukščiausiasis Viešpats valdo daugybę galių, kiekviena jų duoda pradžią daugybei skleidinių. Skirtingos priežastys sąlygoja įvairių skleidinių atsiradimą, tačiau visi jie turi vieningą pradą – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Suvokti tai reiškia pažinti tiesą, tačiau, kai gyvąją esybę gaubia *upādhi* (materialusis kūnas), ji mato skirtumus, lygiai kaip žmogus mato skirtumą žvelgdamas į savo atvaizdą vandenyje, aliejuje arba veidrodyje. Atspindys raibuliuojančiame vandens paviršiuje juda. Tas pats objektas, atsispindėjęs ledo paviršiuje, atrodo nejudrus, o atsispindėjęs aliejuje – miglotas. Objektas yra tas pats, tačiau priklausomai nuo sąlygų atrodo skirtingai. Pašalinus veiksnį, kuris sukelia šiuos pokyčius, visuma imama suvokti kaip vieningas objektas. Kitaip sakant, kai praktikuodamas *bhakti-yogą* žmogus tampa *paramahaṁsa,* pasiekia aukščiausią tobulumą, jis visur mato tiktai Kṛṣṇą. Jam neegzistuoja kita realybė.

Apibendrinant pasakytina, kad dėl skirtingų priežasčių gyvoji esybė įsikūnija skirtingomis formomis: gyvūnu, žmogumi, pusdieviu, medžiu ir t.t., tačiau iš tikrųjų visos gyvosios esybės priklauso Aukščiausiojo Viešpaties ribinei energijai. Neatsitiktinai „Bhagavad-gītā“ (5.18) skelbia, kad regintis sielą vienodai žvelgia į mokytą brahmaną, šunį, dramblį ar karvę. *Paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ.* Tiesą pažinęs žmogus regi tiktai gyvąją esybę, o ne jos fizinį kiautą. Taigi skirtumus tarp gyvųjų būtybių lemia jų *karma,* t.y. veikla, kurios rezultatus jos siekia pasisavinti. Nutraukus karminę veiklą ir ėmus praktikuoti atsidavimo tarnystę, tampa aišku, kad tarp gyvųjų būtybių, nesvarbu kokiais fiziniais pavidalais jos egzistuoja, nėra jokio skirtumo. Ši tiesa suvokiama tiktai įsisąmoninus Kṛṣṇą. Mūsų judėjime dalyvauja įvairių rasių ir šalių atstovai, tačiau jie laiko save Aukščiausiojo Dievo Asmens tarnais, todėl odos spalva, ar ji būtų balta, juoda, geltona ar raudona, jiems nesvarbi. Tik Kṛṣṇos sąmonės judėjimas gali padėti gyvosioms esybėms atsisakyti visų materialių apibrėžčių.

30 TEKSTAS

इन्द्रियैर्विषयाकृष्टैराक्षिप्तं ध्यायतां मनः ।
चेतनां हरते बुद्धेः स्तम्बस्तोयमिव ह्रदात् ॥३०॥

indriyair viṣayākṛṣṭair ākṣiptaṁ dhyāyatāṁ manaḥ
cetanāṁ harate buddheḥ stambas toyam iva hradāt

indriyaiḥ – juslėms; *viṣaya* – juslių objektų; *ākṛṣṭaiḥ* – siekiant; *ākṣiptam* – tampa neramus; *dhyāyatām* – nuolat mąstantis apie; *manaḥ* – protas; *cetanām* – sąmonė; *harate* – netenka; *buddheḥ* – intelekto; *stambaḥ* – aukšta žolė; *toyam* – vandenį; *iva* – kaip; *hradāt* – iš ežero.

Kai juslės ir protas, ieškodami malonumų, siekia juslių objektų, protas tampa neramus. Kas nuolat galvoja apie juslių objektus, tas praranda savo tikrąją savimonę. Ji palengva išsenka tarsi vanduo aukšta žole užžėlusiame ežere.

Komentaras: Posmas vaizdžiai pasakoja, kaip materija užteršia mūsų pirminę Kṛṣṇos sąmonę ir mes beveik užmirštame apie savo saitus su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Kaip nurodyta viename iš ankstesnių posmų, mes turėtume nuosekliai praktikuoti atsidavimo tarnystę, kad palengva materialūs troškimai virstų pelenais jos liepsnose. Tai padės mums ištrūkti iš gimimų ir mirčių verpeto. Be to, taip mes įgysime tvirtą tikėjimą Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosinėmis pėdomis. Jei leisime protui nuolat galvoti apie juslinius malonumus, jis taps mūsų materialiosios vergystės priežastimi. Jei mūsų sąmonėje viską užgožia nuolatinės mintys apie juslinius malonumus, kad ir kaip stengtumėmės įsisąmoninti Kṛṣṇą, įprotis neleis mums užmiršti juslinių malonumų. Jei žmogus nesugeba sutramdyti savo minčių, tai ir davęs *sannyāsos* įžadus jis galvos apie juslinius objektus: šeimą, visuomenę, prašmatnų būstą ir t.t. Jis gali išeiti į Himalajus arba gyventi atsiskyręs miške, tačiau jo mintyse vis tiek viešpataus jusliniai malonumai. Ilgainiui materijos suteptis paveiks ir jo intelektą, o žmogus, kurio intelektas paveiktas materijos, praranda potraukį Kṛṣṇos sąmonei, nors jis iš prigimties būdingas visoms gyvosioms būtybėms.

Posme pateiktas labai vykęs pavyzdys. Jei didelio ežero krantai užželia aukšta *kuśos* žole su storais kaip stulpai stiebais, ežeras ilgainiui užanka. Lygiai taip mūsų širdyje suvešėję materialūs troškimai išsunkia mūsų grynosios sąmonės syvus. Todėl svarbiausias mūsų uždavinys – su šaknimis išrauti *kuśos* žolę ir numesti ją kuo toliau. Śrī Caitanya Mahāprabhu mokė, kad neišrautos piktžolės ryžių lauke sugers vandenį bei trąšas ir ryžių želmenys ilgainiui išdžius. Juslinių malonumų troškimas yra mūsų nuopuolio į materialų pasaulį priežastis. Čia mes patiriame trejopas kančias ir esame priversti kaskart iš naujo išgyventi gimimą, mirtį, senatvę ir ligas. Nukreipę troškimus į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, mes juos išgryniname. Sunaikinti troškimų neįmanoma, juos reikia sudvasinti, nuplauti materijos teršalus. Jei mes laikome save vienos konkrečios tautos atstovais, vienos ar kitos visuomenės ar šeimos nariais ir gyvename jų rūpesčiais, mes galutinai susipainiojame sąlygoto gyvenimo pinklėse, pasmerkdami save

nesibaigiančioms gimimo ir mirties kančioms. Tačiau jei mes nukreipsime savo troškimus į tarnystę Viešpačiui, mes juos išgryninsime ir nusiplausime materijos suteptį.

31 TEKSTAS

भ्रश्यत्यनुस्मृतिश्चित्तं ज्ञानभ्रंशः स्मृतिक्षये ।
तद्रोधं कवयः प्राहुरात्मापह्नवमात्मनः ॥३१॥

bhraśyaty anusmṛtiś cittaṁ jñāna-bhraṁśaḥ smṛti-kṣaye
tad-rodhaṁ kavayaḥ prāhur ātmāpahnavam ātmanaḥ

bhraśyati – sunaikinama; *anusmṛtiḥ* – nuolat mąstant; *cittam* – sąmonė; *jñāna-bhraṁśaḥ* – netekusi tikro žinojimo; *smṛti-kṣaye* – prarandant atmintį; *tat-rodham* – šio proceso slopinimas; *kavayaḥ* – didieji išminčiai; *prāhuḥ* – pareiškė nuomonę; *ātma* – apie sielą; *apahnavam* – pražūtis; *ātmanaḥ* – sielos.

Praradęs savo prigimtinę savimonę žmogus nebepajėgia prisiminti, kas jis buvo praeityje, ir nebesusivokia, kas yra dabar. Praradus atmintį sukauptos žinios grindžiamos klaidinga prielaida. Šventraščių žinovai vadina tokią sielą pražuvusia.

Komentaras: Gyvoji esybė – siela yra amžina ir nemirtinga. Siela nesunaikinama, tačiau, pasak šventraščių žinovų, kai siela praranda tikrąjį žinojimą, ją galima laikyti žuvusia. Čia glūdi skirtumas tarp gyvūnų ir žmonių. Dideliu protu nepasižymintys filosofai teigia neva gyvūnai neturį sielos, tačiau jie ją turi. O įspūdis, kad gyvūnai jos neturi, susidaro todėl, kad jų sąmonę gaubia neišmanymo skraistė. Jei kūne nebūtų sielos, gyvūnai negalėtų pajudėti iš vietos. Gyvas kūnas tuo ir skiriasi nuo mirusio, kad jame glūdi siela. Kai siela pasitraukia iš kūno, jis miršta. Jei siela neturi tikrojo žinojimo, ji laikoma pražuvusia. Mūsų pirminė sąmonė yra Kṛṣṇos sąmonė, nes visi mes – neatsiejamos Kṛṣṇos dalelytės. Naudodamasi sąmonės galiomis ne pagal paskirtį gyvoji būtybė patenka į materialųjį pasaulį, kur jos pirminė sąmonė aptemsta ir ji ima laikyti save materijos pradų deriniu. Gyvoji būtybė užmiršta, kad pagal savo prigimtį yra neatsiejama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelytė, lygiai kaip miegantis žmogus užmiršta, kas jis yra iš tikrųjų. Kai pirminė sielos sąmonė liaujasi funkcionavusi, puolusi siela savo veiksmus ima grįsti klaidingomis prielaidomis. Taigi šiuolaikinės civilizacijos gyvenimas yra grindžiamas klaidinga prielaida apie savo tapa-

tybę su fiziniu kūnu. Taigi apie šiuolaikinį žmogų galima pasakyti, kad jis pražudė sielą, ir šia prasme jis niekuo nesiskiria nuo gyvūnų.

32 TEKSTAS

नातः परतरो लोके पुंसः स्वार्थव्यतिक्रमः ।
यदध्यन्यस्य प्रेयस्त्वमात्मनः स्वव्यतिक्रमात् ॥३२॥

nātaḥ parataro loke puṁsaḥ svārtha-vyatikramaḥ
yad-adhy anyasya preyastvam ātmanaḥ sva-vyatikramāt

na – ne; *ataḥ* – po to; *parataraḥ* – didesnė; *loke* – šiame pasaulyje; *puṁsaḥ* – gyvosioms esybėms; *sva-artha* – nauda; *vyatikramaḥ* – kliūtis; *yat-adhi* – be šios; *anyasya* – kuo kitu; *preyastvam* – labiau susidomėti; *ātmanaḥ* – sielai; *sva* – savo; *vyatikramāt* – kliudant.

Nėra didesnės kliūties siekiant gyvenimo tikslo, kaip mintis apie tai, kad yra malonesnių užsiėmimų už savo tikrosios esmės pažinimą.

Komentaras: Žmogui gyvenimas duotas visų pirma tam, kad jis pažintų save. Pažinti save reiškia suprasti Aukščiausiojo „Aš“ ir individualiosios sielos, t.y. Aukščiausiojo Dievo Asmens ir gyvosios esybės, esmę. Tačiau, kai žmogų ima labiau dominti fizinis kūnas, jo poreikių tenkinimas, tai jau tampa kliūtimi dvasinės savivokos kelyje. Veikiamas *māyos,* jis pradeda vaikytis juslinių malonumų, kurie siekiantiems dvasinio pažinimo šiame pasaulyje yra draudžiami. Užuot vaikęsis juslinių malonumų, žmogus turėtų stengtis patenkinti Aukščiausiąją Sielą. Bet kokie veiksmai, kurie prieštarauja šiam principui, be jokių abejonių, trukdo pasiekti gyvenimo tikslą.

33 TEKSTAS

अर्थेन्द्रियार्थाभिध्यानं सर्वार्थापह्नवो नृणाम् ।
भ्रंशितो ज्ञानविज्ञानाद्येनाविशति मुख्यताम् ॥३३॥

arthendriyārthābhidhyānaṁ sarvārthāpahnavo nṛṇām
bhraṁśito jñāna-vijñānād yenāviśati mukhyatām

artha – turtus; *indriya-artha* – jusliniams malonumams; *abhidhyānam* – nuolat mąstant apie; *sarva-artha* – keturi tikslai; *apahnavaḥ* – pragaištinga; *nṛṇām* – žmonijai; *bhraṁśitaḥ* – stokojant; *jñāna* – žinojimo; *vijñānāt* – atsidavimo tarnystės; *yena* – viso to dėka; *āviśati* – atgimsta; *mukhyatām* – nejudančiomis gyvosiomis būtybėmis.

Jei žmonija gyvena viena mintimi, kaip pelnytis pinigų, o po to juos išleisti jusliniams malonumams, ji daro nepataisomą žalą. Tamsūs ir atsidavimo tarnystės nepraktikuojantys žmonės atgimsta medžiais ir akmenimis.

Komentaras: Žinojimas (*jñāna*) yra savo prigimties pažinimas, o *vijñāna* – praktinis šio žinojimo pritaikymas. Žmogaus kūną įgijusi gyvoji būtybė turėtų pakilti iki *jñānos* arba *vijñānos* lygio. Nepasinaudojus su dvasinio mokytojo pagalba iš *śāstrų* įgytu tikru žinojimu ir neišmokus jo praktiškai taikyti, kitą gyvenimą atgimstama viena iš nejudančių gyvųjų esybių. Nejudančių gyvųjų esybių kategorijai priskirtini kalnai, kalvos, medžiai, augalai ir t.t. Tokia egzistencijos forma sanskrite vadinama *puṇyatām,* arba *mukyatām,* t.y. visišku veiklos nebuvimu. Neveikimo siekti raginančius filosofus vadina *śūnyavādžiais.* Natūrali žmogaus raida neišvengiamai skatina jį suvokti, kad savo veiklą būtina transformuoti į atsidavimo tarnystę ir skirti ją Viešpačiui. Vis dėlto atsiranda filosofų, kurie užuot stengęsi sudvasinti savo veiklą, siekia ją visiškai sustabdyti ir ragina žmones neveikti. Neveikiančių gyvųjų esybių pavyzdys – tai medžiai ir kalnai. Neveiklumas yra savotiška bausmė, kurią jiems skiria gamtos dėsniai. Jei mes nesieksime įvykdyti tai, kas mums skirta gyvenime, jei nesieksime savęs pažinimo, gamta mus nubaus ir gavę medžio ar kalno pavidalą mes negalėsime veikti. Štai kodėl pastarasis posmas smerkia veiklą, kuria siekiama tenkinti juslinius poreikius. Žmogus, kurio sąmonėje viešpatauja mintys apie pinigus ir juslinius malonumus, renkasi pražūties kelią. Pastaruoju metu šiuo keliu eina visa žmonija. Šiandien svarbiausias žmonių siekis – gauti pinigų jusliniams malonumams ir nesvarbu kokiais metodais: užsidirbti, išprašyti, paimti skolą arba pavogti. Tokia civilizacija užkerta kelią į savęs pažinimą.

34 TEKSTAS

न कुर्यात्कर्हिचित्सङ्गं तमस्तीव्रं तितीरिषुः ।
धर्मार्थकाममोक्षाणां यदत्यन्तविघातकम् ॥३४॥

na kuryāt karhicit saṅgaṁ tamas tīvraṁ titīrṣuḥ
dharmārtha-kāma-mokṣāṇāṁ yad atyanta-vighātakam

na – ne; *kuryāt* – veikti; *karhicit* – niekada; *saṅgam* – bendrija; *tamaḥ* – neišmanymas; *tīvram* – dideliu greičiu; *titīrṣuḥ* – tie, kas trokšta įveikti neišmanymą; *dharma* – religija; *artha* – materialinė gerovė; *kāma* – jusliniai malonumai; *mokṣāṇām* – išvadavimui; *yat* – tai, kas; *atyanta* – labai didelė; *vighātakam* – kliūtis.

Tie, kas trokšta įveikti neišmanymo vandenyną, turi atsiriboti nuo neišmanymo guņos, nes malonumų troškimas – didžiausia kliūtis tiems, kurie siekia sekti religijos priesakais, sukurti materialinę gerovę, džiaugtis materialiais malonumais, kiek tai yra leistina, ir galų gale pelnyti išvadavimą.

Komentaras: Keturi principai, kuriais grįstas civilizuotos visuomenės gyvenimas, leidžia žmogui įgyvendinti religijos priesakus, užsidirbti gyvenimui pagal savo socialinę padėtį, džiaugtis juslinių malonumų objektais, kiek tai yra leistina, ir galų gale atsikratyti materialių potraukių. Kol turime kūną, negalime visiškai ignoruoti fizinių poreikių. Tačiau tai nereiškia, kad veiklos tikslas turėtų būti jusliniai malonumai ir kad turėtume uždirbti pinigus vien šiam tikslui realizuoti užmiršdami religijos priesakus. Dauguma šiuolaikinių žmonių visiškai nesidomi religija, tačiau nesilaikydami jos priesakų jie vis dėlto nori sukurti materialinę gerovę. Pavyzdžiui, mėsininkas skerdykloje gerai užsidirba, tačiau jo veikla absoliučiai prieštarauja religijos normoms. Ieškantiems malonumų lengvai prieinami naktiniai klubai ir viešnamiai. Žinoma, lytiniai santykiai santuokoje nėra smerktinas dalykas, tačiau prostituciją būtina uždrausti, nes aukščiausias žmogaus veiklos tikslas turėtų būti išvadavimas, t.y. jis turi siekti nusimesti materialaus gyvenimo grandines. Lygiai taip valstybė gali leisti prekybą alkoholiu, tačiau tai nereiškia, kad ant kiekvieno kampo bus galima atidarinėti alkoholio parduotuves arba kontrabanda įvežti alkoholį. Leidimas prekiauti alkoholiniais gėrimais išduodamas norint jį apriboti. Prekybai cukrumi, kviečiais, pienu leidimo nereikia, nes jų nėra reikalo riboti. Kitaip sakant, žmogus turėtų veikti taip, kad jo veikla netrukdytų dvasinei pažangai ir padėtų ištrūkti iš materijos vergystės. Štai kodėl prie juslinių malonumų prisirišusiam žmogui Vedos nustato galimybę sukurti tvirtos materialios gerovės pagrindus, išbandyti juslinius malonumus ir galų gale pelnyti išvadavimą. Vedų civilizacija paliko mums *śāstras* su visomis reikalingomis žiniomis, ir jei mes gyvensime laikydamiesi *śāstrų* ir *guru* priesakų, mums pavyks įgyvendinti materialius troškimus ir tolydžio artėti prie išvadavimo.

35 TEKSTAS

तत्रापि मोक्ष एवार्थ आत्यन्तिकतयेष्यते ।
त्रैवर्ग्योऽर्थो यतो नित्यं कृतान्तभयसंयुतः ॥३५॥

tatrāpi mokṣa evārtha ātyantikatayeṣyate
traivargyo 'rtho yato nityaṁ kṛtānta-bhaya-saṁyutaḥ

tatra – ten; *api* – taip pat; *mokṣaḥ* – išvadavimas; *eva* – tikrai; *arthe* – vardan; *ātyantikatayā* – visų svarbiausio; *iṣyate* – taip suvokiant; *trai-vargyaḥ* – trys likusieji: pamaldumas, materialinė gerovė ir jusliniai malonumai; *arthaḥ* – tikslas; *yataḥ* – iš kurio; *nityam* – nuolat; *kṛta-anta* – mirtis; *bhaya* – baimė; *saṁyutaḥ* – susiję.

Iš keturių tikslų: pamaldumo, materialinės gerovės, juslinių malonumų ir išvadavimo – svarbiausias yra išvadavimas, nes visus laimėjimus kitose trijose veiklos srityse sunaikins griežčiausias gamtos įstatymas – mirtis.

Komentaras: Žmonės turėtų labai rimtai žiūrėti į *mokṣą* (išsivadavimas) ir vardan šio tikslo būti pasiryžę paaukoti tris kitus. „Śrīmad-Bhāgavatam“ Sūta Gosvāmis sako, kad materialinės gerovės siekimas negali būti akstinas religinei veiklai. Nežabotas juslinių malonumų siekimas verčia mus kreiptis į Dievą ir lankyti šventyklas bei bažnyčias viliantis pagerinti savo materialinę padėtį. Tačiau tarp materialinės gerovės kėlimo ir juslinių malonumų nereikėtų dėti lygybės ženklo. Gyventi reikia taip, kad galų gale pasiektume išvadavimą. Neveltui pastarajame posme pabrėžta išvadavimo (*mokṣos*) svarba. Veiklos rezultatai trijose kitose veiklos srityse duoda materialius rezultatus, todėl jie neamžini. Šį gyvenimą galime banko sąskaitoje sukaupti daug pinigų, įsigyti daugybę materialių daiktų, tačiau mirties akimirką su viskuo teks atsisveikinti. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad mirtis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, kuris galiausiai atima iš materialisto viską, ką jis yra sukaupęs. Tačiau mes esame tokie kvaili, kad nenorime pažiūrėti tiesai į akis. Per savo kvailumą mes nebijome mirties ir nesusimąstome, kad ji atims iš mūsų viską, ką mes pasiekėme *dharmos, arthos* ir *kāmos* srityse. *Dharma* (doringa veikla) atveria kelią į rojaus planetas, tačiau tai nereiškia, kad rojaus planetose mes būsime visiškai laisvi ir ištrūksime iš gimimo, mirties, senatvės ir ligų nelaisvės. Iš esmės posmas kalba apie tai, kad galime paaukoti savo interesus, susijusius su *traivargya*: pamaldumu, materialinės gerovės kūrimu ir jusliniais malonumais, tačiau jokiu būdu neturime paaukoti išvadavimo. Išvadavimas apibrėžtas „Bhagavad-gītoje“ (4.9): *tyaktvā dehaṁ punar janma naiti.* Išsivadavimas reiškia, kad palikus

kūną mums nereikės atgimti kitu fiziniu kūnu. Išsivadavimas impersonalistams reiškia susiliejimą su beasmenio Brahmano būtimi. Iš tikrųjų, toks susiliejimas nėra *mokṣa,* nes pasiekęs *mokṣą* impersonalistas yra priverstas vėl sugrįžti į materialų pasaulį. Todėl reikia kreiptis prieglobsčio į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir praktikuoti atsidavimo tarnystę. Tai yra tikrasis išsivadavimas. Taigi doringa veikla, materialinė gerovė ir jusliniai malonumai yra antraeiliai dalykai. Visas savo pastangas mes turime sutelkti siekdami patekti į Viešpaties Viṣṇu dvasines planetas, kurių aukščiausioji yra Goloka Vṛndāvana – Viešpaties Kṛṣṇos buveinė. Tad siekiantiems tikro išvadavimo Kṛṣṇos sąmonės judėjimas yra didžiausia dovana.

36 TEKSTAS

परेऽवरे च ये भावा गुणव्यतिकरादनु ।
न तेषां विद्यते क्षेममीशविध्वंसिताशिषाम् ॥३६॥

pare 'vare ca ye bhāvā guṇa-vyatikarād anu
na teṣāṁ vidyate kṣemam īśa-vidhvaṁsitāśiṣām

pare – aukštesnėse gyvybės formose; *avare* – žemesnėse gyvybės formose; *ca* – ir; *ye* – visos tokios; *bhāvāḥ* – sampratos; *guṇa* – dėl materialiosios gamtos *guṇų*; *vyatikarāt* – sąveikos; *anu* – sekti; *na* – niekada; *teṣām* – jomis; *vidyate* – yra; *kṣemam* – pataisa; *īśa* – Aukščiausiasis Viešpats; *vidhvaṁsita* – sunaikinti; *āśiṣām* – palaiminimų.

Aukštesnes egzistencijos formas laikome didžiausia dovana, lygindami su padėtimi tų, kurie liko būties dugne. Tačiau nereikia pamiršti, kad skirtumus tarp aukštesnio ir žemesnio gimdo trijų materialiosios gamtos guņų tarpusavio sąveika. Nė vienas iš būties būvių nėra amžinas, nes anksčiau ar vėliau aukščiausiasis valdovas visus juos sunaikins.

Komentaras: Gyvendami materialiajame pasaulyje mes laikome aukštesnę gyvybės formą laime, o žemesniąją – prakeikimu. Takoskyra tarp „aukštesnio“ ir „žemesnio“ egzistuoja tik tol, kol vyksta *guņų* savitarpio sąveika, kitaip sakant, savo doringais darbais mes pasiekiame aukštutines planetas arba geresnį gyvenimą, t.y. gauname geresnį išsilavinimą, patrauklesnę išorę ir t.t. Tai vis doringos veiklos rezultatai. Praeities nuodėmės užkerta kelią į išsilavinimą, gimstame fiziškai nepatrauklūs, kenčiame nepriteklius ir t.t. Tačiau visos šios būsenos yra dorybės, aistros ir neišmanymo *guņų* sąveikos padarinys. O jų sąveika vyksta pagal materialiosios gamtos

dėsnius. Tačiau kosminiam pasauliui žuvus, nutrūksta ir materialiųjų *guṇų* tarpusavio sąveika, todėl „Bhagavad-gītoje“ (8.16) Viešpats sako:

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate

Net jei mokslinė pažanga, religinių įstatymų laikymasis, prašmatnūs aukojimai ir karminė veikla padės mums patekti į aukštutines planetas, visatos naikinimo metu šios planetos ir gyvybė jose bus sunaikinta. Posme vartojami žodžiai *īṣa-vidhvaṁsitāśiṣām* liudija, kad aukščiausiasis valdovas atims iš mūsų visas šias materialias malones. Nuo šios lemties mūsų niekas neišgelbės. Kad ir kur mes gyventume – Žemėje ar kurioje kitoje materialiosios visatos planetoje, – mūsų kūnas žus ir mums vėl daugelį milijonų metų nesąmoningos būklės teks tūnoti Mahā-Viṣṇu kūne. O kai materialusis pasaulis įgaus išreikštą pavidalą, mums vėl teks ateiti į pasaulį įvairiomis gyvybės formomis ir imtis veiklos. Todėl aukštutinės planetos neturėtų būti mūsų tikslas. Kiekvienas iš mūsų turėtų kiek įmanydamas stengtis ištrūkti iš materialiojo pasaulio, patekti į dvasinį pasaulį ir surasti prieglobstį pas Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Tai aukščiausias žmogaus tikslas. Mus neturėtų vilioti jokia padėtis materialiajame pasaulyje, net ir pati aukščiausia. Aukšta ir žema padėtis visuomenėje turėtų būti vertinamos vienodai. Užuot siekę aukštesnės socialinės padėties šiame pasaulyje, turėtume stengtis suvokti, koks tikrasis gyvenimo tikslas, ir praktikuoti atsidavimo tarnystę. Taip per dvasinę veiklą pelnysime amžiną gyvenimą, kupiną išminties ir palaimos.

Śāstrų priesakais grindžiamas visuomenės gyvenimas orientuoja žmogų į keturių tikslų (*dharma, artha, kāma* ir *mokṣa*) siekimą. Žmogus negali apsieiti be religijos. Be religijos žmonija virsta gyvulių banda. Materiali gerovė ir jusliniai malonumai turi būti grindžiami religinėmis normomis. Kai šios trys žmogaus veiklos sritys yra susietos tarpusavyje, žmonės gali išsivaduoti iš gimimo, mirties, senatvės ir ligų nelaisvės. Tačiau mūsų dienomis, Kali epochoje, niekas nesilaiko religijos normų ir nesiekia išsivadavimo. Šiuolaikinį žmogų tedomina materialinė gerovė ir jusliniai malonumai. Tačiau nepaisant aukšto ekonominio išsivystymo, santykiai tarp žmonių šiuolaikiniame pasaulyje tampa vis labiau panašesni į santykius tarp gyvūnų. Kai žmonės degraduos iki gyvūnų lygio, civilizacija žus. Civilizacijos žūties prasmė paaiškinta pastarajame posme: *īśa-vidhvaṁsitāśiṣām.* Kai ateis pasaulio pabaiga, iš visų „malonių“, kurias Viešpats dovanoja siekiantiems ekonominio klestėjimo ir juslinių malonumų, neliks ir pėdsako. Kali epochos pabaigoje Viešpats nužengs į materialų pasaulį įsikūnijęs Kalki vienu tikslu – nušluoti žmoniją nuo Žemės paviršiaus. Po to

išauš naujas aukso amžius. Todėl visada turime atminti, kad mūsų materiali veikla tėra vaikiški žaidimai. Kai vaikai žaidžia paplūdimyje, tėvas sėdi šalia ir žiūri, kaip jie stato smėlio pilis, tvirtovių kuorus ir t.t., tačiau anksčiau ar vėliau jis pakvies juos namo ir jų pastatytas pilis nuplaus jūra. Žmonėms, kurie tarsi vaikai su užsidegimu žaidžia ekonominio vystymo ir juslinių malonumų žaidimus, Viešpats kartais parodo ypatingą prielankumą, sugriaudamas viską, ką jie sukūrė.

Viešpats skelbia: *yasyāham anugṛhṇāmi harişye tad-dhanaṁ śanaiḥ.* Viešpats yra pasakęs Mahārājai Yudhiṣṭhirai, kad rodydamas ypatingą prielankumą Savo bhaktui Jis atima iš jo visus materialius turtus. Todėl *vaiṣṇavai* paprastai nėra itin turtingi. Jei *vaiṣṇavas,* tyras bhaktas, nori tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui ir kartu negali atsispirti materialiems turtams, jie jam tampa kliūtimi atsidavimo tarnystės kelyje. Tada Viešpats parodo jam ypatingą malonę – atima iš jo materialius turtus ir sužlugdo jo gerovę. Galų gale, kai visos bhakto pastangos susilaukti sėkmės materialiajame pasaulyje baigiasi visišku krachu, jam nelieka nieko kita, kaip ieškoti prieglobsčio Viešpaties lotoso pėdų šešėlyje. Šią bhakto lemtį galima pavadinti *īśa-vidhvaṁsitāśiṣām*: Viešpats atima iš žmogaus materialius turtus, tačiau mainais dovanoja jam dvasinę išmintį. Pamokslaudami mes kartais susiduriame su materialistais, kurie ateina pas mus, lenkiasi į kojas ir prašo palaiminimų, vildamiesi, kad mūsų palaiminimai atneš jiems daugiau materialių turtų. Tačiau jei *vaiṣṇavų* palaiminimai neatneša jiems turtų, jie nebemato jokio reikalo reikšti jiems savo pagarbą. Tokiems žmonėms rūpi tik materiali gerovė. Jie lenkiasi šventiems žmonėms arba Aukščiausiajam Viešpačiui ir aukoja pinigus pastoracinei veiklai vildamiesi, kad už tai jiems bus gausiai atlyginta.

Tačiau jei žmogus nuoširdžiai siekia tarnauti Viešpačiui, Viešpats priverčia jį atsisakyti materialių turtų ir visa siela Jam nusilenkti. Kadangi Viešpats neleidžia Savo bhaktams pralobti, žmonės vengia garbinti Viešpatį Viṣṇu: jiems atrodo, kad *vaiṣṇavai,* t.y. Viešpaties Viṣṇu garbintojai, gyvena skurde. Garbindami Viešpatį Šivą trokštantieji materialių turtų gauna išties neribotas galimybes realizuoti savo troškimą. Viešpats Šiva yra visatos valdovės deivės Durgos vyras. Iš savo dosnumo jis suteikia savo tarnams galimybę gauti deivės Durgos palaiminimus. Pavyzdžiui, Rāvaṇa buvo uolus Viešpaties Šivos pasekėjas ir už tai deivė Durgā nepagailėjo jam savo malonių – pakanka pasakyti, kad visoje Rāvaṇos karalystėje namai buvo pastatyti iš gryno aukso. Palyginti neseniai Brazilijoje buvo aptiktos didžiulės aukso atsargos. Istorinių *Purāṇų* liudijimų pagrindu, galima drąsiai teigti, kad tos žemės kitados priklausė Rāvaṇos karalystei. Vis dėlto Rāvaṇos karalystę Viešpats Rāmacandra nušlavė nuo Žemės paviršiaus.

Šie ir kiti panašūs pavyzdžiai atskleidžia žodžių *īśa-vidhvaṁsitāśiṣām* prasmę. Viešpats Savo bhaktams nedovanoja materialių malonių, kad jie vėl neatsidurtų materialiojo pasaulio pinklėse, kur visi pasmerkti gimti, mirti, senti ir sirgti. Apsvaigę nuo turtų, žmonės kaip Rāvaṇa ima ieškoti juslinių malonumų. Rāvaṇa netgi išdrįso pagrobti Viešpaties Rāmacandros žmoną sėkmės deivę Sītą. Jis manė galėsiąs mėgautis Viešpaties palaimos energija, tačiau tokiu poelgiu pasmerkė save pražūčiai (*vidhvaṁsita*). Šiuolaikinė civilizacija visą savo energiją skiria ekonominei veiklai ir juslinių malonumams, todėl ji pasmerkta žūti.

37 TEKSTAS

तत्त्वं नरेन्द्र जगतामथ तस्थूषां च
देहेन्द्रियासुधिषणात्मभिरावृतानाम् ।
यः क्षेत्रवित्तपतया हृदि विश्वगावि:
प्रत्यक्चकास्ति भगवांस्तमवेहि सोऽस्मि ॥३७॥

tat tvaṁ narendra jagatām atha tasthūṣāṁ ca
dehendriyāsu-dhiṣaṇātmabhir āvṛtānām
yaḥ kṣetravit-tapatayā hṛdi viśvag āviḥ
pratyak cakāsti bhagavāṁs tam avehi so 'smi

tat – todėl; *tvam* – tu; *nara-indra* – o geriausias iš karalių; *jagatām* – judančių; *atha* – todėl; *tasthūṣām* – nejudančių; *ca* – taip pat; *deha* – kūnas; *indriya* – juslės; *asu* – gyvybės oras; *dhiṣaṇā* – apsvarsčius; *ātmabhiḥ* – savęs pažinimas; *āvṛtānām* – tų, kurie taip apgaubti; *yaḥ* – tas, kuris; *kṣetra-vit* – pažįstantis lauką; *tapatayā* – kontroliuodamas; *hṛdi* – širdyje; *viśvak* – visur; *āviḥ* – apsireiškęs; *pratyak* – kiekviename plaukelyje; *cakāsti* – spindintis; *bhagavān* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *tam* – Jam; *avehi* – pasistenk suprasti; *saḥ asmi* – tai aš.

Sanat-kumāras taip patarė karaliui: O valdove Pṛthu, turėdamas tai galvoje stenkis pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kuris kartu su individualiąja siela glūdi visų mūsų, tiek judančių, tiek nejudančių gyvųjų būtybių, širdyse. Individualiąsias sielas gaubia grubusis fizinis ir subtilusis kūnas, kurį sudaro gyvybės oras ir intelektas.

Komentaras: Pastarajame posme Sanat-kumāras primygtinai rekomenduoja visiems, kurie gavo žmogaus kūną, negaišti laiko juslinių malonumams

ir materialios gerovės kūrimui, o stengtis įgyti dvasinį žinojimą ir pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kuris kartu su individualiąja siela glūdi kiekvienos gyvosios būtybės širdyje. Individualioji siela ir Paramātmos aspektu įsikūnijęs Aukščiausiasis Dievo Asmuo gyvena kūne, kurį sudaro grubieji ir subtilieji materijos pradai. Suvokti šią tiesą – reiškia įgyti tikrą dvasinį žinojimą. Įgyti dvasinį žinojimą galima dvejopai: pasitelkus į pagalbą filosofų impersonalistų siūlomą metodą arba atsidavimo tarnystę. Impersonalistas prieina prie išvados, kad jis ir Aukščiausioji Dvasia sudaro vienovę, o bhaktai, arba personalistai, pažindami Absoliučią Tiesą suvokia, kad Absoliuti Tiesa yra Aukščiausiasis Viešpats, aukščiausiasis valdovas, o mes, gyvosios būtybės, priklausome nuo Jo valios, todėl turime Jam tarnauti. Vedos moko: *tat tvam asi* – „Tu toks pats“ ir *so 'ham* – „Aš toks pats“. Aiškindami šių *mantrų* prasmę, impersonalistai teigia, kad Aukščiausiasis Viešpats arba Absoliuti Tiesa ir gyvosios esybės sudaro vienovę, tačiau bhakto požiūriu iš šių *mantrų* plaukia išvada, kad gyvosios esybės tapatingos Aukščiausiajam Viešpačiui kokybės prasme. *Tat tvam asi, ayam ātmā brahma.* Ir Aukščiausiasis Viešpats, ir gyvosios esybės savo prigimtimi yra dvasia. Suvokti tai, reiškia suvokti savo tikrąją esmę. Žmogaus gyvybės forma sukurta tam, kad gyvosios būtybės galėtų įgyti dvasinį žinojimą ir suvokti Aukščiausiąjį Viešpatį bei pačios save. Žmogui nevalia švaistyti savo neįkainojamo gyvenimo metų, stengiantis sukurti materialinę gerovę ir patenkinti savo juslinius poreikius.

Pastarajame posme svarbi reikšmė tenka ir žodžiui *kṣetra-vit,* kurio prasmę atskleidžia „Bhagavad-gītā“ (13.2): *idaṁ śarīraṁ kaunteya kṣetram ity abhidhīyate.* Materialusis kūnas vadinamas *kṣetra* (veiklos laukas), o kūno savininkas (kūne glūdinčios individualioji siela ir Supersiela) – *kṣetra-vit.* Tačiau dviejų tipų *kṣetra-vit* skiriasi tarpusavyje: vienas *kṣetra-vit* (kūną pažįstantis subjektas, t.y. Paramātmā, arba Supersiela) vadovauja kitam – individualiajai sielai. Kas teisingai suvokia Supersielos nurodymus ir jų laikosi, tas pasiekia gyvenimo tikslą. Supersiela vadovauja mums tiek iš vidaus, tiek ir iš išorės. Iš vidaus Viešpats kaip Supersiela imasi *caitya-guru* – dvasinio mokytojo, glūdinčio širdyje – vaidmens. Be to, jis padeda gyvajai esybei įsikūnijęs dvasiniu mokytoju, kuris vadovauja jai iš išorės. Taigi Viešpats nurodo gyvajai esybei kelią tiek iš vidaus, tiek ir iš išorės padėdamas jai nutraukti materialią veiklą ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Įsitikinti, kad kūne glūdi Aukščiausioji Siela ir individualioji siela, gali kiekvienas: kol individualioji siela ir Supersiela yra kūne, kūnas yra kupinas gyvybės ir energijos. Tačiau, kai tik Supersiela ir individualioji siela pasitraukia iš fizinio kūno, pastarasis ima irti. Tuo skiriasi gyvas ir negyvas fizinis kūnas. Dvasinį žinojimą turintis žmogus nesunkiai suvokia šį

skirtumą. Taigi žmogui nevalia švaistyti laiko stengiantis sukurti materialinę gerovę ir patenkinti savo juslinius poreikius. Užuot tai daręs, jis turėtų siekti dvasinio žinojimo, kuris padės jam pažinti Supersielą, individualiąją sielą ir jų tarpusavio santykius. Taip gilindamas savo žinojimą jis ištrūks iš materijos nelaisvės ir pasieks aukščiausiąjį gyvenimo tikslą. Šventraščiai sako, kad pasirinkęs išvadavimo kelią žmogus nieko nepraranda net jei liaujasi vykdęs „savo pareigas“ materialiajame pasaulyje. O tas, kuris stengiasi susilaukti materialios sėkmės, patenkinti savo juslinius poreikius ir nesiekia išvadavimo, praranda viską. Apie tai byloja ir Nārados žodžiai Vyāsadevai:

tyaktvā sva-dharmaṁ caraṇāmbujaṁ harer
bhajann apakvo 'tha patet tato yadi
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kiṁ
ko vārtha āpto 'bhajatāṁ sva-dharmataḥ
(SB 1.5.17)

Jei žmogus savo prieglobsčiu pasirenka Viešpaties lotosines pėdas, net jei taip daro sentimento pagautas ar dėl kokių kitų priežasčių, tačiau nepasiekia aukščiausio gyvenimo tikslo ir dėl dvasinės patirties stokos suklumpa, jis vis tiek nieko nepraranda. O tas, kuris uoliai vykdo visas savo priedermes, tačiau nepraktikuoja atsidavimo tarnystės, negauna iš to jokios naudos.

38 TEKSTAS

यस्मिन्निदं सदसदात्मतया विभाति
माया विवेकविधुति स्रजि वाहिबुद्धिः ।
तं नित्यमुक्तपरिशुद्धविशुद्धतत्त्वं
प्रत्यूढकर्मकलिलप्रकृतिं प्रपद्ये ॥३८॥

yasminn idaṁ sad-asad-ātmatayā vibhāti
māyā viveka-vidhuti sraji vāhi-buddhiḥ
taṁ nitya-mukta-pariśuddha-viśuddha-tattvaṁ
pratyūḍha-karma-kalila-prakṛtiṁ prapadye

yasmin – kuriame; *idam* – šis; *sat-asat* – Aukščiausiasis Viešpats ir įvairios Jo energijos; *ātmatayā* – visų priežasčių ir pasekmių pagrindas; *vibhāti* – apsireiškia; *māyā* – iliuzija; *viveka-vidhuti* – per brandžius apmąstymus

pakilus virš; sraji – apie virvę; vā – arba; ahi – gyvatė; buddhiḥ – intelektas; tam – Jam; *nitya* – amžinai; *mukta* – išvaduotam; *pariśuddha* – nesuteptam; *viśuddha* – tyram; *tattvam* – tiesai; *pratyūḍha* – transcendentinei; *karma* – karminė veikla; *kalila* – suteptis; *prakṛtim* – egzistuojančiam kaip dvasinė energija; *prapadye* – atsiduoti.

Materialiajame kūne Aukščiausiasis Dievo Asmuo reiškiasi kaip priežastis ir pasekmė, tačiau tas, kuris per brandžius apmąstymus iškyla virš iliuzinės energijos ir nepainioja virvės su gyvate, suvokia, kad Paramātmā yra visada transcendentiška materialiosios kūrinijos atžvilgiu ir egzistuoja kaip grynoji vidinė energija. Kitaip sakant, Viešpats transcendentiškas materialiosios sutepties atžvilgiu. Jam vieninteliam žmogus turi patikėti savo sielą.

Komentaras: Šis posmas tiesiogiai paneigia filosofų *māyāvādžių* koncepciją neva individualioji siela ir Supersiela tapačios. *Māyāvādos* filosofija postuluoja, kad gyvoji būtybė ir Supersiela sudaro vienovę ir kad tarp jų nėra jokio skirtumo. *Māyāvādžiai* skelbia, kad visa būtis yra neatsiejama nuo beasmenio Brahmano ir kad atskirumo jausmas – tai *māyā,* iliuzija, kurios veikiama gyvoji būtybė, vaizdžiai tariant, virvę painioja su gyvate. Virvės ir gyvatės pavyzdys – pamėgtas filosofų *māyāvādžių* argumentas. Šie su *vivarta-vāda* asociacijų turintys žodžiai šiame posme paminėti neatsitiktinai. Iš tikrųjų Paramātmā yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, kuris visada egzistuoja laisvės sąlygomis. Kitaip sakant, Aukščiausiasis Dievo Asmuo gyvena materialiajame kūne kartu su individualiąja siela, ir tai patvirtina Vedos. Jos lygina Supersielą ir sielą su dviem draugiškai viename medyje tupinčiais paukščiais. Tačiau Paramātmā, būdama šalia individualiosios sielos, vis dėlto iliuzinės energijos kerams nepasiduoda. Iliuzinę energiją vadina *bahiraṅgā śakti,* išorine energija, o gyvoji esybė priskirtina prie *taṭasthā śakti* – Viešpaties ribinės energijos. „Bhagavad-gītā“ teigiama, kad tiek materialioji energija (žemės, vandens, oro, ugnies, eterio ir kt. pavidalais), tiek dvasinė energija (t.y. gyvosios esybės) yra Aukščiausiojo Dievo Asmens energijos. Nors energijos tapatingos energijų šaltiniui, kai gyvoji esybė, individualioji siela, patenka išorinės energijos įtakon, ji ima save tapatinti su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu.

Pažymėtinas šio posmo žodis *prapadye,* nes jis yra susijęs su svarbiausia „Bhagavad-gītos“ išvada (18.66): *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja.* Kitame „Bhagavad-gītos“ posme (7.19) Viešpats skelbia: *bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate.* Žodžiai *prapadye* ir *śaraṇaṁ vraja* reiškia, kad individualioji siela turi atsiduoti Aukščiausiajai Sielai. Atsidavusi ji suvoks, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nors Jis ir

glūdi individualiosios sielos širdyje, visais atžvilgiais ją pranoksta. Viešpats visada transcendentiškas. Jis nesusijęs su materialiu kosminiu pasauliu, nors iš pažiūros, Jis ir kosminis pasaulis atrodo tapatingi. Pagal *vaiṣṇavų* filosofiją, Viešpats yra sykiu tapatingas materialiajam kosminiam pasauliui ir skiriasi nuo jo. Materialusis pasaulis yra Viešpaties išorinės energijos forma ir, kadangi energija tapatinga jos šaltiniui, iš šalies atrodo, kad Viešpats ir individualioji siela sudaro vienovę, nors iš tikrųjų sąlygota individualioji siela yra veikiama materialiosios energijos, o Viešpats egzistuoja transcendentiniu lygiu ir yra jos neveikiamas. Jei Viešpats nebūtų aukščiau individualiųjų sielų, žodis *prapadye* būtų beprasmis, t.y. kalbėti apie tai, kad individualioji siela turėtų atsiduoti Viešpačiui, nebūtų jokios prasmės. Žodis *prapadye* apibūdina atsidavimo tarnystės procesą. Kas vien samprotauja apie virvę ir apie gyvatę , tačiau nepraktikuoja atsidavimo tarnystės, niekada nepažins Absoliučios Tiesos. Neveltui pasakyta, kad filosofiniais apmąstymais pažinti Absoliučios Tiesos neįmanoma. Ji atsiskleidžia tik praktikuojant atsidavimo tarnystę.

39 TEKSTAS

यत्पादपङ्कजपलाशविलासभक्त्या
कर्माशयं ग्रथितमुद्ग्रथयन्ति सन्तः ।
तद्वन्न रिक्तमतयो यतयोऽपि रुद्ध-
स्रोतोगणास्तमरणं भज वासुदेवम् ॥३९॥

yat-pāda-paṅkaja-palāśa-vilāsa-bhaktyā
karmāśayaṁ grathitam udgrathayanti santaḥ
tadvan na rikta-matayo yatayo 'pi ruddha-
sroto-gaṇās tam araṇaṁ bhaja vāsudevam

yat – kurio; *pāda* – pėdos; *paṅkaja* – kaip lotosai; *palāśa* – žiedlapiai arba kojų pirštai; *vilāsa* – malonumas; *bhaktyā* – atsidavimo tarnyste; *karma* – karminė veikla; *āśayam* – troškimas; *grathitam* – tvirtas mazgas; *udgrathayanti* – perkerta; *santaḥ* – bhaktai; *tat* – tai; *vat* – kaip; *na* – niekada; *rikta-matayaḥ* – tie, kurie neatlieka atsidavimo tarnystės; *yatayaḥ* – kad ir kaip stengtųsi; *api* – nors ir; *ruddha* – sustabdytos; *srotaḥ-gaṇāḥ* – juslinių malonumų bangos; *tam* – Jam; *araṇam* – patikimam prieglobsčiui; *bhaja* – imkis atsidavimo tarnystės; *vāsudevam* – Vasudevos sūnui Kṛṣṇai.

Bhaktai, kurie be paliovos tarnauja Viešpaties lotosinių pėdų pirštams, be vargo perkerta tvirtus su karmine veikla susijusių troškimų mazgus.

O nebhaktai, jñāniai ir yogai, kad ir kaip stengtųsi, negali sustabdyti materialių troškimų bangų. Todėl paklausyk mūsų patarimo ir imkis atsidavimo tarnystės Vasudevos sūnui Kṛṣṇai.

Komentaras: Materialiosios gamtos *guṇų* įtaką norintys įveikti transcendentalistai skirstomi į tris kategorijas: *jñānius, yogus* ir bhaktus. Visi jie nori sutramdyti savo juslių protrūkius, kurie panašūs į be atvangos upe vilnijančias bangeles. Banga veja bangą ir jų sustabdyti iš esmės neįmanoma. Lygiai taip nenutrūkstamai plūsta ir materialių troškimų bangos ir jas sustabdyti tegali *bhakti-yogas.* Praktikuodami amžiną meilės tarnystę Viešpaties lotosinėms pėdoms, bhaktai jaučia nuolatinę transcendentinę palaimą, jų materialūs troškimai išnyksta patys savaime, o *jñāniai* ir *yogai,* kurie yra abejingi Viešpaties lotosinėms pėdoms, švaisto savo jėgas kovodami su materialių troškimų bangomis. Pastarajame posme Sanat-kumāras vadina juos *rikta-matayaḥ* (nepraktikuojantis atsidavimo tarnystės). Kitaip sakant, nors *jñāniai* ir *yogai* stengiasi įveikti potraukį materialiai veiklai, faktiškai kuo toliau, tuo labiau jie klimpsta į savo pseudofilosofinius išvedžiojimus ir bevaises pastangas sustabdyti juslių veiklą. Vienas iš ankstesnių „Bhāgavatam“ posmų sako:

vāsudeve bhagavati bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ jñānaṁ ca yad ahaitukam
(SB 1.2.7)

Pastarajame posme jam antrina Sanat-kumāras. *Bhaja vāsudevam*: tam, kuris su meile ištikimai tarnauja Vasudevos sūnui Kṛṣṇai, nesunku sustabdyti materialių troškimų bangas. Mėginimai dirbtinėmis priemonėmis tai padaryti yra pasmerkti nesėkmei. Apie tai ir kalba pastarasis posmas. Su karmine veikla susiję troškimai labai giliai įsišaknijo mūsų širdyse, tačiau šių troškimų piktžoles galima su šaknimis išrauti praktikuojant atsidavimo tarnystę, nes ji sukelia gyvosios būtybės širdyje aukštesnio lygio troškimus. Atsisakyti žemų troškimų galima tik turint aukštesnio lygio troškimų. Troškimų antplūdžio sustabdyti neįmanoma, todėl, norint neįklimpti į žemų troškimų liūną, būtina ugdyti norą pažinti Aukščiausiąjį. *Jñāniai* siekia susilieti su Aukščiausiojo būtimi, tačiau pastarasis troškimas taip pat priskirtinas *kāmos* (aistringas troškimas) kategorijai, lygiai kaip ir *yogų* noras išsiugdyti mistinių galių. Skirtingai nuo *jñānių* ir *yogų,* bhaktai neieško materialių malonumų, todėl nusiplauna materijos suteptį. Jie nesistengia atsikratyti troškimų dirbtiniais būdais. Tiems, kurie rado prieglobstį Viešpaties lotosinių pėdų šešėlyje, troškimai tampa dvasinės palaimos šaltiniu. Pastarajame posme Kumārai sako, kad Viešpaties Kṛṣṇos lotosinės

pėdos yra neišsenkamas palaimos šaltinis. Todėl turime nutraukti bevaises pastangas atsikratyti materialių troškimų ir ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų. Kol žmogus neatsikratė juslinių malonumų troškimo, jam nepavyks ištrūkti iš materijos nelaisvės. Galima paprieštarauti, kad upės bangų neįmanoma sustabdyti, tačiau upė plukdo savo vandenis į jūrą, kur jūros bangos pasiglemžia upės bangas. Lygiai taip ir bhaktas, jei jis išmintingas, turi šimtus sumanymų, kaip geriau pasitarnauti Viešpačiui, ir galingos jo troškimo tarnauti Viešpačiui bangos užtvindo materialių troškimų užutekį. Yāmunācārya sako, jog pradėjus tarnauti Viešpaties lotosinėms pėdoms jo troškimas tarnauti Viešpačiui tapo neišsenkamas ir visiškai užgožė užsistovėjusius kūniškų džiaugsmų troškimus. Maža to, Yāmunācārya sako, kad vos pagalvojus apie lytinius santykius jis nusispjauna. „Bhagavad-gītoje“ (2.59) pasakyta: *paraṁ dṛṣṭvā nivartate.* Taigi įžiebę troškimą su meile tarnauti Viešpaties lotosinėms pėdoms, atsikratysime materialių su jusliniais malonumais susijusių troškimų.

40 TEKSTAS

कृच्छ्रो महानिह भवार्णवमप्लवेशां
षड्वर्गनक्रमसुखेन तितीर्षन्ति ।
तत्त्वं हरेर्भगवतो भजनीयमङ्घ्रिं
कृत्वोडुपं व्यसनमुत्तर दुस्तरार्णम् ॥४०॥

kṛcchro mahān iha bhavārṇavam aplaveśāṁ
ṣaḍ-varga-nakram asukhena titīrṣanti
tat tvaṁ harer bhagavato bhajanīyam aṅghriṁ
kṛtvoḍupaṁ vyasanam uttara dustarārṇam

kṛcchraḥ – pavojingas; *mahān* – milžiniškas; *iha* – čia (šiame gyvenime); *bhava-arṇavam* – materialiosios būties vandenynas; *aplava-īśām* – nebhaktų, kurie nerado prieglobsčio prie Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosinių pėdų; *ṣaṭ-varga* – šešios juslės; *nakram* – rykliai; *asukhena* – vargais negalais; *titīrṣanti* – perplaukia; *tat* – todėl; *tvam* – tu; *hareḥ* – Dievo Asmens; *bhagavataḥ* – Aukščiausiojo; *bhajanīyam* – vertas garbinimo; *aṅghrim* – lotosines pėdas; *kṛtvā* – pavertęs; *uḍupam* – laivu; *vyasanam* – įvairiausius pavojus; *uttara* – perplauksi; *dustara* – labai sunku; *arṇam* – vandenynas.

Įveikti neišmanymo vandenyną, kuriame knibždėte knibžda pavojingų ryklių, nepaprastai sunku. Kad pasiektų kitą vandenyno krantą, nebhak-

tai griežtai tramdo savo kūną, o mes patariame tau ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų, kurios yra tarsi laivas, galintis nuplukdyti į kitą vandenyno krantą. Kad ir kaip būtų sunku perplaukti šį vandenyną, jei ieškosi prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų, išvengsi pavojų.

Komentaras: Pastarajame posme materialioji būtis palyginta su bekraščiu neišmanymo vandenynu. Kitaip šis vandenynas vadinamas Vaitaraṇī vandenynu. Vaitaraṇī, arba Priežasčių, vandenyne tarsi futbolo kamuoliai plauko begalinė daugybė visatų. Kitame šio vandenyno krante plyti dvasinis pasaulis Vaikuṇṭha, apie kurį „Bhagavad-gītoje“ rašoma taip (8.20): *paras tasmāt tu bhāvo 'nyaḥ.* Už materialiojo pasaulio ribų plyti dvasinė viešpatija. Materialiojo pasaulio visatos tai iškyla, tai vėl išnyksta Priežasčių vandenyne, o Vaikuṇṭhos, dvasinės planetos, yra nesunaikinamos ir egzistuoja amžinai. Žmogaus kūnas gyvajai būtybei suteikia galimybę perplaukti neišmanymo vandenyną, materialų pasaulį, ir atsidurti dvasiniame pasaulyje. Egzistuoja daugybė dvasinio tobulėjimo metodų, t.y. laivų, kurie gali pernešti mus per neišmanymo vandenyno bangas, tačiau Kumārai pataria karaliui ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų, kurios yra pats tvirčiausias ir patikimiausias laivas. O nebhaktai, nenorintys lipti į šį laivą, stengiasi įveikti neišmanymo vandenyną kitais metodais, tokiais kaip *karma, jñāna* arba *yoga,* tačiau jie susiduria su daugybe kliūčių savo kelyje. Kartais noras kovoti ir įveikti kliūtis juos taip užvaldo, kad jiems taip ir nepavyksta persikelti į kitą vandenyno krantą. Nebhaktai neturi jokių garantijų, kad jiems pavyks įveikti materialiosios būties vandenyną, o jei jiems tai pavyksta padaryti, tai tik griežčiausių askezių kaina. Tačiau žmogus, pasirinkęs atsidavimo tarnystės kelią ir tikintis, kad Viešpaties lotosinės pėdos yra pats patikimiausias laivas, padėsiantis jam įveikti materialiosios būties vandenyną, įveiks jį be ypatingų sunkumų ir nepatogumų.

Taigi Kumārai patarė Pṛthu Mahārājai surasti prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų, t.y. pasirinkti laivą, kuriuo jis nesunkiai, išvengdamas didesnių pavojų perplauks neišmanymo vandenyną. Materialiajame pasaulyje mūsų tykantys pavojai yra tarsi rykliai, nardantys vandenyno gelmėse. Ryklio užpultas neišsigelbės net labiausiai įgudęs plaukikas. Savo gyvenime mes matėme daugybę *svāmių* ir *yogų,* kurie teigė galį įveikti neišmanymo vandenyną savo jėgomis ir padėti tai padaryti kitiems, tačiau kaskart pasirodydavo, kad šie žmonės tapo savo juslių aukomis. Užuot padėję savo pasekėjams įveikti neišmanymo vandenyną, pseudo *svāmiai* ir *yogai* pasiduoda dailiosios lyties kerams, t.y. *māyai,* įgavusiai gražios moters pavidalą, kitaip sakant, patenka į nasrus rykliams, kurių knibždėte knibžda neišmanymo vandenynas.

41 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
स एवं ब्रह्मपुत्रेण कुमारेणात्ममेधसा ।
दर्शितात्मगतिः सम्यक्प्रशस्योवाच तं नृपः ॥४१॥

maitreya uvāca
sa evaṁ brahma-putreṇa kumāreṇātma-medhasā
darśitātma-gatiḥ samyak praśasyovāca taṁ nṛpaḥ

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya tarė; *saḥ* – karalius; *evam* – taip; *brahma-putreṇa* – Viešpaties Brahmos sūnui; *kumāreṇa* – vienam iš Kumārų; *ātma-medhasā* – gerai išmanančiam dvasios mokslą; *darśita* – parodžius; *ātma-gatiḥ* – dvasinio tobulėjimo kelią; *samyak* – visiškai; *praśasya* – garbindamas; *uvāca* – tarė; *tam* – jam; *nṛpaḥ* – karalius.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Po to, kai vienas iš transcendentinės išminties nušviestų Brahmos sūnų Kumārų atskleidė karaliui dvasios mokslo paslaptis, karalius išreiškė Kumārams savo pagarbą taip tardamas.

Komentaras: Komentuodamas šį posmą Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura taip aiškina žodžio *ātma-medhasā* prasmę. Jis teigia, kad *ātmani* reiškia „Viešpačiui Kṛṣṇai, *paramātmani*“. Viešpats Kṛṣṇa yra Paramātmā. *Īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ* („Brahma-saṁhitā“ 5.1). Todėl žmogų, kurio mintyse viešpatauja Kṛṣṇa, vadina *ātma-medhāḥ.* Tai žodžio *gṛha-medhī* antonimas. *Gṛha-medhī* yra žmogus, kurio visos mintys krypsta į materialią veiklą. *Ātma-medhāḥ* be paliovos mąsto apie Kṛṣṇos darbus. Viešpaties Brahmos sūnaus Sanat-kumāro mintyse viešpatavo Kṛṣṇa, todėl jis galėjo nurodyti dvasinio tobulėjimo kelią kitiems. *Ātma-gatiḥ* šiame kontekste reiškia kelią, kurį pasirinkus vis geriau pažįstamas Kṛṣṇa.

42 TEKSTAS

राजोवाच
कृतो मेऽनुग्रहः पूर्वं हरिणार्तानुकम्पिना ।
तमापादयितुं ब्रह्मन् भगवन् यूयमागताः ॥४२॥

rājovāca
kṛto me 'nugrahaḥ pūrvaṁ hariṇārtānukampinā
tam āpādayituṁ brahman bhagavan yūyam āgatāḥ

rājā uvāca – karalius tarė; *kṛtaḥ* – dovanota; *me* – man; *anugrahaḥ* – besąlyginė malonė; *pūrvam* – anksčiau; *hariṇā* – Aukščiausiojo Dievo Asmens, Viešpaties Viṣṇu; *ārta-anukampinā* – gailestingo kenčiantiems; *tam* – tai; *āpādayitum* – patvirtinti; *brahman* – o brahmane; *bhagavan* – o galingasis; *yūyam* – visi jūs; *āgatāḥ* – atvykote čia.

Valdovas tarė: O galingasis brahmane, kitados Viešpats Viṣṇu parodė man besąlyginę malonę, išpranašavęs, kad jūs peržengsite mano namų slenkstį, ir štai jūs atėjote, kad išsipildytų Viešpaties pranašystė.

Komentaras: Pasirodęs valdovo Pṛthu surengtame didžiajame aukojime (*āśvāmedhā*) prie aukuro ugnies Viešpats Viṣṇu išpranašavo, kad neilgai trukus valdovą aplankys Kumārai ir duos vertingų patarimų. Pṛthu Mahārāja prisiminė besąlyginę Viṣṇu malonę ir pasveikino atvykusius Kumārus, kurių dėka išsipildė Viešpaties pranašystė. Kitaip sakant, Savo pranašystę Viešpats įgyvendina padedamas Savo bhaktų. Pavyzdžiui, Viešpats Caitanya išpranašavo, kad šlovingi Jo vardai ir Hare Kṛṣṇa *mahā-mantra* skambės visuose pasaulio miestuose ir kaimuose. Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura ir Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatis Prabhupāda užsimojo įgyvendinti šią didingą pranašystę. Ją stengiasi įgyvendinti ir šių eilučių autorius, einantis jų pėdomis.

Apie Savo bhaktus Viešpats Kṛṣṇa sakė Arjunai: *kaunteya pratijānīhi na me bhaktaḥ praṇaśyati* – „O Kuntī sūnau, drąsiai skelbk pasauliui, kad Mano bhaktas niekada nepražus.“ (BG 9.31) Kalbame apie tai, kad Viešpats galėjo šiuos žodžius paskelbti Pats, tačiau jų skelbėju pasirinko Arjuną, neleisdamas niekam suabejoti, jog Viešpats įvykdys duotą pažadą. Viešpats duoda pažadą, o jį įgyvendina Jo patikėtiniai ir bhaktai. Užjausdamas kenčiančius Viešpats negaili pažadų. Nors Viešpaties gailestingumas kenčiančiai žmonijai yra beribis, vis dėlto žmonės neskuba Jam tarnauti. Taip dažnai esti ir tėvo santykiuose su sūnumi: sūnus dažnai pamiršta ar ignoruoja tėvą, tačiau tėvas vis tiek rūpinasi jo gerove. Šiame kontekste pažymėtinas posmo žodis *anukampinā:* iš beribio gailestingumo gyvosioms esybėms Viešpats asmeniškai nužengia į materialų pasaulį ir gelbėja puolusias sielas.

yadā yadā hi dharmasya glānir bhavati bhārata
abhyutthānam adharmasya tadātmānaṁ sṛjāmy aham

„Kaskart, kai religija išgyvena nuosmukį ir pasaulyje įsiviešpatauja bedievystė, Aš nužengiu Pats, o Bharatos aini.“ (BG 4.7)

Taigi nužengti į materialų pasaulį ir įsikūnyti įvairiais pavidalais Viešpatį skatina Jo gailestingumas. Iš gailestingumo paklydusioms sieloms Jis nužengė į Žemę Viešpaties Kṛṣṇos pavidalu. Viešpats Buda nužengė į Žemę gelbėti nelaimingų gyvūnų, kuriuos negailestingai žudė demonai, o Viešpatį Nṛsiṁhadevą nužengti į šį pasaulį paskatino užuojauta Prahlādai Mahārājai. Kitaip sakant, Viešpats kupinas užuojautos materialiajame pasaulyje atsidūrusioms paklydusioms sieloms, todėl nužengia į jį Pats arba siunčia Savo tarnus ir bhaktus, kad jie įgyvendintų tai, ko Jis labiausiai trokšta: sugrąžinti paklydusias sielas namo, atgal pas Dievą. Rūpindamasis žmonijos gerove Viešpats Śrī Kṛṣṇa išdėstė Arjunai „Bhagavad-gītą“. Taigi išmintingas žmogus rimtai įvertins Kṛṣṇos sąmonės judėjimą ir stengsis laikytis „Bhagavad-gītos“ priesakų, kuriuos skelbia tyri Viešpaties bhaktai savavališkai jų neinterpretuodami ir neiškraipydami.

43 TEKSTAS

निष्पादितश्च कात्स्न्र्येन भगवद्भिर्घृणालुभिः ।
साधूच्छिष्टं हि मे सर्वमात्मना सह किं ददे ॥४३॥

niṣpāditaś ca kārtsnyena bhagavadbhir ghṛṇālubhiḥ
sādhūcchiṣṭaṁ hi me sarvam ātmanā saha kiṁ dade

niṣpāditaḥ ca – ir šis nurodymas tinkamai išpildytas; *kārtsnyena* – pilnutinai; *bhagavadbhiḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens atstovų; *ghṛṇālubhiḥ* – pačių gailestingiausių; *sādhu-ucchiṣṭam* – likučiai nuo šventųjų stalo; *hi* – tikrai; *me* – mano; *sarvam* – viskas; *ātmanā* – visa širdimi; *saha* – su; *kim* – ką; *dade* – galėčiau duoti.

O brahmane, tu tobulai įvykdei Viešpaties valią, nes esi kupinas gailestingumo kaip Pats Viešpats. Todėl mano pareiga pasitikti Tave dovanomis, tačiau išskyrus likučius nuo šventųjų stalo, nieko nebeturiu. Ką gi tau padovanoti?

Komentaras: Ypatinga reikšmė šiame posme tenka žodžiui *sādhūcchiṣṭam.* Pṛthu Mahārāja gavo karalystę iš Bhṛgu ir kitų didžiųjų išminčių, kaip trupinius nuo jų stalo. Mirus karaliui Venai, pasaulis liko be žmonių pasitikėjimo turinčio valdovo. Žmoniją viena po kitos užgriuvo didžiulės negandos, todėl Bhṛgu kartu su kitais didžiais išminčiais iš mirusiojo karaliaus Venos

sukūrė naująjį valdovą vardu Pṛthu. Kadangi teisę į karalystę Mahārāja Pṛthu gavo didžių šventųjų malone, jis nepanoro vėl ją siūlyti šventiesiems, kalbamuoju atveju keturiems Kumārams. Iš meilės sūnui tėvas gali atiduoti trupinius nuo savo stalo, tačiau sūnui nedera vėl jų siūlyti tėvui. Mahārāja Pṛthu atsidūrė panašioje situacijoje: jo valdos tebuvo trupiniai nuo svetimo stalo, ir jis negalėjo jų pasiūlyti Kumārams. Vis dėlto, užuominomis jis pasiūlė Kumārams visą savo turtą, ir Kumārai savo nuožiūra pasinaudojo jo nuosavybe. Smulkiau apie tai pasakoja kitas posmas.

44 TEKSTAS

प्राणा दाराः सुता ब्रह्मन् गृहाश्च सपरिच्छदाः ।
राज्यं बलं मही कोश इति सर्वं निवेदितम् ॥४४॥

prāṇā dārāḥ sutā brahman gṛhāś ca sa-paricchadāḥ
rājyaṁ balaṁ mahī kośa iti sarvaṁ niveditam

prāṇāḥ – gyvybę; *dārāḥ* – žmoną; *sutāḥ* – vaikus; *brahman* – o didis brahmane; *gṛhāḥ* – rūmus; *ca* – taip pat; *sa* – su; *paricchadāḥ* – namų rakandais; *rājyam* – karalystę; *balam* – galią; *mahī* – žemę; *kośaḥ* – lobyną; *iti* – taip; *sarvam* – viską; *niveditam* – pasiūlė.

Valdovas kalbėjo toliau: Štai mano valia, o brahmanai, mano gyvybė, žmona, vaikai, rūmai, baldai, namų rakandai, karalystė, galia, žemė ir visų pirma mano brangenybės – viskas iki paskutinio skatiko nuo šiol priklauso jums.

Komentaras: Kai kuriuose šio teksto variantuose vietoje žodžio *dārāḥ* vartojamas žodis *rāyaḥ* (turtai). Indijoje ir šiandien kai kuriems turtingiems žmonėms valstybė suteikia *rāyos* titulą. Vienas iš ištikimiausių Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu bhaktų buvo vardu Rāmānanda Rāya. Rāmānanda Rāya buvo pasakiškai turtingas Madraso gubernatorius. Taigi titulas *rāya* ir šiandien nėra retenybė: prisiminkime Rāyą Bahadurą, Rāyą Chaudhurį ir kitus. Brahmanams nevalia dovanoti savo žmonos (*dārāḥ*). Kilniems, teisę priimti aukojimus turintiems žmonėms aukotina viskas, išskyrus žmoną – niekur šventraščių tekstuose nerasime, kad jiems būtų aukojama žmona. Šia prasme teksto variantas, kuriame vietoje žodžio *dārāḥ* vartojamas žodis *rāyaḥ,* laikytinas tikslesniu. Be to, Pṛthu Mahārāja pasiūlė Kumārams visą savo turtą, todėl nuoseklumo požiūriu atskirai minėti brangenybes (*kośāḥ*) nėra jokio reikalo. Paprastai valdovai ir imperatoriai turėdavo specialią iždo patalpą (*ratna-bhāṇḍa*), kurioje buvo saugomi ypač vertingi valdinių

dovanoti juvelyriniai dirbiniai (apyrankės, vėriniai ir t.t.) Šios brangenybės laikytos atskirai nuo iždo, į kurį plaukdavo visos valstybės pajamos. Todėl Pṛthu Mahārāja sudėjo prie Kumārų lotosinių pėdų visas savo asmenines brangenybes. Jau rašyta, kad valdovo turtas priklauso brahmanams, ir Pṛthu Mahārāja tiesiog naudojosi jų turtu valstybės poreikiams tenkinti. Kyla klausimas: jei visi valstybės turtai priklausė brahmanams, kodėl valdovas juos vėl siūlo brahmanams? Komentuodamas pastarąjį posmą Śrīpāda Śrīdhara Svāmis rašo, kad pasiūlęs brahmanams savo turtus valdovas pasielgė lygiai taip, kaip elgiasi tarnas, dengdamas šeimininkui stalą. Valgiai, kuriuos tarnas neša į stalą, priklauso šeimininkui, nes yra pirkti už jo pinigus, tačiau tarnas, norėdamas skaniai pavalgydinti šeimininką, iš nupirktų maisto produktų pagamina įvairių valgių ir neša juos į stalą. Lygiai taip pasielgė ir Pṛthu Mahārāja aukodamas Kumārams visą savo turtą.

45 TEKSTAS

सैनापत्यं च राज्यं च दण्डनेतृत्वमेव च ।
सर्व लोकाधिपत्यं च वेदशास्त्रविदर्हति ॥४५॥

sainā-patyaṁ ca rājyaṁ ca daṇḍa-netṛtvam eva ca
sarva lokādhipatyaṁ ca veda-śāstra-vid arhati

sainā-patyam – kariuomenės vado posto; *ca* – ir; *rājyam* – karalystės valdovo posto; *ca* – ir; *daṇḍa* – valdymo; *netṛtvam* – vadovavimo; *eva* – tikrai; *ca* – ir; *sarva* – viso; *loka-adhipatyam* – planetos valdymo; *ca* – ir; *veda-śāstra-vit* – tas, kuris pažino Vedas; *arhati* – nusipelno.

Kadangi teisę būti vyriausiuoju kariuomenės vadu, valdyti valstybę, turėti lemiamą žodį skiriant bausmę nusikaltėliams ir viešpatauti visoje Žemės planetoje turi gerai Vedas išmanantis žmogus, Pṛthu Mahārāja atidavė visą savo turtą keturiems Kumārams.

Komentaras: Posme aiškiai pasakyta, kad karalystė, valstybė arba imperija valdytina vadovaujantis tokių šventų žmonių, brahmanų kaip Kumārai patarimais. Žiloje senovėje, kai visą pasaulį valdė vienas valdovas, jo veiklai vadovavo taryba, sudaryta iš brahmanų ir šventų žmonių. Karalius, kaip valstybės vadovas, vykdydamas jam patikėtas pareigas iš esmės patarnavo brahmanams. Nei karaliai, nei brahmanai nebuvo diktatoriai ir valstybės nelaikė savo nuosavybe. Karaliai lygiai kaip ir brahmanai puikiai išmanė Vedų šventraščius, o tai reiškia, kad jie žinojo „Śrī Īśopaniṣados“ priesaką, kuris skelbia: *īśāvāsyam idaṁ sarvam* – visas pasaulis priklauso

Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats Kṛṣṇa sako esąs visatos planetų valdovas (*sarva-loka-maheśvaram*). Taigi niekam nevalia valstybės laikyti savo nuosavybe. Karalius, prezidentas arba valstybės vadovas niekada neturi užmiršti, kad yra ne savininkas, o tarnas.

Mūsų laikais, Kali-yugoje, karaliai ir prezidentai dažnai užmiršta, kad jie yra Dievo tarnai, laiko save liaudies tarnais. Šiuolaikinės demokratinės valstybės apibūdinamos kaip „liaudies vyriausybė“, turint omenyje, kad ją sudaro žmonės, kilę iš liaudies ir veikiantys liaudies labui. Tačiau Vedos nepripažįsta šios valdymo formos. Pasak Vedų, valstybės gyvavimo tikslas – patenkinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, vadinasi, valstybės vadovas turi atstovauti Viešpačiui. Valstybės vadovu jokiu būdu negalima skirti žmogaus, kuris neišmano Vedų. Posme aiškiai nurodyta: *veda-śāstra-vid arhati* – aukščiausius valstybės postus užimti teisę turi su Vedų priesakais susipažinę žmonės. Vedos labai aiškiai reglamentuoja valdovo ir valdinių, vyriausiojo kariuomenės vado ir kario priedermes. Deja, mūsų laikais randasi nemaža tokių, kurie dedasi filosofais, moko lyderius nesiremdami autoritetingais šaltiniais ir dažnas vadovaujasi jų iš piršto laužtais patarimais. Tai šiuolaikinio žmogaus nelaimių priežastis.

Šiuolaikinis dialektinio materializmo filosofinis mokymas, kurį sukūrė Karlas Marksas ir įgyvendino komunistinės vyriausybės, toli gražu nėra tobulas. Vediškojo komunizmo principai reikalauja, kad valstybėje nebūtų alkstančių. Šiandien pasaulyje veikia daugybė labdaros organizacijų, kurios renka lėšas, kad padėtų alkstantiems, tačiau šių organizacijų fondai dažnai naudojami ne pagal paskirtį. Vedos reikalauja iš valstybės užtikrinti, kad joje nebūtų bado. „Śrīmad-Bhāgavatam“ nurodo šeimos galvai pasirūpinti, kad alkanos neliktų net gyvatės ir driežai. Jie irgi turi būti sotūs. Iš esmės bado problema neegzistuoja, nes viskas šiame pasaulyje priklauso Aukščiausiajam Viešpačiui ir Jis asmeniškai rūpinasi, kad maisto pakaktų visiems. Vedos („Kaṭha Upaniṣada“ 2.2.13) sako: *eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān.* Aukščiausiasis Viešpats patenkina visų gyvųjų būtybių gyvybinius poreikius, todėl pasaulyje alkstančių neturėtų būti. O jų atsiranda todėl, kad „valstybės vadovai“ ir „prezidentai“ nevykusiai valdo šalį.

Visiškai aišku, kad Vedų šventraščių neišmanantis žmogus (*veda-śāstra-vit*) neturėtų kelti savo kandidatūros į prezidentus, gubernatorius ir t.t. Senovėje pasaulį valdė karaliai (*rājarṣiai*). Valdovai buvo šventi žmonės. Nors vykdė karaliaus pareigas, jie niekad nenusižengdavo Vedų priesakams ir valdė valstybę, vadovaudamiesi didžių šventųjų ir brahmanų nurodymais. Šia prasme šiuolaikiniai prezidentai, gubernatoriai ir aukštas valstybės pareigas einantys rūmų valdininkai yra neverti savo užimamų postų, nes nė vienas iš jų neišmano, kaip valdyti valstybę vadovaujantis Vedų prin-

cipais ir nesilaiko didžių šventųjų ir brahmanų priesakų. Pṛthu Mahārājos tėvas karalius Vena nesilaikė Vedų priesakų, ignoravo brahmanų patarimus, todėl brahmanų sprendimu turėjo mirti. Pṛthu Mahārāja puikiausiai žinojo, kad valdydamas planetą jis privalo veikti kaip didžių šventųjų ir brahmanų tarnas.

46 TEKSTAS

स्वमेव ब्राह्मणो भुङ्क्ते स्वं वस्ते स्वं ददाति च ।
तस्यैवानुग्रहेणान्नं भुञ्जते क्षत्रियादयः ॥४६॥

svam eva brāhmaṇo bhuṅkte svaṁ vaste svaṁ dadāti ca
tasyaivānugraheṇānnaṁ bhuñjate kṣatriyādayaḥ

svam – savo; *eva* – tikrai; *brāhmaṇaḥ* – brahmanas; *bhuṅkte* – mėgaujasi; *svam* – savo; *vaste* – drabužiais; *svam* – savo; *dadāti* – aukoja; *ca* – ir; *tasya* – jo; *eva* – tikrai; *anugraheṇa* – malone; *annam* – maistinius grūdus; *bhuñjate* – valgo; *kṣatriya-ādayaḥ* – kiti visuomenės sluoksniai, visų pirma *kṣatriyai.*

Kṣatriyai, vaišyai ir šūdros kasdienę duoną pelno iš brahmanų malonės. Tik brahmanai mėgaujasi tuo, kas jiems priklauso, rengiasi tuo, kas jiems priklauso, ir aukoja tai, kas jiems priklauso.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra garbinamas malda: *namo brahmaṇya-devāya,* kuri byloja, kad Pats Aukščiausiasis Viešpats brahmanus laiko Savo dievybėmis. Visi garbina Aukščiausiąjį Viešpatį, o Jis, norėdamas pamokyti kitus, garbina brahmanus. Brahmanų priesakai privalomi visiems todėl, kad vienintelis brahmano siekis – skelbti pasauliui *śabda-brahmą,* Vedų išmintį. Kai visuomenėje nėra Vedų išminties skelbėjų sluoksnio – brahmanų, joje kyla sumaištis. Brahmanai ir *vaiṣṇavai* tarnauja tiesiogiai Aukščiausiajam Dievo Asmeniui ir yra pavaldūs tik Jam. Iš esmės kalbant, pasaulis priklauso brahmanams, o aukas iš *kṣatriyų* (valdovų) ir *vaišyų* (prekijų) rankų jie priima iš jiems būdingo nuolankumo. Viskas yra brahmanų nuosavybė, o valdovai ir verslininkai laikytini jų nuosavybės saugotojais. Jie yra tarsi bankininkai, todėl kaskart, kai brahmanai pristinga pinigų, *kṣatriyai* ir *vaišyai* turėtų jiems jų parūpinti. Ši sistema veikia banko sąskaitos principu: indėlininkas panorėjęs gali nuimti pinigus nuo sąskaitos. Brahmanai yra pasinėrę į tarnystę Viešpačiui ir neturi laiko spręsti finansinių klausimų. Todėl visi turtai yra sutelkti *kṣatriyų* (valdovų)

rankose ir jie turi viską atiduoti brahmanams vos jiems to paprašius. Iš tikrųjų brahmanai ir *vaiṣṇavai* nėra išlaikytiniai, jie gyvena savo lėšomis, nors iš šalies žvelgiant atrodo, kad brahmanai gyvena iš aukų. *Kṣatriyai* ir *vaiśyai* neturi teisės dalinti aukas, taip pat šelpti savo vardu, nes visas jų turtas yra brahmanų nuosavybė. Todėl *kṣatriyai* ir *vaiśyai* aukoja labdaringiems tikslams vadovaudamiesi brahmanų nurodymais. Deja, mūsų laikais pasaulyje brahmanų beveik neliko ir, kadangi *„kṣatriyai“* ir *„vaiśyai“* nevykdo brahmanų priesakų, pasaulyje įsiviešpatavo chaosas.

Antroji posmo eilutė liudija, kad *kṣatriyai, vaiśyai* ir *śūdros* kasdienę duoną pelnosi iš brahmanų malonės. Kitaip sakant, jie turi teisę valgyti tik tai, kas yra leista brahmanų. Brahmanai ir *vaiṣṇavai* žino, kuo žmogus turi maitintis, ir rodydami pavyzdį kitiems valgo tik *prasādą,* t.y. Aukščiausiajam Viešpačiui paaukoto maisto likučius. *Kṣatriyai, vaiśyai* ir *śūdros* taip pat privalo valgyti tik *kṛṣṇa-prasādą,* kurį jie gauna iš brahmanų malonės. Jie neturi teisės steigti skerdyklas, valgyti mėsą, žuvį ir kiaušinius, gerti vyną ir pelnytis gyvenimui nusižengdami *śāstrų* priesakams. Mūsų epochoje visuomenė nesivadovauja brahmanų nurodymais, todėl žmonija pasinėrė į nuodėmių liūną ir pagal gamtos dėsnius kiekvienas gauna pelnytą bausmę. Štai tokia padėtis visuomenėje susiklostė Kali epochoje.

47 TEKSTAS

यैरीदृशी भगवतो गतिरात्मवाद
एकान्ततो निगमिभिः प्रतिपादिता नः ।
तुष्यन्त्वदभ्रकरुणाः स्वकृतेन नित्यं
को नाम तत्प्रतिकरोति विनोदपात्रम् ॥४७॥

yair īdṛśī bhagavato gatir ātma-vāda
ekāntato nigamibhiḥ pratipāditā naḥ
tuṣyantv adabhra-karuṇāḥ sva-kṛtena nityaṁ
ko nāma tat pratikaroti vinoda-pātram

yaiḥ – tų; *īdṛśī* – tokios rūšies; *bhagavataḥ* – apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *gatiḥ* – progresas; *ātma-vāde* – dvasinis žinojimas; *ekāntataḥ* – visiškai suvokiant; *nigamibhiḥ* – remiantis Vedomis; *pratipāditā* – galutinai įtvirtintas; *naḥ* – mums; *tuṣyantu* – būkite patenkinti; *adabhra* – begalinė; *karuṇāḥ* – malonė; *sva-kṛtena* – jūsų veikla; *nityam* – amžina; *kaḥ* – kas; *nāma* – niekas; *tat* – tai; *pratikaroti* – neutralizuoja; *vinā* – be; *uda-pātram* – pasiūlant rieškučiomis pasemto vandens.

Pṛthu Mahārāja kalbėjo toliau: Mes amžinai liksime skolingi už neatlyginamą paslaugą tiems, kurie šventai tikėdami ir remdamiesi Vedų liudijimais nurodo žmonėms dvasinio tobulėjimo kelią bei padeda įsisąmoninti jų santykius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Ką dar už jų tarnystę galime jiems duoti be rieškučiomis pasemto vandens? Šiems iškiliems žmonėms pasitenkinimą teikia tik jų pačių darbai, kurių iš savo begalinės malonės jie imasi vardan visos žmonijos gerovės.

Komentaras: Materialiajame pasaulyje yra kilnių žmonių, kurie pasiryžę aukotis vardan žmonijos gerovės. Iš esmės geriausiai žmogui pasitarnauja tas, kuris platina žinojimą apie dvasinę esmę ir saitus su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Visos gyvosios esybės kenčia iliuzinės energijos nelaisvėje. Užmiršusios savo dvasinę prigimtį, jos blaškosi po materialų pasaulį ir įsikūnijusios įvairiais pavidalais ieško ramaus, laimingo gyvenimo. Gyvosios esybės nori surasti dvasios ramybę ir tikrą laimę, tačiau turi labai menkas žinias apie savęs pažinimą, todėl išsvajoto palengvėjimo jos nesulaukia. Kumārai, Nārada, Prahlāda, Janaka, Śukadeva Gosvāmis, Kapiladeva ir kiti didieji išminčiai, taip pat tie, kurie eina jų pėdomis (*vaiṣṇavų ācāryos* ir jų tarnai), padarė žmonijai neatlyginamą paslaugą, platindami žinias apie amžinus santykius, siejančius gyvąją esybę su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Šios žinios yra didžiausias palaiminimas žmonijai.

Kṛṣṇos pažinimas yra didžiausia dovana ir mes liksime amžinai skolingi tiems, kurie skelbia Kṛṣṇos žodį. Todėl Pṛthu Mahārāja prašo Kumārų semtis pasitenkinimo iš savo nesavanaudiškos tarnystės, kuri padeda sąlygotoms sieloms ištrūkti iš *māyos* letenų į laisvę. Karalius neabejojo, kad kito būdo atsidėkoti išminčiams už jų kilnius darbus tiesiog nėra. Žodį *vinoda-pātram* galima interpretuoti kaip sudėtinį, kurį sudaro *vinā* ir *uda-pātram.* Jis taip pat gali būti skaitomas kaip vienas žodis, *vinoda-pātram,* kuris reiškia „juokdarys“. Juokdarys linksmina žmones. Lygiai toks pats juokingas yra žmogus, kuris stengiasi atsilyginti dvasiniam mokytojui, atskleidusiam jam transcendentinį Kṛṣṇos mokymą, nes tai neatlyginama skola. Geriausias geradarys ir žmogaus draugas yra tas, kuris pažadina jo pirminę Kṛṣṇos sąmonę.

48 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
त आत्मयोगपतय आदिराजेन पूजिताः ।
शीलं तदीयं शंसन्तः खेऽभवन्मिषतां नृणाम् ॥४८॥

maitreya uvāca
ta ātma-yoga-pataya ādi-rājena pūjitāḥ
śīlaṁ tadīyaṁ śaṁsantaḥ khe 'bhavan miṣatāṁ nṛṇām

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya tęsė pasakojimą; *te* – jie; *ātma-yoga-patayaḥ* – atsidavimo tarnystės dėka tobulai įvaldę dvasinės savivokos mokslą; *ādi-rājena* – pirminio valdovo (Pṛthu); *pūjitāḥ* – pagerbti; *śīlam* – dorybes; *tadīyam* – karaliaus; *śaṁsantaḥ* – šlovindami; *khe* – danguje; *abhavan* – pasirodė; *miṣatām* – stebint; nṛṇām – žmonėms.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Didieji atsidavimo tarnystės žinovai keturi Kumārai buvo labai patenkinti Mahārājos Pṛthu parodyta pagarba. Visų akivaizdoje jie pakilo į dangų ir pašlovino karaliaus dorybes.

Komentaras: Sakoma, kad pusdieviai keliauja erdve neliesdami kojomis žemės. Kumārai kaip ir didis išminčius Nārada nesinaudoja jokiais mechanizmais. Siddhalokos gyventojai taip pat keliauja kosmine erdve be mechaninių įtaisų. Siddhalokos gyventojai gali keliauti iš vienos planetos į kitą, todėl juos vadina *siddhomis,* įgijusiais visas mistines galias, kurias galima išsiugdyti praktikuojant *yogą.* Mūsų epochoje mistinės *yogos* aukštumų pasiekę šventieji neatvyksta į Žemę, nes žmonės neverti su jais bendrauti. Tačiau Kumārai šlovina Mahārājos Pṛthu dorybes, jo nuolankumą ir nepaprastą ištikimybę Viešpačiui, jie patenkinti karalius parodyta pagarba Viešpačiui. Kitaip sakant, karaliaus Pṛthu malone jo karalystėje gyvenusieji paprasti žmonės turėjo galimybę išvysti Kumārus, skriejančius kosmine erdve.

49 TEKSTAS

वैन्यस्तु धुर्यो महतां संस्थित्याध्यात्मशिक्षया ।
आप्तकाममिवात्मानं मेन आत्मन्यवस्थितः ॥४९॥

vainyas tu dhuryo mahatāṁ saṁsthityādhyātma-śikṣayā
āpta-kāmam ivātmānaṁ mena ātmany avasthitaḥ

vainyaḥ – Mahārājos Venos sūnus (Pṛthu); *tu* – savaime aišku; *dhuryaḥ* – didžiausias; *mahatām* – iš didžių asmenybių; *saṁsthityā* – visas dvasios

pastangas nukreipęs; *ādhyātma-śikṣayā* – savo dvasinės esmės suvokimui; *āpta* – išpildei; *kāmam* – troškimus; *iva* – kaip; *ātmānam* – tenkinant savąjį „aš“; *mene* – laikoma; *ātmani* – savajame „aš“; *avasthitaḥ* – esantis.

Mahārāja Pṛthu buvo didžiausias iš didžiausiųjų, nes visas savo dvasios pastangas nukreipė dvasiniam nušvitimui pasiekti. Jis patyrė džiaugsmą, kuris pažįstamas kiekvienam, pasiekusiajam dvasinį pažinimą.

Komentaras: Didžiausią pasitenkinimą patiria tas, kuris nuosekliai eina pasirinktu atsidavimo tarnystės keliu. Patirti tikrą džiaugsmą tegali tyri bhaktai, kurių vienintelis troškimas – pasitarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Aukščiausiasis Viešpats nieko nesiekia, Jis semiasi džiaugsmo iš Paties Savęs. Lygiai tokį patį dvasinį pasitenkinimą patiria ir bhaktas, nes jis tetrokšta tarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Visi mes ieškome dvasinės ramybės ir vidinio džiaugsmo, tačiau jis pasiekiamas tik tyriems bhaktams.

Karaliaus Pṛthu mintys, išdėstytos ankstesniuosiuose posmuose, liudija apie tai, kad jis buvo labai išprusęs ir pasiekęs atsidavimo tarnystės aukštumų. Tai patvirtina pastarasis posmas, kuriame Pṛthu Mahārāja pavadintas geriausiuoju iš *mahātmų.* „Bhagavad-gītoje“ (9.13) Śrī Kṛṣṇa taip apibūdina *mahātmas*:

mahātmānas tu māṁ pārtha daivīṁ prakṛtim āśritāḥ
bhajanty ananya-manaso jñātvā bhūtādim avyayam

„O Pṛthu sūnau, iliuziją įveikusias didžias sielas globoja dieviškoji gamta. Jos visa savo esybe yra pasinėrusios į atsidavimo tarnystę, nes žino, kad Aš esu Aukščiausiasis Dievo Asmuo, pirmapradis ir neišsenkamas.“

Iliuzinė energija neveikia *mahātmų,* kadangi jas globoja dvasinė energija, todėl tikras *mahātma* yra visa savo esybe pasinėręs į atsidavimo tarnystę. Pṛthu Mahārāja pasižymėjo visomis *mahātmos* savybėmis, tad neatsitiktinai pastarajame posme jis pavadintas *dhuryo mahatām,* geriausiuoju iš *mahātmų.*

50 TEKSTAS

कर्माणि च यथाकालं यथादेशं यथाबलम् ।
यथोचितं यथावित्तमकरोद् ब्रह्मसात्कृतम् ॥५०॥

karmāṇi ca yathā-kālaṁ yathā-deśaṁ yathā-balam
yathocitaṁ yathā-vittam akarod brahma-sāt-kṛtam

karmāṇi – veiklą; *ca* – taip pat; *yathā-kālam* – atsižvelgdamas į laiką ir aplinkybes; *yathā-deśam* – atsižvelgdamas į vietą ir situaciją; *yathā-balam* – atsižvelgdamas į savo jėgas; *yathā-ucitam* – kiek įmanoma; *yathā-vittam* – atsižvelgdamas į finansines galimybes; *akarot* – atliko; *brahma-sāt* – Absoliučios Tiesos lygiu; *kṛtam* – atliko.

Mahārāja Pṛthu sėmėsi džiaugsmo savo sieloje ir sykiu nepriekaištingai vykdė karaliaus pareigas, atsižvelgdamas į laiką ir aplinkybes, savo jėgas ir finansines galimybes. Vienintelis jo tikslas buvo pasitarnauti Absoliučiai Tiesai. Jis buvo nepriekaištingas valdovas ir sąžiningai vykdė savo priedermę.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu suvokė, kokia didelė atsakomybės našta yra užgulusi jo pečius, todėl jam teko vienu metu vykdyti ir karaliaus *kṣatriyo,* ir bhakto priedermes. Pasiekęs atsidavimo tarnystės aukštumas, jis nepriekaištingai vykdė valdovo priedermę, teisingai įvertindamas laiką, aplinkybes, savo galimybes ir finansinę padėtį. Šiame kontekste labai svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *karmāṇi.* Pṛthu Mahārāja skyrėsi nuo paprasto žmogaus tuo, kad visi jo poelgiai buvo susiję su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Pasak Śrīlos Rūpos Gosvāmio, bhaktui nevalia išsižadėti to, kas naudinga atsidavimo tarnystei, o atsidavimo tarnystės veikla neturėtų būti prilyginta paprastai karminei veiklai. Paprastai žmonių aktyvumą lemia noras užsidirbti pinigų, o uždirbtus pinigus išleisti jusliniams malonumams. Nors bhaktas dažnai atlieka tą patį darbą, jo tikslas kitas – jis nori suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Viešpačiui, todėl jo veiklos negalima laikyti įprastine.

Visi Pṛthu Mahārājos poelgiai buvo dvasiniai ir transcendentiniai, nes jis siekė pasitarnauti Viešpačiui. Norėdamas pasitarnauti Kṛṣṇai karžygys Arjuna stojo į mūšį, o karalius Pṛthu Mahārāja valdė karalystę. Būdamas pasaulio imperatoriumi jis elgėsi taip, kaip dera tyram Viešpaties tarnui. Kaip yra pasakęs vienas *vaiṣṇavų* poetas: *vaiṣṇavera kriyā-mudrā vijñe nā bujhāya* – niekas nesuvokia tyro Viešpaties tarno poelgių prasmės. Tyras Viešpaties tarnas iš pažiūros elgiasi kaip paprastas žmogus, tačiau visi jo poelgiai yra giliai prasmingi, nes jis siekia pasitarnauti Viešpačiui. Suprasti *vaiṣṇavo* poelgių prasmę tegali labai apsišvietęs ir gerai šventraščius išmanantis žmogus. Mahārāja Pṛthu neleido sau nusižengti socialinės *varṇāśramos* sistemos normoms, nors kaip *vaiṣṇavas* jis buvo *paramahaṁsa,* transcendentalistas ir jo nesaistė materiali veikla. Valdydamas pasaulį

jis vykdė *kṣatriyo* priedermę, tačiau egzistavo transcendentiniu lygiu, nes rūpinosi tiktai Aukščiausiojo Dievo Asmens interesais. Puikiai atlikdamas įtakingo ir pareigingo monarcho vaidmenį jis slėpė nuo aplinkinių, kad yra tyras bhaktas. Kitaip sakant, Pṛthu Mahārāja nesiekė patenkinti savo juslinius poreikius, o visais savo darbais tarnavo Viešpačiui. Apie tai pasakoja tolesnis posmas.

51 TEKSTAS

फलं ब्रह्मणि सन्न्यस्य निर्विषङ्गः समाहितः ।
कर्माध्यक्षं च मन्वान आत्मानं प्रकृतेः परम् ॥५१॥

phalaṁ brahmaṇi sannyasya nirviṣaṅgaḥ samāhitaḥ
karmādhyakṣaṁ ca manvāna ātmānaṁ prakṛteḥ param

phalam – rezultatas; *brahmaṇi* – Absoliučios Tiesos lygyje; *sannyasya* – atsisakydamas; *nirviṣaṅgaḥ* – išlikdamas tyras; *samāhitaḥ* – skirdamas visas savo jėgas; *karma* – veikla; *adhyakṣam* – vadovą; *ca* – ir; *manvānaḥ* – visuomet galvodamas apie; *ātmānam* – Supersielą; *prakṛteḥ* – materialiai gamtai; *param* – transcendentinę.

Mahārāja Pṛthu visiškai atsidėjo tarnystei Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, Tam, kuris egzistuoja transcendencijoje ir yra nevaržomas materialiojo pasaulio dėsnių. Visus savo darbo vaisius jis skyrė Viešpačiui, laikydamas save Aukščiausiojo Dievo Asmens – būties valdovo tarnu.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu, paskyręs visą savo gyvenimą transcendentinei meilės tarnystei Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, įkūnija puikų *karma-yogos* pavyzdį. Terminas *karma-yoga* dažnai sutinkamas „Bhagavad-gītoje“ ir Mahārāja Pṛthu savo pavyzdžiu parodė, kaip praktikuoti *karma-yogą.* Pastarajame posme nurodytas svarbiausias reikalavimas norintiems praktikuoti *karma-yogą*: *phalaṁ brahmaṇi sannyasya* (arba *vinyasya*) – *karma-yogas* aukoja savo darbo vaisius Aukščiausiajam Brahmanui, Parabrahmanui Kṛṣṇai. Savo darbo vaisius Aukščiausiajam aukojantis žmogus yra tikras *sannyāsis,* tikras atsiskyrėlis. Pasak „Bhagavad-gītos“ (18.2), savo darbo vaisių atsisakymas, jų aukojimas Aukščiausiajam Dievo Asmeniui vadinamas *sannyāsa.*

kāmyānāṁ karmaṇāṁ nyāsaṁ sannyāsaṁ kavayo viduḥ
sarva-karma-phala-tyāgaṁ prāhus tyāgaṁ vicakṣaṇāḥ

„Išminčiai veiklos vaisių atsisakymą vadina *tyāga* (atsižadėjimas). Mokytieji tokią būseną vadina *sannyāsa* (gyvenimu atsižadėjus)“. Nors Mahārāja Pṛthu turėjo šeimą, jis buvo tikras *sannyāsis.* Apie tai smulkiau pasakojama tolesniuose posmuose.

Didelė reikšmė pastarajame posme tenka žodžiui *nirviṣaṅgaḥ* (nesuteptas): Mahārāja Pṛthu nebuvo prisirišęs prie savo darbo vaisių. Materialiajame pasaulyje visi mano, kad veikiančio žmogus darbo vaisiai priklauso jam. Tačiau tikruoju *karma-yogu* tegalima vadinti tą, kuris savo darbo vaisius aukoja Viešpaties misijai. *Karma-yogą* gali praktikuoti bet kuris iš mūsų, tačiau šeimos žmogui ją praktikuoti yra lengviau: jis gali įsirengti namuose Viešpaties Dievybę ir garbinti Ją pagal *bhakti-yogos* reikalavimus. Viešpaties garbinimą pagal *bhakti-yogos* normas sudaro devynios veiklos formos, t.y. klausymasis, kartojimas, prisiminimas, tarnystė, Dievybių garbinimas, malda, Aukščiausiojo valios vykdymas, tarnystė Kṛṣṇai kaip draugui ir viso savo turto aukojimas Jam.

śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇaṁ pāda-sevanam
arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ sakhyam ātma-nivedanam
(SB 7.5.23)

Tarptautinė Kṛṣṇos sąmonės bendrija propaguoja *karma-yogos* ir *bhakti-yogos* metodus visame pasaulyje. Šie metodai yra prieinami visiems. Kiekvienas gali išmokti juos praktikuoti. Imdamas pavyzdį iš mūsų bendrijos narių kiekvienas gali mokytis *karma-yogos* ar *bhakti-yogos* principų.

Todėl nesvarbu, kur yra Dievybė, namuose ar šventykloje, svarbiausia visada atminti, kad viskas priklauso Viešpačiui, o mes esame Jo amžini tarnai. Viešpats viešpatauja transcendencijoje, nes Jis nėra materialiojo pasaulio gyventojas. Pastarajame posme žodžiai *prakṛteḥ param* liudija, kad viską materialiajame pasaulyje yra sukūrusi išorinė materialioji Viešpaties energija, o Viešpats nėra šios energijos kūrinys. Pasak „Bhagavadgītos“ (9.10), Viešpats yra aukščiausias stebėtojas, kuris kontroliuoja visas materialiosios energijos pasireiškimo formas:

mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram
hetunānena kaunteya jagad viparivartate

„Materialioji gamta veikia Man vadovaujant, o Kuntī sūnau, ji gimdo visas judančias ir nejudančias gyvąsias būtybes. Jos galia kosminis pasaulis kaskart iš naujo kuriamas ir naikinamas.“

Visus materialiajame pasaulyje vykstančius kitimo ir plėtros procesus,

kuriuos sukelia nesuvokiama materialiųjų stichijų savitarpio sąveika, kontroliuoja Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa. Materialiajame pasaulyje niekas nevyksta atsitiktinai. Žmogų, kuris visuomet tarnauja Kṛṣṇai ir panaudoja viską atsidavimo tarnystei, vadina *jīvan-mukta,* išsivadavusia siela net jei jis gyvena materialiajame pasaulyje. Paprastai žmogus pasiekia išvadavimą palikęs fizinį kūną, tačiau tas, kuris ims pavyzdį iš Mahārājos Pṛthu, dar šį gyvenimą sutraukys materialiosios vergystės pančius. Kṛṣṇą įsisąmoninusio žmogaus veiklos rezultatai priklauso nuo Aukščiausiojo Dievo Asmens valios. Iš esmės bet kurios veiklos rezultatai priklauso ne nuo žmogaus išradingumo ir mokėjimo, o nuo Aukščiausiojo valios. Tokia tikroji žodžių *phalaṁ brahmaṇi sanyasya* prasmė. Atsidavimo tarnystę praktikuojantis žmogus neturi manyti, kad jis ką nors lemia ar jam kas nors priklauso. Nuoširdus bhaktas privalo laikytis tam tikrų priesakų, praktikuoti atsidavimo tarnystę, o jo veiklos rezultatai jau yra aukščiausiosios Viešpaties valios reikalas.

52 TEKSTAS

गृहेषु वर्तमानोऽपि स साम्राज्यश्रियान्वितः ।
नासज्जतेन्द्रियार्थेषु निरहम्मतिरर्कवत् ॥५२॥

gṛheṣu vartamāno 'pi sa sāmrājya-śriyānvitaḥ
nāsajjatendriyārtheṣu niraham-matir arkavat

gṛheṣu – kaip šeimos žmogus; *vartamānaḥ* – gyvendamas; *api* – nors; *saḥ* – karalius Pṛthu; *sāmrājya* – visa imperija; *śriyā* – turtai; *anvitaḥ* – atsidėjęs; *na* – niekada; *asajjata* – norėjo; *indriya-artheṣu* – jusliniams malonumams; *niḥ* – nei; *aham* – aš esu; *matiḥ* – nuomonė; *arka* – saulė; *vat* – kaip.

Klestinčios imperijos valdovas Mahārāja Pṛthu buvo pasakiškai turtingas ir gyveno savo rūmuose kaip šeimos žmogus, tačiau jam niekada nekilo pagunda naudoti turtus jusliniams malonumams, todėl jis neturėjo prisirišimų ir buvo kaip saulė, kurios niekas negali suteršti.

Komentaras: Pažymėtinas šio posmo žodis *gṛheṣu.* Iš keturių *āśramų* atstovų (*brahmacarių, gṛhasthų, vānaprasthų* ir *sannyāsių*) tik *gṛhasthoms,* šeimos žmonėms, leidžiama bendrauti su moterims, todėl *gṛhastha-āśrame* bhaktui suteikiamas savotiškas leidimas patirti juslinius malonumus. Pṛthu Maharadža buvo ypatingas tuo, kad niekada nesiekė juslinių malonumų,

nors ir turėjo jiems teisę kaip šeimos žmogus, o kaip karalius buvo pasakiškai turtingas. Tai ypatingas požymis, bylojantis, kad jis buvo tyras Viešpaties bhaktas. Tyras bhaktas nėra prisirišęs prie juslinių malonumų, todėl jis yra išsivadavusi siela. Materialiai gyvenantis žmogus siekia patirti juslinius malonumus pats, o išvadavimą pasiekęs bhaktas – suteikti džiaugsmo Viešpačiui.

Šiame posme Maharadža Pṛthu lyginamas su saule (*arka-vat*). Net tada, kai saulės spinduliai krenta ant išmatų, šlapimo ir kitų nešvarumų, purvas, su kuriuo jie susiliečia, negali užteršti visagalės saulės. Maža to, saulė sterilizuoja bet kokį purvą. Lygiai taip bhaktas gali užsiimti bet kokia materialia veikla – ji įtakos bhaktui neturi, nes bhaktas nesiekia juslinių malonumų. Priešingai, bet kokią materialią veiklą jis paverčia tarnyste Viešpačiui. Tyras bhaktas moka panaudoti viską Viešpaties tarnystei, todėl materiali veikla nedaro jam jokios įtakos. Maža to, transcendentiniai jo ketinimai dvasiškai ją apvalo. Apie tai rašoma „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“: *sarvopādhi-vinirmuktaṁ tat-paratvena nirmalam.* Bhakto tikslas – visiškai apsivalyti per tarnystę Viešpačiui ir atsisakyti visų materialių apibrėžčių.

53 TEKSTAS

एवमध्यात्मयोगेन कर्माण्यनुसमाचरन् ।
पुत्रानुत्पादयामास पञ्चार्चिष्यात्मसम्मतान् ॥५३॥

evam adhyātma-yogena karmāṇy anusamācaran
putrān utpādayām āsa pañcārciṣy ātma-sammatān

evam – taip; *adhyātma-yogena* – *bhakti-yogos* dėka; *karmāṇi* – veiklą; *anu* – visuomet; *samācaran* – atlikdamas; *putrān* – sūnus; *utpādayām āsa* – pradėjo; *pañca* – penkis; *arciṣi* – su savo žmona Arci; *ātma* – savo; sammatān – tokius, kokių ir troško.

Per atsidavimo tarnystę Viešpačiui pasiekęs išvadavimą Pṛthu Mahārāja buvo pasinėręs į įvairiausią veiklą. Kartu su žmona Arci jis susilaukė penkių sūnų. Sūnūs jam gimė tokie, kokius jis ir troško matyti.

Komentaras: Pṛthu Mahārāja buvo šeimos žmogus, o jo žmona Arci pagimdė jam penkis sūnus, be to, sūnūs gimė tokie, kokių jis ir troško. Jo sūnūs nebuvo pradėti per nesusipratimą ar netyčiomis. Kali-yugoje niekas nežino, kaip dera pradėti vaikus, kad gimę jie pateisintų savo gimdytojų į juos dedamas viltis. Labai svarbu, kad tėvai atliktų apvalomąsias apeigas

(*saṁskāras*). Pirmoji *saṁskāra* – *garbhādhāna-saṁskāra,* arba apeiga prieš pradedant vaiką, yra būtina visų pirma aukštesniųjų sluoksnių atstovams, brahmanams ir *kṣatriyams.* „Bhagavad-gītā“ sako, kad religijos normoms neprieštaraujantis lytinis gyvenimas yra Pats Kṛṣṇa. Pagal religijos normas, prieš lytinę sueitį būsimieji tėvai atlieka *garbhādhāna-saṁskārą.* Tėvų sąmonės būvis prieš pradedant vaiką be jokių abejonių persiduoda kūdikiui. Iš aistros pradėtas vaikas gali gimti ne toks, kokio tikėjosi tėvai. *Śāstros* skelbia: *yathā yonir yathā bījam. Yathā yoniḥ* reiškia motiną, o *yathā bījam* – tėvą. Jei prieš lytinius santykius tėvai atitinkamai parengs savo sąmonę, ji būtinai persiduos būsimam kūdikiui. Žodžiai *ātma-sammatān* byloja, kad prieš pradėdami kūdikį Pṛthu Mahārājair Arci atlikdavo apvalomąsias *garbhādhānos* apeigas, o kadangi jų sąmonė buvo tyra, jie susilaukė tokių sūnų, kokius ir tikėjosi matyti. Pṛthu Mahārāja pradėjo vaikus ne iš geismo ir ne todėl, kad norėjo su žmona patirti kūniškų malonumų. Jis pradėjo vaikus kaip dera *gṛhasthai,* tikėdamasis ateityje perduoti jiems pasaulio valdovo sostą.

54 TEKSTAS

विजिताश्वं धूम्रकेशं हर्यक्षं द्रविणं वृकम् ।
सर्वेषां लोकपालानां दधारैकः पृथुर्गुणान् ॥५४॥

vijitāśvaṁ dhūmrakeśaṁ haryakṣaṁ draviṇaṁ vṛkam
sarveṣāṁ loka-pālānāṁ dadhāraikaḥ pṛthur guṇān

vijitāśvam – vardu Vijitāśva; *dhūmrakeśam* – vadinamas Dhūmrakeśa; *haryakṣam* – vardu Haryakṣa; *draviṇam* – vardu Draviṇa; *vṛkam* – vardu Vṛka; *sarveṣām* – visų; *loka-pālānām* – pusdievių, valdančių kitas visatos planetas; *dadhāra* – pasižymėjo; *ekaḥ* – vienas; *pṛthuḥ* – Pṛthu Mahārāja; *guṇān* – visomis dorybėmis.

Susilaukęs penkių sūnų: Vijitāśvos, Dhūmrakeśos, Haryakṣos, Draviṇos ir Vṛkos – Pṛthu Mahārāja toliau valdė Žemės planetą. Jis pasižymėjo visomis kitas visatos planetas valdančių pusdievių dorybėmis.

Komentaras: Kiekviena planeta turi savo valdovą pusdievį. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad Saulę valdo pusdievis vardu Vivasvānas. Mėnulis ir kitos visatos planetos taip pat turi savo valdovus. Visatos planetų valdovai yra arba Saulės, arba Mėnulio dievo ainiai. Čia, Žemėje, taip pat viešpatavo dvi *kṣatriyų* dinastijos. Viena kilo iš Saulės dievo, o kita iš Mėnulio

dievo. Pirmoji vadinasi Sūrya-vaṁśa, o antroji – Candra-vaṁśa. Kitados, kai Žemę valdė vienas imperatorius, kiti valdovai, jo vasalai, priklausė Candra-vaṁśai, o pats imperatorius paprastai buvo Sūryos dinastijos atstovas. Reikia pasakyti, kad Mahārāja Pṛthu buvo labai įtakingas valdovas ir savo dorybėmis nenusileido pusdieviams, valdžiusiems kitas visatos planetas.

Dar ne taip seniai Žemės planetos žmonės bandė patekti į Mėnulį, tačiau Mėnulyje jiems nepavyko aptikti gyvybės, o ką jau kalbėti apie Mėnulio dievą. Įdomu, kad įvairiuose Vedų šventraščiuose teigiama, kad Mėnulis yra gausiai apgyvendinta planeta, o jos gyventojai yra aukšto išsivystymo lygio būtybės ir laikomi pusdieviais. Remiantis šventraščių informacija visa ši istorija apie šiuolaikinių mokslininkų surengtą kelionę į Mėnulį kelia daug abejonių.

55 TEKSTAS

गोपीथाय जगत्सृष्टेः काले स्वे स्वेऽच्युतात्मकः ।
मनोवाग्वृत्तिभिः सौम्यैर्गुणैः संरञ्जयन् प्रजाः ॥५५॥

gopīthāya jagat-sṛṣṭeḥ kāle sve sve 'cyutātmakaḥ
mano-vāg-vṛttibhiḥ saumyair guṇaiḥ saṁrañjayan prajāḥ

gopīthāya – kad apsaugotų; *jagat-sṛṣṭeḥ* – aukščiausiojo kūrėjo; *kāle* – tinkamu laiku; *sve sve* – savo; *acyuta-ātmakaḥ* – įsisąmoninęs Kṛṣṇą; *manaḥ* – protas; *vāk* – kalba; *vṛttibhiḥ* – savo kaip karaliaus veikla; *saumyaiḥ* – labai geras; *guṇaiḥ* – ypatybėmis; *saṁrañjayan* – džiugindamas; *prajāḥ* – valdinius.

Iškilnus Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas Mahārāja Pṛthu visokeriopai rūpinosi Viešpaties kūrinija, stengdamasis įvykdyti visus valdinių troškimus. Todėl savo žodžiais, mintimis, darbais ir pagarbiu elgesiu jis siekė įtikti savo valdiniams.

Komentaras: Viename iš tolesnių posmų sakoma, kad Pṛthu Mahārāja mokėjo įtikti kiekvienam iš savo valdinių, nes išmanė žmonių psichologiją. Su žmonėmis jis elgėsi nepriekaištingai, visi jo valdiniai buvo patenkinti ir gyveno laimingai. Atskirai pažymėtinas posmo žodis *acyutātmakaḥ,* kuris liudija, kad Mahārāja Pṛthu valdė Žemę Aukščiausiojo Dievo Asmens vardu. Jis suvokė, kad yra Viešpaties atstovas ir privalo rūpintis Jo sukurtuoju pasauliu. Ateistai nesuvokia, koks šio pasaulio sukūrimo tikslas.

Nors materialusis pasaulis nė iš tolo neprilygsta dvasiniam, vis dėlto ir jis sukurtas neatsitiktinai. Šiuolaikiniai mokslininkai ir filosofai niekaip nesupranta, kokiu tikslu jis buvo sukurtas, ir netiki kūrėjo egzistavimu. Jie aiškina pasaulį remdamiesi „moksliniais tyrinėjimais“, tačiau jų aiškinimuose neatsiranda vietos aukščiausiajam kūrėjui kaip kosminio pasaulio centrinei figūrai. O štai bhaktas žino, kad materialusis pasaulis sukurtas tam, kad individualiosios gyvosios esybės, siekiančios viešpatauti materialiajame pasaulyje, galėtų įgyvendinti savo troškimus. Žemės valdovas privalo žinoti, kad visi jos gyventojai, visų pirma žmonės, atėjo į materialų pasaulį ieškodami juslinių malonumų. Todėl jis turi suteikti jiems galimybę patenkinti jų juslinius poreikius ir sykiu padėti jiems išsiugdyti Kṛṣṇos sąmonę, kad galų gale visi jie sugrįžtų namo, atgal pas Dievą.

Vykdydamas jam patikėtas pareigas, karalius arba valstybės vadovas negali to užmiršti, tada visi jo valdiniai bus laimingi. Kaip pasiekti šį tikslą? Istorijai žinoma nemaža valdovų, kuriems pavyko tai padaryti. Tarp jų yra ir Mahārāja Pṛthu. Apie jo gyvenimą ir darbus smulkiai pasakoja „Śrīmad-Bhāgavatam“. Jei valstybės vadovai ims pavyzdį iš Pṛthu Mahārājos, tai ir mūsų nuopuolio epochoje Žemėje įsiviešpataus taika ir klestėjimas.

56 TEKSTAS

राजेत्यधान्नामधेयं सोमराज इवापरः ।
सूर्यवद्विसृजन् गृह्णन् प्रतपंश्च भुवो वसु ॥५६॥

rājety adhān nāmadheyaṁ soma-rāja ivāparaḥ
sūryavad visṛjan gṛhṇan pratapaṁś ca bhuvo vasu

rājā – karalius; *iti* – taip; *adhāt* – priėmė; *nāmadheyam* – vardu; *soma-rājaḥ* – Mėnulio valdovas; *iva* – kaip; *aparaḥ* – kita vertus; *sūrya-vat* – kaip Saulės dievas; *visṛjan* – paskirstantis; *gṛhṇan* – pareikalaujantis; *pratapan* – stiprios valdžios dėka; *ca* – taip pat; *bhuvaḥ* – pasaulio; *vasu* – pajamas.

Karalius Pṛthu pagarsėjo kaip patsai Mėnulio valdovas Soma-rāja ir buvo valdingas bei reiklus kaip Saulės dievas, kuris aprūpina visatos planetas šiluma bei šviesa ir išgarina iš jų vandenį.

Komentaras: Pastarajame posme Mahārāja Pṛthu gretinamas su Saulės ir Mėnulio valdovais. Saulės ir Mėnulio valdovai moko, kaip valdyti visatą, atsižvelgiant į Viešpaties valią. Duodama visatos planetoms šilumą ir šviesą, saulė išgarina jų paviršiuje esantį vandenį, o mėnulis džiugina

žmones, ypač naktį. Visą dieną plušus saulės kaitroje vakare vėsi mėnesiena yra be galo maloni. Valdydamas savo karalystę Pṛthu Mahārāja tarsi Saulės dievas skleidė šilumą ir šviesą, be kurių gyvybė išnyktų. Jis rinko mokesčius ir tvirtai laikė savo rankose valdinius ir ministrus, kurie nedrįso nepaklusti jo valiai. Kita vertus, jis tarsi mėnesiena džiugino žmones. Abi planetos, Saulė ir Mėnulis, savotiškai veikia gyvybę visatoje palaikydamos nustatytą tvarką, todėl šiuolaikiniams mokslininkams ir filosofams visų pirma reikėtų suvokti tobulą Aukščiausiojo Viešpaties sumanymą, pagal kurį ir vyksta visatos gyvenimas.

57 TEKSTAS

दुर्धर्षस्तेजसेवाग्निर्महेन्द्र इव दुर्जयः ।
तितिक्षया धरित्रीव द्यौरिवाभीष्टदो नृणाम् ॥५७॥

durdharṣas tejasevāgnir mahendra iva durjayaḥ
titikṣayā dharitrīva dyaur ivābhīṣṭa-do nṛṇām

durdharṣaḥ – nenugalimas; *tejasā* – galia; *iva* – kaip; *agniḥ* – ugnis; *mahā-indraḥ* – rojaus valdovas; *iva* – buvo panašus; *durjayaḥ* – neįveikiamas; *titikṣayā* – pakantumu; *dharitrī* – Žemė; *iva* – kaip; *dyauḥ* – dangaus planetos; *iva* – kaip; *abhīṣṭa-daḥ* – išpildydamas troškimus; *nṛṇām* – žmonių visuomenės.

Mahārāja Pṛthu buvo toks tvirtas ir nepalenkiamas valdovas, kad nepaklusti jo įsakymui buvo neįmanoma, lygiai kaip neįmanoma nugalėti ugnį. Savo galia jis prilygo neįveikiamam dangaus valdovui Indrai, tačiau sykiu buvo kantrus kaip Žemė ir vykdė valdinių troškimus kaip patsai dangus.

Komentaras: Valdovo pareiga – rūpintis savo valdiniais ir vykdyti jų norus. O valdinių pareiga – paklusti valstybės įstatymams. Mahārāja Pṛthu nepriekaištingai vykdė valdovo pareigas. Jis buvo toks tvirtas ir nepalaužiamas, kad pasipriešinti jo valiai buvo lygiai taip pat neįmanoma, kaip neįmanoma užgožti ugnies skleidžiamos šilumos ir šviesos. Mahārāja Pṛthu buvo toks galingas, kad jį lygina su dangaus valdovu Indra. Šiuolaikiniai mokslininkai eksperimentuoja su branduoliniu ginklu, nors jau senovėje kariai naudojo mūšio lauke analogišką *brahmāstros* ginklą, tačiau nei *brahmāstros,* nei jokių kitų rūšių branduoliniai ginklai neprilygsta žaibo smūgiams, kuriais svaidosi dangaus valdovas. Vienu žaibo smūgiu Indra gali sutrupinti aukščiausią kalną. Tvirtas ir valdingas Mahārāja Pṛthu sykiu buvo kantrus kaip

žemė, ir dosnus tarsi dangus, siunčiantis į žemę lietų, nes vykdė visus savo valdinių troškimus. Jei Žemėje nebūtų lietaus, žmonės negalėtų gyventi ir įgyvendinti savo troškimų. „Bhagavad-gītā“ (3.14) sako: *parjanyād anna-sambhavaḥ* – javai tarpsta lietumi, o be javų nė vienas Žemės gyventojas negalėtų patenkinti savo gyvybinių poreikių. Neatsitiktinai neišsenkanti malonė lyginama su iš dangaus krentančiu lietumi. Mahārājos Pṛthu malonė liejosi nenutrūkstamu srautu tarsi lietus. Kitaip sakant, Mahārāja Pṛthu buvo švelnesnis už rožės lapelį ir griežtesnis už žaibo smūgį. Pṛthu Mahārāja valdė karalystę būdamas nepalenkiamas ir sykiu švelnus.

58 TEKSTAS

वर्षति स्म यथाकामं पर्जन्य इव तर्पयन् ।
समुद्र इव दुर्बोधः सत्त्वेनाचलराडिव ॥५८॥

varṣati sma yathā-kāmaṁ parjanya iva tarpayan
samudra iva durbodhaḥ sattvenācala-rāḍ iva

varṣati – lieti; *sma* – buvo pratęs; *yathā-kāmam* – tiek, kiek galėjo norėti; *parjanyaḥ* – vandens; *iva* – kaip; *tarpayan* – malonus; *samudraḥ* – jūra; *iva* – panašus; *durbodhaḥ* – nesuprantamas; *sattvena* – savo būtimi; *acala* – kalnų; *rāṭ iva* – kaip karalius.

Mahārāja Pṛthu buvo kaip lietus, kuris patenkina visų gyvųjų būtybių troškimus. Jo mintys buvo gilios tarsi jūra, o nepalenkiamas būdas – tarsi kalnų karalius Meru.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu buvo maloningas tarsi lietus nuo karščio išsekusiems žmonėms. Mahārājos Pṛthu mintys buvo gilios tarsi vandenyno gelmės, kurių neįmanoma išmatuoti, nes vandenynas neaprėpiamas. Meru kalnas yra ašis, aplink kurią sukasi visata, jo išjudinti neįmanoma nė per colį. Lygiai toks nepajudinamas buvo ir Pṛthu Mahārājos ryžtas, kuriam niekas negalėjo pasipriešinti.

59 TEKSTAS

धर्मराडिव शिक्षायामाश्चर्ये हिमवानिव ।
कुवेर इव कोशाढ्यो गुप्तार्थो वरुणो यथा ॥५९॥

dharma-rāḍ iva śikṣāyām āścarye himavān iva
kuvera iva kośāḍhyo guptārtho varuṇo yathā

dharma-rāṭ iva – kaip karalius Yamarāja (mirties valdovas); *śikṣāyām* – išprusimu; *āścarye* – turtais; *himavān iva* – kaip Himalajų kalnai; *kuveraḥ* – rojaus karalystės iždininkas; *iva* – kaip; *kośa-āḍhyaḥ* – turtingumu; *gupta-arthaḥ* – slaptumas; *varuṇaḥ* – pusdievis vardu Varuṇa; *yathā* – kaip.

Išmintimi ir išprusimu Mahārāja Pṛthu nenusileido pačiam mirties valdovui Yamarājai. Jis buvo turtingas kaip Himalajų kalnai, kurių gelmėse glūdi neišsenkami brangakmenių ir metalų klodai. Mahārājos Pṛthu lobių galėjo pavydėti patsai rojaus karalystės iždininkas Kuvera, ir jo paslapčių nebuvo įmanoma atskleisti, lygiai kaip neįmanoma atskleisti pusdievio Varuṇos paslapčių.

Komentaras: Yamarājai, kuris dar vadinamas Dharmarāja, mirties valdovu, tenka teisti nusikaltusias gyvąsias esybes, kurios visą gyvenimą skendėjo nuodėmėje, todėl teisinius dalykus jis turi išmanyti geriau už bet ką kitą. Pṛthu Mahārāja išmanė teisinius dalykus neblogiau už jį ir nuosprendžiai, kuriuos jis skirdavo savo valdiniams, tikrai atitiko jų padaryto nusikaltimo sunkumą. Praturtėti labiau už Pṛthu Mahārājį buvo lygiai taip pat sunku, kaip nustatyti kiek vertingų mineralų ir brangakmenių slūgso Himalajų kalnų gelmėse. Neatsitiktinai pastarajame posme jis palygintas su rojaus lobių saugotoju Kuvera. Išgauti iš jo paslaptį sunkiau negu ištraukti ją iš Varuṇos, kuris valdo vandens stichiją, naktį ir vakarinę horizonto dalį. Varuṇa yra visažinantis, žmonės meldžiasi jam prašydami atleidimo, kadangi jis baudžia už padarytas nuodėmes, be to, siunčia žmonėms ligas ir yra Mitros bei Indros bičiulis.

60 TEKSTAS

मातरिश्वेव सर्वात्मा बलेन महसौजसा ।
अविषह्यतया देवो भगवान् भूतराडिव ॥६०॥

mātariśveva sarvātmā balena mahasaujasā
aviṣahyatayā devo bhagavān bhūta-rāḍ iva

mātariśvā – oras; *iva* – kaip; *sarva-ātmā* – visa persmelkiantis; *balena* – fizine jėga; *mahasā ojasā* – narsa ir galia; *aviṣahyatayā* – nepakantumu; *devaḥ* – pusdievis; *bhagavān* – pats galingiausias; *bhūta-rāṭ iva* – kaip Rudra, ar Sadāśiva.

Fizine jėga ir jutimo organų jautrumu Mahārāja Pṛthu galėjo varžytis su nesustabdomu vėju, o nepakantumu – su visagaliu Rudra, Viešpaties Śivos (Sadāśivos), skleidiniu.

61 TEKSTAS

कन्दर्प इव सौन्दर्ये मनस्वी मृगराडिव ।
वात्सल्ये मनुवन्नृणां प्रभुत्वे भगवानजः ॥६१॥

kandarpa iva saundarye manasvī mṛga-rāḍ iva
vātsalye manuvan nṛṇāṁ prabhutve bhagavān ajaḥ

kandarpaḥ – Kupidonas; *iva* – kaip; *saundarye* – grožiu; *manasvī* – mąslumu; *mṛga-rāṭ iva* – kaip gyvūnų valdovas, liūtas; *vātsalye* – švelnumu ir meilumu; *manu-vat* – kaip Svāyambhuva Manu; *nṛṇām* – žmonių visuomenės; *prabhutve* – valdymo srityje; *bhagavān* – viešpats; *ajaḥ* – Brahmā.

Jis buvo gražus kaip meilės dievas, mąslus kaip liūtas, švelnus ir mylintis kaip Svāyambhuva Manu. Jis valdė karalystę nepriekaištingai kaip pats Viešpats Brahmā.

62 TEKSTAS

बृहस्पतिर्ब्रह्मवादे आत्मवत्त्वे स्वयं हरिः ।
भक्त्या गोगुरुविप्रेषु विष्वक्सेनानुवर्तिषु ।
ह्रिया प्रश्रयशीलाभ्यामात्मतुल्यः परोद्यमे ॥६२॥

bṛhaspatir brahma-vāde ātmavattve svayaṁ hariḥ
bhaktyā go-guru-vipreṣu viṣvaksenānuvartiṣu
hriyā praśraya-śīlābhyām ātma-tulyaḥ parodyame

bṛhaspatiḥ – dangaus planetų žynys; *brahma-vāde* – dvasiniuose dalykuose; *ātma-vattve* – savitvarda; *svayam* – Pats; *hariḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *bhaktyā* – atsidavimu; *go* – karvei; *guru* – dvasiniam mokytojui; *vipreṣu* – brahmanams; *viṣvaksena* – Dievo Asmuo; *anuvartiṣu* – pasekėjai; *hriyā* – kuklumu; *praśraya-śīlābhyām* – neįtikėtinu mandagumu; *ātma-tulyaḥ* – tarsi sau pačiam; *para-udyame* – labdaringus darbus.

Pṛthu Mahārājos elgesyje atsispindėjo visos jo dorybės. Dvasinius dalykus jis išmanė ne blogiau už Bṛhaspatį, o savitvarda nenusileido Pačiam Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Praktikuodamas atsidavimo tarnystę

jis vadovavosi bhaktų, kurie rūpinasi karvėmis ir uoliai tarnauja savo dvasiniam mokytojui bei brahmanams, pavyzdžiu. Jis buvo neįtikėtinai kuklus ir mandagus, o labdaringus darbus dirbo tarsi sau pačiam.

Komentaras: Kalbėdamas su Sārvabhauma Bhaṭṭācārya Viešpats Caitanya labai pagarbiai jį vadino Bṛhaspačio įsikūnijimu. *Brahma-vados* (arba *māyāvādos*) filosofijos pasekėjas Bṛhaspatis yra vyriausiasis rojaus planetų žynys. Be to, Bṛhaspatis puikiai išmano logiką. Būdamas iškilus bhaktas Mahārāja Pṛthu buvo pasinėręs į meilės tarnystę Viešpačiui, bet, kaip byloja pastarasis posmas, jis taip gerai išmanė Vedų šventraščius, kad dispute galėjo įveikti bet kurį impersonalistą *māyāvādį.* Pṛthu Mahārājos pavyzdys liudija, kad bhaktas – *vaiṣṇavas* turi ne tik praktikuoti atsidavimo tarnystę, bet reikalui esant pasitelkti visas logikos ir filosofijos žinias, kad ginče su impersonalistais *māyāvādžiais* sugebėtų paneigti jų doktriną, skelbiančią, jog Absoliuti Tiesa yra beasmenė.

Aukščiausiasis Viešpats yra idealus *brahmacāris,* Jo savitvarda nepranokstama. Kai per Mahārājos Yudhiṣṭhiros surengtą Rājasūyos *yajñą* Kṛṣṇa buvo išrinktas vadovauti aukojimui, senelis Bhīṣmadeva pasakė kalbą, kurioje pašlovino Viešpatį pavadindamas Jį didžiausiu iš *brahmacārių.* Senolis Bhīṣmadeva taip pat buvo *brahmacāris,* todėl be vargo galėjo atskirti *brahmacārį* nuo *vyabhicārio.* Pṛthu Mahārāja turėjo šeimą ir penkis vaikus, nepaisant to, jis pelnytai garsėjo savo savitvarda. Kas pradeda kūdikį laikydamasis Kṛṣṇos sąmonės principų vardan žmonijos gerovės, tas iš esmės yra *brahmacāris,* o kas dauginasi kaip katės ir šunys yra nevertas net tėvo vardo. Be to, žodis *brahmacāris* reiškia „veikiantis Brahmano lygiu“, t.y. praktikuojantis atsidavimo tarnystę. Beasmenio Brahmano įsisąmoninimas suponuoja neveiklumą, tačiau žmones, kurių veikla yra susijusi su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, galima vadinti *brahmacāriais.* Šia prasme Mahārāja Pṛthu buvo idealus *brahmacāris* ir sykiu idealus *gṛhastha.* Posmo žodis *viṣvaksenānuvartiṣu* taikytinas bhaktams, kurie yra visiškai pasinėrę į Viešpaties tarnystę. Tokie bhaktai yra pavyzdys kitiems. Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura rašo: *ei chaya gosāñi yāṅra, muñi tāṅra dāsa.* Jis reiškia savo pasiryžimą pasirinkti dvasiniu mokytoju kiekvieną, kuris eina šešių Gosvāmių pėdomis.

Be to, Pṛthu Mahārāja, kaip ir dera *vaiṣṇavui,* visą gyvenimą globojo karves, tarnavo dvasiniams mokytojams ir tikriems brahmanams. Jis buvo romus, kuklus ir mandagus. O žmonių labui darbavosi tarsi dirbtų pats sau. Kitaip sakant, jis viską darė ne dėl akių, o vadovaudamasis gailestingumo ir pareigos jausmu. Toks ir turėtų būti pagrindinis labdaringos veiklos motyvas.

63 TEKSTAS

कीर्त्योर्ध्वगीतया पुम्भिस्त्रैलोक्ये तत्र तत्र ह ।
प्रविष्टः कर्णरन्ध्रेषु स्त्रीणां रामः सतामिव ॥६३॥

kīrtyordhva-gītayā pumbhis trailokye tatra tatra ha
praviṣṭaḥ karṇa-randhreṣu strīṇāṁ rāmaḥ satām iva

kīrtyā – šlove; *ūrdhva-gītayā* – garsiai šlovinant; *pumbhiḥ* – žmonėms; *trailokye* – visoje visatoje; *tatra tatra* – šen bei ten; *ha* – tikrai; *praviṣṭaḥ* – patekdamas; *karṇa-randhreṣu* – į ausų kiaurymes; *strīṇām* – moterų; *rāmaḥ* – Viešpats Rāmacandra; *satām* – bhaktų; *iva* – kaip.

Garsas apie Mahārājį Pṛthu pasklido po visą visatą, jis pasiekė aukštutines, viduriniąsias ir žemutines planetų sistemas. Moterys ir šventieji išminčiai klausėsi pasakojimų apie jo darbus su nemažesniu malonumu, kaip pasakojimų apie įstabius Viešpaties Rāmacandros žygius.

Komentaras: Pažymėtini posmo žodžiai *strīṇām* ir *rāmaḥ.* Moterys mėgsta pasakojimus, aukštinančius didvyrių žygius. Posmas byloja, kad garsas apie Pṛthu Mahārājį pasiekė tolimiausias visatos planetas, o jų gyventojos su didžiausiu malonumu klausėsi pasakojimų apie jo darbus. Šių pasakojimų klausėsi visos visatos bhaktai, ir jie teikė ne mažesnį malonumą kaip pasakojimai apie Viešpaties Rāmacandros žygius. Viešpaties Rāmacandros karalystė egzistuoja ir šiandien. Dar visai neseniai Indijoje susiformavo nauja politinė partija, pasivadinusi Rāmarājyos vardu ir išsikėlusi tikslą sukurti karalystę, kuri būtų panaši į Rāmos karalystę. Deja, šiuolaikiniai politikai nori sukurti Rāmos karalystę be Rāmos. Neigdami Dievo pažinimo reikšmingumą, jie vis dėlto viliasi sukurti tokią karalystę Žemėje. Bhaktams nepriimtinos tokios teorijos. Šventieji išminčiai pasakojimų apie Mahārājos Pṛthu darbus klausėsi būtent todėl, kad Pṛthu Mahārāja niekuo nenusileido Viešpačiui Rāmacandrai, kuris įkūnija valdovo idealą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt antrą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Mahārāja Pṛthu susitinka su keturiais Kumārais“.

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Mahārāja Pṛthu sugrįžta namo pas Dievą

1–3 TEKSTAI

मैत्रेय उवाच
दृष्ट्वात्मानं प्रवयसमेकदा वैन्य आत्मवान् ।
आत्मना वर्धिताशेषस्वानुसर्गः प्रजापतिः ॥ १ ॥

जगतस्तस्थुषश्चापि वृत्तिदो धर्मभृत्सताम् ।
निष्पादितेश्वरादेशो यदर्थमिह जज्ञिवान् ॥ २ ॥

आत्मजेष्वात्मजां न्यस्य विरहाद्रुदतीमिव ।
प्रजासु विमनःस्वेकः सदारोऽगात्तपोवनम् ॥ ३ ॥

maitreya uvāca
dṛṣṭvātmānaṁ pravayasam ekadā vainya ātmavān
ātmanā vardhitāśeṣa- svānusargaḥ prajāpatiḥ

jagatas tasthuṣaś cāpi vṛttido dharma-bhṛt satām
niṣpāditeśvarādeśo yad-artham iha jajñivān

ātmajeṣv ātmajāṁ nyasya virahād rudatīm iva
prajāsu vimanaḥsv ekaḥ sa-dāro 'gāt tapo-vanam

maitreyaḥ uvāca – išminčius Maitreya tęsė pasakojimą; *dṛṣṭvā* – pamatęs; *ātmānam* – kūno; *pravayasam* – senatvę; *ekadā* – kartą; *vainyaḥ* – karalius Pṛthu; *ātma-vān* – gerai pažinęs dvasines tiesas; *ātmanā* – savo pastangomis; *vardhita* – išaugęs; *aśeṣa* – neribotai; *sva-anusargaḥ* – materialių vertybių kūrimas; *prajā-patiḥ* – valdinių globėjas; *jagataḥ* – judančių; *tasthuṣaḥ* – nejudančių; *ca* – taip pat; *api* – tikrai; *vṛtti-daḥ* – tas, kuris skiria pašalpas; *dharma-bhṛt* – tas, kuris laikosi religijos normų; *satām* – skirtų bhaktams; *niṣpādita* – iki galo išpildęs; *īśvara* – Aukščiausiojo Dievo Asmens;

ādeśaḥ – priesaką; *yat-artham* – pagal Jo valią; *iha* – šiame pasaulyje; *jajñivān* – atliko; *ātma-jeṣu* – savo sūnums; *ātma-jām* – Žemę; *nyasya* – nurodydamas; *virahāt* – dėl išsiskyrimo; *rudatīm iva* – tarsi verkiantiems; *prajāsu* – valdiniams; *vimanaḥsu* – apimtiems širdgėlos; *ekaḥ* – vienas; *sa-dāraḥ* – su žmona; *agāt* – pasitraukė; *tapaḥ-vanam* – į mišką, kur tramdomas kūnas.

Paskutiniaisiais gyvenimo metais pajutęs senatvės alsavimą didi siela pasaulio valdovas Mahārāja Pṛthu padalijo sukauptus turtus visoms judančioms ir nejudančioms gyvosioms esybėms. Laikydamasis religijos normų jis paskyrė pašalpas savo valdiniams ir išpildęs Aukščiausiojo Dievo Asmens valią patikėjo sūnums rūpintis Žeme, kurią laikė savo dukra. Atlikęs pareigą Mahārāja Pṛthu paliko širdgėlos apimtus valdinius, kurie išsiskyrimo su valdovu akimirką vos tramdė ašaras, ir vienas, lydimas tik žmonos, pasitraukė į mišką tramdyti kūną.

Komentaras: Mahārāja Pṛthu buvo Aukščiausiojo Dievo Asmens *śaktyāveśa-avatāra,* t.y. į Žemę jis nužengė įvykdyti Aukščiausiojo valią. „Bhagavad-gītā“ skelbia, kad visos visatos planetos priklauso Aukščiausiajam Viešpačiui, todėl Viešpats rūpinasi, kad jose gyvenančios gyvosios esybės būtų laimingos ir vykdytų savo priedermę. Kai dėl vienokių ar kitokių priežasčių gyvosios esybės liaujasi tai dariusios, Viešpats asmeniškai nužengia į Žemę. Apie tai kalbama „Bhagavad-gītoje“ (4.7): *yadā yadā hi dharmasya glānir bhavati bhārata.*

Valdant karaliui Venai Žemėje buvo pamintas teisingumas, ir Viešpats siuntė Savo patikėtinį ir ištikimą tarną Mahārāją Pṛthu, kad šis atkurtų teisingumą. Įvykdęs Aukščiausiojo Dievo Asmens valią, Pṛthu Mahārāja nutarė pasitraukti nuo žemiškų reikalų. Kol valdė pasaulį, jis savo pavyzdžiu rodė, kaip tvarkyti valstybės reikalus, o vėliau turėjo savo pavyzdžiu parodyti, kaip atsižadėti pasaulio. Sukauptą turtą Mahārāja Pṛthu padalijo sūnums ir perdavęs jiems valdžią kartu su žmona pasitraukė į mišką. Pastarieji posmai teigia, kad Mahārāja Pṛthu išėjo vienas, lydimas tik žmonos. Pagal Vedų normas, atsižadėjęs šeiminio gyvenimo ir išėjęs iš namų vyras gali pasiimti kartu su savimi žmoną, kadangi vyras ir žmona sudaro neatsiejamą visumą. Taigi jie kartu gali tramdyti kūną ir siekti išvadavimo. Šios tradicijos buvo laikomasi Vedų civilizacijos laikais ir būtent taip pasielgė Mahārāja Pṛthu, kuris visada rodė sektiną pavyzdį kitiems. Žmogui nedera sėdėti namuose ir laukti mirties. Ateina laikas, kai reikia palikti jaukų šeimos židinį ir ruoštis sugrįžti namo pas Dievą. Kaip Viešpaties *śaktyāveśa* įsikūnijimas, atsiųstas Kṛṣṇos į šį pasaulį iš Vaikuṇṭhos, Mahārājai Pṛthu kelias sugrįžti pas Dievą, be jokių abejonių, buvo atviras. Nepaisant to,

norėdamas savo pavyzdžiu parodyti, kaip nugyventi gyvenimą, jis pasitraukė į mišką (*tapo-vaną*) ir ėmėsi griežtai tramdyti kūną. Posmas liudija, kad senovėje Žemėje žaliavo daugybė *tapo-vanų* – miškų, kuriuose gyveno atsiskyrėliai ir asketai. Iš esmės Vedų civilizacijos klestėjimo laikais pasiekęs tam tikrą amžių žmogus privalėjo pasitraukti į *tapo-vaną* ir atsidėti Aukščiausiojo Dievo Asmens globai, nes atsižadėti šeimos gyvenimo gyvenant namuose labai sunku.

4 TEKSTAS

तत्राप्यदाभ्यनियमो वैखानससुसम्मते ।
आरब्ध उग्रतपसि यथा स्वविजये पुरा ॥ ४ ॥

tatrāpy adābhya-niyamo vaikhānasa-susammate
ārabdha ugra-tapasi yathā sva-vijaye purā

tatra – ten; *api* – taip pat; *adābhya* – rūsčios; *niyamaḥ* – askezės; *vaikhānasa* – taisyklių ir apribojimų atsiskyrėliams; *su-sammate* – griežtai laikydamasis; *ārabdhaḥ* – pradėdamas; *ugra* – rūsčias; *tapasi* – askezes; *yathā* – taip pat, kaip; *sva-vijaye* – užkariaudamas pasaulį; *purā* – anksčiau.

Atsižadėjęs šeiminio gyvenimo Mahārāja Pṛthu griežtai laikėsi visų atsiskyrėliui keliamų reikalavimų ir miške tramdė kūną. Asketizmo jis ėmėsi su tokiu pat ryžtu, su kokiu anksčiau valdė karalystę ir užkariavo pasaulį.

Komentaras: Atsiskyrėliui, kuris atsižada šeimyninio gyvenimo ir tramdo savo jusles bei protą, reikia nemažesnio ryžto ir veiklumo, kaip aktyvų šeiminį gyvenimą gyvenančiam žmogui. Šį tikslą galima pasiekti praktikuojant atsidavimo tarnystę. Iš esmės kalbant, socialinės Vedų sistemos uždavinys – padėti žmogui pasiekti galutinį tikslą, sugrįžti namo, atgal pas Dievą. *Gṛhastha-aśrama* – tai kompromisas, leidžiantis žmogui patirti juslinius malonumus ir sykiu gyventi reglamentuotą, religijos normas atitinkantį gyvenimą. Žmogui, turinčiam šeiminio gyvenimo (*gṛhastha-āśramos*) patirtį, pasiekus brandų amžių lengviau atsižadėti pasaulio ir atsidėti asketizmo praktikai, kad kartą ir visiems laikams išnyktų noras tenkinti materialius juslinius poreikius. Štai kodėl tapus *vānaprastha* tokią didelę reikšmę įgyja asketizmas (*tapasya*). Pṛthu Mahārāja nuosekliai laikėsi taisyklių, reglamentuojančių *vānaprasthos* gyvenimą, kuris dažnai šventraščiuose vadinamas *vaikhānasa-āśrama.* Žodis *vaikhānasa-susammate* byloja, kad *vānaprastha* irgi turi laikytis tam tikrų reglamentuojančių taisyklių. Kitaip sakant, Mahārāja Pṛthu pavyzdingai nugyveno visą savo gyvenimą. *Mahājano yena*

gataḥ sa panthāḥ: žmogui privalu sekti didžiųjų asmenybių pavyzdžiu. Imdamas pavyzdį iš Mahārājos Pṛthu, žmogus pasieks tobulumą tiek šeiminiame gyvenime, tiek ir kaip *vānaprastha,* o pasitraukęs iš kūno pelnys išvadavimą ir sugrįš namo pas Dievą.

5 TEKSTAS

कन्दमूलफलाहारः शुष्कपर्णाशनः क्वचित् ।
अब्भक्षः कतिचित्पक्षान् वायुभक्षस्ततः परम् ॥ ५ ॥

kanda-mūla-phalāhāraḥ śuṣka-parṇāśanaḥ kvacit
ab-bhakṣaḥ katicit pakṣān vāyu-bhakṣas tataḥ param

kanda – žieve; *mūla* – šaknimis; *phala* – vaisiais; *āhāraḥ* – misdamas; *śuṣka* – sausais; *parṇa* – lapais; *aśanaḥ* – misdamas; *kvacit* – kartais; *ap-bhakṣaḥ* – gerdamas vandenį; *katicit* – keletą; *pakṣān* – dviejų savaičių periodų; *vāyu* – oru; *bhakṣaḥ* – kvėpuodamas; *tataḥ param* – po to.

Gyvendamas tapa-vanoje Mahārāja Pṛthu mito medžių žieve, šaknimis, vaisiais ir sausais lapais, o dažnai net keletą savaičių iš eilės gėrė tik vandenį ir nieko nevalgė. Ilgainiui jis visai liovėsi valgyti ir buvo gyvas vien oru.

Komentaras: „Bhagavad-gītā“ nurodo *yogams* pasitraukti į mišką ir apsigyventi nuošalioje šventoje vietoje. Pṛthu Mahārājos elgesys liudijo, kad išėjęs į mišką jis atsisakė virto maisto, kurio jam galėjo iš miesto perduoti jo pasekėjai ir mokiniai. Atsiskyrėlis, davęs įžadus paskutiniuosius savo gyvenimo metus nugyventi miške, maitinasi tiktai medžių žieve, šaknimis, vaisiais, sausais lapais ir kitomis gamtos dovanomis. Gyvendamas miške Pṛthu Mahārāja griežtai laikėsi šios taisyklės. Jis valgė vaisius, tenkinosi sausais lapais ir keliais vandens gurkšniais, o neretai buvo gyvas vien oru. Gyvendamas miške jis griežtai tramdė savo kūną, ypač ribojo mitybą. Kitaip sakant, dvasinio tobulumo siekiančiam žmogui persivalgyti nevalia. Śrī Rūpa Gosvāmis antrina „Bhagavad-gitai“ įspėdamas mus, kad žmogus, kuris per daug valgo ar persistengia siekdamas žemiškų tikslų (*atyāhāraḥ prayāsaś ca*), nusižengia dvasinio gyvenimo principams.

Pažymėtina, kad gyvenimas miške, anot Vedų, – tai gyvenimas dorybės lygmeniu, mieste – aistros lygmeniu, viešuosiuose namuose ar smuklėje – neišmanymo lygmeniu, o žmogus, gyvenantis šventykloje, iš tikrųjų gyvena transcendentinėje karalystėje Vaikuṇṭhoje, kurios neįtakoja materialiosios

gamtos *guṇos.* Kṛṣṇos sąmonės judėjimas kiekvienam norinčiajam suteikia galimybę gyventi Vaikuṇṭhai tapatingoje Viešpaties šventykloje. Todėl įsisąmoninusiam Kṛṣṇą žmogui nėra reikalo trauktis į mišką ir aklai pamėgdžioti Mahārājį Pṛthu bei didžiuosius išminčius ir *munius,* kurie paprastai ten gyvendavo.

Pasitraukęs iš ministro pareigų Śrīla Rūpa Gosvāmis išėjo į Vṛndāvaną ir kaip Mahārāja Pṛthu gyveno po medžiu. Nuo tada daug kas ėmė mėgdžioti Rūpą Gosvamį ir kraustytis gyventi į Vṛndāvaną. Tačiau užuot dvasiškai tobulėjus, dažnam iš jų grįžtant žemiški įpročiai ir tiesiog Vṛndāvanoje jie užmegzdavo draudžiamus lytinius santykius, žaidė azartinius žaidimus ir svaiginosi. Šiandien Kṛṣṇos sąmonės judėjimas paplito Vakarų šalyse, tačiau Vakaruose žmonės nepajėgūs sekti Pṛthu Mahārājos arba Rūpos Gosvāmio pavyzdžiu, gyventi miške ir griežtai tramdyti kūną. Vis dėlto Vakarų ir visi pasaulio žmonės galėtų pasimokyti iš Śrīlos Bhaktisiddhāntos Sarasvačio Ṭhākuros ir apsigyventi šventykloje, kuri dvasine prasme visais atžvilgiais pranoksta bet kurią miško buveinę. Jie gali duoti įžadus maitintis tik Kṛṣṇos *prasādu,* laikytis regulų ir kasdien maldos vėriniu kartoti šešiolika Hare Krsna *mahā-mantros* ratų. Tuomet jie gali jaustis ramūs dėl dvasinio tobulėjimo.

6 TEKSTAS

ग्रीष्मे पञ्चतपा वीरो वर्षास्वासारषाण्मुनिः ।
आकण्ठमग्नः शिशिरे उदके स्थण्डिलेशयः ॥ ६ ॥

grīṣme pañca-tapā vīro varṣāsv āsāraṣāṇ muniḥ
ākaṇṭha-magnaḥ śiśire udake sthaṇḍile-śayaḥ

grīṣme – vasarą; *pañca-tapāḥ* – penkių rūšių karštis; *vīraḥ* – herojus; *varṣāsu* – liūčių sezono metu; *āsāraṣāṭ* – mirkdamas lietuje; *muniḥ* – kaip didieji išminčiai; *ākaṇṭha* – iki kaklo; *magnaḥ* – paniręs; *śiśire* – žiemą; *udake* – į vandenį; *sthaṇḍile-śayaḥ* – gulėjo ant plikos žemės.

Didžių išminčių ir munių pavyzdžiu kaip miško atsiskyrėlis Pṛthu Mahārāja vasarą sėdėjo tarp penkių ugnių, liūčių sezono metu mirko lietuje, žiemą stovėjo iki kaklo paniręs į ledinį vandenį, o miegojo ant plikos žemės.

Komentaras: Šiame posme kalbama apie kelias askezes, kurias praktikuoja *jñāniai* ir *yogai,* nesugebantys praktikuoti *bhakti-yogos. Jñāniai* ir *yogai*

griežtai tramdo kūną, norėdami nusiplauti materijos suteptį. *Pañca-tapāḥ* – tai ypatinga askezės forma, kai *yogas* sėdi apsuptas penkių ugnių. Jis įsitaiso ugnies žiedo viduryje iš keturių pusių apsuptas laužų, o virš jo galvos plieskia kaitri vasaros saulė. Tai viena iš *pañca-tapāḥ* formų, kurias šventraščiai rekomenduoja praktikuoti asketams. Liūčių sezono metu atsiskyrėlis nesislepia nuo lietaus, o žiemą stovi iki kaklo paniręs į šaltą vandenį. Miega jis ant plikos žemės. Kitas posmas paaiškins, kad tokių griežtų askezių tikslas – tapti Aukščiausiojo Dievo Asmens Kṛṣṇos bhaktu.

7 TEKSTAS

तितिक्षुर्यतवाग्दान्त ऊर्ध्वरेता जितानिलः ।
आरिराधयिषुः कृष्णमचरत्तप उत्तमम् ॥ ७ ॥

titikṣur yata-vāg dānta ūrdhva-retā jitānilaḥ
ārirādhayiṣuḥ kṛṣṇam acarat tapa uttamam

titikṣuḥ – pakęsdamas; *yata* – valdydamas; *vāk* – kalbą; *dāntaḥ* – valdydamas jusles; *ūrdhva-retāḥ* – sulaikydamas sėklą; *jita-anilaḥ* – valdydamas gyvybės oro srautus kūne; *ārirādhayiṣuḥ* – tiesiog siekdamas; *kṛṣṇam* – Viešpaties Kṛṣṇos; *acarat* – praktika; *tapaḥ* – askezės; *uttamam* – geriausia.

Kad suvaldytų jusles ir kalbą, sulaikytų sėklą ir sureguliuotų gyvybės oro srautų judėjimą, Mahārāja Pṛthu griežtai tramdė kūną. Visa tai jis darė su vieninteliu tikslu – norėdamas patenkinti Kṛṣṇą.

Komentaras: Dvasinio tobulėjimo metodą, kurį šventraščiai rekomenduoja praktikuoti Kali-yugoje, apibrėžia pastarasis posmas:

harer nāma harer nāma harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva nāsty eva nāsty eva gatir anyathā
(„Bṛhan-nāradīya Purāṇa“)

Tas, kuris siekia Kṛṣṇos – Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumo, privalo dieną naktį kartoti šventuosius Viešpaties vardus. Nelaimėliai, kurie netiki šio metodo efektyvumu, atsisako askezių ir imasi praktikuoti įvairias pseudomeditacijos formas. Tačiau iš tikrųjų norėdamas nusiplauti materijos suteptį žmogus turi arba griežtai tramdyti kūną, laikydamasis posmo rekomendacijų, arba pasirinkti atsidavimo tarnystės kelią ir stengtis patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį Kṛṣṇą. Protingiausia pasirinkti Kṛṣṇos

sąmonę, nes Kali-yugoje neįmanoma taip griežtai tramdyti kūno. Mums tereikia imti pavyzdį iš tokių iškilių asmenybių kaip Viešpats Caitanya Mahāprabhu. „Śikṣāṣṭakoje“ Viešpats Caitanya Mahāprabhu rašė: *paraṁ vijayate śrī-kṛṣṇa-saṅkīrtanam*: tebūna pašlovinti šventi Viešpaties Kṛṣṇos vardai, kurie šalina materialiąją suteptį ir dovanoja išvadavimą. *Bhava-mahādāvāgni-nirvāpanam.* Jei tikrasis visų *yogos* formų tikslas – suteikti malonumą Viešpačiui Kṛṣṇai, tai šį tikslą Kali epochoje rekomenduojama įgyvendinti praktikuojant nesudėtingą *bhakti-yogos* metodą. Tačiau tarnystė Viešpačiui turi būti nenutrūkstama. Nors Pṛthu Mahārāja asketizmo praktikos ėmėsi dar gerokai anksčiau nei į Žemę nužengė Viešpats Kṛṣṇa, jo tikslas vis dėlto buvo patenkinti Kṛṣṇą.

Randasi nemažai kvailių, kurie teigia, kad garbinti Kṛṣṇą imta vos prieš penkis tūkstančius metų, po to, kai Viešpats Kṛṣṇa apsireiškė Indijoje, tačiau tai netiesa. Pṛthu Mahārāja garbino Kṛṣṇą prieš daugelį milijonų metų: jis buvo Mahārājos Dhruvos, gyvenusio Satya-yugoje ir valdžiusio Žemę trisdešimt šešis tūstančius metų, ainis. Kad valdytų pasaulį trisdešimt šešis tūkstančius metų, Dhruva Mahārāja turėjo gyventi ne mažiau kaip šimtą tūkstančių metų. Vadinasi, Kṛṣṇa buvo garbinamas jau kūrimo apyaušryje. Jį garbino Satya-yugoje, Tretā-yugoje, Dvāpara-yugoje ir net dabar Kali-yugoje Kṛṣṇos garbinimo tradicija tebėra gyva. „Bhagavad-gītā“ sako, kad Kṛṣṇa ateina į materialų pasaulį ne tik Brahmos valdymo epochoje – Jis įsikūnija Žemėje kiekvieną epochą, kurios sudaro Brahmos dieną. Tad Kṛṣṇa garbintas visais laikais. Neteisinga manyti, kad žmonės ėmė garbinti Kṛṣṇą tik po to, kai Jis nužengė į Žemę prieš penkis tūkstančius metų. Vedų šventraščiai neduoda jokio pagrindo daryti tokių kvailų išvadų.

Pažymėtini ir posmo žodžiai *ārirādhayiṣuḥ kṛṣṇam acarat tapa uttamam.* Mahārāja Pṛthu griežtai tramdė kūną, norėdamas suteikti džiaugsmo Kṛṣṇai. Toks buvo vienintelis jo tikslas. Būdamas ypač gailestingas gyvosioms būtybėms Kali epochoje Kṛṣṇa įsikūnija transcendentiniu Savo šventojo vardo garsų pavidalu. „Nārada-pañcarātroje“ rašoma: *ārādhito yadi haris tapasā tataḥ kim.* Jei garbinamas Krsna, jei Jis laikomas vieninteliu dvasinės praktikos tikslu, nėra jokio reikalo tramdyti kūną, nes tikslas jau yra pasiektas. Tačiau jei žmogus praktikuodamas asketizmą taip ir nepasiekia Kṛṣṇos, tai reiškia, kad visos jo pastangos nuėjo perniek, nes be Kṛṣṇos asketizmas yra beprasmis laiko švaistymas. *Śrama eva hi kevalam* (SB 1.2.8). Tad nėra reikalo nuogąstauti dėl to, kad mes nepajėgūs pasitraukti į mišką ir atsidėti rūsčiai asketizmo praktikai. Gyvenimas labai trumpas, todėl mes nuosekliai turėtume laikytis principų, kuriuos nustatė *vaiṣṇavų ācāryos,* ir nesirūpindami niekuo kitu praktikuoti atsidavimo tarnystę, t.y. įsisąmoninti Kṛṣṇą. Nuogąstauti neturime jokių priežasčių. Narottama

dāsa Ṭhākura rašo: *ānande bala hari, bhaja vṛndāvana, śri-guru-vaiṣṇava-pade majāiyā mana* – jei svajojate apie transcendentinį kupiną palaimos gyvenimą, kartokite Hare Kṛṣṇa *mantrą,* keliaukite į Vṛndāvaną, garbinkite šią šventą vietą ir visuomet tarnaukite Viešpačiui, dvasiniam mokytojui bei *vaiṣṇavams.* Taigi Kṛṣṇos sąmonės metodas paprastas ir patikimas. Tereikia vykdyti Viešpaties valią ir patikėti Jam savo sielą, laikytis dvasinio mokytojo nurodymų, skelbti Kṛṣṇos sąmonę ir gyventi taip, kaip gyveno didieji *vaiṣṇavai.* Dvasinis mokytojas yra Viešpaties Kṛṣṇos ir *vaiṣṇavų* vietininkas ir, jei žmogus vykdo jo nurodymus ir kartoja Hare Kṛṣṇa, dėl savo dvasinio gyvenimo jis gali būti ramus.

8 TEKSTAS

तेन क्रमानुसिद्धेन ध्वस्तकर्ममलाशयः ।
प्राणायामैः सन्निरुद्धषड्वर्गश्छिन्नबन्धनः ॥ ८ ॥

tena kramānusiddhena dhvasta-karma-malāśayaḥ
prāṇāyāmaiḥ sanniruddha- ṣaḍ-vargaś chinna-bandhanaḥ

tena – taip tramdydamas kūną; *krama* – ilgainiui; *anu* – pastoviai; *siddhena* – pasiekęs tobulumą; *dhvasta* – sudaužė; *karma* – karminę veiklą; *mala* – teršalai; *āśayaḥ* – troškimas; *prāṇa-āyāmaiḥ* – praktikuodamas *prāṇāyāma-yogą,* kvėpavimo pratybas; *san* – būdami; *niruddha* – sutramdyti; *ṣaṭ-vargaḥ* – protas ir juslės; *chinna-bandhanaḥ* – sutraukė visus pančius.

Tramdydamas kūną Mahārāja Pṛthu ilgainiui pasiekė tvarų dvasinį tobulumą ir visiškai atsikratė karminės veiklos troškimo. Kad sutramdytų savo mintis ir jusles, jis ėmėsi kvėpavimo pratybų ir, kai pasiekė savo tikslą, visiškai atsiribojo nuo karminės veiklos.

Komentaras: Labai svarbi reikšmė posme tenka žodžiui *prāṇāyāmaiḥ,* nes *prāṇāyāmą* praktikuojantys *haṭha-yogai* ir *aṣṭāṅga-yogai* paprastai nesuvokia svarbiausio šios praktikos tikslo. *Prāṇāyāmos* ir mistinės *yogos* praktikos tikslas – priversti protą ir jusles atsisakyti karminės veiklos. „Jogai“, praktikuojantys *prāṇāyāmą* Vakaruose, neturi apie tai žalio supratimo. *Prāṇāyāma* skirta ne tam, kad sutvirtėtų mūsų kūnas ir ją praktikuojantis žmogus galėtų sunkiai dirbti. Tikrasis *prāṇāyāmos* tikslas yra Kṛṣṇos garbinimas. Ankstesniajame posme pabrėžta, kad praktikuodamas askezę, *prāṇāyāmą* ir mistinę *yogą* Mahārāja Pṛthu garbino Kṛṣṇą. Taigi Pṛthu

Mahārāja rodo pavyzdį ir *yogams.* Svarbiausias visų jo poelgių motyvas buvo suteikti malonumą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai.

Į karminę veiklą pasinėrusių žmonių mintyse viešpatauja tamsūs ir žemi troškimai. Svarbiausias karminės veiklos variklis yra nuodėmingas troškimas viešpatauti materialiajame pasaulyje. Sielos persikūnijimo procesas nenutrūks tol, kol žmogus neatsikratys nuodėmingų troškimų. „Jogai" nežino svarbiausio *yogos* tikslo ir savo praktika siekia fizinės sveikatos. Tai reiškia, kad iš esmės jie užsiima karmine veikla ir būdami materialių troškimų nelaisvėje kaskart iš naujo gimsta įgydami naują fizinį kūną. Jie nesuvokia, kad aukščiausias gyvenimo tikslas – pažinti Kṛṣṇą. Siekdamos išlaisvinti *yogus* iš gimimo ir mirties sūkurio *śāstros* (šventraščiai) rekomenduoja Kali-yugoje atsisakyti mistinės *yogos* praktikos, nes mūsų epochoje ši praktika yra beprasmis laiko švaistymas. Vienintelis metodas, kuris leidžia žmogui pasiekti dvasinį tobulumą, yra Hare Kṛṣṇa *mahā-mantros* kartojimas.

Karalius Pṛthu gyveno Satya-yugoje, tačiau mūsų amžiuje puolusios sielos, nepajėgios praktikuoti nė vieno iš *yogos* metodų, klaidingai suvokia Mahārājos Pṛthu praktikuotos *yogos* tikslus. Neveltui šventraščiai nurodo: *kalau nāsty eva nāsty eva nāsty eva gatir anyathā.* Kitaip sakant, *karmių, jñānių* ir *yogų* keliamos askezės ir *yogos* praktika bus prasminga tik tada, kai jie pasirinks atsidavimo tarnystės kelią ir ims tarnauti Viešpačiui Kṛṣṇai. *Nārādhitaḥ*: meditacinė yoga, *karma-yoga* ir *jñāna-yoga* (empirinis pažinimas) yra beprasmės, jei žmogus negarbina Aukščiausiojo Dievo Asmens Hari. O dėl *prāṇāyāmos,* reikia pasakyti, kad šventojo Viešpaties vardo kartojimas ir ekstaziškas šokis – tai irgi yra savotiška *prāṇāyāma.* Viename iš ankstesnių posmų Sanat-kumāra patarė Mahārājai Pṛthu be atilsio tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui Vāsudevai:

yat pāda-paṅkaja-palāśa-vilāsa-bhaktyā
karmāśayaṁ grathitam udgrathayanti santaḥ

Atsikratyti potraukio karminei veiklai tegalima garbinant Vāsudevą. Vāsudevos negarbinantys *yogai* ir *jñāniai* nepajėgūs atsikratyti šio troškimo.

tadvan na rikta-matayo yatayo 'pi ruddha-
sroto-gaṇās tam araṇaṁ bhaja vāsudevam
(SB 4.22.39)

Žodis *prāṇāyāma* kalbamajame posme nesietinas su slaptais materialiais motyvais. Tikrasis *prānāyāmos* tikslas – suteikti papildomų jėgų protui ir juslėms, kad geriau sektųsi atsidavimo tarnystės praktika. Mūsų epochoje

šį tikslą pasiekti visai nesunku – tereikia kartoti šventuosius Dievo vardus: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.

9 TEKSTAS

सनत्कुमारो भगवान् यदाहाध्यात्मिकं परम् ।
योगं तेनैव पुरुषमभजत्पुरुषर्षभः ॥ ९ ॥

sanat-kumāro bhagavān yad āhādhyātmikaṁ param
yogaṁ tenaiva puruṣam abhajat puruṣarṣabhaḥ

sanat-kumāraḥ – Sanat-kumāra; *bhagavān* – pats galingiausias; *yat* – tai, ką; *āha* – nurodė; *ādhyātmikam* – dvasinio tobulėjimo kelias; *param* – aukščiausias; *yogam* – misticizmas; *tena* – tuo; *eva* – tikrai; *puruṣam* – Aukščiausiąjį Asmenį; *abhajat* – garbino; *puruṣa-ṛṣabhaḥ* – geriausias iš žmonių.

Taip geriausias iš žmonių Mahārāja Pṛthu ėjo Sanat-kumāro nurodytu dvasinio tobulėjimo keliu. Kitaip sakant, jis garbino Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Kṛṣṇą.

Komentaras: Pastarajame posme aiškiai pasakyta, kad praktikuodamas *prāṇāyāma-yogą* Mahārāja Pṛthu tarnavo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, kaip jam patarė šventasis Sanat-kumāra. Pažymėtini posmo žodžiai *puruṣam abhajat puruṣarṣabhaḥ*: *puruṣarṣabha* – tai „geriausias iš žmonių“, Mahārāja Pṛthu, o *puruṣam* – tai „Aukščiausiasis Dievo Asmuo“. Taigi geriausias iš žmonių yra tas, kuris tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Vienas *puruṣa* yra garbinimo objektas, o kitas – garbinimo subjektas. Kai garbinimo subjektui *puruṣai* (gyvoji esybė) į galvą ateina mintis apie susiliejimą su Aukščiausiuoju Asmeniu, jis pakliūva iliuzijos nelaisvėn ir jį užvaldo neišmanymas. „Bhagavad-gītoje“ (2.12) Viešpats Kṛṣṇa sako, kad visos į Kurukṣetros mūšio lauką susirinkusios gyvosios esybės, tarp jų ir Pats Viešpats Kṛṣṇa, buvo individualybės praeityje ir visada išliks individualybės. Tai reiškia, kad abu *puruṣos* – gyvoji esybė ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo – niekada nepraranda savo individualybės.

Savo dvasinę prigimtį įsisąmoninęs žmogus nuolat tarnauja Viešpačiui ir šį, ir kitą gyvenimą. Iš esmės kalbant, skirtumas tarp pastarojo ir kito gyvenimo bhaktui apskritai neegzistuoja. Šį gyvenimą bhaktas neofitas mokosi tarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, o kitą gyvenimą jis atsiduria

Aukščiausiojo Dievo Asmens buveinėje Vaikuņthoje, kur daro tą patį – ištikimai tarnauja Viešpačiui. Atsidavimo tarnystė, net jei ją praktikuoja pradedantis bhaktas, priskirtina *brahma-bhūyāya kalpate* kategorijai. Atsidavimo tarnystė Viešpačiui visada yra nemateriali veikla. Kadangi bhaktas veikia *brahma-bhūtos* lygiu, jis jau yra išsivadavęs ir jam nereikia praktikuoti jokios kitos *yogos* formos, kad pasiektų *brahma-bhūtos* būvį. Jei bhaktas nuosekliai vykdo dvasinio mokytojo nurodymus, laikosi atsidavimo tarnystės taisyklių ir kartoja Hare Kṛṣṇa *mantrą,* jis, pasak „Bhagavad-gītos“ (14.26), jau yra pasiekęs *brahma-bhūtos* būvį:

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

„Kas praktikuoja atsidavimo tarnystę ir niekada nesitraukia iš pasirinkto kelio, išsyk iškyla virš materialiosios gamtos *guņų* ir pasiekia Brahmano lygį.“

10 TEKSTAS

भगवद्धर्मिणः साधोः श्रद्धया यततः सदा ।
भक्तिर्भगवति ब्रह्मण्यनन्यविषयाभवत् ॥१०॥

bhagavad-dharmiṇaḥ sādhoḥ śraddhayā yatataḥ sadā
bhaktir bhagavati brahmaṇy ananya-viṣayābhavat

bhagavat-dharmiṇaḥ – tas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę; *sādhoḥ* – bhakto; *śraddhayā* – su tikėjimu; *yatataḥ* – veikdamas; *sadā* – visuomet; *bhaktiḥ* – atsidavimas; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *brahmaṇi* – beasmenio Brahmano šaltiniui; *ananya-viṣayā* – pastoviu, nenukrypstančiu; *abhavat* – tapo.

Pṛthu Mahārāja pasinėrė į atsidavimo tarnystę – bhakti-yogą ir griežtai laikydamasis jos taisyklių be paliovos tarnavo Viešpačiui. Taip jis išsiugdė meilę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai ir niekas nebegalėjo išmušti jo iš atsidavimo tarnystės kelio.

Komentaras: Žodis *bhagavad-dharmiṇaḥ* liudija, kad Mahārāja Pṛthu praktikavo atsidavimo tarnystę nuoširdžiai, neturėdamas jokių materialių siekių. Viename iš pirmųjų „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų (1.1.2) rašoma: *dharmaḥ projjhita kaitavo 'tra* – religijos normų laikymasis siekiant materialių tikslų yra paprasčiausia apgavystė. Śrīla Vīrarāghava Ācārya rašo,

kad *bhagavad-dharmiṇaḥ* yra *nivṛtta-dharmeṇa* žodžio sinonimas. Kitaip sakant, atsidavimo tarnystė neturi būti sutepta materialiais siekiais. Śrīla Rūpa Gosvāmis sako:

anyābhilāṣitā-śūnyaṁ jñāna-karmādy-anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu- śīlanaṁ bhaktir uttamā

Kai žmogus neturi materialių tikslų ir nėra susitepęs karmine veikla bei empiriniais filosofiniais išvedžiojimais ir visa savo esybe yra atsidėjęs meilės tarnystei Viešpačiui su palankia nuostata, jo tarnystė vadinama *bhagavad-dharma,* tyra atsidavimo tarnyste. Pastarajame posme žodis *brahmaṇi* nesietinas su beasmeniu Brahmanu. Beasmenis Brahmanas – tai Aukščiausiojo Dievo Asmens priklausomas aspektas, o kadangi impersonalaus Brahmano garbintojai nori susilieti su Jo švytėjimu, *bhagavad-dharmos* pasekėjais jų laikyti negalima. Nusivylę materialiais malonumais impersonalistai siekia susilieti su Aukščiausiojo būtimi, tačiau tyras Viešpaties bhaktas tokių troškimų neturi. Todėl tikruoju *bhagavad-dharmos* atstovu tegalima laikyti tyrą bhaktą.

Skaitant posmą visiškai aišku, kad Mahārāja Pṛthu niekada negarbino beasmenį Brahmaną, jis visada buvo tyras Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas. Žodžiai *bhagavati brahmaṇi* apibūdina žmogų, kuris su meile ir ištikimybe tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Kai žmogus tarnauja Viešpačiui, jis savaime pažįsta beasmenį Brahmaną ir praranda troškimą įsilieti į Brahmano švytėjimą. Tarnaudamas Viešpačiui Mahārāja Pṛthu pasiekė tvarios atsidavimo tarnystės lygį. Šį lygį jis pasiekė neatlikdamas nei *karmos,* nei *jñānos,* nei *yogos.*

11 TEKSTAS

तस्यानया भगवतः परिकर्मशुद्ध-
सत्त्वात्मनस्तदनुसंस्मरणानुपूर्त्या ।
ज्ञानं विरक्तिमदभून्निशितेन येन
चिच्छेद संशयपदं निजजीवकोशम् ॥११॥

tasyānayā bhagavataḥ parikarma-śuddha-
sattvātmanas tad-anusaṁsmaraṇānupūrtyā
jñānaṁ viraktimad abhūn niśitena yena
ciccheda saṁśaya-padaṁ nija-jīva-kośam

tasya – jo; *anayā* – to dėka; *bhagavataḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *parikarma* – atsidavimo tarnystės praktika; *śuddha* – tyra, transcendentinė; *sattva* – būtis; *ātmanaḥ* – proto; *tat* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *anusaṁsmaraṇa* – nuolatos atmenant; *anupūrtyā* – tobulai atlikta; *jñānam* – žinojimą; *virakti* – atsiribojimą; *mat* – turinti; *abhūt* – apsireiškė; *niśitena* – tikslinga veikla; *yena* – kuria; *ciccheda* – atsiskyrė; *saṁśaya-padam* – abejonės; *nija* – savo; *jīva-kośam* – gyvosios esybės vergystė.

Nuolatinė atsidavimo tarnystės praktika padėjo Pṛthu Mahārājai pasiekti transcendentinį sąmonės būvį ir be paliovos galvoti apie Viešpaties lotosines pėdas. Nenutrūkstama meditacija į Viešpaties lotosines pėdas leido jam atsiriboti nuo pasaulio ir pasiekti tobulą žinojimą, kurio jau nebedraskė abejonės. Jis ištrūko iš klaidingos savimonės ir materialiosios būties sampratos gniaužtų.

Komentaras: „Nārada-pañcarātroje“ atsidavimo tarnystė Viešpačiui palyginta su karaliene. Audiencijos metu karalienę supa tarnaičių būrys. Atsidavimo tarnystės palydovės – materialūs turtai, išsivadavimas ir mistinės galios. *Karmiai* neįsivaizduoja gyvenimo be materialių malonumų, *jñāniai* siekia ištrūkti iš materijos nelaisvės, o *yogai* trokšta įgyti aštuonias mistines tobulybes. „Nārada-pañcarātroje“ rašoma, kad žmogus, pasiekęs grynosios atsidavimo tarnystės lygį, pelno visa tai, ką gali dovanoti karminė veikla, empirinė filosofinė spekuliacija ir mistinė *yoga.* Neatsitiktinai „Kṛṣṇa-karṇāmṛtoje“ Śrīla Bilvamaṅgala Ṭhākura rašo: „O Viešpatie, jei tarnausiu Tau besąlygiškai atsidavęs, Tu Pats apsireikši man, o karminės veiklos ir filosofinių tiesos paieškų rezultatai (pamaldumas, materiali gerovė, jusliniai malonumai ir išsivadavimas) taps mano tarnais ir stovės priešais laukdami nurodymų.“ Šis teiginys reiškia, kad gilindamiesi į dvasinius mokslus – *brahma-vidyą jñāniai* iš paskutiniųjų stengiasi ištrūkti iš materialiosios gamtos nelaisvės gniaužtų, o bhaktai, tobulėdami per atsidavimo tarnystę, savaime tampa abejingi savo fiziniam kūnui. Pradėjus formuotis dvasiniam kūnui, bhaktas sugrįžta prie savo transcendentinės veiklos dvasiniame pasaulyje.

Šiuo metu mes turime materialų kūną, materialų protą ir materialų intelektą, tačiau, kai ištrūksime iš jų nelaisvės, ims formuotis mūsų dvasinis kūnas, dvasinis protas ir dvasinis intelektas. Pasiekęs tokį transcendentinį būvį bhaktas pelno viską, ką gali jam duoti *karma, jñāna* ir *yoga.* Nors jis nesidomi karmine veikla, empirine filosofija ir mistinėmis galiomis, atsidavimo tarnystės praktikos procese mistinės galios atsiskleidžia savaime. Bhaktas nesiekia materialių turtų – materialūs turtai patys jį suran-

da net jam nededant jokių pastangų. Praktikuodamas atsidavimo tarnystę jis be jokių pastangų pasiekia *brahma-bhūtos* lygį. Apie tai kalbama jau cituotame „Bhagavad-gītos“ (14.26) posme:

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

„Kas praktikuoja atsidavimo tarnystę ir niekada nesitraukia iš pasirinkto kelio, tas išsyk iškyla virš materialiosios gamtos *guṇų* ir pasiekia Brahmano lygį.“

Nuolat praktikuodamas atsidavimo tarnystę, bhaktas pasiekia transcendentinį būvį. Kadangi jo sąmonė transcendentiška, jis nemąsto apie nieką, išskyrus Viešpaties lotosines pėdas. Tokia žodžių *saṁsmaraṇa-anupūrtyā* prasmė. Nuolat apie Viešpaties lotosines pėdas mąstantis bhaktas pasiekia *śuddha-sattvos* lygmenį. *Śuddha-sattvos* lygmuo yra aukščiau visų materialiosios gamtos *guṇų,* tarp jų ir dorybės. Materialiajame pasaulyje aukščiausia tobulybė yra dorybė, tačiau bhaktas pakyla dar aukščiau, jis pasiekia *śuddha-sattvos* viešpatiją – grynąją dorybę, kuriai materialiosios gamtos *guṇos* neturi galios.

Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura pateikia tokį pavyzdį: pavalgius skrandyje, jei virškinimas nesutrikęs, savaime ima degti ugnis, kuri suvirškina į jį patekusį maistą. Nereikia gerti virškinimą stimuliuojančių vaistų. Lygiai taip, jei bhakto atsidavimo tarnystės ugnis liepsnoja stipriai, jam nereikia specialiai stengtis, kad įgytų tobulą žinojimą ir atsikratytų materialių potraukių. *Jñānis* gali atsikratyti materialių potraukių dalyvaudamas ilgalaikiuose pokalbiuose tiesos pažinimo klausimais ir tokiu būdu pasiekti *brahma-bhūtos* lygį, tačiau bhaktui nereikia įveikti tiek sunkumų, kiek jų tenka įveikti *jñāniui.* Atsidavimo tarnystė iškart pakylėja jį į *brahma-bhūtos* lygį. Taigi *jñāniai* ir *yogai* nesuvokia savo tikrosios dvasinės esmės, jiems susidaro klaidingas įspūdis, kad reikia siekti susilieti su Aukščiausiuoju. Savo santykius su Aukščiausiuoju atkūrusio bhakto nedrasko abejonės, jis žino tiesą – nuo pat pradžių jis suvokia save kaip amžiną Viešpaties tarną. Nebūdami atsidavę Viešpačiui *jñāniai* ir *yogai* dažnai ima laikyti save išvaduotomis sielomis, tačiau jų intelektas ne toks tyras kaip bhakto. Kitaip sakant, *jñāniai* ir *yogai* realiai ištrūkti iš materijos nelaisvės tegali pasiekę atsidavimo tarnystės lygį.

āruhya kṛcchreṇa paraṁ padaṁ tataḥ
patanty adho 'nādṛta-yuṣmad-aṅghrayaḥ
(SB 10.2.32)

Jñāniai ir *yogai* gali pasiekti labai aukštą dvasinio tobulėjimo pakopą – patirti Brahmaną, tačiau jie vėl puola į materialų pasaulį, nes nerado prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų. Todėl *jñāna* ir *yoga* nelaikytina tais metodais, kurie gali realiai suteikti išvadavimą. Per atsidavimo tarnystę Mahārāja Pṛthu be vargo pasiekė tokias aukštumas, kurios *jñāniams* ir *yogams* nė nesisapnavo. Mahārājai Pṛthu, kaip Aukščiausiojo Viešpaties *śaktyāveśa-avatārai,* išvadavimas buvo lengvai pasiekiamas. Jis nužengė į Žemę iš Vaikuṇṭhos pasaulio, dvasinio dangaus vieninteliu tikslu – įvykdyti Viešpaties valią ir, kad grįžtų namo, atgal pas Dievą, jam nereikėjo švaistyti laiko *jñānos, yogos* ir *karmos* pratyboms. Pṛthu Mahārāja visada buvo tyras Viešpaties bhaktas ir vis dėlto jis laikėsi atsidavimo tarnystės taisyklių norėdamas paprastiems žmonėms parodyti, kaip vykdyti savo pareigą ir pasitraukus iš kūno sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

12 TEKSTAS

छिन्नान्यधीरधिगतात्मगतिर्निरीह-
स्तत्तत्यजेऽच्छिनदिदं वयुनेन येन ।
तावन्न योगगतिभिर्यतिरप्रमत्तो
यावद्गदाग्रजकथासु रतिं न कुर्यात् ॥१२॥

chinnānya-dhīr adhigatātma-gatir nirīhas
tat tatyaje 'cchinad idaṁ vayunena yena
tāvan na yoga-gatibhir yatir apramatto
yāvad gadāgraja-kathāsu ratiṁ na kuryāt

chinna – atskirtos; *anya-dhīḥ* – visos kitos (t.y. kūniška) būties sampratos; *adhigata* – tvirtai įsitikinęs; *ātma-gatiḥ* – aukščiausias dvasinio gyvenimo tikslas; *nirīhaḥ* – neturintis troškimų; *tat* – to; *tatyaje* – atsisakė; *acchinat* – jis nukirto; *idam* – tai; *vayunena* – žinojimu; *yena* – kuriuo; *tāvat* – tol, kol; *na* – niekada; *yoga-gatibhiḥ* – mistinės *yogos* praktika; *yatiḥ* – vykdantysis; *apramattaḥ* – atsikratęs visų iliuzijų; *yāvat* – tol, kol; *gadāgraja* – Kṛṣṇos; *kathāsu* – žodžiams; *ratim* – potraukis; *na* – niekada; *kuryāt* – tai daro.

Išsivadavęs iš kūniškos būties sampratos Mahārāja Pṛthu patyrė Viešpatį Kṛṣṇą, Paramātmos pavidalu glūdintį visų gyvųjų būtybių širdyse. Paklusęs Viešpaties nurodymams Pṛthu atsisakė yogos ir jñānos pratybų. Jis nesiekė yogos ir jñānos aukštumų, nes puikiai suvokė, kad atsidavimo tarnystė Kṛṣṇai yra aukščiausias gyvenimo tikslas ir kad yogai bei

jñāniai neatsikratys iliuzinio būties suvokimo, kol neims domėtis kṛṣṇa-katha (pasakojimais apie Kṛṣṇą).

Komentaras: Kol žmogus yra kūniškos būties sampratos valdžioje, jį domina tokie pažinimo metodai kaip mistinė *yoga* ar spekuliatyvioji empirinė filosofija. Tačiau kai žmogus suvokia, kad aukščiausias gyvenimo tikslas – atsigręžti į Kṛṣṇą, jam tampa aišku, kad Kṛṣṇa glūdi visų širdyse ir padeda visiems, kurie domisi Kṛṣṇos sąmone. Dvasinį tobulumą lemia polinkis klausytis pasakojimų apie Kṛṣṇą. Neatsitiktinai posme sakoma: *yāvad gadāgraja-kathāsu ratiṁ na kuryāt.* Žmogus gali praktikuoti *yogą,* gilintis į spekuliatyviąją filosofiją, tačiau jei jis nesidomės Kṛṣṇa, Jo dieviškaisiais žaidimais ir darbais, jam nepavyks ištrūkti iš materijos nelaisvės.

Pasiekęs atsidavimo tarnystės lygį Mahārāja Pṛthu liovėsi domėjęsis *jñāna* ir *yoga.* Rūpos Gosvāmio žodžiais, šis žingsnis liudija apie tyros atsidavimo tarnystės pradžią:

anyābhilāṣitā-śūnyaṁ jñāna-karmādy-anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu- śīlanaṁ bhaktir uttamā

Tikroji *jñāna* yra suvokimas, kad gyvoji esybė yra amžinas Viešpaties tarnas. Pasak „Bhagavad-gītos“ (7.19) (*bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate*), gyvoji esyybė tai suvokia nugyvenusi daug gyvenimų. Pasiekus *paramahaṁsos* lygį iki galo suvokiama, kad Kṛṣṇa yra viskas (*vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ*). Kas suvokė, jog Kṛṣṇa yra viskas, kad Kṛṣṇos sąmonė yra aukščiausias gyvenimo tikslas, tas tapo *paramahaṁsa,* arba *mahātmā. Mahātmų* ir *paramahaṁsų* yra itin reta. Tyro bhakto – *paramahaṁsos* nedomina *haṭha-yoga* arba spekuliatyvūs tiesos pažinimo metodai, jį domina tiktai tyra, besąlyginė atsidavimo tarnystė Viešpačiui. Kartais bhaktas, kuris anksčiau praktikavo *jñāną* arba *yogą,* bando derinti *jñānos, yogos* ir atsidavimo tarnystės praktikas, tačiau pasiekęs tyros atsidavimo tarnystės lygį jis atsisako kitų savęs pažinimo metodų. Kitaip sakant, suvokęs, kad aukščiausias gyvenimo tikslas yra Kṛṣṇa, žmogus praranda susidomėjimą mistine *yoga* ir spekuliatyviaisiais empiriniais pažinimo metodais.

13 TEKSTAS

एवं स वीरप्रवरः संयोज्यात्मानमात्मनि ।
ब्रह्मभूतो दृढं काले तत्याज स्वं कलेवरम् ॥१३॥

evaṁ sa vīra-pravaraḥ saṁyojyātmānam ātmani
brahma-bhūto dṛḍhaṁ kāle tatyāja svaṁ kalevaram

evam – taip; *saḥ* – jis; *vīra-pravaraḥ* – svarbiausias iš herojų; *saṁyojya* – sutelkęs; *ātmānam* – protą; *ātmani* – į Supersielą; *brahma-bhūtaḥ* – išsivadavęs; *dṛḍham* – ryžtingai; *kāle* – tinkamu laiku; *tatyāja* – paliko; *svam* – savo; *kalevaram* – kūną.

Kai Pṛthu Mahārājai atėjo laikas palikti kūną, visas savo mintis jis sutelkė į Kṛṣṇos lotosines pėdas ir taip pasiekęs tvarų brahma-bhūtos būvį atsiskyrė nuo materialiojo kūno.

Komentaras: Bengalai sako, kad mirtis patikrina, ko vertas žmogaus dvasinis gyvenimas. Šią mintį kartoja ir „Bhagavad-gītā“ (8.6): *yaṁ yaṁ vāpi smaran bhāvaṁ tyajaty ante kalevaram/ taṁ tam evaiti kaunteya sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ.* Pasirinkusieji Kṛṣṇos sąmonės kelią supranta, kad mirties akimirką jiems teks laikyti egzaminą. Kas mirties akimirką atsimina Kṛṣṇą, tas keliauja tiesiog į Goloką Vṛndāvaną, arba Kṛṣṇaloką, o tai reiškia, kad gyvenimą jis nugyveno prasmingai. Kai Kṛṣṇos malone Pṛthu Mahārāja pajuto, kad artinasi paskutinė valanda, jis labai apsidžiaugė ir pasinaudojo mistinės *yogos* metodais, kad paliktų kūną pasiekęs *brahma-bhūtos* būvį. Tolesniuose posmuose išsamiai apibūdinamas metodas, leidžiantis žmogui savo noru palikti materialų kūną ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą. *Yogos* metodas, kuriuo prieš mirtį pasinaudojo Pṛthu Mahārāja, įgalina žmogų palikti kūną, kai jis yra fiziškai ir psichiškai sveikas. Kiekvienas bhaktas norėtų palikti kūną tokios būklės. Štai kaip šį troškimą karalius Kulaśekhara išreiškė „Mukunda-mālā-stotroje“:

kṛṣṇa tvadīya-padapaṅkaja-pañjarāntam
adyaiva me viśatu mānasa-rāja-haṁsaḥ
prāṇa-prayāṇa-samaye kapha-vāta-pittaiḥ
kaṇṭhāvarodhana-vidhau smaraṇaṁ kutas te

Karalius Kulaśekhara norėjo mirti kol dar buvo sveikas ir meldėsi Kṛṣṇai prašydamas leisti jam palikti kūną, kol jis fiziškai sveikas ir jo protas šviesus. Paprastai mirties akimirką organizme išsilieja tulžis, gleivės užgula gerklę ir žmogus ima dusti. Kai trūksta oro, sunku kalbėti, todėl mirties akimirką ištarti Hare Kṛṣṇa tegali ypatingą Kṛṣṇos malonę pelnęs žmogus. Tačiau tikras yogas, pasirinkęs sėdimą *muktāsanos* pozą, gali tuojau pat palikti kūną ir iškeliauti į bet kurią norimą planetą, kitaip sakant, per *yogos* praktiką jis gali pats pasirinkti laiką, kada palikti kūną.

14 TEKSTAS

सम्पीड्य पायुं पार्ष्णिभ्यां वायुमुत्सारयञ्छनैः ।
नाभ्यां कोष्ठेष्ववस्थाप्य हृदुरःकण्ठशीर्षणि ॥१४॥

sampīḍya pāyuṁ pārṣṇibhyāṁ vāyum utsārayañ chanaiḥ
nābhyāṁ koṣṭheṣv avasthāpya hṛd-uraḥ-kaṇṭha-śīrṣaṇi

sampīḍya – užspausdamas; *pāyum* – išangę; *pārṣṇibhyām* – blauzdomis; *vāyum* – aukštyn kylantį orą; *utsārayan* – keldamas viršun; *śanaiḥ* – palaipsniui; *nābhyām* – iki bambos lygio; *koṣṭheṣu* – širdyje ir gerklėje; *avasthāpya* – užlaikęs; *hṛt* – širdyje; *uraḥ* – viršun; *kaṇṭha* – gerklė; *śīrṣaṇi* – tarp antakių.

Pasirinkęs vieną iš sėdimų yogos pozų Mahārāja Pṛthu kulkšnimis užspaudė išangę ir spausdamas dešinę ir kairę blauzdas ėmė palengva kelti viršun gyvybės orą. Pakėlęs jį iki bambos lygio Mahārāja Pṛthu stūmė jį širdies ir kaklo link, kol galiausiai perkėlė į galvą ir sustabdė tarp antakių.

Komentaras: Posme aprašyta poza vadinasi *muktāsana.* Ėmęsis *yogos* praktikos *yogas* iš pradžių mokosi laikytis griežtų taisyklių, reglamentuojančių jo miegą, valgį ir seksualinį aktyvumą, po to pereina prie *yogos* pozų atlikimo. Galutinis *yogos* tikslas – išmokyti žmogų palikti kūną pagal savo norą. Aukščiausią *yogos* tobulumą pasiekęs žmogus gali gyventi kūne kiek pats to nori arba, jei dar nepasiekė tobulumo, – palikti kūną ir keliauti į bet kurią visatos planetą arba net už jos ribų. Kai kurie *yogai* palieka kūną, kad patektų į aukštutines planetas ir patirtų ten rojaus malonumus. Tačiau išmintingi *yogai* nenori užsibūti materialiajame pasaulyje, laikydami tai tuščiu laiko švaistymu. Jų nevilioja materialios aukštutinių planetų pagundos ir jie nori grįžti tiesiai į dvasinį pasaulį, namo pas Dievą.

Posmas byloja, kad Mahārāja Pṛthu nesiveržė į aukštutines planetas. Jis norėjo išsyk sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Įsisąmoninęs Kṛṣṇą Mahārāja Pṛthu atsisakė mistinės *yogos* praktikos, tačiau norėdamas pagreitinti sugrįžimą pas Dievą pasinaudojo anksčiau įgytomis žiniomis ir peršokęs tarpines pakopas pasiekė *brahma-bhūtos* būvį. *Muktāsana* (išsivadavimo poza) įgalina gyvybės orą išstumti iš *kuṇḍaliṇī-cakros,* palengva pakelti jį iš *mūlādhāra-cakros* į *svādhiṣṭhāna-cakrą,* po to *maṇipūra, anāhata, viśuddha cakromis* į *ājñā-cakrą.* Pakėlęs gyvybės orą į *ājñā-cakrą,* kuri yra tarp antakių, *yogas* gali išeiti pro kiaurymę kaukolėje (*brahma-randhrą*) ir

keliauti į bet kurią planetą, taip pat ir dvasinio pasaulio Vaikuṇṭhalokos planetas ar net pačią Kṛṣṇaloką. Taigi norint sugrįžti pas Dievą visų pirma būtina pasiekti *brahma-bhūtos* būvį. Tačiau praktikuojantys *bhakti-yogą* (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaranaṁ pāda-sevanam*) ir Kṛṣṇą įsisąmoninę žmonės gali sugrįžti pas Dievą ir be *muktāsanos* pozos. *Yogai* praktikuoja *muktāsaną,* kad pasiektų *brahma-bhūtos* pakopą, nes tik ją pasiekus atsiveria kelias į dvasinį pasaulį. „Bhagavad-gītā“ (14.26) sako:

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

Bhakti-yogą praktikuojantis Viešpaties tarnas visą laiką egzistuoja *brahma-bhūtos* lygiu (*brahma-bhūyāya kalpate*). Jeigu bhaktui pavyksta iš jo nenusmukti, po mirties jis būtinai pasiekia dvasinį pasaulį ir sugrįžta pas Dievą. Tad bhaktui nėra prasmės griaužtis dėl to, kad jis neišmoko valdyti *kuṇḍalinī-cakros* ir nuosekliai pakelti gyvybės oro per visas šešias *cakras.* O dėl Mahārājos Pṛthu, tai jis anksčiau praktikavo mistinę *yogą,* todėl nenorėdamas laukti, kol jį ištiks natūrali mirtis, pasinaudojo šiuo metodu, kad pakiltų virš *ṣaṭ-cakros.* Taigi jis paliko kūną jam parankiu metu ir iškart pateko į dvasinį pasaulį.

15 TEKSTAS

उत्सर्पयंस्तु तं मूर्ध्नि क्रमेणावेश्य निःस्पृहः ।
वायुं वायौ क्षितौ कायं तेजस्तेजस्ययूयुजत् ॥१५॥

utsarpayaṁs tu taṁ mūrdhni krameṇāveśya niḥspṛhaḥ
vāyuṁ vāyau kṣitau kāyaṁ tejas tejasy ayūyujat

utsarpayan – taip pakėlęs; *tu* – tačiau; *tam* – orą; *mūrdhni* – ant galvos; *krameṇa* – palaipsniui; *āveśya* – patalpinęs; *niḥspṛhaḥ* – atsiribojęs nuo materialių troškimų; *vāyum* – kūne esantį orą; *vāyau* – į visuminę oro stichiją, dengiančią visatą; *kṣitau* – į žemės sluoksnį, dengiantį visatą; *kāyam* – šį materialų kūną; *tejaḥ* – kūne liepsnojančią ugnį; *tejasi* – į ugnies stichiją, dengiančią visatą; ayūyujat – įmaišė.

Taip Mahārāja Pṛthu palengva pakėlė gyvybės orą iki ertmės kaukolėje ir prarado bet kokį potraukį materialiam gyvenimui. Netrukus jis sujungė gyvybės orą su visumine oro stichija, fizinį kūną – su žeme, o kūne liepsnojančią ugnį – su ugnies stichija.

Komentaras: Kai dvasinė kibirkštis, kuri savo dydžiu lygi vienai dešimttūkstantajai plauko galiuko daliai, patenka į materialų pasaulį, ją apgobia grubiosios ir subtiliosios materijos stichijos. Fizinį kūną sudaro penki grubieji pradai: žemė, vanduo, ugnis, oras ir eteris – ir trys subtilieji: protas, intelektas ir ego. Pelniusi išvadavimą gyvoji būtybė nusimeta šiuos dangalus. *Yogos* praktikos tikslas – išsivaduoti iš materijos dangalų ir ištrūkti į dvasinį pasaulį. Ši idėja sudaro Viešpaties Budos mokymo apie *nirvāṇą* pagrindą. Viešpats Buda mokė savo pasekėjus, kaip per meditaciją ir *yogą* išsivaduoti iš materijos dangalų. Apie sielą jis nekalbėjo, tačiau tie, kurie griežtai laikosi jo nurodymų, galų gale irgi nusimeta materijos dangalus ir pasiekia *nirvāṇą.*

Nusimetusi materijos dangalus gyvoji esybė ir toliau išlieka dvasinė siela. Siela turi įžengti į dvasinį pasaulį ir susilieti su Brahmano švytėjimu. Tačiau jei gyvoji esybė nieko neišmano apie dvasinį pasaulį ir Vaikuṇṭhos planetas, tikimybė, kad ji vėl sugrįš į materialų pasaulį, yra 99,9 procento. Vis dėlto menkutė tikimybė, kad iš Brahmano švytėjimo (*brahmajyoti*) ji pateks į vieną iš dvasinio pasaulio planetų, išlieka. Impersonalistų nuomone, *brahmajyoti* yra vienalytė, be įvairovės, o budistai *brahmajyoti* traktuoja kaip tuštumą. Tiems, kurie mano, kad dvasinis pasaulis vienalytis ir jame nėra būties įvairovės, kaip ir manantiems, kad dvasinis pasaulis yra tuštuma, dvasinė palaima, kurią patiria gyvosios būtybės dvasinėse planetose, Vaikuṇṭhose ir Kṛṣṇalokoje, nepasiekiama. Nesant įvairovės, be kurių neįsivaizduojamas džiaugsmas, dvasinė siela anksčiau ar vėliau ima jo ieškoti, bet kadangi ji nieko nežino apie Kṛṣṇaloką arba Vaikuṇṭhaloką, ji, savaime suprantama, nusileidžia iki materialios veiklos, kad galėtų pasidžiaugti įvairove, kuri egzistuoja materialiajame pasaulyje.

16 TEKSTAS

खान्याकाशे द्रवं तोये यथास्थानं विभागशः ।
क्षितिमम्भसि तत्तेजस्यदो वायौ नभस्यमुम् ॥१६॥

khāny ākāśe dravaṁ toye yathā-sthānaṁ vibhāgaśaḥ
kṣitim ambhasi tat tejasy ado vāyau nabhasy amum

khāni – įvairias kūno juslių angas; *ākāśe* – į dangų; *dravam* – skysčius; *toye* – į vandenį; *yathā-sthānam* – taip, kaip jie išdėstyti; *vibhāgaśaḥ* – kaip jie skiriami; *kṣitim* – žemę; *ambhasi* – į vandenį; *tat* – tai; *tejasi* – į ugnį; *adaḥ* – ugnį; *vāyau* – į orą; *nabhasi* – į eterį; *amum* – tai.

Tada atsižvelgdamas į kūno dalių padėtį Pṛthu Mahārāja panardino savo juslių ertmes į dangų, kraują ir kitus skysčius kūne sujungė su vandens visybe, žemę – su vandeniu, vandenį – su ugnimi, ugnį – su oru, orą – su erdve ir t.t.

Komentaras: Posme ypatingai pažymėtini du žodžiai: *yathā-sthānaṁ vibhāgaśaḥ.* Penktame antros „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyriuje pasakodamas Nāradai apie materialiojo pasaulio sukūrimą Viešpats Brahmā nuoseklia tvarka apibūdina jutimo organus, jų valdytojus, juslių objektus ir materialius pradus, taip pat nupasakoja, kokia tvarka jie kuriami. Pasak jo iš eterio randasi oras, iš oro – ugnis, iš ugnies – vanduo, iš vandens – žemė ir t.t. Žinios apie materialiojo kosminio pasaulio kūrimo procesą būtinos kiekvienam. Lygiai taip pat Aukščiausiasis Viešpats sukuria materialų kūną. Įeidamas į visatą, Viešpats vieną po kito kuria įvairius materialius objektus. Lygiai taip, kai gyvoji esybė įeina į savo motinos įsčias, ima formuotis jos fizinis ir subtilusis kūnai, kurie visus būtinus komponentus gauna iš pirmapradžių stichijų: eterio, oro, ugnies, vandens ir žemės. Žodžiai *yathā-sthānaṁ vibhāgaśaḥ* liudija, kad *yogas* turi žinoti, kaip vyksta kūrimo procesas, ir medituoti jį atvirkštine seka, kad nusiplautų materijos suteptį.

17 TEKSTAS

इन्द्रियेषु मनस्तानि तन्मात्रेषु यथोद्भवम् ।
भूतादिनामून्युत्कृष्य महत्यात्मनि सन्दधे ॥१७॥

indriyeṣu manas tāni tan-mātreṣu yathodbhavam
bhūtādināmūny utkṛṣya mahaty ātmani sandadhe

indriyeṣu – į jusles; *manaḥ* – protą; *tāni* – jusles; *tat-mātreṣu* – į juslių objektus; *yathā-udbhavam* – iš kurių jos kilo; *bhūta-ādinā* – penkiais pradais; *amūni* – visi šie juslių objektai; *utkṛṣya* – patalpinti; *mahati* – į *mahat-tattvą; ātmani* – su ego; *sandadhe* – sujungė.

Savo protą jis sujungė su juslėmis, jusles – su jų objektais, o materialų ego – su visumine materijos energija (mahat-tattva).

Komentaras: Visuminė materijos energija, nagrinėjant ją ego atžvilgiu, skirstytina į dvi dalis: vieną iš jų išjudina neišmanymo *guṇa,* o kitą – aistros ir dorybės *guṇos.* Iš tos materijos dalies, kurią išjudina neišmanymas, randasi penki grubieji materijos pradai. Išjudinta aistros *mahat-tattva*

suformuoja protą, o visuminė energija, išjudinta dorybės, sukuria klaidingą savimonę, kuri verčia gyvąją būtybę tapatinti save su materija. Protą (*manaḥ*) globoja vienas iš pusdievių. Kartais sakoma, kad protą valdo tam tikra dievybė, pusdievis. Taigi visuminę proto stichiją, t.y. materialų protą kartu su jo veiklą valdančiais materialiais pusdieviais, Pṛthu Mahārāja sujungė su juslėmis. Juslės, savo ruožtu, susijungė su juslių objektais. Prie juslių objektų priskirtini forma, skonis, kvapas, garsas ir t.t. Pirminis visų juslių objektų šaltinis yra garsas. Protą paviliojo juslės, jusles – juslių objektai, ir galiausiai visi šie elementai susijungė ir ištirpo eteryje. Kūrimo procesas vyksta taip, kad tam tikrų priežasčių sukurti padariniai tampa naujų padarinių priežastimis. Atvirkštine seka vykstančiame procese padarinys turi susilieti su pirmine priežastimi. Kadangi pirminė materialiojo pasaulio priežastis – *mahat-tattva,* visos materijos formos palengva įsilieja viena į kitą ir pagaliau susilieja su *mahat-tattva.* Šis aprašymas turi daug bendra su *śūnya-vādos* (tuštumos filosofijos) doktrina, tačiau tai metodas, leidžiantis apvalyti tikrąjį dvasinį protą, arba sąmonę.

Kai gyvosios būtybės protas visiškai apsivalo nuo materijos sutepties, pradeda veikti jos tyroji sąmonė. Iš dvasinio dangaus atėjusi garsinė vibracija pati savaime išvalo protą nuo visų materialių teršalų. Šią mintį patvirtina Caitanya Mahāprabhu: *ceto-darpaṇa-mārjanam.* Norint apvalyti protą nuo materialios sutepties tereikia paklausyti Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu patarimo ir kartoti Hare Krsna *mantrą.* Tokia šio sudėtingo posmo svarbiausia mintis. Kai kartojant *maha-mantrą* apsivalo protas, išsivaduojama nuo materialių troškimų ir materialios veiklos padarinių, prasideda tikras gyvenimas, taikos ir ramybės nušviesta būtis. Kali epochoje praktikuoti šiame posme aprašytą *yogą* yra nepaprastai sunku. Gerai šio *yogos* metodo neišmanantiems geriausia rinktis Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu rekomenduojamą *śrī-kṛṣṇa-saṅkīrtanam* metodą. Kartodamas Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare žmogus lengvai nusiplaus visą materialiąją suteptį. Lygiai kaip materialiojo pasaulio pradžioje buvo garsas, dvasinės būties pradžioje buvo dvasiniai šventojo vardo garsai.

18 TEKSTAS

तं सर्वगुणविन्यासं जीवे मायामये न्यधात् ।
तं चानुशयमात्मस्थमसावनुशयी पुमान् ।
ज्ञानवैराग्यवीर्येण स्वरूपस्थोऽजहात्प्रभुः ॥१८॥

taṁ sarva-guṇa-vinyāsaṁ jīve māyāmaye nyadhāt
taṁ cānuśayam ātma-stham asāv anuśayī pumān
jñāna-vairāgya-vīryeṇa svarūpa-stho 'jahāt prabhuḥ

tam – Jam; *sarva-guṇa-vinyāsam* – visų ypatybių šaltiniui; *jīve* – tapatybėms; *māyā-maye* – visų galių šaltiniui; *nyadhāt* – patalpino; *tam* – tai; *ca* – taip pat; *anuśayam* – tapatybė; *ātma-stham* – suvokęs savąjį „aš“; *asau* – jis; *anuśayī* – gyvoji esybė; *pumān* – besimėgaujantis; *jñāna* – žinojimo; *vairāgya* – atsižadėjimo; *vīryeṇa* – galia; *svarūpa-sthaḥ* – sugrįžęs į savo prigimtinį būvį; *ajahāt* – grįžo namo; *prabhuḥ* – valdovas.

Po to Pṛthu Mahārāja visuminę gyvosios esybės tapatybę paaukojo aukščiausiajam iliuzinės energijos valdovui. Atsikratęs visų tapatybės formų, kurios laiko gyvąją esybę surakintą, žinojimo, atsižadėjimo ir atsidavimo tarnystės galia jis ištrūko iš materijos nelaisvės. Sugrįžęs į savo prigimtinį būvį, atgavęs Kṛṣṇos sąmonę, kaip ir dera prabhu – juslių valdovui, jis nusimetė fizinį kūną.

Komentaras: Kaip sakoma Vedose, Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra materialiosios energijos šaltinis. Todėl Viešpatį kartais vadina *māyā-maya,* Aukščiausiuoju Asmeniu, kuris įkūnija Savo žygius pasitelkęs į pagalbą Savo materialiąją energiją. Individualioji gyvoji esybė – *jīva* patenka į materialiosios energijos nelaisvę Aukščiausiojo Dievo Asmens valia. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta (18.61):

īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarva-bhūtāni yantrārūḍhāni māyayā

Aukščiausiasis Dievo Asmuo – *īśvara* glūdi kiekvienos sąlygotos sielos širdyje ir Jo aukščiausiąja valia individualioji siela, gyvoji esybė, įgijusi įvairius fizinius kūnus, gauna galimybę viešpatauti materialiajame pasaulyje. Fizinis kūnas arba *yantra,* yra „susisiekimo priemonė“, kurią gyvoji esybė paveldi iš visuminės materialiosios energijos (*māyos*). Nors Viešpats, lygiai kaip individualioji esybė (*jīva*), yra materialiosios energijos viešpatijoje, Jis vadovauja po materialų pasaulį klajojančiai gyvajai esybei (*jīvai*), per materialiąją energiją suteikdamas jai įvairių rūšių fizinius kūnus. Keisdama fizinius kūnus, gyvoji esybė blaškosi po visatą ir ragauja saldžius arba karčius savo veiklos vaisius.

Įgijęs dvasinį žinojimą (*jñāną*) ir atsikratęs materialių troškimų Pṛthu Mahārāja sustiprėjo dvasiškai ir tapo *prabhu,* juslių valdovu (dar vadinamu *gosvāmiu,* arba *svāmiu*). Tai reiškia, kad jis ištrūko iš materialiosios ener-

gijos valdžios. *Prabhu* vadinamas žmogus, kuris turi pakankamai jėgų atsispirti materialiosios energijos įtakai. Didelė reikšmė posme tenka žodžiui *svarūpa-sthaḥ.* Individualioji gyvoji būtybė suvokia savo tikrąją esmę, kai įgyja žinojimą, t.y. kai suvokia esanti amžina Kṛṣṇos tarnaitė (*svarūpopalabdhi*). Pasirinkęs atsidavimo tarnystės kelią žmogus tolydžio įsisąmonina savo tikruosius santykius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Šis suvokimas šventraščiuose apibrėžiamas žodžiu *svarūpopalabdhi.* Jį pasiekusi gyvoji būtybė suvokia ir savo ryšius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, o su Aukščiausiuoju Viešpačiu ją gali sieti tarno ir šeimininko, draugiški, tėviški ir santuokiniai ryšiai. Ši pažinimo pakopa vadinama *svarūpa-sthaḥ.* Pṛthu Mahārāja iki galo suvokė savo *svarūpą.* Iš tolimesnių posmų mes sužinosime, kad palikęs kūną jis iškeliavo iš šio pasaulio iš Vaikuṇṭhos jo pasiimti atvykusiu vežimu.

Dar vienas svarbus posmo žodis – *prabhu.* Jau kalbėta, kad *prabhu* vadintinas žmogus, kuris iki galo suvokė savo prigimtį ir elgiasi taip, kaip ji reikalauja. Dvasinį mokytoją priimta vadinti Prabhupāda, nes jis yra visiškai dvasiškai susivokęs žmogus. *Pāda* reiškia „padėtis“. „Prabhupādos“ titulas liudija, kad dvasinis mokytojas yra *prabhu,* lygiavertis Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, nes jis veikia Viešpaties vardu. Tol, kol žmogus netapo *prabhu,* savo juslių valdovu, jis neturi teisės imtis dvasinio mokytojo – aukščiausiojo *prabhu* Viešpaties Kṛṣṇos atstovo vaidmens. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura savo eilėse taip šlovina dvasinį mokytoją:

sākṣād-dharitvena samasta-śāstrair
uktas tathā bhāvyata eva sadbhiḥ

„Dvasinis mokytojas gerbtinas kaip Pats Aukščiausiasis Viešpats, nes jis yra pats artimiausias Jo tarnas ir patikėtinis.“ Vadinasi, ir Pṛthu Mahārāją galima vadinti Prabhupāda (*prabhu*), kaip jis pavadintas pastarajame posme. Čia gali kilti klausimas: jei Pṛthu Mahārāja buvo Aukščiausiojo Dievo Asmens įsikūnijimas (*śaktyāveśa-avatāra*) ir jei Viešpats buvo jam suteikęs ypatingų galių, kodėl, kad taptų *prabhu,* jis turi laikytis dvasinio gyvenimo taisyklių? Žemėje Mahārāja Pṛthu atliko idealaus valdovo vaidmenį, o valdovas privalo mokyti savo valdinius atsidavimo tarnystės meno. Taigi jis laikėsi visų atsidavimo tarnystės normų norėdamas parodyti pavyzdį valdiniams. Lygiai taip ir Caitanya Mahāprabhu, nors Jis buvo Pats Kṛṣṇa, mokė mus, kaip praktikuojant atsidavimo tarnystę priartėti prie Kṛṣṇos. *Āpani ācari' bhakti śikhāinu sabāre*: Viešpats Caitanya Mahāprabhu savo pavyzdžiu mokė žmones atsidavimo tarnystės dalykų. Pṛthu Mahārāja, kuris buvo *śaktyāveśa-avatāra,* Viešpaties įsikūnijimas, kaip ir Caitanya Mahāprabhu elgėsi tarsi bhaktas, siekiantis tapti *prabhu.*

Žodžiai *svarūpa-sthaḥ* taip pat reiškia „visiškas išsivadavimas“. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (2.10.6) pasakyta: *hitvānyathā-rūpaṁ svarūpeṇa vyavasthitiḥ* – jei tobulėdama gyvoji esybė veikia laisvai, nepaklusdama *māyos* diktatui ir pasiekia tokį lygį, kad gali praktikuoti atsidavimo tarnystę, ji tampa *svarūpa-sthāḥ,* kitaip sakant, pasiekia visišką išsivadavimą.

19 TEKSTAS

अर्चिर्नाम महाराज्ञी तत्पत्न्यनुगता वनम् ।
सुकुमार्यतदर्हा च यत्पद्भ्यां स्पर्शनं भुवः ॥१९॥

arcir nāma mahā-rājñī tat-patny anugatā vanam
sukumāry atad-arhā ca yat-padbhyāṁ sparśanaṁ bhuvaḥ

arciḥ nāma – vardu Arci; *mahā-rājñī* – karalienė; *tat-patnī* – Mahārājos Pṛthu žmona; *anugatā* – išėjusi paskui savo vyrą; *vanam* – į mišką; *su-kumārī* – labai gležnas kūnas; *a-tat-arhā* – kuriai nebuvo skirta; *ca* – taip pat; *yat-padbhyām* – kurios pėdų prisilietimu; *sparśanam* – liesdama; *bhuvaḥ* – žemę.

Mahārājos Pṛthu žmona karalienė Arci išėjo į mišką paskui savo vyrą. Visą gyvenimą praleidusi rūmuose, gležna ir lepi, ji nebuvo pasirengusi gyventi miške, tačiau niekieno neraginta palietė lotosinėmis pėdomis žemę.

Komentaras: Pṛthu Mahārājos žmonai, kuri buvo karalienė ir karaliaus dukra, nebuvo tekę basomis vaikščioti žeme, nes tuo metu karalienės paprastai neišeidavo iš rūmų, o ką jau kalbėti apie mišką ir atsiskyrėlių gyvenimo sunkumus. Vis dėlto Vedų civilizacijos istorijoje būta šimtai karalienių, kurios parodė analogišką savitramdos, pasiaukojimo ir ištikimybės vyrui pavyzdį. Kai į mišką buvo ištremtas Viešpats Rāmacandra, sėkmės deivė motina Sītā išėjo kartu su vyru ir apsigyveno miške. Viešpats Rāmacandra išėjo į mišką vykdydamas Savo tėvo Mahārājos Daśarathos valią. Sītos valdovas neišvarė, bet ji savo noru pasirinko tremtį ir kartu su vyru išėjo į mišką. Karaliaus Dhṛtarāṣṭros žmona Gāndhārī taip pat kartu su vyru išėjo į mišką. Šios didžiųjų valdovų (Pṛthu, Viešpaties Rāmacandros ir Dhṛtarāṣṭros) žmonos parodė pasauliui skaistybės pavyzdį. Savo pavyzdžiu karalienės mokė, ką reiškia būti ištikima savo vyrui žmona visais jo gyvenimo etapais. Kai vyras valdo karalystę, jo žmona greta jo sėdi karališkame soste, o kai jis išeina į mišką, nepaisydama gyvenimo miške sunkumų karalienė eina kartu su juo. Štai kodėl pastarajame posme teigiama,

kad anksčiau Arci nė negalvojo vaikščioti basomis (*atad-arhā*), bet vyrui išsirengus į mišką ji buvo pasirengusi bet kokiems išbandymams.

20 TEKSTAS

अतीव भर्तुर्व्रतधर्मनिष्ठया
शुश्रूषया चार्षदेहयात्रया ।
नाविन्दतार्तिं परिकर्शितापि सा
प्रेयस्करस्पर्शनमाननिर्वृतिः ॥२०॥

atīva bhartur vrata-dharma-niṣṭhayā
śuśrūṣayā cārṣa-deha-yātrayā
nāvindatārtiṁ parikarśitāpi sā
preyaskara-sparśana-māna-nirvṛtiḥ

atīva – labai; *bhartuḥ* – vyro; *vrata-dharma* – įžadas jam tarnauti; *niṣṭhayā* – ryžtingai; *śuśrūṣayā* – tarnaudama; *ca* – taip pat; *ārṣa* – kaip didieji šventi išminčiai; *deha* – kūnas; *yātrayā* – gyvenimo sąlygos; *na* – ne; *avindata* – pastebėjo; *ārtim* – kokį nors sunkumą; *parikarśitā api* – nors labai sulyso; *sā* – ji; *preyaḥ-kara* – teikiantis didelį džiaugsmą; *sparśana* – prisilietimas; *māna* – panaudotas; *nirvṛtiḥ* – malonumas.

Nors ir nepratusi prie sunkaus gyvenimo karalienė Arci gyveno miške su vyru kaip šventi didieji išminčiai. Ji miegojo ant plikos žemės, maitinosi tik vaisiais, gėlėmis ir lapais. Prie tokių išbandymų nepratusi moteris suvargo ir sulyso, tačiau tarnystė vyrui jai teikė malonumą ir ji nepaisė sunkumų.

Komentaras: Žodžiai *bhartur vrata-dharma-niṣṭhayā* reiškia, kad, pagal religijos normas, žmonos pareiga tarnauti vyrui bet kuriomis aplinkybėmis. Vedų civilizacijos laikais berniukai nuo pat ankstyvos vaikystės išeidavo griežtą *brahmacaryos* mokyklą, kad vėliau taptų pavyzdingais *gṛhasthomis,* o baigę šeimyninio gyvenimo etapą – *vānaprasthomis* ir *sannyāsiais.* Mergaitėms visada buvo skiepijama mintis, kad bet kuriomis aplinkybėmis jos turi būti kartu su savo vyru. Pasibaigus *brahmacaryos* gyvenimo etapui jaunuolis veda merginą, kurią tėvai auklėjo ištikimybės vyrui dvasia, ir tampa šeimos žmogumi. Todėl susituokę jaunuoliai jau būdavo pasirengę paskirti savo gyvenimą aukščiausiajam tikslui. Jaunuolis buvo pasirengęs įvykdyti savo pareigą, kad pasiektų šį tikslą, o mergina buvo pasirengusi klausy-

tis vyro ir jam tarnauti. Skaisčios žmonos pareiga – stengtis viskuo įtikti vyrui, kai jie gyvena šeimoje, o kai jis palieka namus, ji turi eiti paskui vyrą į mišką ir tapti *vānaprastha,* arba *vana-vāsī.* Šiame gyvenimo etape žmona lydi vyrą ir rūpinasi juo lygiai taip, kaip tai darė šeiminio gyvenimo tarpsniu. Vyrui davus *sannyāsos* įžadus, t.y. atsižadėjus pasaulio, žmona grįžta namo ir yra laikoma šventa moterimi – asketizmo pavyzdžiu sūnums ir marčioms.

Caitanyai Mahāprabhu davus *sannyāsos* įžadus ir pasitraukus iš namų, Jo šešiolikmetė žmona Viṣṇupriyādevī taip pat tapo askete. Ji kasdien kartojo *mantrą* ir po kiekvieno maldos karoliais sukartoto rato padėdavo ant žemės ryžių grūdelį. Vėliau ji surinkdavo grūdelius nuo žemės, juos išvirdavo ir paaukojusi Viešpačiui suvalgydavo – tai buvo visas jos maistas. Štai ką reiškia tikroji askezė. Indijoje net ir mūsų laikais našlės ir moterys, kurių vyrai davė *sannyāsos* įžadus, nors ir gyvena kartu su vaikais, labai save riboja. Pṛthu Mahārājos žmona Arci buvo kupina ryžto iki galo įvykdyti savo pareigą ir vyrui apsigyvenus miške kaip ir vyras maitinosi vien vaisiais bei lapais ir miegojo ant plikos žemės. Moters kūnas žymiai gležnesnis už vyro, todėl Arci labai sulyso ir nusilpo (*parikarśitā*). Paprastai asketizmą praktikuojantys žmonės atrodo sulysę ir suvargę. Dvasine praktika užsiimančiam žmogui nedera būti apkūniam. Dvasiškai gyvenantis žmogus turėtų sumažinti fizinius (maisto, miego ir sekso) poreikius iki minimumo. Gyvendama miške ir praktikuodama asketizmą karalienė Arci labai sulyso, tačiau jautėsi laiminga, nes tarnystė iškiliam vyrui jai buvo didžiulė garbė ir tikras džiaugsmas.

21 TEKSTAS

देहं विपन्नाखिलचेतनादिकं
पत्युः पृथिव्या दयितस्य चात्मनः ।
आलक्ष्य किञ्चिच्च विलप्य सा सती
चितामथारोपयदद्रिसानुनि ॥२१॥

dehaṁ vipannākhila-cetanādikaṁ
patyuḥ pṛthivyā dayitasya cātmanaḥ
ālakṣya kiñcic ca vilapya sā satī
citām athāropayad adri-sānuni

deham – kūnas; *vipanna* – be gyvybės ženklų; *akhila* – visus; *cetana* – jausdama; *ādikam* – požymius; *patyuḥ* – vyro; *pṛthivyāḥ* – pasaulis; *dayitasya* –

gailestingo; *ca ātmanaḥ* – taip pat ir jai; *ālakṣya* – matydama; *kiñcit* – truputį; *ca* – ir; *vilapya* – pasielvartavusi; *sā* – ji; *satī* – skaisčioji; *citām* – ugniai; *atha* – dabar; *āropayat* – atidavė; *adri* – kalvos; *sānuni* – viršūnėje.

Kartą pamačiusi, kad jos vyras, kuris visą laiką tiek jai, tiek planetai Žemei buvo be galo gailestingas, guli be gyvybės ženklų, karalienė Arci akimirką davė valią sielvartui, o vėliau kalvos viršūnėje sudėjo laužą ir atidavė vyro kūną liepsnoms.

Komentaras: Įsitikinusi, kad jos vyras nerodo gyvybės ženklų, karalienė trumpam pasidavė sielvartui. Žodis *kiñcit* reiškia „labai trumpam“. Karalienė puikiai suprato, kad jos vyras nemirė, nors jo kūnas ir nerodo jokių gyvybės ženklų – kūnas buvo neveiklus, nereagavo į aplinką ir buvo nesąmoningas. „Bhagavad-gītoje“ (2.13) sakoma:

dehino 'smin yathā dehe kaumāraṁ yauvanaṁ jarā
tathā dehāntara-prāptir dhīras tatra na muhyati

„Lygiai kaip įkūnyta siela persikelia iš vaikystės į jaunystę, o iš jaunystės į senatvę, taip po mirties ji persikelia į naują kūną. Dvasiškai susivokusios sielos šie pokyčiai netrikdo.“

Išmintingas žmogus neliūdi, kai gyvoji esybė pereina iš vieno kūno į kitą (šį perėjimą įprasta vadinti mirtimi), jis suvokia, kad gyvoji esybė nemirė, o tiesiog persikėlė į kitą kūną. Bet kuri kita moteris karalienės Arci vietoje, būdama vienut viena miške su savo mirusio vyro kūnu, labai išsigąstų, tačiau iškilaus valdovo žmona Arci tik trumpam pasidavė sielvartui. Ji čia pat prisiminė, kad jos laukia daug pareigų, tad, užuot gaišusi laiką ir liūdėjusi dėl netekties, sudėjo kalvos viršūnėje kremacinį laužą ir atidavė vyro kūną ugniai.

Mahārāja Pṛthu posme pavadintas *dayita,* kadangi jis buvo nepaprastas Žemės valdovas. Žemė jam buvo kaip jo paties globos reikalingas vaikas. Toks pats rūpestingas jis buvo ir savo žmonai. Karalius privalo ginti visas gyvąsias būtybes, bet visų pirma žemę ir savo valdomą šalį, valdinius ir jų šeimos narius. Būdamas idealus valdovas Pṛthu Mahārāja globojo visus be išimties. Neatsitiktinai posme jis pavadintas *dayita.*

22 TEKSTAS

विधाय कृत्यं ह्रदिनीजलाप्लुता
दत्त्वोदकं भर्तुरुदारकर्मणः ।

नत्वा दिविस्थांस्त्रिदशांस्त्रिः परीत्य
विवेश वह्निं ध्यायती भर्तृपादौ ॥२२॥

vidhāya kṛtyaṁ hradinī-jalāplutā
dattvodakaṁ bhartur udāra-karmaṇaḥ
natvā divi-sthāṁs tridaśāṁs triḥ parītya
viveśa vahniṁ dhyāyatī bhartṛ-pādau

vidhāya – atlikusi; *kṛtyam* – tradicines apeigas; *hradinī* – upės vandenyje; *jala-āplutā* – pilnai išsimaudžiusi; *dattvā udakam* – paaukojusi vandens; *bhartuḥ* – vyro; *udāra-karmaṇaḥ* – kuris buvo toks gailestingas; *natvā* – nusilenkusi; *divi-sthān* – esantiems danguje; *tri-daśān* – trisdešimčiai milijonų pusdievių; *triḥ* – tris kartus; *parītya* – apėjusi; *viveśa* – įžengė; *vahnim* – į liepsnas; *dhyāyatī* – sutelkusi mintis į; *bhartṛ* – savo vyro; *pādau* – dvi lotosines pėdas.

Tada karalienė atliko laidojimo apeigas ir paaukojo aukurui vandens. Išsimaudžiusi upėje ji pagerbė visatos planetose viešpataujančių pusdievių panteoną, po to pagarbiai apėjo aplink laužą ir sutelkusi mintis į vyro lotosines pėdas įžengė į liepsnas.

Komentaras: Kai dora ir ištikima žmona po vyro mirties įžengia į kremacinį laužą, ji atlieka apeigą, vadinamą *saha-gamana* (mirti kartu su vyru). Vedų civilizacijos atstovai *saha-gamanos* apeigą atlieka nuo neatmenamų laikų. Dar palyginti neseniai, britams valdant Indiją, ši apeiga laikyta privaloma, tačiau netrukus jos esmė buvo stipriai iškraipyta ir net tais atvejais, kai žmona nerasdavo savyje jėgų įžengti į vyro kremacinį laužą, giminaičiai priversdavo ją tai padaryti jėga. Todėl *saha-gamanos* apeiga buvo uždrausta. Tačiau ir mūsų dienomis pasitaiko atvejų, kai žmona savo noru susidegina kartu su vyru. Aš asmeniškai pažinojau vieną ištikimą vyrui moterį, kuri savo noru pasirinko tokią mirtį jau po 1940 metų.

23 TEKSTAS

विलोक्यानुगतां साध्वीं पृथुं वीरवरं पतिम् ।
तुष्टुवुर्वरदा देवैर्देवपत्न्यः सहस्रशः ॥२३॥

vilokyānugatāṁ sādhvīṁ pṛthuṁ vīra-varaṁ patim
tuṣṭuvur varadā devair deva-patnyaḥ sahasraśaḥ

vilokya – stebėdami; *anugatām* – mirštančią su vyru; *sādhvīm* – skaisčią moterį; *pṛthum* – valdovo Pṛthu; *vīra-varam* – didis karys; *patim* – vyras; *tuṣṭuvuḥ* – pagerbė malda; *vara-dāḥ* – galintys teikti palaiminimus; *devaiḥ* – pusdieviais; deva-patnyaḥ – pusdievių žmonos; sahasraśaḥ – tūkstančiais.

Stebėjusios šį drąsų ištikimos ir skaisčios iškilaus valdovo Pṛthu žmonos Arci poelgį tūkstančiai pusdievių žmonų kartu su savo vyrais buvo labai ja patenkinti ir pagerbė karalienę malda.

24 TEKSTAS

कुर्वत्यः कुसुमासारं तस्मिन्मन्दरसानुनि ।
नदत्स्वमरतूर्येषु गृणन्ति स्म परस्परम् ॥२४॥

kurvatyaḥ kusumāsāraṁ tasmin mandara-sānuni
nadatsv amara-tūryeṣu gṛṇanti sma parasparam

kurvatyaḥ – berdami; *kusuma-āsāram* – gėlių lietumi; *tasmin* – tas; *mandara* – Mandaros kalno; *sānuni* – viršūnėje; *nadatsu* – skambantis; *amara-tūryeṣu* – pusdievių būgnų dundėjimas; *gṛṇanti sma* – jos kalbėjosi; *parasparam* – tarpusavyje taip.

Mandaros kalno viršūnėje karalienę Arci stebėjusių pusdievių žmonos apibėrė laidojimo laužą gėlėmis taip tarpusavyje kalbėdamos.

25 TEKSTAS

देव्य ऊचुः
अहो इयं वधूर्धन्या या चैवं भूभुजां पतिम् ।
सर्वात्मना पतिं भेजे यज्ञेशं श्रीर्वधूरिव ॥२५॥

devya ūcuḥ
aho iyaṁ vadhūr dhanyā yā caivaṁ bhū-bhujāṁ patim
sarvātmanā patiṁ bheje yajñeśaṁ śrīr vadhūr iva

devyaḥ ūcuḥ – pusdievių žmonos tarė; *aho* – deja; *iyam* – ši; *vadhūḥ* – žmona; *dhanyā* – verta didžiausios šlovės; *yā* – kuri; *ca* – taip pat; *evam* – kaip; *bhū* – pasaulio; *bhujām* – visų karalių; *patim* – valdovą; *sarva-*

ātmanā – visiškai suvokdama; *patim* – vyrą; *bheje* – garbino; *yajña-īśam* – Viešpatį Viṣṇu; *śrīḥ* – sėkmės deivė; *vadhūḥ* – žmona; *iva* – kaip.

Pusdievių žmonos taip kalbėjo: Tebūna pašlovinta karalienė Arci! Ši moteris savo protu, žodžiais ir kūnu tarnavo vyrui – iškiliam Žemės valdovui Pṛthu neprasčiau už sėkmės deivę – Aukščiausiojo Dievo Asmens Yajñešos, Viṣṇu, žmoną.

Komentaras: Posmo žodžiai *yajñeśaṁ śrīr vadhūr iva* liudija, kad karalienė Arci tarnavo savo vyrui neprasčiau už sėkmės deivę – Aukščiausiojo Dievo Asmens Viṣṇu žmoną. Iš istorijos žinome, kad Viešpačiui Kṛṣṇai (aukščiausiajam Viṣṇu) nužengus į Žemę ir valdant Dvāraką svarbiausioji Kṛṣṇos žmona karalienė Rukmiṇī asmeniškai Jam tarnavo, nors turėjo šimtus tarnaičių. Vaikuṇṭhos planetose sėkmės deivė irgi asmeniškai tarnauja Nārāyaṇai, nors ir ten yra tūkstančiai bhaktų, kurie bet kuriuo metu yra pasirengę Jam pasitarnauti. Lygiai taip elgėsi ir pusdievių žmonos, o kitados tai buvo įprasta ir tarp žmonių. Vedų visuomenėje nebuvo skyrybų įstatymo, kurį sugalvojo šiuolaikinis žmogus, kad vyras galėtų mesti žmoną arba žmona vyrą. Žmonės turi įsisąmoninti, kokią svarbią reikšmę visuomenėje atlieka šeima, ir atšaukti žmogaus prigimčiai svetimą skyrybų įstatymą. Vyras su žmona turėtų gyventi įsisąmoninę Kṛṣṇą, imdami pavyzdį iš Lakṣmī-Nārāyaṇos arba Kṛṣṇa-Rukmiṇī, ir tik tada pasaulyje įsiviešpataus ramybė ir santarvė.

26 TEKSTAS

सैषा नूनं व्रजत्यूर्ध्वमनु वैन्यं पतिं सती ।
पश्यतास्मानतीत्यार्चिर्दुर्विभाव्येन कर्मणा ॥२६॥

saiṣā nūnaṁ vrajaty ūrdhvam anu vainyaṁ patiṁ satī
paśyatāsmān atītyārcir durvibhāvyena karmaṇā

sā – ji; *eṣā* – tai; *nūnam* – tikrai; *vrajati* – kylanti; *ūrdhvam* – viršun; *anu* – sekanti paskui; *vainyam* – Venos sūnų; *patim* – vyrą; *satī* – skaisti; *paśyata* – tik pažvelkite; *asmān* – mus; *atītya* – pralenkianti; *arciḥ* – vardu Arci; *durvibhāvyena* – dėka neįtikėtinos; *karmaṇā* – veiklos.

Pusdievių žmonos toliau kalbėjo: Pažiūrėkit, skaisčioji Arci net ir dabar eina dangun paskui savo vyrą. Tokios stiprybės jai suteikia neįtikėtinai doringi jos darbai.

Komentaras: Pṛthu Mahārājos ir karalienės Arci erdvėlaiviai praskriejo pro aukštutinių planetų gyventojas, kurios žvelgė jiems pavymui stebėdamosios, kokią aukštą padėtį jie pelnė po mirties. Moterys buvo aukštutinių planetų gyventojų žmonos, o Pṛthu Mahārāja gyveno Žemėje, žemesnio lygio planetoje, nepaisant to, karalius kartu su savo žmona pakilo aukščiau jų gyvenamų planetų – į Vaikuṇṭhaloką. Ypač didelė reikšmė tenka šio posmo žodžiui *ūrdhvam* (viršun), kadangi jį ištarusios moterys buvo aukštutinių planetų, prie kurių priskirtinos Mėnulis, Saulė, Venera ir kitos, taip pat ir aukščiausia materialiojo pasaulio planeta, Brahmaloka, gyventojos. Už Brahmalokos plyti dvasinis dangus, kuriame spindi nesuskaitoma daugybė Vaikuṇṭhalokos planetų. Taigi žodis *ūrdhvam* liudija, kad Vaikuṇṭhos planetos yra už visatos ribų, t.y. virš materialiųjų planetų. Būtent ten, į Vaikuṇṭhos planetas, kartu su žmona ir skriejo Pṛthu Mahārāja. Čia peršasi išvada, kad po to, kai Pṛthu Mahārāja ir jo žmona Arci paliko savo kūnus materialioje ugnyje, jie išsyk gavo dvasinius kūnus ir pakilo į erdvėlaivius, kurie gali prasiskverbti per materialius visatos dangalus į dvasinį dangų. Pṛthu Mahārāja su žmona skriejo dviem erdvėlaiviais, o tai reiškia, kad jų fiziniams kūnams sudegus kremacijos lauže jie išlaikė savo individualybę. Kitaip sakant, priešingai nei be pagrindo teigia impersonalistai, Pṛthu Mahārāja ir jo žmona neištirpo tuštumoje, o išliko asmenybės.

Aukštutinių planetų gyventojos matė viską, kas vyksta apačioje ir viršuje. Pažvelgusios apačion, jos išvydo degantį Pṛthu Mahārājos kūną ir į kremacijos laužą žengiančią jo žmoną Arci, o pažvelgusios į viršų pamatė, kaip du erdvėlaiviai skraidina juos į Vaikuṇṭhos planetas. Visa tai nutiko dėl *durvibhāvyena karmaṇā,* neįtikėtinų darbų. Pṛthu Mahārāja buvo tyras bhaktas, o jo žmona karalienė Arci visada sekė paskui savo vyrą, todėl abu juos galima laikyti tyrais bhaktais. O tai reiškia, kad abu jie atliko neįtikėtinus, paprastam žmogui neįgyvendinamus darbus. Šiandien vyrai nesugeba žengti net pirmųjų atsidavimo tarnystės Viešpačiui žingsnių, o moterys nepajėgios būti ištikimos ir sekti paskui savo vyrus. Moteriai nebūtina pačiai pasiekti dvasinį tobulumą, jai tereikia klausyti vyro, o vyras turi būti bhaktas. Jei taip yra, ir vyras, ir žmona pelnys išvadavimą ir pateks į Vaikuṇṭhos planetas. Geriausiai tai įrodo nepaprasta Mahārājos Pṛthu ir jo žmonos gyvenimo istorija.

27 TEKSTAS

तेषां दुरापं किं त्वन्यन्मर्त्यानां भगवत्पदम् ।
भुवि लोलायुषो ये वै नैष्कर्म्यं साधयन्त्युत ॥२७॥

teṣāṁ durāpaṁ kiṁ tv anyan martyānāṁ bhagavat-padam
bhuvi lolāyuṣo ye vai naiṣkarmyaṁ sādhayanty uta

teṣām – jiems; *durāpam* – sunkiai pasiekiama; *kim* – kas; *tu* – bet; *anyat* – visa kita; *martyānām* – žmonių; *bhagavat-padam* – Dievo karalystė; *bhuvi* – pasaulyje; *lola* – greitai praeinanti; *āyuṣaḥ* – gyvenimo trukmė; *ye* – jie; *vai* – tikrai; *naiṣkarmyam* – keliu į išsivadavimą; *sādhayanti* – žengia; *uta* – tiksliai.

Žmonės materialiajame pasaulyje gyvena labai trumpai, bet tie, kurie praktikuoja atsidavimo tarnystę, sugrįžta namo, atgal pas Dievą, nes jų pasirinktas kelias veda į išvadavimą. Tokiems žmonėms viskas yra pasiekiama.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (9.33) Viešpats Kṛṣṇa sako taip: *anityam asukhaṁ lokam imaṁ prāpya bhajasva mām.* Viešpats skelbia, kad materialusis pasaulis laikinas (*anityam*) ir yra perpildytas kančių (*asukham*). Todėl vienintelė žmogaus priedermė – su atsidavimu tarnauti Viešpačiui. Tai protingiausias žmogaus pasirinkimas. Viešpaties bhaktai, kurie be atilsio tarnauja Viešpaties lotosinėms pėdoms, pelno ne tik visas materialias, bet ir dvasines gėrybes, nes po mirties sugrįžta namo, atgal pas Dievą. Kaip sakoma pastarajame posme, jie pasiekia *bhagavat-padam. Padam* reiškia „buveinė“, o *bhagavat* – „Aukščiausiasis Dievo Asmuo“. Taigi bhaktai eina į Aukščiausiojo Dievo Asmens buveinę.

Reikšmingas ir pastarojo posmo žodis *naiṣkarmyam* (transcendentinis žinojimas). Žmogus pasiekia tobulumą tada, kai įgyja transcendentinį žinojimą ir praktikuoja atsidavimo tarnystę. Tyros atsidavimo tarnystės lygis paprastai pasiekiamas po daugelio gyvenimų, skirtų *jñānos, karmos* ir *yogos* praktikai. Ši galimybė pelnoma tyro bhakto malone ir tik praktikuojant atsidavimo tarnystę pasiekiamas realus išvadavimas. Pusdievių žmonos, apie kurias pasakoja pastarieji posmai, gimė aukštutinėse planetose, kur gyvenimas trunka milijonus metų, kur lengvai prieinamos visos materialinės gėrybės, ir vis dėlto jos sielojasi, kad likimas joms ne toks maloningas kaip Pṛthu Mahārājai ir jo žmonai, kad sutuoktiniai pasiekė kur kas iškilesnį būvį. Kitaip sakant, Pṛthu Mahārāja ir jo žmona tarsi paniekino siekiančiuosius patekti į aukštutines planetas ar pačią Brahmaloką, nes gyvenimas aukštutinėse planetose nė iš tolo neprilygsta tam, kurį pelnė sutuoktiniai. „Bhagavad-gītoje“ (8.16) Viešpats taip pat sako: *ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna* – „Visos materialiojo pasaulio planetos nuo aukščiausios iki žemiausios – tai kančių vieta, kur visos gyvosios būtybės yra priverstos kaskart iš naujo gimti ir mirti.“ Kitaip sakant, net ir patekus

į aukščiausią planetą Brahmaloką, vis tiek teks iš naujo patirti gimimo ir mirties kančias. Devintame „Bhagavad-gītos“ skyriuje (9.21) Viešpats Kṛṣṇa sako:

te taṁ bhuktvā svarga-lokaṁ viśālaṁ
kṣīṇe puṇye martya-lokaṁ viśanti

„Paragavę dangiškų malonumų jie vėl sugrįžta į mirtingųjų pasaulį laikinoje Žemėje.“ Taigi išsėmusiam doringų darbų atsargas tenka vėl sugrįžti į žemutines planetas ir tarsi nuo švaraus lapo pradėti kaupti doringus nuopelnus. Neatsitiktinai „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.5.12) sakoma: *naiṣkarmyam apy acyuta-bhāva-varjitam* – „Išsivadavimo kelyje saugiai pasijunta tik tas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę Viešpačiui.“ Saugiai jaustis negali net ir į *brahmajyoti* patekusi siela, nes ji turi visas galimybes vėl nupulti į materialų pasaulį. O jei nuopuolį gali patirti net sielos, patekusios į *brahmajyoti,* plytintį už aukščiausių šio materialiojo pasaulio planetų sistemų, ką jau kalbėti apie *yogus* ir *karmius,* kurie tepasiekia aukščiausias materialiojo pasaulio planetas? Taigi aukštutinių planetų gyventojos ne itin aukštai vertina *karmos, jñānos* ir *yogos* praktikos rezultatus.

28 TEKSTAS

स वञ्चितो बतात्मध्रुक्कृच्छ्रेण महता भुवि ।
लब्ध्वापवर्ग्यं मानुष्यं विषयेषु विषज्जते ॥२८॥

sa vañcito batātma-dhruk kṛcchreṇa mahatā bhuvi
labdhvāpavargyaṁ mānuṣyaṁ viṣayeṣu viṣajjate

saḥ – jis; *vañcitaḥ* – apgautas; *bata* – tikrai; *ātma-dhruk* – pats sau priešas; *kṛcchreṇa* – sunkiai dirbdamas; *mahatā* – daug pastangų reikalaujančius darbus; *bhuvi* – šiame pasaulyje; *labdhvā* – pasiekdamas; *āpavargyam* – kelią į išsivadavimą; *mānuṣyam* – įgijęs žmogaus gyvybės formą; *viṣayeṣu* – jusliniais malonumais; *viṣajjate* – užsiima.

Tas, kuris atsidūręs materialiajame pasaulyje visą gyvenimą lieja devynis prakaitus ir įgijęs žmogaus gyvybės formą, suteikiančią progą išsivaduoti iš kančių, pasineria į karminę veiklą dėl vaisių, pateko į apgaulės spąstus ir yra pats sau priešas.

Komentaras: Gyvendami materialiajame pasaulyje žmonės užsiima įvairiausia veikla siekdami patirti malonumų. *Karmiai* pasineria į didelių pastangų reikalaujančią veiklą: stato gigantiškus pramoninius kompleksus,

didžiulius miestus, daro grandiozinius mokslinius atradimus ir t.t. Kitaip sakant, jie daug ko atsisako, kad patektų į aukštutines planetas. To paties tikslo siekia ir žmonės, kurie savo gyvenimą aukoja varginančioms mistinės *yogos* pratyboms. *Jñāniai* siekia ištrūkti iš materialiosios būties nelaisvės filosofinėmis tiesos paieškomis. Taigi ir *karmiai,* ir *yogai,* ir *jñāniai* kelia sau sunkiai įgyvenamus uždavinius. Jų veikla yra orientuota į juslinius malonumus (*viṣaya*), nes jie siekia pagerinti savo gyvenimo sąlygas materialiajame pasaulyje. Tačiau šios veiklos rezultatai yra laikini. Pats Kṛṣṇa „Bhagavad-gītoje“ (7.23) sako: *antavat tu phalaṁ teṣām* – „Rezultatai [tų, kurie garbina pusdievius] riboti ir laikini.“ Taigi *yogų, karmių* ir *jñānių* veiklos rezultatai efemeriški. Toliau Kṛṣṇa sako: *tad bhavaty alpa-medhasām* – „Jie skirti riboto intelekto žmonėms.“ *Viṣaya* reiškia „jusliniai malonumai“. *Karmiai* atvirai kalba apie savo juslinių malonumų troškimą, *yogai* siekia to paties tikslo, tačiau jie svajoja apie subtilesnius juslinius malonumus. Pasitelkę į pagalbą *yogą* jie nori išmokti įvairių stebuklingų triukų. Jie siekia įgyti mistinių galių, kurios įgalintų juos tapti mažesniu už mažiausią, didesniu už didžiausią, sukurti ištisas planetas, tokias kaip Žemė, arba kaip mokslininkai – įvairias nepaprastas mašinas. *Jñāniai* taip pat siekia juslinių malonumų, nes jų vienintelis tikslas – susilieti su Aukščiausiuoju. Taigi *karmos, jñānos* ir *yogos* praktikos tikslas – patirti vienokį ar kitokį malonumą. Tik bhaktai, kurie džiaugiasi galėdami tarnauti Viešpačiui, yra abejingi jusliniams malonumams. Nors bhaktai visada pasitenkina tuo, ką turi, iš tikrųjų jiems pasiekiama viskas, nes jie praktikuoja tyrą atsidavimo tarnystę.

Juslinių malonumų siekiančius žmones pusdievių žmonos su panieka vadina *vañcita,* apgautaisiais. Juslinių malonumų siekimas iš esmės reiškia savižudybę (*ātma-hā*). „Śrīmad-Bhāgavatam“ (11.20.17) sakoma:

nṛ-deham ādyaṁ sulabhaṁ sudurlabhaṁ
plavaṁ sukalpaṁ guru-karṇadhāram
mayānukūlena nabhasvateritaṁ
pumān bhavābdhiṁ na taret sa ātma-hā

Norint perplaukti milžinišką vandenyną, reikia turėti tvirtą ir patikimą laivą. Pastarajame posme sakoma, kad žmogiškoji gyvybės forma kaip tik toks laivas, kuris padeda sielai persikelti per neišmanymo vandenyną. Turėdama žmogaus kūną gyvoji būtybė turi galimybę veikti vadovaujama patyrusio kapitono – dvasinio mokytojo. Be to, Kṛṣṇos malone į šio laivo bures pučia palankūs vėjai (Kṛṣṇos pamokymai). Žmogaus kūnas – tai laivas, Viešpaties Kṛṣṇos pamokymai – palankus vėjas, o dvasinis mokytojas – laivo kapitonas. Dvasinis mokytojas puikiausiai išmano, į kurią pusę

nukreipti burę, kad pasinaudojęs palankiu vėju laivas atplauktų į tikslą. Žmogus, nepasinaudojęs šia galimybe, gyvena veltui. Toks beprasmiškas laiko ir paties gyvenimo švaistymas yra lygiavertis savižudybei.

Pažymėtinas posmo žodis *labdhvāpavargyam.* Pasak Jīvos Gosvāmio, *āpavargyam* (kelias į išvadavimą) jokiu būdu nėra susiliejimas su Brahmanu, o *sālokyādi-siddhi.* Kitaip sakant, pasirinkusieji *āpavargyos* kelią patenka į planetą, kurioje gyvena Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Egzistuoja penkios išsivadavimo rūšys, viena jų – *sāyujya-mukti* (įsiliejimas į Aukščiausiojo būtį, t.y. ištirpimas beasmenio Brahmano švytėjime). Tačiau įsiliejusieji į Brahmaną gali vėl patekti į materialų pasaulį, todėl Śrīla Jīva Gosvāmis pataria mums vieninteliu savo gyvenimo tikslu pasirinkti sugrįžimą namo, atgal pas Dievą. Žodžiai *sa vañcitaḥ* byloja, kad tas, kuris nesirengia sugrįžti pas Dievą, nors jam nusišypsojo laimė gimti žmogumi, apgaudinėja pats save. Nebhaktai, t.y. žmonės, kurie nesiekia sugrįžti pas Dievą, yra verti gailesčio, nes žmogui gyvenimas duotas tik tam, kad jis praktikuotų atsidavimo tarnystę.

29 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
स्तुवतीष्वमरस्त्रीषु पतिलोकं गता वधूः ।
यं वा आत्मविदां धुर्यो वैन्यः प्रापाच्युताश्रयः ॥२९॥

maitreya uvāca
stuvatīṣv amara-strīṣu pati-lokaṁ gatā vadhūḥ
yaṁ vā ātma-vidāṁ dhuryo vainyaḥ prāpācyutāśrayaḥ

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya toliau kalbėjo; *stuvatīṣu* – kol ją šlovino; *amara-strīṣu* – dangaus gyventojų žmonos; *pati-lokam* – planeta, į kurią nuskriejo vyras; *gatā* – priartėjusi; *vadhūḥ* – žmona; *yam* – kur; *vā* – arba; *ātma-vidām* – iš tų, kurie suvokė savąjį „aš“; *dhuryaḥ* – iškiliausias; *vainyaḥ* – karaliaus Venos sūnus (Pṛthu Mahārāja); *prāpa* – pasiekė; *acyuta-āśrayaḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens globojamas.

Didis išminčius Maitreya toliau kalbėjo: O Vidura, kol dangaus gyventojų žmonos šnekučiavosi tarpusavyje, karalienė Arci prisiartino prie planetos, į kurią nuskriejo aukščiausią dvasinio tobulumo pakopą pasiekęs jos vyras Mahārāja Pṛthu.

Komentaras: Pasak Vedų šventraščių, žmona, kuri miršta kartu su vyru arba įžengia į vyro kremacijos laužą, patenka į tą pačią planetą, kaip ir jos vyras. Materialiajame pasaulyje egzistuoja Patilokos ir Pitṛlokos planetos. Tačiau pastarajame posme žodis *pati-loka* kalba ne apie kurią nors materialiojo pasaulio planetą, nes Pṛthu Mahārāja, didžiausias iš dvasiškai susivokusių sielų, be jokių abejonių, sugrįžo namo, atgal pas Dievą, į Vaikuṇṭhos planetas. Karalienė Arci irgi pateko į Patiloką, esančią už materialiojo pasaulio ribų, nes pasirinko savo vyro kelią. Lygiai tas pats vyksta ir materialiajame pasaulyje: moteris, mirusi kartu su vyru, kitą gyvenimą vėl gyvena kartu su juo. Mahārāja Pṛthu ir karalienė Arci susitiko Vaikuṇṭhos planetoje. Vaikuṇṭhoje egzistuoja šeimyniniai santykiai, tačiau vyras ir žmona negimdo vaikų, jie neturi lytinių santykių. Vaikuṇṭhos planetose vyrai ir moterys yra nepaprastai gražūs ir, nors jie traukia vienas kitą, seksualinių troškimų jiems nekyla. Seksualiniai santykiai jų visiškai nevilioja, nes mintimis jie pasinėrę į Kṛṣṇą ir be atilsio šlovina Aukščiausiąjį Viešpatį.

Bhaktivinodos Ṭhākuros žodžiais, dar materialiajame pasaulyje vyras ir žmona savo namus gali paversti Vaikuṇṭha. Įsisąmoninę Kṛṣṇą sutuoktiniai jau dabar gali gyventi Vaikuṇṭhoje – jiems tereikia įsirengti namuose Viešpaties Dievybę ir pagal *śāstrų* nurodymus Jai lenktis. Garbindami Dievybę, jie nejaus vienas kitam seksualinio potraukio. Tai kaip tik ir yra pažangos atsidavimo tarnystėje kriterijus. Tas, kuris pasiekia atsidavimo tarnystės aukštumas, yra abejingas seksualiniams santykiams, o kai žmogaus seksualinis potraukis susilpnėja, ima stiprėti jo noras tarnauti Viešpačiui ir jis gyvena tarsi Vaikuṇṭhos planetose. Iš esmės kalbant, materialusis pasaulis apskritai neegzistuoja. Materialusis pasaulis egzistuoja tik tiems, kurie užmiršo apie tarnystę Viešpačiui, nes tarnauja savo juslėms.

30 TEKSTAS

इत्थम्भूतानुभावोऽसौ पृथुः स भगवत्तमः ।
कीर्तितं तस्य चरितमुद्दामचरितस्य ते ॥३०॥

ittham-bhūtānubhāvo 'sau pṛthuḥ sa bhagavattamaḥ
kīrtitaṁ tasya caritam uddāma-caritasya te

ittham-bhūta – taip; *anubhāvaḥ* – didis, galingas; *asau* – tas; *pṛthuḥ* – karalius Pṛthu; *saḥ* – jis; *bhagavat-tamaḥ* – geriausias iš pasaulio valdovų;

kīrtitam – apibūdinau; *tasya* – jo; *caritam* – charakterį; *uddāma* – iškilų; *caritasya* – tas, kuris pasižymi tokiomis dorybėmis; *te* – tau.

Maitreya toliau kalbėjo: Iškiliausias iš bhaktų Mahārāja Pṛthu turėjo milžinišką valdžią, buvo dosnus, kilnus ir gailestingas. Aš papasakojau tau apie jį viską, ką žinojau.

Komentaras: Didelė reikšmė posme tenka žodžiui *bhagavattamaḥ.* Žodis *bhagavat,* visų pirma, yra susijęs su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Iš jo kildinamas žodis *bhagavān* (Aukščiausiasis Dievo Asmuo). Tačiau *bhagavānu* taip pat vadinamos ir tokios didžios asmenybes kaip Viešpats Brahmā, Viešpats Śiva ir Nārada Munis. Pastarajame posme Pṛthu Mahārāja taip pat pavadintas geriausiuoju iš *bhagavānų,* t.y. iškiliausiu iš pasaulio valdovų. Šis epitetas tinka tik didžioms asmenybėms, kurios pasižymi nepaprastomis savybėmis, tiems, kurie palikę kūną, pasiekia aukščiausią gyvenimo tikslą, bei tiems, kurie yra pajėgūs atskirti žinojimą nuo neišmanymo. Kitaip sakant, žodis *bhagavān* nevartotinas kalbant apie paprastus žmones.

31 TEKSTAS

य इदं सुमहत्पुण्यं श्रद्धयावहितः पठेत् ।
श्रावयेच्छृणुयाद्वापि स पृथोः पदवीमियात् ॥३१॥

ya idaṁ sumahat puṇyaṁ śraddhayāvahitaḥ paṭhet
śrāvayec chṛṇuyād vāpi sa pṛthoḥ padavīm iyāt

yaḥ – kiekvienas; *idam* – tai; *su-mahat* – didis; *puṇyam* – doringas; *śraddhayā* – su giliu tikėjimu; *avahitaḥ* – labai dėmesingai; *paṭhet* – skaito; *śrāvayet* – aiškina; *śṛṇuyāt* – klausosi; *vā* – arba; *api* – tikrai; *saḥ* – toks žmogus; *pṛthoḥ* – karaliaus Pṛthu; *padavīm* – padėtį; *iyāt* – pasiekia.

Kiekvienas, kuris su tikėjimu ir susikaupęs imasi apibūdinti karaliaus Pṛthu dorybes, skaito, klausosi ar padeda kitiems išgirsti apie jį, būtinai pateks į tą pačią planetą, į kurią pateko Mahārāja Pṛthu. Kitaip sakant, jis kaip ir Pṛthu Mahārāja sugrįš pas Dievą į Vaikuṇṭhos planetas.

Komentaras: Iš visų atsidavimo tarnystės metodų pats svarbiausias yra *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ.* Tai reiškia, kad *bhakti* (atsidavimo tarnystė) prasideda nuo klausymosi apie Viešpatį Viṣṇu ir pasakojimo apie Jį. Sakydami „Viṣṇu“ mes turime galvoje Patį Viṣṇu ir visa, kas su Juo susiję. „Śiva

Purāṇoje“ Viešpats Śiva sako, kad pati geriausia religijos forma yra Viṣṇu garbinimas, tačiau garbinimas *vaiṣṇavo* arba garbinimas to, kuris vienokiu ar kitokiu būdu yra susijęs su Viṣṇu, vertintinas dar labiau. Posme sakoma, kad klausytis apie *vaiṣṇavą,* pasakoti apie jį kitiems yra tas pats, kas klausytis ir kalbėti apie Patį Viṣṇu. Maitreyos žodžiais, kiekvienas, kuris įdėmiai klausosi šios istorijos apie Mahārāją Pṛthu, pateks į tą pačią planetą kaip ir jis pats. Tarp Viṣṇu ir *vaiṣṇavo* nėra skirtumo: *advaya-jñāna. Vaiṣṇavai* prilygsta Pačiam Viṣṇu, štai kodėl Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura „Gurv-aṣṭakoje“ rašo:

sākṣād-dharitvena samasta-śāstrair
uktas tathā bhāvyata eva sadbhiḥ
kintu prabhor yaḥ priya eva tasya
vande guroḥ śrī-caraṇāravindam

„Dvasinis mokytojas garbintinas kaip Pats Aukščiausiasis Viešpats, kadangi jis yra Viešpaties patikėtinis. Tai pripažįsta visi Dievo įkvėpti šventraščiai ir visi dvasios autoritetai. Todėl aš su didžiausia pagarba lenkiuosi prie savo dvasinio mokytojo ir tikro Śrī Hari atstovo lotosinių pėdų.“

Dvasinis mokytojas yra didžiausias iš *vaiṣṇavų,* jis yra tapatingas Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Pasakojama, kad kartą Viešpats Caitanya Mahāprabhu kartojo *gopių* vardus. Dalis Jo mokinių bandė Jį pataisyti ir patarė užuot kartojus *gopių* vardus kartoti Kṛṣṇos vardą, tačiau Caitanya Mahāprabhu, išgirdęs šį patarimą, užsirūstino. Nesutarimai tarp Viešpaties Caitanyos ir Jo mokinių paskatino Jį duoti *sannyāsio* įžadus. Jis tai padarė supratęs, kad, kol Jis bus *gṛhastha,* Jo niekas rimtai nevertins. Kartodamas *gopių* vardus Śrī Caitanya Mahāprabhu parodė, kad *gopių,* t.y. Viešpaties bhaktų, garbinimas tapatingas tarnavimui Pačiam Viešpačiui. Be to, tarnystę Savo bhaktams Viešpats vertina labiau už tarnystę Sau Pačiam. Kartais bhaktus *sahajiyas* domina tiktai Kṛṣṇos dieviškieji žaidimai ir jie nuvertina bhaktų darbus. Tai labai žemo lygio bhaktai. Žymiai aukštesnį lygį pasiekia tie, kurie vertina bhaktus nemažiau už Patį Viešpatį.

32 TEKSTAS

ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चस्वी राजन्यो जगतीपतिः ।
वैश्यः पठन् विट्पतिः स्याच्छूद्रः सत्तमतामियात् ॥३२॥

brāhmaṇo brahma-varcasvī rājanyo jagatī-patiḥ
vaiśyaḥ paṭhan viṭ-patiḥ syāc chūdraḥ sattamatām iyāt

brāhmaṇaḥ – brahmanai; *brahma-varcasvī* – tas, kuris įgijo dvasinės stiprybės; *rājanyaḥ* – karalių klasė; *jagatī-patiḥ* – pasaulio valdovas; *vaiśyaḥ* – prekijų klasė; *paṭhan* – skaitant; *viṭ-patiḥ* – tampa galvijų bandos šeimininku; *syāt* – tampa; *śūdraḥ* – darbininkų klasė; *sattama-tām* – iškilaus bhakto padėtį; *iyāt* – pasiekia.

Išgirdęs apie Mahārājos Pṛthu dorybes brahmanas įgis brahmano galių, kṣatriyas užkariaus pasaulį, vaiśyas taps kitų vaiśyų vadovu ir turės didelę galvijų bandą, o śūdra taps didžiausiuoju iš bhaktų.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ sakoma, kad žmogus, kad ir kas jis būtų, turi tapti bhaktu. Ir tiems, kurie neturi troškimų (*akāma*), ir tiems, kurie jų turi (*sakāma*), ir tiems, kurie siekia išvadavimo (*mokṣa-kāma*), „Śrīmad-Bhāgavatam“ pataria garbinti Aukščiausiąjį Viešpatį ir praktikuoti atsidavimo tarnystę. Garbinantį ir tarnaujantį Viešpačiui žmogų sėkmė lydės bet kurioje gyvenimo srityje. Atsidavimo tarnystė, ypač *śravaṇam kīrtaṇam,* turi tokią didžiulę galią, kad kiekvienas, kuris ją praktikuoja, pasieks tobulumą. Pastarajame posme kalbama apie brahmanus, *kṣatriyus, vaiśyus* ir *śūdras,* tačiau reikia turėti galvoje, kad brahmanais čia vadinami gimusieji brahmanų šeimoje, *kṣatriyais – kṣatriyų, vaiśyais – vaiśyų,* o *śūdromis – śūdrų* šeimose. Kad ir kas žmogus būtų – brahmanas, *kṣatriyas, vaiśyas* ar *śūdra* – klausydamas ar perpasakodamas istorijas apie Viešpatį jis pasieks tobulumą.

Norint tapti brahmanu nepakanka gimti brahmanų šeimoje – būtina įgyti brahmaniškų galių (*brahma-tejas*). Tai pasakytina ir apie *kṣatriyus*: norint tapti valdovu, *kṣatriyui* maža gimti valdovų šeimoje, jis turi pasižymėti būtinomis savybėmis, turėti tvirtą valią, kuri leis jam valdyti pasaulį. Lygiai taip, norint tapti *vaiśyu,* neužtenka gimti *vaiśyų* šeimoje: Nandos Mahārājos iš Vṛndāvanos pavyzdžiu būtina turėti daugiatūkstantines galvijų (visų pirma karvių) bandas ir tapti kitų *vaiśyų* vadovu. *Vaiśyo* Nandos Mahārājos ganyklose ganėsi devyni šimtai tūkstančių karvių ir tarnavo daugybė piemenų ir pusbernių. Tačiau net ir *śūdrų* šeimoje gimęs žmogus, jei jis praktikuoja atsidavimo tarnystę ir klausosi pasakojimų apie Viešpaties ir Jo bhaktų darbus, gali pranokti brahmaną.

33 TEKSTAS

त्रिः कृत्व इदमाकर्ण्य नरो नार्यथवादृता ।
अप्रजः सुप्रजतमो निर्धनो धनवत्तमः ॥३३॥

triḥ kṛtva idam ākarṇya naro nāry athavādṛtā
aprajaḥ suprajatamo nirdhano dhanavattamaḥ

triḥ – tris kartus; *kṛtvaḥ* – pakartodamas; *idam* – tai; *ākarṇya* – klausydamasis; *naraḥ* – vyras; *nārī* – moteris; *athavā* – arba; *ādṛtā* – labai pagarbiai; *aprajaḥ* – bevaikis; *su-praja-tamaḥ* – apsuptas vaikų būrio; *nirdhanaḥ* – neturintis pinigų; *dhana-vat* – turtuolis; *tamaḥ* – didžiausias.

Pagarbos kupina širdimi išklausęs pasakojimą apie Mahārājį Pṛthu bevaikis susilauks būrio vaikų, o vargšas taps turtingiausiu iš žmonių.

Komentaras: Kad įgyvendintų savo troškimus, apie pinigus ar didelę šeimą svajojantys materialistai garbina pusdievius, visų pirma deivę Durgą, Viešpatį Śivą ir Viešpatį Brahmą. Juos vadina *śriyaiśvarya-prajepsavaḥ. Śrī* reiškia „grožis“, *aiśvarya* – „turtai“, *prajā* – „vaikai“, o *īpsavaḥ* – „trokšti“. Antroje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje sakoma, kad, norint įgyvendinti vienokį ar kitokį troškimą, reikia garbinti tam tikrą pusdievį. Tačiau pastarasis posmas nurodo, kad klausydamasis pasakojimų apie Mahārājos Pṛthu gyvenimą ir dorybes, žmogus praturtės ir taps gausios šeimynos tėvu. Tam tereikia perskaityti pasakojimą apie Mahārājos Pṛthu gyvenimą bei jo darbus ir įsigilinti į jų prasmę. Šį pasakojimą skaityti rekomenduojama ne mažiau kaip tris kartus. Tiems, kurie kenčia nepriteklių, pasakojimų apie Aukščiausiąjį Viešpatį ir Jo bhaktus klausymasis padės atsistoti ant kojų ir jiems neteks kreiptis pagalbos į pusdievius. Labai svarbi reikšmė tenka šio posmo žodžiui *suprajatamaḥ* (apsuptas būrio vaikų). Galima turėti daug vaikų, bet nė vieno gero. Tačiau žodis *su-prajatamaḥ* nurodo, kad besiklausantis pasakojimų apie Mahārājį Pṛthu susilauks vaikų, kurie pasižymės visomis vertybėmis: mokytumu, turtais, grožiu ir jėga.

34 TEKSTAS

अस्पष्टकीर्तिः सुयशा मूर्खो भवति पण्डितः ।
इदं स्वस्त्ययनं पुंसाममङ्गल्यनिवारणम् ॥३४॥

aspaṣṭa-kīrtiḥ suyaśā mūrkho bhavati paṇḍitaḥ
idaṁ svasty-ayanaṁ puṁsām amaṅgalya-nivāraṇam

aspaṣṭa-kīrtiḥ – nežinomas žmogus; *su-yaśāḥ* – garsenybė; *mūrkhaḥ* – beraštis; *bhavati* – tampa; *paṇḍitaḥ* – mokytu; *idam* – šis; *svasti-ayanam* –

sėkmę lemiantis; *puṁsām* – žmonėms; *amaṅgalya* – viską, kas nepalanku; *nivāraṇam* – atbaidantis.

Triskart išklausęs šį pasakojimą niekam nežinomas žmogus pelnys populiarumą ir gerą vardą, o neraštingas taps didžiausiu raštų žinovu. Kitaip sakant, pasakojimas apie Pṛthu Mahārājį jo besiklausantiesiems atneša laimę ir nuveja nuo jų negandas.

Komentaras: Materialiajame pasaulyje žmogus ieško naudos, siekia šlovės ir garbstymo. Tam, kuris vienaip ar kitaip yra susijęs su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu ar su Jo bhaktais, nesunku pelnyti didžiausius pasaulio lobius. Niekam nežinomas ir nepripažintas žmogus pasirinkęs atsidavimo tarnystės kelią ir ėmęsis pamokslininko veiklos pagarsės ir įgis autoritetą visuomenėje. O dėl mokytumo, tai „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gītos“, pasakojančių apie Viešpaties ir Jo bhaktų žygius, klausymasis padės pelnyti šventraščių žinovo reputaciją. Materialiajame pasaulyje kiekviename žingsnyje mūsų tyko pavojai, bet bhaktui jie nebaisūs, nes atsidavimo tarnystė yra visokeriopos sėkmės šaltinis, ji nukreipia nuo mūsų visas likimo siunčiamas negandas. Pasakojimų apie Pṛthu Mahārājį besiklausantis žmogus iš esmės praktikuoja vieną iš atsidavimo tarnystės formų (*śravanam*), todėl šis pasakojimas žada jam didžiausią sėkmę.

35 TEKSTAS

धन्यं यशस्यमायुष्यं स्वर्ग्यं कलिमलापहम् ।
धर्मार्थकाममोक्षाणां सम्यक्सिद्धिमभीप्सुभिः ।
श्रद्धयैतदनुश्राव्यं चतुर्णां कारणं परम् ॥३५॥

dhanyaṁ yaśasyam āyuṣyaṁ svargyaṁ kali-malāpaham
dharmārtha-kāma-mokṣāṇāṁ samyak siddhim abhīpsubhiḥ
śraddhayaitad anuśrāvyaṁ caturṇāṁ kāraṇaṁ param

dhanyam – turtų šaltinis; *yaśasyam* – šlovės priežastis; *āyuṣyam* – ilgaamžiškumo priežastis; *svargyam* – patekimo į rojaus planetas priežastis; *kali* – Kali amžiaus; *mala-apaham* – blogybes mažinantis; *dharma* – pamaldumas; *artha* – materialinė gerovė; *kāma* – jusliniai malonumai; *mokṣāṇām* – išsivadavimas; *samyak* – visiškai; *siddhim* – tobulumo; *abhīpsubhiḥ* – tų, kurie trokšta; *śraddhayā* – labai pagarbiai; *etat* – šio pasakojimo; *anuśrāvyam* – turėtų klausytis; *caturṇām* – iš keturių; *kāraṇam* – priežastis; *param* – aukščiausia.

Kas klausosi pasakojimų apie Pṛthu Mahārājį, tas išgarsės, nugyvens ilgą gyvenimą, pateks į rojaus planetas ir atsigins nuo Kali amžiaus blogybių. Kas klausosi šio pasakojimo, tas taps pavyzdingu ir doru žmogumi, pelnys materialią gerovę, patirs džiaugsmą ir ištrūks iš materijos nelaisvės. Todėl šių palaiminimų siekiantiems materialistams verta skaityti ir klausytis pasakojimų apie įstabų Pṛthu Mahārājos gyvenimą ir dorybes.

Komentaras: Skaitydamas ir klausydamasis apie Pṛthu Mahārājos gyvenimą ir dorybes žmogus neišvengiamai taps bhaktu, o juo tapus išsipildo visi materialūs troškimai. Neatsitiktinai „Śrīmad-Bhāgavatam“ (2.3.10) sako:

akāmaḥ sarva-kāmo vā mokṣa-kāma udāra-dhīḥ
tīvreṇa bhakti-yogena yajeta puruṣaṁ param

Kas nori sugrįžti namo, atgal pas Dievą, arba tapti tyru bhaktu (*akāma*), pelnyti vienokias ar kitokias materialias gėrybes (*sakāma* arba *sarva-kāma*) arba įsilieti į Aukščiausiojo būtį – Brahmano švytėjimą (*mokṣa-kāma*), tas turėtų rinktis atsidavimo tarnystės kelią ir klausytis pasakojimų apie Viešpatį Viṣṇu ar Jo bhaktus bei juos perpasakoti. Tokia yra svarbiausia Vedų šventraščių mintis. *Vedaiś cā sarvair aham eva vedyaḥ* (BG 15.15). Vedų studijų tikslas – pažinti Kṛṣṇą ir Jo bhaktus. Kalbėdami apie Kṛṣṇą mes visada turime galvoje ir Jo bhaktus, nes Kṛṣṇa visada apsuptas Jo ištikimų tarnų. Kṛṣṇos nevalia laikyti *nirviśeṣa* (tuo, kuriam nebūdinga būties įvairovė) arba *śūnya* (tuštuma). Kṛṣṇos gyvenimui būdinga būties pilnatvė ir įvairovė, todėl ten, kur yra Kṛṣṇa, apie tuštumą negali būti ir kalbos.

36 TEKSTAS

विजयाभिमुखो राजा श्रुत्वैतदभियाति यान् ।
बलिं तस्मै हरन्त्यग्रे राजानः पृथवे यथा ॥३६॥

vijayābhimukho rājā śrutvaitad abhiyāti yān
baliṁ tasmai haranty agre rājānaḥ pṛthave yathā

vijaya-abhimukhaḥ – tas, kuris susiruošė kautis dėl pergalės; *rājā* – karalius; *śrutvā* – klausydamas; *etat* – tai; *abhiyāti* – pradeda; *yān* – ant kovos vežimo; *balim* – mokesčius; *tasmai* – jam; *haranti* – sumoka; *agre* – anksčiau; *rājānaḥ* – kiti karaliai; *pṛthave* – karaliui Pṛthu; *yathā* – kaip tai būta.

Jeigu pergalės ir valdžios siekiantis valdovas prieš pakildamas į kovos vežimą triskart persakys Mahārājos Pṛthu istoriją, jo vasalai klusniai mokės jam visus mokesčius ir duokles, kaip būta Mahārājos Pṛthu valdymo laikais.

Komentaras: Noras valdyti pasaulį visiškai natūralus kiekvieno valdovo *kṣatriyo* bruožas, todėl *kṣatriyas* siekia primesti savo valdžią kitiems valdovams. Taip būta ir senovėje, kai Žemę valdė Mahārāja Pṛthu. Mahārāja Pṛthu buvo vienintelis Žemės imperatorius. Vos prieš penkis tūkstančius metų visą Žemę valdė Mahārāja Yudhiṣṭhira ir Mahārāja Parīkṣitas. Būdavo, kad vasalai sukildavo ir imperatoriams tekdavo tramdyti nepaklusniuosius. Tas, kuris trokšta įveikti kitus valdovus ir tapti pasaulio valdovu, turi skaityti pasakojimą apie Mahārājos Pṛthu gyvenimą, apie Jo taurius žygius bei dorybes ir pasakoti apie jį kitiems.

37 TEKSTAS

मुक्तान्यसङ्गो भगवत्यमलां भक्तिमुद्वहन् ।
वैन्यस्य चरितं पुण्यं शृणुयाच्छ्रावयेत्पठेत् ॥३७॥

muktānya-saṅgo bhagavaty amalāṁ bhaktim udvahan
vainyasya caritaṁ puṇyaṁ śṛṇuyāc chrāvayet paṭhet

mukta-anya-saṅgaḥ – apsivalęs nuo materijos sutepties; *bhagavati* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *amalām* – tyrą; *bhaktim* – atsidavimo tarnystę; *udvahan* – praktikuojantis; *vainyasya* – apie Mahārājos Venos sūnaus; *caritam* – charakterį; *puṇyam* – doringą; *śṛṇuyāt* – turi klausyti; *śrāvayet* – turi skatinti kitus klausytis; *paṭhet* – ir nesiliauti skaityti.

Tyras bhaktas, praktikuojantis įvairius atsidavimo tarnystės metodus, egzistuoja transcendentiniu lygiu, nes visa savo esybe yra pasinėręs į Kṛṣṇos sąmonę, tačiau net ir tarnaudamas Viešpačiui jis pats turi klausytis, skaityti ir skatinti kitus klausytis pasakojimų apie įstabų Mahārājos Pṛthu gyvenimą ir jo savybes.

Komentaras: Kai kuriems pradedantiems bhaktams labai patinka pasakojimai apie Viešpaties dieviškuosius žaidimus, ypač tie „Śrīmad-Bhāgavatam“ skyriai, kuriuose pasakojama apie *rāsa-līlą.* Perskaitę šį posmą pradedantys bhaktai turėtų įsisąmoninti, kad Pṛthu Mahārājos žygiai tapatingi

Aukščiausiojo Dievo Asmens dieviškiesiems žaidimams. Būdamas idealus valdovas Pṛthu Mahārāja savo pavyzdžiu parodė, kaip tinkamai valdyti, šviesti valdinius, plėtoti valstybės ekonomiką, kovoti su priešais, vykdyti milžiniškus aukojimus (*yajñas*) ir t.t. Todėl *sahajiyoms* arba pradedantiems bhaktams reikia patiems klausytis ir skatinti kitus klausytis pasakojimų apie Pṛthu Mahārājos darbus, juos persakyti, net jei, jų manymu, praktikuodami atsidavimo tarnystę jie jau pasiekė transcendentinį būvį.

38 TEKSTAS

वैचित्रवीर्याभिहितं महन्माहात्म्यसूचकम् ।
अस्मिन् कृतमतिमर्त्यं पार्थवीं गतिमाप्नुयात् ॥३८॥

vaicitravīryābhihitaṁ mahan-māhātmya-sūcakam
asmin kṛtam atimartyaṁ pārthavīṁ gatim āpnuyāt

vaicitravīrya – o Vicitravīryos sūnau (Vidura); *abhihitam* – paaiškinau; *mahat* – didis; *māhātmya* – didybė; *sūcakam* – sužadinančią; *asmin* – tame; *kṛtam* – atliekama; *ati-martyam* – neįprasto; *pārthavīm* – susijusio su Pṛthu Mahārāja; *gatim* – tobulumo, tikslus; *āpnuyāt* – derėtų pasiekti.

Didis išminčius Maitreya toliau kalbėjo: O garbusis Vidura, papasakojau tau apie Mahārąją Pṛthu kaip mokėjau, papasakojau istoriją, kuri sužadina žmoguje meilę Dievui. Tas, kuris išklausys šią įstabią istoriją, kaip ir Mahārāja Pṛthu sugrįš namo, atgal pas Dievą.

Komentaras: Ankstesnio posmo žodis *śrāvayet* kalba apie tai, kad žmogus turi ne tik skaityti ar klausytis istorijos pats, bet ir skatinti tai daryti kitus, kitaip sakant, užsiimti misionieriška veikla. Caitanya Mahāprabhu yra pasakęs: *yāre dekhā, tāre kaha 'kṛṣṇa'-upadeśa* – „Kiekvienam, kurį sutiksi gyvenimo kelyje, persakyk Kṛṣṇos pamokymus arba papasakok istorijas apie Jį.“ (CC *Madhya* 7.128) Mahārājos Pṛthu atsidavimo tarnystės istorija turi ne menkesnę apvalomąją galią, kaip ir pasakojimai apie Paties Aukščiausiojo Dievo Asmens žygius. Todėl nereikėtų kaip nors išskirti Viešpaties ar Pṛthu Mahārājos darbų. Be to, bhaktas bet kuria palankia proga turėtų skatinti kitus klausytis pasakojimų apie Mahārąją Pṛthu. Kiekvieno bhakto pareiga – skaityti pasakojimus apie Mahārājos Pṛthu žygius savo paties labui ir skatinti kitus juos skaityti ir jų klausytis. Taip jis pasitarnaus ne tik sau, bet ir visų žmonių gerovei.

39 TEKSTAS

अनुदिनमिदमादरेण शृण्वन्
पृथुचरितं प्रथयन् विमुक्तसङ्गः ।
भगवति भवसिन्धुपोतपादे
स च निपुणां लभते रतिं मनुष्यः ॥३९॥

anudinam idam ādareṇa śṛṇvan
pṛthu-caritaṁ prathayan vimukta-saṅgaḥ
bhagavati bhava-sindhu-pota-pāde
sa ca nipuṇāṁ labhate ratiṁ manuṣyaḥ

anu-dinam – kasdien; *idam* – tai; *ādareṇa* – pagarbiai; *śṛṇvan* – klausydamasis; *pṛthu-caritam* – pasakojimo apie Mahārājį Pṛthu; *prathayan* – pasakodamas; *vimukta* – išsivadavęs; *saṅgaḥ* – bendrija; *bhagavati* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *bhava-sindhu* – neišmanymo vandenynas; *pota* – laivas; *pāde* – kurio lotosinės pėdos; *saḥ* – jis; *ca* – taip pat; *nipuṇām* – visišką; *labhate* – pelno; *ratim* – potraukį; *manuṣyaḥ* – žmogus.

Širdyje žmogaus, kuris su virpuliu ir pagarba kasdien skaito, deklamuoja ir persako Mahārājos Pṛthu istoriją, subręs tvirtas tikėjimas Viešpačiu ir meilė Jo lotosinėms pėdoms. Viešpaties lotosinės pėdos – tai laivas, padėsiantis jam įveikti neišmanymo vandenyną.

Komentaras: Pastarajame posme ypatinga reikšmė tenka žodžiui *bhava-sindhu-pota-pāde.* Viešpaties lotosinės pėdos, šventraščių dar vadinamos *mahat-padam,* yra materialiosios būties šaltinis ir atrama. „Bhagavadgītoje“ (10.8) teigiama: *ahaṁ sarvasya prabhavaḥ* – viskas kyla iš Viešpaties. Materialusis kosminis pasaulis, kurį šventraščiai lygina su neišmanymo vandenynu, taip pat remiasi į Viešpaties lotosines pėdas. Todėl tyram bhaktui platus neišmanymo vandenynas tampa nebaisus ir lengvai įveikiamas. Prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų suradusiam žmogui nėra reikalo plaukti į kitą šio vandenyno krantą, kadangi savo prieglobsčiu pasirinkęs Viešpaties lotosines pėdas jis ir taip yra aname krante. Klausydamiesi ir perpasakodami Viešpatį ir Jo bhaktus šlovinančias istorijas mes tuo pačiu tarnaujame Viešpaties lotosinėms pėdoms. Šis tikslas ir nuolatinė tarnystė bhaktui nesunkiai pasiekiama ir kasdien klausantis Mahārājos Pṛthu istorijos. Šiame kontekste svarbi reikšmė tenka žodžiui *vimukta-saṅgaḥ.* Viso materialiojo pasaulio gyventojus saisto trys materialiosios gamtos *guṇos,* todėl čia kiekviename žingsnyje mūsų tyko pavojai. Tačiau tereikia žmogui

pasirinkti atsidavimo tarnystės kelią ir pradėti praktikuoti *śravaṇam kīrtanam* metodą, ir jis išsyk taps *vimukta-saṅga,* t.y. pelnys išvadavimą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt trečią ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Mahārāja Pṛthu sugrįžta namo pas Dievą“.

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Viešpaties Śivos giesmė

1 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
विजिताश्वोऽधिराजासीत्पृथुपुत्रः पृथुश्रवाः ।
यवीयोभ्योऽददात्काष्ठा भ्रातृभ्यो भ्रातृवत्सलः ॥ १ ॥

maitreya uvāca
vijitāśvo 'dhirājāsīt pṛthu-putraḥ pṛthu-śravāḥ
yavīyobhyo 'dadāt kāṣṭhā bhrātṛbhyo bhrātṛ-vatsalaḥ

maitreyaḥ uvāca – Maitreya toliau kalbėjo; *vijitāśvaḥ* – vardu Vijitāśva; *adhirājā* – imperatoriumi; *āsīt* – tapo; *pṛthu-putraḥ* – Mahārājos Pṛthu sūnus; *pṛthu-śravāḥ* – didingų darbų; *yavīyobhyaḥ* – jaunesniems broliams; *adadāt* – pasiūlė; *kāṣṭhāḥ* – skirtingas kryptis; *bhrātṛbhyaḥ* – broliams; *bhrātṛ-vatsalaḥ* – iš meilės broliams.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Vyriausias Mahārājos Pṛthu sūnus Vijitāśva, pelnęs nemažesnę šlovę nei jo tėvas, tapo imperatoriumi ir iš meilės savo jaunesniems broliams paskyrė juos skirtingų pasaulio krypčių valdovais.

Komentaras: Ankstesniame skyriuje papasakojęs apie Mahārājos Pṛthu gyvenimą didis išminčius Maitreya imasi pasakoti apie Pṛthu dinastijos tęsėjus, jo sūnus ir vaikaičius. Po Mahārājos Pṛthu mirties pasaulio imperatoriumi tapo jo vyriausias sūnus Vijitāśva. Karalius Vijitāśva labai mylėjo savo jaunesniuosius brolius ir norėjo, kad jie valdytų skirtingus pasaulio kraštus. Nuo neatmenamų laikų mirus karaliui valdžią paveldi jo vyriausiasis sūnus. Pāṇḍavų viešpatavimo Žemėje laikais imperatoriumi tapo vyriausiasis karaliaus Pāṇḍu sūnus Mahārāja Yudhiṣṭhira, o jaunesnieji broliai padėjo jam valdyti. Karalius Vijitāśva taip pat paskyrė savo jaunesniuosius brolius valdyti skirtingas pasaulio kryptis.

2 TEKSTAS

हर्यक्षायादिशत्प्राचीं धूम्रकेशाय दक्षिणाम् ।
प्रतीचीं वृकसंज्ञाय तुर्यां द्रविणसे विभुः ॥ २॥

haryakṣāyādiśat prācīṁ dhūmrakeśāya dakṣiṇām
pratīcīṁ vṛka-saṁjñāya turyāṁ draviṇase vibhuḥ

haryakṣāya – Haryakṣai; *adiśat* – perdavė; *prācīm* – rytus; *dhūmrakeśāya* – Dhūmrakeśai; *dakṣiṇām* – pietus; *pratīcīm* – vakarus; *vṛka-saṁjñāya* – savo broliui vardu Vṛka; *turyām* – šiaurę; *draviṇase* – kitam savo broliui vardu Draviṇa; *vibhuḥ* – valdovas.

Rytus Mahārāja Vijitāśva patikėjo valdyti broliui vardu Haryakṣa, pietus – Dhūmrakeśai, vakarus – Vṛkai, o šiaurę – Draviṇai.

3 TEKSTAS

अन्तर्धानगतिं शक्राल्लब्ध्वान्तर्धानसंज्ञितः ।
अपत्यत्रयमाधत्त शिखण्डिन्यां सुसम्मतम् ॥ ३॥

antardhāna-gatiṁ śakrāl labdhvāntardhāna-saṁjñitaḥ
apatya-trayam ādhatta śikhaṇḍinyāṁ susammatam

antardhāna – išnykimo; *gatim* – dovaną; *śakrāt* – iš karaliaus Indros; *labdhvā* – gavęs; *antardhāna* – vardu; *saṁjñitaḥ* – pavadintas; *apatya* – vaikus; *trayam* – tris; ādhatta – pradėjo; *śikhaṇḍinyām* – savo žmonos Śikhaṇḍinī įsčiose; *su-sammatam* – visų pripažintus.

Kadaise Mahārāja Vijitāśva pelnė rojaus valdovo Indros malonę ir už tai buvo pramintas Antardhāna. Jo žmona Śikhaṇḍinī pagimdė jam tris sūnus.

Komentaras: Mahārāja Vijitāśva garsėjo dar ir Antardhānos (išnykimas) vardu. Šį garbingą vardą jis gavo iš Indros ir jis susijęs su Indros vagyste, kai iš pavydo Mahārājai Pṛthu Indra pavogė iš aukojimo arenos žirgą. Niekas iš susirinkusiųjų, išskyrus Mahārājos Pṛthu sūnų Vijitāśvą, nematė Indros vagiant žirgą. O Vijitāśva, nors ir matė, kaip Indra vagia jo tėvo žirgą, Indros nepuolė. Tai įrodo, kad Mahārājai Vijitāśvai buvo aišku, kas nusipelno pagarbos. Vijitāśva suprato, kad Indra buvo ne paprastas vagis, o garsus ir įtakingas pusdievis, Aukščiausiojo Dievo Asmens tarnas, todėl iš

pagarbos jam į jo piktadarystę pažiūrėjo pro pirštus. Dėl to Vijitāśva pelnė Indros prielankumą. Pusdieviai turi stebuklingą galią virsti nematomais, ir iš dėkingumo Indra dovanojo Vijitāśvai šią mistinę galią. Taip Vijitāśvai prigijo Antardhānos vardas.

4 TEKSTAS

पावकः पवमानश्च शुचिरित्यग्नयः पुरा ।
वसिष्ठशापादुत्पन्नाः पुनर्योगगतिं गताः ॥ ४ ॥

pāvakaḥ pavamānaś ca śucir ity agnayaḥ purā
vasiṣṭha-śāpād utpannāḥ punar yoga-gatiṁ gatāḥ

pāvakaḥ – vardu Pāvaka; *pavamānaḥ* – vardu Pavamāna; *ca* – taip pat; *śuciḥ* – vardu Śucis; *iti* – taip; *agnayaḥ* – ugnies dievai; *purā* – kitados; *vasiṣṭha* – didžio išminčiaus Vasiṣṭhos; *śāpāt* – prakeikti; *utpannāḥ* – dabar gimė tokie; *punaḥ* – vėl; *yoga-gatim* – mistinės *yogos* praktikos tikslą; *gatāḥ* – pasiekė.

Trys Mahārājos Antardhānos sūnūs: Pāvaka, Pavamāna ir Śucis – kitados buvo ugnies dievai, bet išminčiaus Vasiṣṭhos prakeikti gimė Mahārājos Antardhānos sūnumis, kurie savo galiomis nenusileido ugnies dievams. Pasiekę mistinės yogos tobulumą Pāvaka, Pavamāna ir Śucis vėl tapo ugnies dievais.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (6.41–43) sakoma, kad iš kelio iškrypęs *yogas* patenka į rojaus planetas, o patyręs visus materialius dangiškus džiaugsmus jis vėl sugrįžta į Žemę ir gimsta turtuolio ar doringo brahmano šeimoje. Vadinasi, patyrę nuopuolį pusdieviai nusileidžia į Žemę ir gimsta turtingoje ar doringoje šeimoje. Šiose šeimose gyvoji esybė turi geras sąlygas praktikuoti Kṛṣṇos sąmonę ir pasiekti išsvajotą tikslą. Kitados Mahārājos Antardhānos sūnūs buvo ugnies stichijos valdovai. Galiausiai jie atgavo prarastą valdžią ir į pagalbą pasitelkę mistines galias, sugrįžo į dangaus planetas.

5 TEKSTAS

अन्तर्धानो नभस्वत्यां हविर्धानमविन्दत ।
य इन्द्रमश्वहर्तारं विद्वानपि न जघ्निवान् ॥ ५ ॥

antardhāno nabhasvatyāṁ havirdhānam avindata
ya indram aśva-hartāraṁ vidvān api na jaghnivān

antardhānaḥ – karalius vardu Antardhāna; *nabhasvatyām* – iš savo žmonos Nabhasvatī; *havirdhānam* – vardu Havirdhāna; *avindata* – susilaukė; *yaḥ* – kuris; *indram* – karalių Indrą; *aśva-hartāram* – kuris vogė jo tėvo žirgą; *vidvān api* – nors tai ir žinojo; *na jaghnivān* – nenužudė.

Mahārāja Antardhāna turėjo ir kitą žmoną Nabhasvati, su kuria laimingai susilaukė dar vieno sūnaus Havirdhānos. Mahārāja Antardhāna buvo labai kilnaus būdo, todėl nepakėlė rankos prieš Indrą, kai šis iš aukojimo arenos vogė tėvo žirgą.

Komentaras: Įvairūs šventraščiai ir *Purāṇos* pasakoja, kad rojaus valdovas Indra buvo neprilygstamas vagišius ir svetimų žmonų grobėjas. Pasivertęs nematomu ir niekieno nepastebėtas jis galėjo pagrobti ką panorėjęs, netgi svetimą žmoną. Kartą pasinaudojęs šiuo gebėjimu jis užvaldė Gautamos Munio žmoną. Lygiai taip niekam nematant Indra pagrobė ir Mahārājos Pṛthu žirgą. Nors tokie poelgiai laikomi nedorais, tai nereiškia, kad pusdievis Indra patyrė nuopuolį. Antardhāna matė, kad Indra vagia iš tėvo žirgą, tačiau jo nenužudė, nes žinojo, kad į nepaprastomis galiomis apdovanoto žmogaus ar pusdievio netinkamą poelgį derėtų žiūrėti pro pirštus. „Bhagavad-gītoje“ (9.30) nedviprasmiškai pasakyta:

api cet su-durācāro bhajate mām ananya-bhāk
sādhur eva sa mantavyaḥ samyag vyavasito hi saḥ

Viešpats skelbia, kad jei besąlygiškai ištikimas Viešpačiui žmogus pasielgia nedorai, jis vis tiek laikytinas *sādhu* (šventuoju), nes jis yra pasišventęs Viešpačiui. Viešpaties bhaktai sąmoningai nedaro nuodėmių, tačiau kartais netikę praeities įpročiai gali juos pastūmėti pasielgti netinkamai. Vis dėlto į bhaktų nusižengimus reikėtų žvelgti atlaidžiai, nes Viešpaties bhaktai, kad ir kur jie gyventų – rojaus planetose ar Žemėje – turi nepaprastų galių. Jei Viešpaties bhaktas netyčia nusideda, turėtume būti atlaidesni ir neteikti tam didelės reikšmės.

6 TEKSTAS

राज्ञां वृत्तिं करादानदण्डशुल्कादिदारुणाम् ।
मन्यमानो दीर्घसत्रव्याजेन विससर्ज ह ॥ ६ ॥

rājñāṁ vṛttiṁ karādāna- daṇḍa-śulkādi-dāruṇām
manyamāno dīrgha-sattra- vyājena visasarja ha

rājñām – karalių; *vṛttim* – pragyvenimo šaltinis; *kara* – mokesčių; *ādāna* – rinkimas; *daṇḍa* – bausmė; *śulka* – baudos; *ādi* – ir pan.; *dāruṇām* – labai griežti; *manyamānaḥ* – taip manydamas; *dīrgha* – ilgalaikio; *sattra* – aukojimo; *vyājena* – dingstimi; *visasarja* – atsisakė; *ha* – praeityje.

Kaskart, kai didžiajam valdovui Antardhānai tekdavo imti duoklę, bausti savo valdinius ar skirti dideles baudas, jis tai darydavo prieš savo paties valią. Tai ir paskatino valdovą atsisakyti vykdyti savo priedermes ir visą savo laiką skirti aukojimams.

Komentaras: Posmas byloja, kad valdovo pareiga dažnai kertasi su jo norais. Pavyzdžiui, Arjuna neturėjo nė mažiausio noro kautis mūšyje, nes niekas nenori kautis su savo giminaičiais ir artimaisiais ir juos žudyti. Vis dėlto vykdant pareigas *kṣatriyams* neretai tekdavo elgtis prieš savo valią. Mahārājai Antardhānai atgrasus buvo duoklių rinkimas, jis nemėgo bausti įstatymui nusižengusių valdinių. Todėl dar būdamas visai jaunas valdovas paskelbė norįs visą savo laiką skirti aukojimams ir atsisakė sosto.

7 TEKSTAS

तत्रापि हंसं पुरुषं परमात्मानमात्मदृक् ।
यजंस्तल्लोकतामाप कुशलेन समाधिना ॥ ७ ॥

tatrāpi haṁsaṁ puruṣaṁ paramātmānam ātma-dṛk
yajaṁs tal-lokatām āpa kuśalena samādhinā

tatra api – nors ir užsiėmęs; *haṁsam* – tas, kuris išsklaido savo artimųjų sielvartą; *puruṣam* – Aukščiausiajam Asmeniui; *parama-ātmānam* – mylimiausiai Supersielai; *ātma-dṛk* – tas, kuris matė ar suvokė savąjį „aš“; *yajan* – garbindamas; *tat-lokatām* – pasiekė tą pačią planetą; *āpa* – pasiekė; *kuśalena* – nesunkiai; *samādhinā* – visuomet skendėdamas palaimoje.

Nors Mahārāja Antardhāna pasinėrė į apeiginę praktiką, jis buvo dvasiškai susivokusi siela ir visą savo išmintį, o jos jam tikrai netrūko, panaudojo tarnaudamas Viešpačiui, kuris išsklaido visus Savo bhaktų nuogąstavimus. Nepaliaujamos ekstazės apimtas Mahārāja Antardhāna garbino Aukščiausiąjį Viešpatį ir nesunkiai pasiekė Viešpaties buveinę.

Komentaras: Apeiginė praktika paprastai vilioja tuos, kurie trokšta pasidžiaugti savo darbo vaisiais. Neatsitiktinai pastarajame posme pabrėžiama (*tatrāpi*), kad, nors Mahārāja Antardhāna buvo įsitraukęs į aukojimų vykdymą, svarbiausias jo užsiėmimas buvo atsidavimo tarnystė – *śravaṇam* ir *kīrtanam.* Kitaip sakant, apeiginę praktiką jis realizavo *saṅkīrtana-yajños* metodu, kurio esmę išreiškia toks „Bhāgavatam“ posmas (7.5.23):

śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇaṁ pāda-sevanam
arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ sakhyam ātma-nivedanam

Atsidavimo tarnystę šventraščiai vadina *kīrtana-yajña. Saṅkīrtana-yajñą* praktikuojantis žmogus nesunkiai pasieks planetą, kurioje viešpatauja Aukščiausiasis Viešpats. Patekti į Aukščiausiojo Viešpaties planetą ir gyventi kartu su Juo reiškia pasiekti išvadavimą *sālokya-mukti.*

8 TEKSTAS

हविर्धानाद्धविर्धानी विदुरासूत षट् सुतान् ।
बर्हिषदं गयं शुक्लं कृष्णं सत्यं जितव्रतम् ॥ ८ ॥

havirdhānād dhavirdhānī vidurāsūta ṣaṭ sutān
barhiṣadaṁ gayaṁ śuklaṁ kṛṣṇaṁ satyaṁ jitavratam

havirdhānāt – nuo Havirdhānos; *havirdhānī* – Havirdhānos žmonos vardas; *vidura* – o Vidura; *asūta* – pagimdė; *ṣaṭ* – šešis; *sutān* – sūnus; *barhiṣadam* – vardu Barhiṣatas; *gayam* – vardu Gaya; *śuklam* – vardu Śukla; *kṛṣṇam* – vardu Kṛṣṇa; *satyam* – vardu Satya; *jitavratam* – vardu Jitavrata.

Mahārājos Antardhānos sūnus Havirdhāna turėjo žmoną vardu Havirdhānī, pagimdžiusią jam šešis sūnus: Barhiṣatą, Gayą, Šuklą, Kṛṣṇą, Satyą ir Jitavratą.

9 TEKSTAS

बर्हिषत्सुमहाभागो हाविर्धानिः प्रजापतिः ।
क्रियाकाण्डेषु निष्णातो योगेषु च कुरूद्वह ॥ ९ ॥

barhiṣat sumahā-bhāgo hāvirdhāniḥ prajāpatiḥ
kriyā-kāṇḍeṣu niṣṇāto yogeṣu ca kurūdvaha

barhiṣat – vardu Barhiṣatas; *su-mahā-bhāgaḥ* – sėkmingas; *hāvirdhāniḥ* – vardu Hāvirdhāni; *prajā-patiḥ* – Prajāpačio padėtį; *kriyā-kāṇḍeṣu* – karminės veiklos srityje; *niṣṇātaḥ* – pasinėręs; *yogeṣu* – į mistinės *yogos* praktiką; *ca* – taip pat; *kuru-udvaha* – o geriausiasis iš Kuru giminės (Vidura).

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Garbusis Vidura, nepaprasta galia apdovanotas Harvirdhānos sūnus Barhiṣatas gerai išmanė apeigyną, žinojo, ką ir kaip reikia aukoti norint pasiekti materialų tikslą, ir buvo puikiai įvaldęs mistinės yogos praktiką. Todėl už savo nepaprastas savybes jis imtas vadinti Prajāpačiu.

Komentaras: Pasaulio kūrimo apyaušryje visata buvo menkai apgyvendinta, todėl patys iškiliausi žmonės ir pusdieviai buvo pakelti į Prajāpačius, jiems buvo patikėta gausinti giminę ir didinti visatos gyventojų skaičių. Prajāpačio titulą turėjo Brahmā, Dakṣa, Manu ir daugelis kitų pusdievių bei žmonių. Tarp jų buvo ir Havirdhānos sūnus Barhiṣatas.

10 TEKSTAS

यस्येदं देवयजनमनुयज्ञं वितन्वतः ।
प्राचीनाग्रैः कुशैरासीदास्तृतं वसुधातलम् ॥१०॥

yasyedaṁ deva-yajanam anuyajñaṁ vitanvataḥ
prācīnāgraiḥ kuśair āsīd āstṛtaṁ vasudhā-talam

yasya – kurio; *idam* – tai; *deva-yajanam* – aukojimais patenkinant pusdievius; *anuyajñam* – vieną aukojimą po kito; *vitanvataḥ* – rengiant; *prācīna-agraiḥ* – klojant *kuśos* žolę viršūnėmis į rytus; *kuśaiḥ* – *kuśos* žolė; *āsīt* – liko; *āstṛtam* – išsklaidyta; *vasudhā-talam* – po visą Žemės rutulio paviršių.

Mahārāja Barhiṣatas rengė aukojimus visame pasaulyje ir nuklojo Žemės rutulio paviršių kuśos žole, viršūnėmis nukreipta į rytus.

Komentaras: Kaip rašyta ankstesniajame posme (*kriyā-kāṇḍeṣu niṣṇātaḥ*), Mahārāja Barhiṣatas buvo visa galva pasinėręs į materialią veiklą ir siek-

damas savo tikslų atliko daugybę aukojimų. Taigi vos užbaigęs vieną *yajñą* jis čia pat imdavo rengti kitą aukojimą. Mahārājos Barhiṣato pavyzdžiu visame pasaulyje mes turėtume rengti *saṅkīrtana-yajñą.* Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dalyviai rengia *saṅkīrtana-yajñas* įvairiuose pasaulio kampeliuose. Mes pastebėjome, kad visur, kur rengiama *saṅkīrtana-yajña,* suplaukia tūkstančiai žmonių ir visi jie, patys to neįtardami, gauna didžiulę dvasinę naudą. Mūsų pareiga – nuosekliai skleisti gėrį visuose pasaulio kampeliuose. Bhaktai iš Kṛṣṇos sąmonės judėjimo turėtų vieną po kitos rengti *saṅkīrtana-yajñas,* kad kiekvienas žmogus juokais arba rimtai kartotų Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. *Mantros* Hare Kṛṣṇa garsai valo žmonių širdis ir dovanoja jiems išganymą. Šventasis Viešpaties vardas (*harer nāma*) turi nepaprastų galių. Nesvarbu, kaip ištarti, rimtai ar juokaujant, transcendentiniai šventojo vardo garsai vis tiek veikia. Mūsų laikais neįmanoma visoje Žemėje rengti *yajñas,* kaip tai savo laiku darė Mahārāja Barhiṣatas, tačiau kiekvienas iš mūsų puikiausiai galime vykdyti *saṅkīrtana-yajñą,* kuri nereikalauja didelių pastangų. Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare žmogus gali kartoti visur. Jei Hare Kṛṣṇa *mantros* garsai galinga banga užlies visą pasaulį, žmonės pasijus laimingi.

11 TEKSTAS

सामुद्रीं देवदेवोक्तामुपयेमे शतद्रुतिम् ।
यां वीक्ष्य चारुसर्वाङ्गीं किशोरीं सुष्ठ्वलङ्कृताम् ।
परिक्रमन्तीमुद्वाहे चकमेऽग्निः शुकीमिव ॥११॥

sāmudrīṁ devadevoktām upayeme śatadrutim
yāṁ vīkṣya cāru-sarvāṅgīṁ kiśorīṁ suṣṭhv-alaṅkṛtām
parikramantīm udvāhe cakame 'gniḥ śukīm iva

sāmudrīm – vandenyno dukrą; *deva-deva-uktām* – sekdamas pusdievių valdovo Viešpaties Brahmos patarimu; *upayeme* – vedė; *śatadrutim* – vardu Šatadruti; *yām* – kurią; *vīkṣya* – matydamas; *cāru* – itin patrauklūs; *sarva-aṅgīm* – visi kūno bruožai; *kiśorīm* – jauna; *suṣṭhu* – pakankamai; *alaṅkṛtām* – pasipuošusi; *parikramantīm* – žengiant ratu; *udvāhe* – vestuvių apeigose; *cakame* – susižavėjęs; *agniḥ* – ugnies dievas; *śukīm* – Šukī; *iva* – kaip.

Pusdievių valdovas Viešpats Brahmā paliepė Mahārājai Barhiṣatui (kurį toliau vadinsiu Prācīnabarhiu) vesti vandenyno dukrą Śatadruti. Śatadruti buvo jauna ir nepaprastai graži. Kai pasipuošusi Śatadruti pasirodė vestuvių apeigose ir žengė ratu aplink jaunikį, jos grožio sužavėtas ugnies dievas Agnis panoro jos taip pat karštai kaip kitados panoro Śukī.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *susṭhv-alaṅkṛtām.* Pagal vediškosios visuomenės tradicijas, nuotaka dėvi kuo puošnesnį *sarį* ir papuošalus. Vedybų apeigų metu ji septynis kartus apeina aplink jaunikį, po to jaunieji pažvelgia vienas į kitą ir pajunta artumą, kuris neišblėsta visą likusį gyvenimą. Patraukli nuotaka sustiprina jaunikio jausmus. „Śrīmad-Bhāgavatam“ teigia, kad vyrams ir moterims būdinga trauka priešingai lyčiai, kuri susituokus dar labiau sustiprėja. Jausmai skatina jauną vyrą įsigyti gražius namus su derlingos žemės sklypu. Vėliau sutuoktiniai susilaukia vaikų, susiranda draugų, įsigyja nuosavybės. Taip vyras atsiduria materialiosios būties sampratos gniaužtuose ir ima svarstyti: „Visa tai priklauso man“ ir „Visa tai – mano darbo rezultatas“. Kuo toliau, tuo labiau jis pasiduoda materialiosios būties iliuzijos burtams.

Pažymėtinas ir posmo žodis *śukīm iva*: kai Śatadruti ėjo ratu aplink savo jaunikį Prācīnabarhį, jos grožis pakerėjo ugnies dievą, kaip kitados jį pakerėjo Saptarṣi žmonos Śukī grožis. Prieš daugel metų, kai Agnis dalyvavo Saptarṣi surengtame susirinkime, jį sužavėjo gražioji Śukī, kuri kaip ir Śatadruti ėjo ratu aplink savo jaunikį. Tai pamačiusi Agni žmona Svāhā pasivertė Śukī ir su juo suartėjo. Kartais aistra užvaldo net ugnies dievą Agnį, patį dangaus valdovą Indrą. Kartais jai neatsispiria netgi neribotų galių pusdieviai Viešpats Brahma ir Śiva. Gyvųjų esybių lytinis potraukis yra nepaprastai stiprus. Jis yra svarbiausia materialiojo pasaulio varomoji jėga. Būtent lytinis potraukis laiko surakinęs gyvąją esybę materialiajame pasaulyje ir verčia ją kraustytis iš vieno kūno į kitą. Išsamiau apie lytinio potraukio esmę pasakoja tolesnis posmas.

12 TEKSTAS

विबुधासुरगन्धर्वमुनिसिद्धनरोरगाः ।
विजिताः सूर्यया दिक्षु क्वणयन्त्यैव नूपुरैः ॥१२॥

vibudhāsura-gandharva- muni-siddha-naroragāḥ
vijitāḥ sūryayā dikṣu kvaṇayantyaiva nūpuraiḥ

vibudha – mokyti; *asura* – demonai; *gandharva* – Gandharvalokos gyventojai; *muni* – didieji išminčiai; *siddha* – Siddhalokos gyventojai; *nara* – Žemės lygio planetų gyventojai; *uragāḥ* – Nāgalokos gyventojai; *vijitāḥ* – pakerėti; *sūryayā* – nuotakos; *dikṣu* – visomis kryptimis; *kvaṇayantyā* – skimbčiojimu; *eva* – tiktai; *nūpuraiḥ* – varpelių ant jos kojų.

Varpelių ant Śatadruti kojų skimbčiojimas vedybų apeigų metu užbūrė demonus, Gandharvalokos gyventojus, didžius išminčius, Siddhas, taip pat Žemės ir Nāgalokos planetų gyventojus, nors jie buvo iškiliausi iš iškiliausiųjų.

Komentaras: Moteris paprastai labai išgražėja, kai jauna ištekėjusi susilaukia vaiko. Moteriai gamtos skirta padovanoti gyvybę. Taigi kuo daugiau moteris pagimdo vaikų, tuo gražesnė ji tampa. Vedybų apeigų metu Śatadruti spindėjo nepaprastu grožiu ir užbūrė juo visą visatą. Jos kojos varpelių skimbčiojimas pavergė iškilių pusdievių širdis. Kitaip sakant, pusdieviai norėjo pamatyti visą jos grožį, tačiau jį slėpė drabužiai ir papuošalai. Jie tematė Śatadruti pėdas, ir jų žvilgsniai buvo prikaustyti prie varpelių aplink jos kulkšnis, kurie jai žengiant švelniai skimbčiojo. Kitaip sakant, pusdieviams pakako išgirsti Śatadruti varpelių skimbčiojimą, ir jie pametė dėl jos galvas. Jiems nereikėjo matyti jos kūno. Dažnai aistra užvaldo vyrą vos išgirdus moters apyrankių ar varpelių skimbčiojimą, o kitąsyk jiems užtenka pamatyti *sario* kamputį. Neveltui moterį šventraščiai laiko *māyos* įsikūnijimu. Štai Viśvāmitra Munis buvo pasinėręs į *yogos* transą, bet užteko suskambėti Menakos apyrankėms, ir transcendentinė meditacija nutrūko. Viśvāmitra Munis tapo Menakos kerų auka ir susilaukė su ja dukros, kuri pagarsėjo šiame pasaulyje Śakuntalos vardu. Taigi nuo moters kerų apsiginti negali niekas, net ir didieji pusdieviai ir aukštutinių planetų gyventojai. Apsiginti nuo jų tegali Viešpaties bhaktas, kurio širdis priklauso Kṛṣṇai. Kieno širdyje viešpatauja Kṛṣṇa, tam jokia iliuzinė šio pasaulio galia nebaisi.

13 TEKSTAS

प्राचीनबर्हिषः पुत्राः शतद्रुत्यां दशाभवन् ।
तुल्यनामव्रताः सर्वे धर्मस्नाताः प्रचेतसः ॥१३॥

prācīnabarhiṣaḥ putrāḥ śatadrutyāṁ daśābhavan
tulya-nāma-vratāḥ sarve dharma-snātāḥ pracetasaḥ

prācīnabarhiṣaḥ – karaliaus Prācīnabarhio; *putrāḥ* – sūnų; *śatadrutyām* – Śatadruti įsčiose; *daśa* – dešimt; *abhavan* – apsireiškė; *tulya* – vienodai; *nāma* – vardas; *vratāḥ* – įžadas; *sarve* – visi; *dharma* – pamaldumą; *snātāḥ* – visiškai pasinėrę į; *pracetasaḥ* – visi jie pagarsėjo kaip Pracetai.

Karalius Prācīnabarhis pradėjo Śatadruti įsčiose dešimt sūnų, kurie pagarsėjo Pracetų vardu. Visi dešimt sūnų buvo labai pamaldūs.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *dharma-snātāḥ,* kuris nurodo, kad visi dešimt karaliaus Prācīnabarhio sūnų buvo pasinėrę į dvasinę praktiką. Be to, iš prigimties jie pasižymėjo visomis dorybėmis. Kai žmogus nepriekaištingai laikosi religijos normų ir įžadų, susijusių su atsidavimo tarnyste, yra iki galo pažinęs tiesą, gerai išmano šventraščius, elgiasi nepriekaištingai ir t.t., jis pasiekia tobulumą. Visi Pracetai buvo pasiekę tą patį tobulumo lygį.

14 TEKSTAS

पित्रादिष्टाः प्रजासर्गे तपसेऽर्णवमाविशन् ।
दशवर्षसहस्राणि तपसार्चंस्तपस्पतिम् ॥१४॥

pitrādiṣṭāḥ prajā-sarge tapase 'rṇavam āviśan
daśa-varṣa-sahasrāṇi tapasārcaṁs tapas-patim

pitrā – tėvui; *ādiṣṭāḥ* – paliepus; *prajā-sarge* – susilaukti vaikų; *tapase* – tramdyti kūną; *arṇavam* – į vandenyną; *āviśan* – paniro; *daśa-varṣa* – dešimt metų; *sahasrāṇi* – tiek tūkstančių; *tapasā* – savo askezėmis; *ārcan* – garbino; *tapaḥ* – askezių; *patim* – šeimininką.

Tėvui paliepus vesti ir auginti vaikus, Pracetai pasinėrė į vandenyno gelmes, kur dešimt tūkstančių metų griežtai tramdė kūną. Tokiu būdu jie garbino didžiausią asketizmo meistrą Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

Komentaras: Paprastai gelbėdamiesi nuo žemiškos sumaišties didieji išminčiai ir asketai nusišalina į Himalajus. Prācīnabarhio sūnūs Pracetai, kaip byloja pastarasis posmas, asketizmui praktikuoti susirado nuošalią vietą – pasinėrė į vandenyno gelmes. Pracetai tramdė kūną ilgus dešimt tūkstančių metų ir tai rodo, kad jie gyveno Satya-yugoje, kai

žmonių gyvenimo trukmė siekė šimtą tūkstančių metų. Svarbu ir tai, kad praktikuodami asketizmą Pracetai garbino aukščiausiąjį asketizmo meistrą Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą. Tramdančiam kūną asketui, kuris siekia aukščiausio gyvenimo tikslo, būtina pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens malonę. Jei žmogus pelno Aukščiausiojo Viešpaties prielankumą, tai reiškia, kad jis realizavo visus asketizmo tikslus, kitaip sakant, pasiekė tikslą, vardan kurio ir yra tramdomas kūnas. Kita vertus, jei žmogui nepavyko pasiekti atsidavimo tarnystės aukštumų, tai reiškia, kad visi jo asketiški žygiai buvo beprasmiai, nes be Aukščiausiojo Viešpaties malonės neįmanoma pasiekti aukščiausio asketizmo tikslo. „Bhagavad-gītoje“ (5.29) sakoma, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra aukščiausiasis asketizmo ir aukojimų meistras: *bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram.* Kitaip sakant, bet kurių asketiškų žygių rezultatus užtikrina Viešpats Kṛṣṇa.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ (3.33.7) sakoma:

aho bata śva-paco 'to garīyān
yaj-jihvāgre vartate nāma tubhyam
tepus tapas te juhuvuḥ sasnur āryā
brahmānūcur nāma gṛṇanti ye te

Žmogus, kartojantis šventuosius Viešpaties vardus, nusipelno didžiausios pagarbos net jei jis kilęs iš *caṇḍālų,* t.y. žemiausio visuomenės sluoksnio, nes kartoti šventuosius Viešpaties vardus leista tam, kuris praeitą gyvenimą sėkmingai praktikavo asketizmą. Viešpaties Caitanyos malone kiekvienas, kuris kartoja *mahā-mantrą* (Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare), pasieks aukščiausiąją tobulumo pakopą, kurią žiloje senovėje pasiekdavo tie, kurie dešimt tūkstančių metų tramdė kūną vandenyno gelmėse. Galimybė kartoti Hare Kṛṣṇa *mantrą* yra didžiausia dovana, kurią gavo Kali amžiuje gyvenantys nusidėjėliai, ir jei žmogus nepasinaudos šia proga, tai tegali reikšti, kad jis yra visiškoje iliuzinės Viešpaties energijos nelaisvėje.

15 TEKSTAS

यदुक्तं पथि दृष्टेन गिरिशेन प्रसीदता ।
तद्ध्यायन्तो जपन्तश्च पूजयन्तश्च संयताः ॥१५॥

yad uktaṁ pathi dṛṣṭena giriśena prasīdatā
tad dhyāyanto japantaś ca pūjayantaś ca saṁyatāḥ

yat – tai; *uktam* – pasakė; *pathi* – pakeliui; *dṛṣṭena* – sutiktas; *girišena* – Viešpats Śiva; *prasīdatā* – labai patenkintas; *tat* – tai; *dhyāyantaḥ* – medituojant; *japantaḥ ca* – ir kartojant; *pūjayantaḥ ca* – taip pat garbinant; *saṁyatāḥ* – visiškai susivaldžius.

Išėję iš namų tramdyti kūną, Prācīnabarhio sūnūs sutiko Viešpatį Śivą, kuris buvo labai jiems maloningas ir atskleidė Absoliučią Tiesą. Po šio susitikimo Prācīnabarhio sūnūs negalėjo užmiršti Viešpaties Śivos pamokymų ir su šventa pagarba nuolat juos kartojo.

Komentaras: Gerai žinoma, kad praktikuoti asketizmą ar bet kurią kitą atsidavimo tarnystės formą negalima be vadovo, dvasinio mokytojo. Pastarajame posme tiesiai šviesiai pasakyta, kad Mahārājos Prācīnabarhio sūnums nusišypsojo laimė sutikti Viešpatį Śivą, kuris iš savo besąlyginės malonės atskleidė jiems asketizmo praktikos esmę. Iš esmės kalbant, Viešpats Śiva tapo dešimties Prācīnabarhio sūnų dvasiniu mokytoju, o jie pasirodė esą rimti mokiniai. Apmąstydami mokytojo nurodymus (*dhyāyantaḥ*) jie pasiekė dvasinį tobulumą. Štai kur sėkmės paslaptis. Gavęs dvasinį įšventinimą ir išgirdęs dvasinio mokytojo nurodymus mokinys turi atmesti visas abejones ir sutelkęs į juos visas mintis surasti būdus, kaip juos kuo geriau įgyvendinti. Šią mintį kartoja ir Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura komentuodamas vieną iš „Bhagavad-gītos“ posmų (*vyavasāyātmikā buddhir ekeha kuru-nandana,* BG 2.41). Jis rašo, kad dvasinio mokytojo nurodymai turi tapti mokinio gyvenimo tikslu, jį įprasminti. Mokinys turi ne svarstyti ar jam pavyks sugrįžti namo, atgal pas Dievą, o vykdyti savo *guru* valią. Štai kodėl mokinys turi nuolat atminti savo dvasinio mokytojo nurodymus ir, jei jis tai daro, jo meditacija yra nepriekaištinga. Mokinys turi ne tik mąstyti apie dvasinio mokytojo nurodymus, bet ieškoti būdų, kaip juos įgyvendinti.

16 TEKSTAS

विदुर उवाच
प्रचेतसां गिरित्रेण यथासीत्पथि सङ्गमः ।
यदुताह हरः प्रीतस्तन्नो ब्रह्मन् वदार्थवत् ॥१६॥

vidura uvāca
pracetasāṁ giritreṇa yathāsīt pathi saṅgamaḥ
yad utāha haraḥ prītas tan no brahman vadārthavat

viduraḥ uvāca – Vidura paklausė; *pracetasām* – visų Pracetų; *giritreṇa* – su Viešpačiu Śiva; *yathā* – kaip; *āsīt* – buvo; *pathi* – kelyje; *saṅgamaḥ* – susitikimas; *yat* – kuris; *uta āha* – tarė; *haraḥ* – Viešpats Śiva; *prītaḥ* – patenkintas; *tat* – tai; *naḥ* – mums; *brahman* – o didis brahmane; *vada* – papasakok; *artha-vat* – kuo aiškiau.

Vidura paklausė Maitreyos: Garbusis brahmane, kaip nutiko, kad išėję iš namų Pracetai sutiko Viešpatį Śivą? Papasakok, kaip jie susitiko, kaip Pracetai pelnė Viešpaties Śivos prielankumą ir kokius nurodymus iš jo gavo? Tokie pokalbiai visada esti prasmingi, todėl būk man malonus ir kuo išsamiau perpasakok juos man.

Komentaras: Kiekvienam žmogui turėtų rūpėti, apie ką kalba Viešpats su Savo bhaktais ir apie ką tarpusavyje kalba iškilūs bhaktai. Pavyzdžiui, kai Sūta Gosvāmis Naimiṣāraṇyos girioje susirinkusiems išminčiams paskelbė „Śrīmad-Bhāgavatam“, išminčiai kreipėsi jį prašydami persakyti Mahārājos Parīkṣito pokalbio su Śukadeva Gosvāmiu turinį manydami, kad jų pokalbis buvo nemažiau reikšmingas už Viešpaties Kṛṣṇos dialogą su Arjuna. Absoliutaus žinojimo siekiantys žmonės ir šiandien gilinasi į „Bhagavad-gītą“. Vidura nuoširdžiai troško išgirsti iš išminčiaus Maitreyos lūpų pasakojimą apie Viešpaties Śivos pokalbį su Pracetais.

17 TEKSTAS

सङ्गमः खलु विप्रर्षे शिवेनेह शरीरिणाम् ।
दुर्लभो मुनयो दध्युरसङ्गाद्यमभीप्सितम् ॥१७॥

saṅgamaḥ khalu viprarṣe śiveneha śarīriṇām
durlabho munayo dadhyur asaṅgād yam abhīpsitam

saṅgamaḥ – bendravimas; *khalu* – tikrai; *vipra-ṛṣe* – o geriausiasis iš brahmanų; *śivena* – su Viešpačiu Śiva; *iha* – šiame pasaulyje; *śarīriṇām* – tiems, kurie surakinti materialiame kūne; *durlabhaḥ* – labai retas; *munayaḥ* – didieji išminčiai; *dadhyuḥ* – panirę į meditaciją; *asaṅgāt* – atsiriboję nuo viso kito; *yam* – jo; *abhīpsitam* – trokšdami.

Didis išminčius Vidura kalbėjo toliau: O geriausiasis iš brahmanų, materialiame kūne surakintoms gyvosioms esybėms nėra paprasta susitikti su

Viešpačiu Śiva. Šios garbės nenusipelno net materialių potraukių neturintys didieji išminčiai, nors jie nuolatos panirę į meditaciją vildamiesi vieną gražią dieną išvysti Viešpatį Śivą.

Komentaras: Pasirodyti materialiajame pasaulyje Viešpatį Śivą gali paskatinti tik ypatingos priežastys, todėl paprastam žmogui su juo susitikti tikrai nelengva. Viešpats Śiva nužengia į Žemę tik Aukščiausiajam Dievo Asmeniui asmeniškai nurodžius. Pavyzdžiui, „Padma Purāṇa" pasakoja, kad Kali epochoje Viešpats Śiva nužengia į Žemę pasivertęs brahmanu, kad skelbtų *māyāvādos* filosofiją, kuri yra viena iš budizmo atmainų. „Padma Purāṇoje" sakoma:

māyāvādam asac-chāstraṁ pracchannaṁ bauddham ucyate
mayaiva vihitaṁ devi kalau brāhmaṇa-mūrtinā

Kalbėdamasis su Pārvatī-devī Viešpats Śiva išpranašavo nužengsiąs į Žemę *sannyāsio* pavidalu ir skelbsiąs *māyāvādos* filosofinį mokymą, kad su šaknimis išrautų budizmą. *Sannyāsis,* apie kurį kalbėjo Viešpats Śiva, buvo Śrīpāda Śaṅkarācārya. Norėdamas įveikti budizmo paskleistų idėjų poveikį ir skleisti *Vedāntos* filosofines idėjas Śrīpādai Śaṅkarācāryai teko derintis prie budizmo filosofijos, todėl atsižvelgdamas į to meto realijas jis ėmė skelbti monizmą. Jokių kitų priežasčių propaguoti *māyāvādą* jis neturėjo. Mūsų laikais ir *māyāvāda,* ir budizmas atgyveno, todėl Viešpats Caitanya atmetė abu šiuos mokymus. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas skleidžia Viešpaties Caitanyos filosofines idėjas ir kovoja su abiem *māyāvādos* doktrinos atmainomis. Griežtai kalbant, ir budizmas, ir Śaṅkaros mokymas – tai dvi vienos *māyāvādos* filosofinės doktrinos formos, o *māyāvādos* filosofinis mokymas iš esmės yra materialistinis. Abu šie filosofiniai mokymai dvasine prasme yra beverčiai. Dvasinis gyvenimas įmanomas tiktai taikant „Bhagavad-gītos" filosofinį mokymą, pasak kurio, aukščiausias dvasinis lygmuo yra atsidavimas Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Paprastai Viešpatį Śivą žmonės garbina tikėdamiesi iš jo kaip atlygio vienokių ar kitokių materialių gėrybių. Nors jie nesusitinka su Viešpačiu Śiva asmeniškai, garbindami jį įgyja didelius materialius turtus.

18 TEKSTAS

आत्मारामोऽपि यस्त्वस्य लोककल्पस्य राधसे ।
शक्त्या युक्तो विचरति घोरया भगवान् भवः ॥१८॥

ātmārāmo 'pi yas tv asya loka-kalpasya rādhase
śaktyā yukto vicarati ghorayā bhagavān bhavaḥ

ātma-ārāmaḥ – pats sau pakankamas; *api* – nors jis yra; *yaḥ* – tas, kuris yra; *tu* – bet; *asya* – šis; *loka* – materialusis pasaulis; *kalpasya* – kai jis apreikštas; *rādhase* – kad padėtų jam funkcionuoti; *śaktyā* – galios; *yuktaḥ* – panaudojamos; *vicarati* – jis veikia; *ghorayā* – grėsmingos; *bhagavān* – Jos Kilnybė; *bhavaḥ* – Šiva.

Galingiausias iš pusdievių Viešpats Šiva, kurį tepranoksta Viṣṇu, yra pats sau pakankamas. Materialiajame pasaulyje jam nieko nereikia, tačiau rūpindamasis jo gyventojų gerove Šiva pasineria į veiklą ir jį visada lydi jo grėsmingos energijos – deivės Kālī ir Durgā.

Komentaras: Viešpats Šiva yra iškiliausias Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas. Jis laikomas geriausiu iš *vaiṣṇavų* (*vaiṣṇavānāṁ yathā śambhuḥ*). Nenuostabu, kad Viešpats Šiva turi savo *sampradāyą* (mokinių seką), kurią vadina Rudra-sampradāya. Ji ir yra viena iš *vaiṣṇavų sampradāyų.* Brahma-sampradāyos pradininkas yra Viešpats Brahmā, o Rudra-sampradāyos – Viešpats Šiva. Viešpats Šiva yra vienas iš dvylikos *mahājanų* (didžiadvasių), kurių sąrašą pateikia „Śrīmad-Bhāgavatam“ (6.3.20):

svayambhūr nāradaḥ śambhuḥ kumāraḥ kapilo manuḥ
prahlādo janako bhīṣmo balir vaiyāsakir vayam

Pastarajame posme išvardinti dvylika dvasios autoritetų, didžiųjų Dievo sąmonės skelbėjų. Śambhu – tai Viešpaties Šivos vardas. Mokinių seką, kurią pradėjo Viešpats Šiva, dar vadina Viṣṇusvāmi-sampradāya, o mūsų dienomis ši *sampradāya* žinoma Vallabha-sampradāyos vardu. Nieko nuostabaus, kad ji vadinama skirtingais vardais, nes ir Brahma-sampradāya šiandien yra žinoma Madhva-Gauḍīya-sampradāyos vardu. Viešpats Šiva įsikūnijo Žemėje Śaṅkarācāryos pavidalu, kad skelbtų *māyāvādos* filosofinį mokymą, tačiau besibaigiant jo dieviškajam žaidimui šiame pasaulyje jis ėmė skelbti vaišnavizmą: *bhaja govindaṁ bhaja govindaṁ bhaja govindaṁ mūḍha-mate.* Pastarajame posme jis triskart pabrėžia būtinybę garbinti Viešpatį Kṛṣṇą – Govindą ir atvirai įspėja savo pasekėjus, kad žodžių žaismas ir gramatiniai galvosūkiai nepadės jiems pelnyti išvadavimo (*mukti*). Jei žmogus iš tikrųjų nori pasiekti *mukti,* jis turi garbinti Viešpatį Kṛṣṇą. Tai paskutinis Śrīpādos Śaṅkarācāryos pamokymas.

Pastarajame posme paminėta, kad Viešpatį Šivą visur lydi jo materialioji energija (*śaktyā ghorayā*) – deivė Durgā arba Kālī. Jos yra paklusnios

Viešpaties Śivos valios vykdytojos ir tarnauja Viešpačiui Śivai susidorodamos su *asurais* – demonais. Kartais Kālī taip įtūžta, kad šluoja visus *asurus* be atodairos. Vienu žinomiausių savo aspektu Kālī deivė vaizduojama su girlianda, suverta iš *asurų* galvų, kairėje rankoje laikanti nukirstą galvą, o dešinėje – milžinišką *khaḍgą* (kovos kirvį), kuriuo galabija *asurus.* Didieji karai yra *asurus* naikinančios Kālī pasireiškimo forma ir iš esmės šie karai yra jos rankų darbas.

sṛṣṭi-sthiti-pralaya-sādhana-śaktir ekā
(„Brahma-saṁhita“ 5.44)

Norėdami įsiteikti deivei Kālī arba Durgai *asurai* rengia joms prašmatnias apeigas, bet, kai savo darbais jie peržengia visas leistinas ribas, deivės Kālī kantrybė išsenka ir ji ima juos visus iš eilės žudyti. *Asurai* nesupranta Viešpaties Śivos energijų, todėl linkę garbinti Kālī (arba Durgą) arba patį Viešpatį Śivą dėl materialių gėrybių. „Bhagavad-gītos“ (7.15) žodžiais, jie nelinkę atsiduoti Kṛṣṇai, nes yra demoniškos prigimties:

na māṁ duṣkṛtino mūḍhāḥ prapadyante narādhamāḥ
māyayāpahṛta-jñānā āsuraṁ bhāvam āśritāḥ

Ant Viešpaties Śivos pečių guli pavojingos pareigos, nes jam tenka naudotis deivės Kālī (Durgos) paslaugomis. Viename iš gerai žinomų deivės Kālī atvaizdų, jai po kojų guli Viešpats Śiva. Tai reiškia, kad kartais Viešpačiui Śivai tenka kristi deivei Kālī po kojų, kad ji liautųsi naikinusi *asurus.* Viešpats Śiva valdo nepaprastai galingą materialiąją energiją (deivę Durgą), todėl natūralu, kad Viešpaties Śivos garbintojai labai praturtėja. Jei garbintojas laikosi Viešpaties Śivos nurodymų, jis pelno įvairias materialias gėrybes, o Viešpaties Viṣṇu garbintojai *vaiṣṇavai* materialia prasme vis labiau skursta, nes Viešpats Viṣṇu nevilioja savo garbintojų materialiais turtais ir nenori, kad *vaiṣṇavai* jiems vergautų. Pasak „Bhagavad-gītos“ (10.10), širdyje glūdintis Viešpats Viṣṇu dovanoja Savo bhaktams išmintį:

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie ištikimai su meile Man tarnauja, Aš dovanoju išmintį, kuri atveda juos pas Mane.“

Taigi Viešpats Viṣṇu nušviečia Savo bhaktui protą, kad jis padėtų jam eiti keliu, vedančiu namo, atgal pas Dievą. Kadangi bhaktas neturi materialios nuosavybės, jis nepakliūva deivės Kālī (arba Durgos) valdžion.

Be to, materialiajame pasaulyje Viešpats Śiva valdo *tamo-guṇą* (neišmanymą). Šventraščių žodžiais, Jo energija – deivė Durgā laiko visas gyvąsias esybes neišmanymo tamsybėse (*yā devī sarva-bhūteṣu nidra-rūpaṁ saṁsthitā*). Ir Viešpats Brahmā, ir Viešpats Śiva yra Viešpaties Viṣṇu įsikūnijimai. Tačiau Viešpats Brahmā kuria visatą, o Viešpats Śiva, pasitelkęs į pagalbą savo materialiąją energiją – deives Kālī ir Durgą, ją naikina. Neatsitiktinai pastarajame posme sakoma, kad Viešpatį Śivą visur lydi jo nuožmios energijos (*śaktyā ghorayā*). Tokia tikroji Viešpaties Śivos padėtis.

19 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
प्रचेतसः पितुर्वाक्यं शिरसादाय साधवः ।
दिशं प्रतीचीं प्रययुस्तपस्यादृतचेतसः ॥१९॥

maitreya uvāca
pracetasaḥ pitur vākyaṁ śirasādāya sādhavaḥ
diśaṁ pratīcīṁ prayayus tapasy ādṛta-cetasaḥ

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau; *pracetasaḥ* – visi karaliaus Prācīnabarhio sūnūs; *pituḥ* – tėvo; *vākyam* – žodžius; *śirasā* – ant galvos; *ādāya* – priėmę; *sādhavaḥ* – visi doringi; *diśam* – kryptimi; *pratīcīm* – vakarų; *prayayuḥ* – iškeliavo; *tapasi* – askezėse; *ādṛta* – rimtai priėmę; *cetasaḥ* – širdyje.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Garbusis Vidura, doringi Prācīnabarhio sūnūs labai rimtai priėmė tėvo žodžius ir nulenkę galvas prieš jo valią paklusniai patraukė į vakarus.

Komentaras: Šio posmo žodis *sādhavaḥ* (doringas, gerai besielgiantis) labai reikšmingas, ypač mūsų laikais. Jis kilo iš žodžio *sādhu.* Idealus *sādhu* yra tas, kuris tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui be paliovos. Prācīnabarhio sūnūs posme pavadinti *sādhavaḥ,* nes jie paklusniai vykdė tėvo valią. Tėvas, karalius ir dvasinis mokytojas yra Aukščiausiojo Dievo Asmens atstovai, todėl juos reikia gerbti ne mažiau kaip Aukščiausiąjį Viešpatį. Tėvo, dvasinio mokytojo ir valdovo pareiga – vadovauti savo globotiniams taip, kad ilgainiui jie taptų besąlygiškai ištikimais Viešpaties bhaktais. Tai vyresniųjų pareiga, o jų globotinių pareiga – nuosekliai

ir besąlygiškai vykdyti jų valią. Svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *śirasā* (ant galvų). Pracetai „nešė tėvo paliepimą ant galvų“, kitaip sakant, buvo pasiryžę įvykdyti jo valią.

20 TEKSTAS

ससमुद्रमुप विस्तीर्णमपश्यन् सुमहत्सरः ।
महन्मन इव स्वच्छं प्रसन्नसलिलाशयम् ॥२०॥

sa-samudram upa vistīrṇam apaśyan sumahat saraḥ
mahan-mana iva svaccham prasanna-salilāśayam

sa-samudram – beveik prie vandenyno; *upa* – daugiau ar mažiau; *vistīrṇam* – labai platų ir ilgą; *apaśyan* – jie pamatė; *su-mahat* – labai didelį; *saraḥ* – vandens telkinį; *mahat* – didžios sielos; *manaḥ* – protas; *iva* – kaip; *su-accham* – skaidrų; *prasanna* – džiaugsmingi; *salila* – vandenyje; *āśayam* – radę prieglobstį.

Keliaudami į vakarus Pracetai priėjo platų kaip vandenynas ežerą. Jo paviršius buvo ramus kaip didžios sielos protas, o jo gelmėse nardė laimingi ir taikūs gyviai.

Komentaras: Sa-samudra reiškia „prie jūros“. Ežeras, kurį pamatė Pracetai, buvo panašus į įlanką, nes tyvuliavo greta jūros. Žodis *upa* (tarsi) vartojamas daugeliu reikšmių. Pavyzdžiui, jis eina žodžio *upapati* priešdėliu (tarsi vyras); *upapati* – vyro vaidmenį atliekantis meilužis. Be to, *upa* gali reikšti „daugiau“, „mažiau“ arba „arčiau“. Iš to plaukia, kad vandens telkinys, kurį Pracetai išvydo, galėjo būti plati įlanka arba ežeras. Vandens paviršius šiame ežere buvo lygus kaip stalas. Jis nebangavo kaip jūra ar vandenynas. Jo vanduo buvo skaidrus ir tyras, kaip didžios sielos protas. Didžiomis sielomis vadinami *jñāniai, yogai* ir bhaktai (tyri Viešpaties tarnai). Tačiau tyrų Viešpaties tarnų labai reta. Tarp *yogų* ir *jñānių* yra nemažai didžių sielų, tačiau tikrai iškili siela – tyras savo sielą patikėjęs Viešpaties valiai bhaktas yra itin retas (*sa mahātmā sudurlabhāḥ,* BG 7.19). Bhaktas yra susikaupęs, jo mintis rami, jo nekankina troškimai, todėl jis visada išlieka *anyābhilāṣitā-śūnyam*: vienintelis jo troškimas – tarnauti Kṛṣṇai, būti Jo asmeniniu tarnu, draugu, tėvu, motina arba mylimąja. Kadangi bhaktas bendrauja su Kṛṣṇa, jis yra ramus savo dvasia.

Svarbu ir tai, kad vandens telkinio gyventojai jautėsi saugūs ir atrodė laimingi. Bhakto mokiniai randa dvasios ramybę ir jų neblaško materialaus gyvenimo bangos, nes jie kreipėsi globos į didžią sielą.

Dažnai materialusis pasaulis vadinamas neišmanymo vandenynu. Neišmanymo vandenyne niekada nesibaigia audros. Didžio bhakto protas platus kaip vandenynas ar didelis ežeras, tačiau jo paviršiuje tvyro ramybė. „Bhagavad-gītā“ (2.41) sako: *vyavasāyātmikā buddhir ekeha kuru-nandana.* Niekas neišmuš iš pusiausvyros žmogaus, kurio protas sutelktas į tarnystę Viešpačiui. Ši mintis kartojama ir kitame „Bhagavad-gītos“ tekste (6.22): *yasmin sthito na duḥkhena guruṇāpi vicālyate.* Net su baisiausiomis negandomis susidūręs bhaktas vis tiek išlieka ramus ir nepraranda dvasios pusiausvyros. Taigi dvasinę ramybę suranda tiktai tie, kurie kreipiasi globos į didžią sielą, iškilų bhaktą. „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 19.149) rašoma: *kṛṣṇa-bhakta – niṣkāma, ataeva 'śānta.'* Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas spinduliuoja ramybe, nes kitaip nei *yogai, karmiai* ir *jñāniai* jis neturi troškimų. Galima paprieštarauti, kad bhaktai irgi turi troškimų, jie nori sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Tačiau šis troškimas neaudrina bhakto proto. Bhaktas nori sugrįžti namo, pas Dievą, tačiau niekada nepraranda savitvardos. Taigi pastarajame posme vartojamas žodis *mahan-manaḥ* liudija, kad vandens telkinys, kurį išvydo Pracetai, buvo tylus ir ramus kaip iškilaus bhakto protas.

21 TEKSTAS

नीलरक्तोत्पलाम्भोजकह्लारेन्दीवराकरम् ।
हंससारसचक्राह्वकारण्डवनिकूजितम् ॥२१॥

nīla-raktotpalāmbhoja- kahlārendīvarākaram
haṁsa-sārasa-cakrāhva- kāraṇḍava-nikūjitam

nīla – mėlynas; *rakta* – raudonas; *utpala* – lotosas; *ambhaḥ-ja* – gimęs iš vandens; *kahlāra* – kita lotoso rūšis; *indīvara* – dar viena lotoso rūšis; *ākaram* – šaltinis; *haṁsa* – gulbės; *sārasa* – gervės; *cakrāhva* – ančių rūšis; *kāraṇḍava* – paukščių rūšis; *nikūjitam* – kur girdėjosi jų trelės.

Milžiniškame ežere vešėjo įvairūs lotosai. Vieni jų buvo mėlyni, kiti – raudoni, vieni lotosai išsiskleisdavo naktį, kiti – dieną, o treti, taip pat ir indīvaros lotosas, – vakare. Lotosų buvo tiek daug, kad pats ežeras atrodė

neišsenkamas šių gėlių šaltinis. Tad nenuostabu, kad ežero pakrantėse įsikūrė pulkai gulbių, gervių, cakravākų, kāraṇḍavų ir kitų nuostabių vandens paukščių.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *ākaram* (šaltinis): jis liudija, kad tvenkinys, kurį išvydo Pracetai, buvo savotiška lotosų aukso kasykla. Vieni lotosai skleidėsi dieną, kiti – naktį, treti – vakare, jie buvo skirtingų spalvų ir pavadinimų. Šis ramus ir tykus ežeras buvo apaugęs lotosais, o jo pakrantėse gyveno kilmingi paukščiai: gulbės, *cakravākos, kāraṇḍavos* – nuostabios jų trelės teikė ežerui, atsivėrusiam prieš Pracetų akis, ypatingą žavesį. Paukščiai, bitės, medžiai ir t.t., kaip ir žmonės yra veikiami trijų materialiosios gamtos *guṇų.* Viską šiame pasaulyje galima suskirstyti į tris kategorijas pagal trijų materialiosios gamtos *guṇų* poveikį. Tokie kilmingi paukščiai kaip gulbės ir gervės, besimėgaujančios tyru ežero vandeniu ir skabančios lotosus, iš tolo nepanašūs į varnas, kurios mieliau kapstosi šiukšlyne. Lygiai taip pat ir žmones veikia skirtingos materijos *guṇos,* vienus veikia neišmanymas ir aistra, kitus – dorybė. Materialusis pasaulis labai įvairus ir toje pačioje gyvųjų būtybių kategorijoje galima matyti pačius įvairiausius tos rūšies atstovus. Taigi, šio lotosais apaugusio ežero pakrantėse, džiaugdamiesi ežero atmosfera gyveno kilmingų rūšių paukščiai.

22 TEKSTAS

मत्तभ्रमरसौस्वर्यहृष्टरोमलताङ्घ्रिपम् ।
पद्मकोशरजो दिक्षु विक्षिपत्पवनोत्सवम् ॥२२॥

matta-bhramara-sausvarya- hṛṣṭa-roma-latāṅghripam
padma-kośa-rajo dikṣu vikṣipat-pavanotsavam

matta – apsvaigusios; *bhramara* – kamanės; *sau-svarya* – garsiu dūzgimu; *hṛṣṭa* – džiaugsmingai; *roma* – plaukai ant kūno; *latā* – vijokliai; *aṅghripam* – medžiai; *padma* – lotoso žiedas; *kośa* – apyžiedis; *rajaḥ* – šafranas; *dikṣu* – visomis kryptimis; *vikṣipat* – barstomas; *pavana* – oras; *utsavam* – šventė.

Ežero pakrantėse augo įvairūs medžiai, jų kamienais vijosi lianos, o aplink juos būriais dūzgė apsvaigusios kamanės. Medžiai, regis, su malonumu klausėsi melodingo kamanių dūzgimo, o nuo lotosų žiedų į orą

kilo šafrano spalvos žiedadulkių debesys. Rodės, kad ežere vyksta tikra šventė.

Komentaras: Medžiai ir lianos taip pat yra gyvosios būtybės. Kai ant jų rinkdamos žiedadulkes tupia kamanės, šios gyvosios būtybės labai džiaugiasi, o vėjas naudodamasis proga nešioja šafrano spalvos lotoso žiedadulkių debesis. Šį vaizdą papildo lygiu vandens paviršiumi slystančių gulbių klyksmai. Pracetams pasirodė, kad virš ežero tvyrojo nesibaigiančios šventės nuotaika. Sprendžiant iš šių posmų, Pracetai priėjo Śivaloką, kuri, *śāstrų* liudijimu, stūkso Himalajų papėdėje.

23 TEKSTAS

तत्र गान्धर्वमाकर्ण्य दिव्यमार्गमनोहरम् ।
विसिस्म्यू राजपुत्रास्ते मृदङ्गपणवाद्यनु ॥२३॥

tatra gāndharvam ākarṇya divya-mārga-manoharam
visismyū rāja-putrās te mṛdaṅga-paṇavādy anu

tatra – ten; *gāndharvam* – muzikos garsus; *ākarṇya* – girdėdami; *divya* – dieviškus; *mārga* – simetriškus; *manaḥ-haram* – melodingus; *visismyuḥ* – jie apstulbo; *rāja-putrāḥ* – visi karaliaus Barhiṣato sūnūs; *te* – visi jie; *mṛdaṅga* – būgnai; *paṇava* – litaurai; *ādi* – visi kartu; *anu* – visuomet.

Karaliaus sūnūs labai nustebo ūmai išgirdę džiugų būgnų tratėjimą, litaurų gausmą ir kitų melodingų muzikos instrumentų garsus.

Komentaras: Ežeras buvo nusėtas lotoso žiedais, jo pakrantėse virė gyvenimas, o virš vandens skambėjo nuostabios melodijos. Ar šį vaizdą galima lyginti su ta monotoniška, negyva tuštuma, apie kurią svajoja impersonalistai? Iš tikrųjų gyvosios būtybės skirtis – pasiekti tobulumą (*sac-cid-ānandą*), t.y. amžinatvę, palaimą ir žinojimą. Impersonalistai neigia margą kūrinijos įvairovę, todėl negali patirti transcendentinės palaimos. Taigi klajonės Pracetus atvedė į Viešpaties Śivos buveinę. Paprastai impersonalistai garbina Viešpatį Śivą, tačiau Viešpaties Śivos buveinė toli gražu nėra monotoniška dykvietė. Kad ir kur patektų žmogus – į Viešpaties Śivos, Viṣṇu ar Viešpaties Brahmos planetą – visur jis pamatys įvairove trykštantį gyvenimą, kuriuo džiaugiasi absoliutaus žinojimo ir palaimos būvį pasiekusios gyvosios būtybės.

24–25 TEKSTAI

तर्ह्येव सरसस्तस्मान्निष्क्रामन्तं सहानुगम् ।
उपगीयमानममरप्रवरं विबुधानुगैः ॥२४॥

तप्तहेमनिकायाभं शितिकण्ठं त्रिलोचनम् ।
प्रसादसुमुखं वीक्ष्य प्रणेमुर्जातकौतुकाः ॥२५॥

tarhy eva sarasas tasmān niṣkrāmantaṁ sahānugam
upagīyamānam amara- pravaraṁ vibudhānugaiḥ

tapta-hema-nikāyābhaṁ śiti-kaṇṭhaṁ tri-locanam
prasāda-sumukhaṁ vīkṣya praṇemur jāta-kautukāḥ

tarhi – tą akimirką; *eva* – tikrai; *sarasaḥ* – iš vandens; *tasmāt* – iš ten; *niṣkrāmantam* – pakylantį; *saha-anugam* – su didžių sielų palyda; *upagīyamānam* – sekėjų šlovinamą; *amara-pravaram* – vyriausiąjį iš pusdievių; *vibudha-anugaiḥ* – paskui kurį sekė palydovai; *tapta-hema* – lydytas auksas; *nikāya-ābham* – kūno bruožai; *śiti-kaṇṭham* – melsva pasmakrė; *tri-locanam* – su trimis akimis; *prasāda* – gailestingas; *su-mukham* – gražus veidas; *vīkṣya* – išvydę; *praṇemuḥ* – pagarbiai nusilenkė; *jāta* – kilo; *kautukāḥ* – apstulbinti to, kas nutiko.

Pracetams nusišypsojo sėkmė. Jie išvydo vyriausiąjį iš pusdievių Viešpatį Śivą, pakylantį iš vandens kartu su savo palyda. Jo oda žėrėjo lydytu auksu, pasmakrė buvo melsva, o gailestingas trijų akių žvilgsnis krito ant jį apsupusių ir garbinančių tarnų, dainių bei muzikantų. Išvydę Viešpatį Śivą apstulbinti Pracetai kaip mat puolė prie viešpaties lotosinių pėdų, reikšdami jam savo pagarbą.

Komentaras: Žodis *vibudhānugaiḥ* reiškia, kad Viešpatį Śivą visur lydi aukštutinių planetų gyventojai, *gandharvai* ir *kinnarai.* Šie puikūs dainiai ir muzikantai šlovina Viešpatį Śivą nuo aušros lyg sutemos. Paprastai Viešpats Śiva vaizduojamas akinamai baltos odos, tačiau sprendžiant iš šio posmo, ji yra lydyto aukso spalvos. Už Viešpaties Śivos gailestingumą ir dorybes jį pelnytai vadina „Āśutoṣa“. Pusdievių prielankumą laimėti nėra paprasta, tačiau Viešpačiui Śivai lengvai įtinka net pats žemiausias iš žmonių. Tereikia nusilenkti jam ir paaukoti belo medžio lapų. „Āśutoṣos“ vardas reiškia, kad Viešpačiui Śivai nesunku įtikti.

Paprastai Viešpaties Śivos malonės siekia svajojantys apie materialią

gerovę. Viešpaties Śivos gailestingumui nėra ribų, jis lengva ranka dovanoja savo sekėjam viską, ko jie prašo. Dažnai jo atlaidumu pasinaudoja demonai ir prašo palaiminimų, kurie kelia pavojų kitiems. Pavyzdžiui, Vṛkāsura gavo iš Viešpaties Śivos galią žudyti vos palietęs aukos galvą. Viešpats Śiva labai dosnus savo garbintojams, tačiau bėda ta, kad klastingi demonai dažnai pasinaudoja jo palaiminimais netinkamai. Taip nutiko ir minėtu atveju – gavęs palaiminimą Vṛkāsura tuoj pat ištiesė ranką, norėdamas paliesti Śivos galvą. Viešpaties Viṣṇu garbintojai niekada neprašo tokių malonių, o ir Pats Viešpats Viṣṇu dovanoja Savo bhaktams tik tokias galias, kurios niekuo negresia pasauliui.

26 TEKSTAS

स तान् प्रपन्नार्तिहरो भगवान्धर्मवत्सलः ।
धर्मज्ञान् शीलसम्पन्नान् प्रीतः प्रीतानुवाच ह ॥२६॥

sa tān prapannārti-haro bhagavān dharma-vatsalaḥ
dharma-jñān śīla-sampannān prītaḥ prītān uvāca ha

saḥ – Viešpats Śiva; *tān* – jiems; *prapanna-ārti-haraḥ* – tas, kuris išvaduoja iš įvairiausių pavojų; *bhagavān* – viešpats; *dharma-vatsalaḥ* – tas, kuriam labai patinka religijos principai; *dharma-jñān* – tie, kurie gerai išmano religiją; *śīla-sampannān* – nepriekaištingo elgesio; *prītaḥ* – patenkintas; *prītān* – mandagumu ir švelnumu; *uvāca* – kalbėjosi su jais; *ha* – praeityje.

Būdamas taurių ir doringų žmonių globėjas, Viešpats Śiva negalėjo atsidžiaugti Pracetais. Neslėpdamas prielankumo karalaičiams Viešpats Śiva kreipėsi į juos tokiais žodžiais.

Komentaras: Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Viṣṇu, arba Kṛṣṇą, vadina *bhakta-vatsala.* Pastarajame posme Viešpats Śiva pavadintas *dharma-vatsala.* Savaime suprantama, *dharma-vatsalos* epitetas visų pirma skirtas tiems, kurie ištikimai laikosi religijos priesakų. Dėl to niekas nesiginčija. Tačiau šie du žodžiai turi ir kitą prasminį atspalvį. Kartais Viešpačiui Śivai tenka turėti reikalų su aistrų ir neišmanymo užvaldytais žmonėmis. Jie paprastai nėra itin religingi ar doringi ir laikosi religijos normų tiktai tuo atveju, jei dėl vienokių ar kitokių materialių malonių imasi garbinti Viešpatį Śivą. Viešpats Śiva negaili palaiminimų, jei mato, kad jo garbintojas laikosi religijos priesakų. Prācīnabarhio sūnūs Pracetai buvo taurios prigimties žmonės ir nesunkiai pelnė Viešpaties Śivos prielankumą. Žinodamas,

kad karalaičiai yra *vaiṣṇavų* atžalos, Viešpats Śiva kreipėsi į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį su tokia malda.

27 TEKSTAS

श्रीरुद्र उवाच
यूयं वेदिषदः पुत्रा विदितं वश्चिकीर्षितम् ।
अनुग्रहाय भद्रं व एवं मे दर्शनं कृतम् ॥२७॥

śrī-rudra uvāca
yūyaṁ vediṣadaḥ putrā viditaṁ vaś cikīrṣitam
anugrahāya bhadraṁ va evaṁ me darśanaṁ kṛtam

śrī-rudraḥ uvāca – Viešpats Śiva tarė; *yūyam* – visi jūs; *vediṣadaḥ* – karaliaus Prācīnabarhio; *putrāḥ* – sūnūs; *viditam* – žinodamas; *vaḥ* – jūsų; *cikīrṣitam* – ketinimus; *anugrahāya* – norėdamas suteikti jums malonę; *bhadram* – tegul sėkmė niekad nenusigręžia nuo jūsų; *vaḥ* – visi jūs; *evam* – taip; *me* – su manimi; *darśanam* – susitikimą; *kṛtam* – jūs atlikote.

Viešpats Śiva tarė: O Prācīnabarhio sūnūs, tegul sėkmė niekad nenusigręžia nuo jūsų. Aš žinau jūsų ketinimus, todėl apsireiškiau jums, norėdamas suteikti savo malonę.

Komentaras: Sprendžiant iš šių žodžių, Viešpats Śiva numanė apie karalaičių ketinimus. Griežta asketizmo praktika jie norėjo pelnyti Viešpaties Viṣṇu prielankumą. Tai sužinojęs Viešpats Śiva, kaip skaitysime kitame posme, labai apsidžiaugė. Tai reiškia, kad panoręs tapti Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktu ir Jam tarnauti žmogus pelno Viešpaties Śivos ir kitų pusdievių palaiminimus. Taigi Viešpaties bhaktui nereikia atskirai ieškoti pusdievių prielankumo. Garbindamas Aukščiausiąjį Viešpatį bhaktas pelno visų pusdievių malonę, jam nėra reikalo kreiptis į pusdievius, prašant materialių gėrybių, nes juo patenkinti pusdieviai patys dovanoja jam viską, ko jam trūksta. Pusdieviai yra Viešpaties tarnai ir visada pasiryžę padėti bhaktui. Štai kodėl Śrīla Bilvamaṅgala Ṭhākura rašo, kad pati išvadavimo deivė pasirengusi tarnauti tyram Viešpaties bhaktui, o ką jau kalbėti apie materialias malones dalinančius pusdievius. Visi pusdieviai ieško progos pasitarnauti Viešpaties Kṛṣṇos bhaktui, todėl jam nėra reikalo prašyti materialių malonių ir išvadavimo. Praktikuodamas atsidavimo tarnystę bhaktas pasiekia transcendentinį būvį ir užsitarnauja visas tas malones, kurias jam gali suteikti *dharma, artha, kāma* ir *mokṣa.*

28 TEKSTAS

यः परं रंहसः साक्षात्त्रिगुणाज्जीवसंज्ञितात् ।
भगवन्तं वासुदेवं प्रपन्नः स प्रियो हि मे ॥२८॥

yaḥ paraṁ raṁhasaḥ sākṣāt tri-guṇāj jīva-saṁjñitāt
bhagavantaṁ vāsudevaṁ prapannaḥ sa priyo hi me

yaḥ – kiekvienas; *param* – transcendentinio; *raṁhasaḥ* – valdovo; *sākṣāt* – tiesiogiai; *tri-guṇāt* – trijų materialiosios gamtos *guṇų* atžvilgiu; *jīva-saṁjñitāt* – gyvųjų esybių, vadinamų *jīvomis; bhagavantam* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *vāsudevam* – Kṛṣṇai; *prapannaḥ* – atsidavęs; *saḥ* – jis; *priyaḥ* – labai brangus; *hi* – be abejonės; *me* – man.

Viešpats Śiva kalbėjo toliau: Tas, kuris atsidavė materialiosios gamtos ir gyvųjų esybių valdovui – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai, yra man be galo brangus.

Komentaras: Viešpats Śiva posme sako, kas paskatino jį apsireikšti karalaičiams. Jis apsireiškė todėl, kad karalaičiai buvo Viešpaties Kṛṣṇos bhaktai. „Bhagavad-gītoje“ (7.19) pasakyta:

bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate
vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ

„Daugybę kartų išgyvenęs gimimą ir mirtį, išties išmintingas žmogus atsiduoda Man, nes suvokia, kad esu visų priežasčių priežastis, kad esu visa būtis. Tokia didi siela itin reta.“

Paprastam žmogui laimė išvysti Viešpatį Śivą, kaip ir tyrą Vāsudevos – Kṛṣṇos tarną tenka labai retai, nes šiame pasaulyje retas kuris besąlygiškai atsiduoda Aukščiausiajam Viešpačiui (*sa mahātmā sudurlabhaḥ*). Vadinasi, Viešpats Śiva apsireiškė Pracetams neatsitiktinai, o todėl, kad jie buvo besąlygiškai atsidavę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Vāsudevai. Vāsudevos vardas paminėtas ir įžanginėje „Śrīmad-Bhāgavatam“ mantroje: *oṁ namo bhagavate vāsudevāya.* Vāsudeva – tai aukščiausioji tiesa, todėl Viešpats Śiva garsiai skelbia, kad jam brangus kiekvienas Viešpačiui Vāsudevai ištikimas žmogus, kiekvienas nuoširdus Viešpaties Kṛṣṇos tarnas. Viešpatį Vāsudevą – Kṛṣṇą garbina ne tik paprastos gyvosios esybės, bet ir Viešpats Śiva, Viešpats Brahmā bei kiti pusdieviai: *yaṁ brahmā-varuṇendra-rudra-marutaḥ stuvanti divyaiḥ stavaiḥ* (Bhāg. 12.13.1). Kṛṣṇą garbina Viešpats

Brahmā, Viešpats Śiva, Varuṇa, Indra, Candra ir visas pusdievių panteonas, Jį garbina ir bhaktai. Kṛṣṇos sąmonę pasirinkęs žmogus yra brangus kiekvienam, kuris gilinasi į Kṛṣṇos sąmonę. Pusdieviai irgi ieško žmonių, kurių atsidavimas Viešpačiui Vāsudevai yra nuoširdus. Kadangi Pracetai buvo ištikimi Vāsudevai, Viešpats Śiva pats panoro su jais susitikti.

„Bhagavad-gītoje“ Viešpats Vāsudeva – Kṛṣṇa pavadintas Puruṣottama. Kṛṣṇa yra tikrasis džiaugsmo subjektas (*puruṣa*) ir Aukščiausiasis Asmuo (*uttama*). Iš Jo kyla ir *prakṛti* ir *puruṣa.* Trijų materialiosios gamtos *guṇų* veikiama gyvoji esybė trokšta pavergti materialiąją gamtą, tačiau, iš esmės kalbant, ji nėra *puruṣa* (džiaugsmo subjektas). Gyvosios esybės priklauso *prakṛti* kategorijai. Taip jos apibūdintos „Bhagavad-gītoje“: *apareyam itas tv anyāṁ prakṛtiṁ viddhi me parām.* Taigi *jīva* (gyvoji esybė) iš esmės yra *prakṛti* – Aukščiausiojo Viešpaties ribinė energija. Tačiau, kol jos sąlytis su materialiąja energija nenutrūksta, ji stengiasi viešpatauti materialiajame pasaulyje. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (15.7):

mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati

„Sąlygoto pasaulio gyvosios esybės yra amžinos Mano dalelytės. Sąlygotas gyvenimas verčia jas nuožmiai grumtis su šešiomis juslėmis, kurių viena – protas.“

Mėgindamos įtvirtinti savo dominavimą materialiajame pasaulyje gyvosios esybės nuožmiai kovoja už būtį. Kova dėl malonumų atima iš gyvosios esybės tiek daug jėgų, kad iš esmės ji negali džiaugtis materialiosios gamtos teikiamomis galimybėmis. Todėl gyvoji esybė šventraščiuose kartais vadinama *prakṛti,* arba *jīva,* pažymint, kad ji priklauso Viešpaties ribinei energijai. Trijų materialiosios gamtos *guṇų* surakintą gyvąją esybę vadina *jīva-saṁjñita.* Egzistuoja dviejų tipų gyvosios esybės: *kṣara* ir *akṣara. Kṣara* – tai tos būtybės, kurios nužengia į materialų pasaulį ir tampa jo vergėmis, o *akṣaros* – tai laisvos gyvosios būtybės. Didžioji dalis gyvųjų esybių gyvena dvasiniame pasaulyje ir priklauso *akṣaros* kategorijai. Jos egzistuoja Brahmano – tyros dvasinės būties lygiu ir skiriasi nuo materialiosios gamtos *guṇų* valdomų būtybių.

Viešpats Kṛṣṇa – Vāsudeva yra tiek *kṣarų,* tiek *akṣarų* valdovas. Neatsitiktinai „Bhagavad-gītoje“ (15.18) Jis pavadintas Puruṣottama. Impersonalistai įrodinėja, kad Vāsudeva yra beasmenis Brahmanas, nors iš tikrųjų, pasak „Bhagavad-gītos“ (14.27), beasmenis Brahmanas yra pavaldus Kṛṣṇos aspektas: *brahmaṇo hi pratiṣṭhāham.* Tai, kad Kṛṣṇa yra beasmenio Brahmano šaltinis, patvirtina ir „Brahma-saṁhitā“ (5.40): *yasya*

prabhā prabhavato jagadaṇḍa-koṭi. Beasmenis Brahmanas – tai Kṛṣṇos kūno skleidžiamas švytėjimas, kuriame plauko begalinė daugybė visatų. Taigi Vāsudeva – Kṛṣṇa visais atžvilgiais yra Aukščiausiasis Viešpats, ir Viešpats Śiva džiaugiasi tais, kurie besąlygiškai atsiduoda Viešpačiui Kṛṣṇai. Paskutiniame „Bhagavad-gītos“ skyriuje (18.66) Viešpats Kṛṣṇa sako norįs, kad visos gyvosios būtybės atsiduotų Jam: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja.*

Pastarajame posme prasminiu požiūriu pažymėtinas žodis *sākṣāt* (betarpiškai). Nemaža dalis „bhaktų“ iš esmės yra *karmiai* ir *jñāniai,* nes jie tiesiogiai negarbina Viešpaties Kṛṣṇos. Kartais *karmiai* aukoja savo darbo vaisius (*karmārpaṇam*) Viešpačiui Vāsudevai. Šis aukos aktas traktuotinas kaip karminė veikla, nes *karmiai* laiko Viešpatį Viṣṇu vienu iš pusdievių, lygiaverčių Viešpačiui Śivai ir Viešpačiui Brahmai. Sutapatindami Viešpatį Viṣṇu su pusdieviais, jie įrodinėja, kad garbinti pusdievius yra tas pats, kas garbinti Vāsudevą. Pastarasis posmas paneigia jų teiginius. Jei jie atitiktų tikrovę, Viešpats Śiva būtų pasakęs, kad galima garbinti bet kurį Viešpatį: Śivą, Vāsudevą, Viṣṇu ar Brahmą. Tačiau Viešpats Śiva to nesako, nes pats lenkiasi Vāsudevai ir kiekvienas Vāsudevos garbintojas pelno Śivos prielankumą. Apie tai pastarajame posme jis sako labai aiškiai. Taigi Viešpaties Kṛṣṇos bhaktą Viešpats Śiva vertina labiau už savo paties garbintoją.

29 TEKSTAS

स्वधर्मनिष्ठः शतजन्मभिः पुमान्
विरिञ्चतामेति ततः परं हि माम् ।
अव्याकृतं भागवतोऽथ वैष्णवं
पदं यथाहं विबुधाः कलात्यये ॥२९॥

sva-dharma-niṣṭhaḥ śata-janmabhiḥ pumān
viriñcatām eti tataḥ paraṁ hi mām
avyākṛtaṁ bhāgavato 'tha vaiṣṇavaṁ
padaṁ yathāhaṁ vibudhāḥ kalātyaye

sva-dharma-niṣṭhaḥ – tas, kuris seka savo *dharma,* t.y. vykdo nustatytąsias pareigas; *śata-janmabhiḥ* – šimtą gyvenimų; *pumān* – gyvoji esybė; *viriñcatām* – Viešpaties Brahmos postą; *eti* – pelno; *tataḥ* – po to; *param* – aukščiau; *hi* – tikrai; *mām* – pasiekia mane; *avyākṛtam* – nenukrypdamas; *bhāgavataḥ* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *atha* – todėl;

vaiṣṇavam – tyras Viešpaties bhaktas; *padam* – padėtį; *yathā* – kaip; *aham* – aš; *vibudhāḥ* – pusdieviai; *kalā-atyaye* – po materialiojo pasaulio žūties.

Kas šimtą gyvenimų deramai vykdo visas nustatytąsias pareigas, tas gali užimti Brahmos postą. Pasiekęs dar aukštesnį lygį, jis gali tapti vienu artimiausių Viešpaties Śivos palydovų. Tyras bhaktas, patikėjęs savo sielą Viešpačiui Kṛṣṇai – Viṣṇu, keliauja tiesiai į dvasines planetas. Viešpats Śiva ir kiti pusdieviai į jas patenka tiktai po materialiojo pasaulio žūties.

Komentaras: Pastarasis posmas pasakoja apie aukščiausią evoliucijos proceso pakopą. *Vaiṣṇavų* poetas Jayadeva Gosvāmis rašo: *pralaya-payodhi-jale dhṛtavān asi vedam.* Pažvelkime į evoliucijos procesą nuo visatos sunaikinimo momento (*pralayos*), kai visatoje kilo tvanas. Šiame etape egzistuoja tiktai žuvys ir kiti vandens gyvūnai. Vykstant evoliucijos procesams vandens gyventojai virsta augalais, medžiais ir t.t. Jie, savo ruožtu, pavirsta vabzdžiais ir ropliais, kurie vėliau tampa paukščiais, gyvūnais, žmonėmis ir pagaliau civilizuotais žmonėmis. Civilizuotas žmogus – tai evoliucijos proceso tarpinė grandis, nes nuo jos prasideda dvasinė gyvosios būtybės raida. Pastarajame posme sakoma, kad civilizuotoje visuomenėje veikia *sva-dharmos* principas, t.y. jos nariai priklauso tam ar kitam luomui pagal veiklos pobūdį ir asmens savybes (*sva-dharma-niṣṭhaḥ*). Šią mintį kartoja „Bhagavad-gītā“ (4.13):

cātur-varṇyaṁ mayā sṛṣṭaṁ guṇa-karma-vibhāgaśaḥ

„Aš suskirsčiau visuomenę į keturis luomus pagal tris materialiosios gamtos *guṇas* ir susijusią su jomis veiklą.“

Civilizuotoje visuomenėje egzistuoja keturi luomai: brahmanai, *kṣatriyai, vaiśyai* ir *śūdros,* ir kiekvienas žmogus turi sąžiningai vykdyti savo nustatytąsias pareigas. Posmas sako: *sva-dharma-niṣṭhaḥ.* Nesvarbu, kokia žmogaus socialinė padėtis – ar jis yra brahmanas, *kṣatriyas, vaiśyas,* ar *śūdra.* Bet kuris jų, jei jis supranta savo vietą visuomenėje ir tinkamai vykdo nustatytąsias pareigas, yra civilizuotas žmogus. Priešingu atveju, jis niekuo nesiskiria nuo gyvūnų. Posme sakoma, kad kiekvienas, vykdantis nustatytąsias pareigas (*sva-dharmą*) šimtą gyvenimų (pavyzdžiui, jei brahmanas šimtą gyvenimų vykdo brahmano pareigas), užsitarnauja teisę gyventi Brahmalokoje, Viešpaties Brahmos planetoje. Be to, ten, kur ribojasi dvasinis ir materialusis pasauliai, egzistuoja Śivalokos planeta, dar vadinama Sadāśivaloka. Kai Brahmalokos gyventojas pasiekia dar aukštesnę dvasinės raidos pakopą, jis keliauja į Sadāśivaloką, o dar patobulėjęs patenka į Vaikuṇṭhalokas. Vaikuṇṭhalokos – tai tikslas, kurio siekia

kiekviena gyvoji būtybė, net patys pusdieviai, tačiau patekti į Vaikuṇṭhalokas tegali materialios naudos neieškantis, nesavanaudiškas bhaktas. Pasak „Bhagavad-gītos“ (8.16), net ir Brahmalokoje gyvoji būtybė neišvengia materialių kančių (*ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna*). Netvirta yra net Śivalokos gyventojų padėtis, nes Śivalokos planeta yra tarp materialiojo ir dvasinio pasaulių. Tik patekusieji į Vaikuṇṭhaloką pasiekia aukščiausią tobulumą ir sėkmingai užbaigia evoliucijos procesą (*mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate*). Kitaip sakant, pastarajame posme Viešpats Śiva sako, kad kiekvienas aukštai organizuotos sąmonės žmogus turi pažadinti savyje Kṛṣṇos sąmonę ir tik tada pasitraukęs iš kūno jis pateks į Vaikuṇṭhaloką arba Kṛṣṇaloką. *Tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti so 'rjuna* (BG 4.9.). Bhaktas, kuris galutinai išsiugdė Kṛṣṇos sąmonę ir kurio netraukia Brahmaloka, Śivaloka ir kitos *lokos* (planetos), keliauja tiesiai į Kṛṣṇaloką (*mām eti*). Tai yra aukščiausias gyvenimo tobulumas ir evoliucijos proceso kulminacija.

30 TEKSTAS

अथ भागवता यूयं प्रियाः स्थ भगवान् यथा ।
न मद्भागवतानां च प्रेयानन्योऽस्ति कर्हिचित् ॥३०॥

atha bhāgavatā yūyaṁ priyāḥ stha bhagavān yathā
na mad bhāgavatānāṁ ca preyān anyo 'sti karhicit

atha – todėl; *bhāgavatāḥ* – bhaktai; *yūyam* – jūs visi; *priyāḥ* – labai brangūs man; *stha* – esate; *bhagavān* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *yathā* – kaip; *na* – nei; *mat* – aš; *bhāgavatānām* – bhaktams; *ca* – taip pat; *preyān* – labai brangus; *anyaḥ* – kiti; *asti* – yra; *karhicit* – kada nors.

Jūs esate Viešpaties bhaktai ir nusipelnėte būti garbinami kaip Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Žinau, kad būtent dėl šios priežasties ir mane bhaktai gerbia, dėl to esu jiems brangus. Bhaktams aš esu pats brangiausias.

Komentaras: Vaiṣṇavānāṁ yathā śambhuḥ: Viešpats Śiva yra geriausias bhaktas. Todėl visi Viešpaties Kṛṣṇos bhaktai sykiu yra ir Śivos garbintojai. Vṛndāvanoje stūkso Viešpaties Śivos šventykla Gopīśvara. *Gopės* garbino ne tik Viešpatį Śivą, bet ir deivę Kātyāyanī (Durgą), tačiau ją garbino tenorėdamos pelnyti Viešpaties Kṛṣṇos prielankumą. Viešpaties Kṛṣṇos bhaktai niekada neišdrįs menkinti Viešpaties Śivos, jie gerbia Viešpatį Śivą kaip patį iškiliausią Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktą. Todėl

garbindamas Śivą bhaktas neprašo jo materialių malonių, jis prašo, kad Viešpats Śiva padėtų jam pelnyti Kṛṣṇos malonę. „Bhagavad-gītoje“ (7.20) sakoma, kad pusdieviai paprastai garbinami viliantis materialaus atlygio. *Kāmais tais tair hṛta-jñānāḥ.* Materialūs troškimai verčia lenktis pusdieviams, tačiau bhaktas niekada negarbina pusdievio iš savanaudiškų paskatų, nes jų neturi. Būtent tuo ir skiriasi *asurų* ir bhaktų požiūris į Viešpatį Śivą. Viešpatį Śivą garbinantys *asurai* gauna iš jo malonių, kurias panaudoja ne pagal paskirtį ir galų gale žūva nuo išvadavimą dovanojančio Aukščiausiojo Dievo Asmens rankos.

Viešpats Śiva yra iškilus Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas, todėl myli visus Aukščiausiojo Viešpaties bhaktus. Śiva prisipažino Pracetams, kad aukštai vertina juos už atsidavimą Viešpačiui. Viešpats Śiva geraširdis ir maloningas ne tik Pracetams: jis labai brangina visus Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktus. Maža to, Viešpats Śiva rodo jiems ne mažesnę pagarbą nei Pačiam Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Aukščiausiojo Viešpaties bhaktai laiko Viešpatį Śivą pačiu brangiausiu Viešpaties Kṛṣṇos bhaktu. Lenkdamiesi Viešpačiui Śivai jie nelaiko Śivos antruoju Dievu. Viena iš *nāma-aparādhų* – kartoti Haros (Śivos) vardą laikant jį lygiaverčiu Hari vardui. Bhaktams nevalia užmiršti, kad Viešpats Viṣṇu yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, o Viešpats Śiva tėra Jo bhaktas. Bhaktas gerbtinas nemažiau už Aukščiausiąjį Viešpatį, o kartais jis nusipelno dar didesnės pagarbos. Kartais Viešpatį Śivą garbindavo ir Pats Viešpats Rāma, Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Taigi jei Pats Viešpats lenkia galvą prieš bhaktą, ar gali jam neparodyti pagarbos kiti bhaktai? Štai kokios išvados peršasi skaitant pastarąjį posmą. Viešpats Śiva dovanoja malones *asurams* nenorėdamas pažeisti nusistovėjusių taisyklių. Bet iš tikrųjų jis vertina ir myli tik tuos, kurie visa savo širdimi yra atsidavę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

31 TEKSTAS

इदं विविक्तं जप्तव्यं पवित्रं मङ्गलं परम् ।
निःश्रेयसकरं चापि श्रूयतां तद्वदामि वः ॥३१॥

idaṁ viviktaṁ japtavyaṁ pavitraṁ maṅgalaṁ param
niḥśreyasa-karaṁ cāpi śrūyatāṁ tad vadāmi vaḥ

idam – tą; *viviktam* – labai, tam tikrą; *japtavyam* – kurią derėtų nuolat kartoti; *pavitram* – labai tyrą; *maṅgalam* – išganingą; *param* – transcendentišką; *niḥśreyasa-karam* – itin palankią; *ca* – taip pat; *api* – tikrai; *śrūyatām* – prašau, paklausykite; *tat* – tai; *vadāmi* – ką pasakysiu; *vaḥ* – jums.

O dabar ištarsiu mantrą, kuri yra ne tik transcendentiška, tyra ir išganinga, bet ir geriausia malda kiekvienam, kuris siekia aukščiausiojo gyvenimo tikslo. Labai įdėmiai paklausykite.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *viviktam.* Viešpaties Śivos maldų negalima laikyti sektantiškomis. Jo maldos alsuoja slaptinga išmintimi, ir kiekvienas, kuris linki sau gera ir svajoja pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą, teįsiklauso į Viešpaties Śivos pamokymus ir Jo pavyzdžiu tešlovina Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

32 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इत्यनुक्रोशहृदयो भगवानाह ताञ्छिवः ।
बद्धाञ्जलीन् राजपुत्रान्नारायणपरो वचः ॥३२॥

maitreya uvāca
ity anukrośa-hṛdayo bhagavān āha tāñ chivaḥ
baddhāñjalīn rāja-putrān nārāyaṇa-paro vacaḥ

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya toliau kalbėjo; *iti* – taip; *anukrośa-hṛdayaḥ* – labai maloningas; *bhagavān* – viešpats; *āha* – tarė; *tān* – Pracetams; *śivaḥ* – Viešpats Śiva; *baddha-añjalīn* – kurie stovėjo maldingai sudėję rankas; *rāja-putrān* – karaliaus sūnums; *nārāyaṇa-paraḥ* – Viešpats Śiva, didis Nārāyaṇos bhaktas; *vacaḥ* – žodžius.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Iš savo besąlyginės malonės iškilusis Viešpats Śiva, didis Viešpaties Nārāyaṇos bhaktas, ėmė melstis, o karaliaus sūnūs klausėsi jo maldingai sudėję rankas.

Komentaras: Viešpats Śiva pats panoro susitikti su karaliaus sūnumis, juos palaiminti ir suteikti jiems malonę. Jis pats ištarė *mantrą,* kad ji įgytų dar daugiau dvasinių galių, ir paliepė karaliaus sūnums (*rāja-putroms*) kartoti *mantrą* paskui jį. Iškilaus bhakto lūpomis ištarta *mantra* įgyja dar daugiau dvasinės jėgos. Hare Kṛṣṇa *mahā-mantra* turi didžiulę poveikio jėgą, tačiau įšventinimo metu mokinys turi išgirsti ją iš dvasinio mokytojo lūpų, nes dvasinio mokytojo lūpomis ištarta *mantra* kur kas veiksmingesnė. Viešpats Śiva nurodė karaliaus sūnums atidžiai jos klausytis, nes neatidus klausymasis yra laikomas įžeidimu.

33 TEKSTAS

श्रीरुद्र उवाच
जितं त आत्मविद्वर्यस्वस्तये स्वस्तिरस्तु मे ।
भवताराधसा राद्धं सर्वस्मा आत्मने नमः ॥३३॥

śrī-rudra uvāca
jitaṁ ta ātma-vid-varya- svastaye svastir astu me
bhavatārādhasā rāddhaṁ sarvasmā ātmane namaḥ

śrī-rudraḥ uvāca – Viešpats Śiva tarė; *jitam* – šlovė; *te* – Tau; *ātma-vit* – suvokusių savąjį „aš“; *varya* – geriausias; *svastaye* – teikiančiam gėrį; *svastiḥ* – palankumas; *astu* – tebūnie; *me* – man; *bhavatā* – Tavo valia; *ārādhasā* – visų tobuliausiųjų; *rāddham* – vertas garbinimo; *sarvasmai* – Aukščiausioji Siela; *ātmane* – Aukščiausiajai Sielai; *namaḥ* – lenkiuosi.

Viešpats Śiva kreipėsi į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį su tokia malda: Būki pašlovintas, o Aukščiausiasis Viešpatie! Tu iškiliausias tarp dvasiškai susivokusių sielų. Beribis yra Tavo gerumas tiems, kurie suvokia savo dvasinę prigimtį, tad būki gailestingas ir man. Tu šlovintinas Savo absoliučiais, nepriekaištingais, visų teisingiausiais pamokymais. Tu – Supersiela, todėl lenkiuosi Tau, kuris esi aukščiausia gyvoji būtybė, ir reiškiu Tau savo didžiausią pagarbą.

Komentaras: Kai Viešpaties įkvėptas bhaktas meldžiasi, pirmiausia jis pašlovina Viešpatį: „Būki pašlovintas, o Viešpatie!“ Viešpats yra garbinamas už tai, kad yra viršiausioji tarp dvasiškai susivokusių sielų. Vedos („Kaṭha Upaniṣada“ 2.2.13) sako: *nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām* – Dievo Asmuo yra aukščiausioji ir viršiausioji tarp gyvųjų būtybių. Gyvųjų būtybių yra įvairių rūšių, vienos jų gyvena materialiajame, kitos – dvasiniame pasaulyje. Dvasiniame pasaulyje gyvenančiai gyvajai būtybei yra žinoma jos tapatybė, nes dvasiniame pasaulyje gyvoji esybė niekada neužmiršta esanti amžina Viešpaties tarnaitė. Todėl visos dvasiniame pasaulyje gyvenančios gyvosios būtybės amžinai su meile tarnauja Viešpačiui, nes suvokia iškilią Aukščiausiosios Būtybės padėtį ir savo priklausomybę nuo Jos. Taigi tarp dvasiškai susivokusių sielų Viešpats iškyla kaip visų tobuliausia aukščiausioji siela: *nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām.* Kai individualioji siela visu aiškumu suvokia, kad Viešpats yra Aukščiausioji Būtybė, ji pelno amžiną laimę. Neveltui šiame posme Viešpats Śiva maldoje prašo, kad Viešpaties malone jis niekada neprarastų to, ką turi.

Aukščiausiasis Viešpats yra visų tobuliausias, ir štai Viešpats žada Savo garbintojui, kad jis pasieks tobulumą. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) sakoma: *mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca.* Supersielos pavidalu Viešpats glūdi visų širdyse ir iš ypatingo prielankumo Savo bhaktam Savo pamokymais padeda toliau dvasiškai tobulėti. Kam Savo pamokymais padeda visų tobuliausia gyvoji būtybė, tas niekada neišklys iš tiesos kelio. Šią mintį patvirtina „Bhagavad-gītā“ (10.10): *dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te.* Viešpats visada pasiryžęs padėti tyram bhaktui, pamokyti jį, kad tarnaudamas Viešpačiui jis tobulėtų dvasiniame kelyje. Aukščiausiasis Viešpats duoda gyvajai būtybei nurodymus įsikūnijęs *sarvātma* (Supersiela), todėl reikšdamas Jam savo pagarbą Viešpats Śiva taip sako: *sarvātmā ātmane namaḥ.* Individualiąją sielą vadina *ātma.* Viešpatį taip pat vadina *ātma* arba Paramātma. Viešpats glūdi visų gyvųjų būtybių širdyse, būtent todėl Jį garbina ir vadina aukščiausiąja *ātma.* Apie tai kalbama ir Kuntī maldose („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.8.20):

tathā paramahaṁsānāṁ munīnām amalātmanām
bhakti-yoga-vidhānārthaṁ kathaṁ paśyema hi striyaḥ

Viešpats visada pasiryžęs pamokyti *paramahaṁsas,* geriausius iš Savo bhaktų, kurie visiškai apsivalė nuo materijos sutepties. Viešpats visada padeda tyriems Savo tarnams pamokymais ir rūpinasi, kad jie neišklystų iš atsidavimo tarnystės kelio. Ši mintis kartojama ir *ātmārāmos ślokoje* (SB 1.7.10):

ātmārāmāś ca munayo nirgranthā apy urukrame
kurvanty ahaitukīṁ bhaktim ittham-bhūta-guṇo hariḥ

Ātmārāmos epitetas skirtinas tiems, kurie siekia dvasinio tobulumo ir prarado bet kokį susidomėjimą materialiu pasauliu. Tokios dvasiškai susivokusios sielos paprastai esti dviejų kategorijų: impersonalistai ir Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktai. Beje, kai impersonalistai susidomi transcendentinėmis Viešpaties savybėmis, Jo Asmeniu, jie taip pat tampa bhaktais. Kitaip sakant, šis posmas iš esmės sako, kad Viešpats Śiva norėjo amžinai likti Aukščiausiojo Dievo Asmens Vāsudevos bhaktu. Tolimesni posmai byloja, kad Viešpačiui Śivai, kitaip nei impersonalistams, niekada nekyla noras susilieti su Aukščiausiuoju Viešpačiu, su Jo būtimi. Maža to, Viešpats Śiva mano, kad jei jam nusišypsos sėkmė, jis visada atsimins, jog Viešpats yra Aukščiausioji Būtybė. Suvokusiam, kad Viešpats yra Aukščiausioji Būtybė, yra aišku, kad kitos gyvosios būtybės, tarp ir jų Viešpats Śiva, Viešpats Brahmā bei kiti pusdieviai, yra Aukščiausiojo Viešpaties tarnai.

34 TEKSTAS

नमः पङ्कजनाभाय भूतसूक्ष्मेन्द्रियात्मने ।
वासुदेवाय शान्ताय कूटस्थाय स्वरोचिषे ॥३४॥

namaḥ paṅkaja-nābhāya bhūta-sūkṣmendriyātmane
vāsudevāya śāntāya kūṭa-sthāya sva-rociṣe

namaḥ – lenkiuosi Tau; *paṅkaja-nābhāya* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, iš kurio bambos išauga lotosas; *bhūta-sūkṣma* – juslių objektų; *indriya* – juslių; *ātmane* – šaltiniui; *vāsudevāya* – Viešpačiui Vāsudevai; *śāntāya* – kurio ramybė nesutrikdoma; *kūṭa-sthāya* – nekintančiam; *sva-rociṣe* – aukščiausiajai šviesai.

O Viešpatie, pasaulis radosi kartu su lotosu, kuris išaugo iš Tavo bambos. Tu esi aukščiausias juslių ir juslių objektų valdovas. Tu – visa persmelkiantis Vāsudeva. Tavo ramybė nedrumsčiama, Tavo būtis nutvieksta vidinės šviesos ir Tavęs netrikdo šešių rūšių pokyčiai.

Komentaras: Įsikūnijęs Garbhodakaśāyī Viṣṇu pavidalu Viešpats ilsisi išsitiesęs kosminiame Garbhos vandenyne, iš Jo bambos išauga lotosas, lotoso žiede gimsta Viešpats Brahmā ir ima kurti materialų pasaulį. Taigi Aukščiausiasis Dievo Asmuo Garbhokaśāyī Viṣṇu yra materialių juslių organų ir juslių objektų šaltinis. Kadangi Viešpats Śiva laiko save materialiojo pasaulio kūriniu, jo jusles valdo aukščiausiasis kūrėjas. Šventraščiuose Aukščiausias Viešpats kartais vadinamas Hṛṣīkeśa (juslių valdovu). Taip Viešpats vadinamas būtent dėl to, kad Jis yra juslių ir juslių objektų kūrėjas. Kitaip sakant, tai reiškia, kad Jis valdo mūsų jusles ir iš Savo malonės suteikia mums galimybę tarnauti juslių valdovui. Gyvendama materialiajame pasaulyje sąlygota gyvoji esybė kovoja dėl būties, jos juslės ieško materialių malonumų. Tačiau, jei Aukščiausiasis Dievo Asmuo parodo gyvajai esybei Savo malonę, jos juslės įsitraukia į tarnystę Viešpačiui. Viešpats Śiva nori tarnauti Viešpačiui amžinai, kad niekad netaptų materialių juslių auka ir galėtų atsiriboti nuo teršiamo materialiosios energijos poveikio. Visa persmelkiančio Viešpaties Vāsudevos malone Jo padedami mes galime įtraukti savo jusles į atsidavimo tarnystę ir veikti taip pat kryptingai, kaip tai daro Viešpats.

Svarbi reikšmė tenka šio posmo eilutei *śāntāya kūṭa-sthāya sva-rociṣe.* Nors Viešpats nužengia į materialų pasaulį, materialaus gyvenimo audros negali sutrikdyti Jo ramybės. O štai sąlygotos sielos ramybę trikdo šešių

rūšių virsmai. Jas trikdo alkis, troškulys, sielvartas, iliuzija, senatvė ir artėjanti mirtis. Nors šie virsmai materialiajame pasaulyje gyvenančią sąlygotąją sielą labai veikia, Supersielos pavidalu įsikūnijusio Aukščiausiojo Dievo Asmens Vāsudevos ramybės jie negali sudrumsti. Neveltui šiame posme sakoma, kad Viešpaties ramybė amžina ir nesudrumsčiama (*kūṭa-sthāya*), nes Jis turi vidinių galių, kurios šiame posme apibūdintos žodžiu *sva-rociṣe.* Žodis *sva-rociṣe* reiškia, kad Viešpats viešpatauja transcendencijoje ir švyti Savo Paties vidine šviesa. Kitaip sakant, individualioji siela, nors ji sklando Aukščiausiojo švytėjime, yra be galo maža, todėl kartais nupuola į materialų pasaulį ir gyvena čia nelaisvės sąlygomis. O Viešpaties nevaržo jokie pančiai, tad posme Jis ir pavadintas nutviekstu žinojimo šviesos. Taigi kiekviena sąlygota siela materialioje visatoje gali pasiekti aukščiausiąjį tobulumą, jeigu kreipsis globos į Vāsudevą, kitaip sakant, praktikuos atsidavimo tarnystę.

35 TEKSTAS

सङ्कर्षणाय सूक्ष्माय दुरन्तायान्तकाय च ।
नमो विश्वप्रबोधाय प्रद्युम्नायान्तरात्मने ॥३५॥

saṅkarṣaṇāya sūkṣmāya durantāyāntakāya ca
namo viśva-prabodhāya pradyumnāyāntar-ātmane

saṅkarṣaṇāya – tam, kuris valdo jungimosi procesus; *sūkṣmāya* – subtiliems neišreikštiems materijos pradams; *durantāya* – nepranokstamam; *antakāya* – tam, kuris valdo irimo procesus; *ca* – taip pat; *namaḥ* – lenkiuosi; *viśva-prabodhāya* – tam, kuris valdo visatos augimą; *pradyumnāya* – Viešpačiui Pradyumnai; *antaḥ-ātmane* – Supersielai, glūdinčiai kiekvieno širdyje.

O Viešpatie, Tu – subtiliųjų materijos pradų šaltinis, Dievybė Saṅkarṣaṇa, valdanti jungimosi bei irimo procesus, ir sykiu Tu esi Viešpats Pradyumna, intelekto valdovas. Todėl, o Viešpatie, lenkiuosi Tau su giliausia pagarba.

Komentaras: Visatos egzistavimą užtikrina sujungiančioji Aukščiausiojo Viešpaties energija, dėl ko Jis vadinamas Saṅkarṣaṇos vardu. Mokslininkai materialistai atrado visuotinį traukos dėsnį, kuris reguliuoja jungimosi procesus, vykstančius materialiojoje energijoje, tačiau už šių procesų slypi tas, kuris gali nušluoti kosminį pasaulį visa naikinančia liepsna, kuri išsiveržia iš Jo burnos. Apie tai pasakoja vienuoliktas „Bhagavad-gītos“ skyrius,

kuriame aprašomas Viešpaties visatos pavidalas. Jungimosi procesų valdovas yra kartu ir šio pasaulio griovėjas. Griovimo darbui Jis pasitelkia savo visą naikinančią energiją. Saṅkarṣaṇa valdo jungimosi ir griovimo procesus, o Pradyumna – kitas Vāsudevos skleidinys – užtikrina visatos augimą ir tvarumą. Pažymėtinas posmo žodis *sūkṣmāya,* kuris liudija, kad grubiajame fiziniame kūne glūdi ir subtilusis kūnas, kurį sudaro protas, intelektas ir ego. Įsikūnijęs Vāsudeva, Aniruddha, Pradyumna ir Saṅkarṣaṇa Viešpats užtikrina tiek grubiųjų, tiek subtiliųjų materijos pradų, iš kurių sudarytas šis pasaulis, tvarumą. „Bhagavad-gītā“ prie grubiųjų materijos pradų priskiria žemę, vandenį, ugnį, orą ir eterį, o prie subtiliųjų – protą, intelektą ir ego. Šiuos pradus valdo Aukščiausiojo Viešpaties skleidiniai: Vāsudeva, Saṅkarṣaṇa, Pradyumna ir Aniruddha. Smulkiau apie tai kalba kitas posmas.

36 TEKSTAS

नमो नमोऽनिरुद्धाय हृषीकेशेन्द्रियात्मने ।
नमः परमहंसाय पूर्णाय निभृतात्मने ॥३६॥

namo namo ’niruddhāya hṛṣīkeśendriyātmane
namaḥ paramahaṁsāya pūrṇāya nibhṛtātmane

namaḥ – lenkiuosi Tau; *namaḥ* – vėl ir vėl lenkiuosi; *aniruddhāya* – Viešpačiui Aniruddhai; *hṛṣīkeśa* – juslių valdovui; *indriya-ātmane* – vadovaujančiam juslių veiklai; *namaḥ* – lenkiuosi Tau; *parama-haṁsāya* – aukščiausiajai tobulybei; *pūrṇāya* – aukščiausiajam pilnutiniam; *nibhṛta-ātmane* – esančiam anapus materialiojo pasaulio.

O Viešpatie, įsikūnijęs aukščiausiojo valdovo Aniruddhos pavidalu Tu valdai jusles ir protą. Todėl su didžiausia pagarba lenkiu prieš Tave savo galvą. Tave vadina Ananta ir Saṅkarṣaṇa, nes liepsna, išsiveržianti iš Tavo burnos, gali sunaikinti visą pasaulį.

Komentaras: Hṛṣīkeśendriyātmane. Protas vadovauja juslėms, o protui vadovauja Viešpats Aniruddha. Norint praktikuoti atsidavimo tarnystę, reikia sutelkti savo mintis į Kṛṣṇos lotosines pėdas. Neatsitiktinai Viešpats Śiva melsdamasis proto valdovui Aniruddhai prašo suteikti jam malonę ir padėti sutelkti protą į Viešpaties lotosines pėdas. „Bhagavad-gītoje“ (9.34) pasakyta: *man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru.* Atsidavimo tarnystė suponuoja, kad meditaciją praktikuojantis žmogus mintyse regi Viešpaties lotosines pėdas. Toliau „Bhagavad-gītoje“ (15.15)

sakoma: *mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca* – iš Viešpaties kyla atmintis, žinojimas ir užmarštis. Todėl pelnęs Viešpaties Aniruddhos prielankumą ir Jo padedamas bhaktas gali įtraukti protą į tarnystę Viešpačiui. Be to, posme kalbama apie tai, kad vienas iš Viešpaties Aniruddhos skleidinių yra Saulės dievas. Saulės dievas yra Viešpaties skleidinys, todėl ši Viešpaties Šivos malda skirta ir Saulės dievui.

Per keturis savo skleidinius (Vāsudevą, Saṅkarṣaṇą, Pradyumną ir Aniruddhą) Viešpats Kṛṣṇa kontroliuoja psichinius procesus: Jis valdo mūsų mintis, emocijas, troškimus ir poelgius. Savo maldoje Viešpats Šiva kreipiasi į Viešpatį Aniruddhą kaip į Saulės dievą, t.y. dievybę, valdančią fizinį kūną sudarančius išorinius materialius pradus. Tačiau Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura savo komentare rašo, kad žodis *paramahaṁsa* yra vienas ir iš Saulės dievui priskiriamų epitetų. Pastarajame posme Viešpats Šiva Saulės dievą vadina *nibhṛtātmane* turėdamas galvoje tą aplinkybę, kad jis užtikrina įvairių planetų gyvavimą reguliuodamas kritulių kiekį. Saulės dievas išgarina jūrų ir vandenynų vandenį, sutelkia jį debesyse ir drėkina juo sausumą. Kai lietaus iškrinta pakankamai, žemėje subręsta geras javų derlius, o jis yra pagrindinis visų planetų gyventojų maisto produktas. Be to, Saulės dievas posme pavadintas *pūrṇa* (visaverčiu), kadangi saulė niekada neužgęsta. Ištisus milijonus metų nuo to momento, kai buvo sukurtas pasaulis, Saulės dievas aprūpina visatą šiluma ir šviesa. *Paramahaṁsomis* vadina tuos, kurie nusiplovė materijos suteptį. Kai saulės šviesos pakanka, mūsų mintys yra skaidrios ir šviesios, kitaip sakant, Saulės dievas padeda gyvajai esybei savo mintimis pasiekti *paramahaṁsos* lygį. Todėl Viešpats Šiva maldoje Aniruddhai prašo suteikti jam malonę, kad jo mintys visada būtų skaidrios ir šviesios ir kad jis galėtų su atsidavimu Jam tarnauti. Ugnis sterilizuoja visas nešvarybes, lygiai taip ir Saulės dievas sunaikina bet kokias nešvarybes, visų pirma tas, kurios yra susikaupusios mūsų mintyse, ir taip padeda žmogui pasiekti dvasinio pažinimo pakopą.

37 TEKSTAS

स्वर्गापवर्गद्वाराय नित्यं शुचिषदे नमः ।
नमो हिरण्यवीर्याय चातुर्होत्राय तन्तवे ॥३७॥

svargāpavarga-dvārāya nityaṁ śuci-ṣade namaḥ
namo hiraṇya-vīryāya cātur-hotrāya tantave

svarga – į rojaus planetas; *apavarga* – kelias į išvadavimą; *dvārāya* – vartai; *nityam* – amžinai; *śuci-sade* – tyriausiam; *namaḥ* – lenkiuosi Tau; *namaḥ* –

lenkiuosi; *hiraṇya* – auksas; *vīryāya* – sėkla; *cātuḥ-hotrāya* – vediškuosius aukojimus, žinomus šiuo vardu; *tantave* – tam, kuris skleidžia.

O Viešpatie Aniruddha, būtent Tavo valia gyvosioms būtybėms atsiveria vartai į aukštutines planetų sistemas. Tu nurodai kelią į išvadavimą. Tu amžinai gyveni sutepties nepaliestoje gyvosios esybės širdyje. Lenkiuosi Tau su didžiausia pagarba. Tavo sėkla spindi auksu ir todėl pasivertęs ugnimi Tu padedi vykdyti vediškuosius aukojimus, pradedant cāturhotra. Todėl lenkiuosi ir reiškiu Tau savo pagarbą.

Komentaras: Svarga – tai aukštutinės rojaus planetų sistemos, o *apavarga* reiškia „išvadavimas“. Žmonės, kuriems imponuoja Vedų *karma-kāṇḍos* skyriuje aprašyta apeiginė praktika, iš esmės kalbant, yra trijų materialiosios gamtos *guṇų* valdžioje. Štai kodėl „Bhagavad-gītā“ sako, kad žmogus turi pakilti aukščiau karminės veiklos. Yra įvairių išvadavimo (*mukti*) formų, bet geriausia išvadavimo forma yra atsidavimo tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui. Taigi Viešpats Aniruddha tiesia pagalbos ranką ne tik pasinėrusiems į karminę veiklą, atverdamas jiems vartus į aukštutines planetų sistemas, bet ir bhaktams, kuriems jis padeda praktikuoti atsidavimo tarnystę, pasitelkęs į pagalbą Savo neišsenkamą energiją. Šiluma yra materialiosios energijos šaltinis, o įkvėpimas, kurį Viešpats Aniruddha siunčia bhaktui, yra tas energijos šaltinis, kuris padeda praktikuoti atsidavimo tarnystę.

38 TEKSTAS

नम ऊर्ज इषे त्रय्याः पतये यज्ञरेतसे ।
तृप्तिदाय च जीवानां नमः सर्वरसात्मने ॥३८॥

nama ūrja iṣe trayyāḥ pataye yajña-retase
tṛpti-dāya ca jīvānāṁ namaḥ sarva-rasātmane

namaḥ – aš pagarbiai lenkiuosi Tau; *ūrje* – tam, kuris patenkina Pitṛlokos gyventojų poreikius; *iṣe* – tam, kuris patenkina pusdievių poreikius; *trayyāḥ* – trijų Vedų; *pataye* – valdovui; *yajña* – aukojimai; *retase* – Mėnulio dievui; *tṛpti-dāya* – tam, kuris suteikia džiaugsmą visiems; *ca* – taip pat; *jīvānām* – gyvųjų esybių; *namaḥ* – aš lenkiuosi; *sarva-rasa-ātmane* – visa persmelkiančiai Supersielai.

O Viešpatie, Tu patenkini Pitṛlokos gyventojų ir visų pusdievių gyvybinius poreikius, Tu esi Mėnulio ir trijų Vedų valdovas. Lenkiuosi Tau

su didžiausia pagarba, nes Tu – pirminis šaltinis, iš kurio džiaugsmo semiasi visos gyvosios esybės.

Komentaras: Vos gimusi materialiajame pasaulyje gyvoji esybė, ypač jei ji yra žmogus, jau yra skolinga pusdieviams, šventiesiems ir paprastoms gyvosioms esybėms. *Śāstros* skelbia: *devarṣi-bhūtāpta-nṛṇāṁ pitṝṇām* – žmogus turi būti dėkingas savo protėviams, anapilin išėjusiems savo giminės nariams. Viešpats Śiva savo maldoje Viešpačiui Aniruddhai prašo suteikti jam jėgų išsivaduoti nuo visų skolų ir pareigų *pitoms,* pusdieviams, paprastoms gyvosioms esybėms bei šventiesiems, kad galėtų atsidėti Viešpaties tarnystei. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakyta:

devarṣi-bhūtāpta-nṛṇāṁ pitṝṇāṁ
na kiṅkaro nāyam ṛṇī ca rājan
sarvātmanā yaḥ śaraṇaṁ śaraṇyaṁ
gato mukundaṁ parihṛtya kartam
(SB 11.5.41)

Viešpaties tarnystei atsidėjęs žmogus yra atleidžiamas nuo skolų pusdieviams, šventiesiems, *pitoms,* protėviams ir t.t. Štai kodėl Viešpats Śiva savo maldoje Viešpačiui Aniruddhai prašo suteikti jam stiprybės išsivaduoti nuo visų skolų ir atsidėti vien Viešpaties tarnystei.

Mėnulio dievas Soma suteikia gyvajai esybei galimybę liežuviu justi maisto skonį. Viešpats Śiva prašo Viešpaties Aniruddhos suteikti jam stiprybės atsisakyti bet kokio maisto, išskyrus Viešpaties *prasādą.* Vienoje iš savo giesmių Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura sako, kad iš visų jutimo organų pats pavojingiausias žmogaus priešas yra liežuvis. Suvaldžius liežuvį nesunku suvaldyti ir kitus jutimo organus. Tačiau suvaldyti liežuvį tegali tas, kuris valgo tik *prasādą* – Viešpačiui aukotą maistą. Būtent šio palaiminimo Viešpats Śiva prašo Viešpaties Aniruddhos (*tṛpti-dāya*). Jis prašo Aniruddhos padėti jam pasitenkinti vien Viešpačiui paaukotu maistu (*prasāda*).

39 TEKSTAS

सर्वसत्त्वात्मदेहाय विशेषाय स्थवीयसे ।
नमस्त्रैलोक्यपालाय सह ओजोबलाय च ॥३९॥

sarva-sattvātma-dehāya viśeṣāya sthavīyase
namas trailokya-pālāya saha ojo-balāya ca

sarva – visa; *sattva* – būtis; *ātma* – siela; *dehāya* – kūnui; *viśeṣāya* – įvairovė; *sthavīyase* – materialiajam pasauliui; *namaḥ* – lenkiuosi; *trai-lokya* – trijų pasaulių; *pālāya* – saugotojas; *saha* – kartu su; *ojaḥ* – galia; *balāya* – stiprybe; *ca* – taip pat.

O Viešpatie, Tu – milžiniškas kosminis pavidalas, kuriame glūdi visų gyvųjų esybių kūnai. Tu – trijų pasaulių, o tuo pačiu proto, juslių, kūno ir gyvybės oro saugotojas. Todėl lenkiuosi Tau su didžiausia pagarba.

Komentaras: Lygiai kaip gyvosios esybės kūną sudaro milijonai ląstelių, bakterijų ir kitų mikroorganizmų, kosminį Aukščiausiojo Viešpaties kūną sudaro visų gyvųjų esybių kūnai. Viešpats Śiva reiškia savo pagarbą kosminiam pavidalui, kuriame glūdi visi kūnai, ir melsdamasis prašo Viešpaties, kad jie dalyvautų atsidavimo tarnystėje. Kadangi kūną sudaro jutimo organai, juos būtina įtraukti į atsidavimo tarnystę. Pavyzdžiui, uoslės jutimo organas, nosis, gali uosti Viešpaties lotosinėms pėdoms paaukotų gėlių aromatą, rankos – tvarkyti Jo šventyklą ir t.t. Viešpats, kaip gyvosios esybės gyvybės oro saugotojas, išties yra trijų pasaulių saugotojas. Todėl Jis gali paskatinti bet kurią gyvąją esybę sutelkti visas savo fizines ir psichines galias tikrajai pareigai vykdyti. Tai reiškia, kad kiekviena gyvoji esybė savo *prāṇa* (gyvybe), *artha* (turtais), intelektu ir žodžiu turi tarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Apie tai „Śrīmad-Bhāgavatam“ (10.22.35) taip pasakyta:

etāvaj janma-sāphalyaṁ dehinām iha dehiṣu
prāṇair arthair dhiyā vācā śreya-ācaraṇaṁ sadā

Net ir panorėjus tarnauti Viešpačiui to negalima padaryti negavus Viešpaties leidimo. Maldoje Aukščiausiajam Viešpats Śiva kreipiasi į įvairius Jo skleidinius, norėdamas parodyti gyvosioms esybėms, kaip teisingai praktikuoti atsidavimo tarnystę.

40 TEKSTAS

अर्थलिङ्गाय नभसे नमोऽन्तर्बहिरात्मने ।
नमः पुण्याय लोकाय अमुष्मै भूरिवर्चसे ॥४०॥

artha-liṅgāya nabhase namo 'ntar-bahir-ātmane
namaḥ puṇyāya lokāya amuṣmai bhūri-varcase

artha – prasmę; *liṅgāya* – atskleidžia; *nabhase* – dangui; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi; *antaḥ* – viduje; *bahiḥ* – ir išorėje; *ātmane* – sielai; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi; *puṇyāya* – doringa veikla; *lokāya* – kūrimui; *amuṣmai* – anapus mirties įtakos; *bhūri-varcase* – aukščiausiasis spindėjimas.

O Viešpatie, iš Tavęs kylantys transcendentiniai garsai pasklinda po visą pasaulį ir atskleidžia mums tikrąją būties prasmę. Tu esi visa aprėpianti erdvė viduje ir išorėje, aukščiausiasis doringos veiklos materialiajame pasaulyje ir už jo ribų tikslas. Lenkiuosi Tau su didžiausia pagarba.

Komentaras: Vedų liudijimai vadinami *śabda-brahma.* Daugelis pasaulio reiškinių nesuvokiami ribotomis juslėmis, tačiau autoritetingi garsiniai šventraščių liudijimai yra absoliutus pažinimo šaltinis. Vedas vadina *śabda-brahma,* kadangi jų tiesos įkūnija aukščiausiąjį žinojimą. Taip yra todėl, kad per *śabda-brahmą,* Vedas, į mus prabyla Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. *Śabda-brahmos* kvintesencija yra Hare Kṛṣṇos *mantros* garsai. Transcendentinius *mahā-mantros* garsus tariančiam žmogui atsiveria ir materialios, ir dvasinės tiesos. Hare Kṛṣṇa *mantra* tapati Aukščiausiajam Viešpačiui. Pasaulio pažinimas mums atsiveria per oru sklindančius garsus. Garsai gali būti ir materialūs, ir dvasiniai, tačiau pažinimas be garso neįmanomas. Vedose pasakyta: *antar bahiś ca tat sarvaṁ vyāya nārāyaṇaḥ sthitaḥ* – „Nārāyaṇa yra visa persmelkiantis, Jis egzistuoja visur ir anapus visko.“ Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (13.34):

yathā prakāśayaty ekaḥ kṛtsnaṁ lokam imaṁ raviḥ
kṣetraṁ kṣetrī tathā kṛtsnaṁ prakāśayati bhārata

„O Bharatos aini, kaip saulė nušviečia visatą, taip gyvoji esybė kartu su Supersiela sąmonės šviesa nušviečia visą kūną.“

Kitaip sakant, individualiosios sielos ir Supersielos sąmonė prasismelkia visur: ribota gyvosios esybės sąmonė nušviečia fizinį kūną, o aukščiausioji Viešpaties sąmonė – visą visatą. Fizinis kūnas turi sąmonę todėl, kad jame glūdi siela. Lygiai taip ir visata, visas jos mechanizmas darniai veikia todėl, kad joje glūdi Aukščiausioji Siela – Kṛṣṇa. *Mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram*: „O Kuntī sūnau, materialioji gamta veikia paklusdama Man, ir tai ji gimdo judančias ir nejudančias būtybes.“ (BG 9.10)

Todėl savo maldose Viešpats Śiva ir prašo Aukščiausiąjį Dievo Asmenį suteikti mums savo malonę, kad kartodami Hare Kṛṣṇa *mantrą* mes pažintume materialiojo ir dvasinio pasaulių esmę. Šiame kontekste svarbi reikšmė tenka žodžiui *amuṣmai,* nurodančiam tikslą, kurio turi siekti kiekviena į aukštutines planetų sistemas patekusi gyvoji būtybė. *Karmiai* (norintieji džiaugtis savo darbo vaisiais) patenka į aukštutines planetas, *jñāniai*

(monizmo filosofijos sekėjai), svajojantys apie susiliejimą su Aukščiausiuoju Viešpačiu arba įsiliejimą į Jo būtį, taip pat pasiekia savo išsvajotą tikslą, tačiau daugiausiai laimi su Viešpačiu trokštantys bendrauti bhaktai, kurie galų gale patenka į Vaikuṇṭhalokas arba į Goloką Vṛndāvaną. „Bhagavad-gītoje“ (10.12) Viešpats pavadintas tyriausiu iš tyriausiųjų (*pavitraṁ paramam*). Pastarasis posmas patvirtina šią mintį. Śukadeva Gosvāmis sako, kad vaikystėje kartu su Viešpačiu Kṛṣṇa žaidę piemenukai buvo nepaprastos gyvosios esybės. Tik nugyvenusi daugybę gyvenimų ir atlikusi daugybę doringų darbų gyvoji esybė užsitarnauja teisę betarpiškai bendrauti su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Kitaip sakant, susitikti su Viešpačiu tegali tie, kurie iki galo nusiplovė materialiąją suteptį, todėl Jį ir vadina tyriausiu iš tyriausiųjų.

41 TEKSTAS

प्रवृत्ताय निवृत्ताय पितृदेवाय कर्मणे ।
नमोऽधर्मविपाकाय मृत्यवे दुःखदाय च ॥४१॥

pravṛttāya nivṛttāya pitṛ-devāya karmaṇe
namo 'dharma-vipākāya mṛtyave duḥkha-dāya ca

pravṛttāya – polinkis; *nivṛttāya* – nenoras; *pitṛ-devāya* – Pitṛlokos valdovui; *karmaṇe* – karminės veiklos vaisiams; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi; *adharma* – bedievis; *vipākāya* – pasekmei; *mṛtyave* – mirčiai; *duḥkha-dāya* – įvairiausių kančių priežastis; *ca* – taip pat.

O Viešpatie, Tu dovanoji gyvosioms būtybėms jų doringos veiklos vaisius, Tu esi polinkis ir nenoras bei iš jų kylantys poelgiai. Tu esi bedievystės sukeltų kančių priežastis, taigi ir pati mirtis. Pagarbiai Tau lenkiuosi.

Komentaras: Viešpats, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, glūdi visų širdyse. Iš Jo kyla polinkis ir nenoras, būdingi kiekvienai gyvajai esybei. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (15.15):

sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca

„Aš esu visų gyvųjų būtybių širdyse, iš Manęs plaukia žinojimas, atmintis ir užmarštis.“

Aukščiausiasis Dievo Asmuo padeda *asurams* Jį užmiršti, o bhaktams – atsiminti. Nenoras gyvosios būtybės širdyje gimsta dėl Aukščiausiojo Dievo Asmens. „Bhagavad-gītoje“ (16.7) sakoma: *pravṛttiṁ ca nivṛttiṁ ca janā na*

vidur āsurāḥ – asurai nežino, kokia veikla jiems turėtų būti mėgstama, o kokia atstumtina. *Asurai* atmeta atsidavimo tarnystę, tačiau pasipriešinimą jai jų širdyse sukelia Aukščiausiasis Dievo Asmuo. *Asurai* nenori tarnauti Viešpačiui, ir Viešpats padeda jiems užmiršti, suteikdamas tam reikiamas psichines galias. Paprastai *karmiai,* pasak „Bhagavad-gītos“ (9.25), svajoja apie Pitṛloką: *yānti deva-vratā devān pitṝn yānti pitṛ-vratāḥ.* „Kas garbina pusdievius, tas gims tarp pusdievių, kas garbina protėvius, tas eis pas protėvius.“

Be to, svarbi reikšmė posme tenka žodžiui *duḥkha-dāya.* Jis liudija, kad neatsidavę Dievui žmonės amžinai sukasi gimimo ir mirčių sūkuryje ir patiria baisias kančias. Gyvosios būtybės likimą lemia jos veikla, kaip tik todėl *asurus* (nebhaktus) persekioja įvairios negandos.

42 TEKSTAS

नमस्त आशिषामीश मनवे कारणात्मने ।
नमो धर्माय बृहते कृष्णायाकुण्ठमेधसे ।
पुरुषाय पुराणाय साङ्ख्ययोगेश्वराय च ॥४२॥

namas ta āśiṣām īśa manave kāraṇātmane
namo dharmāya bṛhate kṛṣṇāyākuṇṭha-medhase
puruṣāya purāṇāya sāṅkhya-yogeśvarāya ca

namaḥ – pagarbiai lenkiuosi; *te* – Tau; *āśiṣām īśa* – o iškiliausias iš tų, kurie dovanoja palaiminimus; *manave* – aukščiausiam protui arba aukščiausiajam Manu; *kāraṇa-ātmane* – aukščiausiai visų priežasčių priežasčiai; *namaḥ* – pagarbiai lenkiuosi; *dharmāya* – Tam, kuris suvokia visos religijos esmę; *bṛhate* – iškiliausiajam; *kṛṣṇāya* – Kṛṣṇai; *akuṇṭha-medhase* – Tam, kurio mąstymo niekas neriboja; *puruṣāya* – Aukščiausiajai Asmenybei; *purāṇāya* – seniausiajam; *sāṅkhya-yoga-īśvarāya – sāṅkhya-yogos* principų meistrui; *ca* – ir.

O Viešpatie, Tu iškiliausias iš palaiminimus dovanojančių dievų. Tu – vyriausias ir svarbiausias iš visų džiaugsmo subjektų, didžiausias metafizinės filosofijos žinovas, nes esi visų priežasčių priežastis, Pats Viešpats Kṛṣṇa. Tu – svarbiausias religijos įstatymas, aukščiausias protas. Niekas neriboja Tavo mąstymo. Todėl lenkiuosi Tau su didžiausia pagarba.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *kṛṣṇāya akuṇṭha-medhase.* Sukūrę reliatyvumo teoriją šiuolaikiniai mokslininkai priėjo mąstymo galimybių ribas, tačiau faktiškai gyvosios būtybės protinę veiklą neišvengiamai riboja

laikas ir erdvė. Gyvąją esybę šventraščiai vadina *aṇu* (atomu), nes ji yra mažiausia Aukščiausiosios Sielos dalelytė, todėl jos smegenys yra mikroskopinio dydžio. Jos negali apimti beribio žinojimo. Tačiau tai nereiškia, kad Aukščiausiojo Dievo Asmens Kṛṣṇos smegenys irgi yra ribotos. Kṛṣṇos žodžių ir darbų neriboja nei laikas, nei erdvė. „Bhagavad-gītoje“ (7.26) Viešpats skelbia:

vedāhaṁ samatītāni vartamānāni cārjuna
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni māṁ tu veda na kaścana

„O Arjuna, Aš esu Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir žinau viską, kas vyko praeityje, vyksta dabar ir vyks ateityje. Aš pažįstu visas gyvąsias esybes, o Manęs nepažįsta niekas.“

Kṛṣṇa išmano viską, tačiau pažinti Kṛṣṇą tegali žmogus, kuriam Jis parodys Savo prielankumą. Todėl Kṛṣṇos ir Jo atstovo atžvilgiu reliatyvumo principas negalioja. Kṛṣṇos žodžiai absoliutūs ir tobuli, Jo žodžiai nėra reliatyvios tiesos. Visa, ką Jis ištaria, buvo vienodai teisinga praeityje, yra teisinga dabar ir bus teisinga ateityje. Tam, kuris aiškiai supranta, ką sako Kṛṣṇa, tiesa irgi nėra reliatyvi. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas pagrįstas „Bhagavad-gītā“ kokia ji yra, t.y. „Bhagavad-gītā“ tuo pavidalu, kuriuo ją paskelbė Pats Viešpats Kṛṣṇa, todėl šio judėjimo nariams tiesa nėra reliatyvi.

Be to, pastarajame posme Śiva vadina Viešpatį Kṛṣṇą *āśiṣām īśa.* Didieji šventieji, išminčiai ir pusdieviai teikia palaiminimus paprastoms gyvosioms esybėms, tačiau patys juos gauna iš Aukščiausiojo Dievo Asmens. Suteikti palaiminimus kitiems gali tik tas, kurį palaimino Pats Kṛṣṇa. Svarbi reikšmė tenka ir žodžiui *maname* (aukščiausiasis Manu). Aukščiausiasis iš Manu, apie kurį kalba Vedų raštai, yra Kṛṣṇos įsikūnijimas Svāyambhuva Manu. Visi Manu yra Kṛṣṇos įsikūnijimai, jiems Kṛṣṇa suteikė ypatingus įgaliojimus (*manvantara-avatāra*). Per vieną Brahmos dieną pasikeičia keturiolika Manu, per mėnesį – 420, per metus – 5 040, o per visą Brahmos gyvenimą – 504 000. Kadangi visi Manu vadovauja žmonijai, vadinasi, tikrais žmonijos vadovas yra Kṛṣṇa. Žodis *manave* gali reikšti ir „tobuliausia iš visų *mantrų*“. Mantra išvaduoja sąlygotąją sielą iš vergystės, todėl kartojantis Hare Kṛṣṇą mantrą: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare – išvadavimą pasieks nepaisant jokių gyvenimo aplinkybių.

Kāraṇātmane: viskam yra sava priežastis. Pastarasis posmas paneigia atsitiktinio pasaulio atsiradimo teoriją, kadangi kiekvienas reiškinys turi priežastį, apie atsitiktinumą negali būti ir kalbos. „Filosofai“ ir „mokslininkai“ negali atskleisti tikrųjų priežasčių, todėl ir kelia kvailą teoriją, pasak

kurios, pasaulis atsiranda atsitiktinai. „Brahma-saṁhitoje“ Kṛṣṇa pavadintas visų priežasčių priežastimi, todėl ir pastarajame posme Śiva Jį pavadina *kāraṇātmane.* Būtent Kṛṣṇa yra pirminė priežastis, būties šaknis ir sėkla. „Vedānta-sūtra“ (1.1.2) šią mintį formuluoja taip: *janmādy asya yataḥ.* Absoliuti Tiesa yra aukščiausioji bet kokio tapsmo priežastis.

Žodis *saṅkhyā-yogeśvarāya* tap pat labai prasmingas. „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa pavadintas Yogeśvara – visų mistinių galių meistru. Dievu laikytinas tik tas, kuris turi nesuvokiamų mistinių galių. Kali epochoje menkiausių mistinių galių turintys žmonės skelbiasi dievais, tačiau šiuos „dievus“ geriau tiktų vadinti kvailiais, nes tiktai Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa valdo visas mistines ir *yogos* galias. Populiarios mūsų laikais *sāṅkhya-yogos* sistemos įkūrėjas yra ateistas Kapila, bet gerokai prieš jį tikrąją *sāṅkhya-yogą* paskelbė kitas Kapila – Kṛṣṇos įsikūnijimas kaip Devahūti sūnus. *Sāṅkhya-yogos* pagrindus taip pat išdėstė dar vienas Kṛṣṇos įsikūnijimas Dattātreya. Taigi būtent Kṛṣṇa yra visų *sāṅkhya-yogos* mokymų pradininkas. Tai Jis suteikia mistines galias praktikuojantiems *yogą.*

Pažymėtinas posmo žodis *puruṣāya purāṇāya.* „Brahma-saṁhitoje“ Kṛṣṇa pavadintas *ādi-puruṣa,* pirminiu asmeniu ir pirminiu džiaugsmo subjektu. „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa dar vadinamas *purāṇa-puruṣos* (seniausiu asmeniu). Nors Kṛṣṇa pats seniausias, sykiu Jis yra ir pats jauniausias (*nava-yauvana*). Dar vienas svarbus žodis – *dharmāya.* Visus religijos įstatymus nustato Kṛṣṇa, tad neatsitiktinai pasakyta: *dharmaṁ tu sākṣād bhagavat-praṇītam.* (SB 6.3.19) Naujos religijos neįmanoma sukurti, nes religija jau egzistuoja: ją mums davė Pats Viešpats Kṛṣṇa. „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa atskleidžia tikrosios *dharmos* esmę ir prašo atmesti kitus religijos įstatymus ir priesakus. Tikroji *dharma* yra atsidavimas Viešpačiui visa širdimi. „Mahābhārata“ šią mintį formuluoja taip:

ye ca veda-vido viprā ye cādhyātma-vido janāḥ
te vadanti mahātmānaṁ kṛṣṇaṁ dharmaṁ sanātanam

Tikrasis *vipra* (Vedų žinovas), tas, kuris nuodugniai išstudijavo Vedas ir kuris suprato dvasinio gyvenimo prasmę, žino, kad jo *sanātana-dharma* – kalbėti apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Kṛṣṇą. Tokia šio posmo esmė. Taigi Viešpats Śiva moko mus *sanātana-dharmos* principų.

43 TEKSTAS

शक्तित्रयसमेताय मीढुषेऽहङ्कृतात्मने ।
चेतआकूतिरूपाय नमो वाचो विभूतये ॥४३॥

śakti-traya-sametāya mīḍhuṣe 'haṅkṛtātmane
ceta-ākūti-rūpāya namo vāco vibhūtaye

śakti-traya – trijų energijos rūšių; *sametāya* – šaltiniui; *mīḍhuṣe* – Rudrai; *ahaṅkṛta-ātmane* – savimanos šaltiniui; *cetaḥ* – žinojimo; *ākūti* – noro veikti; *rūpāya* – pavidalui; *namaḥ* – aš lenkiuosi; *vācaḥ* – garsui; *vibhūtaye* – įvairioms vertenybėms.

O Aukščiausiasis Viešpatie, Tu valdai veiksmo subjektą, jo jutimo organų darbą ir veiklos rezultatus (karmą). Kitaip sakant, Tu vadovauji jo kūnui, protui ir juslėms. Be to, Tu esi aukščiausiasis ego valdovas Rudra, žinių ir Vedų nustatytos veiklos šaltinis.

Komentaras: Gyvoji būtybė veikia paklusdama klaidingos savimonės diktatui. Todėl Viešpats Śiva stengiasi apvalyti savo klaidingą savimonę šaukdamasis Aukščiausiojo Dievo Asmens malonės. Kadangi Viešpats Śiva, arba Rudra, pats yra ego valdovas, jo maldoje slypi prašymas, kad Viešpats Savo malone jį apvalytų ir pažadintų jo tikrąjį ego. Žinoma, Viešpats Śiva dvasine prasme visada yra sąmoningas. Į Viešpatį su šia malda jis kreipiasi vardan mūsų gerovės. Impersonalistui grynasis ego – tai *ahaṁ brahmāsmi*: „Aš nesu fizinis kūnas, aš – dvasinė siela.“ Tačiau kai siela sugrįžta į savo prigimtinį būvį, ji imasi atsidavimo tarnystės veiksmų. Todėl Śiva maldoje prašo, kad savo protu ir kūnu tarnautų Aukščiausiajam Viešpačiui pagal Vedų nurodymus. Tik tokiu būdu galima apvalyti savąjį ego. *Cetaḥ* reiškia „žinojimas“. Kas nepažįsta tiesos, neišvengia klaidų. Tikrasis žinojimo šaltinis yra *vācaḥ,* garsas, tiksliau sakant, Vedų pamokymų *ślokų* garsai. Pastarajame posme vartojamas žodis *vācaḥ* reiškia Vedų garsus. Garsas yra kūrinijos šaltinis ir, jei garsinė vibracija yra gryna ir materijos nepaliesta, iš jos randasi absoliutus žinojimas ir veiksmas. Tai pasiekiama kartojant *mahā-mantrą* Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Viešpats Śiva pakartotinai meldžia Viešpatį padėti jam nepalenkiamai sekti Vedų nurodymais ir tokiu būdu išgryninti žinias, kurios leis jam apvalyti kūną, protą ir veiksmus. Viešpats Śiva meldžiasi Aukščiausiajam Dievo Asmeniui prašydamas, kad jo mintys, juslės ir žodžiai būtų susiję tik su atsidavimo tarnyste.

44 TEKSTAS

दर्शनं नो दिदृक्षूणां देहि भागवतार्चितम् ।
रूपं प्रियतमं स्वानां सर्वेन्द्रियगुणाञ्जनम् ॥४४॥

darśanaṁ no didṛkṣūṇāṁ dehi bhāgavatārcitam
rūpaṁ priyatamaṁ svānāṁ sarvendriya-guṇāñjanam

darśanam – vizija; *naḥ* – mūsų; *didṛkṣūṇām* – trokštančiam regėti; *dehi* – malonėk apreikšti; *bhāgavata* – bhaktams; *arcitam* – kurį jie garbina; *rūpam* – pavidalą; *priya-tamam* – brangiausią; *svānām* – Tavo bhaktų; *sarva-indriya* – visos juslės; *guṇa* – ypatybės; *añjanam* – labai džiuginantį.

O Viešpatie, aš noriu regėti Tave tokį, kokį Tave garbina mylimiausi Tavo bhaktai. Tu išsiskleidi daugybe pavidalų, bet aš noriu regėti Tave tuo pavidalu, kuriuo Tu mieliausias bhaktams. Būk maloningas, apreikšk man bhaktų garbinamą pavidalą, nes tik taip pasotinsiu savo jusles.

Komentaras: Śruti, arba *veda-mantroje,* sakoma, kad Aukščiausioji Absoliuti Tiesa yra *sarva-kāmaḥ sarva-gandhaḥ sarva-rasaḥ,* kitaip sakant, Aukščiausiasis Viešpats – tai *raso vai saḥ,* visų maloniausių savitarpio *rasų* (santykių) šaltinis. Žmogus turi jusles, kurios leidžia jam regėti, justi skonį, kvapus, lytėti ir t.t., ir visus juslinius poreikius galima patenkinti panaudojant jusles Viešpaties tarnystėje. *Hṛṣīkeṇa hṛṣīkeśa-sevanaṁ bhaktir ucyate:* „Bhakti – tai visų jutimo organų panaudojimas juslių valdovo Hṛṣīkešos tarnystėje.“(„Nārada-pañcarātra“) Tačiau materialių juslių neįmanoma įtraukti į Viešpaties tarnystę, todėl pirmiausia reikėtų atsikratyti materialios tapatybės. *Sarvopādhi-vinirmuktaṁ tatparatvena nirmalam.* Būtina atsikratyti klaidingos materialios tapatybės, kitaip sakant, klaidingo ego, ir tokiu būdu dvasiškai apsivalyti. Panaudojant jusles Viešpaties tarnystėje, galima įgyvendinti visus savo troškimus, patenkinti visus juslinius poreikius. Štai kodėl Viešpats Śiva sakosi norįs regėti Viešpatį tuo pavidalu, kuris yra nesuvokiamas budizmo filosofijos sekėjams.

Impersonalistai ir voidistai, nori jie to ar ne, taip pat mato Absoliutą, įsikūnijusį per formą. Budistų šventyklose stovi mediuojančio Budos statulos, tačiau jis garbinamas kitaip negu Viešpaties atvaizdai *vaiṣṇavų* šventyklose (pavyzdžiui, Rādhā-Kṛṣṇos, Sītā-Rāmos ir Lakṣmī-Nārāyaṇos atvaizdai). Skirtingų *sampradāyų* (*vaiṣṇavų* mokyklų) sekėjai garbina Viešpatį vis kitokiais pavidalais, vieni garbina Rādhā-Kṛṣṇą, kiti – Lakṣmī-Nārāyaṇą. Viešpats Śiva, kaip ir visi kiti bhaktai, nori išvysti Viešpatį būtent šiuo pavidalu. Pastarajame posme neatsitiktinai yra frazė *rūpaṁ priyatamaṁ svānām*: Viešpats Śiva nori regėti Viešpatį tokiu pavidalu, kuris yra mieliausias bhaktams. Ypatingai svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *svānām,* nes Aukščiausiasis Dievo Asmuo už vis labiausiai brangina bhaktus. *Jñānius, yogus* ir *karmius* Aukščiausiasis Viešpats vertina mažiau, nei bhaktus, nes, pavyzdžiui, *karmiai* nori paversti Viešpatį savo norų vykdyto-

ju, *jñāniai* nori Jį išvysti, kad galėtų su Juo susilieti, o *yogai* nori regėti širdyje glūdintį Jo dalinį įsikūnijimą Paramātmą, ir tik bhaktai svajoja išvysti tobuliausią iš visų Jo pavidalų. „Brahma-saṁhitoje“ (5.30) pasakyta:

veṇuṁ kvaṇantam aravinda-dalāyatākṣaṁ
barhāvataṁsam asitāmbuda-sundarāṅgam
kandarpa-koṭi-kamanīya-viśeṣa-śobhaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Aš lenkiuosi Govindai, pirmapradžiam Viešpačiui, nepranokstam fleitininkui. Viešpaties akys nuostabios tarsi išsiskleidusio lotoso lapeliai, Jo galvą puošia povo plunksnos, o nuostabus melsvas kūnas panašus į debesį prieš lietų. Nepaprastas Jo žavesys pavergia milijonų Kupidonų širdis.“ Būtent šiuo pavidalu Viešpats Śiva nori išvysti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Kitaip sakant, jis nori regėti Viešpatį tokį, koks Jis apsireiškia bhaktams (*bhāgavatoms*). Taigi Viešpats Śiva nori išvysti tobuliausią Viešpaties pavidalą, o ne tą, kuriuo Jis apsireiškia impersonalistams ir budistams. Nors Viešpats visada išlieka Savimi, kad ir kokiu pavidalu apsireikštų (*advaitam acyutam anādim*), Jo jaunyste trykštantis pavidalas, kuriuo Jis mėgaujasi su *gopėmis* ir draugauja su piemenukais (*kiśora-mūrti*), yra pats tobuliausias. Štai kodėl svarbiausiuoju pavidalu *vaiṣṇavai* laiko tą Viešpaties pavidalą, kuriuo Jis apsireiškia, kad dalyvautų dieviškuosiuose Vṛndāvanos žaidimuose.

45–46 TEKSTAI

स्निग्धप्रावृड्घनश्यामं सर्वसौन्दर्यसङ्ग्रहम् ।
चार्वायतचतुर्बाहु सुजातरुचिराननम् ॥४५॥

पद्मकोशपलाशाक्षं सुन्दरभ्रु सुनासिकम् ।
सुद्विजं सुकपोलास्यं समकर्णविभूषणम् ॥४६॥

snigdha-prāvṛḍ-ghana-śyāmaṁ sarva-saundarya-saṅgraham
cārv-āyata-catur-bāhu sujāta-rucirānanam

padma-kośa-palāśākṣaṁ sundara-bhru sunāsikam
sudvijaṁ sukapolāsyaṁ sama-karṇa-vibhūṣaṇam

snigdha – žvilgantis; *prāvṛṭ* – liūčių sezonas; *ghana-śyāmam* – aptrauktas debesimis; *sarva* – visas; *saundarya* – grožis; *saṅgraham* – rinkinys; *cāru* –

nuostabus; *āyata* – kūno bruožas; *catuḥ-bāhu* – keturrankiam; *su-jāta* – neprilygstamo grožio; *rucira* – mielas; *ānanam* – veidas; *padma-kośa* – lotoso apyžiedis; *palāśa* – lapeliai; *akṣam* – akys; *sundara* – nuostabūs; *bhru* – antakiai; *su-nāsikam* – dailiai nulieta nosis; *su-dvijam* – nuostabūs dantys; *su-kapola* – graži kakta; *āsyam* – veidas; *sama-karṇa* – vienodai gražios ausys; *vibhūṣaṇam* – papuošalais nusagstytos.

Viešpats panašus į tamsų debesį liūčių sezono metu. Jo kūnas žvilga kaip lietaus srautai. Iš tiesų Viešpats yra grožio visybė. Jis turi keturias rankas. Jo akys – tarsi du lotoso žiedlapiai. Jo veidas, nušviestas kerinčios šypsenos, su išraiškinga nosies linija, be galo gražia kakta ir nemažiau gražiomis papuošalais nusagstytomis ausimis yra neprilygstamo grožio.

Komentaras: Po varginančios vasaros kaitros danguje pasirodę tamsūs debesys atrodo kaip tikra palaima. „Brahma-saṁhitoje“ yra pasakyta: *barhāvataṁsam asitāmbuda sundarāṅgam.* Viešpats plaukuose segi povo plunksną, o Jo oda yra tamsaus debesies spalvos. Žodis *sundara, snigdha* reiškia „džiuginantis akį“. *Kandarpa-koṭi-kamanīya.* Viešpaties grožis toks stulbinantis, kad nustelbia milijonų Kupidonų grožį. Viešpats Viṣṇu pavidalas išpuoštas prabangiais papuošalais ir Viešpats Śiva nori išvysti būtent šį prabanga spindintį Nārāyaṇos, arba Viṣṇu, pavidalą. Paprastai pirmasis žingsnis šlovinant Viešpatį yra Viešpaties Nārāyaṇos (Viṣṇu) garbinimas, o Viešpaties Kṛṣṇos ir Rādhos garbinimas yra itin slaptinga garbinimo forma. Viešpats Nārāyaṇa garbinamas pagal *pāñcarātrika-vidhi* apeigyną, t.y. laikantis regulų, o Viešpats Kṛṣṇa garbinamas pagal *bhāgavata-vidhi.* Garbinti Viešpatį pagal *bhāgavata-vidhi* galima išėjus *pāñcarātrika-vidhi* etapą. Neofitai, pradedantys bhaktai, turi garbinti Viešpatį pagal *pāñcarātrika-vidhi* reikalavimus, t.y. laikydamiesi „Nārada-pañcarātroje“ nustatytų taisyklių. Bhaktas neofitas negali garbinti Rādhā-Kṛṣṇos, todėl pagal nustatytus reikalavimus garbindamas Dievybes šventykloje jis lenkiasi Lakṣmī-Nārāyaṇai. Šventykloje gali būti įrengta Rādhā-Kṛṣṇa *vigraha,* tačiau bhakto neofito garbinimas laikytinas Lakṣmī-Nārāyaṇos garbinimu. *Pāñcarātrika-vidhi* apeiginė praktika dar vadinama *vidhi-mārga,* o *bhāgavata-vidhi* garbinimas – *rāga-mārga. Rāga-mārgos* principai skirti visų pirma tiems bhaktams, kurie jau pasiekė Vṛndāvanos gyventojų lygį.

Vṛndāvanos gyventojai – *gopės,* motina Yaśodā, Nanda Mahārāja, piemenėliai, karvės ir t.t. – egzistuoja *rāga-mārgos,* kitaip vadinamos *bhāgavata-mārga,* lygiu. Su Viešpačiu juos sieja penkių tipų *rasos: dāsya, sakhya, vātsalya, mādhurya* ir *śānta.* Nors *bhāgavata-mārga* apima visas penkias *rasas,* ji visų pirma skirta *vātsalyos* ir *mādhuryos* santykius su Viešpačiu turintiems bhaktams, t.y. ji reguliuoja tėviškus ir santuokinius ryšius

su Juo. Be to, viena iš *rāga-mārgos* sudedamųjų dalių yra *vipralambha-sakhya* – Viešpaties garbinimas, įkūnijantis aukščiausią draugystės formą, kuri sieja Viešpatį tik su Vṛndāvanos piemenukais. Kṛṣṇą ir piemenukus sieja draugiški santykiai, tačiau jų draugystė skiriasi nuo Kṛṣṇos draugystės su Arjuna, kuri priskirtina *aiśvaryos* kategorijai. Kai Arjuna išvydo *viśva-rūpą,* milžinišką kosminį Viešpaties pavidalą, jis išsigando prisiminęs, kad bendravo su Kṛṣṇa kaip su paprastu draugu, ir ėmė prašyti Kṛṣṇos atleidimo. Na o piemenaičiai, Kṛṣṇos draugai iš Vṛndāvanos, kartais jodinėja ant Kṛṣṇos pečių. Jie laiko Kṛṣṇą sau lygiu ir elgiasi su Juo kaip su bet kuriuo kitu piemenuku, nė kiek Jo nebijo ir neprašo atleidimo. Taigi *rāga-mārga,* ar *bhāgavata-mārga,* draugystė su Kṛṣṇa reiškiasi aukštesniu, t.y. *vipralambha-sakhyos* lygiu. Draugiški santykiai su Kṛṣṇa, tėvų ir santuokinių tarnystė – tai Vṛndāvanai būdingos *rāga-mārga rasos.*

Nenorėdami tarnauti Kṛṣṇai pagal „Pāñcarātrikoje“ išdėstytas *vidhi-mārgos* taisykles, neatsakingi žmonės nori peršokti šį etapą ir iškart pasinerti į *rāga-mārgą.* Juos vadina *sahajiyomis.* Be to, yra demonų, kurie pasakoja istorijas apie dieviškuosius Kṛṣṇos žaidimus su *gopėmis* taip teisindami savo palaidą gyvenimą. Šie demonai, knygų ir eilių apie *rāga-mārgą* autoriai, be jokių abejonių, keliauja tiesiai į pragarą. Deja, paskui save jie traukia ir savo pasekėjus. Kṛṣṇą įsisąmoninusiam bhaktui reikia jų vengti. Mes turime griežtai laikytis *vidhi-mārgos* regulų, kurios nustato Lakṣmī-Nārāyaṇos garbinimo tvarką, nepaisydami to, kad Viešpats šventykloje yra įsikūnijęs Rādhā-Kṛṣṇos Dievybių pavidalu. Rādhā-Kṛṣṇa sykiu yra ir Lakṣmī-Nārāyaṇa, todėl kai Viešpats garbinamas laikantis visų regulų, Jis priima tarnystę imdamasis Lakṣmī-Nārāyaṇos vaidmens. „Atsidavimo nektare“ smulkiai aprašyta kaip garbinti Rādhā-Kṛṣṇą ar Lakṣmī-Nārāyaṇą pagal *vidhi-mārgos* reikalavimus. Pagal *vidhi-mārgos* taisykles Viešpatį garbinantis bhaktas turi vengti šešiasdešimt keturių nusižengimų. Tačiau tai netaikytina *rāga-mārgos* lygio bhaktams, nes jie yra pasiekę dvasinio gyvenimo aukštumas ir negali būti nė kalbos apie tai, kad jie kuo nors nusižengtų Viešpačiui. Tačiau, jei mes nesilaikysime *vidhi-mārgos* regulų ir neišmoksime pastebėti savo nusižengimų, negalėsime dvasiškai tobulėti.

Pasakodamas apie Kṛṣṇos grožį Viešpats Śiva sako: *cārv-āyata-catur-bāhu sujāta-rucirānanam.* Čia jis kalba apie nuostabaus grožio keturrankį Nārāyaṇą, arba Viṣṇu. Viešpaties Kṛṣṇos garbintojai vadina Jį *sujāta-rucirānanam. Viṣṇu-tattva* aprėpia šimtus, tūkstančius, milijonus Aukščiausiojo Viešpaties pavidalų, tačiau pats įstabiausias iš jų yra Kṛṣṇos pavidalas. Taigi *sujāta-rucirānanam* yra vartojamas posme galvojant apie Viešpaties Kṛṣṇos garbintojus.

Visos keturios Viešpaties Viṣṇu rankos atlieka tam tikrą funkciją. Lotosą

ir kriauklę laikančios Viṣṇu rankos laimina bhaktus, o kitos dvi rankos, kuriose Jis laiko diską ir vėzdą, – grasina demonams. Iš esmės kalbant, visos Viešpaties rankos – ir tos, kuriomis Jis laiko kriauklę ir gėles, ir tos, kuriomis Jis laiko diską ir kuoką, – žada vien gėrį. Nuo Viešpaties Viṣṇu *cakros* (disko) ir vėzdo žuvę demonai eina į dvasinį pasaulį. Į dvasinį pasaulį eina ir bhaktai, kuriuos saugo Viešpaties rankos, laikančios lotosą ir kriauklę. Tačiau demonai, pakliuvę į dvasinį pasaulį, tepasiekia beasmenį Brahmano švytėjimą, o bhaktams suteikiama teisė įžengti į Vaikuṇṭhos planetas. Viešpaties Kṛṣṇos garbintojai iškart eina į Golokos Vṛndāvanos planetą.

Viešpaties grožį šventraščiai lygina su lietaus šuorais, nes liūčių sezono metu lietus suteikia žmonėms daug džiaugsmo. Po alinančių vasaros karščių žmonės labai džiaugiasi atėjus liūčių sezonui. Besidžiaugdami kaimo gyventojai išeina iš savo namų į lietų. Neatsitiktinai atskiras Viešpaties kūno dalis šventraščiai lygina su debesimis liūčių sezono metu. Bhaktai negali atplėšti nuo Viešpaties akių, nes Viešpaties kūnas yra neišsemiamas įvairių grožio apraiškų šaltinis. Apie tai byloja žodžiai *sarva-saundarya-saṅgraham.* Niekam neapsivers liežuvis pasakyti, kad kuri nors Viešpaties kūno dalis negraži. Jo kūnas – *pūrṇam.* Visa, kas susiję su Dievu (Dievo kūrinija, grožis, kūno linijos), yra tobula ir nepriekaištinga. Dievas yra absoliutas, todėl besižavintis Viešpaties grožiu patiria visišką pasitenkinimą. Žodžiai *sarva-saundarya* liudija, kad materialiajame ir dvasiniame pasaulyje egzistuoja skirtingos grožio formos, tačiau visos šios formos būdingos Viešpačiui. Žavėtis Viešpaties grožiu gali tiek materialistai, tiek ir spiritualistai. Viešpaties grožiui neliks abejingas niekas: nei demonai, nei bhaktai, nei materialistai, ir spiritualistai. Neveltui Jį vadina Kṛṣṇa. Šia prasme Kṛṣṇos bhaktai yra panašūs į Viešpatį: jie patinka visiems. Apie tai rašoma „Ṣaḍ-gosvāmī-stotroje“: *dhīrādhīra-jana-priyau* – Gosvāmius vienodai vertina ir *dhīros* (bhaktai), ir *adhīros* (demonai). Kai Viešpats Kṛṣṇa gyveno Vṛndāvanoje, demonai Jo bijojo, bet net ir demonai džiaugėsi, kai joje apsigyveno šeši Gosvāmiai. Tuo ir gražūs Viešpaties ir Jo bhaktų tarpusavio santykiai. Kartais Viešpaties valia Jo bhaktams tenka didesnė šlovė negu Jam Pačiam. Pavyzdžiui, Kurukṣetros mūšio lauke Viešpats Kṛṣṇa padėjo Arjunai pamokymais, o nugalėtojo šlovė atiteko Arjunai. *Nimitta-mātraṁ bhava savyasācin:* „O Savyasāci (Arjuna), tu esi įrankis šiame mūšyje.“ (BG 11.33) Arjunos pergalės pamatus paklojo Viešpats, o nugalėtojo laurai atiteko Arjunai. Lygiai taip Kṛṣṇos sąmonės judėjimas tik įgyvendina Viešpaties Caitanyos pranašystę, o laurai už jos išsipildymą tenka nuoširdiems Viešpaties Caitanyos tarnams. Neatsitiktinai Viešpatį Śiva posme vadina *sarva-saundarya-saṅgraham.*

47–48 TEKSTAI

प्रीतिप्रहसितापाङ्गमलकै रूपशोभितम् ।
लसत्पङ्कजकिञ्जल्कदुकूलं मृष्टकुण्डलम् ॥४७॥

स्फुरत्किरीटवलयहारनूपुरमेखलम् ।
शङ्खचक्रगदापद्ममालामण्युत्तमर्द्धिमत् ॥४८॥

prīti-prahasitāpāṅgam alakai rūpa-śobhitam
lasat-paṅkaja-kiñjalka- dukūlaṁ mṛṣṭa-kuṇḍalam

sphurat-kirīṭa-valaya- hāra-nūpura-mekhalam
śaṅkha-cakra-gadā-padma- mālā-maṇy-uttamarddhimat

prīti – gailestingai; *prahasita* – besišypsantis; *apāṅgam* – žvilgsnis akies krašteliu; *alakaiḥ* – banguotais plaukais; *rūpa* – grožis; *śobhitam* – pabrėžtas; *lasat* – spindintys; *paṅkaja* – lotoso; *kiñjalka* – šafranas; *dukūlam* – apdarai; *mṛṣṭa* – žėrintys; *kuṇḍalam* – auskarai; *sphurat* – tviskantis; *kirīṭa* – šalmas; *valaya* – apyrankės; *hāra* – vėrinys; *nūpura* – kojų varpeliai; *mekhalam* – juosta aplink juosmenį; *śaṅkha* – kriauklė; *cakra* – diskas; *gadā* – vėzdas; *padma* – lotosas; *mālā* – girlianda; *maṇi* – perlai; *uttama* – geriausi; *ṛddhi-mat* – to dėka tapęs dar gražesnis.

Atvira ir gailestingumu spinduliuojanti Viešpaties šypsena bei žvilgčiojimai akies krašteliu į Savo bhaktus dar labiau sustiprina Jo nepakartojamą grožį. Jo juodi plaukai krenta bangomis, o vėjo plaikstomi apdarai panašūs į šafrano spalvos lotoso žiedadulkes. Žėrintys Viešpaties auskarai, Jo tviskantis šalmas, apyrankės, girlianda, kojų varpeliai, juosta aplink juosmenį ir kiti papuošalai, taip pat kriauklė, diskas, vėzdas ir lotosas dar labiau pabrėžia Jo krūtinę puošiančio Kaustubhos brangakmenio grožį.

Komentaras: Žodis *prahasitāpāṅga,* apibūdinantis Kṛṣṇos šypseną ir Jo vogčiomis mestą žvilgsnį į Savo bhaktus, paprastai vartojamas kalbant apie Jo santykius su *gopėmis.* Norėdamas įžiebti *gopių* širdyse santuokinę meilę, Kṛṣṇa visada žaismingai pokštauja. Rankomis Viešpats laiko kriauklę, vėzdą, diską ir lotosą. Šie ženklai puošia ir Jo delnus. Susipažinusiems su chiromantija yra gerai žinoma, kad kriauklės, vėzdo, lotoso ir disko ženklus galima atrasti tiktai iškilių asmenybių delnuose, bet visų pirma tai yra skiriamasis Aukščiausiojo Dievo Asmens atributas.

49 TEKSTAS

सिंहस्कन्धत्विषो बिभ्रत्सौभगग्रीवकौस्तुभम् ।
श्रियानपायिन्या क्षिप्तनिकषाश्मोरसोल्लसत् ॥४९॥

siṁha-skandha-tviṣo bibhrat saubhaga-grīva-kaustubham
śriyānapāyinyā kṣipta- nikaṣāśmorasollasat

siṁha – liūtas; *skandha* – pečiai; *tviṣaḥ* – plaukų garbanas; *bibhrat* – laikantys; *saubhaga* – sėkmingas; *grīva* – kaklas; *kaustubham* – perlo pavadinimas; *śriyā* – grožis; *anapāyinyā* – neslopstantis; *kṣipta* – pranokstantis; *nikaṣa* – aukso prabavimo akmuo; *aśma* – akmuo; *urasā* – su krūtine; *ullasat* – blizgantis.

Viešpaties pečiai kaip liūto, ir juos puošia tviskančios girliandos, vėriniai ir epoletai, o kaklą – Kaustubha-maṇi perlas. Ant Jo tamsios krūtinės švyti sėkmės deivės ženklai – Śrīvatsos juostos, savo spindesiu nustelbiančios net aukso dryžius ant prabavimo akmens. Iš tiesų, prieš Jo grožį nublanksta net prabavimo akmuo.

Komentaras: Garbanos, krentančios ant liūto pečių, paryškina Jo grožį. Viešpaties pečiai kaip liūto, o karčiai, krentantys ant liūto pečių, yra didžiausia jo puošmena. Viešpaties pečiai panašūs į liūto, o dėl papuošalų, girliandų ir Kaustubhos vėrinio grožiu Viešpats daug kartų pranoksta liūtą. Viešpaties krūtinę puošia Śrivatsos juostos – sėkmės deivės ženklas, todėl Jo krūtinė savo grožiu nustelbia akmenį, kuriuo auksakaliai tikrina auksą. Aukso dryžių išmargintas juodas silicinis akmuo (liditas), per kurį braukiama auksu, norint nustatyti jo kokybę, yra be galo gražus, tačiau net iš tolo neprilygsta Viešpaties krūtinės grožiui.

50 TEKSTAS

पूररेचकसंविग्नवलिवल्गुदलोदरम् ।
प्रतिसङ्क्रामयद्विश्वं नाभ्यावर्तगभीरया ॥५०॥

pūra-recaka-saṁvigna- vali-valgu-dalodaram
pratisaṅkrāmayad viśvaṁ nābhyāvarta-gabhīrayā

pūra – įkvepiant; *recaka* – iškvepiant; *saṁvigna* – judančios; *vali* – bangelės ant pilvo; *valgu* – gražios; *dala* – kaip banjano medžio lapas; *udaram* –

pilvas; *pratisaṅkrāmayat* – susisukusi; *viśvam* – visata; *nābhyā* – bamba; *āvarta* – susisukanti; *gabhīrayā* – gelme.

Kai Viešpats kvėpuoja, ant Jo pilvo, forma panašaus į apvalainą banjano lapą, žaidžia trys bangelės, suteikiančios jam ypatingo žavesio. Jo bambos verpetas toks gilus, kad, regis, iš jo išaugo visa visata ir dabar vėl į jį nori sugrįžti.

Komentaras: Visata atsiranda iš lotoso stiebo, išaugančio iš Viešpaties bambos. Lotoso žiede gimsta Viešpats Brahmā, kuris sukuria visatą. Viešpaties bamba tokia gili, kad, regis, visata, sužavėta Viešpaties grožio, vėl nori sugrįžti į Jo įsčias. Viešpaties bamba ir pilvo bangelės, suteikia Jam nepakartojamo žavesio. Toks smulkus Viešpaties kūno aprašymas visų pirma byloja apie tai, kad Jis yra Dievo Asmuo. Impersonalistai nemoka gėrėtis nuostabiu Aukščiausiojo Viešpaties kūnu, kurį savo maldose nupasakojo Viešpats Śiva. Impersonalistai garbina Viešpatį Śivą, tačiau nesuvokia jo maldų, kuriose jis šlovina Viešpaties grožį, prasmės. Šventraščiai vadina Viešpatį Višnu *śiva-viriñci-nutam* (SB 11.5.53) todėl, kad Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva yra amžini Jo garbintojai.

51 TEKSTAS

श्यामश्रोण्यधिरोचिष्णुदुकूलस्वर्णमेखलम् ।
समचार्वङ्घ्रिजङ्घोरुनिम्नजानुसुदर्शनम् ॥५१॥

śyāma-śroṇy-adhi-rociṣṇu- dukūla-svarṇa-mekhalam
sama-cārv-aṅghri-jaṅghoru- nimna-jānu-sudarśanam

śyāma – juosvos; *śroṇi* – strėnos; *adhi* – ypač; *rociṣṇu* – džiuginantys akį; *dukūla* – rūbai; *svarṇa* – aukso; *mekhalam* – juosta; *sama* – simetriškos; *cāru* – gražios; *aṅghri* – lotosinės pėdos; *jaṅgha* – blauzdos; *ūru* – šlaunys; *nimna* – žemiau; *jānu* – keliai; *su-darśanam* – labai gražūs.

Tamsias Viešpaties strėnas gaubia geltonas audinys ir auksu siuvinėta juosta. Simetriškos viena kitai Jo lotosinės pėdos, blauzdos, šlaunys ir kojų sąnariai pasižymi nepaprastu grožiu. Išties, Viešpaties kūnas yra puikiai sudėtas.

Komentaras: Viešpats Śiva yra vienas iš dvylikos didžiųjų dvasios autoritetų. Jie išvardinti „Śrīmad-Bhāgavatam“ (6.3.20) – tai Svayambhū, Nārada,

Śambhu, Kumāra, Kapila, Manu, Prahlāda, Janaka, Bhīṣma, Balis, Vaiyāsakis (Śukadeva Gosvāmis) ir Yamarāja. Impersonalistams, kurių dauguma garbina Viešpatį Śivą, reikėtų pasidomėti transcendentine Viešpaties *sac-cid-ānanda-vigraha.* Pastaruosiuose posmuose Viešpats Śiva iš savo besąlyginės malonės nuodugniai nupasakojo Viešpaties kūną, todėl nieku gyvu negalima sutikti su impersonalistų teiginiu, kad Viešpats neturi pavidalo.

52 TEKSTAS

पदा शरत्पद्मपलाशरोचिषा
नखद्युभिर्नोऽन्तरघं विधुन्वता ।
प्रदर्शय स्वीयमपास्तसाध्वसं
पदं गुरो मार्गगुरुस्तमोजुषाम् ॥५२॥

padā śarat-padma-palāśa-rociṣā
nakha-dyubhir no 'ntar-agham vidhunvatā
pradarśaya svīyam apāsta-sādhvasam
padam guro mārga-gurus tamo-juṣām

padā – lotosinėmis pėdomis; *śarat* – ruduo; *padma* – lotosas; *palāśa* – žiedlapiai; *rociṣā* – džiuginantys akį; *nakha* – nagai; *dyubhiḥ* – spindesiu; *naḥ* – mūsų; *antaḥ-agham* – purvus; *vidhunvatā* – sugebantys apvalyti; *pradarśaya* – parodyk; *svīyam* – Savo; *apāsta* – šalinančias; *sādhvasam* – materialiojo pasaulio bėdas; *padam* – lotosines pėdas; *guro* – o aukščiausiasis dvasinis mokytojau; *mārga* – kelią; *guruḥ* – dvasinis mokytojas; *tamaḥ-juṣām* – kenčiantiems neišmanyme.

O Viešpatie, Tavo nuostabios lotosinės pėdos yra lyg rudenį žydinčio lotoso žiedlapiai, o nagai spinduliuoja tokį akinamą švytėjimą, kad kaip mat išsklaido sąlygotos sielos širdyje tvyrančią tamsą. O Viešpatie, maldauju – būk maloningas, pasirodyk man tuo pavidalu, kuris išsklaido net pačią tirščiausią tamsą bhakto širdyje. O Viešpatie, Tu visų mūsų aukščiausias dvasinis mokytojas, todėl tik Tu žinojimo šviesa gali nušviesti neišmanymo tamsybėse skendinčias sąlygotas sielas.

Komentaras: Viešpats Śiva čia autoritetingai nupasakojo Viešpaties pavidalą ir dabar išreiškia savo troškimą regėti Jo lotosines pėdas. Norėdamas išvysti transcendentinį Viešpaties pavidalą, bhaktas medituoja Viešpatį pradėdamas nuo Jo lotosinių pėdų. Tradicija laiko „Śrīmad-Bhāgavatam“ transcendentiniu Viešpaties garsiniu įvaizdžiu, o dvylika „Bhāgavatam“

giesmių, pasak jos, atitinka Jo transcendentinio kūno dalis. Pirma ir antra „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės yra tarsi Viešpaties lotosinės pėdos. Todėl Viešpats Śiva pataria mums pirmiausia nukreipti savo žvilgsnį į Viešpaties lotosines pėdas. Tai reiškia, kad rimtai nusiteikus studijuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“, reikėtų visų pirma įsigilinti į pirmos ir antros giesmių turinį.

Viešpaties lotosinės pėdos nuostabiai gražios, jos panašios į rudenį žydinčio lotoso žiedlapius. Pagal gamtos dėsnį, drumzlinas ežerų ir upių vanduo rudenį tampa tyras it krištolas. Šiuo metu ežeruose sužydę lotosai atsiskleidžia visu savo grožiu. Lotoso žiedas yra tarsi Viešpaties lotosinės pėdos, o jo žiedlapiai – Viešpaties lotosinių pėdų nagai. „Brahma-saṁhitoje“ sakoma, kad Viešpaties nagai išspinduliuoja akinamą švytėjimą. *Ānanda-cinmaya-sad-ujjvala-vigrahasya:* visos Viešpaties kūno dalys suverptos iš *ānanda-cinmaya-sad-ujjvalos,* todėl jos akinamai spinduliuoja. Kaip saulės šviesa išsklaido tamsą, gaubiančią materialų pasaulį, taip Viešpaties kūno skleidžiamas švytėjimas tučtuojau išsklaido sąlygotos sielos širdyje susitelkusią tamsą. Kitaip sakant, norint pelnyti transcendentinį žinojimą ir išvysti transcendentinį Viešpaties pavidalą, reikia visų pirma nukreipti savo žvilgsnį į Viešpaties lotosines pėdas, kitaip sakant, studijuoti pirmą ir antrą „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmes. Kai žmogus žvelgia į Viešpaties lotosines pėdas, jo širdyje išsisklaido visos abejonės ir baimės.

„Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad dvasinio tobulumo siekiantis žmogus turi tapti bebaimis. *Abhayaṁ sattva-saṁśuddhiḥ* (BG 16.1). Baimė atsiranda tada, kai gyvoji būtybė ima tapatinti save su fiziniu kūnu. Apie tai pasakoja „Śrīmad-Bhāgavatam“ (11.2.37): *bhayaṁ dvitīyābhiniveśataḥ syāt.* Baimės jausmas ateina iš kūniškos būties sampratos. Kol gyvoji būtybė tapatina save su fiziniu kūnu, ją valdo baimė, tačiau atsikračiusi materialistinių pažiūrų ji išsyk tampa *brahma-bhūta,* t.y. suvokia savo dvasinę esmę ir atsikrato baimės. *Brahma-bhūtaḥ prasannātmā* (BG 18.54). Džiaugsmas įmanomas tik tada, kai nelieka baimės. Bhaktams baimė nepažįstama, jie visada džiaugsmingi, nes be paliovos tarnauja Viešpaties lotosinėms pėdoms. „Śrīmad-Bhāgavatam“ taip pat sakoma:

evaṁ prasanna-manaso bhagavad-bhakti-yogataḥ
bhagavat-tattva-vijñānaṁ mukta-saṅgasya jāyate
(SB 1.2.20)

Bhagavad-bhakti-yogos praktika padaro žmogų laimingą ir bebaimį. Dievo mokslą tegali suvokti laimingas ir bebaimis žmogus. *Bhagavat-tattva-vijñānaṁ mukta-saṅgasya jāyate.* Posmas kalba apie tuos, kurie visiškai atsikratė materialų pasaulį kaustančios baimės. Tiktai baimės atsikratęs žmogus gali suvokti Aukščiausiojo Viešpaties pavidalo transcendentiškumą, todėl

Viešpats Śiva visiems pataria rinktis *bhagavad-bhakti-yogos* praktiką. Kaip paaiškės iš tolimesnių posmų, *bhakti-yogos* praktika suteikia žmogui tikrąjį išvadavimą ir dvasinę palaimą.

Taip pat sakoma:

oṁ ajñāna-timirāndhasya jñānāñjana-śalākayā
cakṣur unmīlitaṁ yena tasmai śrī-gurave namaḥ

Viešpats yra visų gyvųjų būtybių dvasinis mokytojas ir tikras Jo atstovas taip pat yra dvasinis mokytojas. Viešpats moko bhaktus iš vidaus, nušviesdamas jų širdį Savo lotosinių pėdų nagų skleidžiamu švytėjimu, o Jo atstovas, *guru* iš išorės – savo pamokymais. Todėl tik tas bhaktas, kuris nuolat mąsto apie Viešpaties lotosines pėdas ir nepriekaištingai vykdo dvasinio mokytojo nurodymus, pasieks dvasinį tobulumą ir permanys Vedas.

yasya deve parā bhaktir yathā deve tathā gurau
tasyaite kathitā hy arthāḥ prakāśante mahātmanaḥ

Taigi Vedos („Švetāšvatara Upaniṣada“ 6.23) sako, kad Vedų išminties prasmė atsiskleidžia tik tam, kuris šventai tiki Viešpaties lotosinėmis pėdomis ir dvasiniu mokytoju.

53 TEKSTAS

एतद्रूपमनुध्येयमात्मशुद्धिमभीप्सताम् ।
यद्भक्तियोगोऽभयदः स्वधर्ममनुतिष्ठताम् ॥५३॥

etad rūpam anudhyeyam ātma-śuddhim abhīpsatām
yad-bhakti-yogo 'bhayadaḥ sva-dharmam anutiṣṭhatām

etat – šį; *rūpam* – pavidalą; *anudhyeyam* – reikia medituoti; *ātma* – savojo „aš“; *śuddhim* – apvalymo; *abhīpsatām* – trokštantiems; *yat* – to, kuris; *bhakti-yogaḥ* – atsidavimo tarnystė; *abhaya-daḥ* – tikras bebaimiškumas; *sva-dharmam* – savo priedermę; *anutiṣṭhatām* – vykdant.

O Viešpatie, norintieji nusiplauti materijos suteptį turėtų nuolat medituoti Tavo lotosines pėdas, apie kurias ką tik kalbėjau. Kiekvienas, kuris nuoširdžiai vykdo savo priedermę ir nori pelnyti bebaimiškumą, turėtų rinktis bhakti-yogą.

Komentaras: Pasakyta, kad ribotus materialius jutimo organus turinčiam žmogui nesuprantami transcendentinis Viešpaties vardas, pavidalas, dieviški žaidimai ir Jo aplinka. Kad tai suprastų ir savo akimis išvystų Aukščiausiąjį Viešpatį, jis turi pasirinkti atsidavimo tarnystės kelią ir tokiu būdu apvalyti savo jusles. Posme sakoma, kad nuolatos Viešpaties lotosines pėdas medituojantys bhaktai išgrynina jusles ir savo akimis regi Aukščiausiąjį Viešpatį. Mūsų dienomis žodis „meditacija“ labai išpopuliarėjo, tačiau dauguma žmonių nesuvokia tikrosios meditacijos prasmės. Vedos nurodo, kad medituodami *yogai* sutelkia visas savo mintis į Viešpaties lotosines pėdas. *Dhyānāvasthita-tad-gatena manasā paśyanti yaṁ yoginaḥ* (SB 12.13.1). Meditacija į Viešpaties lotosines pėdas kaip tik ir yra *yogos* praktikos esmė. Todėl norintiems nusiplauti materijos suteptį Viešpats Śiva pataria medituoti Aukščiausiojo Viešpaties lotosines pėdas arba praktikuoti mistinę *yogą,* kuri leistų ne tik nuolat regėti Viešpatį savo širdyje, bet ir susitikti su Juo asmeniškai tapus vienu iš Jo artimiausių palydovų Vaikuṇṭhalokoje arba Goloka Vṛndāvanoje.

Žodis *sva-dharmam* (frazėje *sva-dharmam anutiṣṭhatām*) reiškia, kad norint atsikratyti baimės reikia laikytis *varṇāśramos* (idealios socialinės santvarkos, kuri numato pareigas brahmanams, *kṣatriyams, vaiśyams* ir *śūdroms*) principų ir sykiu praktikuoti *bhakti-yogą.* Paprastai žmonėms atrodo, kad, jei brahmanai, *kṣatriyai, vaiśyai* arba *śūdros,* taip pat *gṛhasthos, brahmacāriai, vānaprasthos, sannyāsiai* vykdys savo nustatytąsias pareigas, jie taps bebaimiais ir pelnys išvadavimą, tačiau iš tikrųjų visiškai atsikratyti baimės tegali tas, kuris derina savo luomo pareigas su *bhakti-yogos* praktika. „Bhagavad-gītoje“ apibūdintos *karma-yogos, jñāna-yogos, bhakti-yogos, dhyāna-yogos* ir kitos sistemos, tačiau pasiekti aukščiausiąjį tobulumo lygį padeda tik *bhakti-yoga.* Kitos sistemos yra tik artėjimas į jį. Kitaip sakant, *bhakti-yoga* yra vienintelis kelias į išvadavimą. Prie šios išvados priėjo ir Viešpats Caitanya bei Rāmānanda Rāya diskutuodami apie kelius, vedančius į išsivadavimą iš materialiojo pasaulio nelaisvės. Jų pokalbio metu, kurį skaitome „Caitanya-caritāmṛtoje“, Rāmānanda Rāya sako, kad siekiantys išsivadavimo privalo laikytis *varṇāśrama-dharmos* principų, tačiau Viešpats Caitanya pavadina šį metodą paviršutinišku (*eho bāhya*). Viešpats Caitanya norėjo įtikinti Rāmānandą Rāyą, kad pareigų vykdymas pagal *varṇāśrama-dharmos* reikalavimus pats savaime dar negarantuoja žmogui išvadavimo. Galų gale Rāmānanda-Rāya prakalbo apie *bhakti-yogą: sthāne sthitāḥ śruti-gatāṁ tanu-vāṅ manobhiḥ* (SB 10.14.3). Kad ir kokia būtų žmogaus socialinė padėtis, jei jis pasirenka *bhakti-yogos* kelią, kuris prasideda transcendentinio Viešpaties žodžio klausymusi (*śruti-gatām*) iš bhakto lūpų, jis anksčiau ar vėliau užkariaus nenugalimąjį Dievą.

Dievą vadina nenugalimu, tačiau žmogus, kuris nuolankiai klausosi dvasiškai susivokusios sielos žodžių, užkariaus nenugalimąjį. Taigi siekiant išsivadavimo maža vykdyti savo pareigas pagal *varṇāśrama-dharmos* reikalavimus, reikia dar ir praktikuoti *bhakti-yogą,* klausytis dvasiškai susivokusios sielos žodžio. Kas paklausys šio patarimo, užkariaus nenugalimąjį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir palikęs materialų kūną taps vienu iš Jo artimiausių palydovų.

54 TEKSTAS

भवान् भक्तिमता लभ्यो दुर्लभः सर्वदेहिनाम् ।
स्वाराज्यस्याप्यभिमत एकान्तेनात्मविद्गतिः ॥५४॥

bhavān bhaktimatā labhyo durlabhaḥ sarva-dehinām
svārājyasyāpy abhimata ekāntenātma-vid-gatiḥ

bhavān – Jūsų Kilnybė; *bhakti-matā* – bhaktui; *labhyaḥ* – pasiekiama; *durlabhaḥ* – kurią labai sunku pasiekti; *sarva-dehinām* – kitoms gyvosioms esybėms; *svārājyasya* – rojaus karaliui; *api* – netgi; *abhimataḥ* – aukščiausias tikslas; *ekāntena* – vienovės dėka; *ātma-vit* – tų, kurie suvokė savąjį „aš“; *gatiḥ* – aukščiausia buveinė.

O Viešpatie, atsidavimo tarnystė – aukščiausias gyvenimo tikslas ir jos siekia net rojaus karalystės valdovas. Nuėję ilgą kelią Tave pasiekia ir tie, kurie tapatina save su Tavimi (ahaṁ brahmāsmi). Tačiau savąjį tikslą jie pasiekia milžiniškų pastangų kaina, o bhaktui Tu esi lengvai pasiekiamas.

Komentaras: „Brahma-saṁhitoje“ sakoma: *vedeṣu durlabham adurlabham ātma-bhaktau.* Tai reiškia, kad vien studijuojant Vedāntos filosofiją (Vedų raštus) labai sunku pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą ir patekti į aukščiausią buveinę – Vaikuṇṭhaloką arba Goloką Vṛndāvaną, tačiau bhaktai šį aukščiausią tobulumo lygį pasiekia be vargo. Tokia eilutės *vedeṣu durlabham adurlabham ātma-bhaktau* prasmė. Pastarajame posme Viešpats Śiva patvirtina šią mintį. *Karma-yogams, jñāna-yogams, dhyāna-yogams* pasiekti Viešpatį labai sunku, o *bhakti-yogai* Jį pasiekia be jokio vargo. Šaknis *svar* žodyje *svārājyasya* reiškia Svargaloką (rojaus planetą), o žodis *svārājya* – rojaus valdovą Indrą. Paprastai *karmiai* svajoja patekti į rojaus planetas, o rojaus valdovas Indra siekia *bhakti-yogos* tobulumo. Suvokiantieji savo dvasinę tapatybę pagal *ahaṁ brahmāsmi* aforizmą („Aš –

Aukščiausiasis Brahmanas, tapatus Absoliučiai Tiesai“) taip pat siekia aukščiausios išsivadavimo formos, nori patekti į Vaikuṇṭhos arba Goloka Vṛndāvanos planetas. „Bhagavad-gītoje“ (18.55) pasakyta:

bhaktyā mām abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato māṁ tattvato jñātvā viśate tad-anantaram

„Pažinti Aukščiausiąjį Viešpatį tokį, koks Jis yra, tegalima praktikuojant atsidavimo tarnystę. Tam, kuris praktikuodamas atsidavimo tarnystę įsisąmonina Aukščiausiąjį Viešpatį iki galo, atsiveria Dievo karalystė.“

Taigi norintiems patekti į dvasinį pasaulį būtina per *bhakti-yogos* praktiką pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Praktikuojant *bhakti-yogą* Aukščiausiasis Viešpats atsiskleidžia iki galo. Kas nepažino Viešpaties, tas į dvasinę karalystę nepateks. Jis gali pasiekti rojaus planetas arba susivokti kaip Brahmanas (*ahaṁ brahmāsmi*), tačiau nei viena, nei kita nėra dvasinės savivokos viršūnė. Tikrasis tobulumas pasiekiamas tiktai per *bhakti-yogos* praktiką įsisąmoninus Aukščiausiojo Dievo Asmens padėtį.

55 TEKSTAS

तं दुराराध्यमाराध्य सतामपि दुरापया ।
एकान्तभक्त्या को वाञ्छेत्पादमूलं विना बहिः ॥५५॥

taṁ durārādhyam ārādhya satām api durāpayā
ekānta-bhaktyā ko vāñchet pāda-mūlaṁ vinā bahiḥ

tam – Tau; *durārādhyam* – kurį garbinti nelengva; *ārādhya* – garbinę; *satām api* – net ir iškiliausioms asmenybėms; *durāpayā* – labai sunku pasiekti; *ekānta* – tyra; *bhaktyā* – atsidavimo tarnyste; *kaḥ* – koks žmogus; *vāñchet* – norės; *pāda-mūlam* – lotosinių pėdų; *vinā* – be; *bahiḥ* – pašaliečiai.

O Viešpatie, tyra atsidavimo tarnystė sunkiai pelnoma net tiems, kurie jau ištrūko iš materijos nelaisvės, bet tik per ją galima laimėti Tavo prielankumą. Tad ar verta nuoširdžiai tobulumo siekiančiam žmogui rinktis kitus dvasinio tobulėjimo būdus?

Komentaras: Satām reiškia „transcendentalistai“. Egzistuoja trys transcendentalistų kategorijos: *jñāniai, yogai* ir bhaktai. Iš transcendentalistų labiausiai Aukščiausiojo Dievo Asmens yra verti bhaktai. Posmas pabrėžia, kad prie Viešpaties lotosinių pėdų nesiveržia atsidavimo tarnystei abejingi žmonės. Kvailiai dažnai sako, kad į Dievą veda visi keliai (*karma-yoga,*

jñāna-yoga, dhyāna-yoga ir t.t.), tačiau pastarajame posme aiškiai pasakyta, kad Viešpaties prielankumą pelnyti tegalima praktikuojant *bhakti-yogą.* Ypač svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *durārādhya.* Pasiekti Viešpaties lotosines pėdas pasirinkus ne *bhakti-yogą,* o kitą dvasinio tobulėjimo būdą yra nepaprastai sunku.

56 TEKSTAS

यत्र निर्विष्टमरणं कृतान्तो नाभिमन्यते ।
विश्वं विध्वंसयन् वीर्यशौर्यविस्फूर्जितभ्रुवा ॥५६॥

yatra nirviṣṭam araṇaṁ kṛtānto nābhimanyate
viśvaṁ vidhvaṁsayan vīrya- śaurya-visphūrjita-bhruvā

yatra – kur; *nirviṣṭam araṇam* – visiškai atsidavusi siela; *kṛta-antaḥ* – nenugalimas laikas; *na abhimanyate* – nesiruošia pulti; *viśvam* – visą visatą; *vidhvaṁsayan* – naikindamas; *vīrya* – galia; *śaurya* – įtaka; *visphūrjita* – vienu judesiu; *bhruvā* – antakių.

Nenugalimojo laiko įsikūnijimas akimirksniu, vienu antakio judesiu, gali sunaikinti visatą. Tačiau net ir grėsmingasis laikas neturi galios bhaktui, kuris surado prieglobstį prie Tavo lotosinių pėdų.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (10.34) sakoma, kad mirties pavidalu įsikūnijęs Viešpats atima iš žmogaus viską, ką jis turi. *Mṛtyuḥ sarva-haraś cāham*: „Aš – visa naikinanti mirtis.“ Mirties pavidalu įsikūnijęs Viešpats atima iš sąlygotos sielos viską, ką ji sukūrė per savo gyvenimą. Materialiajame pasaulyje viskam anksčiau ar vėliau ateina galas. Tačiau nepaisant jo visagalybės laikas negali sutrukdyti bhaktui, nes jis rado prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų. Besąlygiškas atsidavimas Viešpačiui daro bhaktą nepavaldų grėsmingam laiko veikimui. Su atsidavimo tarnyste sąsajų neturintys *karmių* ir *jñānių* veiksmai leidžia jiems pelnyti tik laikinus rezultatus. Anksčiau ar vėliau laikas atima iš *karmio* jo susikurtą gerovę, o iš *jñānio* – jo pasiektą beasmenio Brahmano patyrimą.

āruhya kṛcchreṇa paraṁ padaṁ tataḥ
patanty adho 'nādṛta-yuṣmad-aṅghrayaḥ
(SB 10.2.32)

Jñāniai, kurie siekdami *brahmajyoti* griežtai tramdo savo kūną, neišvengiamai nusileidžia į materialų pasaulį, nes jie nesikreipia į Viešpatį ir neprašo

prieglobsčio prie Jo lotosinių pėdų. Juo labiau tai pasakytina apie *karmius.* Patekusieji į rojaus planetas ir įsiliejusieji į beasmenį Brahmaną negali būti tikri, kad amžinai ištrūko iš materijos vergystės tol, kol jie nepasiekė tyros atsidavimo tarnystės lygio. Laikas negali sunaikinti tiktai bhakto dvasinių laimėjimų. Jeigu bhaktui nepavyksta sėkmingai įgyvendinti visų atsidavimo tarnystės tikslų, kitą gyvenimą jam vėl suteikiama galimybė pradėti nuo ten, kur jis sustojo. *Karmiai* ir *jñāniai* tokių galimybių neturi. Jie praranda viską, ką buvo pasiekę. Tačiau bhaktas nepraranda nieko. Visa tai, ką jis pasiekė, tampa jo amžinu turtu. Šį faktą patvirtina visi Vedų raštai. *Śucīnāṁ śrīmatāṁ gehe yoga-bhraṣṭo 'bhijāyate.* Tas, kuriam nepavyko sėkmingai įgyvendinti visų *bhakti-yogos* praktikos tikslų, kitą gyvenimą gimsta tyrų bhaktų arba turtingų žmonių šeimoje. Gimęs tokioje šeimoje, jis turi visas būtinas sąlygas toliau tobulėti praktikuodamas atsidavimo tarnystę.

Mokydamas savo pagalbininkus mirties dievas Yamarāja nurodė jiems palikti ramybėje bhaktus. „Gerbkite bhaktus, – tarė jis, – tačiau prie jų nesiartinkite.“ Taigi Yamarājos valia neturi galios Viešpaties bhaktams. Yamarāja yra Aukščiausiojo Dievo Asmens vietininkas. Jis nustato visų gyvųjų esybių mirties laiką, tačiau nuo bhaktų laikosi atokiau. Įkūnytajam laikui tereikia mirktelti ir iš kosminio pasaulio neliks akmens ant akmens. Tačiau bhaktai jam nepasiekiami. Kitaip sakant, atsidavimo tarnystei, kurią šį gyvenimą praktikuoja bhaktas, negalioja laiko apribojimai. Dvasiniams laimėjimams laikas neturi įtakos, todėl jie yra amžini.

57 TEKSTAS

क्षणार्धेनापि तुलये न स्वर्गं नापुनर्भवम् ।
भगवत्सङ्गिसङ्गस्य मर्त्यानां किमुताशिषः ॥५७॥

kṣaṇārdhenāpi tulaye na svargaṁ nāpunar-bhavam
bhagavat-saṅgi-saṅgasya martyānāṁ kim utāśiṣaḥ

kṣaṇa-ardhena – nors akimirką; *api* – netgi; *tulaye* – sulyginti; *na* – niekada; *svargam* – rojaus planetos; *na* – nei; *apunaḥ-bhavam* – susiliejimas su Viešpaties būtimi; *bhagavat* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *saṅgi* – palydovas; *saṅgasya* – tas, kuris pasinaudoja galimybe bendrauti; *martyānām* – sąlygotos sielos; *kim uta* – kokie dar; *āśiṣaḥ* – palaiminimai.

Kam nusišypsojo laimė nors akimirką pabendrauti su bhaktu, to daugiau nebevilioja karmos ir jñānos vaisiai. Ar toks žmogus sieks būti palaimintas pusdievių, kuriems galioja gimimo ir mirties dėsnis?

Komentaras: Pastarajame posme sakoma, kad iš trijų žmonių kategorijų – *karmių, jñānių* ir bhaktų – iškiliausias yra bhaktas. Vienoje iš savo giesmių Śrīla Prabodhānanda Sarasvatis sako: *kaivalyaṁ narakāyate tridaśa-pūr ākāśa-puṣpāyate* („Caitanya-candrāmṛta"). *Kaivalya* reiškia „pasinėrimas į Aukščiausiojo Dievo Asmens švytėjimą ", o *tridaśa-pūr* – „rojaus planetos, kuriose gyvena pusdieviai". Bhaktų požiūriu, susiliejimas su Viešpaties būtimi (*kaivalya-sukha*) yra tikrų tikriausias pragaras, nes jiems savo individualybės praradimas ir susiliejimas su Brahmano švytėjimu tolygus savižudybei. Bhaktas siekia išlaikyti savo individualybę, kad galėtų tarnauti Viešpačiui. Net ir gyvenimą aukštutinėse planetose bhaktas laiko fantasmagorija. Laikina materiali laimė bhaktui neturi vertės. Bhaktas yra pasiekęs tokias dvasinio gyvenimo aukštumas, kad nei *karma,* nei *jñāna* jo daugiau nebevilioja. Transcendentinį būvį pasiekusiam bhaktui *karmos* ir *jñānos* vaisiai atrodo tokie menki ir niekingi, kad jo visiškai nedomina. Kad jaustųsi laimingas, bhaktui pakanka praktikuoti *bhakti-yogą.* „Śrīmad-Bhāgavatam" (1.2.6) pasakyta: *yayātmā suprasīdati.* Visiška dvasios palaima pasiekiama tik per atsidavimo tarnystę, o galimybė ją praktikuoti atsiranda bendraujant su bhaktais. Tad pasiekti tikrą dvasinį džiaugsmą ir suvokti transcendentinę Aukščiausiojo Dievo Asmens esmę įmanoma tik gavus tyro bhakto palaiminimus.

58 TEKSTAS

अथानघाङ्घ्रेस्तव कीर्तितीर्थयो-
रन्तर्बहिःस्नानविधूतपाप्मनाम् ।
भूतेष्वनुक्रोशसुसत्त्वशीलिनां
स्यात्सङ्गमोऽनुग्रह एष नस्तव ॥५८॥

athānaghāṅghres tava kīrti-tīrthayor
antar-bahiḥ-snāna-vidhūta-pāpmanām
bhūteṣv anukrośa-susattva-śīlināṁ
syāt saṅgamo 'nugraha eṣa nas tava

atha – todėl; *anagha-aṅghreḥ* – mano Viešpaties, kurio lotosinės pėdos pašalina visa, kas nepalanku; *tava* – Tavo; *kīrti* – šlovinimas; *tīrthayoḥ* – šventi Gangos vandenys; *antaḥ* – viduje; *bahiḥ* – ir išorėje; *snāna* – maudantis; *vidhūta* – apvalo; *pāpmanām* – suteptą proto būseną; *bhūteṣu* – paprastoms gyvosioms būtybėms; *anukrośa* – palaiminimas ar malonė; *su-sattva* –

visiškoje dorybėje; *śīlinām* – su tais, kurie pasižymi tokiomis ypatybėmis; *syāt* – tebūnie; *saṅgamaḥ* – bendravimas; *anugrahaḥ* – malonė; *eṣaḥ* – ši; *naḥ* – mums; *tava* – Tavo.

O Viešpatie, Tavo lotosinės pėdos suteikia mums didžiausią gėrį ir nuplauna nuodėmės suteptį. Todėl meldžiu dovanoti man didžiausią malonę – galimybę bendrauti su Tavo bhaktais, kurie yra kupini gailestingumo sąlygotoms sieloms ir garbindami Tavo lotosines pėdas nusiplovė visą materijos suteptį. Manau, leidęs bendrauti su tokiais bhaktais Tu suteiktum man didžiausią palaiminimą.

Komentaras: Gangos vandenys garsėja savo savybe nuplauti visas nuodėmes. Kitaip sakant, Gangoje nusimaudęs žmogus nusiplauna per visą gyvenimą susikaupusią suteptį. Šią savybę Gangos vandenys turi todėl, kad Gangos ištakos skalauja Aukščiausiojo Dievo Asmens lotosines pėdas. Suradusieji prieglobstį prie Aukščiausiojo Viešpaties lotosinių pėdų ir nepailstamai Jį šlovinantys taip pat nusiplauna materijos suteptį. Tokie tyri bhaktai pajėgūs dovanoti savo malonę paprastoms sąlygotoms sieloms. Vienoje iš savo giesmių Śrīla Vṛndāvana dāsa Ṭhākura rašo, kad Viešpaties Caitanyos bhaktai turi tiek dvasinių galių, kad bet kuris iš jų gali išvaduoti visą visatą. Kitaip sakant, bhaktų priedermė – šlovinti Viešpatį bet kuriame pasaulio kampelyje ir gelbėti sąlygotas sielas, padedant joms pasiekti *śuddha-sattvos* (grynosios dorybės) būvį. Šio posmo žodis *su-sattva* reiškia ir *śuddha-sattvą* (transcendentinis lygis), pranokstančią net materialiąją dorybę. Melsdamasis Viešpats Śiva savo pavyzdžiu mums rodo, kad geriausia išeitis žmogui – siekti Viešpaties Viṣṇu ir Jo bhaktų, *vaiṣṇavų,* prieglobsčio.

59 TEKSTAS

न यस्य चित्तं बहिरर्थविभ्रमं
तमोगुहायां च विशुद्धमाविशत् ।
यद्भक्तियोगानुगृहीतमञ्जसा
मुनिर्विचष्टे ननु तत्र ते गतिम् ॥५९॥

na yasya cittaṁ bahir-artha-vibhramaṁ
tamo-guhāyāṁ ca viśuddham āviśat
yad-bhakti-yogānugṛhītam añjasā
munir vicaṣṭe nanu tatra te gatim

na – niekada; *yasya* – kurio; *cittam* – širdis; *bahiḥ* – išorinis; *artha* – interesas; *vibhramam* – suklaidinta; *tamaḥ* – tamsa; *guhāyām* – duobėje; *ca* – taip pat; *viśuddham* – apvalyta; *āviśat* – įžengė; *yat* – tai; *bhakti-yoga* – atsidavimo tarnystės; *anugṛhītam* – malone; *añjasā* – be vargo; *muniḥ* – mąstantis; *vicaṣṭe* – mato; *nanu* – tačiau; *tatra* – ten; *te* – Tavo; *gatim* – žygius.

Išorinė energija yra tarsi tamsus šulinys, bet ji negali suklaidinti bhakto, kuris tarnaudamas Viešpačiui visiškai apvalė širdį ir pelnė Bhaktidevī prielankumą. Visiškai nusiplovęs materijos suteptį bhaktas be vargo suvokia Tavo vardą, didybę, pavidalą ir žygius.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ (3.25.25) pasakyta:

satāṁ prasaṅgān mama vīrya-saṁvido
bhavanti hṛt-karṇa-rasāyanāḥ kathāḥ
taj-joṣaṇād āśv apavarga-vartmani
śraddhā ratir bhaktir anukramiṣyati

Bendraudamas su tyrais bhaktais žmogus suvokia transcendentinį Aukščiausiojo Dievo Asmens vardą, Jo didybę, savybes ir darbus. Śrī Caitanya Mahāprabhu ne kartą yra sakęs:

'sādhu-saṅga', 'sādhu-saṅga' – sarva-śāstre kaya
lava-mātra sādhu-saṅge sarva-siddhi haya
(CC *Madhya* 22.54)

Bendraudamas su tyru bhaktu žmogus stebuklingu būdu įsisąmonina Kṛṣṇą. Bendravimas su bhaktais (*sādhu-saṅga*) reiškia veikimą įsisąmoninus Kṛṣṇą, t.y. Hare Kṛṣṇa *mantros* kartojimą ir tarnystę Kṛṣṇai. Bhaktas dvasiškai apsivalo kartodamas Hare Kṛṣṇa *mantrą,* todėl Śrī Caitanya Mahāprabhu rekomendavo kartoti šią *mantrą* nuolatos. *Ceto-darpaṇa-mārjanam*: kartodamas Kṛṣṇos vardą bhaktas nuvalo dulkes nuo savo širdies veidrodžio ir praranda susidomėjimą išoriniu pasauliu. Širdis to, kurį veikia išorinė Viešpaties energija, nešvari, o kai širdis nešvari, žmogus nemato, kad visas pasaulis yra susijęs su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. *Idaṁ hi viśvaṁ bhagavān ivetaraḥ* (SB 1.5.20). Žmogus tyra širdimi regi, kad materialusis kosminis pasaulis yra ne kas kita, kaip Pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo, tačiau žmogus, kurio širdis yra nešvari, į pasaulį žvelgia kitomis akimis. Todėl *sat-saṅga* (bendravimas su bhaktais) padeda žmogui dvasiškai apsivalyti.

Tas, kurio širdis tyra, išvengia išorinės energijos, verčiančios individualiąją sielą siekti viešpatavimo materialiajame pasaulyje, poveikio. Niekas

negali sudrumsti ramybės, kuri viešpatauja tyroje bhakto širdyje, kai jis praktikuoja atsidavimo tarnystę – kartoja šventuosius vardus ir klausosi pasakojimų apie Viešpatį, mąsto apie Jį ir t.t. Atsidavimo tarnystę sudaro devynios praktikos formos, tačiau kad ir kokią praktikos formą pasirinktų bhaktas, jei jo širdis tyra, jis nepatiria jokių rūpesčių. Praktikuojant *bhakti-yogą* reikia vengti dešimties nusižengimų šventajam vardui ir šešiasdešimt keturių nusižengimų garbinant Dievybę. Jei bhaktas nuosekliai laikosi visų šventraščių reikalavimų, Bhaktidevī yra juo patenkinta ir joks išorinis poveikis negali sudrumsti jo ramybės. Bhaktą taip pat vadina *muniu.* Žodis *muni* reiškia „mąstytojas“. Bhaktas linkęs į apmąstymus, o nebhaktas, nuo Viešpaties nusisukęs žmogus, – į abstrakčius samprotavimus. Bhakto mintys tyros ir tuo jos skiriasi nuo nebhaktų, kurie linkę į abstrakčius samprotavimus. Viešpatį Kapilą ir Šukadevą Gosvāmį irgi vadina *muniais,* o Vyāsadevą – Mahāmuniu. Bhaktui suteikiamas *munio* (mąstytojo) titulas, jei jis nusiplauna materijos suteptį ir yra suvokęs Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Taigi, jei žmogus bendrauja su bhaktais ir stengiasi išvengti nusižengimų kartodamas šventąjį Viešpaties vardą ir garbindamas Dievybę, jis apsivalo dvasiškai ir tada Viešpats atskleidžia Savo transcendentinio vardo, pavidalo ir žygių esmę.

60 TEKSTAS

यत्रेदं व्यज्यते विश्वं विश्वस्मिन्नवभाति यत् ।
तत्त्वं ब्रह्म परं ज्योतिराकाशमिव विस्तृतम् ॥६०॥

yatredaṁ vyajyate viśvaṁ viśvasminn avabhāti yat
tat tvaṁ brahma paraṁ jyotir ākāśam iva vistṛtam

yatra – kur; *idam* – tai; *vyajyate* – apreikšta; *viśvam* – visata; *viśvasmin* – materialiajame kosmose; *avabhāti* – apreikšta; *yat* – tai; *tat* – tas; *tvam* – Tu; *brahma* – beasmenis Brahmanas; *param* – transcendentinis; *jyotiḥ* – švytėjimas; *ākāśam* – eteris; *iva* – kaip; *vistṛtam* – pasklidęs.

O Viešpatie, beasmenis Brahmanas yra visur pasklidęs kaip saulės spinduliai ar eteris. Tas beasmenis Brahmanas, kuris persmelkia visatą ir kuriame ji įgauna išreikštą pavidalą, esi Tu Pats.

Komentaras: Vedose rašoma, kad būtis yra Brahmanas, kad be jo nieko kito nėra. Kosminį pasaulį persmelkia Brahmano spinduliai. Tačiau impersonalistai nesugeba suvokti, kad bekraščio kosminio pasaulio šaltinis yra

asmuo. Jie nesupranta, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo turi nesuvokiamas galias ir klaidingai teigia, kad Absoliuti Tiesa nėra asmenybė. Pats Viešpats Śiva įrodo jų teiginių klaidingumą. Jis sako, kad persmelkiantis visatą beasmenis Brahmanas yra ne kas kita, kaip Pats Aukščiausiasis Viešpats. Pastarajame posme aiškiai pasakyta, kad įsikūnijęs Brahmano aspektu Viešpats tarsi saulės spinduliai yra pasklidęs visur. Šis pavyzdys lengvai suvokiamas. Planetos maudosi saulės spinduliuose, tačiau jos nėra tapačios nei saulės šviesai, nei jos šaltiniui. Lygiai taip eteris arba oras yra pasklidęs visur: oras užpildo ąsotį, jis kontaktuoja tiek su nešvarybėmis, tiek ir su šventomis vietomis, tačiau pats visada išlieka švarus. Saulės šviesa taip pat krenta tiek ant nešvarių, tiek ant pašventintų daiktų – ir nešvarybės, ir pašventinti daiktai yra saulės pagimdyti, – tačiau pati saulė visada išlieka skaisti. Lygiai taip Viešpats yra visur. Šiam pasauliui būdingos tiek dorybės, tiek ydos, tačiau *śāstros* sako, kad dorybė yra Aukščiausiojo Viešpaties „veidas“, o yda Aukščiausiojo Dievo Asmens – „nugara“. „Bhagavad-gītoje“ (9.4) Viešpats aiškiai sako:

mayā tatam idaṁ sarvaṁ jagad avyakta-mūrtinā
mat-sthāni sarva-bhūtāni na cāhaṁ teṣv avasthitaḥ

„Neišreikštu pavidalu Aš persmelkiu visatą. Visos būtybės glūdi Manyje, bet Aš egzistuoju anapus jų.“

Pastarajame „Bhagavad-gītos“ posme sakoma, kad Brahmano aspektu įsikūnijęs Viešpats yra pasklidęs visur, visas kosminis pasaulis glūdi Jame, tačiau Jis yra anapus visko. Taigi be *bhakti-yogos,* atsidavimo tarnystės, net impersonalistas negali pažinti *brahma-tattvos* – Viešpaties aspekto, vadinamo Brahmanu. „Vedānta-sūtroje“ sakoma: *athāto brahma-jijñāsā.* Tai reiškia, kad kiekvienas žmogus turi pažinti Brahmaną, Paramātmą ir Parabrahmaną. „Śrīmad-Bhāgavatam“ taip pat sakoma, kad Absoliuti Tiesa yra viena, tačiau Ji suvokiama trimis aspektais: kaip beasmenis Brahmanas, kaip lokalizuotoji Paramātmā ir kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra aukščiausias Absoliučios Tiesos aspektas ir pastarajame posme Viešpats Śiva patvirtina, kad iš esmės Absoliuti Tiesa yra asmuo. Jis aiškiai sako: *tat tvaṁ brahma paraṁ jyotir ākāśam iva vistṛtam.* Štai paprastas pavyzdys: klestinčiam verslininkui priklauso daug gamyklų ir biurų, o verslo sėkmę jis užtikrina savo vadovavimu. Jei apie žmogų sako, kad visas verslas „laikosi ant jo“, tai nereiškia, kad tai sakoma tiesiogine prasme. Turima omenyje, kad savo protu ir energija jis užtikrina verslo sėkmę. Lygiai taip ir dvasiniai bei materialieji pasauliai egzistuoja Aukščiausiojo Dievo Asmens proto ir energijos dėka. Monizmo

filosofijos doktrina, kurios esmė puikiai suformuluota pastarajame posme, yra visiškai suderinama su teiginiu, kad aukščiausias energijos šaltinis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa. Apie tai čia kalbama labai aiškiai. „Bhagavad-gītā“ (7.8) taip atskleidžia beasmenio Kṛṣṇos aspekto esmę:

raso 'ham apsu kaunteya prabhāsmi śaśi-sūryayoḥ
praṇavaḥ sarva-vedeṣu śabdaḥ khe pauruṣaṁ nṛṣu

„O Kuntī sūnau (Arjuna), Aš esu vandens skonis, saulės ir mėnulio šviesa, *oṁ* skiemuo Vedų *mantrose,* garsas eteryje ir žmogaus gabumai.“

Taigi Kṛṣṇą galima traktuoti kaip mistinę galią, glūdinčią visame kas gyva ir negyva.

61 TEKSTAS

यो माययेदं पुरुरूपयासृजद्
बिभर्ति भूयः क्षपयत्यविक्रियः ।
यद्भेदबुद्धिः सदिवात्मदुःस्थया
त्वमात्मतन्त्रं भगवन् प्रतीमहि ॥६१॥

yo māyayedaṁ puru-rūpayāsṛjad
bibharti bhūyaḥ kṣapayaty avikriyaḥ
yad-bheda-buddhiḥ sad ivātma-duḥsthayā
tvam ātma-tantraṁ bhagavan pratīmahi

yaḥ – tas, kuris; *māyayā* – Savo energija; *idam* – tai; *puru* – įvairialypę; *rūpayā* – apraišką; *asṛjat* – sukūrė; *bibharti* – palaiko; *bhūyaḥ* – vėl; *kṣapayati* – sunaikina; *avikriyaḥ* – pats nekisdamas; *yat* – tai; *bheda-buddhiḥ* – atsietumo pojūtis; *sat* – amžina; *iva* – tarsi; *ātma-duḥsthayā* – sukeldamas rūpesčius pats sau; *tvam* – Tau; *ātma-tantram* – visiškai nepriklausomam; *bhagavan* – o Viešpatie, Aukščiausiasis Dievo Asmenie; *pratīmahi* – aš galiu suvokti.

O Viešpatie, Tu turi daugybę energijų, kurios reiškiasi pačiomis įvairiausiomis formomis. Pasitelkęs į pagalbą šias energijas Tu sukuri kosminį pasaulį ir, nors Tu užtikrini jo tvarumą ir jis, regis, egzistuoja amžinai, galų gale Pats Savo rankomis jį sunaikini. Kosminio pasaulio virsmai ir kitimai Tavęs nejaudina, tačiau jie trikdo gyvąsias esybes, ir joms atrodo,

kad kosminis pasaulis nuo Tavęs yra atsietas. O Viešpatie, Tu amžinai išlieki nepriklausomas – man tai aišku kaip dieną.

Komentaras: Vedose aiškiai sakoma, kad Viešpats Kṛṣṇa turi daugybę energijų, kurias galima suskirstyti į tris grupes: išorinę, vidinę ir ribinę. Egzistuoja taip pat ir skirtingi pasauliai (dvasinis ir materialusis) bei skirtingos gyvosios esybės. Vienos gyvosios esybės yra sąlygotos, kitos – amžinai išvaduotos. Amžinai išvaduotas gyvąsias esybes vadina *nitya-muktomis,* nes jos neturi jokių kontaktų su materialiąja energija. Kitaip nei jos, materialiajame pasaulyje gyvenančios sąlygotos gyvosios esybės laiko save atsietomis nuo Aukščiausiojo Viešpaties. Materialiosios energijos veikiamos sąlygotos gyvosios būtybės neranda ramybės. Nuolatinės kančios ir negandos verčia sąlygotą sielą manyti, kad ramybės jai neduoda materialioji energija. Vienas *vaiṣṇavų* poetas (*kavis*) šį faktą paaiškino taip:

kṛṣṇa bhuli' sei jīva anādi-bahirmukha
ataeva māyā tāre deya saṁsāra-duḥkha

Kai gyvoji esybė užmiršta Aukščiausiąjį Viešpatį ir nori džiaugtis gyvenimu nepriklausomai nuo Jo, Jį mėgdžiodama, ją užvaldo klaidinga mintis esą ji yra džiaugsmo subjektas ir yra atsieta nuo Aukščiausiojo Viešpaties. Todėl materialioji energija siunčia gyvajai esybei, kuri priklauso dvasinės energijos kategorijai, įvairias negandas, tačiau Aukščiausiajam Viešpačiui materialioji energija jokių negandų sukelti negali. Iš esmės kalbant, Aukščiausiojo Viešpaties akimis, skirtumas tarp materialiosios ir dvasinės energijų neegzistuoja. Pastarajame posme Viešpats Śiva sako, kad materialioji energija nesukelia jokių rūpesčių Aukščiausiajam Viešpačiui. Aukščiausiasis Viešpats yra amžinai laisvas ir nepriklausomas, o apie gyvąsias esybes to negalima pasakyti. Todėl, kai jos pasiduoda iliuziniam troškimui surasti laimę nepriklausomai nuo Viešpaties, materialioji energija siunčia joms kančias. Taigi materialioji energija gimdo diferenciaciją.

Filosofai *māyāvādžiai* to nesupranta, todėl nori išsivaduoti iš materialiosios energijos nelaisvės. Tačiau filosofas *vaiṣṇavas,* kuris pažįsta Aukščiausiąjį Dievo Asmenį iki galo, nepatiria kančių net gyvendamas materialiosios energijos viešpatijoje. Taip yra todėl, kad jis moka panaudoti materialiąją energiją tarnaudamas Viešpačiui. Paprasti žmonės skirtingai vertina žinybą, kovojančią su nusikalstamumu, ir žinybą, besirūpinančią civiliniais reikalais. Tačiau vyriausybei šios žinybos yra lygiavertės. Kovos su nusikaltimu žinyba neduoda ramybės nusikaltėliams, tačiau ji nepersekioja įstatymų besilaikančių piliečių. Lygiai taip ir materialioji energija siunčia kančias sąlygotosioms sieloms, tačiau nepersekioja išvaduotų

sielų, kurios tarnauja Viešpačiui. Aukščiausiasis Dievo Asmuo, įsikūnijęs *puruṣa-avatāros* Mahā-Viṣṇu pavidalu, sukuria visą kosminį pasaulį. Iškvėpdamas materialias visatas, Viešpats Viṣṇu pavidalu sukuria materialų pasaulį ir užtikrina jo tvarumą, o Saṅkarṣaṇos pavidalu jį sunaikina. Tačiau kosminio pasaulio kūrimas, saugojimas ir naikinimas nedaro įtakos Pačiam Viešpačiui. Mikroskopinio dydžio gyvosioms esybėms Viešpaties veiksmai sukelia daug rūpesčių, tačiau Pačiam Viešpačiui jie nedaro jokios įtakos, nes Jis yra didžiausias iš didžiausių. Viešpats Śiva, kaip ir bet kuris kitas tyras bhaktas, aiškiai tai suvokia, kadangi *bheda-buddhi* nėra apdūmusi Jam akių. Kitaip sakant, Jis mato būties sąsają su Aukščiausiuoju. Bhaktui Viešpats yra aukščiausioji dvasinė siela. Viešpats yra visų galingiausias, todėl įvairios Jo energijos taip pat yra dvasinės. Bhaktui materialioji energija neegzistuoja, nes materialus gyvenimas yra ne kas kita, kaip Aukščiausiojo Dievo Asmens užmarštis.

62 TEKSTAS

क्रियाकलापैरिदमेव योगिनः
श्रद्धान्विताः साधु यजन्ति सिद्धये ।
भूतेन्द्रियान्तःकरणोपलक्षितं
वेदे च तन्त्रे च त एव कोविदाः ॥६२॥

kriyā-kalāpair idam eva yoginaḥ
śraddhānvitāḥ sādhu yajanti siddhaye
bhūtendriyāntaḥ-karaṇopalakṣitaṁ
vede ca tantre ca ta eva kovidāḥ

kriyā – veikla; *kalāpaiḥ* – metodais; *idam* – šia; *eva* – tikrai; *yoginaḥ* – transcendentalistai; *śraddhā-anvitāḥ* – tvirtai tikėdami; *sādhu* – tinkamai; *yajanti* – garbina; *siddhaye* – siekdami tobulumo; *bhūta* – materialioji energija; *indriya* – juslės; *antaḥ-karaṇa* – širdis; *upalakṣitam* – kurios požymiais yra; *vede* – Vedų; *ca* – taip pat; *tantre* – Vedas papildančių šventraščių; *ca* – taip pat; *te* – Tavo Šviesybė; *eva* – tikrai; *kovidāḥ* – žinovai.

O Viešpatie, Tavo kosminį pavidalą sudaro penki materijos pradai, juslės, protas, intelektas, klaidinga, t.y. materiali, savimonė ir Tavo dalinis skleidinys Paramātmā, kuris vadovauja viskam, kas vyksta šiame pasaulyje. Bhakti-yogos nepraktikuojantys yogai – karma ir jñāna yogai – garbina

Tave karma-yogos ir jñāna-yogos pratybomis. Ir Vedose, ir Vedas papildančiose śāstrose, taip pat visuose kituose šventraščiuose sakoma, kad Tu vienintelis vertas garbinamo. Šios nuomonės laikosi visi Vedų žinovai.

Komentaras: Viename iš ankstesnių posmų Viešpats Śiva išreiškė savo troškimą išvysti Viešpatį tokį, kokį Jį garbina bhaktai. Be šio pavidalo egzistuoja ir kiti Viešpaties pavidalai, kuriais Viešpats įsikūnija materialiajame pasaulyje ir kuriuos garbina materialistai. Prie jų galima priskirti Brahmą ir kitus pusdievius. Trečiame antros „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyriuje sakoma, kad materialių gėrybių ištroškusieji garbina įvairius pusdievius, tačiau skyriaus pabaigoje „Bhāgavatam“ duoda tokį patarimą:

akāmaḥ sarva-kāmo vā mokṣa-kāma udāra-dhīḥ
tīvreṇa bhakti-yogena yajeta puruṣaṁ param
(SB 2.3.10)

Visi jie – ir bhaktai, ir *jñāniai* (*mokṣa-kāma*), ir *karmiai* (*sarva-kāma*) – siekia garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Višnų. Net atliekant *yajñą* (*kriyā-kalāpaiḥ*), pasak šio posmo, reikia visad atminti, kad pusdieviai – tai Aukščiausiojo Viešpaties tarnai. Garbinimo nusipelno tik Viešpats Višnu, Yogeśvara. Taigi net ir tie vediškieji ir *tantriniai* aukojimai, kurie atliekami garbinant pusdieviams, iš esmės skirti Viešpačiui Višnu. Todėl „Bhagavad-gītoje“ (9.23) pasakyta:

ye 'py anya-devatā-bhaktā yajante śraddhayānvitāḥ
te 'pi mām eva kaunteya yajanty avidhi-pūrvakam

„O Kuntī sūnau, visa, ką žmogus aukoja kitiems dievams, iš esmės skirta Man. Aukojantis dievams atnašauja auką iki galo nesuvokdamas jos prasmės.“

Taigi žmonės, aukojantys pusdieviams, iš esmės garbina Aukščiausiąjį Viešpatį, tačiau daro tai nusižengdami reguloms. Regulų laikymosi tikslas – suteikti džiaugsmo Viešpačiui Višnu. Šią mintį patvirtina „Višnu Purāṇa“ (3.8.9):

varṇāśramācāravatā puruṣeṇa paraḥ pumān
viṣṇur ārādhyate panthā nānyat tat-toṣa-kāraṇam

Aptariamajame posme aiškiai pasakyta, kad žmogus, kad ir kas jis būtų, *karmis, jñānis* ar *yogas,* jei jis garbina Viešpatį Višnu, vadinasi, jis gerai išmano Vedas ir *Tantras.* Žodžiui *kovidāḥ* tenka labai svarbi reikšmė, kadangi jis apibūdina Viešpaties bhaktus. Tiktai bhaktai tiksliai žino, kad

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viṣṇu yra visa persmelkiantis. Materialioje energijoje Jam atstovauja penki materijos pradai, protas, intelektas ir ego. Jam atstovauja ir dar viena energija – gyvosios esybės, todėl tiek dvasiniame, tiek materialiajame pasaulyje nėra nieko kita, kaip tik įvairios Viešpaties energijos. Apibendrinant galima teigti, kad Viešpats yra vienas, o visa būtis yra Jo skleidinys. Tokia Vedų aforizmo *sarvaṁ khalv idaṁ brahma* prasmė. Kas tai suvokia, visas savo jėgas skiria Viešpaties Viṣṇu garbinimui.

63 TEKSTAS

त्वमेक आद्यः पुरुषः सुप्तशक्ति-
स्तया रजःसत्त्वतमो विभिद्यते ।
महानहं खं मरुदग्निवार्धराः
सुरर्षयो भूतगणा इदं यतः ॥६३॥

tvam eka ādyaḥ puruṣaḥ supta-śaktis
tayā rajaḥ-sattva-tamo vibhidyate
mahān ahaṁ khaṁ marud agni-vār-dharāḥ
surarṣayo bhūta-gaṇā idaṁ yataḥ

tvam – Jūsų Šviesybė; *ekaḥ* – vienas; *ādyaḥ* – pirminis; *puruṣaḥ* – asmuo; *supta* – miegančioji; *śaktiḥ* – energija; *tayā* – kurios veikiamos; *rajaḥ* – aistros energija; *sattva* – dorybė; *tamaḥ* – neišmanymas; *vibhidyate* – tampa įvairia; *mahān* – visybinė materialioji energija; *aham* – ego; *kham* – eteris; *marut* – oras; *agni* – ugnis; *vāḥ* – vanduo; *dharāḥ* – žemė; *sura-ṛṣayaḥ* – pusdieviai ir didieji išminčiai; *bhūta-gaṇāḥ* – gyvosios esybės; *idam* – visa tai; *yataḥ* – iš kurio.

O Viešpatie, Tu – vienintelis Aukščiausiasis Asmuo, visų priežasčių priežastis. Prieš kuriant pasaulį Tavo materialioji energija miega. Sužadinus materialiąją energiją, ima veikti trys guņos: dorybė, aistra ir neišmanymas, ir atsiranda visybinė materialioji energija, kurią sudaro ego, eteris, oras, ugnis, vanduo, žemė, pusdieviai ir šventieji išminčiai. Taip sukuriamas materialusis pasaulis.

Komentaras: Jei kūrinija yra Patsai Aukščiausiasis Viešpats Viṣṇu, kodėl išmanantys transcendentalistai skiria įvairias Jo kategorijas, išvardintas pastarajame posme? Kodėl šventraščių žinovai skiria materiją ir dvasią?

Atsakydamas į šiuos klausimus Viešpats Śiva posme nurodo, kad dvasia ir materija nėra filosofų sukurtos kategorijos, jas sukūrė Viešpats Viṣṇu: *tvam eka ādyaḥ puruṣaḥ.* Dvasinės ir materialios kategorijos atsiranda Aukščiausiojo Dievo Asmens valia, tačiau tos gyvosios esybės, kurios amžinai tarnauja Viešpačiui, jų neatsieja. Materialusis pasaulis egzistuoja tik tiems, kurie nori mėgdžioti Viešpatį ir dėtis džiaugsmo subjektais. Iš esmės kalbant, materialusis pasaulis yra ne kas kita kaip pirminio Aukščiausiojo Dievo Asmens – būties kūrėjo užmaršties būsena. Skirtumą tarp materijos ir dvasios sukuria miegančioji Viešpaties energija, kai Viešpats nori suteikti gyvosioms esybėms, kurios mėgdžiodamos Jį stengiasi patirti Jam prieinamus džiaugsmus, atitinkamas galimybes. Būtent šioms gyvosioms esybėms miegančioji Viešpaties energija sukuria materialų pasaulį. Kartais vaikai pamėgdžiodami motiną skuba į virtuvę ir motina duoda jiems žaislinius indus, kad jie galėtų ją mėgdžioti. Lygiai taip kai kurios gyvosios esybės nori mėgdžioti Viešpatį. Atsiliepdamas į jų troškimą Viešpats sukuria joms materialų kosminį pasaulį. Taigi materialų pasaulį Viešpats sukuria pasitelkęs į pagalbą Savo materialiąją energiją. Žvilgsniu Viešpats išjudina materialiąją energiją. Materialiajai energijai sujudus ima veikti trys materialiosios gamtos *guṇos* ir materialioji energija įgauna įkūnytą pavidalą. Pirmiausia ji reiškiasi kaip *mahat-tattva,* po to – kaip ego, eteris, oras, ugnis, vanduo ir pagaliau žemė. Sukūręs kosminį pasaulį Viešpats apvaisina jį gyvosiomis esybėmis. Pirmieji pasaulį išvysta Viešpats Brahmā ir septyni didieji *ṛṣiai,* po jų gimsta pusdieviai. Pusdieviai duoda pradžią žmonėms, gyvūnams, medžiams, paukščiams, žvėrims ir t.t. Tačiau pirminė visa ko priežastis, kaip sakoma pastarajame posme, yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo: *tvam eka ādyaḥ puruṣaḥ.* Tai patvirtina ir „Brahma-saṁhitā“ (5.1):

īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam

Materialiosios energijos užburtos gyvosios būtybės negali suvokti, kad būties šaltinis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa. Tokia Vedāntos aforizmo *janmādy asya yataḥ* („Vedānta-sūtra“ 1.1.2.) prasmė. Kṛṣṇa kartoja šią mintį ir „Bhagavad-gītoje“ (10.8):

ahaṁ sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante māṁ budhā bhāva-samanvitāḥ

„Aš – dvasinių ir materialiųjų pasaulių šaltinis. Viskas kyla iš Manęs. Šią tiesą supratę išminčiai ištikimai Man tarnauja ir iš visos širdies garbina Mane.“

Sakydamas, kad Jis yra visa ko šaltinis (*ahaṁ sarvasya prabhavaḥ*), Kṛṣṇa turi galvoje, jog tai Jis davė pradžią Viešpačiui Brahmai, Viešpačiui Śivai, *puruṣa-avatāroms,* materialiajam kosmosui ir visoms materialiojo pasaulio gyvosioms esybėms. Iš tikrųjų žodis *prabhava* (kūrinija) taikytinas tik materialiajam pasauliui, nes dvasinis pasaulis egzistuoja amžinai, todėl apie jo sukūrimą negali būti ir kalbos. „Śrīmad-Bhāgavatam“ *catuḥ-ślokoje* Viešpats skelbia: *aham evāsam evāgre* – „Aš egzistavau prieš pasaulio sukūrimą.“ (SB 2.9.33) Vedos skelbia: *eko nārāyaṇa āsīt* – „Prieš atsirandant kūrinijai egzistavo tik Nārāyaṇa.“ Vedoms antrina ir Śaṅkarācārya. *Nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt* – „Nārāyaṇa viešpatauja transcendencijoje, Jis yra virš kūrinijos.“ („Gītā-bhāṣya“) Visi Nārāyaṇos poelgiai dvasiški, todėl Nārāyaṇai tarus: „Tebūnie pasaulis“, Jo sukurtasis pasaulis buvo grynai dvasinis. „Materija“ egzistuoja tiems, kurie užmiršo, kad pirminė visa ko priežastis yra Nārāyaṇa.

64 TEKSTAS

सृष्टं स्वशक्त्येदमनुप्रविष्ट-
श्चतुर्विधं पुरमात्मांशकेन ।
अथो विदुस्तं पुरुषं सन्तमन्त-
र्भुङ्क्ते हृषीकैर्मधु सारघं यः ॥६४॥

sṛṣṭaṁ sva-śaktyedam anupraviṣṭaś
catur-vidhaṁ puram ātmāṁśakena
atho vidus taṁ puruṣaṁ santam antar
bhuṅkte hṛṣīkair madhu sāra-ghaṁ yaḥ

sṛṣṭam – kūrinijoje; *sva-śaktyā* – Tavo energija; *idam* – šį kosminį pasaulį; *anupraviṣṭaḥ* – po to įžengdamas į; *catuḥ-vidham* – keturių rūšių; *puram* – kūnais; *ātma-aṁśakena* – Tavo dalelytėmis; *atho* – todėl; *viduḥ* – žinai; *tam* – jį; *puruṣam* – džiaugsmo subjektą; *santam* – esantį; *antaḥ* – viduje; *bhuṅkte* – mėgaujasi; *hṛṣīkaiḥ* – juslių dėka; *madhu* – saldumu; *sāra-gham* – medaus; *yaḥ* – tas, kuris.

O Viešpatie, pasitelkęs į pagalbą Savo energijas Tu sukūrei pasaulį, į kurį pats įžengei keturiais pavidalais. Tu glūdi visų gyvųjų esybių širdyse, pažįsti jas ir matai, kaip jos siekia patirti juslinius malonumus. Vadinamoji šio pasaulio laimė yra tarsi korius pripildžiusių bičių mėgavimasis jų surinktu medumi.

Komentaras: Materialusis kosminis pasaulis yra išorinės Aukščiausiojo Dievo Asmens energijos forma, tačiau negyvoji materija negali veikti savarankiškai, todėl Viešpats įžengia į materialų pasaulį, įsikūnijęs Savo daliniu skleidiniu (Paramātma) bei Savo atsietų dalelyčių (gyvųjų esybių) pavidalu. Kitaip sakant, gyvosios esybės ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo įžengia į materialų kosminį pasaulį, kad jį išjudintų. „Bhagavad-gītoje“ (7.5) sakoma:

apareyam itas tv anyāṁ prakṛtiṁ viddhi me parām
jīva-bhūtāṁ mahā-bāho yayedaṁ dhāryate jagat

„Be šios žemesniosios energijos, o tvirtaranki Arjuna, egzistuoja ir aukštesnioji Mano energija, kurią sudaro gyvosios esybės, kovojančios su materialiąja gamta ir užtikrinančios visatos gyvavimą.“

Kadangi materialusis pasaulis negali funkcionuoti pats savaime, į jį ateina gyvosios esybės, kurios gauna keturių tipų kūnus. Šiame kontekste pažymėtinas posmo žodis *catur-vidham.* Gyvosios esybės materialiajame pasaulyje skirstomos į keturias kategorijas. Vienos gyvosios esybės gimsta iš gemalo (*jarāyu-ja*), kitos gimsta iš kiaušinių (*aṇḍa-ja*), trečios – iš prakaito (*sveda-ja*), o ketvirtos, pavyzdžiui medžiai, išauga iš sėklos (*udbhij-ja*). Nors gyvosios esybės ateina į šį pasaulį skirtingais keliais, visos jos ieško juslinių malonumų.

Pastarasis posmas paneigia mokslininkų materialistų įsivaizdavimą, kad jokia gyvoji esybė, išskyrus žmogų, neturi sielos. Visos 8 400 000 gyvybės formų priklausančios gyvosios esybės yra Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelytės, nepaisant to, kaip radosi šiame pasaulyje – iš gemalo, kiaušinio, prakaito ar sėklų. Kitaip sakant, visos gyvosios esybės yra individualiosios dvasinės kibirkštys, sielos. Be individualiosios sielos kiekvienos gyvosios esybės širdyje – ar tai būtų žmogus, gyvūnas, medis, mikrobas, ar bakterija – glūdi ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Viešpats glūdi visų gyvųjų esybių širdyse. Kadangi jos ateina į materialų pasaulį ieškoti juslinių malonumų, Viešpats padeda joms įvykdyti šį troškimą. Kitaip sakant, Paramātmai, Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, žinomi visų gyvųjų būtybių norai. „Bhagavad-gītā“ sako (15.15):

sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca

„Aš glūdžiu visų gyvųjų būtybių širdyse, Aš dovanoju joms atmintį, žinojimą ir užmaršt̨.“

Glūdėdamas visų gyvųjų esybių širdyse Viešpats suteikia joms atmintį, kuri leidžia patirti įvairių malonumų. Taip gyvosios esybės sukuria savo

„korius“, neša medų į juos ir mėgaujasi juo. Pavyzdys apie bites yra labai tinkamas, nes bitėms besimėgaujant į korius susineštu medumi jas ima pulti ir gelti kitos bitės. Kopinėdamos medų bitės gelia viena kitą, taigi jų malonumas neatsiejamai susijęs su kančia. Kitaip sakant, materialiajame pasaulyje džiaugsmo ieškančios gyvosios esybės patiria tiek malonumus, tiek ir kančias, tačiau Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, kuris žino apie jų laimės troškimą, tai netaikytina. *Upaniṣados* pateikia pavyzdį apie du viename medyje tupinčius paukščius. Vienas paukštis – *jīva* (gyvoji esybė) lesa medyje augančius vaisius, o kitas (Paramātmā) tiesiog stebi pirmąjį paukštį. „Bhagavad-gītoje“ (13.23) Paramātmos aspektu įsikūnijęs Aukščiausiasis Dievo Asmuo vadinamas *upadraṣṭa* (stebėtoju) ir *anumanta* (duodančiu leidimą).

Taigi Viešpats ne tik stebi gyvosios esybės veiksmus, bet vienokiu ar kitokiu pavidalu leidžia jai patirti džiaugsmą šiame pasaulyje. Būtent Paramātmā duoda bitėms proto, kad jos sulipdytų korį ir rinktų nuo įvairių gėlių žiedadulkes, saugotų medų ir juo mėgautųsi. Nors Viešpats įsikūnijęs Paramātma nesikiša į gyvųjų esybių veiksmus, Jis žino apie jų ketinimus ir suteikia joms galimybę patirti džiaugsmą ar kančią, nelygu ko ji nusipelnė savo darbais. Žmonių visuomenė panaši į bičių avilį: žmonės renka nuo gėlių žiedadulkes, kitaip sakant, bando kaip išmano uždirbti pinigų, o vėliau kuria milžiniškas imperijas, kad galėtų džiaugtis gyvenimu. Tačiau imperijas sukūrę žmonės dažnai kenčia nuo kitų šalių geluonių. Kartais šalys paskelbia viena kitai karą ir žmonių aviliai tampa kančių priežastimi. Žmonės kuria avilius, kad galėtų mėgautis juslinių malonumų medumi, tačiau jiems tenka kentėti nuo kitų žmonių ar netgi nacijų geluonių. Aukščiausiasis Dievo Asmuo Paramātmos pavidalu tuo tarpu tik stebi jų veiklą. Taigi Aukščiausiasis Dievo Asmuo įeina į materialų pasaulį kartu su *jīvomis,* tačiau Aukščiausiasis Viešpats – Paramātmā yra garbinimo objektas, nes būtent Jis ir sutvarkė pasaulį taip, kad gyvoji esybė rastų čia laimę. Šis pasaulis materialus, todėl laimė čia neatsiejama nuo apsvaigimo. Materialūs malonumai – tai apsvaigimo būsena, o dvasiniame pasaulyje Aukščiausiojo Dievo Asmens globojamos gyvosios būtybės patiria grynąjį džiaugsmą ir jų laimės niekas netemdo.

65 TEKSTAS

स एष लोकानतिचण्डवेगो
विकर्षसि त्वं खलु कालयानः ।

भूतानि भूतैरनुमेयतत्त्वो
घनावलीर्वायुरिवाविषह्यः ॥६५॥

sa eṣa lokān aticaṇḍa-vego
vikarṣasi tvaṁ khalu kāla-yānaḥ
bhūtāni bhūtair anumeya-tattvo
ghanāvalīr vāyur ivāviṣahyaḥ

saḥ – ta; *eṣaḥ* – tai; *lokān* – visas planetų sistemas; *ati* – labai; *caṇḍa-vegaḥ* – galinga jėga; *vikarṣasi* – sunaikina; *tvam* – Tavo Šviesybė; *khalu* – tačiau; *kāla-yānaḥ* – tinkamu laiku; *bhūtāni* – visos gyvosios esybės; *bhūtaiḥ* – kitomis gyvosiomis esybėmis; *anumeya-tattvaḥ* – apie Absoliučią Tiesą galima numanyti; *ghana-āvalīḥ* – debesys; *vāyuḥ* – oras; *iva* – kaip; *aviṣahyaḥ* – nepakeliamas.

O Viešpatie, neįmanoma tiesiogiai įsitikinti, kad Tavo rankose yra absoliuti valdžia, tačiau stebint, kas vyksta šiame pasaulyje, apie tai galima numanyti – viskas čia bėgant laikui žūva. Laikas labai galingas. Vienas materialus objektas tampa kito materialaus objekto žūties priežastimi, lygiai taip viena gyvoji būtybė minta kita. Tarsi vėjas, išblaškantis debesis, laikas viską paverčia dulkėmis.

Komentaras: Naikinimo procesai vyksta pagal gamtos dėsnius. Materialiajame pasaulyje nėra ir negali būti nieko amžina, nors mokslininkai, filosofai, darbininkai ir apskritai žmonės kovoja su laiku, stengdamiesi sukurti tai, ko laikas negalėtų sunaikinti. Pavyzdžiui, neseniai vienas kvailas mokslininkas pareiškė, kad ilgainiui mokslas padarys žmogų nemirtingą. Kiti „mokslininkai“ nori savo laboratorijose sukurti gyvąsias esybes. Tokiu būdu mokslininkai, kaip kas moka, stengiasi paneigti Aukščiausiojo Dievo Asmens egzistavimą ir atmeta aukščiausiąją Viešpaties valdžią. Tačiau Viešpats yra nepaprastai galingas – įsikūnijęs mirties pavidalu Jis viską sunaikina. „Bhagavad-gītoje“ (10.34) Kṛṣṇa skelbia: *mṛtyuḥ sarva-haraś cāham* – „Aš esu visa naikinanti mirtis.“ Ateistams Viešpats pasirodo mirties pavidalu ir atima iš jų viską, ką jie sukaupė materialiajame pasaulyje. Prahlādos tėvas Hiraṇyakaśipu užsispyręs neigė Dievo egzistavimą ir netgi pakėlė ranką prieš savo penkiametį sūnų už tai, kad jis tikėjo į Viešpatį. Tačiau vieną gražią dieną Viešpats pasirodė Nṛsiṁhadevos pavidalu ir sudraskė Hiraṇyakaśipu jo sūnaus akivaizdoje. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.13.47) sakoma, jog šiame pasaulyje „viena gyvoji būtybė minta kita“ ir tai yra natūralus gamtos dėsnis: *jīvo jīvasya jīvanam* – „viena gyvoji būtybė yra kitos gyvosios būtybės maistas.“ Varlė – gyvatės maistas, gyvatė – man-

gustos maistas, o mangusta yra kitų žvėrių auka. Aukščiausiojo Viešpaties valia žūva visos gyvosios būtybės. Nors mes nematome Viešpaties įsikišimo tiesiogiai, galime pajusti Jo buvimą matydami aplink visagalės mirties veikimą. Mes matome, kad vėjas išblaško debesis danguje, tačiau nematome, kaip tai įvyksta, kadangi vėjas nematomas. Lygiai taip nors nematome Viešpaties, Aukščiausiojo Dievo Asmens, savo akimis, vis dėlto galime suvokti, kad būtent Jis valdo naikinimo procesus. Aukščiausiojo Viešpaties valia visi materialiojo pasaulio daiktai materialiajame pasaulyje yra pasmerkti žūti, to nemato tik ateistai.

66 TEKSTAS

प्रमत्तमुच्चैरिति कृत्यचिन्तया
प्रवृद्धलोभं विषयेषु लालसम् ।
त्वमप्रमत्तः सहसाभिपद्यसे
क्षुल्लेलिहानोऽहिरिवाखुमन्तकः ॥६६॥

pramattam uccair iti kṛtya-cintayā
pravṛddha-lobhaṁ viṣayeṣu lālasam
tvam apramattaḥ sahasābhipadyase
kṣul-lelihāno 'hir ivākhum antakaḥ

pramattam – pamišėliai; *uccaiḥ* – garsiai; *iti* – taip; *kṛtya* – reikia daryti; *cintayā* – tokiu troškimu; *pravṛddha* – itin puoselėdami; *lobham* – godumą; *viṣayeṣu* – materialiems malonumams; *lālasam* – taip trokšdami; *tvam* – Jūsų Šviesybė; *apramattaḥ* – visiškai transcendentiškas; *sahasā* – visiškai netikėtai; *abhipadyase* – pagriebi juos; *kṣut* – alkana; *lelihānaḥ* – nepasotinamu liežuviu; *ahiḥ* – gyvatė; *iva* – tarsi; *ākhum* – pelės; *antakaḥ* – naikintoja.

O Viešpatie, gyvosios esybės materialiajame pasaulyje kamuojamos veiklos troškulio karštligiškai kuria įvairius planus. Dėl to kaltas nežabotas jų godumas. Visos gyvosios esybės geidžia materialių malonumų, bet Tu niekada neprarandi budrumo ir atėjus laikui kerti joms, kaip gyvatė pagriebia pelę ir akimirksniu ją praryja.

Komentaras: Visi materialiajame pasaulyje apsėsti godumo, visi kuria planus, kaip patirti materialius malonumus. Materialių troškimų užvaldytą gyvąją esybę šventraščiai vadina pamišėle. „Bhagavad-gītā“ (3.27) sako:

prakṛteḥ kriyamāṇāni guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā kartāham iti manyate

„Trijų materialiosios gamtos *guņų* paklaidinta sąlygota siela mano veikianti pati, tačiau iš tikrųjų už ją veikia materialioji gamta.“

Pasaulis gyvena pagal gamtos dėsnius, kuriuos nustato Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Ateistai, neišmanėliai, to nesuvokia. Pasitikėdami savo jėgomis jie kuria įvairius planus, didžiosios valstybės užkariauja naujas žemes, tačiau pasaulio istorijoje buvo daugybė pavyzdžių, kaip kūrėsi ir žlugo didžiosios imperijos. Pasiekę aukščiausią beprotybės ribą, žmonės ėmė kurti aristokratų dinastijas, tačiau ir jas ištiko didžiųjų imperijų likimas. Nepaisant to, pakvaišę ateistai nenori pripažinti aukščiausiosios Viešpaties valdžios. Beprotybės apimti žmonės nesiskaito su Aukščiausiojo valia ir patys prasimano sau pareigas šiame pasaulyje. „Politiniai lyderiai“ kuria planus, kurie, jų manymu, suteiks žmonėms ir šalims materialią gerovę, tačiau iš esmės jie tesiekia užimti aukštus valstybinius postus. Troškimas užimti aukštą padėtį visuomenėje verčia juos dėtis didžiais tautų vadais ir kovoti už rinkėjų balsus, nors iš tikrųjų jie yra materialiosios gamtos marionetės. Tai tik keletas būdingų šiuolaikinės civilizacijos ydų. Tol, kol žmonės neįsisąmonins Dievo ir nepripažins Jo aukščiausiosios valdžios, jų planai bus pasmerkti nesėkmei. Dėl ekonominių planų, kurie kertasi su Dievo valia, pasaulio šalyse diena iš dienos auga svarbiausių prekių kainos ir dėl to pirmiausia kenčia skurdžiausieji gyventojų sluoksniai. Kadangi visuomenėje dominuoja Kṛṣṇos neįsisąmoninę žmonės, jie tampa „politikų“ ir „ekonomistų“ fantazuotojų aukomis. Dėl to jie kenčia dar labiau. Pagal Viešpaties nustatytus gamtos dėsnius materialiajame pasaulyje viskas laikina, todėl kiekvienam žmogui turi būti suteikta galimybė surasti Absoliuto prieglobstį ir išsigelbėti. Viešpats Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (5.29):

bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram
suhṛdaṁ sarva-bhūtānāṁ jñātvā māṁ śāntim ṛcchati

„Išminčiai, kurie suvokia, kad Aš esu aukščiausias aukojimo ir asketizmo tikslas, planetų ir pusdievių Aukščiausiasis Valdovas ir visų gyvųjų esybių geradaris, išvengia materialių kančių ir suranda dvasios ramybę.“

Norint kad sieloje viešpatautų ramybė, o visuomenėje – santarvė, reikia pripažinti, kad tikrasis džiaugsmo subjektas yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Viešpačiui priklauso viskas, kas egzistuoja pasaulyje, Jis – geriausias gyvųjų esybių draugas. Tai suvokęs žmogus ir visuomenė apskritai suras laimę ir ramybę.

67 TEKSTAS

कस्त्वत्पदाब्जं विजहाति पण्डितो
यस्तेऽवमानव्ययमानकेतनः ।
विशङ्क्यास्मद्गुरुरर्चति स्म यद्
विनोपपत्तिं मनवश्चतुर्दश ॥६७॥

kas tvat-padābjaṁ vijahāti paṇḍito
yas te 'vamāna-vyayamāna-ketanaḥ
viśaṅkayāsmad-gurur arcati sma yad
vinopapattiṁ manavaś caturdaśa

kaḥ – kas; *tvat* – Tavo; *pada-abjam* – lotosinių pėdų; *vijahāti* – vengia; *paṇḍitaḥ* – išminčius; *yaḥ* – kuris; *te* – Tave; *avamāna* – išjuokdamas; *vyayamāna* – nyksta; *ketanaḥ* – šis kūnas; *viśaṅkayā* – be jokių abejonių; *asmat* – mūsų; *guruḥ* – dvasinis mokytojas, tėvas; *arcati* – garbina; *sma* – praeityje; *yat* – tai; *vinā* – be; *upapattim* – jaudinimosi; *manavaḥ* – Manu; *catuḥ-daśa* – keturiolika.

O Viešpatie, kiekvienas apsišvietęs žmogus žino, kad nugyvens tuščiai, jei negarbins Tavęs. Tad ar žinodamas tai jis gali nesilenkti Tavo lotosinėms pėdoms? Nuvijęs į šalį visas abejones Tave garbino net mūsų tėvas ir dvasinis mokytojas Viešpats Brahmā, o jo pavyzdžiu sekė keturiolika Manu.

Komentaras: Žodis *paṇḍita* reiškia „išminčius“. Kas yra tikras išminčius? Į šį klausimą atsako „Bhagavad-gītā“ (7.19):

bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate
vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ

„Daug kartų gimęs ir miręs išties išmintingas žmogus atsiduoda Man, nes supranta, kad esu visų priežasčių priežastis, kad esu pati būtis. Tokių didžių sielų labai reta.“

Taigi, kai išmintingas žmogus po daugybės gimimų ir nevykusių mėginimų susivokti dvasiškai tampa tikru išminčiumi, jis atsiduoda Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai. Toks *mahātmā* (išminčius) žino, kad Kṛṣṇa (Vāsudeva) yra viskas (*vāsudevaḥ sarvam iti*). Jis suvokia, kad jei negarbins Viešpaties Kṛṣṇos, jei netaps Jo bhaktu, nugyvens beprasmį gyvenimą. Śrīla Rūpa Gosvāmis, be kita ko, rašo, kad pasiekęs tam tikrą atsidavimo tarnystės pakopą žmogus suvokia, kad turėtų būti santūrus bei kantrus (*kṣāntiḥ*)

ir nuolat tarnauti Viešpačiui nešvaistydamas laiko perniek (*avyartha-kālatvam*). Be to, jis turi atsikratyti materialių potraukių (*viraktiḥ*) ir nesitikėti už savo darbus materialių liaupsių (*māna-śūnyatā*). Toks bhaktas privalo būti įsitikinęs, kad Kṛṣṇa dovanos jam Savo malonę (*āśā-bandhaḥ*), ir visada siekti tarnauti Viešpačiui su meile ir ištikimybe (*samutkaṇṭhā*). Tikras išminčius dega troškimu šlovinti Viešpatį klausydamasis ir kartodamas Jo vardus (*nāma-gāne sadā ruciḥ*), taip pat pasakodamas kitiems apie transcendentines Viešpaties savybes (*āsaktis tad-guṇākhyāne*). Be to, jis svajoja gyventi ten, kur vyko Viešpaties žaidimai (*prītis tad-vasati-sthale*). Šie požymiai byloja, kad bhaktas pasiekė aukštą tobulumo pakopą.

Praktikuojantis atsidavimo tarnystę žmogus įgyja žinių ir pasiekia dvasinio tobulumo aukštumas, todėl jis niekad nesiliauja tarnavęs Viešpačiui. Net Viešpats Brahmā, kurio gyvenimo trukmė išties įspūdinga (4 320 000 000 Žemės metų sudaro dvylika Brahmos valandų), bijo mirties ir nuolankiai tarnauja Viešpačiui. Jam tarnauja ir visi Manu, kurie keičia vienas kitą, kol trunka Brahmos diena. Per vieną Brahmos dieną pasikeičia keturiolika Manu. Pirmasis iš jų – Svāyambhuva Manu. Kiekvienas iš Manu gyvena septyniasdešimt vieną *yugą,* kurių kiekviena trunka 4 320 000 metų. Nors Manu gyvenimo trukmė labai didelė, jie praktikuoja atsidavimo tarnystę ir ruošiasi kitam gyvenimui. Mūsų epochoje žmonės gyvena šešiasdešimt-aštuoniasdešimt metų, bet jų gyvenimas vis trumpėja. Todėl šiandien žmonėms dar svarbiau pasirinkti atsidavimo tarnystę Viešpačiui ir garbinti Jo lotosines pėdas nuolat kartojant Hare Kṛṣṇa *mantrą,* kaip tai nurodė daryti Caitanya Mahāprabhu.

tṛṇād api sunīcena taror iva sahiṣṇunā
amāninā mānadena kīrtanīyaḥ sadā hariḥ
(„Śikṣāṣṭaka“ 3)

Dažnai atsidavimo tarnystę praktikuojantį bhaktą supa pagiežingi žmonės ir jis įsigyja priešų, kurie stengiasi pakišti jam koją. Visa tai sena kaip pasaulis: kitados net Prahlādą Mahārāją už atsidavimo tarnystės praktiką persekiojo jo tėvas demonas Hiraṇyakaśipu. Ateistai visada puldinėja bhaktus, todėl neatsitiktinai Viešpats Caitanya pataria būti pakantiems santykiuose su tokiais žmonėmis. Nepaisant jų išpuolių, bhaktas turi nenuleisti rankų ir toliau kartoti Hare Kṛṣṇa *mantrą* bei mokyti tai daryti kitus, nes misionieriška veikla ir šventųjų vardų kartojimas yra aukščiausias gyvenimo tobulumas. Bhaktas pats turi kartoti šventuosius vardus ir stengtis įtikinti žmones, kad jiems reikia gyvenime siekti visokeriopo tobulumo. Būtent taip Brahmos ir kitų didžiųjų praeities *ācāryų* pavyzdžiu reikia praktikuoti atsidavimo tarnystę Viešpačiui.

68 TEKSTAS

अथ त्वमसि नो ब्रह्मन् परमात्मन् विपश्चिताम् ।
विश्वं रुद्रभयध्वस्तमकुतश्चिद्भया गतिः ॥६८॥

atha tvam asi no brahman paramātman vipaścitām
viśvaṁ rudra-bhaya-dhvastam akutaścid-bhayā gatiḥ

atha – todėl; *tvam* – Tu, mano Viešpatie; *asi* – esi; *naḥ* – mūsų; *brahman* – o Aukščiausiasis Brahmanas; *parama-ātman* – o Supersiela; *vipaścitām* – visa išmanantiems žmonėms; *viśvam* – visa visata; *rudra-bhaya* – bijanti Rudros; *dhvastam* – sunaikinta; *akutaścit-bhayā* – kur nėra baimės; *gatiḥ* – buveinė.

O Viešpatie, visi išmanantys žmonės žino, kad Tu esi Aukščiausiasis Brahmanas ir Supersiela. Visata virpa iš baimės prieš Viešpatį Rudrą, kuris skirtu laiku sunaikina visatą, tačiau tiesą pažinusiems bhaktams Tu esi tikslas, kurį pasiekus, baimė pasitraukia.

Komentaras: Pasaulio kūrimą, tvarumą ir naikinimą užtikrina trys dievai: Brahmā, Viṣṇu ir Śiva (Maheśvara). Mirties akimirką gyvoji būtybė netenka fizinio kūno. Ir kosminis kūnas, ir jo mikroskopinės dalelės – gyvosios esybės fizinis kūnas pasmerkti žūti. Tačiau bhaktai nebijo mirties, nes žino, kad pasitraukę iš kūno sugrįš namo, atgal pas Dievą (*tyaktvā deham punar janma naiti mām eti so 'rjuna*).

Kas griežtai laikosi atsidavimo tarnystės taisyklių, nebijo mirties, nes sugrįžimas namo, atgal pas Dievą, jam garantuotas, o nuo nebhaktus mirtis gąsdina, nes jie nežino, kas jų laukia po mirties ir kokį kūną jie gaus kitą gyvenimą. Svarbi reikšmė posme tenka žodžiui *rudra-bhaya*: pats Rudra (Viešpats Śiva) kalba apie „Rudros baimę“. Iš tikrųjų egzistuoja vienuolika Rudrų, ir tas Rudra (Viešpats Śiva), kuris čia kreipiasi į Viešpatį su malda, skiriasi nuo kitų Rudrų, nors turi tas pačias galias. Kitaip sakant, vienas Rudra bijo kito Rudros, kadangi visi jie dalyvauja kosminio pasaulio naikinime. Rudros bijo visi, net ir kiti Rudros. Jo nebijo tiktai bhaktai, nes jaučiasi saugūs Viešpaties lotosinių pėdų prieglobstyje. „Bhagavad-gītoje“ (9.31) Śrī Kṛṣṇa sako: *kaunteya pratijānīhi na me bhaktaḥ praṇaśyati* – „O Arjuna, drąsiai skelbk visiems, kad Mano tyras bhaktas niekada nepražus.“

69 TEKSTAS

इदं जपत भद्रं वो विशुद्धा नृपनन्दनाः ।
स्वधर्ममनुतिष्ठन्तो भगवत्यर्पिताशयाः ॥६९॥

idaṁ japata bhadraṁ vo viśuddhā nṛpa-nandanāḥ
sva-dharmam anutiṣṭhanto bhagavaty arpitāśayāḥ

idam – tai; *japata* – kartojant; *bhadram* – visa sėkmė; *vaḥ* – visi jūs; *viśuddhāḥ* – tyra širdimi; *nṛpa-nandanāḥ* – karalaičiai; *sva-dharmam* – nustatytas pareigas; *anutiṣṭhantaḥ* – vykdant; *bhagavati* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *arpita* – atmetę; *āśayāḥ* – visokeriopai ištikimi.

Brangūs karalaičiai, tyra širdimi vykdykite nustatytas pareigas ir kartokite šią maldą sutelkę savo mintis į Viešpaties lotosines pėdas. Tai atneš jums sėkmę, nes jūs laimėsite Viešpaties prielankumą.

Komentaras: Viešpaties Šivos maldos yra labai autoritetingas ir reikšmingas liudijimas. Jei žmogus vykdo savo luomo pareigas, jis pasieks tobulumą tiesiog melsdamasis Aukščiausiajam Viešpačiui. Taigi tikrasis gyvenimo tikslas – tapti Viešpaties bhaktu. Nesvarbu, kokia žmogaus socialinė padėtis, nesvarbu kas jis yra – brahmanas, *kṣatriyas, vaiśyas* ar *śūdra,* amerikietis, anglas ar indas – nesvarbu, kokiame pasaulio kampelyje gyvena, jis gali melstis Aukščiausiajam Dievo Asmeniui ir tokiu būdu praktikuoti atsidavimo tarnystę. Hare Kṛṣṇa *mahā-mantra* taip pat yra malda, nes bet kuri malda yra kreipimasis į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Jo vardu ir prašymas suteikti besimeldžiančiajam malonę, leisti jam pasitarnauti Viešpačiui. Kartodami Hare Kṛṣṇą *mahā-mantrą* mes prašome: „O Viešpatie Kṛṣṇa, Viešpatie Rāma, Viešpaties energija Hare, leiskite Jums pasitarnauti.“ Tarnauti Viešpačiui gali bet kuris žmogus nepaisant jo padėties visuomenėje: *ahaituky apratihatā* – „Atsidavimo tarnystė įveikia bet kokias materialias kliūtis.“ (SB 1.2.6) Šį metodą rekomendavo ir Viešpats Caitanya Mahāprabhu:

jñāne prayāsam udapāsya namanta eva
jīvanti san-mukharitāṁ bhavadīya-vārtām
sthāne sthitāḥ śruti-gatāṁ tanu-vāṅ-manobhir
ye prāyaśo 'jita jito 'py asi tais tri-lokyām
(SB 10.14.3)

Žmogui nereikia keisti gyvenamosios vietos, jis gali toliau vykdyti savo pareigas ir sykiu klausytis Viešpaties žodžio iš dvasiškai susivokusių sielų lūpų. Būtent šiuo principu ir pagrįsta Kṛṣṇos sąmonės judėjimo veikla. Mes kuriame savo centrus visame pasaulyje, kad suteiktume kiekvienam žmogui galimybę išgirsti Viešpaties Kṛṣṇos žodį ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

70 TEKSTAS

तमेवात्मानमात्मस्थं सर्वभूतेष्ववस्थितम् ।
पूजयध्वं गृणन्तश्च ध्यायन्तश्चासकृद्धरिम् ॥७०॥

tam evātmānam ātma-stham sarva-bhūteṣv avasthitam
pūjayadhvaṁ gṛṇantaś ca dhyāyantaś cāsakṛd dharim

tam – Jį; *eva* – tikrai; *ātmānam* – Aukščiausiąją Sielą; *ātma-stham* – jūsų širdyse; *sarva* – visi; *bhūteṣu* – kiekvienoje gyvojoje būtybėje; *avasthitam* – glūdinčią; *pūjayadhvam* – tiesiog garbinkite Jį; *gṛṇantaḥ ca* – nuolat kartodami; *dhyāyantaḥ ca* – visuomet mediduodami; *asakṛt* – be perstojo; *harim* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

O karalaičiai, Aukščiausiasis Viešpats Hari glūdi visų gyvųjų būtybių širdyse. Jis yra ir jūsų širdyse, todėl visad šlovinkite Viešpatį ir nuolat į Jį medituokite.

Komentaras: Labai svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *asakṛt,* kuris reiškia ne „keletą minučių“, o „nuolat“. Apie tai „Šikṣāṣṭakoje“ kalba ir Viešpats Caitanya Mahāprabhu: *kīrtanīyaḥ sadā hariḥ* – „Šventąjį Viešpaties vardą reikia kartoti nuolat, ištisą parą.“ Neatsitiktinai mes prašome Kṛṣṇos sąmonės judėjimo narių kasdien maldos vėriniu kartoti ne mažiau kaip šešiolika *mantros* ratų. *Mantrą* reikėtų kartoti dvidešimt keturias valandas per parą. Pavyzdžiui, Ṭhākura Haridāsa pakartodavo Hare Kṛṣṇa *mantrą* tris šimtus tūkstančių kartų per dieną. Jis tik tuo ir užsiėmė. Kai kurie Gosvāmiai, pavyzdžiui, Raghunātha dāsa Gosvāmis, taip pat kartojo daug *mantros* ratų, maža to, kasdien lenkdavosi Viešpačiui tam tikrą skaičių kartų. Śrīnivāsācārya maldoje šešiems Vṛndāvanos Gosvāmiams („Ṣaḍ-gosvāmy-aṣṭakoje“) rašo: *saṅkhyā-pūrvaka-nāma-gāna-natibhiḥ kālāvasānī-kṛtau. Saṅkhyā-pūrvaka* čia reiškia „numatytą skaičių“. Raghunātha dāsa Gosvāmis kasdien kartojo tam tikrą skaičių šventųjų Viešpaties vardų, tiek pat kartų jis lenkėsi Viešpačiui ir *vaiṣṇavams.*

Norėdami garbinti Viešpatį karalaičiai buvo pasiryžę griežtai tramdyti kūną, todėl Viešpats Śiva nurodė jiems nuo ryto iki vakaro šlovinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir mediduoti Jį. Pažymėtina, kad Viešpats Śiva meldėsi Aukščiausiajam Viešpačiui, laikydamasis savo tėvo Viešpaties Brahmos nurodymų. Mokydamas karalaičius jis taip pat laikėsi *paramparos* principo. Maža laikytis dvasinio mokytojo nurodymų, reikia gautas žinias perduoti savo mokiniams.

Didelė reikšmė posme tenka eilutei *ātmānam ātma-sthaṁ sarva-bhūteṣv avasthitam.* Aukščiausiasis Dievo Asmuo – visų gyvųjų esybių šaltinis. Gyvosios esybės yra neatsiejamos Aukščiausiojo dalelytės, todėl Jis yra visų gyvųjų esybių tėvas. Surasti Aukščiausiąjį Viešpatį visai nesunku, nes Jis glūdi kiekvienos gyvosios esybės širdyje. Posmas liudija, kad Aukščiausiojo Viešpaties garbinimas yra nesudėtingas, todėl bet kuris žmogus, kad ir kokios būtų jo gyvenimo sąlygos, visada gali ištarti šventąjį Viešpaties vardą. Šventųjų Viešpaties vardų klausymasis ir kartojimas pats savaime jau yra meditacija.

71 TEKSTAS

योगादेशमुपासाद्य धारयन्तो मुनिव्रताः ।
समाहितधियः सर्व एतदभ्यसतादृताः ॥७१॥

yogādeśam upāsādya dhārayanto muni-vratāḥ
samāhita-dhiyaḥ sarva etad abhyasatādṛtāḥ

yoga-ādeśam – šį *bhakti-yogos* nurodymą; *upāsādya* – nuolat skaitydami; *dhārayantaḥ* – ir saugodami širdyje; *muni-vratāḥ* – duokite didžiųjų išminčių įžadą, tylos įžadą; *samāhita* – susikaupusiu protu; *dhiyaḥ* – intelekto dėka; *sarve* – visi jūs; *etat* – tai; *abhyasata* – atlikite; *ādṛtāḥ* – pagarbiai.

O karalaičiai, maldoje aš išdėsčiau šventojo vardo kartojimo metodą. Įsidėmėkite šią svarbią stotrą ir pasižadėkite saugoti ją atmintyje kad taptumėte didžiaisiais išminčiais. Susikaupę pagarbiai praktikuokite šią yogą ir laikykitės tylėjimo įžadų, kaip tai darė didieji išminčiai.

Komentaras: Haṭha-yogą praktikuojančiam žmogui tenka atlikti įvairius fizinius pratimus, užsiimti *dhyāna, dhāraṇa, āsana,* meditacija ir t.t. Be to, jis turi sėdėti nejudėdamas, sutelkęs žvilgsnį į nosies galiuką. *Haṭha-yogos* sistemoje yra tiek daug įvairių taisyklių ir reikalavimų, kad mūsų laikais jos praktikuoti iš esmės neįmanoma. Alternatyvioji sistema, *bhakti-yoga,* yra nesudėtinga ir prieinama visiems, ne tik šio amžiaus, bet ir senovės žmonėms, nes net tais tolimais laikais, kai Viešpats Śiva mokė Mahārājos Prācīnabarhiṣato sūnus, pirmenybę jis teikė būtent šiai *yogos* sistemai. *Bhakti-yoga* nėra mūsų laikų išradimas, nes dar prieš penkis tūkstančius metų Viešpats Kṛṣṇa išdėstė jos pagrindus ir pavadino geriausiąja iš *yogos* sistemų. „Bhagavad-gītoje“ (6.47) Kṛṣṇa sako Arjunai:

yoginām api sarveṣāṁ mad-gatenāntarātmanā
śraddhāvān bhajate yo māṁ sa me yuktatamo mataḥ

„Iš visų *yogų* tas, kuris su didžiu tikėjimu visad galvoja apie Mane ir su transcendentine meile Man tarnauja, yra glaudžiausiai susijęs su Manimi *yogos* ryšiais ir visų iškiliausias.“

Didžiausias iš *yogų* yra tas, kuris be paliovos medituoja Kṛṣṇą ir nuolat šlovina Viešpatį. Kitaip sakant, *bhakti-yogos* sistema egzistuoja nuo neatmenamų laikų ir šiandien ją praktikuoja Kṛṣṇos sąmonės judėjimo nariai.

Šiame kontekste pažymėtinas posmo žodis *muni-vratāḥ*: siekiantys dvasinio tobulumo turėtų laikytis tylėjimo įžadų. Laikytis tylėjimo įžadų reiškia kalbėti tik apie Kṛṣṇą (*kṛṣṇa-kathā*). Šiuo principu vadovavosi ir Mahārāja Ambarīṣa:

sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayor
vacāṁsi vaikuṇṭha-guṇānuvarṇane

„Karalius Ambarīṣa niekada neužmiršdavo Viešpaties lotosinių pėdų ir kalbėjo tik apie Jį.“ (SB 9.4.19) Mes taip pat turėtume pasinaudoti mums suteikta galimybę ir tapti šventaisiais: tam reikia vienintelio dalyko – vengti tuščių pokalbių su nepageidautinais žmonėmis. Mes turėtume kalbėti arba tik apie Kṛṣṇą, arba visą dėmesį sutelkti į Hare Kṛṣṇa *mantros* kartojimą. Tylėjimo įžadas sanskrite vadinasi *muni-vrata.* Mūsų mintys turi nuskaidrėti (*samāhita-dhiyaḥ*) ir turime veikti įsisąmoninę Kṛṣṇą. Žodžiai *etad abhyasatādṛtāḥ* nurodo, kad tam, kuris su didžiausia pagarba (*ādṛta*) išklauso dvasinio mokytojo pamokymus ir griežtai jų laikosi, *bhakti-yogos* praktika yra nesudėtinga ir maloni.

72 TEKSTAS

इदमाह पुरास्माकं भगवान् विश्वसृक्पतिः ।
भृग्वादीनामात्मजानां सिसृक्षुः संसिसृक्षताम् ॥७२॥

idam āha purāsmākaṁ bhagavān viśvasṛk-patiḥ
bhṛgv-ādīnām ātmajānāṁ sisṛkṣuḥ saṁsisṛkṣatām

idam – tai; *āha* – sakė; *purā* – anksčiau; *asmākam* – mums; *bhagavān* – viešpats; *viśva-sṛk* – visatos kūrėjų; *patiḥ* – valdovas; *bhṛgu-ādīnām* – Bhṛgu ir

kitų didžiųjų išminčių; *ātmajānām* – ir jo sūnų; *sisṛkṣuḥ* – užsidegusių noru kurti; *saṁsisṛkṣatām* – atsakingų už kūrimą.

Pirmąkart šią maldą išgirdau iš visatos kūrėjų valdovo Viešpaties Brahmos lūpų. Bhṛgu ir kiti didieji pusdieviai užsidegė noru kurti visatą ir Viešpats Brahmā ištarė šią pamokančią maldą.

Komentaras: Viešpats Viṣṇu sukūrė Viešpatį Brahmą, kuris savo ruožtu sukūrė Viešpatį Śivą, Marīcį, Ātreyą, Vasiṣṭhą bei kitus didžiuosius išminčius su Bhṛgu Muniu priešaky, kuriems buvo patikėta apgyvendinti visatą. Pasaulio kūrimo apyaušryje visatoje buvo nedaug gyvųjų būtybių, todėl Viṣṇu patikėjo Brahmai užbaigti kūrimo procesą. Vykdydamas Jo valią Brahmā sukūrė tūkstančius pusdievių ir didžiųjų išminčių, kad jie pratęstų Jo pradėtą darbą. Sykiu Viešpats Brahmā pateikė sūnums ir mokiniams pamokymus maldos forma, kurią čia pakartojo Viešpats Śiva. Kurdamas materialius objektus žmogus neišvengiamai įsitraukia į materialią veiklą. Norint išvengti materialios veiklos padarinių, reikia niekad neužmiršti apie savo ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu, aprašytą Viešpaties Śivos maldose. Tai padės išlaikyti nuolatinį ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Net įsitraukę į kūrybos veiklą mes vis tiek išlaikysime Kṛṣṇos sąmonę – tokią galimybę teikia Kṛṣṇos sąmonės judėjimas. Materialiajame pasaulyje kiekvienas iš mūsų vykdo *varṇāśrama-dharmos* nustatytas pareigas. Jei brahmanai, *kṣatriyai, vaiśyai* ir *śūdros* vykdydami savo pareigas neužmirš savo svarbiausios priedermės – išlaikyti nuolatinį ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu – juos visada lydės sėkmė. Jei žmogus pagal *varṇāśrama-dharmos* reikalavimus nepriekaištingai vykdo jam priskirtas brahmano, *kṣatriyo, vaiśyo* arba *śūdros* pareigas, bet užmiršta apie savo amžiną ryšį su Viešpačiu, jis tiesiog švaisto laiką. Šią mintį patvirtina „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.8):

dharmaḥ svanuṣṭhitaḥ puṁsāṁ viṣvaksena-kathāsu yaḥ
notpādayed yadi ratiṁ śrama eva hi kevalam

Apibendrinant reikia pasakyti, kad nustatytų pareigų vykdymas nėra kliūtis plėtoti Kṛṣṇos sąmonę. Norint plėtoti Kṛṣṇos sąmonę pakanka praktikuoti atsidavimo tarnystę (*śravaṇaṁ kīrtanam*), t.y. klausytis, kartoti ir atminti šventąjį Viešpaties vardą ir Jo dieviškuosius žygius. Kad tai darytum, nereikia atsisakyti nustatytų pareigų. „Bhagavad-gītā“ (18.46) sako:

yataḥ pravṛttir bhūtānāṁ yena sarvam idaṁ tatam
sva-karmaṇā tam abhyarcya siddhiṁ vindati mānavaḥ

„Jeigu žmogus garbina visa persmelkiantį Viešpatį, visų būtybių šaltinį, jis ir toliau gali vykdyti savo priedermę ir ją vykdydamas ilgainiui pasieks tobulumą.“

Taigi nėra jokio reikalo atsisakyti nustatytų pareigų. Tobulumą pasieksime, jei vykdysime savo priedermę ir sykiu garbinsime Aukščiausiąjį Dievo Asmenį pagal Viešpaties Śivos rekomendacijas. *Svanuṣṭhitasya dharmasya saṁsiddhir hari-toṣaṇam* (SB 1.2.13). Mes turime vykdyti nustatytąsias pareigas, bet jei jas vykdydami pelnysime Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą, pasieksime gyvenimo tobulumą.

73 TEKSTAS

ते वयं नोदिताः सर्वे प्रजासर्गे प्रजेश्वराः ।
अनेन ध्वस्ततमसः सिसृक्ष्मो विविधाः प्रजाः ॥७३॥

te vayaṁ noditāḥ sarve prajā-sarge prajeśvarāḥ
anena dhvasta-tamasaḥ sisṛkṣmo vividhāḥ prajāḥ

te – jam; *vayam* – mums visiems; *noditāḥ* – nurodžius; *sarve* – visi; *prajā-sarge* – visatos apgyvendinimo metu; *prajā-īśvarāḥ* – visų gyvųjų esybių valdovai; *anena* – to dėka; *dhvasta-tamasaḥ* – nusikratę neišmanymo; *sisṛkṣmaḥ* – mes sukūrėme; *vividhāḥ* – įvairių rūšių; *prajāḥ* – gyvąsias esybes.

Kai Viešpats Brahmā paliepė Prajāpačiams imtis kūrimo darbo, šiomis maldomis mes pašlovinome Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir nusikratę neišmanymo sukūrėme gyvųjų esybių rūšių įvairovę.

Komentaras: Posmas liudija, kad įvairių rūšių gyvosios esybės buvo sukurtos vienu metu, pačioje kūrimo pradžioje. Tai įrodo visišką Darvino evoliucijos teorijos nepagrįstumą. Būtų klaidinga manyti, kad prieš milijonus metų pasaulyje nebuvo mąstančių būtybių. Atvirkščiai, pati protingiausia visatos būtybė – Viešpats Brahmā buvo sukurtas pirmasis. Brahmā davė pradžią šventiems išminčiams Marīciui, Bhṛgu, Ātreyai, Vasiṣṭhai ir Viešpačiui Śivai, o šie savo ruožtu sukūrė įvairių tipų materialius kūnus pagal gyvųjų būtybių *karmą.* „Śrīmad-Bhāgavatam“ Viešpats Kapiladeva kreipiasi į Savo motiną sakydamas, kad gyvoji esybė gauna vienokį ar kitokį fizinį kūną priklausomai nuo jos poelgių, ir kad būsimą jos kūno tipą nulemia aukštesniosios jėgos. Aukščiausiojo Dievo Asmens valia aukštesniosioms jėgoms atstovauja Viešpats Brahmā, kiti Prajāpačiai ir Manu.

Vadinasi, pirma visatos gyvoji būtybė, atsiradusi pasaulio kūrimo pradžioje, yra pati protingiausia. Būtų klaidinga manyti, kad šiuolaikinio žmogaus „protas“ yra laipsniškos evoliucijos išdava. „Brahma-vaivarta Purāṇoje“ kalbama apie laipsnišką evoliucijos procesą, tačiau ji turi galvoje ne biologinių rūšių evoliuciją. Visų tipų fiziniai kūnai sukuriami vienu metu. Evoliucionuoja pati gyvoji esybė, dvasinė kibirkštis, kuri Aukščiausiojo valia pagal gamtos dėsnius pereina iš vieno fizinio kūno į kitą. Posmas liudija, kad gyvybės formų įvairovė egzistavo nuo pat pasaulio pradžios. Teorija, skelbianti, kad tam tikros gyvųjų būtybių rūšys išmirė, yra klaidinga. Tiesa yra mums prieš nosį, bet per savo neišmanymą mes nepajėgiame suvokti dalykų esmės.

Svarbi reikšmė tenka posmo žodžiams *dhvasta-tamasaḥ*: kontroliuoti įvairių gyvųjų esybių kūrimo procesą galima tik atsikračius neišmanymo. Kaip teigiama „Śrīmad-Bhāgavatam“ (3.31.1), *daiva-netreṇa* – gyvosios būtybės įgyja fizinį kūną veikiant aukščiausioms jėgoms. Kyla klausimas: ar galėtų aukščiausios jėgos kontroliuoti gyvosios esybės evoliucijos procesą, jei būtų netobulos? Vedų filosofijos sekėjai negali sutikti su Darvino sukurta evoliucijos teorija, nes ją sukūrė žmogus, kurio žinios toli gražu nebuvo tobulos.

74 TEKSTAS

अथेदं नित्यदा युक्तो जपन्नवहितः पुमान् ।
अचिराच्छ्रेय आप्नोति वासुदेवपरायणः ॥७४॥

athedaṁ nityadā yukto japann avahitaḥ pumān
acirāc chreya āpnoti vāsudeva-parāyaṇaḥ

atha – taip; *idam* – tai; *nityadā* – reguliariai; *yuktaḥ* – dėmesingai; *japan* – melsdamasis; *avahitaḥ* – susikaupęs; *pumān* – žmogus; *acirāt* – išsyk; *śreyaḥ* – sėkmę; *āpnoti* – pasiekia; *vāsudeva-parāyaṇaḥ* – Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas.

Jei Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas, kurio mintyse viešpatauja Viešpats, susikaupęs, nuolankiai ir su pagarba ištars šią stotrą (maldą), jis išsyk pasieks aukščiausią tobulumo pakopą.

Komentaras: Pasiekti tobulumą – reiškia tapti Viešpaties Kṛṣṇos bhaktu. Pirmojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmėje (1.2.28) rašoma: *vāsudeva-parā*

vedā vāsudeva-parā makhāḥ. Aukščiausias gyvenimo tikslas yra Vāsudeva – Kṛṣṇa. Tiesiog melsdamasis Viešpačiui kiekvienas Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas pasieks tobulumą ir bet kokį materialų tikslą, be to, pelnys išvadavimą. Sudėta nemažai maldų, kuriomis į Viešpatį Kṛṣṇą kreipiasi didieji išminčiai ir pusdieviai, tarp jų Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva. Viešpatį Kṛṣṇą šventraščiai vadina *śiva-viriñci-nutam* (SB 11.5.33). *Śiva* – tai Viešpats Śiva, o *viriñci* – Viešpats Brahmā. Abu pusdieviai meldžiasi Viešpačiui Vāsudevai – Kṛṣṇai. Jei mes imsime pavyzdį iš šių didžių asmenybių ir patys tapsime Viešpaties Kṛṣṇos bhaktais, pasieksime gyvenimo tikslą. Deja, žmonės nežino šios slėpiningos tiesos. *Na te viduḥ svārtha-gatiṁ hi viṣṇum*: „Jie nesuvokia, kad Viešpaties Viṣṇu (Kṛṣṇos) garbinimas yra tikrasis gyvenimo tikslas, jo tobulumas.“ (Bhāg. 7.5.31) Neįmanoma patirti tikro džiaugsmo manipuliuojant išorine energija. Kol žmogus netaps Kṛṣṇos bhaktu, tol gyvenimo kelyje jį lydės nesėkmės ir nusivylimai. Norėdamas nuo jų išgelbėti gyvąsias esybes Viešpats Kṛṣṇa „Bhagavad-gītoje“ (7.19) sako:

bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate
vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ

„Po daugybės gimimų ir mirčių tikras išminčius atsiduoda Man, nes supranta, kad Aš, Vāsudeva, esu viskas. Tokių didžių sielų labai reta.“

Jei tapsime Vāsudevos bhaktais, įgyvendinsime visus savo tikslus ir troškimus.

75 TEKSTAS

श्रेयसामिह सर्वेषां ज्ञानं निःश्रेयसं परम् ।
सुखं तरति दुष्पारं ज्ञाननौर्व्यसनार्णवम् ॥७५॥

śreyasām iha sarveṣāṁ jñānaṁ niḥśreyasaṁ param
sukhaṁ tarati duṣpāraṁ jñāna-naur vyasanārṇavam

śreyasām – iš visų palaiminimų; *iha* – šiame pasaulyje; *sarveṣām* – kiekvienam žmogui; *jñānam* – žinios; *niḥśreyasam* – didžiausias gėris; *param* – transcendentinė; *sukham* – laimė; *tarati* – įveikia; *duṣpāram* – neįveikiamą; *jñāna* – žinojimo; *nauḥ* – laivas; *vyasana* – pavojus; *arṇavam* – vandenyną.

Materialiajame pasaulyje žmonės siekia įvairių tikslų, tačiau jų didžiausias laimėjimas yra žinios, nes įveikti neišmanymo vandenyną tegalima žinojimo laivu. Kas neturi žinių, tas nepasieks kito kranto.

Komentaras: Iš tikrųjų visos gyvųjų būtybių negandos šiame materialiajame pasaulyje yra jų neišmanymo padarinys. Labai dažnai žmogus per savo neišmanymą padaro nusikaltimą, už kurį yra suimamas ir baudžiamas, net jei pats ir nesuvokia, kad yra nusikaltęs. Mūsų laikais neišmanymas yra užvaldęs visą pasaulį. Žmonės net neįtaria, kad turėdami draudžiamų lytinių santykių, nuolat žudydami gyvūnus liežuviui patenkinti, vartodami svaigalus ir žaisdami azartinius žaidimus jie rizikuoja savo gyvybe. Galima tiktai apgailestauti, kad šiuolaikinės žmonijos lyderiai nieko nenutuokia apie šių nuodėmingų poelgių pasekmes. Užuot ėmęsi skubių priemonių padėčiai pataisyti, jie į viską žiūri pro pirštus ir tuo pačiu leidžia neišmanymo vandenynui dar plačiau išsilieti.

Išsamus žinojimas, neišmanymo priešingybė, yra didžiausias laimėjimas materialiajame pasaulyje. Nesunku įsitikinti, kad žinių turintis žmogus išvengia daugybės pavojų, kurie jo tyko gyvenimo kelyje. „Bhagavad-gītoje“ (7.19) sakoma: *bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate* – „Tikrai išmintingas žmogus atsiduoda Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.“ *Vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ* – „Tokia didi siela pasitaiko labai retai.“

Kṛṣṇos sąmonės bendrijos nariai yra kupini ryžto atverti akis vadinamiesiems visuomenės lyderiams, kurie klaidžioja neišmanymo patamsiais, ir tokiu būdu išgelbėti juos nuo daugybės pavojų. Didžiausias iš mums grėsiančių pavojų – įgyti žemesnės nei žmogaus gyvybės forma fizinį kūną. Žmogaus kūną įgyti nepaprastai sunku. Šis kūnas duotas gyvajai būtybei tam, kad ji atkurtų savitarpio santykius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu Govinda. Viešpats Śiva posme sako, kad tas, kuris kartos jo maldą, neilgai trukus taps Viešpaties Vāsudevos bhaktu, o tada lengvai įveiks neišmanymo vandenyną ir pasieks gyvenimo tikslą.

76 TEKSTAS

य इमं श्रद्धया युक्तो मद्गीतं भगवत्स्तवम् ।
अधीयानो दुराराध्यं हरिमाराधयत्यसौ ॥७६॥

ya imaṁ śraddhayā yukto mad-gītaṁ bhagavat-stavam
adhīyāno durārādhyaṁ harim ārādhayaty asau

yaḥ – kiekvienas; *imam* – tą; *śraddhayā* – su giliu tikėjimu; *yuktaḥ* – su atsidavimu; *mat-gītam* – giesmę, kurią aš sudėjau ar giedojau; *bhagavat-stavam* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui skirtą maldą; *adhīyānaḥ* – regu-

liariai studijuodamas; *durārādhyam* – kurį labai sunku garbinti; *harim* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *ārādhayati* – visgi jis gali Jį garbinti; *asau* – toks žmogus.

Atsidavimo tarnystė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, Jo garbinimas – nelengvas darbas, bet tas, kuris ištars ar tiesiog perskaitys mano sudėtą stotrą (maldą), be vargo pelnys Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą.

Komentaras: Reikia atsiminti, kad Viešpats Śiva yra tyras Viešpaties Vāsudevos bhaktas. *Vaiṣṇavānāṁ yathā śambhuḥ*: „Viešpats Śiva yra iškiliausias iš *vaiṣṇavų.*“ Kaip tik todėl Viešpats Śiva įkūrė savo *sampradāyą,* vieną iš vaišnavizmo mokyklų, vadinamą Rudra-sampradāya. Mūsų dienomis Rudros (t.y. Viešpaties Śivos) įkurtą mokinių seką tęsia Viṣṇusvāmio sampradāyos *vaiṣṇavai.* Tapti Viešpaties Kṛṣṇos – Vāsudevos bhaktu tikrai nelengva. Neatsitiktinai posme vartojamas žodis *durārādhyam.* Garbinti pusdievius gana nesudėtinga, o tapti Viešpaties Vāsudevos (Kṛṣṇos) bhaktu toli gražu nėra taip paprasta. Tačiau tas, kuris Viešpaties Śivos patarimu laikysis visų nustatytų reikalavimų ir ims pavyzdį iš aukštesnių dvasios autoritetų, nesunkiai taps Viešpaties Vāsudevos bhaktu. Šią mintį patvirtina ir Prahlāda Mahārāja. Kabinetinis mąstytojas nesugeba su atsidavimu tarnauti Viešpačiui. Atsidavimo tarnystė yra ypatinga privilegija, suteikiama tik tam, kuris atsiduoda tyram bhaktui. Prahlāda Mahārāja sako: *mahīyasāṁ pāda-rajo-'bhiṣekaṁ niṣkiñcanānāṁ na vṛṇīta yāvat* – „Atsidavimo tarnystė pasiekiama tik tam, kuris dulkėmis nuo tyro, materija nesusitepusio bhakto lotosinių pėdų pasibarstys savo galvą.“ (SB 7.5.32)

77 TEKSTAS

विन्दते पुरुषोऽमुष्माद्यद्यदिच्छत्यसत्वरम् ।
मद्गीतगीतात्सुप्रीताच्छ्रेयसामेकवल्लभात् ॥७७॥

vindate puruṣo 'muṣmād yad yad icchaty asatvaram
mad-gīta-gītāt suprītāc chreyasām eka-vallabhāt

vindate – gauna; *puruṣaḥ* – bhaktas; *amuṣmāt* – iš Dievo Asmens; *yat yat* – tai, ko; *icchati* – troško; *asatvaram* – nenukrypdamas į šalį; *mat-gīta* – mano giedota; *gītāt* – giesme; *su-prītāt* – iš Viešpaties, kuris labai patenkintas; *śreyasām* – iš visų palaiminimų; *eka* – vieną; *vallabhāt* – iš brangiausiojo.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra visų palaiminimų tikslas. Kartodamas ką tik mano ištartą maldą žmogus pelnys Aukščiausiojo Viešpaties prielankumą. Toks bhaktas, kuris niekada neiškrypsta iš atsidavimo tarnystės kelio, gaus iš Aukščiausiojo Viešpaties viską, ko tik jo širdis geidžia.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (6.22) yra sakoma: *yaṁ labdhvā cāparaṁ lābhaṁ manyate nādhikaṁ tataḥ* – tas, kuriam pavyko pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą, daugiau nieko nesiekia ir apie nieką nesvajoja. Kai per asketizmo praktiką Dhruva Mahārāja pasiekė tobulumą ir savo akimis išvydo Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Viešpats siūlėsi išpildyti bet kurį jo troškimą. Tačiau Dhruva prisipažino, kad jam nieko nereikia – jis buvo visiškai patenkintas galėdamas regėti Viešpatį. Visi mūsų troškimai, kurie nėra susiję su tarnyste Aukščiausiajam Viešpačiui, yra paprasčiausia iliuzija (*māyā*). Śrī Caitanya Mahāprabhu yra sakęs: *jīvera 'svarūpa' haya – kṛṣṇera 'nitya-dāsa'* (CC *Madhya* 20.108). Kiekviena gyvoji esybė yra amžinas Viešpaties tarnas, todėl tas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę, pasiekia aukščiausią tobulumo laiptelį. Šeimininkas panorėjęs gali įvykdyti bet kurį savo ištikimo tarno norą. Taigi žmogui, kuris su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui, nereikia specialiai stengtis, kad išsipildytų jo troškimai. Visi jo troškimai išsipildo todėl, kad jis be paliovos su meile tarnauja Viešpačiui. Viešpats Śiva paaiškina mums, kad bhaktas gali pasiekti tobulumą paprasčiausiai kalbėdamas jo sudėtas maldas.

78 TEKSTAS

इदं यः कल्य उत्थाय प्राञ्जलिः श्रद्धयान्वितः ।
शृणुयाच्छ्रावयेन्मर्त्यो मुच्यते कर्मबन्धनैः ॥७८॥

idaṁ yaḥ kalya utthāya prāñjaliḥ śraddhayānvitaḥ
śṛṇuyāc chrāvayen martyo mucyate karma-bandhanaiḥ

idam – šią maldą; *yaḥ* – bhaktas, kuris; *kalye* – anksti rytą; *utthāya* – pakilęs iš lovos; *prāñjaliḥ* – maldingai sudėjęs delnus; *śraddhayā* – su tikėjimu ir atsidavimu; *anvitaḥ* – tam atsidėjęs; *śṛṇuyāt* – pats kartoja ir klausosi; *śrāvayet* – ir kitiems suteikia galimybę išgirsti; *martyaḥ* – toks žmogus; *mucyate* – išsivaduoja; *karma-bandhanaiḥ* – nuo visų karminės veiklos pasekmių.

Jei bhaktas anksti rytą maldingai sudėjęs delnus kalba Viešpaties Śivos sudėtą maldą ir pasistengia, kad kiti ją išgirstų, jis būtinai nusimes karminės veiklos grandines.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ (2.10.6) pasakyta: *muktir hitvānyathyā-rūpam.* Kai sakoma, kad gyvoji būtybė pasiekė *mukti* (išvadavimą), tai reiškia, kad ji atsiribojo nuo materialios veiklos ir atgavo savo prigimtinį būvį (*svarupeṇa vyavasthitiḥ*). Dabar, kai egzistuojame nelaisvės sąlygomis, mus saisto nenutrūkstamos karminės veiklos pančiai. *Karma-bandhana* reiškia „karminės veiklos pančiai“. Kai visos žmogaus mintys krypsta į karminę veiklą, jis be atvangos kuria savo būsimos laimės planus. Tuo tarpu *bhakti-yoga* yra visai kitokia veikla. Tai veikla, atitinkanti aukščiausiojo valdovo valią. Tas, kuris veikia paklusdamas aukščiausiajai valiai, išvengia karminės veiklos pančių. Pavyzdžiui, Arjuna stojo į mūšį, nes tokia buvo Aukščiausiojo Dievo Asmens valia, taigi už mūšio baigtį jis nebuvo atsakingas. Praktikuojant atsidavimo tarnystę, netgi klausantis pasakojimų apie Kṛṣṇą ir kartojant *mantrą,* dalyvauja mūsų kūnas, protas ir jutimo organai. Iš esmės kalbant, klausymasis ir kartojimas yra jutimo organų veikla. Tas, kuris naudojasi jutimo organais, kad patirtų malonumą, susipainioja karminės veiklos tinkluose, tuo tarpu žmogus, įtraukęs juos į atsidavimo tarnystę, kurios tikslas suteikti malonumą Viešpačiui, pasiekia tvarią *bhakti.*

79 TEKSTAS

गीतं मयेदं नरदेवनन्दनाः
परस्य पुंसः परमात्मनः स्तवम् ।
जपन्त एकाग्रधियस्तपो महत्
चरध्वमन्ते तत आप्स्यथेप्सितम् ॥७९॥

gītaṁ mayedaṁ naradeva-nandanāḥ
parasya puṁsaḥ paramātmanaḥ stavam
japanta ekāgra-dhiyas tapo mahat
caradhvam ante tata āpsyathepsitam

gītam – giedotą; *mayā* – mano; *idam* – šią; *naradeva-nandanāḥ* – o karalaičiai; *parasya* – Aukščiausiojo; *puṁsaḥ* – Dievo Asmens; *parama-ātmanaḥ* – Supersielos kiekvienos būtybės širdyje; *stavam* – maldą; *japantaḥ* –

kartodami; *eka-agra* – sutelkę dėmesį; *dhiyaḥ* – intelektą; *tapaḥ* – askezes; *mahat* – didžias; *caradhvam* – jūs atliksite; *ante* – galiausiai; *tataḥ* – tuomet; *āpsyatha* – pasieksite; *īpsitam* – trokštamą rezultatą.

O karalaičiai, maldos, kurias išgirdote iš mano lūpų, skirtos suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui – Supersielai. Kartokite šias maldas, nes veiksmingumu jos nenusileidžia asketizmo praktikai. Kartodami jas, jūs pasieksite dvasinę brandą ir tobulumą, o jį pasiekus išsipildys visi jūsų troškimai.

Komentaras: Jei atkakliai tarnausime Viešpačiui, vieną dieną išsipildys visi mūsų troškimai.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt ketvirtą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Viešpaties Śivos giesmė“.

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Karaliaus Purañjanos savybės

1 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इति सन्दिश्य भगवान् बार्हिषदैरभिपूजितः ।
पश्यतां राजपुत्राणां तत्रैवान्तर्दधे हरः ॥ १ ॥

maitreya uvāca
iti sandiśya bhagavān bārhiṣadair abhipūjitaḥ
paśyatāṁ rāja-putrāṇāṁ tatraivāntardadhe haraḥ

maitreyaḥ uvāca – didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau; *iti* – taip; *sandiśya* – davęs nurodymus; *bhagavān* – pats galingiausias valdovas; *bārhiṣadaiḥ* – karaliaus Barhiṣato sūnūs; *abhipūjitaḥ* – kurį garbino; *paśyatām* – jiems stebint; *rāja-putrāṇām* – karalaičiams; *tatra* – ten; *eva* – tikrai; *antardadhe* – tapo nematomas; *haraḥ* – Viešpats Śiva.

Didis išminčius Maitreya tarė Vidurai: O Vidura, išklausę pamokančius Viešpaties Śivos žodžius karaliaus Barhiṣato sūnūs su atsidavimu ir pagarba jį pašlovino, ir Viešpats Śiva akimirksniu išnyko jiems iš akių.

Komentaras: Skyrius pasakoja, kaip žiloje senovėje valdė karaliai. Iš jų tikrai yra ko pasimokyti. Pavyzdžiui, karalius Barhiṣatas, ketindamas nusišalinti nuo valdovo pareigų, išsiuntė sūnus praktikuoti asketizmo, kad jie taptų gerais valdovais ir rūpintųsi valdinių gerove. Pats karalius Barhiṣatas įdėmiai klausėsi išminčiaus Nārados, kuris atskleidė materialiojo pasaulio ir jame laimės ieškančios gyvosios esybės paslaptis. Tai rodo, kaip gerai tais laikais buvo parengti valdyti šalį valdovai, karaliai ir karalaičiai. Karaliai rūpinosi savo valdinių gerove, stengėsi, kad paprasti žmonės geriau suprastų Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Fizinis kūnas žmogui duotas tam,

kad gyvoji būtybė pažintų Dievą, savo ryšį su Juo ir Jam tarnautų. Karaliai rūpinosi dvasiniu valdinių švietimu, todėl ir karalius, ir valdiniai buvo įsisąmoninę Kṛṣṇą ir jautėsi laimingi. Čia verta prisiminti, kad valdovų dinastijos, kuriai priklausė Prācīnabarhiṣatas, pradininkas buvo didis Viešpaties bhaktas ir iškiliausias Nārados Munio mokinys Mahārāja Dhruva. Vadovaudamas šaliai karalius Prācīnabarhiṣatas pasinėrė į karminę veiklą, nes rengė įvairius aukojimus. Aukojimai leidžia patekti į aukštutines rojaus planetas, tačiau apie išvadavimą arba sugrįžimą namo, atgal pas Dievą, negali būti ir kalbos. Matydamas, kad Mahārājos Dhruvos ainis įsitraukė į karminę veiklą, Nārada iš užuojautos pats atėjo pas valdovą, kad papasakotų, kas jam iš tiesų yra naudinga – apie *bhakti-yogą.* Šis skyrius pasakoja apie tai, kaip Nārada Munis netiesiogiai išdėstė karaliui Prācīnabarhiṣatai *bhakti-yogos* sistemą.

2 TEKSTAS

रुद्रगीतं भगवतः स्तोत्रं सर्वे प्रचेतसः ।
जपन्तस्ते तपस्तेपुर्वर्षाणामयुतं जले ॥ २॥

rudra-gītaṁ bhagavataḥ stotraṁ sarve pracetasaḥ
japantas te tapas tepur varṣāṇām ayutaṁ jale

rudra-gītam – Viešpaties Śivos giesmę; *bhagavataḥ* – Viešpaties; *stotram* – maldą; *sarve* – visi; *pracetasaḥ* – karalaičiai Pracetai; *japantaḥ* – kartodami; *te* – visi jie; *tapaḥ* – savitramdą; *tepuḥ* – atliko; *varṣāṇām* – metų; *ayutam* – dešimt tūkstančių; *jale* – po vandeniu.

Karalaičiai Pracetai dešimt tūkstančių metų išbuvo po vandeniu kartodami iš Viešpaties Śivos lūpų išgirstą maldą.

Komentaras: Šiuolaikinis žmogus, galimas daiktas, nustebs išgirdęs, kad karalaičiai išbuvo po vandeniu dešimt tūkstančių metų. Tačiau gyventi vandenyje taip pat lengva, kaip ir sausumoje – tereikia išmokti, kaip tai daryti. Pavyzdžiui, žuvys visą gyvenimą gyvena po vandeniu. Tam tikros sąlygos padeda joms prisitaikyti prie gyvenimo vandenyje. Senovėje žmonės gyvendavo šimtą tūkstančių metų ir, jei jie dešimt tūkstančių metų skirdavo asketizmo praktikai, kitą gyvenimą sėkmė jiems būdavo garantuota. Anuomet tai buvo įprasta. Mūsų dienomis griežta asketizmo praktika neįmanoma, tačiau Satya-yugoje ji buvo įkandama.

3 TEKSTAS

प्राचीनबर्हिषं क्षत्तः कर्मस्वासक्तमानसम् ।
नारदोऽध्यात्मतत्त्वज्ञः कृपालुः प्रत्यबोधयत् ॥ ३ ॥

prācīnabarhiṣaṁ kṣattaḥ karmasv āsakta-mānasam
nārado 'dhyātma-tattva-jñaḥ kṛpāluḥ pratyabodhayat

prācīnabarhiṣam – karaliui Prācīnabarhiṣatui; *kṣattaḥ* – Vidura; *karmasu* – prie karminės veiklos; *āsakta* – prisirišusiam; *mānasam* – taip mąstančiam; *nāradaḥ* – didis išminčius Nārada; *adhyātma* – dvasinis mokslas; *tattva-jñaḥ* – tas, kuris žino tiesą; *kṛpāluḥ* – iš užuojautos; *pratyabodhayat* – davė nurodymus.

Kol karalaičiai tramdė kūną po vandeniu, jų tėvas buvo pasinėręs į karminę veiklą. Matydamas tai iš užuojautos karaliui šventasis išminčius, didis dvasinio gyvenimo paslapčių žinovas ir mokytojas Nārada nutarė atskleisti dvasinio gyvenimo paslaptis.

Komentaras: Didis Viešpaties Caitanyos bhaktas Śrīla Prabodhānanda Sarasvatis Ṭhākura lygina *kaivalyą* (įsiliejimą į Brahmano švytėjimą) su pragaru, o gyvenimą aukštutinėse planetose, rojaus malonumus jis vadina fantasmagorija. Tai reiškia, kad bhaktų akimis *karmių* ir *jñānių* tikslai yra nereikšmingi. Aukščiausias *karmių* tikslas – patekti į rojaus planetas, o *jñānių* tikslas – įsilieti į Brahmano švytėjimą. Be jokių abejonių, *jñāniai* pranoksta *karmius,* apie tai kalbėjo ir Pats Viešpats Caitanya: *koṭi-karma-niṣṭha-madhye eka 'jñānī' śreṣṭha* – „Vienas *jñānis* (impersonalistas) vertas tūkstančio į karminę veiklą įsitraukusių žmonių.“ (CC *Madhya* 19.147) Todėl bhaktas niekada nesirenka *karmos* kelio, t.y. jis vengia įsitraukti į karminę veiklą. Matydamas, kad karalius Prācīnabarhiṣatas visa galva pasinėrė į karminę veiklą, Nārada Munis pajuto jam užuojautą. Žinoma, *yajñas* rengiantys ir į aukštutines planetas siekiantys patekti žmonės yra žymiai pranašesni už paprastus materialistus. Tačiau tyro bhakto akimis ir *karma,* ir *jñāna* yra klaidinantys iliuzinės energijos bruožai.

4 TEKSTAS

श्रेयस्त्वं कतमद्राजन् कर्मणात्मन ईहसे ।
दुःखहानिः सुखावाप्तिः श्रेयस्तन्नेह चेष्यते ॥ ४ ॥

śreyas tvaṁ katamad rājan karmaṇātmana īhase
duḥkha-hāniḥ sukhāvāptiḥ śreyas tan neha ceṣyate

śreyaḥ – aukščiausio palaiminimo; *tvam* – tu; *katamat* – kokio; *rājan* – o karaliau; *karmaṇā* – karmine veikla; *ātmanaḥ* – sielai; *īhase* – tu nori; *duḥkha-hāniḥ* – išsivadavimas iš visų kančių; *sukha-avāptiḥ* – visiškos laimės įgijimas; *śreyaḥ* – palaiminimas; *tat* – šis; *na* – niekada; *iha* – ryšium su tuo; *ca* – ir; *iṣyate* – pasiekiamas.

Nārada Munis paklausė karaliaus Prācīnabarhiṣato: O valdove, ko tu sieki karmine veikla? Svarbiausias gyvenimo tikslas – atsikratyti kančių ir surasti laimę, tačiau karminė veikla nepadės to padaryti.

Komentaras: Materialusis pasaulis yra iliuzijos viešpatija, iliuzija užtemdo gyvosios būtybės intelektą. Aistros *guṇos* veikiamas žmogus dirba nuo ryto iki vakaro, kad galėtų džiaugtis darbo vaisiais, tačiau jam neateina į galvą, kad laikas neleis jam džiaugtis jais amžinai. Tikslas, kurį jis pasiekia, nevertas įdėtų pastangų. Net ir tuo atveju, kai jo pastangos atsiperka, jam tenka nemažai iškentėti. Jei neturtingoje šeimoje gimęs žmogus užsimano mašinos, materialių daiktų, jis turi sunkiai dirbti daugelį metų. Taigi laimė pasiekiama per kančias.

Laimė grynuoju pavidalu materialiame pasaulyje neegzistuoja, už bet kokį malonumą čia tenka mokėti kančia. Taigi kančia yra neatsiejama nuo materialiojo pasaulio esmės. Bet koks malonumas, kurio mes čia ieškome, yra paprasčiausia iliuzija. Galų gale visi patiriame kančias, susijusias su gimimu, senatve, ligomis ir mirtimi. Kad ir kokius nuostabius vaistus žmogus sukurtų, jam nepavys išvengti kančių, kurias sukelia ligos ir mirtis. Iš tikrųjų medicina negali padėti žmogui įveikti ligų ir mirties. Materialiame pasaulyje laimės nėra, tačiau iliuzijos paklaidintas žmogus visa galva pasineria į materialią veiklą tikėdamasis ją surasti. Maža to, jis mano, kad alinantis darbas ir yra jo laimė. Tai ir yra iliuzija.

Aiškiai tai suvokiantis Nārada Munis paklausė karaliaus Prācīnabarhiṣato, ko šis siekiąs daugybe ištaigingų aukojimų. Net patekęs į rojaus planetas žmogus neišvengs kančių, susijusių su gimimu, senatve, ligomis ir mirtimi. Kitas prieštaraus, kad bhaktai taip pat kenčia praktikuodami asketizmą, nes atsidavimo tarnystė susijusi su savitramda. Žinoma, neofitams dažnai būna sunku vykdyti su atsidavimo tarnyste susijusias pareigas, tačiau jie bent turi viltį, kad galų gale jiems pavyks išvengti kančių ir pasiekus tobulumą surasti tikrąją laimę. Paprastas *karmis* tokios vilties neturi: net ir patekęs į aukštutines planetas, jis neišvengs gimimo, senatvės, ligų ir mir-

ties. Netgi Brahmalokoje gyvenančiam aukščiausiosios visatos planetos valdovui Viešpačiui Brahmai yra lemta mirti. Nors Viešpats Brahma gimsta ir miršta ne taip kaip paprastas žmogus, tačiau ir jis gyvendamas materialiame pasaulyje neišvengia gimimo, senatvės, ligų ir mirties sukeltų kančių. Kas nori atsikratyti šių kančių, tas turėtų pasirinkti atsidavimo tarnystės kelią. Pats Viešpats patvirtina šią mintį „Bhagavad-gītoje“ (4.9):

janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti so 'rjuna

„Kas suvokė Mano transcendentinio apsireiškimo ir žygių esmę, tas palikęs kūną niekada daugiau negims materialiame pasaulyje ir sugrįš į Mano amžiną buveinę, o Arjuna.“

Taigi iki galo įsisąmoninęs Kṛṣṇą bhaktas po mirties nesugrįžta į materialųjį pasaulį, o keliauja namo, atgal pas Dievą. Tai ir yra tikroji kančios debesų netemdoma laimė.

5 TEKSTAS

राजोवाच
न जानामि महाभाग परं कर्मापविद्धधीः ।
ब्रूहि मे विमलं ज्ञानं येन मुच्येय कर्मभिः ॥ ५ ॥

rājovāca
na jānāmi mahā-bhāga paraṁ karmāpaviddha-dhīḥ
brūhi me vimalaṁ jñānaṁ yena mucyeya karmabhiḥ

rājā uvāca – karalius atsakė; *na* – ne; *jānāmi* – aš žinau; *mahā-bhāga* – o didi siela; *param* – transcendentinį; *karma* – karmine veikla; *apaviddha* – persmelktas; *dhīḥ* – mano intelektas; *brūhi* – prašau, suteik; *me* – man; *vimalam* – nepriekaištingą; *jñānam* – žinojimą; *yena* – kurio dėka; *mucyeya* – aš galėčiau išsivaduoti; *karmabhiḥ* – iš karminės veiklos.

Karalius atsakė: O didi siela Nārada, mano protas susipainiojo karminės veiklos tinkluose ir aš nesuvokiu, koks yra aukščiausias gyvenimo tikslas. Atverk man grynąjį žinojimą, kuris padės nusimesti karminės veiklos pančius.

Vienoje iš savo giesmių Śrī Narottama dāsa Ṭhākura sako:

sat-saṅga chāḍi' kainu asate vilāsa
te-kāraṇe lāgila ye karma-bandha-phāṅsa

Kol gyvoji būtybė yra įsipainiojusi į karminės veiklos pančius, ji priversta kraustytis iš vieno fizinio kūno į kitą. Tai *karma-bandha-phāṅsa* – „karminės veiklos kelias“. Nesvarbu, kuo žmogus užsiima – karmine ar doringa veikla, jam kaskart iš naujo tenka gauti fizinį kūną. Doringa veikla leidžia žmogui kitą gyvenimą gimti turtingoje šeimoje, gauti gerą išsilavinimą, turėti patrauklią išorę, tačiau tai nereiškia, kad jis visiškai išvengia kančių. Vakaruose yra daug žmonių, gimusių turtingose ir kilmingose šeimose, turinčių gerą išsilavinimą ir dailią išvaizdą, tačiau tai nereiškia, kad nelaimės juos apeina. Jauni žmonės Vakarų šalyse yra labai apsišvietę, gražūs, turtingi ir svarbiausia, jiems užtenka ir maisto, ir drabužių, tačiau, nors jie turi visas juslinių malonumų galimybes, jie nesijaučia laimingi. Nusivylę viskuo jie tampa hipiais ir gamtos dėsniai priverčia juos kentėti. Jie vaikštinėja gatvėmis nesiprausę, gyvena pusbadžiu, neturi stogo virš galvos. Taigi doringa veikla pati savaime negali suteikti laimės. Net pats didžiausias laimės kūdikis neišvengia kančių, susijusių su gimimu, senatve, ligomis ir mirtimi. Taigi nei doringi, nei nuodėmingi poelgiai nepadarys žmogaus laimingo. Jie stumia mus į materialiosios būties liūną, todėl gyvoji būtybė yra priversta persikelti iš vieno kūno į kitą. Narottama dāsa Ṭhākura vadina tai *karma-bandha-phāṅsa.*

Pripažindamas šį faktą, karalius Prācīnabarhiṣatas tiesiai klausė Nārados Munio, kaip jam ištrūkti iš karminės veiklos (*karma-bandha-phāṅsa*) nelaisvės. Tai tam tikra tiesos pažinimo pakopa, apie kurią kalbama pirmajame „Vedānta-sūtros“ posme: *athāto brahma-jijñāsā.* Kai vykdydamas *karma-bandha-phāṅsą* žmogus galiausiai ja nusivilia, jis ima klausinėti apie *brahma-jijñāsā* (tikrąją gyvenimo prasmę). Žmogui, kuris siekia sužinoti atsakymą į šį klausimą, Vedos („Muṇḍaka Upaniṣada“ 11.2.12) rekomenduoja: *tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet* – „Norint perprasti transcendentinį mokslą būtina susirasti tikrą dvasinį mokytoją.“

Karalius Prācīnabarhiṣatas susirado geriausią iš dvasinių mokytojų – Nāradą Munį ir paklausė jo, kaip ištrūkti iš *karma-bandha-phāṅsos* (karminės veiklos) nelaisvės. Tokia žmogaus gyvenimo prasmė. *Jīvasya tattva jijñāsā nārtho yaś ceha karmabhiḥ.* Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės antrame skyriuje (1.2.10) sakoma, kad dvasinio mokytojo reikia klausti išties prasmingų dalykų, t.y. kaip sutraukyti *karma-bandha-phāṅsos* pančius.

6 TEKSTAS

गृहेषु कूटधर्मेषु पुत्रदारधनार्थधीः ।
न परं विन्दते मूढो भ्राम्यन् संसारवर्त्मसु ॥ ६ ॥

gṛheṣu kūṭa-dharmeṣu putra-dāra-dhanārtha-dhīḥ
na paraṁ vindate mūḍho bhrāmyan saṁsāra-vartmasu

gṛheṣu – šeiminį gyvenimą; *kūṭa-dharmeṣu* – pseudo pareigas; *putra* – sūnus; *dāra* – žmoną; *dhana* – turtus; *artha* – gyvenimo tikslu; *dhīḥ* – tas, kas laiko; *na* – ne; *param* – transcendenciją; *vindate* – pasiekia; *mūḍhaḥ* – nenaudėlis; *bhrāmyan* – klajodamas; *saṁsāra* – materialiosios būties; *vartmasu* – keliais.

Žmonės, kuriems terūpi „gražiai gyventi“, kitaip sakant, sukurti šeimą, turėti žmoną bei vaikų ir pralobti, mano, kad gyvenime tai ir yra svarbiausia. Tokie žmonės keliauja iš vieno fizinio kūno į kitą, klajoja po materialųjį pasaulį, bet taip ir neranda atsakymo į klausimą, koks yra žmogaus gyvenimo tikslas.

Komentaras: Prie šeiminio gyvenimo, vaikų, žmonos, turtų ir namų vergiškai prisirišęs žmogus vykdo *kūṭa-dharmą* (pseudo pareigas). Prahlāda Mahārāja lygina šias pseudo pareigas su tamsiu, apleistu šuliniu (*andha-kūpam*). Šis Prahlādos palyginimas yra neatsitiktinis, turima galvoje tai, kad žmogus, įkritęs į apleistą šulinį, pasmerktas mirti. Jis gali rėkti ir šauktis pagalbos, bet niekas neišgirs jo ir neatskubės į pagalbą.

Pažymėtini šio posmo žodžiai *bhrāmyan saṁsāra-vartmasu.* „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 19.151) Śrī Caitanya Mahāprabhu aiškiai sako: *brahmāṇḍa bhramite kona bhāgyavān jīva.* Gyvosios esybės keliauja iš vieno fizinio kūno į kitą, klajoja po įvairias planetas ir tiktai toms iš jų, kurios beklajodamos sutinka Aukščiausiojo Dievo Asmens į pagalbą atsiųstą bhaktą, pavyksta pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą. Didis išminčius Nārada Munis atėjo pas karalių Prācīnabarhiṣatą, nepaisant to, kad karalius buvo pasinėręs į karminę veiklą. Karaliui nusišypsojo neregėta sėkmė bendrauti su Nārada, kuris atskleidė jam dvasinę išmintį. Visų šventųjų priedermė – Nārados Munio pavyzdžiu keliauti po pasaulį, po įvairias šalis, miestus ir kaimus, pasakoti paklydusiems žmonėms apie gyvenimo tikslą ir tuo pačiu padėti jiems ištrūkti iš karminės veiklos (*karma-bandhos*) pančių.

7 TEKSTAS

नारद उवाच
भो भोः प्रजापते राजन् पशून् पश्य त्वयाध्वरे ।
संज्ञापिताञ्जीवसङ्घान्निर्घृणेन सहस्रशः ॥ ७ ॥

nārada uvāca
bho bhoḥ prajāpate rājan paśūn paśya tvayādhvare
saṁjñāpitāñ jīva-saṅghān nirghṛṇena sahasraśaḥ

nāradaḥ uvāca – didis išminčius Nārada atsakė; *bhoḥ bhoḥ* – sveiki; *prajāpate* – o valdove; *rājan* – o karaliau; *paśūn* – gyvūnus; *paśya* – pažvelk į; *tvayā* – tavo; *adhvare* – aukojimo metu; *saṁjñāpitān* – nužudytus; *jīva-saṅghān* – gyvūnų grupes; *nirghṛṇena* – be gailesčio; *sahasraśaḥ* – tūkstančiais.

Didis išminčius Nārada atsakė: O valdove, ar matai debesyse gyvūnus, kuriuos be gailesčio nužudei aukojimo metu?

Komentaras: Kadangi gyvūnų aukojimą rekomenduoja Vedos, tai gyvūnų aukojimai yra beveik visų religinių apeigų elementas. Tačiau tai nereiškia, kad žmogus gali nieko negalvodamas pagal šventraščių rekomendacijas žudyti gyvūnus. Jis turėtų pakilti aukščiau apeiginės praktikos ir stengtis suvokti tiesą, žmogaus gyvenimo prasmę. Nārada Munis norėjo paaiškinti karaliui kokia yra tikroji gyvenimo prasmė ir įkvėpti jam atsižadėjimo dvasios. Žinojimas ir pasaulio atsižadėjimas (*jñāna-vairāgya*) yra aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. Neturint žinių neįmanoma atsikratyti juslinių malonumų troškimo, o jo neatsikračius neįmanoma dvasinė pažanga. Dauguma *karmių* gyvena dėl juslinių malonumų, dėl jų yra pasiryžę bet kuriai nuodėmei. Viena iš tokių nuodėmių yra gyvūno aukojimas. Pasinaudojęs savo mistinėmis galiomis Nārada Munis parodė karaliui Prācīnabarhiṣatui jo paaukotus gyvūnus.

8 TEKSTAS

एते त्वां सम्प्रतीक्षन्ते स्मरन्तो वैशसं तव ।
सम्परेतमयःकूटैश्छिन्दन्त्युत्थितमन्यवः ॥ ८ ॥

ete tvāṁ sampratīkṣante smaranto vaiśasaṁ tava
samparetam ayaḥ-kūṭaiś chindanty utthita-manyavaḥ

ete – visi jie; *tvām* – tavęs; *sampratīkṣante* – laukia; *smarantaḥ* – prisimindami; *vaiśasam* – sužalojimus; *tava* – tavo padarytus; *samparetam* – po tavo mirties; *ayaḥ* – geležiniais; *kūṭaiḥ* – ragais; *chindanti* – badys; *utthita* – sukilęs; *manyavaḥ* – pyktis.

Šie gyvūnai laukia tavo mirties ir trokšta atkeršyti tau už mirtinas žaizdas. Kai mirsi, įniršę jie puls ir badys tave savo kietais it geležis ragais.

Komentaras: Nārada Munis norėjo atkreipti karaliaus Prācīnabarhiṣato dėmesį į pasekmes, kurias sukėlė gyvūnų žudymas aukojimo metu. *Śāstros* skelbia, kad paaukotiems gyvūnams kitą gyvenimą suteikiama galimybė gimti žmonėmis. Lygiai taip ir *kṣatriyai,* kurie kovoja už teisų reikalą ir žudo mūšio lauke priešus, po mirties eina į rojaus planetas. „Manusaṁhitoje“ sakoma, kad karalius privalo pasmerkti myriop žmogžudį, kad kitą gyvenimą jis nekentėtų dėl savo padarytų nusikaltimų. Turėdamas tai galvoje Nārada Munis įspėjo karalių, kad gyvūnai, kuriuos karalius nužudė aukojimo metu, laukia jo mirties, kad atkeršytų už patirtą skriaudą. Nārados Munio žodžiuose nėra prieštaravimo. Nārada Munis norėjo įtikinti karalių, kad piktnaudžiaudamas apeigine praktika ir uoliai atnašaudamas gyvūnus, jis labai rizikuoja, kadangi mažiausia klaida, padaryta aukojimo metu, gali lemti, kad nužudytasis gyvūnas negaus žmogaus kūno. Tai reiškia, kad aukojančiam gyvūną teks atsakyti už jo mirtį, lygiai kaip žmogžudžiui tenka atsakyti už žmogžudystę. Už gyvūno mirtį skerdykloje atsakingi šeši žmonės: leidžiantys žudyti, skerdikai, skerdiko talkininkai, taip pat perkantys skerdieną, gaminantys iš jos maistą ir ją valgantys. Visi jie yra bendrininkai. Būtent šią aplinkybę norėjo pažymėti Nārada Munis. Taigi gyvūnų žudymas neatneša nieko gero, net jei jie žudomi aukojimo metu.

9 TEKSTAS

अत्र ते कथयिष्येऽमुमितिहासं पुरातनम् ।
पुरञ्जनस्य चरितं निबोध गदतो मम ॥ ९ ॥

atra te kathayiṣye 'mum itihāsaṁ purātanam
purañjanasya caritaṁ nibodha gadato mama

atra – tuo pačiu; *te* – tau; *kathayiṣye* – papasakosiu; *amum* – šia tema; *itihāsam* – istoriją; *purātanam* – senovišką; *purañjanasya* – apie Purañjaną; *caritam* – jo charakterį; *nibodha* – pasistenk suprasti; *gadataḥ mama* – kol pasakoju.

Papasakosiu tau vieną labai seną istoriją apie valdovą vardu Purañjana. Įdėmiai pasiklausyk.

Komentaras: Didis išminčius Nārada Munis pereina prie kitos temos – Purañjanos gyvenimo istorijos. Iš esmės, tai istorija apie patį Prācīnabarhiṣatą. Kitaip sakant, karaliaus Purañjanos istorija yra alegorija. Žodis *purañ-jana* reiškia „kūne glūdintis džiaugsmo subjektas“. Smulkiau apie tai bus pasakojama kituose skyriuose. Žmonėms, kurie yra pasinėrę į materialią veiklą, patinka su ja susiję pasakojimai, todėl Nārada Munis nutarė papasakoti karaliaus Purañjanos istoriją, taikydamas ją karaliui Prācīnabarhiṣatui. Nārada Munis nesiėmė tiesiogiai peikti ar reikšti savo nepasitenkinimo gyvūnų aukojimu, o Viešpats Buda besąlygiškai pasmerkė šiuos aukojimus. Śrīla Jayadeva Gosvāmis sakė: *nindasi yajña-vidher ahaha śruti-jātam.* Žodis *śruti-jātam* reiškia, kad gyvūnų aukojimus rekomenduoja Vedos, todėl Viešpats Buda, vildamasis sustabdyti jų vykdymą, atmetė Vedų autoritetą. Būtent todėl Vedų pasekėjai nepripažįsta Viešpaties Budos mokymo. Kadangi Viešpats Buda nepripažino Vedų autoriteto, jis vadintinas agnostiku, t.y. ateistu. Didis išminčius Nārada negalėjo reikšti abejonės dėl Vedų autoritetingumo, tačiau norėjo pabrėžti, kad *karma-kāṇḍos* kelias labai sudėtingas ir rizikingas.

Vaikydamiesi juslinių malonumų kvailiai renkasi duobėtą ir slidų *karma-kāṇḍos* kelią. Žmones, kurie negali gyventi be juslinių malonumų, šventraščiai vadina *mūḍhomis* (nenaudėliais). *Mūḍhoms* sunku suvokti, koks yra aukščiausias gyvenimo tikslas. Skelbdami Kṛṣṇos sąmonės filosofinę doktriną mes matome, kad daugelis šiai filosofijai yra abejingi, nes jie yra *mūḍhos,* pasinėrę į karminę veiklą. Žinomas aforizmas skelbia: *upadeśo hi mūrkhāṇāṁ prakopāya na śāntaye* – jei duosi gerą patarimą kvailiui arba nenaudėliui, užuot juo pasinaudojęs, jis supyks ir pasielgs atvirkščiai. Tai suvokdamas Nārada Munis papasakojo karaliui alegorinę istoriją, kuri ir kalba apie jo paties gyvenimą. Norėdamas įsiverti auksinį arba briliantinį papuošalą į nosį, arba auskarus į ausis, žmogus turi jas pradurti. Skausmas duriant nosį arba ausį yra kaina už juslinius malonumus, jis yra bet kokio karminio veiksmo (*karma-kāṇḍos*) palydovas. Kas nori būti laimingas ateityje, tas turi kentėti šiandien. Jei žmogus nori būti milijonierius ir lobti ateityje, jis turi dirbti iki devinto prakaito ir kaupti pinigus. Tokia *karma-*

kāṇḍīyos esmė. Tačiau karminei veiklai neabejingi žmonės vardan juslinių malonumų su tuo yra pasiryžę taikstytis. Nārada Munis norėjo įtikinti karalių Prācīnabarhiṣatą, kad karminė veikla susijusi su daugybe negandų ir kančių. Perdėm prie karminės veiklos prisirišę žmonės vadinami *viṣayī. Viṣayī* – tai toks žmogus, kuris mėgaujasi *viṣaya,* t.y. miega, valgo, poruojasi ir rūpinasi savo saugumu. Pasakodamas Purañjanos istoriją Nārada Munis nori paaiškinti karaliui Prācīnabarhiṣatui, kad miegas, valgis, poravimasis ir savigyna yra gana rizikingas ir daug pastangų reikalaujantis kelias.

Žodžiai *itihāsam* (istorija) ir *purātanam* (senoviška) byloja, kad gyvoji esybė gyvena laikiname fiziniame kūne ir kad gyvena jame labai seniai. Vienoje iš Śrīlos Bhaktivinodos Ṭhākuros giesmių yra tokie žodžiai: *anādi karama-phale, paḍi' bhavārṇava jale, taribāre nā dekhi upāya* – „Dėl to, kad praeityje troškau džiaugtis savo darbo vaisiais, mane pasiglemžė materialaus gyvenimo vandenynas ir dabar nė neįsivaizduoju, kaip iš jo ištrūkti." Kiekviena materialiame pasaulyje gyvenanti gyvoji esybė kenčia dėl darbų, padarytų praeituose gyvenimuose. Todėl jos klajonių materialiame pasaulyje istorija siekia senų senovę. Kvaili mokslininkai materialistai išsigalvojo evoliucijos teoriją, kurios objektas yra fizinis kūnas. Tačiau iš tikrųjų fizinio kūno evoliucijos negalima vadinti tikra evoliucija. Tikroji evoliucija – tai gyvosios esybės – *purañjanos* (gyvenančios kūne) istorija. Šiuose „Śrīmad-Bhāgavatam" skyriuose Śrī Nārada Munis atskleis išmintingiems žmonėms evoliucijos teoriją kitu rakursu.

10 TEKSTAS

आसीत्पुरञ्जनो नाम राजा राजन् बृहच्छ्रवाः ।
तस्याविज्ञातनामासीत्सखाविज्ञातचेष्टितः ॥१०॥

āsīt purañjano nāma rājā rājan bṛhac-chravāḥ
tasyāvijñāta-nāmāsīt sakhāvijñāta-ceṣṭitaḥ

āsīt – buvo; *purañjanaḥ* – Purañjana; *nāma* – vardu; *rājā* – karalius; *rājan* – o valdove; *bṛhat-śravāḥ* – atlikęs didžius darbus; *tasya* – jo; *avijñāta* – nežinomas; *nāmā* – vardu; *āsīt* – buvo; *sakhā* – draugas; *avijñāta* – nežinomi; *ceṣṭitaḥ* – kurio poelgiai.

O valdove, kitados pasaulyje gyveno karalius vardu Purañjana, pagarsėjęs iškiliais darbais. Jis turėjo draugą vardu Avijñāta (nežinomas), kurio poelgiai visiems buvo mįslė.

Komentaras: Kiekviena gyvoji esybė yra *purañjana.* Žodis *puram* reiškia „šiame kūne, šioje gyvybės formoje“, o *jana* – „gyvoji esybė“. Taigi kiekvienas iš mūsų yra *purañjana.* Gyvoji esybė laikoma kūno valdovu, nes ji gali naudotis kūnu savo nuožiūra. Paprastai gyvoji esybė naudojasi kūnu, kad patirtų malonumų, nes tie, kurie yra kūniškos būties sampratos valdžioje, tarnystę savo juslėms laiko aukščiausiu tikslu. Tokia *karma-kāṇḍos* esmė. Dvasinių žinių neturintis žmogus, kuris nesuvokia esąs kūne gyvenanti dvasinė siela ir kuris kaip užkerėtas vykdo visus savo juslių įgeidžius, vadinamas materialistu. Trokštantį juslinių malonumų materialistą galima pavadinti *purañjana,* o kadangi jutimo organais jis naudojasi kaip pats to nori, jį galima pavadinti ir valdovu. Neatsakingas valdovas laiko valstybę savo nuosavybe ir iždo lėšas naudoja savo malonumams patenkinti.

Pažymėtinas posmo žodis *bṛhac-chravāḥ. Śravaḥ* reiškia „šlovė“. Gyvoji esybė garsi nuo neatmenamų laikų. Pasak „Bhagavad-gītos“ (2.20): *na jāyate mriyate vā* – „gyvoji esybė negimsta ir nemiršta.“ Ji yra amžina, todėl visi jos poelgiai yra amžini, nors juos ji atlieka turėdama skirtingus kūnus. *Na hanyate hanyamāne śarīre*: „Gyvoji būtybė nemiršta mirus kūnui.“ Ji keliauja iš kūno į kūną ir kiekvienąkart pasineria į vis kitokią veiklą. Kartais ji tampa garsenybe kaip Hiraṇyakaśipu ar Kaṁsa, arba mūsų laikų Napoleonas ar Hitleris. Be jokių abejonių, šie žmonės padarė daug įspūdingų darbų, tačiau fizinė mirtis viską nubraukia. Po didvyrių liko tik jų vardai. Todėl gyvąją esybę galima pavadinti *bṛhac-chravāḥ*: galbūt praeityje ji atliko didžius darbus ir pelnė tikrą šlovę. Gyvoji esybė turi draugą, apie kurį nieko nenutuokia. Materialistas nežino, kad Dievas, įsikūnijęs Supersielos pavidalu, glūdi kiekvienos gyvosios esybės širdyje. Būdama *jīvātmos* draugas Paramātmā visada yra šalia gyvosios esybės, nors toji apie Paramātmą nieko nežino. Štai kodėl ji vadinama *avijñāta-sakhā* (turinčiu nežinomą draugą). Žodis *avijñāta-ceṣṭitaḥ* taip pat yra labai prasmingas. Jis byloja, kad gyvoji esybė, vadovaujama Paramātmos, sunkiai dirba ir yra supančiota materialiosios gamtos dėsnių. Nepaisant to, ji mano, kad yra nepriklausoma nuo Dievo ir griežtų materialiosios gamtos dėsnių. „Bhagavad-gītoje“ (2.24) sakoma:

acchedyo 'yam adāhyo 'yam akledyo 'śoṣya eva ca
nityaḥ sarva-gataḥ sthāṇur acalo 'yaṁ sanātanaḥ

„Individualiosios sielos neįmanoma sutriuškinti, ištirpinti, sudeginti arba išdžiovinti. Nesunaikinama, visa persmelkianti, nekintama ir nejudama ji egzistuoja amžinai.“

Gyvoji esybė yra *sanātana* (nemirtinga). Jos nesunaikina joks ginklas,

ugnis, ji atspari vandens ir oro poveikiui, todėl ir sakoma, kad jos neveikia materija. Nors gyvoji esybė kraustosi iš kūno į kūną, materialiosios egzistencijos sąlygos nedaro jai įtakos. Į vienokias ar kitokias materialias sąlygas ji patenka vadovaujama savo draugo Supersielos. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) sakoma:

sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca

„Aš esu kiekvienos gyvosios būtybės širdyje, iš Manęs plaukia atmintis, žinojimas ir užmarštis.“ Taigi Viešpats Paramātmos pavidalu glūdi kiekvienos būtybės širdyje ir pataria jai iš vidaus, tačiau gyvoji esybė gali pasirinkti, kaip jai veikti. Nei ankstesniuose gyvenimuose, nei dabar gyvoji esybė neįtaria, kad tai Viešpats suteikia jai galimybę įgyvendinti savo troškimus. Jei Viešpats neduotų leidimo, gyvoji esybė neišpildytų nė vieno savo troškimo. Viską, ką sąlygota siela turi, jai yra suteikęs Viešpats, tačiau ji apie tai nežino.

11 TEKSTAS

सोऽन्वेषमाणः शरणं बभ्राम पृथिवीं प्रभुः ।
नानुरूपं यदाविन्ददभूत्स विमना इव ॥११॥

so 'nveṣamāṇaḥ śaraṇaṁ babhrāma pṛthivīṁ prabhuḥ
nānurūpaṁ yadāvindad abhūt sa vimanā iva

saḥ – šis karalius Purañjana; *anveṣamāṇaḥ* – ieškodamas; *śaraṇam* – prieglobsčio; *babhrāma* – apkeliavo; *pṛthivīm* – visą planetą; *prabhuḥ* – siekdamas tapti nepriklausomu valdovu; *na* – niekada; *anurūpam* – pagal savo skonį; *yadā* – kai; *avindat* – jis galėjo rasti; *abhūt* – tapo; *saḥ* – jis; *vimanāḥ* – nuliūdęs; *iva* – tarsi.

Ieškodamas tinkamos vietos įsikurti karalius Purañjana apkeliavo visą pasaulį, tačiau nė vienas kraštas nebuvo jam prie širdies. Po ilgų kelionių jį apėmė nusivylimas ir gilus liūdesys.

Komentaras: Purañjana klajojo kaip šiuolaikiniai hipiai. Didžioji hipių dalis yra kilę iš pasiturinčių šeimų. Jie nėra skurdžiai. Tačiau dėl vieno-

kių ar kitokių priežasčių atsisakę savo turtingų tėvų globos ėmė klajoti po pasaulį. Pasak šio posmo, gyvoji esybė siekia tapti *prabhu* (valdovu), nors iš tikrųjų ji yra ne valdovas, o amžinas Dievo tarnas. Kai gyvoji esybė atsisako Dievo (Kṛṣṇos) globos ir pati siekia tapti Viešpačiu, ji leidžiasi į klajones po pasaulį. Milijarduose ir trilijonuose planetų materialiame pasaulyje gyvena 8 400 000 gyvybės rūšių. Gyvoji esybė gauna vienokio ar kitokio tipo kūną ir patenka į įvairias planetas visai kaip valdovas Purañjana, kuris klajojo po pasaulį ieškodamas sau tinkamos vietos.

Vienoje iš savo giesmių Śrī Narottama dāsa Ṭhākura rašo: *karma-kāṇḍa, jñāna-kāṇḍa, kevala viṣera bhāṇḍa* – „*karma-kāṇḍos* (karminės veiklos) ir *jñāna-kāṇḍos* (spekuliatyviosios filosofijos) keliai yra tarsi dvi nuodų taurės.“ *Amṛta baliyā yebā khāya, nānā yoni sadā phire* – „kas palaikęs nuodus nektaru jų išgeria, tas yra pasmerktas blaškytis po materialųjį pasaulį įsikūnydamas tai viena, tai kita gyvybės forma.“ *Kadarya bhakṣaṇa kare* – „gyvoji būtybė minta tuo, kas jai skirta pagal jos įgytą kūną.“ Pavyzdžiui, kiaulės kūną gavusi gyvoji esybė su didžiausiu malonumu ėda išmatas, o gavusi varno kūną lesa atmatas, nesibodėdama pūlių ir gleivių. Narottama dāsa Ṭhākura pabrėžia, jog gyvoji esybė keliauja iš vieno kūno į kitą ir minta bjauriausiais dalykais. Galų gale neradusi laimės ji pasiduoda liūdesiui ar tampa hipiu.

Pasak šio posmo, karaliui taip ir nepavyko surasti sau tinkamą būstą (*na anurūpam*). Čia turima galvoje tai, kad gyvoji esybė niekada nesuras laimės, kad ir kokią gyvybės formą gautų, kad ir kokioje planetoje atsidurtų, nes materialusis pasaulis dvasinei sielai ne vieta. Posme sakoma, kad gyvoji esybė nori tapti *prabhu* ir visiškai nuo nieko nepriklausyti. Kol ji neatsikratys šio troškimo ir netaps Dievo – Kṛṣṇos tarnu, laimės jai nematyti. Vienoje Śrīlos Bhaktivinodos Ṭhākuros giesmių yra tokie žodžiai:

miche māyāra vaśe, yāccha bhese',
khāccha hābuḍubu, bhāi

„O gyvoji esybe, kodėl tave blaško *māyos* bangos?“ „Bhagavad-gītoje“ (18.61) apie tai rašoma:

īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarva-bhūtāni yantrārūḍhāni māyayā

„Aukščiausiasis Viešpats, o Arjuna, glūdi visų širdyse ir nurodo kelią visoms gyvosioms esybėms, kurios tūno kūne tarsi mašinoje, sukurtoje iš materialiosios energijos.“

Gyvoji esybė klajoja po materialiojo pasaulio planetas įvairių rūšių materialaus fizinio kūno mašinomis. Bhaktivinoda Ṭhākura klausia gyvosios esybės, kas verčia ją blaškytis po pasaulį ir kentėti. Jis pataria gyvajai esybei atsiduoti Kṛṣṇai, kad *māyos* bangos nurimtų:

jīva kṛṣṇa-dāsa, ei viśvāsa,
karle ta' āra duḥkha nāi

Kai tik mes kreipiamės į Kṛṣṇą, Viešpats nedelsdamas mums atsako:

sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ

„Atmesk visas religijas ir tiesiog atsiduok Man. Aš išgelbėsiu tave nuo visų nuodėmės padarinių. Nieko nebijok." (BG 18.66)

Jei paklausysime Kṛṣṇos patarimo, mūsų kelionės po įvairias pasaulio planetas ir kūnus liausis. Śrī Caitanya Mahāprabhu skelbia: *brahmāṇḍa bhramite kona bhāgyavān jīva* (CC *Madhya* 19.151). Jei beklajojant po materialųjį pasaulį gyvajai esybei nusišypso sėkmė, ji sutinka bhaktus ir įgyja Kṛṣṇos sąmonę. Nuo tos akimirkos prasideda tikrasis jos gyvenimas. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas šią galimybę suteikia visoms po visatą besiblaškančioms gyvosioms esybėms. Jis suteikia kiekvienai gyvajai esybei galimybę surasti Kṛṣṇos prieglobstį ir patirti laimę.

Itin svarbūs posmo žodžiai *vimanā iva.* Materialiame pasaulyje visi be išimties, netgi didysis rojaus valdovas, neranda ramybės. Jei kančia neaplenkia net Viešpaties Brahmos, ar gali jos aplenkti mūsų planetos paprastas gyvąsias esybes? „Bhagavad-gītoje" (8.16) sakoma:

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna

„Visos materialiojo pasaulio planetos – nuo aukščiausios ir iki žemiausios – yra kančių vieta, kur be paliovos kartojasi gimimas ir mirtis." Materialiajame pasaulyje gyvoji esybė negali būti laiminga. Net tapusi Brahma, Indra arba Candra ji neras dvasios ramybės, nes materialiajame pasaulyje laimės nėra.

12 TEKSTAS

न साधु मेने ताः सर्वा भूतले यावतीः पुरः ।
कामान् कामयमानोऽसौ तस्य तस्योपपत्तये ॥१२॥

na sādhu mene tāḥ sarvā bhūtale yāvatīḥ puraḥ
kāmān kāmayamāno 'sau tasya tasyopapattaye

na – niekada; *sādhu* – geros; *mene* – galvojo; *tāḥ* – jas; *sarvāḥ* – visas; *bhūtale* – Žemės planetoje; *yāvatīḥ* – įvairiausias; *puraḥ* – buveines; *kāmān* – tai, suteikia malonumą juslėms; *kāmayamānaḥ* – trokšdamas; *asau* – tas karalius; *tasya* – jo; *tasya* – jo; *upapattaye* – įgyti.

Juslinių malonumų troškimas vertė karalių Purañjaną klajoti po pasaulį ieškant vietos, kur visi jo troškimai išsipildytų. Deja, jį visur lydėjo neišsipildžiusių troškimų jausmas.

Komentaras: Vienoje iš didžio *vaiṣṇavų* poeto Śrīlos Vidyāpačio giesmių yra tokie žodžiai:

tātala saikate, vāri-bindu-sama,
suta-mita-ramaṇī-samāje

Jis lygina materialų malonumą, kurį teikia žmogui bendravimas, draugystė ir meilė, su į dykumą nukritusiu vandens lašu. Dykumai palaistyti reikia ištiso vandenyno – ką gali pakeisti vienas vandens lašas? Lygiai taip, gyvoji esybė yra neatsiejama Aukščiausiojo Viešpaties dalelytė, kuris, pasak „Vedānta-sūtros“, kupinas palaimos (*ānandamayo 'bhyāsāt*). Būdama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelytė, gyvoji esybė taip pat ieško absoliučios palaimos. Tačiau jos neįmanoma surasti atskirai nuo Aukščiausiojo Viešpaties. Keliaudama per įvairiausias gyvybės formas gyvoji esybė patiria tam tikrų malonumų, tačiau nė vienas iš materialių kūnų negali suteikti absoliučios palaimos. Taigi Purañjana (gyvoji esybė) blaškosi po visatą, persikelia iš kūno į kūną, tačiau visos Purañjanos pastangos surasti gyvenimo džiaugsmą suteikia jam vien nusivylimus. Kitaip sakant, materijos kiaute esanti dvasinė kibirkštis negali patenkinti juslinių poreikių jokiomis materialiosios būties sąlygomis. Užburtas medžiotojo fleitos garsų elnias stabteli jų pasiklausyti ir už šį malonumą jam tenka sumokėti savo gyvybe. Žuvis su džiaugsmu čiumpa ant kabliuko užnertą jauką, tačiau jis jai kainuoja gyvybę. Didžiulis dramblys tenkindamas savo lytinę aistrą su patele patenka į spąstus ir netenka laisvės. Kiekviena gyvybės forma, kurią įgyja gyvoji esybė, suteikia jai galimybę patirti vienokius ar kitokius juslinius malonumus, tačiau ji negali patirti visų juslinių malonumų vienu metu. Tiktai įgijusi žmogaus kūną gyvoji esybė gali iškreiptu pavidalu patirti malonumą visais jutimų organais, tačiau šios pastangos ją taip išsekina, kad galų gale širdyje jai tampa juoda ir nyku. Kuo atkak-

liau ji stengiasi patenkinti savo jutiminius poreikius, tuo giliau grimzta į materialios veiklos liūną.

13 TEKSTAS

स एकदा हिमवतो दक्षिणेष्वथ सानुषु ।
ददर्श नवभिर्द्वार्भिः पुरं लक्षितलक्षणाम् ॥१३॥

sa ekadā himavato dakṣiṇeṣv atha sānuṣu
dadarśa navabhir dvārbhiḥ puraṁ lakṣita-lakṣaṇām

saḥ – šis karalius Purañjana; *ekadā* – kartą; *himavataḥ* – Himalajų; *dakṣiṇeṣu* – pietuose; *atha* – po to; *sānuṣu* – ant keteros; *dadarśa* – rado; *navabhiḥ* – su devyniais; *dvārbhiḥ* – vartais; *puram* – miestą; *lakṣita* – matomas; *lakṣaṇām* – su viskuo, ko reikia laimingai gyventi.

Beklajodamas po pasaulį valdovas priėjo žemes, kurios plytėjo į pietus nuo Himalajų ir vadinosi Bhārata-varṣa (Indija). Čia prieš jo akis atsivėrė miestas su devyneriais vartais, kuriame nieko nestigo laimingai gyventi.

Komentaras: Žemės, plytinčios į pietus nuo Himalajų kalnų (Indija), kitados vadintos Bhārata-varṣa. Sakoma, Bhārata-varṣoje gimusioms gyvosioms esybėms nusišypsojo sėkmė. Pats Caitanya Mahāprabhu yra pasakęs:

bhārata-bhūmite haila manuṣya-janma yāra
janma sārthaka kari' kara para-upakāra
(CC *Adi* 9.41)

Bhārata-varṣoje gimęs žmogus turi viską, ko jam reikia gyvenimui. Pasinaudojęs jam suteiktomis galimybėmis žmogus gali tobulėti tiek materialia, tiek dvasine prasme ir galų gale pasiekti galutinį gyvenimo tikslą. O pasiekęs jį turi pasitarnauti žmonijai, t.y. dalintis žiniomis ir patirtimi su visu pasauliu. Kitaip sakant, tas, kuris dėl savo praeities gerų darbų gimė Bhārata-varṣos žemėje, įgyja galimybę toliau tobulėti turėdamas žmogaus kūną. Indijos klimatas leidžia žmogui gyventi taikiai ir laimingai palankiausiomis materialiomis sąlygomis. Mahārājos Yudhiṣṭhiros ir Viešpaties Rāmacandros laikais žmonės apskritai nežinojo, kas yra vargas. Jų nekankino nei atšiaurūs šalčiai, nei alinanti kaitra. Anuomet, kai pasaulį valdė

šie valdovai, žmonės nežinojo kas yra trejopos kančios – *adhyātmika, adhibhautika* ir *adhidaivika* (kančios, kurias sukelia kūnas bei protas, kitos gyvosios esybės ir stichinės nelaimės). Pastaruoju metu, lyginant su kitomis šalimis, Indija pergyvena dirbtinai sukeltos krizės laikotarpį. Nors gyvenimo sąlygos šalyje nėra tokios palankios kaip anksčiau, jos kultūra leidžia čia gimusiam žmogui be vargo pasiekti gyvenimo tikslą – ištrūkti iš materijos nelaisvės. Todėl gimti Indijoje gali tik tas žmogus, kuris ankstesniuose gyvenimuose atliko nemažai doringų darbų.

Posme vartojami žodžiai *lakṣita-lakṣaṇām* reiškia, kad gimti žmogumi Bharata-varsoje yra didžiulė sėkmė. Vedų kultūra yra žinių lobynas. Todėl Indijoje gimęs žmogus turi visas galimybes pasinaudoti šiomis žiniomis ir socialinės *varṇāśrama-dharmos* sistemos privalumais. Net ir šiandien keliaudami po pasaulį matome, kad materialiu požiūriu kai kuriose šalyse žmonės gyvena labai patogiai, tačiau neturi galimybių tobulėti dvasiškai. Mes visur susiduriame su neigiamais tokio vienpusiškumo padariniais. Neregys gali vaikščioti, o luošys negali, nors viską mato. *Andha-paṅgu-nyāya.* Jei neregys užsikels luošį sau ant pečių, luošys nurodys jam kelią. Tik susivieniję jie gali ką nors pasiekti. Atskirai nei neregys, nei luošys toli nenueis. Lygiai taip, žmogaus gyvybės forma suteikia gyvajai būtybei puikias galimybes tobulėti dvasiškai ir patenkinti materialius poreikius. Žmonės Vakaruose gali mėgautis įvairiomis materialiomis gėrybėmis, bet beveik nieko nenutuokia apie dvasinį gyvenimą. Daugelis jų nori gyventi dvasiškai, tačiau dažnas tampa įvairaus plauko aferistų, kurie tik išvilioja iš jų pinigus, aukomis. Tačiau dabar Vakarų žmonės gali prisijungti prie Kṛṣṇos sąmonės judėjimo, kuris suteikia jiems plačias materialaus ir dvasinio tobulėjimo galimybes – tereikia jomis pasinaudoti. Indijoje kiekvienas neigiamų gyvenimo dideliame mieste padarinių nepatyręs kaimo gyventojas, nepaisant kuklių gyvenimo sąlygų, ir šiandien gali tobulėti dvasiškai. Kūnas posme vadinamas miestu su devyniais vartais. Devyni kūno vartai – tai dvi akys, dvi ausys, dvi šnervės, burna, lyties organas ir tiesioji žarna. Jei šie vartai švarūs ir funkcionuoja normaliai – tai reiškia, kad kūnas yra sveikas. Indijos kaimų gyventojai rūpinasi švara: keliasi anksti ryte ir prausiasi vandens telkinyje arba upėje, eina į šventykloje vykstančią *maṅgala-ārati,* kartoja Hare Kṛṣṇa *mahā-mantrą* ir valgo *prasādą.* Tokiu būdu jie pasinaudoja galimybėmis, kurias gyvajai būtybei suteikia žmogaus gyvybės forma. Mes palengva diegiame šią sistemą Vakaruose veikiančiuose mūsų bendrijos centruose. Šių taisyklių besilaikantis žmogus įgyja žinių ir tobulėja dvasiškai. Šiuolaikinę Indiją galima palyginti su luošiu, o Vakarų šalis – su neregiu. Pastaruosius du tūkstantmečius Indija kentė svetimšalių priespaudą ir jos pažangos kojos buvo sulaužytos. O Vakarų šalyse materialių turtų

spindesys apakino žmones, atėmė iš jų regėjimo dovaną. Apakusios Vakarų šalys ir luoša Indija turi suvienyti savo pastangas per Kṛṣṇos sąmonės judėjimą. Tada luoša Indija Vakarų padedama galės eiti į priekį, o neregintys Vakarai matys pasaulį luošio akimis. Vienu žodžiu, būtina apjungti Vakarų materialią pažangą su dvasiniais Indijos turtais, nes tai suteiks gėrį visai žmonijai.

14 TEKSTAS

प्राकारोपवनाट्टालपरिखैरक्षतोरणैः ।
स्वर्णरौप्यायसैः शृङ्गैः सङ्कुलां सर्वतो गृहैः ॥१४॥

prākāropavanāṭṭāla- parikhair akṣa-toraṇaiḥ
svarṇa-raupyāyasaiḥ śṛṅgaiḥ saṅkulāṁ sarvato gṛhaiḥ

prākāra – sienos; *upavana* – parkai; *aṭṭāla* – bokštai; *parikhaiḥ* – su grioviais; *akṣa* – langai; *toraṇaiḥ* – su vartais; *svarṇa* – aukso; *raupya* – sidabro; *ayasaiḥ* – padarytais iš geležies; *śṛṅgaiḥ* – su kupolais; *saṅkulām* – perpildytas; *sarvataḥ* – visur; *gṛhaiḥ* – namų.

Gynybinių sienų su vartais, bokštų su boluojančiom arkom, parkų ir kanalų apjuostas miestas buvo sėte nusėtas namais su kupolo formos stogais iš aukso, sidabro ir geležies.

Komentaras: Kūną saugančios sienos – tai oda. Ant kūno augantys plaukai lyginami su parkais, o išsikišusias kūno dalys (nosis arba galva) – su bokštais. Raukšlės ir įdubimai įvairiose kūno vietose panašūs į griovius ir kanalus. Akys – į langus, o akių vokai – į vartus. Trys posme paminėti metalai (auksas, sidabras ir geležis) – tai trys materialiosios gamtos *guṇos.* Auksas simbolizuoja dorybę, sidabras – aistrą, o geležis – neišmanymą. Kartais kūną vadina maišu užpildytu trimis elementais (*tri-dhātu*): gleivėmis, tulžimi ir oru (*kapha, pitta* ir *vāyu*). *Yasyātma-buddhiḥ kuṇape tri-dhātuke.* „Bhagavatam“ (10.84.13) pasakyta, kad žmogus, tapatinantis save su šiuo maišu, niekuo ne geresnis už karvę arba asilą.

15 TEKSTAS

नीलस्फटिकवैदूर्यमुक्तामरकतारुणैः ।
कृतहर्म्यस्थलीं दीप्तां श्रिया भोगवतीमिव ॥१५॥

nīla-sphaṭika-vaidūrya- muktā-marakatāruṇaiḥ
kḷpta-harmya-sthalīṁ dīptāṁ śriyā bhogavatīm iva

nīla – safyrais; *sphaṭika* – krištolu; *vaidūrya* – briliantais; *muktā* – perlais; *marakata* – smaragdais; *aruṇaiḥ* – rubinais; *kḷpta* – papuoštos; *harmya-sthalīm* – rūmų grindys; *dīptām* – spindinčios; *śriyā* – grožiu; *bhogavatīm* – rojaus miestą Bhogavatī; *iva* – primenantis.

Grindys šio miesto namuose buvo išklotos safyrais, krištolu, briliantais, perlais, smaragdais ir rubinais. Miesto centras su spindinčiais namais buvo panašus į rojaus miestą Bhogavatī.

Komentaras: Kūno, kuris yra tarsi miestas, centras yra širdis. Lygiai kaip šalies sostinėje yra ypač daug aukštų pastatų ir puikių rūmų, širdis – kūno sostinė, taip pat kupina įvairiausių norų ir planų, susijusių su materialiais malonumais. Kartais šiuos planus lygina su brangakmeniais: safyrais, rubinais, perlais ir smaragdais. Širdis – tai centras, kuriame glūdi visi su materialiais malonumais susiję sumanymai.

16 TEKSTAS

सभाचत्वररथ्याभिराक्रीडायतनापणैः ।
चैत्यध्वजपताकाभिर्युक्तां विद्रुमवेदिभिः ॥१६॥

sabhā-catvara-rathyābhir ākrīḍāyatanāpaṇaiḥ
caitya-dhvaja-patākābhir yuktāṁ vidruma-vedibhiḥ

sabhā – susirinkimų rūmai; *catvara* – aikštės; *rathyābhiḥ* – gatvėmis; *ākrīḍa-āyatana* – lošimų namai; *āpaṇaiḥ* – parduotuvėmis; *caitya* – poilsio vietos; *dhvaja-patākābhiḥ* – vėliavomis ir girliandomis; *yuktām* – papuoštas; *vidruma* – be medžių; *vedibhiḥ* – su pakylomis.

Šiame mieste buvo daugybė vėliavomis ir girliandomis papuoštų susirinkimų rūmų, sankryžų, gatvių, restoranų, lošimų namų, turgaviečių, poilsiaviečių ir nuostabių parkų. Jie supo visą miestą.

Komentaras: Posme apibūdinama sostinė. Svarbiausiame šalies mieste daugybė susirinkimų rūmų, aikščių, kryžkelių, alėjų ir gatvių, lošimų namų,

turgaviečių bei poilsio vietų, ir visi jie buvo papuošti vėliavomis ir girliandomis. Aikštes juosė baliustrados, jose neaugo medžiai. Širdį materialiame kūne lygina su susirinkimų rūmais, nes, pasak „Bhagavad-gītos“ (15.15), būtent širdyje gyvena gyvoji būtybė drauge su Paramātma: *sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca.* Širdis – tai centras, atsakingas už atmintį, užmarštį ir mąstymą. Akys, ausys ir nosis – tai tarsi pramogų vietos juslinių malonumų geidžiantiems žmonėms, o įvairiomis kryptimis einančios gatvės – tarsi kūne cirkuliuojantys oro srautai. Oro srautus ir nervų kanalus kontroliuoti leidžiantis *yogos* metodas vadinamas *suṣumna* (keliu, vedančiu į išvadavimą). Be to, kūnas yra ir poilsio vieta, nes pavargusi gyvoji esybė jame ilsisi. Delnai ir padai lyginami su vėliavomis ir girliandomis.

17 TEKSTAS

पुर्यास्तु बाह्योपवने दिव्यद्रुमलताकुले ।
नदद्विहङ्गालिकुलकोलाहलजलाशये ॥१७॥

puryās tu bāhyopavane divya-druma-latākule
nadad-vihaṅgāli-kula- kolāhala-jalāśaye

puryāḥ – to miesto; *tu* – tuomet; *bāhya-upavane* – priemiesčio sode; *divya* – nuostabūs; *druma* – medžiai; *latā* – lianos; *ākule* – pilni; *nadat* – klegančių; *vihaṅga* – paukščių; *ali* – bičių; *kula* – pulkų; *kolāhala* – dūzgančių; *jala-āśaye* – su ežeru.

Priemiesčiuose tyvuliavo nuostabaus grožio ežeras, kurio pakrantėse augo lianom aplipę medžiai. Virš ežero nuolat klegėjo paukščių pulkai ir dūzgė bičių spiečiai.

Komentaras: Kūnas – tai didžiulis miestas su ežerais ir parkais poilsiui bei pramogoms. Šiame posme netiesiogiai kalbama apie tas kūno dalis, kurios skatina lytinį potraukį. Kūnas turi lyties organus, todėl gyvoji būtybė, ar tai būtų vyras ar moteris, pasiekusi tam tikrą amžių pradeda justi lytinį potraukį. Matydamas gražią moterį vaikas lytiškai nesusijaudina. Jis taip pat turi atitinkamus organus, tačiau vaikas nejaučia potraukio priešingai lyčiai tol, kol lytiškai nesubręsta. Palankios sąlygos lytiniam potraukiui atsirasti pastarajame posme lyginamos su sodu arba gražiu nuošaliu parku. Kai priešingos lyties atstovai mato vienas kitą, savaime sustiprėja jų lytinis potraukis.

Sakoma, kad tas yra *brahmacāris,* kuris nesusijaudina išvydęs moterį nuošalioje vietoje. Tačiau tai labai retas reiškinys. Lytinis potraukis yra labai stipri jėga. Matydamas moterį, liesdamas ją, kalbėdamas ar susitikęs su ja, galvodamas apie ją ar ją prisiminęs vyras patiria lytinį potraukį. Neatsitiktinai *brahmacāriams* ir *sannyāsiams* draudžiama bendrauti su moterimis, ypač nuošalioje vietoje. Pasak *śāstrų,* vyrui nevalia likti vienudu nuošalioje vietoje net su dukra, seserimi ar motina. Lytinis instinktas yra toks stiprus, kad net išmintingą žmogų, likusį vienumoje su priešingos lyties atstovu, užvaldo geismas. Ką jau kalbėti apie jaunuolį, išvydusį gražią merginą ūksmingo parko alėjoje?

18 TEKSTAS

हिमनिर्झरविप्रुष्मत्कुसुमाकरवायुना ।
चलत्प्रवालविटपनलिनीतटसम्पदि ॥१८॥

hima-nirjhara-vipruṣmat- kusumākara-vāyunā
calat-pravāla-viṭapa- nalinī-taṭa-sampadi

hima-nirjhara – nuo krioklių, krentančių iš ledinių viršukalnių; *vipruṭmat* – atnešantis dulkeles vandens; *kusuma-ākara* – pavasaris; *vāyunā* – vėjeliu; *calat* – judančios; *pravāla* – šakos; *viṭapa* – medžiai; *nalinī-taṭa* – ant lotosais nuaugusio ežero kranto; *sampadi* – prabangus.

Iš ledinių viršukalnių krentančių krioklių pavasario vėjelis atnešdavo vandens dulksną ir ja padengdavo ežero pakrantėje augančių medžių šakas.

Komentaras: Pastarajame posme pažymėtinas žodis *hima-nirjhara.* Krioklys simbolizuoja skystį arba *rasą* (savitarpio santykius). Kūne cirkuliuoja įvairūs skysčiai (*rasos*). Aukščiausioji *rasa,* ar santykių tipas, įkūnija lytinius santykius (*ādi-rasa*). Kupidono sukeltas pavasarinis vėjelis įaudrina *ādi-rasą,* seksualinius troškimus, kitaip sakant, pastarasis posmas simboliškai apibrėžia *rūpą, rasą, gandhą, śabdą* ir *sparśą.* Vėjas – tai *sparśa* (lytėjimo pojūtis). Krioklys – tai *rasa,* ar skonis, o kvapas – tai pavasario vėjelis (*kusumākara*). Visos šios juslinių malonumų formos daro gyvenimą šiame pasaulyje malonesnį ir neleidžia mums ištrūkti iš materialiojo pasaulio nelaisvės.

19 TEKSTAS

नानारण्यमृगव्रातैरनाबाधे मुनिव्रतैः ।
आहूतं मन्यते पान्थो यत्र कोकिलकूजितैः ॥१९॥

nānāraṇya-mṛga-vrātair anābādhe muni-vrataiḥ
āhūtaṁ manyate pāntho yatra kokila-kūjitaiḥ

nānā – įvairių; *araṇya* – miško; *mṛga* – gyvūnų; *vrātaiḥ* – su pulkais; *anābādhe* – taikumu; *muni-vrataiḥ* – kaip ir didieji išminčiai; *āhūtam* – tarsi kviečia; *manyate* – galvoja; *pānthaḥ* – praeivis; *yatra* – kur; *kokila* – gegučių; *kūjitaiḥ* – kukavimu.

Malonios aplinkos paveikti net čia laigantys ir braidantys laukiniai žvėrys tapo romūs bei taikūs kaip didieji išminčiai ir nieko nepuolė. Parkas aidėjo nuo gegučių kukavimo. Visa atmosfera tarsi kvietė praeivį pailsėti.

Komentaras: Taikų šeiminį gyvenimą galima sugretinti su ramybe spinduliuojančiu mišku. Vaikai – tai taikūs gyvūnai. Beje, žmoną ir vaikus šventraščiai kartais vadina *svajanākya-dasyu* (giminaičių vardu besidangstančiais plėšikais). Šeimynos tėvas sunkiai dirba, kad aprūpintų šeimą, o žmona ir vaikai apiplėšia jį kaip plėšikai, miške užpuolę vienišą keliautoją. Vis dėlto šeimos galvai žmonos ir vaikų balsai yra tarsi gegutės kukavimas šeiminio gyvenimo sode. Pakerėtas malonios šeiminio gyvenimo atmosferos žmogus nieku gyvu nenori su ja skirtis.

20 TEKSTAS

यदृच्छयागतां तत्र ददर्श प्रमदोत्तमाम् ।
भृत्यैर्दशभिरायान्तीमेकैकशतनायकैः ॥२०॥

yadṛcchayāgatāṁ tatra dadarśa pramadottamām
bhṛtyair daśabhir āyāntīm ekaika-śata-nāyakaiḥ

yadṛcchayā – netikėtai, be tikslo; *āgatām* – atvykusią; *tatra* – ten; *dadarśa* – jis pamatė; *pramadā* – vieną moterį; *uttamām* – nepaprasto grožio; *bhṛtyaiḥ* – apsuptą tarnų; *daśabhiḥ* – dešimties; *āyāntīm* – artėjant; *eka-eka* – kiekvienas jų; *śata* – šimtų; *nāyakaiḥ* – vadovai.

Klaidžiodamas po nuostabų sodą karalius Purañjana ūmai pamatė nepaprasto grožio merginą, išėjusią pasivaikščioti po mišką. Ją lydėjo dešimt tarnų, apie kuriuos būriavosi šimtai žmonų.

Komentaras: Kaip jau minėta, kūnas šioje alegorijoje lyginamas su nuostabiu sodu. Jaunystėje nubunda žmogaus lytinis potraukis, jo vaizduotė piešia būsimos laimės vaizdus ir verčia ieškoti pažinties su priešinga lytimi. Kaitinami vaizduotės vaikinai ir merginos siekia tarpusavio draugystės. Intelektas veikia protą, o protas valdo dešimt jutimo organų. Penki iš jų yra pažinimo, o kiti penki – vykdomieji. Kiekvienas iš jutimo organų turi savų troškimų ir poreikių. Tokia yra kūno ir glūdinčio jame kūno savininko – *purañjanos* prigimtis.

21 TEKSTAS

पञ्चशीर्षाहिना गुप्तां प्रतीहारेण सर्वतः ।
अन्वेषमाणामृषभमप्रौढां कामरूपिणीम् ॥२१॥

pañca-śīrṣāhinā guptāṁ pratīhāreṇa sarvataḥ
anveṣamāṇāṁ ṛṣabham aprauḍhāṁ kāma-rūpiṇīm

pañca – penkios; *śīrṣa* – galvos; *ahinā* – gyvatės; *guptām* – saugoma; *pratīhāreṇa* – asmens sargybinio; *sarvataḥ* – iš visų pusių; *anveṣamāṇām* – ta, kuri ieško; *ṛṣabham* – vyro; *aprauḍhām* – jauna; *kāma-rūpiṇīm* – labai gundanti.

Merginą iš visų pusių saugojo penkiagalvė gyvatė. Jauna ir patraukli, ji, rodės, ieškojo sau tinkamo vyro.

Komentaras: Gyvosios esybės gyvybės orą sudaro kūne cirkuliuojantys penki oro srautai: *prāṇa, apāna, vyāna, samāna* ir *udāna.* Gyvybės oras yra tarsi gyvatė, nes ji gali gyventi misdama vien oru. Gyvybės jėga, kurią neša oras, posme pavadinta *pratīhāra* – asmens sargybiniu. Netekusius gyvybės jėgos, mus akimirksniu ištiktų mirtis. Gyvybės jėga saugo visus jutimo organus ir užtikrina jų funkcionavimą.

Moteris, simbolizuojanti intelektą, ieškojo vyro. Tai reiškia, kad intelektas negali funkcionuoti, jei kūne nėra sąmonės. Graži moteris bus nieko verta, jei neturės gero vyro ir globėjo. Intelektas visada turi būti skaidrus, neatsitiktinai posme vartojamas žodis *aprauḍhām* (labai jauna). Juslinių malonumų besivaikančio žmogaus intelektas išimtinai sutelktas į *rūpą,*

rasą, gandhą, śabdą ir *sparśą,* t.y. formą, skonį, kvapą, garsą ir lytėjimo pojūtį.

22 TEKSTAS

सुनासां सुदतीं बालां सुकपोलां वराननाम् ।
समविन्यस्तकर्णाभ्यां बिभ्रतीं कुण्डलश्रियम् ॥२२॥

sunāsāṁ sudatīṁ bālāṁ sukapolāṁ varānanām
sama-vinyasta-karṇābhyāṁ bibhratīṁ kuṇḍala-śriyam

su-nāsām – labai graži nosis; *su-datīm* – nuostabūs dantys; *bālām* – jauna moteris; *su-kapolām* – dailis kakta; *vara-ānanām* – gražus veidas; *sama* – vienodai; *vinyasta* – išdėstytos; *karṇābhyām* – abi ausys; *bibhratīm* – spindinčiais; *kuṇḍala-śriyam* – su gražiais auskarais.

Merginos nosis, dantys ir kakta spindėjo tobulu gražiu. Nepriekaištingos buvo ir jos ausys su tviskančiais auskarais.

Komentaras: Intelektas semiasi džiaugsmo iš kvapų, vaizdų, garsų ir kitų juslių objektų. Žodis *sunāsām* (graži nosis) reiškia vieną iš pažinimo organų, uoslės organą. O burna – tai jutimo organas, leidžiantis patirtį skonį kramtant arba laižant objektą. Žodis *sukapolām* (daili kakta) byloja apie aiškų protą, galintį suvokti tikrovę tokią, kokia ji yra. Intelektas leidžia sudėlioti viską į savo vietas. Auskarai ausyse yra intelekto nuopelnas. Taigi pastarajame posme metaforiškai apibūdinti pažinimo keliai ir būdai.

23 TEKSTAS

पिशङ्गनीवीं सुश्रोणीं श्यामां कनकमेखलाम् ।
पद्भ्यां क्वणद्भ्यां चलन्तीं नूपुरैर्देवतामिव ॥२३॥

piśaṅga-nīvīṁ suśroṇīṁ śyāmāṁ kanaka-mekhalām
padbhyāṁ kvaṇadbhyāṁ calantīṁ nūpurair devatām iva

piśaṅga – geltonas; *nīvīm* – rūbas; *su-śroṇīm* – puiki talija; *śyāmām* – juosva; *kanaka* – aukso; *mekhalām* – juosta; *padbhyām* – pėdomis; *kvaṇadbhyām* – skimbčiodama; *calantīm* – einant; *nūpuraiḥ* – kojų varpeliais; *devatām* – dangaus gyventoja; *iva* – kaip.

Merginos talija ir klubai kaustė žvilgsnį. Ji vilkėjo geltonu sāriu, perimtu aukso juosta. Jai einant melodingai skimbčiojo ant kulkšnių parišti varpeliai ir ji atrodė kaip dangaus gyventoja.

Komentaras: Posmas pasakoja apie džiaugsmą, kurį vyras patiria širdyje išvydęs moterį aukšta krūtine, aptakiais klubais, dėvinčią dailų *sārį* ir brangius papuošalus.

24 TEKSTAS

स्तनौ व्यञ्जितकैशोरौ समवृत्तौ निरन्तरौ ।
वस्त्रान्तेन निगूहन्तीं व्रीडया गजगामिनीम् ॥२४॥

stanau vyañjita-kaiśorau sama-vṛttau nirantarau
vastrāntena nigūhantīṁ vrīḍayā gaja-gāminīm

stanau – krūtis; *vyañjita* – bylojančias; *kaiśorau* – apie jaunystę; *sama-vṛttau* – vienodai apvalias; *nirantarau* – esančias greta viena kitos; *vastra-antena* – *sārio* galu; *nigūhantīm* – mėgindama pridengti; *vrīḍayā* – iš drovumo; *gaja-gāminīm* – žengdama didingu dramblės žingsniu.

Sārio galu mergina mėgino pridengti viena greta kitos pūpsančias identiškai apvalias krūtis. Ji žengė didingu dramblės žingsniu, droviai slėpdama krūtinę.

Komentaras: Krūtys simbolizuoja potraukį ir priešiškumą. *Rāgos* ir *dveṣos* (potraukio ir priešiškumo) požymiai nurodyti „Bhagavad-gītoje“ (3.34):

indriyasyendriyasyārthe rāga-dveṣau vyavasthitau
tayor na vaśam āgacchet tau hy asya paripanthinau

„Įkūnytos būtybės junta potraukį ar priešiškumą juslių objektams, tačiau žmogus neturi aklai paklusti savo juslėms ir jų objektų traukai, nes tai trukdo savęs pažinimui.“

Įvairios potraukio ir priešiškumo apraiškos yra labai rimta dvasinio gyvenimo kliūtis. Vyrui nevalia pamesti galvą išvydus jaunos merginos krūtinę. Didis šventasis Śaṅkarācārya yra pasakęs, kad moters, ir ypač jaunos, krūtinė yra ne kas kita kaip raumenų ir kraujo kapšeliai, taigi vyrams nevalia pasiduoti iliuzinės energijos poveikiui, kurią šiuo atveju įkūnija aukšta krūtinė ir kieti speneliai. Moters krūtys yra *māyos* instrumentas, skirtas užnerti kilpą priešingai lyčiai. Krūtys yra labai patrauklios. Jos apibūdintos kaip

sama-vṛttau. Lytinis potraukis rusena iki pat mirties. Jis reiškiasi net gilioje senatvėje. Visiškai atsikratyti lytinio potraukio tegali labai aukštą dvasinį tobulumo lygį pasiekęs žmogus. Toks buvo ir Yamunācārya, kuris sakė:

yad-avadhi mama cetaḥ kṛṣṇa-pādāravinde
nava-nava-rasa-dhāmany udyataṁ rantum āsīt
tad-avadhi bata nārī-saṅgame smaryamāṇe
bhavati mukha-vikāraḥ suṣṭhu niṣṭhīvanaṁ ca

„Nuo tada, kai atsidėjau transcendentinei meilės tarnystei Kṛṣṇai, semdamasis iš Jo neblėstančios palaimos, nusispjaunu vien pagalvojęs apie artumą su moterimi, o mano lūpas iškreipia pasibjaurėjimas.“ Dvasinių aukštumų pasiekęs žmogus abejingai žvelgia į du mėsos ir kraujo kapšus – jaunos moters krūtis. Pažymėtinas žodis *nirantarau*: nors krūtys yra skirtingose krūtinės pusėse, vyrą jos veikia vienodai. Tarp potraukio ir pasibjaurėjimo iš esmės nėra jokio skirtumo. „Bhagavad-gītā“ (3.37) sako, kad potraukis ir pasibjaurėjimas kyla iš *rajo-guṇos* (*kāma eṣa krodha eṣa rajo-guṇa-samudbhavaḥ*).

Žodis *nigūhantīm* (mėgindama pridengti) liudija apie tai, kad net *kāmos, lobhos, krodhos* paveiktas žmogus gali transformuoti jų poveikį per Kṛṣṇos sąmonę. Kitaip sakant, *kāmą* (aistrą) galima panaudoti tarnaujant Kṛṣṇai. Paprastas žmogus dirba negailėdamas jėgų, nes jį verčia aistra, o bhaktas dirba negailėdamas jėgų siekdamas suteikti džiaugsmo Kṛṣṇai. *Karmiai* lenkia nugarą norėdami patenkinti *kāmą-krodhą,* o bhaktas su ne mažesniu uolumu turėtų stengtis pelnyti Kṛṣṇos prielankumą. *Krodhą* (pyktį) taip pat galima panaudoti tarnystei, jei jį nukreipsime į demonus. Iškilusis Viešpaties Rāmacandros tarnas Hanumānjis nukreipė savo pyktį į demoną Rāvaṇą ir pavertė jo karalystę pelenais. Taigi *kāṁą* (aistrą) galima panaudoti suteikiant džiaugsmą Viešpačiui Kṛṣṇai, o *krodhą* (pyktį) – baudžiant demonus. Jeigu aistrą ir pyktį panaudosime tarnaudami Kṛṣṇai, jie nebus materialūs ir įgis dvasinę vertę.

25 TEKSTAS

तामाह ललितं वीरः सव्रीडस्मितशोभनाम् ।
स्निग्धेनापाङ्गपुङ्खेन स्पृष्टः प्रेमोद्भ्रमद्भ्रुवा ॥२५॥

tām āha lalitaṁ vīraḥ savrīḍa-smita-śobhanām
snigdhenāpāṅga-puṅkhena spṛṣṭaḥ premodbhramad-bhruvā

tām – į ją; *āha* – kreipėsi; *lalitam* – labai švelniai; *vīraḥ* – didvyris; *sa-vrīḍa* – droviai; *smita* – besišypsanti; *śobhanām* – labai graži; *snigdhena* – lytiniu troškimu; *apāṅga-puṅkhena* – žvilgsnio strėle; *spṛṣṭaḥ* – taip persmeigusi; *prema-udbhramat* – žadinančiais meilę; *bhruvā* – antakiais.

Savo antakiais ir šypsena gražuolė pavergė šaunųjį didvyrį Purañjaną. Jos aistringas žvilgsnis tarsi strėlė pervėrė jo širdį. Droviai besišypsantis jos veidas buvo toks kerintis, kad Purañjana, nors ir didvyris, neištvėrė jos neužkalbinęs.

Komentaras: Gyvąją esybę galima laikyti didvyriu dėl dviejų priežasčių. Kai gyvoji esybė tampa iliuzinės energijos auka, ji imasi didvyrio vaidmens materialiajame pasaulyje ir tampa garsiu vedliu, politiku, verslininku, pramonininku ir t.t. Jos herojiška veikla šiose srityse skatina žmonijos civilizacijos materialinę pažangą. Tačiau didvyrio vardo nusipelno ir tas, kuris sugeba sutramdyti jusles ir tapti *gosvāmiu.* Visi žygdarbiai materialios veiklos srityje – yra pseudoheroizmo apraiška. Tikrasis heroizmas – tai gebėjimas sulaikyti savo jutiminius organus nuo materialios veiklos. Kad ir koks didvyris būtų žmogus materialiajame pasaulyje, jis yra bejėgis atsispirti prieš du mėsa ir krauju užpildytus kapšus – moters krūtinę. Materialistinės civilizacijos istorijoje yra nemažai tai liudijančių pavyzdžių. Pavyzdžiui, Romos didvyrį Antonijų pavergė Kleopatros grožis, o Indijos didvyris Badži Rao politinio konflikto Maharaštroje metu pasidavė moters kerams ir dėlto patyrė pralaimėjimą. Istorija byloja, kad kitados politikai dažnai naudojosi gražių merginų, kurias jie paversdavo *viṣa-kanyā,* paslaugomis. Nuo vaikystės šioms merginoms buvo duodama nedidelės dozės nuodų ir ilgainiui jos įgaudavo imunitetą, tačiau bučiniu galėjo nužudyti žmogų. Jos buvo siunčiamos į priešo stovyklą bučiniais nužudyti priešininkų. Žmonijos istorijoje žinoma nemažai didvyrių, kurie tapo moterų žavesio aukomis. Kaip neatsiejama Kṛṣṇos dalelytė, gyvoji esybė, be jokių abejonių, yra didvyris, tačiau dėl savo silpnumo gali neatsispirti materialioms pagundoms.

kṛṣṇa-bahirmukha hañā bhoga-vāñchā kare
nikaṭa-stha māyā tāre jāpaṭiyā dhare

„Prema-vivartoje“ rašoma, kad, kai tik gyvajai esybei kyla noras viešpatauti materialiame pasaulyje, ji išsyk patenka į materialiosios energijos spąstus. Nužengti į materialųjį pasaulį gyvosios esybės niekas neverčia, ji pati renkasi materialųjį pasaulį, sužavėta moters grožio. Kiekviena gyvoji esybė turi pasirinkimo teisę: ji gali pasiduoti materialiosios gamtos kerams arba

atsispirti jos pagundoms ir tapti didvyre. Viskas priklauso nuo to, ar ji pasiduos potraukiui. Niekas neverčia gyvosios esybės sueiti į sąlytį su materialiąja energija. Tas, kuris išlieka tvirtas ir nepasiduoda materialiosios būties kerams, be jokių abejonių, yra *gosvāmio* titulo vertas didvyris. *Gosvāmiu* gali būti tik savo jusles sutramdęs žmogus. Materialiajame pasaulyje prieš gyvąją esybę iškyla pasirinkimas – ji gali tapti savo juslių verge arba jų valdove. Tarnaudama juslėms gyvoji esybė tampa materialiojo pasaulio didvyriu, o juos sutramdžiusi ji tampa *gosvāmiu* – dvasiniu didvyriu.

26 TEKSTAS

का त्वं कञ्जपलाशाक्षि कस्यासीह कुतः सति ।
इमामुप पुरीं भीरु किं चिकीर्षसि शंस मे ॥२६॥

kā tvaṁ kañja-palāśākṣi kasyāsīha kutaḥ sati
imām upa purīṁ bhīru kiṁ cikīrṣasi śaṁsa me

kā – kas; *tvam* – tu; *kañja-palāśa* – kaip lotoso žiedlapiai; *akṣi* – akys; *kasya* – kurios; *asi* – tu esi; *iha* – čia; *kutaḥ* – iš kur; *sati* – o skaisčioji; *imām* – šis; *upa* – greta; *purīm* – miestas; *bhīru* – o drovioji; *kim* – ką; *cikīrṣasi* – tu ketini veikti; *śaṁsa* – prašau, papasakok; *me* – man.

O lotosaake, sakyk, iš kur ir kas esi. Kieno tu dukra? Tu tokia skaisti. Kas atvedė tave čionai, į šį mišką? Sakyk, ką ketini čia veikti?

Komentaras: Pirmas „Vedānta-sūtros“ aforizmas skelbia: *athāto brahma jijñāsā* – žmogaus kūną įgijusi gyvoji būtybė privalo kelti sau ir savo intelektui daug klausimų. Gyvųjų būtybių, priklausančių žemesnei negu žmogus išsivystymo lygio gyvybės formoms, intelekto veikla ribojasi būtiniausių gyvybinių poreikių patenkinimu: apsirūpinimu maistu, miegu, poravimusi ir savigyna. Šunys, katės ir tigrai ieško maisto, poilsio vietos, stengiasi apginti save nuo priešų arba pasimėgauti seksualiniais malonumais. Tačiau žmogui turėtų užtekti išminties paklausti savęs, kam jis atėjo į šį pasaulį, kokia jo priedermė, kas valdo šį pasaulį, kuo negyvoji materija skiriasi nuo gyvosios esybės ir t.t. Klausimų labai daug ir labai įvairių, ir galima sukti galvą ieškant į juos atsakymo, tačiau išmintingas žmogus, pirmiausiai turi išsiaiškinti, kas yra būties pirmapradis šaltinis ir atidėti antraeilius dalykus į šalį (*athāto brahma jijñāsā*). Kiekviena gyvoji esybė mąsto, tačiau įgijusi žmogaus kūną ji turėtų stengtis pažinti savo dvasinę prigimtį. Tik tokį žmogų galima pavadinti išmintingu. Šventraščiai sako, kad žmogus,

kurio visos mintys sutelktos į fizinių poreikių patenkinimą, prilygsta gyvūnui, nors išoriškai nuo žmogaus jis nesiskiria. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) Śrī Kṛṣṇa skelbia: *sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca* – „Aš esu kiekvienos gyvosios būtybės širdyje, iš Manęs plaukia atmintis, žinojimas ir užmarštis.“ Gyvūno kūne esanti gyvoji esybė yra užmiršusi apie savo ryšius su Dievu. Tai vadinama *apohanam* (užmarštimi). Tačiau žmogus turi aukščiau organizuotą sąmonę ir gali suvokti šiuos ryšius. Būtent todėl jis turi pasinaudoti savo mąstymo galimybėmis ir kelti svarbiausius klausimus, kuriuos Purañjana (gyvoji esybė) pateikė nepažįstamai merginai. Jis klausė, iš kur ji atėjo, kuo užsiima, ko atėjo į mišką ir t.t. Tai klausimai, susiję su savęs pažinimu (*ātma-tattva*). Apibendrinant reikia pasakyti, kad savo tikrosios esmės nesistengiantis suvokti žmogus iš esmės niekuo nesiskiria nuo gyvūno.

27 TEKSTAS

क एतेऽनुपथा ये त एकादश महाभटाः ।
एता वा ललनाः सुभ्रु कोऽयं तेऽहिः पुरःसरः ॥२७॥

ka ete 'nupathā ye ta ekādaśa mahā-bhaṭāḥ
etā vā lalanāḥ subhru ko 'yaṁ te 'hiḥ puraḥ-saraḥ

ke – kas; *ete* – visi šie; *anupathāḥ* – palydovai; *ye* – tie, kurie; *te* – tavo; *ekādaśa* – vienuolika; *mahā-bhaṭāḥ* – galingų asmens sargybinių; *etāḥ* – visi jie; *vā* – taip pat; *lalanāḥ* – moterys; *su-bhru* – o gražiaake; *kaḥ* – kas; *ayam* – ši; *te* – tavo; *ahiḥ* – gyvatė; *puraḥ* – priešakyje; *saraḥ* – šliaužianti.

O lotosaake, kas tie vienuolika tvirtai sudėtų asmens sargybinių, kas tie dešimt artimų tarnų? Kas tos moterys, sekančios įkandin jų, ir kas ta gyvatė, šliaužiantis procesijos priešakyje?

Komentaras: Dešimt tvirtų proto tarnų – tai penki vykdomieji ir penki pažinimo organai. Visiems dešimčiai vadovauja protas. Protas ir dešimt jutimo organų – tai vienuolika tvirtų sargybinių. Šimtai moterų, kurios lydi asmens sargybinius, posme vadinamos *lalanāḥ.* Protui vadovauja intelektas, protas vadovauja dešimčiai jutimo organų, o dešimčiai jutimo organų paklūsta nesuskaičiuojama daugybė dar neįgyvendintų žmogaus troškimų. Tačiau visi jie yra priklausomi nuo gyvybės oro – jėgos, kurią šiame posme simbolizuoja gyvatė. Kol gyvoji būtybė turi gyvybės jėgą, veikia jos protas, o protui vadovaujant funkcionuoja jutimo organai, kurie gimdo įvai-

rius materialius troškimus. Iš esmės gyvajai esybei (*purañjana*) jos turimi atributai kelia daugybę rūpesčių, jų atsikratyti tegali tas, kuris atsiduoda Aukščiausiajam Dievo Asmeniui ir patiki savo sielą Viešpaties globai. Taigi Prahlada Mahārāja pataria žmogui, gyvenančiam materialiajame pasaulyje, kur viskas laikina ir nepastovu, surasti prieglobstį prie Aukščiausio Dievo Asmens lotosinių pėdų, atsisakyti savo „pareigų“ ir tokiu būdu atsikratyti jį persekiojančių negandų.

28 TEKSTAS

त्वं ह्रीर्भवान्यस्य वाग्रमा पतिं
विचिन्वती किं मुनिवद्रहो वने ।
त्वदङ्घ्रिकामाप्तसमस्तकामं
क्व पद्मकोशः पतितः कराग्रात् ॥२८॥

tvaṁ hrīr bhavāny asy atha vāg ramā patiṁ
vicinvatī kiṁ munivad raho vane
tvad-aṅghri-kāmāpta-samasta-kāmaṁ
kva padma-kośaḥ patitaḥ karāgrāt

tvam – tu; *hrīḥ* – drovumas; *bhavānī* – Viešpaties Śivos žmona; *asi* – esi; *atha* – greičiau; *vāk* – Sarasvatī, mokslo deivė; *ramā* – sėkmės deivė; *patim* – vyro; *vicinvatī* – ieškanti, galvojanti apie; *kim* – ar tu; *muni-vat* – kaip išminčius; *rahaḥ* – šioje nuošalioje vietoje; *vane* – miške; *tvat-aṅghri* – tavo pėdų; *kāma* – trokšdamas; *āpta* – gavo; *samasta* – visko; *kāmam* – ko trokšti; *kva* – kur yra; *padma-kośaḥ* – lotosas; *patitaḥ* – iškritęs; *kara* – rankos; *agrāt* – iš priekinės dalies, ar delno.

O gražuole, gal tu sėkmės deivė? Gal Viešpaties Śivos žmona? O galbūt tu išminties deivė Viešpaties Brahmos sutuoktinė? Matyt, tu būsi viena iš jų, tačiau kodėl be tikslo klaidžioji po girią? Tu tyli kaip didieji išminčiai. Gal ieškai savo vyro? Kad ir kas jis būtų, matydamas tavo ištikimybę jis būtinai ateis į šią girią, kad pelnytų visus pasaulio lobius. Man regis, tu esi sėkmės deivė, tačiau tavo rankoje nėra lotoso. Sakyk, kur jį pametei?

Komentaras: Kiekvienas žmogus manosi esąs didžiausias išminčius. Niekas neabejoja savo intelekto neklaidingumu. Kai kurie vyrai, norėdami gauti gražią žmoną, pasitelkia visas savo intelekto išgales ir garbina Viešpaties Śivos žmoną Umą. Norintys išmintimi nenusileisti Viešpačiui Brahmai

sutelkia savo mintis į mokslo arba išminties deivės Sarasvatī garbinimą. O trokštantys turtais nenusileisti Viešpačiui Viṣṇu garbina sėkmės deivę Lakṣmī. Pastarajame posme šiuos klausimus kelia karalius Purañjana (gyvoji esybė, nežinanti ko griebtis ir kaip pasinaudoti jai duotu intelektu). Iš tikrųjų žmogaus intelektas turėtų tarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, tuomet pati sėkmės deivė imsis jį globoti. Sėkmės deivė Lakṣmī nė per žingsnį neatsitraukia nuo savo vyro Viešpaties Viṣṇu, todėl tas, kuris garbina Viešpatį Viṣṇu, išsyk pelno sėmės deivės prielankumą. Rāvaṇa garbino sėkmės deivę, bet negarbino jos vyro, ir tai buvo jo klaida, nes net ir trumpas išsiskyrimas su vyru Lakṣmī yra nepakeliamas. Todėl ją kartais vadina Cañcala (nenustygstančia vietoje). Pastarajame posme merginą kalbinantis Purañjana simbolizuoja gyvosios būtybės intelektą. Merginos drovumas Purañjanai išsyk patiko, ir kuo toliau, tuo mergina labiau jam patiko. Iš tikrųjų jis jau apsisprendė ją vesiąs ir todėl klausia, ar mergina netekėjusi ir ar nori ištekėti? Tai tipingas *bhoga-icchā* – nuolatinio noro džiaugtis pavyzdys. Gyvosios būtybės noras džiaugtis gyvenimu pasmerkia ją vergystei materialiajame pasaulyje. Kas atsikrato šio noro, tas pelno išvadavimą. Mergina buvo tikra gražuolė, karaliui Purañjanai pasirodė, kad prieš jį pati sėkmės deivė, todėl jis elgėsi labai apdairiai ir neužmiršo, kad sėkmės deivė priklauso tiktai Viešpačiui Viṣṇu ir niekam kitam į ją dairytis nevalia. Tačiau Purañjana nebuvo iki galo įsitikinęs, kad mergina yra sėkmės deivė, ir norėdamas tai išsiaiškinti paklausė, kodėl rankoje ji nelaiko lotoso. Materialusis pasaulis – tai ta pati sėkmės deivė, kadangi, pasak „Bhagavad-gītos“, materialioji energija veikia Viešpaties Viṣṇu prižiūrima: *mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram.*

Materialusis pasaulis nėra nei vienos gyvosios esybės nuosavybė. Tas, kuris nori juo pasinaudoti savo tikslais, išsyk tampa demonu, tokiu koks buvo Rāvaṇa, Hiraṇyaśipu arba Kaṁsa. Rāvaṇa norėjo paveržti sėkmės deivę Sītādevī, todėl žuvo su savo šeima, netekęs turtų ir valdžios. Vis dėlto Viešpats Viṣṇu suteikia gyvajai esybei galimybę pasidžiaugti, bet ne sėkmės deive, o *māya,* t.y. patenkinti savo jusles ir įgyvendinti troškimus.

29 TEKSTAS

नासां वरोर्वन्यतमा भुविस्पृक्
पुरीमिमां वीरवरेण साकम् ।
अर्हस्यलङ्कर्तुमदभ्रकर्मणा
लोकं परं श्रीरिव यज्ञपुंसा ॥२९॥

nāsāṁ varorv anyatamā bhuvi-spṛk
purīm imāṁ vīra-vareṇa sākam
arhasy alaṅkartum adabhra-karmaṇā
lokaṁ paraṁ śrīr iva yajña-puṁsā

na – ne; *āsām* – iš šių; *varoru* – o laimingiausioji; *anya-tamā* – niekas; *bhuvi-spṛk* – liečianti žemę; *purīm* – miestą; *imām* – šį; *vīra-vareṇa* – didžiu didvyriu; *sākam* – kartu su; *arhasi* – tu nusipelnai; *alaṅkartum* – papuošti; *adabhra* – šlovinga; *karmaṇā* – kurio veikla; *lokam* – pasaulį; *param* – transcendentinį; *śrīḥ* – sėkmės deivė; *iva* – kaip; *yajña-puṁsā* – su Tuo, kuriam priklauso visų *yajñų* vaisiai.

O laimingoji, ir vis dėlto tu nesi nė viena iš mano paminėtų moterų, nes eini pėdomis liesdama žemę. Bet net jei esi šios planetos gyventoja, tu vis tiek tapsi šio miesto puošmena. Miestas dar labiau išgražės, jei priklausysi man. Juk ir sėkmės deivė, ne per žingsnį nesitraukianti nuo Viešpaties Viṣṇu, savo grožiu puošia Vaikuṇṭhos planetas. Žinok, kad aš – garsus didvyris, vienas galingiausių Žemės valdovų.

Komentaras: Demono mentalitetas iš esmės skiriasi nuo bhakto mentaliteto, arba mąstysenos. Bhaktas puikiausiai žino, kad gyvajai esybei nepriklauso sėkmės deivė, nuolatinė Viešpaties Viṣṇu – Nārāyaṇos palydovė. Ši aukščiau organizuotos sąmonės forma vadinama Kṛṣṇos sąmone. Tačiau materialiajame pasaulyje visi nori būti laimingi mėgdžiodami Nārāyaṇą. Pastarajame posme Purañjana sako, kad jo sutiktoji mergina atrodo esanti paprasta moteris. Tačiau jos grožio sužavėtas jis siūlo jai būti tokia pat laiminga, kaip sėmės deivė. Kad mergina sutiktų už jo ištekėti, kad jaustųsi tokia pat laiminga, kaip sėkmės deivė, jis (Purañjana) vadina save didžiu įtakingu valdovu. Jei gyvoji būtybė nori džiaugtis gyvenimu materialiajame pasaulyje, suvokdama savo priklausomybę nuo Aukščiausio Dievo Asmens, jos troškimą galima laikyti dievotu. Tačiau demonai nori džiaugtis materialiuoju pasauliu nesiskaitydami su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Tuo demonai ir skiriasi nuo pusdievių.

Pažymėtinas posmo žodis *bhuvi-spṛk.* Nusileidę į Žemę pusdieviai vaikšto neliesdami jos paviršiaus. Pamatęs, kad mergina eidama liečia žemę, Purañjana sumetė, kad ji negalėjo nusileisti iš transcendentinio pasaulio arba aukštutinių planetų. Kiekviena moteris šiame pasaulyje svajoja, kad jos vyras turėtų valdžią, būtų įtakingas ir turtingas. Purañjana, norėdamas pavergti merginos širdį, užtikrino, kad jis toks ir yra. Materialiajame pasaulyje malonumų ieško tiek moterys, tiek ir vyrai. Vyras nori džiaugtis gyvenimu kartu su gražia moterimi, o moteris – su įtakingu, turtingu vyru. Tokių

troškimų turinti gyvoji esybė vadinama *puruṣa* – džiaugsmo subjektu. Iš pirmo žvilgsnio džiaugsmo subjektas yra vyras, o moteris – yra džiaugsmo objektas. Tačiau vidujai džiaugsmo subjektas yra ir vyras, ir moteris. Neveltui materialųjį pasaulį ir viską, kas jame yra, vadina *māya.*

30 TEKSTAS

यदेष मापाङ्गविखण्डितेन्द्रियं
सव्रीडभावस्मितविभ्रमद्भ्रुवा ।
त्वयोपसृष्टो भगवान्मनोभवः
प्रबाधतेऽथानुगृहाण शोभने ॥३०॥

yad eṣa māpāṅga-vikhaṇḍitendriyaṁ
savrīḍa-bhāva-smita-vibhramad-bhruvā
tvayopasṛṣṭo bhagavān mano-bhavaḥ
prabādhate 'thānugṛhāṇa śobhane

yat – kadangi; *eṣaḥ* – tai; *mā* – mane; *apāṅga* – tavo žvilgsnių; *vikhaṇḍita* – sujaukti; *indriyam* – kurio juslės arba protas; *sa-vrīḍa* – droviai; *bhāva* – meilė; *smita* – šypsodamasi; *vibhramat* – gluminanti; *bhruvā* – antakiais; *tvayā* – tavo; *upasṛṣṭaḥ* – pakerėtas; *bhagavān* – pats galingiausias; *manaḥ-bhavaḥ* – Kupidonas; *prabādhate* – neduoda ramybės; *atha* – todėl; *anugṛhāṇa* – būk gailestinga; *śobhane* – o gražuole.

Kai šiandien pažvelgei į mane, tavo žvilgsnis sujaukė mano protą. Tavo drovi ir sykiu aistringa šypsena pažadino manyje Kupidono galias. O žavingoji, būki man gailestinga.

Komentaras: Geismai būdingi kiekvienam žmogui, todėl užtenka gražuolei kilstelėti antakius, kad vyras prarastų dvasios ramybę ir jame gyvenantis Kupidonas pervertų savo strėle jo širdį. Taigi graži moteris gali kaip mat pavergti vyro širdį antakio kilstelėjimu. Aistros užvaldytą žmogų vilioja įvairūs juslių objektai (vadinamosios *viṣayos*): garsas, lytėjimo pojūtis, forma, kvapas ir skonis. Apimtas noro džiaugtis juslių objektais vyras neišvengiamai patenka moters valdžion. Tai pirmasis gyvosios esybės žingsnis į vergystę. Buvimas materijos valdžioje yra vergystė. Visos be išimties gyvosios esybės šiame pasaulyje patenka arba vyro, arba moters priklausomybėn. Į vergišką priklausomybę viena nuo kitos pakliuvusios gyvosios esybės yra užburtos *māyos* ir vergauja materialiajame pasaulyje.

31 TEKSTAS

त्वदाननं सुभ्रु सुतारलोचनं
व्यालम्बिनीलालकवृन्दसंवृतम् ।
उन्नीय मे दर्शय वल्गुवाचकं
यद् व्रीडया नाभिमुखं शुचिस्मिते ॥३१॥

tvad-ānanaṁ subhru sutāra-locanaṁ
vyālambi-nīlālaka-vṛnda-saṁvṛtam
unnīya me darśaya valgu-vācakaṁ
yad vrīḍayā nābhimukhaṁ śuci-smite

tvat – tavo; *ānanam* – veidas; *su-bhru* – su nuostabia antakių linija; *sutāra* – su spindinčiais vyzdžiais; *locanam* – akys; *vyālambi* – palaidų; *nīla* – melsvų; *alaka-vṛnda* – plaukų sruogų; *saṁvṛtam* – apgaubtas; *unnīya* – pakėlusi; *me* – man; *darśaya* – parodyk; *valgu-vācakam* – ištarusi žodžius, kuriuos malonu klausyti; *yat* – kurios veidas; *vrīḍayā* – dėl drovumo; *na* – ne; *abhimukham* – akis į akį; *śuci-smite* – o meiliai besišypsančioji.

O mergele, tavo veidas, tavo akys, antakių linijos ir palaidi mėliu tviskantys juodi plaukai yra nepaprasto grožio. Tavo balsas skamba kaip varpelis. Nors tu nepaprastai graži, drovumas neleidžia tau pažvelgti tiesiai man į veidą. Mieloji, nusišypsok, pakelk galvą ir pažvelk į mane.

Komentaras: Purañjana kalba kaip priešingos lyties atstovo žavesio užburtas žmogus. Tai būdingas iliuzijos pavyzdys, iliuzijos su kuria susiduria gyvoji esybė patekusi į materialiosios gamtos nelaisvę. Užburta materialiosios energijos grožio ji pradeda dairytis juslinių malonumų. Būtent taip ir nutiko nepažįstamos moters grožio pakerėtam Purañjanai. Sąlygotą gyvąją esybę gali sužavėti veidas, antakių linija, akys, balsas ir t.t. Žodžiu, ją žavi viskas. Jei vyrą ir moterį sieja abipusis potraukis, grožis tampa nebe toks svarbus. Mylintis žmogus savo susižavėjimo objektą laiko idealu ir jo siekia. Šis potraukis yra gyvosios esybės nuopuolio į materialųjį pasaulį priežastis, apie tai kalbama „Bhagavad-gītoje“ (7.27):

icchā-dveṣa-samutthena dvandva-mohena bhārata
sarva-bhūtāni sammohaṁ sarge yānti parantapa

„O Bharatos aini (Arjuna), o priešų nugalėtojau, atėjusios į materialųjį pasaulį gyvosios esybės atsiduria iliuzijos, kurią gimdo troškimo ir neapykantos dualizmas, nelaisvėje.“

Toks gyvosios esybės būvis vadinamas *avidya. Avidyos* priešingybė yra tikrasis žinojimas. Skirtumą tarp *vidyos* ir *avidyos* (žinojimo ir neišmanymo) paaiškina „Śrī Īśopaniṣada“. *Avidyos* (neišmanymo) surakinta gyvoji būtybė tampa sąlygota, o *vidya* (žinojimas) suteikia jai išvadavimą. Posme Purañjana prisipažįsta, kad jį sužavėjo *avidyā,* ir nori išvysti ją visu grožiu. Jis prašo merginos pakelti galvą, kad jis galėtų pamatyti jos veidą. Tai reiškia, kad Purañjana nori iš arčiau įsižiūrėti į *avidyos* bruožus, kurie daro ją tokią patrauklią.

32 TEKSTAS

नारद उवाच
इत्थं पुरञ्जनं नारी याचमानमधीरवत् ।
अभ्यनन्दत तं वीरं हसन्ती वीर मोहिता ॥३२॥

nārada uvāca
itthaṁ purañjanaṁ nārī yācamānam adhīravat
abhyanandata taṁ vīraṁ hasantī vīra mohitā

nāradaḥ uvāca – didis išminčius Nārada kalbėjo toliau; *ittham* – po to; *purañjanam* – Purañjanai; *nārī* – moteris; *yācamānam* – maldavusiam; *adhīra-vat* – nesugebančiam susilaikyti; *abhyanandata* – ji tarė; *tam* – jam; *vīram* – didvyriui; *hasantī* – šypsodamasi; *vīra* – o didvyri; *mohitā* – pakerėta tavimi.

Nārada kalbėjo toliau: O valdove, kai Purañjaną apėmė aistra ir nesuvaldomas troškimas paliesti merginą ir suartėti su ja, mergina, pakerėta jo žodžių, pritariamai nusišypsojo. Nuo šios akimirkos jos širdis priklausė karaliui.

Komentaras: Šis epizodas liudija, kad vyrui ėmus siekti merginos, mergina taip pat patiria vyrui potraukį. Apie tai kalbama ir kitame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme (5.5.8): *puṁsaḥ striyā mithunī-bhāvam etam.* Abipusio potraukio pagrindas yra lytinis instinktas, kitaip sakant, lytinis instinktas – tai materialios veiklos variklis. Sąlygota būtis, t.y. gyvosios būtybės egzistencija nelaisvės sąlygomis, kurias lemia troškimas tenkinti materialias jusles, yra dvasinio gyvenimo užmaršties priežastis. Taip iš prigimties gyvajai esybei būdinga Kṛṣṇos sąmonė, veikiama materijos, transformuojasi į materialią sąmonę, kuri skatina gyvąją esybę vaikytis juslinių malonumų.

33 TEKSTAS

न विदाम वयं सम्यक्कर्तारं पुरुषर्षभ ।
आत्मनश्च परस्यापि गोत्रं नाम च यत्कृतम् ॥३३॥

na vidāma vayaṁ samyak kartāraṁ puruṣarṣabha
ātmanaś ca parasyāpi gotraṁ nāma ca yat-kṛtam

na – ne; *vidāma* – žinau; *vayam* – aš; *samyak* – tiksliai; *kartāram* – kūrėjo; *puruṣa-ṛṣabha* – o geriausias iš žmonių; *ātmanaḥ* – mano; *ca* – ir; *parasya* – kitų; *api* – taip pat; *gotram* – šeimos istorijos; *nāma* – vardo; *ca* – ir; *yat-kṛtam* – kurie buvo kažkieno sukurti.

Mergina atsakė: O geriausias iš žmonių, aš nežinau, kas man dovanojo gyvybę. Į šį klausimą aš negaliu tiksliai atsakyti. Mano palydovų vardai ir jų kilmė man taip pat nežinomi.

Komentaras: Gyvoji esybė nieko nežino apie savo kilmę. Ji nežino, kokiu tikslu buvo sukurtas materialusis pasaulis, kodėl kitos gyvosios būtybės gyvena ir veikia šiame pasaulyje, kokia šio pasaulio pirminė priežastis. Atsakyti į šiuos klausimus negali niekas. Tai ir yra neišmanymas. Mėgindami išspręsti gyvybės kilmės klausimą garsūs mokslininkai ieško gyvybiškai svarbių cheminių junginių, ląstelių kombinacijų, tačiau iš esmės nė vienas iš jų nežino, kaip materialiajame pasaulyje atsirado gyvybė. Žodžiai *brahma-jijñāsā* liudija apie siekimą atrasti mūsų gyvybės atsiradimo materialiajame pasaulyje pirminę priežastį. Nei vienas filosofas, mokslininkas ir politikas nežino, kaip mes atsiradome šiame pasaulyje, kodėl taip atkakliai kovojame dėl būvio ir kur eisime po mirties. Paprastai žmonės mano, kad pasaulyje atsidūrėme atsitiktinai, o kai mus ištiks fizinė mirtis, baigsis gyvenimo drama, kurioje mes atliekame tam tikrą vaidmenį, ir mes nueisime į nebūtį. Šių pažiūrų besilaikantys mokslininkai ir filosofai laikytini impersonalistais ir tuštumos doktrinos šalininkais. Pastarajame posme mergina kalba apie tikrąją gyvosios esybės padėtį. Ji negali pasakyti Purañjanai savo tėvo vardo, nes nežino, iš kur ir kodėl atsirado šiame pasaulyje. Ji atvirai prisipažįsta, kad nieko apie tai nenutuokia. Gyvąją esybę materialiajame pasaulyje gaubia nežinomybė. Šiame pasaulyje yra daugybė mokslininkų, filosofų ir garsių valstybės veikėjų, tačiau niekas nežino, iš kur mes atsiradome ir kas mus skatina ieškoti „laimės“ materialiajame pasaulyje. Materialiajame pasaulyje žmonės gali patenkinti visus gyvybinius poreikius, tačiau per savo neišmanymą jie net nesusimąsto, kieno pastangomis šis pasaulis yra tinkamas gyventi, kas patenkina visus būtiniausius poreikius. Šis pasaulis gyvena

pagal tam tikrus dėsnius, nepaisant to, žmonės kvailai mano, kad materialiajame pasaulyje jie atsirado atsitiktinai ir po mirties nueis į nebūtį, o pasaulis, kuris yra nuostabi vieta gyventi, nors ir be jų, egzistuos toliau.

34 TEKSTAS

इहाद्य सन्तमात्मानं विदाम न ततः परम् ।
येनेयं निर्मिता वीर पुरी शरणमात्मनः ॥३४॥

ihādya santam ātmānaṁ vidāma na tataḥ param
yeneyaṁ nirmitā vīra purī śaraṇam ātmanaḥ

iha – čia; *adya* – šiandien; *santam* – esančios; *ātmānam* – gyvosios esybės; *vidāma* – tai viskas, ką žinome; *na* – ne; *tataḥ param* – daugiau; *yena* – kas; *iyam* – tai; *nirmitā* – pastatė; *vīra* – o didvyri; *purī* – miestą; *śaraṇam* – prieglobstį; *ātmanaḥ* – visoms gyvosioms esybėms.

O didvyri, mes žinome tik tai, kad dabar gyvename čia. Niekas nežino, kas bus po to. Mūsų kvailumas taip giliai įsišaknijęs, kad nesistengiame sužinoti, kas pastatė šį nuostabų miestą, kuriame gyvename.

Komentaras: Neišmanymas – tai Kṛṣṇos sąmonės nebuvimas. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (5.5.5) sakoma: *parābhavas tāvad abodha jātaḥ.* Visi gimstame neišmanėliais. „Bhāgavatam“ neveltui sako, kad visi materialiojo pasaulio gyventojai nuo gimimo yra neišmanėliai. Per savo neišmanymą mes sukūrėme nacionalizmą ir filantropiją, internacionalizmą, mokslą, filosofiją ir dar daug ką. Viskas, kas sukurta mūsų rankomis, plaukia iš neišmanymo. Ko verta mokslo ir technikos pažanga, jei ji pagrįsta neišmanymu? Kol žmogus neįsisąmonins Kṛṣṇos, jo veikla bus visiškai beprasmė. Gyvenimas žmogui duotas tam, kad jis išsklaidytų neišmanymo miglas, tačiau žmonės nežino, kaip tai padaryti, todėl kuria įvairiausius beprasmius planus ir siekia juos įgyvendinti. Tačiau visas jų pastangas, sumanymus ir planus nubraukia mirtis.

35 TEKSTAS

एते सखायः सख्यो मे नरा नार्यश्च मानद ।
सुप्तायां मयि जागर्ति नागोऽयं पालयन् पुरीम् ॥३५॥

ete sakhāyaḥ sakhyo me narā nāryaś ca mānada
suptāyāṁ mayi jāgarti nāgo 'yaṁ pālayan purīm

ete – visi šie; *sakhāyaḥ* – draugai; *sakhyaḥ* – palydovės; *me* – mano; *narāḥ* – vyrai; *nāryaḥ* – moterys; *ca* – ir; *māna-da* – o gerbiamasai; *suptāyām* – kol miegu; *mayi* – aš; *jāgarti* – nesumerkia akių; *nāgaḥ* – gyvatė; *ayam* – tai; *pālayan* – saugodama; *purīm* – šį miestą.

Garbusis valdove, mane lydintys vyrai ir moterys yra mano draugai, o gyvatė saugo mano miestą nesumerkdama akių nei dieną, nei naktį. Tiek težinau. Daugiau nieko negaliu pasakyti.

Komentaras: Purañjana paklausė moters apie vienuolika vyrų, jos palydovų, apie jų žmonas bei gyvatę, ir mergina trumpai apie juos papasakojo. Akivaizdu, kad apie savo palydovus ir gyvatę ji mažai ką žinojo. Jau sakyta, kad gyvatė – tai gyvosios būtybės gyvybės jėga. Gyvybės jėga budri net tada, kai pavargęs protas ir juslės liaujasi funkcionavę. Net kai esame nesąmoningi, kai miegame, gyvybės jėga (gyvatė) yra budri ir nesiliauja funkcionavusi, todėl sapnuojame. Kai gyvoji esybė pasitraukia iš fizinio kūno, gyvybės jėga išlieka nepakitusi ir pereina į kitą fizinį kūną. Tai vadinama reinkarnacija, sielų persikūnijimu. Tačiau mes šiuos pokyčius suvokiame kaip mirtį. Iš tikrųjų mirtis neegzistuoja. Gyvybės jėga nuolat lydi sielą ir nubudusi iš „miego“ siela vėl išvysta vienuolika draugų (aktyviąsias jusles bei protą) ir jų žmonas (daugybę juslių bei proto troškimų). Gyvybės jėga niekada mūsų nepalieka. Miegodami mes nesiliaujame kvėpavę ir tai reiškia, kad gyvybės oras (gyvatė) minta kūne cirkuliuojančiu oru. Oras kūne cirkuliuoja mums kvėpuojant ir, kol miegodami kvėpuojame, tol esame gyvi. Gyvybės jėga išlieka budri ir saugo kūną net tuo metu, kai grubusis fizinis kūnas miega. Neatsitiktinai posme sakoma, kad fizinio kūno gyvavimą užtikrinanti gyvatė yra gyva oru.

36 TEKSTAS

दिष्ट्यागतोऽसि भद्रं ते ग्राम्यान् कामानभीप्ससे ।
उद्वहिष्यामि तांस्तेऽहं स्वबन्धुभिररिन्दम ॥३६॥

diṣṭyāgato 'si bhadraṁ te grāmyān kāmān abhīpsase
udvahiṣyāmi tāṁs te 'haṁ sva-bandhubhir arindama

diṣṭyā – mano laimei; *āgataḥ asi* – tu atėjai čia; *bhadram* – viso ko geriausio; *te* – tau; *grāmyān* – jusliniais; *kāmān* – trokštamais džiaugsmo objek-

tais; *abhīpsase* – tu nori mėgautis; *udvahiṣyāmi* – aš suteiksiu; *tān* – visus juos; *te* – tau; *aham* – aš; *sva-bandhubhiḥ* – kartu su visais mano draugais; *arim-dama* – o priešų naikintojau.

O priešų naikintojau, sutikti čia tave man didelė laimė. Telydi tave sėkmė. Tu trokšti juslinių malonumų ir aš su savo palydovais išpildysime tavo troškimus.

Komentaras: Gyvoji esybė ateina į materialųjį pasaulį ieškodama juslinių malonumų. Intelektas, kurį simbolizuoja moteris, duoda gyvajai esybei patarimų, kurių laikydamasi ji gali iki galo patenkinti savo juslinius troškimus. Iš tikrųjų intelektą mums suteikė Supersiela, Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Būtent Jis rūpinasi, kad į materialųjį pasaulį atėjusiai gyvajai esybei nieko netrūktų. „Bhagavad-gītā“ (2.41) sako:

vyavasāyātmikā buddhir ekeha kuru-nandana
bahu-śākhā hy anantāś ca buddhayo 'vyavasāyinām

„Pasirinkusieji dvasinį kelią siekia vieno tikslo ir nuosekliai eina jo link, tačiau neryžtingųjų intelektas, o Kuru sūnau, plačiai išsišakojęs.“

Dvasinio tobulėjimo kelią pasirinkęs bhaktas siekia vieno tikslo – tarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Jo nedomina jokia kita materiali arba dvasinė veikla. Karalius Purañjana simbolizuoja paprastą gyvąją esybę, o moteris – intelektą. Sąveikaudama su intelektu gyvoji esybė per jutimo organus patiria materialius juslinius malonumus, o intelektas suteikia jai viską, ko reikia šiam tikslui pasiekti. Įgijusi žmogaus kūną gyvoji esybė patenka į šeiminių ir tautinių tradicijų, papročių ir t.t. pinkles. Tuo pasirūpina Aukščiausiojo Dievo Asmens energija *māyā.* Kūniškosios būties sampratos surakinta gyvoji esybė naudojasi savo intelektu tam, kad patirtų kuo daugiau juslinių malonumų.

37 TEKSTAS

इमां त्वमधितिष्ठस्व पुरीं नवमुखीं विभो ।
मयोपनीतान् गृह्णानः कामभोगान् शतं समाः ॥३७॥

imāṁ tvam adhitiṣṭhasva purīṁ nava-mukhīṁ vibho
mayopanītān gṛhṇānaḥ kāma-bhogān śataṁ samāḥ

imām – šiame; *tvam* – tu; *adhitiṣṭhasva* – tiesiog pasilik; *purīm* – mieste; *nava-mukhīm* – su devyniais vartais; *vibho* – o valdove; *mayā* – mano;

upanītān – pastatytame; *gṛhṇānaḥ* – naudodamasis; *kāma-bhogān* – tuo, kas tenkina jusles; *śatam* – šimtą; *samāḥ* – metų.

O valdove, pastačiau tau šį miestą su devyneriais vartais, kad išmėgintum visus gyvenimo džiaugsmus. Čia tu gali gyventi šimtą metų ir turėti viską, ko reikia jusliniams malonumams patirti.

Komentaras: Dharmārtha-kāma-mokṣānāṁ dārāḥ samprāpti-hetavaḥ. Žmona yra raktas į vyro sėkmę įgyvendinant siekius, susijusius su religija, ekonomine plėtra, jusliniais malonumais ir pagaliau išsivadavimu. Vesdamas vyras gauna į žmonas pagalbininkę kelyje į išvadavimą. Vaikystėje berniukas auklėjamas kaip *brahmacāris,* vėliau jis gali vesti dorą merginą ir sukurti šeimą. Tam, kuris yra gerai pasirengęs šeiminiam gyvenimui, šeima suteiks viską, ko žmogui reikia iš gyvenimo – valgį, miegą, seksualinių ir savigynos poreikių patenkinimą. Jeigu jis griežtai laikysis regulų, šeiminis gyvenimas patenkins visus jo poreikius.

38 TEKSTAS

कं नु त्वदन्यं रमये ह्यरतिज्ञमकोविदम् ।
असम्परायाभिमुखमश्वस्तनविदं पशुम् ॥३८॥

kaṁ nu tvad-anyaṁ ramaye hy arati-jñam akovidam
asamparāyābhimukham aśvastana-vidaṁ paśum

kaṁ-unto – kam; *nu* – tuomet; *tvat* – jei ne tau; *anyaṁ* – kitam; *ramaye* – aš leisiu; *hi* – tikrai; *arati-jñam* – neišmanančiam apie lytinius malonumus; *akovidam* – todėl beveik nesiskiriančiam nuo kvailio; *asamparāya* – neišmanančiam apie gyvenimą po mirties; *abhimukham* – žvelgiant į ateitį; *aśvastana-vidam* – tam, kuris nežino, kas jo laukia; *paśum* – tarsi gyvūnai.

Su kuo, jei ne su tavimi, susieti man savo likimą? Kiti nieko neišmano apie seksą ir nemoka džiaugtis gyvenimu nei dabar, nei po mirties. Jie yra tarsi kvaili gyvūnai, kurie nežino, kaip mėgautis jusliniais malonumais nei šį, nei kitą gyvenimą.

Komentaras: Egzistuoja 8 400 000 gyvybės rūšių, o tai reiškia plačią gyvenimo sąlygų įvairovę. Žemiausios gyvybės formos (augalai ir medžiai) negali lytiškai santykiauti. Aukštesnės gyvosios būtybės, pavyzdžiui, paukščiai ir bitės, gali turėti lytinius santykius, tačiau vabzdžiai ir gyvūnai nemoka jais džiaugtis. Geriausiai apie lytinius santykius išmano žmogus.

Yra net tokia pseudofilosofų kategorija, kurie konsultuoja žmonėms, kaip gyventi visavertį seksualinį gyvenimą. Maža to, egzistuoja ištisas mokslas, tyrinėjantis šią sritį, vadinamas *kāma-śāstra.* Žmogaus gyvenime yra keli etapai: *brahmacarya, gṛhastha, vānaprastha* ir *sannyāsa.* Lytiniai santykiai leidžiami tiktai *gṛhasthų āśrame,* juos gali turėti tiktai vedę žmonės. *Brahmacāriams* lytinis gyvenimas yra draudžiamas, *vānaprasthos* savo noru susilaiko nuo lytinių santykių, o *sannyāsiai* visiškai atsižada pasaulio. *Karmiai* nesilaiko *brahmacāryos* normų ir neduoda *vānaprasthos* arba *sannyāsos* įžadų, nes jie neįsivaizduoja gyvenimo be santuokos. Kitaip sakant, ši žmonių kategorija yra labai materialistiška. Iš esmės, tai pasakytina ne tik apie žmones, bet apie visas gyvąsias esybes. Žmonėms mielesnis santuokinis gyvenimas, nes *gṛhasthų āśrame* lytiniai santykiai yra leidžiami. *Karmiai* mano, kad *brahmacāris, vānaprastha* ir *sannyāsis* nuskriausti labiau už gyvūną: juk net gyvūnai gali patenkinti savo seksualinius poreikius, o štai *brahmacāris, vānaprastha* ir *sannyāsis* tokių galimybių neturi. Todėl šie dvasinio gyvenimo etapai tokie nemieli *karmio* širdžiai.

39 TEKSTAS

धर्मो ह्यत्रार्थकामौ च प्रजानन्दोऽमृतं यशः ।
लोका विशोका विरजा यान्न केवलिनो विदुः ॥३९॥

dharmo hy atrārtha-kāmau ca prajānando 'mṛtaṁ yaśaḥ
lokā viśokā virajā yān na kevalino viduḥ

dharmaḥ – religiniai ritualai; *hi* – tikrai; *atra* – čia (*gṛhastha-āśrame,* gyvenant šeimoje); *artha* – materialinė gerovė; *kāmau* – jusliniai malonumai; *ca* – ir; *prajā-ānandaḥ* – džiaugsmas susilaukus palikuonių; *amṛtam* – aukojimo vaisiai; *yaśaḥ* – šlovė; *lokāḥ* – planetų sistemos; *viśokāḥ* – kuriose nėra sielvarto; *virajāḥ* – nėra ligų; *yān* – kas; *na* – niekada; *kevalinaḥ* – transcendentalistams; *viduḥ* – pažįstama.

Moteris kalbėjo toliau: Šeiminis gyvenimas materialiajame pasaulyje suteikia žmogui galimybę džiaugtis religingumo ir materialios gerovės vaisiais, patirti juslinius malonumus ir džiaugsmą susilaukus vaikų bei vaikaičių. Patenkinęs šiuos poreikius šeimos žmogus ima siekti išvadavimo ir materialios šlovės. Jam labai svarbūs aukojimai, kurie nutiesia kelią į aukštutines planetas. Tačiau transcendentalistui materiali laimė neegzistuoja. Ji tėra tuščias garsas.

Komentaras: Pasak Vedų, žmogus gali rinktis du kelius: *pravṛtti-mārgą* ir *nivṛtti-mārgą.* Abu jie grindžiami religinėmis normomis. Gyvūnų lemtis – *pravṛtti-mārga. Pravṛtti-mārga* – tai jusliniai malonumai, *nivṛtti-mārga* – dvasinis tobulėjimas. Gyvūnai ir demonai neturi supratimo apie *nivṛtti-mārgą,* mažai ką jie nutuokia ir apie *pravṛtti-mārgą.* Pagal *pravṛtti-mārgos* principus, juslinių malonumų siekiantis žmogus gali patenkinti savo poreikius laikydamasis Vedų priesakų. Pavyzdžiui, visi turime lytinį instinktą, tačiau demonai neriboja lytinių santykių, o Vedų kultūros žmonės gyvena reglamentuota lytinį gyvenimą. Taigi remdamasis Vedų reikalavimais civilizuotas žmogus gali patenkinti su jusliniais malonumais susijusius poreikius.

Pasirinkusiems transcendencijos, arba dvasinio tobulėjimo, kelią (*nivṛtti-mārga*), lytiniai santykiai yra draudžiami. Visuomenę sudaro keturi socialiniai sluoksniai: *brahmacārių, gṛhasthų, vānaprasthų* ir *sannyāsių,* tačiau, pasak Vedų, *pravṛtti-mārgos* reikalavimų turi ar gali laikytis tiktai šeimą sukūrę žmonės. Visuose kituose *āśramuose* lytiniai santykiai yra draudžiami.

Pastarajame posme moteris giria *pravṛtti-mārgą* ir peikia kitą kelią – *nivṛtti-mārgą.* Ji atvirai sako, kad išimtinai dvasiniu gyvenimu (*kaivalya*) besidominantys transcendentalistai (*yati*) net neįsivaizduoja ką praranda, atsisakę *pravṛtti-mārgos.* Kitaip sakant, Vedų priesakų besilaikantis ir materialistiškai gyvenantis žmogus laimingai nugyvena visą savo gyvenimą, o po mirties patenka į rojaus planetas. Kadangi jis reguliariai atlieka religines apeigas, jam atlyginama dar šį gyvenimą – jis pelno įvairias materialias malones, pavyzdžiui, susilaukia sūnų ir vaikaičių. Gyvosioms būtybėms materialiajame pasaulyje gimimas, senatvė, ligos ir mirtis yra nuolatinių nelaimių šaltinis, tačiau pasirinkusieji *pravṛtti-mārgą* įprasmina gimimą, senatvę, ligas ir mirtį įvairiomis religinėmis apeigomis. Nekreipdami dėmesio į su gimimu, senatve, ligomis ir mirtimi susijusias kančias, jie visiškai atsideda vediškajai ritualinei praktikai.

Iš esmės *pravṛtti-mārgos* pagrindą sudaro lytiniai santykiai. Apie tai „Śrīmad-Bhāgavatam“ (7.9.45) taip pasakyta: *yan maithunādi-gṛhamedhi-sukhaṁ hi tuccham.* Jei šeimos žmogus yra perdėm prisirišęs prie *pravṛtti-mārgos,* jis jau ne *gṛhastha,* o *gṛhamedhis. Gṛhastha* neabejingas materialiems malonumams, tačiau jis laikosi Vedų priesakų, o *gṛhamedhis* ieško tik juslinių malonumų ir nesilaiko jokių Vedų normų. *Gṛhamedhis* kovoja dėl teisės turėti nevaržomus lytinius santykius ir leidžia savo sūnums ir dukroms gyventi palaidą lytinį gyvenimą, atimdamas iš jų galimybę pasiekti tikrąjį gyvenimo tikslą. *Gṛhastha* patiria lytinio gyvenimo malonumus ir šį, ir kitą gyvenimą, o *gṛhamedhis,* nežinodamas, kas jo laukia

po mirties, gyvena vien mintimi, kaip patenkinti savo aistrą dar šį gyvenimą. Paprastai tokie žmonės nesidomi transcendentiniu, dvasiniu gyvenimu. Apie dvasinį tobulėjimą mažai kas tesusimąsto, ypač mūsų laikais, Kali epochoje, o tie žmonės, kuriuos dvasinis gyvenimas kiek domina, dažniausiai užkimba ant meškerės įvairaus plauko šarlatanams ir renkasi netikrą dvasinio tobulėjimo metodą.

40 TEKSTAS

पितृदेवर्षिमर्त्यानां भूतानामात्मनश्च ह ।
क्षेम्यं वदन्ति शरणं भवेऽस्मिन् यद् गृहाश्रमः ॥४०॥

pitṛ-devarṣi-martyānāṁ bhūtānām ātmanaś ca ha
kṣemyaṁ vadanti śaraṇaṁ bhave 'smin yad gṛhāśramaḥ

pitṛ – protėviams; *deva* – pusdieviams; *ṛṣi* – išminčiams; *martyānām* – visai žmonijai; *bhūtānām* – visoms gyvosioms esybėms; *ātmanaḥ* – sau pačiam; *ca* – taip pat; *ha* – tikrai; *kṣemyam* – palankus; *vadanti* – jie sako; *śaraṇam* – prieglobstis; *bhave* – materialiajame pasaulyje; *asmin* – šis; *yat* – tas, kuris; *gṛha-āśramaḥ* – šeiminis gyvenimas.

Moteris kalbėjo toliau: Išmanantys žmonės sako, kad santuoka yra palanki ne tik pačiam santuoką sudariusiam žmogui, bet ir jo protėviams, pusdieviams, didiesiems išminčiams, šventiesiems ir visoms kitoms gyvosioms būtybėms. Šeiminis gyvenimas visiems suteikia naudos.

Komentaras: Pasak Vedų, vos gimęs materialiajame pasaulyje žmogus jau daug kam yra skolingas. Jis skolingas pusdieviams: Saulės ir Mėnulio valdovams, Indrai, Varunai – todėl, kad jie patenkina visus mūsų gyvybinius poreikius. Šilumą, šviesą, vandenį ir kitas gamtos gėrybes mes gauname iš pusdievių malonės. Be to, mes skolingi savo protėviams, kurių dėka gavome fizinį kūną, turtus, protą, už tai, kad gimėme tam tikroje visuomenėje, kurioje mus supa draugai ir mylimieji. Mes skolingi visuomenei su jos politinėmis ir socialinėmis struktūromis, gyvūnams: arkliams, karvėms, asilams, šunims ir katėms. Taigi žmogus, vos gimęs materialiajame pasaulyje, yra daug kam skolingas ir turi skolas atiduoti. Jų neatidavęs jis pasmerkia save toliau kentėti, nes negali ištrūkti iš gimimų ir mirčių sūkurio. Tačiau į materialią veiklą visa galva pasinėręs *gṛhamedhis* nežino, kad suradęs prieglobstį prie Mukundos lotosinių pėdų jis išsyk bus atleistas nuo

visų skolų ir įsipareigojimų. Deja, *gṛhamedhis* nesidomi Kṛṣṇos sąmone. Prahlāda Mahārāja sako:

matir na kṛṣṇe parataḥ svato vā
mitho 'bhipadyeta gṛha-vratānām
(SB 7.5.30)

Gṛha-vrata yra tas pats *gṛhamedhis.* Žmogus, kuriam labiausiai rūpi lytinis gyvenimas, nesuvoks dvasinės veiklos su Kṛṣṇos sąmone prasmės. Savo paties apsisprendimu, kitų pavyzdžiu ar patarimu jis renkasi vergavimą seksui ir tiesiog nebepajėgia veikti dvasiškai, įsisąmoninęs Kṛṣṇą.

41 TEKSTAS

का नाम वीर विख्यातं वदान्यं प्रियदर्शनम् ।
न वृणीत प्रियं प्राप्तं मादृशी त्वादृशं पतिम् ॥४१॥

kā nāma vīra vikhyātaṁ vadānyaṁ priya-darśanam
na vṛṇīta priyaṁ prāptaṁ mādṛśī tvādṛśaṁ patim

kā – kas; *nāma* – iš tikrųjų; *vīra* – o didvyri; *vikhyātam* – žymaus; *vadānyam* – dosnaus; *priya-darśanam* – gražaus; *na* – ne; *vṛṇīta* – priimtų; *priyam* – lengvai; *prāptam* – gauto; *mādṛśī* – kaip man; *tvādṛśam* – kaip tu; *patim* – vyro.

O didvyri, kas šiame pasaulyje atsisakys tokio vyro kaip tu? Tu garsus, dosnus, gražus ir taip lengvai man atitekai.

Komentaras: Visos žmonos savo vyrus laiko nepaprastais. Kitaip sakant, mylinčiai moteriai jos vyras atrodo pats gražiausias ir dosniausias. Jei moteris nelaikytų savo vyro pačiu šauniausiu, argi ji galėtų paaukoti jam savo gyvenimą? Vyras laikomas dosniu, nes padovanoja moteriai tiek vaikų, kiek ji trokšta. Visos moterys myli vaikus, todėl vyras, kuris gali patenkinti savo žmonos seksualinius poreikius ir padovanoti jai vaikų, yra laikomas dosniu. Bet ne tik tuo pasireiškia vyro dosnumas, jis dovanoja savo žmonai papuošalus ir drabužius, maitina ją ir rūpinasi ja. Taip jis pavergia moters širdį. Jei žmona santuokoje jaučiasi laiminga, ji niekada nepaliks savo vyro. Pasak „Manu-saṁhitos“, kad žmona būtų patenkinta, vyras turi dovanoti jai papuošalus, nes moterys labai vertina namus, papuošalus,

puošnius rūbus, vaikus ir t.t. Taip moteris tampa visų materialių malonumų centrine ašimi.

Šiame kontekste pažymėtinas žodis *vikhyātam.* Graži moteris sužadina vyrui agresiją. Kartais siekdamas moters vyras panaudoja prievartą. Prievartavimas yra nusikaltimas, tačiau moterims patinka vyrai, kurie gali paimti jas jėga.

42 TEKSTAS

कस्या मनस्ते भुवि भोगिभोगयोः
स्त्रिया न सज्जेद्भुजयोर्महाभुज ।
योऽनाथवर्गाधिमलं घृणोद्धत-
स्मितावलोकेन चरत्यपोहितुम् ॥४२॥

kasyā manas te bhuvi bhogi-bhogayoḥ
striyā na sajjed bhujayor mahā-bhuja
yo 'nātha-vargādhim alaṁ ghṛṇoddhata-
smitāvalokena caraty apohitum

kasyāḥ – kurios; *manaḥ* – protas; *te* – tavo; *bhuvi* – šiame pasaulyje; *bhogi-bhogayoḥ* – primenančiomis gyvatės kūną; *striyāḥ* – moters; *na* – ne; *sajjet* – susižavės; *bhujayoḥ* – rankomis; *mahā-bhuja* – o tvirtaranki; *yaḥ* – tas, kuris; *anātha-vargā* – vargšių moterų, tokių kaip aš; *adhim* – liūdesį; *alam* – pajėgus; *ghṛṇā-uddhata* – agresyvia malone; *smita-avalokena* – nuginkluojančia šypsena; *carati* – klajoji; *apohitum* – kad išsklaidytum.

O tvirtaranki, kuri šio pasaulio moterų nenorėtų paskęsti tavo ilgų tarsi gyvatės rankų glėbyje? Tavo nuginkluojanti šypsena ir agresyvus švelnumas kaip mat išsklaido netekėjusios moters liūdesį. Tai dėl manęs tu klajoji po pasaulį.

Komentaras: Vyro agresyvumą savo atžvilgiu netekėjusi moteris suvokia kaip maloningumą. Moteris traukia ilgos vyrų rankos. Vyro rankos moteriai atrodo tarsi gyvatės su į uodegą siaurėjančiais apvaliais kūnais ir ji trokšta atsidurti jų glėbyje.

Labai svarbi reikšmė tenka posmo žodžiams *anātha-vargā. Nātha* reiškia „vyras“, *a* – „be“. Netekėjusias merginas vadina *anātha* (neapsaugotomis). Lytinės brandos sulaukusią merginą užplūsta seksualiniai troškimai, todėl tėvo pareiga – ištekinti dukrą, prieš jai lytiškai subręstant. Jei tėvas to nepadaro, mergina kenčia. Šiame amžiuje ji puls į glėbį pirmam pasitaikiusiam,

kuris patenkins jos aistrą. Moters psichologija tokia, kad vyrą, kuris patenkino jos seksualinę aistrą jai pasiekus lytinę brandą, ji mylės visą gyvenimą, kad ir kas jis būtų. Tai reiškia, kad „meilė“ materialiajame pasaulyje iš esmės yra seksualinės aistros patenkinimas.

43 TEKSTAS

नारद उवाच
इति तौ दम्पती तत्र समुद्य समयं मिथः ।
तां प्रविश्य पुरीं राजन्मुमुदाते शतं समाः ॥४३॥

nārada uvāca
iti tau dam-patī tatra samudya samayaṁ mithaḥ
tāṁ praviśya purīṁ rājan mumudāte śataṁ samāḥ

nāradaḥ uvāca – didis išminčius Nārada tarė; *iti* – taip; *tau* – jie; *dam-patī* – vyras ir žmona; *tatra* – ten; *samudya* – vienodai entuziastingi; *samayam* – pripažinę vienas kitą; *mithaḥ* – abipusiškai; *tām* – toje vietoje; *praviśya* – įžengę; *purīm* – į tą miestą; *rājan* – o valdove; *mumudāte* – linksmai leido dienas; *śatam* – šimtą; *samāḥ* – metų.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: O valdove, radę bendrą kalbą vyras ir moteris įžengė į miestą, kuriame šimtą metų linksmai leido dienas.

Komentaras: Posme neatsitiktinai kalbama apie šimtą metų: šimtas metų – tai žmogui nugyventi skirtas amžius. Gyvenimo trukmė įvairiose planetose yra nevienoda, ji priklauso nuo to, kokiu atstumu planeta yra nutolusi nuo Saulės. Kitaip sakant, šimtas metų Žemėje ir šimtas metų kitoje planetoje nėra vienodi dydžiai. Brahmalokoje, skaičiuojant metais, Viešpats Brahmā irgi gyvena šimtą metų, tačiau viena Brahmos diena sudaro milijonus Žemės metų. O rojaus planetose viena diena prilygsta šešiems Žemės mėnesiams. Tačiau visose planetose žmogaus gyvenimo trukmė apytikriai lygi šimtui metų. Taigi gyvenimo trukmė įvairiose planetose nevienoda. Pagal gyvenimo trukmę skiriasi ir planetų gyvenimo lygis.

44 TEKSTAS

उपगीयमानो ललितं तत्र तत्र च गायकैः ।
क्रीडन् परिवृतः स्त्रीभिर्ह्रदिनीमाविशच्छुचौ ॥४४॥

upagīyamāno lalitaṁ tatra tatra ca gāyakaiḥ
krīḍan parivṛtaḥ strībhir hradinīm āviśac chucau

upagīyamānaḥ – jį šlovinant; *lalitam* – nuostabiai; *tatra tatra* – šen ir ten; *ca* – taip pat; *gāyakaiḥ* – dainiams; *krīḍan* – besilinksminančių; *parivṛtaḥ* – apsuptas; *strībhiḥ* – moterų; *hradinīm* – į upės vandenis; *āviśat* – brisdavo; *śucau* – kai buvo pernelyg karšta.

Vienas per kitą dainiai šlovino karalių Purañjaną ir jo žygdarbius. Karštą vasarą jis eidavo prie upės maudytis ir jį visada supo būrys moterų.

Komentaras: Gyvosios būtybės veikla per gyvenimą kinta priklausomai nuo būvio. Viena iš gyvosios būtybės būsenų vadinasi *jāgrata* (būdravimas), o kita – *svapna* (sapnas). Be to, dar yra *suṣupti* (nesąmoningas būvis) ir taip pat pomirtinis būvis. Ankstesniajame posme apibūdinta būdravimo būsena: susituokę vyras ir moteris gyveno laimingai šimtą metų. Pastarajame posme apibūdinta miego būsena, kadangi Purañjanos dienos darbai naktį atsispindėjo jo sapnuose. Santuokoje Purañjana siekė juslinių malonumų, o sapne jį užplūsdavo fantazijos. Sapne jusliniai malonumai įgaudavo dar įvairesnes formas. Pavargęs žmogus vakare krenta į lovą ir užmiega kaip užmuštas, o turtingas žmogus pavargęs maudosi ir atsipalaiduoja su draugėmis sode. Noras turėti daug partnerių būdingas visoms materialiajame pasaulyje gyvenančioms gyvosioms esybėms ir, jei vyras nėra išėjęs *brahmacārių* mokyklos, jis nesitenkins viena moterimi. Paprastai vyras nori turėti daug partnerių. Seksualinis instinktas labai stiprus, net prieš mirtį jis niekur neišnyksta. Kad ir kokio amžiaus vyras sulaukia, jis tebesidairo į jaunutes merginas. Nežabotos seksualinės aistros vis giliau gramzdina gyvąją esybę į materialiosios būties liūną.

45 TEKSTAS

सप्तोपरि कृता द्वारः पुरस्तस्यास्तु द्वे अधः ।
पृथग्विषयगत्यर्थं तस्यां यः कश्चनेश्वरः ॥४५॥

saptopari kṛtā dvāraḥ puras tasyās tu dve adhaḥ
pṛthag-viṣaya-gaty-artham tasyāṁ yaḥ kaścaneśvaraḥ

sapta – septyni; *upari* – aukštyn; *kṛtāḥ* – padaryti; *dvāraḥ* – vartai; *puraḥ* – miesto; *tasyāḥ* – to; *tu* – tuomet; *dve* – du; *adhaḥ* – žemyn; *pṛthak* – skirtingas; *viṣaya* – į vietas; *gati-artham* – keliauti; *tasyām* – šiame mieste; *yaḥ* – tam, kuris; *kaścana* – kad ir kas jis būtų; *īśvaraḥ* – valdovas.

Septyneri iš devynerių miesto vartų buvo žemės paviršiuje, o dveji iš jų po žeme. Nuo devynerių miesto vartų įvairiomis kryptimis ėjo keliai. Miesto galva naudojosi visais vartais.

Komentaras: Septyneri viršuje esantys miesto vartai – tai dvi akys, dvi šnervės, dvi ausys ir burna. Du požemio vartai – tiesioji žarna ir lyties organai. Naudodamasis devyneriais vartais karalius – kūno valdovas, t.y. gyvoji esybė, patiria skirtingus materialius malonumus. Išlikusiuose senuosiuose Indijoje miestuose dar ir šiandien galime įsitikinti, kad kitados čia buvo įrengti keleri vartai, nuo kurių skirtingomis kryptimis ėjo keliai. Senovėje valstybės sostinę juosdavo apsauginė siena ir keliautojas galėjo pasirinkti kryptį ir išeiti pro tuos vartus, nuo kurių ėjo kelias į jo norimą miestą. Senajame Delyje iki šių dienų išliko apsauginės sienos fragmentai ir keleri miesto vartai – Kašmyro ir Lahoro vartai. Ahmedabade yra Delio vartai. Posme pateikta analogija liudija, kad gyvoji esybė svajoja mėgautis įvairiomis materialiomis gėrybėmis, todėl gamta suteikė jai kūną su įvairiomis ertmėmis, kad jomis pasinaudodama ji galėtų patirti juslinius malonumus.

46 TEKSTAS

पञ्च द्वारस्तु पौरस्त्या दक्षिणैका तथोत्तरा ।
पश्चिमे द्वे अमूषां ते नामानि नृप वर्णये ॥४६॥

pañca dvāras tu paurastyā dakṣiṇaikā tathottarā
paścime dve amūṣāṁ te nāmāni nṛpa varṇaye

pañca – penki; *dvāraḥ* – vartai; *tu* – tuomet; *paurastyāḥ* – į rytus; *dakṣiṇā* – į pietus; *ekā* – vieni; *tathā* – taip pat; *uttarā* – vieni į šiaurę; *paścime* – panašiai, į vakarus; *dve* – dveji; *amūṣām* – iš jų; *te* – tau; *nāmāni* – vardus; *nṛpa* – o valdove; *varṇaye* – aš pateiksiu.

O valdove, penkeri iš devynerių vartų vedė rytus, vieni – į šiaurę, vieni – į pietus ir dveji – į vakarus. O vadinasi jie taip.

Komentaras: Iš septynerių paviršiuje esančių vartų (dviejų akių, dviejų ausų, dviejų šnervių ir burnos) penkeri žiūri į priekį, arba, kaip sakoma posme, – į rytus. Žiūrėti į priekį reiškia matyti saulę, todėl jie žvelgia į rytus, kur pateka saulė. Šiaurės ir pietų vartai simbolizuoja ausis, o dveji vakariniai vartai – tiesioji žarna ir lyties organai. Smulkiau apie tai pasakoja tolesni posmai.

47 TEKSTAS

खद्योताविर्मुखी च प्राग्द्वारावेकत्र निर्मिते ।
विभ्राजितं जनपदं याति ताभ्यां द्युमत्सखः ॥४७॥

khadyotāvirmukhī ca prāg dvārāv ekatra nirmite
vibhrājitaṁ janapadaṁ yāti tābhyāṁ dyumat-sakhaḥ

khadyotā – vardu Khadyotā; *āvirmukhī* – vardu Āvirmukhī; *ca* – taip pat; *prāk* – į rytus; *dvārau* – du vartai; *ekatra* – vienoje vietoje; *nirmite* – buvo įrengti; *vibhrājitam* – vardu Vibhrājita; *jana-padam* – į miestą; *yāti* – traukdavo; *tābhyām* – pro juos; *dyumat* – vardu Dyumānas; *sakhaḥ* – su savo draugu.

Khadyotos ir Āvirmukhī vartai buvo įrengti greta ir žvelgė į rytus. Per šiuos vartus karalius traukdavo į Vibhrājitos miestą, lydimas savo draugo Dyumāno.

Komentaras: Khadyotā ir Āvirmukhī reiškia „jonvabalis“ ir „deglas“. Tai rodo, kad kairioji akis mato silpniau. Akys yra greta viena kitos, tačiau mes viena akimi matome geriau negu kita. Kad geriau matytų pasaulį, karalius, tai yra gyvoji esybė, naudojosi abejais vartais, tačiau be draugo Dyumāno pagalbos jam nepadėtų net ir dveji vartai. Dyumānas – tai Saulė. Akys yra greta viena kitos, bet be Saulės šviesos jos nieko nemato. *Vibhrājitaṁ janapadam.* Norint ką nors aiškiau pamatyti (*vibhrājitam*), reikia žiūrėti abiem akimis padedant draugui – saulės šviesai. Kiekviena fiziniame kūne glūdinti gyvoji būtybė yra valdovas, nes panorėjusi gali pasinaudoti devyneriais kūno vartais. Gyvosios būtybės puikuojasi savo regos ir klausos dovana, bet jos nieko nematytų ir negirdėtų be materialiosios energijos pagalbos.

48 TEKSTAS

नलिनी नालिनी च प्राग्द्वारावेकत्र निर्मिते ।
अवधूतसखस्ताभ्यां विषयं याति सौरभम् ॥४८॥

nalinī nālinī ca prāg dvārāv ekatra nirmite
avadhūta-sakhas tābhyāṁ viṣayaṁ yāti saurabham

nalinī – vardu Nalinī; *nālinī* – vardu Nālinī; *ca* – taip pat; *prāk* – rytuose; *dvārau* – du vartai; *ekatra* – vienoje vietoje; *nirmite* – įrengti; *avadhūta* –

vardu Avadhūta; *sakhaḥ* – su savo draugu; *tābhyām* – pro šiuos du vartus; *viṣayam* – vietą; *yāti* – eidavo; *saurabham* – vardu Saurabha.

Rytų pusėje dunksojo dar dveji vartai – Nalinī ir Nālinī. Jie irgi buvo greta vieni kitų. Per šiuos vartus karalius kartu su savo draugu Avadhūta eidavo į Saurabhos miestą.

Komentaras: Nalinī ir Nālinī vartai – tai dvi šnervės. Gyvoji esybė naudojasi jomis norėdama pasimėgauti *avadhūtomis* (oro srautais), kurie formuojasi kvėpuojant. Per šiuos vartus gyvoji esybė traukia į Saurabhą – aromatų miestą. Kitaip sakant, materialiajame pasaulyje šnervės padedamos savo draugo oro mėgaujasi įvairiais aromatais. Nalinī ir Nālinī – tai du kvėpavimo kanalai, per kuriuos gyvoji būtybė įkvepia ir iškvepia orą, mėgaudamasi juslinių malonumų aromatais.

49 TEKSTAS

मुख्या नाम पुरस्ताद् द्वास्तयापणबहूदनौ ।
विषयौ याति पुरराड्रसज्ञविपणान्वितः ॥४९॥

mukhyā nāma purastād dvās tayāpaṇa-bahūdanau
viṣayau yāti pura-rāḍ rasajña-vipaṇānvitaḥ

mukhyā – pagrindiniais; *nāma* – vadinami; *purastāt* – rytuose; *dvāḥ* – vardai; *tayā* – pro juos; *āpaṇa* – vardu Āpaṇa; *bahūdanau* – vardu Bahūdana; *viṣayau* – į dvi vietoves; *yāti* – traukdavo; *pura-rāṭ* – miesto valdovas (Purañjana); *rasa-jña* – vardu Rasajña; *vipaṇa* – vardu Vipaṇa; *anvitaḥ* – kartu su.

Penktuosius vartus rytų pusėje vadina Mukhya – pagrindiniais. Per šiuos vartus kartu su savo draugais Rasajña ir Vipaṇa Purañjana traukdavo į Bahūdanos ir Āpaṇos miestus.

Komentaras: Pastarajame posme burna pavadinta svarbiausiais vartais. Burnos vaidmuo labai svarbus, nes ji atlieka dvi funkcijas. Per burną žmogus valgo ir kalba. Valgant mums padeda mūsų draugas Rasajña – liežuvis, jaučiantis įvairius skonio atspalvius. Be to, žmogus naudojasi liežuviu kalbėdamas. Kalbėti galima apie materialius juslinius malonumus arba apie Vedų išmintį. Be jokios abejonės, pastaruosiuose posmuose kalbama visų pirma apie materialius juslinius malonumus. Neatsitiktinai čia vartojamas žodis *rasajña.*

50 TEKSTAS

पितृहूर्नृप पुर्या द्वार्दक्षिणेन पुरञ्जनः ।
राष्ट्रं दक्षिणपञ्चालं याति श्रुतधरान्वितः ॥५०॥

pitṛhūr nṛpa puryā dvār dakṣiṇena purañjanaḥ
rāṣṭraṁ dakṣiṇa-pañcālaṁ yāti śrutadharānvitaḥ

pitṛhūḥ – vardu Pitṛhū; *nṛpa* – o valdove; *puryāḥ* – miesto; *dvāḥ* – vartai; *dakṣiṇena* – pietų pusėje; *purañjanaḥ* – karalius Purañjana; *rāṣṭram* – šalį; *dakṣiṇa* – pietinę; *pañcālam* – vardu Pañcāla; *yāti* – keliaudavo į; *śruta-dhara-anvitaḥ* – kartu su savo draugu Śrutadhara.

Pietų pusėje stūksojo Pitṛhū vartai, per kuriuos karalius Purañjana kartu su savo draugu Śrutadhara keliavo į Dakṣiṇa-pañcālos miestą.

Komentaras: Dešiniąja ausimi naudojamasi vykdant *karma-kāṇḍīyą* (karminę veiklą). Kol žmogus yra prisirišęs prie malonumų, kuriuos teikia naudojimasis materialiaisiais ištekliais, jis klausosi dešiniąja ausimi ir naudojasi penkiais jutimo organais, kad patektų į aukštutines planetas, t.y. į Pitṛloką. Todėl dešinioji ausis posme ir pavadinta Pitṛhū vartais.

51 TEKSTAS

देवहूर्नाम पुर्या द्वा उत्तरेण पुरञ्जनः ।
राष्ट्रमुत्तरपञ्चालं याति श्रुतधरान्वितः ॥५१॥

devahūr nāma puryā dvā uttareṇa purañjanaḥ
rāṣṭram uttara-pañcālaṁ yāti śrutadharānvitaḥ

devahūḥ – vardu Devahū; *nāma* – juos vadino; *puryāḥ* – miesto; *dvāḥ* – vartai; *uttareṇa* – šiaurės pusėje; *purañjanaḥ* – karalius Purañjana; *rāṣṭram* – šalį; *uttara* – šiaurinę; *pañcālam* – vardu Pañcāla; *yāti* – keliaudavo į; *śruta-dhara-anvitaḥ* – su savo draugu Śrutadhara.

Per šiaurinius Devahū vartus karalius Purañjana kartu su savo draugu Śrutadhara keliavo į Uttara-pañcālos miestą.

Komentaras: Viena ausis yra šiaurės, o kita – pietų pusėje. Pietų pusėje esanti ausis gerai girdi ir gaudyte gaudo kiekvieną žodį apie juslinius malonumus. Šiaurės pusėje esančia ausimi klausomės dvasinio mokytojo ištar-

tos *mantros* įšventinimo metu. Ji padeda mums pasiekti dvasinį pasaulį. Dešinioji pietinėje pusėje esanti ausis vadinasi Pitṛhū. Tai reiškia, kad ši ausis padeda pasiekti aukštutines visatos planetas – Pitṛloką, o štai kairiąja ausimi Devahū klausomės pasakojimų apie dar aukštesnes planetų sistemas: Maharloką, Tapoloką ir Brahmaloką, arba virš jų išsidėsčiusias dvasinio pasaulio planetas, į kurias patekusi gyvoji būtybė iš esmės jaučiasi patenkinta ir nenori savo gyvenime nieko keisti. Apie tai kalbama „Bhagavad-gītoje“ (9.25):

yānti deva-vratā devān pitṝn yānti pitṛ-vratāḥ
bhūtāni yānti bhūtejyā yānti mad-yājino 'pi mām

„Kas garbina pusdievius, tas gims tarp pusdievių, garbinantieji dvasias ir šmėklas gims tarp dvasių ir šmėklų, garbinantieji protėvius keliaus pas protėvius, o tas, kuris garbina Mane, gyvens su Manimi.“

Paprastai žmonės, ieškantys laimės žemėje ir besirūpinantys geresne dalia po mirties, nori patekti į Pitṛloką. Jie gali klausytis Vedų žodžių dešiniąja ausimi. Norintys patekti į Tapoloką, Brahmaloką,Vaikuṇṭhos planetas arba į Kṛṣṇaloką kairiąja ausimi turi išgirsti įšventinimo *mantrą* iš dvasinio mokytojo lūpų.

52 TEKSTAS

आसुरी नाम पश्चाद् द्वास्तया याति पुरञ्जनः ।
ग्रामकं नाम विषयं दुर्मदेन समन्वितः ॥५२॥

āsurī nāma paścād dvās tayā yāti purañjanaḥ
grāmakaṁ nāma viṣayaṁ durmadena samanvitaḥ

āsurī – vardu Āsurī; *nāma* – pavadinti; *paścāt* – vakarų pusėje; *dvāḥ* – vartai; *tayā* – pro kuriuos; *yāti* – keliaudavo į; *purañjanaḥ* – karalius Purañjana; *grāmakam* – vardu Grāmaka; *nāma* – pavadintą; *viṣayam* – juslinių malonumų miestą; *durmadena* – Durmados; *samanvitaḥ* – lydimas.

Vakarų pusėje stūksojo Āsurī vartai, pro kuriuos karalius Purañjana kartu su savo draugu Durmada keliaudavo į Grāmakos miestą.

Komentaras: Vakariniai vartai vadinami Āsurī, nes jie buvo skirti daugiausiai *asurams. Asurai* – tai žmonės, neįsivaizduojantys gyvenimo be juslinių malonumų, visų pirma, sekso. Taigi Purañjanai (gyvajai esybei) didžiausias

malonumo šaltinis yra lytiniai organai. Kaip tik todėl Purañjana dažnai lankydavosi Grāmakos mieste. Materialius malonumus dar vadina *grāmya,* o vieta, kur žmonės palaidai gyvena, – Grāmaka. Purañjanai traukiant į Grāmaką, jį visada lydėjo draugas vardu Durmada. Žodis *viṣaya* aprėpia keturis fiziologinius poreikius: valgymą, miegą, poravimąsi ir savigyną. Žodžio *durmadena* šaknis *dur* yra kilusi iš žodžio *duṣṭa* (nusidėjėlis), o *mada* reiškia „beprotybė“. Kiekviena su materija kontaktuojanti gyvoji esybė yra beprotė (*mada*). „Prema-vivartoje“ pasakyta:

piśācī pāile yena mati-cchanna haya
māyā-grasta jīvera haya se bhāva udaya

Dvasių apsėstam žmogui pasimaišo protas. Apimtas beprotybės priepuolio žmogus šneka nesąmones. Taigi norint patirti juslinių malonumų į draugus reikia rinktis *durmadą,* t.y. žmogų, kuris serga sunkia materializmo forma.

Žodžius *āsurī nāma paścād dvāḥ* galima interpretuoti ir kitaip. Saulė pateka rytuose, virš Bengalijos įlankos, ir juda vakarų kryptimi. Iš patirties žinome, kad Vakarų šalių gyventojams yra sunkiau apsieiti be juslinių malonumų. Apie tai kalba Pats Śrī Caitanya Mahāprabhu: *paścimera loka saba mūḍha anācāra* (CC *Ādi* 10.89). Kuo toliau į vakarus, tuo mažiau žmonės domisi dvasiniu gyvenimu. Kadangi žmonės Vakaruose nesilaiko Vedų priesakų, jie yra labiau prisirišę prie juslinių malonumų. Šiai minčiai pritaria ir „Bhāgavatam“: *āsurī nāma paścād dvāḥ.* Kitaip sakant, Vakarų gyventojai labiau linkę į demonišką kultūrą, t.y. materialistinę gyvenseną. Kaip tik todėl Viešpats Caitanya ir norėjo, kad Kṛṣṇos sąmonės judėjimas paplistų Vakarų šalyse ir kad Jo skelbiamos tiesos padėtų į juslinių malonumų liūną įklimpusiems žmonėms.

53 TEKSTAS

निर्ऋतिर्नाम पश्चाद् द्वास्तया याति पुरञ्जनः ।
वैशसं नाम विषयं लुब्धकेन समन्वितः ॥५३॥

nirṛtir nāma paścād dvās tayā yāti purañjanaḥ
vaiśasaṁ nāma viṣayaṁ lubdhakena samanvitaḥ

nirṛtiḥ – vardu Nirṛti; *nāma* – pavadinti; *paścāt* – vakariniai; *dvāḥ* – vartai; *tayā* – pro kuriuos; *yāti* – keliaudavo į; *purañjanaḥ* – karalius Purañjana; *vaiśasam* – vardu Vaišasa; *nāma* – pavadintą; *viṣayam* – vietovę; *lubdhakena* – draugo vardu Lubdhaka; *samanvitaḥ* – lydimas.

Per kitus vakarinius Nirṛti vartus Purañjana su savo draugu Lubdhaka keliavo į Vaiśasos vietovę.

Komentaras: Posme kalbama apie tiesiąją žarną. Pasak šventraščių, tiesioji žarna akių, ausų, ir nosies atžvilgiu yra vakarų pusėje. Tiesioji žarna – tai mirties vartai. Paprasta gyvoji esybė palieka fizinį kūną per tiesiąją žarną ir jaučia stiprų skausmą. Kai žmogų prispiria gamtiniai reikalai, jis taip pat jaučia skausmą. Gyvosios esybės draugas, kuris kartu išeina pro Nirṛti vartus, yra vardu Lubdhaka (godumas). Iš godumo mes valgome daugiau negu reikia ir persivalgymas tuštinimąsi padaro skausmingą. Kitaip sakant, jei žmogus tuštinasi be sutrikimų, jis jaučiasi gerai. Taigi Nirṛti vartai yra „skausmo vartai“.

54 TEKSTAS

अन्धावमीषां पौराणां निर्वाक्पेशस्कृतावुभौ ।
अक्षण्वतामधिपतिस्ताभ्यां याति करोति च ॥५४॥

andhāv amīṣāṁ paurāṇāṁ nirvāk-peśaskṛtāv ubhau
akṣaṇvatām adhipatis tābhyāṁ yāti karoti ca

andhau – akli; *amīṣām* – tarp tų; *paurāṇām* – gyventojų; *nirvāk* – vardu Nirvāka; *peśaskṛtau* – vardu Peśaskṛtas; *ubhau* – abu jie; *akṣaṇ-vatām* – tų, kurie turi akis; *adhipatiḥ* – valdovas; *tābhyām* – su jais abiem; *yāti* – keliaudavo; *karoti* – darydavo; *ca* – ir.

Tame mieste tarp daugybės kitų gyventojų gyveno neregiai Nirvāka bei Peśaskṛtas. Nors karaliaus Purañjanos valdiniai buvo regintys, Jis, deja, bendravo su šiais dviem neregiais. Karalius visur keliavo ir viską darė judviejų lydimas.

Komentaras: Posme kalbama apie gyvosios esybės rankas ir kojas. Kojos nei mato, nei kalba. Jei žmogus leisis kojų vadovaujamas, greičiausiai jis į ką nors atsitrenks arba įkris į duobę. Žmogus rizikuoja savo gyvybe, jei nežiūri kur jį neša jo kojos.

Kaip vykdomieji organai, rankos ir kojos atlieka labai svarbų vaidmenį, tačiau jos neturi akių ir nieko nemato. Kitaip sakant, rankose ir kojose nėra ertmių. O štai galvoje ertmių daug. Tai dvi akys, dvi šnervės, dvi ausys ir burna, tačiau žemiau, rankose ir kojose, ertmių nėra. Todėl rankos ir kojos vadinamos *andha* (neregінčiomis). Gyvosios esybės kūne yra daug ertmių,

bet ji dirba rankomis, visų pirma plaštakomis. Gyvoji esybė turi daug įvairių jutimo organų, bet kai jai reikia kur nors nueiti, ką nors padaryti ar paliesti, ji naudojasi neregінčiomis rankomis ir kojomis.

55 TEKSTAS

स यर्ह्यन्तःपुरगतो विषूचीनसमन्वितः ।
मोहं प्रसादं हर्षं वा याति जायात्मजोद्भवम् ॥५५॥

sa yarhy antaḥpura-gato viṣūcīna-samanvitaḥ
moham prasādam harṣam vā yāti jāyātmajodbhavam

saḥ – jis; *yarhi* – kada; *antaḥ-pura* – į savo menes; *gataḥ* – keliaudavo; *viṣūcīna* – proto; *samanvitaḥ* – lydimas; *moham* – iliuziją; *prasādam* – pasitenkinimą; *harṣam* – laimę; *vā* – arba; *yāti* – jausdavo; *jāyā* – žmona; *ātmaja* – vaikai; *udbhavam* – jų sukeltus.

Neretai karalius pasilikdavo savo menėse vienudu su vyriausiuoju tarnu Viṣūcīna (protu). Tada žmona ir vaikai jam buvo iliuzijos, pasitenkinimo ir laimės šaltinis.

Komentaras: Pasak Vedų, siela glūdi gyvosios būtybės širdyje. Vedose sakoma: *hṛdy ayam ātmā pratiṣṭhitaḥ* – siela glūdi širdyje. Materialiomis sąlygomis gyvenančią dvasinę sielą gaubia materialiosios savybės: dorybė, aistra ir tamsybė. Šių savybių sąveikos laukas yra gyvosios būtybės širdis. Pavyzdžiui, dorybės veikiama gyvoji būtybė jaučiasi laiminga, aistra suteikia jai pasitenkinimą per juslinius malonumus, o tamsos stichijoje ją užvaldo iliuzija. Tai psichinės reakcijos, kurios reiškiasi mąstymo, valios ir emocijų lygmeniu.

Žmoną, vaikus, jaukų namų židinį turintis žmogus egzistuoja proto lygmeniu. Kartais jis jaučiasi labai laimingas, kartais patenkintas, kartais nepatenkintas, o kartais visiškai sutrikęs. Sutrikimas sanskrite vadinasi *moha,* iliuzija. Apakinta gyvenimo visuomenėje, draugystės ir meilės gyvoji esybė mano, kad vadinamoji visuomenė, draugystė, meilė, tauta ir bendruomenė ją apsaugos. Gyvoji esybė nesuvokia, kad po mirties ji pateks į visagalės materialiosios gamtos rankas, o gamta privers ją persikelti į vienokios ar kitokios rūšies kūną pagal šiandieninių jos darbų rezultatus. Gali būti, kad ji gaus ne žmogaus kūną. Todėl saugumo jausmas, atsirandantis gyvenant visuomenėje, būnant su žmona ir draugais, yra paprasčiausia

iliuzija. Įvairiausiuose fiziniuose kūnuose surakintos gyvosios esybės ieško materialių malonumų ir jų pačių veikla įstumia jas į iliuziją. Gyvosios esybės užmiršta, kad tikroji jų pareiga yra sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

Neįsisąmoninęs Kṛṣṇos žmogus gyvena iliuzijoje. Laimė ir pasitenkinimas, kuriuos sukelia materialios priežastys, taip pat yra iliuzija. Iš tikrųjų niekas – nei visuomenė, nei draugystė, nei meilė – neišgelbės gyvosios būtybės nuo išorinės energijos, kuri verčia ją gimti, senti, sirgti ir mirti, poveikio. Išsklaidyti iliuziją, kuri veikia kiekvieną gyvąją esybę, yra nepaprastai sunku. Neatsitiktinai „Bhagavad-gītoje“ (7.14) Viešpats Kṛṣṇa sako:

daivī hy eṣā guṇa-mayī mama māyā duratyayā
mām eva ye prapadyante māyām etāṁ taranti te

„Mano dieviškąją energiją, sudarytą iš trijų materialiosios gamtos *guņų,* įveikti nepaprastai sunku, bet lengvai ją įveikia tie, kurie atsidavė Man.“ Taigi ištrūkti iš trijų materialiosios gamtos *guņų* nelaisvės tegali tas, kuris besąlygiškai atsidavė Kṛṣṇai ir rado prieglobstį prie Jo lotosinių pėdų.

56 TEKSTAS

एवं कर्मसु संसक्तः कामात्मा वञ्चितोऽबुधः ।
महिषी यद्यदीहेत तत्तदेवान्ववर्तत ॥५६॥

evaṁ karmasu saṁsaktaḥ kāmātmā vañcito 'budhaḥ
mahiṣī yad yad īheta tat tad evānvavartata

evam – taip; *karmasu* – karminę veiklą; *saṁsaktaḥ* – pernelyg pasinėręs į; *kāma-ātmā* – geidulingas; *vañcitaḥ* – apgautas; *abudhaḥ* – neišmintingas; *mahiṣī* – karalienė; *yat yat* – ko tik; *īheta* – ji panorėdavo; *tat tat* – visa tai; *eva* – tikrai; *anvavartata* – jis pildydavo.

Paklaidintas savo abstrakčių samprotavimų karalius Purañjana pasinėrė į karminę veiklą ir atsidūrė visiškoje materialaus intelekto valdžioje. Intelekto apgautas jis vykdė visus savo žmonos karalienės kaprizus.

Komentaras: Kai iliuzija užvaldo gyvąją esybę taip stipriai, kad ji atsiduria po savo žmonos – materialaus intelekto padu, jai tenka pataikauti „žmonai“ (intelektui) ir vykdyti menkiausius jos norus. Pasak *śāstrų,* ramiai gyventi norintis vyras stengiasi įtikti savo žmonai, perka jai papuošalus ir

jos klauso. Tuomet šeimyninio gyvenimo netemdo kivirčai ir barniai. Jei vyras nori gyventi ramiai, jis turi elgtis taip, kad žmona būtų patenkinta. Taip vyras tampa savo žmonos tarnu ir pataikauja visiems jos kaprizams. Tuo pačiu jis vis labiau susipainioja šeimyninio gyvenimo pinklėse. Bengalijoje sakoma, kad po žmonos padu atsidūręs vyras netenka gero vardo. Tačiau jei vyras nevykdys visų žmonos norų, šeimoje nebus ramybės. Vakarų šalyse šeimyniniai barniai tapo skyrybų įstatymų atsiradimo priežastimi. O rytų šalyse, pavyzdžiui Indijoje, užuot išsiskyrę, vyras su žmona dažnai gyvena atskirai. Mūsų dienomis ši problema tapo tokia aktuali, kad skyrybų įstatymas buvo priimtas net ir Indijoje. Glūdėdamas širdyje protas veikia, mąsto, jaučia ir trokšta. Atsidurti po žmonos padu tolygu atsidurti materialaus intelekto valdžioje. Paklaidintas savo abstrakčių samprotavimų vyras sukuria šeimą, susilaukia vaikų ir vis labiau grimzta į materialios veiklos liūną.

57–61 TEKSTAI

कचित्पिबन्त्यां पिबति मदिरां मदविह्वलः ।
अश्नन्त्यां कचिदश्नाति जक्षत्यां सह जक्षिति ॥५७॥

कचिद्गायति गायन्त्यां रुदत्यां रुदति कचित् ।
कचिद्धसन्त्यां हसति जल्पन्त्यामनु जल्पति ॥५८॥

कचिद्धावति धावन्त्यां तिष्ठन्त्यामनु तिष्ठति ।
अनु शेते शयानायामन्वास्ते कचिदासतीम् ॥५९॥

कचिच्छृणोति शृण्वन्त्यां पश्यन्त्यामनु पश्यति ।
कचिज्जिघ्रति जिघ्रन्त्यां स्पृशन्त्यां स्पृशति कचित् ॥६०॥

कचिच्च शोचतीं जायामनु शोचति दीनवत् ।
अनु हृष्यति हृष्यन्त्यां मुदितामनु मोदते ॥६१॥

kvacit pibantyāṁ pibati madirāṁ mada-vihvalaḥ
aśnantyāṁ kvacid aśnāti jakṣatyāṁ saha jakṣiti

kvacid gāyati gāyantyāṁ rudatyāṁ rudati kvacit
kvacid dhasantyāṁ hasati jalpantyām anu jalpati

kvacid dhāvati dhāvantyāṁ tiṣṭhantyām anu tiṣṭhati
anu śete śayānāyām anvāste kvacid āsatīm

kvacic chṛṇoti śṛṇvantyāṁ paśyantyām anu paśyati
kvacij jighrati jighrantyāṁ spṛśantyāṁ spṛśati kvacit

kvacic ca śocatīṁ jāyām anu śocati dīnavat
anu hṛṣyati hṛṣyantyāṁ muditām anu modate

kvacit – kartais; *pibantyām* – geriant; *pibati* – jis gerdavo; *madirām* – svaigalus; *mada-vihvalaḥ* – apsvaigęs; *aśnantyām* – jai valgant; *kvacit* – kartais; *aśnāti* – jis valgė; *jakṣatyām* – jai kramtant; *saha* – kartu su ja; *jakṣiti* – jis kramtė; *kvacit* – kartais; *gāyati* – jis dainuodavo; *gāyantyām* – kai jo žmona dainavo; *rudatyām* – kai žmona verkė; *rudati* – jis irgi verkė; *kvacit* – kartais; *kvacit* – kartais; *hasantyām* – kai ji juokėsi; *hasati* – jis irgi juokėsi; *jalpantyām* – kai ji plepėjo; *anu* – sekdamas ja; *jalpati* – jis irgi plepėjo; *kvacit* – kartais; *dhāvati* – jis vaikščiodavo; *dhāvantyām* – kai ji vaikščiojo; *tiṣṭhantyām* – kai ji ramiai stovėjo; *anu* – sekdamas ja; *tiṣṭhati* – jis stovėdavo; *anu* – sekdamas ja; *śete* – jis priguldavo; *śayānāyām* – kai ji gulėjo lovoje; *anu* – sekdamas ja; *āste* – jis irgi sėdėdavo; *kvacit* – kartais; *āsatīm* – kol ji sėdėjo; *kvacit* – kartais; *śṛṇoti* – jis klausydavosi; *śṛṇvantyām* – kol ji klausėsi; *paśyantyām* – kai ji kažkur žiūrėjo; *anu* – sekdamas ja; *paśyati* – jis irgi žiūrėdavo; *kvacit* – kartais; *jighrati* – jis uostydavo; *jighrantyām* – kol jo žmona uostė; *spṛśantyām* – kol žmona liesdavosi; *spṛśati* – jis irgi liesdavo; *kvacit* – tuo metu; *kvacit ca* – kartais taip pat; *śocatīm* – kai ji liūdėjo; *jāyām* – jo žmona; *anu* – sekdamas ja; *śocati* – jis irgi liūdėjo; *dīna-vat* – kaip nelaimėlis; *anu* – sekdamas ja; *hṛṣyati* – jis džiaugdavosi; *hṛṣyantyām* – kol ji džiaugėsi; *muditām* – kai ji buvo patenkinta; *anu* – sekdamas ja; *modate* – jis jautėsi patenkintas.

Kai karalienė gėrė svaigalus, juos gėrė ir Purañjana, kai karalienė pietavo, kartu su ja pietavo ir Purañjana, kai ji valgė, valgė ir karalius. Kai karalienė imdavo dainuoti, kartu su ja dainavo ir karalius, kai ji verkė, verkė ir jis, o kai ji juokėsi, juokėsi ir jis. Kai karalienei užeidavo ūpas paplepėti, karalius plepėjo drauge, kai ji ėjo pasivaikščioti, karalius ėjo paskui ją. Kai karalienė stovėjo, stovėjo ir karalius, kai ji gulė į patalą, kartu su ja gulė ir karalius. Kai karalienė sėsdavosi, karalius sėsdavo iš paskos, kai ji klausėsi, klausėsi ir jis. Jis žiūrėjo ten, kur žiūrėjo karalienė, uodė tai, ką uodė ji, ir lietė viską, ką lietė ji. Kai jo mylimoji karalienė liūdėjo, nelaimingas karalius liūdėjo su ja, kai ji džiaugėsi, džiaugėsi su ja. Kai karalienė būdavo patenkinta, buvo patenkintas ir karalius.

Komentaras: Protas – tai ta vieta, kur tūno mūsų „aš“. Protą valdo intelektas. Širdyje glūdinti gyvoji esybė paklūsta intelekto, kuris pastaruosiuose posmuose vadinamas karaliene, valiai. Patekusi į priklausomybę nuo proto siela sekioja paskui materialų intelektą tarsi karalius paskui savo žmoną. Tai reiškia, kad materialus intelektas yra gyvosios esybės vergystės priežastis ir norint ištrūkti į laisvę reikia intelektą sudvasinti.

Mahārājos Ambarīṣos gyvenimo istorija mus moko, kad siekiant dvasinio tobulumo pirmiausia būtina sutelkti savo mintis į Kṛṣṇos lotosines pėdas. Kai didis valdovas sutelkė mintis į Kṛṣṇos lotosines pėdas, jo intelektas dvasiškai apsivalė. Viešpaties tarnystei Mahārāja Ambarīṣa panaudojo ir kitus jutimo organus. Valdovo akys žvelgė į girliandomis išdabintą Viešpaties Dievybę šventykloje, nosis uodė gėlių aromatą, o kojos nešė jį į Viešpaties šventyklą. Jo rankos plovė šventyklą, o ausys klausė pasakojimų apie Kṛṣṇą. Liežuvis kalbėjo apie Kṛṣṇą ir skanavo *prasādą* – Dievybėms aukotą maistą. Valdomi materialaus intelekto materialistiški žmonės nepajėgūs užsiimti šia praktika, todėl, sąmoningai ar nesąmoningai, jie paklūsta materialaus intelekto diktatui. Apie tai kaip tik ir kalbama tolesniame posme.

62 TEKSTAS

विप्रलब्धो महिष्यैवं सर्वप्रकृतिवञ्चितः ।
नेच्छन्ननुकरोत्यज्ञः क्लैब्यात्क्रीडामृगो यथा ॥६२॥

vipralabdho mahiṣyaivaṁ sarva-prakṛti-vañcitaḥ
necchann anukaroty ajñaḥ klaibyāt krīḍā-mṛgo yathā

vipralabdhaḥ – apakintas; *mahiṣyā* – karalienės; *evam* – taip; *sarva* – visas; *prakṛti* – gyvenimas; *vañcitaḥ* – apgautas; *na icchan* – nenorėdamas; *anukaroti* – sekdavo ir pamėgdžiojo; *ajñaḥ* – kvailas karalius; *klaibyāt* – jėga; *krīḍā-mṛgaḥ* – prijaukintas žvėrelis; *yathā* – lygiai kaip.

Apakintas gražuolės žmonos karalius Purañjana tapo apgaulės auka. Iš tikrųjų visas jo gyvenimas materialiame pasaulyje buvo apgaulė. Vargšas kvailas karalius pats to nenorėdamas tarsi prijaukintas žvėrelis klusniai vykdė visus savo žmonos norus.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *vipralabdhaḥ. Vi* reiškia „konkrečiai “, o *pralabdha* – „gavo“. Karalius gavo į žmonas karalienę, kad galėtų patenkinti savo troškimus, ir buvo materialiosios būties apgautas. Pats to

nenorėdamas jis leido materialiam intelektui primesti savo valdžią ir galų gale tapo jo marionete. Karalius šoko pagal karalienės dūdelę kaip prijaukinta beždžionėlė šeimininkui paliepus. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (5.5.2) sakoma: *mahat-sevāṁ dvāram āhur vimukteḥ* – tiems, kurie bendrauja su šventu žmogumi, bhaktu, atsiveria kelias į išvadavimą. Tačiau žmogus, kuris bendrauja su moterimi arba su moterų besivaikančiais vyrais, patenka į materialiąją vergystę.

Apskritai kalbant, norint tobulėti dvasiškai reikia atsisakyti moterų draugijos. Tokia *sannyāsos* (pasaulio atsižadėjimo) esmė. Prieš duodant *sannyāsos* įžadus, t.y. visiškai atsižadant materialiojo pasaulio, būtina išmokti apsieiti be draudžiamų lytinių santykių. Iš esmės kalbant, tarp draudžiamų ir leistinų lytinių santykių skirtumo nėra, tačiau draudžiami lytiniai santykiai tolydžio vis tvirčiau surakina žmogų. Reglamentuojantis savo lytinį gyvenimą žmogus yra pajėgus ilgainiui visiškai jo atsisakyti, tai yra nutraukti bet kokius santykius su moterimis, ir tada jam bus nesunku dvasiškai tobulėti.

Šiame skyriuje Nārada Munis papasakojo apie tai, kaip bendraudamas su mylima moterimi vyras pateko į materijos nelaisvę. Prisirišimas prie žmonos – tai prisirišimas prie materijos *guṇų*. Prie neišmanymo *guṇos* prisirišęs žmogus yra žemiausio išsivystymo lygio. Prie materialios dorybės *guṇos* prisirišusio žmogaus padėtis šiek tiek geresnė. Kartais matome, kad materialios dorybės veikiamas žmogus domisi pažinimo procesu. Tai, žinoma, visai neblogai, nes žinių turintis žmogus turi daugiau galimybių pasirinkti atsidavimo tarnystės kelią. Neturint žinių, t.y. nepasiekus *brahma-bhūtos* lygio, tobulėjimas atsidavimo tarnystės srityje yra neįmanomas. „Bhagavad-gītoje“ (18.54) Kṛṣṇa sako:

brahma-bhūtaḥ prasannātmā na śocati na kāṅkṣati
samaḥ sarveṣu bhūteṣu mad-bhaktiṁ labhate parām

„Pasiekęs transcendentinį lygį žmogus išsyk suvokia Aukščiausiąjį Brahmaną ir jo širdį užlieja džiaugsmas. Jis dėl nieko nesisieloja, nieko netrokšta ir vienodai žvelgia į visas gyvąsias esybes. Nuo šios akimirkos žmogus ima besąlygiškai Man tarnauti.“

Žinios suteikia žmogui daug privalumų, nes jos padeda pasiekti atsidavimo tarnystės lygį. Tačiau jeigu žmogus iškart imasi atsidavimo tarnystės praktikos, žinias jis įgyja savaime, specialiai nesistengdamas. Tai patvirtina „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.7):

vāsudeve bhagavati bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ jñānaṁ ca yad ahaitukam

Atsidavimo tarnystė atveria žmogui akis, jis ima suvokti materialiosios būties esmę. Išmintingas žmogus nieko nelaukdamas atsižadės vadinamųjų visuomenės, šeimos, meilės ir materialiojo pasaulio apskritai. Kol žmogus yra prisirišęs prie šeimos, visuomenės ir meilės materialiame pasaulyje, apie pažinimą ir atsidavimo tarnystę negali būti nė kalbos. Kas aplenkęs tarpinius etapus išsyk imasi atsidavimo tarnystės praktikos, tas įgyja žinias ir atsižadėjimą. O žinios ir atsižadėjimas padeda pasiekti gyvenimo tikslą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt penktą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Karaliaus Purañjanos savybės“.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Karaliaus Purañjanos medžioklė miške ir karalienės rūstybė

1–3 TEKSTAI

नारद उवाच
स एकदा महेष्वासो रथं पञ्चाश्वमाशुगम् ।
द्वीषं द्विचक्रमेकाक्षं त्रिवेणुं पञ्चबन्धुरम् ॥ १॥

एकरश्म्येकदमनमेकनीडं द्विकूबरम् ।
पञ्चप्रहरणं सप्तवरूथं पञ्चविक्रमम् ॥ २॥

हैमोपस्करमारुह्य स्वर्णवर्माक्षयेषुधिः ।
एकादशचमूनाथः पञ्चप्रस्थमगाद्वनम् ॥ ३॥

nārada uvāca
sa ekadā maheṣvāso rathaṁ pañcāśvam āśu-gam
dvīṣaṁ dvi-cakram ekākṣaṁ tri-veṇuṁ pañca-bandhuram

eka-raśmy eka-damanam eka-nīḍaṁ dvi-kūbaram
pañca-praharaṇaṁ sapta- varūthaṁ pañca-vikramam

haimopaskaram āruhya svarṇa-varmākṣayeṣudhiḥ
ekādaśa-camū-nāthaḥ pañca-prastham agād vanam

nāradaḥ uvāca – Nārada tarė; *saḥ* – karalius Purañjana; *ekadā* – kartą; *mahā-iṣvāsaḥ* – pasiėmęs savo didžiulį lanką ir strėles; *ratham* – vežime;

pañca-aśvam – penki žirgai; *āśu-gam* – greitai skriejantys; *dvi-īṣam* – dvi strėlės; *dvi-cakram* – du ratai; *eka* – viena; *akṣam* – ašis; *tri* – trys; *veṇum* – vėliavos; *pañca* – penkios; *bandhuram* – kliūtys; *eka* – viena; *raśmi* – virvė, vadžios; *eka* – vienas; *damanam* – vadeliotojas; *eka* – viena; *nīḍam* – pasostė; *dvi* – du; *kūbaram* – ienos (basliai, prie kurių tvirtinami pakinktai); *pañca* – penki; *praharaṇam* – ginklai; *sapta* – septyni; *varūtham* – dangalai arba kūno komponentai; *pañca* – penki; *vikramam* – procesai; *haima* – aukso; *upaskaram* – papuošalai; *āruhya* – važiuodamas; *svarṇa* – aukso; *varmā* – šarvai; *akṣaya* – neišsenkanti; *iṣu-dhiḥ* – strėlinė; *ekādaśa* – vienuolika; *camū-nāthaḥ* – karvedžių; *pañca* – penkių; *prastham* – tikslų; *agāt* – iškeliavo; *vanam* – į mišką.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: O valdove, kartą karalius Purañjana užsidėjo aukso šarvus, pasiėmė savo didįjį lanką bei strėlinę, kurioje niekada nesibaigia strėlės, pakilo į penkiais eikliais žirgais kinkytą kovos vežimą ir lydimas vienuolikos karvedžių iškeliavo į Pañca-prasthos girią. Į vežimą jis pasiėmė ir dvi sprogstamąsias strėles. Auksu išdabintą kovos vežimą puošė trys vėliavos, jis buvo vienašis su dviem ratais, dviem ienom, prie kurių tvirtinami pakinktai, vienom vadžiom, vienu vadeliotoju, viena pasoste, turėjo penkis ginklus ir septynis išorinius dangalus. Kovos vežimas riedėjo penkiais būdais ir kelyje jo laukė penkios kliūtys.

Komentaras: Šie trys posmai paaiškina, kokiu būdu materialų gyvosios esybės kūną valdo trys išorinės energijos *guṇos.* Kaip pasakyta „Bhagavad-gītoje“ (2.13) (*dehino 'smin yathā dehe*), kūnas yra vežimas, o gyvoji esybė – kūno savininkas. Kūno savininkas vadinamas *dehī,* jis glūdi kūne, tiksliau sakant, širdyje. Gyvąją esybę veža vienas vadeliotojas, o patį vežimą sudaro trys *guṇos,* materialiosios gamtos savybės. Tai patvirtinta ir „Bhagavad-gītā“ (18.61): *yantrārūḍhāni māyayā.* Žodis *yantra* reiškia „vežimas“. Kūną gyvajai būtybei suteikia materialioji gamta, o vadeliotojas yra Paramātmā (Supersiela). Gyvoji esybė sėdi vežime. Štai tokia yra tikroji padėtis.

Gyvoji esybė nuolat patiria trijų savybių: *sattvos* (dorybės), *rajaso* (aistros) ir *tamaso* (neišmanymo) – poveikį. Tai taip pat yra patvirtinta „Bhagavad-gītoje“ (7.13). *Tribhir guṇamayair bhāvaiḥ*: trys materialiosios gamtos savybės paklaidina gyvąją esybę. Šios trys savybės posme palygintos su trimis vėliavomis. Pagal vėliavą galima atpažinti, kas yra vežimo savininkas. Lygiai taip pagal trijų materialiosios gamtos savybių poveikį galima lengvai suprasti, kuria kryptimi juda vežimas. Kitaip sakant, kas turi akis, tas mato, kad kūnas juda, veikiamas tam tikros materialiosios gamtos savy-

bės. Šiuose trijuose posmuose pateiktas gyvosios esybės veiklos aprašymas rodo, kad kūnas gali patekti į neišmanymo savybės įtaką net ir tuo atveju, kai žmogus siekia būti religingas. Nārada Munis norėjo įrodyti karaliui Prācīnabarhiṣatui, kad nors iš pažiūros jis yra labai religingas, jį veikia *tamo-guṇa* (neišmanymo savybė).

Vykdydamas *karma-kāṇḍīyos* (karminės veiklos) reikalavimus asmuo atlieka įvairius vediškuosius aukojimus, kurių metu žudomi gyvūnai, kitaip sakant, jų gyvybės sąskaita atliekamas eksperimentas siekiant išmėginti Vedų *mantrų* galią, o gyvūnų žudymas, neabejotinai, yra susijęs su neišmanymo *guṇos* įtaka. Net ir į religiją linkusiems žmonėms *śāstrose* (ne tik Vedose, bet ir vėlesniuose kitų religinių tradicijų šventraščiuose) rekomenduojama atlikti gyvūnų aukojimus. Nors gyvūnų aukojimus religija rekomenduoja, iš tikrųjų jie skirti neišmanėliams. Žudydami gyvūnus neišmanymo *guṇos* valdomi žmonės bent jau veikia laikydamiesi religijos priesakų. Tačiau transcendentinėse religinėse sistemose, tarp jų ir vaišnavizme, gyvūnų aukojimams nėra vietos. Kaip tik tokią transcendentinę religinę sistemą Kṛṣṇa ir rekomenduoja „Bhagavad-gītoje“ (18.66):

sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ

„Atmesk visas religijas ir tiesiog atsiduok Man. Aš išgelbėsiu tave nuo visų nuodėmių padarinių. Nieko nebijok.“ Kadangi karalius Prācīnabarhiṣatas vykdė įvairius aukojimus, kurių metu buvo žudomi gyvūnai, Nārada Munis pažymėjo, kad tokie aukojimai plaukia iš neišmanymo *guṇos.* Pačioje „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.1.2) pradžioje pasakyta: *projjhita-kaitavo 'tra.* „Śrīmad-Bhāgavatam“ besąlygiškai atmeta visas su apgaule susijusias religijos sistemas. *Bhagavad-dharma* (religija, atskleidžianti gyvajai būtybei jos santykius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu) gyvūnų aukoti nerekomenduoja. Vykdant *saṅkīrtana-yajñą,* t.y. kartojant Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, gyvūnai nėra aukojami.

Karalius Purañjana, kuris, kaip sakoma šiuose trijuose posmuose, išsirengė į mišką žudyti gyvūnų, simbolizuoja gyvąją būtybę, neišmanymo skatinamą ieškoti juslinių malonumų. Materialusis kūnas pats savaime yra įrodymas, kad gyvąją būtybę veikia trys materialiosios gamtos *guṇos* ir kad ji siekia naudotis jos ištekliais. Kai kūnas patiria neišmanymo *guṇos* poveikį, gyvosios būtybės materiali liga pasireiškia ūmia forma. Kai jį veikia aistros *guṇa,* ligos būklė yra simptominė, o dorybės *guṇos* poveikis padeda palengva apsivalyti nuo materialistinės infekcijos. Įvairių religinių sistemų

rekomenduojama apeiginė praktika, neabejotinai, yra priskirtina dorybės kategorijai, bet kadangi šiame materialiajame pasaulyje net dorybės *guṇa* ne visada yra gryna ir turi kitų savybių (aistros ir neišmanymo) priemaišų, dorybėje gyvenantis žmogus kartais irgi veikia skatinamas neišmanymo.

Čia pasakojama, kad karalius Purañjana kartą išvyko į mišką žudyti gyvūnų. Tai reiškia, kad jis, gyvoji esybė, pateko į neišmanymo *guṇos* įtaką. Miškas, kuriame karalius Purañjana medžiojo, vadinosi Pañca-prastha. Žodis *pañca* reiškia „penki“ ir simbolizuoja penkis juslių objektus. Kūnas turi penkis vykdomuosius organus: rankas, kojas, liežuvį, tiesiąją žarną ir lytinius organus. Visapusiškai jais naudodamasis kūnas patiria materialaus gyvenimo džiaugsmą. Vežimą traukia penki ristūnai, kurie simbolizuoja penkias jusles: akis, ausis, nosį, odą ir liežuvį. Jusles traukte traukia juslių objektai. Neatsitiktinai čia rašoma, kad žirgai bėgo labai greitai. Karalius Purañjana vežime turėjo dvi sprogstamąsias strėles, simbolizuojančias *ahaṅkārą* (klaidingą savimonę). Klaidingai savimonei būdingi du įsitikinimai: „aš esu kūnas“ (*ahantā*) ir „viskas, kas susiję su kūnu, priklauso man“ (*mamatā*).

Du vežimo ratai – tai nuodėmingas ir religinis gyvenimas. Vežimą puošia trys vėliavos, kurios simbolizuoja tris materialiosios gamtos *guṇas.* Penkios kliūtys, duobėti keliai – tai penkios kūne cirkuliuojančios oro srovės: *prāṇa, apāna, udāna, samāna* ir *vyāna.* Kūną gaubia septyni dangalai: oda, raumenys, riebalai, kraujas, kaulų čiulpai, kaulai ir sperma. Gyvąją esybę gaubia trys subtilieji ir penki grubieji materialūs pradai. Tai ir yra tos kliūtys gyvosios esybės kelyje į išsivadavimą iš materijos nelaisvės.

Žodis *raśmi* (virvės) šiame posme reiškia protą. Pažymėtinas ir žodis *nīḍa,* nes *nīḍa* yra lizdas, kuriame ilsisi paukštis. Kalbamuoju atveju *nīḍa* – tai širdis, kurioje glūdi gyvoji esybė. Gyvoji esybė gali būti tik vienoje vietoje. Į vergystę ji patenka dėl dviejų priežasčių – dėl širdgėlos ir iliuzijos. Materialiajame pasaulyje gyvoji esybė nuolat trokšta to, ko niekada negaus. Todėl ji yra veikiama iliuzijos. Pasidavusi iliuzijai gyvoji esybė yra nuolatos apimta sielvarto. Neatsitiktinai širdgėla ir iliuzija šiame posme pavadintos *dvi-kūbara* – dviem ienomis, prie kurių gyvoji esybė prirakinama.

Gyvoji esybė įvykdo savo troškimus penkiais būdais, kurie yra susiję su vykdomųjų organų funkcijomis. Aukso papuošalai ir apdarai rodo, kad gyvoji esybė yra veikiama *rajo-guṇos* (aistros). Aistros *guṇa* labiausiai veikia tuos, kurie turi daug pinigų ir turtų. Jos veikiamas žmogus trokšta daugybės dalykų, kurie leidžia džiaugtis gyvenimu materialiajame pasaulyje. Vienuolika karvedžių simbolizuoja dešimt juslių ir protą. Protas drauge su kitais dešimčia karvedžių be perstojo kuria planus, kaip patirti malonumą materialiajame pasaulyje. Pañca-prasthos miškas, į kurį karalius išsi-

rengė medžioti, – tai penki jutimo objektai: forma, skonis, garsas, kvapas ir lytėjimo pojūtis. Taigi šiuose trijuose posmuose Nārada Munis aprašė materialų kūną ir jame surakintą gyvąją esybę.

4 TEKSTAS

चचार मृगयां तत्र दृप्त आत्तेषुकार्मुकः ।
विहाय जायामतदर्हां मृगव्यसनलालसः ॥ ४ ॥

cacāra mṛgayāṁ tatra dṛpta ātteṣu-kārmukaḥ
vihāya jāyām atad-arhāṁ mṛga-vyasana-lālasaḥ

cacāra – užsiėmė; *mṛgayām* – medžiokle; *tatra* – ten; *dṛptaḥ* – išdidus; *ātta* – pasiėmęs; *iṣu* – strėles; *kārmukaḥ* – lanką; *vihāya* – palikęs; *jāyām* – savo žmoną; *a-tat-arhām* – nors tai buvo neįmanoma; *mṛga* – medžioti; *vyasana* – žalingai veiklai; *lālasaḥ* – apimtas noro.

Karalius Purañjana nė akimirkai nesiskyrė su žmona, bet tą dieną, medžioklės aistros pagautas, apie ją užmiršo ir išdidžiai paėmęs lanką su strėlėmis iškeliavo į girią.

Komentaras: Viena iš medžioklės rūšių yra moterų medžioklė. Sąlygotai gyvajai būtybei nepakanka vienos žmonos. Aistrų nesuvaldantys vyrai dažnai leidžiasi į moterų medžioklę. Karaliaus Purañjanos poelgis, kai jis paliko žmoną, su kuria buvo sudaręs religijos palaimintą santuoką, simbolizuoja juslinių malonumų ištroškusios sąlygotos gyvosios būtybės bandymą turėti kuo daugiau moterų. Paprastai karalius be karalienės niekur neina, tačiau kai karalių – sąlygotą sielą užvaldo juslinių malonumų troškimas, jis užmiršta apie religijos įstatymų laikymąsi. Palikęs karalienę, aukštai iškelta galva jis ima į rankas prisirišimo bei neapykantos strėlę ir lanką. Mūsų sąmonė reiškiasi dvejopai: ji gali mums nurodyti teisingą arba klaidingą kelią. Kai aistros *guṇos* veikiamas žmogus užriečia nosį dėl savo padėties visuomenėje, jis iškrypsta iš teisingo kelio ir pasuka šunkeliu. Valdovams *kṣatriyams* patariama kartais eiti į mišką medžioti plėšrūnų, kad įgytų karybos įgūdžių, tačiau medžioti savo malonumui yra neleistina. Žmogui nevalia žudyti gyvūnų tam, kad maitintųsi jų mėsa.

5 TEKSTAS

आसुरीं वृत्तिमाश्रित्य घोरात्मा निरनुग्रहः ।
न्यहनन्निशितैर्बाणैर्वनेषु वनगोचरान् ॥ ५ ॥

āsurīṁ vṛttim āśritya ghorātmā niranugrahaḥ
nyahanan niśitair bāṇair vaneṣu vana-gocarān

āsurīm – demonišką; *vṛttim* – veiklą; *āśritya* – pasinėręs į; *ghora* – siaubinga; *ātmā* – sąmonė, širdis; *niranugrahaḥ* – be gailesčio; *nyahanat* – žudė; *niśitaiḥ* – aštriomis; *bāṇaiḥ* – strėlėmis; *vaneṣu* – miškuose; *vana-gocarān* – miško gyvūnus.

Demoniški polinkiai užvaldė karalių Purañjaną, jo širdis surambėjo ir savo aštriomis strėlėmis jis be jokio gailesčio vieną po kito žudė nekaltus miško gyvūnus.

Komentaras: Kai žmogus užriečia nosį dėl savo padėties materialiajame pasaulyje, jis lengvai pasiduoda aistros ir neišmanymo *guṇų* įtakai ir bando nevaržomai mėgautis jusliniais malonumais. Tokį žmogų vadina *asura* (demonu). Demoniškos prigimties žmonės nejaučia gailesčio nelaimingiems gyvūnams ir masiškai žudo juos skerdyklose. Sanskrite ši veikla apibūdinama žodžiu *sūna* arba *hiṁsa* (gyvųjų būtybių žudymas). Kali-yugoje dėl labai stipraus aistros ir neišmanymo *guṇų* poveikio kone visi žmonės virto *asurais* (demonais). Jie su pasimėgavimu valgo mėsą ir masiškai žudo gyvūnus skerdyklose.

Šiandien, Kali epochoje, gailestingumas beveik išnyko. Nenuostabu, kad tarp žmonių nerimsta kivirčai, o tarp valstybių liepsnoja karai. Žmonės nesupranta, kad dėl nežaboto gyvūnų žudymo jie patys pateks į kruviną stambių karinių konfliktų mėsmalę. Tai aiškiai rodo Vakarų valstybių istorija. Vakaruose valstybė visiškai neriboja skerdyklų veiklos, todėl kas penkerius ar dešimt metų kyla didelis karas, kuriame daugybė žmonių žūva žiauriau nei gyvūnai skerdykloje. Kartais karo metu kareiviai priešininkus laiko uždarytus koncentracijos stovyklose ir naikina juos pačiais žiauriausiais būdais. Tai nežaboto gyvūnų žudymo skerdyklose ir miškuose padarinys. Pasipūtę demoniški žmonės nežino gamtos dėsnių, Dievo įstatymų. Todėl jie masiškai be jokio gailesčio žudo nekaltus gyvūnus. Kṛṣṇos sąmonės judėjime gyvūnų žudymas yra griežtai draudžiamas. Žmogus negali būti laikomas tikru šio judėjimo dalyviu tol, kol nepasižada laikytis keturių reglų: nežudyti gyvūnų, nevartoti svaiginamųjų medžiagų, neturėti drau-

džiamų lytinių santykių ir nelošti. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas – vienintelė jėga, galinti užkirsti kelią nuodėmingai Kali-yugos žmonių veiklai.

6 TEKSTAS

तीर्थेषु प्रतिदृष्टेषु राजा मेध्यान् पशून् वने ।
यावदर्थमलं लुब्धो हन्यादिति नियम्यते ॥ ६ ॥

tīrtheṣu pratidṛṣṭeṣu rājā medhyān paśūn vane
yāvad-artham alaṁ lubdho hanyād iti niyamyate

tīrtheṣu – šventose vietose; *pratidṛṣṭeṣu* – sekant Vedų nurodymais; *rājā* – karalius; *medhyān* – kuriuos galima aukoti; *paśūn* – gyvūnus; *vane* – miške; *yāvat* – tiek, kiek; *artham* – reikia; *alam* – ne daugiau; *lubdhaḥ* – godumo skatinamas; *hanyāt* – gali žudyti; *iti* – taip; *niyamyate* – tai apribojama.

Jei karalius negali gyventi be mėsos, aukojimus aprašantys šventraščiai leidžia jam medžioti tam tikrus žvėris, kuriuos jis paskui turįs aukoti. Tačiau negalima žudyti gyvūnų beprasmiškai ir be jokių apribojimų. Vedos reglamentuoja gyvūnų žudymą, kad neleistų neišmanymo ir aistros guņų veikiamiems kvailiams be saiko tenkinti jausmus.

Komentaras: Čia gali kilti klausimas, kodėl reikia riboti gyvosios būtybės juslinių malonumų siekį. Jei karalius, kad išmoktų žudyti, gali eiti į mišką ir žudyti gyvūnus, kodėl gyvajai esybei, kuriai dovanotos juslės, negalima tenkinti jų be apribojimų? Šiandien tokį argumentą galime išgirsti ir iš vadinamųjų *svāmių* ir *yogų,* kurie viešai skelbia, kad juslinių malonumų nereikia riboti, nes jutimų organai esą žmogui tam ir yra duoti. Tačiau kvaili *svāmiai* ir *yogai* neišmano *śāstrų* nurodymų. Maža to, šie niekšai neretai atvirai neigia *śāstras.* Jie viešai skelbia, kad *śāstros* ir apskritai knygos yra atgyvena. „Ateikite pas mane, – sako jie, – aš prie jūsų prisiliesiu ir jūs išsyk pasieksite dvasinį tobulumą.“

Demoniški žmonės patys nori būti apgauti, todėl šiandien ir priviso visokio plauko apsišaukėlių. Mūsų laikais, Kali-yugoje, žmonės pasidalijo į apgavikus ir apgautuosius. Štai kodėl Vedų šventraščiai nustato, kaip tinkamai tenkinti juslinius poreikius. Mūsų laikais žmonės su malonumu valgo mėsą ir žuvį, vartoja alkoholinius gėrimus ir mėgaujasi lytinio gyvenimo malonumais, tačiau Vedos nustato, kad seksas leidžiamas tik san-

tuokoje, mėsos valgymas – tik tada, kai nužudytas gyvūnas paaukojamas deivei Kālī, o svaiginimasis – tik laikantis tam tikrų apribojimų. Šiame posme žodis *niyamyate* reiškia, kad visi šie veiksmai (gyvūnų žudymas, svaiginimasis ir seksas) turėtų būti reguliuojami.

Ribojimai yra skirti žmonėms, o ne gyvūnams. Kelio ženklai nurodo judėti dešiniąja arba kairiąja gatvės puse žmonėms, o ne gyvūnams. Už eismo taisyklių pažeidimą baudos skiriamos žmonėms, o ne gyvūnams. Vedos taip pat yra skirtos ne gyvūnams, jos apeliuoja į žmogaus protą. Asmuo, kuris nesusimąstydamas pažeidžia Vedų taisykles ir nuostatas, turi būti nubaustas. Taigi užuot pataikavę savo juslėms, mes turėtume riboti save atsižvelgdami į Vedų priesakus. Karaliui leidžiama medžioti miške ne savo malonumui. Mes neturime teisės miklinti ranką žudydami gyvūnus. Jei karalius bijo vagių ir plėšikų, bet kaip niekur nieko žudo nekaltus gyvūnus ir valgo jų mėsą jaukiose rūmų menėse, jis nevertas savo karūnos. Kadangi šio amžiaus valdovai turi tokių demoniškų polinkių, pagal gamtos dėsnius monarchijos visame pasaulyje žlunga.

Šio amžiaus žmonės puolė taip žemai, kad viena ranka uždraudę daugpatystę, kita atvėrė plačias galimybes seksualiniam palaidumui. Daugybė verslo įmonių, reklamuodamos savo klubus ir parduotuves, atvirai kviečia lankytojus pasigrožėti pusnuogėmis merginomis. Moteris šiuolaikinėje visuomenėje tapo juslių tenkinimo priemone. Tačiau pagal Vedų priesakus, jei vyras nori ne vienos, o kelių žmonų (šis polinkis neretai pasireiškia tarp aukštesniųjų luomų atstovų, pavyzdžiui, brahmanų, *kṣatriyų* ir *vaiśyų,* o kartais ir tarp *śūdrų*), jam leidžiama keliskart vesti. Vesdamas moterį vyras įsipareigoja nesvetimauti, rūpintis žmona ir gyventi su ja santarvėje. Mūsų laikais lytinis palaidumas niekaip neribojamas, o daugpatystė uždrausta įstatymais. Tai būdingas demoniškos visuomenės bruožas.

7 TEKSTAS

य एवं कर्म नियतं विद्वान् कुर्वीत मानवः ।
कर्मणा तेन राजेन्द्र ज्ञानेन न स लिप्यते ॥ ७ ॥

ya evaṁ karma niyataṁ vidvān kurvīta mānavaḥ
karmaṇā tena rājendra jñānena na sa lipyate

yaḥ – kiekvienas, kuris; *evam* – taip; *karma* – veiklą; *niyatam* – reglamentuotą; *vidvān* – išmanantis; *kurvīta* – turi atlikti; *mānavaḥ* – žmogus; *kar-*

maṇā – tokia veikla; *tena* – tuo; *rāja-indra* – o karaliau; *jñānena* – įgijus žinių; *na* – niekada; *saḥ* – jis; *lipyate* – bus įtrauktas.

Kreipdamasis į karalių Prācīnabarhiṣatą Nārada Munis kalbėjo toliau: Garbusis karaliau, jei žmogus veikia vadovaudamasis Vedų raštais, jis išvengia karminės veiklos pinklių.

Komentaras: Lygiai kaip valstybė išduodama prekybos licencijas reglamentuoja savo piliečių ūkinę veiklą, taip Vedų priesakai riboja ir reglamentuoja mūsų karminę veiklą. Visos gyvosios esybės atėjo į šį pasaulį norėdamos patirti džiaugsmą, todėl joms buvo apreikštos Vedos, kurios reglamentuoja juslinius malonumus. Kas riboja juslinius malonumus pagal Vedų nustatytas regulas, tas nepatenka į savo veiklos ir jos padarinių pinkles. „Bhagavad-gītoje“ (3.9) pasakyta: *yajñārthāt karmaṇaḥ* – visi mūsų veiksmai turi būti atliekami kaip *yajña,* t.y. siekiant patenkinti Viešpatį Viṣṇu, antraip bet kuris gyvosios esybės poelgis sukels atoveikį, kuris užners jai vergystės pančius (*anyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ*). Žmogaus skirtis – išsivaduoti iš gimimo, mirties, senatvės ir ligų nelaisvės. Todėl Vedų priesakai reglamentuoja žmonių veiklą taip, kad jie galėtų įgyvendinti su jusliniais malonumais susijusius troškimus ir lygia greta išsivaduotų iš materijos nelaisvės. Vedų regulas atitinkanti veikla ir yra žinojimas. Pats žodis *veda* reiškia „žinios“. Žodžiai *jñānena na sa lipyate* rodo, kad besilaikantis šių Vedų priesakų žmogus išvengia karminės veiklos ir jos padarinių pinklių.

Todėl žmogui rekomenduojama veikti atsakingai, laikantis šių Vedų priesakų. Jei valstybės pilietis griežtai laikosi įstatymų ir naudojasi valstybės jam suteiktomis teisėmis, jis niekada neįsivels į nusikalstamą veiklą. Tačiau žmonių sukurti įstatymai negali būti tobuli, nes jų kūrėjai daro klaidas, pasiduoda iliuzijai, yra linkę į apgavystę ir turi netobulas jusles. Vedų priesakai skiriasi nuo žmonių sukurtų įstatymų tuo, kad jie neturi šių keturių ydų ir yra neklystami. Vedose pateikiama informacija yra atėjusi tiesiogiai iš Dievo, todėl ji neturi nieko bendra su iliuzija, apgaule, klaidomis ar netobulomis juslėmis. Vedų priesakai yra tobuli, nes jie gauti tiesiai iš Dievo per *paramparą* (mokinių seką). „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.1.1) pasakyta: *tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye.* Kṛṣṇa sudėjo šias žinias į pirmosios sukurtos visatoje gyvosios būtybės (*ādi-kavi*), t.y. Viešpaties Brahmos, širdį. Tiesiogiai iš Viešpaties Kṛṣṇos įgytas žinias Brahmā per *paramparą* persakė Nāradai, o Nārada, savo ruožtu, perdavė jas Vyāsai. Todėl Vedų žinios yra nepriekaištingos. Vykdydami Vedų priesakus mes niekada neįsivelsime į nuodėmingą veiklą.

8 TEKSTAS

अन्यथा कर्म कुर्वाणो मानारूढो निबध्यते ।
गुणप्रवाहपतितो नष्टप्रज्ञो व्रजत्यधः ॥ ८ ॥

anyathā karma kurvāṇo mānārūḍho nibadhyate
guṇa-pravāha-patito naṣṭa-prajño vrajaty adhaḥ

anyathā – antraip; *karma* – karminę veiklą; *kurvāṇaḥ* – atlikdamas; *māna-ārūḍhaḥ* – apimtas puikybės; *nibadhyate* – žmogus susipainioja; *guṇa-pravāha* – veikiamas materialiųjų *guṇų; patitaḥ* – puolęs; *naṣṭa-prajñaḥ* – visiškai netekęs nuovokos; *vrajati* – taip jis smunka; *adhaḥ* – žemyn.

O jei žmogus pataikauja savo įnoriams, jis tampa puikybės auka ir patiria nuopuolį. Taip gyvoji būtybė atsiduria gamtos dėsnių, trijų guņų (dorybės, aistros ir neišmanymo) valdžioje, netenka tikrojo intelekto ir amžiams įpuola į gimimų ir mirčių sūkurį. Ji tai kyla aukštyn, tai smunka žemyn, gimsta tai pusdieviu Brahmalokoje, tai mikrobu išmatose.

Komentaras: Šiame posme daug žodžių, į kuriuos vertėtų atkreipti ypatingą dėmesį. Pirmasis – *anyathā* (antraip) nurodo į žmogų, kuriam Vedų taisykles ir nuostatai yra nė motais. Vedose išdėstytos taisyklės ir nuostatai vadinami *śāstra-vidhi.* „Bhagavad-gītoje“ aiškiai pasakyta, kad žmogus, kuris atmeta *śāstra-vidhi* (Vedų taisykles) ir pataikauja savo įnoriams arba veikia skatinamas puikybės, šiame gyvenime nepasieks nei tobulumo, nei laimės, nei išvadavimo iš materijos nelaisvės.

yaḥ śāstra-vidhim utsṛjya vartate kāma-kārataḥ
na sa siddhim avāpnoti na sukhaṁ na parāṁ gatim

„Kas atmeta šventraščių priesakus ir pataikauja savo įnoriams, tas nepasieks nei tobulumo, nei laimės, nei aukščiausiojo tikslo.“ (BG 16.23) Taigi sąmoningai *śāstrų* taisyklėms ir nuostatams nusižengiantis žmogus dar labiau susipainioja materialiosios būties tinkluose ir tampa dar labiau priklausomu nuo trijų jos *guņų.* Žmonės turėtų gyventi pagal vediškuosius principus, glaustai išdėstytus „Bhagavad-gītoje“. Priešingu atveju jie negalės išsivaduoti iš materialiosios būties. Kvailiai nežino, kad siela keliauja per 8 400 000 gyvybės formų. Kai laipsniškos evoliucijos procese gyvoji būtybė pagaliau įgyja žmogaus gyvybės formą, ji turi laikytis Vedų nustatytų taisyklių ir nuostatų. Śrī Caitanya Mahāprabhu sako, kad dėl savo demoniškos laikysenos, maištavimo prieš Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, gyvoji

esybė nuo neatmenamų laikų kenčia trejopas materialias kančias. Kṛṣṇa antrina Jam „Bhagavad-gītoje“ (15.7):

mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati

„Šiame pasaulyje kalinčios gyvosios esybės yra Mano amžinos dalelytės. Sąlygotas gyvenimas verčia jas atkakliai kovoti su šešiomis juslėmis, tarp jų ir protu.“ Visos gyvosios esybės yra neatsiejamos Dievo dalelės. Jos patiria trejopas materialias kančias tik todėl, kad skatinamos iliuzinio troškimo tapti džiaugsmo subjektais savo valia pasirinko gimimą materialiajame pasaulyje. Norėdamas išgelbėti gyvąsias esybes nuo kančių Viešpats įsikūnijo Vyāsadeva ir dovanojo joms Vedų raštus. Šventraščiuose sakoma:

kṛṣṇa bhuli' sei jīva anādi-bahirmukha
ataeva māyā tāre deya saṁsāra-duḥkha

„Užmiršusi Kṛṣṇą gyvoji esybė nuo neatmenamų laikų yra panirusi į materialistinę būtį. Todėl Kṛṣṇos iliuzinė energija priverčia ją materialiajame pasaulyje kentėti.“ (CC *Madhya* 20.117)

māyā-mugdha jīvera nāhi svataḥ kṛṣṇa-jñāna
jīvere kṛpāya kailā kṛṣṇa veda-purāṇa

„Išorinės energijos užburta gyvoji esybė savo jėgomis negali atkurti savo pirminės Kṛṣṇos sąmonės, todėl Kṛṣṇa iš savo malonės dovanojo jai Vedų raštus: keturias Vedas ir aštuoniolika *Purāṇų*.“ (CC *Madhya* 20.122) Kiekvienas žmogus turėtų laikytis Vedų priesakų, antraip veikdamas jis vadovausis vien įnoriais ir susipainios savo veiklos padarinių tinkluose.

Šiame posme svarbi reikšmė tenka ir žodžiui *mānārūḍhaḥ.* Pasaulyje yra daugybė žmonių, kurie norėdami tapti garsiais filosofais ir mokslininkais, pasikliauja vien savo protu. Tokie žmonės paprastai nėra bhaktai, nes jiems nė motais Viešpačiui Brahmai (pirmai gyvajai būtybei) Viešpaties paskelbti priesakai. Neveltui „Bhāgavatam“ (5.18.12) pasakyta:

harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā
mano-rathenāsati dhāvato bahiḥ

Nebhaktas neturi gerų savybių, nes jis veikia vadovaudamasis vien protu. Jo pažiūros nuolat kinta, nes jis neturi patikimų žinių. Todėl filosofai ir negali susitarti vienas su kitu, o mokslininkai kelia viena kitai prieštaraujančias teorijas. Taip yra todėl, kad jie remiasi vien protu ir neturi patiki-

mų žinių. Tačiau, pasak Vedų, patikimu žinių šaltiniu remtis būtina net jei iš pirmo žvilgsnio kai kurie jo teiginiai vienas kitam ir prieštarauja. Kadangi Vedose pateikiamos tegu iš pažiūros ir prieštaringos, bet patikimos žinios, jas būtina priimti. Kas to nepadaro, tas patenka į materialių sąlygų priklausomybę.

Materialios sąlygos šiame posme apibūdintos kaip *guṇa-pravāha* (trijų materialiosios gamtos *guṇų* tėkmė). Neveltui vienoje savo giesmių Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura sako: *miche māyāra vaśe, yāccha bhese', khāccha hābuḍubu, bhāi*: „Kodėl tu kenti? Kodėl tai pasineri į materialiosios gamtos bangas, tai iškyli į paviršių?“ *Jīva kṛṣṇa-dāsa, ei viśvāsa, karle ta' āra duḥkha nāi*: „suprask, kad esi Kṛṣṇos tarnas ir tada išvengsi visų kančių.“ Kai žmogus patiki savo sielą Kṛṣṇai ir semiasi žinių iš tobulo šaltinio – „Bhagavad-gītos, kokia ji yra“, jis išsivaduoja iš materialiosios gamtos *guṇų* valdžios, nepatiria nuopuolio ir nepraranda žinių.

Naṣṭa-prajñaḥ. Prajña reiškia „tobulos žinios“, o *naṣṭa-prajña* – „neturintis tobulų žinių“. Neturintis tobulų žinių vadovaujasi savo spekuliacijomis, kurios vis giliau jį klampina ir gyvenimą paverčia tikru pragaru. Kas nusižengia *śāstrose* nustatytiems įstatymams, niekada nepasieks, kad jo širdis būtų tyra. Netyros širdies žmogaus poelgius diktuoja trys materialiosios gamtos *guṇos.* Jie puikiai aprašyti pirmuose šešiuose septyniolikto „Bhagavad-gītos“ skyriaus posmuose. „Bhagavad-gītoje“ (2.45) taip pat pasakyta:

traiguṇya-viṣayā vedā nistraiguṇyo bhavārjuna
nirdvandvo nitya-sattva-stho niryoga-kṣema ātmavān

„Vedose daugiausia kalbama apie tris materialiosios gamtos *guṇas.* Pakilk virš *guṇų,* būk transcendentiškas jų atžvilgiu, o Arjuna. Atsiribok nuo priešybių ir rūpesčių, susijusių su pasipelnymu ir savisauga, įsitvirtink savajame *aš.*“ Visas materialusis pasaulis ir visos materialios žinios yra trijų materialiosios gamtos *guṇų* valdžioje. Žmogus turi pakilti virš trijų *guṇų,* o norėdamas pasiekti šį transcendencijos lygmenį jis turi vykdyti Aukščiausiojo Dievo Asmens priesakus ir tokiu būdu pasiekti tobulumą. Priešingu atveju jį parblokš trijų materialiosios gamtos *guṇų* sukeltos bangos. Išsamiau apie tai pasakojama „Śrīmad-Bhāgavatam“ (7.5.30). Prahlāda Mahārāja taip sako:

matir na kṛṣṇe parataḥ svato vā
mitho 'bhipadyeta gṛha-vratānām
adānta-gobhir viśatāṁ tamisraṁ
punaḥ punaś carvita-carvaṇānām

Juslinių malonumų beatodairiškai besivaikančius ir nieko neišmanančius apie tai, kas yra už materialaus patyrimo ribų, materialistus užvaldo materialiosios gamtos primestų įnorių vykdymo aistra. Materialistų gyvenimą galima apibūdinti posakiu „kramtyto kramtymas“. Jie vergauja savo nevaldomoms juslėms ir taip tiesia sau kelia į pragarą.

9 TEKSTAS

तत्र निर्भिन्नगात्राणां चित्रवाजैः शिलीमुखैः ।
विप्लवोऽभूद् दुःखितानां दुःसहः करुणात्मनाम् ॥ ९ ॥

tatra nirbhinna-gātrāṇāṁ citra-vājaiḥ śilīmukhaiḥ
viplavo 'bhūd duḥkhitānāṁ duḥsahaḥ karuṇātmanām

tatra – ten; *nirbhinna* – persmeigti; *gātrāṇām* – kurių kūnai; *citra-vājaiḥ* – su įvairiomis plunksnomis; *śilī-mukhaiḥ* – strėlėmis; *viplavaḥ* – naikinimas; *abhūt* – vyko; *duḥkhitānām* – prislėgtiems; *duḥsahaḥ* – nepakenčiamas; *karuṇa-ātmanām* – tiems, kurie kupini gailesčio.

Karaliui Purañjanai pasirodžius miške perverti jo aštrių strėlių nuo baisių kančių žuvo daugybė žvėrių. Šiurpi karaliaus medžioklė prislėgė jos liudininkais tapusius jautrios širdies žmones. Gailestingas žmogus negali abejingai žvelgti į tokias žudynes.

Komentaras: Pusdieviai ir Viešpaties bhaktai labai kenčia matydami demoniškų žmonių surengtas gyvūnų žudynes. Mūsų laikais civilizuoti demonai skerdyklas steigia visame pasaulyje. *Svāmiais* ir *yogais* besidedantys nenaudėliai pateisina gyvūnų žudymą ir neskatina vadinamąja meditacija bei mistinėmis praktikomis užsiimančių kvailių atsisakyti mėsos. Vyksta negailestingos gyvūnų žudynės ir jautrios širdies žmogus, Viešpaties bhaktas, negali be sielvarto žvelgti į jų scenas. Kaip minėta, egzistuoja įvairios medžioklės rūšys. Moterų vaikymasis, įvairių alkoholinių gėrimų ir kitų svaiginamųjų medžiagų vartojimas, gyvūnų žudymas ir lytiniai malonumai sudaro šiuolaikinės civilizacijos pagrindą. *Vaiṣṇavai* negali ramiai žvelgti į tai, kas vyksta pasaulyje, todėl jie stengiasi plėtoti Kṛṣṇos sąmonės judėjimą.

Bhaktams skauda širdį matant, kaip medžiojami ir masiškai skerdyklose žudomi gyvūnai, kaip viešnamiuose, besidangstančiuose klubų ir draugijų iškabomis, išnaudojamos jaunos merginos. Gailėdamas aukojimų metu žudomų gyvūnų didis išminčius Nārada nurodė karaliui Prācīnabarhiṣatui

tiesos kelią. Nārada Munis paaiškino karaliui, kad žmonių vykdomos žudynės, jam ir kitiems bhaktams sukelia nepakeliamą skausmą. Maža to, dėl jų skausmingai išgyvena ne tik šventieji, bet ir Pats Dievas, todėl Jis nužengia į materialųjį pasaulį įsikūnijęs Viešpačiu Buddha. Vienoje savo giesmių Jayadeva Gosvāmis sako: *sadaya-hṛdaya-darśita-paśu-ghātam.* Iš savo beribio gailestingumo Viešpats Buddha nužengė norėdamas sustabdyti gyvūnų žudymą. Atsiranda nenaudėlių, kurie įrodinėja, kad gyvūnas neturi sielos arba, kitaip sakant, jis mažai kuo skiriasi nuo bejausmio akmens. Taip jie teoriškai bando pagrįsti mintį esą gyvūnų žudymas nėra nuodėmė. Gyvūnas jokiu būdu nėra bejausmis akmuo. Bejausmiai yra gyvūnų žudikai. Todėl jie negirdi jokių protingų argumentų ar filosofinių paaiškinimų ir kaip niekur nieko toliau steigia skerdyklas ir skerdžia bei medžioja gyvūnus. Apibendrinant galima pasakyti, kad žmonės, kurie nekreipia dėmesio į tokių šventų asmenybių kaip Nārada ir jo pradėtos mokinių sekos priesakus, priskirtini *naṣṭa-prajños* kategorijai ir jų laukia pragaras.

10 TEKSTAS

शशान् वराहान्महिषान् गवयान् रुरुशल्यकान् ।
मेध्यानन्यांश्च विविधान् विनिघ्नन् श्रममध्यगात् ॥१०॥

śaśān varāhān mahiṣān gavayān ruru-śalyakān
medhyān anyāṁś ca vividhān vinighnan śramam adhyagāt

śaśān – kiškius; *varāhān* – šernus; *mahiṣān* – buivolus; *gavayān* – bizonus; *ruru* – juoduosius elnius; *śalyakān* – dygliakiaules; *medhyān* – žvėris, kuriuos leidžiama medžioti; *anyān* – kitus; *ca* – ir; *vividhān* – įvairius; *vinighnan* – žudydamas; *śramam adhyagāt* – labai pavargo.

Nuo karaliaus Purañjanos rankos žuvo daug gyvūnų – kiškių, šernų, buivolų, bizonų, juodųjų elnių, dygliakiaulių ir kitų žvėrių. Galų gale medžioklė iš karaliaus atėmė visas jėgas.

Komentaras: Neišmanymo *guṇos* valdomas žmogus padaro daugybę nuodėmingų poelgių. „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ Śrīla Rūpa Gosvāmis paaiškina, kad žmogus tampa nusidėjėliu tik per nežinojimą. Neišvengiama nuodėmingo gyvenimo pasekmė yra kančia. Kas nežinodamas įstatymų padaro nusikaltimą, tas susilaukia baudžiamajame kodekse numatytos bausmės. Nemažiau griežti yra ir gamtos įstatymai. Jei vaikas nenumanydamas apie pasekmes įkiša į ugnį pirštą, jis nudegs, nepaisant to, kad

yra vaikas. Gamtos įstatymams nusižengęs vaikas baudžiamas be pasigailėjimo. Nusižengti gamtos įstatymams žmogų verčia nežinojimas. Žinantis tiesą nuodėmių nedaro.

Nužudęs daugybę gyvūnų karalius pagaliau pavargo. Bendraudamas su šventuoju žmogus sužino apie negailestingus gamtos dėsnius ir atsigręžia į religiją. Bedieviai panašūs į gyvūnus, tačiau prisijungę prie Kṛṣṇos sąmonės judėjimo jie pamato tikrovę tokią, kokia ji yra, ir atsisako keturių nuodėmingos veiklos formų: draudžiamų lytinių santykių, mėsos valgymo, azartinių lošimų ir svaiginamųjų medžiagų vartojimo. Tai pirmasis žingsnis į religinį gyvenimą. Žmonės, kurie tariamai išpažįsta religiją, bet neatsisako šių keturių draudžiamos veiklos formų, iš tikrųjų yra pseudotikintieji. Religinis gyvenimas ir nuodėminga veikla yra nesuderinami. Jei žmogus nori gyventi religingai, jei jis renkasi išsigelbėjimo kelią, jis turi laikytis keturių svarbiausių taisyklių ir nuostatų. Kad ir koks baisus nusidėjėlis būtų žmogus, jei jis įgyja žinių iš tinkamo dvasinio mokytojo, jei atgailauja už praeities nuodėmes ir liaujasi jas daręs, jis išsyk įgyja teisę sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Tam tereikia laikytis *śāstrų* taisyklių bei nuostatų ir vykdyti tikro dvasinio mokytojo priesakus.

Šiuo metu pasaulis yra arti tos ribos, kurią peržengęs gali atsisakyti neapgalvotos materialistinės gyvensenos, kuri yra tarsi medžioklė miške. Žmonės turėtų pasinaudoti galimybėmis, kurias suteikia Kṛṣṇos sąmonės judėjimas, ir atsisakyti nelaimėmis gręsiančios gyvūnų žudymo praktikos. Pasakyta, kad gyvūnų žudikams neverta nei gyventi, nei mirti. Jei jie gyvena tik tam, kad žudytų gyvūnus ir lakstytų paskui moterų sijonus, toks gyvenimas jiems nieko gero nežada. Kai tik žudikas miršta, jis patenka į gimimo ir mirties ciklą ir gimsta žemesniųjų gyvybės rūšių atstovu. Tai taip pat nėra pageidautina perspektyva. Apibendrinant reikia pasakyti, kad žudikai turėtų atsisakyti kraujo praliejimo ir siekdami tobulumo prisijungti prie Kṛṣṇos sąmonės judėjimo. Susipainiojęs ir nusivylęs žmogus dažnai gelbėjasi savižudybe, bet tai ne išeitis, nes nusižudęs jis atgims tarp žemesniųjų gyvybės rūšių arba taps šmėkla, kuri neturi grubiojo materialaus kūno. Geriausia išeitis – kartą ir visiems laikams atsisakyti nuodėmingos veiklos ir pasirinkti Kṛṣṇos sąmonę. Tokiu būdu žmogus pasieks aukščiausią tobulumą ir sugrįš namo, atgal pas Dievą.

11 TEKSTAS

ततः क्षुत्तृट्परिश्रान्तो निवृत्तो गृहमेयिवान् ।
कृतस्नानोचिताहारः संविवेश गतक्लमः ॥११॥

tataḥ kṣut-tṛṭ-pariśrānto nivṛtto gṛham eyivān
kṛta-snānocitāhāraḥ saṁviveśa gata-klamaḥ

tataḥ – po to; *kṣut* – alkio; *tṛṭ* – troškulio; *pariśrāntaḥ* – visiškai išsekintas; *nivṛttaḥ* – liovęsis; *gṛham eyivān* – grįžo namo; *kṛta* – atlikęs; *snāna* – apsiplovimą; *ucita-āhāraḥ* – tą maistą, kurio reikėjo; *saṁviveśa* – pailsėjo; *gata-klamaḥ* – išsivaduodamas iš nuovargio.

Mirtinai nusikamavęs, išalkęs ir ištroškęs Purañjana grįžo į savo rūmus. Čia jis išsimaudė ir papietavo kaip dera karaliui. Pasisotinęs ir pailsėjęs jis vėl atgavo jėgas.

Komentaras: Materialistas dirba ištisą savaitę neatsitiesdamas ir nepaliaujamai galvodamas apie pinigus, o savaitės pabaigoje nori atsipūsti nuo sunkaus darbo ramioje vietoje. Medžioklė atėmė iš karaliaus Purañjanos paskutines jėgas ir jis grįžo į savo rūmus. Sąžinės balsas sulaikė jį nuo naujų nuodėmių ir privertė sugrįžti namo. „Bhagavad-gītā“ materialistus vadina *duṣkṛtinaḥ* (paskendusiais nuodėmėje). Atsitokėjęs ir supratęs, kad gyvena nuodėmėje, žmogus įsiklauso į savo sąžinę, kurią posme simbolizuoja rūmai. Paprastai materialistus valdo aistros ir neišmanymo *guṇos.* Aistra ir neišmanymas kursto geismus ir godumą. Geismai ir godumas yra materialisto gyvenimo variklis. Tačiau atsitokėjęs materialistas susimąsto apie pasitraukimą iš aktyvaus gyvenimo. Pagal Vedų civilizacijos įstatymus, toks pasitraukimas yra vienareikšmiškai rekomenduotinas. Šis gyvenimo etapas vadinamas *vānaprastha.* Materialistui, kuris nori nutraukti nuodėmingą veiklą, *vānaprastha* yra būtinybė.

Karaliaus Purañjanos sugrįžimas namo, maudynės ir pietūs yra užuomina materialistui, kad jis turi nutraukti nuodėmingą veiklą ir apsivalyti pasirinkdamas dvasinį mokytoją ir klausinėdamas jo apie tikrąsias vertybes. Jei jis taip ir pasielgs, jis pasijus švarus ir žvalus, kaip jaučiasi ką tik nusimaudęs žmogus. Gavęs įšventinimą iš tikro dvasinio mokytojo žmogus turi atsisakyti visų nuodėmingos veiklos formų, t.y. draudžiamų lytinių santykių, svaiginimosi, azartinių lošimų ir mėsos valgymo.

Svarbi reikšmė tenka posme vartojamam žodžiui *ucitāhāraḥ. Ucita* reiškia „tinkamas“. Žmogus turi rinktis tinkamą maistą ir nevalgyti kas pakliuvo kaip išmatų nesibodinti kiaulė. „Bhagavad-gītoje“ (17.8) žmogui tinkamas maistas vadinamas *sāttvika-āhāra* (dorybės *guṇos* maistu). Žmogus turėtų vengti aistros ir neišmanymo *guṇų* maisto. Būtent tokia yra žodžio *ucitāhāra* (tinkamas maistas) reikšmė. Mėsos ir alkoholinių gėrimų (kurie priskirtini aistros ir neišmanymo *guṇoms*) būtina atsisakyti, priešingu atveju, tikroji sąmonė niekada nenubus. Nutraukusiam jų

vartojimą žmogui sugrįžta jėgos, jo dvasia nurimsta. Ramybės nerandantis išsekęs žmogus negali suvokti Dievo mokslo. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.20) pasakyta:

evaṁ prasanna-manaso bhagavad-bhakti-yogataḥ
bhagavat-tattva-vijñānaṁ mukta-saṅgasya jāyate

Iš aistros ir neišmanymo *guņų* įtakos neišsivadavęs žmogus neranda ramybės, o be ramybės Dievo mokslo jis nesupras. Karaliaus Purañjanos sugrįžimas namo simbolizuoja pirminės Kṛṣṇos sąmonės atgavimą. Kṛṣṇos sąmonė yra absoliučiai būtina daug nuodėmių padariusiam žmogui, ypač jei jis žudė gyvūnus arba medžiodavo.

12 TEKSTAS

आत्मानमर्हयां चक्रे धूपालेपस्रगादिभिः ।
साध्वलङ्कृतसर्वाङ्गो महिष्यामादधे मनः ॥१२॥

ātmānam arhayāṁ cakre dhūpālepa-srag-ādibhiḥ
sādhv-alaṅkṛta-sarvāṅgo mahiṣyām ādadhe manaḥ

ātmānam – pats; *arhayām* – kaip dera; *cakre* – atliko; *dhūpa* – smilkalas; *ālepa* – išsitepė kūną santalo pasta; *srak* – girliandų; *ādibhiḥ* – pradedant nuo; *sādhu* – kaip dera šventajam, gražuoliui; *alaṅkṛta* – papuošęs; *sarva-aṅgaḥ* – visą kūną; *mahiṣyām* – į karalienę; *ādadhe* – jis sutelkė; *manaḥ* – protą.

Karalius Purañjana pasipuošė deramais papuošalais ir gėlių girliandomis, išsitepė kūną kvapnia santalo pasta ir jo jėgos sugrįžo. Tada jis ėmė dairytis karalienės.

Komentaras: Kai sveiką protą atgavęs žmogus suranda šventą asmenybę ir pasirenką ją dvasiniu mokytoju, jis išgirsta daug Vedų pamokymų, kuriuos dvasinis mokytojas perteikia per filosofinius pokalbius, pasakodamas istorijas ir padavimus apie iškilius bhaktus ir apie bhaktų bei Dievo savitarpio santykius. Jo protas nuskaidrėja, lygiai kaip žmogaus, kuris išsitepė kūną kvapnia santalo pasta ir užsisegė papuošalus. Papuošalai simbolizuoja religijos išmanymą ir savo dvasinės prigimties suvokimą. Tai leidžia žmogui atsisakyti materialistinės gyvensenos ir nuolat klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gītos“ ir kitų Vedų raštų žodžio. Posme vartojamas žodis *sādhv-alaṅkṛta* reiškia, kad žinių reikia semtis klausantis šventų

asmenybių pamokymų. Lygiai kaip karalius Purañjana, kuris ėmė dairytis savo geresniosios pusės, žmogus, apsiginklavęs iš šventų asmenybių gautomis žiniomis ir pamokymais, turi siekti atgauti savo pirminę sąmonę, Kṛṣṇos sąmonę. Kṛṣṇos sąmonę žmogus gali atgauti tik tada, jei jam nusišypso laimė išgirsti pamokantį šventos asmenybės žodį. Vienoje Śrīlos Narottamos dāsos Ṭhākuro giesmių yra žodžiai: *sādhu-śāstra-guru-vākya, cittete kariyā aikya.* Jei norime tapti šventais žmonėmis, jei norime atgauti savo pirminę Kṛṣṇos sąmonę, pagalbos turime kreiptis į *sādhu* (šventąjį), *śāstrą* (autoritetingus Vedų raštus) ir *guru* (tikrąjį dvasinį mokytoją). Tai vienintelis kelias.

13 TEKSTAS

तृप्तो हृष्टः सुदृप्तश्च कन्दर्पाकृष्टमानसः ।
न व्यचष्ट वरारोहां गृहिणीं गृहमेधिनीम् ॥१३॥

tṛpto hṛṣṭaḥ sudṛptaś ca kandarpākṛṣṭa-mānasaḥ
na vyacaṣṭa varārohāṁ gṛhiṇīṁ gṛha-medhinīm

tṛptaḥ – patenkintas; *hṛṣṭaḥ* – džiaugsmingas; *su-dṛptaḥ* – pasipūtęs; *ca* – taip pat; *kandarpa* – Kupidono; *ākṛṣṭa* – pakerėtas; *mānasaḥ* – jo protas; *na* – ne; *vyacaṣṭa* – siekė; *vara-ārohām* – aukštesnės sąmonės; *gṛhiṇīm* – žmona; *gṛha-medhinīm* – ta, kuri išlaiko vyrą materialiosios būties nelaisvėje.

Papietavusiam ir numaldžiusiam troškulį bei alkį, karaliui Purañjanai praskaidrėjo nuotaika, bet, užuot siekęs sąmonės aukštumų, jis pasidavė Kupidono kerams ir suskato ieškoti žmonos, kuri jam buvo šeiminio gyvenimo laimės šaltinis.

Komentaras: Šis posmas labai svarbus tiems, kurie trokšta pasiekti Kṛṣṇos sąmonės aukštumas. Gavęs dvasinio mokytojo įšventinimą asmuo pakeičia savo įpročius ir nevalgo nepageidaujamų maisto produktų ir mėsos, negeria alkoholinių gėrimų, atsisako draudžiamų lytinių santykių ir lošimo. Prie *sāttvika-āhāros* (dorybės *guṇos* maisto) *śāstros* priskiria kviečius, ryžius, daržoves, vaisius, pieną, cukrų ir pieno produktus. Paprastas maistas – ryžiai, *dalas, čapačiai,* daržovės, pienas ir cukrus sudaro visavertę mitybą, bet kartais net dvasinį įšventimą gavęs žmogus pataikauja liežuviui valgydamas ištaigingus valgius, teisindamasis tuo, kad valgo *prasādą.* Dėl savo pra-

eities nuodėmių jis neatsispiria Kupidono vilionėms ir be apribojimų valgo skanų maistą. Patirtis rodo, kad jei Kṛṣṇos sąmonę praktikuojantis neofitas persivalgo, jis dažniausiai puola. Užuot įgijęs grynąją Kṛṣṇos sąmonę, jis pasiduoda Kupidono kerams. Vadinamasis *brahmacāris* pajunta potraukį moterims, o *vānaprastha,* neatsispyręs pagundai, gali suartėti su žmona arba pradėti dairytis kitos žmonos. Pasitaiko, kad jausmų pagautas vyras palieka žmoną ir pradeda bendrauti su bhaktais ir dvasiniu mokytoju, bet dėl praeities nuodėmių jam nepavyksta išlikti atsižadėjus pasaulio ilgesnį laiką. Užuot įgijęs Kṛṣṇos sąmonę, jis patiria nuopuolį ir neatsispyręs Kupidonui susiranda kitą moterį, kad galėtų su ja patenkinti lytinius poreikius. Apie bhakto neofito nuopuolį ir jo pasitraukimą iš Kṛṣṇos sąmonės „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.5.17) pasakoja Nārada Munis:

tyaktvā sva-dharmaṁ caraṇāmbujaṁ harer
bhajann apakvo 'tha patet tato yadi
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kiṁ
ko vārtha āpto 'bhajatāṁ sva-dharmataḥ

Posmas liudija, kad dėl nebrandumo bhaktas neofitas gali išklysti iš Kṛṣṇos sąmonės kelio, tačiau jo tarnystė Kṛṣṇai nenueina perniek, o žmogus, kuris niekada neužmiršta apie artimuosius, apie vadinamąją pareigą visuomenei ir šeimai, bet nepraktikuoja Kṛṣṇos sąmonės, nieko nelaimės. Kṛṣṇos sąmonę pasirinkęs žmogus turi būti labai apdairus ir susilaikyti nuo draudžiamos veiklos, kurią „Upadeśāmṛtoje“ apibūdina Rūpa Gosvāmis:

atyāhāraḥ prayāsaś ca prajalpo niyamāgrahaḥ
jana-saṅgaś ca laulyaṁ ca ṣaḍbhir bhaktir vinaśyati

Bhaktas neofitas neturėtų persivalgyti ir kaupti pinigų daugiau negu jam būtina. Persivalgymą ir kaupimą vadina *atyāhāra.* Dėl *atyāhāros* tenka išlieti nemažai prakaito (*prayāsa*). Dažnai neofitai tik dedasi, kad griežtai laikosi dvasinio gyvenimo reguliuojamųjų taisyklių. Tai vadinama *niyamāgraha.* Dėl *jana-saṅgos* (nepageidaujamo bendravimo) neofitas pasiduoda geismui bei godumui ir išklysta iš atsidavimo tarnystės kelio.

14 TEKSTAS

अन्तःपुरस्त्रियोऽपृच्छद्विमना इव वेदिषत् ।
अपि वः कुशलं रामाः सेश्वरीणां यथा पुरा ॥१४॥

antaḥpura-striyo 'pṛcchad vimanā iva vediṣat
api vaḥ kuśalaṁ rāmāḥ seśvarīṇāṁ yathā purā

antaḥ-pura – rūmuose gyvenančių; *striyaḥ* – moterų; *apṛcchat* – jis paklausė; *vimanāḥ* – labai sunerimęs; *iva* – tarsi; *vediṣat* – o karaliau Prācīnabarhi; *api* – ar; *vaḥ* – jūsų; *kuśalam* – sėkmė; *rāmāḥ* – o gražuolės; *sa-īśvarīṇām* – ir jūsų šeimininkei; *yathā* – kaip; *purā* – anksčiau.

Kiek sunerimęs karalius Purañjana pasiteiravo rūmuose gyvenančių moterų: Sakykit gražuolės, ar jūs ir jūsų šeimininkė tebesate laimingos kaip anksčiau?

Komentaras: Šio posmo žodis *vediṣat* nurodo į karalių Prācīnabarhį. Kai bendraujantis su bhaktais žmogus atgauna jėgas, kai nubunda jo Kṛṣṇos sąmonė, jis kreipiasi į savo protą, kurio funkcijos yra mąstymas, jutimas bei noras, ir sprendžia, ar jam verta sugrįžti prie materialios veiklos ar išlaikyti tvarią dvasinę sąmonę. Žodis *kuśalam* reiškia „žadantis sėkmę". Pasirinkus atsidavimo tarnystę Viešpačiui Viṣṇu namų židinys gali tapti visokeriopos sėkmės šaltiniu. Jei žmogus nepraktikuoja *viṣṇu-bhakti,* arba, kitaip sakant, yra pasinėręs į materialią veiklą, jį kankina nuolatinis nerimas. Išmintingas žmogus turėtų kreiptis patarimo į savo protą, kuriam būdingas gebėjimas mąstyti, jausti bei norėti, ir apsispręsti, kaip jam panaudoti šį gebėjimą. Jei žmogus nuolat galvoja apie Kṛṣṇą, jei jaučia, kaip turėtų tarnauti Kṛṣṇai, ir nori vykdyti Kṛṣṇos valią, vadinasi, intelektas, kurį vadina motina, davė jam gerą patarimą. Nors karalius atgavo jėgas, jis vis dėlto pasiteiravo apie savo žmoną. Tai reiškia, kad jis norėjo pasitarti su savo mintimis, jausmais ir norais apie tai, kaip atkurti savo grynąją sąmonę ir pasiekti jos tvarumą. Protas gali kuždėti žmogui, kad pasirinkęs *viṣaya-bhogą* (juslinius malonumus) jis bus laimingas, tačiau pasiekusiam Kṛṣṇos sąmonės aukštumas materiali veikla laimės nesuteikia. Apie tai kalbama „Bhagavad-gītoje" (2.59):

viṣayā vinivartante nirāhārasya dehinaḥ
rasa-varjaṁ raso 'py asya paraṁ dṛṣṭvā nivartate

„Galima apriboti įkūnytosios sielos juslinius malonumus, tačiau potraukis juslių objektams niekur neišnyksta. Vis dėlto patyrusi aukštesnį skonį ji atsisako šių siekių ir pasiekia sąmonės tvarumą." Žmogus negali atsikratyti prisirišimo prie juslių objektų tol, kol neranda iškilesnės su atsidavimo tarnyste susijusios veiklos. *Paraṁ dṛṣṭvā nivartate.* Nutraukti materialią veiklą tegali tas, kuris visa savo esybe yra pasinėręs į atsidavimo tarnystę.

15 TEKSTAS

न तथैतर्हि रोचन्ते गृहेषु गृहसम्पदः ।
यदि न स्याद् गृहे माता पत्नी वा पतिदेवता ।
व्यङ्गे रथ इव प्राज्ञः को नामासीत दीनवत् ॥१५॥

na tathaitarhi rocante gṛheṣu gṛha-sampadaḥ
yadi na syād gṛhe mātā patnī vā pati-devatā
vyaṅge ratha iva prājñaḥ ko nāmāsīta dīnavat

na – ne; *tathā* – kaip anksčiau; *etarhi* – dabar; *rocante* – džiugina; *gṛheṣu* – namuose; *gṛha-sampadaḥ* – visa namų aplinka; *yadi* – jeigu; *na* – ne; *syāt* – yra; *gṛhe* – namuose; *mātā* – motinos; *patnī* – žmonos; *vā* – arba; *pati-devatā* – ištikimos vyrui; *vyaṅge* – be ratų; *rathe* – vežime; *iva* – kaip; *prājñaḥ* – išmintingas žmogus; *kaḥ* – kas; *nāma* – iš tikrųjų; *āsīta* – sėdės; *dīna-vat* – kaip vargeta.

Karalius Purañjana kalbėjo: Nesuprantu, kodėl namai nedžiugina manęs taip kaip anksčiau. Man atrodo, kad namai, kuriuose nėra nei motinos, nei ištikimos žmonos – kaip vežimas be ratų. Koks kvailys sės į tokį netikusį vežimą?

Komentaras: Iškilus politikas Cāṇakya Paṇḍita yra pasakęs:

mātā yasya gṛhe nāsti bhāryā cāpriya-vādinī
araṇyaṁ tena gantavyaṁ yathāraṇyaṁ tathā gṛham

„Jei vyro namuose nėra nei motinos, nei mylimos žmonos, jis turi išeiti iš namų ir traukti į mišką, nes jam nėra jokio skirtumo tarp miško ir namų.“ Mūsų tikroji motina (*mātā*) yra atsidavimo tarnystė Viešpačiui, o tikroji *patnī* (ištikima žmona) – tai moteris, kuri padeda vyrui vykdyti su atsidavimo tarnyste susijusias religines priedermes. Kas turi tokią motiną ir žmoną, tas yra laimingas savo namuose.

Iš tikrųjų moteris yra vyro energija. Istorija byloja, kad kiekvienas iškilus vyras turėjo arba puikią motiną arba puikią žmoną. Kas turi gerą žmoną ir gerą motiną, tas jaučiasi išties laimingas. Tokiu atveju namų reikalai ir patys namai teikia džiaugsmą. Viešpats Caitanya Mahāprabhu turėjo ir puikią motiną, ir ištikimą žmoną, taigi jo šeiminis gyvenimas susiklostė labai sėkmingai. Nepaisant to, visos žmonijos labui Jis davė *sannyāsio* įžadus ir su jomis išsiskyrė. Kitaip sakant, kad šeimos žmogus jaustųsi laimingas, labai svarbu, kad jis turėtų gerą motiną ir žmoną. Antraip šeiminis

gyvenimas neturi prasmės. Jeigu žmogus nesivadovauja religijos kelią skatinančiu rinktis intelektu ir nepraktikuoja Aukščiausiam Dievo Asmeniui skirtos atsidavimo tarnystės, šventam žmogui jo namai nebus mieli. Kitaip sakant, jei vyras turi gerą motiną ar gerą žmoną, *sannyāsa* jam nereikalinga, nebent ji yra absoliučiai būtina, kaip tai buvo Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu atveju.

16 TEKSTAS

क्व वर्तते सा ललना मज्जन्तं व्यसनार्णवे ।
या मामुद्धरते प्रज्ञां दीपयन्ती पदे पदे ॥१६॥

kva vartate sā lalanā majjantaṁ vyasanārṇave
yā mām uddharate prajñāṁ dīpayantī pade pade

kva – kur; *vartate* – dabar yra; *sā* – ji; *lalanā* – moteris; *majjantam* – skęstantį; *vyasana-arṇave* – pavojų vandenyne; *yā* – kuri; *mām* – mane; *uddharate* – gelbsti; *prajñām* – supratingumą; *dīpayantī* – nušviesdama; *pade pade* – kiekviename žingsnyje.

Sakykit, kur ieškoti tos gražios moters, kuri visada ištiesia man pagalbos ranką, kai skęstu pavojų vandenyne. Ji seka kiekvieną mano žingsnį ir savo išmintingais patarimais ne kartą išgelbėjo mane nuo bėdos.

Komentaras: Gera žmona yra tarsi šviesus intelektas. Kas turi šviesų intelektą, tas, viską gerai pasvėręs, gali išvengti daugelio pavojų. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (10.14.58) sakoma: *padaṁ padaṁ yad vipadāṁ na teṣām.* Materialiajame pasaulyje pavojai mūsų tyko kiekviename žingsnyje. Būtent dėl šios priežasties materialusis pasaulis mąstančiam žmogui, t.y. bhaktui, nėra tinkama vieta gyventi. Tikrieji bhakto namai – Vaikuṇṭha, kur nėra negandų ir pavojų. Aiškus intelektas – tai Kṛṣṇos sąmonė. „Caitanya-caritāmṛtoje“ pasakyta: *kṛṣṇa ye bhaje se baḍa catura.* Išmintingu gali būti vadinamas tik Kṛṣṇą įsisąmoninęs žmogus.

Šiame posme pasakojama apie tai, kaip karalius Purañjana ieškojo savo ištikimos žmonos, kuri daugybę kartų padėjo jam surasti išeitį iš materialiajame pasaulyje nuolat susidarančių pavojingų situacijų. Kaip jau minėta, tikra žmona yra *dharma-patnī. Dharma-patnī* – tai moteris, ištekėjusi pagal apeigyno, t.y. religijos, įstatymus. *Dharma-patnī* (pagal religijos įstatymus ištekėjusios moters) pagimdyti vaikai paveldi tėvo turtą, o religinės santuokos nesudariusios moters vaikai paveldėjimo teisės neturi. *Dharma-patnī*

taip pat vadina skaisčią žmoną. Žmona laikoma skaisčia, jei iki santuokos ji neturėjo ryšių su vyrais. Moteriai, kuri iki santuokos laisvai bendrauja su vyrais, labai sunku išlaikyti skaistybę. Paprastai jai tai nepavyksta. Kaitinamas sviestas ima tirpti. Moteris – tai ugnis, o vyras – sviestas. Jei vyras turi skaisčią žmoną, su kuria jį sieja religijos pašventinta santuoka, ji gali suteikti neįkainojamą pagalbą iškilus bet kokiam pavojui. Tiesą sakant, skaisti žmona vyrui dažnai yra išmintinga patarėja. Kai vyras turi gerą žmoną, visa šeima praktikuoja Viešpačiui skirtą atsidavimo tarnystę, o jų namai tampa tikru *gṛhastha-āśramu,* namais, kurio šeimininkai paskyrė savo gyvenimą dvasiniam tobulėjimui.

17 TEKSTAS

रामा ऊचुः
नरनाथ न जानीमस्त्वत्प्रिया यद्व्यवस्यति ।
भूतले निरवस्तारे शयानां पश्य शत्रुहन् ॥१७॥

rāmā ūcuḥ
nara-nātha na jānīmas tvat-priyā yad vyavasyati
bhūtale niravastāre śayānāṁ paśya śatru-han

rāmāḥ ūcuḥ – moterys taip tarė; *nara-nātha* – o valdove; *na jānīmaḥ* – mes nesuprantame; *tvat-priyā* – jūsų mylimosios; *yat vyavasyati* – kodėl ji pasirinko tokį gyvenimą; *bhū-tale* – ant plikos žemės; *niravastāre* – be jokio patalo; *śayānām* – gulinčios; *paśya* – pažvelk; *śatru-han* – o priešų naikintojau.

Moterys atsakė karaliui: O valdove, mes nesuprantame, kodėl jūsų mylima žmona pasirinko tokį gyvenimą. O priešų naikintojau, pažvelk į ją! Ji guli ant plikos žemės be jokio patalo. Mes nežinome, kodėl ji taip elgiasi.

Komentaras: Jei žmogus nepraktikuoja atsidavimo tarnystės (*viṣṇu-bhakti*), jis gyvena nuodėmėje. Karalius Purañjana paliko namus, pamiršo savo žmoną ir leidosi žudyti gyvūnų. Taip elgiasi visi materialistai. Jiems nerūpi skaisti žmona, su kuria jie sudarė teisėtą santuoką. Žmona jiems yra priemonė patirti juslinius malonumus, o ne pagalbininkė praktikuojant atsidavimo tarnystę. Norėdami užsitikrinti nevaržomą lytinį gyvenimą *karmiai* labai daug ir sunkiai dirba. Jiems atrodo, kad geriau turėti lytinių santykių be įsipareigojimų ir užmokėti už juos kaip už prekę. Todėl jie

visą energiją skiria darbui, kuris suteikia galimybę įsigyti norimą materialų pirkinį. Materialistai prarado intelektą ir vėl turi atrasti jį savo širdyje. Jei vyras neturi teisėtos žmonos, su kuria jį sieja religijos pašventinti santuokos saitai, jam stinga mąstymo aiškumo.

Karaliaus Purañjanos žmona gulėjo ant žemės, nes vyras ja nesirūpino. Tiesą sakant, vyro pareiga visada ginti ir saugoti žmoną. Pasakyta, kad sėkmės deivės buveinė yra Nārāyaṇos krūtinė. Kitaip sakant, žmona turi visad būti vyro glėbyje. Tada ji jaučiasi mylima ir ginama. Lygiai kaip žmogus taupo pinigus ir saugo juos, taip reikia rūpintis žmona ir asmeniškai užtikrinti jos saugumą. Intelektas glūdi žmogaus širdyje, o mylima ir skaisti žmona – prie rūpestingo vyro krūtinės. Tokie turėtų būti vyro ir žmonos santykiai. Neveltui žmoną vadina *ardhāṅganī* (puse kūno). Žmogus negali normaliai egzistuoti turėdamas tik vieną koją, ranką ar pusę kūno. Visavertis kūnas turi dvi puses. Lygiai taip pagal gamtos įstatymus, vyras ir žmona turi gyventi kartu. Žemesniųjų gyvybės rūšių atstovai – paukščiai ir žvėrys – gyvena poromis. Lygiai taip ir žmonių šeiminio gyvenimo idealas yra bendras vyro ir žmonos gyvenimas. Namai turėtų būti atsidavimo tarnystės vieta, žmona – skaisti, o santuoka sudaryta pagal apeigyno reikalavimus. Tik tada namus aplankys laimė.

18 TEKSTAS

नारद उवाच
पुरञ्जनः स्वमहिषीं निरीक्ष्यावधुतां भुवि ।
तत्सङ्गोन्मथितज्ञानो वैक्लव्यं परमं ययौ ॥१८॥

nārada uvāca
purañjanaḥ sva-mahiṣīṁ nirīkṣyāvadhutāṁ bhuvi
tat-saṅgonmathita-jñāno vaiklavyaṁ paramaṁ yayau

nāradaḥ uvāca – didis išminčius Nārada tarė; *purañjanaḥ* – karalius Purañjana; *sva-mahiṣīm* – savo karalienę; *nirīkṣya* – pamatęs; *avadhutām* – tarsi elgeta; *bhuvi* – ant žemės; *tat* – ja; *saṅga* – bendraujant su; *unmathita* – pažadintas; *jñānaḥ* – kurio žinojimas; *vaiklavyam* – sutrikimą; *paramam* – didžiausią; *yayau* – įgijo.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: Karaliau Prācīnabarhi, pamatęs karalienę tarsi elgetą gulinčią ant žemės karalius Purañjana sutriko.

Komentaras: Šiame posme svarbi reikšmė tenka žodžiui *avadhutām,* kuris reiškia savimi nesirūpinantį elgetą. Pamačius karalienę, gulinčią ant plikos žemės, tinkamai neapsirengusią, karaliui Purañjanai suspaudė širdį. Jis gailėjosi, kad nepaklausė savo intelekto ir išėjo į mišką žudyti gyvūnų. Kitaip sakant, kai žmogus numoja ranka į intelektą ar nesistengia jo išgirsti, jis paskęsta nuodėmėje. Atsiriboję nuo intelekto – Kṛṣṇos sąmonės, žmogus praranda minties aiškumą ir pasineria į nuodėmingą veiklą. Tai supratęs jis ima atgailauti. Štai taip apie atgailą rašo Narottama dāsa Ṭhākura:

hari hari viphale janama goṅāinu
manuṣya-janama pāiyā, rādhā-kṛṣṇa nā bhajiyā,
jāniyā śuniyā viṣa khāinu

Narottama dāsa Ṭhākura atgailauja už tai, kad gavęs žmogaus kūną pražudė savo gyvenimą, nes savo noru gėrė nuodus. Neturintis Kṛṣṇos sąmonės niekieno neverčiamas geria materialaus gyvenimo nuodus. Kitaip sakant, jei vyras netenka geros ir skaisčios žmonos, jei aptemus protui nepasirenka Kṛṣṇos sąmonės kelio, jis negali atsispirti nuodėmei.

19 TEKSTAS

सान्त्वयन् श्लक्ष्णया वाचा हृदयेन विदूयता ।
प्रेयस्याः स्नेहसंरम्भलिङ्गमात्मनि नाभ्यगात् ॥१९॥

sāntvayan ślakṣṇayā vācā hṛdayena vidūyatā
preyasyāḥ sneha-saṁrambha- liṅgam ātmani nābhyagāt

sāntvayan – raminant; *ślakṣṇayā* – maloniais; *vācā* – žodžiais; *hṛdayena* – širdimi; *vidūyatā* – sielvarto apimta; *preyasyāḥ* – jos mylimosios; *sneha* – meilės sukelto; *saṁrambha* – pykčio; *liṅgam* – ženklas; *ātmani* – jos širdyje; *na* – ne; *abhyagāt* – atsirado.

Sielvarto apimtas karalius ėmė švelniai kalbinti žmoną. Didžiai apgailestaudamas jis mėgino ją nuraminti, bet nepastebėjo mylimos žmonos širdyje jokių meilės sukelto pykčio ženklų.

Komentaras: Karalius labai gailėjosi, kad palikęs žmoną patraukė į mišką, kur padarė daugybę nuodėmių. Kai žmogus atgailauja dėl savo nuodėmių, kurias jis padarė praradęs Kṛṣṇos sąmonę ir aiškų intelektą, jam

atsiveria išsivadavimo iš materijos gniaužtų kelias. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (5.5.5) pasakyta: *parābhavas tāvad abodha jāto yāvan na jijñāsata ātma-tattvam.* Susidomėjimą Kṛṣṇos sąmone ir savęs pažinimu praradęs žmogus yra pasmerktas nusidėti. Bet kokia su Kṛṣṇos sąmone nesusijusi žmogaus veikla baigiasi nesėkme ir jis veltui nugyvena savo gyvenimą. Atgavęs Kṛṣṇos sąmonę žmogus negali nesigailėti dėl savo praeities nuodėmių, kurias padarė turėdamas žmogaus kūną. Tiktai taip galima ištrūkti iš neišmanymo, kuris sudaro materialistinės gyvensenos pagrindą, gniaužtų.

20 TEKSTAS

अनुनिन्येऽथ शनकैर्वीरोऽनुनयकोविदः ।
पस्पर्श पादयुगलमाह चोत्सङ्गलालिताम् ॥२०॥

anuninye 'tha śanakair vīro 'nunaya-kovidaḥ
pasparśa pāda-yugalam āha cotsaṅga-lālitām

anuninye – ėmė liaupsinti; *atha* – taip; *śanakaiḥ* – po truputį; *vīraḥ* – didvyris; *anunaya-kovidaḥ* – tikras gražbylys; *pasparśa* – palietęs; *pāda-yugalam* – abi pėdas; *āha* – jis tarė; *ca* – taip pat; *utsaṅga* – ant kelių; *lālitām* – apkabintai.

Gražbylys karalius atsargiai ėmė raminti žmoną. Pirma jis prisilietė prie jos pėdų, paskui švelniai apglėbęs pasisodino ant kelių ir taip tarė.

Komentaras: Kṛṣṇos sąmonė atgaunama prieš tai atlikus atgailą už praeities darbus. Lygiai kaip karalius Purañjana, kuris meiliai kalbino savo žmoną, žmogus, viską gerai apvarstęs, turi pakilti iki Kṛṣṇos sąmonės būvio. Siekiant šio tikslo būtina prisiliesti prie dvasinio mokytojo lotosinių pėdų. Kṛṣṇos sąmonės negalima įgyti pasikliaujant vien savo pastangomis. Būtina kreiptis į dvasiškai susivokusį bei Kṛṣṇą įsisąmoninusį asmenį ir prisiliesti prie jo lotosinių pėdų. Prahlāda Mahārāja yra pasakęs:

naiṣāṁ matis tāvad urukramāṅghriṁ
spṛśaty anarthāpagamo yad-arthaḥ
mahīyasāṁ pāda-rajo-'bhiṣekaṁ
niṣkiñcanānāṁ na vṛṇīta yāvat
(SB 7.5.32)

Kṛṣṇos sąmonė nepasiekiama tam, kuris neprisilietė prie dulkių nuo *mahātmos* (iškilaus bhakto) lotosinių pėdų. Taip žengiamas pirmasis žingsnis patikint savo sielą Viešpačiui. Kṛṣṇa nori, kad Jam atsiduotų kiekvienas, ir šis procesas prasideda prisilietimu prie tikro dvasinio mokytojo lotosinių pėdų. Nuoširdi tarnystė tikram dvasiniam mokytojui yra dvasinio gyvenimo su Kṛṣṇos sąmone pradžia. Prisiliesti prie dvasinio mokytojo lotosinių pėdų reiškia atsisveikinti su savimana ir nepagrįstai išpūstu autoritetu materialiajame pasaulyje. Tie žmonės, kurie dėl tariamai svarbaus vaidmens šiame pasaulyje neištrūksta iš materialiosios būties patamsių, t.y. vadinamieji mokslininkai ir filosofai, iš tikrųjų yra paprasčiausi bedieviai. Jiems nežinoma aukščiausioji būties priežastis. Nors jie nieko neišmano, jie nėra pasirengę atsiduoti tiesą pažinusio žmogaus lotosinėms pėdoms. Kitaip sakant, norint pažadinti Kṛṣṇos sąmonę teorinių svaičiojimų nepakanka. Žmogus visa siela turi nusilenkti dvasiniam mokytojui. Tai yra vienintelis kelias.

21 TEKSTAS

पुरञ्जन उवाच
नूनं त्वकृतपुण्यास्ते भृत्या येष्वीश्वराः शुभे ।
कृतागःस्वात्मसात्कृत्वा शिक्षादण्डं न युञ्जते ॥२१॥

purañjana uvāca
nūnaṁ tv akṛta-puṇyās te bhṛtyā yeṣv īśvarāḥ śubhe
kṛtāgaḥsv ātmasāt kṛtvā śikṣā-daṇḍaṁ na yuñjate

purañjanaḥ uvāca – Purañjana tarė; *nūnam* – tikrai; *tu* – tuomet; *akṛta-puṇyāḥ* – nedorėliai; *te* – tokie; *bhṛtyāḥ* – tarnai; *yeṣu* – kuriems; *īśvarāḥ* – šeimininkai; *śubhe* – o lemiančioji gera; *kṛta-āgaḥsu* – prasižengusiems; *ātmasāt* – pripažindami savais; *kṛtvā* – tai padarę; *śikṣā* – skirtos pamokyti; *daṇḍam* – bausmės; *na yuñjate* – neskiria.

Karalius Purañjana tarė: Mano gražuole žmona, jei šeimininkas laiko tarną šeimos nariu, bet nebaudžia jo už prasižengimus, vadinasi, tarnui labai nepasisekė.

Komentaras: Pagal civilizuotus vediškosios visuomenės įstatymus su naminiais gyvuliais ir tarnais reikia elgtis kaip su savo tikrais vaikais. Gyvūnus ir vaikus tėvai kartais baudžia, bet ne kerštaudami, o iš meilės. Lygiai taip,

ne kerštaudamas, o iš meilės, šeimininkas kartais baudžia tarną, vildamasis, kad tarnas pasitaisys ir elgsis tinkamai. Štai kodėl žmonos rūstybę Purañjana suvokė kaip malonę. Jis laikė save nuolankiu jos tarnu. Karalienė supyko ant Purañjanos už padarytas nuodėmes, už tai, kad palikęs ją namuose jis išsirengė į mišką medžioti. Karalius Purañjana žmonos rūstybę suvokė kaip jos meilės ir švelnumo išraišką. Lygiai taip neturėtų sielotis žmogus, kurį Dievo valia nubaudė gamtos įstatymai. Taip samprotauja tikras bhaktas. Negandas bhaktas suvokia kaip Aukščiausiojo Viešpaties malonę.

tat te 'nukampāṁ susamīkṣamāṇo
bhuñjāna evātma-kṛtaṁ vipākam
hṛd-vāg-vapurbhir vidadhan namas te
jīveta yo mukti-pade sa dāya-bhāk
(SB 10.14.8)

Posme pasakyta, kad bhaktas gyvenimo jam siunčiamus išbandymus suvokia kaip Viešpaties palaiminimą, todėl juos patirdamas tik dar uoliau meldžiasi ir lenkiasi Viešpačiui, manydamas, kad yra baudžiamas už savo praeities blogus darbus ir kad Viešpats jam skyrė pačią švelniausią bausmę. Valstybės arba Dievo bausmė už prasižengimus iš tikrųjų nubaustajam yra tik į naudą. „Manu-saṁhitoje“ pasakyta, kad žudikui mirties bausmę skyręs karalius taip parodo savo gailestingumą, nes šį gyvenimą nuodėmes atpirkęs žmogus kitą gyvenimą gimsta jų neturėdamas. Tarnui, kuris suvokia šeimininko skirtą nuobaudą kaip dovaną, pakaks proto ateityje nekartoti savo klaidų.

22 TEKSTAS

परमोऽनुग्रहो दण्डो भृत्येषु प्रभुणार्पितः ।
बालो न वेद तत्तन्वि बन्धुकृत्यममर्षणः ॥२२॥

paramo 'nugraho daṇḍo bhṛtyeṣu prabhuṇārpitaḥ
bālo na veda tat tanvi bandhu-kṛtyam amarṣaṇaḥ

paramaḥ – didžiausia; *anugrahaḥ* – malonė; *daṇḍaḥ* – bausmė; *bhṛtyeṣu* – tarnams; *prabhuṇā* – šeimininko; *arpitaḥ* – skirta; *bālaḥ* – kvailiai; *na* – ne; *veda* – žino; *tat* – to; *tanvi* – o grakščioji mergele; *bandhu-kṛtyam* – bičiulio pareiga; *amarṣaṇaḥ* – supykę.

O grakščioji mergele, tarnas turėtų suvokti šeimininko skirtą bausmę kaip didžiulę malonę. Kas piktinasi bausme, tas yra tikriausias kvailys, nes nesuvokia, kad bausti yra jo bičiulio pareiga.

Komentaras: Sakoma, kvailys negirdi gero patarimo, o jei išgirsta, tik ima pykti. Pyktis yra tarsi gyvatės nuodai. Maitinant gyvatę pienu ir bananais, nuodų tik pagausėja. Skaniai maitinama gyvatė netampa geresnė ir mažiau agresyvi, priešingai, ji tampa dar nuodingesnė. Lygiai taip ir kvailys girdėdamas patarimą, užuot jo paklausęs, tik supyksta.

23 TEKSTAS

सा त्वं मुखं सुदति सुभ्रुवनुरागभार-
व्रीडाविलम्बविलसद्धसितावलोकम् ।
नीलालकालिभिरुपस्कृतमुन्नसं नः
स्वानां प्रदर्शय मनस्विनि वल्गुवाक्यम् ॥२३॥

sā tvaṁ mukhaṁ sudati subhruv anurāga-bhāra-
vrīḍā-vilamba-vilasad-dhasitāvalokam
nīlālakālibhir upaskṛtam unnasaṁ naḥ
svānāṁ pradarśaya manasvini valgu-vākyam

sā – ši (tu, mano žmona); *tvam* – tu; *mukham* – savo veidą; *su-dati* – su nuostabiais dantimis; *su-bhru* – su nuostabiais antakiais; *anurāga* – prisirišimas; *bhāra* – pripildytas; *vrīḍā* – moteriškas drovumas; *vilamba* – palaidais; *vilasat* – tviskančiais; *hasita* – besišypsanti; *avalokam* – su žvilgsniais; *nīla* – juodų su melsvu atspalviu; *alaka* – plaukų; *alibhiḥ* – kaip bitė; *upaskṛtam* – gražų; *unnasam* – su dailia nosimi; *naḥ* – man; *svānām* – kuris yra tavo; *pradarśaya* – prašau, parodyk; *manasvini* – o išmintingiausioji; *valgu-vākyam* – meiliais žodžiais.

Brangioji žmona, tavo tobula dantų linija, tavo grožis tik pabrėžia tavo gilų protą. Nepyk ant manęs, būk man gailestinga ir meiliai nusišypsok. Kai tavo gražų veidą nušvies šypsena, kai pamatysiu dailius mėliu tviskančius tavo plaukus ir lygią nosies liniją, kai išgirsiu tavo meilų žodį, tu man būsi dar gražesnė ir pavergsi mane. Tu – mano garbiausia valdovė.

Komentaras: Išoriniu žmonos grožiu susižavėjęs ir po jos padu atsidūręs vyras stengiasi klusniai vykdyti jos nurodymus. Śrīpāda Śaṅkarācārya

patarė mums nesižavėti mėsos ir kraujo maišu. Pasakosiu vieną pamokomą istoriją. Kartą vaikinas įsimylėjo nuostabaus grožio merginą ir taip jai įgriso savo asistavimais, kad ji nutarė parodyti jam, iš ko sudarytas jos grožis. Paskyrusi įsimylėjėliui pasimatymą, jo išvakarėse gražuolė išgėrė laisvinamųjų. Ištisą parą mergina lengvinosi į puodą. Kitą vakarą, kai kavalierius atėjo į pasimatymą, ji buvo išsekusi ir atrodė baisiai. Įsimylėjėlis paklausė, kur jo gražioji mergina, ir ji atsakė: „Tai aš“. Vaikinas nepatikėjo, nes nežinojo, kad išgėrusi stiprių laisvinamųjų, mergina ištisą parą lakstė į tualetą ir iš jos grožio neliko nė ženklo. Kai vaikinas pradėjo su ja ginčytis, mergina pasakė, kad ji atskyrė nuo savęs grožio ingredientus. Apstulbusiam vaikinas paklausus, kaip jai pavyko tai padaryti, mergina tarė: „Eime, aš tau parodysiu.“ Ji parodė vaikinui puodą su išmatomis ir vėmalais ir čia jis suprato, kad graži moteris tėra materijos, kurią sudaro kraujas, ekskrementai, šlapimas ir kitos ne itin malonios substancijos, gniutulas. Tokia tikrovė, tačiau veikiamas iliuzijos žmogus susižavi menamu grožiu ir tampa *māyos* auka.

Karalius Purañjana maldavo karalienės atgauti ankstesnį grožį. Jis elgėsi taip, kaip elgiasi gyvoji esybė mėginanti atgaivinti savo pirminę (Kṛṣṇos) sąmonę, kurios grožis su niekuo nesulyginamas. Karalienės grožį gali sugretinti su gražiausiais Kṛṣṇos sąmonės bruožais. Kai žmogus atgauna savo pirminę Kṛṣṇos sąmonę, jis labai tvirtai siekia savo tikslo ir jo gyvenimą apvainikuoja sėkmė.

24 TEKSTAS

तस्मिन्दधे दममहं तव वीरपत्नि
योऽन्यत्र भूसुरकुलात्कृतकिल्बिषस्तम् ।
पश्ये न वीतभयमुन्मुदितं त्रिलोक्या-
मन्यत्र वै मुररिपोरितरत्र दासात् ॥२४॥

tasmin dadhe damam ahaṁ tava vīra-patni
yo 'nyatra bhūsura-kulāt kṛta-kilbiṣas tam
paśye na vīta-bhayam unmuditaṁ tri-lokyām
anyatra vai mura-ripor itaratra dāsāt

tasmin – jam; *dadhe* – skirsiu; *damam* – bausmę; *aham* – aš; *tava* – tau; *vīra-patni* – o didvyrio žmona; *yaḥ* – tas, kuris; *anyatra* – išskyrus; *bhūsura-kulāt* – iš šios žemės pusdievių (brahmanų); *kṛta* – atliko; *kilbiṣaḥ* –

įžeidimą; *tam* – jį; *paśye* – aš matau; *na* – ne; *vīta* – be; *bhayam* – baimės; *unmuditam* – be rūpesčių; *tri-lokyām* – visuose trijuose pasauliuose; *anyatra* – kitur; *vai* – tikrai; *mura-ripoḥ* – Muros priešo (Kṛṣṇos); *itaratra* – kita vertus; *dāsāt* – tarnas.

O didvyrio žmona, gal tave kas įžeidė? Aš pasirengęs nubausti skriaudėją, jei tik jis nepriklauso brahmanų luomui. Šiuose trijuose pasauliuose nepasigailėsiu nieko, išskyrus Muraripu (Kṛṣṇos) tarnus. Tavo skriaudėjas, kad ir kas jis būtų, niekur nepabėgs – mano baudžianti ranka jį visur pasieks.

Komentaras: Pagal civilizuotos vediškosios visuomenės įstatymus, brahmanams, žmonėms turintiems savybes, leidžiančias pažinti Absoliučią Tiesą, kitaip sakant, žmonėms, priklausantiems išmintingiausių visuomenės narių sluoksniui, taip pat bhaktams, garbinantiems Viešpatį Kṛṣṇą, kurį vadina Muradviṣa (demono Muros priešu), negalioja valstybės įstatymai ir joje veikiančios normos. Kitaip sakant, valstybė gali nubausti bet kurį įstatymus pažeidusį pilietį, išskyrus brahmaną ir *vaiṣṇavą.* Brahmanai ir *vaiṣṇavai* niekada nenusižengia valstybės arba gamtos įstatymams, nes puikiai žino, kuo tai gresia. Tačiau net tada, kai, iš pažiūros, jie pažeidžia įstatymus, karalius neturėtų jų bausti. Taip karaliui Prācīnabarhiṣatui nurodė Nārada Munis. Pasakodamas apie karalių Purañjaną, Nārada Munis apeliavo į karalių Prācīnabarhiṣatą ir priminė karaliui jo protėvį Mahārāją Pṛthu, kuris niekada nebaudė brahmanų ir *vaiṣṇavų.*

Grynąjį intelektą, t.y. grynąją Kṛṣṇos sąmonę, užteršia materiali veikla. Grynąją sąmonę galima atgaivinti atnašaujant aukas, užsiimant labdara, atliekant doringą veiklą ir t.t, bet kai Kṛṣṇos sąmonė užteršiama nusižengus brahmanui arba *vaiṣṇavui,* ją atgaivinti labai sunku. Śrī Caitanya Mahāprabhu apibūdino *vaiṣṇava-aparādhą* (nusižengimą *vaiṣṇavui*) kaip „pasiutusio dramblio nusižengimą“. Reikia būti itin apdairiam, kad nenusižengtum *vaiṣṇavo* arba brahmano atžvilgiu. Net didžiajam *yogui* Durvāsai teko bėgomis gelbėtis nuo Sudarśanos *cakros,* po to, kai jis įžeidė *vaiṣṇavą* Mahārājį Ambarīṣą, kuris buvo ne brahmanas ir ne *sannyāsis,* o paprastas šeimos žmogus. Durvāsā Munis buvo griežtai nubaustas todėl, kad įžeidė *vaiṣṇavą* Mahārājį Ambarīṣą.

Taigi jei Kṛṣṇos sąmonė yra užteršta materialiomis nuodėmėmis, panaikinti jas galima tiesiog kartojant Hare Kṛṣṇa *mantrą,* bet jei Kṛṣṇos sąmonė užteršiama padarius nusižengimą brahmano ar *vaiṣṇavo* atžvilgiu, atgaivinti ją galima tik atgailaujant už savo nuodėmę, kitaip sakant, gavus *vaiṣṇavo* ar brahmano atleidimą. Taip teko elgtis Durvāsai Muniui, jis turėjo

nulenkti galvą prieš Mahārājį Ambarīšą. *Vaiṣṇava-aparadhą* galima išpirkti vieninteliu būdu – meldžiant *vaiṣṇavo,* kuriam padarytas nusižengimas, atleidimo.

25 TEKSTAS

वक्त्रं न ते वितिलकं मलिनं विहर्षं
संरम्भभीममविमृष्टमपेतरागम् ।
पश्ये स्तनावपि शुचोपहतौ सुजातौ
बिम्बाधरं विगतकुङ्कुमपङ्करागम् ॥२५॥

vaktraṁ na te vitilakaṁ malinaṁ viharṣaṁ
saṁrambha-bhīmam avimṛṣṭam apeta-rāgam
paśye stanāv api śucopahatau sujātau
bimbādharaṁ vigata-kuṅkuma-paṅka-rāgam

vaktram – veido; *na* – niekada; *te* – tavo; *vitilakam* – nepapuošto; *malinam* – nešvaraus; *viharṣam* – niūraus; *saṁrambha* – nuo pykčio; *bhīmam* – grėsmingo; *avimṛṣṭam* – netekusio spindesio; *apeta-rāgam* – be švelnumo; *paśye* – esu matęs; *stanau* – tavo krūtų; *api* – taip pat; *śucā-upahatau* – šlapių nuo tavo ašarų; *su-jātau* – tokių gražių; *bimba-adharam* – raudonų lūpų; *vigata* – be; *kuṅkuma-paṅka* – šafrano; *rāgam* – spalvos.

Mieloji žmona, niekada nesu matęs, kad tavo veido nepuoštų tilaka, kad jis būtų niūrus ir nešvytėtų meile. Nesu matęs, kad tavo nuostabios krūtys būtų šlapios nuo ašarų, o raudonos kaip bimbos vaisius tavo lūpos būtų tokios išbalusios.

Komentaras: Pasidabinusi *tilaka* ir pasidažiusi cinoberiu, bet kuri moteris atrodo graži. Rausvas šafranas ar cinoberis suteikia moteriai patrauklumo. Bet kai žmogaus sąmonės ir intelekto nenušviečia mintys apie Kṛṣṇą, jie tampa niūrūs ir pilki, ir net aštriausias žmogaus intelektas niekuo negalės jam padėti.

26 TEKSTAS

तन्मे प्रसीद सुहृदः कृतकिल्बिषस्य
स्वैरं गतस्य मृगयां व्यसनातुरस्य ।

का देवरं वशगतं कुसुमास्त्रवेग-
विस्रस्तपौंस्नमुशती न भजेत कृत्ये ॥२६॥

tan me prasīda suhṛdaḥ kṛta-kilbiṣasya
svairaṁ gatasya mṛgayāṁ vyasanāturasya
kā devaraṁ vaśa-gataṁ kusumāstra-vega-
visrasta-pauṁsnam uśatī na bhajeta kṛtye

tat – todėl; *me* – man; *prasīda* – būk maloni; *su-hṛdaḥ* – ištikimam draugui; *kṛta-kilbiṣasya* – atlikusiam daug nuodėmių; *svairam* – savarankiškai; *gatasya* – kuris išėjo; *mṛgayām* – medžioti; *vyasana-āturasya* – nuodėmingų troškimų apakintas; *kā* – kuri moteris; *devaram* – vyrą; *vaśa-gatam* – visiškai jos valdomą; *kusuma-astra-vega* – pervertą Kupidono strėlės; *visrasta* – išsekus; *pauṁsnam* – jo kantrybei; *uśatī* – gražuolė; *na* – niekada; *bhajeta* – apkabins; *kṛtye* – vykdydama pareigą.

Brangioji karaliene, nuodėmingų troškimų apakintas aš išėjau į mišką medžioti be tavo leidimo. Prisipažįstu, kad įskaudinau tave. Vis dėlto tu turėtum manimi džiaugtis, nes esu ištikimiausias tavo valdinys. Aš išties labai gailiuosi dėl to, kas įvyko, ir, Kupidono strėlės pervertas, liepsnoju aistra. Kokia gražuolė atstums aistros užvaldytą vyrą ir atsisakys su juo suartėti?

Komentaras: Vyras ir moteris traukia vienas kitą – tai varomoji materialiosios būties jėga. Dauguma moterų stengiasi visada atrodyti patraukliai, kad geidulingi vyrai joms neatšaltų. Kai aistros pagautas vyras atkakliai siekia žmonos, ji džiaugiasi ir tuo naudojasi. Moterys yra tokios aistringos, kad užpultos vyro, nebūtinai sutuoktinio, patiria malonumą. Kitaip sakant, kai žmogus tinkamai naudojasi savo intelektu, tai ir pats intelektas, ir jo savininkas patiria didžiulį malonumą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (7.9.45) pasakyta:

yan maithunādi-gṛhamedhi-sukhaṁ hi tucchaṁ
kaṇḍūyanena karayor iva duḥkha-duḥkham

Tikrasis laimės šaltinis *karmiams* yra seksas. Jie lieja prakaitą darbe ir kaip atlygio už sunkų darbą namie tikisi pasimėgauti sekso malonumais. Karalius Purañjana, grįžęs po alinančios medžioklės namo, norėjo patenkinti savo aistrą. Jei vyras gyvena ne namuose ir visą savaitę praleidžia mieste ar kur nors toli nuo namų, savaitės pabaigoje jis skuba namo genamas minties apie suartėjimą su žmona. Šią mintį patvirtina „Śrīmad-Bhāgavatam“:

yan maithunādi-gṛhamedhi-sukhaṁ hi tuccham. Karmis dirba iki devinto prakaito skatinamas vienintelės minties apie seksą. Šiuolaikinė visuomenė padarė didžiulę materialią pažangą vien todėl, kad buvo pašalinti bet kokie seksualiniai draudimai ir apribojimai. Vakarų pasaulyje tai ypač akivaizdu.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt šeštą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Karaliaus Purañjanos medžioklė miške ir karalienės rūstybė.“

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

Caṇḍavega puola karaliaus Purañjanos miestą. Kālakanyos būdas

1 TEKSTAS

नारद उवाच
इत्थं पुरञ्जनं सभ्र्यग्वशमानीय विभ्रमैः ।
पुरञ्जनी महाराज रेमे रमयती पतिम् ॥१॥

nārada uvāca
itthaṁ purañjanaṁ sadhryag vaśamānīya vibhramaiḥ
purañjanī mahārāja reme ramayatī patim

nāradaḥ uvāca – Nārada tarė; *ittham* – taip; *purañjanam* – karalių Purañjaną; *sadhryak* – visiškai; *vaśamānīya* – palenkusi savo valiai; *vibhramaiḥ* – savo žavesiu; *purañjanī* – karaliaus Purañjanos žmona; *mahā-rāja* – o karaliau; *reme* – mėgavosi; *ramayatī* – visiškai patenkindama; *patim* – savo vyrą.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: O karaliau, įvairiomis gudrybėmis valdovo Purañjanos žmona palenkė jį savo valiai, o po to patenkino jo ir savo meilės aistrą.

Komentaras: Grįžęs namo iš medžioklės karalius Purañjana išsimaudė, skaniai pavalgė ir ėmė žvalgytis žmonos. Kai Purañjana pamatė ją gulinčią ant plikos žemės, tarsi visų apleistą, netvarkingais drabužiais, jam suspaudė širdį. Jo širdyje vėl nubudo meilė jai ir jis ėmė ją šnekinti. Gyvoji esybė, lygiai kaip karalius Purañjana, gyvena nuodėmingą gyvenimą materialiame pasaulyje. Jį galima palyginti su karaliaus Purañjanos medžiokle miške.

Nuodėmingą gyvenimą galima atpirkti tokia religine veikla kaip *yajña,*

vrata ir *dāna,* kitaip sakant, vykdant aukojimus, duodant įžadus pagal vienos iš religijų apeigyną ir teikiant labdarą. Taip galima išsivaduoti iš nuodėmingo gyvenimo padarinių ir tuo pačiu pažadinti savo pirminę Kṛṣṇos sąmonę. Karalius Purañjana sugrįžo namo, išsimaudė, skaniai pavalgė ir atsigavęs ėmė dairytis žmonos – jis vėl grįžo į įprastinę šeimos žmogaus sąmonės būseną. Kitaip sakant, tvarkingas Vedų priesakus atitinkantis šeiminis gyvenimas yra geriau nei neatsakingas gyvenimas nuodėmėje. Jei vyrą ir žmoną jungia Kṛṣṇos sąmonė, jie taikiai gyvena kartu. Tačiau, jei vyras pernelyg stipriai prisiriša prie žmonos ir užmiršta apie svarbiausią gyvenimo priedermę, jis vėl patenka į materialistinio gyvenimo pinkles. Todėl Śrīla Rūpa Gosvāmis pataria: *anāsaktasya viṣayān* („Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ 1.2.255). Jei vyras ir žmona nėra prisirišę prie lytinių santykių, jie puikiausiai gali gyventi kartu ir siekti dvasinės pažangos. Vyras turėtų praktikuoti atsidavimo tarnystę, o žmona būti ištikima vyro pagalbininkė ir laikytis Vedų priesakų. Tokią sąjungą galima tik sveikinti. Tačiau, jei vyras jaučia žmonai labai stiprų lytinį potraukį, iškyla pavojus. Dauguma moterų labai linkusios į seksą. Sakoma, kad moters lytinis potraukis yra devynis kartus stipresnis už vyro. Todėl vyro pareiga laikyti moterį už pavadžio, tenkinti jos norus, pirkti papuošalus, skanų maistą bei drabužius ir rūpintis jos dvasiniu gyvenimu. Žinoma, moteriai būtina turėti vaikų, kad nedrumstų vyrui ramybės, tačiau, jei vyro ir moters sąjungos pagrindas yra lytinis potraukis, jų bendras gyvenimas tampa nepakenčiamas.

Iškilusis politikas Cāṇakya Paṇḍita yra pasakęs: *bhāryā rūpavatī śatruḥ* – „graži žmona yra vyro priešas“. Žinoma, bet kuri moteris savo vyrui atrodo graži. Kiti gali ir neįžiūrėti jos grožio, tačiau prisirišusiam vyrui ji yra tikra gražuolė. Jei vyrui žmona atrodo gražuolė, vadinasi jis yra pernelyg prie jos prisirišęs. Toks prisirišimas plaukia iš lytinio potraukio. Visą pasaulį yra užbūrusios dvi materialiosios gamtos *guṇos – rajas* ir *tamas* (aistra ir neišmanymas). Dauguma moterų labai aistringos ir nepasižymi dideliu protu, todėl vyras turėtų kaip įmanydamas stengtis nepasiduoti jų aistrai ir neišmanymui. Praktikuodamas *bhakti-yogą* – atsidavimo tarnystę vyras gali pasiekti dorybės lygmenį. Jei dorybės *guṇos* valdomas vyras sugeba suimti į rankas savo aistros ir neišmanymo valdžioje esančią žmoną, moteriai tai tik į naudą. Užmiršusi savo įgimtą palinkimą į aistrą ir neišmanymą, moteris tampa paklusnia ir ištikima žmona savo dorybėje gyvenančiam vyrui. Tokį bendrą gyvenimą galima tik sveikinti. Tokiu atveju vyrą ir moterį sieja minčių bendrumas ir jie drauge gali žengti dvasinio tobulėjimo keliu. O jei vyrą žmona paspaudžia po padu, dorybę jis iškeičia į aistros ir neišmanymo diktatą, ir tai nieko gero nežada nei jam, nei jo žmonai.

Apibendrinant galima pasakyti, kad gyvenimas šeimoje yra geriau nei

neatsakingas gyvenimas nuodėmėje, tačiau jei šeimoje vyrui vadovauja žmona, jį užvaldo materializmas ir jis dar labiau įsipainioja į materijos pinkles. Dėl šios priežasties Vedų šventraščiai rekomenduoja vyrui pasiekus tam tikrą amžių atsisakyti šeiminio gyvenimo ir tapti iš pradžių *vānaprastha,* o vėliau ir *sannyāsiu.*

2 TEKSTAS

स राजा महिषीं राजन् सुस्नातां रुचिराननाम् ।
कृतस्वस्त्ययनां तृप्तामभ्यनन्ददुपागताम् ॥ २॥

sa rājā mahiṣīṁ rājan susnātāṁ rucirānanām
kṛta-svastyayanāṁ tṛptām abhyanandad upāgatām

saḥ – jis; *rājā* – karalius; *mahiṣīm* – karalienę; *rājan* – o karaliau; *susnātām* – išsimaudžiusią; *rucira-ānanām* – patrauklaus veido; *kṛta-svastiayanām* – apsitaisiusią sėkmę žadančiais drabužiais ir papuošalais; *tṛptām* – patenkintą; *abhyanandat* – jis pasitiko; *upāgatām* – prisiartino.

Karalienė išsimaudė, apsitaisė sėkmę žadančiais drabužiais ir įsisegė papuošalus. Po to pavalgė ir pragiedrėjusi grįžo pas karalių. Žvelgdamas į gražų ir išpuoštą žmonos veidą karalius širdingai ją pasitiko.

Komentaras: Paprastai moterims patinka gražiai rengtis ir segėti papuošalus. Kartais jos net puošia plaukus gėlėmis. Ypač kruopščiai moterys puošiasi artėjant vakarui, kai po sunkios darbo dienos namo sugrįžta jų vyrai. Žmona turi būti apsirengusi taip, kad vyras, sugrįžęs namo gėrėtųsi švariai nusipraususia ir gražiai apsirengusia žmona. Kitaip sakant, žmona turi įkvėpti vyrui sveiko proto. Dailiai apsirengusi žmona skatina vyrą blaiviai apgalvoti šeimos reikalus. Jei vyrą slegia šeimos rūpesčiai, jis negali tinkamai vykdyti savo pareigos šeimai. Taigi žmona turėtų įkvėpti vyrą, kad jis blaiviai mąstytų ir kad niekas jiems netrukdytų drauge tvarkyti šeimos reikalų.

3 TEKSTAS

तयोपगूढः परिरब्धकन्धरो
रहोऽनुमन्त्रैरपकृष्टचेतनः ।

न कालरंहो बुबुधे दुरत्ययं
दिवा निशेति प्रमदापरिग्रहः ॥ ३ ॥

tayopagūḍhaḥ parirabdha-kandharo
raho 'numantrair apakṛṣṭa-cetanaḥ
na kāla-raṁho bubudhe duratyayaṁ
divā niśeti pramadā-parigrahaḥ

tayā – karalienės; *upagūḍhaḥ* – apkabintas; *parirabdha* – apglėbė; *kandharaḥ* – per pečius; *rahaḥ* – nuošalioje vietoje; *anumantraiḥ* – juokaujant; *apakṛṣṭa-cetanaḥ* – pametęs galvą; *na* – ne; *kāla-raṁhaḥ* – laiko tėkmės; *bubudhe* – pastebėjo; *duratyayam* – neįveikiamos; *divā* – diena; *niśā* – naktis; *iti* – taip; *pramadā* – moters; *parigrahaḥ* – pakerėtas.

Karalienė Purañjanī apkabino karalių, ir jis taip pat apglėbė ją per pečius. Jie mėgavosi vienas kito draugija ir juokavo. Pakerėtas žmonos grožio karalius Purañjana visai pametė galvą. Bėgo dienos, bėgo naktys ir tuščiai švaistydamas laiką karalius visai užmiršo, kad gyventi jam lieka vis mažiau ir mažiau.

Komentaras: Svarbi reikšmė posme tenka žodžiui *pramadā.* Graži žmona nuskaidrina vyro gyvenimą, tačiau ji yra ir jo nuopuolio priežastis. *Pramadā* reiškia „įkvėpti gyvybės“ arba „varyti iš proto“. Paprastai šeimos žmogus rimčiau nesusimąsto apie tai, kaip bėga laikas, kaip diena keičia naktį. Tamsuoliui dienų ir naktų kaita atrodo įprastas dalykas. Toks yra materialiosios gamtos dėsnis. Jam į galvą neateina, kad kasryt patekėdama saulė sutrumpina jam skirtą gyvenimo laiką. Su kiekviena prabėgusia diena gyventi jam lieka vis mažiau, tačiau kvailys, užmiršęs apie svarbiausią žmogaus pareigą, tenori mėgautis žmonos bendrija nuošalioje vietoje. Tai būsena vadinama *apakṛṣṭa-cetana* (degradavusia sąmone). Žmogaus sąmonė turėtų padėti jam tobulėti ir pasiekti Kṛṣṇos sąmonės būvį. Bet kai vyras yra pernelyg prisirišęs prie žmonos ir visa galva pasinėręs į šeimos reikalus, į Kṛṣṇos sąmonę jis nežiūri rimtai. Toks žmogus degraduoja net nesuvokdamas, kad vėliau prarasto laiko nesusigrąžins nė už milijonus dolerių. Didžiausias nuostolis gyvenime – tai laikas, neskirtas Kṛṣṇos pažinimui. Kiekvieną gyvenimo akimirką turime išnaudoti teisingai, o teisingai išnaudoti laiką reiškia daugiau jo skirti atsidavimo tarnystei Viešpačiui. Bet kokia su atsidavimo tarnyste Viešpačiui nesusijusi veikla yra tuščias laiko švaistymas. *Śrama eva hi kevalam.* Pareigingumas pats savaime neduos žmogui jokios naudos. Šią mintį patvirtina „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.8):

dharmaḥ svanuṣṭhitaḥ puṁsāṁ viṣvaksena-kathāsu yaḥ
notpādayed yadi ratiṁ śrama eva hi kevalam

Jei žmogus nepriekaištingai atliko nustatytąsias pareigas, bet neišsiugdė Kṛṣṇos sąmonės, tai reiškia, kad visos jo pastangos nuėjo perniek ir jis tuščiai išvaistė laiką.

4 TEKSTAS

शयान उन्नद्धमदो महामना
महार्हतल्पे महिषीभुजोपधिः ।
तामेव वीरो मनुते परं यत-
स्तमोऽभिभूतो न निजं परं च यत् ॥ ४ ॥

śayāna unnaddha-mado mahā-manā
mahārha-talpe mahiṣī-bhujopadhiḥ
tām eva vīro manute paraṁ yatas
tamo-'bhibhūto na nijaṁ paraṁ ca yat

śayānaḥ – gulėdamas; *unnaddha-madaḥ* – vis labiau grimzdamas į iliuziją; *mahā-manāḥ* – iškilios sąmonės; *mahā-arha-talpe* – prašmatnioje lovoje; *mahiṣī* – karalienės; *bhuja* – rankų; *upadhiḥ* – pagalvė; *tām* – ją; *eva* – tikrai; *vīraḥ* – didvyris; *manute* – jis laikė; *param* – gyvenimo tikslu; *yataḥ* – dėl kurio; *tamaḥ* – neišmanymo; *abhibhūtaḥ* – apimtas; *na* – ne; *nijam* – savasis „aš“; *param* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *ca* – ir; *yat* – kas.

Taip karalius Purañjana vis labiau grimzdo į iliuzijos liūną, nors dvasinės išminties jam nestigo. Visą savo laiką jis leido su žmona, galvą kaip ant pagalvės padėjęs ant jos rankų. Ji buvo jo gyvenimo tikslas ir prasmė. Atsidūręs neišmanymo guņos valdžioje, jis net nesusimąstė apie savęs pažinimą, savąjį „aš“ ir Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

Komentaras: Žmogaus gyvenimas skirtas savęs pažinimui. Visų pirma jis turi pažinti savąjį „aš“, kuris posme vadinamas *nijam,* o po to – Paramātmą (Aukščiausiąjį Dievo Asmenį). Tačiau labai stipriai prisirišus prie materijos svarbiausiu dalyku gyvenime tampa moteris. Tai visų materialių prisirišimų pagrindas. Materialių prisirišimų saistoma gyvoji būtybė negali pažinti nei savojo „aš“, nei Aukščiausiojo Dievo Asmens. Todėl „Śrīmad-

Bhāgavatam“ (5.5.2) pasakyta: *mahat-sevāṁ dvāram āhur vimuktes tamo-dvāraṁ yoṣitāṁ saṅgi-saṅgam.* Jei žmogus bendrauja su *mahātmomis,* jam atsiveria kelia į išsivadavimą, o prieš tą, kuris yra labai stipriai prisirišęs prie moterų ar bendrauja su prie moterų prisirišusiais žmonėmis, kitaip sakant prieš tą, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai bendrauja su moterimis, atsiveria *tamo-dvāram* (durys į tamsiausias pragaro sritis).

Karalius Purañjana buvo didi siela, pasižymėjo dideliu protu ir iškilia sąmone, bet dėl pernelyg stipraus prisirišimo prie moters jo sąmonė buvo aptemusi. Šiuolaikinio žmogaus sąmonė taip pat yra aptemusi nuo vyno, moterų ir mėsos valgymo, todėl jis nepajėgus tobulėti dvasiškai. Pirmasis dvasinio tobulėjimo žingsnis – savo dvasinės esmės suvokimas, suvokimas, kad „aš“ yra siela, o ne kūnas. Kitas žingsnis – suvokimas, kad kiekviena siela, kiekviena individualioji gyvoji esybė yra neatsiejama Paramātmos (Aukščiausiojo Dievo Asmens) dalelė. Tai patvirtina „Bhāgavad-gītā“ (15.7):

mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati

„Gyvosios esybės šiame nelaisvame pasaulyje yra Mano amžinos dalelės. Sąlygotame būvyje jos bando kovoti su šešiomis juslėmis, tarp jų protu.“

Visos gyvosios esybės yra neatsiejamos Aukščiausiojo Viešpaties dalelės. Deja, šiuolaikinėje visuomenėje vyrai ir moterys nuo ankstyvo amžiaus laisvai bendrauja tarpusavyje. Bendraudami jie pajunta potraukį vienas kitam ir visiškai užmiršta apie savęs pažinimą. Jie nežino, kad taip per gyvenimą ir nesuvokę savo tikrosios esmės jie pražiopso galimybę, kurią suteikia žmogaus kūnas. Nuolat galvoti apie moterį ir širdyje puoselėti jai jausmus tolygu gulėti su ja prašmatniame guolyje. Širdis – tai guolis, pats vertingiausias guolis. Užvaldytas minčių apie moteris ir pinigus, vyras ilsisi padėjęs galvą ant savo mylimosios ar žmonos rankų. Tai skatina seksualinį apetitą ir jis nebegali siekti savęs pažinimo.

5 TEKSTAS

तयैवं रममाणस्य कामकश्मलचेतसः ।
क्षणार्धमिव राजेन्द्र व्यतिक्रान्तं नवं वयः ॥ ५ ॥

tayaivaṁ ramamāṇasya kāma-kaśmala-cetasaḥ
kṣaṇārdham iva rājendra vyatikrāntaṁ navaṁ vayaḥ

tayā – su ja; *evam* – taip; *ramamāṇasya* – mėgaujantis; *kāma* – aistros apimta; *kaśmala* – nuodėminga; *cetasaḥ* – jo širdis; *kṣaṇa-ardham* – pusė akimirkos; *iva* – kaip; *rāja-indra* – o karaliau; *vyatikrāntam* – baigėsi; *navam* – naujas; *vayaḥ* – gyvenimas.

O karaliau Prācīnabarhiṣatai, taip karalius Purañjana, kurio širdį slėgė nuodėmės ir aistra, mėgavosi santykiais su žmona ir nė nepastebėjo kaip pralėkė jo jaunystė.

Komentaras: Vienoje savo giesmių Śrīla Govinda dāsa Ṭhākura sako:

ei-dhana, yauvana, putra, parijana,
ithe ki āche paratīti re
kamala-dala-jala, jīvana ṭalamala,
bhaja huṁ hari-pada nīti re

Jis sako, kad jaunystės malonumai tikros laimės nesuteikia. Jaunystėje žmogus aistringai siekia patirti visus malonumus, kuriuos teikia juslių objektai. Prie juslių objektų priskiriami forma, skonis, kvapas, lytėjimo pojūtis ir garsas. Šiuolaikinis mokslas ir jo pagrindu susiformavusi kultūra skatina žmogų mėgautis visais penkiais pojūčiais. Jaunuoliams patinka žiūrėti į gražias formas, klausytis per radiją transliuojamų materialių naujienų ir jausmingų dainų, mėgautis kvepalų ir gėlių aromatais, glostyti švelnų jaunos moters kūną, jos krūtis ir lytinius organus. Gyvūnams tai irgi teikia didelį malonumą, tačiau žmonių visuomenėje galioja draudimai, apribojantys penkių juslių teikiamų malonumų siekimą. Jų nesilaikantys nusileidžia iki gyvūnų lygio.

Neatsitiktinai posme pabrėžiama, kad karaliaus Purañjanos sąmonė buvo sutepta aistros ir nuodėmių (*kāma-kaśmala-cetasaḥ*). Ankstesniame posme kalbėta apie tai, kad Purañjana, kuriam išminties tikrai netrūko, leido dienas vartydamasis minkštame guolyje su žmona. Tai reiškia, kad jis pasidavė seksualiniam potraukiui. Reikšmingi yra ir šio posmo žodžiai *navaṁ vayaḥ.* Taip vadinamas gyvenimo tarpsnis nuo 16 iki 30 metų. Būtent per šiuos trylika-penkiolika gyvenimo metų pojūčiai teikia stipriausią malonumą. Šio amžiaus žmogus mano, kad malonumai truks visą gyvenimą, bet, kaip sakoma, laikas nieko nelaukia. Jaunystė prabėga akimirksniu. Jei žmogus išvaisto trumpus jaunystės metus skęsdamas nuodėmėje, jaunystei prabėgus jo laukia skaudus nusivylimas ir iliuzijų žlugimas. Materialūs jaunystės malonumai ypač vilioja tuos, kurie nebuvo auklėjami dvasiškai. Žmogus, kuriam buvo skiepijama kūniška būties samprata, ilgainiui nusivilia gyvenimu, nes prabėgus maždaug keturiasdešimčiai gyvenimo

metų jis jau nebegali patirti tokių fizinių malonumų kaip anksčiau. Pradėjęs skaičiuoti penktąją dešimtį žmogus puola į neviltį, nes dvasinių žinių jis neturi. Tokiam žmogui jaunystė pralekia kaip viena akimirka. Malonumas, kurį karalius Purañjana patyrė vartydamasis lovoje su žmona, taip pat baigėsi labai greitai.

Žodžiai *kāma-kaśmala-cetasaḥ* taip pat reiškia, kad patys gamtos dėsniai neleidžia žmogui nevaržomai džiaugtis jusliniais malonumais. Žmogus, kuris neriboja juslinių malonumų, gyvena nuodėmėje. Gyvūnai niekada nepažeidžia gamtos įstatymų. Pavyzdžiui, gyvūnų lytinis instinktas prabunda tik tam tikru metų laiku. Liūtas yra nepaprastai galingas gyvūnas. Jis minta mėsa ir turi labai daug fizinių jėgų, tačiau lytiškai santykiauja tik kartą per metus. Lygiai taip ir vyras, pagal religijos priesakus, gali lytiškai santykiauti tik kartą per mėnesį, kai žmonai pasibaigia mėnesinės, o jeigu žmona yra nėščia, lytinį suartėjimą jis turi užmiršti. Tai žmonėms nustatytas įstatymas. Vyrui leidžiama turėti kelias žmonas, nes jis negali lytiškai santykiauti, kai žmona yra nėščia. Jei tuo metu jam nubunda aistra, jis gali suartėti su kita žmona, kuri nesilaukia. Šie įstatymai išdėstyti „Manu-saṁhitoje“ ir kituose šventraščiuose.

Šventraščiai ir juose nurodyti įstatymai skirti žmonėms. Todėl jų nesilaikantis yra nusidėjėlis. Kitaip sakant, žmogus, kuris neriboja juslinių malonumų, gyvena nuodėmėje. Draudžiami lytiniai santykiai yra lytiniai santykiai, kurie pažeidžia šventraščių įstatymus. Pažeisdamas šventraščių – Vedų įstatymus žmogus nusideda. Nusidėjėlis negali pakeisti savo sąmonės. Mūsų tikroji pareiga – pakeisti savo nuodėmingą sąmonę (*kaśmala*) į tyrą Kṛṣṇos sąmonę. „Bhāgavad-gītoje“ Kṛṣṇa pavadintas visų tyriausiuoju (*paraṁ brahma paraṁ dhāma pavitraṁ paramaṁ bhavān*) ir, jei mes transformuosime savo sąmonę, jei nuo materialių malonumų atsigręšime į Kṛṣṇą, ji taps visiškai tyra. Šį metodą rekomendavo Viešpats Caitanya Mahāprabhu. Viešpats pavadino šį metodą „širdies veidrodžio valymu“ (*ceto-darpaṇa-mārjanam*).

6 TEKSTAS

तस्यामजनयत्पुत्रान् पुरञ्जन्यां पुरञ्जनः ।
शतान्येकादश विराडायुषोऽर्धमथात्यगात् ॥ ६ ॥

tasyām ajanayat putrān purañjanyāṁ purañjanaḥ
śatāny ekādaśa virāḍ āyuṣo 'rdham athātyagāt

tasyām – joje; *ajanayat* – jis pradėjo; *putrān* – sūnų; *purañjanyām* – Purañjanī įsčiose; *purañjanaḥ* – karalius Purañjana; *śatāni* – šimtų; *ekādaśa* – vienuolika; *virāṭ* – o karaliau; *āyuṣaḥ* – gyvenimo; *ardham* – pusę; *atha* – tokiu būdu; *atyagāt* – jis praleido.

Kreipdamasis į karalių Prācīnabarhiṣatą didis išminčius Nārada Munis taip tarė: O ilgaamži (virāṭ), taip karalius Purañjana su savo žmona Purañjanī pradėjo tūkstantį šimtą sūnų. Tiesa, tam jis paaukojo pusę savo gyvenimo.

Komentaras: Šiame posme reikėtų atkreipti dėmesį į keletą reikšmingų žodžių, kaip pavyzdžiui, *ekādaśa śatāni.* Su žmona Purañjana pradėjo tūkstantį šimtą sūnų, bet tai atėmė iš jo pusę gyvenimo. Iš esmės, tokia yra kiekvieno vyro dalia. Vyras, kuriam gyventi skirta daugiausia šimtas metų, santuokoje iki penkiasdešimties metų vis gausina giminę. Deja, mūsų laikais žmonės neišgyvena ir šimto meto, bet tai netrukdo net šešiasdešimtmečiams susilaukti vaikų. Taip pat pažymėtina, kad žiloje senovėje žmonės turėdavo nuo šimto iki dviejų šimtų sūnų ir dukterų. Kitame posme sakoma, kad karalius Purañjana pradėjo ne tik tūkstantį šimtą sūnų, bet ir šimtą dešimt dukterų. Mūsų dienomis niekas negali susilaukti tiek vaikų. Maža to, žmonės visame pasaulyje stengiasi kuo labiau apriboti gimstamumą naudodami kontraceptines priemones.

Niekur Vedų raštuose nėra pasakyta, kad senovėje būtų naudotos kontraceptinės priemonės, priešingai, rašoma, kad žmonės turėdavo šimtus vaikų. Gyventojų skaičiaus ribojimas taikant kontraceptinius metodus taip pat yra nuodėmė, tačiau šiame Kali amžiuje žmonės tokie nedorovingi, kad net nesusimąsto apie nuodėmingo gyvenimo pasekmes. Su savo žmona Purañjanī karalius Purañjana pradėjo daugybę vaikų, tačiau apie kontraceptines priemones šiuose posmuose net neužsimenama. Pagal Vedų priesakus, vienintelė kontracepcijos priemonė turėtų būti susilaikymas nuo lytinio gyvenimo. Tokia praktika, kai lytiniai santykiai nėra ribojami, o nuo nėštumo saugomasi naudojant kontraceptines priemones, yra neleistina. Išmintingas vyras visada pasitars su savo dorovinga ir religinga žmona, o pasitaręs elgsis apgalvotai ir ilgainiui suvoks gyvenimo vertę. Kitaip sakant, jei vyrui nusišypso laimė turėti gerą ir dorą žmoną, pasitaręs su ja jis prieis prie išvados, kad žmogaus gyvenimas skirtas ne tam, kad paleistų į pasaulį kuo daugiau vaikų, o Kṛṣṇos sąmonei plėtoti. Vaikai vadinami *pariṇāma* (šalutiniu produktu), todėl paklausęs savo intelekto žmogus gali suprasti, kad šalutiniu jo gyvybinės veiklos produktu turėtų tapti Kṛṣṇos sąmonės plėtotė.

7 TEKSTAS

दुहितॄर्दशोत्तरशतं पितृमातृयशस्करीः ।
शीलौदार्यगुणोपेताः पौरञ्जन्यः प्रजापते ॥ ७ ॥

duhitṝr daśottara-śataṁ pitṛ-mātṛ-yaśaskarīḥ
śīlaudārya-guṇopetāḥ paurañjanyaḥ prajā-pate

duhitṝḥ – dukterų; *daśa-uttara* – dešimčia daugiau nei; *śatam* – šimtas; *pitṛ* – kaip tėvas; *mātṛ* – ir motina; *yaśaskarīḥ* – šlovinamos; *śīla* – geru elgesiu; *audārya* – kilniadvasiškumu; *guṇa* – dorybėmis; *upetāḥ* – pasižyminčios; *paurañjanyaḥ* – Purañjanos dukterys; *prajā-pate* – o Prajāpati.

O Prajāpati ir valdove Prācīnabarhiṣatai, karalius Purañjana taip pat susilaukė šimto dešimties dukterų. Visos jo atžalos buvo vertos savo tėvo ir motinos, pasižymėjo švelniu būdu, kilniadvasiškumu ir kitomis dorybėmis.

Komentaras: Pagal šventraščių priesakus pradėti vaikai paprastai niekuo nenusileidžia savo tėvams, o dauguma nuodėmėje pradėtų vaikų tampa *varṇa-saṅkarom. Varṇa-saṅkaros* nejaučia atsakomybės šeimai, bendruomenei ir net patiems sau. Senovėje norėdami išvengti *varṇa-saṅkaros* gimimo, prieš pradėdami vaiką tėvai apsivalydavo atlikdami religines vaiko pradėjimo apeigas, vadinamas *garbhādhāna-saṁskāra.* Karalius Purañjana susilaukė daugybės vaikų, bet, sprendžiant iš šio posmo, jie nebuvo *varṇa-saṅkaros.* Jo vaikai buvo puikūs, gerai išauklėti ir pasižymėjo visomis tėvams būdingomis dorybėmis.

Net jei susilauktume didelio būrio doringų atžalų, mūsų noras turėti nereglamentuotus lytinius santykius laikytinas nuodėme. Bet koks juslinis nesaikingumas (ne tik seksualinis) išvirsta nuodėme. Todėl gyvenimo saulėlydyje žmogus turi tapti *svāmiu* arba *gosvāmiu.* Iki penkiasdešimties metų galima gausinti giminę, tačiau persiritus į šeštąjį dešimtmetį reikia liautis tai darius ir tapti *vānaprastha.* Tai reiškia, kad reikia palikti namus ir ilgainiui duoti *sannyāsos* įžadus. *Sannyāsiams* suteikiamas *svāmio* arba *gosvāmio* titulas, o tai reiškia, kad jis visiškai atsisakė juslinių malonumų. *Sannyāsos* įžadų nevalia duoti visko gerai neapsvarsčius: žmogus turi būti turi būti visiškai įsitikinęs, kad jis gali įveikti juslinių malonumų troškimą. Karaliaus Purañjanos šeiminis gyvenimas, be jokių abejonių, buvo labai laimingas. Šiuose posmuose pasakyta, kad jis pradėjo tūkstantį šimtą sūnų

ir šimtą dešimt dukterų. Kiekvienas nori turėti daugiau sūnų nei dukterų. Sprendžiant pagal sūnų ir dukterų skaičių karaliaus Purañjanos šeiminis gyvenimas buvo labai patogus ir suteikė nemažai malonių akimirkų.

8 TEKSTAS

स पञ्चालपतिः पुत्रान् पितृवंशविवर्धनान् ।
दारैः संयोजयामास दुहितॄः सदृशैर्वरैः ॥ ८ ॥

sa pañcāla-patiḥ putrān pitṛ-vaṁśa-vivardhanān
dāraiḥ saṁyojayām āsa duhitṝḥ sadṛśair varaiḥ

saḥ – jis; *pañcāla-patiḥ* – Pañcālos valdovas; *putrān* – sūnus; *pitṛ-vaṁśa* – tėvo giminę; *vivardhanān* – gausindamas; *dāraiḥ* – su žmonomis; *saṁyojayām āsa* – apvesdino; *duhitṝḥ* – dukras; *sadṛśaiḥ* – tinkamais; *varaiḥ* – su vyrais.

Po to Pañcālos valdovas karalius Purañjana, norėdamas pratęsti savo giminę, surado sūnums doringas žmonas, o dukterims – tinkamus vyrus.

Komentaras: Pagal Vedų civilizacijos įstatymus, kiekvienas žmogus turi susituokti. Vyras turi vesti, kad žmona jam padovanotų vaikų, kurie aukos protėviams maistą ir rengs jiems laidojimo apeigas, kad protėviai, kad ir kur jie būtų nukeliavę, jaustųsi laimingi. Viešpačiui Viṣṇu nešamos aukos vadinamos *piṇḍodaka.* Šeimos nariai privalo aukoti *piṇḍą* savo protėviams.

Pañcālos valdovas karalius Purañjana buvo patenkintas savo lytiniu gyvenimu, maža to, jis pasirūpino tūkstančio šimto sūnų ir šimto dešimties dukterų lytiniu gyvenimu. Taip kilmingą šeimą galima paversti dinastija. Pažymėtina, kad Purañjana pats surado žmonas savo sūnums ir vyrus dukterims. Tėvų pareiga apvesdinti sūnus ir ištekinti dukteris. Toks pagal Vedų priesakus organizuotos visuomenės įstatymas. Nevedusiems sūnums ir netekėjusioms dukroms negalima leisti laisvai bendrauti su priešingos lyties atstovais. Vedų socialinė sankloda gera tuo, kad ji riboja draudžiamus lytinius santykius ir užkerta galimybę atsirasti *varṇa-saṅkaroms,* tiesa, mūsų laikais šiuo vardu jie jau nevadinami. Nors ir šiandien tėvai rūpinasi savo vaikų santuoka, vaikai, deja, nenori tuoktis pagal tėvų susitarimą. Štai kodėl pasaulyje labai padaugėjo *varṇa-saṅkarų,* kurie dabar skirtingose šalyse skirtingai vadinami.

9 TEKSTAS

पुत्राणां चाभवन् पुत्रा एकैकस्य शतं शतम् ।
यैर्वै पौरञ्जनो वंशः पञ्चालेषु समेधितः ॥ ९ ॥

putrāṇāṁ cābhavan putrā ekaikasya śataṁ śatam
yair vai paurañjano vaṁśaḥ pañcāleṣu samedhitaḥ

putrāṇām – iš sūnų; *ca* – taip pat; *abhavan* – kilo; *putrāḥ* – sūnūs; *eka-ekasya* – iš kiekvieno; *śatam* – šimtas; *śatam* – šimtas; *yaiḥ* – kurių dėka; *vai* – tikrai; *paurañjanaḥ* – karaliaus Purañjanos; *vaṁśaḥ* – giminė; *pañcāleṣu* – Pañcālos žemėje; *samedhitaḥ* – labai išaugo.

Kiekvienas iš sūnų susilaukė šimtų vaikų ir vaikaičių. Taigi Pañcāloje beveik visi miestelėnai buvo karaliaus Purañjanos vaikai ar vaikaičiai.

Komentaras: Neužmirškime, kad Purañjana simbolizuoja gyvąją esybę, o Pañcālos miestas – jos kūną. Pasak „Bhāgavad-gītos“, kūnas yra gyvosios esybės veiklos laukas: *kṣetra-kṣetrajña.* Gyvąją esybę, kaip visumą, sudaro dvi dalys: viena jų yra pati gyvoji esybė (*kṣetra-jña*), o kita – gyvosios esybės kūnas (*kṣetra*). Kiekviena gyvoji esybė gali suvokti, kad ją tarsi kiautas dengia kūnas. Jai tereikia paanalizuoti, kas yra jos kūnas. Šiek tiek pagalvojus nesunku suprasti, kad gyvoji esybė yra kūno savininkė. Suprasti tai galima remiantis savo praktine patirtimi arba *śāstrų* liudijimais. „Bhāgavad-gītoje“ (2.13) sakoma: *dehino'smin yathā dehe.* Kūno savininkė – siela glūdi kūne. Kūnas laikomas pañcāla-deśa (veiklos lauku), kuriame gyvoji esybė gali naudotis penkiomis juslėmis, sąveikaujančiomis su penkiais juslių objektais: *gandha, rasa, rūpa, sparśa* ir *śabda,* t.y. juslių objektais, suformuotais iš žemės, vandens, ugnies, oro ir eterio. Materialiajame pasaulyje kiekviena gyvoji esybė, esanti grubiojo ir subtiliojo materialaus kūno kiaute, atlieka veiksmus, sukuriančius vienokias ar kitokias pasekmes, kurios šiame posme alegoriškai pavadintos sūnumis ir vaikaičiais. Veiksmai ir jų pasekmės esti dvejopi – doringi ir nuodėmingi. Gyvenančius materialiajame pasaulyje mus apraizgo daugybės mūsų veiksmų ir jų pasekmių tinklas. Apie tai Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura sako:

karma-kāṇḍa, jñāna-kāṇḍa, kevala viṣera bhāṇḍa,
amṛta baliyā yebā khāya
nānā yoni sadā phire, kadarya bhakṣaṇa kare,
tāra janma adhaḥ-pāte yāya

„Karminė veikla ir abstraktūs filosofiniai apmąstymai – tai dvi nuodų taurės. Tam, kuris kelia šias taures ir geria nuodus kaip nektarą, tenka gyvenimas iš gyvenimo sunkiai kovoti dėl būvio įsikūnijus įvairiais fiziniais pavidalais. Toks žmogus valgo kas pakliuvo ir vaikydamasis vadinamųjų juslinių malonumų pasmerkia save kentėti.“

Taigi palikuonių atsiradimą lemiančių veiksmų ir jų pasekmių lauko plėtimuisi pradžią duoda lytiniai santykiai. Purañjanos giminė gausėjo jam susilaukus sūnų, kurie, savo ruožtu, padovanojo jam vaikaičių. Taip prie seksualinių malonumų prisirišusi gyvoji esybė susipainioja ją apraizgiusiame šimtų ir tūkstančių veiksmų bei jų pasekmių tinkle. Ji lieka gyventi materialiajame pasaulyje vien dėl juslinių malonumų ir klajoja iš kūno į kūną. Paleisdama į pasaulį būrius sūnų ir vaikaičių, ji duoda pradžią vadinamųjų visuomenių, tautų, bendruomenių atsiradimui. Visos šios bendruomenės, visuomenės, dinastijos ir tautos plečiasi lytinių santykių dėka. Prahlāda Mahārāja sako: *yan maithunādi-gṛhamedhi-sukhaṁ hi tuccham* (SB 7.9.45). *Gṛhamedhis* – tai žmogus, kuris nori likti gyventi šiame materialiajame pasaulyje. Tai reiškia, kad jis nori turėti dabartinį savo kūną, džiaugtis draugyste, meile ir bendravimu su jį supančiais žmonėmis. Vienintelis jo džiaugsmas – plėsti besimėgaujančių seksu ratą. Jis pats mėgsta seksą ir leidžia į pasaulį vaikus, kurie savo ruožtu tuokiasi ir gimdo jam vaikaičius. Vaikaičiai taip pat tuokiasi ir gimdo provaikaičius. Taip žemėje susidaro gyventojų perteklius ir žmoniją nelauktai užgriūva karai, badas, maras, žemės drebėjimai ir kitos materialiosios gamtos išprovokuotos nelaimės, kurios nusineša nesuskaičiuojamą daugybę gyvybių ir vėl viskas prasideda iš naujo. „Bhāgavad-gītoje“ (8.19) šis procesas pavadintas besikartojančiu kūrimo ir naikinimo ciklu: *bhūtvā bhūtvā pralīyate.* Skambų žmonių civilizacijos vardą gavęs kūrimo ir naikinimo ciklas nenutrūksta tik todėl, kad žmonės stokoja Kṛṣṇos sąmonės ir neturi jokių žinių apie sielą ir Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

10 TEKSTAS

तेषु तद्रिक्थहारेषु गृहकोशानुजीविषु ।
निरूढेन ममत्वेन विषयेष्वन्वबध्यत ॥१०॥

teṣu tad-riktha-hāreṣu gṛha-kośānujīviṣu
nirūḍhena mamatvena viṣayeṣv anvabadhyata

teṣu – prie jų; *tat-riktha-hāreṣu* – jo pinigų grobstytojų; *gṛha* – namų; *kośa* – iždo; *anujīviṣu* – palydovų; *nirūḍhena* – giliai įsišaknijusiu;

mamatvena – prisirišimu; *viṣayeṣu* – prie juslių objektų; *anvabadhyata* – buvo supančiotas.

Karaliaus Purañjanos sūnūs ir vaikaičiai buvo tikrų tikriausi plėšikai, kurie pasiglemžė jo turtus – namus, iždą, tarnus, pagalbininkus, žodžiu, viską, ką Purañjana labiausiai brangino.

Komentaras: Labai svarbi reikšmė tenka šio posmo žodžiams *riktha-hāreṣu* (turtų grobstytojai). Sūnūs, vaikaičiai ir kiti giminaičiai iš esmės yra plėšikų gauja, grobianti žmogaus susikrautą turtą. Pasaulyje yra daugybė įžymių verslininkų ir pramonininkų, kuriems pavyko susikrauti milžiniškus turtus ir kuriuos visuomenė kelia į dangų, bet galų gale visus jų pinigus pasigrobia vaikai ir vaikaičiai. Indijoje man teko asmeniškai susidurti su vienu pramonininku, kuris, kaip ir karalius Purañjana, negalėjo gyventi be sekso ir turėjo pustuzinį žmonų. Kiekviena žmona turėjo atskirą namų ūkį, kurio išlaikymas kainavo kelis tūkstančius rupijų. Kalbėdamas su juo pastebėjau, kad jam labiausiai rūpi sukaupti pinigų tiek, kad visi jo sūnūs ir dukros paveldėtų bent po penkis šimtus tūkstančių rupijų. Neveltui tokius pramonininkus, verslininkus, t.y. *karmius, śāstros* vadina *mūḍhomis.* Jie dirba iki devinto prakaito, kaupia pinigus ir džiaugiasi kaip vaikai matydami, kaip juos pasiglemžia jų sūnūs ir vaikaičiai. Tokie žmonės nenori grąžinti turto jų teisėtam savininkui. „Bhāgavad-gītoje“ (5.29) pasakyta: *bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram* – tikrasis visų turtų savininkas yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Jis yra tikrasis džiaugsmo subjektas. Pinigus mokantys „daryti“ žmonės paprasčiausiai naudojasi įvairiomis gudrybėmis ir dangstydami savo veiklą skambiais verslo ir gamybos pavadinimais siekia pasiglemžti Dievui priklausantį turtą. Susikrovę turtus, jie su pasitenkinimu stebi, kaip juos apiplėšinėja jų sūnūs ir vaikaičiai. Toks materialisto gyvenimas. Materialistiškai gyvenanti gyvoji būtybė kali materialiame kūne ir yra vedžiojama už nosies klaidingos savimonės. Todėl ji mano: „aš – kūnas“, „aš – žmogus“, „aš – amerikietis“, „aš – indas“. Šią kūnišką būties sampratą gimdo klaidinga savimonė. Jos apgauta gyvoji būtybė tapatina save su šeima, tauta ir bendruomene. Taip ji vis stipriau pritampa prie materialiojo pasaulio ir jai labai sunku ištrūkti iš pinklių, į kurias pakliuvo. Tokie žmonės vaizdžiai aprašyti šešioliktame „Bhāgavad-gītos“ skyriuje (16.13–15):

idam adya mayā labdham imaṁ prāpsye manoratham
idam astīdam api me bhaviṣyati punar dhanam

asau mayā hataḥ śatrur haniṣye cāparān api
īśvaro 'ham ahaṁ bhogī siddho 'haṁ balavān sukhī

āḍhyo 'bhijanavān asmi ko 'nyo 'sti sadṛśo mayā
yakṣye dāsyāmi modiṣya ity ajñāna-vimohitāḥ

„Demoniškas žmogus galvoja: „Jau dabar esu turtingas, o įgyvendinęs savo sumanymus pralobsiu dar labiau. Kiek mano sukaupta! Bet ateityje turėsiu dar daugiau. Jis buvo mano priešas ir aš jį nužudžiau. Susidorosiu ir su kitais. Man priklauso viskas, aš džiaugiuosi gyvenimu, aš tobulas, galingas ir laimingas. Aš – turtingiausias žmogus, supamas kilmingų giminaičių. Nėra už mane galingesnio ir laimingesnio. Aš atnašausiu aukas, teiksiu labdarą ir gyvensiu nepažindamas liūdesio.“ Taip neišmanymas jiems visai susuka galvą.“

Taip mąstantys žmonės dirba sunkiausius darbus ir prisirišimas prie kūno, namų židinio, šeimos, tautos ir bendruomenės leidžia jų širdyse vis gilesnes šaknis.

11 TEKSTAS

ईजे च क्रतुभिर्घोरैर्दीक्षितः पशुमारकैः ।
देवान् पितॄन् भूतपतीन्नानाकामो यथा भवान् ॥११॥

īje ca kratubhir ghorair dīkṣitaḥ paśu-mārakaiḥ
devān pitṝn bhūta-patīn nānā-kāmo yathā bhavān

īje – jis garbino; *ca* – taip pat; *kratubhiḥ* – aukojimais; *ghoraiḥ* – kraupiais; *dīkṣitaḥ* – įsikvėpęs; *paśu-mārakaiḥ* – kuriuose žudomi nelaimingi gyvūnai; *devān* – pusdievius; *pitṝn* – protėvius; *bhūta-patīn* – didžius žmonijos vadovus; *nānā* – įvairius; *kāmaḥ* – turėdamas troškimus; *yathā* – kaip; *bhavān* – tu.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: Garbusis karaliau Prācīnabarhiṣatai, kaip ir tu, karalius Purañjana buvo apsėstas daugybės troškimų. Todėl jis garbino pusdievius, protėvius ir šio pasaulio galinguosius rengdamas vienas už kitą kraupesnius aukojimus, nes jie buvo įkvėpti noro žudyti gyvūnus.

Komentaras: Šiame posme didis išminčius Nārada atskleidžia karaliui Prācīnabarhiṣatui, kad pasakoja apie Purañjaną norėdamas jį pamokyti. Tiesą sakant, Nārados pasakojimas buvo alegorija, aprašanti paties karaliaus Prācīnabarhiṣato gyvenimą. Šiame posme Nārada atvirai sako „kaip ir tu“ (*yathā bhavān*), kitaip sakant, karalius Purañjana yra niekas kitas, kaip pats

karalius Prācīnabarhiṣatas. Iškilusis *vaiṣṇavas* Nārada Munis norėjo sustabdyti gyvūnų žudymą aukojimų metu. Jis žinojo, kad, jeigu bandys atkalbėti karalių nuo aukojimų, karalius nenorės jo klausytis. Todėl Nārada ir nutarė papasakoti jam karaliaus Purañjanos istoriją. Šiame posme sakydamas „kaip ir tu“ jis pirmą kartą, nors ir ne iki galo, atskleidžia savo ketinimus. Paprastai *karmiai,* kurie svajoja pagausinti savo palikuonių būrį, turi surengti daugybę aukojimų ir garbinti įvairius pusdievius, įsiteikti įvairaus rango vadovams, politikams, filosofams ir mokslininkams, kad garantuotų savo palikuonims nerūpestingą ateitį. Vadinamieji mokslininkai, siekdami užtikrinti patogų gyvenimą ateities kartoms, ieško naujų energijos šaltinių traukiniams, automobiliams, lėktuvams, o tuo pačiu kaip grobuonys sekina naftos atsargas. „Bhāgavad-gītoje“ (2.41) apie panašią veiklą taip pasakyta:

vyavasāyātmikā buddhir ekeha kuru-nandana
bahu-śākhā hy anantāś ca buddhayo 'vyavasāyinām

„Žengiančiųjų dvasiniu keliu ketinimai tvirti, jų tikslas vienas. O Kuru numylėtini, tiktai neryžtingųjų intelektas plačiai išsišakojęs.“

Pažinusieji tiesą yra kupini ryžto veikti su Kṛṣṇos sąmone, o nenaudėliai (*mūḍhaḥ*), nusidėjėliai (*duṣkṛtinaḥ*), žemiausieji iš žmonių (*narādhamaḥ*), netekę proto (*māyayāpahṛta-jñānāḥ*) ir gyvenantys demoniškai (*āsuraṁ bhāvam aśrītāḥ*) Kṛṣṇos sąmone nesidomi. Todėl jie visa galva neria į įvairią veiklą ir susipainioja jos pasekmių tinkluose. Jų veikla daugiausia yra susijusi su gyvūnų žudymu. Šiuolaikinė civilizacija orientuojasi į gyvūnų žudymą. *Karmiai* skelbia, kad negaunančiam mėsos žmogaus organizmui nepakanka vitaminų ir fizinės jėgos, todėl sunkiai dirbant mėsą valgyti būtina. Kad mėsa būtų geriau virškinama reikia gerti alkoholinius gėrimus, o siekiant subalansuoti mėsos ir alkoholio vartojimą, būtinas reguliarus seksas. Visa tai suteiks žmogui pakankamai jėgų, kad jis galėtų dirbti kaip asilas.

Egzistuoja dvi gyvūnų žudymo formos. Viena jų – gyvūnų aukojimas pagal religijos priesakus. Visos pasaulio religijos, išskyrus Budizmą, numato gyvūnų žudymą religinių apeigų vykdymo vietose. Pagal Vedų civilizacijos įstatymus, gyvūnų mėsa besimaitinantiems asmenims rekomenduojama laikantis tam tikrų taisyklių ir nuostatų aukoti ožkas Kālī šventykloje ir valgyti jų mėsą. Be to, alkoholį vartoti rekomenduojama atlikus deivės Caṇḍikos garbinimo apeigą. Šių priesakų tikslas – riboti mėsos ir alkoholio vartojimą, tačiau mūsų dienomis žmonės nelinkę paisyti jokių apribojimų. Šiandien atidaroma vis daugiau spirito varyklų ir skerdyklų, ir vis daugiau piktnaudžiaujama alkoholiu ir mėsa. Tokie *vaiṣṇavų ācāryai*

kaip Nārada Munis puikiausiai žino, kad asmenys, kurie dangstydamiesi religija žudo gyvūnus ir yra užmiršę, kad tikrasis gyvenimo tikslas yra sugrįžti namo, atgal pas Dievą, negali ištrūkti iš gimimų ir mirčių sūkurio.

Neatsitiktinai didis išminčius Nārada perteikdamas „Śrīmad-Bhāgavatam“ Vyāsai Muniui pasmerkė *karma-kāṇḍą* (karminę veiklą), apie kurią yra kalbama Vedose. Nārada taip pasakė Vyāsai:

jugupsitaṁ dharma-kṛte 'nuśāsataḥ
svabhāva-raktasya mahān vyatikramaḥ
yad vākyato dharma itītaraḥ sthito
na manyate tasya nivāraṇaṁ janaḥ

„Žmonės iš prigimties yra linkę į malonumus, o tu religijos vardu dar labiau pakurstei šį jų polinkį. Tai smerktina ir neprotinga. Vadovaudamiesi tavo nurodymais ir dangstydamiesi religija jie imsis karminės veiklos ir netrukus nepaisys jokių draudimų.“ (SB 1.5.15)

Śrīla Nārada Munis pasmerkė Vyāsadevą už tai, kad jis parengė daugybę papildomų Vedų raštų, kurie skirti reglamentuoti paprastų žmonių gyvenimą. Nārada Munis sukritikavo šiuos raštus, nes juose tiesiogiai nekalbama apie atsidavimo tarnystę. Vykdydamas Nārados nurodymą Vyāsadeva parašė „Śrīmad-Bhāgavatam“, kurioje rekomenduoja garbinti patį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Apibendrinant galima pasakyti, kad nei Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viṣṇu, nei Jo bhaktai niekada nesitaikstys su religija dangstomu gyvūnų žudymu. Kṛṣṇa asmeniškai įsikūnijo Viešpačiu Buddha, kad tam padarytų galą. Pasak aštuoniolikto „Bhāgavad-gītos“ (18.31–32) skyriaus gyvūnų aukojimas dangstantis religijos vardu vykdomas veikiant *tamo-guṇai* (neišmanymo *guṇai*):

yayā dharmam adharmaṁ ca kāryaṁ cākāryam eva ca
ayathāvat prajānāti buddhiḥ sā pārtha rājasī

adharmaṁ dharmam iti yā manyate tamasāvṛtā
sarvārthān viparītāṁś ca buddhiḥ sā pārtha tāmasī

„O Prthos sūnau, išmanymas, kuris neskiria religijos nuo bedievystės, deramo veiksmo nuo nederamo, yra aistros *guṇos.* Išmanymas, kuris bedievystę laiko religija, o religiją – bedievyste, kuris temdomas iliuzijos iškreipia žmogų iš tiesos kelio, o Pārtha, yra neišmanymo *guṇos.*“

Neišmanymo *guṇos* valdomi žmonės kuria religijas, skatinančias gyvūnų žudymą. Tikroji *dharma* yra transcendentinė. Viešpats Śrī Kṛṣṇa moko

mus atsisakyti visų religijų ir tiesiog atsiduoti Jam (*sarva-dharmān parityajya*). Taip Viešpats, Jo bhaktai ir atstovai moko visus žmones transcendentinės *dharmos,* kuri apkritai draudžia gyvūnų žudymą. Labai gaila, kad šiuolaikinėje Indijoje yra daugybė apsišaukėlių misionierių, kurie religijos vardu propaguoja bedievystę. Paprastą žmogų jie paskelbia Dievu ir rekomenduoja visiems, taip pat ir vadinamiesiems *sannyāsiams,* valgyti mėsą.

12 TEKSTAS

युक्तेष्वेवं प्रमत्तस्य कुटुम्बासक्तचेतसः ।
आससाद स वै कालो योऽप्रियः प्रिययोषिताम् ॥१२॥

yukteṣv evaṁ pramattasya kuṭumbāsakta-cetasaḥ
āsasāda sa vai kālo yo 'priyaḥ priya-yoṣitām

yukteṣu – palankiai veiklai; *evam* – taip; *pramattasya* – abejingam; *kuṭumba* – prie giminių ir artimųjų; *āsakta* – prisirišusiam; *cetasaḥ* – sąmonė; *āsasāda* – atėjo; *saḥ* – tas; *vai* – tikrai; *kālaḥ* – laikas; *yaḥ* – kuris; *apriyaḥ* – nemalonus; *priya-yoṣitām* – tiems, kurie prisirišę prie moterų.

Galų gale prie karminės veiklos (karma-kāṇḍīyos), giminių bei artimųjų prisirišęs ir užterštos sąmonės iškankintas karalius Purañjana sulaukė akimirkos, kuri baugina stipriais prisirišimo prie materialių dalykų pančiais supančiotus žmonės.

Komentaras: Labai svarbi reikšmė šiame posme tenka žodžiams *priya-yoṣitām* ir *apriyaḥ. Yoṣit* reiškia „moteris“, o *priya* reiškia „brangi, maloni“. Mintis apie besiartinančią mirtį anaiptol nedžiugina pernelyg prie materialių malonumų, kurių didžiausias yra seksas, prisirišusių žmonių. Čia vertėtų prisiminti vieną pamokomą istoriją. Kartą eidamas keliu išminčius sutiko karaliaus sūnų ir palaimino jį sakydamas: „Garbusis karalaiti, gyvenk amžinai.“ Vėliau išminčius sutiko šventąjį ir tarė: „Tau tas pats ar gyventi, ar mirti.“ Sutiktą bhaktą *brahmacārį* jis palaimino sakydamas: „Brangus *brahmacāri,* tau geriau mirti dabar.“ Galiausiai jis sutiko medžiotoją, kuriam tepasakė: „Tau geriau negyventi ir nemirti.“ Ši istorija sako, kad aistromis ir jusliniais malonumais gyvenantys žmonės nenori mirti. Paprastai karalaičiai turi užtektinai pinigų malonumams, todėl didis išminčius palinkėjo jam gyventi amžinai: kol gyvas jis gali džiaugtis gyvenimu, nes po mirties jo laukia pragaras. Kadangi bhaktas *brahmacāris,* norėdamas sugrįžti pas Dievą, visą gyvenimą griežtai tramdė kūną ir atgailavo,

išminčius pasakė, kad jam geriau tuojau pat mirti ir užuot praktikavus asketizmą grįžti namo, atgal pas Dievą. Šventajam tas pats ar gyventi, ar mirti, nes savo gyvenimą jis paskyrė Viešpaties tarnystei ir po mirties jis tarnaus Viešpačiui kaip tarnavęs. Taigi tyram bhaktui nėra skirtumo tarp šio ir kito gyvenimo – ir šį, ir kitą gyvenimą jis tarnauja Viešpačiui. O gyvūnus žudančio medžiotojo gyvenimas pasibaisėtinas ir po mirties jis pateks į pragarą, todėl išminčius nelinki jam nei gyventi, nei mirti.

Galų gale senatvės sulaukė ir karalius Purañjana. Senatvėje pojūčiai praranda savo aštrumą ir žmogus atsiduria nepavydėtinoje padėtyje – jis, kaip ir anksčiau, trokšta juslinių malonumų, visų pirmą seksualinių, bet instrumentai, kurie leisdavo patirti malonumą, jau nebeveikia. Aistromis gyvenantis žmogus mirties nelaukia. Jis nori gyventi amžinai ir stengiasi atitolinti mirtį vadinamaisiais pažangiausiais mokslo metodais. Keli kvaištelėję Rusijos mokslininkai pareiškė, kad mokslo pažanga padarys žmogų nemirtingą. Mūsų dienomis žmonių civilizacijos raidą lemia panašūs pakvaišėliai. Tačiau žiauri mirtis ateina ir pasiima su savimi visus, net ir tuos, kurie nori gyventi amžinai. Hiraṇyakaśipu taip pat vylėsi gyventi amžinai, bet išmušė jo valanda ir pats Viešpats jį nužudė.

13 TEKSTAS

चण्डवेग इति ख्यातो गन्धर्वाधिपतिर्नृप ।
गन्धर्वास्तस्य बलिनः षष्ट्युत्तरशतत्रयम् ॥१३॥

caṇḍavega iti khyāto gandharvādhipatir nṛpa
gandharvās tasya balinaḥ ṣaṣṭy-uttara-śata-trayam

caṇḍavegaḥ – Caṇḍavega; *iti* – taip; *khyātaḥ* – žinomas; *gandharva* – iš Gandharvalokos; *adhipatiḥ* – karalius; *nṛpa* – o karaliau; *gandharvāḥ* – kiti *gandharvai; tasya* – jo; *balinaḥ* – galingi kariai; *ṣaṣṭi* – šešiasdešimt; *uttara* – virš; *śata* – šimtų; *trayam* – trijų.

O valdove, Gandharvalokoje gyvena karalius vardu Caṇḍavega. Jis turi tris šimtus šešiasdešimt galingų kareivių gandharvų.

Komentaras: Caṇḍavega, apie kurį kalbama posme, simbolizuoja laiką. Laikas nieko nelaukia, todėl čia jis pavadintas Caṇḍavega (greitai prabėgantis). Laiko tėkmė skaičiuojama metais. Vienerius metus sudaro trys šimtai šešiasdešimt dienų, kurias šiame posme simbolizuoja Caṇḍavegos kariai. Laikas eina greitai: galingi Caṇḍavegos kariai iš Gandharvalokos

nepastebimai nusineša mūsų dienas. Kaskart pakildama ir nusileisdama saulė pasiglemžia dalį mums gyventi atseikėto laiko. Tai reiškia, kad bėgant dienoms mums lieka gyventi vis mažiau ir mažiau. Neveltui sakoma, kad laiko nesustabdysi. Tačiau saulė negali atimti laiko iš žmogaus, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (2.3.17) pasakyta: *āyur harati vai puṁsām udyann astaṁ ca yann asau.* Apibendrinant galima pasakyti, kad siekiantis nemirtingumo turi atsisakyti juslinių malonumų. Pasirinkęs atsidavimo tarnystės kelią žmogus galiausiai patenka į amžiną Dievo karalystę.

Gandharvais kartais vadinami miražai ir kiti iliuziniai regėjimai. Kuo mažiau lieka gyventi, tuo arčiau senatvė. *Gandharvai* šiame posme simbolizuoja nepastebimą gyvenimo dienų tėkmę. Tolesniuose posmuose sakoma, kad tarp *gandharvų* yra ir vyriškos, ir moteriškos giminės atstovų. Tai reiškia, kad laikas, kuris posme pavadintas Caṇḍavega, nepastebimai atima gyventi skirtą laiką tiek iš vyrų, tiek ir iš moterų.

14 TEKSTAS

गन्धर्व्यस्तादृशीरस्य मैथुन्यश्च सितासिताः ।
परिवृत्त्या विलुम्पन्ति सर्वकामविनिर्मिताम् ॥१४॥

gandharvyas tādṛśīr asya maithunyaś ca sitāsitāḥ
parivṛttyā vilumpanti sarva-kāma-vinirmitām

gandharvyaḥ – *gandharvės; tādṛśīḥ* – panašiai; *asya* – Caṇḍavegos; *maithunyaḥ* – lytiniai partneriai; *ca* – taip pat; *sita* – balti; *asitāḥ* – juodi; *parivṛttyā* – apsupę; *vilumpanti* – jie grobstė; *sarva-kāma* – įvairius trokštamus objektus; *vinirmitām* – sukurtus.

Moterų gandharvių Caṇḍavega turėjo tiek pat, kiek ir kareivių, ir visi jie grobstė iš karaliaus tai, kas teikia juslinius malonumus.

Komentaras: Ankstesniame posme dienos lygintos su Caṇḍavegos kariais. Naktis daugeliui yra meilės malonumų metas. Dienos laikomos šviesiu, o naktys – tamsiu paros metu, nors būna ir baltųjų naktų. Tačiau keisdamos viena kitą ir dienos, ir naktys po truputį atima mums gyventi skirtą laiką ir tai, ką mes sukūrėme jusliniams malonumams patirti. Materiali veikla – tai objektų, teikiančių juslinius malonumus, kūrimas. Mokslininkai atlieka daugybę tyrimų bandydami rasti vis rafinuotesnių juslių tenkinimo būdų. Šiandien, Kali-yugoje, demoniški protai kuria įvairius mechanizmus, kurie

padarytų juslių tenkinimą kuo prieinamesnį. Net buityje žmonės šiandien naudoja daugybę įrenginių. Sukurtos indaplovės, grindų plovimo mašinos, skutimosi bei plaukų kirpimo įrankiai ir kiti buitiniai prietaisai. Juslių tenkinimui skirti įrenginiai posme vadinami *sarva-kāma-vinirmitām.* Tačiau laikas negailestingas: jis ne tik trumpina mums gyventi skirtą laiką, bet ir išveda iš rikiuotės bet kokius jusliniams malonumams sustiprinti skirtus mechanizmus ir prietaisus. Štai kodėl šiame posme vartojamas žodis *vilumpanti* (pasiglemžiantis). Nuo pat pirmųjų gyvenimo dienų iš mūsų palengva atimama viskas, ką mes turime.

Mūsų nuosavybės ir gyventi skirto laiko grobstymas prasideda mūsų gimimo akimirką, o netrukus ateis ir diena, kai mirtis viską atima ir gyvajai esybei tenka kraustytis į kitą kūną ir atversti naują gyvenimo puslapį, kitaip sakant, pradėti eilinį materialių malonumų ciklą. Prahlāda Mahārāja pavadino šį procesą *punaḥ punaś carvita-carvaṇānām* (SB 7.5.30). Gyventi materialistiškai – tai nuolat kramtyti kramtytą. Materialiosios būties pagrindas yra jusliniai malonumai. Būdama įvairiuose kūnuose gyvoji esybė patiria skirtingus juslinius malonumus, o kurdama įvairius tam skirtus prietaisus vėl kramto kramtytą. Nesvarbu, kaip spausime cukranendrių sultis, dantimis ar mašina, rezultatą gausime tą patį – cukranendrių sultis. Galima sukurti daugybę cukranendrių sulčių spaudimo būdų, bet rezultatas dėl to nepasikeis.

15 TEKSTAS

ते चण्डवेगानुचराः पुरञ्जनपुरं यदा ।
हर्तुमारेभिरे तत्र प्रत्यषेधत्प्रजागरः ॥१५॥

te caṇḍavegānucarāḥ purañjana-puraṁ yadā
hartum ārebhire tatra pratyaṣedhat prajāgaraḥ

te – visi jie; *caṇḍavega* – Caṇḍavegos; *anucarāḥ* – sėbrai; *purañjana* – karaliaus Purañjanos; *puram* – miestą; *yadā* – kai; *hartum* – plėšti; *ārebhire* – pradėjo; *tatra* – ten; *pratyaṣedhat* – gynė; *prajāgaraḥ* – didelė gyvatė.

Kai karalius Gandharva-rāja (Caṇḍavega) ir jo sėbrai pradėjo plėšti Purañjanos miestą, jį ginti stojo penkiagalvė gyvatė.

Komentaras: Gyvybės oro apykaita nesiliauja ir miegant – regime sapnus. Penkios gyvatės galvos – tai penki gyvybės orą gaubiantys oro srautai:

prāṇa, apāna, vyāna, udāna ir *samāna.* Net tada, kai kūnas yra neaktyvus, gyvybės oro (*prāṇos*) apykaita nesustoja. Iki penkiasdešimties metų žmogus aktyviai dirba, kad galėtų patirti juslinius malonumus, tačiau jam persiritus į šeštąjį dešimtmetį jėgos ima sekti, nors labai pasistengęs jis gali padirbėti dar dvejus-trejus metus, daugiausia iki penkiasdešimt penkerių. Neveltui penkiasdešimt penkerių metų amžiaus sulaukusiems žmonėms, pagal valstybės nustatytus teisės aktus, leidžiama išeiti į pensiją. Šiame posme penkiagalvė gyvatė simbolizuoja jėgas, kurios sulaukus penkiasdešimties ima sekti.

16 TEKSTAS

स सप्तभिः शतैरेको विंशत्या च शतं समाः ।
पुरञ्जनपुराध्यक्षो गन्धर्वैर्युयुधे बली ॥१६॥

sa saptabhiḥ śatair eko viṁśatyā ca śataṁ samāḥ
purañjana-purādhyakṣo gandharvair yuyudhe balī

saḥ – ji; *saptabhiḥ* – su septyniais; *śataiḥ* – šimtais; *ekaḥ* – viena; *viṁśatyā* – su dvidešimčia; *ca* – taip pat; *śatam* – šimtą; *samāḥ* – metų; *purañjana* – karaliaus Purañjanos; *pura-adhyakṣaḥ* – miesto valdytoja; *gandharvaiḥ* – su *gandharvais; yuyudhe* – kovėsi; *balī* – labai narsi.

Penkiagalvė gyvatė, karaliaus Purañjanos miesto valdytoja ir gynėja, kovėsi su Gandharvais šimtą metų. Ji kovėsi viena su visais septyniais šimtais dvidešimčia priešininkų.

Komentaras: Trys šimtai šešiasdešimt dienų ir trys šimtai šešiasdešimt naktų – tai septyni šimtai dvidešimt Caṇḍavegos (laiko) karių. Gyvajai būtybei tenka su jais kautis visą gyvenimą – nuo gimimo iki mirties. Ši kova vadinama kova dėl būvio. Gyvoji esybė kovoja dėl būvio, tačiau pati ji nemiršta. „Bhāgavad-gītoje“ (2.20) pasakyta, kad gyvoji esybė yra amžina:

na jāyate mriyate vā kadācin nāyaṁ bhūtvā bhavitā vā na bhūyaḥ
ajo nityaḥ śāśvato 'yaṁ purāṇo na hanyate hanyamāne śarīre

„Siela negimsta ir nemiršta. Ji buvo, yra ir niekada nepaliaus egzistavusi. Siela negimusi, amžina, visad esanti, nemari, pirmapradė. Ji nežūva žuvus kūnui.“ Gyvoji esybė, išties, negimsta ir nemiršta, tačiau jai visą gyvenimą tenka kovoti su griežtais materialiosios gamtos dėsniais ir patirti kančias.

Nepaisant to, iliuzijos užburta gyvoji esybė mano, kad jusliniai malonumai suteiks jai laimę.

17 TEKSTAS

क्षीयमाणे स्वसम्बन्धे एकस्मिन् बहुभिर्युधा ।
चिन्तां परां जगामार्तः सराष्ट्रपुरबान्धवः ॥१७॥

kṣīyamāṇe sva-sambandhe ekasmin bahubhir yudhā
cintāṁ parāṁ jagāmārtaḥ sa-rāṣṭra-pura-bāndhavaḥ

kṣīyamāṇe – kai ji nusilpo; *sva-sambandhe* – jo artimiausias draugas; *ekasmin* – viena; *bahubhiḥ* – su daugeliu karių; *yudhā* – kovojusi; *cintām* – nerimas; *parām* – didelis; *jagāma* – apėmė; *ārtaḥ* – nukentėjusį; *sa* – kartu su; *rāṣṭra* – karalystės; *pura* – miesto; *bāndhavaḥ* – draugais ir giminaičiais.

Arši kova su dideliu patyrusių karių būriu atėmė iš penkiagalvės gyvatės visas jėgas. Matydamas, kad artimiausias draugas visiškai nusilpo, karalius Purañjana, jo draugai ir miestelėnai ne juokais susirūpino.

Komentaras: Gyvoji esybė gyvena kūne ir kovoja dėl būvio pasitelkusi į pagalbą įvairius kūno organus, kurie šiame posme pavadinti miestelėnais ir draugais. Vienam kaunantis su dideliu karių būriu galima prasilaikyti kurį laiką, bet neilgai. Kūne glūdinti gyvoji esybė gali kovoti dėl būvio geriausiu atveju šimtą metų, tačiau tęsti kovą toliau jau neįmanoma. Tada ji priversta pripažinti pralaimėjimą. Vienoje iš Śrīlos Bhaktivinodos Ṭhākuros giesmių yra tokie žodžiai: *vṛddha kāla āola saba sukha bhāgala.* Pasenus materiali laimė tampa nepasiekiama. Įprasta manyti, kad religija ir pamaldumu susirūpinama senatvėje, kai atsiranda polinkis į meditaciją. Žmogus pradeda praktikuoti meditaciją pagal tariamą *yogos* sistemą, kad galėtų atsipalaiduoti. Bet jei žmogus visą laiką džiaugėsi gyvenimu ir vaikėsi juslinių malonumų, jo meditacija yra paprasčiausias farsas. Šeštame „Bhāgavadgītos“ skyriuje sakoma, kad meditacija (*dhyāna, dhāraṇā*) yra sudėtingos pratybos, kurių mokytis reikia nuo jaunų dienų. Norint medituoti būtina susilaikyti nuo bet kokių juslinių malonumų. Deja, mūsų dienomis meditacija tapo madinga tarp žmonių, kurie negali gyventi be juslinių malonumų. Alinančios kovos dėl būvio sąlygomis tokia meditacija yra pasmerkta nesėkmei. Kartais tokie meditacijos metodai pristatomi kaip transcendentinė meditacija. Taigi karalius Purañjana, t.y. gyvoji esybė, kovoje dėl

būvio patyrusi nesėkmę, kartu su draugais ir artimaisiais nutarė užsiimti transcendentine meditacija.

18 TEKSTAS

स एव पुर्यां मधुभुक्पञ्चालेषु स्वपार्षदैः ।
उपनीतं बलिं गृह्णन् स्त्रीजितो नाविदद्भयम् ॥१८॥

sa eva puryāṁ madhu-bhuk pañcāleṣu sva-pārṣadaiḥ
upanītaṁ baliṁ gṛhṇan strī-jito nāvidad bhayam

saḥ – jis; *eva* – tikrai; *puryām* – mieste; *madhu-bhuk* – mėgaudamasis seksu; *pañcāleṣu* – Pañcālos (penkių juslių objektų) mieste; *sva-pārṣadaiḥ* – su savo palydovais; *upanītam* – suneštus; *balim* – mokesčius; *gṛhṇan* – priimdamas; *strī-jitaḥ* – moterų pakerėtas; *na* – ne; *avidat* – juto; *bhayam* – mirties baimės.

Purañjana rinko mokesčius, kurie suteikė jam galimybę nevaržomam patirti meilės malonumus. Būdamas visiškoje moterų valdžioje karalius nesuprato, kad jo gyvenimas nenumaldomai eina trumpyn ir mirtis jau ne už kalnų.

Komentaras: Valdžios vyrai – karaliai, prezidentai, sekretoriai ir ministrai – turi galimybių leisti surinktus iš piliečių mokesčius jusliniams malonumams. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakyta, kad Kali-yugos valdovai (*rājanya*) ir visi su valstybės valdymu susiję asmenys: aukšti vyriausybės ministrai, sekretoriai ir prezidentai – rinks mokesčius tik tam, kad galėtų džiaugtis gyvenimu. Vyriausybės biurokratinis aparatas bus labai išpūstas ir nedidinama mokesčių vyriausybė negalės išsilaikyti. Surinktus mokesčius valdininkai leidžia savo malonumams apmokėti. Neatsakingi politikai pamiršta, kad vieną gražią dieną ateis mirtis ir atims iš jų visus gyvenimo džiaugsmus. Kai kurie iš jų yra įsitikinę, kad mirtis reiškia pabaigą. Ši ateistinė doktrina gyvuoja jau labai seniai, jos autorius yra filosofas vardu Cārvāka. Cārvāka siūlė žmonėms nieko sau negailėti, net jei dėl to tektų prašyti išmaldos, skolintis ar vogti. Jis taip pat teigė, kad neverta bijoti mirties, pomirtinio gyvenimo, praeities klaidų ir nedorybių, nes kremavus kūną viskas bus baigta. Taip gyvenimą supranta žmonės, kuriuos slegia didžiulė materialių prisirišimų našta. Šie filosofiniai išvedžiojimai neišgelbės žmogaus nuo mirties ir po mirties jo laukiančio liūdno likimo.

19 TEKSTAS

कालस्य दुहिता काचित्त्रिलोकीं वरमिच्छती ।
पर्यटन्ती न बर्हिष्मन् प्रत्यनन्दत कश्चन ॥१९॥

kālasya duhitā kācit tri-lokīṁ varam icchatī
paryaṭantī na barhiṣman pratyanandata kaścana

kālasya – grėsmingojo Laiko; *duhitā* – dukra; *kācit* – ko nors; *tri-lokīm* – trijuose pasauliuose; *varam* – vyro; *icchatī* – trokšdama; *paryaṭantī* – keliaudama po visą visatą; *na* – niekada; *barhiṣman* – karaliau Prācīnabarhiṣate; *pratyanandata* – sutiko su jos pasiūlymu; *kaścana* – kas nors.

Garbusis karaliau Prācīnabarhiṣatai, tuo metu ieškodama vyro po tris pasaulius klajojo grėsmingojo Laiko dukra. Niekas nenorėjo jos imti į žmonas, bet ji ateidavo nekviesta.

Komentaras: Laikui bėgant, kai kūnas pasensta ir nukaršta, jį aplanko *jarā* (senatvės kančios). Yra keturios pagrindinės kančios – gimimas, senatvė, ligos ir mirtis. Nei vienam mokslininkui ar filosofui nepavyko išvaduoti žmonijos iš šių kančių. Nukaršimas (*jarā*) šiame posme alegoriškai pavadintas Laiko dukra. Visiems *jarā* yra atstumianti, tačiau ji pasiryžusi ištekėti už bet ko. Niekas nenori susenti ir nukaršti, bet niekas to neišvengs.

20 TEKSTAS

दौर्भाग्येनात्मनो लोके विश्रुता दुर्भगेति सा ।
या तुष्टा राजर्षये तु वृतादात्पूरवे वरम् ॥२०॥

daurbhāgyenātmano loke viśrutā durbhāgeti sā
yā tuṣṭā rājarṣaye tu vṛtādāt pūrave varam

daurbhāgyena – dėl nesėkmingo likimo; *ātmanaḥ* – savo; *loke* – pasaulyje; *viśrutā* – žinoma; *durbhāgā* – nelaimingoji; *iti* – taip; *sā* – ji; *yā* – kuri; *tuṣṭā* – patenkinta; *rāja-ṛṣaye* – iškiliam valdovui; *tu* – bet; *vṛtā* – ją priėmusiam; *adāt* – suteikė; *pūrave* – karaliui Pūru; *varam* – palaiminimą.

Laiko dukrai (Jarai) labai nesisekė, todėl jai ir prilipo vardas Durbhgā (nelaimingoji). Tačiau kartą vienas iškilus valdovas maloniai ją nustebino jos neatstūmęs ir atsilygindama ji suteikė jam nepaprastą palaiminimą.

Komentaras: Vienoje Bhaktivinodos Ṭhākuros giesmių yra tokie žodžiai: *saba sukha bhāgala* – senatvėje žmogui nelieka jokių gyvenimo malonumų, todėl nenuostabu, kad senatvės (*jaros*) niekas nemėgsta. Todėl Laiko dukrą Jarą ir vadino nelaimingiausia iš dukrų. Tačiau kartą jos neatstūmė iškilusis karalius Yayātis. Yayātis buvo priverstas taip pasielgti, nes jį buvo prakeikęs uošvis Śukrācārya. Kai Śukrācāryos duktė ištekėjo už karaliaus Yayāčio, kartu su savimi į vyro namus ji parsivedė ir vieną iš savo draugių vardu Śarmiṣṭhą. Ilgainiui karalius Yayātis labai prisirišo prie Śarmiṣṭhos ir Śukrācāryos dukra pasiskundė tėvui. Tada Śukrācārya prakeikė karalių Yayātį, kad jis pasentų anksčiau laiko. Karalius Yayātis turėjo penkis jaunus sūnus, ir paprašė sūnų atiduoti jam savo jaunystę. Tik jauniausias sūnus vardu Pūru sutiko tai padaryti. Kartu su senatve Yayātis padovanojo Pūru savo karalystę. Pasakojama, kad kitiems dviems tėvo prašymą atsisakiusiems įvykdyti sūnums Yayātis padovanojo žemes, esančias už Indijos ribų, greičiausiai dabartinėje Turkijoje ir Graikijoje. Ši istorija moko, kad žmogus gali sukauti daugybę pinigų ir kitokių materialinių turtų, bet senatvėje vis tiek jis negali jais džiaugtis. Pūru gavo iš tėvo karalystę, bet negalėjo džiaugtis jos turtais, nes paaukojo savo jaunystę. Neverta laukti ir tikėtis, kad suspėsime įsisąmoninti Kṛṣṇą senatvėje. Kad ir kokius materialius turtus būtų sukaupęs žmogus, dėl senatvės silpnumo jam sunku žengti į priekį Kṛṣṇos sąmonės keliu.

21 TEKSTAS

कदाचिदटमाना सा ब्रह्मलोकान्महीं गतम् ।
वव्रे बृहद्व्रतं मां तु जानती काममोहिता ॥२१॥

kadācid aṭamānā sā brahma-lokān mahīṁ gatam
vavre bṛhad-vrataṁ māṁ tu jānatī kāma-mohitā

kadācit – kartą; *aṭamānā* – keliaujant; *sā* – ji; *brahma-lokāt* – iš Brahmalokos, aukščiausios planetos; *mahīm* – į Žemę; *gatam* – atvykus; *vavre* – ji pasiūlė; *bṛhat-vratam* – prisiekusiam *brahmacāriui; mām* – man; *tu* – tuomet; *jānatī* – žinodama; *kāma-mohitā* – aistros apakinta.

Kartą nusileidęs iš aukščiausios planetų sistemos Brahmalokos į Žemę sutikau Laiko dukrą, kuri klajojo po visatą. Mane išvydus ji užsiliepsnojo aistra ir paprašė ją vesti, nors gerai žinojo, kad esu prisiekęs brahmacāris.

Komentaras: Didis išminčius Nārada Munis buvo *naiṣṭhika-brahmacāris,* kitaip sakant, jis nebuvo turėjęs lytinių santykių, todėl buvo amžinai jaunas ir senatvė (*jarā*) negalėjo jo įveikti. Paprastą žmogų senatvė labai nuvargina, bet Nārada Munis nebuvo paprastas žmogus. Laikydama Nāradą Munį paprastu žmogumi aistra deganti Laiko dukra bandė jį suvilioti. Moters kerams nepaprastai sunku atsispirti. Tai nelengva padaryti net pagyvenusiam vyrui, o ką jau kalbėti apie jaunuolį. Davusieji *brahmacaryos* įžadus turi mokytis iš didžio išminčiaus Nārados Munio, kuris nedvejodamas atstūmė Jarą. Be sekso negalintys gyventi žmonės tampa Jaros aukomis ir jų gyvenimo dienos pradeda bėgti vis greičiau. Jaros aukos nepasinaudoja žmogaus gyvybės formos suteikiama galimybe išsiugdyti Kṛṣṇos sąmonę ir juos akimirksniu praryja mirtis.

22 TEKSTAS

मयि संरभ्य विपुलमदाच्छापं सुदुःसहम् ।
स्थातुमर्हसि नैकत्र मय्या॥विमुखो मुने ॥२२॥

mayi saṁrabhya vipula- *madāc chāpaṁ suduḥsaham*
sthātum arhasi naikatra *mad-yācñā-vimukho mune*

mayi – man; *saṁrabhya* – supykusi; *vipula* – beribės; *madāt* – dėl iliuzijos; *śāpam* – prakeikimą; *su-duḥsaham* – nepakeliamą; *sthātum arhasi* – tu gali likti; *na* – niekada; *ekatra* – vienoje vietoje; *mat* – mano; *yācñā* – prašymą; *vimukhaḥ* – kadangi atsisakei išpildyti; *mune* – o didis išminčiau.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: Kai atsisakiau jos pasiūlymo, ji įniršo ir prakeikė mane. Už tai, kad ją atstūmiau, pasakė ji, nuo šiol negalėsiu ilgiau užsibūti vienoje vietoje.

Komentaras: Didis išminčius Nārada Munis turi dvasinį kūną, todėl senatvė, ligos, gimimas ir mirtis jam nebaisūs. Nārada yra pats gailestingiausias Aukščiausiojo Viešpaties bhaktas. Jis turi vieną misiją – keliauti po visatą ir skleisti jos gyventojams Dievo sąmonę. Kitaip sakant, jis siekia visus visatos gyventojus paversti *vaiṣṇavais.* Todėl paprastai jis neužsibūna vienoje vietoje ilgiau nei to reikia vykdant misionierišką veiklą. Jis klajoja savo laisva valia, štai kodėl sakoma, kad Kālakanyos prakeiksmas jam buvo tarsi palaiminimas. Yra daug bhaktų, kurie, kaip ir Nārada Munis, šlovina Viešpatį visuose šios ir kitų visatų kampeliuose. Šioms asmenybėms materialieji dėsniai negalioja.

23 TEKSTAS

ततो विहतसङ्कल्पा कन्यका यवनेश्वरम् ।
मयोपदिष्टमासाद्य वव्रे नाम्ना भयं पतिम् ॥२३॥

tato vihata-saṅkalpā kanyakā yavaneśvaram
mayopadiṣṭam āsādya vavre nāmnā bhayaṁ patim

tataḥ – po to; *vihata-saṅkalpā* – kai jai nepavyko išpildyti savo siekių; *kanyakā* – Laiko dukra; *yavana-īśvaram* – į neliečiamųjų karalių; *mayā upadiṣṭam* – man nurodžius; *āsādya* – kreipėsi; *vavre* – pripažino; *nāmnā* – vardu; *bhayam* – Baimė; *patim* – savo vyru.

Nieko nepešusi ji paklausė mano patarimo ir kreipėsi į Yavanų valdovą vardu Bhaya (Baimė). Taip ji tapo Bhayos žmona.

Komentaras: Śrī Nārada Munis yra iškiliausias iš visų *vaiṣṇavų,* todėl jis visad stengiasi daryti gera kitiems, net ir tiems, iš kurių susilaukia prakeikimų. Nors Nārada Munis atstūmė Laiko dukrą Kālakanyą, ji neliko be globos. Nieko nuostabaus, kad niekas nenorėjo jos priglausti, tačiau *vaiṣṇavas* būtinai pasirūpins tokia nelaiminga mergina. Bet kuris Jaros (senatvės) puolamas žmogus nusilpsta ir sunyksta. Nārada Munis išsprendė iškart du uždavinius – parūpino Kālakanyai globėją ir nukreipė Jaros įsiūčio jėgą į paprastą *karmį.* Jei baimės (*bhaya*) vandenyne skęstantis žmogus vykdys Nārados Munio priesakus, šio iškilaus *vaiṣṇavo* malone jis netrukus bus išgelbėtas.

24 TEKSTAS

ऋषभं यवनानां त्वां वृणे वीरेप्सितं पतिम् ।
सङ्कल्पस्त्वयि भूतानां कृतः किल न रिष्यति ॥२४॥

ṛṣabhaṁ yavanānāṁ tvāṁ vṛṇe vīrepsitaṁ patim
saṅkalpas tvayi bhūtānāṁ kṛtaḥ kila na riṣyati

ṛṣabham – geriausiasis; *yavanānām* – iš neliečiamųjų; *tvām* – tave; *vṛṇe* – aš pripažįstu; *vīra* – o didvyri; *īpsitam* – trokštamu; *patim* – vyru; *saṅkalpaḥ* – ryžtas; *tvayi* – į tave; *bhūtānām* – visų gyvųjų esybių; *kṛtaḥ* – jei sutelktas; *kila* – tikrai; *na* – niekada; *riṣyati* – nesugriaunamas.

Kālakanyā kreipėsi į Yavanų karalių kaip į nepaprastą didvyrį tokiais žodžiais: Mano valdove, tu – geriausias iš neliečiamųjų. Aš myliu tave

ir noriu, kad būtum mano vyras. Žinau, kad tam, kuris su tavimi draugauja, niekas negresia.

Komentaras: Yavanānām ṛṣabham reiškia „Yavanų karalius“. Sanskrito žodžiais *yavana* ir *mleccha* apibūdinami Vedų priesakų nesilaikantys žmonės. Tas, kuris vykdo Vedų priesakus, keliasi anksti ryte, nusimaudo, kartoja Hare Kṛṣṇa *mantrą,* atlieka Dievybėms skirtą *maṅgala-ārati,* studijuoja Vedų raštus, valgo *prasādą,* rengia ir puošia Dievybes. Taip pat reikia rinkti aukas šventyklai, o šeimos žmogui dirbti ir vykdyti brahmano, *kṣatriyo, vaišyo* ar *śūdros* pareigas. Tai padės žmogui susieti gyvenimą su dvasiniu pažinimu. Būtent taip buvo organizuotas Vedų civilizacijos principais grindžiamos visuomenės gyvenimas. Nesilaikantieji šių taisyklių vadinami *yavana* arba *mleccha.* Neteisinga manyti, kad šiais žodžiais apibūdinami tam tikrų grupių žmonės, gyvenantys už Indijos ribų. Nacionalinė priklausomybė čia niekuo dėta. Nesvarbu, ar žmogus gyvena Indijoje ar už Indijos ribų, jei jis nevykdo Vedų priesakų, jis yra *yavana* arba *mleccha.* Žmogų, kuris nesilaiko Vedų nustatytų higienos reikalavimų, puola įvairios užkrečiamosios ligos. Mes rekomenduojame visiems Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dalyviams laikytis Vedų priesakų, todėl nedėdami jokių ypatingų pastangų jie gyvena švariai.

Kṛṣṇą įsisąmoninęs asmuo net sulaukęs septyniasdešimt penkerių ar aštuoniasdešimties neatsilieka nuo jaunimo. Taigi Kālos (Laiko) dukra neturi galios įveikti *vaiṣṇavą.* Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmis pradėjo rašyti „Caitanya-caritāmṛtą“ sulaukęs labai garbaus amžiaus, tačiau tai jam nesutrukdė sukurti įstabų veikalą apie Viešpaties Caitanyos gyvenimą. Śrīla Rūpa Gosvāmis ir Sanātana Gosvāmis taip pat pradėjo dvasinį gyvenimą būdami senyvo amžiaus, nusišalinę nuo aktyvios darbinės veiklos ir šeiminio gyvenimo. Tačiau jie padovanojo pasauliui daugybę vertingų veikalų, padedančių tobulėti dvasiniame gyvenime. Tai patvirtina Śrīla Śrīnivāsa Ācārya, kuris šlovina Gosvāmius savo giesmėje:

nānā-śāstra-vicāraṇaika-nipuṇau sad-dharma-saṁsthāpakau
lokānāṁ hita-kāriṇau tri-bhuvane mānyau śaraṇyākarau
rādhā-kṛṣṇa-padāravinda-bhajanānandena mattālikau
vande rūpa-sanātanau raghu-yugau śrī-jīva-gopālakau

„Pagarbiai lenkiuosi šešiems Gosvāmiams: Śrī Sanātanai Gosvāmiui, Śrī Rūpai Gosvāmiui, Śrī Raghunāthai Bhaṭṭai Gosvāmiui, Śrī Raghunāthai dāsai Gosvāmiui, Śrī Jīvai Gosvāmiui ir Śrī Gopālai Bhaṭṭai Gosvāmiui – kurie giliai ir kruopščiai išstudijavo apreikštuosius raštus ir visos žmonijos labui nustatė amžinus religijos principus. Už tai pagarbą jiems reiškia visi

trys pasauliai ir kiekvienas gali drąsiai kreiptis į juo prieglobsčio, nes jie gyvena *gopių* nuotaikomis ir yra pasinėrę į transcendentinę meilės tarnystę Rādhai ir Kṛṣṇai.“

Taigi *jarā* nepuola bhaktų, nes jie vykdo Nārados priesakus ir valią. Visi bhaktai priklauso mokinių sekai, kurios pradininkas yra Nārada Munis, nes jie garbina Dievybę pagal Nārados Munio nurodymus, išdėstytus „Nāradapañcarātroje“, kitaip sakant, vykdo *pāñcarātrika-vidhi.* Bhaktai vykdo *pāñcarātrika-vidhi* arba *bhāgavata-vidhi* priesakus. *Bhāgavata-vidhi* apima pamokslavimo darbą – *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ,* t.y. pasakojimų apie Viešpatį Viṣṇu – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį klausymąsi ir Jo šlovinimą. *Pāñcarātrika-vidhi* apima *arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ sakhyam ātma-nivedanam.* Bhaktas griežtai vykdo Nārados Munio nurodymus, todėl senatvė, ligos ir mirtis jam nebaisios. Bhaktas, be abejo, irgi sensta, tačiau jis nejaučia pralaimėjimo kartėlio, kurį jaučia paprastas žmogus senatvėje. Todėl senatvėje bhakto, kitaip nei paprastų žmonių, neslegia mirties baimė. Kai bhaktą aplanko *jarā* (senatvė), Kālakanyā išsklaido jo baimę. Bhaktas žino, kad po mirties jis sugrįš namo, atgal pas Dievą, todėl nebijo mirties. Kitaip sakant, senatvė nekelia bhaktui slogių minčių, maža to, ji padeda atsikratyti baimės ir pasijusti laimingu.

25 TEKSTAS

द्वाविमावनुशोचन्ति बालावसदवग्रहौ ।
यल्लोकशास्त्रोपनतं न राति न तदिच्छति ॥२५॥

dvāv imāv anuśocanti bālāv asad-avagrahau
yal loka-śāstropanataṁ na rāti na tad icchati

dvau – dvi rūšys; *imau* – šios; *anuśocanti* – jie apgailestauja; *bālau* – neišmanėliai; *asat* – kvailių; *avagrahau* – pasirinkę kelią; *yat* – tuo, kuris; *loka* – papročių; *śāstra* – šventraščių; *upanatam* – pateiktas; *na* – niekada; *rāti* – seka; *na* – nei; *tat* – to; *icchati* – nori.

Kas nedalina aukų, kaip to reikalauja papročiai ir šventraščiai, ir kas jų nepriima, tas, sakoma, yra neišmanymo guņos valdžioje. Tokie žmonės renkasi kvailių kelią, todėl gyvenimo pabaigoje dėl visko apgailestauja.

Komentaras: Posme sakoma, kad norint nugyventi šviesų ir laimingą gyvenimą reikėtų griežtai laikytis šventraščių priesakų. Šią mintį patvirtina „Bhāgavad-gītā“ (16.23):

yaḥ śāstra-vidhim utsṛjya vartate kāma-kārataḥ
na sa siddhim avāpnoti na sukhaṁ na parāṁ gatim

„Kas atmeta šventraščių priesakus ir elgiasi vadovaudamasis savo užgaidomis, tas nepasiekia nei tobulumo, nei laimės, nei aukščiausio tikslo.“ Griežtai Vedų priesakų nesilaikantis žmogus apie sėkmę ir laimę gyvenime, o juo labiau apie sugrįžimą namo, atgal pas Dievą, gali net nesvajoti.

Vienas iš *šāstrų* priesakų skelbia, kad *kṣatriyas,* aukštus valdžios įgaliojimus turintis šeimos žmogus neturėtų atstumti moters, jei ji prašo ją vesti. Kadangi Laiko dukrą Kālakanyą pas Yavana-rāją siuntė Nārada Munis, Yavanų karalius negalėjo jos atstumti. Visi susitarimai turi būti sudaromi vadovaujantis *šāstrų* priesakais, kurių autoritetą pripažįsta tokie iškilūs išminčiai kaip Nārada Munis. Kaip sako Narottama dāsa Ṭhākura: *sādhu-śāstra-guru-vākya, cittete kariyā aikya.* Žmogus turi vadovautis šventųjų, šventraščių ir dvasinio mokytojo priesakais ir tada jis būtinai susilauks sėkmės gyvenime. Kreipdamasi į Yavanų karalių Laiko dukra Kālakanyā griežtai vykdė *sādhu, śāstrų* ir *guru* priesakus. Todėl jis neturėjo jokio pagrindo ją atstumti.

26 TEKSTAS

अथो भजस्व मां भद्र भजन्तीं मे दयां कुरु ।
एतावान् पौरुषो धर्मो यदार्ताननुकम्पते ॥२६॥

atho bhajasva māṁ bhadra bhajantīṁ me dayāṁ kuru
etāvān pauruṣo dharmo yad ārtān anukampate

atho – todėl; *bhajasva* – priimk; *mām* – mane; *bhadra* – o kilniaširdi; *bhajantīm* – pasirengusią tarnauti; *me* – man; *dayām* – malonę; *kuru* – padaryk; *etāvān* – tiek; *pauruṣaḥ* – kiekvienam doram žmogui; *dharmaḥ* – religinis principas; *yat* – tas; *ārtān* – kenčiantiems; *anukampate* – gailestingas.

Kālakanyā kalbėjo toliau: O kilniaširdi, atėjau tau tarnauti. Būk man maloningas ir vesk mane. Svarbiausia kiekvieno doringo žmogaus pareiga – parodyti gailestingumą į nelaimę patekusiam žmogui.

Komentaras: Yavana-rāja (Yavanų karalius) taip pat galėjo atstumti Laiko dukrą Kālakanyą, bet moteriai jis buvo labai dėmesingas, nes gavo atitinkamą Nārados Munio nurodymą. Todėl su Kālakanya jis elgėsi visai kitaip. Kitaip sakant, pradėti vykdyti Nārados Munio nurodymus, t.y. pasirinkti

atsidavimo tarnystės kelią, gali bet kuris trijų pasaulių gyventojas, be jokių abejonių, ir Yavanų karalius. Viešpaties Caitanya asmeniškai prašė kiekvieno iš mūsų skelbi *bhakti-yogos* mokymą visame pasaulyje, kiekviename mieste ir kaime. Kṛṣṇos sąmonės judėjimo pamokslininkai praktiškai įsitikino, kad Nārados Munio *pāñcarātrika-vidhi* padėjo pasirinkti atsidavimo tarnystės kelią net *yavanams* ir *mlecchoms.* Kai žmonija, įsiklausiusi į Caitanyos Mahāprabhu rekomendacijas, ims vykdyti mokinių seka mus pasiekusius priesakus, iš to laimės kiekvienas pasaulio gyventojas.

27 TEKSTAS

कालकन्योदितवचो निशम्य यवनेश्वरः ।
चिकीर्षुर्दैवगुह्यं स सस्मितं तामभाषत ॥२७॥

kāla-kanyodita-vaco niśamya yavaneśvaraḥ
cikīrṣur deva-guhyaṁ sa sasmitaṁ tām abhāṣata

kāla-kanyā – Laiko dukters; *udita* – išsakytus; *vacaḥ* – žodžius; *niśamya* – išklausęs; *yavana-īśvaraḥ* – Yavanų karalius; *cikīrṣuḥ* – ketindamas įvykdyti; *deva* – apvaizdos skirtą; *guhyam* – slaptą užduotį; *saḥ* – jis; *sa-smitam* – šypsodamasis; *tām* – į ją; *abhāṣata* – kreipėsi.

Išklausęs Laiko dukrą Kālakanyą Yavanų karalius nusišypsojo ir ėmė galvoti, kaip įvykdyti apvaizdos jam skirtą slaptą užduotį. Jis kreipėsi į Kālakanyą tokiais žodžiais.

Komentaras: „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Ādi* 5.142) pasakyta:

ekale īśvara kṛṣṇa, āra saba bhṛtya
yāre yaiche nācāya, se taiche kare nṛtya

Aukščiausias valdovas yra Dievo Asmuo Kṛṣṇa, o visos kitos gyvosios būtybės – Jo tarnai. Yavana-rāja (Yavanų karalius) taip pat buvo Kṛṣṇos tarnas. Todėl tarpininkaujant Kālakanyai, jis norėjo įvykdyti Kṛṣṇos sumanymą. Kālakanyā reiškia „negalia“ ir „senatvė“, ir Yavana-rāja norėjo pasitarnauti Kṛṣṇai paskleisdamas Kālakanyos įtaką visame pasaulyje. Nenuostabu, kad kiekvienas sveikai mąstantis žmogus senatvėje pradeda bijoti mirties. Kvailiai pasineria į materialią veiklą, tarsi jie ruoštųsi gyventi ir mėgautis materialios pažangos vaisiais amžinai, tačiau iš tikrųjų jokios

materialios pažangos nėra. Užburti iliuzijos žmonės mano, kad materialūs turtai juos išgelbės, tačiau nepaisant didžiulių mokslo laimėjimų, tokios žmonijos problemos kaip gimimas, mirtis, senatvė ir ligos tebėra neišspręstos. Kvaištelėję mokslininkai to nemato ir yra įsitikinę, kad pasiekė milžinišką materialią pažangą. Kai mokslininkus puola senatvės negalia – Kālakanyā, tie iš jų, kurie dar išsaugojo sveiko proto likučius, išsigąsta mirties, o tie, kurie jų neišsaugojo, apie mirtį net nesusimąsto. Nieko jie nenutuokia ir apie tai, kas jų laukia po mirties. Klaidingai įsitikinę, kad pomirtinio gyvenimo nėra, šiame gyvenime jie elgiasi labai neatsakingai ir be saiko tenkina jusles. Išmintingą žmogų mirties alsavimas skatina gyventi dvasiškai. Mirties neišvengiamybė kelia žmonėms visai suprantamą baimę. Yavanų karalius, Kālakanyos padedamas, kaip tik ir ketino priminti žmonėms apie mirtį.

28 TEKSTAS

मया निरूपितस्तुभ्यं पतिरात्मसमाधिना ।
नाभिनन्दति लोकोऽयं त्वामभद्रामसम्मताम् ॥२८॥

mayā nirūpitas tubhyaṁ patir ātma-samādhinā
nābhinandati loko 'yaṁ tvām abhadrām asammatām

mayā – mano; *nirūpitaḥ* – parinktas; *tubhyam* – tau; *patiḥ* – vyras; *ātma* – proto; *samādhinā* – apmąstymais; *na* – niekada; *abhinandati* – sveikina; *lokaḥ* – žmonės; *ayam* – šie; *tvām* – tave; *abhadrām* – nelaimę lemiančią; *asammatām* – nepageidautiną.

Atsakydamas Yavanų karalius taip tarė: Gerai viską apgalvojęs aš nusprendžiau kas bus tavo vyras. Tiesą sakant, kiekvienas žino, kad nieko kito, išskyrus nemalonumus ir piktybes, iš tavęs neverta laukti. Kas ims tave į žmonas, jei tu niekam nepatinki?

Komentaras: Gerai pagalvojęs Yavanų karalius nutarė išpešti didžiausią naudą iš nevykusio sandėrio. Nevykęs sandėris – tai niekam nepatinkanti Kālakanyā, bet Viešpaties tarnystei galima panaudoti viską. Taigi Yavanų karalius sumetė, kaip panaudoti moterį. Jau kalbėjome apie tai, kaip galima panaudoti Kālakanyą, t.y. *jarą* (senatvės negalią): ji turi kelti žmonėms baimę, kad jie pasirengtų kitam gyvenimui pasirinkdami Kṛṣṇos sąmonės praktiką.

29 TEKSTAS

त्वमव्यक्तगतिर्भुङ्क्ष्व लोकं कर्मविनिर्मितम् ।
या हि मे पृतनायुक्ता प्रजानाशं प्रणेष्यसि ॥२९॥

tvam avyakta-gatir bhuṅkṣva lokaṁ karma-vinirmitam
yā hi me pṛtanā-yuktā prajā-nāśaṁ praṇeṣyasi

tvam – tu; *avyakta-gatiḥ* – kuri priartėji nepastebėta; *bhuṅkṣva* – mėgaujasi; *lokam* – šiuo pasauliu; *karma-vinirmitam* – kuris yra karminės veiklos rezultatas; *yā* – tas, kuris; *hi* – tikrai; *me* – mano; *pṛtanā* – karių; *yuktā* – padedama; *prajā-nāśam* – gyvųjų esybių naikinimą; *praṇeṣyasi* – galėsi vykdyti be pasipriešinimo.

Šis pasaulis yra karminės veiklos rezultatas. Todėl tu gali iš pasalų pulti visus jame gyvenančius žmones. Su mano karių pagalba tu juos žudysi be jokio pasipriešinimo.

Komentaras: Karma-vinirmitam reiškia „sukurtas karminės veiklos“. Visas materialusis pasaulis, ypač mūsų laikais, yra karminės veiklos rezultatas. Žmonės kaip įmanydami stengiasi papuošti jį greitkeliais, automobiliais, elektros apšvietimu, dangoraižiais, pramonės kompleksais, biurais ir t.t. Visa tai labai patinka žmonėms, kurie vaikosi juslinių malonumų, bet nieko nenutuokia apie savo dvasinę tapatybę. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (5.5.4) yra pasakyta:

nūnaṁ pramattaḥ kurute vikarma
yad indriya-prītaya āpṛṇoti
na sādhu manye yata ātmano 'yam
asann api kleśada āsa dehaḥ

Neturintys žinių apie sielą, dvasinę jos prigimtį aistringai neria į materialią veiklą ir tam, kad patirtų juslinių malonumų, yra pasiryžę bet kokiai nuodėmei. Ṛṣabhadevos žodžiais, materiali veikla yra pragaištinga žmogui, nes dėl jos kitą gyvenimą jis turės gimti kūnu, kurio niekam nepalinkėtum. Kiekvienas iš savo patirties žino, kad net ir jei labai stengiamės suteikti kūnui visus įmanomus patogumus, jį puola trejopos kančios ir įvairūs skausmai. Jei būtų kitaip, ar turėtume tiek ligoninių, labdaros organizacijų ir draudimo įmonių? Iš tikrųjų šiame pasaulyje nėra laimės. Žmonės tiesiog stengiasi priešintis nelaimėms. Kvailiai kančias laiko laime, todėl Yavanų karalius nutarė užsiundyti ant jų senatvę, ligas, o galų gale ir

mirtį. Žinoma, po mirties gyvosios būtybės laukia naujas gimimas, todėl Yavana-rāja pagalvojo, kad protingiausia būtų pražudyti visus *karmius* į pagalbą pasitelkus Kālakanyą ir tokiu būdu padėti jiems suprasti, kad materiali pažanga iš tikrųjų nėra jokia pažanga. Kiekviena gyvoji esybė pagal prigimtį yra dvasiška, todėl dvasinio tobulėjimo nesiekiantis žmogaus nugyvena savo gyvenimą veltui.

30 TEKSTAS

प्रज्वारोऽयं मम भ्राता त्वं च मे भगिनी भव ।
चराम्युभाभ्यां लोकेऽस्मिन्नव्यक्तो भीमसैनिकः ॥३०॥

prajvāro 'yaṁ mama bhrātā tvaṁ ca me bhāginī bhava
carāmy ubhābhyāṁ loke 'sminn avyakto bhīma-sainikaḥ

prajvāraḥ – vardu Prajvāra; *ayam* – šis; *mama* – mano; *bhrātā* – brolis; *tvam* – tu; *ca* – taip pat; *me* – mano; *bhāginī* – seserimi; *bhava* – tapk; *carāmi* – aš keliausiu; *ubhābhyām* – su jūsų pagalba; *loke* – po visą pasaulį; *asmin* – šį; *avyaktaḥ* – likdamas nematomu; *bhīma* – grėsmingais; *sainikaḥ* – su kariais.

Yavanų karalius kalbėjo toliau: Štai mano brolis Prajvāra, ir nuo šiol tu būsi mano sesuo. Su jūsų ir mano grėsmingų karių pagalba visur bus juntama nematoma mano ranka.

Komentaras: Nārada Munis siuntė Kālakanyą pas Yavana-rāją, kad šis ją vestų, bet užuot paėmęs ją į žmonas, Yavana-rāja ėmė vadinti ją savo seserimi. Nevykdantys Vedų priesakų žmonės nepripažįsta su lytiniu gyvenimu susijusių apribojimų. Todėl neretai jie lytiškai santykiauja net su savo seserimis. Mūsų dienomis, Kali amžiuje, kraujomaiša gana paplitęs reiškinys. Iš pagarbos Nāradai Muniui Yavana-rāja sutiko įvykdyti jo prašymą, bet slapta galvojo apie draudžiamus lytinius santykius. Nieko nuostabaus, juk jis buvo *yavanų* ir *mlecchų* karalius.

Labai svarbi reikšmė šiame posme tenka žodžiui *prajvāraḥ* (Viešpaties Viṣṇu siunčiama karštinė). Karščiuojant kūno temperatūra kartais pakyla net iki žmogui mirtinų 42 laipsnių. Taigi *mlecchų* ir *yavanų* karalius paprašė Laiko dukros Kālakanyos tapti jo seserimi. Jam nereikėjo Kālakanyos imti į žmonas – *yavanoms* ir *mlecchoms* nesvarbu, su kuo lytiškai santykiauti. Jie gali santykiauti su seserim, motina ar dukra. Prajvāra buvo Yavana-rājos brolis, o Kālakanyā įkūnijo negalią. Bendromis pastangomis

ir Yavana-rājos karių (antisanitarinių sąlygų, draudžiamų lytinių santykių ir mirtino karščiavimo) remiami jie pajėgūs sutriuškinti materialistinę gyvenseną. Čia svarbu pažymėti, kad *jarai* nepavyko įveikti Nārados, todėl ši naikinančioji jėga (*jarā*) niekada nepuola Nārados Munio pasekėjų ir tyrų vaiṣṇavų.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt septintą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Caṇḍavega puola karaliaus Purañjanos miestą. Kālakanyos būdas“.

DVIDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Kaip Purañjana kitą gyvenimą gimė moterimi

1 TEKSTAS

नारद उवाच
सैनिका भयनाम्नो ये बर्हिष्मन्दिष्टकारिणः ।
प्रज्वारकालकन्याभ्यां विचेरुरवनीमिमाम् ॥ १ ॥

nārada uvāca
sainikā bhaya-nāmno ye barhiṣman diṣṭa-kāriṇaḥ
prajvāra-kāla-kanyābhyāṁ vicerur avanīm imām

nāradaḥ uvāca – didis išminčius Nārada toliau kalbėjo; *sainikāḥ* – kariai; *bhaya-nāmnaḥ* – Bhayos (Baimės); *ye* – visi tie, kurie; *barhiṣman* – o karaliau Prācīnabarhiṣate; *diṣṭa-kāriṇaḥ* – mirties parankiniai; *prajvāra* – su Prajvāra; *kāla-kanyābhyām* – ir su Kālakanya; *viceruḥ* – keliavo; *avanīm* – po žemę; *imām* – šią.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: Garbusis karaliau Prācīnabarhiṣatai, netrukus Yavanų karalius vardu Baimė kartu su Prajvāra, Kālakanya ir savo kariais išsirengė į žygį po pasaulį.

Komentaras: Gyvenimo laikotarpis prieš pat mirtį, be jokių abejonių, labai pavojingas, nes paprastai tuo metu žmones užgriūva senatvės negalia ir įvairios ligos. Šiame posme kariai simbolizuoja kūną puolančias ligas. Tai ne paprasti kariai – jiems vadovauja *yavanų* karalius, kuris yra jų karvedys. Apie tai byloja posme vartojamas žodis *diṣṭa-kāriṇaḥ.* Kol žmogus jaunas, jis nesusimąsto apie senatvę ir mėgaujasi sekso malonumais, nesuprasdamas, kad šie malonumai gyvenimui artėjant į pabaigą sukels įvairias ligas, kurios taip nukamuos jį fiziškai, kad jis mels Dievą, kad greičiau numirtų. Kuo daugiau žmogus mėgaujasi seksu jaunystėje, tuo labiau jis kenčia senatvėje.

2 TEKSTAS

त एकदा तु रभसा पुरञ्जनपुरीं नृप ।
रुरुधुर्भौमभोगाढ्यां जरत्पन्नगपालिताम् ॥ २ ॥

ta ekadā tu rabhasā purañjana-purīṁ nṛpa
rurudhur bhauma-bhogāḍhyāṁ jarat-pannaga-pālitām

te – jie; *ekadā* – kartą; *tu* – tuomet; *rabhasā* – ryžtingai; *purañjana-purīm* – Purañjanos miestą; *nṛpa* – o karaliau; *rurudhuḥ* – apsupo; *bhauma-bhoga-āḍhyām* – pilną juslinių malonumų; *jarat* – senos; *pannaga* – gyvatės; *pālitām* – sergėjamą.

Kartą grėsmingi kariai ryžtingai užpuolė Purañjanos miestą. Nors mieste buvo visko, ko reikia jusliniams malonumams, jį sergėjo tik nukaršusi gyvatė.

Komentaras: Į juslinius malonumus pasinėrusio žmogaus kūnas kasdien vis labiau silpsta. Galų gale jo gyvybės jėga taip išsenka, kad posme ji lyginama su nusilpusia gyvate. Gyvybės oras buvo lyginamas su gyvate ir ankstesniame skyriuje. Nusilpus gyvybės jėgai nusilpsta ir pats kūnas. Tada mirties šaukliai, grėsmingi mirties valdovo Yamarājo kariai, pradeda įnirtingai pulti kūną. Pagal Vedų nuostatas, prieš ateinant šiam gyvenimo etapui žmogus turi palikti namus, duoti *sannyāsos* įžadus ir iki gyvenimo pabaigos skleisti Dievo žinią. Tačiau jei vyras lieka namuose ir leidžiasi mylimos žmonos ir vaikų aptarnaujamas, persisotinimas jusliniais malonumais atima iš jo paskutines jėgas. Kai pagaliau ateina mirtis, jis palieka kūną neturėdamas dvasinio bagažo. Mūsų dienomis net seniausias šeimos narys neišeina iš namų, nes negali išsiskirti su žmona, vaikais, pinigais, nuosavybe, namais ir t.t. Nieko nuostabaus, kad gyvenimo saulėlydyje jis ima nerimauti dėl to, kas jam mirus rūpinsis jo žmona ir kaip jai pavyks tvarkyti daugybę šeimos reikalų. Todėl prieš mirtį vyras paprastai galvoja apie savo žmoną. „Bhāgavad-gītoje“ (8.6) pasakyta:

yaṁ yaṁ vāpi smaran bhāvaṁ tyajaty ante kalevaram
taṁ tam evaiti kaunteya sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ

„Kokį būvį žmogus atsimena palikdamas savo kūną, tokį ir pasiekia kitą gyvenimą.“

Mirties akimirką žmogus prisimena, ką nuveikė per visą gyvenimą, ir jo mintys bei norai prieš mirtį nulemia, koks bus jo kitas kūnas (*dehāntara*). Prie namų labai prisirišęs vyras prieš mirtį, savaime suprantama, galvos

apie žmoną. Todėl kitą gyvenimą jis gaus moters kūną ir skins savo doringos ir nuodėmingos veiklos derlių. Šiame skyriuje išsamiai pasakojama, kaip ir kodėl karalius Purañjana gavo moters kūną.

3 TEKSTAS

कालकन्यापि बुभुजे पुरञ्जनपुरं बलात् ।
ययाभिभूतः पुरुषः सद्यो निःसारतामियात् ॥ ३ ॥

kāla-kanyāpi bubhuje purañjana-puraṁ balāt
yayābhibhūtaḥ puruṣaḥ sadyo niḥsāratām iyāt

kāla-kanyā – Kālos dukra; *api* – taip pat; *bubhuje* – užvaldė; *purañjana-puram* – Purañjanos miestą; *balāt* – jėga; *yayā* – kurios; *abhibhūtaḥ* – užvaldytas; *puruṣaḥ* – žmogus; *sadyaḥ* – tučtuojau; *niḥsāratām* – netinkamumą; *iyāt* – pelno.

Grėsmingų karių padedama, Kālakanyā vieną po kito puolė Purañjanos miesto gyventojus ir šie liko niekam tikę.

Komentaras: Gyvenimo pabaigoje, kai žmogų prislegia senatvės negalia, kūnas pradeda visai neklausyti. Todėl pagal Vedų nuostatas, visi berniukai turi išeiti *brahmacaryos* mokyklą, kitaip sakant, visą savo laiką jie turėtų skirti Viešpaties tarnystei ir visiškai nebendrauti su moterimis. Subrendęs ir sulaukęs dvidešimties-dvidešimt penkerių metų vaikinas gali vesti. Tai pats tinkamiausias amžius vesti ir susilaukti fiziškai stiprių, sveikų sūnų. Mūsų laikais gimsta daugiau mergaičių, nes jaunuoliai lytiškai yra labai silpni. Berniukai gimsta tada, kai vyras yra lytiškai pajėgesnis už žmoną, bet jei stipresnė moteris, porai gims mergaitė. Todėl, jei vedęs vyras nori pradėti berniuką, labai svarbu praktikuoti *brahmacaryą.* Sulaukęs penkiasdešimties jis turėtų atsisakyti šeiminio gyvenimo. Tuo metu jo vaikas jau bus suaugęs ir šeimines pareigas tėvas galės patikėti jam. Pasitraukę iš aktyvios darbinės veiklos vyras su žmona gali išvykti į užsienį ir keliauti po šventas piligrimystės vietas. Jiems abiem atsikračius prisirišimo prie šeimos ir namų, žmona grįžta namo, kur ja rūpinasi suaugę vaikai, o pati ji šeimos reikalų netvarko. Vyras duoda *sannyāsio* įžadus ir atsideda tarnystei Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

Tai ideali civilizuotos visuomenės gyvenimo organizavimo sistema. Žmogus gimsta pirmiausia tam, kad pažintų Dievą. Jei žmogus negali Kṛṣṇos sąmonės priesakų laikytis nuo vaikystės, jis turėtų būti mokomas

jų laikytis gyvenimui artėjant į pabaigą. Deja, mūsų laikais žmones ne tik negauna tokio auklėjimo vaikystėje, bet ir gyvenimo saulėlydyje neturi jėgų palikti šeimos. Šiuose posmuose tokių žmonių dalia lyginama su padėtimi, kurioje atsidūrė Purañjanos miestas.

4 TEKSTAS

तयोपभुज्यमानां वै यवनाः सर्वतोदिशम् ।
द्वार्भिः प्रविश्य सुभृशं प्रार्दयन् सकलां पुरीम् ॥ ४ ॥

tayopabhujyamānāṁ vai yavanāḥ sarvato-diśam
dvārbhiḥ praviśya subhṛśaṁ prārdayan sakalāṁ purīm

tayā – Kālakanyai; *upabhujyamānām* – užvaldžius; *vai* – tikrai; *yavanāḥ* – *yavanai; sarvataḥ-diśam* – iš visų pusių; *dvārbhiḥ* – pro vartus; *praviśya* – įsiveržę; *su-bhṛśam* – negailestingai; *prārdayan* – kankindami; *sakalām* – visur; *purīm* – mieste.

Laiko dukrai Kālakanyai užpuolus kūną grėsmingieji Yavanų karaliaus kariai įsiveržė į miestą pro visus miesto vartus ir sukėlė miestelėnams baisias kančias.

Komentaras: Kūnas turi devynis vartus: dvi akis, dvi šnerves, dvi ausis, burną, tiesiąją žarną ir lyties organus. Kai žmogų prislegia senatvės negalia, jo kūno vartus ima pulti įvairios ligos. Pavyzdžiui, žmogaus regėjimas ir klausa taip nusilpsta, kad jis negali apsieiti be akinių ir klausos aparato. Dėl nuolat užgultos nosies jam tenka be paliovos uostyti amoniaką. Iškrinta dantys ir be protezų jis negali kramtyti. Tiesioji žarna taip pat sukelia nemažai rūpesčių – vis sunkiau tampa lengvintis. Kartais žmogui tenka naudoti klizmą arba kateterį šlapinimuisi palengvinti. Taip pro visus miesto vartus kariai ėmė veržtis į Purañjanos miestą. Kitaip sakant, senatvėje kūno vartus puola įvairios ligos ir žmogui tenka gelbėtis vaistais bei medicininiais prietaisais.

5 TEKSTAS

तस्यां प्रपीड्यमानायामभिमानी पुरञ्जनः ।
अवापोरुविधांस्तापान् कुटुम्बी ममताकुलः ॥ ५ ॥

tasyāṁ prapīḍyamānāyām abhimānī purañjanaḥ
avāporu-vidhāṁs tāpān kuṭumbī mamatākulaḥ

tasyām – kai miestas; *prapīḍyamānāyām* – susidūrė su sunkumais; *abhimānī* – pernelyg įsitraukęs; *purañjanaḥ* – karalius Purañjana; *avāpa* – susilaukė; *uru* – daug; *vidhān* – įvairių; *tāpān* – kančių; *kuṭumbī* – šeimos žmogus; *mamatā-ākulaḥ* – meilės šeimai apakintas.

Kālakanyai drauge su grėsmingais Yavana-Rājos kariais įsiveržus į miestą meilės šeimai apakintas karalius Purañjana atsidūrė nepavydėtinoje padėtyje.

Komentaras: Kalbėdami apie kūną, turime galvoje ne tik grubųjį kūną ir jo organus, bet ir protą, intelektą bei ego. Senatvėje juos puola įvairios ligos ir jie nusilpsta. Nebegalėdamas tinkamai naudotis savo veiklos lauku kūno savininkas – gyvoji būtybė labai kenčia. „Bhāgavad-gītoje“ aiškiai pasakyta, kad gyvoji esybė yra kūno savininkė (*kṣetra-jña*), o kūnas – jos veiklos laukas (*kṣetra*). Kai laukas apauga dygliais ir piktžolėmis, savininkui tampa labai sunku jį apdirbti. Lygiai taip jaučiasi ir dvasinė siela, kai dėl ligų kūnas jai tampa našta, o nesibaigiantys rūpesčiai ir bendras organizmo funkcijų nusilpimas padaro šią naštą dar sunkesnę.

6 TEKSTAS

कन्योपगूढो नष्टश्रीः कृपणो विषयात्मकः ।
नष्टप्रज्ञो हृतैश्वर्यो गन्धर्वयवनैर्बलात् ॥ ६ ॥

kanyopagūḍho naṣṭa-śrīḥ kṛpaṇo viṣayātmakaḥ
naṣṭa-prajño hṛtaiśvaryo gandharva-yavanair balāt

kanyā – Laiko dukters; *upagūḍhaḥ* – apkabintas; *naṣṭa-śrīḥ* – netekęs grožio; *kṛpaṇaḥ* – šykštuolis; *viṣaya-ātmakaḥ* – juslinių malonumų vergas; *naṣṭa-prajñaḥ* – netekęs proto; *hṛta-aiśvaryaḥ* – netekęs turtų; *gandharva* – dėl *gandharvų; yavanaiḥ* – ir *yavanų; balāt* – per prievartą.

Atsidūręs Kālakanyos glėbyje karalius Purañjana netrukus prarado savo buvusį grožį. Besaikiai meilės malonumai atėmė iš jo protą ir turtus. Netekęs turtų karalius nepajėgė atremti nuožmaus Gandharvų ir Yavanų antpuolio.

Komentaras: Jei senatvės negalios įveiktas žmogus negali atsisakyti juslinių malonumų, jis pamažu praranda grožį, protą ir sąžiningai užgyventą turtą. Kitaip sakant, jis negali atremti nuožmaus Laiko dukros antpuolio.

7 TEKSTAS

विशीर्णां स्वपुरीं वीक्ष्य प्रतिकूलाननादृतान् ।
पुत्रान् पौत्रानुगामात्याञ्जायां च गतसौहृदाम् ॥ ७ ॥

viśīrṇāṁ sva-purīṁ vīkṣya pratikūlān anādṛtān
putrān pautrānugāmātyāñ jāyāṁ ca gata-sauhṛdām

viśīrṇām – sužlugdytą; *sva-purīm* – jo miestą; *vīkṣya* – matydamas; *pratikūlān* – priešininkus; *anādṛtān* – nepagarbius; *putrān* – sūnus; *pautra* – vaikaičius; *anuga* – tarnus; *amātyān* – patarėjus; *jāyām* – žmona; *ca* – irgi; *gata-sauhṛdām* – abejinga.

Karalius Purañjana pamatė, kad mieste siautėja chaosas, o jo sūnūs, vaikaičiai, tarnai ir patarėjai virto jo priešais. Net jo žmona atšalo ir tapo jam abejinga.

Komentaras: Kai žmogus netenka sveikatos, nusilpsta jo jutimo ir kiti organai. Jie nebeklauso šeimininko, o atsigręžia prieš jį patį. Kai žmogų užgriūva sunkumai, net artimiausi žmonės: sūnūs, vaikaičiai ir žmona – pradeda demonstruoti jam savo nepagarbą. Niekas namų šeimininko nebeklauso. Mes norime per jusles patirti juslinių malonumų, tačiau jutimų organams taip pat reikalinga energija, o jos juslės semiasi iš kūno. Vyras kuria šeimą norėdamas džiaugtis, o šeimos nariai reikalauja džiaugsmų iš šeimos galvos. Jei iš šeimos galvos jie negauna pakankamai pinigų, jis tampa neįdomus ir jo nurodymai bei norai yra ignoruojami. Taip yra todėl, kad žmogus yra *kṛpaṇa* (šykštuolis). Šeštajame posme vartojamas žodis *kṛpaṇa* yra žodžio *brāhmaṇas* antonimas. Kas gimė žmogumi, tas turėtų tapti brahmanu, kitaip sakant, pažinti Absoliučią Tiesą – Brahmaną ir atsidėti jo tarnystei, kitaip sakant, tapti *vaiṣṇavu.* Gimimas žmogumi suteikia tokią galimybę, bet jei ji neišnaudojama, žmogus laikytinas *kṛpaṇa* (šykštuoliu). Šykštuolis yra tas, kuris turėdamas pinigų jų tinkamai nepanaudoja. Gyvenimas žmogui dovanojamas visų pirma tam, kad jis pažintų Brahmaną ir pats taptų brahmanu, o jei juo nepasinaudojame pagal paskirtį, esame *kṛpaṇos.* Materialiajame pasaulyje matome, kad šykštuolis, kuris

turi pinigų, bet iš šykštumo kiša juos į kojinę, nėra laimingas. Žmogus, kurio sąmonę temdo jusliniai malonumai, egzistencine prasme yra lygiai toks pat šykštuolis.

8 TEKSTAS

आत्मानं कन्यया ग्रस्तं पञ्चालानरिदूषितान् ।
दुरन्तचिन्तामापन्नो न लेभे तत्प्रतिक्रियाम् ॥ ८ ॥

ātmānaṁ kanyayā grastaṁ pañcālān ari-dūṣitān
duranta-cintām āpanno na lebhe tat-pratikriyām

ātmānam – pats; *kanyayā* – Kālakanyos; *grastam* – apkabintas; *pañcālān* – Pañcāla; *ari-dūṣitān* – užimta priešų; *duranta* – neįveikiamo; *cintām* – rūpesčio; *āpannaḥ* – apimtas; *na* – ne; *lebhe* – pasiekė; *tat* – tam; *pratikriyām* – atoveikio.

Kai karaliaus Purañjanos šeimos nariai, giminaičiai, pasekėjai, tarnai, patarėjai ir visa jo aplinka nusigręžė nuo jo, jis ne juokais sunerimo. Bet karalius negalėjo nieko pakeisti, nes buvo Kālakanyos rankose.

Komentaras: Kai žmogų įveikia senatvė ir apleidžia jėgos, jis neberūpi niekam – nei šeimos nariams, nei tarnams, nei patarėjams. Jis nieko negali pakeisti. Nerimo kankinamas jis apverkia savo nelaimingą dalią.

9 TEKSTAS

कामानभिलषन्दीनो यातयामांश्च कन्यया ।
विगतात्मगतिस्नेहः पुत्रदारांश्च लालयन् ॥ ९ ॥

kāmān abhilaṣan dīno yāta-yāmāṁś ca kanyayā
vigatātma-gati-snehaḥ putra-dārāṁś ca lālayan

kāmān – to, kas teikia malonumą; *abhilaṣan* – visuomet trokšdamas; *dīnaḥ* – nelaimingas žmogus; *yāta-yāmān* – apkarto; *ca* – taip pat; *kanyayā* – Kālakanyos įtakoje; *vigata* – netekęs; *ātma-gati* – tikro gyvenimo tikslo; *snehaḥ* – prisirišimą prie; *putra* – sūnų; *dārān* – žmonos; *ca* – ir; *lālayan* – su meile išlaikydamas.

Kālakanyos galių paveiktam Purañjanai apkarto visi malonumai, bet aistros kaip ir anksčiau nedavė ramybės ir gyvenimas tapo nemielas. Karalius nebesuvokė kam gyvena, tačiau jis tebemylėjo žmoną bei vaikus ir nerimavo dėl jų materialios gerovės.

Komentaras: Būtent taip šiandien atrodo visas pasaulis. Kiekvienas rūpinasi tik savo kūnu, namais ir šeima. Žmonės nieko nenutuokia apie dvasinį gyvenimą ir nežino, kam gyvena, todėl prieš mirtį jaučiasi sutrikę ir neišmano, ko griebtis. Civilizacijoje, kurios svarbiausia vertybė yra jusliniai malonumai ir kurioje žmogui rūpi tik dabartinis gyvenimas, dvasiniam gyvenimui vietos nėra. Nors pomirtinis gyvenimas yra nenuginčijamas faktas, jokios informacijos apie jį žmogus negauna.

10 TEKSTAS

गन्धर्वयवनाक्रान्तां कालकन्योपमर्दिताम् ।
हातुं प्रचक्रमे राजा तां पुरीमनिकामतः ॥१०॥

gandharva-yavanākrāntāṁ kāla-kanyopamarditām
hātuṁ pracakrame rājā tāṁ purīm anikāmataḥ

gandharva – gandharvų karių; *yavana – yavanų* karių; *ākrāntām* – nugalėtas; *kāla-kanyā* – Kālakanyos (Laiko dukters); *upamarditām* – sutriuškintas; *hātum* – palikti; *pracakrame* – buvo priverstas; *rājā* – karalius Purañjana; *tām* – tą; *purīm* – miestą; *anikāmataḥ* – nenoromis.

Kai Kālakanyā su gandharvų ir yavanų kariais užgrobė ir suniokojo karaliaus Purañjanos miestą, valdovas, nors ir nenoromis, buvo priverstas jį palikti.

Komentaras: Atsiribojusi nuo Aukščiausiojo Dievo Asmens gyvoji esybė bando savo laimę materialiajame pasaulyje. Ji gauna galimybę patirti džiaugsmą įgijusi tam tikrą kūną – nuo Brahmos iki mikrobo. Iš Vedų papasakotos kūrimo istorijos, žinome, kad pirma sukurta gyvoji būtybė buvo Viešpats Brahmā, kuris, savo ruožtu, sukūrė septynis didžiuosius išminčius ir kitus Prajāpačius, kad jie gausintų visatos gyventojų skaičių. Taigi gyvoji esybė pagal savo karmą, praeities norus ir darbus gauna atitinkamą kūną: ji gali gimti ir Brahma, ir išmatose gyvenančiu mikrobu ar bakterija. Dėl ilgo sąlyčio su materialiu kūnu, taip pat Kālakanyos ir jos *māyos* malone, gyvoji

būtybė labai stipriai prie jo prisiriša, nors materialusis kūnas suteikia jam vien kančią. Jei ištrauksime kirminą iš išmatų, jis nenorės su jomis skirtis ir šliauš atgal. Kiaulė irgi vartosi purve ir minta išmatomis, bet jei norėdami padėti perkelsime ją gyventi į geresnes sąlygas, ji tikrai to neįvertins. Ištyrinėję visų gyvųjų esybių elgseną įsitikinsime, kad jos nenori geresnių gyvenimo sąlygų. Priešai puolė karalių Purañjaną iš visų pusių, bet jis vis tiek nenorėjo trauktis iš miesto. Kitaip sakant, gyvoji esybė, kad ir kokia būtų jos būklė, nenori trauktis iš kūno. Galų gale jai vis dėlto tenka tai padaryti, nes materialusis kūnas neamžinas.

Materialiajame pasaulyje gyvoji esybė ieško įvairių malonumų, todėl gamtos dėsniai leidžia jai persikelti iš vieno kūno į kitą, lygiai kaip iš kūdikio ji persikelia į vaiko, paskui – į paauglio, jaunuolio ir pagaliau suaugusio žmogaus kūną. Tai nenutrūkstamas procesas. Baigiamojoje jo stadijoje grubusis kūnas nusensta ir nusilpsta, bet ir nusilpusi gyvoji esybė nenori jo palikti, nors naudotis juo jau nebegali. Jei gyvajai esybei materialioji būtis ir materialusis kūnas kelia tiek rūpesčių, kodėl ji nenori jo palikti? Gavę materialųjį kūną turime nepailstamai dirbti, kad galėtume jį išmaitinti. Kad ir kokioje srityje dirbtų, norėdamas patenkinti būtiniausias fizines reikmes žmogus turi įdėti nemažai pastangų. Deja, žmonės neturi informacijos apie sielų persikūnijimą. Kadangi jie nesitiki patekti į dvasinę karalystę, kur gyvenimas amžinas, kupinas palaimos ir žinojimo, jie nenori palikti turimo kūno, net jei jis jau yra niekam tikęs. Todėl prie Kṛṣṇos sąmonės judėjimo augimo prisidedantis žmogus materialiojo pasaulio gyventojams daro didžiausią paslaugą.

Šis judėjimas suteikia žmonėms žinių apie Dievo karalystę. Dievas yra, Jis vardu Kṛṣṇa. Kiekvienas iš mūsų gali sugrįžti pas Dievą ir pelnyti amžiną, palaimos ir žinojimo kupiną gyvenimą. Kṛṣṇą įsisąmoninęs žmogus nebijo atsisveikinti su kūnu, kadangi egzistuoja amžinatvėje. Jis amžinai praktikuoja transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Jis su džiaugsmu tarnauja Viešpačiui gyvendamas dabartiniu kūnu, o jį palikęs toliau tarnauja Viešpačiui amžinybėje. Tyri bhaktai yra išsivadavę ir amžinai laisvi, o *karmiai,* kurie neturi žinių apie dvasinį gyvenimą ir transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, be galo bijo išsiskirti su pūvančiu materialiu kūnu.

11 TEKSTAS

भयनाम्नोऽग्रजो भ्राता प्रज्वारः प्रत्युपस्थितः ।
ददाह तां पुरीं कृत्स्नां भ्रातुः प्रियचिकीर्षया ॥११॥

bhaya-nāmno 'grajo bhrātā prajvāraḥ pratyupasthitaḥ
dadāha tāṁ purīṁ kṛtsnāṁ bhrātuḥ priya-cikīrṣayā

bhaya-nāmnaḥ – Bhayos (Baimės); *agra-jaḥ* – vyresnysis; *bhrātā* – brolis; *prajvāraḥ* – vardu Prajvāra; *pratyupasthitaḥ* – buvęs ten; *dadāha* – padegė; *tām* – tą; *purīm* – miestą; *kṛtsnām* – dideliu mastu; *bhrātuḥ* – savo brolį; *priya-cikīrṣayā* – norėdamas pradžiuginti.

Tada vyresnysis Yavana-rājos brolis Prajvāra, norėdamas pradžiuginti jaunėlį, kurį žmonės vadina Baime, padegė miestą.

Komentaras: Pagal Vedų tradicijas, mirusiojo kūnas yra deginamas, bet prieš mirtį kūną apima kita ugnis – karščiavimas, vadinamasis *prajvāra* arba *viṣṇu-jvāra.* Medicinos specialistai patvirtina, kad kūno temperatūrai pakilus iki keturiasdešimt dviejų laipsnių žmogus miršta. Prieš mirtį gyvąją esybę muša karštis, ji paskęsta *prajvāros* liepsnose.

12 TEKSTAS

तस्यां सन्दह्यमानायां सपौरः सपरिच्छदः ।
कौटुम्बिकः कुटुम्बिन्या उपातप्यत सान्वयः ॥१२॥

tasyāṁ sandahyamānāyāṁ sapauraḥ saparicchadaḥ
kauṭumbikaḥ kuṭumbinyā upātapyata sānvayaḥ

tasyām – kai tas miestas; *sandahyamānāyām* – suliepsnojo; *sa-pauraḥ* – kartu su visais miestelėnais; *sa-paricchadaḥ* – kartu su visais tarnais ir palydovais; *kauṭumbikaḥ* – karalius, turėjęs tiek daug giminaičių; *kuṭumbinyā* – kartu su savo žmona; *upātapyata* – kankinosi nuo ugnies keliamo karščio; *sa-anvayaḥ* – kartu su palikuonimis.

Kai miestas suliepsnojo, ugnyje paskendo visi jo gyventojai – paprasti miestelėnai, karaliaus tarnai ir šeimos nariai: sūnūs, vaikaičiai, žmonos bei kiti giminaičiai. Iš sielvarto karalius Purañjana nerado sau vietos.

Komentaras: Kūno sudedamosios dalys: jutimo organai, galūnės, oda, raumenys, kraujas, kaulų čiulpai ir t.t. – posme metaforiškai vadinamos sūnumis, vaikaičiais, miestelėnais ir karaliaus tarnais. Kai kūną muša karštis (*viṣṇu-jvāra*), jis kartais yra toks stiprus, kad žmogų ištinka koma. Tai

reiškia, kad nepakeliamas fizinis skausmas aptemdo sąmonę ir žmogus daugiau jo nebejaučia. Mirštanti gyvoji esybė yra tokia bejėgė, kad pati to nenorėdama atsiskiria nuo turimo kūno ir keliauja į kitą. „Bhāgavadgītoje“ pasakyta, kad mokslo laimėjimai gali padėti žmogui kuriam laikui pagerinti savo gyvenimo sąlygas, bet jis negali išvengti kančių, kurias sukelia gimimas, senatvė, ligos ir mirtis. Visa tai yra Aukščiausiojo Dievo Asmens valioje, kurią įgyvendina materialioji gamta. Šios paprastos tiesos nesupranta tik kvailys. Dabar žmonės aktyviai žvalgo vandenyną, ieškodami jo gelmėse naftos. Jie deda didžiules pastangas, kad apsirūpintų nafta ateičiai, bet nieko nedaro, kad išspręstų gimimo, senatvės, ligų ir mirties problemą. Visos tamsuolio, kuris nieko nenutuokia apie savo būsimą gyvenimą, pastangos yra pasmerktos žlugti.

13 TEKSTAS

यवनोपरुद्धायतनो ग्रस्तायां कालकन्यया ।
पुर्यां प्रज्वारसंसृष्टः पुरपालोऽन्वतप्यत ॥१३॥

yavanoparuddhāyatano grastāyāṁ kāla-kanyayā
puryāṁ prajvāra-saṁsṛṣṭaḥ pura-pālo 'nvatapyata

yavana – yavanų; uparuddha – užpulta; *āyatanaḥ* – jo buveinė; *grastāyām* – užgrobtas; *kāla-kanyayā* – Laiko dukters; *puryām* – miestas; *prajvāra-saṁsṛṣṭaḥ* – priartėjus Prajvārai; *pura-pālaḥ* – miesto valovas; *anvatapyata* – taip pat labai susikrimto.

Miesto policijos viršininkas (gyvatė) matė, kaip Kālakanyā puola miestelėnus, ir liepsnojančio bei Yavanų niokojamo miesto vaizdas pervėrė jam širdį.

Komentaras: Gyvoji esybė glūdi dviejuose kūnuose – grubiajame ir subtiliajame. Mirtis reiškia grubiojo fizinio kūno baigtį, tačiau subtilusis kūnas perkelia gyvąją esybę į kitą grubųjį kūną. Šiuolaikiniai nevykę mokslininkai negali stebėti, kaip veikia subtilusis kūnas, kuris perkelia sielą iš vieno grubiojo kūno į kitą. Šiame posme subtilųjį kūną simbolizuoja gyvatė – miesto policijos vadovas. Kai liepsnoja visas miestas, net ir jis neturi vilčių išsigelbėti. Policijos vadovas gali valdyti miestą tol, kol jame ramu ir neliepsnoja gaisrai, bet kai iš visų pusių miestą puola priešas, jis jau nieko negali

pakeisti. Tą akimirką, kai gyvybės oras buvo beišsiveržiąs iš grubiojo kūno, skausmas pervėrė ir subtiliųjį kūną.

14 TEKSTAS

न शेके सोऽवितुं तत्र पुरुकृच्छ्रोरुवेपथुः ।
गन्तुमैच्छत्ततो वृक्षकोटरादिव सानलात् ॥१४॥

na śeke so 'vitum tatra puru-kṛcchroru-vepathuḥ
gantum aicchat tato vṛkṣa- koṭarād iva sānalāt

na – ne; *śeke* – galėdamas; *saḥ* – jis; *avitum* – apsaugoti; *tatra* – ten; *puru* – labai daug; *kṛcchra* – sunkumų; *uru* – didelių; *vepathuḥ* – kentėdamas; *gantum* – ištrūkti; *aicchat* – panoro; *tataḥ* – iš ten; *vṛkṣa* – iš medžio; *koṭarāt* – drevės; *iva* – tarsi; *sa-analāt* – degančio.

Miške kilus gaisrui gyvatė tučtuojau sprunka iš medžio drevės. Lygiai taip gelbėdamasis nuo nepakeliamo karščio iš liepsnose paskendusio miesto spruko policijos vadovas (gyvatė).

Komentaras: Gyvatėms nelengva išsigelbėti iš degančio miško. Kiti ilgas kojas turintys gyvūnai gali pabėgti, bet gyvatės tegali šliaužti ir paprastai žūva liepsnose. Mirties metu kūno organai kenčia mažiau nei gyvybės oras.

15 TEKSTAS

शिथिलावयवो यर्हि गन्धर्वैर्हृतपौरुषः ।
यवनैररिभी राजन्नुपरुद्धो रुरोद ह ॥१५॥

śithilāvayavo yarhi gandharvair hṛta-pauruṣaḥ
yavanair aribhī rājann uparuddho ruroda ha

śithila – nusilpę; *avayavaḥ* – jos organai; *yarhi* – kai; *gandharvaiḥ* – *gandharvų; hṛta* – atimta; *pauruṣaḥ* – jos kūno jėga; *yavanaiḥ* – *yavanų; aribhiḥ* – priešų; *rājan* – o karaliau Prācīnabarhiṣatai; *uparuddhaḥ* – sulaikyta; *ruroda* – garsiai vaitojo; *ha* – iš tikrųjų.

Gandharvų ir Yavanų kariai atėmė iš gyvatės visas jėgas, jos organai nusilpo. Kai gyvatė pamėgino atsiskirti nuo kūno, priešai ją jėga sulaikė. Supratusi savo beviltišką padėtį gyvatė garsiai sudejavo.

Komentaras: Paskutinėmis gyvenimo akimirkomis kūno vartai užsiveria, paveikti ligos, kurią sukelia tulžies, gleivių ir oro organizme disbalansas. Todėl gyvoji esybė negali aiškiai pasakyti, kas su ja vyksta, ir giminaičiai, susirinkę prie mirštančiojo, girdi tik jo priešmirtinį švokštimą ir neaiškiai tariamus žodžius: „Ghura, ghura“. Savo eilėse „Mukunda-mālā-stotra“ karalius Kulaśekhara sako:

kṛṣṇa tvadīya-padapaṅkaja-pañjarāntam
adyaiva me viśatu mānasa-rāja-haṁsaḥ
prāṇa-prayāṇa-samaye kapha-vāta-pittaiḥ
kaṇṭhāvarodhana-vidhau smaraṇaṁ kutas te

„Brangusis Kṛṣṇa, leisk man mirti dabar pat, kad mano proto gulbė įsipainiotų tarp Tavo lotosinių pėdų. Kaip kitaip aš atsiminsiu Tave išleisdamas paskutinį atodūsį, kai dusulys užspaus man gerklę?“ Gulbėms patinka nardyti tarp lotosų stiebų ir juose įsipainioti – tai jų mėgstamas žaidimas. Jei žmogus miršta nesirgdamas ir atmindamas Kṛṣṇos lotosines pėdas, galima sakyti, kad jam labai pasisekė. Paskutinę gyvenimo akimirką žmogaus gerklę užblokuoja gleivės, užspaudžia dusulys ir jam gali neišeiti ištarti Hare Kṛṣṇa *mahā-mantrą.* Jis gali užmiršti Kṛṣṇą. Žinoma, giliai į Kṛṣṇos sąmonę pasinėręs žmogus atsimins Kṛṣṇą bet kurią gyvenimo akimirką, nes Hare Kṛṣṇa *mantrą* kartoja be paliovos, ypač jei pajunta mirties alsavimą.

16 TEKSTAS

दुहितॄः पुत्रपौत्रांश्च जामिजामातृपार्षदान् ।
स्वत्वावशिष्टं यत्किञ्चिद् गृहकोशपरिच्छदम् ॥१६॥

duhitṝḥ putra-pautrāṁś ca jāmi-jāmātṛ-pārṣadān
svatvāvaśiṣṭaṁ yat kiñcid gṛha-kośa-paricchadam

duhitṝḥ – dukros; *putra* – sūnūs; *pautrān* – vaikaičiai; *ca* – ir; *jāmi* – marčios; *jāmātṛ* – žentai; *pārṣadān* – palydovai; *svatva* – nuosavybė; *avaśiṣṭam* – likusi; *yat kiñcit* – kokia tik; *gṛha* – namai; *kośa* – sukaupti turtai; *paricchadam* – rūmų aplinka.

Karalius Purañjana ėmė galvoti apie savo dukteris, sūnus, vaikaičius, marčias, žentus, tarnus ir palydovus. Jis prisiminė savo rūmus, rūmų aplinką ir sukauptus turtus.

Komentaras: Dažnas labai prie kūno prisirišęs žmogus prašo gydytojo nors trumpam pratęsti jo gyvenimą ir, jei „pažangiausiais“ moksliniais metodais, pavyzdžiui, panaudojant deguonies kaukę ar vaistus, gydytojui pavyksta padovanoti pacientui dar kelias gyvenimo minutes, jis tai laiko sėkme, nors galų gale pacientas vis tiek miršta. Tai mes vadiname kova dėl būvio. Mirties akimirką, nepaisant to, kad žmogaus organai iš esmės jau mirę ir jų atgaivinti neįmanoma, ir pacientas, ir gydytojas vis dar galvoja apie gyvybės išgelbėjimą.

17 TEKSTAS

अहं ममेति स्वीकृत्य गृहेषु कुमतिर्गृही ।
दध्यौ प्रमदया दीनो विप्रयोग उपस्थिते ॥१७॥

ahaṁ mameti svīkṛtya gṛheṣu kumatir gṛhī
dadhyau pramadayā dīno viprayoga upasthite

aham – aš; *mama* – mano; *iti* – taip; *svī-kṛtya* – suvokdamas; *gṛheṣu* – namuose; *ku-matiḥ* – kurio protas pilnas kokčių minčių; *gṛhī* – šeimos galva; *dadhyau* – nukreipia savo dėmesį į; *pramadayā* – su savo žmona; *dīnaḥ* – visiškai nuskurdęs; *viprayoge* – kai išsiskyrimas; *upasthite* – įvyko.

Karalius Purañjana buvo labai prisirišęs prie šeimos ir sąvokų „aš“ bei „mano“. Aistringas prisirišimas prie žmonos jį visiškai nuskurdino, ir kai išmušė laikas skirtis, sielvartas pervėrė jo širdį.

Komentaras: Posmas akivaizdžiai sako, kad net mirštant neišnyksta mintys apie juslinius malonumus. Tai rodo, kad gyvoji esybė – siela po mirties lieka subtiliajame kūne, kurį sudaro protas, intelektas ir ego. Veikiama klaidingos savimonės gyvoji esybė iki paskutinio atodūsio galvoja apie juslinius malonumus, o kai jie yra atimami, puola į nevilтį. Mintyse ji tebekuria planus pratęsti savo gyvenimą, todėl atsiskyrusią nuo grubiojo kūno subtilusis kūnas perkelia ją į naują grubųjį kūną. Subtiliojo kūno persikėlimas materialiai akiai nematomas, todėl, kai gyvoji esybė atsiskiria nuo kūno, mums atrodo, kad jai atėjo galas. Subtilusis kūnas kuria būsimų

juslinių malonumų vaizdus, o grubusis kūnas padeda įgyvendinti gyvosios būtybės planus. Todėl grubųjį kūną galima palyginti su žmona, nes žmona vyrui yra įvairių malonumų šaltinis. Dėl ilgalaikio sąlyčio su grubiuoju kūnu išsiskyrimas su juo sukelia sielvartą. Gyvosios esybės psichikos būklė verčia ją kraustytis į kitą grubųjį kūną ir pratęsti egzistenciją materialiajame pasaulyje.

Sanskrito žodis *strī* reiškia „skleidinys“. Tarpininkaujant žmonai išsiplečia mūsų mylimų žmonių ratas – gimsta sūnūs, dukros, vaikaičiai ir t.t. Prisirišimas prie šeimos narių visa jėga pasireiškia atėjus mirčiai. Dažnai prieš atsiskirdamas nuo kūno žmogus šaukiasi mylimo sūnaus, kad patikėtų jam rūpintis savo žmona ir namais. Jis sako: „Sūneli, aš turiu jus palikti. Pasirūpink šeima.“ Šiuos žodžius jis taria nenumanydamas, kas jo laukia po mirties.

18 TEKSTAS

लोकान्तरं गतवति मय्यनाथा कुटुम्बिनी ।
वर्तिष्यते कथं त्वेषा बालकाननुशोचती ॥१८॥

lokāntaraṁ gatavati mayy anāthā kuṭumbinī
vartiṣyate kathaṁ tv eṣā bālakān anuśocatī

loka-antaram – į kitą gyvenimą; *gatavati mayi* – kai iškeliausiu; *anāthā* – netekusi vyro; *kuṭumbinī* – šeimos narių apsuptyje; *vartiṣyate* – išgyvens; *katham* – kaip; *tu* – tuomet; *eṣā* – ši moteris; *bālakān* – vaikų; *anuśocatī* – bėdojanti dėl.

Karalius Purañjana nerimavo: Žmona liks su tokiu dideliu būriu vaikų. Kaip ji viena juos išlaikys, kai aš paliksiu kūną? Ją nuolat kankins mintis, kaip išmaitinti šeimą.

Komentaras: Karaliaus mintys apie žmoną liudija, kad jis perdaug galvojo apie moteris. Dorovinga moteris paprastai yra klusni žmona. Vyras prie jos labai prisiriša ir prieš mirtį nuolat apie ją galvoja. Karaliaus Purañjanos pavyzdys akivaizdžiai parodo, kaip tai pavojinga. Kas atėjus mirčiai galvoja ne apie Kṛṣṇą, o apie savo žmoną, tas negalės sugrįžti namo, atgal pas Dievą – jis gims moterimi ir atvers naują gyvenimo materialiajame pasaulyje puslapį.

19 TEKSTAS

न मय्यनाशिते भुङ्क्ते नास्नाते स्नाति मत्परा ।
मयि रुष्टे सुसन्त्रस्ता भर्त्सिते यतवाग्भयात् ॥१९॥

na mayy anāśite bhuṅkte nāsnāte snāti mat-parā
mayi ruṣṭe susantrastā bhartsite yata-vāg bhayāt

na – niekada; *mayi* – kol aš; *anāśite* – nepavalgydavau; *bhuṅkte* – ji valgydavo; *na* – niekada; *asnāte* – kol nebaigdavau maudytis; *snāti* – ji maudydavosi; *mat-parā* – visuomet ištikima man; *mayi* – kai aš; *ruṣṭe* – pykdavau; *su-santrastā* – labai išsigandusi; *bhartsite* – kai aš bardavausi; *yata-vāk* – visiškai kontroliuodama savo kalbą; *bhayāt* – iš baimės.

Karalių Purañjaną užplūdo prisiminimai apie bendrą gyvenimą su žmona. Jis prisiminė, kad žmona nesėsdavo pietauti, kol nebaigdavo valgyti jis, nesimaudydavo, kol neišsimaudydavo jis, ir buvo taip prie jo prisirišusi, kad jam supykus ir pradėjus bartis tylėdavo ir kantriai klausydavo jo nepagrįstų priekaištų.

Komentaras: Žmona turėtų būti klusni. Jei žmona pasižymi tokiomis savybėmis, kaip nuolankumas, švelnumas, pasiryžimas pasitarnauti vyrui, vyras bus jai labai atidus. Vyro prieraišumas žmonai palengvina šeiminį gyvenimą, bet neskatina jo tobulėti dvasiškai. Štai kodėl būtina siekti, kad Kṛṣṇos sąmonė įleistų šaknis kiekvienuose namuose. Jei mylintys vyras ir žmona praktikuoja Kṛṣṇos sąmonę, jų gyvenimo centras yra Kṛṣṇa ir jiems abiem tai tik į naudą. Kai to nėra, prie žmonos pernelyg prisirišęs vyras kitą gyvenimą gimsta moterimi, o prie vyro prisirišusi moteris – vyru. Žinoma, moteriai gimti vyru – didelis privalumas, ko negalima pasakyti apie moterimi gimsiantį vyrą.

20 TEKSTAS

प्रबोधयति माविज्ञं व्युषिते शोककर्शिता ।
वर्त्मैतद् गृहमेधीयं वीरसूरपि नेष्यति ॥२०॥

prabodhayati māvijñaṁ vyuṣite śoka-karśitā
vartmaitad gṛha-medhīyaṁ vīra-sūr api neṣyati

prabodhayati – duoda gerą patarimą; *mā* – man; *avijñam* – neišmanėliui; *vyuṣite* – man išvykus; *śoka* – sielvarto; *karśitā* – išsekinta; *vartma* – keliu; *etat* – šiuo; *gṛha-medhīyam* – rūpinimosi šeima; *vīra-sūḥ* – didvyrių motina; *api* – nors; *neṣyati* – įstengs žengti.

Karalius Purañjana prisiminė, kaip kaskart, kai atsidurdavo aklavietėje, žmona jam duodavo gerą patarimą ir kaip ji nuliūsdavo jam išvykstant. Ji turėjo daug sūnų, tarp kurių buvo ne vienas didvyris, vis dėlto karalius jaudinosi, ar jai pavyks vienai susitvarkyti su jos pečius užgulsiančia buitinių rūpesčių našta.

Komentaras: Mirdamas karalius Purañjana galvojo apie žmoną, kitaip sakant, jo sąmonė mirštant buvo užteršta. Viešpat Kṛṣṇa „Bhāgavadgītoje“ (15.7) sako:

mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati

„Gyvosios esybės šiame sąlygotame pasaulyje yra Mano amžinos dalelės. Gyvendamos nelaisvėje jos iš visų jėgų kovoja su šešiomis juslėmis, tarp jų ir protu.“

Gyvoji esybė yra neatsiejama Aukščiausios Dvasios Kṛṣṇos dalelė. Kitaip sakant, kokybės prasme ji nesiskiria nuo Kṛṣṇos. Vienintelis skirtumas tas, kad ji amžinai išlieka mikroskopine Aukščiausiosios Dvasios kibirkštimi. *Mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ.* Šiame materialiajame pasaulyje, kur gyvenama nelaisvės sąlygomis, mikroskopinės Aukščiausiojo Viešpaties dalelės protas ir sąmonė yra užteršta, todėl ji sunkiai kovoja dėl būvio. Kaip neatsiejama Aukščiausiojo Viešpaties dalelė, gyvoji esybė turėtų galvoti apie Kṛṣṇą, bet, kaip matome šiuo atveju, karalius Purañjana (gyvoji esybė) galvoja apie moteris. Būtent dėl šios priežasties, dėl to, kad gyvosios esybės mintys sutelktos į juslių objektus, materialiajame pasaulyje ji yra priversta kovoti dėl būvio. Kadangi karalius Purañjana galvojo apie žmoną, jo kova dėl būvio nenutruks ir jam mirus. Iš tolesnių posmų sužinosime, kad dėl šios priežasties kitą gyvenimą karaliui Purañjanai teko gimti moterimi. Taigi gyvosios būtybės vergystės priežastis yra jos sąmonės socialinis, politinis, pseudoreliginis, tautinis ir bendruomeninis kryptingumas. Norėdamas nusimesti vergystės pančius žmogus per savo gyvenimą turėtų suspėti pakeisti veikseną. Šią mintį patvirtina „Bhāgavadgītā“ (3.9). *Yajñārthāt karmaṇo 'nyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ.* Jei nepakeisime savo sąmonės šį gyvenimą, tai bet kokia veikla vardan visuomenės, valstybės, savo religijos, vienokios ar kitokios socialinės grupės ar

visos tautos tik dar stipriau užverš vergystės pančius. Tai reiškia, kad mums ir toliau teks vergauti materialiajame pasaulyje. Kaip pasakyta „Bhāgavad-gītoje“ (15.7), *manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati.* Kai gyvosios būtybės protas ir juslės yra įsitraukusios į materialią veiklą, jai tenka toliau gyventi materialiajame pasaulyje ir kovoti dėl laimės. Kaskart gimdami mes stengiamės nagais išplėšti laimę. Tiesą sakant, šiame materialiajame pasaulyje laimės nėra, tačiau pati kova suteikia žmogui apgaulingą laimės jausmą. Žmogui tenka dirbti iki devinto prakaito ir, kai pagaliau jis gauna tai, dėl ko atkakliai dirbo, jis manosi esąs laimingas. Materialiajame pasaulyje gyvenantys žmonės nežino, kas yra tikroji laimė. *Sukham ātyantikaṁ yat tad buddhi-grāhyam atīndriyam* (BG 6.21). Tikroji laimė patiriama tik transcendentinėmis juslėmis. Transcendentinės juslės ima reikštis tik gyvajai būtybei dvasiškai apsivalius, todėl norėdama išgryninti jusles gyvoji būtybė turėtų pasirinkti Kṛṣṇos sąmonės kelią ir jusles įtraukti į Viešpaties tarnystę. Tik taip ji pasieks tikrą laimę ir išvadavimą.

„Bhāgavad-gītoje“ (15.8) pasakyta:

śarīraṁ yad avāpnoti yac cāpy utkrāmatīśvaraḥ
gṛhītvaitāni saṁyāti vāyur gandhān ivāśayāt

„Materialiajame pasaulyje gyvoji esybė perneša savo gyvenimo sampratą iš vieno kūno į kitą lygiai taip, kaip vėjas perneša kvapus.“ Praskriejęs virš rožių sodo vėjas nusineša rožių aromatą, o praskriejęs virš pamazgų duobės jis nusineša puvėsių smarvę. Lygiai taip ir karaliaus Purañjanos (gyvosios esybės) gyvybės oras veržėsi pas žmoną, kitaip sakant, karalius galvojo apie moterį, todėl kitą gyvenimą jam teks gimti moters kūnu.

21 TEKSTAS

कथं नु दारका दीना दारकीर्वापरायणाः ।
वर्तिष्यन्ते मयि गते भिन्ननाव इवोदधौ ॥२१॥

kathaṁ nu dārakā dīnā dārakīr vāparāyaṇāḥ
vartiṣyante mayi gate bhinna-nāva ivodadhau

katham – kaip; *nu* – iš tikrųjų; *dārakāḥ* – sūnūs; *dīnāḥ* – vargšai; *dārakīḥ* – dukterys; *vā* – ar; *aparāyaṇāḥ* – neturėdami kito globėjo; *vartiṣyante* – gyvens; *mayi* – kai aš; *gate* – paliksiu šį pasaulį; *bhinna* – skęstantis; *nāvaḥ* – laivas; *iva* – tarsi; *udadhau* – vandenyne.

Karalius Purañjana negalėjo nuvyti neramių minčių: „Kaip gyvens mano sūnūs ir dukros, kai pasitrauksiu iš šio pasaulio – jie visiškai nuo manęs priklausomi? Jų laukia vidury vandenyno skęstančio laivo keleivių likimas.“

Komentaras: Kiekvienas mirštantis nerimauja dėl to, kas nutiks jo žmonai ir vaikams. Lygiai taip mirštantis politikas nerimauja, kas atsitiks jo valstybei arba politinei partijai. Jei gyvoji būtybė ne iki galo įsisąmonino Kṛṣṇą, ji gims iš naujo ir gaus jos sąmonės būseną atitinkantį kūną. Mirdamas Purañjana nerimauja dėl žmonos ir vaikų – visos jo mintys sukasi apie moterį, todėl kitą gyvenimą jis turės moters kūną. Lygiai taip perdėm prisirišęs prie gimtosios žemės politinis lyderis arba vadinamasis nacionalinis lyderis, baigęs savo politinę karjerą, be jokių abejonių, vėl atgims savo žemėje. Kitam žmogaus gyvenimui turi įtakos ir dabartinio gyvenimo poelgiai. Neretai dėl juslinių malonumų politikas gali labai sunkiai nusidėti. Niekam ne naujiena, kad norėdami susidoroti su savo politiniais priešininkais politikai ryžtasi net žmogžudystei. Niekas netrukdo politikui ginti jo vadinamojoje gimtinėje, tačiau jam vis tiek teks atkentėti už ankstesniame gyvenime padarytas nuodėmes.

Mokslas apie sielų persikūnijimą šiuolaikiniams mokslininkams yra visiškai nežinomas. Vadinamieji mokslininkai nenori gilintis į šiuos sudėtingus klausimus, nes, jei imtų juos svarstyti ir susimąstytų apie tikrąsias būties problemas, įsitikintų, kad jų laukia niūri ateitis. Todėl jie vengia minčių apie ateitį ir toliau daro nuodėmes, teisindami jas socialine ar politine būtinybe arba tautos interesais.

22 TEKSTAS

एवं कृपणया बुद्ध्या शोचन्तमतदर्हणम् ।
ग्रहीतुं कृतधीरेनं भयनामाभ्यपद्यत ॥२२॥

evaṁ kṛpaṇayā buddhyā śocantam atad-arhaṇam
grahītuṁ kṛta-dhīr enaṁ bhaya-nāmābhyapadyata

evam – taip; *kṛpaṇayā* – dėl šykštuolio; *buddhyā* – mąstysenos; *śocantam* – sielvartaujantį; *a-tat-arhaṇam* – dėl to, dėl ko nederėjo sielvartauti; *grahītum* – suimti; *kṛta-dhīḥ* – ryžtingai nusiteikęs *yavanų* karalius; *enam* – jį; *bhaya-nāmā* – vardu Baimė; *abhyapadyata* – tučtuojau atskubėjo ten.

Karaliui Purañjanai nederėjo sielvartauti dėl žmonos bei vaikų likimo, tačiau jis negalėjo pabėgti nuo šykštuolio mąstysenos. Tuo metu jo suimti atskubėjo Yavana-rāja vardu Baimė.

Komentaras: Kvailiai nesuvokia, kad kiekviena individualioji siela yra atsakinga už savo poelgius. Kol gyvoji esybė turi vaiko ar paauglio kūną ir dar nespėjo pridaryti nuodėmių, tėvai turėtų įskiepyti jai tinkamas gyvenimo vertybes. Ar išaugęs vaikas tinkamai vykdys savo pareigas, yra jau jo paties reikalas. Tėvai po mirties niekaip negali padėti savo vaikui. Tėvas gali palikti vaikams turto gyvenimo pradžiai, bet jis neturėtų kankintis dėl to, kaip jo šeima versis jam mirus. Tai sąlygotosios sielos liga. Siekdamas juslinių malonumų žmogus ne tik pats daro nuodėmes, bet dar ir stengiasi sukrauti turtus vaikams, kad jie taip pat galėtų nevaržomi tenkinti jusles.

Visi bijome mirties, tad neatsitiktinai ją vadina *bhaya* (baime). Karalius Purañjana buvo pasinėręs į mintis apie žmoną ir vaikus, bet mirtis nebuvo linkusi jo laukti. Mirtis nelaukia nė vieno iš mūsų – ji nedelsdama atlieka savo pareigą. Mirtis nedvejodama išsiveda gyvąją esybę su savimi, todėl ateistai, kurie vėjais leidžia savo gyvenimą mąstydami apie valstybės, visuomenės ir artimųjų gerovę ir nesirūpina Dievo pažinimu, galų gale susiduria su Dievu mirties pavidalu. Šiame posme labai svarbi reikšmė tenka žodžiui *atad-arhaṇam,* kuris reiškia, kad neverta perdėm veltis į veiklą, skirtą artimųjų, tėvynainių, visuomenės ir bendruomenės labui. Ši veikla neskatina dvasinio tobulėjimo. Deja, šiuolaikinėje visuomenėje vadinamieji išsilavinę žmonės neturi žalio supratimo, kas yra dvasinis tobulėjimas. Gimę žmogaus kūnu, jie įgijo galimybę siekti dvasinės pažangos, bet gyvena kaip šykštuoliai. Savo kūną jie panaudoja ne pagal paskirtį ir nugyvena betikslį gyvenimą, rūpindamiesi artimųjų, tėvynainių ar visos visuomenės materialia gerove. Mūsų tikroji pareiga – mokytis įveikti mirtį. Viešpats Kṛṣṇa nurodo, kaip ją įveikti „Bhāgavad-gītoje“ (4.9):

janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti so 'rjuna

„Kas permanė transcendentinę Mano apsireiškimo ir žygių esmę, tas, palikęs kūną, jau niekada negims materialiajame pasaulyje, o sugrįš į Mano amžinąją buveinę, o Arjuna.“

Iki galo Kṛṣṇą įsisąmoninęs žmogus po mirties neįgyja kito kūno – jis sugrįžta namo, atgal pas Dievą. Kiekvienas turėtų siekti šio aukščiausiojo tikslo. Deja, užuot jo siekę, žmonės galvoja apie savo artimuosius, visuomenę, draugystę ir meilę. Mūsų Kṛṣṇos sąmonės judėjimas šviečia ir informuoja viso pasaulio žmones, kaip nugalėti mirtį. *Hariṁ vinā na sṛtiṁ*

taranti. Nugalėti mirtį galima tik kreipusis prieglobsčio į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

23 TEKSTAS

पशुवद्यवनैरेष नीयमानः स्वकं क्षयम् ।
अन्वद्रवन्ननुपथाः शोचन्तो भृशमातुराः ॥२३॥

paśuvad yavanair eṣa nīyamānaḥ svakaṁ kṣayam
anvadravann anupathāḥ śocanto bhṛśam āturāḥ

paśu-vat – tarsi gyvulį; *yavanaiḥ – yavanų; eṣaḥ* – Purañjana; *nīyamānaḥ* – suimtu ir vedamu; *svakam* – į jų; *kṣayam* – buveinę; *anvadravan* – sekė; *anupathāḥ* – jo palydovai; *śocantaḥ* – sielvartaudami; *bhṛśam* – didžiai; *āturāḥ* – nusiminę.

Regėdami, kaip Yavanai velka tarsi gyvulį supančiotą karalių Purañjaną, karaliaus palydovai labai sunerimo. Bet ir juos, baisaus sielvarto prislėgtus, Yavanai privertė eiti paskui šeimininką.

Komentaras: Kai Yamarājas ir jo pagalbininkai veda gyvąją esybę į teismo vietą, jos palydovai – gyvybė, gyvybės oras ir troškimai – eina iš paskos. Tai patvirtina Vedos. Kai Yamarājas paima gyvąją esybę į nelaisvę (*tam utkrāmantam*), kartu su ja išeina ir gyvybės oras (*prāṇam anūtkrāmantam*), o jam iš paskos (*anūtkrāmanti*) eina ir visos juslės (*sarve prāṇāḥ*). Išeidami gyvoji būtybė ir gyvybės oras nusimeta materijos gniutulą, kurį sudaro penkios stichijos: žemė, vanduo, oras, ugnis ir eteris. Gyvoji esybė stoja prieš Yamarājo teismą ir Yamarājas nusprendžia, koks bus jos kitas kūnas. Šiuolaikiniai mokslininkai apie tai nieko nežino. Kiekviena gyvoji esybė yra atsakinga už savo darbus dabartiniame gyvenime ir po mirties ji atvedama į Yamarājo teismą, kur priimamas sprendimas dėl jos kito kūno. Nors gyvoji esybė palieka grubųjį materialų kūną, ji pati, jos troškimai ir veiklos padariniai niekur neišnyksta, o Yamarājas, atsižvelgdamas į gyvosios esybės praeities poelgius, sprendžia, kokį kūną ji gaus.

24 TEKSTAS

पुरीं विहायोपगत उपरुद्धो भुजङ्गमः ।
यदा तमेवानु पुरी विशीर्णा प्रकृतिं गता ॥२४॥

purīṁ vihāyopagata uparuddho bhujaṅgamaḥ
yadā tam evānu purī viśīrṇā prakṛtiṁ gatā

purīm – miestą; *vihāya* – palikusią; *upagataḥ* – išėjusią; *uparuddhaḥ* – suėmė; *bhujaṅgamaḥ* – gyvatę; *yadā* – kai; *tam* – ją; *eva* – tikrai; *anu* – po to; *purī* – miestas; *viśīrṇā* – sugriautas; *prakṛtim* – materija; *gatā* – virto.

Yavana-rajos karių suimta ir išvilkta iš miesto gyvatė kartu su visais patraukė įkandin savo šeimininko. Kai visi suimtieji paliko miestą, jis buvo sugriautas ir virto dulkėmis.

Komentaras: Iškart po gyvosios esybės suėmimo gyvybės oras, juslės ir jutimo objektai palieka kūnu vadinamą materijos gniutulą. Gyvajai esybei ir jos palydovams palikus kūną, jis liaujasi funkcionavęs ir suyra į materialius elementus: žemę, vandenį, ugnį, orą ir eterį. Gyventojams pasitraukus iš priešų užpulto miesto užpuolikai sulygina jį su žeme. Sakydami „dulkė esi ir dulke pavirsi“, turime galvoje kūną. Kai priešai miestą užpuola ir sugriauna, gyventojai jį palieka ir miestas miršta.

Tik kvailys rūpinasi miestu, o ne jo gyventojais – miestelėnais. Taip elgiasi dvasinių žinių neturinti gyvoji esybė. Ji tesirūpina išoriniu apvalkalu, kūnu, nesuvokdama, kad svarbiausia kūne yra dvasinė siela. Dvasinė siela ištrūksta iš amžino persikūnijimo verpeto tik pasiekusi dvasinio pažinimo aukštumas. „Bhāgavatam“ pasakyta, kad prisirišusieji prie savo kūno panašūs į karves ir asilus (*sa eva go-kharaḥ*). Karvė labai romus padaras, o asilas – nešulinis gyvulys. Kas vadovaudamasis kūniška būties samprata dirba kaip asilas, tas nesuvokia savo tikrųjų interesų. Neveltui pasakyta:

yasyātma-buddhiḥ kuṇape tri-dhātuke
sva-dhīḥ kalatrādiṣu bhauma ijya-dhīḥ
yat-tīrtha-buddhiḥ salile na karhicij
janeṣv abhijñeṣu sa eva go-kharaḥ

„Žmogus, kuris tapatina save su iš trijų pradmenų sudarytu kūnu, kuris šalutinius gyvybinės veiklos produktus laiko savo giminaičiais ir garbina žemę, kurioje gimė, o į šventąsias vietas keliauja ne susitikti su transcendentinių žinių turinčiais žmonėmis, o tiesiog nusimaudyti, niekuo nepranoksta asilo ar karvės.“ (SB 10.84.13)

Žmonių civilizacija be Kṛṣṇos sąmonės – tai žemesniųjų gyvūnų civilizacija. Žemesniosios civilizacijos atstovai tyrinėja negyvą kūną ir mano, kad svarbiausios jame yra smegenys ir širdis, tačiau jei jame nėra dvasinės sielos, apie vienos ar kitos kūno dalies svarbą kalbėti nėra pras-

mės. Šiuolaikinėje karvių ir asilų civilizacijoje mokslininkai ieško atsakymų į beprasmišką klausimą: kuo svarbi smegenų arba širdies veikla negyvame kūne.

25 TEKSTAS

विकृष्यमाणः प्रसभं यवनेन बलीयसा ।
नाविन्दत्तमसाविष्टः सखायं सुहृदं पुरः ॥२५॥

vikṛṣyamāṇaḥ prasabhaṁ yavanena balīyasā
nāvindat tamasāviṣṭaḥ sakhāyaṁ suhṛdaṁ puraḥ

vikṛṣyamāṇaḥ – tempiamas; *prasabham* – jėga; *yavanena* – Yavanos; *balīyasā* – kuris buvo labai galingas; *na avindat* – negalėjo prisiminti; *tamasā* – neišmanymo tamsumo; *āviṣṭaḥ* – uždengtas; *sakhāyam* – savo draugo; *suhṛdam* – visuomet linkinčio gero; *puraḥ* – nuo pat pradžių.

Net kai galingasis Yavana su nežabota jėga nusitempė karalių, šis iš tamsumo nė neprisiminė Supersielos – visada pasirengusio padėti draugo.

Komentaras: „Bhāgavad-gītoje“ (5.29) Viešpats Kṛṣṇa sako:

bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram
suhṛdaṁ sarva-bhūtānāṁ jñātvā māṁ śāntim ṛcchati

Kad žmogus visiškai įsisąmonintų Kṛṣṇą, būtų laimingas ir viskuo patenkintas, jam pakanka žinoti tris dalykus: kad Aukščiausiajam Viešpačiui Kṛṣṇai atitenka visos pasaulio gėrybės, kad viskas priklauso Jam ir kad Jis yra geriausias visų gyvųjų esybių draugas. Jei jis to nežino ir gyvena vadovaudamasis kūniška būties samprata, materialioji gamta siųs jam įvairius vargus ir negandas. Iš tikrųjų Aukščiausiasis Viešpats amžinai lydi kiekvieną gyvąją būtybę. *Īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati* (BG18.61). Gyvoji esybė ir Supersiela tarsi du paukščiai tupi greta vienas kito viename medyje, tačiau neišmanėlė gyvoji esybė neskuba atsigręžti į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir kreiptis į Jį globėjiškos pagalbos, kad ir kiek kentėtų nuo materialiosios gamtos įstatymų. Ji mano galinti pati apsisaugoti nuo griežtų materialiosios gamtos įstatymų, tačiau tai neįmanoma. Gyvoji esybė turi atsigręžti į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir patikėti Jo globai savo sielą. Tik taip ji išsigelbės nuo baudžiančios Yavanos (Yamarājos) rankos.

Šiame posme labai svarbi reikmė tenka žodžiui *sakhāyam* (draugas), nes Dievas amžinai yra greta gyvosios esybės. Aukščiausiąjį Viešpatį dar vadina ir *suḥrdam* (amžinai linkinčiu gero). Aukščiausiasis Viešpats tarsi tėvas ir motina mums visada linki tik gero. Kad ir kaip nusikalstų sūnus, tėvas ir motina visada jam linkės tik gero. Taip ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nepaisant visų mūsų nusižengimų ir nesiskaitymo su Jo valia, nieko nelaukdamas išvaduos mus iš materialiosios gamtos sukeliamų kančių, jei mes tiesiog Jam atsiduosime. Šią mintį patvirtina „Bhāgavad-gītā“ (*mām eva ye prapadyante māyām etāṁ taranti te*). Deja, netikusi draugija ir vergiškas prisirišimas prie juslinių malonumų neleidžia mums prisiminti savo geriausio draugo – Aukščiausiojo Dievo Asmens.

26 TEKSTAS

तं यज्ञपशवोऽनेन संज्ञप्ता येऽदयालुना ।
कुठारैश्चिच्छिदुः क्रुद्धाः स्मरन्तोऽमीवमस्य तत् ॥२६॥

taṁ yajña-paśavo 'nena saṁjñaptā ye 'dayālunā
kuṭhāraiś cicchiduḥ kruddhāḥ smaranto 'mīvam asya tat

tam – jį; *yajña-paśavaḥ* – atnašaujami gyvūnai; *anena* – jo; *saṁjñaptāḥ* – nužudyti; *ye* – visi jie, kurie; *adayālunā* – kietaširdžio; *kuṭhāraiḥ* – kirviais; *cicchiduḥ* – kapojo į gabalus; *kruddhāḥ* – įniršę; *smarantaḥ* – prisimindami; *amīvam* – nuodėmingą veiklą; *asya* – jo; *tat* – tą.

Rengdamas aukojimus kietaširdis karalius Purañjana nužudė daugybę gyvūnų ir dabar naudodamiesi proga jie puolė smaigstyti jo kūną savo ragais. Karalius jautėsi tarsi kirviais būtų kapojamas į gabalus.

Komentaras: Tokia bausmė po mirties laukia tų, kurie nesusimąstydami žudo gyvūnus dėl maisto arba teisina jų žudymą dangstydamiesi religijos įsakymais. Žodis *māmsa* (mėsa) reiškia, kad mūsų nužudyti gyvūnai vėliau turės galimybę nužudyti mus. Nors iš tikrųjų gyvosios esybės yra nemirtingos, po fizinės baigties jų laukia kančios, kurias patiria gyvūnų badomas žmogus. To nežinantys nenaudėliai nedvejodami žudo nelaimingus gyvūnus ir nė negalvoja sustoti. Vadinamoji žmonių civilizacija įkūrė daugybę skerdyklų, kuriose masiškai žudomi gyvūnai dangstantis būtinybe patenkinti žmogaus mitybos ar apeiginius poreikius. „Tikintieji“ žudo gyvūnus šventyklose, mečetėse ir sinagogose, o dar žemiau puolę žmonės laiko skerdyklas. Lygiai kaip civilizuota visuomenė vadovaujasi įstatymu „gyvybė už

gyvybę“, taip ir vadovaujantis Aukščiausiojo Viešpaties įstatymu nė viena gyvoji esybė neturi teisės kėsintis į kitos gyvosios esybės gyvybę. Kiekvienam turi būti suteikta galimybė gyventi globojamam Aukščiausiojo Tėvo, todėl Aukščiausiasis Dievo Asmuo smerkia bet kokį gyvūnų žudymą tiek apeiginiais, tiek ir mitybos poreikių tenkinimo tikslais. „Bhāgavad-gītoje“ (16.19) Viešpats Kṛṣṇa sako:

tān ahaṁ dviṣataḥ krūrān saṁsāreṣu narādhamān
kṣipāmy ajasram aśubhān āsurīṣv eva yoniṣu

„Pavyduolius ir piktavalius – žemiausius iš žmonių Aš nubloškiu į materialiosios būties vandenyną, kur jie įsikūnija įvairiomis demoniškomis gyvybės formomis.“ Pykčiu kitoms gyvosioms esybėms ir Aukščiausiajam Dievo Asmeniui alsuojantys gyvūnų žudikai (*dviṣataḥ*) nubloškiami į tamsiausias kūrinijos sritis ir negali suvokti gyvenimo prasmės ir tikslo. Išsamiau apie tai pasakoja tolesni posmai.

27 TEKSTAS

अनन्तपारे तमसि मग्नो नष्टस्मृतिः समाः ।
शाश्वतीरनुभूयार्तिं प्रमदासङ्गदूषितः ॥२७॥

ananta-pāre tamasi magno naṣṭa-smṛtiḥ samāḥ
śāśvatīr anubhūyārtiṁ pramadā-saṅga-dūṣitaḥ

ananta-pāre – bekraštę; *tamasi* – į materialiosios būties tamsą; *magnaḥ* – paniręs; *naṣṭa-smṛtiḥ* – netekęs intelekto; *samāḥ* – daugeliui metų; *śāśvatīḥ* – beveik amžinai; *anubhūya* – patirdamas; *ārtim* – trejopas kančias; *pramadā* – su moterimis; *saṅga* – bendravimu; *dūṣitaḥ* – susitepęs.

Susitepusi bendravimu su moterimis gyvoji esybė lygiai kaip ir karalius Purañjana pasmerkta amžinoms materialiosios būties kančioms ir praradusi atmintį negali ištrūkti iš tamsiausios materialaus gyvenimo srities.

Komentaras: Posme aprašoma materialioji būtis. Materialiosios būties pradžią žymi momentas, kai vyras prisiriša prie moters ir užmiršta savo tikrąją tapatybę (*naṣṭa-smṛtiḥ*), kad yra amžinas Kṛṣṇos tarnas. Dėl užmaršties gyvoji esybė persikūnija iš vieno fizinio pavidalo į kitą ir nuolat patiria trejopas materialiosios būties kančias. Siekdami išgelbėti žmonių civilizaciją iš nežinojimo tamsybės mes ir pradėjome mūsų judėjimą. Svarbiausias Kṛṣṇos sąmonės judėjimo tikslas – šviesti užmaršias gyvąsias esybes

ir priminti joms apie jų prigimtinį – Kṛṣṇos sąmonės būvį. Taip gyvąsias esybes galima išgelbėti nuo katastrofos, į kurią jas stumia neišmanymas, ir priverstinė kūnų kaita. Vienoje savo giesmių Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura sako:

anādi karama-phale, paḍi' bhavārṇava-jale,
taribāre nā dekhi upāya
ei viṣaya-halāhale, divā-niśi hiyā jvale,
mana kabhu sukha nāhi pāya

„Dėl praeityje padarytų karminių darbų šiandien skęstu bekraščiame neišmanymo vandenyne, kuris yra tarsi nuodai, be vilties išsigelbėti. Mes ieškome laimės per juslinius malonumus, bet iš tiesų mūsų patiriami malonumai yra kaip pernelyg aštrus maistas ir degina širdį. Mano širdis dega dieną ir naktį, ir mano protas niekaip negali rasti ramybės."

Materialiajame pasaulyje nėra ramybės. Žmonės įvairiais būdais stengiasi atsikratyti nerimo, tačiau kadangi jie neturi tikro lyderio, stengiasi užsimiršti vartodami alkoholį ir ieškodami sekso nuotykių. Kvailiai nežino, kad malšindami nerimą alkoholiu ir seksu, jie tiesiog pailgina savo gyvenimo materialiajame pasaulyje trukmę. Tokiu būdu išsigelbėti nuo materialaus nerimo neįmanoma.

Žodžiai *pramadā-saṅga-dūṣitaḥ* byloja, kad be kitų materialiosios sutepties formų, vien prisirišimo prie moters pakanka, kad vyras daug ilgiau kankintųsi materialiajame pasaulyje. Būtent todėl pagal vediškosios civilizacijos principus vyras nuo pat gyvenimo pradžios mokomas neprisirišti prie moters. Pirmasis gyvenimo etapas vadinamas *brahmacarya,* antrasis – *gṛhastha,* trečiasis – *vānaprastha,* o ketvirtasis – *sannyāsa.* Skirstymas į šiuos etapus padeda vyrui atsiriboti nuo bendravimo su moterimis.

28 TEKSTAS

तामेव मनसा गृह्णन् बभूव प्रमदोत्तमा ।
अनन्तरं विदर्भस्य राजसिंहस्य वेश्मनि ॥२८॥

tām eva manasā gṛhṇan babhūva pramadottamā
anantaraṁ vidarbhasya rāja-siṁhasya veśmani

tām – ją; *eva* – tikrai; *manasā* – protu; *gṛhṇan* – priimdamas; *babhūva* – tapo; *pramadā* – moterimi; *uttamā* – užimančia aukštą padėtį; *anantaram* – po mirties; *vidarbhasya* – Vidarbhos; *rāja-siṁhasya* – galingiausio karaliaus; *veśmani* – namuose.

Palikdamas kūną karalius Purañjana prisiminė žmoną, todėl kitą gyvenimą gimė gražia ir kilminga moterimi. Jis tapo karaliaus Vidarbhos dukra ir išvydo pasaulį karaliaus rūmuose.

Komentaras: Kadangi mirdamas karalius Purañjana galvojo apie žmoną, kitą gyvenimą jis atgimė moters kūnu. Šį dėsningumą patvirtina vienas „Bhāgavad-gītos“ (8.6) posmų:

yaṁ yaṁ vāpi smaran bhāvaṁ tyajaty ante kalevaram
taṁ tam evaiti kaunteya sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ

„Kokį būties būvį žmogus atsimena atsiskirdamas nuo kūno, tokį kitą gyvenimą būtinai ir pasiekia.“

Tai, apie ką gyvoji esybė nuolat galvoja, būtinai iškils jos galvoje mirties akimirką. Mirdama ji galvos apie tai, apie ką galvojo visą gyvenimą: nubudusi, snausdama, sapnuodama ar kietai įmigusi. Atsiribojusi nuo Aukščiausiojo Viešpaties gyvoji esybė, pagal gamtos dėsnius, yra priversta keliauti iš vieno fizinio pavidalo į kitą, kol pagaliau įgyja žmogaus kūną. Jei vyras yra pasinėręs į materialias mintis ir nieko neišmano apie dvasinį gyvenimą, jei jis neieško prieglobsčio prie Aukščiausiojo Dievo Asmens Govindos, galinčio išspręsti visas su gimimu ir mirtimi susijusias problemas, lotosinių pėdų, kitą gyvenimą jis atgims moterimi, ypač jei jis nuolat galvoja apie savo žmoną. Kaip pasakyta „Śrīmad-Bhāgavatam“ (3.31.1): *karmaṇā daiva-netreṇa.* Vienos gyvosios esybės pasineria į doringą veiklą, kitos – į nedorą, trečios susipainioja doringoje ir nedoroje veikloje. Į visus jų poelgius atsižvelgiama, kai joms skiriamas naujas kūnas. Nors karalius Purañjana buvo vergiškai prisirišęs prie žmonos, jis atliko daug doringų karminių darbų. Todėl, nors jis atgimė moterimi, jam buvo suteikta galimybė tapti galingo karaliaus dukra. „Bhāgavad-gītoje“ (6.41) pasakyta:

prāpya puṇya-kṛtaṁ lokān uṣitvā śāśvatīḥ samāḥ
śucīnāṁ śrīmatāṁ gehe yoga-bhraṣṭo 'bhijāyate

„Po daugybės laimingo gyvenimo metų doringų gyvųjų esybių planetose nevykėlis *yogas* gimsta švento arba kilmingo žmogaus šeimoje.“

Jei dėl prisirišimo prie karminės veiklos, filosofinių spekuliacijų ar mistinės *yogos* žmogus iškrypsta iš *bhakti-yogos* – Dievo pažinimo kelio, jam suteikiama galimybė atgimti kilmingoje ir turtingoje šeimoje. Aukščiausiojo Dievo Asmens paskirti aukščiausiosios valdžios atstovai išpildo gyvosios esybės troškimus atsižvelgdami į jos darbus. Kadangi karalius Purañjana buvo pasinėręs į mintis apie žmoną, jis tapo moterimi, tačiau dėl praeities doringų darbų pasaulį jis išvydo karaliaus šeimoje. Apibendrinant galima

pasakyti, kad prieš mums paskiriant kitą kūną atsižvelgiama į visus mūsų darbus. Neatsitiktinai kalbėdamas su Vyāsadeva Nārada Munis pataria rinktis Kṛṣṇos sąmonės (atsidavimo tarnystės) kelią ir atsisakyti visų įprastinių nustatytųjų pareigų. Tokį patarimą davė ir Pats Viešpats Kṛṣṇa. Net jei bhaktas išklys iš dvasinio susivokimo kelio, kitą gyvenimą jis vis tiek įgis žmogaus kūną ir atgims bhakto arba turtingo žmogaus namuose ir turės galimybę toliau tęsti atsidavimo tarnystės praktiką.

29 TEKSTAS

उपयेमे वीर्यपणां वैदर्भीं मलयध्वजः ।
युधि निर्जित्य राजन्यान् पाण्ड्यः परपुरञ्जयः ॥२९॥

upayeme vīrya-paṇāṁ vaidarbhīṁ malayadhvajaḥ
yudhi nirjitya rājanyān pāṇḍyaḥ para-purañjayaḥ

upayeme – vedė; *vīrya* – už šaunumą ar narsą; *paṇām* – kaip apdovanojimą; *vaidarbhīm* – Vidarbhos dukrą; *malaya-dhvajaḥ* – Malayadhvaja; *yudhi* – kovoje; *nirjitya* – po to kai nugalėjo; *rājanyān* – kitus karalaičius; *pāṇḍyaḥ* – geriausias iš išminčių, arba tas, kuris gimė Pāṇḍu šalyje; *para* – transcendentinio; *puram* – miesto; *jayaḥ* – užkariautojas.

Karaliaus Vidarbhos dukrą Vaidarbhī buvo nutarta ištekinti už nežabotos galios Pāṇḍu šalies gyventojo vardu Malayadhvaja. Jis vedė karalaitę nukariavęs kitus karalaičius.

Komentaras: Pagal *kṣatriyų* papročius, karaliaus dukros ranką laimi tas, kuris įvykdo tam tikras sąlygas. Pavyzdžiui, Draupadī ranka buvo pažadėta tam karalaičiui, kuris sugebės strėle perverti žuvį, taikydamasis pagal jos atspindį vandenyje. Kṛṣṇa vedė vieną iš savo žmonų nugalėjęs septynis galingus bulius. Pagal Vedų įstatymus, karalius atiduodavo savo dukrą į žmonas jaunikiui, įvykdžiusiam tam tikras sąlygas. Vidarbhos dukra Vaidarbhī buvo pažadėta karaliui Malayadhvajai, kuris, kaip iškilus bhaktas ir galingas karalius, atitiko visus jaunikiui keliamus reikalavimus. Malayadhvaja įkūnija tvirto kaip Malajos kalnas bhakto, kuris pamokslaudamas suteikia nepalaužiamos stiprybės ir kitiems bhaktams, pavyzdį. Toks *mahā-bhāgavata* yra nepralenkiamas polemistas. Tvirtas kaip uola bhaktas griežtai pasisako prieš kitas dvasines koncepcijas – *jñāną, karmą* ir *yogą.* Aukštai iškėlęs atsidavimo tarnystės vėliavą, jis yra visada pasiryžęs nuvainikuoti su atsidavimo tarnyste nesusijusias transcendencijos pažinimo

idėjas. Kaskart, kai tarp bhakto ir nebhakto užverda ginčas, tyras ir nepalenkiamas bhaktas visada triumfuoja.

Sanskrito žodis *pāṇḍya* kilo iš žodžio *paṇḍā* (žinios). Nuvainikuoti nebhaktų idėjas pajėgus tik itin išsilavinęs žmogus. *Para* reiškia „transcendentinis“, o *pura* – „miestas“. *Para-pura* vadina Vaikunthą – Dievo karalystę, o žodis *jaya* reiškia „užkariautojas“. Tai reiškia, kad tyras bhaktas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę su nepalaužiamu ryžtu ir kuriam pavyko nuvainikuoti visas nebhaktų skelbiamas teorijas, gali užkariauti ir Dievo karalystę. Kitaip sakant, užkariauti Dievo karalystę Vaikuṇṭhą įmanoma tik praktikuojant atsidavimo tarnystę. Aukščiausiąjį Dievo Asmenį vadina *ajita* (nenugalimuoju), tačiau bhaktas atkaklia atsidavimo tarnyste ir nuoširdžiu prisirišimu be vargo užkariauja Jo širdį. Viešpats Kṛṣṇa, kuris yra patsai baimės įsikūnijimas, savo valia apsisprendė drebėti iš baimės prieš lazdą motinos Yaśodos rankose. Niekas, išskyrus bhaktą, negali užkariauti Dievo Kṛṣṇos. Vienas iš tokių bhaktų sutiko vesti karaliaus Vidarbhos dukrą.

30 TEKSTAS

तस्यां स जनयां चक्र आत्मजामसितेक्षणाम् ।
यवीयसः सप्त सुतान् सप्त द्रविडभूभृतः ॥३०॥

tasyāṁ sa janayāṁ cakra ātmajām asitekṣaṇām
yavīyasaḥ sapta sutān sapta draviḍa-bhūbhṛtaḥ

tasyām – jos dėka; *saḥ* – karalius; *janayām cakre* – susilaukė; *ātmajām* – dukros; *asita* – mėlynos arba juodos; *īkṣaṇām* – kurios akys; *yavīyasaḥ* – jaunesni, labai galingi; *sapta* – septyni; *sutān* – sūnūs; *sapta* – septyni; *draviḍa* – Draviḍos provincija, arba Pietų Indija; *bhū* – žemės; *bhṛtaḥ* – karaliai.

Karalius Malayadhvaja susilaukė juodaakės dukros ir septyneto sūnų, kurie vėliau tapo Draviḍos krašto valdovais. Taigi šį kraštą valdė septyni karaliai.

Komentaras: Karalius Malayadhvaja buvo iškilus bhaktas ir vedęs Vidarbhos karaliaus dukrą padovanojo jai nuostabią juodaakę dukrą. Jos juodos akys metaforine prasme reiškia, kad ji taip pat turėjo atsidavimo tarnystės dovaną, nes jos žvilgsnis visada buvo sutelktas į Kṛṣṇą. Bhaktas visur regi tik Kṛṣṇą. Septyni karaliaus sūnūs simbolizuoja septynias atsidavimo

tarnystės praktikos formas: klausymąsi, giedojimą, atsiminimą, garbinimą, maldą, transcendentinę meilės tarnystę ir tarnystę Viešpaties lotosinėms pėdoms. Iš devynių atsidavimo tarnystės metodų iš pradžių prieinami yra tik septyni. Iki dviejų likusių – draugystės su Viešpačiu ir visko paaukojimo reikia dar priaugti. Kitaip sakant, atsidavimo tarnystė skirstoma į dvi kategorijas: *vidhi-mārga* ir *rāga-mārga.* Tokios atsidavimo tarnystės formos kaip draugystė su Viešpačiu ir visko Jam paaukojimas priklauso *rāga-mārgos* kategorijai, kitaip sakant, yra pasiekiamos tik pasiekus brandžios atsidavimo tarnystės lygį. Neofitui tinkami tik tokie metodai kaip klausymasis ir kartojimas (*śravaṇaṁ kīrtanam*), Kṛṣṇos atsiminimas, Dievybės garbinimas šventykloje, malda, nuolatinė tarnystė Viešpačiui ir Jo lotosinių pėdų garbinimas.

Žodis *yavīyasaḥ* reiškia, kad šie metodai yra labai veiksmingi. Iš pradžių bhaktas praktikuoja *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇaṁ pāda-sevanam / arcanaṁ vandanaṁ dāsyam,* o įvaldęs šiuos metodus pasiekia lygį, kai gali praktikuoti spontanišką atsidavimo tarnystę – *sakhyam* ir *ātma-nivedanam.* Paprastai atsidavimo tarnystę visame pasaulyje propaguojantys *ācāryai* yra pasiekę *sakhyam ātma-nivedanam* lygį. Pradedantis bhaktas negali būti tikras pamokslininkas. Neofitui rekomenduojama praktikuoti kitus septynis atsidavimo tarnystės metodus (*śravaṇaṁ kīrtanam* ir t.t.). Sėkmingai įvaldžius septynias dvasinės praktikos formas ateityje galima pasiekti ir *sakhyam ātma-nivedanam* lygį.

Posme paminėta Draviḍa-deśa – tai penkios Draviḍa-deśos (provincijos) Pietų Indijoje. Jų gyventojai labai sėkmingai praktikuoja pradedančiajam skirtus atsidavimo tarnystės metodus (*śravaṇaṁ kīrtanam*). Kai kurie iškilūs *ācāryai,* pavyzdžiui Rāmānujācārya ir Madhvācārya, taip pat buvo kilę iš Draviḍa-deśos ir vėliau tapo puikiais pamokslininkais. Visi jie buvo pasiekę *sakhyam ātma-nivedanam* lygį.

31 TEKSTAS

एकैकस्याभवत्तेषां राजन्नर्बुदमर्बुदम् ।
भोक्ष्यते यद्वंशधरैर्मही मन्वन्तरं परम् ॥३१॥

ekaikasyābhavat teṣāṁ rājann arbudam arbudam
bhokṣyate yad-vaṁśa-dharair mahī manvantaraṁ param

eka-ekasya – iš kiekvieno; *abhavat* – radosi; *teṣām* – iš jų; *rājan* – o karaliau; *arbudam* – dešimt milijonų; *arbudam* – dešimt milijonų; *bhokṣyate* –

valdomas; *yat* – kurių; *vaṁśa-dharaiḥ* – palikuonimis; *mahī* – visas pasaulis; manu-*antaram* – iki vieno iš Manu gyvenimo pabaigos; *param* – ir po to.

Garbusis karaliau Prācīnabarhiṣatai, Malayadhvajos sūnums gimė tūkstančiai sūnų, kurie valdė visą pasaulį iki vieno iš Manu gyvenimo pabaigos ir net po jo mirties.

Komentaras: Per Brahmos dieną pasikeičia keturiolika Manu. Vieną Manu gyvenimą (*manvantarą*) sudaro 71 × 4 320 000 metų, o kai Manu miršta, jo vietą užima kitas. Toks visatos gyvavimo ciklas. Pasak „Bhāgavad-gītos“ (4.1), kai vieną Manu pakeičia kitas, jam perteikiamos Kṛṣṇos sąmonės tiesos:

śrī-bhagavān uvāca
imaṁ vivasvate yogaṁ proktavān aham avyayam
vivasvān manave prāha manur ikṣvākave 'bravīt

„Palaimingasis Viešpats tarė: Aš išdėsčiau šį amžiną *yogos* mokslą saulės dievui Vivasvānui, Vivasvānas perteikė jį žmonijos tėvui Manu, o Manu, savo ruožtu, perteikė jį Ikṣvāku.“ Saulės dievas Vivasvānas perteiukė „Bhāgavad-gītą“ vienam iš Manu, šis persakė ją savo sūnui, o jis – kitam Manu. Kitaip sakant, Kṛṣṇos sąmonės skleidimas niekada nebuvo nutrūkęs. Netiesa, kad šis Kṛṣṇos sąmonės judėjimas yra naujas reiškinys. Pasak „Bhāgavad-gītos“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, Kṛṣṇos sąmonės judėjimo šaknys glūdi žiloje senovėje, nes jo skelbiamos tiesos nuo amžių vieno Manu yra perteikiamos kitam.

Kiekvienas žmogus yra individualybė, todėl *vaiṣṇavų* nuomonė kai kuriais klausimais gali nesutapti, tačiau nepaisant nuomonių skirtumų, Kṛṣṇos sąmonės judėjimas turi plėtotis toliau. Kaip žinome, pastarajame šimtmetyje, vykdydamas Śrīlos Bhaktivinodos Ṭhākuros priesakus, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvātis Gosvāmis Mahārāja pradėjo sistemingai plėtoti Kṛṣṇos sąmonės judėjimą. Visi Śrīlos Bhaktisiddhāntos Sarasvāčio Gosvāmio Mahārājos mokiniai yra dvasios broliai ir nors tarp mūsų yra tam tikrų nuomonių skirtumų ir mums nepavyksta veikti išvien, kiekvienas iš mūsų pagal savo galimybes stengiamės skleisti Kṛṣṇos sąmonės judėjimą ir auklėjame būrį mokinių, kad jie paskleistų šį judėjimą visame pasaulyje. O dėl manęs, tai aš įsteigiau Tarptautinę Kṛṣṇos sąmonės bendriją, į kurią įsijungė tūkstančiai europiečių ir amerikiečių. Tiesą sakant, šiuo metu jis plinta kaip miško gaisras. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas, besiremiantis devyniais atsidavimo tarnystės metodais (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇaṁ pāda-sevanam/ arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ sakhyam ātma-nivedanam*),

niekada nesiliaus egzistavęs. Jame dalyvaus visų kastų, įsitikinimų, rasių ir šalių atstovai ir niekam nepavyks sustabdyti jo plitimo.

Šiame posme svarbi reikšmė tenka žodžiui *bhokṣyate.* Kaip karalius globoja ir gina savo valdinius, taip bhaktai, laikydamiesi atsidavimo tarnystės principų, rūpinsis ir gins viso pasaulio žmones. Žmonės visame pasaulyje negali atsiginti nuo įvairaus plauko pseudo svāmīų, *yogų, karmių ir jnlāānių,* kurie tariamai propaguoja religiją, bet negali nurodyti tikro dvasinio tobulėjimo kelio. Atsidavimo tarnystę visoje visatoje skleidžia keturių vaišnavizmo mokyklų atstovai. Tai yra Rāmānuja-sampradāya, Madhva-sampradāya, Viṣṇusvāmi-sampradāya ir Nimbārka-sampradāya. Madhva-Gauḍīya-sampradāyos šaknys siekia Viešpatį Caitanyą Mahāprabhu. Šie bhaktai skleidžia Kṛṣṇos sąmonę visame pasaulyje ir neleidžia įvairiems pseudo-avatārams, svamiams, jogams ir kitiems apsišaukėliams klaidinti nepatyrusių žmonių.

32 TEKSTAS

अगस्त्यः प्राग्दुहितरमुपयेमे धृतव्रताम् ।
यस्यां दृढच्युतो जात इध्मवाहात्मजो मुनिः ॥३२॥

agastyaḥ prāg duhitaram upayeme dhṛta-vratām
yasyāṁ dṛḍhacyuto jāta idhmavāhātmajo muniḥ

agastyaḥ – didis išminčius Agastya; *prāk* – pirmąją; *duhitaram* – dukrą; *upayeme* – vedė; *dhṛta-vratām* – kuri laikėsi įžadų; *yasyām* – jos dėka; *dṛḍhacyutaḥ* – vardu Dṛḍhacyuta; *jātaḥ* – gimė; *idhmavāha* – vardu Idhmavāha; *ātma-jaḥ* – sūnus; *muniḥ* – didis išminčius.

Malayadhvajos pirmagimė dukra buvo prisiekusi Viešpaties Kṛṣṇos bhaktė ir ištekėjo už didžio išminčiaus vardu Agastya. Jai gimė sūnus Dṛḍhacyuta, kuris susilaukė sūnaus vardu Idhmavāha.

Komentaras: Agastyos Munio vardas yra labai prasmingas. Agastya Munis įkūnija protą. Žodis *agastya* reiškia, kad juslės negali veikti savarankiškai, o *muni* reiškia protą. Protas yra juslių centras, todėl nepriklausomai nuo proto jos negali funkcionuoti. Kai protas pasirenka *bhakti,* jis įsijungia į atsidavimo tarnystę. Dvasinė *bhakti* praktika (*bhakti-latā*) – tai Malayadhvajos pirmagimė dukra, kurios žvilgsnis, kaip jau sakyta, visada nukreiptas į Kṛṣṇą (*asitekṣaṇām*). Pusdieviai negali būti *bhakti* praktikos objektas.

Bhakti gali būti skiriama tik Viṣṇu (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ*). Laikydami Absoliučią Tiesą beforme, *māyāvādžiai* teigia, kad žodžiu *bhakti* galima apibrėžti bet kokį garbinimą. Jei tai būtų tiesa, garbintojas galėtų susikurti savo vaizduotėje bet kokio pusdievio paveikslą arba bet kokius dievybės pasireiškimo pavidalus ir juos garbinti. Tačiau tikrovėje yra kitaip. Iš tikrųjų *bhakti* gali būti skiriama tik Viešpačiui Viṣṇu ir Jo skleidiniams. Todėl *bhakti-latą* vadina *dṛḍha-vrata* (didžiuoju įžadu). Kai protas pasinėręs į atsidavimo tarnystę, nelieka jokios nuopuolio galimybės. Jei tobulumo žmogus siekia kitais būdais (*karma-yoga, jñāna-yoga*) jis neišvengiamai patirs nuopuolį, bet jei jis nenukrypstamai praktikuoja *bhakti,* nuopuolis jam negresia.

Taigi *bhakti-latā* pagimdo sūnų vardu Dṛḍhacyuta, o jis, savo ruožtu, susilaukia sūnaus Idhmavāhos. *Idhma-vāha* yra tas, kuris ateidamas pas dvasinį mokytoją atneša malkų deginamajai aukai. Tai reiškia, kad *bhakti-latā* (atsidavimo tarnystės praktika) padeda pasiekti tvarų dvasinį būvį. Jį pasiekęs žmogus niekada nepatirs nuopuolio, o jo pradėti vaikai nenukrypstamai vykdo visus *śāstrų* priesakus. Vedose pasakyta:

tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet
samit-pāṇiḥ śrotriyaṁ brahma-niṣṭham

Dvasinį įšventinimą gavę bhaktai griežtai laikosi visų Vedų priesakų.

33 TEKSTAS

विभज्य तनयेभ्यः क्ष्मां राजर्षिर्मलयध्वजः ।
आरिराधयिषुः कृष्णं स जगाम कुलाचलम् ॥३३॥

vibhajya tanayebhyaḥ kṣmāṁ rājarṣir malayadhvajaḥ
ārirādhayiṣuḥ kṛṣṇaṁ sa jagāma kulācalam

vibhajya – padalijęs; *tanayebhyaḥ* – sūnums; *kṣmām* – visą pasaulį; *rājarṣiḥ* – didysis karalius ir šventasis; *malayadhvajaḥ* – vardu Malayadhvaja; *ārirādhayiṣuḥ* – trokšdamas garbinti; *kṛṣṇam* – Viešpatį Kṛṣṇą; *saḥ* – jis; *jagāma* – iškeliavo; *kulācalam* – į Kulācalą.

Po to didis karalius ir šventasis Malayadhvaja padalijo karalystę sūnums ir, norėdamas visiškai atsidėti Viešpaties Kṛṣṇos garbinimui, iškeliavo į nuošalią Kulācalos vietovę.

Komentaras: Didysis karalius Malayadhvaja, be jokių abejonių, buvo *mahā-bhāgavata* (aukščiausio lygio bhaktas). Jis praktikavo atsidavimo tarnystę ir norėdamas kuo plačiau paskleisti šią praktiką išauklėjo didžiulį būrį sūnų ir mokinių (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ*). Tiesą sakant, pasaulį reikėtų padalinti tarp šių mokinių. Kiekvienas turėtų skelbti Kṛṣṇos sąmonės tiesas. Kitaip sakant, kai mokiniai subręsta ir gali savarankiškai užsiimti misionieriška veikla, dvasinis mokytojas turėtų atsisakyti aktyvaus pamokslavimo, pasitraukti į nuošalią vietą ir atsidėti knygų rašymui bei *nirjana-bhajanai.* Kitaip sakant, jis turi praktikuoti atsidavimo tarnystę vienumoje, laikydamasis tylėjimo įžadų. *Nirjana-bhajana* (nebylus Aukščiausiojo Viešpaties garbinimas) naujokui bhaktui yra neįkandamas. Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvātis Ṭhākura jokiu būdu nerekomendavo neofitams praktikuoti atsidavimo tarnystės atsiskyrus nuošalioje vietoje. Šia tema jis net sudėjo giesmę:

duṣṭa mana! tumi kisera vaiṣṇava?
pratiṣṭhāra tare, nirjanera ghare,
tava hari-nāma kevala kaitava

„O prote, koks gi tu bhaktas? Dėl pigios šlovės tu atsiskyrei nuošalioje vietoje ir apsimeti kartojantis Hare Kṛṣṇa *mahā-mantrą,* bet tai paprasčiausia apgavystė.“ Todėl Bhaktisiddhanta Sarasvātis Ṭhākura pasisakė už tai, kad kiekvienas bhaktas, vadovaujamas patyrusio dvasinio mokytojo, propaguotų *bhakti,* Kṛṣṇos sąmonę, visame pasaulyje. Tik pasiekęs dvasinę brandą bhaktas gali atsisakyti aktyvios misionieriškos veiklos visame pasaulyje ir atsiskirti nuošalioje vietoje. Vadovaudamiesi šia rekomendacija, Tarptautinei Kṛṣṇos sąmonės bendrijai priklausantys bhaktai šiandien pamokslauja įvairiose pasaulio dalyse ir tokiu būdu gali sudaryti savo dvasiniam mokytojui galimybę atsisakyti aktyvaus pamokslininko darbo. Dvasinio mokytojo gyvenimui artėjant į pabaigą jo mokiniai turėtų perimti pamokslavimą į savo rankas ir leisti dvasiniam mokytojui atsiskirti nuošalioje vietoje ir praktikuoti *nirjana-bhajaną.*

34 TEKSTAS

हित्वा गृहान् सुतान् भोगान् वैदर्भी मदिरेक्षणा ।
अन्वधावत पाण्ड्येशं ज्योत्स्नेव रजनीकरम् ॥३४॥

hitvā gṛhān sutān bhogān vaidarbhī madirekṣaṇā
anvadhāvata pāṇḍyeśaṁ jyotsneva rajanī-karam

hitvā – palikusi; *gṛhān* – namus; *sutān* – vaikus; *bhogān* – materialią laimę; *vaidarbhī* – karaliaus Vidarbhos dukra; *madira-īkṣaṇā* – kerinčių akių; *anvadhāvata* – patraukė paskui; *pāṇḍya-īśam* – karalių Malayadhvają; *jyotsnā iva* – kaip mėnesiena paskui; *rajanī-karam* – mėnulį.

Karaliui Malayadhvajai išėjus į Kulācalą jo ištikima kerinčių akių žmona atsisakė šeiminio gyvenimo džiaugsmų ir palikusi vaikus bei namus patraukė paskui vyrą tarsi mėnesiena paskui mėnulį.

Komentaras: Lygiai kaip *vānaprasthos* žmona lydi savo vyrą, taip dvasiniam mokytojui atsisakius aktyvaus pamokslavimo ir atsidėjus *nirjana-bhajanai,* kai kurie iš jo labiausiai pažengusių mokinių pasitraukia kartu su juo ir jam patarnauja. Kitaip sakant, tie, kurie yra labai prisirišę prie šeiminio gyvenimo, turėtų ieškoti galimybių pasitarnauti dvasiniam mokytojui ir atsisakyti tariamos laimės, kurią žada visuomenė, draugystė ir meilė. Šiuo požiūriu labai reikšminga eilutė iš Śrīlos Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros „Gurv-aṣṭakos“: *yasya prasādād bhagavat-prasādaḥ.* Mokinys visada turėtų atminti, kad tarnaudamas dvasiniam mokytojui jis greičiau padarys pažangą Kṛṣṇos sąmonėje. Visuose šventraščiuose sakoma, kad patenkinus dvasinį mokytoją ir patarnaujant jam asmeniškai, galima pasiekti aukščiausią atsidavimo tarnystės tobulumo pakopą.

Taip pat pažymėtinas pastarojo posmo žodis *madirekṣaṇā.* Śrīla Jīva Gosvāmis „Sandarbhoje“ paaiškino, kad *madira* reiškia „svaiginantis“. Kai į Dievybę žvelgiančio žmogaus akys ima žvilgėti nuo jį apėmusio svaigulio, jį galima pavadinti *madirekṣaṇa.* Karalienė Vaidarbhī buvo kerinčių akių (*madirekṣaṇa*). Žmogus tampa *madirekṣaṇa* žvelgdamas į Dievybę šventykloje. Sutelkti žvilgsnį į Dievybę šventykloje gali tik labai pažengęs bhaktas.

35–36 TEKSTAI

तत्र चन्द्रवसा नाम ताम्रपर्णी वटोदका ।
तत्पुण्यसलिलैर्नित्यमुभयत्रात्मनो मृजन् ॥३५॥

कन्दाष्टिभिर्मूलफलैः पुष्पपर्णैस्तृणोदकैः ।
वर्तमानः शनैर्गात्रकर्शनं तप आस्थितः ॥३६॥

tatra candravasā nāma tāmraparṇī vaṭodakā
tat-puṇya-salilair nityam ubhayatrātmano mṛjan

kandāṣṭibhir mūla-phalaiḥ puṣpa-parṇais tṛṇodakaiḥ
vartamānaḥ śanair gātra- karśanaṁ tapa āsthitaḥ

tatra – ten; *candravasā* – Candravasos upė; *nāma* – taip vadinama; *tāmraparṇī* – Tāmraparṇī upė; *vaṭodakā* – Vaṭodakos upė; *tat* – šių upių; *puṇya* – šventais; *salilaiḥ* – vandenimis; *nityam* – kasdien; *ubhayatra* – dvejopai; *ātmanaḥ* – save; *mṛjan* – apvalydamas; *kanda* – svogūnėliais; *aṣṭibhiḥ* – ir sėklomis; *mūla* – šaknimis; *phalaiḥ* – ir vaisiais; *puṣpa* – žiedais; *parṇaiḥ* – ir lapais; *tṛṇā* – žolėmis; *udakaiḥ* – ir vandeniu; *vartamānaḥ* – palaikydamas gyvybę; *śanaiḥ* – ilgainiui; *gātra* – jo kūnas; *karśanam* – sulyso; *tapaḥ* – asketizmą; *āsthitaḥ* – jis praktikavo.

Kulācalos krašte tekėjo šventos Candravasos, Tāmraparṇī ir Vaṭodakos upės. Karalius Malayadhvaja kasdien eidavo į jas maudytis ir taip apsivalė vidujai ir išoriškai. Jis maudėsi, maitinosi augalų svogūnėliais, sėklomis, lapais, žiedais, šaknimis, vaisiais, žolėmis, o troškulį malšino vandeniu. Karalius griežtai tramdė savo kūną ir ilgainiui labai sulyso.

Komentaras: Akivaizdu, kad norint tobulėti Kṛṣṇos sąmonėje būtina rūpintis savo svoriu. Jei žmogus smarkiai sustorėjo, tai reiškia, kad dvasiškai jis netobulėja. Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvātis Ṭhākura negailestingai kritikavo svorio priaugusius mokinius. Kitaip sakant, kas nori tobulėti Kṛṣṇos sąmonėje, tas turėtų mažiau valgyti. Kitados bhaktai rengdavo piligrimines keliones į miškus, kopdavo į aukštus kalnus ar kalvas, tačiau mūsų laikais tokių griežtų askezių niekas negali atlikti, o to ir nereikia, nes askezę galima atlikti valgant tik *prasādą* ir tik tiek, kiek yra būtina. *Vaiṣṇavų* kalendoriuje nurodoma daug pasninkavimo dienų, pavyzdžiui, Ekādaśis arba Dievo ir Jo bhaktų apsireiškimo ar pasitraukimo dienos. Pasninkas skirtas sumažinti riebalų kiekį organizme, kad žmogus nepersimiegotų, neaptingtų ir netaptų pasyviu. Persivalgymas skatina persimiegojimą. Žmogaus gyvenimas skirtas asketizmui, o asketizmas reiškia sekso, maisto ir kitų poreikių ribojimą. Askezė padeda sutaupyti laiko dvasinei veiklai, apsivalyti vidujai ir išoriškai. Taip galima apvalyti savo protą ir kūną.

37 TEKSTAS

शीतोष्णवातवर्षाणि क्षुत्पिपासे प्रियाप्रिये ।
सुखदुःखे इति द्वन्द्वान्यजयत्समदर्शनः ॥३७॥

śītoṣṇa-vāta-varṣāṇi kṣut-pipāse priyāpriye
sukha-duḥkhe iti dvandvāny ajayat sama-darśanaḥ

śīta – šaltį; *uṣṇa* – karštį; *vāta* – vėją; *varṣāṇi* – ir liūčių sezoną; *kṣut* – alkį; *pipāse* – ir troškulį; *priya* – malonumą; *apriye* – ir tai, kas nemalonu; *sukha* – laimę; *duḥkhe* – ir nelaimę; *iti* – taip; *dvandvāni* – dualizmo pasireiškimus; *ajayat* – jis įveikė; *sama-darśanaḥ* – išlikdamas pusiausvyroje.

Asketizmo pratybomis karalius Malayadhvaja palengva pripratino kūną ir protą vienodai reaguoti į tokius dualizmo pasireiškimus, kaip šaltis ir šiluma, laimė ir nelaimė, vėjas ir lietus, alkis ir troškulys, malonumas ir tai, kas nemalonu. Taip jis pakilo virš santykinumų.

Komentaras: Išsivadavimas – tai iškilimas virš šio pasaulio santykinumų. Kol žmogus nesuvokia savo dvasinės prigimties, jam tenka dalyvauti santykinumų pasaulyje vykstančioje priešingybių kovoje. „Bhāgavad-gītoje“ Viešpats Kṛṣṇa pataria Arjunai kantriai iškęsti visus pasaulio santykinumo pasireiškimus. Viešpats Kṛṣṇa pažymi, kad visos mūsų negandos materialiajame pasaulyje plaukia iš tokių jo santykinumo pasireiškimų kaip žiema ir vasara. Žiemą nenorime maudytis, o vasarą mielai maudomės du-tris kartus per dieną, o gal ir daugiau. Taigi Kṛṣṇa pataria mums nepasiduoti šių laikinų santykinumų ir priešybių poveikiui.

Paprastam žmogui reikia atlikti nemažai askezių, kad, susidūręs su įvairiais dualizmo pasireiškimais, jis galėtų išlaikyti vidinę pusiausvyrą. Žmogus, kurį būties dualizmas išmuša iš vėžių, atsiduria reliatyvios tikrovės spąstuose ir todėl turi atlikti *śāstrų* nustatytas askezes, kad galėtų peržengti materialaus kūno diktuojamas sąlygas ir padaryti galą materialiai būčiai. Karalius Malayadhvaja griežtai tramdė savo kūną: palikęs namus, jis iškeliavo į Kulācalą, kur maudėsi šventose upėse, visiškai atsisakė virto maisto bei grūdinių kultūrų ir maitinosi tik augaliniu maistu: stiebais, šaknimis, sėklomis, žiedais ir lapais. Tai itin griežta asketizmo forma. Mūsų amžiuje žmonėms labai sunku pasiryžti asketizmo pratyboms ir palikus namus pasitraukti į mišką ar Himalajus. Tiesą sakant, tai beveik neįmanoma. Jie nepajėgūs laikytis paprasčiausių rekomendacijų – atsisakyti mėsos, alkoholio, azartinių lošimų, neleistinų lytinių santykių. Ką tokiam žmogui veikti Himalajuose ar Kulācaloje? Tokie savitramdos žygiai šio amžiaus žmonėms neįkandami, todėl Viešpats Kṛṣṇa pataria mums rinktis *bhakti-yogą. Bhakti-yogos* pratybos išvaduoja žmogų iš bet kokio būties dualizmo poveikio, net jei jis specialiai to ir nesiekia. Centrinė *bhakti-yogos* pratybų ašis yra Kṛṣṇa, o Kṛṣṇa amžinai egzistuoja transcendencijoje.

Todėl siekiant iškilti virs dualizmo, reikia be paliovos tarnauti Viešpačiui. „Bhāgavad-gītoje“ (14.26) sakoma:

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

„Kas visa savo esybe atsideda tarnystei Viešpačiui ir pasirinkęs šį kelią niekada jokiomis aplinkybėmis nesuklumpa, tas iškyla virš materialiosios gamtos *guņų* ir pasiekia Brahmano lygmenį.“

Kas nuoširdžiai tarnauja Viešpačiui, kitaip sakant, kas praktikuoja *bhakti-yogą,* tas net specialiai nesistengdamas nesunkiai pažaboja savo liežuvį ir kitus jutimo bei vykdomuosius organus. Jei žmogus labai nuoširdžiai praktikuoja *bhakti-yogą,* jokie nuopuoliai jam negresia, o jei vis dėlto jis patiria nuopuolį, jis nieko nepraranda. Jo dvasinė praktika kuriam laikui sustoja, tačiau pirmai palankiai progai pasitaikius, jis pratęsią ją nuo ten, kur buvo sustojęs.

38 TEKSTAS

तपसा विद्यया पक्वकषायो नियमैर्यमैः ।
युयुजे ब्रह्मण्यात्मानं विजिताक्षानिलाशयः ॥३८॥

tapasā vidyayā pakva- kaṣāyo niyamair yamaiḥ
yuyuje brahmaṇy ātmānaṁ vijitākṣānilāśayaḥ

tapasā – asketiškumu; *vidyayā* – žinojimu; *pakva* – sudegino; *kaṣāyaḥ* – visus nešvarumus; *niyamaiḥ* – laikydamasis regulų; *yamaiḥ* – susivaldymu; *yuyuje* – jis sutelkė; *brahmaṇi* – į dvasinį pažinimą; *ātmānam* – savąjį „aš“; *vijita* – visiškai suvaldęs; *akṣa* – jusles; *anila* – gyvybės jėgą; *āśayaḥ* – sąmonę.

Garbindamas Viešpatį, tramdydamas kūną ir laikydamasis regulų, karalius Malayadhvaja visiškai suvaldė jusles, gyvybės jėgą ir sąmonę. Taip visą dėmesį jis sutelkė į gelminę Aukščiausiojo Brahmano esmę (Kṛṣṇą).

Komentaras: Kaskart, kai impersonalistams pasitaiko žodis *brahmanas,* jie mano, kad yra kalbama apie beasmenį švytėjimą (*brahmajyoti*). Tačiau iš tikrųjų Parabrahmanas (Aukščiausiasis Brahmanas) yra Kṛṣṇa (Vāsudeva). Kaip pasakyta „Bhāgavad-gītoje“ (7.19), *vāsudevaḥ sarvam iti*: beasmenio Brahmano pavidalu Vāsudeva apima viską. Tačiau sutelkti visas savo mintis į kažkokią beasmenę nežinomybę paprasčiausiai neįmanoma. Neveltui „Bhāgavad-gītoje“ (12.5) pasakyta: *kleśo 'dhikataras teṣām*

avyaktāsakta-cetasām – „Tiems, kurių protas linksta į neišreikštą beasmenį Aukščiausiojo aspektą, dvasiškai tobulėti labai sunku.“ Vadinasi, kai posme sakoma, kad karalius Malayadhvaja sutelkė protą į Brahmaną, turimas galvoje Aukščiausiasis Dievo Asmuo Vāsudeva.

39 TEKSTAS

आस्ते स्थाणुरिवैकत्र दिव्यं वर्षशतं स्थिरः ।
वासुदेवे भगवति नान्यद्वेदोद्वहन् रतिम् ॥३९॥

āste sthāṇur ivaikatra divyaṁ varṣa-śataṁ sthiraḥ
vāsudeve bhāgavati nānyad vedodvahan ratim

āste – likdamas; *sthāṇuḥ* – nejudamas; *iva* – tarsi; *ekatra* – vienoje vietoje; *divyam* – pusdievių; *varṣa* – metų; *śatam* – šimtą; *sthiraḥ* – nekintamas; *vāsudeve* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *bhāgavati* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *na* – ne; *anyat* – ką kitą; *veda* – žinojo; *udvahan* – jausdamas; *ratim* – potraukį.

Taip jis vienoje vietoje išbuvo šimtą metų skaičiuojant pusdievių laiku. Per tą laiką jo širdyje gimė tyra dvasinė meilė Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai, kuri daugiau niekada neužgeso.

Komentaras:

bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate
vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ

„Po daugybės gimimų ir mirčių tiesą pažinęs žmogus atsiduoda Man, suvokdamas, kad Aš esu visų priežasčių priežastis ir visa esatis. Tokių iškilių sielų pasitaiko išties retai.“ (BG 7.19) Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa (Vāsudeva) yra visa esatis ir kas tai suvokia, tas yra visų iškiliausias transcendentalistas. „Bhāgavad-gītoje“ pasakyta, kad tai suprasti galima pragyvenus daugybę gyvenimų. Šią mintį patvirtina ir šio posmo žodžiai *divyaṁ varṣa-śatam* (šimtas metų skaičiuojant pusdievių laiku). Viena diena (dvylika valandų) skaičiuojant pusdievių laiku lygi šešiems mėnesiams žemėje, o šimtas metų lygūs trisdešimt šešiems tūkstančiams metų. Taigi karalius Malayadhvaja tramdė kūną ir atgailavo trisdešimt šešerius tūkstančius metų ir tik po to jo atsidavimo tarnystė Viešpačiui tapo tvari. Norint pragyventi tiek metų Žemėje, reikia gimti ne vieną kartą. Tai patvirtina Kṛṣṇos žodžius. Jei žmogus įsisąmonino Kṛṣṇą, t.y. tvirtai suvokė, kad Kṛṣṇa yra visa esatis, ir Jam tarnauja, vadinasi, jis pasiekė

tobulumą. „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 22.62) pasakyta: *kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya.* Kas garbindamas Kṛṣṇą ir praktikuodamas atsidavimo tarnystę prieina prie išvados, kad Kṛṣṇa yra viskas, tas tampa tobulas visais atžvilgiais. Tačiau suvokti, kad Kṛṣṇa yra viskas, maža, reikia dar kad šis supratimas išliktų tvarus. Tai aukščiausias gyvenimo tobulumas ir jį gyvenimo pabaigoje pasiekė karalius Malayadhvaja.

40 TEKSTAS

स व्यापकतयात्मानं व्यतिरिक्ततयात्मनि ।
विद्वान् स्वप्न इवामर्शसाक्षिणं विरराम ह ॥४०॥

sa vyāpakatayātmānaṁ vyatiriktatayātmani
vidvān svapna ivāmarśa- sākṣiṇaṁ virarāma ha

saḥ – Malayadhvaja; *vyāpakatayā* – visa persmelkiančią; *ātmānam* – Supersielą; *vyatiriktatayā* – skirdamas; *ātmani* – savajame „aš“; *vidvān* – gavęs tobulą žinojimą; *svapne* – sapne; *iva* – tarsi; *amarśa* – apgalvojęs; *sākṣiṇam* – liudininkas; *virarāma* – tapo abejingas; *ha* – tikrai.

Gebėjimas įžvelgti skirtumą tarp Supersielos ir individualiosios sielos leido karaliui Malayadhvajai pelnyti tobulą žinojimą. Individualioji siela yra lokalizuota vienoje vietoje, o Supersiela – visa persmelkianti. Karalius iki galo suvokė, kad materialusis kūnas nėra siela ir kad siela tiesiog stebi materialaus kūno veiksmus.

Komentaras: Sąlygotos sielos bandymai suvokti skirtumą tarp materialaus kūno, Supersielos ir individualiosios sielos dažnai baigiasi nesėkme. Filosofai *māyāvādžiai* esti dviejų rūšių: budizmo ir Śaṅkaros filosofijos pasekėjai. Buddhos pasekėjai pripažįsta egzistuojant tik materialų kūną, o Śaṅkaros pasekėjai nepripažįsta savarankiškos Paramātmos (Supersielos) egzistencijos. Śaṅkaros pasekėjai mano, kad individualioji siela iš esmės yra tapati Paramātmai. Tačiau iki galo tiesą pažinę filosofai *vaiṣṇavai* puikiausiai žino, kad mūsų kūnas yra išorinės energijos kūrinys, o Paramātmā, t.y. Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nors ir skiriasi nuo individualiosios sielos, yra nuolatinis jos palydovas. Viešpats Kṛṣṇa sako „Bhāgavad-gītoje“ (13.3):

kṣetra-jñaṁ cāpi māṁ viddhi sarva-kṣetreṣu bhārata
kṣetra-kṣetrajñayor jñānaṁ yat taj jñānaṁ mataṁ mama

„O Bharatos aini, žinok, kad ir Aš esu kūną pažįstantis subjektas, tačiau pažįstu visus kūnus. Kas pažino kūną ir jo savininką, tas pažino tiesą. Tokia Mano nuomonė.“

Kūnas yra laukas, kuriame veikia individualioji siela. Tačiau be individualiosios sielos kūne glūdi ir Supersiela (Paramātmā), kuri stebi sielos veiksmus. Individualioji siela veikia ir naudojasi fizinio kūno veiklos rezultatais, o Supersiela stebi individualiosios sielos veiksmus, bet jos rezultatais nesinaudoja. Supersiela yra kiekviename veiklos lauke, o individualioji siela – tik savajame kūne. Karalius Malayadhvaja pažino šią aukščiausiąją tiesą gebėdamas atskirti sielą nuo Supersielos ir nuo materialaus kūno.

41 TEKSTAS

साक्षाद्भगवतोक्तेन गुरुणा हरिणा नृप ।
विशुद्धज्ञानदीपेन स्फुरता विश्वतोमुखम् ॥४१॥

sākṣād bhāgavatoktena guruṇā hariṇā nṛpa
viśuddha-jñāna-dīpena sphuratā viśvato-mukham

sākṣāt – tiesiogiai; *bhāgavatā* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *uktena* – pamokytas; *guruṇā* – dvasinio mokytojo; *hariṇā* – Viešpaties Hari; *nṛpa* – o karaliau; *viśuddha* – tyro; *jñāna* – žinojimo; *dīpena* – šviesa; *sphuratā* – nušviestas; *viśvataḥ-mukham* – iš visų požiūrio taškų.

Dvasiškai apsivalęs karalius Malayadhvaja gavo nurodymus tiesiogiai iš Aukščiausiojo Dievo Asmens lūpų ir tokiu būdu pelnė tobulą žinojimą. Transcendentinio žinojimo nušviestam karaliui būtis atsivėrė visomis briaunomis.

Komentaras: Šiame posme labai svarbi reikšmė tenka žodžiams *sākṣād bhagavatoktena guruṇā hariṇā.* Aukščiausiasis Dievo Asmuo pradeda tiesiogiai bendrauti su individualiaja siela, kai praktikuodama atsidavimo tarnystę ji dvasiškai apsivalo. Šią mintį Viešpats Kṛṣṇa patvirtina ir „Bhāgavad-gītoje“ (10.10):

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie su meile ir atsidavimu nuolat Man tarnauja ir garbina Mane, Aš dovanoju supratimą, kuris padeda ateiti pas Mane.“

Supersielos pavidalu Viešpats glūdi visų širdyse ir atlieka *caitya guru* (vidinio dvasinio mokytojo) vaidmenį. Tačiau tiesioginius nurodymus jis suteikia tik pažengusiems, tyriems bhaktams. Pradžioje, jei bhaktas yra nuoširdus ir rimtai nusiteikęs, širdyje esantis Viešpats nurodo jam kreiptis į tikrą dvasinį mokytoją. Kai vykdydamas dvasinio mokytojo nurodymus ir reguliuojamąsias taisykles bhaktas pasiekia spontaniškos tarnystės Viešpačiui lygmenį (*rāga-bhakti*), Viešpats duoda jam nurodymus ir iš vidaus. *Teṣām satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam.* Šią ypatingą privilegiją pelno tik išsivadavimą pasiekusi siela. Pasiekęs šį lygį karalius Malayadhvaja palaikė tiesioginius ryšius su Aukščiausiuoju Viešpačiu ir Aukščiausiasis Viešpats jam vadovavo asmeniškai.

42 TEKSTAS

परे ब्रह्मणि चात्मानं परं ब्रह्म तथात्मनि ।
वीक्षमाणो विहायेक्षामस्मादुपरराम ह ॥४२॥

pare brahmaṇi cātmānaṁ paraṁ brahma tathātmani
vīkṣamāṇo vihāyekṣām asmād upararāma ha

pare – transcendentinis; *brahmaṇi* – Absoliute; *ca* – ir; *ātmānam* – savo esybę; *param* – aukščiausią; *brahma* – Absoliutas; *tathā* – taip pat; *ātmani* – savyje; *vīkṣamāṇaḥ* – regėdamas; *vihāya* – atmesdamas; *īkṣām* – rūpinimąsi savimi; *asmāt* – tai; *upararāma* – liovėsi daręs; *ha* – tikrai.

Karalius Malayadhvaja regėjo Supersielą šalia savęs, o save patį (individualiąją sielą) šalia Supersielos. Kadangi jie buvo drauge, jis suprato, kad jam nėra reikalo atskirai rūpintis savimi, ir liovėsi tai daręs.

Komentaras: Pasiekęs atsidavimo tarnystės aukštumas bhaktas neįžvelgia skirtumo tarp savo paties ir Aukščiausiojo Dievo Asmens interesų. Jų interesai sutampa, nes bhaktas liaujasi rūpinęsis vien savo interesais. Visi jo veiksmai tarnauja Aukščiausiojo Dievo Asmens interesams. Pasiekęs šį pažinimo lygmenį, jis regi, kad viskas glūdi Aukščiausiajame Dievo Asmenyje, o Aukščiausiasis Dievo Asmuo glūdi visur, ir nemato skirtumo tarp dvasinių ir materialiųjų pasaulių. Turinčiam tobulą matymą materialusis pasaulis tampa dvasiniu, nes jis yra Aukščiausiojo Viešpaties išorinė energija. Tobulybę pasiekęs bhaktas nemato skirtumo tarp energijos ir jos šaltinio. Todėl vadinamąjį materialų pasaulį jis suvokia kaip dvasinį (*sarvaṁ*

khalv idaṁ brahma). Viskas yra skirta Aukščiausiojo Viešpaties tarnystei ir išmanantis bhaktas gali panaudoti tarnystei viską, kas „materialu“. Tarnystė Viešpačiui galima tik egzistuojant dvasiniu lygmeniu. Todėl, jei „materialus“ daiktas yra panaudojamas Viešpaties tarnystei, jis jau nelaikytinas materialiu. Taigi tyram tobulą matymą turinčiam bhaktui būtis atsiveria visomis briaunomis.

43 TEKSTAS

पतिं परमधर्मज्ञं वैदर्भी मलयध्वजम् ।
प्रेम्णा पर्यचरद्धित्वा भोगान् सा पतिदेवता ॥४३॥

patiṁ parama-dharma-jñaṁ vaidarbhī malayadhvajam
premṇā paryacarad dhitvā bhogān sā pati-devatā

patim – jos vyrui; *parama* – aukščiausiam; *dharma-jñam* – religijos principų žinovui; *vaidarbhī* – Vidarbhos dukra; *malaya-dhvajam* – vardu Malayadhvaja; *premṇā* – su meile; *paryacarat* – ištikimai tarnavo; *hitvā* – atsisakydama; *bhogān* – juslinių malonumų; *sā* – ji; *pati-devatā* – gerbdama savo vyrą kaip Aukščiausiąjį Viešpatį.

Karaliaus Vidarbhos dukra gerbė savo vyrą kaip patį Aukščiausiąjį. Ji atsisakė visų juslinių malonumų ir visko atsižadėjusi laikėsi tų pačių priesakų kaip ir jos vyras. Taip moteris tarnavo savo iškiliam sutuoktiniui.

Komentaras: Karalius Malayadhvaja posme simbolizuoja dvasinį mokytoją, o jo žmona Vaidarbhī – mokinį. Mokinys gerbia dvasinį mokytoją kaip patį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura „Gurv-aṣṭakoje“ sako: *sākṣād-dharitvena* – „Bhaktas vertina *guru* kaip patį Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.“ Į dvasinį mokytoją reikėtų žvelgti ne taip, kaip siūlo filosofai *māyāvādžiai,* bet taip, kaip rekomenduojama šiame posme. Dvasinis mokytojas yra pats artimiausias Viešpaties tarnas, todėl su juo turėtų būti elgiamasi lygiai taip pat kaip Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Dvasinis mokytojas nėra paprastas žmogus ir jo nurodymų negalima nepaisyti.

Jei moteriai nusišypsojo laimė būti tyro bhakto žmona, ji turėtų tarnauti vyrui netrokšdama jokių juslinių malonumų. Be paliovos tarnaudama savo iškiliam vyrui ji, ir specialiai nesistengdama, pasieks tą patį dvasinio tobulumo lygį kaip ir jos vyras. Pelnęs tikro dvasinio mokytojo prielankumą, mokinys įgyja galimybę tarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

44 TEKSTAS

चीरवासा व्रतक्षामा वेणीभूतशिरोरुहा ।
बभावुप पतिं शान्ता शिखा शान्तमिवानलम् ॥४४॥

cīra-vāsā vrata-kṣāmā veṇī-bhūta-śiroruhā
babhāv upa patiṁ śāntā śikhā śāntam ivānalam

cīra-vāsā – apsirengusi drapanomis; *vrata-kṣāmā* – sulysusi dėl asketiško gyvenimo; *veṇī-bhūta* – susivėlę; *śiroruhā* – jos plaukai; *babhau* – ji spindėjo; *upa patim* – šalia vyro; *śāntā* – rami; *śikhā* – liepsna; *śāntam* – vėjo neblaškoma; *iva* – tarsi; *analam* – ugnis.

Dėl asketiško gyvenimo karaliaus Vidarbhos dukra tapo liesa kaip skiedra, o iš jos drabužių beliko drapanos. Ji nesišukavo ir jos plaukai susivėlė kaltūnais. Ji nė per žingsnį nesitraukė nuo vyro, tačiau buvo tyli ir rami kaip vėjo neblaškoma liepsna.

Komentaras: Įkūrus ugnį iš pradžių malkos rūksta, o liepsna šokinėja. Malkoms įsidegus sumažėja dūmų ir liepsna aprimsta. Lygiai taip, kai vyras drauge su žmona užsiima reguliuojamąsias taisykles atitinkančia asketizmo praktika, jie laikosi tylėjimo įžado ir sutramdo seksualinius impulsus. Tai suteikia jiems didžiulę dvasinę naudą. Norint pasiekti tokį būvį būtina atsisakyti ištaigingo gyvenimo.

Žodis *cīra-vāsā* šiame posme reiškia senus, nudiržusius drabužius. Žmonos asketizmas visų pirma pasireiškia tuo, kad ji nebetrokšta prašmatnių apdarų ir prabangaus gyvenimo. Ji turėtų apsiriboti būtiniausių poreikių tenkinimu, kuo mažiau valgyti ir miegoti. Apie seksą negali būti ir kalbos. Paprasčiausiai tarnaudama savo iškiliam vyrui, kuris yra tyras bhaktas, žmona niekada nejus lytinio susijaudinimo. Būtent taip turėtų gyventi *vānaprasthos.* Nors žmona yra drauge su vyru, ji gyvena labai asketiškai, todėl net ir būdami kartu lytiškai jie nesantykiauja. Taip vyras ir žmona gali gyventi kartu iki pat gyvenimo pabaigos. Žmona yra silpnesnė nei vyras, tai nurodo posmo žodžiai *upa patim. Upa* reiškia „artima“ arba „beveik lygi“. Būdamas vyras, sutuoktinis paprastai yra labiau pažengęs už žmoną. Svarbiausia, kad žmona visiškai atsisakytų su prabangiu gyvenimu susijusių įpročių. Ji neturėtų net gražiai rengtis ar šukuoti plaukus. Plaukų šukavimas yra vienas pagrindinių moterų užsiėmimų. *Vānaprasthos* etape žmona neturėtų rūpintis savo plaukais. Netvarkomi plaukai susivelia kaltūnais, todėl žmona tampa nepatraukli vyrui ir pati nejunta lytinio potraukio. Tai padeda jiems abiem dvasiškai tobulėti. Šis dvasinis lygis vadinamas

paramahaṁsos lygiu ir jį pasiekę vyras ir žmona išsivaduoja iš kūniškos sąmonės. Jei mokinio tarnystė dvasiniam mokytojui išlieka tvari, jam nebegresia *māyos* gniaužtai.

45 TEKSTAS

अजानती प्रियतमं यदोपरतमङ्गना ।
सुस्थिरासनमासाद्य यथापूर्वमुपाचरत् ॥४५॥

ajānatī priyatamaṁ yadoparatam aṅganā
susthirāsanam āsādya yathā-pūrvam upācarat

ajānatī – nežinodama; *priya-tamam* – jos mylimas vyras; *yadā* – kuomet; *uparatam* – paliko kūną; *aṅganā* – moteris; *susthira* – kuris sėdėjo nejudėdamas; *āsanam* – vieta atsisėsti; *āsādya* – priėjusi prie; *yathā* – kaip; *pūrvam* – anksčiau; *upācarat* – tęsė tarnystę jam.

Vieną dieną Vidarbhos karaliaus dukra, kaip įprastai, patarnavo vyrui, kuris sėdėjo nejudėdamas. Staiga ji suprato, kad jis paliko kūną.

Komentaras: Sprendžiant iš posmo, patarnaudama vyrui karalienė su juo net nesikalbėjo. Ji tiesiog tylomis vykdė savo pareigas ir tarnavo vyrui tol, kol nesuprato, kad jis paliko kūną.

46 TEKSTAS

यदा नोपलभेताङ्घ्रावूष्माणं पत्युरर्चती ।
आसीत्संविग्नहृदया यूथभ्रष्टा मृगी यथा ॥४६॥

yadā nopalabhetāṅghrāv ūṣmāṇaṁ patyur arcatī
āsīt saṁvigna-hṛdayā yūtha-bhraṣṭā mṛgī yathā

yadā – kai; *na* – ne; *upalabheta* – jautė; *aṅghrau* – pėdose; *ūṣmāṇam* – šilumą; *patyuḥ* – vyro; *arcatī* – tarnaudama; *āsīt* – ji ėmė; *saṁvigna* – nerimauti; *hṛdayā* – širdyje; *yūtha-bhraṣṭā* – netekusi vyro; *mṛgī* – elnė; *yathā* – kaip.

Masažuodama vyrui kojas karalienė staiga pajuto, kad jo pėdos šąla, ir suprato, kad jis jau atsiskyręs nuo kūno. Ji liko vienų viena ir ją nusmelkė nerimas. Ji pasijuto tarsi elnė, atskirta nuo savo draugo.

Komentaras: Kai organizme sustoja kraujo ir deguonies apytaka, tai reiškia, kad jį paliko siela. Apie sustojusią kraujo apytaką byloja atšalusios kojos ir rankos. Norint nustatyti, ar kūne dar rusena gyvybė, reikia patikrinti ar plaka širdis ir ar nėra atšalusios pėdos ir plaštakos.

47 TEKSTAS

आत्मानं शोचती दीनमबन्धुं विक्लवाश्रुभिः ।
स्तनावासिच्य विपिने सुस्वरं प्ररुरोद सा ॥४७॥

ātmānaṁ śocatī dīnam abandhuṁ viklavāśrubhiḥ
stanāv āsicya vipine susvaraṁ praruroda sā

ātmānam – dėl savęs; *śocatī* – sielvartaudama; *dīnam* – nelaiminga; *abandhum* – be draugo; *viklava* – sudaužyta širdimi; *aśrubhiḥ* – ašaromis; *stanau* – savo krūtis; *āsicya* – sušlapindama; *vipine* – miške; *susvaram* – garsiai; *praruroda* – ėmė raudoti; *sā* – ji.

Likusi viena miške Vidarbhos dukra davė valią sielvartui. Jos krūtinė buvo šlapia nuo ašarų ir iš jos lūpų veržėsi skausminga aimana.

Komentaras: Metaforiškai kalbant, karalienė yra karaliaus mokinė. Kitaip sakant, kai mirtingąjį dvasinio mokytojo kūną ištinka mirtis, jo mokiniai turėtų sielvartauti taip, kaip sielvartavo karalienė vyrui palikus kūną. Nors, kita vertus, mokinys ir dvasinis mokytojas yra neišskiriami. Tol, kol mokinys griežtai vykdo dvasinio mokytojo priesakus, dvasinis mokytojas visada yra šalia. Ši dvasinio bendravimo forma vadinama *vāṇī* (žodžiai). Fizinis dvasinio mokytojo buvimas vadinamas *vapuḥ.* Kol dvasinis mokytojas fiziškai yra drauge su mokiniu, mokinys turėtų tarnauti dvasinio mokytojo fiziniam kūnui, o kai fizinio dvasinio mokytojo kūno nelieka, mokinys turėtų tarnauti dvasinio mokytojo priesakams.

48 TEKSTAS

उत्तिष्ठोत्तिष्ठ राजर्षे इमामुदधिमेखलाम् ।
दस्युभ्यः क्षत्रबन्धुभ्यो बिभ्यतीं पातुमर्हसि ॥४८॥

uttiṣṭhottiṣṭha rājarṣe imām udadhi-mekhalām
dasyubhyaḥ kṣatra-bandhubhyo bibhyatīṁ pātum arhasi

uttiṣṭha – kelkis; *uttiṣṭha* – kelkis; *rāja-ṛṣe* – o šventasis karaliau; *imām* – šią žemę; *udadhi* – vandenynu; *mekhalām* – apjuostą; *dasyubhyaḥ* – vagių; *kṣatra-bandhubhyaḥ* – nedorų karalių; *bibhyatīm* – labai išsigandusią; *pātum* – apginti; *arhasi* – tu privalai.

Kelkis, kelkis, o geriausias iš karalių! Pažvelk į Žemę, kurią iš visų pusių supa vanduo ir kurioje knibždėte knibžda sukčių ir apsišaukėlių karalių. Žemė sukaustyta baimės ir tavo pareiga ją apginti.

Komentaras: Kaskart, kai Aukščiausiojo Dievo Asmens arba jo vietininko valia į šį pasaulį ateina *ācārya,* jis atkuria „Bhāgavad-gītoje“ paskelbtus religijos įstatymus. Religija reiškia Aukščiausiojo Dievo Asmens priesakų vykdymą. Žmogus pradeda laikytis religijos įstatymų nuo tos akimirkos, kai nusilenkia Aukščiausiojo Dievo Asmens valiai. *Ācāryos* pareiga skleisti tikrąją religiją ir skatinti kiekvieną nusilenkti Aukščiausiajam Viešpačiui. Vykdyti religijos įstatymus reiškia praktikuoti atsidavimo tarnystę, visų pirma, devynis jos metodus: klausymąsi, giedojimą, prisiminimą ir t.t.. Deja, *ācāryai* pasitraukus, sukčiai ir nebhaktai, besidedantys *svāmiais, yogais,* filantropais, altruistais ir t.t., bando pasinaudoti proga ir ima skelbti įvairius mokymus, neturinčius nieko bendra su tikrąja religija. Tiesą sakant, žmogaus gyvenimo tikslas yra Aukščiausiojo Viešpaties nurodymų vykdymas. „Bhāgavad-gītoje“ (9.34) pasakyta:

man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiṣyasi yuktvaivam ātmānaṁ mat-parāyaṇaḥ

„Nuolat mąstyk apie Mane, tapk Mano bhaktu, lenkis Man ir garbink Mane. Visa esybe pasinėręs į Mane tu tikrai ateisi pas Mane.“

Pagrindinė žmogaus pareiga – be paliovos mąstyti apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, tapti Jo bhaktu, garbinti Jį ir Jam lenktis. *Ācārya* – įgaliotas Aukščiausiojo Viešpaties atstovas nustato šiuos principus, bet kai jis pasitraukia, viskas vėl pakrinka. Geriausi *ācāryos* mokiniai bando ištaisyti padėtį, nuoširdžiai vykdydami dvasinio mokytojo priesakus. Šiuo metu praktiškai visą pasaulį kausto baimė prieš įvairaus plauko sukčius ir nebhaktus, todėl norėdami išgelbėti žmoniją nuo bedievystės mes pradėjome Kṛṣṇos sąmonės judėjimą. Kiekvienas žmogus turėtų bendradarbiauti su šiuo judėjimu, kad pasaulyje įsivyrautų tikra taika ir laimė.

49 TEKSTAS

एवं विलपन्ती बाला विपिनेऽनुगता पतिम् ।
पतिता पादयोर्भर्तू रुदत्यश्रूण्यवर्तयत् ॥४९॥

evaṁ vilapantī bālā vipine 'nugatā patim
patitā pādayor bhartū rudaty aśrūṇy avartayat

evam – taip; *vilapantī* – sielvartaudama; *bālā* – nekalta moteris; *vipine* – gūdžiame miške; *anugatā* – visame kame ištikima; *patim* – savo vyrui; *patitā* – parpuolusi; *pādayoḥ* – prie pėdų; *bhartuḥ* – savo vyro; *rudatī* – raudodama; *aśrūṇi* – ašaras; *avartayat* – ji liejo.

Taip parpuolusi prie mirusio vyro pėdų gūdžiame miške klusnioji karaliaus žmona gailiai verkė ir iš jos akių upeliais sruvo ašaros.

Komentaras: Ištikima žmona labai išgyvena dėl vyro mirties. Lygiai taip pasitraukus dvasiniam mokytojui savo netektį apverkia mokinys.

50 TEKSTAS

चितिं दारुमयीं चित्वा तस्यां पत्युः कलेवरम् ।
आदीप्य चानुमरणे विलपन्ती मनो दधे ॥५०॥

citiṁ dārumayīṁ citvā tasyāṁ patyuḥ kalevaram
ādīpya cānumaraṇe vilapantī mano dadhe

citim – kremacinį laužą; *dāru-mayīm* – iš malkų; *citvā* – sudėjusi; *tasyām* – ant jo; *patyuḥ* – vyro; *kalevaram* – kūną; *ādīpya* – uždegusi; *ca* – taip pat; *anumaraṇe* – mirti kartu su juo; *vilapantī* – sielvartaudama; *manaḥ* – savo protą; *dadhe* – sutelkė.

Po to ji pririnko malkų, sukrovė didelį laužą ir užkėlusi ant jo savo velionį vyrą jį įkūrė. Kai laužas įsiliepsnojo, apimta baisaus sielvarto ji buvo bepuolanti į liepsnas drauge su vyru.

Komentaras: Pagal senas vediškąsias tradicijas, ištikima žmona miršta kartu su vyru. Šis paprotys vadinamas *saha-maraṇa.* Indijoje jis gyvavo net iki britų kolonijinio užkariavimo laikų. Tačiau jau tais laikais pasitaikydavo atvejų, kai kartu su vyru nenorinčią mirti žmoną giminaičiai priversdavo tai

padaryti. Ankstesniais laikais to nebuvo. Žmona susidegindavo savo laisva valia. Britanijos vyriausybė nutraukė šią praktiką kaip antihumanišką. Iš senovės Indijos istorijos žinome, kad Mahārāja Pāṇḍu turėjo dvi žmonas – Mādrī ir Kuntī. Karaliui mirus iškart kilo klausimas, ar abi, ar tik viena iš žmonų turėtų pasitraukti iš gyvenimo. Po Mahārājos Pāṇḍu mirties jo žmonos sutarė, kad viena iš jų liks gyventi, o kita susidegins kartu su vyru. Mādrī susidegino, o Kuntī liko rūpintis penkiais Pāṇḍu sūnumis. Dar palyginti neseniai, 1936 metais, man pačiam teko matyti, kaip ištikima žmona susidegino kartu su vyru.

Tai rodo, kad bhakto žmona turėtų būti pasiryžusi žengti šį žingsnį. Lygiai taip ir ištikimas mokinys greičiau pasirinks mirti nei atsisakys dvasinio mokytojo misijos. Aukščiausiasis Dievo Asmuo ateina į šią Žemę norėdamas atkurti religijos įstatymus. Su tuo pačiu tikslu į Žemę ateina ir Jo atstovas – dvasinis mokytojas. Mokinių pareiga yra tinkamai tęsti dvasinio mokytojo misiją. Priešingu atveju jam telieka mirti drauge su dvasiniu mokytoju. Kitaip sakant, mokinys turėtų būti pasirengęs atsisakyti visų asmeninių išskaičiavimų ir paskirti gyvenimą dvasinio mokytojo valios vykdymui.

51 TEKSTAS

तत्र पूर्वतरः कश्चित्सखा ब्राह्मण आत्मवान् ।
सान्त्वयन् वल्गुना साम्ना तामाह रुदतीं प्रभो ॥५१॥

tatra pūrvataraḥ kaścit sakhā brāhmaṇa ātmavān
sāntvayan valgunā sāmnā tām āha rudatīṁ prabho

tatra – toje vietoje; *pūrvataraḥ* – iš anksčiau; *kaścit* – kažkas; *sakhā* – draugas; *brāhmaṇaḥ* – brahmanas; *ātmavān* – didis išminčius; *sāntvayan* – guosdamas; *valgunā* – maloniais; *sāmnā* – raminančiais žodžiais; *tām* – ją; *āha* – jis kreipėsi į; *rudatīm* – verkiančią; *prabho* – brangus valdove.

Garbusis karaliau, kaip tik tuo metu prie laužo atklydo vienas brahmanas, senas karaliaus Purañjanos draugas, ir ėmė švelniai raminti karalienę.

Komentaras: Seno draugo pasirodymo brahmano pavidalu epizodas labai prasmingas. Senas kiekvieno iš mūsų draugas – tai Kṛṣṇa, įsikūnijęs Paramātmos pavidalu. Pasak Vedų, Kṛṣṇa visada yra greta gyvosios esybės. Pasak *śruti-mantros* (*dvā suparṇā sayujā sakhāyāḥ*), Viešpats glūdi visų

gyvųjų esybių širdyse kaip *suhṛt* (geriausias draugas) ir nekantraudamas laukia, kada jos sugrįš namo, atgal pas Dievą. Būdamas visų gyvosios esybės poelgių liudininkas, Viešpats suteikia jai visas galimybes patirti materialius džiaugsmus, tačiau pirmai progai pasitaikius Jis nuoširdžiai pataria gyvajai esybei, užuot bandžius atrasti laimę materialiomis priemonėmis, atsigręžti į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir nusilenkti Jo valiai. Jei mokinys rimtai siekia padėti įgyvendinti dvasinio mokytojo misiją, jo ryžtinga laikysena yra lygiavertė susitikimui su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu akis į akį. Kaip jau sakyta, tai reiškia, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo atsiveria mums per dvasinio mokytojo nurodymus. Tarnystė dvasinio mokytojo nurodymams vadinama *vāṇī-seva.* Komentuodamas „Bhāgavad-gītos“ posmą *vyavasāyātmikā buddhir ekeha kuru-nandana* (BG 2.41), Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura kalba apie tarnystės dvasinio mokytojo žodžiui būtinybę. Mokinys turi laikytis bet kokio dvasinio mokytojo nurodymo. Kas vykdo šį reikalavimą, tas iš esmės savo akimis regi Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo – Paramātmā apsireiškė karalienei įsikūnijęs brahmanu, bet kyla klausimas, kodėl Jis neapsireiškė jai savo pirminiu Śrī Kṛṣṇos pavidalu. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura pažymi, kad išvysti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį tokį, koks Jis yra iš tikrųjų, gali tik tas, kuris pasiekė meilės Dievui aukštumas. Vis dėlto, jei žmogus griežtai laikosi dvasinio mokytojo nustatytų principų, jis irgi turi tam tikrą ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Kadangi Viešpats glūdi širdyje, Jis pataria nuoširdžiam mokiniui iš vidaus. Šią mintį patvirtina ir „Bhāgavad-gītā“ (10.10):

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie visa širdimi Man atsidavę ir su meile garbina Mane, Aš dovanoju supratimą, kuris atveda pas Mane.“

Taigi labai rimtai į dvasinio mokytojo misijos vykdymą žiūrintis mokinys visada bendrauja su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu per *vāṇī* arba *vapuḥ.* Tai vienintelė paslaptis, kurią reikia žinoti norint išvysti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Norint išvysti Viešpatį Vṛndāvanos giraitėse, reikėtų atsiriboti nuo juslinių malonumų ir tvirtai laikytis vienos taisyklės – vykdyti dvasinio mokytojo nurodymus. Tada bus nesunku išvysti Aukščiausiąjį Viešpatį. Todėl Śrīla Bilvamaṅgala Ṭhākura sako:

bhaktis tvayi sthiratarā bhāgavan yadi syād
daivena naḥ phalati divya-kiśora-mūrtiḥ

muktiḥ svayaṁ mukulitāñjali sevate 'smān
dharmārtha-kāma-gatayaḥ samaya-pratīkṣāḥ

„Kai su meile ir atsidavimu tarnauju Tau, o Viešpatie, visur jaučiu Tavo buvimą. O dėl išsivadavimo, tai manau, kad išsivadavimas stovi prie mano durų maldingai sudėjęs rankas ir laukia menkiausios progos man pasitarnauti. Drauge su išsivadavimu prie mano durų stovi visos materialios gėrybės, kurias tik gali suteikti *dharma* (religingumas), *artha* (materiali gerovė) ir *kāma* (jusliniai malonumai)." („Kṛṣṇa-karṇāmṛta" 107) Labai aukštą atsidavimo tarnystės lygį pasiekusiam žmogui visai nesunku išvysti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Tarnaudamas dvasiniam mokytojui, jis ne tik mato Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, bet ir pasiekia išvadavimą. O dėl materialių gėrybių, tai jos sekioja paskui bhaktą, kaip tarnaitės sekioja paskui karalienę. Tyram bhaktui visai nesunku pasiekti išvadavimą, o materialios gėrybės beldžiasi į jo duris visą gyvenimą.

52 TEKSTAS

ब्राह्मण उवाच
का त्वं कस्यासि को वायं शयानो यस्य शोचसि ।
जानासि किं सखायं मां येनाग्रे विचचर्थ ह ॥५२॥

kā tvaṁ kasyāsi ko vāyaṁ śayāno yasya śocasi
jānāsi kiṁ sakhāyaṁ māṁ yenāgre vicacartha ha

brāhmaṇaḥ uvāca – mokytas brahmanas tarė; *kā* – kas; *tvam* – tu; *kasya* – kieno; *asi* – tu esi; *kaḥ* – kas; *vā* – ar; *ayam* – šis vyras; *śayānaḥ* – gulintis; *yasya* – kurį; *śocasi* – tu apraudi; *jānāsi kim* – ar pažįsti; *sakhāyam* – draugą; *mām* – Mane; *yena* – kurio; *agre* – anksčiau; *vicacartha* – tu patarimo klausei; *ha* – tikrai.

Brahmanas paklausė: Kas tu? Kieno tu žmona ir dukra? Kieno tas negyvas kūnas? Atrodo, kad tu jį apraudi. Argi tu manęs neatpažįsti? Aš esu tavo amžinas draugas. Prisimink, praeityje ne kartą klausei mano patarimo.

Komentaras: Mirus giminaičiui žmogus kuriam laikui užmiršta materialius džiaugsmus. Tartis su kiekvieno mūsų širdyje glūdinčia Supersiela gali tik tas, kuris visiškai nusiplovė materialių prisirišimų suteptį. Nuoširdžiam ir tyros širdies žmogui suteikiama galimybė tartis su Aukščiausiuoju Dievo

Asmeniu, kuris Paramātmos pavidalu glūdi visų širdyse. Paramātmā visada išlieka *caitya-guru* (širdyje glūdintis dvasinis mokytojas), be to, Ji apsireiškia mums išoriškai kaip nurodymus duodantis ir įšventinimą suteikiantis dvasinis mokytojas. Viešpats vienu metu gali būti ir širdyje, ir pasirodyti žmogui bei duoti jam nurodymus. Taigi dvasinis mokytojas tapatus širdyje glūdinčiai Supersielai. Materija nesusitepusi individualioji siela (gyvoji esybė) gali susitikti su Paramātma akis į akį. Mes galime pasitarti su širdyje glūdinčia Paramātma, bet taip pat galime pamatyti Paramātmą savo akimis. Šiuo atveju turime galimybę gauti Supersielos nurodymus tiesiogiai. Palaikyti ryšius su tikru dvasiniu mokytoju ir tartis su širdyje glūdinčia Supersiela yra tyro bhakto pareiga.

Kai brahmanas paklausė moters, kas guli ant žemės, ji atsakė, kad tai esąs jos dvasinis mokytojas ir ji nežinanti, kaip be jo gyventi. Tokiu metu bhaktui, kuris įvykdė visus dvasinio mokytojo nurodymus ir apvalė širdį, išsyk pasirodo Supersiela. Dvasinio mokytojo priesakus vykdantis nuoširdus bhaktas gauna tiesioginius nurodymus iš jo širdyje esančios Supersielos. Taigi dvasinis mokytojas ir Supersiela visada tiesiogiai ar netiesiogiai padeda nuoširdžiam bhaktui. Tai patvirtina ir „Caitanya-caritāmṛta“: *guru-kṛṣṇa-prasāde pāya bhakti-latā-bīja.* Nuoširdžiai tarnaudamas dvasiniam mokytojui bhaktas suteikia Kṛṣṇai džiaugsmą. *Yasya prasādād bhagavad-prasādaḥ.* Pelnęs dvasinio mokytojo prielankumą jis savaime pelno ir Kṛṣṇos prielankumą. Taigi savo malonę bhaktui dovanoja ir dvasinis mokytojas, ir Kṛṣṇa. Supersiela yra amžina gyvosios esybės draugė ir visada yra greta. Ji visada pasiryžusi ištiesti pagalbos ranką. Ji buvo greta dar prieš materialiojo pasaulio sukūrimą. Todėl posme ir pasakyta: *yenāgre vicacartha.* Žodis *agre* reiškia „prieš pasaulio sukūrimą“. Taigi, Supersiela buvo kartu su gyvąja esybe dar prieš sukuriant pasaulį.

53 TEKSTAS

अपि स्मरसि चात्मानमविज्ञातसखं सखे ।
हित्वा मां पदमन्विच्छन् भौमभोगरतो गतः ॥५३॥

api smarasi cātmānam avijñāta-sakhaṁ sakhe
hitvā māṁ padam anvicchan bhauma-bhoga-rato gataḥ

api smarasi – ar prisimeni; *ca* – taip pat; *ātmānam* – Supersielą; *avijñāta* – nežinomą; *sakham* – draugą; *sakhe* – o drauge; *hitvā* – palikęs;

mām – Mane; *padam* – padėties; *anvicchan* – trokšdamas; *bhauma* – prie materialių; *bhoga* – malonumų; *rataḥ* – prisirišęs; *gataḥ* – tu tapai.

Brahmanas kalbėjo toliau: Mielas drauge, nors iškart Manęs nepažinai, argi nepameni, kad praeityje turėjai artimą draugą? Deja, tu palikai Mane ir nutarei vienas ieškoti laimės materialiajame pasaulyje.

Komentaras: „Bhāgavad-gītoje“ (7.27) pasakyta:

icchā-dveṣa-samutthena dvandva-mohena bhārata
sarva-bhūtāni sammohaṁ sarge yānti parantapa

„O Bharatos aini (Arjuna), o priešo nugalėtojau, visos į šį pasaulį atėjusios gyvosios esybės patenka į troškimo ir neapykantos priešybių gimdomos iliuzijos gniaužtus.“ Posmas paaiškina, kaip gyvoji esybė patenka į materialų pasaulį. Dvasiniame pasaulyje nėra nei priešybių, nei neapykantos. Norėdamas patirti vis augančią palaimą Aukščiausiasis Dievo Asmuo įsikūnija įvairių kategorijų skleidiniais. „Varāha Purāṇoje“ pasakyta, kad Viešpats įsikūnija *viṣṇu-tattva* (*svāmśa* skleidiniu) bei Savo ribine energija (*vibhinnāmśa,* gyvąja esybe). Šiai kategorijai priklausančių skleidinių, gyvųjų esybių, yra nesuskaičiuojama daugybė lygiai kaip yra nesuskaičiuojama daugybė saulės šviesos dalelių – Saulės skleidinių. *Vibhinnāmśos* kategorijai priklausantys ir ribinę Viešpaties energiją sudarantys skleidiniai yra gyvosios esybės. Kai gyvosios esybės panūsta patirti malonumą, jų sąmonė tampa priešybių kovos vieta ir ją užnuodija neapykanta Viešpaties tarnystei. Taip gyvosios esybės patiria nuopuolį ir atsiduria materialiajame pasaulyje. „Prema-vivartoje“ pasakyta:

kṛṣṇa-bahirmukha hañā bhoga-vāñchā kare
nikaṭa-stha māyā tāre jāpaṭiyā dhare

Prigimtinis kiekvienos gyvosios būtybės būvis yra transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui. Tačiau kai gyvoji esybė užsimano tapti Kṛṣṇa ir Jį pamėgdžioti, ji nupuola į materialųjį pasaulį. Kṛṣṇa – Aukščiausiasis Tėvas, Jo meilė gyvajai esybei yra amžina. Kai gyvoji esybė nupuola į materialųjį pasaulį, Aukščiausiasis Viešpats lydi ją įsikūnijęs *svāmśos* skleidiniu (Paramātma). Taip gyvajai esybei išlieka galimybė kada nors sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

Piktnaudžiaujanti savo nepriklausomybe gyvoji esybė atmeta tarnystę Viešpačiui ir imasi džiaugsmo subjekto materialiajame pasaulyje vaidmens.

Kitaip sakant, gyvoji esybė atsiduria materialiame kūne. Užuot pasiekusi aukštą padėtį, apie kurią svajojo, gyvoji esybė nubloškiama į gimimų ir mirčių verpetą ir gimsta tai žmogumi, tai pusdieviu, tai kate, tai šunimi, tai medžiu, ir taip be galo. Taip gyvoji esybė išsirenka sau kūną iš 8 400 000 gyvybės rūšių ir ieško džiaugsmo išbandydama įvairius materialius malonumus. Tačiau Supersielai nepatinka šie gyvosios esybės siekiai, todėl Ji ragina gyvąją esybę atsiduoti Aukščiausiojo Dievo Asmens valiai. Jei gyvoji esybė įvykdo Viešpaties valią, Jis imasi rūpintis ja asmeniškai. Tačiau nenusiplovusi materialių troškimų sutepties, gyvoji esybė negali atsiduoti Aukščiausiajam Viešpačiui. „Bhāgavad-gītoje“ (5.29) Viešpats sako:

bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram
suhṛdaṁ sarva-bhūtānāṁ jñātvā māṁ śāntim ṛcchati

„Išminčiai, žinantys, kad Aš esu galutinis visų aukojimų bei asketiškų žygių tikslas, visų planetų ir pusdievių Aukščiausiasis Valdovas ir palankumo visoms gyvosioms esybėms kupinas geradaris, išsivaduoja iš materialių kančių ir pasiekia dvasios ramybę.“

Aukščiausiasis Viešpats yra geriausias visų mūsų draugas, tačiau tas, kuris kuria savus planus, kaip surasti laimę, ir todėl susinarplioja materialiosios gamtos *guṇų* tinkluose, negali pasinaudoti Jo pamokymais. Kūrimo metu gyvosios esybės įgyja įvairius fizinius pavidalus pagal praeities troškimus. Tai reiškia, kad visos gyvybės formos ir rūšys buvo sukurtos vienu metu. Darvino teorija, kuri teigia, kad kūrimo apyaušryje žmogus neegzistavo ir atsirado gerokai vėliau ilgalaikės evoliucijos procese, yra tiesiog absurdiška. Iš Vedų tekstų žinome, kad pirma sukurta būtybė visatoje buvo Viešpats Brahmā. Viešpats Brahmā buvo pajėgus imtis tokio atsakingo uždavinio, kaip materialiajame pasaulyje mus supančios įvairovės sukūrimas, todėl, kad buvo apdovanotas nepaprastomis mąstymo galiomis.

54 TEKSTAS

हंसावहं च त्वं चार्य सखायौ मानसायनौ ।
अभूतामन्तरा वौकः सहस्रपरिवत्सरान् ॥५४॥

haṁsāv ahaṁ ca tvaṁ cārya sakhāyau mānasāyanau
abhūtām antarā vaukaḥ sahasra-parivatsarān

haṁsau – dvi gulbės; *aham* – Aš; *ca* – ir; *tvam* – tu; *ca* – taip pat; *ārya* – o didi siela; *sakhāyau* – draugai; *mānasa-ayanau* – kartu Mānasos ežere;

abhūtām – tapome; *antarā* – atskirti; *vā* – iš tikrųjų; *okaḥ* – nuo gimtųjų namų; *sahasra* – tūkstančius; *pari* – vienas paskui kitą; *vatsarān* – metų.

Mielas drauge, mes su tavimi gyvename vienoje širdyje tarsi dvi gulbės Mānasos ežere. Mes esame drauge tūkstančius metų, bet kelias iki gimtųjų namų dar labai tolimas.

Komentaras: Gyvosios esybės ir Aukščiausiojo Dievo Asmens gimtieji namai yra dvasinis pasaulis. Dvasiniame pasaulyje gyvosios esybės ir Viešpats gyvena taikoje ir santarvėje. Kadangi dvasiniame pasaulyje gyvoji esybė be paliovos tarnauja Viešpačiui, jų bendras gyvenimas nutviekstas palaimos. Vis dėlto, kai gyvoji esybė panūsta būti laiminga atskirai nuo Viešpaties, ji nupuola į materialųjį pasaulį. Bet net ir tada Viešpats visur lydi gyvąją esybę įsikūnijęs Supersielos – artimiausio draugo pavidalu. Dėl užmaršumo gyvoji esybė nesuvokia, kad Aukščiausiasis Viešpats yra greta kaip Supersiela. Taip ištisus tūkstantmečius gyvoji esybė išlieka sąlygota. Nors Viešpats yra gyvosios esybės draugas ir visur ją lydi, gyvendama materialiajame užmaršties pasaulyje ji Viešpaties neatpažįsta.

55 TEKSTAS

स त्वं विहाय मां बन्धो गतो ग्राम्यमतिर्महीम् ।
विचरन् पदमद्राक्षीः कयाचिन्निर्मितं स्त्रिया ॥५५॥

sa tvaṁ vihāya māṁ bandho gato grāmya-matir mahīm
vicaran padam adrākṣīḥ kayācin nirmitaṁ striyā

saḥ – ši gulbė; *tvam* – tu; *vihāya* – palikusi; *mām* – Mane; *bandho* – o drauge; *gataḥ* – iškeliavo; *grāmya* – materiali; *matiḥ* – kurio sąmonė; *mahīm* – į žemę; *vicaran* – klajodama; *padam* – padėtis; *adrākṣīḥ* – tu matei; *kayācit* – kažkieno; *nirmitam* – sukurtą; *striyā* – moters.

Mielas drauge, tu visada buvai ir tebesi mano draugas. Nuo tada, kai Mane palikai, kasdien tampi vis didesnis materialistas. Nusigręžęs nuo Manęs tu klajoji po kažkokios moters sukurtą materialųjį pasaulį įsikūnydamas vis kitokiais fiziniais pavidalais.

Komentaras: Patyrusi nuopuolį gyvoji esybė patenka į materialųjį pasaulį, kurį sukūrė Viešpaties išorinė energija. Šiame posme išorinė energija pavadinta „kažkokia moterimi“, kitaip sakant, *prakṛti.* Materialusis pasaulis yra sudarytas iš materialių pradų, sudedamųjų dalių, kurias parūpina

mahat-tattva (visuminė materialioji energija). Šios išorinės energijos sukurtas materialusis pasaulis sąlygotai siela tampa laikinais namais. Gyvendama materialiajame pasaulyje sąlygota siela nuolat keliauja, kraustosi iš vieno būsto į kitą, kitaip sakant, iš vieno fizinio kūno į kitą. Ji atsiduria tai aukštutinėse, tai žemutinėse planetų sistemose, tai aukštesnėse, tai žemesnėse gyvybės formose. Taip nuo neatmenamų laikų sąlygotoji siela ir klajoja po visą materialią visatą. Śrī Caitanya Mahāprabhu sako taip:

brahmāṇḍa bhramite kona bhāgyavān jīva
guru-kṛṣṇa-prasāde pāya bhakti-latā-bīja
(CC *Madhya* 19.151)

Gyvoji esybė klajoja po visatą įsikūnydama daugybe gyvybės formų, tačiau, jei jai nusišypsos laimė, ji vėl susitiks savo draugą arba jo atstovą.

Iš tikrųjų tai Kṛṣṇa asmeniškai skatina visas gyvąsias esybes sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Kartais Kṛṣṇa siunčia Savo atstovą, kuris perteikia Paties Kṛṣṇos žodžius ir ragina visus sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Deja, gyvosios esybės taip beatodairiškai prisirišusios prie materialių malonumų, kad žiūri į Kṛṣṇos arba Jo vietininko nurodymus pro pirštus. Šis polinkis į materializmą posme vadinamas *grāmya-matiḥ* (jusliniais malonumais). *Mahīm* reiškia „materialiajame pasaulyje“. Visos materialiajame pasaulyje gyvenančios gyvosios esybės linkusios į juslinius malonumus, todėl patenka į įvairius kūnus ir taip pasmerkia save materialios būties kančioms.

56 TEKSTAS

पञ्चारामं नवद्वारमेकपालं त्रिकोष्ठकम् ।
षट्कुलं पञ्चविपणं पञ्चप्रकृति स्त्रीधवम् ॥५६॥

pañcārāmaṁ nava-dvāram eka-pālaṁ tri-koṣṭhakam
ṣaṭ-kulaṁ pañca-vipaṇaṁ pañca-prakṛti strī-dhavam

pañca-ārāmam – penki sodai; *nava-dvāram* – devyneri vartai; *eka* – vienas; *pālam* – sargybinis; *tri* – trys; *koṣṭhakam* – būstai; *ṣaṭ* – šešios; *kulam* – šeimos; *pañca* – penkios; *vipaṇam* – prekyvietės; *pañca* – penki; *prakṛti* – materijos pradai; *strī* – moteris; *dhavam* – šeimininkė.

Šiame mieste (materialiame kūne) yra penki sodai, devyneri vartai, vienas sargybinis, trys būstai, šešios šeimos, penkios prekyvietės, penki materijos pradai ir viena moteris – namo šeimininkė.

57 TEKSTAS

पञ्चेन्द्रियार्था आरामा द्वारः प्राणा नव प्रभो ।
तेजोऽबन्नानि कोष्ठानि कुलमिन्द्रियसङ्ग्रहः ॥५७॥

pañcendriyārthā ārāmā dvāraḥ prāṇā nava prabho
tejo-'b-annāni koṣṭhāni kulam indriya-saṅgrahaḥ

pañca – penki; *indriya-arthāḥ* – juslių objektai; *ārāmāḥ* – sodai; *dvāraḥ* – vartai; *prāṇāḥ* – jutimo organų angos; *nava* – devyni; *prabho* – o karaliau; *tejaḥ-ap* – ugnis, vanduo; *annāni* – maistiniai grūdai arba žemė; *koṣṭhāni* – būstai; *kulam* – šeimos; *indriya-saṅgrahaḥ* – penkios juslės ir protas.

Mielas drauge, penki sodai – tai penki juslinių malonumų objektai, sargybinis – pro devynerius vartus praeinantis gyvybės oras, trys būstai – svarbiausi pradai (ugnis, vanduo ir žemė), o šešios šeimos – proto ir penkių juslių visybė.

Komentaras: Penkios pažįstančios juslės, kurioms priskiriama rega, skonis, kvapas, garsas ir lytėjimo pojūtis, veikia per devynerius vartus: dvi akis, dvi ausis, burną, dvi šnerves, lyties organus ir tiesiąją žarną. Šios kiaurymės posme palygintos su miesto sienos vartais. Svarbiausi pradai – žemė, vanduo ir ugnis, o pagrindinis veikėjas – tai protas, kurį valdo intelektas (*buddhi*).

58 TEKSTAS

विपणस्तु क्रियाशक्तिर्भूतप्रकृतिरव्यया ।
शक्त्यधीशः पुमांस्त्वत्र प्रविष्टो नावबुध्यते ॥५८॥

vipaṇas tu kriyā-śaktir bhūta-prakṛtir avyayā
śakty-adhīśaḥ pumāṁs tv atra praviṣṭo nāvabudhyate

vipaṇaḥ – prekyvietės; *tu* – po to; *kriyā-śaktiḥ* – veiklai reikalinga energija, arba vykdomieji organai; *bhūta* – penki grubieji pradai; *prakṛtiḥ* – materijos pradai; *avyayā* – amžini; *śakti* – energija; *adhīśaḥ* – valdovas; *pumān* – žmogus; *tu* – po to; *atra* – čia; *praviṣṭaḥ* – įžengė; *na* – ne; *avabudhyate* – turi žinių.

Penkios prekyvietės – tai penki vykdomieji organai. Sudarydami sandorius jie naudojasi penkiais amžinaisiais pradais. Už šios veiklos slypi

siela. Siela yra asmuo ir tikrasis džiaugsmo subjektas. Tačiau užsidariusi mieste, kitaip sakant, tūnodama kūne, ji netenka žinių.

Komentaras: Gyvoji esybė patenka į materialią kūriniją su penkių pradų (žemės, vandens, ugnies, oro ir eterio) pagalba – taip susiformuoja jos kūnas. Nors kūnas funkcionuoja todėl, kad jame glūdi gyvoji esybė, gyvoji esybė tarsi lieka šešėlyje. Gyvoji esybė patenka į materialią kūriniją, tačiau išlieka nematoma, nes ją yra paklaidinusi materialioji energija. Kūniška būties samprata gyvosios esybės sąmonėje įsigalėjo dėl jos neišmanymo (*nāvabudhyate*). Intelektas apibrėžiamas moteriškosios lyties terminu, bet kadangi intelektas vaidina svarbiausią vaidmenį bet kurioje veikloje, šiame posme jis įvardintas žodžiu *adhīśaḥ* (valdovas). Gyvosios esybės egzistenciją užtikrina ugnis, vanduo ir maistiniai grūdai. Šių trijų elementų deriniai leidžia kūne palaikyti gyvybę. Neatsitiktinai kūną vadina *prakṛti* (materialiu dariniu). Jungiantis tarpusavyje įvairiems elementams laipsniškai susiformuoja mėsa, kaulai, kraujas ir kita. Tai savotiški būstai. Vedos sako, kad virškinamas maistas skyla į tris dalis. Kietoji dalis virsta išmatomis, o pusiau skysta – mėsa. Skystoji dalis pageltonuoja ir yra skirstoma dar į tris dalis. Viena iš jų – šlapimas. Su ugnimi susijusi dalis taip pat suskyla į tris dalis, viena kurių suformuoja kaulus. Tarp penkių pradų ypač svarbų vaidmenį vaidina ugnis, vanduo ir maistiniai grūdai. Jie paminėti ankstesniajame posme, o likusieji du – eteris ir oras ten nepaminėti. Visa tai paaiškinta „Bhāgavad-gītoje“ (13.20):

prakṛtiṁ puruṣaṁ caiva viddhy anādī ubhāv api
vikārāṁś ca guṇāṁś caiva viddhi prakṛti-sambhavān

„Žinok, kad materialioji gamta ir gyvosios esybės yra bepradės. Su jais susijusius pokyčius ir materijos *guṇas* gimdo materialioji gamta.“ *Prakṛti* (materialioji gamta) ir *puruṣa (*gyvoji esybė) yra amžinos. Jų sąlytis sukelia įvairius reiškinius ir padarinius. Tai, ką tas sąlytis suformuoja, laikytina trijų materialios gamtos *guṇų* sąveikos rezultatu.

59 TEKSTAS

तस्मिंस्त्वं रामया स्पृष्टो रममाणोऽश्रुतस्मृतिः ।
तत्सङ्गादीदृशीं प्राप्तो दशां पापीयसीं प्रभो ॥५९॥

tasmiṁs tvaṁ rāmayā spṛṣṭo ramamāṇo 'śruta-smṛtiḥ
tat-saṅgād īdṛśīṁ prāpto daśāṁ pāpīyasīṁ prabho

tasmin – tokioje padėtyje; *tvam* – tu; *rāmayā* – su moterimi; *spṛṣṭaḥ* – suėjęs į sąlytį; *ramamāṇaḥ* – mėgaudamasis; *aśruta-smṛtiḥ* – pamiršęs apie dvasinį gyvenimą; *tat* – su ja; *saṅgāt* – dėl bendrijos; *īdṛśīm* – tokios; *prāptaḥ* – tu pasiekei; *daśām* – būseną; *pāpīyasīm* – pilną nuodėmingos veiklos; *prabho* – mielas drauge.

Mielas drauge, kartu su materialius troškimus įkūnijančia moterimi įžengęs į šį kūną tu stačia galva pasineri į juslinius malonumus. Per juslinius malonumus tu visiškai pamiršti apie dvasinį gyvenimą, o tavo materialios mintys sukelia įvairiausias kančias.

Komentaras: Kai žmogų visiškai pasiglemžia materija, dvasinis gyvenimas jam tampa tuščiu žodžiu. Užmiršęs apie savo dvasinę prigimtį jis vis giliau smenga į materialios būties liūną. Tai nuodėmingo gyvenimo pasekmės. Materialių kūnų įvairovę lemia skirtingi nuodėmingi poelgiai. Dėl savo nuodėmių karalius Purañjana įgijo moters Vaidarbhī kūną. „Bhāgavadgītoje“ aiškiai pasakyta (*striyo vaiśyās tathā śūdrāḥ*), kad gimusieji moters kūnu priklauso žemos kilmės sluoksniui. Tačiau net žemos kilmės asmenys gali pasiekti aukščiausią tobulumą, jei kreipsis prieglobsčio į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Žema kilmė gresia tiems, kurie turi menkai susiformavusį dvasinį intelektą.

60 TEKSTAS

न त्वं विदर्भदुहिता नायं वीरः सुहृत्तव ।
न पतिस्त्वं पुरञ्जन्या रुद्धो नवमुखे यया ॥६०॥

na tvaṁ vidarbha-duhitā nāyaṁ vīraḥ suhṛt tava
na patis tvaṁ purañjanyā ruddho nava-mukhe yayā

na – ne; *tvam* – tu; *vidarbha-duhitā* – Vidarbhos dukra; *na* – ne; *ayam* – šis; *vīraḥ* – didvyris; *su-hṛt* – rūpestingas vyras; *tava* – tavo; *na* – ne; *patiḥ* – vyras; *tvam* – tu; *purañjanyāḥ* – Purañjanī; *ruddhaḥ* – įkalintas; *nava-mukhe* – kūne su devyniais vartais; *yayā* – materialios energijos.

Iš tikrųjų tu nesi Vidarbhos dukra ir rūpestingasis Malayadhvaja nėra tavo vyras. Nebuvai tu ir Purañjanī vyras. Tu esi kalinys kūne su devyneriais vartais.

Komentaras: Materialiajame pasaulyje susitikusios gyvosios esybės pajunta tam tikram fiziniam kūnui potraukį, kuris ilgainiui stiprėja, ir tarp jų

užsimezga giminystės ryšiai – jos tampa tėvais, vyrais, motinomis, žmonomis ir t.t. Iš tikrųjų visi mes esame individualiosios gyvosios esybės, bet dėl sąlyčio su materija suartėjame su kitais fiziniais kūnais ir tarp mūsų užsimezga iliuziniai giminystės ryšiai. Tarp iliuzinių kūnų susiformuoja įvairios tariamos bendrystės formos, kurios skambiai vadinamos šeima, bendruomene, visuomene ir tauta. Iš tikrųjų visos gyvosios esybės yra neatsiejamos Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelės, tik bėda, kad materialusis kūnas yra visiškai užgožęs jų sąmonę. Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa nužengia į šį pasaulį ir paskelbia „Bhāgavad-gītą“ bei kitus vediškuosius raštus, taip mus mokydamas. Aukščiausiasis Viešpats mus moko todėl, kad yra amžinas gyvųjų esybių draugas. Jo pamokymai labai svarbūs, nes jie padeda gyvajai esybei ištrūkti iš kūno nelaisvės. Upės vandenys nuplauna nuo kranto ir nusineša daugybę šiaudelių ir žolelių. Srovė suplaka juos į krūvą, bet bangos ir vėl juos išblaško. Lygiai taip ir materialiosios gamtos bangos blaško nesuskaitomą daugybę materialiajame pasaulyje gyvenančių gyvųjų esybių. Kai bangos suplaka jas į krūvą, jos užmezga draugiškus santykius ir kūnišku pagrindu kuria šeimas, bendruomenes ir tautas. Tačiau po kurio laiko materialiosios gamtos bangos vėl išblaško jas į įvairias puses. Visa tai nuolat kartojasi nuo pat materialiojo pasaulio sukūrimo akimirkos. Vienoje savo giesmių Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura sako:

miche māyāra vaśe, yāccha bhese',
khāccha hābuḍubu, bhai
jīva kṛṣṇa-dāsa, ei viśvāsa,
karle ta' āra duḥkha nāi

„O gyvosios esybės, jus blaško materialiosios gamtos bangos – tai iškelia į paviršių, tai gramzdina į dugną. Taip jūs prarandate galimybę pelnyti amžiną gyvenimą. Tereikia jums įsikibti į Kṛṣṇos lotosines pėdas ir susirasti prieglobstį jų šešėlyje – ir jūs vėl išsivaduosite iš visų materialių kančių.“

Pažymėtini šio posmo žodžiai *suhṛt* (gera linkintis) ir *tava* (tau). Nei vadinamasis vyras, giminaitis, sūnus, tėvas ar kitas giminaitis nėra tikras gyvosios būtybės geradaris. Tikrų geranoriškų jausmų gyvosios būtybės atžvilgiu turi tik Kṛṣṇa, kuris „Bhāgavad-gītoje“ (5.29) Pats tai patvirtina: *suhṛdaṁ sarva-bhūtānām.* Visuomenė, draugai, mylimieji ir geranoriškai nusiteikę asmenys yra susiję su mumis tik todėl, kad turime konkretų materialų kūną. Tai įsisąmoninus reikia pasistengti ištrūkti iš kūno, kuriame esame surakinti daugybę gyvenimų, nelaisvės. Reikia kreiptis prieglobsčio į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Kṛṣṇą ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

61 TEKSTAS

माया ह्येषा मया सृष्टा यत्पुमांसं स्त्रियं सतीम् ।
मन्यसे नोभयं यद्वै हंसौ पश्यावयोर्गतिम् ॥६१॥

māyā hy eṣā mayā sṛṣṭā yat pumāṁsaṁ striyaṁ satīm
manyase nobhayaṁ yad vai haṁsau paśyāvayor gatim

māyā – iliuzinė energija; *hi* – tikrai; *eṣā* – ši; *mayā* – Mano; *sṛṣṭā* – sukurta; *yat* – iš kurios; *pumāṁsam* – vyras; *striyam* – moteris; *satīm* – skaisti; *manyase* – tu manai; *na* – ne; *ubhayam* – abu; *yat* – kadangi; *vai* – tikrai; *haṁsau* – materialios sutepties nepaliestas; *paśya* – pažvelk; *āvayoḥ* – mūsų; *gatim* – tikroji padėtis.

Kartais tu save laikai vyru, kartais skaisčia moterimi, o kartais belyčiu eunuchu. Visa tai lemia Mano galios – iliuzinės energijos sukurtas kūnas. Iš tikrųjų ir tu, ir Aš esame grynai dvasinės esybės. Pasistenk suprasti, Aš bandau paaiškinti tau, kas mes esame iš tikrųjų.

Komentaras: Kokybės prasme Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir gyvoji esybė nesiskiria vienas nuo kito. Aukščiausiasis Viešpats yra Aukščiausioji Dvasia – Supersiela, o gyvoji esybė – individualioji amžina siela. Nors pagal savo prigimtį abi jos dvasinės esybės, suėjusi į sąlytį su materialia gamta gyvoji esybė pamiršta savo tapatybę ir patenka į jos nelaisvę. Todėl ji ima laikyti save materialios gamtos kūriniu. Turėdama materialų kūną gyvoji esybė pamiršta, kad yra amžina (*sanātana*) neatskiriama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelė. Tai patvirtina šie žodžiai: *mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ.* Žodį *sanātana* „Bhāgavad-gītoje“ sutinkame ne kartą. Ir Viešpats, ir gyvoji esybė yra *sanātana* (amžini). Be to, anapus materialiojo pasaulio egzistuoja *sanātanos* karalystė. Ir gyvosios esybės, ir Dievo tikrieji namai yra ne materialusis pasaulis, o *sanātanos* karalystė. Materialusis pasaulis – tai laikina, išorinė Viešpaties energija. Gyvoji esybė pateko į materialų pasaulį todėl, kad norėjo pamėgdžioti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, atsidurti Jo vietoje. Čia ji stengiasi patirti kuo daugiau juslinių malonumų. Materialiajame pasaulyje sąlygotoji siela kraustosi iš kūno į kūną ir užsiima pačia įvairiausia veikla, tačiau pasiekusi aukštą sąmonės išsivystymo lygį gyvoji esybė turėtų pabandyti ištaisyti padėtį ir grįžti į dvasinį pasaulį. Metodas, kuris leidžia sugrįžti namo, atgal pas Dievą, yra *bhakti-yoga,* dar vadinamas *sanātana-dharma.* Užuot vykdęs laikinas su materialiu kūnu susijusias nustatytąsias pareigas, žmogus turėtų pasirink-

ti *sanātana-dharmą,* t.y. *bhakti-yogą,* kad kartą ir visiems laikams padarytų galą amžinai vergijai materialiuose kūnuose ir sugrįžtų namo, atgal pas Dievą. Kol žmonijos gyvenimas yra grindžiamas klaidinga materialia tapatybe, vadinamoji mokslo ir filosofijos pažanga yra nieko verta, nes ji tik išveda mus iš kelio. Jie tik padeda klaidinti žmonių visuomenę. *Andhā yathāndhair upanīyamānāḥ.* Materialusis pasaulis – tai pasaulis, kuriame aklieji vedliais pasirenka akluosius.

62 TEKSTAS

अहं भवान्न चान्यस्त्वं त्वमेवाहं विचक्ष्व भोः ।
न नौ पश्यन्ति कवयश्छिद्रं जातु मनागपि ॥६२॥

ahaṁ bhavān na cānyas tvaṁ tvam evāhaṁ vicakṣva bhoḥ
na nau paśyanti kavayaś chidraṁ jātu manāg api

aham – Aš; *bhavān* – tu; *na* – ne; *ca* – taip pat; *anyaḥ* – skirtingi; *tvam* – tu; *tvam* – tu; *eva* – tikrai; *aham* – toks kaip ir Aš; *vicakṣva* – pastebėk; *bhoḥ* – brangus drauge; *na* – ne; *nau* – mūsų; *paśyanti* – pastebi; *kavayaḥ* – iškilūs mokslo vyrai; *chidram* – netikrą skirtumą; *jātu* – kada nors; *manāk* – menkiausią; *api* – netgi.

Brangusis drauge, tarp Manęs (Supersielos) ir tavęs (individualiosios sielos) nėra jokių kokybinių skirtumų, nes abu esame dvasinės esybės. Iš tiesų, mielas drauge, savo prigimtiniame būvyje kokybės prasme tu niekuo nesiskiri nuo Manęs. Gerai apmąstyk ką tau pasakiau. Žinias turintys iškilūs mokslo vyrai tarp Manęs ir tavęs nemato jokių kokybinių skirtumų.

Komentaras: Kokybės prasme Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir gyvoji esybė niekuo nesiskiria – tarp jų nėra jokių esminių skirtumų. Iliuzinė energija eilinį kartą švenčia pergalę prieš filosofus *māyāvādžius,* nes jie mano, kad Supersiela yra tapati individualiajai sielai arba kad Supersiela apskritai neegzistuoja. Jie taip pat dažnai klaidingai mano, kad visa esamybė yra Supersiela. Tačiau *kavayaḥ* (tikras mokslo vyras) žino tiesą. Jie nedaro tokių klaidų. Jie žino, kad Dievas ir individualioji siela kokybės prasme yra tapatūs, tačiau individualioji siela gali atsidurti *māyos* valdžioje, o Supersiela (Aukščiausiasis Dievo Asmuo) yra *māyos* valdovas. *Māyā* yra Aukščiausiojo Viešpaties kūrinys (*mayā sṛṣṭā*), todėl Jam paklūsta. Nors individualioji siela kokybiškai tapati Aukščiausiajam Viešpačiui, ji

yra *māyos* valdžioje. Filosofai *māyāvādžiai* nesugeba atskirti valdovo nuo valdinių.

63 TEKSTAS

यथा पुरुष आत्मानमेकमादर्शचक्षुषोः ।
द्विधाभूतमवेक्षेत तथैवान्तरमावयोः ॥६३॥

yathā puruṣa ātmānam ekam ādarśa-cakṣuṣoḥ
dvidhābhūtam avekṣeta tathaivāntaram āvayoḥ

yathā – kaip; *puruṣaḥ* – gyvoji esybė; *ātmānam* – savo kūną; *ekam* – kaip tą patį; *ādarśa* – veidrodyje; *cakṣuṣoḥ* – akimis; *dvidhā-ābhūtam* – kaip du; *avekṣeta* – regi; *tathā* – panašiai; *eva* – tikrai; *antaram* – skirtumas; *āvayoḥ* – tarp mūsų.

Į veidrodį žiūrintis žmogus mano, kad atvaizdas veidrodyje yra jis pats, tačiau aplinkiniai regi du kūnus. Lygiai taip, kai gyvoji būtybė sueina į sąlytį su materija, kuri sykiu daro ir nedaro jai poveikį, tarp jos ir Dievo atsiranda skirtumų.

Komentaras: Materijos paveikti filosofai *māyāvādžiai* nemato skirtumo tarp Aukščiausiojo Viešpaties ir gyvosios esybės. Dubenyje su vandeniu atsispindinti Saulė žino, kad tarp jos pačios ir jos atspindžio vandenyje nėra skirtumo. Tačiau neišmanėliams atrodo, kad Saulės atspindžiai įvairiuose induose – tai daugybė mažų saulių. O dėl spindesio, tai jis būdingas tiek pačiai Saulei, tiek ir jos atspindžiams, tik atspindžiai labai maži, o Saulė – milžiniška. Filosofai *vaiṣṇavai* priėjo prie išvados, kad gyvoji esybė yra nedidelė pirminio Aukščiausiojo Dievo Asmens kopija. Kokybės prasme Dievas ir gyvosios esybės vienodi, tačiau kiekybiškai gyvosios esybės yra mikroskopinės Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelės. Aukščiausiam Viešpačiui būdinga absoliuti pilnatvė, galia ir turtingumas. Ankstesniame posme Viešpats sakė: „Mielas drauge, tarp mūsų nėra skirtumo.“ Jis kalba apie kokybinę tapatybę, nes Paramātmā – Aukščiausiasis Asmuo nematė reikalo priminti sąlygotai sielai apie kiekybinį skirtumą. Dvasiškai susivokusiai sielai niekada neateis į galvą, kad ji ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra visais atžvilgiais lygūs. Nors gyvoji esybė kokybės prasme nesiskiria nuo Aukščiausiojo Dievo Asmens, ji, kitaip nei Aukščiausiasis Asmuo, yra linkusi pamiršti savo dvasinę tapatybę. Toks yra skirtumas tarp *lipta* ir *alipta.* Aukščiausias Dievo Asmuo amžinai yra *alipta* – išorinė ener-

gija negali Jo užteršti. O štai sąlygotoji siela, suėjusi į sąlytį su materialia gamta, pamiršta savo tikrąją tapatybę, todėl atsidūrusi sąlygotoje būklėje tapatina save su kūnu. Aukščiausiojo Dievo Asmens atveju jokio skirtumo tarp kūno ir sielos nėra. Jis yra vienalytė siela ir materialaus kūno neturi. Nors ir Supersiela (Paramātmā), ir individuali siela glūdi kūne, Supersielos niekas neriboja, o sąlygotą sielą riboja jos turimas kūnas. Supersielą vadina *antaryāmī,* nes Ji apima viską. „Bhāgavad-gītoje“(13.3) sakoma: *Kṣetra-jñaṁ cāpi māṁ viddhi sarva-kṣetreṣu bhārata*: „O Bharatos aini, žinok, kad ir Aš esu kūną pažįstantis subjektas, tačiau Aš esu visų kūnuose.“

Supersiela glūdi visų kūnuose, o individualiąją sielą riboja buvimas viename kūne. Individualioji siela nežino, kas vyksta kitame kūne, bet Supersiela labai gerai žino, kas vyksta visuose kūnuose. Kitaip sakant, Supersiela niekada nepraranda savo visavertės dvasinės prigimties, o individualioji siela linkusi užsimiršti. Be to, individualioji siela nėra visabūtė. Paprastai egzistuodama nelaisvės sąlygomis individualioji siela nesuvokia savo santykių su Supersiela, tačiau visiškai išsivadavusi iš sąlygoto būvio ji pamato, kuo ji iš tikrųjų skiriasi nuo Supersielos. Sakydama sąlygotai sielai: „Aš ir tu niekuo nesiskiriame“ – Supersiela nori priminti apie jų dvasinę kokybinę tapatybę. Trečioje „Śrīmad-Bhāgavatam“ (3.28.40) giesmėje pasakyta:

yatholmukād visphuliṅgād dhūmād vāpi sva-sambhavāt
apy ātmatvenābhimatād yathāgniḥ pṛthag ulmukāt

Ugnis turi įvairias pasireiškimo formas – ji gali pasireikšti kaip liepsna, žiežirbos arba dūmai. Nors kokybės požiūriu šios pasireiškimo formos tapačios, vis dėlto tarp ugnies, liepsnos, kibirkščių ir dūmų yra skirtumas. Gyvoji esybė gali patekti į tokį būvį, kai ji tampa sąlygota, visai kas kita – Aukščiausiasis Dievo Asmuo: Jo niekas niekada nesąlygoja. Vedose pasakyta: *ātmā tathā pṛthag draṣṭā bhagavān brahma-saṁjñitaḥ. Ātmā* yra ir individualioji siela, ir viską matantis Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Nors abi *ātmos* yra dvasinės esybės, tarp jų visada išlieka skirtumai. *Smṛti* be kita ko pasakyta: *yathāgneḥ kṣudrā visphuliṅgā vyuccaranti.* Mažos individualiosios sielos yra kibirkštys milžiniškoje dvasinėje liepsnoje. „Bhāgavad-gītoje“ (9.4) Viešpats Kṛṣṇa sako: *mat-sthāni sarva-bhūtāni na cāhaṁ teṣv avasthitaḥ* – „Visos būtybės glūdi Manyje, bet Aš nesu jose.“ Nors visos gyvosios būtybės glūdi Jame tarsi kibirkštys didelėje liepsnoje, jų padėtis nevienoda. „Viṣṇu Purāṇoje“ taip pat sakoma:

eka-deśa-sthitasyāgner jyotsnā vistāriṇī yathā
parasya brahmaṇaḥ śaktis tathedam akhilaṁ jagat

„Nors ugnis rusena vienoje vietoje, ji skleidžia šilumą bei šviesą ir aplink save. Lygiai taip Aukščiausiasis Dievo Asmuo skleidžia aplink Savo įvairias energijas.“ Gyvoji esybė tėra viena iš šių energijų (ribinė energija). Energija ir energijos šaltinis tam tikra prasme yra tapatūs ir vis dėlto jie skiriasi, nes vienas yra energija, o kitas – jos šaltinis. *Sac-cid-ānandos* pavidalas, apie kurį kalba „Brahma-saṁhitā“ (*īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ*) taip pat skiriasi nuo gyvosios esybės pavidalo tiek jai esant sąlygoto būvio, tiek ir pasiekus išvadavimą. Tik ateistai gali manyti, kad gvoji esybė yra visais atžvilgiais lygiavertė Dievo Asmeniui. Todėl Caitanya Mahāprabhu yra pasakęs: *māyāvādi-bhāṣya śunile haya sarvanāśa* – „Kas tiki filosofų *māyāvādžių* žodžiais ir mano, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir individualioji siela yra tapatūs, tegul nesitiki kada nors suprasti tikrąją filosofiją.“

64 TEKSTAS

एवं स मानसो हंसो हंसेन प्रतिबोधितः ।
स्वस्थस्तद्व्यभिचारेण नष्टामाप पुनः स्मृतिम् ॥६४॥

evaṁ sa mānaso haṁso haṁsena pratibodhitaḥ
sva-sthas tad-vyabhicāreṇa naṣṭām āpa punaḥ smṛtim

evam – taip; *saḥ* – ji (individualioji siela); *mānasaḥ* – gyvenančios širdyje kartu; *haṁsaḥ* – tarsi gulbė; *haṁsena* – kitos gulbės; *pratibodhitaḥ* – pamokyta; *sva-sthaḥ* – dvasiškai susivokusi; *tat-vyabhicāreṇa* – atskirta nuo Supersielos; *naṣṭām* – kurios buvo netekusi; *āpa* – atgavo; *punaḥ* – vėl; *smṛtim* – tikrą atmintį.

Taip dvi gulbės ir gyvena širdyje. Kai viena gulbė įsiklauso į kitos pamokymus, ji sugrįžta į savo prigimtinį būvį, kitaip sakant, atgauna savo pirminę Kṛṣṇos sąmonę, kurios buvo netekusi dėl prisirišimo prie materijos.

Komentaras: Čia aiškiai pasakyta: *haṁso haṁsena pratibodhitaḥ.* Individualioji siela ir Supersiela yra tarsi *haṁsos* (gulbės), nes abi yra baltos, t.y. nesusitepusios. Tačiau vienos iš gulbių padėtis viršesnė, todėl ji moko savo draugę. Kai žemesnėje padėtyje esanti gulbė nusigręžia nuo savo mokytojos, jos širdyje gimsta noras patirti materialių malonumų. Šis jos noras ir yra nuopuolio priežastis. Tačiau įsiklausiusi į savo palydovės pamokymus, ji suvokia, kas ji tokia iš tikrųjų, ir atgauna savo pirminę sąmonę.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa nužengia šį pasaulį (*avatāra*) norėdamas išgelbėti Savo bhaktus ir sunaikinti demonus. Be to, Jis skelbia iškilius pamokymus „Bhāgavad-gītos“ pavidalu. Norėdama suprasti kas esanti individualioji siela turi susilaukti Viešpaties ir dvasinio mokytojo malonės, nes vien akademiniu išprusimu „Bhāgavad-gītos“ permanyti neįmanoma. „Bhāgavad-gītos“ reikia mokytis iš dvasiškai susivokusios sielos.

tad viddhi praṇipātena paripraśnena sevayā
upadekṣyanti te jñānaṁ jñāninas tattva-darśinaḥ

„Norėdamas pažinti tiesą kreipkis į dvasinį mokytoją. Nuolankiai jo klausinėk ir jam tarnauk. Dvasiškai susivokusi siela suteiks tau žinių, nes ji regi tiesą.“ (BG 4.34)

Taigi žmogus turi pasirinkti tikrą dvasinį mokytoją, kuris padės jam išgryninti sąmonę iki pirminio būvio. Taip individualioji siela supras, kad amžinai yra pavaldi Supersielai. Kai tik individualioji siela atsisako paklusti Supersielai ir bando pati tapti džiaugsmo subjektu, materija išsyk pradeda jai diktuoti savo sąlygas. Atsisakiusi savininkiško požiūrio ir noro patirti džiaugsmą atskirai nuo Supersielos, ji pasiekia išvadavimą. Labai svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *sva-sthaḥ,* kuris reiškia „esantis pirminiame būvyje“. Atsisakiusi ydingo viršenybės siekio, gyvoji būtybė sugrįžta į savo pirminį būvį. Pažymėtinas ir posmo žodis *tad-vyabhicāreṇa,* kuris reiškia, kad atsiskyrusi nuo Dievo maištaujanti gyvoji būtybė netenka proto. Tačiau Kṛṣṇos ir *guru* malone ji gali vėl jį atgauti, kitaip sakant, pasiekti išvadavimą. Śrīla Nārada Munis papasakojo visa tai norėdamas padėti mums atgaivinti savo pirminę sąmonę. Nors gyvoji esybė ir Supersiela kokybiškai yra tapačios, individualioji siela turi vykdyti Supersielos priesakus, nes taip ji pasieks išvadavimą.

65 TEKSTAS

बर्हिष्मन्नेतदध्यात्मं पारोक्ष्येण प्रदर्शितम् ।
यत्परोक्षप्रियो देवो भगवान् विश्वभावनः ॥६५॥

barhiṣmann etad adhyātmaṁ pārokṣyeṇa pradarśitam
yat parokṣa-priyo devo bhagavān viśva-bhāvanaḥ

barhiṣman – o karaliau Prācīnabarhi; *etat* – šį; *adhyātmam* – pasakojimą kaip pažinti savąjį „aš“; *pārokṣyeṇa* – netiesiogiai; *pradarśitam* – papasakojau; *yat* – kadangi; *parokṣa-priyaḥ* – įdomus todėl, kad apibūdinamas

alegorijomis; *devaḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *viśva-bhāvanaḥ* – visų priežasčių priežastis.

O karaliau Prācīnabarhi, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, visų priežasčių priežastis, garsus tuo, kad pažinti Jį galima per alegorijas. Kaip tik todėl aš tau ir papasakojau Purañjanos istoriją. Iš tikrųjų šis pasakojimas moko, kaip pažinti savąjį „aš“.

Komentaras: Purāṇose apstu panašių istorijų, kurios padeda pažinti savąjį „aš“. Vedose pasakyta: *parokṣa-priyā iva hi devāḥ. Purāṇų* istorijų tikslas – sudominti paprastus žmones transcendentinėmis temomis, tačiau jose atpasakojami tikri įvykiai. Būtų klaidinga laikyti šias istorijas neturinčiomis transcendentinės potekstės. Kai kurios iš jų atpasakoja tikrus istorinius faktus. Vis dėlto labiausiai klausytoją turėtų dominti šių istorijų gelminė prasmė. Paprasti žmonės nesunkiai supranta alegoriškai pateiktus pamokymus. *Bhakti-yoga* iš esmės yra istorijų apie Aukščiausiojo Dievo Asmens žygius klausymasis (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ*), bet tie, kurie nenori klausytis pasakojimų apie Paties Viešpaties žygius arba jų nesupranta, puikiausiai gali klausytis alegorinių pasakojimų ir padavimų, vieną kurių čia ir papasakojo Nārada Munis.

Toliau pateikiamas kai kurių svarbių šiame skyriuje sutinkamų sąvokų žodynėlis.

Ādeśa-kārī – nuodėmingos veiklos skatinami poelgiai.
Agastya – protas.
Amātya – juslių valdovas (protas).
Arbuda-arbuda – įvairios *śravaṇos* ir *kīrtanos* rūšys, susijusios su Aukščiausiojo Viešpaties vardu, savybėmis, pavidalu ir t.t.
Ari – kliūtys (ligos ir t.t.).
Bhoga – malonumai. Šiame kontekste žodis reiškia tikrą dvasinio gyvenimo džiaugsmą.
Bhṛtya – kūno tarnai, t.y. juslės.
Draviḍa-rāja – atsidavimo tarnystė arba asmuo, vertas praktikuoti atsidavimo tarnystę.
Dvāra – kūno vartai (akys, ausys ir t.t.).
Gṛha – namai. Dvasinei praktikai būtina rami vieta arba tinkama bhaktų draugija.
Idhmavāha – bhaktas, besikreipiantis į dvasinį mokytoją. *Idhma* reiškia „malkos, skirtos ugniai įkurti“. *Brahmacāris* turi rinkti aukuro ugniai skirtą *idhmą.* Dvasinio išsilavinimo siekiantis *brahmacāris* mokomas ryte įkurti aukurą ir atnašauti deginamąsias aukas. Transcendenti-

nių žinių mokinys turėtų kreiptis į dvasinį mokytoją. Vedos nurodo, kad einant pas dvasinį mokytoją reikia su savimi pasiimti *yajñoms* (aukojimams) skirtų malkų. Šis Vedų priesakas skelbia:

tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet
samit-pāṇiḥ śrotriyaṁ brahma-niṣṭham

„Norint įgyti transcendentinių žinių būtina kreiptis į dvasinį mokytoją. Eidamas pas dvasinį mokytoją, žmogus turėtų atsinešti deginamajai aukai skirtų malkų. Tikras dvasinis mokytojas yra tas, kuris permanė vediškojo mokymo esmę ir todėl be paliovos tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.“ („Muṇḍaka Upaniṣada“ 1.2.12) . Tarnaudama tikram dvasiniam mokytojui sąlygotoji siela palaipsniui atsikrato prisirišimo prie materialių malonumų ir tokio dvasinio mokytojo vadovaujama visada tvirtai žengia dvasinio tobulėjimo keliu. Iliuzinės energijos paklaidintiesiems niekada negimsta noras kreiptis į dvasinį mokytoją ir siekti gyvenimo tikslo.

Yavana – Yamarājos tarnas.
Jāyā – intelektas.
Jīrṇa-sarpa – nusilpęs gyvybės oras.
Kālakanyā – senatvinis neįgalumas.
Kāma – stiprus karščiavimas.
Kulācala – rami vieta.
Kuṭumbinī – intelektas.
Madirekṣaṇā – moteris, kurios akys tokios nuostabios, kad jas pamatęs bet kuris vyras ima kraustytis iš proto. Kitaip sakant, *madirekṣaṇā* – tai labai graži jauna mergina. Pasak Jivos Gosvamio, *madirekṣaṇā* – tai personifikuota *bhakti* deivė. *Bhakti* religija besidomintis žmogus pradeda tarnauti Viešpačiui bei dvasiniam mokytojui ir tokiu būdu pasiekia gyvenimo tikslą. Moteris vardu Vaidarbhī pasirinko savo vyro dalią. Imdamas pavyzdį iš Vaidarbhī, kuri namų jaukumą iškeitė į tarnystę vyrui, dvasinio pažinimo rimtai siekiantis žmogus taip pat turi visko atsisakyti ir tarnauti dvasiniam mokytojui. Kaip nurodė Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura, *yasya prasādād bhagavat-prasādaḥ* – „Kas yra rimtai nusiteikęs pasiekti gyvenimo tikslą, tas turi griežtai laikytis dvasinio mokytojo nurodymų.“ Vykdydamas šį priesaką jis padarys labai greitą pažangą dvasiniame gyvenime. Šie Viśvanāthos Cakravarčio žodžiai atitinka „Śvetāśvatara Upaniṣados“ (6.23) priesaką:

yasya deve parā bhaktir yathā deve tathā gurau
tasyaite kathitā hy arthāḥ prakāśante mahātmanaḥ

„Vedų tiesos atsiskleidžia tik toms didžioms sieloms, kurios besąlygiškai tiki Viešpačiu ir dvasiniu mokytoju.“ „Chāndogya Upaniṣadoje“ pasakyta: *ācāryavān puruṣo veda* – „Kas kreipiasi į *bona fide* dvasinį mokytoją, tas permanys visas dvasinio pažinimo paslaptis.“

Malayadhvaja – nuoširdus, į santalmedį panašus bhaktas.
Pañcāla – penki juslių objektai.
Paricchada – juslių visybė.
Paura-jana – kūną sudarantys septyni pradai.
Pautra – kantrybė ir rimtumas.
Prajvāra – karščiavimo rūšis, vadinama *viṣṇu-jvāra.*
Pratikriyā – kontrpriemonės, pavyzdžiui, *mantros* ir vaistai.
Pura-pālaka – gyvybės oras.
Putra – sąmonė.
Sainika – trejopos kančios.
Sapta-suta – septyni sūnus, t.y. klausymasis, giedojimas, atminimas, malda, tarnavimas Viešpaties lotosinėms pėdoms, Dievybės garbinimas ir Viešpaties tarno pareigų atlikimas.
Sauhṛdya – uolumas.
Suta – Vaidarbhī sūnus, kitaip sakant žmogus, kuris, pasiekęs tam tikrų laimėjimų karminėje veikloje, sutinka bhaktą dvasinį mokytoją. Toks žmogus susidomi atsidavimo tarnyste.
Vaidarbhī – moteris, ankstesniame gyvenime buvusi vyru, kuris dėl stipraus potraukio moterims įgijo moters kūną. *Darbha* – kušos žolė. *Kuśos* žolė naudojama karminėje veikloje, kitaip sakant *karma-kāṇḍīyos* apeiginiams veiksmams atlikti. Taigi *vaidarbhī* yra asmuo, kilęs iš šeimos, kurios nariai išmano *karma-kāṇḍīyą.* Tačiau jei *karma-kāṇḍīyos* nustatytą veiklą vykdančiam žmogui nusišypso laimė susitikti bhaktą (kaip atsitiko Vaidarbhī ištekėjus už Malayadhvajos), jis pasiekia gyvenimo tikslą. Bhaktą susitikęs žmogus pradeda tarnauti Viešpačiui. Vykdydama tikro dvasinio mokytojo nurodymus sąlygotoji siela pasiekia išvadavimą.
Vidarbha-rājasiṁha – geriausieji iš užsiimančių karmine veikla.
Vīrya – gailestingas žmogus.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt aštuntą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Kaip Purañjana kitą gyvenimą gimė moterimi“.

DVIDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Nārados ir karaliaus Prācīnabarhio pokalbiai

1 TEKSTAS

प्राचीनबर्हिरुवाच
भगवंस्ते वचोऽस्माभिर्न सम्यगवगम्यते ।
कवयस्तद्विजानन्ति न वयं कर्ममोहिताः ॥ १ ॥

prācīnabarhir uvāca
bhagavaṁs te vaco 'smābhir na samyag avagamyate
kavayas tad vijānanti na vayaṁ karma-mohitāḥ

prācīnabarhiḥ uvāca – karalius Prācīnabarhis tarė; *bhagavan* – o valdove; *te* – tavo; *vacaḥ* – žodžiai; *asmābhiḥ* – mums; *na* – niekada; *samyak* – iki galo; *avagamyate* – suvokiami; *kavayaḥ* – nusimanantys dvasiniuose dalykuose; *tat* – tai; *vijānanti* – gali suvokti; *na* – niekada; *vayam* – mes; *karma* – karmine veikla; *mohitāḥ* – pakerėti.

Karalius Prācīnabarhis tarė: O valdove, mes iki galo nesupratome tavo papasakotos alegorinės istorijos apie karalių Purañjaną. Kas turi išsamias dvasines žinias, tas nesunkiai suvoks jos prasmę, tačiau mes esame perdėm prisirišę prie karminės veiklos ir mums sunku ją suprasti.

Komentaras: „Bhāgavad-gītoje“ (7.13) Viešpats Kṛṣṇa sako:

tribhir guṇamayair bhāvair ebhiḥ sarvam idaṁ jagat
mohitaṁ nābhijānāti māṁ ebhyaḥ param avyayam

„Trijų materialiųjų *guṇų* (dorybės, aistros ir neišmanymo) suklaidintas pasaulis nieko nežino apie Mane, šių *guṇų* nevaldomą ir neišsemiamą.“ Dauguma žmonių užburti trijų materialiosios gamtos *guṇų,* todėl nesuvokia, kad už kūrinijoje verdančios materialios veiklos slypi Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa. Pasinėrusieji tiek į nuodėmingą, tiek į labdaringą

veiklą paprastai atsidavimo tarnystės mokslo neišmano. Karaliui Barhišmānui Nārados Munio papasakota alegorinė istorija pirmiausia skirta paskatinti sąlygotąsias sielas pasirinkti atsidavimo tarnystės kelią. Tarnaujantis Viešpačiui be vargo perpras Nārados Munio alegoriją, tačiau tarnaujantys ne Viešpačiui, o savo juslėms, jos prasmės iki galo nesuvoks. Šiame posme karalius Barhišmānas kaip tik ir prisipažįsta to negalįs padaryti.

Šiame skyriuje kalbama apie tai, kad perdėm prie moterų prisirišę vyrai kitą gyvenimą patys taps moterimis, o bendraujantieji su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu arba Viešpaties atstovu atsikratys visų materialių prisirišimų ir pelnys išvadavimą.

2 TEKSTAS

नारद उवाच
पुरुषं पुरञ्जनं विद्याद्यद्व्यनक्त्यात्मनः पुरम् ।
एकद्वित्रिचतुष्पादं बहुपादमपादकम् ॥ २॥

nārada uvāca
puruṣaṁ purañjanaṁ vidyād yad vyanakty ātmanaḥ puram
eka-dvi-tri-catuṣ-pādaṁ bahu-pādam apādakam

nāradaḥ uvāca – Nārada tarė; *puruṣam* – gyvąją esybę, džiaugsmo subjektą; *purañjanam* – kaip karalių Purañjaną; *vidyāt* – reikia žinoti; *yat* – tiek, kiek; *vyanakti* – jis sukuria; *ātmanaḥ* – sau; *puram* – buveinę; *eka* – su viena; *dvi* – dviem; *tri* – trim; *catuḥ-pādam* – keturiom kojom; *bahu-pādam* – su daug kojų; *apādakam* – be kojų.

Didis išminčius Nārada Munis atsakė: Žinok, kad Purañjana – tai gyvoji esybė, kuri kraustosi iš vieno kūno į kitą, o jos kūnus lemia jos darbai. Ji gali atsidurti kūne, kuris turi vieną, dvi, tris, keturias ar daugybę kojų arba gimti apskritai bekojė. Gyvoji esybė, kuri tariamai džiaugiasi gyvenimu kraustydamasi iš kūno į kūną, vadinama Purañjana.

Komentaras: Šiame posme pasakojama apie tai, kaip dvasinė siela keliauja iš vieno kūno į kitą. *Eka-pāda* (vienakojai) – tai vaiduokliai, kurie, kaip žinoma, vaikšto viena koja. *Dvi-pāda* (dvikojai) vadina žmones. Seną ir paliegusį žmogų vadina trikoju, nes jis vaikšto pasiremdamas lazdele. *Catuṣ-pāda* (keturkojai) – tai gyvūnai. *Bahu-pāda* nurodo į būtybes, turinčias daugiau nei keturias kojas. Yra nemažai vabzdžių (pvz., šimtakojis) ir vandens gyvių, kurie turi daug galūnių. *Apādaka* (bekojės būtybės) – tai

gyvatės. *Purañjana* vadinama gyvoji būtybė, įsikūnijanti įvairiais pavidalais. Norėdama patirti vienokį ar kitokį džiaugsmą materialiajame pasaulyje ji įgyja atitinkamus fizinius pavidalus.

3 TEKSTAS

योऽविज्ञाताहृतस्तस्य पुरुषस्य सखेश्वरः ।
यन्न विज्ञायते पुम्भिर्नामभिर्वा क्रियागुणैः ॥ ३ ॥

yo 'vijñātāhṛtas tasya puruṣasya sakheśvaraḥ
yan na vijñāyate pumbhir nāmabhir vā kriyā-guṇaiḥ

yaḥ – tas, kuris; *avijñāta* – nepažiniu; *āhṛtaḥ* – pavadintas; *tasya* – jos; *puruṣasya* – gyvosios esybės; *sakhā* – amžinas draugas; *īśvaraḥ* – valdovas; *yat* – kadangi; *na* – niekada; *vijñāyate* – pažįsta; *pumbhiḥ* – gyvosios esybės; *nāmabhiḥ* – Jo vardus; *vā* – arba; *kriyā-guṇaiḥ* – veiklą arba savybes.

Tas, kurį pavadinau nepažiniu, yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo – gyvosios esybės valdovas ir amžinas draugas. Kadangi materialių vardų, poelgių ar savybių pagrindu sąlygotoji siela negali pažinti Aukščiausiojo Dievo, Viešpats jai per amžius lieka nepažinus.

Komentaras: Kadangi Aukščiausiasis Dievo Asmuo sąlygotai sielai yra nežinomas, Vedų raštuose Jis kartais yra apibūdinamas kaip *nirākāra, avijñāta* arba *avāṅ-mānasa-gocara.* Materialiomis juslėmis neįmanoma pažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens pavidalo, vardo, savybių, žygių ir atributų, tačiau dvasiškai pažengusiajam jie tampa pažinūs. Tai patvirtina „Bhāgavad-gītā“ (18.55). *Bhaktyā mam abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ*: Pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį tokį, koks Jis yra, galima tik praktikuojant atsidavimo tarnystę. Tiek doringoje, tiek nedoroje veikloje paskendę žmonės nesuvokia Viešpaties pavidalo, vardų ir žygių, bet bhaktas gali pažinti Dievo Asmenį daugeliu aspektų. Jis suvokia, kad Kṛṣṇa yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, žino, kad Jis gyvena Golokoje Vṛndāvanoje ir kad Jo veiksmai yra dvasiniai. Kadangi materialistiški žmonės nesupranta Viešpaties pavidalo ir žygių, *śāstros* Jį vadina *nirākāra* (tas, kurio pavidalas materialistui yra nepažinus). Tai nereiškia, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo neturi pavidalo. Tai tik reiškia, kad jis nepažinus *karmiams,* darbo vaisius pasisavinti siekiantiems žmonėms. Jo pavidalas „Brahma-saṁhitoje“ aprašytas kaip *sac-cid-ānanda-vigraha.* „Padma Purāṇa“ patvirtina:

ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi na bhaved grāhyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvādau svayam eva sphuraty adaḥ

„Kṛṣṇos neįmanoma pažinti grubiosiomis materialiomis juslėmis. Tačiau Viešpats atsiskleidžia Savo bhaktams, kai būna patenkintas jų transcendentine meilės tarnyste.“

Kadangi materialiomis juslėmis neįmanoma pažinti nei Aukščiausiojo Dievo Asmens Kṛṣṇos vardo, nei pavidalo, nei žygių, Jis dar vadinamas *adhokṣaja* (egzistuojančiu anapus juslinio suvokimo). Juslėms apsivalius per dvasinę veiklą bhaktas pažįsta Viešpatį Jo Paties malone. Šiame posme žodžiai *pumbhir nāmabhir vā kriyā-guṇaiḥ* yra ypač reikšmingi, nes Aukščiausiojo Dievo Asmens Kṛṣṇos veikla labai įvairi, Jis turi daug vardų, savybių, nors nė viena iš jų nėra materiali. Viešpaties vardai, žygiai ir dieviškieji žaidimai, apie kuriuos rašoma *śāstrose,* bhaktams yra aiškūs ir suprantami, bet *karmiai* (žmonės, siekiantys pasisavinti savo darbo vaisius) jų suprasti negali. Jų nesupranta ir *jñāniai* (filosofai empirikai). Viešpats Viṣṇu turi tūkstančius vardų, tačiau *karmīai* ir *jñāniai* Aukščiausiojo Dievo, pusdievių ir paprastų žmonių vardus suplaka į vieną vietą. Jie nesupranta, kas iš tikrųjų yra Aukščiausiojo Dievo Asmens vardas, todėl net neabejoja, kad Jį galima vadinti kaip nori. Jie mano, kad Absoliuti Tiesa yra beasmenė, todėl Ją gali vadinti bet kokiu vardu. Dar jie mano, kad Viešpats apskritai neturi vardo, bet tai netiesa. Čia aiškiai pasakyta: *nāmabhir vā kriyā-guṇaiḥ.* Viešpats turi konkrečius vardus: Rāma, Kṛṣṇa, Govinda, Nārāyaṇa, Viṣṇu ir Adhokṣaja. Iš tikrųjų Jis turi nesuskaitomą daugybę vardų, tačiau sąlygotai sielai jie nesuvokiami.

4 TEKSTAS

यदा जिघृक्षन् पुरुषः कात्स्न्र्येन प्रकृतेर्गुणान् ।
नवद्वारं द्विहस्ताङ्घ्रि तत्रामनुत साध्विति ॥ ४ ॥

yadā jighṛkṣan puruṣaḥ kārtsnyena prakṛter guṇān
nava-dvāraṁ dvi-hastāṅghri tatrāmanuta sādhv iti

yadā – kai; *jighṛkṣan* – trokšta mėgautis; *puruṣaḥ* – gyvoji esybė; *kārtsnyena* – iškart visomis; *prakṛteḥ* – materialiosios gamtos; *guṇān* – *guṇomis; nava-dvāram* – turintis devynerius vartus; *dvi* – dvi; *hasta* – rankas; *aṅghri* – kojas; *tatra* – ten; *amanuta* – ji mano; *sādhu* – labai gerai; *iti* – taip.

Norėdama mėgautis visomis materialiosios gamtos guņomis, iš daugybės fizinių pavidalų gyvoji esybė trokšta to, kuris turi devynerius vartus, dvi rankas ir dvi kojas. Kitaip sakant, ji trokšta gauti žmogaus arba pusdievio kūną.

Komentaras: Čia puikiai paaiškinta, kaip dvasinė būtybė, neatsiejama Kṛṣṇos, Dievo dalelė įgyja jos norus atitinkantį materialų kūną. Turėdama dvi rankas, dvi kojas ir kitas atitinkamas savybes gyvoji esybė gali puikiai pasinaudoti materialiosios gamtos *guņų* teikiamomis galimybėmis. Viešpats Kṛṣṇa sako „Bhāgavad-gītoje“ (7.27):

icchā-dveṣa-samutthena dvandva-mohena bhārata
sarva-bhūtāni sammohaṁ sarge yānti parantapa

„O Bharatos aini (Arjuna), O priešų nugalėtojau, visos gyvosios esybės gimdamos patenka troškimų ir neapykantos dualizmo gimdomos iliuzijos valdžion.“

Pagal savo prigimtį gyvoji esybė yra dvasia, tačiau, kai ji užsiplieskia noru patirti džiaugsmą iš materialiosios energijos, ji patenka į šį materialų pasaulį. Sprendžiant iš šio posmo, iš pradžių gyvoji esybė įgyja žmogaus kūną, bet ilgainiui dėl savo nuodėmingos veiklos nusirita į žemesnes gyvybės formas, įsikūnija gyvūnų, augalų ir vandens gyvių pavidalais. Laipsniškai evoliucionuodama gyvoji esybė vėl įgyja žmogaus kūną ir jai suteikiama dar viena galimybė nutraukti šį persikūnijimo procesą. Gyvąją esybę, kuri nepasinaudoja žmogaus kūno suteikiama galimybe pažinti savo dvasinę prigimtį, vėl įtraukia gimimo ir mirčių verpetas ir ji priversta kaskart iš naujo gimti vis kitokiu kūnu.

Gyvosios esybės norą patekti į materialų pasaulį suprasti nesunku. Net ir kilusiems iš *arijų* šeimų, kuriose laikomasi draudimų nevalgyti mėsos, nevartoti svaiginamųjų medžiagų, nežaisti azartinių lošimų ir neturėti neleistinų lytinių santykių, kyla noras paragauti uždrausto vaisiaus. Visada atsiras norinčių nusidėti su prostitute, nueiti į restoraną paragauti mėsos ar išgerti vyno. Būtinai atsiras mėgėjų sužaisti naktiniuose klubuose ar vadinamųjų sporto aistruolių. Šie polinkiai glūdi gyvųjų esybių širdyse ir kai kurios iš jų pasiduoda pagundai, todėl patiria nuopuolį ir nusirita iki žemiausio degradacijos lygio. Kuo daugiau gyvoji būtybė širdyje trokšta nuodėmingos veiklos, tuo žemiau ji puola ir įsikūnija baisiausiais pavidalais, kurie lemia jai pasigailėjimo vertą egzistavimą. Tokia sielų persikūnijimo ir evoliucijos proceso esmė. Tam tikros rūšies gyvūnas turi stiprų polinkį mėgautis specifiniais jusliniais malonumais, tačiau žmogaus kūną įgijusi gyvoji būtybė gali patirti visų juslinių organų teikiamus malonumus.

Žmogaus kūnas suteikia galimybę patenkinti visas jusles ir, jei žmogus neturi atitinkamo parengimo, jis tampa materialiosios gamtos *guṇų* auka. Tai patvirtina „Bhāgavad-gītā“ (3.27):

prakṛteḥ kriyamāṇāni guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā kartāham iti manyate

„Trijų materialiosios gamtos *guṇų* paklaidinta dvasinė siela tariasi veikianti pati, nors iš tikrųjų veikia materialioji gamta.“ Kai tik gyvajai būtybei kyla noras patirti juslinių malonumų, ji atsiduria materialiosios energijos valdžioje ir savaime prieš savo pačios valią puola į gimimų ir mirčių sūkurį – klajoja iš vienos gyvybės formos į kitą.

5 TEKSTAS

बुद्धिं तु प्रमदां विद्यान्ममाहमिति यत्कृतम् ।
यामधिष्ठाय देहेऽस्मिन् पुमान् भुङ्क्तेऽक्षभिर्गुणान् ॥ ५ ॥

buddhiṁ tu pramadāṁ vidyān mamāham iti yat-kṛtam
yām adhiṣṭhāya dehe 'smin pumān bhuṅkte 'kṣabhir guṇān

buddhim – intelektas; *tu* – tuomet; *pramadām* – jauna moteris (Purañjanī); *vidyāt* – reikia žinoti, kad; *mama* – „mano“; *aham* – „aš“; *iti* – taip; *yat-kṛtam* – intelekto sukurta; *yām* – tokiu intelektu; *adhiṣṭhāya* – vadovaudamasi; *dehe* – kūne; *asmin* – šiame; *pumān* – gyvoji esybė; *bhuṅkte* – patiria džiaugsmą ar kančią; *akṣabhiḥ* – per jusles; *guṇān* – materialiosios gamtos *guṇos.*

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: Čia paminėtas žodis pramadā reiškia materialų intelektą, kitaip sakant, neišmanymą. Vadovaudamasi tokiu intelektu gyvoji esybė tapatina save su materialiu kūnu. Veikiama materialios sąmonės, kuri reiškiasi „aš“ ir „mano“ kategorijomis, per savo jusles ji patiria džiaugsmą ir kančią. Taip gyvoji esybė susipainioja materialiosios būties tinkluose.

Komentaras: Vadinamasis intelektas materialiajame pasaulyje yra niekas kita kaip neišmanymas. Išgryninto intelekto būsena vadinama *buddhi-yoga.* Kitaip sakant, kai intelektu naudojamasi siekiant įgyvendinti Kṛṣṇos valią, tai vadinama *buddhi-yoga* arba *bhakti-yoga.* Neveltui „Bhāgavad-gītoje“ (10.10) Kṛṣṇa sako:

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Be atilsio Man tarnaujantiems ir su meile Mane garbinantiems Aš dovanoju supratimą, kuris atveda juos pas Mane.“

Tikro intelekto požymis – ryšys su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Užmezgus šį ryšį širdyje glūdintis Aukščiausiasis Dievo Asmuo suteikia žmogui intelektą, kuris padeda jam sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Intelektas, kurį materialiajame pasaulyje turi gyvoji esybė, šiame posme pavadintas *pramadā,* nes gyvendama jame gyvoji esybė reiškia nepagrįstas savininkiškas pretenzijas. Ji svarsto: „Aš – visko, ką matau aplink, valdovas.“ Taip reiškiasi neišmanymas. Iš tikrųjų jai niekas nepriklauso. Jai nepriklauso net kūnas ir juslės, nes juos gyvoji būtybė yra gavusi iš Viešpaties malonės, kad padedama materialiosios energijos galėtų patenkinti savo norus. Gyvajai esybei iš tikrųjų niekas nepriklauso, bet ji tarsi pamišėlė gviešiasi visko ir kartoja: „Tai mano. Tai mano. Tai mano.“ *Janasya moho 'yam ahaṁ mameti.* Tai iliuzija. Gyvajai esybei nepriklauso niekas, bet ji skelbiasi esanti viso pasaulio šeimininke. Viešpats Caitanya Mahāprabhu rekomenduoja apvalyti šį melagingą intelektą (*ceto-darpaṇa-mārjanam*). Kai intelekto veidrodis švariai nuvalytas, gyvoji esybė imasi savo tikrosios, prigimtinės veiklos. Tai reiškia, kad įsisąmoninus Kṛṣṇą pradeda veikti tikrasis intelektas. Tada žmogus suvokia, kad viskas priklauso Kṛṣṇai, o jis pats neturi nieko. To, kuris mano, kad jam priklauso visas pasaulis, sąmonė yra materiali, o tas, kuris iki galo suvokė, kad viskas priklauso Kṛṣṇai, yra Kṛṣṇos sąmonės.

6 TEKSTAS

सखाय इन्द्रियगणा ज्ञानं कर्म च यत्कृतम् ।
सख्यस्तद्वृत्तयः प्राणः पञ्चवृत्तिर्यथोरगः ॥ ६ ॥

sakhāya indriya-gaṇā jñānaṁ karma ca yat-kṛtam
sakhyas tad-vṛttayaḥ prāṇaḥ pañca-vṛttir yathoragaḥ

sakhāyaḥ – draugai; *indriya-gaṇāḥ* – juslės; *jñānam* – žinios; *karma* – veikla; *ca* – taip pat; *yat-kṛtam* – juslių; *sakhyaḥ* – draugės; *tat* – juslių; *vṛttayaḥ* – užsiėmimai; *prāṇaḥ* – gyvybės oras; *pañca-vṛttiḥ* – cirkuliuojantis penkiais srautais; *yathā* – tarsi; *uragaḥ* – gyvatė.

Penkios vykdomosios ir penkios pažinimo juslės yra Purañjanī draugai. Jie gyvajai esybei padeda įgyti žinių ir užsiimti įvairia veikla. Juslių veikla – Purañjanī draugės, o penkiagalvė gyvatė – penkiais srautais kūne cirkuliuojantis gyvybės oras.

Komentaras:

kṛṣṇa-bahirmukha hañā bhoga-vāñchā kare
nikaṭa-stha māyā tāre jāpaṭiyā dhare

Dėl savo noro patirti džiaugsmą materialiajame pasaulyje, gyvoji esybė įgyja grubųjį ir subtilųjį kūnus, o drauge su jais ir galimybę patirti juslinius malonumus. Kitaip sakant, juslės – tai instrumentai, kurie padeda gyvajai esybei patirti malonumą materialiajame pasaulyje, todėl posme jie pavadinti draugais. Kartais labai nusidėjusi gyvoji esybė apskritai negauna grubiojo materialaus kūno ir gyvena tik su subtiliuoju kūnu. Tokias būtybes vadina vaiduokliais. Vaiduokliai neturi grubiojo kūno, todėl visaip kenkia kitom būtybėm. Štai kodėl turintieji grubųjį kūną taip bijo vaiduoklių. „Bhāgavad-gītoje“ (15.10) pasakyta:

utkrāmantaṁ sthitaṁ vāpi bhuñjānaṁ vā guṇānvitam
vimūḍhā nānupaśyanti paśyanti jñāna-cakṣuṣaḥ

„Kvailiai nesupranta nei kaip gyvoji esybė palieka savo kūną, nei kas yra kūnas, kuriuo naudojasi materialiosios gamtos *guņų* užburta gyvoji esybė. Tačiau tas, kuris žvelgia į pasaulį žinojimo nušviestomis akimis, tai aiškiai mato.“

Gyvosios esybės skendi gyvybės ore, kuris cirkuliuoja kūne ir atlieka įvairias funkcijas. Gyvybės oro srautai vadinami *prāṇa, apāna, udāna, vyāna* ir *samāna.* Kadangi jų yra penki, gyvybės oras lyginamas su penkiagalve gyvate. Per *kuṇḍalinī-cakrą* išeinanti siela panaši į žeme šliaužiančią gyvatę (*uraga*). *Uraga* lyginama su gyvybės oru. *Pañca-vṛtti* – tai noras patenkinti jusles, kurias vilioja penki objektai: forma, skonis, garsas, kvapas ir lytėjimo pojūtis.

7 TEKSTAS

बृहद्बलं मनो विद्यादुभयेन्द्रियनायकम् ।
पञ्चालाः पञ्च विषया यन्मध्ये नवखं पुरम् ॥ ७ ॥

bṛhad-balaṁ mano vidyād ubhayendriya-nāyakam
pañcālāḥ pañca viṣayā yan-madhye nava-khaṁ puram

bṛhat-balam – nepaprastai galingas; *manaḥ* – protas; *vidyāt* – derėtų žinoti, kad; *ubhaya-indriya* – abiejų juslių grupių; *nāyakam* – vadovas; *pañcālāḥ* – karalystė vardu Pañcāla; *pañca* – penki; *viṣayāḥ* – juslių objektai; *yat* – kurios; *madhye* – viduryje; *nava-kham* – su devyniomis angomis; *puram* – miestas.

Vienuoliktas tarnas, vadovaujantis kitiems tarnams, – tai protas. Jis vadovauja tiek pažinimo, tiek vykdomiesiems organams. Pañcālos karalystė – tai vieta, kurioje gyvoji būtybė mėgaujasi penkiais juslių objektais. Pañcālos karalystėje stūkso kūno miestas su devyneriais vartais.

Komentaras: Protas – tai svarbiausias veiklos centras, posme jis pavadintas *bṛhad-bala* (turinčiu nežabotą galią). Norint ištrūkti iš *māyos* gniaužtų, materialiosios būties, būtina savo protui uždėti apynasrį. Suvaldytas protas yra gyvosios esybės draugas, o nesuvaldytas – jos priešas. Jei dvaro šeimininkas susiranda gerą valdytoją, jo turtas bus valdomas gerai, bet jei valdytojas – vagis, dvarą jis paleis vėjais. Lygiai taip materialiajame pasaulyje surakinta gyvoji esybė suteikia įgaliojimus savo protui veikti jos vardu. Taip ji tampa savo paties proto, skatinančio mėgautis juslių objektais, auka. Neveltui Śrīla Ambarīṣa Mahārāja visų pirma sutelkė visas savo mintis į Viešpaties lotosines pėdas. *Sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ.* Kai medituojama į Viešpaties lotosines pėdas, juslės paklūsta žmogaus valiai. Šis juslių valdymo metodas vadinamas *yama* (juslių sutramdymu). Jusles suvaldžiusį žmogų vadina *gosvāmiu,* o tą, kuris nepajėgia suvaldyti proto – *go-dāsa.* Protas vadovauja juslių funkcijoms, kurios, kaip aprašoma kitame posme, vykdomos per kūne esančias angas.

8 TEKSTAS

अक्षिणी नासिके कर्णौ मुखं शिश्नगुदाविति ।
द्वे द्वे द्वारौ बहिर्याति यस्तदिन्द्रियसंयुतः ॥ ८ ॥

akṣiṇī nāsike karṇau mukhaṁ śiśna-gudāv iti
dve dve dvārau bahir yāti yas tad-indriya-saṁyutaḥ

akṣiṇī – dvi akys; *nāsike* – dvi šnervės; *karṇau* – dvi ausys; *mukham* – burna; *śiśna* – lyties organai; *gudau* – ir tiesioji žarna; *iti* – taip; *dve* – du; *dve* – du; *dvārau* – vartai; *bahiḥ* – į išorę; *yāti* – keliauja; *yaḥ* – tas, kuris; *tat* – pro vartus; *indriya* – juslių; *saṁyutaḥ* – lydimas.

Akys, šnervės ir ausys – tai trys poros gretimų vartų. Burna, lyties organai ir tiesioji žarna taip pat yra vartai. Kūne su devyneriais vartais įsikūrusi gyvoji esybė veikia už jo ribų – materialiajame pasaulyje ir mėgaujasi tokiais juslių objektais kaip forma ir skonis.

Komentaras: Nesuvokianti savo dvasinės prigimties gyvoji esybė proto raginama išeina pro devynis vartus pasimėgauti materialiais objektais. Dėl ilgalaikio kontakto su materialiais objektais, jis pamiršta apie savo prigimtinę dvasinę veiklą ir išklysta iš tiesos kelio. Apie dvasinę sielą žinių neturintys vadinamieji visuomenės lyderiai, mokslininkai ir filosofai, klaidina visą pasaulį. Taip sąlygotoji siela vis labiau susipainioja nelaisvės pinklėse.

9 TEKSTAS

अक्षिणी नासिके आस्यमिति पञ्च पुरः कृताः ।
दक्षिणा दक्षिणः कर्ण उत्तरा चोत्तरः स्मृतः ।
पश्चिमे इत्यधो द्वारौ गुदं शिश्नमिहोच्यते ॥ ९ ॥

akṣiṇī nāsike āsyam iti pañca puraḥ kṛtāḥ
dakṣiṇā dakṣiṇaḥ karṇa uttarā cottaraḥ smṛtaḥ
paścime ity adho dvārau gudaṁ śiśnam ihocyate

akṣiṇī – dvi akys; *nāsike* – dvi šnervės; *āsyam* – burna; *iti* – taigi; *pañca* – penki; *puraḥ* – priekyje; *kṛtāḥ* – padaryti; *dakṣiṇā* – pietiniai vartai; *dakṣiṇaḥ* – dešinioji; *karṇaḥ* – ausis; *uttarā* – šiauriniai vartai; *ca* – taip pat; *uttaraḥ* – kairioji ausis; *smṛtaḥ* – laikoma; *paścime* – vakaruose; *iti* – taip; *adhaḥ* – žemyn; *dvārau* – du vartai; *gudam* – tiesioji žarna; *śiśnam* – lyties organai; *iha* – čia; *ucyate* – sakoma.

Penki jutimų organai: dvi akys, dvi šnervės ir burna – yra priekyje. Dešinioji ausis vadinama pietiniais vartais, o kairioji – šiauriniais. Dvi angos (dveji vartai) vakaruose – tai tiesioji žarna ir lyties organai.

Komentaras: Iš visų pasaulio pusių svarbiausia yra rytų pusė, visų pirma dėl to, kad rytuose teka saulė. Todėl rytinėje kūno pusėje esantys vartai (akys, nosis ir burna) yra itin svarbūs.

10 TEKSTAS

खद्योताविर्मुखी चात्र नेत्रे एकत्र निर्मिते ।
रूपं विभ्राजितं ताभ्यां विचष्टे चक्षुषेश्वरः ॥१०॥

khadyotāvirmukhī cātra netre ekatra nirmite
rūpaṁ vibhrājitaṁ tābhyāṁ vicaṣṭe cakṣuṣeśvaraḥ

khadyotā – vardu Khadyotā; *āvirmukhī* – vardu Āvirmukhī; *ca* – taip pat; *atra* – čia; *netre* – dvi akys; *ekatra* – vienoje vietoje; *nirmite* – sukurtos; *rūpam* – formą; *vibhrājitam* – vardu Vibhrājita (spindintis); *tābhyām* – akių pagalba; *vicaṣṭe* – suvokia; *cakṣuṣā* – regėjimo jusle; *īśvaraḥ* – valdovas.

Dveji vartai Khadyotā ir Āvirmukhī, apie kuriuos pasakojau – tai dvi greta viena kitos esančios akys. Vibhrājitos miestas simbolizuoja formą. Kitaip sakant, abi akys nuolat žvelgia į įvairias formas.

Komentaras: Akis vilioja viskas, kas ryšku, pavyzdžiui, šviesa. Ryškios liepsnos pavilioti mažučiai vabzdžiai skrenda į ugnį. Lygiai taip ryškios ir gražios formos vilioja gyvųjų esybių akis ir jos patenka į spąstus kaip į ugnį lekiančios peteliškės.

11 TEKSTAS

नलिनी नालिनी नासे गन्धः सौरभ उच्यते ।
घ्राणोऽवधूतो मुख्यास्यं विपणो वाग्रसविद्रसः ॥११॥

nalinī nālinī nāse gandhaḥ saurabha ucyate
ghrāṇo 'vadhūto mukhyāsyaṁ vipaṇo vāg rasavid rasaḥ

nalinī – vardu Nalinī; *nālinī* – vardu Nālinī; *nāse* – dvi šnervės; *gandhaḥ* – kvapas; *saurabhaḥ* – Saurabha (aromatas); *ucyate* – vadinamas; *ghrāṇaḥ* – uoslė; *avadhūtaḥ* – vardu Avadhūta; *mukhyā* – vardu Mukhyā (pagrindinis); *āsyam* – burna; *vipaṇaḥ* – vardu Vipaṇa; *vāk* – kalbos dovana; *rasavit* – vardu Rasajña (gerai išmanantis skonius); *rasaḥ* – skonio pojūtis.

Dvejos durys Nalini ir Nalini – tai dvi šnervės, o Saurabhos miestas simbolizuoja kvapą. Draugas, vardu Avadhūta, yra uoslė. Mukhyos vartai – burna, Vipaṇa – kalbos dovana, o Rasajña – skonio pojūtis.

Komentaras: Avadhūta reiškia „visiškai laisvas“. *Avadhūtos* lygį pasiekęs žmogus neprivalo laikytis jokių taisyklių ir draudimų. Kitaip sakant, jis gali

elgtis kaip tinkamas. *Avadhūtos* lygį pasiekusiam žmogui kaip ir orui nėra jokių kliūčių. „Bhāgavad-gītoje“ (6.34) pasakyta:

cañcalaṁ hi manaḥ kṛṣṇa pramāthi balavad dṛḍham
tasyāhaṁ nigrahaṁ manye vāyor iva suduṣkaram

„Protas neramus, maištingas, užsispyręs ir labai valdingas, o Kṛṣṇa, ir man atrodo, kad sutramdyti jį sunkiau nei sulaikyti vėją.“

Niekas nesulaikys oro ir vėjo, lygiai kaip niekas nesutrukdys dviem šalia esančioms šnervėms uosti kvapus. Be šnervių, mes turime ir liežuvį, kuris leidžia mėgautis įvairių gardumynų skoniu.

12 TEKSTAS

आपणो व्यवहारोऽत्र चित्रमन्धो बहूदनम् ।
पितृहूर्दक्षिणः कर्ण उत्तरो देवहूः स्मृतः ॥१२॥

āpaṇo vyavahāro 'tra citram andho bahūdanam
pitṛhūr dakṣiṇaḥ karṇa uttaro devahūḥ smṛtaḥ

āpaṇaḥ – vardu Āpaṇa; *vyavahāraḥ* – liežuvio užsiėmimas; *atra* – čia; *citram* – įvairiausi; *andhaḥ* – maisto produktai; *bahūdanam* – vardu Bahūdana; *pitṛ-hūḥ* – vardu Pitṛhū; *dakṣiṇaḥ* – dešinė; *karṇaḥ* – ausis; *uttaraḥ* – kairė; *deva-hūḥ* – Devahū; *smṛtaḥ* – vadinama.

Āpaṇos miestas simbolizuoja kalbos dovaną turintį liežuvį, Bahūdana nurodo į įvairius maisto produktus. Dešinę ausį vadina Pitṛhū, o kairiąją – Devahū vartais.

13 TEKSTAS

प्रवृत्तं च निवृत्तं च शास्त्रं पञ्चालसंज्ञितम् ।
पितृयानं देवयानं श्रोत्राच्छ्रुतधराद् व्रजेत् ॥१३॥

pravṛttaṁ ca nivṛttaṁ ca śāstraṁ pañcāla-saṁjñitam
pitṛ-yānaṁ deva-yānaṁ śrotrāc chruta-dharād vrajet

pravṛttam – juslinių malonumų kelias; *ca* – taip pat; *nivṛttam* – atsižadėjimo kelias; *ca* – taip pat; *śāstram* – šventraštis; *pañcāla* – Pañcāla; *saṁjñitam* – apibūdinamas kaip; *pitṛ-yānam* – keliaujantys į Pitṛloką; *deva-yānam* –

keliaujantys į Devaloką; *śrotrāt* – klausantis; *śruta-dharāt* – su palydovu vardu Śrutadhara; *vrajet* – galima pakilti.

Nārada Munis kalbėjo toliau: Dakṣiṇa-pañcāla vadinamas miestas simbolizuoja šventraščius, kurie reglamentuoja juslinius malonumus teikiančią karminę veiklą (pravṛtti). Kitas miestas – Uttara-pañcāla simbolizuoja šventraščius, kurie padeda sumažinti karminę veiklą ir įgyti žinių. Gyvosios esybės per ausis semiasi skirtingų žinių, todėl vienos jų patenka į Pitṛloką, o kitos – į Devaloką. Visa tai įmanoma, nes gyvoji būtybė turi ausis.

Komentaras: Vedos yra vadinamos *śruti,* o žinios, įgyjamos jų klausantis, – *śruta-dhara.* Kaip sakoma „Bhāgavad-gītoje“, tiesiog klausantis galima pasiekti pusdievių, *pitų* (protėvių) ar net Vaikuṇṭhos planetas. Apie tai jau kalbėta ankstesniuose skyriuose.

14 TEKSTAS

आसुरी मेढ्रमर्वाग्द्वार्व्यवायो ग्रामिणां रतिः ।
उपस्थो दुर्मदः प्रोक्तो निर्ऋतिर्गुद उच्यते ॥१४॥

āsurī meḍhram arvāg-dvār vyavāyo grāmiṇāṁ ratiḥ
upastho durmadaḥ prokto nirṛtir guda ucyate

āsurī – vardu Āsurī; *meḍhram* – lyties organas; *arvāk* – kvailiams ir nenaudėliams; *dvāḥ* – vartai; *vyavāyaḥ* – turintiems lytinius santykius; *grāmiṇām* – paprastiems žmonėms; *ratiḥ* – labai prie širdies; *upasthaḥ* – gebėjimas daugintis; *durmadaḥ* – Durmada; *proktaḥ* – vadinamas; *nirṛtiḥ* – Nirṛti; *gudaḥ* – tiesioji žarna; *ucyate* – vadinama.

Pro žemutinius vartus Āsurī (lyties organą) patenkama į Grāmakos miestą, skirtą lytiniams malonumams. Jie labai prie širdies paprastiems žmonėms, kurie yra kvailiai ir nenaudėliai. Gebėjimas daugintis vadinamas Durmada, o tiesioji žarna – Nirṛti.

Komentaras: Civilizacijai degradavus paprasti žmonės tampa demonais ir visai rimtai ima laikyti tiesiąją žarną ir lyties organus centrine savo veiklos ašimi. Net tokioje šventoje vietoje kaip Indijoje esanti Vṛndāvana dideliu protu negalintys pasigirti žmonės su tiesiąja žarna ir lyties organais susijusią veiklą pateikia kaip dvasinę. Juos vadina *sahajiyā.* Pagal jų filosofiją, per lytinius santykius žmogus gali pasiekti dvasinį lygį. Tačiau remiantis

šiais „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmais, lytinio pasitenkinimo siekimas būdingas tik *arvāk* (žemiausiems iš žmonių). Pakeisti šių kvailių ir nenaudėlių sąmonę labai sunku. Iš esmės šiuose posmuose seksualiniai troškimai yra smerkiami. *Durmada* reiškia „einantis klaidingu keliu“, o *nirṛti* – „nuodėminga veikla“. Šie žodžiai aiškiai rodo, kad lytinės aistros tenkinimas yra smerktinas ir netinkamas net paprasto žmogaus akimis, nepaisant to, *sahajiyāi* dedasi dvasine veikla užsiimančiais bhaktais. Todėl mąstantys žmonės šiandien aplenkia Vṛndāvaną. Dažnai manęs klausia, kodėl vis dėlto savo centrą įkūrėme Vṛndāvanoje. Viena vertus, savo veikla *sahajiyāi* diskreditavo Vṛndāvaną, tačiau dvasiniu požiūriu Vṛndāvana yra vienintelė vieta, kur šie nusidėjėliai gali išpirkti savo nuodėmes gimę šunimis, paršais ir beždžionėmis. Vṛndāvanoje šunimi, kiaule ar beždžione gimusi gyvoji esybė kitą gyvenimą gali pasiekti dvasinį lygį.

15 TEKSTAS

वैशसं नरकं पायुर्लुब्धकोऽन्धौ तु मे शृणु ।
हस्तपादौ पुमांस्ताभ्यां युक्तो याति करोति च ॥१५॥

vaiśasaṁ narakaṁ pāyur lubdhako 'ndhau tu me śṛṇu
hasta-pādau pumāṁs tābhyāṁ yukto yāti karoti ca

vaiśasam – vardu Vaišasa; *narakam* – pragaras; *pāyuḥ* – vykdomasis organas, esantis tiesiojoje žarnoje; *lubdhakaḥ* – vardu Lubdhaka (labai godus); *andhau* – aklas; *tu* – tuomet; *me* – manęs; *śṛṇu* – paklausyk; *hasta-pādau* – rankos ir kojos; *pumān* – gyvoji esybė; *tābhyām* – su jų; *yuktaḥ* – pagalba; *yāti* – juda; *karoti* – dirba; *ca* – ir.

Sakydamas, kad Purañjana eina į Vaišasą, turiu galvoje, kad jis keliauja į pragarą. Drauge su juo keliauja Lubdhaka – vykdomasis organas, esantis tiesiojoje žarnoje. Anksčiau paminėjau ir du neregius palydovus. Tai rankos ir kojos. Su rankų ir kojų pagalba gyvoji esybė atlieka įvairius veiksmus ir juda.

16 TEKSTAS

अन्तःपुरं च हृदयं विषूचिर्मन उच्यते ।
तत्र मोहं प्रसादं वा हर्षं प्राप्नोति तद्गुणैः ॥१६॥

antaḥ-puraṁ ca hṛdayaṁ viṣūcir mana ucyate
tatra mohaṁ prasādaṁ vā harṣaṁ prāpnoti tad-guṇaiḥ

antaḥ-puram – apartamentai; *ca* – ir; *hṛdayam* – širdis; *viṣūciḥ* – tarnas vardu Viṣūcīna; *manaḥ* – protas; *ucyate* – sakoma; *tatra* – ten; *moham* – iliuziją; *prasādam* – pasitenkinimą; *vā* – arba; *harṣam* – džiūgavimą; *prāpnoti* – pasiekia; *tat* – prote; *guṇaiḥ* – gamtos *guṇoms* veikiant.

Antaḥ-pura reiškia širdį. Viṣūcīna (besiblaškantis iš vietos į vietą) reiškia protą. Mintyse gyvoji esybė mėgaujasi materialiosios gamtos guņų poveikio apraiškomis. Kartais guņų poveikis sukelia iliuziją, o kartais – malonumą arba džiūgavimą.

Komentaras: Gyvosios esybės protas ir intelektas materialiajame pasaulyje yra veikiamas materialiosios gamtos *guņų.* Sąveikos su materialiomis *guņomis* pobūdis lemia, kokia linkme nukryps gyvosios esybės protas. Širdyje jaučiamo pasitenkinimo, euforijos ar iliuzijos efektą sukelia specifinis materialiosios gamtos *guņų* poveikis, o pati materialioje aplinkoje egzistuojanti gyvoji esybė yra neveikli. Veikia materialiosios gamtos *guņos,* jos daro poveikį protui ir širdžiai, o saldūs ar kartūs šios veiklos vaisiai sukelia gyvajai esybei džiaugsmą arba kančias. Tai aiškiai pasakyta „Bhāgavadgītoje“ (3.27):

prakṛteḥ kriyamāṇāni guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā kartāham iti manyate

„Materialiosios gamtos *guņų* veikiama paklydusi dvasinė siela tariasi veikianti pati, nors iš tikrųjų už ją veikia materialioji gamta.“

17 TEKSTAS

यथा यथा विक्रियते गुणाक्तो विकरोति वा ।
तथा तथोपद्रष्टात्मा तद्वृत्तीरनुकार्यते ॥१७॥

yathā yathā vikriyate guṇākto vikaroti vā
tathā tathopadraṣṭātmā tad-vṛttīr anukāryate

yathā yathā – lygiai kaip; *vikriyate* – sujaudintas; *guṇa-aktaḥ* – materialiosios gamtos *guņų* įtakoje; *vikaroti* – jis veikia; *vā* – arba; *tathā tathā* – panašiai; *upadraṣṭā* – stebėtoja; *ātmā* – siela; *tat* – intelekto; *vṛttīḥ* – veiklą; *anukāryate* – pamėgdžioja.

Anksčiau sakyta, kad karalienė – tai mūsų intelektas. Net kai žmogus miega, jo intelektas veikia ir modeliuoja įvairias situacijas. Veikiama užteršto intelekto gyvoji esybė regi vaizduotės nupieštus vaizdus, o paskui perkelia juos į veiksmą.

Komentaras: Posme aprašytoji Purañjanos karalienė yra niekas kitas kaip intelektas. Intelektas veikia ir sapnuojant ir būdraujant, tačiau jis yra užterštas sąveikos su trimis materialiosios gamtos *guṇomis.* Kadangi intelektas užterštas, užteršta yra ir pati gyvoji esybė. Ji veikia klausydama užteršto intelekto. Gyvoji esybė yra stebėtoja ir sykiu ji veikia verčiama užteršto intelekto, kuris iš tikrųjų yra pasyvus tarpininkas.

18–20 TEKSTAI

देहो रथस्त्विन्द्रियाश्वः संवत्सररयोऽगतिः ।
द्विकर्मचक्रस्त्रिगुणध्वजः पञ्चासुबन्धुरः ॥१८॥

मनोरश्मिर्बुद्धिसूतो हृन्नीडो द्वन्द्वकूबरः ।
पञ्चेन्द्रियार्थप्रक्षेपः सप्तधातुवरूथकः ॥१९॥

आकूतिर्विक्रमो बाह्यो मृगतृष्णां प्रधावति ।
एकादशेन्द्रियचमूः पञ्चसूनाविनोदकृत् ॥२०॥

deho rathas tv indriyāśvaḥ saṁvatsara-rayo 'gatiḥ
dvi-karma-cakras tri-guṇa- dhvajaḥ pañcāsu-bandhuraḥ

mano-raśmir buddhi-sūto hṛn-nīḍo dvandva-kūbaraḥ
pañcendriyārtha-prakṣepaḥ sapta-dhātu-varūthakaḥ

ākūtir vikramo bāhyo mṛga-tṛṣṇāṁ pradhāvati
ekādaśendriya-camūḥ pañca-sūnā-vinoda-kṛt

dehaḥ – kūnas; *rathaḥ* – vežimas; *tu* – bet; *indriya* – pažinimo organai; *aśvaḥ* – arkliai; *saṁvatsara* – laiko tėkmė; *rayaḥ* – gyvenimo trukmė; *agatiḥ* – stovi vietoje; *dvi* – dvi; *karma* – veiklos; *cakraḥ* – ratai; *tri* – trys; *guṇa* – gamtos *guṇos*; *dhvajaḥ* – vėliavos; *pañca* – penki; *asu* – gyvybės oro srautai; *bandhuraḥ* – pakinktai; *manaḥ* – protas; *raśmiḥ* – vadžios; *buddhi* – intelektas; *sūtaḥ* – vežėjas; *hṛt* – širdis; *nīḍaḥ* – pasostė; *dvandva* – dualizmas; *kūbaraḥ* – ienos; *pañca* – penki; *indriya-artha* – juslių objektai; *prakṣepaḥ* – ginklai; *sapta* – septyni; *dhātu* – pradai; *varūthakaḥ* – dangalai;

ākūtiḥ – penkių vykdomųjų organų pastangos; *vikramaḥ* – galia arba procesai; *bāhyaḥ* – išoriniai; *mṛga-tṛṣṇām* – neįvykdomus siekius; *pradhāvati* – stengiasi įgyvendinti; *ekādaśa* – vienuolika; *indriya* – juslių; *camūḥ* – kariai; *pañca* – penki; *sūnā* – pavydą; *vinoda* – malonumą; *kṛt* – teikiantys.

Nārada Munis kalbėjo toliau: Kalbėdamas apie vežimą, turėjau galvoje kūną. Jutimo organai – tai vežimą traukiantys arkliai. Metų metus bėga arkliai nesusidurdami su jokiomis kliūtimis, tačiau vežimas stovi vietoje. Dori ir nedori darbai yra du vežimo ratai, trys materialiosios gamtos guņos – tai trys virš vežimo besiplaikstančios vėliavos. Penki gyvybės oro srautai – tai gyvosios esybės pakinktai, o protas – tai vadžios. Intelektas yra vežėjas, širdis – pasostė, o tokios būties dualizmo apraiškos kaip malonumas ir skausmas – ienos. Septyni pradai yra vežimo dangalai, o vykdomieji organai – tai penki judėjimo būdai. Vienuolika juslių – tai kariai. Pasinėrusi į juslinius malonumus gyvoji esybė sėdi vežime ir vaikydamasi juslinių malonumų gyvenimas iš gyvenimo stengiasi įgyvendinti savo neįvykdomus siekius.

Komentaras: Šie posmai puikiai paaiškina, kaip gyvoji esybė susipainioja juslinių malonumų pinklėse. Reikšmingas posme žodis *saṁvatsara* – „laiko tėkmė“. Diena iš dienos, savaitė iš savaitės, mėnuo iš mėnesio, metai iš metų gyvoji esybė keliauja vežimu, visą dėmesį sutelkusi į vežimo judėjimą. Vežimas turi du ratus – doringus ir nedorus darbus. Gyvoji esybė įgyja tam tikrą padėtį gyvenime ir atitinkamą kūną pagal savo dorus ir nedorus darbus, tačiau persikėlimas iš vieno kūno į kitą nelaikytinas tobulėjimu. Kas iš tikrųjų yra tobulėjimas, paaiškinta „Bhāgavad-gītoje“ (4.9). *Tyaktvā dehaṁ punar janma naiti*: iš tiesų tobulumą pasiekia tas, kuris išvengia kito materialaus kūno. „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 19.138) pasakyta:

eita brahmāṇḍa bhari' ananta jīva-gaṇa
caurāśī-lakṣa yonite karaye bhramaṇa

Gyvoji esybė klajoja po visatos planetas ir įsikūnija įvairiomis gyvybės formomis. Ji pakyla į aukščiausias ir nusileidžia į žemiausias planetas, tačiau tai nėra tobulėjimas. Tikro tobulėjimo esmė – ištrūkti iš šio materialiojo pasaulio visiems laikams. Kaip pasakyta „Bhāgavad-gītoje“ (8.16):

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate

„Visos materialiojo pasaulio planetos nuo aukščiausios iki žemiausios yra kančių kraštas, kur nuolat kartojasi gimimas ir mirtis. Bet tas, kuris pasiekė

Mano buveinę, o Kuntī sūnau, daugiau jau niekada nebegims.“ Net ir pasiekusiam aukščiausią visatos planetą Brahmaloką teks vėl sugrįžti į žemesniąsias planetų sistemas. Taip trijų materialiosios gamtos *guṇų* veikiama gyvoji būtybė amžių amžiais blaškosi po visatą – tai kyla į viršų, tai leidžiasi žemyn. Užburta iliuzijos ji tariasi daranti pažangą. Gyvoji esybė yra tarsi lėktuvas, kuris ištisas paras skrieja aplink žemę negalėdamas įveikti jos gravitacijos lauko. Žemės trauka sulaiko lėktuvą ir jis sukiojasi vietoje negalėdamas kur nors toliau ištrūkti.

Lygiai kaip karalius sėdi iškilmių vežime, gyvoji esybė sėdi materialiajame kūne – širdyje. Būdama kūne ji be atvangos kovoja dėl būvio, tačiau jos kova neduoda jokių rezultatų. Štai kaip apie tai sako Narottama dāsa Ṭhākura:

karma-kāṇḍa, jñāna-kāṇḍa, kevala viṣera bhāṇḍa,
amṛta baliyā yebā khāya
nānā yoni sadā phire, kadarya bhakṣaṇa kare,
tāra janma adhaḥ-pāte yāya

Pasinėrusi į karminę veiklą ir teorinius samprotavimus gyvoji esybė atkakliai kovoja dėl būvio, tačiau gyvenimas iš gyvenimo yra priversta gimti nauju kūnu. Ji maitinasi netinkamu maistu ir mėgaujasi kūniškais malonumais. Taip elgdamasi ji pasmerkia save vergystei. Kas iš tikrųjų nori tobulėti, tas turi atsisakyti *karma-kāṇḍos* ir *jñāna-kāṇḍos* (karminės veiklos ir teorinių spekuliacijų). Pasiekus tvarią Kṛṣṇos sąmonę galima ištrūkti iš gimimo ir mirties gniaužtų ir nutraukti beprasmišką kovą dėl būvio. Šiuose posmuose labai reikšmingi žodžiai *mṛga-tṛṣṇāṁ pradhāvati*: gyvoji esybė alksta juslinių malonumų. Ji tartum elnias, kuris ieškodamas vandens nuklydo į dykumą. Dykumoje beprasmiška ieškoti vandens. Ten jokio vandens nėra ir elnio laukia mirtis. Kiekvienas iš mūsų kuriame laimingos ateities planus vildamiesi, kad jei mums kaip nors pavyktų pasiekti tam tikrą tikslą būtume laimingi. Tačiau iš tikrųjų pasiekęs užsibrėžtą tikslą žmogus nesijaučia laimingas. Tada jis kuria naujus planus ir kelia sau naujus tikslus. Tai *mṛga-tṛṣṇā,* kurios pagrindą sudaro juslinių malonumų siekis materialiajame pasaulyje.

21 TEKSTAS

संवत्सरश्चण्डवेगः कालो येनोपलक्षितः ।
तस्याहानीह गन्धर्वा गन्धर्व्यो रात्रयः स्मृताः ।
हरन्त्यायुः परिक्रान्त्या षष्ट्युत्तरशतत्रयम् ॥२१॥

saṁvatsaraś caṇḍavegaḥ kālo yenopalakṣitaḥ
tasyāhānīha gandharvā gandharvyo rātrayaḥ smṛtāḥ
haranty āyuḥ parikrāntyā ṣaṣṭy-uttara-śata-trayam

saṁvatsaraḥ – metai; *caṇḍa-vegaḥ* – vadinami Caṇḍavega; *kālaḥ* – laikas; *yena* – kuris; *upalakṣitaḥ* – simbolizuoja; *tasya* – gyvenimo trukmę; *ahāni* – dienos; *iha* – šiame gyvenime; *gandharvāḥ* – Gandharvai; *gandharvyaḥ* – Gandharvī; *rātrayaḥ* – naktys; *smṛtāḥ* – taip suvokiama; *haranti* – jie mažina; *āyuḥ* – gyvenimo trukmę; *parikrāntyā* – keliaujant; *ṣaṣṭi* – šešiasdešimt; *uttara* – virš; *śata* – šimtų; *trayam* – trijų.

Caṇḍavegą, visagalį laiką, apie kurį kalbėjau, supa dienos ir naktys – Gandharvai ir Gandharvī. Dienos ir naktys, kurių iš viso yra trys šimtai šešiasdešimt, keičia viena kitą ir palengva mažina materialaus kūno gyvenimo trukmę.

Komentaras: Žodis *parikrāntyā* reiškia „keliaudama“. Gyvoji esybė keliauja vežimu dieną ir naktį ištisus metus, kuriuos sudaro trys šimtai šešiasdešimt (ar daugiau) parų. Beprasmes pastangas, kad pragyventų tas tris šimtus šešiasdešimt dienų ir naktų, ji laiko judėjimu į priekį.

22 TEKSTAS

कालकन्या जरा साक्षाल्लोकस्तां नाभिनन्दति ।
स्वसारं जगृहे मृत्युः क्षयाय यवनेश्वरः ॥२२॥

kāla-kanyā jarā sākṣāl lokas tāṁ nābhinandati
svasāraṁ jagṛhe mṛtyuḥ kṣayāya yavaneśvaraḥ

kāla-kanyā – Laiko dukra; *jarā* – senatvė; *sākṣāt* – tiesiogiai; *lokaḥ* – visos gyvosios esybės; *tām* – ją; *na* – niekada; *abhinandati* – sveikina; *svasāram* – savo seserimi; *jagṛhe* – pripažino; *mṛtyuḥ* – mirtis; *kṣayāya* – siekdamas naikinti; *yavana-īśvaraḥ* – *yavanų* karalius.

Mano minėtoji Kālakanyā yra senatvė. Visi kratosi senatvės ir tik Yavaneśvara (Yavana-rāja) – mirtis laiko Jarą (senatvę) savo seserimi.

Komentaras: Kūne surakinta gyvoji būtybė susitinka su senatve Kālakanya tik prieš mirtį. Yavaneśvara – tai mirties simbolis Yamarāja. Prieš iškeliaudama į Yamarājos buveinę gyvoji esybė susitinka su Yamarājos seserimi Jara (senatve). Į Yavana-rājos ir jo sesers rankas patenka nusidėjėliai.

Įsisąmoninusiems Kṛṣṇą ir praktikuojantiems atsidavimo tarnystę pagal Nārados Munio priesakus, Yamarāja ir jo sesuo Jarā valdžios neturi. Įsisąmoninęs Kṛṣṇą žmogus nugali mirtį. Palikęs dabartinį kūną jis daugiau negimsta kitu materialiu kūnu, o grįžta namo, atgal pas Dievą. Šią tiesą patvirtina „Bhāgavad-gītā“ (4.9).

23–25 TEKSTAI

आधयो व्याधयस्तस्य सैनिका यवनाश्चराः ।
भूतोपसर्गाशुरयः प्रज्वारो द्विविधो ज्वरः ॥२३॥

एवं बहुविधैर्दुःखैर्दैवभूतात्मसम्भवैः ।
क्लिश्यमानः शतं वर्षं देहे देही तमोवृतः ॥२४॥

प्राणेन्द्रियमनोधर्मानात्मन्यध्यस्य निर्गुणः ।
शेते कामलवान्ध्यायन्ममाहमिति कर्मकृत् ॥२५॥

ādhayo vyādhayas tasya sainikā yavanāś carāḥ
bhūtopasargāśu-rayaḥ prajvāro dvi-vidho jvaraḥ

evaṁ bahu-vidhair duḥkhair daiva-bhūtātma-sambhavaiḥ
kliśyamānaḥ śataṁ varṣaṁ dehe dehī tamo-vṛtaḥ

prāṇendriya-mano-dharmān ātmany adhyasya nirguṇaḥ
śete kāma-lavān dhyāyan mamāham iti karma-kṛt

ādhayaḥ – proto negalavimai; *vyādhayaḥ* – kūno negalavimai, arba ligos; *tasya* – Yavaneśvaros; *sainikāḥ* – kariai; *yavanāḥ – yavanai; carāḥ* – palydovai; *bhūta* – gyvųjų esybių; *upasarga* – sunkią akimirką; *āśu* – netrukus; *rayaḥ* – labai galingi; *prajvāraḥ* – vardu Prajvāra; *dvi-vidhaḥ* – dviejų rūšių; *jvaraḥ* – karštinė; *evam* – taip; *bahu-vidhaiḥ* – įvairiausias; *duḥkhaiḥ* – negandas; *daiva* – apvaizdos siųstas; *bhūta* – kitų gyvųjų esybių; *ātma* – kūno ir proto; *sambhavaiḥ* – sukeltas; *kliśyamānaḥ* – patirdama kančias; *śatam* – šimtą; *varṣam* – metų; *dehe* – kūne; *dehī* – gyvoji esybė; *tamaḥ-vṛtaḥ* – materialiosios būties dengiama; *prāṇa* – gyvybės; *indriya* – juslių; *manaḥ* – proto; *dharmān* – ypatybes; *ātmani* – sielai; *adhyasya* – klaidingai priskirdama; *nirguṇaḥ* – nors transcendentiška; *śete* – gulasi; *kāma* –

ant juslinių malonumų; *lavān* – trupinių; *dhyāyan* – medituodama; *mama* – mano; *aham* – Aš; *iti* – taip; *karma-kṛt* – veikiantysis asmuo.

Yavaneśvaros (Yamarājos) palydovai, kuriuos vadina mirties kariais, – tai įvairūs kūną bei protą puolantys negalavimai. Prajvāra – tai dviejų rūšių karštinė: didelis karščiavimas ir stiprus peršalimas, kitaip sakant, vidurių šiltinė ir plaučių uždegimas. Kūne surakinta gyvoji esybė patiria įvairiausias kančias, kurias jai siunčia apvaizda, sukelia kitos gyvosios esybės ir jos pačios kūnas bei protas; ji turi tenkinti kūno, proto bei juslių reikmes ir kęsti įvairias ligas. Tačiau nepaisant to, apimta aistros mėgautis materialiajame pasaulyje gyvoji esybė kuria įvairius planus. Nors gyvoji esybė yra transcendentiška materialiojo pasaulio atžvilgiu, per savo neišmanymą, netikro „ego“ („aš“ ir „mano“) paklaidinta, ji yra priversta kentėti. Taip materialiajame kūne ji nugyvena šimtą metų.

Komentaras: Vedos sako: *asaṅgo'yaṁ puruṣaḥ.* Gyvoji esybė iš tikrųjų neturi sąsajų su materialiu pasauliu, nes siela nėra materiali. „Bhāgavad-gītoje“ taip pat pasakyta, kad gyvoji esybė priklauso aukštesniajai energijai, o materijos pradai (žemė, vanduo, ugnis, oras ir t.t.) – žemesniajai. Be to, materijos pradai vadinami *bhinna* (atskirąja energija). Suėjusi į sąlytį su išorės energija, vidinė (aukštesnioji) energija susiduria su kančia. „Bhāgavad-gītoje“ (2.14) Viešpats taip pat sako: *mātrā-sparśās tu kaunteya śītoṣṇa-sukha-duḥkha-dāḥ* – dėl materialaus kūno gyvoji esybė patiria įvairias kančias, kurias sukelia oras, vanduo, ugnis, alinantis karštis ar šaltis, saulės spinduliai, persivalgymas, nesveikas maistas, trijų fizinio kūno elementų (*kapha, pitta* ir *vāyu*) disbalansas ir kitos priežastys. Pačios įvairiausios žarnyno, gerklės, galvos smegenų ir kitų organų ligos dažnai esti tokios sunkios, kad sukelia gyvajai esybei nepakeliamas kančias. Tačiau gyvoji esybė skiriasi nuo visų šių fizinių elementų. Dviejų rūšių karščiavimas šiuolaikinės medicinos vadinamas plaučių uždegimu ir vidurių šiltine. Ypač stiprų karščiavimą, būdingą vidurių šiltinės ir plaučių uždegimo simptomą, Nārada vadina Prajvāra. Kita kategorija kančių – tai kančios, kurias sukelia kitos gyvosios esybės. Valstybė apkrauna mus mokesčiais, kiekviename žingsnyje mūsų tyko vagys, plėšikai ir sukčiai. Kitų gyvųjų esybių sukeliamos kančios vadinamos *adhibhautika.* Be to, mes kenčiame nuo bado, epidemijų, nepriteklių, karų, žemės drebėjimų ir t.t. Šias kančias sukelia pusdieviai ir kitos nuo mūsų nepriklausančios priežastys. Iš tikrųjų gyvoji esybė turi daugybę priešų, ir šiame posme jie vardijami siekiant parodyti, kad materialioji būtis yra kupina kančių.

Suvokimas, kad materialiosios būties pagrindas yra kančia, turėtų sukelti

mums norą ištrūkti iš jos gniaužtų ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Iš tikrųjų, turėdama materialų kūną gyvoji esybė nesijaučia laiminga. Dėl kūno ji kenčia alkį ir troškulį, patiria proto, liežuvio, pykčio, skrandžio, lyties organų, tiesiosios žarnos ir kitų organų poveikį. Daugybė kančių užgriūva transcendentinę gyvąją esybę tik dėl to, kad ji trokšta tenkinti savo jusles materialiajame pasaulyje. Jei tik ji atsiribotų nuo juslinių malonumų siekimo ir įtrauktų jusles į tarnystę Viešpačiui, problemos, su kuriomis ji susiduria materialiajame pasaulyje, nebūtų tokios aštrios, o padarius pažangą Kṛṣṇos sąmonės kelyje, pasitrauktų į šalį visos bėdos ir palikusi kūną ji sugrįžtų namo, atgal pas Dievą.

26–27 TEKSTAI

यदात्मानमविज्ञाय भगवन्तं परं गुरुम् ।
पुरुषस्तु विषज्जेत गुणेषु प्रकृतेः स्वदृक् ॥२६॥

गुणाभिमानी स तदा कर्माणि कुरुतेऽवशः ।
शुक्लं कृष्णं लोहितं वा यथाकर्माभिजायते ॥२७॥

yadātmānam avijñāya bhagavantaṁ paraṁ gurum
puruṣas tu viṣajjeta guṇeṣu prakṛteḥ sva-dṛk

guṇābhimānī sa tadā karmāṇi kurute 'vaśaḥ
śuklaṁ kṛṣṇaṁ lohitaṁ vā yathā-karmābhijāyate

yadā – kai; *ātmānam* – Aukščiausiąją Sielą; *avijñāya* – pamiršdama; *bhagavantam* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *param* – aukščiausiąjį; *gurum* – mokytoją; *puruṣaḥ* – gyvoji esybė; *tu* – tuomet; *viṣajjeta* – patiki savo likimą; *guṇeṣu* – *guṇoms; prakṛteḥ* – materialiosios gamtos; *sva-dṛk* – galinti pati pasirūpinti savo gerove; *guṇa-abhimānī* – tapatindama save su gamtos *guṇomis; saḥ* – ji; *tadā* – tuomet; *karmāṇi* – karminę veiklą; *kurute* – atlieka; *avaśaḥ* – savaime; *śuklam* – balta; *kṛṣṇam* – juoda; *lohitam* – raudona; *vā* – arba; *yathā* – atitinkamai; *karma* – pagal veiklą; *abhijāyate* – gimsta.

Gyvoji esybė iš prigimties turi šiokią tokią laisvę rinktis, kokia bus jos ateitis – šviesi ar niūri, bet užmiršusi savo aukščiausiąjį mokytoją (Dievo Asmenį) ji bejėgiškai pasiduoda materialiosios gamtos guņų diktatui. Ji ima tapatinti save su kūnu ir tenkindama jo reikmes pasineria į veiklą,

kurią jai primeta materialiosios guņos. Kartais ją valdo neišmanymo, kartais – aistros, o kartais – dorybės guņa, ir gyvosios esybės veiksmai, kuriuos skatina ją valdanti guņa, lemia kitą kūną.

Komentaras: „Bhāgavad-gītoje“ (13.22) yra paaiškintos gimimo skirtingais kūnais priežastys:

puruṣaḥ prakṛti-stho hi bhuṅkte prakṛti-jān guṇān
kāraṇaṁ guṇa-saṅgo 'sya sad-asad-yoni-janmasu

„Materialiajame pasaulyje gyvoji esybė klajoja gyvenimo keliais, mėgaudamasi trimis materialiosios gamtos *guņomis.* Tai lemia sąlytis su materialia gamta. Įsikūnydama įvairiomis gyvybės formomis ji susiduria su gėriu ir blogiu.“

Dėl sąlyčio su materialiosios gamtos *guņomis* gyvoji esybė įgyja įvairius kūnus, kurie priklauso 8 400 000 gyvybės rūšims. Čia aiškia pasakyta, kad gyvoji esybė turi tam tikrą nepriklausomybę: tai rodo žodis *sva-dṛk* (galintis pats pasirūpinti savo gerove). Būdama be galo maža gyvoji esybė gali padaryti neteisingą pasirinkimą ir imti pamėgdžioti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Pavyzdžiui, tarnas, mėgdžiodamas šeimininką, gali užsimanyti pradėti nuosavą verslą, bet apsisprendęs tai daryti jis praras šeimininko globą. Kartais verslas žlunga, kartais klostosi sėkmingai. Lygiai taip ir gyvoji esybė, neatsiejama Kṛṣṇos dalelytė, pradeda tvarkytis savarankiškai ir varžytis su Viešpačiu. Daugybė gyvųjų esybių kėsinasi į Dievo vietą, tačiau prilygti Jam neįmanoma. Todėl materialiajame pasaulyje tarp Dievą besistengiančių pamėgdžioti gyvųjų esybių vyksta nuožmi kova dėl būvio. Atsisakymas tarnauti Viešpačiui ir noras Jį mėgdžioti – svarbiausia gyvosios būtybės patekimo į materijos vergystę priežastis. Dievą pamėgdžioja filosofai *māyāvādžiai,* kurie nusižengdami savo prigimčiai bando susilieti su Viešpačiu. *Māyāvādžių* įsivaizdavimas, kad jie pasiekė išvadavimą, yra jų ligotos fantazijos vaisius. Niekas negali tapti Dievu arba Jam prilygti. Kas tariasi tai pasiekęs, tam lemta ir toliau vergauti materialiajame pasaulyje.

28 TEKSTAS

शुक्लात्प्रकाशभूयिष्ठाँल्लोकानाप्नोति कर्हिचित् ।
दुःखोदर्कान् क्रियायासांस्तमःशोकोत्कटान् क्वचित् ॥२८॥

śuklāt prakāśa-bhūyiṣṭhāl lokān āpnoti karhicit
duḥkhodarkān kriyāyāsāṁs tamaḥ-śokotkaṭān kvacit

śuklāt – dorybės; *prakāśa* – šviesa; *bhūyiṣṭhān* – pasižymintis; *lokān* – planetas; *āpnoti* – pasiekia; *karhicit* – kartais; *duḥkha* – kančią; *udarkān* – kaip galutinį rezultatą; *kriyā-āyāsān* – atliekantis daug sunkaus darbo; *tamaḥ* – tamsą; *śoka* – sielvarte; *utkaṭān* – gausiame; *kvacit* – kartais.

Puoselėjanti dorybę ir Vedų priesakais besivadovaujanti gyvoji būtybė patenka į aukštutinių planetų sistemas, kuriose gyvena pusdieviai. Valdoma aistros guṇos, ji pasineria į kuriamąją veiklą žmonių apgyvendintose planetų sistemose, o užvaldyta tamsybės guṇos, ji patiria įvairiausias kančias ir gyvena gyvūnų karalystėje.

Komentaras: Egzistuoja trys planetų sistemos: aukštutinės, vidurinės ir žemesniosios. Gyvosioms būtybėms, kurias veikia dorybės *guṇa,* suteikiama galimybė gyventi aukštutinėse planetų sistemose: Brahmalokoje (Satyalokoje), Tapolokoje, Janalokoje ir Maharlokoje. Aistros *guṇos* valdomos gyvosios būtybės patenka į Bhūrloką ir Bhuvarloką, o tos, kurias valdo neišmanymo *guṇa,* – į Atalą, Vitalą, Sutalą, Talātalą, Mahātalą, Rasātalą, Pātālą arba į gyvūnų karalystę. Kokybės prasme gyvoji esybė tapati Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, tačiau dėl savo užmaršties ji įgyja skirtingus fizinius kūnus ir patenka į skirtingas planetų sistemas. Šiuo metu visuomenė yra stipriausiai veikiama aistros *guṇos,* todėl žmonės dirba didelėse gamyklose. Jie nesuvokia kaip vargsta. „Bhāgavad-gītā“ tokią veiklą vadina *ugra-karma,* kitaip sakant, kančias sukeliančia veikla. Eksploatuojantys darbininkų energiją yra kapitalistai, o dirbantieji produktyvųjį darbą – darbininkai. Iš tikrųjų ir kapitalistus, ir darbininkus valdo aistros ir neišmanymo *guṇos.* Todėl ir vieni, ir kiti yra nelaimingi. Visai kas kita žmonės, kuriuos veikia dorybės *guṇa – karmiai* ir *jñānīai. Karmiai,* vykdydami Vedų priesakus, siekia patekti į aukštutines planetų sistemas, o *jñānīai* – susilieti su Brahmano (beasmenio Viešpaties aspekto) būtimi. Taip materialiajame pasaulyje gyvena įvairių lygių ir rūšių gyvosios esybės. Posmas paaiškina aukštesnių ir žemesnių gyvybės formų egzistavimą materialiajame pasaulyje.

29 TEKSTAS

क्वचित्पुमान् क्वचिच्च स्त्री क्वचिन्नोभयमन्धधीः ।
देवो मनुष्यस्तिर्यग्वा यथाकर्मगुणं भवः ॥२९॥

kvacit pumān kvacic ca strī kvacin nobhayam andha-dhīḥ
devo manuṣyas tiryag vā yathā-karma-guṇaṁ bhavaḥ

kvacit – kartais; *pumān* – vyras; *kvacit* – kartais; *ca* – taip pat; *strī* – moteris; *kvacit* – kartais; *na* – ne; *ubhayam* – vyras ar moteris; *andha* – aklas; *dhīḥ* – tas, kurio intelektas; *devaḥ* – pusdievis; *manuṣyaḥ* – žmogus; *tiryak* – gyvulys, paukštis, žvėris; *vā* – arba; *yathā* – atitinkamai; *karma* – pagal veiklos; *guṇam* – ypatybes; *bhavaḥ* – gimimas.

Neišmanymo guņos materialiajame pasaulyje apgaubta, gyvoji esybė gimsta vyru, moterimi ar eunuchu, žmogumi ar pusdieviu, paukščiu ar žvėrimi ir taip be galo. Taip ji klajoja po materialųjį pasaulį ir pagal savo poelgius, kuriuos lemia materialiosios gamtos guņų poveikis, įgyja įvairius fizinius kūnus.

Komentaras: Gyvoji esybė yra neatsiejama Viešpaties dalelė, todėl ji yra dvasinės prigimties. Gyvoji esybė niekada nėra materiali: jos materiali savimonė – paprasčiausia klaida, kurią lemia užmarštis. Ji spinduliuoja šviesą lygiai kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Šviesą spinduliuoja ir saulės diskas, ir saulės spinduliai. Viešpats – tai didžiulė spinduliuojanti saulė, o gyvosios esybės – visur prasiskverbiančios saulės šviesos dalelės. Apgaubtos *māyos* debesų gyvosios būtybės praranda savo gebėjimą spindėti, tačiau *māyos* debesiui išsisklaidžius jos vėl ima ryškiai spindėti. Atsidūrusi po *māyos* – neišmanymo tamsybių skraiste gyvoji esybė nesuvokia savo ryšio su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Bet jei gyvajai būtybei pavyktų atsigręžti į Viešpatį, ji pamatytų, kad skleidžia tokį pat spindesį kaip ir Jis, nors palyginti su Viešpačiu yra labai maža. Po *māyos* skraiste gyvoji būtybė atsidūrė todėl, kad panoro pamėgdžioti Aukščiausiąjį Viešpatį. Iš tikrųjų, mes negalime nei pamėgdžioti Viešpaties, nei tapti aukščiausiais džiaugsmo subjektais. Tai neįmanoma, tačiau galvodami priešingai atsiduriame *māyos* valdžioje. Taigi gyvosios būtybės nelaisvę ir vergavimą *māyai* lemia ryšio su Aukščiausiuoju Viešpačiu užmarštis.

Atsidūrusi *māyos* valdžioje gyvoji esybė elgiasi kaip apsėstas žmogus. Apsėstajam būdingas kliedėjimas. Veikiama *māyos* gyvoji esybė ima laikytis save mokslininke, filosofe, politike arba visuomenės veikėja ir be atvangos kuria žmonijos gelbėjimo planus. Visi šie planai yra iliuziniai, todėl jiems lemta žlugti. Taip gyvoji esybė užmiršta esanti amžina Viešpaties tarnaitė ir ima tarnauti *māyai.* Gyvosios būtybės bet kuriuo atveju tarnauja, tačiau tos, kurios užmiršusios savo prigimtinį ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu tampa *māyos* tarnais, yra nelaimingos. Tarnaudama *māyai* gyvoji būtybė gali tapti karaliumi arba valdiniu, brahmanu arba *śūdra.* Kartais jai lemta būti laimingu, klestinčiu žmogumi, o kartais – vabzdžiu. Ji gali patekti į dangų arba nugarmėti į pragarą, gimti pusdieviu arba demonu, tarnu arba šeimininku. Taip gyvoji esybė yra blaškoma po visatą. Tik

tada, kai ji sutinka tikrą dvasinį mokytoją, ji sužino, kokia jos prigimtinė būklė ir pajunta pasibjaurėjimą materialia būtimi. Tada iki galo įsisąmoninusi Kṛṣṇą ji atgailauja už viską, ką yra padariusi materialiajame pasaulyje. Tokia atgaila išganinga gyvajai esybei, nes atgailaudama ji apsivalo nuo materialiosios sąlygotos būties. Apsivaliusi ji meldžia Viešpatį suteikti jai atsidavimo tarnystės galimybę, ir Kṛṣṇa atsiliepdamas į jos maldas dovanoja jai išvadavimą iš *māyos* gniaužtų. Viešpats Kṛṣṇa paaiškina viską „Bhāgavad-gītoje“ (7.14):

daivī hy eṣā guṇa-mayī mama māyā duratyayā
mām eva ye prapadyante māyām etāṁ taranti te

„Įveikti Mano dieviškąją energiją, kurią sudaro trys materialiosios gamtos *guṇos,* nepaprastai sunku. Tačiau tas, kuris atsiduoda Man, lengvai ištrūksta iš jos gniaužtų.“

Iš *māyos* gniaužtų ištrūkstama tik Kṛṣṇos malone. Ištrūkti į laisvę neįmanoma nei pasikliaujant teoriniais samprotavimais, nei kitomis veiklos formomis. Gyvoji esybė, Kṛṣṇos malone suvokusi, kas ji yra iš tikrųjų, siekia niekada neprarasti Kṛṣṇos sąmonės ir imasi atitinkamų priemonių įgyvendinti šį tikslą. Taip palengva ji visiškai išsilaisvina iš *māyos* gniaužtų. *Māyā* bejėgė prieš tą, kuris tvirtai laikosi Kṛṣṇos sąmonės. Taip bendraudama su Kṛṣṇą įsisąmoninusiais bhaktais gyvoji esybė nusiplauna materijos suteptį. Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmis sako:

tāte kṛṣṇa bhaje, kare gurura sevana
māyā-jāla chuṭe, pāya kṛṣṇera caraṇa

„Įsisąmoninusi Kṛṣṇą gyvoji esybė praktikuoja atsidavimo tarnystę vadovaujama dvasinio mokytojo. Tokiu būdu ji ištrūksta iš *māyos* gniaužtų ir atranda prieglobstį Viešpaties Kṛṣṇos lotosinių pėdų šešėlyje.“ (CC *Madhya* 22.25)

30–31 TEKSTAI

क्षुत्परीतो यथा दीनः सारमेयो गृहं गृहम् ।
चरन् विन्दति यद्दिष्टं दण्डमोदनमेव वा ॥३०॥

तथा कामाशयो जीव उच्चावचपथा भ्रमन् ।
उपर्यधो वा मध्ये वा याति दिष्टं प्रियाप्रियम् ॥३१॥

kṣut-parīto yathā dīnaḥ sārameyo gṛhaṁ gṛham
caran vindati yad-diṣṭaṁ daṇḍam odanam eva vā

tathā kāmāśayo jīva uccāvaca-pathā bhraman
upary adho vā madhye vā yāti diṣṭaṁ priyāpriyam

kṣut-parītaḥ – alkio genamas; *yathā* – kaip; *dīnaḥ* – vargšas; *sārameyaḥ* – šuo; *gṛham* – nuo durų; *gṛham* – prie durų; *caran* – klajoja; *vindati* – gauna; *yat* – tai; *diṣṭam* – likimo valia; *daṇḍam* – bausmę; *odanam* – maistą; *eva* – tikrai; *vā* – arba; *tathā* – lygiai taip; *kāma-āśayaḥ* – įvairių troškimų draskoma; *jīvaḥ* – gyvoji esybė; *ucca* – aukštai; *avaca* – žemai; *pathā* – pakeliui; *bhraman* – klajodama; *upari* – aukštutines; *adhaḥ* – žemutines; *vā* – arba; *madhye* – vidurines; *vā* – arba; *yāti* – keliauja į; *diṣṭam* – likimo valia; *priya* – malonu; *apriyam* – nemalonu.

Gyvoji esybė yra tarsi šuva, kuris, alkio genamas, sliūkina nuo durų prie durų su viltimi rasti ėdalo. Likimo valia vienur jis gauna lazdų ir yra pavaromas šalin, o kitur – kąsnį seilei numarinti. Taip ir troškimų draskoma gyvoji esybė likimo valia klajoja po materialų pasaulį, įsikūnydama įvairiomis gyvybės formomis. Kartais ji iškyla į gyvenimo viršūnę, o kartais nusirita į jo dugną. Kartais ji gimsta rojaus arba vidurio planetose, o kartais nugarma į pragarą ir taip be galo, be krašto.

Komentaras: Posmas lygina gyvąją esybę su šunimi. Likimo valia šuo gali patekti pas labai turtingą šeimininką, o gali ir atsidurti gatvėje. Pas turtingą šeimininką šuo gyvena nežinodamas vargo. Vakarų šalyse galima išgirsti, kaip šeimininkas palieka milijonus dolerių šuns išlaikymui. Tačiau daug šunų bastosi gatvėmis perkarę iš bado. Todėl tikrai galima pasakyti, kad gyvosios esybės sąlygotas gyvenimas yra šuniškas. Galvą ant pečių turintis žmogus supranta, kad, jei jam lemtas šuniškas gyvenimas, geriau būti Kṛṣṇos šunimi. Materialiajame pasaulyje šuo kartais gyvena kaip Dievo užantyje, o kartais valkatauja gatvėse, tačiau Kṛṣṇos šuo dvasiniame pasaulyje gyvena amžinai laimingas. Neveltui vienoje iš savo giesmių Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura sako: *vaiṣṇava ṭhākura tomāra kukura baliyā jānaha more.* Bhaktivinoda Ṭhākura išreiškia norą tapti *vaiṣṇavo* šunimi. Šuo nuolat saugo šeimininko duris ir neleidžia į namus nepageidaujamų asmenų. Lygiai taip ir mes turime stengtis tarnauti *vaiṣṇavui,* antraip nepadarysime dvasinės pažangos. Net jei kalbėtume ne apie dvasinę pažangą, o apie gyvenimą materialiajame pasaulyje, ir tada, jei žmogus neišsiugdys dorybės *guṇai* būdingų kilnių savybių, jis nepateks net ir į aukštutines visatos planetas. „Bhāgavad-gītā“ (14.18) sako:

ūrdhvaṁ gacchanti sattva-sthā madhye tiṣṭhanti rājasāḥ
jaghanya-guṇa-vṛtti-sthā adho gacchanti tāmasāḥ

„Tie, kuriuos veikia dorybės *guṇa,* nuosekliai kyla į aukštutines planetas, aistros *guṇos* valdžioje esantys žmonės gyvena žemės lygio planetose, o neišmanymo *guṇos* užvaldytieji garma į pragaro sritis.“

Visatos planetose labai plati gyvybės įvairovė. Priklausomybę vienai ar kitai gyvybės rūšiai lemia dorybės, aistros ar neišmanymo *guṇoms* būdingos gyvosios esybės savybės. Dorybėje gyvenanti gyvoji būtybė patenka į aukštutines planetas, aistrų valdoma lieka gyventi viduriniosiose planetose, o neišmanymo apakinta degraduoja ir gimsta tarp žemiausių gyvybės rūšių.

32 TEKSTAS

दुःखेष्वेकतरेणापि दैवभूतात्महेतुषु ।
जीवस्य न व्यवच्छेदः स्याच्चेत्तत्तत्प्रतिक्रिया ॥३२॥

duḥkheṣv ekatareṇāpi daiva-bhūtātma-hetuṣu
jīvasya na vyavacchedaḥ syāc cet tat-tat-pratikriyā

duḥkheṣu – kalbant apie negandas; *ekatareṇa* – vieno tipo; *api* – netgi; *daiva* – apvaizdos; *bhūta* – kitų gyvųjų esybių; *ātma* – kūno ir proto; *hetuṣu* – kylančių dėl; *jīvasya* – gyvosios esybės; *na* – niekada; *vyavacchedaḥ* – sustabdymas; *syāt* – įmanomas; *cet* – nors; *tat-tat* – šių kančių; *pratikriyā* – atoveikis.

Gyvosios esybės mėgina apsiginti nuo kančių, kurias joms lemia apvaizda, sukelia kitos gyvosios esybės ir jų pačių kūnas bei protas. Jos iš paskutiniųjų stengiasi sutraukyti savo vergystės pančius, tačiau yra bejėgės įveikti materialiosios gamtos dėsnius.

Komentaras: Gatvėmis bindzenantis benamis šuo kartais pamaloninamas duonos kąsniu, o kartais – spyriu į šonkaulius. Taip ir gyvoji esybė, kurios klajonėms nematyti galo, ieško laimės ir kuria įvairiausius planus, kaip išvengti materialių kančių. Tai vadinama kova dėl būvio. Savo kasdieniame gyvenime mes priversti kurti planus, kad išvengtume mums gręsiančių nemalonumų. Tatai niekam ne naujiena. Bet bėgdami nuo vilko patenkame ant meškos. Vargšas kenčia, nes neturi pinigų, bet norėdamas pralobti jis turi nueiti kryžiaus kelius. Iš tikrųjų tai ne būdas išvengti kančių, o eiliniai

iliuzinės energijos spąstai. Jei žmogus tenkinasi tuo, ką turi, ir nesistengia pagerinti savo padėties, suvokdamas, kad ji nulemta jo praeities darbų, tada visas savo jėgas jis gali skirti Kṛṣnos sąmonei plėtoti. Vedų tekstai kaip tik ir rekomenduoja tai daryti.

tasyaiva hetoḥ prayateta kovido
na labhyate yad bhramatām upary adhaḥ
tal labhyate duḥkhavad anyataḥ sukhaṁ
kālena sarvatra gabhīra-raṁhasā

„Išmintingi ir į filosofiją linkę žmonės siekia tik tokio tikslo, kurio negalima pasiekti netgi keliaujant po visą visatą – nuo aukščiausios planetos Brahmalokos iki žemiausios Pātālos. O dėl laimės, kurią suteikia jusliniai malonumai, tai savo laiku ji mus aplankys pati, kaip pačios aplanko kančios.“ (SB 1.5.18). Svarbiausia stengtis įsisąmoninti Kṛṣną ir atsisakyti siekimo pagerinti savo materialinę padėtį, nes iš tikrųjų jos pagerinti yra neįmanoma. Tokios pastangos lemia materialias kančias, o jei stengsimės įsisąmoninti Kṛṣną, materialios kančios išnyks pačios savaime. Kṛṣṇa pažada: „O Kuntī sūnau, drąsiai skelbk visiems, kad Mano bhaktas niekada nepražus.“ (BG 9.31) Kas pasirinko atsidavimo tarnystės kelią, tas niekada nepražus, nepaisant kančių, kurias sukelia protas, kūnas, protas, kitos gyvosios esybės, kančių, kurias siunčia jam apvaizda ir kurių niekas negali išvengti.

33 TEKSTAS

यथा हि पुरुषो भारं शिरसा गुरुमुद्वहन् ।
तं स्कन्धेन स आधत्ते तथा सर्वाः प्रतिक्रियाः ॥३३॥

yathā hi puruṣo bhāraṁ śirasā gurum udvahan
taṁ skandhena sa ādhatte tathā sarvāḥ pratikriyāḥ

yathā – kaip; *hi* – tikrai; *puruṣaḥ* – žmogus; *bhāram* – nešulį; *śirasā* – ant galvos; *gurum* – sunkų; *udvahan* – nešantis; *tam* – tai; *skandhena* – ant peties; *saḥ* – jis; *ādhatte* – padeda; *tathā* – lygiai taip; *sarvāḥ* – visi; *pratikriyāḥ* – atoveikiai.

Žmogus, nešantis ant galvos sunkų nešulį, kartkartėmis perkelia svorį ant peties ir leidžia galvai pailsėti. Taip jis stengiasi palengvinti savo

naštą. Tačiau, kad ir kokių gudrybių griebtųsi, iš esmės jis tik perkelia naštą nuo vienos vietos ant kitos.

Komentaras: Posmas vaizdžiai aprašo gyvosios būtybės pastangas perkelti naštą nuo vieno peties ant kito. Pavargęs nešti nešulį ant galvos žmogus perkelia jį ant peties. Tačiau tai nereiškia, jog našta palengvėja. Lygiai taip mėgindama išspręsti vieną problemą žmonių visuomenė sukuria kitas ir vadina tai civilizacijos pažanga. Mūsų laikais pagaminama milijonai automobilių, kuriais žmonės greitai nukeliauja iš vienos vietos į kitą, tačiau automobilio atsiradimas jiems sukūrė naujas problemas. Reikia nutiesti daugybę kelių, tačiau jų vis tiek neužtenka – automagistralės perkrautos ir jose susidaro grūstys. Be to, iškyla problemų susijusių su oro tarša ir degalų stygiumi. Taigi visos pastangos priešintis negandoms arba bent sumažinti jas iki minimumo iš esmės nepašalina kančių. Tai tėra paprasčiausia iliuzija. Mes tiesiog perkeliame savo nešulį nuo galvos ant peties. Vienintelis realus būdas minimaliai sumažinti mūsų problemas – atsiduoti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui ir pelnyti Jo globą. Viešpats yra visagalis ir tiktai Jisai gali pašalinti visas mūsų materialias kančias.

34 TEKSTAS

नैकान्ततः प्रतीकारः कर्मणां कर्म केवलम् ।
द्वयं ह्यविद्योपसृतं स्वप्ने स्वप्न इवानघ ॥३४॥

naikāntataḥ pratīkāraḥ karmaṇāṁ karma kevalam
dvayaṁ hy avidyopasṛtaṁ svapne svapna ivānagha

na – niekada; *ekāntataḥ* – galiausiai; *pratīkāraḥ* – atoveikis; *karmaṇām* – įvairios veiklos; *karma* – kita veikla; *kevalam* – tik; *dvayam* – abi; *hi* – kadangi; *avidyā* – iliuzijos įtakoje; *upasṛtam* – atliekamos; *svapne* – sapne; *svapnaḥ* – sapnas; *iva* – kaip; *anagha* – o nesusitepęs nuodėme.

Nārada kalbėjo toliau: O nesusitepęs nuodėme! Karminės veiklos padarinių neįmanoma atsverti jokiais darbais, jei jie nesusiję su Kṛṣnos sąmone, nes juos gimdo neišmanymas. Sapne košmarą pakeitusios liguistos haliucinacijos palengvėjimo nesuteikia. Jų atsikratyti galima tik pabudus. Mūsų materialioji būtis taip pat plaukia iš mūsų tamsumo ir iliuzijos. Kol nepažadinsime snaudžiančios mumyse Kṛṣnos sąmonės, sapnai neišsisklaidys. Norėdami išspręsti visas problemas, turime pažadinti Kṛṣnos sąmonę.

Komentaras: Karminė veikla esti dvejopa. Savo naštą užsikeliame arba ant galvos, arba ant peties. Iš esmės nešti ją ant peties ne kiek ne lengviau, bet mums atrodo, kad perkėlus ją iš vienos vietos į kitą, eiti bus lengviau. Kalbėdamas apie tai Prahlāda Mahārāja pastebi, kad materialiajame pasaulyje gyvenantys kvailiai ir nenaudėliai, rūpindamiesi fiziniais patogumais, kuria grandiozinius planus ir nė nenumano, kad visi jų planai, net, jei jiems lemta išsipildyti, tėra *māyā.* Nuo aušros iki sutemos žmonės lieja prakaitą vardan iliuzinės materialios laimės. Tačiau taip laimės jie niekada nesuras. Tikrąją laimę galima surasti tik ištrūkus iš materijos nelaisvės ir sugrįžus namo, atgal pas Dievą. Neveltui Vedos mus ragina „nepasilikti materialiojo pasaulio patamsiuose, o eiti į dvasinio pasaulio šviesą.“ Mėgindamas išvengti vienų fizinių kančių, žmogus prisišaukia kitas. Visa tai tėra iliuzija. Jei vengdamas vienos problemos žmogus sukuria kitą, ką jis laimi? Apibendrinant galima pasakyti, kad, kol gyvoji būtybė gyvena materialiajame pasaulyje, amžinos laimės jai nematyti. Norint ją pasiekti, būtina ištrūkti iš materialiojo pasaulio ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

35 TEKSTAS

अर्थे ह्यविद्यमानेऽपि संसृतिर्न निवर्तते ।
मनसा लिङ्गरूपेण स्वप्ने विचरतो यथा ॥३५॥

arthe hy avidyamāne 'pi saṁsṛtir na nivartate
manasā liṅga-rūpeṇa svapne vicarato yathā

arthe – tikroji priežastis; *hi* – tikrai; *avidyamāne* – neegzistuojanti; *api* – nors; *saṁsṛtiḥ* – materialioji būtis; *na* – ne; *nivartate* – liaujasi; *manasā* – protu; *liṅga-rūpeṇa* – subtilia forma; *svapne* – sapne; *vicarataḥ* – veikianti; *yathā* – kaip.

Kartais mums kančią sukelia sapnai ar vizijos, kuriuose regime tigrą ar gyvatę, nors jie tėra mūsų vaizduotės kūrinys. Kitaip sakant, subtiliuoju lygiu mes patys kuriame tam tikrą situaciją ir kenčiame dėl jos padarinių. Kančių nenumaldysime tol, kol neatsibusime iš savo sapno.

Komentaras: Vedų teigimu, gyvoji būtybė esmingai skiriasi tiek nuo grubiojo, tiek ir nuo subtiliojo fizinio kūno. Būtent šie du fiziniai kūnai ir sukelia mums kančias. „Bhāgavad-gītoje“ (2.14) sakoma:

mātrā-sparśās tu kaunteya śītoṣṇa-sukha-duḥkha-dāḥ
āgamāpāyino 'nityās tāṁs titikṣasva bhārata

„O Kuntī sūnau, trumpalaikiai materialūs džiaugsmai ir kančios keičia vienas kitą kaip vasarą keičia žiema. Kančių šaltinis yra jutiminis suvokimas, o Bharatos aini. Mokėk ramiai jas iškęsti.“ Viešpats Kṛṣna sako Arjunai, kad visos fizinio kūno sukeliamos kančios yra trumpalaikės ir jas reikia išmokti pakęsti. Vienintelė mūsų kančių priežastis yra materialioji būtis – ištrūkus iš materialios aplinkos baigiasi mūsų kančios. Neveltui Vedos ragina mus įsisąmoninti, kad mes ne materialios būtybės, kad iš tikrųjų esame Brahmanas (*ahaṁ brahmāsmi*). Tai iki galo suvokti tegali tas, kuris užsiima dvasine praktika, t.y. tarnauja Viešpačiui. Norint sutraukyti materialios nelaisvės pančius, reikia rinktis Kṛṣnos sąmonės kelią, nes tai vienintelė išeitis.

36–37 TEKSTAI

अथात्मनोऽर्थभूतस्य यतोऽनर्थपरम्परा ।
संसृतिस्तद्व्यवच्छेदो भक्त्या परमया गुरौ ॥३६॥

वासुदेवे भगवति भक्तियोगः समाहितः ।
सध्रीचीनेन वैराग्यं ज्ञानं च जनयिष्यति ॥३७॥

athātmano 'rtha-bhūtasya yato 'nartha-paramparā
saṁsṛtis tad-vyavacchedo bhaktyā paramayā gurau

vāsudeve bhagavati bhakti-yogaḥ samāhitaḥ
sadhrīcīnena vairāgyaṁ jñānaṁ ca janayiṣyati

atha – todėl; *ātmanaḥ* – gyvosios esybės; *artha-bhūtasya* – kuriai rūpi jos pačios gerovė; *yataḥ* – iš kurios; *anartha* – visų nepageidautinų dalykų; *param-parā* – seka; *saṁsṛtiḥ* – materialioji būtis; *tat* – to; *vyavacchedaḥ* – sustabdymas; *bhaktyā* – atsidavimo tarnyste; *paramayā* – tyra; *gurau* – Aukščiausiajam Viešpačiui arba Jo atstovui; *vāsudeve* – Vāsudevai; *bhagavati* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *bhakti-yogaḥ* – atsidavimo tarnystę; *samāhitaḥ* – atliekant; *sadhrīcīnena* – visiškas; *vairāgyam* – atsižadėjimas; *jñānam* – visiškas žinojimas; *ca* – ir; *janayiṣyati* – tikrai atsiskleis.

Jei gyvajai esybei iš tikrųjų rūpi jos pačios gerovė, ji turi atsikratyti neišmanymo, kuris neleidžia ištrūkti iš užburto gimimų ir mirčių rato. O vienintelis būdas tai padaryti – nusilenkti Aukščiausiojo Dievo Asmens valiai priėmus Jo atstovo globėjišką pagalbą. Jei žmogus netarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Vāsudevai ir nėra Jam atsidavęs,

apie materialiojo pasaulio atsižadėjimą ir tikrąjį pažinimą negali būti ir kalbos.

Komentaras: Štai kaip gyvajai esybei reikėtų atsiriboti nuo jos prigimčiai svetimos materialios aplinkos. Vienintelis išgelbėjimas – Kṛṣnos sąmonė ir nuolatinė tarnystė Vāsudevai, Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Visi nori būti laimingi ir pastangos siekiant tos laimės vadinamos rūpinimusi savo gerove. Deja, materialiajame pasaulyje klajojanti sąlygotoji siela nenutuokia, kad viršiausias jos gerovės laiduotojas yra Vāsudeva. Materialiosios būties (*sāmsṛti*) pradžių pradžia yra iliuzinė kūniškos būties samprata, kurios pagrindu formuojasi tam tikros gyvosios būtybės ydos (*anarthos*). Iš esmės visos ydos yra proto gimdomi juslinių malonumų troškimai, kurie kaip tik ir lemia, kad gyvoji būtybė įsikūnija materialiajame pasaulyje įvairiausiais fiziniais pavidalais. Štai kodėl mums visų pirma reikėtų pažaboti savo protą ir tokiu būdų išvalyti jo gimdomus troškimus. „Nārada-pañcarātroje“ šis procesas apibūdinamas taip: *sarvopādhi-vinirmuktaṁ tatparatvena nirmalam.* Tik tada gyvoji būtybė ištrūks iš materijos nelaisvės, kai išvalys savo protą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.7.6) pasakyta:

anarthopaśamaṁ sākṣād bhakti-yogam adhokṣaje
lokasyājānato vidvāṁś cakre sātvata-saṁhitām

„Gyvosios esybės prigimčiai nebūdingas materialias kančias palengvins atsidavimo tarnystė, susiejanti ją su Aukščiausiuoju. Tačiau daugelis to nežino. Štai kodėl išminčius Vyāsadeva sudarė Vedų šventraštį „Śrīmad-Bhāgavatam“, pasakojantį apie Aukščiausiąją Tiesą.“ *Anarthas* (ydas) gyvoji būtybė paveldi persikūnydama vis nauju fiziniu pavidalu. Norint jų atsikratyti reikia rinktis atsidavimo tarnystę Viešpačiui Vāsudevai – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai. Šiame kontekste svarbi reikšmė tenka žodžiui *guru,* kuris verčiamas kaip „sunkus“ arba „aukščiausias“. Kitaip sakant, *guru* – tai dvasinis mokytojas. Mokydamas savo sūnus Śrīla Ṛṣabhadeva taip sakė: *gurur na sa syāt... na mocayed yaḥ samupeta-mṛtyum* – „Kas negali padėti mokiniui ištrūkti iš gimimo ir mirties rato, tas neturėtų imtis dvasinio mokytojo vaidmens.“ (SB 5.5.18) Materialioji būtis – tai nenutrūkstama veiksmų ir atoveikių seka, kuri susidaro dėl įvairių rūšių karminių veiksmų. Karminiai veiksmai įsuka į gimimų ir mirčių ratą, kurį tegali sustabdyti tarnystė Vāsudevai.

Bhakti – tai veikla susijusi su tarnyste Vāsudevai. Vāsudeva yra Aukščiausiasis, todėl savo tarnystę turime skirti Jam, o ne pusdieviams. Pirmoji atsidavimo tarnystės pakopa (neofitų stadija) – tai taisyklių ir nuostatų laikymasis. Toliau plėtojantis atsidavimo tarnystei pasiekiama spontaniš-

kos meilės Aukščiausiajam Viešpačiui pakopa. Tačiau bet kurioje pakopoje svarbiausias bhakto tikslas – suteikti džiaugsmo Viešpačiui Vāsudevai. Kai bhaktas pasiekia atsidavimo tarnystės Vāsudevai aukštumas, jis liaujasi vergavęs fiziniam kūnui, kitaip sakant, nusikrato jam materialiajame pasaulyje skirto vaidmens. Atsižadėjimas padeda jam įgyti žinių ir tapti nepriekaištingu Viešpaties Vāsudevos tarnu. Śrī Caitanya Mahāprabhu sakė: *jīvera 'svarūpa' haya – kṛṣṇera 'nitya-dāsa'*: „Iš prigimties kiekviena gyvoji esybė yra amžinas Kṛṣṇos tarnas.“ Tarnaudama Viešpačiui Vāsudevai gyvoji būtybė sugrįžta į savo normalų prigimtinį būvį, kitaip vadinamą išvadavimu. *Muktir hitvānyathā-rūpaṁ svarūpeṇa vyavasthitiḥ*: pasiekus išvadavimą, grįžtama į savo prigimtinį Kṛṣṇos sąmonės būvį. Įsisąmoninusi Kṛṣṇą gyvoji būtybė liaujasi tarnavusi materijai, atsisako veiklos, kuri skambiai vadinama tarnavimu visuomenei, tautai, bendruomenei, savo automobiliui ir kitų iš iliuzinių „aš“ ir „mano“ sampratų plaukiančių pseudotarnystės formų.

Antrame pirmos giesmės skyriuje rašoma:

vāsudeve bhagavati bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ jñānaṁ ca yad ahaitukam

„Atsidavimo tarnystė Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai pati savaime suteikia žinių ir pasaulio atsižadėjimą.“ (SB 1.2.7). Kitaip sakant, mes turime atsidėti Vāsudevos tarnystei ir atsiriboti nuo materialių troškimų, teorinių spekuliacijų ar karminės veiklos.

38 TEKSTAS

सोऽचिरादेव राजर्षे स्यादच्युतकथाश्रयः ।
शृण्वतः श्रद्दधानस्य नित्यदा स्यादधीयतः ॥३८॥

so 'cirād eva rājarṣe syād acyuta-kathāśrayaḥ
śṛṇvataḥ śraddadhānasya nityadā syād adhīyataḥ

saḥ – tai; *acirāt* – netrukus; *eva* – tikrai; *rāja-ṛṣe* – o geriausias iš karalių; *syāt* – tampa; *acyuta* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *kathā* – pasakojimais apie; *āśrayaḥ* – pasikliaujant; *śṛṇvataḥ* – to, kuris klausosi; *śraddadhānasya* – tikintysis; *nityadā* – visada; *syāt* – tampa; *adhīyataḥ* – puoselėjant.

O geriausias iš karalių, kieno tikėjimas tvirtas, kas nuolatos klausosi pasakojimų apie šlovingus Aukščiausiojo Dievo Asmens žygius,

kas puoselėja Kṛṣṇos sąmonę, tas labai greitai nusipelno teisės regėti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį savo akimis.

Komentaras: Nuolat praktikuoti transcendentinę meilės tarnystę Vāsudevai reiškia nuolat klausytis pasakojimų apie šlovingus Viešpaties Vāsudevos žygius. Devyni *bhakti-yogos* metodai: *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇaṁ pāda-sevanam/ arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ sakhyam ātma-nivedanam* – yra vienintelis būdas pasiekti tobulumą. Paprasčiausiai klausant Viešpatį šlovinančio žodžio pasiekiamas transcendentinis būvis.

39–40 TEKSTAI

यत्र भागवता राजन् साधवो विशदाशयाः ।
भगवद्गुणानुकथनश्रवणव्यग्रचेतसः ॥३९॥

तस्मिन्महन्मुखरिता मधुभिच्चरित्र-
पीयूषशेषसरितः परितः स्रवन्ति ।
ता ये पिबन्त्यवितृषो नृप गाढकर्णै-
स्तान्न स्पृशन्त्यशनतृड्भयशोकमोहाः ॥४०॥

yatra bhāgavatā rājan sādhavo viśadāśayāḥ
bhagavad-guṇānukathana- śravaṇa-vyagra-cetasaḥ

tasmin mahan-mukharitā madhubhic-caritra-
pīyūṣa-śeṣa-saritaḥ paritaḥ sravanti
tā ye pibanty avitṛṣo nṛpa gāḍha-karṇais
tān na spṛśanty aśana-tṛḍ-bhaya-śoka-mohāḥ

yatra – kur; *bhāgavatāḥ* – didieji bhaktai; *rājan* – o karaliau; *sādhavaḥ* – šventieji; *viśada-āśayāḥ* – plačių pažiūrų; *bhagavat* – apie Aukščiausiojo Dievo Asmens; *guṇa* – ypatybes; *anukathana* – reguliariai pasakoti; *śravaṇa* – klausytis; *vyagra* – trokštantys; *cetasaḥ* – kurių sąmonė; *tasmin* – ten; *mahat* – didžių šventųjų; *mukharitāḥ* – sklindančios iš lūpų; *madhubhit* – to, kuris nužudė demoną Madhu; *caritra* – žygių ir ypatybių; *pīyūṣa* – nektaro; *śeṣa* – perteklius; *saritaḥ* – upės; *paritaḥ* – visur aplinkui; *sravanti* – liejasi; *tāḥ* – visi jie; *ye* – tie, kurie; *pibanti* – geria; *avitṛṣaḥ* – negalėdami pasisotinti; *nṛpa* – o karaliau; *gāḍha* – dėmesingi; *karṇaiḥ* – savo ausimis; *tān* – juos; *na* – niekada; *spṛśanti* – įtakoja; *aśana* – alkis; *tṛṭ* – troškulys; *bhaya* – baimė; *śoka* – sielvartas; *mohāḥ* – iliuzija.

O valdove, kam nusišypso laimė atsidurti tarp tyrų bhaktų, kurie laikydamiesi visų taisyklių bei nuostatų išgrynino savo sąmonę ir su įkvėpimu klausosi Aukščiausiąjį Dievo Asmenį šlovinančių pasakojimų ir juos persako kitiems, kam nusišypso laimė išgirsti jų nektariškas kalbas, kurios liejasi nenutrūkstamu srautu tarsi upės vandenys, tas užmirš apie tokius fizinius poreikius kaip alkis ir troškulys, atsikratys baimės, sielvarto ir iliuzijų.

Komentaras: Plėtoti savyje Kṛṣṇos sąmonę įmanoma ten, kur didieji bhaktai gyvendami kartu nuolatos klausosi ir persako Viešpatį šlovinančius pasakojimus. Vṛndāvanoje ir kitose šventose vietose gyvena daug bhaktų, kurie nuo aušros iki sutemos šlovina Viešpatį ir klausosi pasakojimų apie Jį. Jei būnant šventoje vietoje žmogui nusišypso laimė išgirsti tyrą bhaktą, iš kurio lūpų nenutrūkstamu srautu liejasi nektaras, plėtoti Kṛṣṇos sąmonę jam taps lengva. Kas nuolatos klausosi istorijų apie Viešpatį, tas tikrai iškils virš kūniškosios būties sampratos. Kūniškos būties sampratos užvaldytas žmogus kenčia nuo alkio, troškulio, baimės, sielvarto ir iliuzijos. Tačiau tas, kuris klausosi ir persako Viešpatį šlovinančius pasakojimus, nebetapatina savęs su materialiu kūnu.

Labai svarbi reikšmė posme tenka žodžiams: *bhagavad-guṇānukathana-śravaṇa-vyagra-cetasaḥ* – atkakliai besiveržiantis ten, kur klausomos ir persakomos istorijos apie Viešpatį. Bhaktą domina išsivadavusios sielos pasakojimai, kaip verslininką domina naudingi sandoriai. Pasakodami apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį išsivadavusieji bhaktai pasėja žmogaus širdyje Kṛṣṇos sąmonės sėklą. Šiam posmui antrina ir kitas „Śrīmad-Bhāgavatam“ tekstas.

satāṁ prasaṅgān mama vīrya-saṁvido
bhavanti hṛt-karṇa-rasāyanāḥ kathāḥ
taj-joṣaṇād āśv apavarga-vartmani
śraddhā ratir bhaktir anukramiṣyati

„Aukščiausiojo Dievo Asmens dieviškųjų pramogų ir žygių aptarimas tyrų bhaktų draugijoje glosto ausį ir džiugina širdį. Turtinantis save šiomis žiniomis sparčiai žengia į išvadavimą, o jį pelnęs pasiekia tvaraus prieraišumo pakopą. Taip užgimsta tikras atsidavimas Viešpačiui ir prasideda atsidavimo tarnystė.“ (SB 3.25.25). Bendraujant su tyrais bhaktais sustiprėja troškimas klausytis ir persakyti Viešpatį šlovinančius pasakojimus. Taip plėtodamas savyje Kṛṣṇos sąmonę žmogus tobulėja, stiprėja jo ištikimybė ir meilė Viešpačiui ir neilgai trukus jis įsisąmonina Kṛṣṇą iki galo. Sėkmingos Kṛṣṇos sąmonės praktikos receptas – pasirinkti tinkamą pasakotoją.

Kṛṣṇą įsisąmoninusio žmogaus dvasinės ramybės nedrumsčia tokie fiziniai poreikiai kaip poreikis valgyti, miegoti, daugintis ir gintis.

41 TEKSTAS

एतैरुपद्रुतो नित्यं जीवलोकः स्वभावजैः ।
न करोति हरेर्नूनं कथामृतनिधौ रतिम् ॥४१॥

etair upadruto nityaṁ jīva-lokaḥ svabhāvajaiḥ
na karoti harer nūnaṁ kathāmṛta-nidhau ratim

etaiḥ – jais; *upadrutaḥ* – trikdoma; *nityam* – nuolat; *jīva-lokaḥ* – sąlygota siela materialiajame pasaulyje; *sva-bhāva-jaiḥ* – natūraliu; *na karoti* – nedaro; *hareḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *nūnam* – tikrai; *kathā* – žodžių; *amṛta* – nektaro; *nidhau* – okeane; ratim – prisirišimo.

Nuolat trikdomai alkio, troškulio bei kitų kūniškų poreikių, sąlygotai sielai lieka labai mažai laiko lavinti norą klausytis nektariškų Aukščiausiojo Dievo Asmens žodžių.

Komentaras: Kṛṣṇos sąmonės praktika be bendravimo su bhaktais neįmanoma. Neofitas nepajėgus praktikuoti *nirjana-bhajanos,* t.y. plėtoti savyje Kṛṣṇos sąmonę nuošalioje vietoje, nes jam neduos ramybės tokie kūniški poreikiai kaip poreikis valgyti, miegoti, daugintis ir gintis. Tas, kurį kamuoja šie poreikiai, Kṛṣṇos sąmonei atsidėti negali. Neatsitiktinai į atsidavimo tarnystės praktiką lengvabūdiškai žvelgiantys bhaktai *sahajiyos* vengia tyrų bhaktų draugijos. *Sahajiyos* skęsta nuodėmėse, jie gyvena palaidai, vartoja svaigiąsias medžiagas, žaidžia azartinius žaidimus, valgo mėsą ir visa tai vadina atsidavimo tarnyste. Yra nemažai tokių, kurie skęsta nuodėmėse, tačiau laiko save bhaktais. Kitaip sakant, į nuodėmę linkęs žmogus nelaikytinas Kṛṣṇos bhaktu. Posme nurodoma, kad toks nusidėjėlis nepajėgs įsisąmoninti Kṛṣṇą. Tas, kuris negali gyventi nenusidėdamas, negali įsisąmoninti Kṛṣṇos.

42–44 TEKSTAI

प्रजापतिपतिः साक्षाद्भगवान् गिरिशो मनुः ।
दक्षादयः प्रजाध्यक्षा नैष्ठिकाः सनकादयः ॥४२॥

मरीचिरत्र्यङ्गिरसौ पुलस्त्यः पुलहः क्रतुः ।
भृगुर्वसिष्ठ इत्येते मदन्ता ब्रह्मवादिनः ॥४३॥

अद्यापि वाचस्पतयस्तपोविद्यासमाधिभिः ।
पश्यन्तोऽपि न पश्यन्ति पश्यन्तं परमेश्वरम् ॥४४॥

prajāpati-patiḥ sākṣād bhagavān giriśo manuḥ
dakṣādayaḥ prajādhyakṣā naiṣṭhikāḥ sanakādayaḥ

marīcir atry-aṅgirasau pulastyaḥ pulahaḥ kratuḥ
bhṛgur vasiṣṭha ity ete mad-antā brahma-vādinaḥ

adyāpi vācas-patayas tapo-vidyā-samādhibhiḥ
paśyanto 'pi na paśyanti paśyantaṁ parameśvaram

prajāpati-patiḥ – Brahmā, protėvių tėvas; *sākṣāt* – tiesiogiai; *bhagavān* – apdovanotas nežabota galia; *giriśaḥ* – Viešpats Śiva; *manuḥ* – Manu; *dakṣa-ādayaḥ* – su karaliumi Dakṣa priešakyje; *prajā-adhyakṣāḥ* – žmonijos valdovai; *naiṣṭhikāḥ* – prisiekę *brahmacāriai; sanaka-ādayaḥ* – su Sanaka priešakyje; *marīciḥ* – Marīcis; *atri-aṅgirasau* – Atris ir Aṅgirā; *pulastyaḥ* – Pulastya; *pulahaḥ* – Pulaha; *kratuḥ* – Kratu; *bhṛguḥ* – Bhṛgu; *vasiṣṭhaḥ* – Vasiṣṭha; *iti* – taip; *ete* – visi jie; *mat-antāḥ* – ir galiausiai aš pats; *brahma-vādinaḥ* – brahmanai, aiškinantys Vedų tekstus; *adya api* – iki pat dabar; *vācaḥ-patayaḥ* – puikūs pasakotojai; *tapaḥ* – savitramdos; *vidyā* – žinių; *samādhibhiḥ* – ir meditacijos dėka; *paśyantaḥ* – regintys; *api* – nors; *na paśyanti* – nemato; *paśyantam* – to, kuris mato; *parama-īśvaram* – Aukščiausiojo Dievo Asmens.

Nežabota galia apdovanotas protėvių tėvas Viešpats Brahmā, taip pat Viešpats Śiva, Manu, Dakṣa ir kiti žmonijos valdovai, Sanakos ir Sanātanos vadovaujami keturi iškilūs šventi brahmacāriai, didieji išminčiai Marīcis, Atris, Aṅgirā, Pulastya, Pulaha, Kratu, Bhṛgu, Vasiṣṭha ir aš, tavo nuolankus tarnas (Nārada), esame nepalenkiami brahmanai, galintys autoritetingai paaiškinti Vedų tekstus. Mūsų galia kyla iš savitramdos, meditacijos ir žinių, tačiau nepaisant mūsų pastangų pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, kurį nuolat regime savo akimis, Jis taip ir lieka mums iki galo nepažinus.

Komentaras: Pasak absurdiškos Darvino teorijos, kuria vadovaujasi antropocentrinių pažiūrų mokslininkai, prieš keturiasdešimt tūkstančių metų

Žemėje dar nebuvo *homo sapiens,* kadangi evoliucija dar nebuvo pasiekusi šios stadijos. Tačiau istorinės Vedų civilizacijos kronikos – *Purāṇos,* „Mahābhārata“ – pasakoja apie žmones, kurie gyveno prieš milijonus metų. Kūrimo apyaušryje užgimė Viešpats Brahmā, nepaprastų protinių gebėjimų turinti būtybė. Jis davė pradžią Manu, Sanakos ir Sanātanos vadovaujamiems *brahmacāriams,* taip pat Viešpačiui Šivai, didiesiems išminčiams ir Nāradai. Atlikę nepakartojamus didingus asketiškus žygius, jie tapo Vedų raštų žinovais. Vedose sukauptos nepriekaištingos žinios, kurios yra skirtos žmonėms ir kitoms gyvosioms esybėms. Maža to, kad anksčiau išvardintos didžios asmenybės turi nepaprastų galių, pažįsta praeitį, dabartį, ir ateitį, jos dar yra ir bhaktai. Tačiau nepaisant jų erudicijos ir galimybės savo akimis regėti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Viešpatį Viṣṇu, jie negali iki galo suvokti dieviškojo ryšio, kuris gyvąsias esybes sieja su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Kitaip sakant, net ir didžiosios asmenybės turi ribotą beribės tiesos supratimą. Apibendrinant galima pasakyti, kad norint pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį vien žinių gilinimo nepakanka. Pasak „Bhāgavad-gītos“ (18.55), pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį reikia ne gilinant žinias, o praktikuojant tyrą atsidavimo tarnystę. *Bhaktyā mām abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ*: nepasiekus tyros, transcendentinės atsidavimo tarnystės lygio Aukščiausiojo Dievo Asmens pažinti iki galo neįmanoma. Visi turime savą gana miglotą Dievo supratimą. Vadinamieji mokslininkai ir filosofai materialistai negali pažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens pasikliaudami vien savo minties jėga. Tol, kol neatsidėsime atsidavimo tarnystei, mūsų žinios liks ribotos. Šią mintį patvirtina Vedų šventraščiai:

athāpi te deva padāmbuja-dvaya-
prasāda-leśānugṛhīta eva hi
jānāti tattvaṁ bhagavan-mahimno
na cānya eko ’pi ciraṁ vicinvan

Spekuliatyviosios filosofijos atstovai (*jñāniai*) jau šimtus tūkstančių metų samprotauja apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, tačiau pažinti Viešpaties didybę tegali Jo prielankumą pelnęs žmogus. Visi posme paminėti didieji išminčiai gyvena savo planetose netoli Brahmalokos. O Brahmalokoje kartu su keturiais didžiais išminčiais – Sanaka, Sanātana, Sanandana ir Sanat-kumāra – viešpatauja ir Pats Viešpats Brahmā. Posme paminėti išminčiai gyvena pietų pusrutulio žvaigždyne esančiose žvaigždėse, kurios sukasi apie šiaurinę žvaigždę. Šiaurinė žvaigždė Dhruvaloka yra visatos ašis, o visos kitos planetos sukasi apie ją. Visos regimos žvaigždės visatoje

iš tikrųjų yra planetos. Vakarų mokslininkai teigia, kad kiekviena žvaigždė yra savotiška Saulė, tačiau, pasak Vedų, visatoje yra tik viena Saulė, o vadinamosios žvaigždės iš tikrųjų yra planetos. Be mūsų visatos, egzistuoja dar milijonai kitų visatų, kuriuose spindi nesuskaitoma daugybė žvaigždžių ir planetų.

45 TEKSTAS

शब्दब्रह्मणि दुष्पारे चरन्त उरुविस्तरे ।
मन्त्रलिङ्गैर्व्यवच्छिन्नं भजन्तो न विदुः परम् ॥४५॥

śabda-brahmaṇi duṣpāre caranta uru-vistare
mantra-liṅgair vyavacchinnaṁ bhajanto na viduḥ param

śabda-brahmaṇi – Vedų raštuose; *duṣpāre* – beribiuose; *carantaḥ* – įnikę; *uru* – labai; *vistare* – plačiuose; *mantra* – Vedų himnai; *liṅgaiḥ* – kuriuos simbolizuoja; *vyavacchinnam* – turinčius tam tikrų galių (pusdievius); *bhajantaḥ* – garbindami; *na viduḥ* – jie nepažįsta; *param* – Aukščiausiojo.

Kad ir kiek žmogus gilintųsi į Vedose sukauptų žinių klodus, kad ir kaip uoliai garbintų pusdievius, kuriuos simboliškai įkūnija Vedų mantros, pusdievių garbinimas nepadės jam pažinti visagalio Aukščiausiojo Dievo Asmens.

Komentaras: „Bhāgavad-gītoje“ (7.20) sakoma:

kāmais tais tair hṛta-jñānāḥ prapadyante 'nya-devatāḥ
taṁ taṁ niyamam āsthāya prakṛtyā niyatāḥ svayā

„Tie, kurių protą sujaukė materialūs troškimai, puola į glėbį pusdieviams ir paklusdami prigimties balsui, garbina juos pagal jų prigimčiai artimas taisykles ir nuostatus.“ Daugelis pusdievių garbintojų svajoja apie valdžią ir turtus. Kiekvienas pusdievis turi tam tikrų būdingų galių. Pavyzdžiui, rojaus valdovas Indra siunčia į Žemę lietų, kad joje gausiai vešėtų augalija. Štai kaip šį pusdievį aprašo Vedos: *vajra-hastaḥ purandaraḥ.* Indra laiko rankoje žaibą, kuriuo svaidydamasis reguliuoja kritulių kiekį. Indra yra žaibo valdovas. Kiti pusdieviai: Agnis, Varuṇa, Candra, Sūrya – irgi turi tam tikrų būdingų galių. Pusdievius šlovinančiuose Vedų himnuose paminimas pusdievio ginklas, pagal kurį atpažįstamas jo savininkas. Neatsitiktinai posme sakoma *mantra-liṅgair vyavacchinnam.* Pusdievių garbei skirtas

Vedų *mantras* kartojantiems *karmiams* atlyginama materialinėmis gėrybėmis: galvijais, pinigais, gražia žmona, gausiu pasekėjų būriu ir t.t. Tačiau ir pačios didžiausios materialinės malonės nepadės pažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens.

46 TEKSTAS

यदा यस्यानुगृह्णाति भगवानात्मभावितः ।
स जहाति मतिं लोके वेदे च परिनिष्ठिताम् ॥४६॥

yadā yasyānugṛhṇāti bhagavān ātma-bhāvitaḥ
sa jahāti matiṁ loke vede ca pariniṣṭhitām

yadā – kai; *yasya* – kuriam; *anugṛhṇāti* – suteikia besąlyginę malonę; *bhagavān* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *ātma-bhāvitaḥ* – kurį suvokia bhaktas; *saḥ* – toks bhaktas; *jahāti* – atsiriboja nuo; *matim* – sąmonės; *loke* – materialiajame pasaulyje; *vede* – į Vedose aprašytas apeigas; *ca* – taip pat; *pariniṣṭhitām* – sutelktos.

Viešpaties tarnystei atsidėjęs žmogus pelno Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą ir besąlyginę Jo malonę. Tą akimirką tarsi pakirdęs iš sapno jis atsiriboja nuo materialios veiklos ir Vedų aprašytos apeiginės praktikos.

Komentaras: Ankstesniajame posme nurodyta, kad žinių gilinimas nesuteikia galimybės suvokti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Remiantis šiuo posmu, galimybės regėti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį nesuteikia ir Vedų apeiginė praktika bei karminė veikla. Kitaip sakant, dviejuose pastaruosiuose posmuose sakoma, kad nei *karmiai,* nei *jñāniai* nėra pasirengę Jo pažinti. Śrīla Rūpa Gosvāmis nurodo, kad praktikuoti tyrą materialių troškimų nesuteptą atsidavimo tarnystę galima tik visiškai atsisakius teorinių spekuliacijų ir karminės veiklos (*anyābhilāṣitā-śūnyaṁ jñāna-karmādy-anāvṛtam*). Labai prasmingas posmo žodis *ātma-bhāvitaḥ*: nuolat galvojant apie Viešpatį Jis atgyja mūsų mintyse. Tyras bhaktas mintyse nuolat regi Viešpaties lotosines pėdas (*sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ*) ir negali nė akimirkai liautis galvojęs apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. „Bhāgavad-gītoje“ nuolatinės mintys apie Viešpatį apibūdinamos kaip *satata-yuktānām* (nepaliaujama tarnystė Viešpačiui). *Bhajatāṁ prīti-pūrvakam*: tai yra atsidavimo tarnystė su meile ir prieraišumu. Būdamas širdyje Aukščiausias Dievo Asmuo

nurodo savo tyram bhaktui kaip elgtis ir apsaugo jį nuo materialios veiklos. Net Vedų apeiginė praktika yra priskirtina prie materialios veiklos, kadangi, geriausiu atveju, suteikia žmogui galimybę patekti į kitas planetų sistemas, kur šeimininkauja pusdieviai. „Bhāgavad-gītoje“ (9.25) Viešpats Kṛṣṇa sako:

yānti deva-vratā devān pitṝn yānti pitṛ-vratāḥ
bhūtāni yānti bhūtejyā yānti mad-yājino 'pi mām

„Kas garbina pusdievius, tas gims tarp pusdievių; kas garbina šmėklas ir dvasias, tas gims tarp šmėklų ir dvasių. Kas garbina protėvius, tas keliaus pas protėvius, o kas garbina Mane, tas gyvens su Manimi.“

Žodis *ātma-bhāvitaḥ* taip pat nurodo, kad gelbėdamas sąlygotąsias sielas bhaktas vykdo nuolatinę misionierišką veiklą. Viena iš dvasinių giesmių taip apibūdina šešis Gosvāmius: *nānā-śāstra-vicāraṇaika-nipuṇau saddharma-saṁsthāpakau lokānāṁ hita-kāriṇau.* Tyro Aukščiausiojo Dievo Asmens bhakto neapleidžia mintis apie tai, kaip išgelbėti puolusias sąlygotas sielas. Gailestingo bhakto pastangos padėti puolusioms sieloms išsigelbėti suranda atgarsį Aukščiausiojo Dievo Asmens širdyje, ir iš savo besąlyginės malonės širdyje glūdintis Viešpats apšviečia žmonėms protą. Jei bhaktas sulaukia kito bhakto palaiminimo, jis atsisako su *karma-kāṇḍa* ir *jñāna-kāṇḍa* susijusios veiklos. Kaip tvirtinama „Brahma-saṁhitoje“, *vedeṣu durlabham*: *karma-kāṇḍa* ir *jñāna-kāṇḍa* negali laiduoti Aukščiausiojo Dievo Asmens pažinimo. *Adurlabham ātma-bhaktau*: pažinti Viešpatį gali tik nuoširdus bhaktas.

Į materialų pasaulį, išreikštąjį kosmosą, kurį sukūrė Aukščiausiasis Dievo Asmuo, gyvąją esybę atvedė malonumų troškimas. Jų gyvenimą reguliuoja Vedų priesakai, todėl išmintingi žmonės laikosi Vedų nustatytų regulų ir netrukdomai mėgaujasi materialiu gyvenimu. Materialūs malonumai yra iliuzija, iš kurios išsivaduoti pasikliaujant vien savo jėgomis tikrai nelengva. Dauguma žmonių pasineria į materialią veiklą, ir tik tie iš jų, kurie pasiekia aukštesnį sąmoningumo lygį, ima domėtis Vedų apeigine praktika. Jei apeiginė praktika nepadeda žmogui pasiekti savo tikslo, jis vėl grįžta prie materialios veiklos. Taigi ir Vedų apeiginė praktika, ir materiali veikla laiko žmogų materialiosios būties nelaisvėje. Atsidavimo tarnystės sėklą jų širdyse savo gera valia gali pasėti tik *guru* ir Kṛṣṇa. Šią mintį patvirtina „Caitanya-caritāmṛta“: *guru-kṛṣṇa-prasāde pāya bhakti-latā-bīja.*

Praktikuojančiam atsidavimo tarnystę materiali veikla tampa neįdomi, tačiau imtis atsidavimo tarnystės žmogui trukdo materialių savasties įvardijimų poveikis. Būtina atsisakyti su šiais įvardijimais susijusios veiklos (*sarvopādhi-vinirmuktam*) ir dvasiškai apsivalius tarnauti Aukščiausiajam

Dievo Asmeniui jau su apvalytomis juslėmis. *Hṛṣīkeṇa hṛṣīkeśa-sevanaṁ bhaktir ucyate*: tarnystė Viešpačiui apvalytomis juslėmis vadinama *bhakti-yoga,* atsidavimo tarnyste. „Bhāgavad-gītoje“ (10.10) Viešpats Kṛṣṇa sako, kad nuoširdžiam bhaktui visada padės kiekvienos gyvosios esybės širdyje glūdinti Supersiela:

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie be atilsio tarnauja ir lenkiasi Man su meile, Aš dovanoju supratimą, kuris padeda ateiti pas Mane.“

Pasiekęs šią stadiją bhaktas nusiplauna materijos suteptį, ima draugauti su kitais bhaktais ir visiškai atsisako materialios veiklos. Taip jis užsitarnauja Viešpaties prielankumą ir praranda tikėjimą materialia civilizacija, kurios pirmasis žingsnis yra *varṇāśrama-dharma.* Śrī Caitanya Mahāprabhu aiškiai sako, kad bhaktas atsiriboja nuo *varṇāśrama-dharmos* (aukščiausios žmonių civilizacijos formos) ir suvokia save kaip amžiną Viešpaties Kṛṣṇos tarną. Būtent taip Save apibūdina Śrī Caitanya Mahāprabhu.

nāhaṁ vipro na ca nara-patir nāpi vaiśyo na śūdro
nāhaṁ varṇī na ca gṛha-patir no vana-stho yatir vā
kintu prodyan nikhila-paramānanda-pūrṇāmṛtābdher
gopī-bhartuḥ pada-kamalayor dāsa-dāsānudāsaḥ
(„Padyāvalī“ 63)

„Aš nesu nei brahmanas, nei *kṣatriyas,* nei *vaiśyas,* nei *śūdra,* aš nei *brahmacāris,* nei *gṛhastha,* nei *vānaprastha,* nei *sannyāsis.* Kas aš esu? Aš esu amžinas Viešpaties Kṛṣṇos tarno tarno tarnas.“ Prie šios išvados žmogui padeda prieiti mokinių sekos tradicija. Tai pats geriausias būdas pasiekti transcendenciją.

47 TEKSTAS

तस्मात्कर्मसु बर्हिष्मन्नज्ञानादर्थकाशिषु ।
मार्थदृष्टिं कृथाः श्रोत्रस्पर्शिष्वस्पृष्टवस्तुषु ॥४७॥

tasmāt karmasu barhiṣmann ajñānād artha-kāśiṣu
mārtha-dṛṣṭiṁ kṛthāḥ śrotra- sparśiṣv aspṛṣṭa-vastuṣu

tasmāt – todėl; *karmasu* – karminę veiklą; *barhiṣman* – o karaliau Prācīnabarhiṣatai; *ajñānāt* – dėl neišmanymo; *artha-kāśiṣu* – tokios veiklos vaisių spindesys; *mā* – niekada; *artha-dṛṣṭim* – laikydamas gyvenimo

tikslu; *kṛthāḥ* – atlik; *śrotra-sparśiṣu* – apie kurią malonu išgirsti; *asprṣṭa* – neteikiančios; *vastuṣu* – tikros naudos.

O karaliau Barhiṣmānai, nepasiduok neišmanymui ir nepasinerk į Vedų apeiginę praktiką bei karminę veiklą, nors jos atrodo patrauklios ir žada gundančius vaisius. Nepadaryk jų savo gyvenimo tikslu.

Komentaras: „Bhāgavad-gītā“ (2.42–43) sako:

yām imāṁ puṣpitāṁ vācaṁ pravadanty avipaścitaḥ
veda-vāda-ratāḥ pārtha nānyad astīti vādinaḥ

kāmātmānaḥ svarga-parā janma-karma-phala-pradām
kriyā-viśeṣa-bahulāṁ bhogaiśvarya-gatiṁ prati

„Neišmanėliai susigundo gražbylingais Vedų žodžiais, raginančiais imtis karminės veiklos ir mainais žadančiais dangišką gyvenimą rojaus planetose, aukštą kilmę, valdžią ir dar daug ką. Geidžiantys juslinių malonumų ir ištaigingo gyvenimo jie sako, kad tai – aukščiausias gyvenimo tikslas.“

Vedų apeigyno įteisinta karminė veikla daugeliui yra pagunda, kuriai sunku atsispirti. Žmogų žavi tai, kad atlikęs tokius didingus aukojimus kaip karalius Barhiṣmānas jis pateks į rojaus planetas. Nārada Munis nori, kad karalius Barhiṣmānas atsisakytų karminės veiklos, todėl posme tiesiai sako karaliui: „Nepasiduok šių laikinų gėrybių pagundai.“ Šiuolaikiniai žmonės siekia eksploatuoti materialiosios gamtos išteklius pasitelkę į pagalbą mokslą ir vadina tai civilizacijos pažanga. Tačiau tai ne pažanga, o gražbylystės. Net jei, anot jų, tai materiali pažanga, mes išleidžiame iš akių tikrąjį gyvenimo tikslą. Neatsitiktinai Bhaktivinoda Ṭhākura sako: *jaḍa-vidyā yata māyāra vaibhava tomāra bhajane bādhā* – „Materialios žinios tėra *māyos* spindesys, nes jos kliudo žmogui tobulėti dvasiškai.“

Laikini gyvenimo patogumai, kuriais žmogus džiaugiasi čia, žemėje, ar kitose visatos planetose, laikytini iliuzija, kadangi jie neskatina siekti tikrojo gyvenimo tikslo. Tikrasis gyvenimo tikslas – sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Nesuvokdami tikrojo gyvenimo tikslo žmonės siekia patenkinti savo fiziologinius poreikius arba užsiima apeigine praktika. Posme Nārada Munis ragina karalių Barhiṣmāną atsiriboti nuo tokios veiklos. Vedos skelbia, kad tikrasis žmogaus gyvenimo tikslas – aukojimo aktas. Kai kurie indai (*Ārya-samājos* idėjų šalininkai) perdėm akcentuoja Vedų apeigyno reikšmę. Remiantis pastaruoju posmu, Vedų apeiginė praktika yra iliuzinė. Tikrasis žmogaus gyvenimo tikslas yra Dievo pažinimas, kitaip sakant, Kṛṣṇos sąmonė. Žinoma, Vedų apeiginė praktika patraukia žmones savo

puošnumu ir geresnio gyvenimo pažadais. Tačiau ji nepadeda žmogui pasiekti tikrojo gyvenimo tikslo.

48 TEKSTAS

स्वं लोकं न विदुस्ते वै यत्र देवो जनार्दनः ।
आहुर्धूम्रधियो वेदं सकर्मकमतद्विदः ॥४८॥

svaṁ lokaṁ na vidus te vai yatra devo janārdanaḥ
āhur dhūmra-dhiyo vedaṁ sakarmakam atad-vidaḥ

svam – savo; *lokam* – buveinės; *na* – niekada; *viduḥ* – žino; *te* – tokie žmonės; *vai* – tikrai; *yatra* – kur; *devaḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *janārdanaḥ* – Kṛṣṇa arba Viṣṇu; *āhuḥ* – kalba; *dhūmra-dhiyaḥ* – dideliu protu negalintys pasigirti žmonės; *vedam* – keturios Vedos; *sa-karmakam* – kuriose gausu apeiginių ritualų aprašymų; *a-tat-vidaḥ* – neišmanėliai.

Dideliu protu negalintiems pasigirti žmonėms nėra nieko svarbiau už Vedų apeiginius ritualus. Jie nenutuokia, kad svarbiausias Vedų tikslas – padėti gyvajai būtybei surasti kelią į gimtuosius namus, kur gyvena Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Paveikti iliuzijos, jie nesistengia sugrįžti į savo tikruosius namus ir ieško prieglobsčio svetur.

Komentaras: Paprastai žmonės net nenutuokia, kad gyvenimo tikslas yra sugrįžimas namo, atgal pas Dievą. Jie nieko nežino apie savo tikruosius namus dvasiniame pasaulyje. Dvasiniame pasaulyje yra daugybė Vaikuṇṭhos planetų, o svarbiausia iš jų vadinasi Kṛṣṇaloka arba Goloka Vṛndāvana. Nepaisant vadinamosios civilizacijos pažangos žmonės nieko nežino apie Vaikuṇṭhalokas, dvasines planetas. Šiuolaikinis „civilizuotas“ žmogus stengiasi nukeliauti į kitas planetas, nežinodamas, kad net patekęs į aukščiausią planetą Brahmaloką, jis vis tiek turės sugrįžti į žemę. „Bhāgavad-gītā“ (8.16) sako:

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate

„Visos materialiojo pasaulio planetos – nuo aukščiausios iki žemiausios – yra kančių kraštas, kur nuolat kartojasi gimimas ir mirtis. Bet tas, kuris pasiekė Mano buveinę, o Kuntī sūnau, daugiau jau niekada nebegims.“

Net ir tas, kuris patenka į aukščiausią materialiojo pasaulio planetą, išsekus doringų darbų atsargoms yra priverstas sugrįžti atgal. Kosminiai laivai pakyla labai aukštai, tačiau pasibaigus kuro atsargoms jiems tenka sugrįžti į Žemę. Šias žmogaus pastangas diktuoja iliuzija. Iš tikrųjų žmogus turėtų siekti sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Kaip tai padaryti, pasakoja „Bhāgavad-gītā“. *Yānti mad-yājino 'pi mām*: tie, kurie praktikuoja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui skirtą atsidavimo tarnystę, sugrįžta namo, atgal pas Dievą. Žmogaus gyvybė yra didžiulė vertybė, todėl mums nevalia jos švaistyti bevaisėms pastangoms tyrinėti kitas planetas. Žmogus privalo teisingai pasinaudoti jam duotu protu ir sugrįžti namo pas Dievą. Norint pasiekti šį tikslą reikia kuo daugiau sužinoti apie dvasines Vaikuṇṭhos planetas ir visų pirma apie Goloką Vṛndāvaną, taip pat apie metodą, kuris leidžia ten patekti. Sugrįžti namo pas Dievą mums padės nesudėtingas atsidavimo tarnystės metodas, kurio pirmasis žingsnis yra pasakojimų apie Viešpatį klausymasis (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ*). Šią mintį patvirtina „Śrīmad-Bhāgavatam“ (12.3.51):

kaler doṣa-nidhe rājann asti hy eko mahān guṇaḥ
kīrtanād eva kṛṣṇasya mukta-saṅgaḥ paraṁ vrajet

Kartojant Hare Kṛṣṇa *mantrą* galima patekti į aukščiausiąją planetą (*paraṁ vrajet*). Tai metodas, kuris pirmiausia yra skirtas mūsų amžiaus žmonėms (*kaler doṣa-nidhe*). Mūsų laikais gyvenantys žmonės turi vieną privalumą – kartodami Hare Kṛṣṇą *mantrą* jie gali nusiplauti materijos suteptį ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Dėl to neverta abejoti.

49 TEKSTAS

आस्तीर्य दर्भैः प्राग्ग्रैः कात्स्न्र्येन क्षितिमण्डलम् ।
स्तब्धो बृहद्वधान्मानी कर्म नावैषि यत्परम् ।
तत्कर्म हरितोषं यत्सा विद्या तन्मतिर्यया ॥४९॥

āstīrya darbhaiḥ prāg-agraiḥ kārtsnyena kṣiti-maṇḍalam
stabdho bṛhad-vadhān mānī karma nāvaiṣi yat param
tat karma hari-toṣaṁ yat sā vidyā tan-matir yayā

āstīrya – nuklojęs; *darbhaiḥ* – *kuśos* žole; *prāk-agraiḥ* – viršūnėmis į rytus; *kārtsnyena* – visą; *kṣiti-maṇḍalam* – žemės paviršių; *stabdhaḥ* – pasipūtęs išsišokėlis; *bṛhat* – didis; *vadhāt* – žudydamas; *mānī* – manaisi esąs svarbus;

karma – veikla; *na avaiṣi* – tu nežinai; *yat* – kuri; *param* – aukščiausia; *tat* – ta; *karma* – veikla; *hari-toṣam* – teikianti džiaugsmą Aukščiausiajam Viešpačiui; *yat* – kuris; *sā* – tas; *vidyā* – išsilavinimas; *tat* – Viešpaties link; *matiḥ* – sąmonė; *yayā* – kurio dėka.

O valdove, tu puikuojiesi tuo, kad visas žemės paviršius nuklotas dygia kušos žole, skirta aukojimams, per kuriuos tu išliejai upes gyvūnų kraujo. Per savo kvailumą tu nesupranti, kad vienintelis kelias į Aukščiausiojo Dievo Asmens širdį yra atsidavimo tarnystė. Tau tai nesuvokiama. Tavo pareiga – daryti tai, kas teikia džiaugsmą Dievo Asmeniui. Kiekvienas iš mūsų turi siekti žinių, kurios padės įsisąmoninti Kṛṣṇą.

Komentaras: Pastarajame posme didis išminčius Nārada Munis atvirai kaltina karalių, kad jis rengia aukojimus, per kuriuos upeliais liejasi gyvūnų kraujas. Karalius didžiuojasi atliktais aukojimais, tačiau iš didaus išminčiaus Nārados Munio jis išgirsta griežtus nepritarimo žodžius. Per aukojimus jis praliejęs daug gyvūnų kraujo ir didžiuojasi tuo, kuo didžiuotis nederėtų. Bet kuris Kṛṣṇos sąmonės neskatinantis darbas iš esmės yra nuodėmė, o Kṛṣṇą pažinti nepadedančios žinios yra apgaulė. Jei žmogus neįsisąmonino Kṛṣṇos, visi jo poelgiai ir žinios yra nieko verti.

50 TEKSTAS

हरिर्देहभृतामात्मा स्वयं प्रकृतिरीश्वरः ।
तत्पादमूलं शरणं यतः क्षेमो नृणामिह ॥५०॥

harir deha-bhṛtām ātmā svayaṁ prakṛtir īśvaraḥ
tat-pāda-mūlaṁ śaraṇaṁ yataḥ kṣemo nṛṇām iha

hariḥ – Śrī Hari; *deha-bhṛtām* – gyvųjų esybių, įsikūnijusių fiziniu pavidalu; *ātmā* – Supersiela; *svayam* – Jis Pats; *prakṛtiḥ* – materialiosios gamtos; *īśvaraḥ* – valdovas; *tat* – Jo; *pāda-mūlam* – pėdų; *śaraṇam* – prieglobstis prie; *yataḥ* – kurių dėka; *kṣemaḥ* – laimė; *nṛṇām* – žmonėms; *iha* – šiame pasaulyje.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Śrī Hari – tai Supersiela, kuri vadovauja visų fiziniu pavidalu šiame pasaulyje įsikūnijusių gyvųjų esybių veiksmams. Viešpats yra aukščiausiasis valdytojas ir prižiūri visus materialiajame pasaulyje vykstančius procesus. Bet Jis yra ir mūsų geriausias

draugas, todėl kiekvienas iš mūsų turi ieškoti prieglobsčio prie Jo lotosinių pėdų. Kas randa prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų, tas randa laimę.

Komentaras: „Bhāgavad-gītoje“ (18.61) pasakyta: *īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati*: „Aukščiausiasis Viešpats glūdi visų gyvųjų būtybių širdyse, o Arjuna.“ Fiziniame kūne kartu su gyvąja esybe gyvena ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo – Supersiela. Jį vadina *antaryāmi* ir *caitya-guru.* „Bhāgavad-gītoje“ (15.15) Viešpats Kṛṣṇa sako, kad viskas yra Jo valdžioje:

sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca

„Aš esu kiekvienos gyvosios būtybės širdyje. Iš Manęs kyla atmintis, žinojimas ir užmarštis.“

Gyvosios būtybės širdyje glūdinti Supersiela vadovauja jos veiksmams, todėl geriausia išeitis mums laikytis Supersielos priesakų ir laimingai gyventi. Norint veikti vadovaujamam Viešpaties, reikia tapti bhaktu. Apie tai taip pat kalbama „Bhāgavad-gītoje“ (10.10):

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie atsidavė Man ir su meile Man tarnauja, Aš dovanoju supratimą, kuris padeda ateiti pas Mane.“

Nors Supersielos pavidalu įsikūnijęs Viešpats glūdi kiekvienos gyvosios būtybės širdyje (*īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati*), tiesioginius nurodymus Jis duoda tik Jam be paliovos tarnaujantiems tyriems bhaktams. „Caitanya-bhāgavatoje“ (*Antya* 3.45) rašoma:

tāhāre se bali vidyā, mantra, adhyayana
kṛṣṇa-pāda-padme ye karaye sthira mana

„Kas sutelkė visas savo mintis į Viešpaties Kṛṣṇos lotosines pėdas, tas laikytinas mokyčiausiu, visas Vedas išstudijavusiu žmogumi.“ Čia vertėtų pateikti dar keletą citatų iš „Caitanya-bhāgavatos“:

sei se vidyāra phala jāniha niścaya
kṛṣṇa-pāda-padme yadi citta-vṛtti raya

„Aukščiausia mokytumo forma yra minčių sutelkimas į Kṛṣṇos lotosines pėdas.“ (*Ādi* 13.178)

'dig-vijaya kariba,' – vidyāra kārya nahe
īśvare bhajile, sei vidyā 'satya' kahe

„Pasaulietinių mokslų siekimas norint užkariauti pasaulį nevertas pastangų. Geriausią išsilavinimą turi tas, kuris pasirinko atsidavimo tarnystę." (*Ādi* 13.173)

paḍe kene loka – kṛṣṇa-bhakti jānibāre
se yadi nahila, tabe vidyāya ki kare

„Mokymosi tikslas – suvokti Kṛṣną ir Jam skirtos atsidavimo tarnystės esmę. Jei to nesiekiama, žmogaus išsilavinimas yra tik tariamas." (*Ādi* 12.49).

tāhāre se bali dharma, karma sadācāra
īśvare se prīti janme sammata sabāra

„Aukštos kultūros, išsilavinusiu, labai veikliu ir religingu laikytinas tas, kuris išsiugdė įgimtą meilę Kṛṣnai." (*Antya* 3.44) Meilė Kṛṣnai rusena visų mūsų širdyse ir pažadinti ją yra švietimo ir kultūros užduotis. Būtent toks yra Kṛṣnos sąmonės judėjimo tikslas. Kartą Viešpats Caitanya paklausė Śrī Rāmānandos Rāyos, kokia yra mokslų esmė, ir Rāmānanda Rāya atsakė, kad mokslų esmė yra pažanga Kṛṣnos sąmonės srityje.

51 TEKSTAS

स वै प्रियतमश्चात्मा यतो न भयमण्वपि ।
इति वेद स वै विद्वान् यो विद्वान् स गुरुर्हरिः ॥५१॥

sa vai priyatamaś cātmā yato na bhayam aṇv api
iti veda sa vai vidvān yo vidvān sa gurur hariḥ

saḥ – Jis; *vai* – tikrai; *priya-tamaḥ* – visų brangiausias; *ca* – taip pat; *ātmā* – Supersiela; *yataḥ* – iš kurio; *na* – niekada; *bhayam* – baimė; *aṇu* – menkiausia; *api* – net ir; *iti* – taip; *veda* – (tas, kuris) žino; *saḥ* – jis; *vai* – tikrai; *vidvān* – išsimokslinęs; *yaḥ* – tas, kuris; *vidvān* – išsimokslinęs; *saḥ* – jis; *guruḥ* – dvasinis mokytojas; *hariḥ* – tapatus Viešpačiui.

Atsidavimo tarnystė nuveja bet kokią materialiosios būties baimę, nes Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra Supersiela ir visų mūsų draugas. Kas žino šią paslaptį, tas išties yra išsimokslinęs žmogus, vertas būti

viso pasaulio dvasiniu mokytoju. Tikras Kṛṣṇai atstovaujantis dvasinis mokytojas yra tapatus Pačiam Kṛṣṇai.

Komentaras: Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura yra pasakęs: *sākṣād-dharitvena samasta-śāstrair uktas tathā bhāvyata eva sadbhiḥ.* Šventraščiai dvasinį mokytoją vienu balsu vadina Aukščiausiojo Dievo Asmens atstovu. Dvasinis mokytojas garbintinas kaip pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nes dvasinis mokytojas yra artimiausias Viešpaties tarnas (*kintu prabhor yaḥ priya eva tasya*). Posmo esmė ta, kad mums visiems brangi ir Supersiela, ir individualioji siela. Visi mylime save, tačiau dvasiškai tobulėdami pamilstame ir Supersielą. Dvasiškai susivokęs žmogus ragina garbinti tik Supersielą. Jis žino, kad lengviau yra garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį negu pusdievius viliantis numaldyti savo aistrą ir materialių malonumų troškimą. Todėl bhaktas be paliovos su meile tarnauja Viešpačiui. Jis tikras *guru.* „Padma Purāṇoje“ pasakyta:

ṣaṭ-karma-nipuṇo vipro mantra-tantra-viśāradaḥ
avaiṣṇavo gurur na syād vaiṣṇavaḥ śva-paco guruḥ

„Jei brahmanas, nors jis puikiai išmano Vedas ir moka vykdyti šešias brahmano nustatytąsias pareigas, nėra Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas, jis neturi teisės tapti *guru,* dvasiniu mokytoju , o tyras Viešpaties bhaktas gali būti dvasinis mokytojas net jei yra kilęs iš šunėdų šeimos.“ Taigi dvasiniu mokytoju gali tapti tik tyras Viešpaties bhaktas. Anksčiau išvardintų atsidavimo tarnystės reikalavimų besilaikantis mokytojas laikytinas gyvu Aukščiausiojo Dievo Asmens įsikūnijimu. Posmo žodžiais (*gurur hariḥ*), kreiptis patarimo į tikrą dvasinį mokytoją tolygu kreiptis į Patį Viešpatį, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Todėl kiekvienas žmogus turi kreiptis globos į tikrą dvasinį mokytoją. Kas pasirinko dvasinį mokytoją, kuriam už vis brangiausias yra Kṛṣṇa, tam gyvenime nusišypsojo sėkmė. Toks Viešpaties pasitikėjimą pelnęs bhaktas yra vertas garbinimo.

52 TEKSTAS

नारद उवाच
प्रश्न एवं हि सञ्छिन्नो भवतः पुरुषर्षभ ।
अत्र मे वदतो गुह्यं निशामय सुनिश्चितम् ॥५२॥

nārada uvāca
praśna evaṁ hi sañchinno bhavataḥ puruṣarṣabha
atra me vadato guhyaṁ niśāmaya suniścitam

nāradaḥ uvāca – Nārada tarė; *praśnaḥ* – klausimas; *evam* – taip; *hi* – tikrai; *sañchinnaḥ* – atsakytas; *bhavataḥ* – tavo; *puruṣa-ṛṣabha* – o garbusis; *atra* – čia; *me vadataḥ* – man pasakojant; *guhyam* – slaptingą; *niśāmaya* – išklausyk; *su-niścitam* – susilaukusį pritarimo.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: O garbusis, aš atsakiau į visus tavo klausimus. O dabar išklausyk dar vieną slaptingą išminčių pritarimo susilaukusį pasakojimą.

Komentaras: Śrī Nārada Munis pats imasi karaliaus Barhiṣmāno dvasinio mokytojo vaidmens. Nārada Munis siekia, kad išgirdęs jo pamokantį žodį karalius čia pat atsisakytų karminės veiklos ir imtųsi atsidavimo tarnystės praktikos. Karalius aiškiai suprato kur link Nārada Munis lenkia, tačiau atsisakyti sosto jam pristigo ryžto. Tolesni posmai pasakoja apie karaliaus ketinimą sukviesti sūnus, kurie toli nuo namų vykdė askezes, perleisti jiems karalystę ir palikti rūmus. Taip elgiasi daugelis žmonių: jie pasirenka autoritetingą dvasinį mokytoją ir jo klauso, tačiau dvasiniam mokytojui liepus palikti namus ir pasišvęsti atsidavimo tarnystei jie sudvejoja. Dvasinio mokytojo pareiga mokyti mokinį tol, kol jis nesuvoks, kad materialistinė gyvensena, karminė veikla, jam nieko gero nežada. Pradėti praktikuoti atsidavimo tarnystę reikėtų nuo mažumės, kaip pataria Prahlāda Mahārāja: *kaumāra ācaret prājño dharmān bhāgavatān iha* (SB 7.6.1). Visuose Vedų raštuose sakoma, kad prasmingiausia veikla yra Kṛṣṇos sąmonės praktika, atsidavimo tarnystės ir Kṛṣṇos sąmonės plėtojimas, nes materialistinė veikla, karminė veikla, yra tuščias laiko švaistymas. Štai kodėl Nārada Munis nutarė papasakoti karaliui dar vieną alegorinę istoriją. Jis vylėsi įtikinti karalių palikti namus, atsisakyti šeiminio gyvenimo ir nutraukti saitus su materialiuoju pasauliu.

53 TEKSTAS

क्षुद्रं चरं सुमनसां शरणे मिथित्वा
रक्तं षडङ्घ्रिगणसामसु लुब्धकर्णम् ।
अग्रे वृकानसुतृपोऽविगणय्य यान्तं
पृष्ठे मृगं मृगय लुब्धकबाणभिन्नम् ॥५३॥

kṣudraṁ caraṁ sumanasāṁ śaraṇe mithitvā
raktaṁ ṣaḍaṅghri-gaṇa-sāmasu lubdha-karṇam
agre vṛkān asu-tṛpo 'vigaṇayya yāntaṁ
pṛṣṭhe mṛgaṁ mṛgaya lubdhaka-bāṇa-bhinnam

kṣudram – žolę; *caram* – ėdantis; *sumanasām* – gražiame gėlių sode; *śaraṇe* – priedangoje; *mithitvā* – kartu su drauge; *raktam* – prisirišęs; *ṣaṭ-aṅghri* – kamanių; *gaṇa* – pulkų; *sāmasu* – dūzgimas; *lubdha-karṇam* – kurio ausis užbūrė; *agre* – priešakyje; *vṛkān* – tigrus; *asu-tṛpaḥ* – kurie medžioja kitus žvėris; *avigaṇayya* – nekreipdamas dėmesio į; *yāntam* – judantį; *pṛṣṭhe* – užnugaryje; *mṛgam* – elnio; *mṛgaya* – ieškok; *lubdhaka* – medžiotojo; *bāṇa* – strėlėmis; *bhinnam* – linkusio perverti.

O valdove, įsivaizduok elnią su drauge besiganantį nuostabiame gėlių sode. Patenkintas ir nerūpestingas, jis rupšnoja žolę ir mėgaujasi melodingu kamanių dūzgimu. O dabar pagalvok, kas jo laukia. Jis nepastebi prieš pat jo nosį tykančio tigro, kuris medžioja kitus žvėris, nemato už nugaros besislepiančio medžiotojo, kuris taikosi perverti jį aštriomis strėlėmis. Šio elnio dienos suskaičiuotos.

Komentaras: Pasakodamas karaliui šią alegorinę istoriją Nārada Munis ragina jį įsivaizduoti elnią, kurį iš visų pusių supa pavojai. Nepaisydamas pavojų elnias ramiai rupšnoja žolę gėlėse skęstančiame sode ir net neįtaria, kokia grėsmė kybo virš jo galvos. Visos gyvosios esybės, ir visų pirma žmonės, jaučiasi laimingi gyvendami šeimoje. Vyras, kurio visas dėmesys sutelktas į žmoną – santuokinio gyvenimo puošmeną, – gyvena tarsi gėlėmis kvepiančiame sode, jo ausį maloniai glosto melodingas kamanių dūzgimas. Kamanių dūzgimas šioje alegorijoje reiškia vaikų čiauškėjimą. Vyras, kaip tas elnias, džiaugiasi šeimyniniu gyvenimu ir nepastebi tiksinčio laiko, kurį simbolizuoja tigras. Karminė veikla grasina gyvajai esybei vis naujais pavojais ir verčia persikūnyti iš vieno fizinio pavidalo į kitą. Neretai dykumoje atsidūręs ir norintis numalšinti troškulį elnias lekia paskui miražą. Be to, elniai labai aistringi. Šios istorijos moralė tokia: kas gyvena kaip elnias, tas anksčiau ar vėliau bus nužudytas. Todėl Vedų raštai ragina žmogų suvokti savo prigimtinę esmę ir imtis atsidavimo tarnystės kol neatsėlino mirtis. „Bhāgavatam“ (11.9.29) skelbia:

labdhvā sudurlabham idaṁ bahu-sambhavānte
mānuṣyam arthadam anityam apīha dhīraḥ
tūrṇaṁ yateta na pated anumṛtyu yāvan
niḥśreyasāya viṣayaḥ khalu sarvataḥ syāt

Prieš gimdami žmogaus kūnu mes esame gimę daugybę kartų, todėl, kol neatsėlino mirtis, turime atsidėti Viešpačiui skirtai transcendentinei meilės tarnystei. Taip mes įgyvendinsime aukščiausią žmogaus skirtį.

54 TEKSTAS

सुमनःसमधर्मणां स्त्रीणां शरण आश्रमे
पुष्पमधुगन्धवत्क्षुद्रतमं काम्यकर्मविपाकजं काम-
सुखलवं जैह्व्यौपस्थ्यादि विचिन्वन्तं मिथुनीभूय
तदभिनिवेशितमनसं षडङ्घ्रिगणसामगीतवदति-
मनोहरवनितादिजनालापेष्वतितरामतिप्रलोभितकर्णम्
अग्रे वृकयूथवदात्मन आयुर्हरतोऽहोरात्रान्तान् काल-
लवविशेषानविगणय्य गृहेषु विहरन्तं पृष्ठत एव
परोक्षमनुप्रवृत्तो लुब्धकः कृतान्तोऽन्तः शरेण यमिह
पराविध्यति तमिममात्मानमहो राजन् भिन्नहृदयं
द्रष्टुमर्हसीति ॥५४॥

sumanaḥ-sama-dharmaṇāṁ strīṇāṁ śaraṇa āśrame puṣpa-madhu-gandhavat kṣudratamaṁ kāmya-karma-vipākajaṁ kāma-sukha-lavaṁ jaihvyaupasthyādi vicinvantaṁ mithunī-bhūya tad-abhiniveśita-manasaṁ ṣaḍaṅghri-gaṇa-sāma-gītavad atimanohara-vanitādi-janālāpeṣv atitarām atipralobhita-karṇam agre vṛka-yūthavad ātmana āyur harato 'ho-rātrān tān kāla-lava-viśeṣān avigaṇayya gṛheṣu viharantaṁ pṛṣṭhata eva parokṣam anupravṛtto lubdhakaḥ kṛtānto 'ntaḥ śareṇa yam iha parāvidhyati tam imam ātmānam aho rājan bhinna-hṛdayaṁ draṣṭum arhasīti.

sumanaḥ – gėlės; *sama-dharmaṇām* – lygiai kaip; *strīṇām* – moters; *śaraṇe* – prieglobstyje; *āśrame* – šeiminis gyvenimas; *puṣpa* – gėlėse; *madhu* – medaus; *gandha* – aromatas; *vat* – tarsi; *kṣudra-tamam* – be galo menka; *kāmya* – trokštama; *karma* – veiklos; *vipāka-jam* – kaip pasekmė; *kāma-sukha* – juslinių malonumų; *lavam* – kruopelytė; *jaihvya* – liežuvio patenkinimo; *aupasthya* – lytinių malonumų; *ādi* – pradedant nuo; *vicinvantam* – visuomet galvojantis apie; *mithunī-bhūya* – fizinį artumą; *tat* – savo žmoną; *abhiniveśita* – visuomet paskendęs mintyse apie; *manasam* – kurio protas; *ṣaṭ-aṅghri* – kamanių; *gaṇa* – spiečių; *sāma* – švelnus; *gīta* – dūzgimas; *vat* – tarsi; *ati* – labai; *manohara* – patraukli; *vanitā-ādi* – visų pirma, žmonos; *jana* – žmonių; *ālāpeṣu* – pokalbiais; *atitarām* – pernelyg; *ati* – labai; *pralobhita* – sužavėtos; *karṇam* – kurio ausys; *agre* – priešakyje; *vṛka-yūtha* – tigrų pulkas; *vat* – tarsi; *ātmanaḥ* – gyvosios esybės; *āyuḥ* – gyvenimo trukmę; *harataḥ* – atimantis; *ahaḥ-rātrān* – dienas ir naktis; *tān* – visus juos; *kāla-lava-viśeṣān* – akimirkų;

avigaṇayya – neskaičiuodamas; *gṛheṣu* – šeiminiu gyvenimu; *viharantam* – mėgaudamasis; *pṛṣṭhataḥ* – iš užnugario; *eva* – tikrai; *parokṣam* – nepastebėtas; *anupravṛttaḥ* – sekantis pavymui; *lubdhakaḥ* – medžiotojas; *kṛtaantaḥ* – mirties valdovas; *antaḥ* – širdį; *śareṇa* – strėle; *yam* – kuris; *iha* – šiame pasaulyje; *parāvidhyati* – perveria; *tam* – tas; *imam* – tai; *ātmānam* – tu pats; *aho rājan* – o karaliau; *bhinna-hṛdayam* – kurio širdis perverta; *draṣṭum* – matyti; *arhasi* – turėtum; *iti* – taip.

O valdove, moteris kaip gėlė – iš pradžių ji traukia ir žavi savo grožiu, o vėliau tampa atgrasi ir kelia susierzinimą. Bendraujantį su moterimi vyrą užvaldo aistra ir jis mėgaujasi fiziniu moters artumu kaip gėlės aromatu. Jis tenkina visų juslių (nuo liežuvio iki lyties organų) poreikius ir gyvendamas santuokoje laiko save laimingu žmogumi. Būdamas drauge su žmona jis galvoja vien apie šeiminio gyvenimo džiaugsmus. Jam malonu girdėti žmonos ir vaikų čiauškėjimą, kuris panašus į melodingą tarp gėlių skraidančių ir medų renkančių kamanių dūzgimą. Taip užsimiršęs žmogus nebemato panosėje tykančio laiko, kuris skaičiuoja jam skirtas gyvenimo dienas ir naktis. Jis nesuvokia, kaip palengva tirpsta atseikėti jam gyvenimo metai ir neima į galvą, kad mirties valdovas taikosi jam kirsti smūgį į nugarą. Pasistenk tai suprasti. Tavo padėtis labai netvirta, nes priešai supa tave iš visų pusių.

Komentaras: Gyventi materialistiškai – reiškia užmiršti savo prigimtinę skirtį, užmiršti, kad esi amžinas Kṛṣṇos tarnas. Šią užmarštį ypač skatina *gṛhastha-āśramas.* Nutaręs sukurti šeimą jaunuolis veda jauną gražią merginą. Bėga metai ir ilgainiui, pagimdžiusi būrį vaikų ir vis labiau vagojama raukšlių žmona ima reikalauti, kad vyras parūpintų įvairių daiktų reikalingų šeimai buityje. Vyras ima bodėtis moterimi, kurią kitados dar jauną paėmė į žmonas. Vyras jaučia silpnybę šeiminiam gyvenimui tik dėl dviejų priežasčių: žmona gamina gardžius valgius, kuriems jis yra neabejingas, o naktį suteikia malonių akimirkų fiziškai su juo suartėdama. Taigi prisirišusio prie šeiminio gyvenimo vyro galvoje mintys sukasi tik apie skanų maistą ir seksą. Ilsėdamasis su šeima vyras mėgaujasi vaikų ir žmonos čiauškėjimu ir užsimiršęs jis net ir nesusimąsto, kad netrukus ateis mirtis ir jam reikia rengtis kitam gyvenimui, jei jis nori gauti tinkamą kūną.

Pasakodamas sode besiganančio elnio alegorinę istoriją, didis išminčius Nārada norėjo atkreipti karaliaus dėmesį į tai, kad ir jis užkibo ant tos pačios meškerės. Iš esmės šeiminis gyvenimas – tai masalas, ant kurio užkimba visi žmonės. Taip gyvoji esybė užmiršta, kad ji turi sugrįžti namo, atgal pas Dievą, ir susipainioja šeiminio gyvenimo pinklėse. Būtent tai

ir turėjo galvoje Prahlāda Mahārāja sakydamas: *hitvātma-pātaṁ gṛham andha-kūpaṁ vanaṁ gato yad dharim āśrayeta.* Šeiminis gyvenimas – tai apleistas šulinys (*andha-kūpam*), į kurį įkritęs žmogus miršta, jei nesulaukia pagalbos. Prahlāda Mahārāja pataria išsižadėti *gṛhastha-āśramo* ir surasti prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų Vṛndāvanos miške, kol dar normaliai funkcionuoja jutimo organai ir yra jėgų. Pagal tradiciją, pasiekęs tam tikrą amžių (50 metų) vyras palieka šeimą ir tampa *vānaprastha,* o neilgai trukus duoda *sannyāsio* įžadus ir gyvena atsiskyręs. Ši Vedų nuostatomis pagrįsta socialinė sistema vadinama *varṇāśrama-dharma.* Kas pasisotinęs šeiminiu gyvenimu duoda *sannyāsio* įžadus, tas pelno Aukščiausiojo Viešpaties Višnu prielankumą.

Turime įsisąmoninti santuokos ir pasaulietinio gyvenimo pavojus. Tai išminties požymis. Santuokinis gyvenimas, pataikavimas gomuriui, lyties organams padedant žmonai, tai spąstai, iš kurių privalu ištrūkti. Kas iš jų neištrūko, gyvena veltui. Ateina gyvenime toks laikas, kai mes privalome išsiskirti su šeima, net jei to ir labai nenorime – tokia Vedų tradicija. Kad ir kaip būtų gaila, šiuolaikiniai Vedų tradicijų puoselėtojai nenori skirtis su šeima iki pat žilos senatvės, kol mirtis nepriverčia jų tai padaryti. Šiandien būtina peržiūrėti visą socialinę sistemą, sugrįžti prie Vedų priesakais pagrįstos visuomenės, kurios nariai skirstomi į keturias *varṇas* ir keturis *āśramus.*

55 TEKSTAS

स त्वं विचक्ष्य मृगचेष्टितमात्मनोऽन्त-
श्चित्तं नियच्छ हृदि कर्णधुनीं च चित्ते ।
जह्यङ्गनाश्रममसत्तमयूथगाथं
प्रीणीहि हंसशरणं विरम क्रमेण ॥५५॥

sa tvaṁ vicakṣya mṛga-ceṣṭitam ātmano 'ntaś
cittaṁ niyaccha hṛdi karṇa-dhunīṁ ca citte
jahy aṅganāśramam asattama-yūtha-gāthaṁ
prīṇīhi haṁsa-śaraṇaṁ virama krameṇa

saḥ – tas pats žmogus; *tvam* – tu; *vicakṣya* – apgalvojęs; *mṛga-ceṣṭitam* – elnio veiklą; *ātmanaḥ* – sielos; *antaḥ* – viduje; *cittam* – sąmonę; *niyaccha* – sutelk; *hṛdi* – širdyje; *karṇa-dhunīm* – klausa; *ca* – ir; *citte* – sąmonėje; *jahi* – atsisakyk; *aṅganā-āśramam* – šeimyninio gyvenimo; *asat-tama* – pasibjau-

rėtinų; *yūtha-gātham* – kuris kupinas pasakojimų apie vyrus ir moteris; *prīṇīhi* – tiesiog priimk; *haṁsa-śaraṇam* – išsivadavusių sielų prieglobstį; *virama* – atsikratyk prisirišimų; *krameṇa* – pamažu.

O valdove, pagalvok, kokia alegorinės istorijos apie elnią prasmė. Įsisąmonink, kas iš tiesų esi, ir liaukis klausęsis širdį glostančių pasakojimų apie tai, kaip karminė veikla padeda patekti į rojaus planetas. Atsisakyk lytiniais santykiais grįsto santuokinio gyvenimo ir pokalbių apie jį. Siek išsivadavusių sielų malonės, nes jos padės tau pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens prieglobstį. Paklausyk mano patarimo ir atsikratyk prisirišimo prie materialiosios būties.

Komentaras: Vienoje savo giesmių Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura sako:

karma-kāṇḍa, jñāna-kāṇḍa, kevala viṣera bhāṇḍa,
amṛta baliyā yebā khāya
nānā yoni sadā phire, kadarya bhakṣaṇa kare,
tāra janma adhaḥ-pāte yāya

„Karminė veikla ir teorinės spekuliacijos – dvi nuodų sklidinos taurės. Kas jas geria, nuodus laikydamas nektaru, tam gyvenimas iš gyvenimo teks kovoti dėl būvio įsikūnijus įvairiais fiziniais pavidalais. Toks žmogus nesirenka ką valgyti ir vaikosi juslinių malonumų pasmerkdamas save kančioms.“

Daugeliui žmonių karminės veiklos ir teorinių spekuliacijų vaisiai atrodo labai patrauklūs. Žmonės svajoja patekti į rojaus planetas, įsilieti į Brahmano būtį arba gyventi su šeima tenkindami gomurio ir lyties organų poreikius. Didis išminčius Nārada posme aiškiai nurodo, kad karaliui Barhiṣmānui nedera visą gyvenimą likti *gṛhastha.* Gyvendamas santuokoje (*gṛhastha-āśrame*) vyras pakliūva po žmonos padu. Atėjus laikui vyras turėtų atsiskirti nuo šeimos, t.y. pasirinkti *paramahaṁsa-āśramą* ir patikėti savo sielą dvasinio mokytojo globai. *Paramahaṁsa-āśramas* – tai Aukščiausiojo Dievo Asmens, prie kurio pėdų prieglobstį rado dvasinis mokytojas, *āśramas.* Autoritetingo dvasinio mokytojo savybes vardija „Śrīmad-Bhāgavatam“ (11.3.21):

tasmād guruṁ prapadyeta jijñāsuḥ śreya uttamam
śābde pare ca niṣṇātaṁ brahmaṇy upaśamāśrayam

„Kas nuoširdžiai trokšta laimės, tas turi surasti tikrą dvasinį mokytoją, kreiptis į Jį užtarimo ir būti įšventintas į mokinius. Vadintis dvasiniu moky-

toju vertas tik tas, kuris nuodugniai išstudijavęs šventraščius permanė jų prasmę ir geba argumentuotai įtikinti pašnekovą jo skelbiamų tiesų teisingumu. Tikras dvasinis mokytojas – tai didi siela, kuri be jokių materialių išskaičiavimų nusilenkė Aukščiausiojo Dievo Asmens valiai.“

Paramahaṁsa yra tas, kuris kreipėsi prieglobsčio į Parabrahmaną, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Jei *paramahaṁsos* (tikro dvasinio mokytojo) įšventintas žmogus mokosi ir vykdo dvasinio mokytojo priesakus, jis taps abejingas žemiškam gyvenimui ir galų gale sugrįš namo, atgal pas Dievą. Žodžiai *aṅganāśramam asattama-yūtha-gātham* verti ypatingo dėmesio. Pasaulis yra *māyos* valdžioje – jį valdo moterys. Vyrą valdo ne tik moteris, jo žmona, didžiulę įtaką jam daro ir įvairūs erotinės literatūros leidiniai. Taip jis susipainioja materialiosios būties pinklėse ir prisiriša prie materialiojo pasaulio. Savo jėgomis žmogus negali atsikratyti pasibjaurėtino potraukio, tačiau, jei jis kreipsis pagalbos į tikrą dvasinį mokytoją (*paramahaṁsą*), ilgainiui jis pasieks dvasinį lygį.

Gražūs Vedų pažadai, įžiebiantys troškimą patekti į rojaus planetas arba įsilieti į Aukščiausiąjį, skirti dideliu protu negalintiems pasigirti žmonėms, kuriuos „Bhāgavad-gītā“ apibūdina kaip žmones, kurių išmintį pasiglemžė iliuzinė energija (*māyayāpahṛta-jñānāḥ*). Išties išmintingas yra tas, kuris suvokia, kad materialus gyvenimas kupinas kančių. Žmogus turėtų kreiptis pagalbos į išsivadavusią sielą, dvasinį mokytoją, ir atsikratęs prisirišimo prie materialiojo pasaulio pakilti iki dvasinio lygio. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura sako, kad *haṁsa-śaraṇam* – tai šventojo trobelė. Paprastai šventieji gyvena miško gūdumoje arba paprastose trobelėse. Reikėtų nepamiršti, kad laikai pasikeitė. Gyvenimas miško trobelėje gal būt ir skatina šventojo žmogaus tobulėjimą, tačiau pamokslininkui, visų pirma Vakarų šalyse, tenka į svečius kviestis žmones, priklausančius įvairiems visuomenės sluoksniams ir pratusius prie patogumų. Mūsų laikais šventasis turi pasirūpinti, kad žmonės turėtų kur ateiti ir kad jie pajustų Kṛṣṇos sąmonės tiesų patrauklumą. Śrīla Bhaktisidhānta Sarasvatis Ṭhākura bene pirmą kartą istorijoje pamokslininko darbui ėmė naudoti automobilius ir statydinti prašmatnias rezidencijas šventiesiems. Taip jis stengėsi patraukti didžiųjų miestų gyventojų dėmesį. Svarbiausia, kad žmonės galėtų pabendrauti su šventais žmonėmis. Mūsų laikais vargu ar kas eis į mišką ieškoti švento žmogaus, todėl šventiesiems ir išminčiams tenka patiems kurtis didžiuosiuose miestuose ir gyventi taip, kad pas juos į svečius galėtų ateiti prie šiuolaikinių patogumų pratę žmonės. Ilgainiui šie žmonės supras, kad prašmatnūs dvarai ir patogūs apartamentai nebūtini. Vienintelis dalykas, kurio žmogui reikia, – ištrūkti iš materijos nelaisvės. Śrīla Rūpa Gosvamis rašo:

anāsaktasya viṣayān yathārham upayuñjataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe yuktaṁ vairāgyam ucyate

„Teisingiausiai elgiasi tas, kuris būdamas prie nieko neprisirišęs viską panaudoja Kṛṣṇos tarnystei. Taip jis iškyla virš nuosavybės jausmo.“ („Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ 1.2.255)

Mes turėtume neprisirišti prie materialių gėrybių, o pasinaudoti jomis siekdami skatinti Kṛṣṇos sąmonės judėjimo plėtrą. Kitaip sakant, materialiomis gėrybėmis reikia naudotis *yukta-vairāgyos* dvasia, t.y. atsižadėjimo vardan.

56 TEKSTAS

राजोवाच
श्रुतमन्वीक्षितं ब्रह्मन् भगवान् यदभाषत ।
नैतज्ज्ञानन्त्युपाध्यायाः किं न ब्रूयुर्विदुर्यदि ॥५६॥

rājovāca
śrutam anvīkṣitaṁ brahman bhagavān yad abhāṣata
naitaj jānanty upādhyāyāḥ kiṁ na brūyur vidur yadi

rājā uvāca – karalius tarė; *śrutam* – buvo išklausyta; *anvīkṣitam* – buvo apsvarstyta; *brahman* – o brahmane; *bhagavān* – galingiausias; *yat* – tai, ką; *abhāṣata* – tu pasakojai; *na* – ne; *etat* – tai; *jānanti* – žino; *upādhyāyāḥ* – karminės veiklos mokytojai; *kim* – kodėl; *na brūyuḥ* – jie nemokė; *viduḥ* – jie suvokė; *yadi* – jeigu.

Karalius atsakė: O brahmane, aš labai įdėmiau išklausiau tavo žodžius ir juos apgalvojęs priėjau prie išvados, kad ācāryai (mokytojai), paskatinę mane karminei veiklai, nežinojo šių slaptingų tiesų. Nes kaip kitaip paaiškinti, kad jų man neatskleidė?

Komentaras: Vadinamieji materialistinės visuomenės „mokytojai“ ir „lyderiai“ iš tikrųjų nežino, koks yra tikrasis gyvenimo tikslas. „Bhāgavad-gītā“ juos vadina *māyayāpahṛta-jñānāḥ.* Jie laikomi didžiais mokslo vyrais, nors iš tikrųjų jų išmintį yra pasiglemžusi iliuzinė energija. Tikrasis pažinimas yra siekimas pažinti Kṛṣṇą. *Vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ.* Vedų tikslas – suteikti žmogui galimybę atrasti Kṛṣṇą, nes Kṛṣṇa yra visa ko šaltinis. *Janmādy asya yataḥ.* „Bhāgavad-gītoje“ (10.2) Kṛṣṇa sako: *aham ādir hi devānāṁ* – „Aš – pusdievių šaltinis.“ Tai reiškia, kad Kṛṣṇa duoda pradžią

visiems pusdieviams, tarp jų Viešpačiui Brahmai ir Viešpačiui Šivai. Vedų apeiginiai ritualai skirti pusdievių prielankumui pelnyti, tačiau tik pasiekęs dvasinių aukštumų suvokia, kad pirminis asmuo yra Šrī Kṛṣṇa. *Govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi.* Išklausęs Nārados Munio žodžius karalius Barhiṣmānas atsitokėjo. Tikrasis gyvenimo tikslas – užsitarnauti teisę į atsidavimo tarnystę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Suvokęs savo klaidą karalius nutarė atsisakyti tariamų žynių paslaugų, nes žyniai skatina savo pasekėjus atlikti karmines apeigas, tačiau iš jų nesulauksi patarimo, kaip pasiekti gyvenimo tikslą. Mūsų laikais visame pasaulyje bažnyčios, šventyklos ir mečetės tuštėja, nes nemokšos šventikai neįstengia padėti kongregacijos nariams pažinti tiesą. Nežinodami, koks tikrasis gyvenimo tikslas, savo kongregacijos narius jie laiko tamsybėje. Todėl išsilavinę žmonės ir prarado susidomėjimą religinėmis apeigomis, o tuo pačiu ir galimybę pažinti tiesą. Šiomis aplinkybėmis labai svarbus vaidmuo tenka Kṛṣṇos sąmonės judėjimui, kuris pajėgus suteikti žinių visiems visuomenės sluoksniams. Kiekvienas turėtų karaliaus Barhiṣmāno pavyzdžiu pasinaudoti tomis galimybėmis, kurias suteikia Kṛṣṇos sąmonės judėjimas ir atsisakyti tradicinio apeigiškumo, kuris slypi už daugelio religijų fasado. Vṛndāvanos Gosvāmiai iš pat pradžių atsiribojo nuo žynių, pasinėrusių į apeiginę praktiką, luomo. Maža to, Šrīla Sanātana Gosvāmis sudarė *vaiṣṇavams* skirtą praktinį vadovą „Hari-bhakti-vilāsą“. Ignoruodami bedvasius šventikų luomo ceremonialus *vaiṣṇavai* visas savo jėgas skiria Kṛṣṇos sąmonės praktikai ir dar šį gyvenimą pasiekia tobulumą. Kitaip sakant, jie vadovaujasi ankstesniojo posmo priesaku – kreiptis pagalbos į išsivadavusią sielą – *paramahaṁsą* ir sėkmingai realizuoti svarbiausią savo misiją dar šį gyvenimą.

57 TEKSTAS

संशयोऽत्र तु मे विप्र सञ्छिन्नस्तत्कृतो महान् ।
ऋषयोऽपि हि मुह्यन्ति यत्र नेन्द्रियवृत्तयः ॥५७॥

saṁśayo 'tra tu me vipra sañchinnas tat-kṛto mahān
ṛṣayo 'pi hi muhyanti yatra nendriya-vṛttayaḥ

saṁśayaḥ – abejonė; *atra* – čia; *tu* – bet; *me* – mano; *vipra* – o brahmane; *sañchinnaḥ* – išsklaidyta; *tat-kṛtaḥ* – to sukelta; *mahān* – didelė; *ṛṣayaḥ* – didieji išminčiai; *api* – netgi; *hi* – tikrai; *muhyanti* – pasimetę; *yatra* – kur; *na* – ne; *indriya* – juslių; *vṛttayaḥ* – veikla.

O brahmane, tavo žodžiai kertasi su mano dvasinių mokytojų pamokymais, raginančiais imtis karminės veiklos. Dabar man aišku, kuo skiriasi atsidavimo tarnystė, teorinis pažinimas ir atsižadėjimas. Anksčiau turėjau abejonių, bet tavo žodžiai jas išsklaidė. Dabar suprantu, kad ir didieji išminčiai dažnai nesuvokia tikrojo gyvenimo tikslo, kuris neturi nieko bendra su jusliniais malonumais.

Komentaras: Norėdamas patekti į rojaus planetas karalius Barhiṣmānas atliko daugybę įvairių aukojimų. Apeiginė praktika turi nemažai gerbėjų, tačiau norinčių praktikuoti atsidavimo tarnystę, pasak Śrī Caitanyos Mahāprabhu, pasitaiko gana retai. Pasirinkusį atsidavimo tarnystės kelią galima laikyti laimės kūdikiu. Net vadinamiems Vedų žinovams atsidavimo tarnystė yra nesuvokiama paslaptis. Jie paprastai labiau linkę į juslinius malonumus žadančią apeiginę veiklą. Atsidavimo tarnystė suponuoja juslinių malonumų atsižadėjimą vardan transcendentinės meilės Viešpačiui. Kaip tik todėl juslinių malonumų trokštantys žyniai neigiamai vertina atsidavimo tarnystę. Brahmanai žyniai reiškė savo nepasitenkinimą Kṛṣṇos sąmonės judėjimu dar jo pradininko Śrī Caitanyos Mahāprabhu laikais. Viešpačiui Śrī Caitanyai Mahāprabhu pradėjus misionierišką veiklą šventikai įskundė Jį musulmonų administracijos atstovui Kazi. Dėl Vedų tradicijų „puoselėtojų“ varomos propagandos Śrī Caitanyai Mahāprabhu teko pradėti pilietinio nepaklusnumo judėjimą. Tokio plauko žmones Vedos vadina *karma-jaḍa-smārtomis* (apeiginius ritualus atliekančiais žyniais). Pastarajame posme sakoma, kad jie išklydo iš tiesos kelio (*ṛṣayo 'pi hi muhyanti*). Norint nepakliūti į *karma-jaḍa-smārtų* nagus, reikia griežtai laikytis Aukščiausiojo Dievo Asmens priesakų.

sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ

„Atmesk visas religijas ir atsiduok Man. Aš išgelbėsiu tave nuo nuodėmės pasekmių. Tau nėra ko bijoti.“ (BG 18.66).

58 TEKSTAS

कर्माण्यारभते येन पुमानिह विहाय तम् ।
अमुत्रान्येन देहेन जुष्टानि स यदश्नुते ॥५८॥

karmāṇy ārabhate yena pumān iha vihāya tam
amutrānyena dehena juṣṭāni sa yad aśnute

karmāṇi – karminę veiklą; *ārabhate* – atlieka; *yena* – kurios įtakoje; *pumān* – gyvoji esybė; *iha* – šiame gyvenime; *vihāya* – palikusi; *tam* – tai; *amutra* – kitą gyvenimą; *anyena* – kitu; *dehena* – kūnu; *juṣṭāni* – vaisius; *saḥ* – ji; *yat* – tai; *aśnute* – ragauja.

Gyvosios esybės darbai šį gyvenimą duoda vaisius kitą gyvenimą.

Komentaras: Paprastai žmogus nesuvokia, kaip jo dabartinis kūnas susijęs su būsimuoju, kaip kitą gyvenimą gavęs naują fizinį kūną jis ragaus karčius arba saldžius savo poelgių, kuriuos atliko turėdamas dabartinį kūną, vaisius. Karalius prašo Nārados Munio atsakyti į šį klausimą. Kaip paaiškinti, kad šį gyvenimą žmogaus kūną turinti gyvoji būtybė kitą gyvenimą gali jo ir neturėti? Net didžiausi filosofai ir mokslininkai negali paaiškinti, kaip karma perkeliama iš vieno kūno į kitą. Iš patirties žinome, kad kūną turi kiekviena individualioji siela ir kad gyvoji būtybė ar jos kūnas negali patirti džiaugsmo arba kančių dėl kitos gyvosios būtybės ar jos kūno poelgių. Kyla klausimas, kaip poelgiai, atlikti turint dabartinį kūną, gali būti kančios ar džiaugsmo priežastis kitą gyvenimą?

59 TEKSTAS

इति वेदविदां वादः श्रूयते तत्र तत्र ह ।
कर्म यत्क्रियते प्रोक्तं परोक्षं न प्रकाशते ॥५९॥

iti veda-vidāṁ vādaḥ śrūyate tatra tatra ha
karma yat kriyate proktaṁ parokṣaṁ na prakāśate

iti – taip; *veda-vidām* – tų, kurie suvokė Vedų esmę; vādaḥ – teiginį; *śrūyate* – tenka išgirsti; *tatra tatra* – vienur kitur; *ha* – tikrai; *karma* – veikla; *yat* – kuri; *kriyate* – atliekama; *proktam* – kaip buvo sakyta; *parokṣam* – nežinoma; *na prakāśate* – neišreikšta.

Suvokusieji Vedų esmę tvirtina, kad džiaugsmai ir skausmai yra mūsų praeities veiksmų vaisius, nors kūno, kuris atliko tuos veiksmus, nebeturime. Kaip gali būti, kad mūsų patiriami džiaugsmai ir kančios yra mūsų darbų, atliktų praeitą gyvenimą turėtu kūnu, pasekmės?

Komentaras: Ateistai reikalauja įrodymų, kad šį gyvenimą mes skiname praeities darbų vaisius. Todėl jie klausia: „Kur įrodymai, kad mano džiaugsmai ir skausmai yra mano praeityje sukurtos karmos rezultatas?“

Jie ir žalio supratimo neturi apie tai, kad mūsų darbų rezultatus į kitą grubųjį fizinį kūną perkelia subtilusis kūnas. Mirus grubiajam kūnui subtilusis kūnas egzistuoja toliau ir perneša sielą į kitą kūną. Iš esmės kalbant, grubusis fizinis kūnas yra visiškai priklausomas nuo subtiliojo kūno, kitaip sakant, gyvosios būtybės skausmus ir džiaugsmus kitame grubiajame kūne lemia subtilusis kūnas. Subtiliajame kūne surakinta siela pereina iš vieno fizinio pavidalo į kitą iki ji išsiveržia iš materijos nelaisvės.

60 TEKSTAS

नारद उवाच
येनैवारभते कर्म तेनैवामुत्र तत्पुमान् ।
भुङ्क्ते ह्यव्यवधानेन लिङ्गेन मनसा स्वयम् ॥६०॥

nārada uvāca
yenaivārabhate karma tenaivāmutra tat pumān
bhuṅkte hy avyavadhānena liṅgena manasā svayam

nāradaḥ uvāca – Nārada tarė; *yena* – kuriuo; *eva* – tikrai; *ārabhate* – pradeda; *karma* – karminę veiklą; *tena* – tuo kūnu; *eva* – tikrai; *amutra* – kitą gyvenimą; *tat* – tuo; *pumān* – gyvoji esybė; *bhuṅkte* – mėgaujasi; *hi* – kadangi; *avyavadhānena* – be jokių pokyčių; *liṅgena* – subtiliajame kūne; *manasā* – prote; *svayam* – pati.

Didis išminčius Nārada kalbėjo toliau: Šį gyvenimą gyvoji esybė veikia per savo grubųjį fizinį kūną. Ji veikia skatinama subtilaus kūno, kurį sudaro protas, intelektas ir ego. Fiziniam kūnui mirus subtilusis kūnas niekur neišnyksta, jis ir toliau patiria skausmą bei džiaugsmą. Taigi fizinio kūno mirtis iš esmės nieko nekeičia.

Komentaras: Gyvoji esybė turi du kūnus: subtilųjį ir grubųjį. Malonumą ji patiria subtiliuoju kūnu, kurį sudaro protas, intelektas ir ego. Grubusis kūnas, tai yra išorinis apvalkalas, kuriam skirtos vykdomosios funkcijos. Kai grubusis kūnas užgesta, kitaip sakant, kai jį ištinka mirtis, jo branduolys, kurį sudaro protas, intelektas ir ego, niekur neišnyksta ir suformuoja kitą grubųjį kūną. Nors grubieji kūnai nuolat keičiasi, jų branduolys – subtilusis kūnas, kurį sudaro protas, intelektas ir ego – niekur neišnyksta. Subtiliojo kūno veikla, tiek doringa, tiek ir nuodėminga, sukuria prielaidas džiaugtis arba kentėti įgijus kitą grubųjį kūną. Taigi besikeičiant grubiesiems kūnams subtilusis kūnas egzistuoja kaip egzistavęs.

Šiuolaikinių mokslininkų ir filosofų sąmonėje gilias šaknis yra įleidęs materializmas, jų išmintį yra užtemdžiusi iliuzinė energija, todėl jie negali paaiškinti procesų, lemiančių grubiojo kūno kitimą. Filosofas-materialistas Darvinas bandė ištirti pokyčius, kuriuos pergyvena grubusis kūnas, tačiau neturėdamas žinių nei apie sielą, nei apie subtilųjį kūną, jis gana miglotai aiškina patį evoliucijos procesą. Naujam grubiajam kūnui pakeitus senąjį, subtiliajame kūne vykstantys procesai nenutrūksta. Nežinodami kas vyksta subtiliajame kūne žmonės sunkiai supranta, kaip vieno grubiojo kūno veiksmai gali atsiliepti kitam. „Bhāgavad-gītoje“ (15.15) paaiškinta, kad subtiliajame kūne vykstantiems procesams taip pat vadovauja Supersiela:

sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca

„Aš esu kiekvienos gyvosios būtybės širdyje. Iš Manęs kyla atmintis, žinojimas ir užmarštis.“

Visiems individualiosios sielos veiksmams vadovauja Supersielos pavidalu įsikūnijęs Aukščiausiasis Dievo Asmuo, todėl visi individualiosios sielos poelgiai atitinka jos *karmą.* Kitaip sakant, Supersiela pakužda individualiajai sielai, kaip jai derėtų pasielgti. Taigi nepaisant pokyčių, susijusių su grubiuoju kūnu, tarp dabartinio ir ankstesniųjų individualiosios sielos gyvenimų išlieka tęstinumas.

61 TEKSTAS

शयानमिममुत्सृज्य श्वसन्तं पुरुषो यथा ।
कर्मात्मन्याहितं भुङ्क्ते तादृशेनेतरेण वा ॥६१॥

śayānam imam utsṛjya śvasantaṁ puruṣo yathā
karmātmany āhitaṁ bhuṅkte tādṛśenetareṇa vā

śayānam – gulinčio ant lovos; *imam* – šio kūno; *utsṛjya* – atsiskyrusi nuo; *śvasantam* – kvėpuojančio; *puruṣaḥ* – gyvoji esybė; *yathā* – kaip; *karma* – veikla; *ātmani* – prote; *āhitam* – atlikta; *bhuṅkte* – mėgaujasi; *tādṛśena* – tokiu pat kūnu; *itareṇa* – kitokiu kūnu; *vā* – arba.

Sapne gyvoji esybė atsiskiria nuo kūno, kuriame gyvena. Protas kartu su intelektu perkelia ją į kitą kūną. Sapne ji gali tapti Dievu arba atsidurti šuns kailyje. Atsiskyrusi nuo savo grubiojo kūno gyvoji esybė gali persikelti ir į gyvūno ar pusdievio kūną, gimti Žemėje arba kitoje planetoje. Taip jai sugrįžta ankstesniojo gyvenimo poelgių pasekmės.

Komentaras: Nors skausmo ir laimės šaltinis yra protas, intelektas ir ego, grubusis kūnas vis dėlto reikalingas gyvajai būtybei kaip priemonė patirti malonumą. Grubusis gyvosios būtybės kūnas gali pasikeisti, bet subtilusis kūnas funkcionuoja kaip funkcionavęs. Jei gyvoji esybė neįgyja naujo grubiojo kūno, ji yra priversta egzistuoti subtiliuoju – vaiduoklio kūnu. Gyvoji esybė tampa vaiduokliu tada, kai subtilusis kūnas funkcionuoja savarankiškai, be vykdomąsias funkcijas atliekančio grubiojo kūno. Posme pasakyta: *śayānam imam utsṛjya śvasantam* – net kai grubusis kūnas funkcionuoja kaip biologinis mechanizmas, pavyzdžiui, guli lovoje ir miega, pati gyvoji esybė gali atsiskirti nuo grubiojo kūno, gyventi sapne, po to vėl sugrįžti į grubųjį kūną. Sugrįžusi į kūną ji užmiršta ką sapnavo. Lygiai taip gavusi naują grubųjį kūną gyvoji esybė užmiršta apie senąjį. Apibendrinant galima sakyti, kad subtilusis kūnas – protas, intelektas ir ego – generuodamas troškimus ir siekius sukuria aplinką, kurioje gyvoji esybė gyvena, džiaugiasi ir kenčia. Nors gyvoji esybė nuolat kraustosi iš vieno kūno į kitą ir gimsta įvairiose visatos planetose, iš tikrųjų ji egzistuoja subtiliuoju kūnu. Visi gyvosios esybės veiksmai subtiliuoju kūnu yra laikini ir todėl iliuziniai. Išsivadavimas – tai ištrūkimas iš subtiliojo kūno nelaisvės. Atsikračiusi grubiojo kūno siela paprasčiausiai persikelia į kitą kūną. Tik tada, kai gyvoji būtybė tobulina savo mąstymą Kṛṣṇos sąmonės priemonėmis, t.y. kai ji pasiekia aukštesnį sąmoningumo lygį – dorybės lygį, jai atsiveria galimybė patekti į aukštutines rojaus planetas arba į Vaikuṇṭhos planetas dvasiniame pasaulyje. Todėl gyvoji būtybė turėtų transformuoti savo sąmonę gilindama Vedų žinias, kurias paskelbė Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir kurios pasiekia mus mokinių seka. Jei šį gyvenimą atitinkamai parengsime subtilųjį kūną visada galvodami apie Kṛṣṇą, tai atsiskyrę nuo grubiojo kūno keliausime į Kṛṣṇaloką. Šią mintį patvirtina ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo:

janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti so 'rjuna

„Kas permanė Mano apsireiškimo ir darbų transcendentinę esmę, tas palikęs kūną daugiau niekada negimsta materialiajame pasaulyje. Jis keliauja į Mano amžinąją buveinę, o Arjuna." (BG 4.9).

Taigi svarbesnė yra ne grubiojo, o subtiliojo kūno transformacija. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas moko žmones kaip sudvasinti subtilųjį kūną. Geriausiai tai iliustruoja Ambarīṣos Mahārājos pavyzdys. Jo mintys visad buvo nukreiptos į Viešpaties Kṛṣṇos lotosines pėdas. *Sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ.* Mahārājos Ambarīṣos pavyzdžiu, mes irgi turėtume nukreipti

savo mintis į Kṛṣṇos, kuris apsireiškė mums Savo *arcā-vigraha* (Dievybių šventykloje) pavidalu, lotosines pėdas. Be to, mes turėtume be paliovos garbinti Viešpatį. Jei kalbos dovana naudosimės tam, kad papasakotume apie Viešpaties žygius, o klausą – kad klausytumėmės istorijų apie Jo dieviškuosius žaidimus, jei laikysimės reglų siekdami, kad mūsų protas neprarastų skaidrumo ir padėtų plėtoti Kṛṣṇos sąmonę, mes tikrai pasieksime dvasinį būvį. Tada pasitiksime mirtį materijos neužterštu skaidriu protu, intelektu ir ego. Protas, intelektas ir ego nuo gyvosios esybės neatsiejami. Proto, intelekto ir ego apvalymas nuo materijos sudvasina gyvosios esybės jutimo ir vykdomuosius organus. Taip gyvoji esybė įgyja *sac-cid-ānanda* pavidalą. Aukščiausiasis Viešpats visada egzistuoja *sac-cid-ānanda* pavidalu, o štai gyvoji esybė, kad ir būdama neatsiejama Viešpaties dalelytė, panūdusi nužengti į materialų pasaulį dėl juslinių malonumų sueina į sąlytį su materija ir užsiteršia. Kaip sugrįžti namo, atgal pas Dievą, „Bhāgavad-gītoje“ (9.34) nurodo Pats Viešpats:

man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiṣyasi yuktvaivam ātmānaṁ mat-parāyaṇaḥ

„Visad galvok apie Mane, tapk Mano bhaktu, lenkis Man ir garbink Mane. Visa savo esybe pasinėręs į Mane tu tikrai ateisi pas Mane.“

62 TEKSTAS

ममैते मनसा यद्यदसावहमिति ब्रुवन् ।
गृह्णीयात्तत्पुमान् राद्धं कर्म येन पुनर्भवः ॥६२॥

mamaite manasā yad yad asāv aham iti bruvan
gṛhṇīyāt tat pumān rāddhaṁ karma yena punar bhavaḥ

mama – protą; *ete* – visa tai; *manasā* – protu; *yat yat* – kas tik; *asau* – tai; *aham* – aš (esu); *iti* – taip; *bruvan* – pripažindama; *gṛhṇīyāt* – perneša su savimi; *tat* – tai; *pumān* – gyvoji esybė; *rāddham* – užbaigtą; *karma* – darbą; *yena* – kuriuo; *punaḥ* – vėl; *bhavaḥ* – materialioji būtis.

Gyvoji esybė pasineria į veiklą veikiama kūniškos būties sampratos „aš esu šis kūnas“ ir imasi vykdyti su kūnu siejamas pareigas. Tai proto įteigta samprata ir ja grįsta veikla yra laikina, tačiau iš Savo malonės Aukščiausiasis Dievo Asmuo sudaro gyvajai esybei galimybę veikti, kaip ji nori, ir taip ji įgyja kitą kūną.

Komentaras: Būdama įsitikinusi savo kūniška prigimtimi gyvoji esybė šiuo įsitikinimu grindžia savo veiksmus. Tai visiškai suprantama. Patirtis rodo, kad kiekviena šalis šiame pasaulyje stengiasi pranokti kitas, kiekvienas žmogus – kitus žmones. Visa tai skambiai vadinama civilizacijos pažanga. Rūpindamasis kūno komfortu, žmogus kuria įvairius ateities planus, kurie suirus grubiajam kūnui išlieka subtiliajame kūne. Klysta tie, kurie mano, jog gyvoji esybė išnyksta kartu su grubiuoju kūnu. Nors daugelis žymių žmonijos filosofų ir švietėjų įsivaizduoja, kad kartu su fizine mirtimi nutrūksta ir gyvenimas, tai netiesa. Pastarajame posme Nārada Munis sako, kad po mirties savo planus (*gṛhṇīyāt*) išsinešame su savimi ir, kad juos įgyvendintume, įgyjame naują kūną. Tai vadinama *punar bhavaḥ.* Grubiajam kūnui sulaukus galo gyvosios esybės planai išlieka jos mintyse ir iš Savo malonės Viešpats suteikia jai galimybę juos įgyvendinti kitą gyvenimą. Taip veikia *karmos* dėsnis. Tol, kol gyvosios būtybės mintyse viešpatauja *karma,* kitą gyvenimą ji gaus vienokį, ar kitokį fizinį kūną.

Karma – tai visuma karminių veiksmų, kurie gali palengvinti fizinio kūno egzistavimo sąlygas arba jas apsunkinti. Man teko matyti, kaip mirties patale gulintis žmogus prašė gydytojo pratęsti jo gyvenimą dar ketveriems metams, kad jis suspėtų įgyvendinti savo planus. Kitaip sakant, mirdamas jis galvojo apie nespėtus įgyvendinti planus. Akivaizdu, kad po fizinės mirties tuos planus jis nusinešė su savimi subtiliajame kūne, kurį sudaro protas, intelektas ir ego. Aukščiausiasis Viešpats, kuris Supersielos pavidalu glūdi mūsų širdyje, iš Savo malonės būtinai suteiks šiam žmogui dar vieną galimybę įgyvendinti savo planus.

sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca

Atgimusiai nauju kūnu gyvajai būtybei Supersiela gražina atmintį ir ji pratęsia praeitą gyvenimą sumanytus darbus. Šią mintį kartoja kitas „Bhāgavad-gītos“ posmas:

īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarva-bhūtāni yantrārūḍhāni māyayā

„Aukščiausiasis Viešpats, o Arjuna, glūdi visų širdyse. Tai Jis rodo kelią klajojančioms gyvosioms esybėms, kurios tūno materialiajame kūne tarsi mašinoje, sukurtoje iš materialiosios energijos.“ (BG 18.61) Supersielos apdovanota atmintimi ir įkalinta materijos sukurtoje mašinoje gyvoji esybė klajoja po visatą, stengdamasi žūt būt įgyvendinti savo planus. „Aš brahmanas“, „aš *kṣatriyas*“, „aš amerikietis“, „aš indas“ įsitikinusi ji. Tačiau tai

tik įvardijimai ir tarp jų nėra esminio skirtumo. Gimti brahmanu nė kiek ne geriau nei gimti amerikiečiu, o gimti amerikiečiu ne kiek ne geriau nei gimti negru. Galų gale, visos šios su kūnu susijusios sąvokos randasi veikiant materialiosios gamtos *guṇoms.*

63 TEKSTAS

यथानुमीयते चित्तमुभयैरिन्द्रियेहितैः ।
एवं प्राग्देहजं कर्म लक्ष्यते चित्तवृत्तिभिः ॥६३॥

yathānumīyate cittam ubhayair indriyehitaiḥ
evaṁ prāg-dehajaṁ karma lakṣyate citta-vṛttibhiḥ

yathā – kaip; *anumīyate* – galima spręsti apie; *cittam* – sąmonės ar proto būvį; *ubhayaiḥ* – pagal abiejų tipų; *indriya* – juslių; *īhitaiḥ* – veiklą; *evam* – lygiai taip; *prāk* – apie anksčiau; *dehajam* – kūnu atliktą; *karma* – veiklą; *lakṣyate* – galima spręsti; *citta* – pagal sąmonės; *vṛttibhiḥ* – užsiėmimus.

Apie gyvosios esybės proto ar sąmonės būvį galima spręsti pagal pažinimo ir vykdomųjų organų veiklą. Taip ir žmogaus proto ar sąmonės būvis leidžia suprasti, koks buvo ankstesnis jo gyvenimas.

Komentaras: Anglų patarlė sako: „žmogaus veidas yra proto veidrodis.“ Jei žmogus supyksta, jo veide išsyk pasirodo pykčio požymiai. Kitos psichikos būsenos taip pat atsispindi grubiojo kūno elgsenoje. Kitaip sakant, grubusis kūnas reaguoja į žmogus sąmonės būklę. Prie proto funkcijų priskiriamas mąstymas, emocijos ir noras. Noras reiškiasi per kūno veiklą. Vadinasi, pagal kūno ir juslių veiklą galima suprasti proto būklę. Proto būklei įtakos turi ankstesnio gyvenimo poelgiai. Kai protas sueina į sąlytį su kuriuo nors iš jutimo organų, jo būklė išsyk įgyja tam tikrą išorinę išraišką. Pavyzdžiui, kai protą apima pyktis, liežuvis ima svaidytis prakeiksmais. Kai protą užvaldęs pyktis pasiekia rankas, puolama muštis. Kai jis perduodamas į kojas, pradedama spardytis. Egzistuoja daugybė formų, kuriomis subtilioji proto veikla pasireiškia per įvairius jutimo organus. Lygiai taip veikia ir Kṛṣṇą įsisąmoninusio žmogaus protas. Jo liežuvis gieda Hare Kṛṣṇa *mahā-mantrą,* rankos ekstazėje kyla į viršų, kojos ima šokti. Šie simptomai įvardijami specialiu sanskrito terminu – *aṣṭa-sāttvika-vikāra. Sāttvika-vikāra* – tai psichikos būklės pokyčiai, vykstantys veikiant dorybės *guṇai* arba pasiekus transcendentinę ekstazę.

64 TEKSTAS

नानुभूतं क्व चानेन देहेनादृष्टमश्रुतम् ।
कदाचिदुपलभ्येत यद्रूपं यादृगात्मनि ॥६४॥

nānubhūtaṁ kva cānena dehenādṛṣṭam aśrutam
kadācid upalabhyeta yad rūpaṁ yādṛg ātmani

na – niekada; *anubhūtam* – patirta; *kva* – kada nors; *ca* – taip pat; *anena dehena* – šiuo kūnu; *adṛṣṭam* – nebuvo regėta; *aśrutam* – nebuvo girdėta; *kadācit* – kartais; *upalabhyeta* – gali būti patirta; *yat* – kuri; *rūpam* – forma; *yādṛk* – kokia ji bebūtų; *ātmani* – prote.

Kartais mes regime ir girdime tai, ko turėdami dabartinį kūną nesame regėję ir girdėję. Taip nutinka sapne.

Komentaras: Sapnuose kartais atsitinka tai, ko niekada nėra atsitikę būdraujant. Kartais sapnuose skraidžiojame danguje, nors pastarąjį gyvenimą mums nėra tekę skraidyti. Tai reiškia, kad ankstesniajame gyvenime esame buvę pusdieviu arba astronautu. Įspūdžiai apie skrydį yra užsifiksavę pasąmonėje ir dabar netikėtai iškilo į paviršių. Pavyzdžiui, fermentacijos procesai, vykstantys giliai vandenyje, kartais pasireiškia į vandens paviršių iškylančių burbuliukų pavidalu. Kartais sapnuojame vietą, apie kurią šį gyvenimą nieko nesame girdėję ir kur mums neteko pabuvoti. Tai įrodymas, kad ji pažįstama mums iš praėjusio gyvenimo. Įspūdis įsirėžia sąmonėje ir kartais iškyla sapne ar mintyse. Peršasi išvada, kad protas yra įvairių minčių ir patirčių iš ankstesnių gyvenimų saugykla. Vadinasi, tarp mūsų ankstesnio, dabartinio ir būsimų gyvenimų išlieka tęstinumas. Mes patys tai patvirtiname sakydami, kad žmogus yra apsigimęs poetas, mokslininkas arba bhaktas. Jei pastarajame gyvenime nuolat galvosime apie Kṛṣṇą kaip Mahārāja Ambarīṣa (*sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ*), tai mirties akimirką iškeliausime į Dievo karalystę. Net jei mums nepavyktų iki galo įsisąmoninti Kṛṣṇos, kitą gyvenimą pratęsime pradėtą darbą. Šią mintį patvirtina „Bhāgavad-gītā“ (6.41):

prāpya puṇya-kṛtāṁ lokān uṣitvā śāśvatīḥ samāḥ
śucīnāṁ śrīmatāṁ gehe yoga-bhraṣṭo 'bhijāyate

„Po daugybės laimingo gyvenimo metų doringų gyvųjų esybių planetose nesėkmę patyręs *yogas* gimsta šventųjų arba turtingoje aristokratų šeimoje.“

Jei griežtai laikysimės meditacijos į Kṛṣṇą reikalavimų, galime neabejoti, kad kitą gyvenimą pateksime į Kṛṣṇaloką – Goloką Vṛndāvaną.

65 TEKSTAS

तेनास्य तादृशं राजँल्लिङ्गिनो देहसम्भवम् ।
श्रद्धत्स्वाननुभूतोऽर्थो न मनः स्प्रष्टुमर्हति ॥६५॥

tenāsya tādṛśaṁ rājal liṅgino deha-sambhavam
śraddhatsvānanubhūto 'rtho na manaḥ spraṣṭum arhati

tena – todėl; *asya* – gyvosios esybės; *tādṛśam* – kaip tai; *rājan* – o karaliau; *liṅginaḥ* – turinčios subtilųjį proto dangalą; *deha-sambhavam* – sukurtą ankstesniame kūne; *śraddhatsva* – pripažink tai tiesa; *ananubhūtaḥ* – nepatirtas; *arthaḥ* – dalykas; *na* – niekada; *manaḥ* – prote; *spraṣṭum* – apsireikšti; *arhati* – gali.

Taigi, o valdove, įvairios mintys ir vaizdiniai, kurie iškyla subtiliojo kūno gaubiamos gyvosios esybės prote, yra paveldėti iš ankstesniojo kūno. Dėl to nėra abejonių. Protas negali išgalvoti to, su kuo mes nesame susidūrę ankstesniame kūne.

Komentaras:

kṛṣṇa-bahirmukha hañā bhoga-vāñchā kare
nikaṭa-stha māyā tāre jāpaṭiyā dhare
(„Prema-vivarta“)

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa yra aukščiausias džiaugsmo subjektas. Kai gyvoji esybė įsigeidžia pamėgdžioti Dievą, jai suteikiama galimybė patenkinti savo nepagrįstą norą viešpatauti materialiajame pasaulyje. Tai jos nuopuolio pradžia. Materialiajame pasaulyje gyvoji esybė turi subtiliąją transporto priemonę – protą, kuriame saugomi įvairiausi materialūs troškimai. Jos troškimai įsikūnija įvairiais fiziniais pavidalais. Śrīla Nārada Munis prašo karalių patikėti jo žodžiais, nes jis yra pripažintas autoritetas. Taigi protas yra mūsų praeities troškimų, kurie suformavo dabartinį kūną, saugykla. Lygiai taip visi troškimai, kylantys mums egzistuojant dabartiniu kūnu, būtinai pasireikš įgijus kitą kūną. Taigi įvairių fizinių kūnų atsiradimo priežastis yra protas.

Kas išgrynino protą Kṛṣṇos sąmonės priemonėmis, tas ateityje būtinai gaus dvasinį Kṛṣṇos sąmonės nušviestą kūną. Dvasinis kūnas yra pirminis

mūsų pavidalas. Tai patvirtina Śrī Caitanya Mahāprabhu: *jīvera 'svarūpa' haya – kṛṣṇera 'nitya-dāsa*': „Kiekviena gyvoji esybė pagal savo prigimtį yra amžinas Kṛṣṇos tarnas.“ Viešpačiui skirtą atsidavimo tarnystę praktikuojantis žmogus jau šį gyvenimą laikytinas išsivadavusia siela. Tai patvirtina Śrīla Rūpa Gosvāmis:

īhā yasya harer dāsye karmaṇā manasā girā
nikhilāsv apy avasthāsu jīvan-muktaḥ sa ucyate

„Kūnu, mintimis ir žodžiais transcendentiškai tarnaujantis Viešpačiui žmogus laikytinas pasiekusiu išvadavimą, nepaisant jo padėties materialiajame pasaulyje.“ („Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ 1.2.187) Šiuo principu grindžiamas Kṛṣṇos sąmonės judėjimas. Mes turime mokyti žmones, kaip visa esybe pasinerti į Viešpaties tarnystę, nes tai prigimtinis gyvosios būtybės būvis. Be paliovos Viešpačiui tarnaujantis žmogus laikytinas jau pasiekusiu išvadavimą. Ši mintis patvirtinama ir „Bhāgavad-gītoje“ (14.26):

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatityaitān brahma-bhuyāya kalpate

„Kas visą laiką skiria dvasinei veiklai, tyrai atsidavimo tarnystei, tas išsyk iškyla virš materialiosios gamtos *guṇų* ir pasiekia dvasinį lygį.“ Taigi bhaktas yra iškilęs virš trijų materialiosios gamtos *guṇų* ir pranoksta net brahmanus. Žemesniosios *guṇos – rajo-guṇa* ir *tamo-guṇa* gali daryti teršiamą poveikį brahmanui, bet tyras bhaktas, neturintis jokių proto gimdomų materialių troškimų, nesiveliantis į empirines filosofines spekuliacijas ir karminę veiklą, yra visada laisvas ir nepavaldus materijos diktatui.

66 TEKSTAS

मन एव मनुष्यस्य पूर्वरूपाणि शंसति ।
भविष्यतश्च भद्रं ते तथैव न भविष्यतः ॥६६॥

mana eva manuṣyasya pūrva-rūpāṇi śaṁsati
bhaviṣyataś ca bhadraṁ te tathaiva na bhaviṣyataḥ

manaḥ – protas; *eva* – tikrai; *manuṣyasya* – žmogaus; *pūrva* – praeitas; *rūpāṇi* – formas; *śaṁsati* – byloja apie; *bhaviṣyataḥ* – to, kuris gims; *ca* – taip pat; *bhadram* – sėkmės; *te* – tau; *tathā* – taip; *eva* – tikrai; *na* – ne; *bhaviṣyataḥ* – to, kuris gims.

O karaliau, tegul tau visada šypsosi sėkmė! Protas lemia, kad gyvoji esybė įgyja tam tikrą kūną, kuris atitinka jos sąveikos su materialiąja gamta pobūdį. Pagal gyvosios esybės mąstyseną galima spręsti, kas ji buvo ankstesnį gyvenimą ir kokį kūną gaus ateityje. Taigi mąstysena yra ankstesniosios ir būsimosios fizinės būties rodiklis.

Komentaras: Protas yra informacijos apie praeities ir ateities gyvenimą šaltinis. Jei žmogus yra Viešpats bhaktas, vadinasi, ankstesnį gyvenimą jis jau praktikavo atsidavimo tarnystę, o jei mąsto kaip nusikaltėlis, vadinasi ankstesnį gyvenimą buvo nusikaltėlis. Lygiai taip pagal mąstyseną galime nuspėti kitą gyvenimą. „Bhāgavad-gītoje“ (14.18) pasakyta:

ūrdhvaṁ gacchanti sattva-sthā madhye tiṣṭhanti rājasāḥ
jaghanya-guṇa-vṛtti-sthā adho gacchanti tāmasāḥ

„Tie, kuriuos veikia dorybės *guṇa,* žingsnis po žingsnio kyla į aukštutines planetas, aistros valdžioje esantys žmonės gyvena žemės lygio planetose, o neišmanymo *guṇos* užvaldytieji garma į pragaro sritis.“

Jei žmogų veikia dorybės *guṇa,* jo mąstysena nuties jam kelią į aukštutines planetų sistemas. Jei jo mintys žemos, jo ateitis nepavydėtina. Pagal mentalitetą galima spręsti apie gyvosios esybės ankstesnius ir būsimus gyvenimus. Šiame posme Nārada Munis laimina karalių ir linki jam sėkmės taip išreikšdamas savo norą, kad karalius atsikratytų visų materialių troškimų ir liautųsi kūręs planus, susijusius su jusliniais malonumais. Atlikdamas Vedų nustatytus apeiginius veiksmus karalius tikėjosi užsitarnauti geresnį gyvenimą ateityje, bet Nārada Munis norėjo, kad karalius atsisakytų proto pagimdytų troškimų. Kaip paaiškinta pirmiau, visi kūnai rojaus ir pragaro planetose gimsta iš gyvosios būtybės minčių, o materialaus gyvenimo džiaugsmai ir kančios taip pat patiriamos mintyse. Mes patiriame jas, kai įsėdame į proto vežimą (*mano-ratha*). Neveltui yra pasakyta:

yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā
sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ
harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā
mano-rathenāsati dhāvato bahiḥ

„Kieno atsidavimas Dievo Asmeniui nepalaužiamas, tas gali pasigirti geriausiomis pusdievių savybėmis. Nebhakto savybės materialios ir menkavertės, nes jis plevena minties sferose ir negali atsispirti materialiosios energijos spindesiui.“ (SB 5.8.12)

Tol, kol gyvoji būtybė netaps Viešpaties bhaktu, kitaip sakant, tol, kol ji

iki galo neįsisąmonins Kṛṣṇos, ji plevens minties sferose įsikūnydama tai aukščiausiais, tai žemiausiais fiziniais pavidalais. Visos, materialiu požiūriu, gerosios savybės yra nieko vertos, nes jos nepadeda ištrūkti iš gimimų ir mirčių rato. Todėl žmogus turėtų atsikratyti visų proto pagimdytų troškimų. *Anyābhilāṣitā-śūnyaṁ jñāna-karmādy-anāvṛtam*: mes turėtume visiškai atsikratyti materialių troškimų, atsisakyti filosofinių spekuliacijų ir karminės veiklos. Geriausia išeitis žmogui – su palankia nuostata atsidėti transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui. Tai aukščiausias žmogaus gyvenimo tobulumas.

67 TEKSTAS

अदृष्टमश्रुतं चात्र क्वचिन्मनसि दृश्यते ।
यथा तथानुमन्तव्यं देशकालक्रियाश्रयम् ॥६७॥

adṛṣṭam aśrutaṁ cātra kvacin manasi dṛśyate
yathā tathānumantavyaṁ deśa-kāla-kriyāśrayam

adṛṣṭam – nebuvo patirta; *aśrutam* – nebuvo girdėta; *ca* – ir; *atra* – šiame gyvenime; *kvacit* – kada nors; *manasi* – prote; *dṛśyate* – regima; *yathā* – kaip; *tathā* – atitinkamai; *anumantavyam* – reikėtų suvokti; *deśa* – vietos; *kāla* – laiko; *kriyā* – veiklos; *āśrayam* – priklausomai nuo.

Kartais sapne susiduriame su tuo, ko šiame gyvenime nesame patyrę ar girdėję, tačiau iš tikrųjų esame su tuo susidūrę, tik kitu laiku, kitoje vietoje ir kitomis aplinkybėmis.

Komentaras: Ankstesniame posme sakoma, kad sapnuose dažnai matome tai, ką patyrėme dieną. Bet kyla klausimas, kodėl kartais susapnuojame tai, ko šį gyvenimą niekada nesame girdėję ar matę. Posme sakoma, kad tai, ko negirdėjome ir nematėme šį gyvenimą, esame patyrę ankstesniame. Tam tikru momentu ir esant tam tikroms aplinkybėms įvairūs įspūdžiai susijungia į visumą ir sapne išvystame neįtikėtinus vaizdus. Galime susapnuoti vandenyną, ošiantį kalno viršūnėje, arba išdžiūvusį vandenyną. Tai yra tiesiog skirtingų patirčių, kurias turėjome kitu metu ir kitoje vietoje, deriniai. Kartais sapnuojame aukso kalną, nes esame matę ir auksą, ir kalnus. Sapne, iliuzinėje būklėje, mūsų sąmonė sujungia atskirai egzistuojančius dalykus į visumą. Todėl sapne ir regime aukso kalnus ir žvaigždes, šviečiančias vidury baltos dienos. Kitaip sakant, šiuos vaizdinius gimdo protas,

nors iš tikrųjų mes esame patyrę tai, ką regime, tiesa, visai kitomis aplinkybėmis. Sapnuojant mūsų matyti vaizdai susijungia išvien. Šis reiškinys plačiau aptariamas kitame posme.

68 TEKSTAS

सर्वे क्रमानुरोधेन मनसीन्द्रियगोचराः ।
आयान्ति बहुशो यान्ति सर्वे समनसो जनाः ॥६८॥

sarve kramānurodhena manasīndriya-gocarāḥ
āyānti bahuśo yānti sarve samanaso janāḥ

sarve – visa, kas; *krama-anurodhena* – chronologine tvarka; *manasi* – prote; *indriya* – juslėmis; *gocarāḥ* – patirta; *āyānti* – pasirodo; *bahuśaḥ* – įvairiai; *yānti* – pasitraukia; *sarve* – visos; *samanasaḥ* – su protu; *janāḥ* – gyvosios esybės.

Kad ir kokiame grubiajame kūne atsidurtų gyvoji esybė, drauge su ja keliauja ir jos protas, fiksuojantis su juslinių malonumų troškimais susijusias mintis. Prote šios mintys iškyla susijungusios skirtingais deriniais, todėl kartais ir regime vaizdus, kurių niekada nebuvo matę ir apie kuriuos nebuvome girdėję.

Komentaras: Prisiminimai apie įvykius gyvenant šuns kūnu gali iškilti gyvosios esybės mintyse jai esant jau kitame kūne, todėl jai ir atrodo, kad nieko panašaus ji nėra mačiusi ar girdėjusi. Kūnai keičia vienas kitą, bet protas visada su mumis. Net šiame gyvenime kartais sapnuojame savo vaikystės įvykius. Dabar šie įvykiai atrodo keistai, tačiau protas saugo prisiminimus apie juos ir todėl jie iškyla mūsų sapnuose. Sąlygas sielai persikūnyti sudaro subtilusis kūnas, kuris yra įvairių materialių troškimų saugykla. Tol, kol žmogus visiškai nepasineria į Kṛṣṇos sąmonę, materialūs troškimai tai iškyla, tai vėl išnyksta. Tokia proto prigimtis: jis mąsto, jaučia ir trokšta. Jei protas nemedituoja Dievo Asmens Kṛṣṇos lotosines pėdas, jis ima ieškoti juslinių malonumų. Juslių suvokiamus vaizdus protas fiksuoja chronologine tvarka ir jie vienas po kito iškyla mintyse, todėl gyvajai esybei ir tenka kraustytis iš vieno kūno į kitą. Protas planuoja kaip patirti materialių malonumų, o grubusis kūnas yra priemonė įgyvendinti tokius norus ir planus. Protas yra scena, kurioje pasirodo ir išnyksta mūsų troškimai. Neatsitiktinai vienoje Śrīlos Narottamos dāsos Ṭhākuros giesmių yra tokie žodžiai:

guru-mukha-padma-vākya, cittete kariyā aikya,
āra nā kariha mane āśā

Narottama dāsa Ṭhākura pataria visiems griežtai laikytis principo, kad dvasinio mokytojo nurodymai turi būti vykdomi. Jokių kitų troškimų mes neturime turėti. Jei griežtai vykdysime dvasinio mokytojo nustatytas reguląs, mums pavyks palengva disciplinuoti protą ir mūsų mintyse liks vienintelis noras – tarnauti Kṛṣṇai. Toks proto disciplinavimas yra gyvenimo tobulumas.

69 TEKSTAS

सत्त्वैकनिष्ठे मनसि भगवत्पार्श्ववर्तिनि ।
तमश्चन्द्रमसीवेदमुपरज्यावभासते ॥६९॥

sattvaika-niṣṭhe manasi bhagavat-pārśva-vartini
tamaś candramasīvedam uparajyāvabhāsate

sattva-eka-niṣṭhe – visiškos Kṛṣṇos sąmonės; *manasi* – prote; *bhagavat* – su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu; *pārśva-vartini* – nuolat bendraujant; *tamaḥ* – tamsi planeta; *candramasi* – mėnulyje; *iva* – kaip; *idam* – šis kosminis pasaulis; *uparajya* – susijęs; *avabhāsate* – apsireiškia.

Kṛṣṇos sąmonė – tai nuolatinis bendravimas su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, kai bhakto proto būsena leidžia jam išvysti kosminį pasaulį tokį, kokį jį regi Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Toks pasaulio regėjimas nėra nuolatinis – jis atsiveria tarsi tamsioji Rāhu planeta, kuri išnyra iš tamsos tik per pilnatį.

Komentaras: Ankstesniame posme buvo paaiškinta, kad materialūs troškimai gyvosios būtybės prote nuosekliai keičia vienas kitą. Tačiau kartais Aukščiausiojo Dievo Asmens aukščiausia valia prote susikaupę troškimai sukyla vienu metu. „Brahma-saṁhitoje“ (5.54) pasakyta: *karmāṇi nirdahati kintu ca bhakti-bhājām.* Kai žmogus yra visiškai pasinėręs į Kṛṣṇos sąmonę, jo materialių troškimų skaičius labai sumažėja. Maža to, troškimai daugiau nebrandina vaisių, t.y. jų pagrindu nesiformuoja materialūs kūnai. Tuomet Aukščiausiojo Dievo Asmens malone bhaktas regi visus prote susikaupusius troškimus.

Pasak posmo, tamsi dėmė, uždengianti pilną mėnulį per mėnulio užtemimą, yra Rāhu planeta. Vediškoji astronomija pripažįsta nematomos Rāhu

planetos egzistavimą. Tačiau kartais, kai per pilnatį dangų nušviečia mėnesiena, Rāhu planeta tampa matoma. Vadinasi, ši planeta skrieja kažkur netoli mėnulio orbitos. Visai galimas daiktas, kad šiuolaikinių keliautojų į mėnulį nesėkmes kaip tik ir lemia Rāhu planetos egzistavimas. Kitaip sakant, išsirengusieji į mėnulį iš tikrųjų galėjo patekti į nematomą Rāhu planetą. Taigi jie skriejo ne į mėnulį, o į Rāhu, o iš ten atgal į Žemę. Nesileisdami į tolesnes diskusijas šia tema, pažymėsime svarbiausią dalyką: gyvoji esybė turi nesuskaitomą daugybę su materialais malonumais susijusių troškimų ir tol, kol jų turės, jai teks kraustytis iš vieno grubiojo kūno į kitą.

Be Kṛṣṇos sąmonės nė viena gyvoji esybė negali ištrūkti iš gimimų ir mirčių rato, todėl šiame posme aiškiai pasakyta: (*sattvaika-niṣṭhe*) – kas visa galva pasineria į Kṛṣṇos sąmonę, tas išsyk atsikrato visų troškimų, kurie gimė jo prote praeityje ir gali gimti ateityje. Po to Aukščiausiojo Viešpaties malone jo mintyse pasirodo iškart visi troškimai. Iliustruodamas šią mintį Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura pateikia pavyzdį apie motiną Yašodą, Viešpaties Kṛṣṇos burnoje išvydusią visą kosminį pasaulį. Viešpaties Kṛṣṇos malone motina Yašodā regėjo Jo burnoje visas visatas ir planetas. Lygiai taip Aukščiausiojo Dievo Asmens malone Kṛṣṇą įsisąmoninęs žmogus gali išvysti visus jo širdyje glūdinčius troškimus ir tokiu būdu nutraukti persikūnijimų ratą. Ši galimybė suteikiama tik bhaktui, ir tada prieš jį atsiveria tiesus kelias namo, atgal pas Dievą.

Posmas paaiškina, kodėl mes sapne kartais regime tai, ko gyvenime nesame patyrę. Tai, ką mes matome, yra arba susiję su mūsų būsimu grubiuoju kūnu, arba buvo saugoma mūsų proto saugykloje. Kadangi Kṛṣṇą įsisąmoninusiam žmogui neteks ateityje įsikūnyti grubiuoju fiziniu pavidalu, jo sąmonėje užfiksuoti troškimai išsipildo sapnuose. Štai kodėl kartais sapnuojame tai, su kuo niekada nesame susidūrę pastarajame gyvenime.

70 TEKSTAS

नाहं ममेति भावोऽयं पुरुषे व्यवधीयते ।
यावद् बुद्धिमनोऽक्षार्थगुणव्यूहो ह्यनादिमान् ॥७०॥

nāhaṁ mameti bhāvo 'yaṁ puruṣe vyavadhīyate
yāvad buddhi-mano-'kṣārtha- guṇa-vyūho hy anādimān

na – ne; *aham* – aš; *mama* – mano; *iti* – taip; *bhāvaḥ* – sąmonė; *ayam* – ta; *puruṣe* – gyvojoje esybėje; *vyavadhīyate* – atsieta; *yāvat* – tol, kol; *buddhi* –

intelektas; *manaḥ* – protas; *akṣa* – juslės; *artha* – juslių objektai; *guṇa* – materialių ypatybių; *vyūhaḥ* – apraiška; *hi* – tikrai; *anādi-mān* – subtilusis kūnas (egzistuojantis nuo neatmenamų laikų).

Kol egzistuoja subtilusis materialus kūnas, kurį sudaro intelektas, protas, juslės, juslių objektai ir materialių savybių tarpusavio sąveika, tol egzistuos ir klaidinga savimone pagrįsta sąmonė bei jos santykinis objektas – grubusis kūnas.

Komentaras: Troškimų, glūdinčių subtiliajame kūne, kurį sudaro protas, intelektas ir ego, neįmanoma įgyvendinti neturint iš materialiųjų pradų (žemės, vandens, oro, ugnies ir eterio) sudaryto grubiojo kūno. Neįgavusi grubiojo kūno gyvoji esybė negali realiai veikti trijų *guṇų* valdomame materialiajame pasaulyje. Posme aiškiai pasakyta, kad subtiliuoju lygiu proto bei intelekto veikla nenutrūksta, nes gyvosios esybės subtilusis kūnas patiria kančią ir malonumą. Materiali savimonė („aš“ ir „mano“) taip pat niekur neišnyksta, nes yra gyvosios būtybės palydovas nuo neatmenamų laikų. Tačiau kai įsisąmoninusi Kṛṣṇą gyvoji būtybė patenka į dvasinį pasaulį, jos – dvasinės sielos jau nebejaudina nei grubiojo bei subtiliojo kūno veikla, nei jos padariniai.

71 TEKSTAS

सुप्तिमूर्च्छोपतापेषु प्राणायनविघाततः ।
नेहतेऽहमिति ज्ञानं मृत्युप्रज्वारयोरपि ॥७१॥

supti-mūrcchopatāpeṣu prāṇāyana-vighātataḥ
nehate 'ham iti jñānaṁ mṛtyu-prajvārayor api

supti – giliai įmigus; *mūrccha* – apalpus; *upatāpeṣu* – arba patyrus didelį sukrėtimą; *prāṇa-ayana* – gyvybės oro cirkuliacijai; *vighātataḥ* – sustojus; *na* – ne; *īhate* – galvoja apie; *aham* – aš; *iti* – taip; *jñānam* – žinojimas; *mṛtyu* – mirštant; *prajvārayoḥ* – ar smarkiai pakilus temperatūrai; *api* – taip pat.

Giliai įmigus, apalpus, patyrus stiprų sukrėtimą dėl skaudžios netekties, mirties akimirką ar smarkiai pakilus temperatūrai, kūne sustoja gyvybės oro cirkuliacija. Tuo metu gyvoji esybė užsimiršta ir liaujasi tapatinusi savąjį „aš“ su materialiu kūnu.

Komentaras: Kvailiai neigia sielos egzistavimą, tačiau niekas nesiginčys, kad sapne užsimirštame ir nebetapatiname savęs su materialiu kūnu, o nubudę užmirštame subtilųjį kūną. Kitaip sakant, miegodami mes užmirštame apie grubiojo kūno poelgius, o veikdami grubiuoju kūnu užmirštame kas vyko sapne. Iš tikrųjų abi šias būsenas (miego ir būdravimo) gimdo iliuzinė energija. Gyvoji esybė iš esmės neturi nieko bendra nei su įvykiais sapne, nei su įvykiais vadinamojoje būdravimo būsenoje. Giliai įmigęs arba nualpęs žmogus užmiršta savo grubųjį kūną. Chirurginės operacijos metu veikiama chloroformo ar kitų anestetikų gyvoji esybė taip pat užmiršta savo grubųjį kūną ir nejaučia nei skausmo, nei malonumo. Patyręs sukrėtimą dėl netikėtos sunkios netekties žmogus užsimiršta ir liaujasi tapatinęsis su grubiuoju kūnu. Kai žmogus miršta ir kūno temperatūra pakyla iki 42 laipsnių, jį ištinka koma ir jis taip pat nebesuvokia turįs grubųjį kūną. Visais šiais atvejais gyvybės oro cirkuliacija sustoja, gyvoji esybė pamiršta, kad tapatino save su grubiuoju kūnu. Mes nieko nežinome apie dvasinį kūną, nes neturime su juo susijusios patirties, todėl nesuvokiame ką reiškia veikti dvasiniu kūnu ir dėl savo tamsumo blaškomės tarp dviejų klaidingos savimonės formų. Kartais veikiame tapatindami save su grubiuoju kūnu, o kartais – su subtiliuoju. Jei Kṛṣṇos malone imsime veikti dvasiniu kūnu, mes iškilsime virš grubiojo ir subtiliojo kūno. Kitaip sakant, mes galime palengva išmokti veikti tapatindamiesi su dvasiniu kūnu. „Nāradapañcarātroje“ pasakyta: *hṛṣīkeṇa hṛṣīkeśa-sevanaṁ bhaktir ucyate.* Praktikuoti atsidavimo tarnystę reiškia įtraukti į ją dvasinį kūną ir dvasines jusles. Tarnystė Viešpačiui padaro galą grubiojo ir subtiliojo kūno veiklai ir jos padariniams.

72 TEKSTAS

गर्भे बाल्येऽप्यपौष्कल्यादेकादशविधं तदा ।
लिङ्गं न दृश्यते यूनः कुह्वां चन्द्रमसो यथा ॥७२॥

garbhe bālye 'py apauṣkalyād ekādaśa-vidhaṁ tadā
liṅgaṁ na dṛśyate yūnaḥ kuhvāṁ candramaso yathā

garbhe – motinos įsčiose; *bālye* – vaikystėje; *api* – taip pat; *apauṣkalyāt* – dėl to kad dar nesubrendę; *ekādaśa* – dešimt juslių ir protas; *vidham* – pavidalu; *tadā* – tuo metu; *liṅgam* – subtilusis kūnas arba klaidinga savimonė; *na* – ne; *dṛśyate* – matomi; *yūnaḥ* – jaunuolio; *kuhvām* – jaunaties naktį; *candramasaḥ* – mėnulis; *yathā* – kaip.

Jaunystėje visos dešimt juslių ir protas yra aiškiai išreikšti. Tačiau motinos įsčiose ir vaikystėje juslių organus ir protą kaip mėnulį per jaunatį gaubia tamsa.

Komentaras: Kai gyvoji esybė tūno motinos įsčiose, jos grubusis kūnas, dešimt juslių ir protas nėra visiškai susiformavę, todėl tuo metu juslių objektai jos nejaudina. Jaunuolį gali sujaudinti netgi susapnuota mergina, nes jaunystėje juslių veikla labai aktyvi. Kūdikio ir berniuko jutimo organai nėra tinkamai susiformavę, todėl jaunų merginų jie nesapnuoja. Jaunystėje jutimo organai nenurimsta net miegant, todėl susapnavus merginą jaunuoliui gali nevalingai išsilieti sėkla. Grubiojo ir subtiliojo kūno veiklą lemia jutimo organų išsivystymo lygis. Kaip tai vyksta, puikiai iliustruoja šiame posme pateikta mėnulio analogija. Mėnulis spindi ir per jaunatį, tačiau dėl tam tikrų gamtos sąlygų susidaro įspūdis, kad jo dangaus skliaute nėra. Gyvoji esybė turi visus jutimo organus nuo pat gimimo, tačiau aktyviai veikti jie pradeda tik subrendus grubiajam ir subtiliajam kūnui. Kol grubiojo kūno jutimo organai nėra galutinai susiformavę, poveikio subtiliajam kūnui jie nedaro. Lygiai taip, jei subtiliajame kūne nėra troškimų, nesiformuoja ir grubusis kūnas.

73 TEKSTAS

अर्थे ह्यविद्यमानेऽपि संसृतिर्न निवर्तते ।
ध्यायतो विषयानस्य स्वप्नेऽनर्थागमो यथा ॥७३॥

arthe hy avidyamāne 'pi saṁsṛtir na nivartate
dhyāyato viṣayān asya svapne 'narthāgamo yathā

arthe – juslių objektų; *hi* – tikrai; *avidyamāne* – nėra; *api* – nors; *saṁsṛtiḥ* – materialioji būtis; *na* – niekada; *nivartate* – liaujasi; *dhyāyataḥ* – mąstančios apie; *viṣayān* – juslių objektus; *asya* – gyvosios būtybės; *svapne* – sapne; *anartha* – nepageidautinų dalykų; *āgamaḥ* – apsireiškimas; *yathā* – kaip.

Sapne regimi juslių objektai neegzistuoja, tačiau gyvoji esybė juos regi, nes anksčiau turėjo su jais sąlytį. Lygiai taip gyvoji esybė nesiliauja egzistavusi fizine prasme net kai jos juslės iki galo nesusiformavusios, nors su juslių objektais ji tiesiogiai ir nekontaktuoja.

Komentaras: Dažnai žmonės sako, kad vaikas nekaltas, nes jis nėra padaręs nieko bloga. Tačiau taip nėra. Subtiliajame kūne glūdintys karminės

veiklos rezultatai pereina tris brandos stadijas: *bīja* (šaknis), *kūṭa-stha* (troškimas), *phalonmukha* (vaisiaus mezgimas). Rezultatų pasireiškimo stadija vadinama *prārabdha* (jau duodantis vaisių). Gyvosios būtybės subtilusis ar grubusis kūnas gali būti neaktyvus tiek jai esant sąmoningo, tiek nesąmoningo būvio, tačiau šis būvis nevadintinas išsivadavimu. Tegul vaikas ir nekaltas, bet tai nereiškia, kad jis yra išsivadavusi siela. Jo veiklos rezultatai dar nėra pasireiškę, bet anksčiau ar vėliau tai būtinai įvyks. Juslinių malonumų objektai gali daryti poveikį subtiliajam kūnui net ir neturėdami išreikšto pavidalo. Jau pateikėme pavyzdį apie naktines poliucijas, kai fiziniai jutimo organai veikia nesant fizinių objektų. Trys materialiosios gamtos *guṇos* gali būti dar neįgavusios išreikšto pavidalo subtiliajame kūne, bet jų teršiamas poveikis glūdi jame neišreikštu pavidalu ir savo laiku materializuojasi. Net jei grubiojo ir subtiliojo kūno veiklos padariniai neturi išreikšto pavidalo, tai nereiškia, kad gyvoji būtybė išsivadavo iš materijos nelaisvės. Todėl būtų neteisinga sakyti, kad vaikas niekuo nesiskiria nuo išsivadavusios sielos.

74 TEKSTAS

एवं पञ्चविधं लिङ्गं त्रिवृत्षोडश विस्तृतम् ।
एष चेतनया युक्तो जीव इत्यभिधीयते ॥७४॥

evaṁ pañca-vidhaṁ liṅgaṁ tri-vṛt ṣoḍaśa vistṛtam
eṣa cetanayā yukto jīva ity abhidhīyate

evam – taip; *pañca-vidham* – penki juslių objektai; *liṅgam* – subtilusis kūnas; *tri-vṛt* – trijų *guṇų* veikiamas; *ṣoḍaśa* – šešiolika; *vistṛtam* – išsiskleidę; *eṣaḥ* – tai; *cetanayā* – su gyvąja esybe; *yuktaḥ* – sąjungoje; *jīvaḥ* – sąlygota siela; *iti* – taip; *abhidhīyate* – suvokiama.

Šešiolika materialių skleidinių – penki juslių objektai, penkios vykdomosios ir penkios pažinimo juslės bei protas, – susijungę su gyvybės jėga, duoda pradžią sąlygotai sielai, kurią ima valdyti trys materialiosios gamtos guṇos.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa „Bhāgavad-gītoje“ (15.7) sako:

mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati

„Gyvosios esybės, surakintos šiame sąlygotame pasaulyje, yra Mano amžinos neatsiejamos dalelės. Egzistuodamos nelaisvės sąlygomis jos atkakliai kovoja su šešiomis juslėmis, kurių viena yra protas.“

Šiame posme taip pat sakoma, kad gyvoji esybė sueina į sąlytį su šešiolika materijos pradų ir patiria trijų materialiosios gamtos *guṇų* poveikį. Gyvoji esybė drauge su šiais materijos pradais sudaro darinį, vadinamą *jīva-bhūta* – sąlygota siela, kuri kovoja dėl būvio materialiajame pasaulyje. Trys materialiosios gamtos *guṇos* iš pradžių sužadina materijos visybę ir tokiu būdu sukuria gyvajai esybei terpę egzistuoti. Po to susiformuoja subtilusis ir grubusis kūnai, kuriuos sudaro žemė, vanduo, ugnis, oras, erdvė ir t.t. Pasak Śrī Madhvācāryos, kai trys materialiosios gamtos *guṇos* sužadina gyvosios esybės sąmonę, širdyje glūdinčią gyvybės jėgą, susidaro prielaidos atsirasti subtiliajam kūnui, kurį sudaro protas, juslių objektai, penkios pažinimo juslės ir penki organai, skirti veiklai materialiomis sąlygomis.

75 TEKSTAS

अनेन पुरुषो देहानुपादत्ते विमुञ्चति ।
हर्षं शोकं भयं दुःखं सुखं चानेन विन्दति ॥७५॥

anena puruṣo dehān upādatte vimuñcati
harṣaṁ śokaṁ bhayaṁ duḥkhaṁ sukhaṁ cānena vindati

anena – šiuo procesu; *puruṣaḥ* – gyvoji esybė; *dehān* – grubiuosius kūnus; *upādatte* – įgyja; *vimuñcati* – nusimeta; *harṣam* – džiaugsmą; *śokam* – sielvartą; *bhayam* – baimę; *duḥkham* – nepasitenkinimą; *sukham* – laimę; *ca* – taip pat; *anena* – grubiuoju kūnu; *vindati* – patiria.

Dėl subtiliajame kūne vykstančių procesų gyvoji esybė įgyja ir nusimeta grubiuosius kūnus, patiria iliuzinį džiaugsmą, sielvartą, baimę, malonumą ir skausmą. Šis reiškinys vadinamas sielos persikūnijimu.

Komentaras: Sprendžiant iš šio paaiškinimo, egzistuodama savo prigimtiniu grynuoju, dvasiniu, pavidalu gyvoji esybė beveik niekuo nenusileidžia Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Tačiau kai protą užteršia troškimai patirti malonumą materialiajame pasaulyje, gyvoji esybė, kaip sakoma pastarajame posme, patenka į materialią aplinką. Taip prasideda jos materialioji būtis, kitaip sakant, ji persikelia iš kūno į kūną ir vis labiau susipainioja

materialiosios būties pinklėse. Kṛṣṇos sąmonė, kuri padeda mums be paliovos galvoti apie Kṛṣṇą – tai transcendentinis procesas, leidžiantis sugrįžti į savo prigimtinį dvasinį egzistencijos būvį. Atsidavimo tarnystė – tai nuolatinis susitelkimas į Kṛṣṇą.

man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiṣyasi satyaṁ te pratijāne priyo 'si me

„Visad galvok apie Mane ir tapk mano bhaktu. Garbink Mane, lenkis Man ir būtinai ateisi pas Mane. Pažadu tau tai, nes esi brangiausias Mano draugas.“ (BG 18.65)

Atsidavimo tarnystei reikia skirti visas savo jėgas. Praktikuojantiems *arcana-mārgą* rekomenduojama garbinti Dievybę šventykloje ir lenktis dvasiniam mokytojui ir Dievybei. Šiuos metodus patariam praktikuoti visiems, kurie nuoširdžiai nori ištrūkti iš materijos nelaisvės. Šiuolaikiniai psichologai tyrinėja proto funkcijas: mąstymą, emocijas ir norus, tačiau dideliais laimėjimais jie pasigirti negali. Taip yra todėl, kad jiems stinga žinių, kurių jie galėtų pasisemti bendraudami su išsivadavimą pasiekusiu *ācārya.*

Kaip pasakyta „Bhāgavad-gītoje“ (4.2):

evaṁ paramparā-prāptam imaṁ rājarṣayo viduḥ
sa kāleneha mahatā yogo naṣṭaḥ parantapa

„Šis aukščiausiasis mokslas buvo perduodamas mokinių seka ir taip jo mokėsi dievoti praeities valdovai. Tačiau ilgainiui mokinių seka nutrūko, todėl pirminė šio mokslo esmė šiandien yra prarasta.“ Vadinamųjų psichologų ir filosofų nuomone besivadovaujantys moderniųjų laikų žmonės neturi jokios informacijos apie subtiliojo kūno veiklą ir todėl nesupranta tokio reiškinio kaip sielos persikūnijimas esmės. Norint išsiaiškinti šį klausimą būtina remtis autoritetingais „Bhāgavad-gītos“ (2.13) teiginiais:

dehino 'smin yathā dehe kaumāraṁ yauvanaṁ jarā
tathā dehāntara-prāptir dhīras tatra na muhyati

„Kaip dar šį gyvenimą įkūnytoji siela persikūnija iš vaiko į jaunuolio, o vėliau į senio kūną, taip po mirties ji persikelia į kitą kūną. Dvasiškai susivokusios sielos šie pokyčiai netrikdo.“ Kol žmonija nesuvoks šio svarbaus „Bhāgavad-gītos“ posmo prasmės, civilizacija žengs ne į žinojimo šviesą, o neišmanymo patamsius.

76–77 TEKSTAI

यथा तृणजलूकेयं नापयात्यपयाति च ।
न त्यजेन्म्रियमाणोऽपि प्राग्देहाभिमतिं जनः ॥७६॥

यावदन्यं न विन्देत व्यवधानेन कर्मणाम् ।
मन एव मनुष्येन्द्र भूतानां भवभावनम् ॥७७॥

yathā tṛṇa-jalūkeyaṁ nāpayāty apayāti ca
na tyajen mriyamāṇo 'pi prāg-dehābhimatiṁ janaḥ

yāvad anyaṁ na vindeta vyavadhānena karmaṇām
mana eva manuṣyendra bhūtānāṁ bhava-bhāvanam

yathā – kaip; *tṛṇa-jalūkā* – vikšras; *iyam* – šis; *na apayāti* – nekeliauja; *apayāti* – keliauja; *ca* – taip pat; *na* – ne; *tyajet* – palieka; *mriyamāṇaḥ* – mirties akimirką; *api* – netgi; *prāk* – ankstesnį; *deha* – su kūnu; *abhimatim* – tapatinimąsi; *janaḥ* – žmogus; *yāvat* – tol, kol; *anyam* – kito; *na* – ne; *vindeta* – gauna; *vyavadhānena* – pasibaigus; *karmaṇām* – karminei veiklai; *manaḥ* – protas; *eva* – tikrai; *manuṣya-indra* – o žmonių valdove; *bhūtānām* – visų gyvųjų esybių; *bhava* – materialiosios būties; *bhāvanam* – priežastis.

ŠliaužDamas ant naujo lapo vikšras jo įsikimba dar nepalaidęs senojo. Lygiai taip, kad galėtų palikti seną kūną gyvoji esybė turi įsikibti į kitą, jos ankstesnių poelgių nulemtą kūną. Taip yra todėl, kad protas saugo visus jos troškimus.

Komentaras: Visa galva į materialią veiklą pasinėrusiai gyvajai esybei susiformuoja labai stiprus prisirišimas prie materialaus kūno. Net gulėdama mirties patale ji galvoja apie savo dabartinį kūną ir kraujo ryšiais su juo susijusius žmones – savo giminaičius. Taigi iki pat gyvenimo pabaigos ji išlieka visiškoje kūniškos būties sampratos valdžioje ir net mirties akimirką kratosi minties apie tai, kad jai teks iškeliauti iš savo dabartinio kūno. Kartais su kūnu negalintis išsiskirti žmogus ne vieną dieną guli ištiktas komos. Neretai taip nutinka vadinamiesiems politiniams lyderiams, kurie įsivaizduoja, kad be jų visuomenėje ir šalyje kils tikras chaosas. Tai – *māyā.* Politiniai lyderiai paprastai labai nenori trauktis iš savo postų, tai padaryti juos priverčia arba priešininko kulka arba atskubėjusi mirtis. Apvaizda suteikia gyvajai esybei kitą kūną, tačiau prisirišusi gyvoji esybė nenori su juo skirtis. Todėl gamtos dėsniai priverčia ją tai padaryti.

prakṛteḥ kriyamāṇāni guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā kartāham iti manyate

„Trijų materialiosios gamtos *guņų* paveikta ir pasiklydusi dvasinė siela tariasi veikianti pati, tačiau iš tikrųjų už ją veikia materialioji gamta.“ (BG 3.27)

Materialioji gamta turi nežabotą galią, todėl joje veikiančios *guņos* priverčia gyvąja būtybę kraustytis į kitą kūną. Jos jėga yra akivaizdi, kai gyvoji esybė iš aukštesnio kūno turi kraustytis žemesnį. Žmogus, kuris šį gyvenimą elgiasi kaip šuo ar kiaulė, kitą gyvenimą gims šunimi arba kiaule. Kai žmogus, besidžiaugiantis gyvenimu ministro pirmininko arba prezidento kūne, suvokia, kad jam teks įsikūnyti šunimi arba kiaule, jis laikosi įsikibęs savo dabartinio kūno. Todėl prieš mirtį tokie žmonės paprastai ne vieną dieną išbūna ištikti komos. Taip mirtį pasitiko daugelis politikų. Apibendrinant galima pasakyti, kad būsimas mūsų kūnas jau yra nulemtas aukštesniųjų jėgų. Atsiskyrusi nuo kūno gyvoji esybė tuoj pat kraustosi į kitą. Kartais gyvajai esybei atrodo, kad gyvenant dabartiniu kūnu daugelis jos troškimų ir svajonių neišsipildė. Perdėm prisirišusioms prie savo dabartinio gyvenimo gyvosioms būtybėms lemta pabūti vaiduokliais: joms neleidžiama kraustytis į kitą grubųjį kūną. Tačiau net ir vaiduoklio kūne jos gali prikrėsti nemažai eibių savo kaimynams ir giminaičiams. Viską lemia protas. Gyvoji būtybė prieš savo valią turi kraustyti į tokį kūną, kokį jai nulemia jos proto būsena. „Bhāgavad-gītā“ (8.6) patvirtina šią mintį:

yaṁ yaṁ vāpi smaran bhāvaṁ tyajaty ante kalevaram
taṁ tam evaiti kaunteya sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ

„Kokį būties būvį žmogus atsimena atsiskirdamas nuo kūno, tokį kitą gyvenimą būtinai ir pasiekia.“ Jei kūną ir protą turinti gyvoji būtybė mąsto kaip šuo, kitą gyvenimą ji ir įgyja šuns kūną, o jei ji mąsto kaip pusdievis, ji įgyja pusdievio kūną. „Bhāgavad-gītā“ (13.22) sako:

puruṣaḥ prakṛti-stho hi bhuṅkte prakṛtijān guṇān
kāraṇaṁ guṇa-saṅgo 'sya sad-asad-yoni-janmasu

„Materialiajame pasaulyje gyvoji esybė klajoja gyvenimo keliais mėgaudamasi trimis materialiosios gamtos *guņomis.* Tai lemia sąlytis su materialiąja gamta. Įsikūnijusi įvairiomis gyvybės formomis ji susiduria su gėriu ir blogiu.“ Gyvoji esybė įgyja aukštesnį ar žemesnį kūną pagal tai, kokios materialiosios gamtos *guņos* daro jai poveikį. Veikiama neišmanymo *guņos* gyvoji būtybė gauna gyvūno arba žemesnio išsivystymo lygio žmogaus

kūną; atitinkamus kūnus įgyja ir dorybės bei aistros *guṇų* veikiamos gyvosios būtybės. Apie tai taip pat kalbama „Bhāgavad-gītoje“ (14.18):

ūrdhvaṁ gacchanti sattva-sthā madhye tiṣṭhanti rājasāḥ
jaghanya-guṇa-vṛtti-sthā adho gacchanti tāmasāḥ

„Tie, kuriuos veikia dorybės *guṇa,* žingsnis po žingsnio kyla į aukštutines planetas, aistros valdžioje esantys žmonės gyvena žemės lygio planetose, o neišmanymo *guṇos* užvaldytieji garma į pragaro sritis.“

Sąsajas su *guṇomis* lemia protas. Mūsų Kṛṣṇos sąmonės judėjimas yra didžiausia dovana žmonijai, nes jis moko praktikuojant atsidavimo tarnystę nuolat galvoti apie Kṛṣṇą. Ši praktika gyvenimo pabaigoje leis pasiekti Kṛṣṇos buveinę, todėl ji įvardijama specialiu terminu *nitya-līlā-praviṣṭa* – „ženginas į Goloką Vṛndāvaną“. „Bhāgavad-gītā“ (18.55) paaiškina:

bhaktyā mām abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato māṁ tattvato jñātvā viśate tad-anantaram

„Pažinti Mane, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, tokį, koks Aš esu iš tikrųjų, galima tik per atsidavimo tarnystę. Kai per atsidavimo tarnystę žmogus visiškai įsisąmonina Aukščiausiąjį Viešpatį, jis įžengia į Dievo karalystę.“ Visa savo esybe pasinėręs į Kṛṣṇos sąmonę žmogus patenka Goloka Vṛndāvanos planetą. Norint pelnyti bendravimo su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu galimybę būtina pažinti Kṛṣṇą, o atsidavimo tarnystė – tai metodas, kuris leidžia tai padaryti.

Kas pažino Kṛṣṇą tokį, koks Jis yra, tas pelno teisę įžengti į Kṛṣṇaloką ir su Juo bendrauti. Šia nepaprastą galimybę gyvajai būtybei dovanoja protas, bet protas gali atvesti gyvąją būtybę ir į šuns ar kiaulės kūną. Štai kodėl aukščiausią tobulumą pasiekia tas žmogus, kuris mintimis yra visiškai pasinėręs į Kṛṣṇos sąmonę.

78 TEKSTAS

यदाक्षैश्चरितान्ध्यायन् कर्माण्याचिनुतेऽसकृत् ।
सति कर्मण्यविद्यायां बन्धः कर्मण्यनात्मनः ॥७८॥

yadākṣaiś caritān dhyāyan karmāṇy ācinute 'sakṛt
sati karmaṇy avidyāyāṁ bandhaḥ karmaṇy anātmanaḥ

yadā – kai; *akṣaiḥ* – juslinius; *caritān* – malonumus; *dhyāyan* – galvodama apie; *karmāṇi* – veiklą; *ācinute* – atlieka; *asakṛt* – visuomet; *sati karmaṇi* –

kai materiali veikla nenutrūksta; *avidyāyām* – iliuzijos įtakoje; *bandhaḥ* – vergija; *karmaṇi* – veikloje; *anātmanaḥ* – materialaus kūno.

Kol trokštame juslinių malonumų, tol mūsų veikla yra materiali. Per materialią veiklą gyvoji esybė tenkina savo jusles ir tokiu būdu sukuria naują materialių veiksmų grandinę. Taip ji patenka į spąstus ir tampa sąlygota.

Komentaras: Subtiliajame kūne mes kuriame daugybę su jusliniais malonumais susijusių planų. Šie planai fiksuojami mūsų proto juostelėje ir tampa *bīja* – karminės veiklos šaknimi. Sąlygota gyvoji esybė vieną po kito formuoja naujus materialius kūnus (*karma-bandhana*). „Bhāgavad-gītoje“ (3.9) pasakyta: *yajñārthāt karmaṇo 'nyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ* – jei veikiame vardan Viṣṇu, mes nepatenkame į materialios veiklos pinkles. Bet kokia kita veikla mus supančioja ir tampa nesibaigiančios materialių veiksmų grandinės priežastimi. Vadinasi, mąstydami, jausdami ir norėdami mes formuojame savo būsimus kūnus. Kaip sako Bhaktivinoda Ṭhākura, *anādi karama-phale, paḍi' bhavārṇava jale.* Gyvoji esybė atsiduria *karma-bandhanos* vandenyne dėl savo praeities materialių darbų. Užuot stačia galva nėrę į materialios veiklos vandenyną, turėtume riboti materialią veiklą ir rūpintis tik būtiniausių poreikių patenkinimu. Visą likusį laiką turime skirti transcendentinei meilės Viešpačiui tarnystei. Tai leis mums išvengti materialios veiklos padarinių.

79 TEKSTAS

अतस्तदपवादार्थं भज सर्वात्मना हरिम् ।
पश्यंस्तदात्मकं विश्वं स्थित्युत्पत्त्यप्ययाय यतः ॥७९॥

atas tad apavādārthaṁ bhaja sarvātmanā harim
paśyaṁs tad-ātmakaṁ viśvaṁ sthity-utpatty-apyayā yataḥ

ataḥ – todėl; *tat* – tai; *apavāda-artham* – kad neutralizuoti; *bhaja* – užsiimk atsidavimo tarnyste; *sarva-ātmanā* – panaudodamas visas jusles; *harim* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *paśyan* – matydamas kaip; *tat* – Viešpaties; *ātmakam* – valdomas; *viśvam* – kosminis pasaulis; *sthiti* – palaikymas; *utpatti* – kūrimas; *apyayāḥ* – ir naikinimas; *yataḥ* – iš kurio.

Žinoki, kad šis kosminis pasaulis yra kuriamas, saugomas ir naikinamas Aukščiausiojo Dievo Asmens valia. Taigi viskas kosminiame pasaulyje

yra Viešpaties valdžioje. Kas nori pasisemti šių tobulų žinių, tas turi be paliovos praktikuoti atsidavimo tarnystę Viešpačiui.

Komentaras: Pažinti savąjį „aš“, savo tapatybę su Brahmanu – dvasine siela egzistuojant materialiomis sąlygomis yra nepaprastai sunku. Tačiau jei mes pasirinksime atsidavimo tarnystę Viešpačiui, Viešpats palengva Pats mums atsiskleis. Žengdamas pasirinktu keliu į priekį bhaktas ilgainiui suvoks savo dvasinę tapatybę. Nakties tamsoje mes nematome nieko, net patys savęs, tačiau patekėjus saulei išvystame ne tik pačią saulę, bet ir visą mus supantį pasaulį. Septintame „Bhāgavad-gītos“ skyriuje (7.1) Viešpats Kṛṣṇa sako:

mayy āsakta-manāḥ pārtha yogaṁ yuñjan mad-āśrayaḥ
asaṁśayaṁ samagraṁ māṁ yathā jñāsyasi tac chṛṇu

„O dabar, Pṛthos sūnau (Arjuna), tu sužinosi, kaip per *yogos* praktiką visiškai Mane įsisąmoninęs ir sutelkęs į Mane protą, atsikratysi visų abejonių ir pažinsi Mane iki galo.“

Kai siekdami įsisąmoninti Kṛṣṇą pasirenkame Viešpaties atsidavimo tarnystę, pažįstame ne tik Kṛṣṇą, bet ir viską, kas yra su Juo susiję. Kitaip sakant, per Kṛṣṇos sąmonę mes galime pažinti ne tik Kṛṣṇą ir kosminį pasaulį, bet ir save patį. Įsisąmoninus Kṛṣṇą suvokiama, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo sukuria kosminę kūriniją, užtikrina jos tvarumą, naikina ją ir paskandina Savyje. Mes taip pat esame neatsiejamos Viešpaties dalelės. Viskas yra Viešpaties valdžioje, todėl vienintelė mūsų pareiga – atsiduoti Aukščiausiajam ir atsidėti transcendentinei meilės tarnystei.

80 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
भागवतमुख्यो भगवान्नारदो हंसयोर्गतिम् ।
प्रदर्श्य ह्यमुमामन्त्र्य सिद्धलोकं ततोऽगमत् ॥८०॥

maitreya uvāca
bhāgavata-mukhyo bhagavān nārado haṁsayor gatim
pradarśya hy amum āmantrya siddha-lokaṁ tato 'gamat

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *bhāgavata* – iš bhaktų; *mukhyaḥ* – viršiausias; *bhagavān* – visų galingiausias; *nāradaḥ* – Nārada Munis; *haṁsayoḥ* – gyvosios esybės ir Viešpaties; *gatim* – prigimtį; *pradarśya* – atskleidęs;

hi – tikrai; *amum* – jį (karalių); *āmantrya* – pakvietęs; *siddha-lokam* – į Siddhaloką; *tataḥ* – po to; *agamat* – iškeliavo.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: Taip iškiliausias iš bhaktų didis šventasis Nārada paaiškino karaliui Prācīnabarhiui Aukščiausiojo Dievo Asmens bei gyvosios esybės prigimtį ir išsiruošė į Siddhaloką pakvietęs drauge ir karalių.

Komentaras: Siddhaloka ir Brahmaloka priklauso vienai planetų sistemai. Kaip žinoma, Brahmaloka yra aukščiausia šios visatos planeta, o Siddhaloka laikoma vienu iš Brahmalokos palydovų. Siddhalokos gyventojai turi visas jogiškojo misticizmo praktika įgyjamas galias. Sprendžiant iš šio posmo, didis išminčius Nārada yra Siddhalokos gyventojas, nors keliauja po visas planetų sistemas. Visi Siddhalokos gyventojai gali keliauti atvira erdve be kosminių laivų. Siddhalokos gyventojai yra tobulumą pasiekę *yogai,* jie gali nuskrieti iš vienos planetos į kitą savo jėgomis. Paskelbęs savo pamokymus didžiajam valdovui Prācīnabarhiui Nārada Munis išvyko į Siddhaloką pasikvietęs drauge ir karalių.

81 TEKSTAS

प्राचीनबर्ही राजर्षिः प्रजासर्गाभिरक्षणे ।
आदिश्य पुत्रानगमत्तपसे कपिलाश्रमम् ॥८१॥

prācīnabarhī rājarṣiḥ prajā-sargābhirakṣaṇe
ādiśya putrān agamat tapase kapilāśramam

prācīnabarhiḥ – karalius Prācīnabarhis; *rāja-ṛṣiḥ* – šventasis karalius; *prajā-sarga* – visais valdiniais; *abhirakṣaṇe* – rūpintis; *ādiśya* – įsakęs; *putrān* – savo sūnums; *agamat* – išėjo; *tapase* – atsidėti asketizmui; *kapila-āśramam* – į šventą vietą Kapilāśramą.

Vyriausiųjų patarėjų akivaizdoje šventasis karalius Prācīnabarhis perdavė nurodymą sūnums rūpintis valdiniais ir išėjo iš rūmų į šventą vietą Kapilāśramą atsidėti asketizmui.

Komentaras: Šiame posme labai svarbus žodis *prajā-sarga.* Tuo metu, kai didis išminčius Nārada paragino šventąjį karalių Prācīnabarhį išeiti iš namų ir atsidėti Viešpaties atsidavimo tarnystei, jo sūnūs toli nuo namų praktikavo asketizmą po vandeniu. Tačiau karalius nelaukė jų sugrįžtant. Jis tiesiog

perdavė sūnums paliepimą globoti visus valdinius. Vīrarāghavos Ācāryos teigimu, rūpinimasis valdiniais reiškia visuomenės suskirstymą į keturias *varnas* ir keturis *āśramus.* Valdovų pareiga buvo rūpintis, kad valdiniai laikytųsi reguliuojamųjų taisyklių, skirtų keturioms *varṇoms* (t.y brahmanams, *kṣatriyams, vaiśyams* ir *śūdroms*) ir *āśramams* (*brahmacariams, gṛhasthoms, vānaprasthoms* ir *sannyāsiams*). Labai sunku valdyti visuomenę, jei ji nėra organizuota pagal *varṇāśrama-dharmos* principus. Neįmanoma valdyti valstybę ir užtikrinti piliečiams realias tobulėjimo galimybes sukviečiant teisėkūros asamblėją ir kasmet leidžiant naujus įstatymus. Būtina gero valdymo sąlyga yra *varṇāśrama-dharma.* Brahmanai privalo pasižymėti protu ir brahmanams būdingomis savybėmis, *kṣatriyai* privalo gerai išmanyti valdymą, *vaiśyai* – verslą, o *śūdros* – gerai dirbti. Žmonės iš prigimties turi tam tikras savybes, kurios leidžia juos priskirti vienam iš šių sluoksnių, o valstybės pareiga yra rūpintis, kad keturių sluoksnių atstovai griežtai vykdytų *varnos,* kuriai jie priklauso, reikalavimus. Tai vadinama *abhirakṣana* (rūpinimusi valdiniais).

Pažymėtina, kad išklausęs Nārados pamokymus ir supratęs, koks žmogaus gyvenimo tikslas, Mahārāja Prācīnabarhis nelaukė sūnų pargrįžtant ir nieko nelaukdamas išėjo iš namų. Sūnums sugrįžus jo dar laukė nemažai darbų, tačiau jis tiesiog perdavė sūnums nurodymus. Jis žinojo, kokia jo svarbiausia pareiga, ir perdavęs sūnums paliepimus išėjo iš namų siekti dvasinio tobulumo. Tai vediškosios civilizacijos gyvenimo norma.

Śrīdhara Svāmis sako, kad Kapilāśramas yra įsikūręs netoli tos vietos, kur Ganga įteka į Bengalijos įlanką. Šiandien ši vieta žinoma Gaṅgāsāgaros vardu. Gaṅgā-sāgara iki šių dienų yra garsi piligrimystės vieta, į kurią kasmet per *makara-saṅkrānti* atlikti apsiplovimo suplūsta milijonai žmonių. Gaṅgā-sāgara taip pat vadinama Kapilāśramu, nes ten gyveno ir tramdė kūną Sāṅkhyos filosofinės sistemos pradininkas Viešpats Kapila.

82 TEKSTAS

तत्रैकाग्रमना धीरो गोविन्दचरणाम्बुजम् ।
विमुक्तसङ्गोऽनुभजन् भक्त्या तत्साम्यतामगात् ॥८२॥

tatraikāgra-manā dhīro govinda-caraṇāmbujam
vimukta-saṅgo 'nubhajan bhaktyā tat-sāmyatām agāt

tatra – ten; *eka-agra-manāḥ* – susikaupęs; *dhīraḥ* – protingas; *govinda* – Kṛṣṇos; *caraṇa-ambujam* – lotosinėms pėdoms; *vimukta* – išsivadavęs iš;

saṅgaḥ – materialios bendrijos; *anubhajan* – nuolat praktikuodamas atsidavimo tarnystę; *bhaktyā* – tyru atsidavimu; *tat* – Viešpačiui; *sāmyatām* – tapatumą kokybės prasme; *agāt* – pasiekė.

Kapilāśrame karalius Prācīnabarhis tramdė kūną ir atgailavo tol, kol visiškai atsikratė materialių tapatybės žyminių. Pasinėręs į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui jis pasiekė dvasinį būvį, kokybės prasme tapatų Aukščiausiojo Dievo Asmens būviui.

Komentaras: Ypač svarbūs šiame posme žodžiai *tat-sāmyatām agāt.* Karalius pasiekė būvį, lygiavertį Viešpačiui, kitaip sakant jis įgijo kūną, lygiavertį Viešpaties kūnui. Tai vienareikšmiškai liudija, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo per amžius išlieka asmenybe. Beasmeniu aspektu Viešpats yra švytėjimas, kurį skleidžia Jo transcendentinio kūno skleidžiami spinduliai. Kai gyvoji esybė pasiekia dvasinį tobulumą, ji įgyja tokį pat kūną, kokį turi Aukščiausiasis Viešpats – *sac-cid-ānanda-vigraha.* Dvasinio kūno struktūroje nėra jokių materijos elementų. Nors sąlygota gyvoji esybė egzistuoja aplinkoje, kurią sudaro materijos pradai (žemė, vanduo, ugnis, oras, erdvė, protas, intelektas ir ego), su materijos pradais ji neturi nieko bendra. Kitaip sakant, gyvoji esybė bet kurią akimirką gali išsivaduoti iš materialiosios būties, žinoma, jei ji to pati nori. Materiali aplinka, kurioje egzistuoja gyvoji esybė, vadinama *māyā.* Kṛṣṇa sako:

daivī hy eṣā guṇa-mayī mama māyā duratyayā
mām eva ye prapadyante māyām etāṁ taranti te

„Įveikti Mano dieviškąją energiją, kurią sudaro trys materialiosios gamtos *guṇos,* nepaprastai sunku. Tačiau tie, kurie atsidavė Man, lengvai ištrūksta iš jos gniaužtų.“ (BG 7.14)

Kai tik gyvoji esybė pradeda praktikuoti transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, ji išsyk išsivaduoja iš materialių sąlygų poveikio (*sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate*). Kai gyvosios esybės būvis materialus, ji egzistuoja *jīva-bhūtos* lygiu, tačiau kai ji praktikuoja atsidavimo tarnystę Viešpačiui, ji pakyla iki *brahma-bhūtos* lygio. Pasiekusi *brahma-bhūtos* lygį gyvoji esybė išsilaisvina iš materijos vergystės ir toliau tarnauja Viešpačiui. Žodis *dhīra* šiame posme kai kuriose redakcijose keičiamas žodžiu *vīra.* Iš esmės kalbant, didelio reikšminio skirtumo tarp jų nėra. *Dhīra* reiškia „sveikai mąstantis“, o *vīra* – „didvyris“. Didvyriu galima laikyti kiekvieną, kuris stoja į kovą su *māya,* o jei žmogui pakanka sveikos nuovokos suvokti savo dvasinę tapatybę, jį galima laikyti *dhīra.* Be sveikos nuovokos ir heroizmo dvasinis išsivadavimas nepasiekiamas.

83 TEKSTAS

एतदध्यात्मपारोक्ष्यं गीतं देवर्षिणानघ ।
यः श्रावयेद्यः शृणुयात्स लिङ्गेन विमुच्यते ॥८३॥

etad adhyātma-pārokṣyaṁ gītaṁ devarṣiṇānagha
yaḥ śrāvayed yaḥ śṛṇuyāt sa liṅgena vimucyate

etat – šį; *adhyātma* – dvasinį; *pārokṣyam* – autoritetingą pasakojimą; *gītam* – išdėstytą; *deva-ṛṣiṇā* – didžiojo išminčiaus Nārados; *anagha* – o nesusitepęs nuodėme Vidura; *yaḥ* – kiekvienas, kuris; *śrāvayet* – perpasakos; *yaḥ* – kiekvienas, kuris; *śṛṇuyāt* – išklausys; *saḥ* – jis; *liṅgena* – iš kūniškos būties sampratos; *vimucyate* – išsivaduos.

Mielas Vidura, kas išklausys šį pasakojimą, kuriame didis išminčius Nārada išdėstė gyvosios esybės dvasinės prigimties sampratą, ar persakys jį kitiems, tas išsivaduos iš kūniškos būties sampratos.

Komentaras: Kosminė kūrinija yra tik dvasinės sielos sapnas. „Brahma-saṁhitoje“ sakoma, kad materialiajame pasaulyje vykstantis gyvenimas yra Mahā-Viṣṇu sapnas:

yaḥ kāraṇārṇava-jale bhajati sma yoga-
nidrām ananta-jagad-aṇḍa-saroma-kūpaḥ

Šis materialusis pasaulis randasi Mahā-Viṣṇu sapne. Tikroji reali būtis yra dvasinis pasaulis, bet panorusi pamėgdžioti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį dvasinė siela atsiduria šioje sapnų karalystėje – materialiajame pasaulyje. Suėjusi į sąlytį su materialiosios gamtos *guṇomis* gyvoji esybė įgyja subtilųjį ir grubųjį materialų kūną. Tačiau jei gyvajai esybei nusišypso sėkmė susitikti su Śrī Nārada Mahāmuniu arba jo tarnais, ji ištrūksta į laisvę iš šios sapnų karalystės – materialiojo pasaulio ir atsikrato kūniškos būties sampratos.

84 TEKSTAS

एतन्मुकुन्दयशसा भुवनं पुनानं
देवर्षिवर्यमुखनिःसृतमात्मशौचम् ।

यः कीर्त्यमानमधिगच्छति पारमेष्ठ्यं
नास्मिन् भवे भ्रमति मुक्तसमस्तबन्धः ॥८४॥

etan mukunda-yaśasā bhuvanaṁ punānaṁ
devarṣi-varya-mukha-niḥsṛtam ātma-śaucam
yaḥ kīrtyamānam adhigacchati pārameṣṭhyaṁ
nāsmin bhave bhramati mukta-samasta-bandhaḥ

etat – šitą pasakojimą; *mukunda-yaśasā* – šlovinantį Viešpatį Kṛṣṇą; *bhuvanam* – šį materialų pasaulį; *punānam* – pašventinantį; *deva-ṛṣi* – iš didžiųjų išminčių; *varya* – viršiausiojo; *mukha* – iš burnos; *niḥsṛtam* – išėjusį; ātma-śaucam – apvalantį širdį; *yaḥ* – kiekvienas, kuris; *kīrtyamānam* – perpasakojo; *adhigacchati* – sugrįžta atgal; *pārameṣṭhyam* – į dvasinį pasaulį; *na* – niekada; *asmin* – šiame; *bhave* – materialiajame pasaulyje; *bhramati* – klajoja; *mukta* – išsivadavęs; *samasta* – iš visų; *bandhaḥ* – pančių.

Šis didžio išminčiaus Nārados pasakojimas iškelia transcendentinę Aukščiausiojo Dievo Asmens didybę, todėl tas, kuris jį perpasakoja, pašventina materialųjį pasaulį. Šis transcendentinis pasakojimas apvalo gyvosios esybės širdį ir padeda jai suvokti savo dvasinę tapatybę. Kas jį perpasakoja, tas būtinai išsivaduos iš visų materijos pančių ir daugiau neturės klajoti po materialųjį pasaulį.

Komentaras: Kaip nurodyta septyniasdešimt devintame posme, Nārada Munis patarė karaliui Prācīnabarhiui užuot gaišus laiką apeiginiams ritualams ir karminei veiklai nedelsiant imtis atsidavimo tarnystės. Šiame skyriuje pateikti vaizdingi grubiojo ir subtiliojo kūno aprašymai yra ne tik moksliški, bet ir autoritetingi, nes jie išėjo iš didžiojo išminčiaus Nārados lūpų. Juose iškeliama Aukščiausiojo Dievo Asmens didybė, todėl tai veiksmingiausia priemonė apvalyti protą. Śrī Caitanya Mahāprabhu patvirtina šią mintį: *ceto-darpaṇa-mārjanam.* Kuo daugiau kalbame apie Kṛṣṇą, kuo daugiau apie Jį galvojame ir kuo plačiau pamokslaujame apie Kṛṣṇą, tuo labiau apsivalome dvasiškai. Tai reiškia, kad mes atgausime savo dvasinę tapatybę ir mums daugiau nebeteks turėti iliuzinio grubiojo ir subtiliojo kūno. Kas stengiasi įsigilinti į šias pamokančias dvasines tiesas, tas išsigelbėja iš neišmanymo vandenyno. Čia labai svarbi reikšmė tenka žodžiui *pārameṣṭhyam. Pārameṣṭhyam* – kitas Brahmalokos planetos, kurioje gyvena Viešpats Brahmā, pavadinimas. Brahmalokoje nuolat skamba transcendentiniai pasakojimai, todėl po materialiojo pasaulio sunaikinimo jos gyventojai patenka tiesiai į dvasinį pasaulį. Į dva-

sinį pasaulį įžengusiai gyvajai būtybei daugiau netenka klajoti po materialų pasaulį, kilti į aukščiausias ir leistis į žemiausias jo sferas. *Pārameṣṭhyam* kartais vadinama ir dvasinė veikla.

85 TEKSTAS

अध्यात्मपारोक्ष्यमिदं मयाधिगतमद्भुतम् ।
एवं स्त्रियाश्रमः पुंसश्छिन्नोऽमुत्र च संशयः ॥८५॥

adhyātma-pārokṣyam idaṁ mayādhigatam adbhutam
evaṁ striyāśramaḥ puṁsaś chinno 'mutra ca saṁśayaḥ

adhyātma – dvasinis; *pārokṣyam* – autoritetingo žmogaus pateiktas; *idam* – šis; *mayā* – mano; *adhigatam* – išgirstas; *adbhutam* – nuostabus; *evam* – taip; *striyā* – su žmona; *āśramaḥ* – prieglobstis; *puṁsaḥ* – gyvosios esybės; *chinnaḥ* – dingsta; *amutra* – apie pomirtinį gyvenimą; *ca* – taip pat; *saṁśayaḥ* – abejonė.

Šį dvasinių žinių kupiną alegorinį pasakojimą apie karalių Purañjaną išgirdau iš savo dvasinio mokytojo lūpų ir persakiau jį tau kaip pats girdėjau. Kas permanys jo prasmę, tas būtinai išsivaduos iš kūniškos būties sampratos ir aiškiai suvoks, kas yra pomirtinis gyvenimas. Atidžiai iki galo išklausius šį pasakojimą atsiskleis sielų persikūnijimo paslaptis net ir tam, kuris apie ją nieko neišmano.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *striyā* (drauge su žmona). Bendras priešingos lyties atstovų gyvenimas sudaro giliausiąją materialiosios būties esmę. Abipusis potraukis tarp lyčių šiame materialiajame pasaulyje yra nepaprastai stiprus. Potraukis tarp įvairioms gyvybės rūšims priklausančių priešingos lyties atstovų yra pamatinis būties principas. Šis principas veikia ir tarp žmonių, tačiau žmonių visuomenėje lyčių bendravimas yra reglamentuojamas. Bendras vyro ir moters gyvenimas ir jų abipusis potraukis vienas kitam yra materialiosios būties pagrindas. Tačiau kai žmogus iki galo suvokia dvasinio gyvenimo prasmę, potraukį priešingos lyties atstovams jam pavyksta įveikti. Šis potraukis prirakina gyvąją būtybę prie materialiojo pasaulio ir jo širdyje užsimezga tvirtas mazgas.

puṁsaḥ striyā mithunī-bhāvam etaṁ
tayor mitho hṛdaya-granthim āhuḥ

ato gṛha-kṣetra-sutāpta-vittair
janasya moho 'yam ahaṁ mameti
(SB 5.5.8)

Į šį materialų pasaulį mus pavilioja jusliniai malonumai. Moters ir vyro abipusiu potraukiu pasireiškiantis juslinių malonumų troškimas kaip tik ir yra minėtasis tvirtas mazgas. Dėl šio potraukio žmogus labai stipriai prisiriša prie materialiojo pasaulio – prie namo, žemės, vaikų, draugų, pinigų ir t.t. (*gṛha-kṣetra-suta-āpta-vitta*). Taip jis atsiduria kūniškos būties sampratos, grindžiamos sąvokomis „aš" ir „mano", valdžioje. Tačiau, jei žmogus supranta karaliaus Purañjanos istorijos prasmę, supranta kad dėl lytinio potraukio Purañjana kitą gyvenimą tapo moterimi, jam bus aišku ir kaip vyksta sielų persikūnijimas.

PASTABA: Pasak Madhvācāryos *sampradāyos* atstovo Vijayadhvajos Tīrthos, toliau pateikiami pirmi du posmai turėtų būti įterpti po keturiasdešimt penkto šio skyriaus posmo, o likusieji du – po septyniasdešimt devinto.

1a–2a TEKSTAI

सर्वेषामेव जन्तूनां सततं देहपोषणे ।
अस्ति प्रज्ञा समायत्ता को विशेषस्तदा नृणाम्

लब्ध्वेहान्ते मनुष्यत्वं हित्वा देहाद्यसद्ग्रहम् ।
आत्मसृत्या विहायेदं जीवात्मा स विशिष्यते

sarveṣām eva jantūnāṁ satataṁ deha-poṣaṇe
asti prajñā samāyattā ko viśeṣas tadā nṛṇām

labdhvehānte manuṣyatvaṁ hitvā dehādy-asad-graham
ātma-sṛtyā vihāyedaṁ jīvātmā sa viśiṣyate

sarveṣām – visų; *eva* – tikrai; *jantūnām* – gyvūnų; *satatam* – visuomet; *deha-poṣaṇe* – kūno reikmes; *asti* – yra; *prajñā* – intelektas; *samāyattā* – sutelktas į; *kaḥ* – koks; *viśeṣaḥ* – skirtumas; *tadā* – tuomet; *nṛṇām* – nuo žmonių; *labdhvā* – įgijusi; *iha* – čia; *ante* – po daugybės gyvenimų; *manuṣyatvam* – žmogaus kūną; *hitvā* – atmetusi; *deha-ādi* – grubiajame ir subtiliajame kūne; *asat-graham* – netinkamą gyvenimo sampratą; *ātma* – dvasinio pažinimo; *sṛtyā* – keliu; *vihāya* – palikusi; *idam* – šį kūną; *jīva-ātmā* – individualioji dvasinė siela; *saḥ* – ta; *viśiṣyate* – išsiskiria iš kitų.

Siekimas rūpintis savo kūnu, žmona bei vaikais būdingas ir gyvūnams – tam jų mąstymo galios pakankamos. Jei žmogui tai svarbiau už viską, kuo jis skiriasi nuo gyvūno? Gyvoji būtybė turi įsisąmoninti, kad žmogaus kūną ji įgyja po daugybę gimimų trukusios evoliucinės raidos. Mokytas ir per dvasinį pažinimą nušvitimą pasiekęs žmogus, kuris nebetapatina savęs nei su grubiuoju, nei su subtiliuoju kūnu, išsiskiria iš kitų individualiųjų sielų, kaip išsiskiria iš jų Aukščiausiasis Viešpats.

Komentaras: Sakoma, kad žmogus yra protaujantis gyvūnas, tačiau, pasak šio posmo, gyvūnai taip pat protauja. Jei gyvūnai neprotautų, ar jie taip stengtųsi ir ar sugebėtų patenkinti savo fiziologinius poreikius? Klysta tie, kurie sako, kad gyvūnai neturi proto – protą jie turi, tačiau jis nėra labai išsivystęs. Šiaip ar taip, tai, kad gyvūnai protauja, nepaneigiama. Svarbiausia, kad žmogus panaudotų savo protą Aukščiausiojo Dievo Asmens pažinimui, nes tai aukščiausias gyvenimo tobulumas.

1b TEKSTAS

भक्तिः कृष्णे दया जीवेष्वकुण्ठज्ञानमात्मनि ।
यदि स्यादात्मनो भूयादपवर्गस्तु संसृतेः ॥ १ ॥

bhaktiḥ kṛṣṇe dayā jīveṣv akuṇṭha-jñānam ātmani
yadi syād ātmano bhūyād apavargas tu saṁsṛteḥ

bhaktiḥ – atsidavimo tarnystė; *kṛṣṇe* – Kṛṣṇai; *dayā* – gailestingumas; *jīveṣu* – kitoms gyvosioms esybėms; *akuṇṭha-jñānam* – tobulas pažinimas; *ātmani* – savojo „aš“; *yadi* – jeigu; *syāt* – tai pasiekiama; *ātmanaḥ* – savojo „aš“; *bhūyāt* – turėtų būti; *apavargaḥ* – išsivadavimas; *tu* – tuomet; *saṁsṛteḥ* – iš materijos nelaisvės.

Jei gyvoji esybė įsisąmonina Kṛṣṇą, jei ji gailestinga aplinkiniams ir gerai išmano savęs pažinimo mokslą, ji išsyk išsivaduoja iš materijos nelaisvės.

Komentaras: Šio posmo žodžiai *dayā jīveṣu* (gailestingumas kitoms gyvosioms esybėms) rodo, kad savęs pažinimo siekiantis žmogus turėtų būti gailestingas kitoms gyvosioms esybėms. Tai reiškia, kad pasiekę tobulumą ir suvokę, kad esame amžini Kṛṣṇos tarnai, turėtume skelbti šią žinią kitiems žmonėms. Jos skelbimas yra tikro gailestingumo gyvosioms esybėms pasireiškimas. Kitos humanitarinės veiklos formos duoda laikiną naudą fiziniam kūnui, tačiau gyvoji esybė yra siela, todėl gailestingas jai gali būti tik tas, kuris atskleidžia tiesą apie jos dvasinę tapatybę. Kaip sako Caitanya

Mahāprabhu, *jīvera 'svarūpa' haya – kṛṣṇera 'nitya-dāsa*': „Pagal savo prigimtį kiekviena gyvoji esybė yra Kṛṣṇos tarnas.“ Mes patys turėtume gerai įsisąmoninti šią tiesą ir skelbti ją žmonėms. Jeigu žmogus suvokia, kad yra amžinas Kṛṣṇos tarnas, bet nepamokslauja, jo pažinimas nėra tobulas. Todėl vienoje Śrīlos Bhaktisiddhāntos Sarasvačio Ṭhākuros giesmių yra tokie žodžiai: *duṣṭa mana, tumi kisera vaiṣṇava? pratiṣṭhāra tare, nirjanera ghare, tava hari-nāma kevala kaitava* – „Mielas prote, koks gi tu *vaiṣṇavas*? Kartoti Hare Kṛṣṇą *mantrą* nuošalioje vietoje tave skatina paprasčiausias noras pelnyti tariamą autoritetą ir žemiška garbėtroška.“ Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura čia kritikuoja tuos, kurie neužsiima misionieriška veikla. Vṛndāvanoje daug *vaiṣṇavų,* kurie nenori pamokslauti, dauguma jų stengiasi pamėgdžioti Haridāsą Ṭhākurą. Toks *mantros* kartojimas nuošalioje vietoje paprastai baigiasi miegu arba svajojimu apie moteris ir pinigus. Panašaus lygio yra ir tas, kuris apsiriboja Dievybės garbinimu šventykloje nesirūpindamas visų žmonių gerove ir nesugeba bhakto atskirti nuo nebhakto. Toks *vaiṣṇavas* yra *kaniṣṭha-adhikāris*:

arcāyām eva haraye pūjāṁ yaḥ śraddhayehate
na tad-bhakteṣu cānyeṣu sa bhaktaḥ prākṛtaḥ smṛtaḥ
(SB 11.2.47)

2b TEKSTAS

अदृष्टं दृष्टवन्नङ्क्षेद्भूतं स्वप्नवदन्यथा ।
भूतं भवद्भविष्यच्च सुप्तं सर्वरहोरहः ॥ २ ॥

adṛṣṭaṁ dṛṣṭavan naṅkṣed bhūtaṁ svapnavad anyathā
bhūtaṁ bhavad bhaviṣyac ca suptaṁ sarva-raho-rahaḥ

adṛṣṭam – būsima laimė; *dṛṣṭa-vat* – kaip tiesioginis patyrimas; *naṅkṣet* – išnyksta; *bhūtam* – materialioji būtis; *svapnavat* – kaip sapnas; *anyathā* – priešingu atveju; *bhūtam* – įvykę praeityje; *bhavat* – dabar; *bhaviṣyat* – ateityje; *ca* – taip pat; *suptam* – sapnas; *sarva* – visa ko; *rahaḥ-rahaḥ* – slaptingoji išvada.

Viskas, kas vyksta laike – praeityje, dabartyje ir ateityje – tėra sapnas. Tokia slaptingoji visų vediškųjų raštų prasmė.

Komentaras: Mūsų materialioji būtis iš esmės yra sapnas, todėl kalbėti apie praeitį, dabartį ir ateitį nėra jokios prasmės. Žmonės, kurie yra priklausomi nuo *karma-kāṇḍa-vicāros* (karminės veiklos vardan laimingos ateities),

sapnuoja atviromis akimis. Laiminga praeitis ir dabartis taip pat yra sapnas. Tikrovė – tai Kṛṣṇa ir tarnystė Kṛṣṇai, kuri išgelbės mus iš *māyos* letenų, nes Pats Viešpats sako „Bhāgavad-gītoje“ (7.14): *mām eva ye prapadyante māyām etāṁ taranti te* – „Kas atsiduoda Man, tas be vargo įveikia Mano iliuzinę energiją.“

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvidešimt devintą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Nārados ir karalius Prācīnabarhio pokalbiai“.

TRISDEŠIMTAS SKYRIUS

Pracetų žygiai

1 TEKSTAS

विदुर उवाच
ये त्वयाभिहिता ब्रह्मन् सुताः प्राचीनबर्हिषः ।
ते रुद्रगीतेन हरिं सिद्धिमापुः प्रतोष्य काम् ॥ १ ॥

vidura uvāca
ye tvayābhihitā brahman sutāḥ prācīnabarhiṣaḥ
te rudra-gītena harim siddhim āpuḥ pratoṣya kām

viduraḥ uvāca – Vidura tarė; *ye* – tie, apie kuriuos; *tvayā* – tavo; *abhihitāḥ* – buvo pasakota; *brahman* – o brahmane; *sutāḥ* – sūnūs; *prācīnabarhiṣaḥ* – karaliaus Prācīnabarhio; *te* – visi jie; *rudra-gītena* – kartodami Viešpaties Śivos sudėtas maldas; *harim* – Viešpatį; *siddhim* – tobulumą; *āpuḥ* – pasiekė; *pratoṣya* – patenkinę; *kām* – kokį.

Vidura paklausė Maitreyos: O brahmane, tu man pasakojai apie Prācīnabarhio sūnus ir sakei, kad kartodami Viešpaties Śivos maldas jie pelnė Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą. Ką vis dėlto jie tuo laimėjo?

Komentaras: Iš pradžių išminčius Maitreya Ṛṣis papasakojo Vidurai apie Prācīnabarhio sūnus. Kartą, kai Prācīnabarhio sūnūs ėjo palei milžinišką kaip vandenynas ežerą, jiems nusišypsojo laimė sutikti Viešpatį Śivą. Iš Viešpaties Śivos jie sužinojo, kad gali pelnyti Aukščiausiojo Viešpaties prielankumą, kartodami Jo sudėtas maldas. Tuo metu išminčius Nārada aplankė jų tėvą. Jis pasmerkė jo prisirišimą prie karminės veiklos ir nurodė, kaip reikia gyventi papasakojęs alegorinę istoriją apie karalių Purañjaną. Dabar Vidura panoro sužinoti apie tolesnį Prācīnabarhio sūnų likimą. Jam ypač įdomu, ką jie laimėjo pelnę Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą? Pažymėtini posmo žodžiai *siddhim āpuḥ* (pasiekęs

tobulumą). „Bhagavad-gītoje“ (7.3) Viešpats Kṛṣṇa skelbia: *manuṣyāṇāṁ sahasreṣu kaścid yatati siddhaye* – iš daugybės milijonų žmonių vargu ar atsiras vienas, kuriam būtų įdomu sužinoti, kaip pasiekti dvasinį tobulumą. „Bhagavad-gītoje“ (8.15) taip pat apibrėžiamas aukščiausiasis tobulumas:

mām upetya punar janma duḥkhālayam aśāśvatam
nāpnuvanti mahātmānaḥ saṁsiddhiṁ paramāṁ gatāḥ

„Patekusios į Mano buveinę didžios sielos – man atsidavę *yogai* daugiau niekad nebesugrįžta į šią laikiną kančių draskomą pasaulį, nes jie pasiekė aukščiausiąjį tobulumą.“ Kas gi yra aukščiausiasis tobulumas? Į šį klausimą kaip tik ir atsako pastarasis posmas. Aukščiausią tobulumą pasiekia tas, kuris sugrįžta namo, atgal pas Dievą, nes jam daugiau nebereikia sugrįžti į materialųjį pasaulį ir persikelti iš vieno fizinio kūno į kitą susapnuotoje materialioje tikrovėje. Viešpaties Śivos malone Pracetai pasiekė tobulumą ir iki soties prisiragavę materialių malonumų sugrįžo namo, atgal pas Dievą. Būtent apie tai Maitreya ir rengėsi pasakoti Vidurai.

2 TEKSTAS

किं बार्हस्पत्येह परत्र वाथ
कैवल्यनाथप्रियपार्श्ववर्तिनः ।
आसाद्य देवं गिरिशं यदृच्छया
प्रापुः परं नूनमथ प्रचेतसः ॥ २ ॥

kiṁ bārhaspatyeha paratra vātha
kaivalya-nātha-priya-pārśva-vartinaḥ
āsādya devaṁ giriśaṁ yadṛcchayā
prāpuḥ paraṁ nūnam atha pracetasaḥ

kim – ką; *bārhaspatya* – o Bṛhaspačio mokiny; *iha* – čia; *paratra* – įvairiose planetose; *vā* – arba; *atha* – todėl; *kaivalya-nātha* – dovanojančiam išvadavimą; *priya* – brangų; *pārśva-vartinaḥ* – nes susijęs su Juo; *āsādya* – susitikę; *devam* – didį pusdievį; *giri-śam* – Kailāsos kalvos valdovą; *yadṛcchayā* – apvaizdos valia; *prāpuḥ* – pasiekė; *param* – Aukščiausiąjį; *nūnam* – tikrai; *atha* – todėl; *pracetasaḥ* – Barhišato sūnūs.

O Bārhaspatya, ką laimėjo Barhišatos sūnūs Pracetai susitikę su Viešpačiu Śiva, kuris yra be galo brangus Aukščiausiajam Dievo Asmeniui,

dovanojančiam išvadavimą? Žinoma, jie pateko į dvasinį pasaulį, bet aš norėčiau sužinoti, kokių malonių jie pelnė materialiajame pasaulyje šį ar kitą gyvenimą?

Komentaras: Šį ar kitą gyvenimą šioje bei kitose visatos planetose patiriami patys įvairiausi materialūs džiaugsmai. Gyvoji esybė klajoja po materialią visatą įsikūnydama įvairiomis gyvybės formomis įvairiose planetose. Skausmai ir džiaugsmai, kuriuos ji patiria šį gyvenimą, vadinami *iha,* o skausmai ir džiaugsmai, laukiantys jos kitą gyvenimą, – *paratra.*

Viešpats Mahādeva (Śiva) yra vienas iškiliausių materialiojo pasaulio pusdievių. Jo dovanotos malonės dažniausiai suteikia paprastiems žmonėms materialią laimę. Materialųjį pasaulį valdanti deivė Durgā paklūsta Viešpaties Mahādevos (Girišos) valiai, todėl Viešpats Mahādeva gali dovanoti žmogui bet kokias materialias malones. Paprastai žmonės garbina Viešpatį Giriśą siekdami materialios laimės. Tačiau Pracetai susidūrė su Viešpačiu Mahādeva apvaizdos valia. Viešpats Mahādeva nurodė jiems garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir pats kreipėsi į Viešpatį malda. Kaip pasakyta ankstesniajame posme (*rudra-gītena*), kartodami Viešpaties Śivos maldą Viṣṇu Pracetai pateko į dvasinį pasaulį. Kartais bhaktai taip pat nori patirti materialių malonumų. Tada Aukščiausiasis Viešpats prieš pasiimdamas juos į dvasinį pasaulį suteikia jiems progą pasidžiaugti gyvenimu materialiajame pasaulyje. Kai kurie bhaktai patenka į vieną iš rojaus planetų: Janaloką, Maharloką, Tapoloką arba Siddhaloką ir t.t. Tačiau tyras bhaktas niekada neieškos materialios laimės, todėl jis iškart pakyla į Vaikuṇṭhaloką, posme pavadintą *param.* Taigi Vidura klausia Bṛhaspačio mokinio Maitreyos, ką laimėjo Pracetai?

3 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
प्रचेतसोऽन्तरुदधौ पितुरादेशकारिणः ।
जपयज्ञेन तपसा पुरञ्जनमतोषयन् ॥ ३॥

maitreya uvāca
pracetaso 'ntar udadhau pitur ādeśa-kāriṇaḥ
japa-yajñena tapasā purañjanam atoṣayan

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *pracetasaḥ* – Pracetai; *antaḥ* – gelmėse; *udadhau* – jūros; *pituḥ* – savo tėvo; *ādeśa-kāriṇaḥ* – valią vykdydami; *japa-*

yajñena – kartodami *mantras; tapasā* – griežtai tramdydami kūną; *puramjanam* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *atoṣayan* – patenkino.

Didis išminčius Maitreya tarė: Karaliaus Prācīnabarhio sūnūs Pracetai, vykdydami tėvo valią, pasinėrė į jūros gelmę ir ėmėsi griežtai tramdyti kūną. Nepaliaujamai kartodami iš Viešpaties Śivos išgirstas mantras jie pelnė Aukščiausiojo Dievo Asmens Viṣṇu prielankumą.

Komentaras: Į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį galima kreiptis ir savo sukurta malda, tačiau kartojant tokių didžių bhaktų, kaip Viešpats Śiva ir Viešpats Brahmā, sudėtas maldas, t.y. einant iškilių asmenybių pėdomis, lengviau pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą. Pavyzdžiui, mes neretai kartojame šią *mantrą* iš „Brahma-saṁhitos“ (5.29):

cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa-
lakṣāvṛteṣu surabhīr abhipālayantam
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama-sevyamānaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Lenkiuosi Govindai, pirmapradžiam Viešpačiui, pirmajam gimdytojui, kuris Savo buveinėse, nuklotose dvasiniais brangakmeniais, tarp milijonų troškimų medžių gano karves, išpildančias bet kokį troškimą, kur Jam su meile ir pagarba be atilsio tarnauja šimtai tūkstančių *lakṣmī – gopių.*“ Šia malda į Viešpatį kreipėsi pats Brahmā ir ją kartodami mes einame Jo pėdomis. Tai paprasčiausias būdas pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą. Tyras bhaktas niekad nesikreips tiesiai į Viešpatį. Garbinant Viešpatį svarbiausia kreiptis į Jį per mokinių seką, kitaip sakant, per Jo bhaktus. Taigi kartojant maldas, kuriomis Viešpats Śiva kreipėsi į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Pracetams pavyko pelnyti Aukščiausiojo Viešpaties prielankumą.

Pastarajame posme Aukščiausiasis Dievo Asmuo pavadintas *purañjana.* Pasak Madhvācāryos, gyvoji esybė *purañjana* vadinama todėl, kad jai tapus materialiojo pasaulio gyventoja, ją veikia trys materialiosios gamtos *guṇos* ir ji verčiama čia gyventi. Aukščiausias Dievo Asmuo sukuria materialųjį pasaulį (*pura*) ir Pats įžengia į jį. *Aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-stham.* Viešpats įeina į kiekvienos gyvosios esybės širdį, kiekvieną atomą, todėl ir gyvąją esybę, ir Viešpatį vadina *purañjana.* Vienas iš *purañjanų* – gyvoji esybė yra pavaldus kitam – aukščiausiajam *purañjanai.* Todėl pavaldaus *purañjanos* pareiga yra suteikti džiaugsmo aukščiausiajam *purañjanai.* Tokia yra atsidavimo tarnystės esmė. Viešpats Rudra (Śiva) yra pirmasis vienos iš *vaiṣṇavų ācāryų sampradāyų* – Rudra-sampradāyos *ācārya.*

Žodžiai *rudra-gītena* rodo, kad gavę dvasines žinias mokinių seka, kurios pradininkas yra Viešpats Śiva, Pracetai pasiekė dvasinį tobulumą.

4 TEKSTAS

दशवर्षसहस्रान्ते पुरुषस्तु सनातनः ।
तेषामाविरभूत्कृच्छ्रं शान्तेन शमयन् रुचा ॥ ४ ॥

daśa-varṣa-sahasrānte puruṣas tu sanātanaḥ
teṣām āvirabhūt kṛcchraṁ śāntena śamayan rucā

daśa-varṣa – dešimtmečių; *sahasra-ante* – pasibaigus tūkstančiui; *puruṣaḥ* – Aukščiausiasis Asmuo; *tu* – tuomet; *sanātanaḥ* – amžinas; *teṣām* – Pracetų; *āvirabhūt* – apsireiškė; *kṛcchram* – rūsčias askezes; *śāntena* – atsidėkodamas už; *śamayan* – ramindamas; *rucā* – Savo grožiu.

Prabėgus dešimčiai tūkstančių metų, skirtų griežtai asketizmo praktikai, Pracetai sulaukė atpildo – priešais juos Savo kerinčiu pavidalu apsireiškė Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Karalaičiai labai nudžiugo, nes jų askezė nenuėjo veltui.

Komentaras: Tramdyti kūną dešimt tūkstančių metų, iš pažiūros, ne pats maloniausias užsiėmimas. Tačiau bhaktai, kurie išties nori pasiekti dvasinį tobulumą, imasi asketizmo praktikos, vildamiesi pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą. Kitados žmonės gyveno labai ilgai, jie galėjo ištisus tūkstantmečius skirti asketizmo praktikai. Sakoma, kad „Rāmāyaṇos“ autorius Vālmīkis tramdė kūną ir meditavo šešiasdešimt tūkstančių metų. Aukščiausiasis Dievo Asmuo buvo patenkintas Pracetų asketiškais žygiais ir galų gale apsireiškė jiems Savo žavingu pavidalu. Išvydę Viešpatį Pracetai visa širdimi apsidžiaugė ir užmiršo apie patirtus vargus. Materialiajame pasaulyje įdėjęs daug pastangų ir susilaukęs sėkmės kiekvienas džiaugiasi. Lygiai taip jaučiasi ir bhaktas išvydęs Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Tada jis užmiršta apie visas savo negandas ir vargus. Dhruva Mahārāja, kuriam buvo vos penkeri, irgi šeši mėnesius griežtai tramdė kūną: valgė tiktai sausus lapus ir gėrė tik vandenį – ir jam apsireiškė Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Išvydęs Viešpatį Dhruva užmiršo apie visus sunkumus ir taip tarė: *svāmin kṛtārtho 'smi* – „Viešpatie, aš esu visiškai patenkintas.“

Žinoma, asketizmu užsiiminėta Satya-yugoje, Dvapara-yugoje ir Treta-

yugoje. Mūsų epochoje, Kali-yugoje, tokių griežtų askezių niekas nevykdo. Mūsų laikais tą patį rezultatą galima pasiekti tiesiog kartojant Hare Kṛṣṇą *mahā-mantrą.* Kadangi mūsų epochoje gyvenantys žmonės degradavo, Viešpats iš Savo malonės dovanojo jiems patį lengviausią savęs pažinimo metodą. Kartojant Hare Kṛṣṇą *mantrą* pasiekiami tie patys rezultatai, kurių ankstesniais amžiais žmonės siekdavo griežtomis askezėmis. Tačiau, kaip yra sakęs Viešpats Caitanya Mahāprabhu, žmogus yra toks nelaimėlis, kad jo nevilioja net *mahā-mantros* (Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare) kartojimas.

5 TEKSTAS

सुपर्णस्कन्धमारूढो मेरुशृङ्गमिवाम्बुदः ।
पीतवासा मणिग्रीवः कुर्वन् वितिमिरा दिशः ॥ ५ ॥

suparṇa-skandham ārūḍho meru-śṛṅgam ivāmbudaḥ
pīta-vāsā maṇi-grīvaḥ kurvan vitimirā diśaḥ

suparṇa – Garuḍos, Viešpaties Viṣṇu nešėjo; *skandham* – pečių; *ārūḍhaḥ* – sėdintis ant; *meru* – Meru kalno; *śṛṅgam* – viršukalnėje; *iva* – tarsi; *ambudaḥ* – debesis; *pīta-vāsāḥ* – apsirengęs geltonais rūbais; *maṇi-grīvaḥ* – Jo kaklas papuoštas Kaustubhos brangakmeniu; *kurvan* – išvaduodamas; *vitimirāḥ* – nuo tamsos; *diśaḥ* – visas pasaulio puses.

Ant Garuḍos pečių Viešpats atrodė tarsi debesis, besiilsintis Meru viršukalnėje. Transcendentinį Aukščiausiojo Viešpaties kūną gaubė puošnūs geltoni apdarai. Ant Jo kaklo žėrėjo Kaustubha-maṇi brangakmenis. Viešpaties kūno skleidžiama šviesa išsklaidė visatą gaubiančią tamsą.

Komentaras: „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 22.31) pasakyta:

kṛṣṇa – sūrya-sama; māyā haya andhakāra
yāhāṅ kṛṣṇa, tāhāṅ nāhi māyāra adhikāra

Viešpats yra tarsi amžinai spinduliuojanti saulė. Todėl ten, kur yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nėra vietos tamsai ir neišmanymui. Tamsos gaubiamą materialią visatą apšviečia Saulė, tačiau Saulė, kaip ir Mėnulis, tik atspindi šviesą, kurią išspinduliuoja Aukščiausiojo Dievo Asmens kūnas. „Bhagavad-gītoje“ (7.8) Viešpats sako: *prabhāsmi śaśi-sūryayoḥ* – „Aš esu saulės ir mėnulio šviesa“. Taigi visų gyvybės formų atsiradimo šaltinis yra Aukščiausiojo Dievo Asmens kūno skleidžiama šviesa. Šią mintį patvirtina ir „Brahma-saṁhitā“: *yasya prabhā prabhavato jagad-aṇḍa-koṭi.*

Aukščiausiojo Dievo Asmens kūno skleidžiama šviesa išsklaido pasaulį gaubiančią tamsą.

6 TEKSTAS

काञ्चिष्णुना कनकवर्णविभूषणेन
भ्राजत्कपोलवदनो विलसत्किरीटः ।
अष्टायुधैरनुचरैर्मुनिभिः सुरेन्द्रै-
रासेवितो गरुडकिन्नरगीतकीर्तिः ॥ ६ ॥

kāñcīṣṇunā kanaka-varṇa-vibhūṣaṇena
bhrājat-kapola-vadano vilasat-kirīṭaḥ
aṣṭāyudhair anucarair munibhiḥ surendrair
āsevito garuḍa-kinnara-gīta-kīrtiḥ

kāñcīṣṇunā – spindinčiais; *kanaka* – aukso; *varṇa* – spalvos; *vibhūṣaṇena* – su papuošalais; *bhrājat* – spindinti; *kapola* – kakta; *vadanaḥ* – Jo veidas; *vilasat* – tviskantis; *kirīṭaḥ* – Jo šalmas; *aṣṭa* – su aštuoniais; *āyudhaiḥ* – ginklais; *anucaraiḥ* – palydovai; *munibhiḥ* – didieji išminčiai; *sura-indraiḥ* – pusdieviai; *āsevitaḥ* – Jam tarnavo; *garuḍa* – Garuḍai; *kinnara* – Kinnaralokos gyventojui; *gīta* – apdainuojant; *kīrtiḥ* – Jo šlovę.

Nuo aukso papuošalais padabinto Viešpaties veido buvo neįmanoma atitraukti akių. Ant Jo galvos tviskėjo nepaprasto grožio šalmas. Viešpats turėjo aštuonias rankas ir kiekvienoje iš jų laikė vis kitokį ginklą. Jį supo būrys Jam patarnaujančių pusdievių, didžių išminčių ir kitų palydovų. Viešpaties nešėjas Garuḍa šlovino Viešpatį Vedų himnais, kurie aidėjo jam mosuojant sparnais. Garuḍa atrodė tarsi būtų nužengęs iš Kinnaralokos.

Komentaras: Paprastai apsireiškęs keturrankiu Viṣṇu pavidalu Viešpats turi keturias rankas, kuriose laiko keturis daiktus – kriauklę, diską, vėzdą ir lotosą. Tačiau pastarajame posme nurodyta, kad Viešpats Viṣṇu turėjo aštuonias rankas ir jose laikė aštuonis ginklus. Pasak Vīrarāghavos Ācāryos, lotosą ir kriauklę taip pat galima laikyti ginklais. Kadangi Viešpats yra Aukščiausiasis valdovas, visi atributai Jo rankose laikytini ginklais. Keturiose rankose Jis laiko keturis ginklus, o kitose keturiose – strėlę, lanką, trišakį ir gyvatę. Vardindamas aštuonis ginklus Śrī Vīrarāghava Ācārya vadina juos *śaṅkha, cakra, gadā, padma, śārṅga, śara* ir t.t.

Kaip karalių lydi patarėjai, raštininkai, karvedžiai, taip ir Viešpatį Viṣṇu lydi Jo svita – pusdieviai, didieji išminčiai, šventieji it t.t. Viešpats niekada nebūna vienas. Vadinasi, Jis negali būti beasmenis Absoliutas. Jis visada išlieka Savimi – Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Jo artimiausi palydovai taip pat yra asmenybės. Sprendžiant iš šio posmo, Garuḍa gyvena *kinnarų* planetoje. Kinnaralokos planetos gyventojai išore yra panašūs į Garuḍą: jie atrodo kaip žmonės, tik su sparnais. Žodis *gīta-kīrtiḥ* liudija, kad Kinnaralokos gyventojai – puikūs dainiai, kurie be paliovos šlovina Viešpatį. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta: *djagad-aṇda-koṭi-koṭisv aśeṣa-vasudhādi-vibhūti-bhinnam.* Materialiose visatose yra daugybė planetų ir kiekviena jų turi savo nepakartojamų bruožų. Sprendžiant iš pastarojo posmo, Kinnaralokos gyventojai skraido kaip paukščiai. Visatoje yra Siddhalokos planeta, kurios gyventojai gali skraidyti, nors neturi sparnų. Taigi kiekvienos planetos gyventojai turi bruožų, kurie skiria juos nuo kitų planetų gyventojų. Būtent šia įvairove ir nuostabi Aukščiausiojo Dievo Asmens kūrinija.

7 TEKSTAS

पीनायताष्टभुजमण्डलमध्यलक्ष्म्या
स्पर्धच्छ्रिया परिवृतो वनमालयाद्यः ।
बर्हिष्मतः पुरुष आह सुतान् प्रपन्नान्
पर्जन्यनादरुतया सघृणावलोकः ॥ ७ ॥

pīnāyatāṣṭa-bhuja-maṇḍala-madhya-lakṣmyā
spardhac-chriyā parivṛto vana-mālayādyaḥ
barhiṣmataḥ puruṣa āha sutān prapannān
parjanya-nāda-rutayā saghṛṇāvalokaḥ

pīna – tvirtų; *āyata* – ilgų; *aṣṭa* – aštuonių; *bhuja* – rankų; *maṇḍala* – apsupties; *madhya* – viduryje; *lakṣmyā* – su sėkmės deive; *spardhat* – varžėsi; *śriyā* – kurios grožis; *parivṛtaḥ* – apsuptas; *vana-mālayā* – gėlių girlianda; *ādyaḥ* – pirminis Dievo Asmuo; *barhiṣmataḥ* – karaliaus Prācīnabarhio; *puruṣaḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *āha* – kreipėsi į; *sutān* – sūnus; *prapannān* – atsidavusius Jam; *parjanya* – kaip debesies; *nāda* – kurio garsas; *rutayā* – balsu; *sa-ghṛṇa* – maloningas; *avalokaḥ* – Jo žvilgsnis.

Gėlių girlianda ant Aukščiausiojo Dievo Asmens kaklo, kuri krito ant aštuonių tvirtų, ilgų Viešpaties rankų ir siekė Jo kelius, savo grožiu nustelbė sėkmės deivės grožį. Maloningai žvelgdamas į besąlygiškai Jam

atsidavusius karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnus Viešpats kreipėsi į juos ir Jo balsas nuaidėjo kaip griaustinis.

Komentaras: Pažymėtinas šio posmo žodis *ādyaḥ.* Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra visos būties, taip pat ir Paramātmos bei Brahmano šaltinis. Pasak „Bhagavad-gītos“ (14.27): *brahmaṇo hi pratiṣṭhāham* – Absoliučios Tiesos pradžių pradžia yra ne beasmenis Brahmanas, o pirminis Dievo Asmuo Kṛṣṇa. Suvokęs Kṛṣṇos didybę Arjuna taip kreipėsi į Viešpatį:

paraṁ brahma paraṁ dhāma pavitraṁ paramaṁ bhavān
puruṣaṁ śāśvataṁ divyam ādi-devam ajaṁ vibhum

„Tu – Aukščiausiasis Brahmanas, viršiausias iš visų, aukščiausioji buveinė ir apvalomoji jėga, Tu – Absoliuti Tiesa ir amžina dieviškoji asmenybė.Tu – praamžis Viešpats, transcendentinis ir pirminis. Tu – negimęs, Tavo grožiu žydi visas pasaulis.“ (BG 10.12)

„Brahma-saṁhitoje“ taip pat sakoma: *anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam* – „Aukščiausiasis Viešpats neturi Sau priežasties (*anādi*), nes Jis Pats yra visų priežasčių priežastis.“ Pasak „Vedānta-sūtros“, *janmādy asya yataḥ* – „Absoliuti Tiesa yra tas šaltinis, iš kurio viskas randasi.“ Absoliučią Tiesą vadina *ādi-puruṣa.* Todėl, Absoliuti Tiesa nėra beasmenė, Absoliuti Tiesa yra asmenybė.

8 TEKSTAS

श्रीभगवानुवाच
वरं वृणीध्वं भद्रं वो यूयं मे नृपनन्दनाः ।
सौहार्देनापृथग्धर्मास्तुष्टोऽहं सौहृदेन वः ॥ ८ ॥

śrī-bhagavān uvāca
varaṁ vṛṇīdhvaṁ bhadraṁ vo yūyaṁ me nṛpa-nandanāḥ
sauhārdenāpṛthag-dharmās tuṣṭo 'haṁ sauhṛdena vaḥ

śrī-bhagavān uvāca – Aukščiausiasis Dievo Asmuo tarė; *varam* – palaiminimo; *vṛṇīdhvam* – prašykite; *bhadram* – sėkmės; *vaḥ* – jums; *yūyam* – jūs; *me* – Manęs; *nṛpa-nandanāḥ* – o karalaičiai; *sauhārdena* – draugystės dėka; *apṛthak* – vienodas; *dharmāḥ* – užsiėmimas; *tuṣṭaḥ* – patenkintas; *aham* – Aš; *sauhṛdena* – draugyste; *vaḥ* – jūsų.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo tarė: O karalaičiai, Mane labai džiugina, kad gražiai sutariate, kad jūsų tikslas vienas – atsidavimo tarnystė.

Labai džiaugiuosi jūsų draugyste, todėl linkiu jums visokeriopos gerovės. Prašykite Manęs, kokios tik norit malonės.

Komentaras: Kadangi karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnus vienijo dvasinė veikla – Kṛṣṇos sąmonė, Viešpats buvo labai jais patenkintas. Karalaičiai buvo individualiosios sielos, tačiau visus juos vienijo transcendentinė tarnystė Viešpačiui. Tikroji vienybė – tai vienybė, jungianti individualiąsias sielas, kurios siekia suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Viešpačiui ir Jam tarnauja. Materialiajame pasaulyje tokia vienybė neegzistuoja. Net jei žmonės formaliai suvienija savo jėgas, iš tikrųjų kiekvienas iš jų siekia įgyvendinti savo interesus. Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų organizacija jungia šalis, kiekviena kurių turi savo nacionalinių ambicijų, todėl apie tikrą vienybę šiuo atveju negali būti ir kalbos. Materialiajame pasaulyje individualiosios sielos yra tokios nevieningos, kad net Kṛṣṇos sąmonės bendrijoje kartais nerandama bendros kalbos, nes jos nariai turi skirtingas nuomones arba ima siekti materialių tikslų. Iš tikrųjų Kṛṣṇos sąmonės bendrijoje nesutarimų neturėtų būti, nes jos narių tikslas vienas – kuo geriau tarnauti Kṛṣṇai. Jei nesutarimų kyla dėl tarnystės, jie laikytini dvasiniais. Nuoširdžių Aukščiausiojo Dievo Asmens tarnų vienybės suardyti negali niekas. Tai labai džiugina Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir, kaip matome posme, Jis norėjo suteikti karalaičiams palaiminimą. Posme rašoma, kad Viešpats buvo pasiryžęs tučtuojau įvykdyti bet kokį karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnų norą.

9 TEKSTAS

योऽनुस्मरति सन्ध्यायां युष्माननुदिनं नरः ।
तस्य भ्रातृष्वात्मसाम्यं तथा भूतेषु सौहृदम् ॥ ९ ॥

yo 'nusmarati sandhyāyāṁ yuṣmān anudinaṁ naraḥ
tasya bhrātṛṣv ātma-sāmyaṁ tathā bhūteṣu sauhṛdam

yaḥ – tas, kuris; *anusmarati* – visuomet prisimena; *sandhyāyām* – vakare; *yuṣmān* – jus; *anudinam* – kasdien; *naraḥ* – žmogus; *tasya bhrātṛṣu* – su jo broliais; *ātma-sāmyam* – lygybė; *tathā* – taip pat; *bhūteṣu* – su visomis gyvosiomis būtybėmis; *sauhṛdam* – draugystė.

Viešpats kalbėjo toliau: Kas kiekvieną vakarą jus prisimins, tas gerai sutars su savo broliais ir visomis kitomis gyvosiomis esybėmis.

10 TEKSTAS

ये तु मां रुद्रगीतेन सायं प्रातः समाहिताः ।
स्तुवन्त्यहं कामवरान्दास्ये प्रज्ञां च शोभनाम् ॥१०॥

ye tu māṁ rudra-gītena sāyaṁ prātaḥ samāhitāḥ
stuvanty ahaṁ kāma-varān dāsye prajñāṁ ca śobhanām

ye – tiems, kurie; *tu* – bet; *mām* – Man; *rudra-gītena* – Viešpaties Śivos sudėtomis maldomis; *sāyam* – vakare; *prātaḥ* – ryte; *samāhitāḥ* – dėmesingai; *stuvanti* – meldžiasi; *aham* – Aš; *kāma-varān* – visus palaiminimus jų troškimų išsipildymui; *dāsye* – dovanosiu; *prajñām* – intelektą; *ca* – taip pat; *śobhanām* – transcendentinį.

Tie, kurie kas rytą ir vakarą kreipsis į Mane ir melsis Man, kalbėdami Viešpaties Śivos sudėtas maldas, gaus Mano palaiminimus. Visi jų troškimai išsipildys ir jų intelektas bus šviesus.

Komentaras: Šviesaus intelekto žmogus ieško kelio namo, atgal pas Dievą. Apie tai kalbama „Bhagavad-gītoje“ (10.10):

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie nuolatos su meile tarnauja ir lenkiasi Man, Aš dovanoju supratimą, kuris padeda ateiti pas Mane.“

Tas, kuris melsdamasis prašo Viešpatį išpildyti jo troškimus, turi atminti, kad tobuliausias troškimo išsipildymas – sugrįžimas namo, atgal pas Dievą. Posme sakoma, kad atsimenantis Pracetų, karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnų, žygius pelnys išvadavimą ir Viešpaties palaiminimą. Tai kiek gi kartų labiau palaiminti yra karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnūs, turintys tiesioginius ryšius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu? Taip veikia *paramparos* sistema: eidami *ācāryų* nubrėžtu keliu, mes pelnome tai, ką pelnė mūsų pirmtakai. Jei žmogus pavyzdžiu pasirinko Arjuną, tai reiškia, kad „Bhagavad-gītos“ žodį jis išgirdo iš Paties Viešpaties – Aukščiausiojo Dievo Asmens lūpų. Imti pavyzdį iš bhakto Arjunos, kuriam „Bhagavad-gītą“ paskelbė Pats Viešpats, tolygu girdėti „Bhagavad-gītą“ iš Paties Aukščiausiojo Viešpaties lūpų. Atsiranda neišmanėlių, kurie teigia jog mūsų laikais, kai šalia nėra Kṛṣṇos, tiesioginių nurodymų gauti iš Viešpaties neįmanoma. Šie kvailiai nesupranta, kad perskaityti „Bhagavad-gītą“ yra tas pat, kaip išgirsti ją iš

paties Viešpaties lūpų, žinoma, jei priimame „Bhagavad-gītą“ tokią, kokia ji yra – tokią, kokią ją paskelbė Viešpats. Kas mėgina perprasti „Bhagavad-gītą“ remdamasis savo netobulomis interpretacijomis, tas niekad neatskleis jos paslapčių net jei pasauliečiai pripažįsta jį didžiausiu mokslininku.

11 TEKSTAS

यद्यूयं पितुरादेशमग्रहीष्ट मुदान्विताः ।
अथो व उशती कीर्तिर्लोकाननु भविष्यति ॥११॥

yad yūyaṁ pitur ādeśam agrahīṣṭa mudānvitāḥ
atho va uśatī kīrtir lokān anu bhaviṣyati

yat – kadangi; *yūyam* – jūs; *pituḥ* – savo tėvo; *ādeśam* – paliepimą; *agrahīṣṭa* – priėmėte; *mudā-anvitāḥ* – su dideliu džiaugsmu; *atho* – todėl; *vaḥ* – jūsų; *uśatī* – patraukli; *kīrtiḥ* – šlovė; *lokān anu* – po visą visatą; *bhaviṣyati* – pasklis.

Kadangi tėvo valia jums buvo šventa ir jūs sąžiningai ją įvykdėte, garsas apie jūsų doringas savybes pasklis po visą pasaulį.

Komentaras: Gyvoji esybė yra neatsiejama Aukščiausiojo Dievo Asmens dalelė, todėl ji turi šiokią tokią nepriklausomybę. Neišmanėliai kartais klausia, kodėl žmonės, jei jie visi yra Viešpaties valioje, priversti kentėti? Turėdama ribota nepriklausomybę gyvoji esybė gali paklusti Aukščiausiojo Viešpaties valiai arba ją ignoruoti. Aukščiausiojo Viešpaties valią vykdanti gyvoji esybė suranda laimę, o maištininkė – kenčia. Taigi gyvoji esybė yra pati savo laimės ir negandų kalvis. Aukščiausiasis Viešpats neprimeta jai nei vieno, nei kito. Pracetai sąžiningai įvykdė savo tėvo paliepimą ir už tai Aukščiausiasis Viešpats juos pagyrė. Viešpats palaimino karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnus už jų klusnumą.

12 TEKSTAS

भविता विश्रुतः पुत्रोऽनवमो ब्रह्मणो गुणैः ।
य एतामात्मवीर्येण त्रिलोकीं पूरयिष्यति ॥१२॥

bhavitā viśrutaḥ putro 'navamo brahmaṇo guṇaiḥ
ya etām ātma-vīryeṇa tri-lokīṁ pūrayiṣyati

bhavitā – bus; *viśrutaḥ* – labai žymus; *putraḥ* – sūnus; *anavamaḥ* – nenusileis; *brahmaṇaḥ* – Viešpačiui Brahmai; *guṇaiḥ* – dorybėmis; *yaḥ* – kuris; *etām* – visa tai; *ātma-vīryeṇa* – savo palikuonimis; *tri-lokīm* – tris pasaulius; *pūrayiṣyati* – apgyvendins.

Jums gims įstabus sūnus, kuris niekuo nenusileis pačiam Viešpačiui Brahmai. Garsas apie jį pasieks tolimiausius visatos kampelius, o jo vaikai ir vaikaičiai pažirs po visus tris pasaulius.

Komentaras: Kitame posme sakoma, kad Pracetai ves didžiojo išminčiaus Kaṇḍu dukrą. Viešpats Viṣṇu teigia, kad jiems gims sūnus vardu Viśruta, kuris savo dorybėmis išgarsins tėvą ir motiną, maža to, savo šlove jis nustelbs Viešpatį Brahmą. Žymus politikas Canakya yra sakęs, kad pražydus sode arba miške augančiam vertingam medžiui aplink pasklinda nuostabus aromatas. Lygiai taip šeima, kurioje gimsta vertas sūnus, išgarsėja visame pasaulyje. Kṛṣṇa gimė Yadu dinastijoje ir išgarsino ją visame pasaulyje.

13 TEKSTAS

कण्डोः प्रम्लोचया लब्धा कन्या कमललोचना ।
तां चापविद्धां जगृहुर्भूरुहा नृपनन्दनाः ॥१३॥

kaṇḍoḥ pramlocayā labdhā kanyā kamala-locanā
tāṁ cāpaviddhāṁ jagṛhur bhūruhā nṛpa-nandanāḥ

kaṇḍoḥ – išminčiaus Kaṇḍu; *pramlocayā* – rojaus kurtizanė vardu Pramlocā; *labdhā* – kurią pagimdė; *kanyā* – dukrą; *kamala-locanā* – lotosaakę; *tām* – ją; *ca* – taip pat; *apaviddhām* – paliktą; *jagṛhuḥ* – priglaudė; *bhūruhāḥ* – medžiai; *nṛpa-nandanāḥ* – o karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnūs.

O karaliaus Prācīnabarhiṣato sūnūs, rojaus kurtizanė Pramlocā patikėjo lotosaakę savo ir išminčiaus Kaṇḍu dukrą miško medžių globai, o pati sugrįžo į rojaus planetas. Mergaitė gimė po apsaros Pramlocos sueities su išminčiumi Kaṇḍu.

Komentaras: Kaskart, kai koks nors didis išminčius imasi asketizmo, kad įgytų materialių galių, rojaus valdovas Indra užsiplieskia pavydu. Atsakingas pareigas einantys ir įvairias visatos gyvenimo sritis tvarkantys pusdieviai yra susikrovę didžiulį doringų darbų kraitį. Pusdieviai yra paprastos gyvosios esybės, tačiau joms pavyko užimti atsakingus postus visatoje ir

gimti Viešpačiu Brahma, Indra, Candra arba Varuṇa. Materialusis pasaulis taip sutvarkytas, kad net rojaus valdovas Indra kartais praranda savitvardą, sužinojęs, kad kuris nors iš didžiųjų išminčių imasi asketizmo praktikos. Materialųjį pasaulį yra apnuodijęs pavydo jausmas. Gyvoji esybė įtariai žvelgia į savo artimą. Verslininkai baiminasi kompanionų, nes materialusis pasaulis – tai piktų ir pavydžių žmonių veiklos laukas. Jie atėjo į šį pasaulį norėdami pranokti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Štai kodėl sužinojęs, kad didis išminčius Kaṇḍu ėmėsi griežtai tramdyti kūną, Indra išsigando ir siuntė Pramlocą, kad ji sutrukdytų išminčiui įvykdyti duotus įžadus. Tas pats atsitiko ir Viśvāmitrai. Šventraščiai pasakoja ir apie kitus atvejus, kurie rodo, kad pavydas yra būdingas Indrai. Kartą, kai karalius Pṛthu surengė aukojimų ciklą, kurie savo prašmatnumu pranoko paties Indros aukojimus, Indrą ėmė griaužti pavydas ir jis sukliudė karaliui Pṛthu sėkmingai juos užbaigti. Apie tai jau kalbėta ankstesniuose skyriuose. Karaliui Indrai pavyko priversti didįjį išminčių Kaṇḍu sulaužyti duotą įžadą – jį savo grožiu apžavėjo rojaus kurtizanė vardu Pramlocā ir jis susilaukė su ja dukros. Pasak pastarojo posmo, Kaṇḍu ir Pramlocos dukra buvo tikra lotosaakė gražuolė. Įvykdžiusi savo misiją Pramlocā sugrįžo į rojaus planetas, o kūdikį paliko globoti medžiams. Laimė, medžiai priėmė mergaitę kaip savo dukrą ir ją išaugino.

14 TEKSTAS

क्षुत्क्षामाया मुखे राजा सोमः पीयूषवर्षिणीम् ।
देशिनीं रोदमानाया निदधे स दयान्वितः ॥१४॥

kṣut-kṣāmāyā mukhe rājā somaḥ pīyūṣa-varṣiṇīm
deśinīṁ rodamānāyā nidadhe sa dayānvitaḥ

kṣut – alkis; *kṣāmāyāḥ* – kai ją kankino; *mukhe* – į burną; *rājā* – valdovas; *somaḥ* – Mėnulio; *pīyūṣa* – nektaras; *varṣiṇīm* – iš kurio sunkėsi; *deśinīm* – smilių; *rodamānāyāḥ* – jai verkiant; *nidadhe* – įkišo; *saḥ* – jis; *dayā-anvitaḥ* – pasigailėjęs.

Medžių globai palikta mergaitė išalko ir ėmė verkti. Pasigailėjęs kūdikio miško ir Mėnulio valdovas davė jai čiulpti savo pirštą, iš kurio sunkėsi nektaras. Taip Mėnulio valdovo globojama mergaitė užaugo.

Komentaras: Apsarā paliko dukrą medžių globai. Tačiau negalėdami deramai ja pasirūpinti medžiai perdavė auginti mergaitę Mėnulio valdovui. Mergaitei išalkus Mėnulio valdovas Candra davė jai čiulpti savo pirštą.

15 TEKSTAS

प्रजाविसर्ग आदिष्टाः पित्रा मामनुवर्तता ।
तत्र कन्यां वरारोहां तामुद्वहत मा चिरम् ॥१५॥

prajā-visarga ādiṣṭāḥ pitrā mām anuvartatā
tatra kanyāṁ varārohāṁ tām udvahata mā ciram

prajā-visarge – susilaukti vaikų; *ādiṣṭāḥ* – gavę priesaką; *pitrā* – savo tėvo; *mām* – Mano nurodymą; *anuvartatā* – vykdydami; *tatra* – ten; *kanyām* – dukrą; *vara-ārohām* – apdovanotą daugybe dorybių ir nepaprastai gražią; *tām* – ją; *udvahata* – veskite; *mā* – ne; *ciram* – desldami.

Jūs visada klusniai vykdėte Mano nurodymus, todėl ir šį kartą paklausykite Manęs ir tuojau pat veskite šią nepaprasto grožio ir puikaus būdo merginą. Įvykdykite savo tėvo valią ir susilaukite su ja vaikų.

Komentaras: Pracetai buvo ne tik iškilūs Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktai, bet ir labai paklusnus sūnūs, visada pasiryžę įvykdyti savo tėvo valią. Neatsitiktinai Viešpats nurodė jiems vesti Pramlocos dukrą.

16 TEKSTAS

अपृथग्धर्मशीलानां सर्वेषां वः सुमध्यमा ।
अपृथग्धर्मशीलेयं भूयात्पत्न्यर्पिताशया ॥१६॥

apṛthag-dharma-śīlānāṁ sarveṣāṁ vaḥ sumadhyamā
apṛthag-dharma-śīleyaṁ bhūyāt patny arpitāśayā

apṛthak – vienodas; *dharma* – užsiėmimas; *śīlānām* – kurių būdas; *sarveṣām* – visi; *vaḥ* – jūs; *su-madhyamā* – mergina, kurios liemuo laibas; *apṛthak* – vienodas; *dharma* – užsiėmimas; *śīlā* – gero būdo; *iyam* – ši; *bhūyāt* – tebūnie; *patnī* – žmona; *arpita-āśayā* – atsidavusi visa širdimi.

Jūs esate broliai ir jūsų būdas panašus – visi esate atsidavę Viešpačiui ir tėvo žodis jums šventas. Toji mergina labai į jus panaši, be to, ji jums atsidavusi visa širdimi. Prācīnabarhiṣatos sūnūs, jus su ja sieja daug bendra ir jūs labai tinkate vieni kitiems.

Komentaras: Pagal vediškąsias tradicijas, moterys negali turėti kelių vyrų, nors vyrams daugpatystė leidžiama, tačiau tam tikromis aplinkybėmis tai leidžiama ir moterims. Štai Draupadī buvo ištekėjusi už penkių brolių

Pāṇḍavų. Šiame epizode Aukščiausiasis Viešpats nurodo Prācīnabarhiṣato sūnums vesti vieną merginą – didžiojo išminčiaus Kaṇḍu ir Pramlocos dukrą. Išimtinais atvejais merginai leidžiama tekėti už kelių vyrų, su sąlyga, kad ji vienodai gerbs ir mylės visus juos. Paprastai moteriai tai nepasiekiama. Tik pačioms iškiliausioms moterims leidžiama turėti daugiau vyrų. Kali amžiuje, mūsų dienomis, tokios moterys retenybė. Neveltui šventraščiuose sakoma: *kalau pañca vivarjayet.* Mūsų laikais moteriai draudžiama tekėti už savo vyro brolio. Nepaisant to, kai kuriuose Indijos kalnuotose vietovėse ši paprotys gyvas iki šių dienų. Viešpats sako: *apṛthag-dharma-śīleyaṁ bhūyāt patny arpitāśayā.* Viešpačiui palaiminus viskas tampa įmanoma. Kalbamuoju atveju Viešpats suteikė merginai ypatingą malonę būti vienodai klusnia visiems broliams. „Bhagavad-gītā“ moko *apṛthag-dharmos* – nenukrypstamai vykdyti nustatytąsias pareigas. „Bhagavad-gītą“ sudaro trys svarbiausi skyriai: *karma-yoga, jñāna-yoga* ir *bhakti-yoga. Yoga* reiškia „veikimas vardan Aukščiausiojo Dievo Asmens“. „Bhagavad-gītoje“ (3.9) sakoma:

yajñārthāt karmaṇo 'nyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ
tad-arthaṁ karma kaunteya mukta-saṅgaḥ samācara

„Tegu visi tavo veiksmai bus auka Viṣṇu, antraip veiksmas prirakins tave prie materialiojo pasaulio. Todėl, o Kuntī sūnau, veik vardan Viṣṇu ir taip išvengsi prisirišimo pančių.“

Žmogus turi atlikti savo priedermę galvodamas apie *yajña-puruṣą* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Tai ir yra *apṛthag-dharma.* Visos kūno dalys turi savo funkcijas, tačiau jos veikia vardan vieno tikslo – užtikrinti viso organizmo gyvybinę veiklą. Lygiai taip, jei veiksime vardan Aukščiausiojo Dievo Asmens, visi bus patenkinti. Imkime pavyzdį iš Pracetų, kurių vienintelis tikslas buvo patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį. Tai ir vadinama *apṛthag-dharma.* „Bhagavad-gītoje“ (18.66) sakoma: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja* – „Atmesk visas religijas ir tiesiog atsiduok Man.“ Taip elgtis pataria Viešpats Kṛṣṇa. Mūsų tikslas turi būti vienas – veikti vardan Viešpaties įsisąmoninus Kṛṣṇą. Tai ir yra tikroji vienybė arba *apṛthag-dharma.*

17 TEKSTAS

दिव्यवर्षसहस्राणां सहस्रमहतौजसः ।
भौमान् भोक्ष्यथ भोगान् वै दिव्यांश्चानुग्रहान्मम ॥१७॥

divya-varṣa-sahasrāṇāṁ sahasram ahataujasaḥ
bhaumān bhokṣyatha bhogān vai divyāṁś cānugrahān mama

divya – dangiškų; *varṣa* – metų; *sahasrāṇām* – tūkstančių; *sahasram* – tūkstantį; *ahata* – nemažėjant; *ojasaḥ* – jūsų jėgoms; *bhaumān* – šio pasaulio; *bhokṣyatha* – jūs galėsite džiaugtis; *bhogān* – malonumais; *vai* – tikrai; *divyān* – dangaus planetų; *ca* – taip pat; *anugrahāt* – malone; *mama* – Mano.

Laimindamas Pracetus Viešpats taip tarė: O karalaičiai, Mano malone jus galėsite džiaugtis visomis žemiškomis ir dangiškomis gėrybėmis. Nepraradę jaunatviškos jėgos jūs netrukdomai džiaugsitės jomis ištisą milijoną dangiškų metų.

Komentaras: Aukščiausiojo Viešpaties numatyta gyvenimo trukmė Pracetams skaičiuojama pagal aukštutinių planetų laiko skalę. Šventraščių teigimu, šeši Žemės mėnesiai lygūs dvylikai valandų aukštutinėse planetose. Jei mėnesį jose sudaro trisdešimt tokių dienų, o metus – dvylika mėnesių, Pracetai Viešpaties malone džiaugėsi materialiomis gėrybėmis ištisus milijoną dangaus metų. Iš savo malonės Viešpats dovanojo Pracetams ne tik ilgaamžiškumą, bet ir neišsenkamą fizinę galią. Tam, kuris nori ilgai gyventi materialiajame pasaulyje, tenka susidurti su senatve, negalia ir jų sukeltomis kančiomis. Tačiau Pracetai galėjo džiaugtis materialiomis gėrybėmis visą savo gyvenimą, nes Viešpats jiems dovanojo neišsenkamą fizinę galią. Tolesniame posme pasakojama, kad ši reta dovana Pracetams buvo suteikta tam, kad jie galėtų praktikuoti visavertę atsidavimo tarnystę.

18 TEKSTAS

अथ मय्यनपायिन्या भक्त्या पक्वगुणाशयाः ।
उपयास्यथ मद्धाम निर्विद्य निरयादतः ॥१८॥

atha mayy anapāyinyā bhaktyā pakva-guṇāśayāḥ
upayāsyatha mad-dhāma nirvidya nirayād ataḥ

atha – todėl; *mayi* – Man; *anapāyinyā* – nenukrypstančia; *bhaktyā* – atsidavimo tarnyste; *pakva-guṇa* – be materijos sutepties; *āśayāḥ* – jūsų protas; *upayāsyatha* – jūs pasieksite; *mat-dhāma* – Mano buveinę; *nirvidya* – visiškai neprisirišę prie; *nirayāt* – materialiosios būties; *ataḥ* – taip.

Kai jūsų atsidavimo tarnystė Man taps nepalenkiama, jūs nusiplausite visą materijos suteptį, o kai apkars materialūs džiaugsmai vadinamosiose rojaus ir pragaro planetose, jūs sugrįšite namo, atgal pas Dievą.

Komentaras: Viešpaties malone Pracetai turėjo nepaprastą galimybę: jie galėjo milijonus metų džiaugtis gyvenimu materialiajame pasaulyje nenutraukdami transcendentinės meilės tarnystės praktikos. Pasinėrę į atsidavimo tarnystę jie turėjo visiškai atsikratyti materialių prisirišimų. Atsikratyti materialių prisirišimų labai sunku. Per savo gyvenimą materialistas įsigyja žemės, sutaupo pinigų, suburia aplink save būrį draugų, giminaičių bei artimųjų ir t.t., o po mirties jis trokšta džiaugtis gyvenimu rojaus planetose, tačiau atsidavimo tarnystę praktikuojantis žmogus tampa abejingas materialiems malonumams ir kančioms. Sakoma, kad tos gyvosios būtybės, kurios patenka į aukštutines materialiojo pasaulio planetas, gali džiaugtis įvairiomis materialiomis gėrybėmis, o tos, kurios patenka į žemutines planetų sistemas, dega pragare. Tačiau bhaktas yra aukščiau rojaus ir pragaro kančių. „Bhagavad-gītoje“ (14.26) taip apibūdinama bhakto padėtis:

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate

„Kas visa savo esybe yra pasinėręs į atsidavimo tarnystę ir jokiomis aplinkybėmis neišklysta iš šio kelio, tas iškyla virš materialiosios gamtos *guņų* ir pasiekia Brahmano lygį.“

Bhaktas visada egzistuoja Brahmano lygiu. Jis neturi nieko bendra nei su materialiojo pasaulio džiaugsmais, nei su kančiomis. Tas, kuris pasiekia stabilios atsidavimo tarnystės stadiją ir atsikrato materialių prisirišimų, t.y. teršiamo materialiosios gamtos *guņų* poveikio, pelno teisę sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Gavę iš Viešpaties ypatingą palaiminimą Pracetai milijonus metų džiaugsis materialiomis gėrybėmis prie jų neprisirišdami, todėl, pasibaigus materialiems malonumams skirtam laikui jie pakils į dvasinį pasaulį ir sugrįš namo pas Dievą.

Svarbi reikšmė posme tenka žodžiui *pakva-guṇāśayāḥ.* Jis rodo, kad praktikuojantis atsidavimo tarnystę žmogus gali įveikti materialiosios gamtos *guņų* įtaką. Kol gyvoji būtybė yra materialiosios gamtos *guņų* valdžioje, ji negali sugrįžti atgal pas Dievą. Šventraščiuose juodu ant balto parašyta, kad nei viena materialiojo pasaulio planeta nuo Brahmalokos iki pragaro planetų, bhakto požiūriu, nėra tinkama gyventi. *Padaṁ padaṁ yad vipadāṁ na teṣām.* Vieta, kur kiekviename žingsnyje tyko pavojai, tikrai nėra patogi gyventi. Neveltui „Bhagavad-gītoje“ (8.16) Viešpats sako:

ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate

„Visos materialiojo pasaulio planetos nuo aukščiausios iki žemiausios yra kančių kraštas. Čia nuolat gimstama ir mirštama. Tačiau tas, kuris pateko į Mano buveinę, o Kuntī sūnau, daugiau niekad nebegims."

Taigi net ir patekę į aukščiausią visatos planetą Brahmaloką mes iš esmės nieko nelaimime. Tačiau jei mums nusišypsos laimė patekti į Viešpaties buveinę, į materialųjį pasaulį mes jau daugiau nebegrįšime.

19 TEKSTAS

गृहेष्वाविशतां चापि पुंसां कुशलकर्मणाम् ।
मद्वार्तायातयामानां न बन्धाय गृहा मताः ॥१९॥

gṛheṣv āviśatāṁ cāpi puṁsāṁ kuśala-karmaṇām
mad-vārtā-yāta-yāmānāṁ na bandhāya gṛhā matāḥ

gṛheṣu – šeiminį gyvenimą; *āviśatām* – pasirinkusieji; *ca* – taip pat; *api* – netgi; *puṁsām* – žmonių; *kuśala-karmaṇām* – atliekančių sėkmę žadančią veiklą; *mat-vārtā* – pasakojimams apie Mane; *yāta* – panaudojama; *yāmānām* – kurių kiekviena akimirka; *na* – ne; *bandhāya* – vergijos priežastis; *gṛhāḥ* – gyvenimas su šeima; *matāḥ* – laikoma.

Tas, kuris pasineria į išganingą atsidavimo tarnystę Viešpačiui, žino, kad bet kokios veiklos vaisiai priklauso Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, todėl visus savo darbo vaisius jis aukoja Aukščiausiajam Viešpačiui ir visą gyvenimą Jį šlovina. Toks žmogus, net gyvendamas su šeima, nepatiria pasekmių už savo poelgius.

Komentaras: Paprastai šeimą turintis žmogus yra vergiškai prisirišęs prie karminės veiklos, kitaip sakant, jis siekia pasisavinti savo darbo vaisius, o bhaktas suvokia, kad aukščiausias džiaugsmo subjektas ir būties valdovas yra Kṛṣṇa (*bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka maheśvaram*). Todėl bhaktas nemano turįs teisę savintis savo veiklos vaisius. Jis niekad neužmiršta, kad viskas priklauso Aukščiausiajam Dievo Asmeniui ir savo darbo vaisius aukoja Aukščiausiajam Viešpačiui. Jei žmogus yra vedęs, turi žmoną ir vaikų, tačiau gyvena materialiajame pasaulyje vadovaudamasis šiuo supratimu, jo nepalies materijos suteptis. Ši mintis patvirtinama „Bhagavad-gītoje" (3.9):

yajñārthāt karmaṇo 'nyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ
tad-arthaṁ karma kaunteya mukta-saṅgaḥ samācara

Kas siekia pasisavinti savo darbo vaisius, tas tampa jų vergu, o tas žmogus, kuris aukoja savo darbo vaisius arba turtą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, nepatenka į veiksmo spąstus. Čia ir slypi sėkmės priežastis. Norėdami išvengti atlygio už karminę veiklą žmonės duoda *sannyāsio* įžadus. Tas, kuris nepretenduodamas į savo veiklos vaisius aukoja juos Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, be abejonės, pelno išvadavimą. „Bhakti-rasāmṛta-sindhu" Śrī Rūpa Gosvāmis patvirtina šią tiesą:

īhā yasya harer dāsye karmaṇā manasā girā
nikhilāsv apy avasthāsu jīvan-muktaḥ sa ucyate

Kas skiria Viešpačiui savo gyvenimą, turtus, žodžius, protą ir viską, ką turi, visą laiką išlieka laisvas. Tokį žmogų šventraščiai vadina *jīvan-mukta* (pasiekusiu išvadavimą dar šį gyvenimą). O tie, kurie neįsisąmonina Kṛṣṇos ir yra įsitraukę į materialią veiklą, dar labiau įklimpsta į materijos liūną. Už kiekvieną savo poelgį jie kenčia ar patiria džiaugsmą. Taigi Kṛṣṇos sąmonės judėjimas žmonijai yra didžiausia dovana, nes suteikia galimybę nuolat tarnauti Kṛṣṇai. Bhaktai galvoja apie Kṛṣṇą, dirba, valgo, miega – viską daro vardan Kṛṣṇos. Taigi Kṛṣṇai jie aukoja viską, ką turi. Kas gyvena vardan Kṛṣṇos, tam materijos suteptis negresia. Bhaktisiddhānta Sarasvatis Gosvāmis Mahārāja sako:

śrī-hari sevāya yāhā anukūla
viṣaya baliyā tyāge haya bhūla

Tam, kuris sugeba viską panaudoti arba susieti su tarnyste Viešpačiui, atsižadėti materialiojo pasaulio būtų nedovanotina klaida. Mes turime išmokti pasinaudoti visu tuo, ką turime, Viešpaties tarnystėje, nes visa būtis yra susijusi su Kṛṣṇa. Tokia yra tikroji žmogaus skirtis ir raktas į sėkmę. Bhaktisiddhāntai Sarasvačiui Mahārājai antrina „Bhagavad-gītos" posmas (3.19):

tasmād asaktaḥ satataṁ kāryaṁ karma samācara
asakto hy ācaran karma param āpnoti pūruṣaḥ

„Todėl žmogus turi veikti iš pareigos jausmo, netrokšdamas savo veiklos vaisių, nes veikiantis be prisirišimo pasieks Aukščiausiąjį."

Trečiame „Bhagavad-gītos" skyriuje materiali veikla, kuria žmogus užsiima skatinamas juslinių malonumų troškimo, gretinama su materialia veikla

vardan Aukščiausiojo Viešpaties ir daroma išvada, kad tai toli gražu ne viena ir tas pat. Materiali veikla dėl juslinių malonumų užneria materialiosios vergystės kilpą, o ta pati veikla, atliekama vardan Kṛṣṇos, dovanoja išvadavimą. Kodėl ta pati veikla gali būti ir vergystės, ir išsivadavimo priežastis, mums padės suprasti toks pavyzdys. Žmogui, persivalgiusiam pieniškų patiekalų: sutirštinto pieno, saldžių ryžių ir t.t. – gali sutrikti virškinimas, tačiau žinoma, kad virškinimo sutrikimą arba viduriavimą galima labai greitai išgydyti vartojant pieno produktą – jogurtą su juodaisiais pipirais ir druska. Kitaip sakant, vienas pieno produktas gali sukelti virškinimo sutrikimų ir viduriavimą, o kitas – juos išgydyti.

Jei ypatinga Aukščiausiojo Dievo Asmens malone žmogus praturtėja, jis neturėtų žvelgti į savo materialius turtus kaip į vergystės priežastį. Kai su Viešpaties palaiminimu dvasiškai subrendęs bhaktas įgyja materialių turtų, jie nepastūmėja jo į nuopuolį, kadangi jis žino, kaip jais pasinaudoti Viešpaties tarnystėje. Pasaulio istorijoje yra nemaža tokių pavyzdžių. Prisiminkime didžiuosius valdovus: Pṛthu Mahārāją, Prahlādą Mahārāją, Janaką, Dhruvą, Vaivasvatą Manu ir Mahārāją Ikṣvāku. Tai iškilūs ypatingos Aukščiausiojo Dievo Asmens malonės nusipelnę valdovai. Jei bhaktas nėra subrendęs dvasiškai, Aukščiausiasis Viešpats gali atimti iš jo visus turtus. Taip sako Pats Viešpats: *yasyāham anugṛhṇāmi harişye tad-dhanaṁ śanaih* – „Kai noriu Savo bhaktui parodyti ypatingą prielankumą, pirmiausia iš jo atimu materialius turtus.“ Jei materialūs turtai trukdo atsidavimo tarnystei, Viešpats juos atima, tačiau dvasiškai subrendusį bhaktą Jis apipila įvairiausiomis materialiomis malonėmis.

20 TEKSTAS

नव्यवद् धृदये यज्ञो ब्रह्मैतद् ब्रह्मवादिभिः ।
न मुह्यन्ति न शोचन्ति न हृष्यन्ति यतो गताः ॥२०॥

navyavad dhṛdaye yaj jño brahmaitad brahma-vādibhiḥ
na muhyanti na śocanti na hṛṣyanti yato gatāḥ

navya-vat – vis šviežesnė ir šviežesnė; *jñaḥ* – visa žinanti Paramātmā; *brahma* – Brahmanas; *etat* – tai; *brahma-vādibhiḥ* – pažinusiųjų Absoliučią Tiesą; *na* – niekada; *muhyanti* – suglumę; *na* – niekada; *śocanti* – sielojasi; *na* – niekada; *hṛṣyanti* – džiūgauja; *yataḥ* – kai; *gatāḥ* – pasiekė.

Pasinėrę į atsidavimo tarnystę, kad ir ką darytų, bhaktai išgyvena vis stiprėjantį naujumo ir šviežumo jausmą. Patirti tą jausmą bhaktui leidžia

jo širdyje glūdinti visa žinanti Supersiela. Pažinusieji Absoliučią Tiesą sako, kad toks žmogus jau pasiekė Brahmano būvį. Pasiekusio išvadavimo būvį (brahma-bhūtą) žmogaus niekas neišmuša iš vėžių. Jis dėl nieko nesisieloja ir dėl nieko be ypatingos priežasties nesidžiaugia. Šie požymiai liudija, kad jis pasiekė brahmos-bhūtos būvį.

Komentaras: Bhakto širdyje glūdinti Suprsiela visaip skatina jį tobulinti atsidavimo tarnystę. Bhaktas nejaučia nuobodulio, monotonijos ir vidinės stagnacijos. Jei materialiajame pasaulyje imsime kartoti tą ar kitą materialų vardą, mums tai labai greit įgrįs, tačiau Hare Kṛṣṇa *mahā-mantrą* galima kartoti ištisas paras ir nejusti nuovargio. Kuo daugiau *mantra* kartojama, tuo šviežesni tampa mūsų pojūčiai. Śrīla Rūpa Gosvāmis rašo, kad jei jis turėtų milijonus ausų ir liežuvių, jam vis tiek nepavyktų iki galo pajusti visos dvasinės palaimos, kurią teikia Hare Kṛṣṇa *mahā-mantros* kartojimas. Iškiliam bhaktui visas pasaulis yra įkvėpimo šaltinis. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako esąs visų gyvųjų būtybių širdyse ir padedąs gyvajai būtybei užmiršti ir prisiminti. Viešpats iš Savo malonės siunčia bhaktui įkvėpimą.

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie nepaliaujamai su meile Man tarnauja ir Man lenkiasi, Aš dovanoju supratimą, kuris padeda ateiti pas Mane.“ (BG 10.10)

Kaip jau sakyta, tiems, kurie atsideda sėkmę žadančiai atsidavimo tarnystei (*kuśala-karmaṇām*), kelią rodo Supersiela, posme pavadinta visa žinančia (*jña*), kadangi ji pažįsta viską: praeitį, dabartį ir ateitį. Nuoširdžiam ir tyram bhaktui Supersiela duoda nurodymus, kuriais vadovaudamasi jis tolydžio artėja prie Aukščiausiojo Dievo Asmens. Śrīla Rūpa Gosvāmis rašo, kad Supersiela yra visavertis Aukščiausiojo Dievo Asmens skleidinys, kad ji glūdi kiekvienos gyvosios būtybės širdyje, tačiau tik bhakto širdyje Viešpats atskleidžia Savo įstabų gebėjimą nuolat atsinaujinti. Tarnaudamas Viešpačiui Jo įkvėptas bhaktas jaučia nuolat augančią transcendentinę palaimą.

21 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
एवं ब्रुवाणं पुरुषार्थभाजनं
जनार्दनं प्राञ्जलयः प्रचेतसः ।

तद्दर्शनध्वस्ततमोरजोमला
गिरागृणन् गद्गदया सुहृत्तमम् ॥२१॥

maitreya uvāca
evaṁ bruvāṇaṁ puruṣārtha-bhājanaṁ janārdanaṁ prāñjalayaḥ pracetasaḥ
tad-darśana-dhvasta-tamo-rajo-malā girāgṛṇan gadgadayā suhṛttamam

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *evam* – taip; *bruvāṇam* – kalbėjęs; *puruṣa-artha* – aukščiausią gyvenimo tikslą; *bhājanam* – dovanojantis; *janaardanam* – pašalinantis visas kliūtis bhakto kelyje; *prāñjalayaḥ* – maldingai sudėję delnus; *pracetasaḥ* – Pracetai; *tat* – Jį; *darśana* – pamačius; *dhvasta* – išsisklaidė; *tamaḥ* – tamsybės; *rajaḥ* – aistros; *malāḥ* – kurių suteptis; *girā* – balsu; *agṛṇan* – ėmė melstis; *gadgadayā* – trūkčiojančiu; *suhṛt-tamam* – geriausiajam draugui.

Didis išminčius Maitreya tarė: Aukščiausiajam Dievo Asmeniui baigus kalbėti Pracetai kreipėsi į Jį su maldomis. Viešpaties prielankumas mums yra beribis. Jis siunčia mums visas gyvenimo sėkmes, Jis yra geriausias bhaktų draugas ir gelbėja juos nuo visų negandų. Dvasinės egzaltacijos pagauti, trūkčiojančiais iš susijaudinimo balsais Pracetai ėmė melstis Viešpačiui. Susitikimas akis į akį su Viešpačiu nuplovė nuo Pracetų visą materijos suteptį.

Komentaras: Posme Viešpats pavadintas *puruṣārtha-bhājanam* (padedančiu pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą). Kad ir ko žmogus viltųsi pasiekti gyvenime, sėkmė jam šypsosis tik Viešpaties malone. Pracetai pelnė Viešpaties prielankumą, todėl materijos *guṇos* nedarė jiems teršiamo poveikio. Materijos *guṇų* kerai išsisklaidė lygiai kaip išsisklaido nakties tamsa patekėjus saulei. Pracetai regėjo Viešpatį savo akimis, tad nenuostabu, kad materijos sutepties (*rajas* ir *tamas*) jų širdyse neliko nė ženklo. Lygiai taip kartodamas Hare Kṛṣṇą *mahā-mantrą* tyras bhaktas nusiplauna materijos suteptį, nes Viešpaties vardas ir Pats Viešpats tapatūs. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.17) sakoma:

śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ
hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi vidhunoti suhṛt satām

„Kai bhaktas išsiugdo poreikį klausytis pasakojimų apie Viešpatį, kurie, tinkamai išklausomi ir persakomi, savaime teikia gėrį, Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa, Paramātmos (Supersielos) pavidalu glūdintis kiekvienos gyvosios

būtybės širdyje ir visada nuoširdžiam Savo bhaktui rodantis prielankumą, apvalo bhakto širdį nuo materialių malonumų troškimo.“

Šventasis Viešpaties vardas – tai Pats Viešpats ir kiekvienas, kas ištaria arba išgirsta Jo vardą, dvasiškai apsivalo. Žmogaus, kuris girdi ir kartoja šventąjį Viešpaties vardą, širdyje materijos sutepties nelieka nė ženklo. Pracetai išvydo Viešpatį savo akimis ir nusiplovė materijos suteptį. Maldingai sudėję delnus jie kreipėsi į Jį tinkama malda. Kitaip sakant, kai tik žmogus ima praktikuoti atsidavimo tarnystę, jis išsyk iškyla virš bet kokios materijos sutepties. Šią mintį patvirtina „Bhagavad-gītā“: *sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate*). Kartais bhaktai jaučia nepasitenkinimą dėl to, kad negali regėti Aukščiausiojo Dievo Asmens savo akimis. Tačiau kai Aukščiausiasis Viešpats pasirodė Pracetams, jų nepasitenkinimas išnyko.

22 TEKSTAS

प्रचेतस ऊचुः
नमो नमः क्लेशविनाशनाय
निरूपितोदारगुणाह्वयाय ।
मनोवचोवेगपुरोजवाय
सर्वाक्षमार्गैरगताध्वने नमः ॥२२॥

pracetasa ūcuḥ
namo namaḥ kleśa-vināśanāya
nirūpitodāra-guṇāhvayāya
mano-vaco-vega-puro-javāya
sarvākṣa-mārgair agatādhvane namaḥ

pracetasaḥ ūcuḥ – Pracetai tarė; *namaḥ* – lenkiamės; *namaḥ* – lenkiamės; *kleśa* – materialias kančias; *vināśanāya* – tam, kuris išsklaido; *nirūpita* – nustatyta; *udāra* – iškilūs; *guṇa* – savybės; *āhvayāya* – kurio vardas; *manaḥ* – proto; *vacaḥ* – kalbos; *vega* – greitį; *puraḥ* – geriau už; *javāya* – kurio greitis; *sarva-akṣa* – visų materialiųjų juslių; *mārgaiḥ* – keliais; *agata* – nesuvokiamas; *adhvane* – kurio kelias; *namaḥ* – mes pagarbiai lenkiamės.

Pracetai tarė: O Viešpatie, Tu išsklaidai materialų skausmą ir kančias. Tavo iškilios transcendentinės savybės ir šventasis vardas žada pasauliui sėkmę – tai neabejotina tiesa. Tu greitesnis už mintį ir žodį. Tu nepatiriamas materialiomis juslėmis. Su didžiausia pagarba Tau lenkiamės.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *nilarūpita* (prieita prie išvados). Norint atrasti Dievą ar įgyti dvasinių žinių mokslinių tyrimų vykdyti nereikia, nes visos išvados jau pateiktos Vedose. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) Viešpats skelbia: *vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens pažinimas remiantis Vedomis yra tobulas ir išsamus. Pasak Vedų, *ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi na bhaved grāhyam indriyaiḥ*: transcendentinių Viešpaties vardų, pavidalų, savybių, atributų ir žygių neįmanoma pažinti grubiosiomis materialiomis juslėmis. Tačiau *sevonmukhe hi jihvādau svayam eva sphuraty adaḥ*: kai visi jutimo organai įtraukti į atsidavimo tarnystę, Viešpats iš savo besąlyginės malonės atsiskleidžia bhaktui. Toks yra Vedų nustatytas, nelygstamas Dievo pažinimo metodas. Vedos teigia, kad kartojant šventąjį Viešpaties vardą pasiekiamas dvasinis tobulumas. Prie Aukščiausiojo Dievo Asmens neįmanoma priartėti pasikliaujant tik savo minties jėga arba iškalba. Tačiau tas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę, lengvai ir labai greitai priartėja prie Dievo. Kitaip sakant, atsidavimo tarnyste pelnomas Aukščiausiojo Viešpaties prielankumas. Viešpats atsivers mums žymiai greičiau nei mes priartėsime prie Jo savo teoriniais samprotavimais. Viešpats Pats teigia, kad teorinėmis spekuliacijomis, t.y. minties greičiu Jis yra nepasiekiamas. Tačiau Viešpatį lengva užkariauti, jei Jis parodys mums savo besąlyginę malonę, kitaip sakant, Viešpatį pažinti galima tik Jo Paties besąlygine malone. Visi kiti pažinimo metodai yra neveiksmingi.

23 TEKSTAS

शुद्धाय शान्ताय नमः स्वनिष्ठया
मनस्यपार्थं विलसद्द्वयाय ।
नमो जगत्स्थानलयोदयेषु
गृहीतमायागुणविग्रहाय ॥२३॥

śuddhāya śāntāya namaḥ sva-niṣṭhayā
manasy apārthaṁ vilasad-dvayāya
namo jagat-sthāna-layodayeṣu
gṛhīta-māyā-guṇa-vigrahāya

śuddhāya – tyram; *śāntāya* – taikingiausiam; *namaḥ* – mes pagarbiai lenkiamės; *sva-niṣṭhayā* – užėmus savąją padėtį; *manasi* – prote; *apārtham* – beprasmis; *vilasat* – atrodo; *dvayāya* – kuriame priešybių pasaulis; *namaḥ* –

lenkiamės; *jagat* – vardan kosminio pasaulio; *sthāna* – palaikymo; *laya* – naikinimo; *udayeṣu* – ir kūrimo; *gṛhīta* – įgijai; *māyā* – materialiųjų; *guṇa* – gamtos *guṇų; vigrahāya* – pavidalus.

O Viešpatie, lenkiamės Tau su didžiausia pagarba. Sutelkus protą į Tave šis priešybių pasaulis, į kurį gyvosios esybės ateina ieškodamos materialių malonumų, atrodo beprasmis. Tavo transcendentinis pavidalas spinduliuoja transcendentine palaima, todėl mes pagarbiai lenkiamės prie Tavo pėdų. Tu įsikūniji Viešpačiu Brahma, Viṣṇu ir Śiva ketindamas kurti, saugoti ir naikinti regimąjį kosminį pasaulį.

Komentaras: Tyram bhaktui, kurio protas visuomet sutelktas į Viešpaties tarnystę, materialiojo pasaulio laikinumas yra visiškai akivaizdus. Net jei tyras bhaktas užsiima materialia veikla, vis tiek jo veiklą galima apibūdinti žodžiu *anāsakti.* Śrīla Rūpa Gosvāmis rašo: *anāsaktaya viṣayān yathārham upayañjatah.* Bhaktas abejingas materialiai veiklai, nes jis pelnė išvadavimą ir visos jo mintys sutelktos į Viešpaties lotosines pėdas.

Materialųjį pasaulį šventraščiai vadina *dvaita* (priešybių pasauliu). Bhaktas suvokia, kad visa, kas gyva ir negyva materialiajame pasaulyje, tėra Aukščiausiojo Viešpaties energijos apraiška. Norėdamas išlaisvinti materialios gamtos *guṇas* Aukščiausiasis Viešpats įsikūnija Viešpaties Brahmos, Viešpaties Viṣṇu ir Viešpaties Śivos pavidalais. Egzistuodamas aukščiau materialiosios gamtos *guṇų* Viešpats įsikūnija skirtingais pavidalais, kad kurtų, saugotų ir naikintų regimąjį pasaulį. Taigi, nors iš pirmo žvilgsnio tyro bhakto veikla, jo tarnystė Viešpačiui atrodo materiali, bhaktas suvokia, kad materialūs malonumai yra beprasmiai.

24 TEKSTAS

नमो विशुद्धसत्त्वाय हरये हरिमेधसे ।
वासुदेवाय कृष्णाय प्रभवे सर्वसात्वताम् ॥२४॥

namo viśuddha-sattvāya haraye hari-medhase
vāsudevāya kṛṣṇāya prabhave sarva-sātvatām

namaḥ – lenkiamės; *viśuddha-sattvāya* – Tau, kuriam materija neturi galios; *haraye* – kuris išvaduoja bhaktus iš kančių; *hari-medhase* – kuris nuolat mąsto kaip išvaduoti sąlygotas sielas; *vāsudevāya* – visa persmelkiančiam Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *kṛṣṇāya* – Kṛṣṇai; *prabhave* – kuris iškelia galią; *sarva-sātvatām* – visų bhaktų.

O Viešpatie, su didžiausia pagarba lenkiamės Tau, nes materija neturi Tau galios. Tu visada randi būdą, kaip apsaugoti bhaktus nuo kančių. Įsikūnijęs Paramātmos pavidalu Tu esi visabūtis, todėl Tave vadina Vāsudeva. Tu taip pat laikai Vasudevą savo tėvu, ir Tave visi šlovina Kṛṣṇos vardu. Tu esi toks maloningas savo bhaktams, kad visada iškeli jų galią.

Komentaras: Kaip buvo rašyta ankstesniajame posme (*gṛhīta-māyā-guṇa-vigrahāya*), Viešpats įsikūnija trimis pavidalais (Viṣṇu, Brahma ir Śiva), kad kurtų, saugotų ir naikintų regimąjį pasaulį. Tris visatoje viešpataujančias Dievybes (Brahmą, Viṣṇu ir Śivą) vadina *guṇa-avatarais.* Aukščiausiasis Dievo Asmuo įsikūnija daugybe pavidalų. Pirmieji Jo įsikūnijimai materialiajame pasaulyje yra Brahmā, Viṣṇu ir Maheśvara (Śiva). Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva turi materialius kūnus, o Viešpaties Viṣṇu kūnas nematerialus. Todėl Viešpatį Viṣṇu vadina *viśuddha-sattva.* Materialiosios gamtos *guṇos* Jam neturi jokios galios. Būtent todėl tarp Viešpaties Viṣṇu ir Viešpaties Brahmos bei Śivos negalima dėti lygybės ženklo. *Śāstros* draudžia juos tapatinti.

yas tu nārāyaṇaṁ devaṁ brahma-rudrādi-daivataiḥ
samatvenaiva vīkṣeta sa pāṣaṇḍī bhaved dhruvam

Kas priskiria Viešpatį Viṣṇu prie tokių *devatų,* kaip Viešpats Brahmā arba Śiva, arba mano, kad Viešpats Brahmā ir Śiva yra lygiaverčiai Viešpačiui Viṣṇu, yra laikytinas *pāṣaṇḍī* (bedieviu). Neveltui pastarajame posme Viešpats Viṣṇu išskiriamas iš kitų Dievų (*namo viśuddha-sattvāya*). Viešpats Brahmā yra tokia pati gyvoji esybė kaip ir mes, tačiau savo doringais darbais ji iškilo aukščiau kitų ir užsitarnavo Viešpaties Brahmos postą. Viešpaties Śivos iš esmės negalima pavadinti nei paprasta gyvąja esybe, nei Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Jis yra tarpinė grandis tarp Aukščiausiojo Dievo Asmens Viṣṇu ir gyvosios esybės Brahmos. „Brahma-saṁhitoje“ (5.45) Viešpats Śiva apibūdinamas taip:

kṣīraṁ yathā dadhi vikāra-viśeṣa-yogāt
sañjāyate na hi tataḥ pṛthag asti hetoḥ
yaḥ śambhutām api tathā samupaiti kāryād
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Viešpats Śiva tarsi jogurtas (*dadhi*). Jogurtas – tai rūgęs pienas, ir vis dėlto pienas ir jogurtas yra du skirtingi dalykai. Viešpats Śiva savo galiomis bemaž prilygsta Viešpačiui Viṣṇu ir vis dėlto tapatinti jo su Viṣṇu negalima, lygiai kaip jogurto negalima tapatinti su pienu, nors jis yra rauginto pieno produktas.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo pastarajame posme apibūdinamas ir kaip *vāsudevāya kṛṣṇāya.* Kṛṣṇa – tai Aukščiausiasis Dievo Asmuo, o įvairūs Viṣṇu pavidalai – visaverčiai Kṛṣṇos skleidiniai arba Jo dalys (atitinkamai *svāmśa* ir *kalā*). *Svāmśa* (tiesioginis Aukščiausiojo Dievo Asmens skleidinys) dar vadinamas *aṁśa.* Visos *viṣṇu-tattvos* priklauso *svāṁśų* kategorijai, t.y. tiesioginių Aukščiausiojo Dievo Asmens skleidinių kategorijai. Kṛṣṇą vadina Vāsudeva, kadangi nužengęs į materialųjį pasaulį Jis gimė Vasudevos sūnumi. Taip pat Jį vadina Devakī-nandana, Yaśodā-nandana, Nanda-nandana ir kitais vardais.

Viešpats visada nori išaukštinti Savo bhaktus. Neatsitiktinai pastarajame posme Jį vadina *prabhave sarva-sātvatām. Sātvatai* – tai *vaiṣṇavai,* tyri Viešpaties bhaktai. Aukščiausiojo Dievo Asmens galybė begalinė, ir Viešpats nori, kad Jo bhaktams taip pat būtų suteikta beribė galybė. Būtent todėl Viešpaties bhaktai visada išsiskiria iš kitų gyvųjų esybių.

Žodis *hari* reiškia „naikinantis kančias“, o *hari-medhase* reiškia, kad Viešpats visada sugalvoja, kaip išvaduoti sąlygotas sielas iš *māyos* pinklių. Viešpats yra toks maloningas sąlygotosioms sieloms, kad asmeniškai su įvairiausiais planais nužengia į materialųjį pasaulį jas išlaisvinti.

paritrāṇāya sādhūnāṁ vināśāya ca duṣkṛtām
dharma-saṁsthāpanārthāya sambhavāmi yuge yuge

„Amžius iš amžiaus nužengiu gelbėti doringuosius, naikinti piktadarius ir atkurti religijos įstatymus.“ (BG 4.8).

Viešpats siekia išvaduoti visas sąlygotas sielas iš *māyos* pinklių, todėl Jį vadina *hari-medhase.* Šventraščiuose pateiktame Dievo įsikūnijimų sąraše Viešpats Kṛṣṇa pavadintas aukščiausiu pirminiu Dievo Asmeniu.

ete cāṁśa-kalāḥ puṁsaḥ kṛṣṇas tu bhagavān svayam
indrāri-vyākulaṁ lokaṁ mṛḍayanti yuge yuge
(SB 1.3.28)

Pirminis Dievo Asmuo Kṛṣṇa nužengia į materialųjį pasaulį tada, kai demonai čia ima drumsti ramybę Viešpaties bhaktams – pusdieviams.

25 TEKSTAS

नमः कमलनाभाय नमः कमलमालिने ।
नमः कमलपादाय नमस्ते कमलेक्षण ॥२५॥

namaḥ kamala-nābhāya namaḥ kamala-māline
namaḥ kamala-pādāya namas te kamalekṣaṇa

namaḥ – mes pagarbiai lenkiamės; *kamala-nābhāya* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, iš kurio bambos išaugo pirminis lotosas; *namaḥ* – lenkiamės; *kamala-māline* – kuris visuomet pasipuošęs lotosų girlianda; *namaḥ* – lenkiamės; *kamala-pādāya* – kurio pėdos nuostabios ir kvapnios it lotosas; *namaḥ te* – lenkiamės Tau; *kamala-īkṣaṇa* – kurio akys it lotoso žiedlapiai.

O Viešpatie, su didžiausia pagarba lenkiamės Tau, nes iš Tavo bambos išaugo lotosas, davęs pradžią visoms gyvosioms esybėms. Tu pasipuošęs lotosų girlianda, Tavo pėdos yra it kvapnus lotoso žiedas, o akys – it lotoso žiedlapiai. Su didžiausia pagarba mes lenkiamės Tau.

Komentaras: Žodžiai *kamala-nābhāya* liudija, kad Viešpats yra materialiojo kosminio pasaulio šaltinis. Iš Garbhodakaśāyī Viṣṇu išaugo lotosas, jame užgimė pirma gyvoji būtybė Brahmā, kuri savo ruožtu ėmė kurti visatą. Taigi pradžią materialiajam pasauliui davė Viešpats Viṣṇu, o visų *viṣṇu-tattvų* šaltinis yra Viešpats Kṛṣṇa. Vadinasi, Kṛṣṇa yra visos būties šaltinis. Šią tiesą patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (10.8):

ahaṁ sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante māṁ budhā bhāva-samanvitāḥ

„Aš esu dvasinio ir materialiojo pasaulių šaltinis. Viskas kyla iš Manęs. Šią tiesą suvokę išminčiai su atsidavimu Man tarnauja ir visa širdimi garbina Mane.“ „Aš – visos būties šaltinis“, – sako Viešpats Kṛṣṇa. Vadinasi, visą tai, ką mes matome aplink, radosi iš Jo. Šią mintį kartoja ir „Vedānta-sūtra“. *Janmādy asya yataḥ*: „Absoliuti Tiesa yra tai, iš ko viskas radosi.“

26 TEKSTAS

नमः कमलकिञ्जल्कपिशङ्गामलवाससे ।
सर्वभूतनिवासाय नमोऽयुङ्क्ष्महि साक्षिणे ॥२६॥

namaḥ kamala-kiñjalka- piśaṅgāmala-vāsase
sarva-bhūta-nivāsāya namo ’yuṅkṣmahi sākṣiṇe

namaḥ – lenkiamės; *kamala-kiñjalka* – kaip lotoso žiedadulkės; *piśaṅga* – gelsvi; *amala* – nesutepti; *vāsase* – Jam, kurio apdarai; *sarva-bhūta* –

visų gyvųjų esybių; *nivāsāya* – prieglobsčiui; *namaḥ* – nusilenkime; *ayuṅkṣmahi* – pagarbiai mes; *sākṣiṇe* – aukščiausiajam liudininkui.

O Viešpatie, Tavo sodriai geltoni apdarai savo spalva panašūs į lotoso žiedadulkes, tačiau jie nematerialūs. Būdamas visų gyvųjų esybių širdyse Tu stebi jų darbus. Su didžiausia pagarba mes lenkiamės Tau.

Komentaras: Šiame posme kalbama apie Aukščiausiojo Dievo Asmens apdarą ir Jo, kaip visabūčio, aspektą. Viešpats apsisiautęs geltonu apdaru, kuris neturi nieko bendra su materija. Viešpaties apdaras tapatus Viešpačiui, nes yra suverptas iš dvasios.

Žodis *sarva-bhūta-nivāsāya* liudija, kad Viešpats Viṣṇu glūdi visų širdyse ir yra sąlygotos sielos darbų liudininkas. Materialiajame pasaulyje sąlygotą sielą užplūsta įvairūs materialūs troškimai, kurie ir skatina ją veikti, o Aukščiausiasis Dievo Asmuo stebi visus sąlygotosios sielos darbus. Šią mintį patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (15.15):

sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca

„Aš esu kiekvienos gyvosios būtybės širdyje, Aš dovanoju jai atmintį, žinojimą ir užmaršį.“ Viešpats glūdi visų širdyse, būtent Jis dovanoja gyvajai esybei išmintį. Atsižvelgdamas į gyvosios esybės troškimus Viešpats suteikia jai galimybę atsiminti Jį arba užmiršti. Jei gyvosios esybės prigimtis yra demoniška ir ji nori užmiršti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Viešpats leidžia užmiršti Jį amžiams, o bhaktui, kuris trokšta tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui, Paramātmos pavidalu Viešpats dovanoja išmintį, kurios reikia norint dvasiškai tobulėti. Viešpats asmeniškai stebi mūsų darbus, Jam žinomi visi mūsų troškimai. Viešpats tiesiog suteikia mums galimybę veikti taip, kaip mes patys to norime.

27 TEKSTAS

रूपं भगवता त्वेतदशेषक्लेशसङ्क्षयम् ।
आविष्कृतं नः क्लिष्टानां किमन्यदनुकम्पितम् ॥२७॥

rūpaṁ bhagavatā tv etad aśeṣa-kleśa-saṅkṣayam
āviṣkṛtaṁ naḥ kliṣṭānāṁ kim anyad anukampitam

rūpam – pavidalas; *bhagavatā* – Tavo Šviesybės; *tu* – bet; *etat* – šis; *aśeṣa* – beribių; *kleśa* – kančių; *saṅkṣayam* – kuris išvaduoja iš; *āviṣkṛtam* – apreikštas; *naḥ* – mums; *kliṣṭānām* – kenčiantiems materialiajame pasauly-

je; *kim anyat* – ką ir kalbėti apie tuos; *anukampitam* – kuriems Tu visada prielankus.

O Viešpatie, mes, sąlygotosios sielos, niekaip neišbrendame iš neišmanymo, kuris pasireiškia kūniška būties samprata, todėl mieliau renkamės kančias materialiajame pasaulyje. Norėdamas išvaduoti mus iš šių kančių Tu nužengei Pats savo transcendentiniu pavidalu ir tai liudija apie Tavo beribę ir besąlygišką malonę mums, kenčiantiems šiame pasaulyje. Koks maloningas Tu turėtum būti bhaktams, pelniusiems Tavo prielankumą.

Komentaras: Nužengęs į šį pasaulį savo pirminiu pavidalu Viešpats dovanoja išvadavimą doringiesiems ir sunaikina piktadarius (BG 4.8). Nužudydamas demonus Viešpats suteikia jiems malonę. Šventraščiai teigia, kad Kurukṣetros mūšio lauke žuvę kariai atgavo savo pirmapradį pavidalą (*svarūpą*), nes jiems nusišypsojo laimė išvysti Kṛṣṇą, laikantį Arjunos kovos vežimo vadžias. Iš pirmo žvilgsnio Kurukṣetros mūšio lauke Viešpats naikino demonus ir gynė bhaktą Arjuną, tačiau ir Arjuna, ir demonai, pasiekė tą patį tikslą. Neveltui yra pasakyta, kad nužengęs į materialųjį pasaulį Viešpats gelbėja nuo materialių kančių visas gyvąsias būtybes.

Pastarajame posme aiškiai sakoma, kad Viešpats pasirodo norėdamas palengvinti kančias (*aśeṣa-kleśa-saṅkṣayam*) ne tik bhaktams, bet ir visoms gyvosioms būtybėms. *Āviṣkṛtaṁ naḥ kliṣṭānām.* Pracetai laikė save paprastais žmonėmis. *Kim anyad anukampitam.* Viešpats yra kupinas prielankumo bhaktams. Jis dovanoja savo malonę ne tik sąlygotoms sieloms, bet ir bhaktams, kurie praktikuodami atsidavimo tarnystę dar šį gyvenimą pelnė išvadavimą.

Šventyklose garbinamas Viešpaties pavidalas vadinamas *arcā-vigraha* arba *arcāvatāra.* Tai garbinimo objektas – Viešpaties įsikūnijimas Dievybių altoriuje pavidalu. Įsikūnydamas *arcā* pavidalu Viešpats suteikia galimybę bhaktams neofitams regėti Jo tikrą pavidalą, garbinti Jį ir atnašauti aukas. Šie dvasiniai veiksmai palengva žadina neofitų širdyse iš prigimties jiems būdingą Kṛṣṇos sąmonę. Dievybių garbinimas šventykloje – pati vertingiausia dovana, kokią tik gali gauti iš Viešpaties pradedantieji. Todėl neofitams būtina lenktis *arcā-vigraha* įsikūnijusiam Viešpačiui arba namuose, arba šventykloje.

28 TEKSTAS

एतावत्त्वं हि विभुभिर्भाव्यं दीनेषु वत्सलैः ।
यदनुस्मर्यते काले स्वबुद्ध्याभद्ररन्धन ॥२८॥

etāvat tvaṁ hi vibhubhir bhāvyaṁ dīneṣu vatsalaiḥ
yad anusmaryate kāle sva-buddhyābhadra-randhana

etāvat – taip; *tvam* – Tavo Šviesybė; *hi* – tikrai; *vibhubhiḥ* – skleidiniais; *bhāvyam* – suvokiamas; *dīneṣu* – nuolankiems bhaktams; *vatsalaiḥ* – gailestingas; *yat* – kurį; *anusmaryate* – visuomet prisimena; *kāle* – su laiku; *sva-buddhyā* – praktikuojant atsidavimo tarnystę; *abhadra-randhana* – o Tas, kuris naikini vargus ir nelaimes.

O Viešpatie, Tu nušluoji visas kliūtis savo bhaktų kelyje ir iš gailestingumo apsireiškei jiems arcā-vigrahos pavidalu. Mes prašome laikyti mus Savo amžinais tarnais.

Komentaras: Viešpaties pavidalas, vadinamas *arcā-vigraha,* yra vienas iš Jo begalinių energijų pasireiškimo formų. Vieną dieną patenkintas bhakto tarnyste Viešpats priims jį į savo artimų tarnų, tyrų bhaktų, būrį. Viešpats iš prigimties yra labai gailestingas. Jis priima net bhaktų neofitų tarnystę. „Bhagavad-gītoje“ (9.26) sakoma:

patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyaṁ yo me bhaktyā prayacchati
tad ahaṁ bhakty-upahṛtam aśnāmi prayatātmanaḥ

„Jei žmogus su meile ir atsidavimu paaukoja Man lapelį, gėlę, žiedą, vaisių ar vandens, Aš priimu jo auką.“ Bhaktas aukoja *arcā-vigrahai* vaisių, daržovių, lapų, vandens, o Viešpats, būdamas *bhakta-vatsala* (gailestingas Savo bhaktų globėjas), priima šias aukas. Ateistai mano, kad bhaktai garbina stabus, bet tai netiesa. Aukščiausiasis Viešpats Janārdana priima *bhāvą* (meilę), su kuria Jam tarnauja bhaktas. Viešpatį garbinantis bhaktas neofitas gal ir nesuvokia iki galo savo veiksmų prasmės, tačiau Aukščiausiasis Viešpats, būdamas *bhakta-vatsala,* priima Jo tarnystę ir skirtu laiku pasiima jį namo.

Čia vertėtų priminti istorija apie brahmaną, kuris kartą mintyse aukojo Viešpačiui saldžius ryžius. Brahmanas neturėjo nei pinigų, nei galimybių garbinti Dievybes, tačiau jis garbino Viešpatį mintyse: aukso induose nešė vandenį iš šventųjų upių, plovė juo Dievybes, aukojo Joms skaniausius valgius, taip pat ir saldžius ryžius. Kartą, kaip visada jis mintyse gamino Dievybėms saldžius ryžius ir prieš aukodamas juos norėjo įsitikinti, kad ryžiai ne perkaršti. Mintyse jis įkišo pirštą į ryžius ir nudegė. Jo meditacija nutrūko. Brahmanas aukojo maistą mintyse, tačiau Viešpats priėmė jo auką. Viešpats tuojau pat išsiuntė iš Vaikuṇṭhos vežimą pasiimti brahmaną namo, atgal pas Dievą. Šis pavyzdys labai gerai iliustruoja, kodėl nuoširdus

bhaktas turėtų garbinti Viešpaties *arcā-vigrahą* šventykloje arba namuose laikydamasis autoritetingų šventraščių ir dvasinio mokytojo nurodymų.

29 TEKSTAS

येनोपशान्तिर्भूतानां क्षुल्लकानामपीहताम् ।
अन्तर्हितोऽन्तर्हृदये कस्मान्नो वेद नाशिषः ॥२९॥

yenopaśāntir bhūtānāṁ kṣullakānām apīhatām
antarhito 'ntar-hṛdaye kasmān no veda nāśiṣaḥ

yena – dėka ko; *upaśāntiḥ* – visų troškimų išpildymas; *bhūtānām* – gyvųjų esybių; *kṣullakānām* – labiausiai puolusių; *api* – nors ir; *īhatām* – trokštančių įvairiausių dalykų; *antarhitaḥ* – slypinčių; *antaḥ-hṛdaye* – širdies gelmėse; *kasmāt* – kodėl; *naḥ* – mūsų; *veda* – Jis žino; *na* – ne; *āśiṣaḥ* – troškimus.

Kai Viešpats su Jam būdingu gailestingumu prisimena Savo bhaktą, visi į atsidavimo tarnystės kelią stojusio bhakto troškimai išsipildo. Viešpats glūdi kiekvienos, net menkiausios, gyvosios esybės širdyje ir žino apie ją viską, visus jos troškimus. Nors mes maži ir nereikšmingi, kodėl Viešpačiui neturėtų būti žinomi mūsų troškimai?

Komentaras: Dvasines aukštumas pasiekęs bhaktas nelaiko savęs labai pažengusiu. Jam būdingas nepaprastas nuolankumas. Aukščiausiasis Dievo Asmuo, įsikūnijęs visaverčiu skleidiniu – Paramātma (Supersiela) glūdi kiekvieno širdyje ir mato visas Savo bhaktų mintis ir ketinimus. „Bhagavadgītoje“ sakoma, kad nebhaktams Viešpats taip pat suteikia galimybę įgyvendinti savo troškimus (*mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca*).

Viešpats žino, ko nori net pats menkiausias gyvas padaras, ir suteikia jam galimybę įgyvendinti savo norus. Jei Viešpats įgyvendina norus tų, kurie nusigręžia nuo Jo, kodėl Jis negali įgyvendinti bhakto norų? Tyras bhaktas tetrokšta vieno – be jokių materialių troškimų tarnauti Viešpačiui. Jei bhaktas visa širdimi puoselėja šį troškimą ir neturi jokių savanaudiškų tikslų, kodėl jo širdyje glūdinčiam Viešpačiui neištiesti jam pagalbos rankos? Kai nuoširdus bhaktas tarnauja Viešpačiui arba *arcā-vigrahos* pavidalui šventykloje, jam sekasi viskas, nes Viešpats glūdi jo širdyje ir mato jo nuoširdumą. Todėl, jei bhaktas tvirtai vykdo savo dvasines pareigas, ilgainiui jis būtinai pasieks dvasinį tobulumą.

30 TEKSTAS

असावेव वरोऽस्माकमीप्सितो जगतः पते ।
प्रसन्नो भगवान् येषामपवर्गगुरुर्गतिः ॥३०॥

asāv eva varo 'smākam īpsito jagataḥ pate
prasanno bhagavān yeṣām apavarga-gurur gatiḥ

asau – tai; *eva* – tikrai; *varaḥ* – palaiminimas; *asmākam* – mūsų; *īpsitaḥ* – trokštamas; *jagataḥ* – visatos; *pate* – o Viešpatie; *prasannaḥ* – patenkintas; *bhagavān* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *yeṣām* – kuriuo; *apavarga* – transcendentinės meilės tarnystės; *guruḥ* – mokytojas; *gatiḥ* – aukščiausias gyvenimo tikslas.

O visatos Valdove, Tu esi tikrasis atsidavimo tarnystės mokytojas. Mes džiaugiamės žinodami, kad Tavo Šviesybė yra aukščiausias mūsų gyvenimo tikslas, ir meldžiame Tave, kad ir Tu džiaugtumės mumis. Tai būtų mums didžiausias palaiminimas. Mes trokštame, kad Tu būtum patenkintas, daugiau mums nieko nereikia.

Komentaras: Pažymėtini šio posmo žodžiai *apavarga-gurur gatiḥ.* Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.11), aukščiausia Absoliučios Tiesios išraiška yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. *Brahmeti paramātmeti bhagavān iti śabdyate.* Absoliuti Tiesa patiriama trimis aspektais: kaip beasmenis Brahmanas, kaip lokalizuotoji Paramātmā ir kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo Bhagavānas. *Apavarga* reiškia išvadavimą, o *apavargos* priešingybė *pavarga* – materialų gyvenimą. Materialiajame pasaulyje visi mes dirbame neatsitiesdami, bet galiausiai patiriame fiasko. Anksčiau ar vėliau žmogus miršta, ir jam tenka įgyti naują kūną ir vėl lenkti nugarą nuo ryto iki vakaro. Toks materialaus gyvenimo ratas. *Apavarga* – visiška materialaus gyvenimo priešingybė. Užuot sunkiai dirbusios ir gyvenusios kaip katės ir šunys, gyvosios būtybės sugrįžta namo, atgal pas Dievą. Išvadavimas prasideda pasinėrus į Brahmaną – Aukščiausiojo Viešpaties kūno skleidžiamą švytėjimą. Šios koncepcijos laikosi *jñāni-sampradāyos* atstovai, spekuliatyviosios filosofijos šalininkai, tačiau siekiantieji Aukščiausiojo Dievo Asmens pažinimo pranoksta Juos visa galva. Kai bhaktas pajunta, kad Viešpats yra juo patenkintas, jam visiškai nesunku pelnyti išvadavimą ir pasinerti į Viešpaties švytėjimą. Prie Aukščiausiojo Dievo Asmens artėjama per beasmenį Brahmaną, lygiai kaip prie saulės artėjama per jos šviesą. Pelniusiam Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą pasinerti į beasmenį Viešpaties švytėjimą (Brahmaną) visai nesunku.

31 TEKSTAS

वरं वृणीमहेऽथापि नाथ त्वत्परतः परात् ।
न ह्यन्तस्त्वद्विभूतीनां सोऽनन्त इति गीयसे ॥३१॥

varaṁ vṛṇīmahe 'thāpi nātha tvat parataḥ parāt
na hy antas tvad-vibhūtīnāṁ so 'nanta iti gīyase

varam – palaiminimo; *vṛṇīmahe* – mes prašysime; *atha api* – todėl; *nātha* – o Viešpatie; *tvat* – Tavęs; *parataḥ parāt* – virš transcendentinės tikrovės; *na* – ne; *hi* – tikrai; *antaḥ* – pabaiga; *tvat* – Tavo; *vibhūtīnām* – turtams; *saḥ* – Tu; *anantaḥ* – beribis; *iti* – taip; *gīyase* – garsėji.

Štai kodėl mes, o Viešpatie, prašome Tavęs palaiminimo. O Aukščiausiasis, Tu iškilęs net virš transcendentinės tikrovės ir Tavo turtai neišsemiami. Tai todėl Tu garsėji Anantos vardu.

Komentaras: Pracetams nebuvo jokio reikalo prašyti Aukščiausiojo Viešpaties kokių nors malonių, kadangi būdami šalia Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktai jaučiasi visiškai laimingi. Dhruva Mahārāja griežtai tramdė kūną norėdamas išvysti Aukščiausiąjį Viešpatį ir gauti iš Jo palaiminimą. Jis norėjo perimti tėvo sostą arba gauti dar didesnę valdžią už tėvą, tačiau pasirodžius Aukščiausiajam Viešpačiui Dhruva užmiršo apie savo norus. Jis tarė: „O Viešpatie, aš nieko iš Tavęs nenoriu.“ Taip mąsto bhaktas. Bhaktas nori tiktai vieno – ir šį, ir kitą gyvenimą būti kartu su Aukščiausiuoju Viešpačiu ir Jam tarnauti. Bhaktams būti su Viešpačiu yra aukščiausias tikslas ir didžiausia malonė.

Kai Viešpats pasiūlė Pracetams prašyti Jo kokios nors malonės, jie atsakė: „Ko gi mums Tavęs paprašyti? Viešpats yra begalinis, begalinės yra ir Jo teikiamos malonės.“ Kitaip sakant, jei jau prašyti Viešpaties malonės, tai tik pačios aukščiausios. Pažymėtini posmo žodžiai *tvat parataḥ.* Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra *parataḥ parāt. Para* reiškia „transcendentinis, esantis anapus materialiojo pasaulio.“ Beasmenis Brahmanas šviečia anapus šio materialiojo pasaulio, jį vadina *paraṁ padam. Āruhya kṛcchreṇa paraṁ padam* (SB 10.2.32). Pasinėrimas į beasmenį Brahmano švytėjimą vadinamas *paraṁ padam,* tačiau yra ir aukštesnė transcendentinė pakopa, kurią pasiekusi gyvoji būtybė pelno galimybę bendrauti su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. *Brahmeti paramātmeti bhagavān iti śabdyate* (SB 1.2.11). Absoliuti Tiesa iš pradžių atsiveria kaip beasmenis Brahmanas, po to kaip Paramātmā ir galiausiai kaip Bhagavānas. Taigi Dievo Asmuo Bhagavānas yra *parataḥ parāt,* kitaip sakant, jo pažinimas pranoksta Brahmano ir Para-

mātmos pažinimą. Śrīla Jīva Gosvāmis nurodo, kad *parataḥ parāt* reiškia „geriausias iš geriausių“. Geriausia – tai dvasinis pasaulis, kurį vadina Brahmanu. Tačiau Aukščiausiąjį Dievo Asmenį vadina Parabrahmanu. Todėl *paratah parāt* reiškia „pranokstantis Brahmano pažinimą“.

Tolesni posmai pasakoja apie tai, kad Pracetai nutarė paprašyti Viešpaties to, kas neturi ribų. Dieviškosios Viešpaties pramogos, Jo savybės, pavidalai, vardai ir aplinka beribiai. Gyvoji esybė nepajėgi suvokti absoliuto beribiškumo. Vis dėlto besiklausydamos pasakojimų apie Aukščiausiojo Viešpaties energijas gyvosios esybės tiesiogiai kontaktuoja su beribe absoliučia tikrove. Klausantis ir kalbant apie Viešpatį begalybės supratimas išsiplečia iki begalybės.

32 TEKSTAS

पारिजातेऽञ्जसा लब्धे सारङ्गोऽन्यन्न सेवते ।
त्वदङ्घ्रिमूलमासाद्य साक्षात्किं किं वृणीमहि ॥३२॥

pārijāte 'ñjasā labdhe sāraṅgo 'nyan na sevate
tvad-aṅghri-mūlam āsādya sākṣāt kiṁ kiṁ vṛṇīmahi

pārijāte – rojaus medelį vardu pārijāta; *añjasā* – visiškai; *labdhe* – pasiekusi; *sāraṅgaḥ* – bitė; *anyat* – kito; *na sevate* – neieško; *tvat-aṅghri* – Tavo lotosinių pėdų; *mūlam* – visa ko pagrindo; *āsādya* – atsidūrę prie; *sākṣāt* – tiesiogiai; *kim* – ko; *kim* – ko; *vṛṇīmahi* – dar mes galėtume prašyti.

O Viešpatie, nusileidusi ant rojaus medelio pārijātos žiedo, bitė nuo jo nebepakyla, nes jai daugiau nėra kur skristi. Lygiai taip atsidūrę prie Tavo lotosinių pėdų ir jų šešėlyje radę prieglobstį mes nematome reikalo prašyti Tavęs kitokių malonių.

Komentaras: Kai bhaktas iš visos širdies tarnauja Viešpaties lotosinėms pėdoms, jam nereikia kitokių malonių, nes pati tarnystė yra aukščiausia tobulybė. Iš *pārijātos* žiedų neribotu srautu srūva nektaras ir bitei nėra reikalo skristi prie kito medžio. Tas, kuris pasinėrė į tarnystę Viešpaties lotosinėms pėdoms, išgyvena begalinę transcendentinę palaimą, todėl jokie kiti palaiminimai jam nereikalingi. Materialiajame pasaulyje *pārijātos* medis neauga. *Pārijātą* dar vadina *kalpa-vṛkṣa* (troškimų medžiu). Troškimų medis gali išpildyti bet kurį troškimą. Materialiajame pasaulyje apelsinmedis duoda tik apelsinus, mango medis – tik mango vaisius.

Niekur apelsinai neauga mango medyje, o mango vaisiai apelsinmedyje. O štai nuo *pārijātos* medžio galima nusiskinti bet kokius vaisius: apelsinus, mango, bananus ir kitus. Tokie medžiai auga dvasiniame pasaulyje. *Cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa-lakṣāvṛteṣu. Kalpa-vṛkṣos* auga dvasiniame pasaulyje – *cintāmaṇi-dhāmoje,* tačiau *pārijātos* medis auga ir Indros karalystėje, rojaus planetose. Kartą Kṛṣṇa parsigabeno iš rojaus planetų *pārijātos* medelį norėdamas pradžiuginti savo žmoną Satyabhāmą. *Pārijātos* medžiais buvo apsodinti Dvarakos rūmai, pastatydinti jų valdovo Viešpaties Kṛṣṇos žmonoms. Viešpaties lotosinės pėdos yra tarsi *pārijātos* – troškimų medžiai, o bhaktai – tarsi bitės, kurios veržiasi prie Viešpaties lotosinių pėdų nektaro.

33 TEKSTAS

यावत्ते मायया स्पृष्टा भ्रमाम इह कर्मभिः ।
तावद्भवत्प्रसङ्गानां सङ्गः स्यान्नो भवे भवे ॥३३॥

yāvat te māyayā spṛṣṭā bhramāma iha karmabhiḥ
tāvad bhavat-prasaṅgānāṁ saṅgaḥ syān no bhave bhave

yāvat – tol, kol; *te* – Tavo; *māyayā* – iliuzine energija; *spṛṣṭāḥ* – susitepę; *bhramāmaḥ* – mes klajojame; *iha* – šiame materialiajame pasaulyje; *karmabhiḥ* – dėl karminės veiklos pasekmių; *tāvat* – tol; *bhavat-prasaṅgānām* – su Tave mylinčiais bhaktais; *saṅgaḥ* – bendravimas; *syāt* – tebūnie; *naḥ* – mums; *bhave bhave* – visose gyvybės rūšyse.

O Viešpatie, meldžiame Tave, kad visą laiką, kol dėl materialiosios sutepties būsime priversti keisti kūnus ir klajoti po materialiojo pasaulio planetas, galėtume bendrauti su Tavo tyrais tarnais, nuolat šlovinančiais Tavo darbus. Mes prašome, kad tas palaiminimas galiotų gimimas po gimimo, bet kuriame kūne ir bet kurioje visatos planetoje.

Komentaras: Apie geresnį palaiminimą bhaktas negali ir svajoti. Patvirtindamas šią mintį Viešpats Caitanya Mahāprabhu cituoja šiuos „Bhāgavatam“ (10.14.3) žodžius: *sthāne sthitāḥ śruti-gatāṁ tanu-vāṅ-manobhih.* Kad ir kur likimas mus nublokštų, mes visada, nepriklausomai nuo aplinkybių, turime klausytis pasakojimų apie Aukščiausiojo Viešpaties žygius. Tyras bhaktas neprašo Viešpaties, kad Jis išvaduotų jį iš gimimo ir mirties ciklo, nes tai jam nesvarbu. Svarbiausia jam turėti galimybę

klausytis pasakojimų apie Viešpaties žygius ir įstabias Jo savybes. Materialiajame pasaulyje Viešpačiui tarnaujantys bhaktai tarnaus Jam ir dvasiniame pasaulyje, todėl bhaktas visada gyvena dvasiniame pasaulyje. Visą laiką, kol bhaktas klausosi pasakojimų apie Viešpaties žygius, kol šlovina Jo darbus, Viešpats yra su juo. *Tatra tiṣṭhāmi nārada yatra gāyanti mad-bhaktāḥ.* Ta vieta, kur renkasi tyri baktai, kad šlovintų Viešpaties šventąjį vardą, klausytųsi pasakojimų ir kalbėtų apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, tampa Vaikuṇṭha. Bhaktui nėra prasmės prašyti Viešpatį pasiimti jį į Vaikuṇṭhos pasaulį. Tyram bhaktui pakanka be nusiženginių kartoti šventąjį Viešpaties vardą ir šlovinti Viešpatį, kad ta vieta, kurioje jisai gyvena, virstų Vaikuṇṭha arba Vṛndāvana.

Pracetai maldoje prašo, kad Viešpats leistų jiems klausytis Viešpatį šlovinančių pasakojimų jiems įsikūnijus bet kuria gyvybės forma (*bhave bhave*). Gyvoji esybė persikūnija iš vieno fizinio pavidalo į kitą, tačiau bhaktas net nesistengia ištrūkti iš persikūnijimų rato. Savo maldoje Caitanya Mahāprabhu taip sako: *mama janmani janmanīśvare bhavatād bhaktir ahaitukī tvayi* – „O Viešpatie, leisk man gyvenimas iš gyvenimo su tyru atsidavimu nenukrypstamai Tau tarnauti.“ Nuolankumas neleidžia bhaktui laikyti savęs vertu sugrįžti į dvasinį pasaulį. Jis nė akimirką neabejoja, kad yra susitepęs materialiosios gamtos *guṇomis.* Tačiau jam nėra reikalo prašyti Viešpaties išvaduoti jį iš *guṇų* įtakos. Atsidavimo tarnystė reiškia egzistavimą transcendentiniu lygiu, todėl prašyti šios ypatingos malonės jam nėra reikalo. Taigi tyras Viešpaties bhaktas nedega dideliu noru ištrūkti iš gimimų ir mirties rato, jis visad siekia bendrauti su kitais bhaktais, kurie klausosi istorijų apie šlovingus Viešpaties žygius ir jas perpasakoja.

34 TEKSTAS

तुलयाम लवेनापि न स्वर्गं नापुनर्भवम् ।
भगवत्सङ्गिसङ्गस्य मर्त्यानां किमुताशिषः ॥३४॥

tulayāma lavenāpi na svargaṁ nāpunar-bhavam
bhagavat-saṅgi-saṅgasya martyānāṁ kim utāśiṣaḥ

tulayāma – mes lyginame; *lavena* – su akimirka; *api* – netgi; *na* – ne; *svargam* – gyvenimą rojaus planetose; *na* – ne; *apunaḥ-bhavam* – pasinėrimą į Brahmano švytėjimą; *bhagavat* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *saṅgi* –

palydovais; *saṅgasya* – bendravimą su; *martyānām* – tiems, kuriems lemta mirti; *kim uta* – gerokai menkesni už; *āśiṣaḥ* – palaiminimai.

Gyvenimas rojaus planetose ar pasinėrimas į Brahmano švytėjimą, kitaip sakant, visiškas išsivadavimas, ir iš tolo neprilygsta bendravimo su tyru bhaktu akimirkai. Gyvosioms esybėms, kurioms lemta palikti kūną ir mirti, nėra didesnio palaiminimo kaip galimybė pabendrauti su tyru bhaktu.

Komentaras: Didis šventasis Viešpaties Caitanyos bhaktas Prabhodhānanda Sarasvatis kartą yra pasakęs: *kaivalyaṁ narakāyate tridaśa-pūr ākāśa-puṣpāyate.* Tyram bhaktui pasinėrimas į Brahmano būtį, Jo švytėjimą (*kaivalyą*), tolygus pragaro kančioms. Patekimą į rojaus planetas (*tridaśa-pūr*) jis laiko dar viena fantasmagorija. Kitaip sakant, tie tikslai, kurių karštligiškai siekia *karmiai* (patekti į rojaus planetas) arba *jñāniai* (pasinerti į Brahmano švytėjimą), bhaktui nėra jokia vertybė. Tyram bhaktui akimirka, praleista su kitu tyru bhaktu, žymiai brangesnė už galimybę patekti į rojaus planetas arba pasinerti į Brahmano švytėjimą. Tiems, kurie gyvena materialiajame pasaulyje ir sukasi gimimų ir mirties ratu nuolat keisdami fizinius kūnus, bendravimas su tyrais bhaktais yra didžiausias palaiminimas. Mes turime surasti tyrus bhaktus ir visada būti jų draugijoje. Tik tuomet būsime visiškai laimingi net materialiajame pasaulyje. Šiuo tikslu ir buvo pradėtas Kṛṣṇos sąmonės judėjimas, kuris siekia padėti materialaus gyvenimo liūne skęstantiems žmonėms. Jungdamiesi į šį judėjimą, paklydę ir nusivylę šio materialiojo pasaulio gyventojai turės galimybę bendrauti su bhaktais ir pasiekti transcendentinę laimę.

35 TEKSTAS

यत्रेड्यन्ते कथा मृष्टास्तृष्णायाः प्रशमो यतः ।
निर्वैरं यत्र भूतेषु नोद्वेगो यत्र कश्चन ॥३५॥

yatreḍyante kathā mṛṣṭās tṛṣṇāyāḥ praśamo yataḥ
nirvairaṁ yatra bhūteṣu nodvego yatra kaścana

yatra – kur; *īḍyante* – gerbiami ar aptariami; *kathāḥ* – žodžiai; *mṛṣṭāḥ* – tyri; *tṛṣṇāyāḥ* – materialių troškimų; *praśamaḥ* – išpildymas; *yataḥ* – kurių dėka; *nirvairam* – pavydo nebuvimas; *yatra* – kur; *bhūteṣu* – tarp gyvųjų esybių; *na* – ne; *udvegaḥ* – baimė; *yatra* – kur; *kaścana* – kad ir kokia būtų.

Kai bhaktai pasakoja apie transcendentinį pasaulį, besiklausantieji jų tyrų žodžių bent kuriam laikui užmiršta savo materialius troškimus. Jie liaujasi pavydėję vienas kitam, užmiršta baimę ir rūpesčius.

Komentaras: Žodis *vaikuṇṭha* reiškia „be rūpesčių“. Tuo Vaikuṇṭhos pasaulis skiriasi nuo rūpesčių slegiamo materialiojo pasaulio. Prahlādos Mahārājos žodžiais, *sadā samudvigna-dhiyām asad-grahāt* – visos materialiajame pasaulyje gyvenančios gyvosios esybės nė minutei neranda ramybės. Vieta, kur susirenka tyri bhaktai ir kalba dvasinėmis temomis apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, išsyk virsta Vaikuṇṭha. Šis metodas vadinasi *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ* (pasakojimų apie Aukščiausiąjį Viešpatį Viṣṇu klausymusi ir Viešpaties šlovinimu). Aukščiausiasis Viešpats Pats patvirtina:

nāhaṁ tiṣṭhāmi vaikuṇṭhe yogināṁ hṛdayeṣu vā
tatra tiṣṭhāmi nārada yatra gāyanti mad-bhaktāḥ

„O Nārada, Aš gyvenu ne Savo buveinėje Vaikuṇṭhoje ir ne *yogų* širdyse, o ten, kur Mano tyri bhaktai kartoja Mano šventąjį vardą ir klausosi pasakojimų apie Mano žygius, pavidalą ir savybes.“ Ten, kur Viešpats apsireiškia transcendentinių garsų pavidalu, viešpatauja Vaikuṇṭhos atmosfera. Tai atmosfera, kurioje nėra vietos baimei ir rūpesčiams, kurioje gyvosios esybės nesibijo vienos kitų. Kas klausosi šventųjų vardų ir Viešpatį šlovinančių pasakojimų, tas kaupia doringus darbus. *Śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ* (SB 1.2.17). Tai leidžia išsyk atsikratyti materialių troškimų. Kṛṣṇos sąmonės bendrijos pradėtas *saṅkīrtanos* judėjimas siekia sukurti materialiajame pasaulyje Vaikuṇṭhą – transcendentinį pasaulį, kuriame nebūtų nei baimės, nei kančių. Siekdama šio tikslo mūsų bendruomenė propaguoja visame pasaulyje *śravaṇaṁ kīrtanam* metodą. Materialiajame pasaulyje kiekvienas pavyduliauja aplinkiniam ir šis gyvuliškas pavydas gyvens tol, kol žmonės nepradės praktikuoti *saṅkīrtana-yajños,* tai yra kartoti šventųjų vardų: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Štai kodėl Pracetai norėjo visada būti šalia bhaktų ir laikė tai visų aukščiausiu palaiminimu.

36 TEKSTAS

यत्र नारायणः साक्षाद्भगवान्न्यासिनां गतिः ।
संस्तूयते सत्कथासु मुक्तसङ्गैः पुनः पुनः ॥३६॥

yatra nārāyaṇaḥ sākṣād bhagavān nyāsināṁ gatiḥ
saṁstūyate sat-kathāsu mukta-saṅgaiḥ punaḥ punaḥ

yatra – kur; *nārāyaṇaḥ* – Viešpats Nārāyaṇa; *sākṣāt* – tiesiogiai; *bhagavān* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *nyāsinām* – tų, kurie davė atsižadėjimo įžadus; *gatiḥ* – aukščiausias tikslas; *saṁstūyate* – yra garbinamas; *sat-kathāsu* – aptariant transcendentinius pasakojimus; *mukta-saṅgaiḥ* – tų, kurie nusiplovė materijos suteptį; *punaḥ punaḥ* – nuolat.

Aukščiausiasis Viešpats Nārāyaṇa yra tarp bhaktų, kurie klausosi ir kartoja Aukščiausiojo Dievo Asmens šventąjį vardą. Viešpats Nārāyaṇa – aukščiausiasis pasaulio atsižadėjusio sannyāsio tikslas, Jį garbina materijos suteptį nusiplovę saṅkīrtanos judėjimo dalyviai. Iš tiesų sakau, jie be atilsio kartoja šventąjį vardą.

Komentaras: Sannyāsiai māyāvādžiai negali bendrauti su Nārāyaṇa, nes be jokio pagrindo teigia, kad patys yra Nārāyaṇos. Tarp *sannyāsių māyāvādžių* įprasta vienas kitą vadinti Nārāyaṇa. Nesuklysime sakydami, kad kiekvienas iš mūsų yra Nārāyaṇos šventykla, tačiau paprastą žmogų vadinti Nārāyaṇa yra šventvagystė. *Daridra-nārāyaṇos* (vargšo Nārāyaṇos) koncepcija, t.y. mėginimas tapatinti Nārāyaṇą su varguoliais, taip pat yra šventvagystė. Mes nusiženginame net sugretinę Nārāyaṇą su tokiais pusdieviais, kaip Viešpats Brahmā ar Śiva.

yas tu nārāyaṇaṁ devaṁ brahma-rudrādi-daivataiḥ
samatvenaiva vīkṣeta sa pāṣaṇḍī bhaved dhruvam

„Bedievis yra tas, kuris žemina Viešpatį Nārāyaṇą, gretindamas Jį su tokiais pusdieviais, kaip Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva.“ Norint pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą būtina atlikti *saṅkīrtanąyajñą.* Ją atliekant Nārāyaṇa Pats nužengia į materialųjį pasaulį ir mes išsyk pajuntame Jo buvimą. Kali epochoje Nārāyaṇa apsireiškia Viešpaties Caitanyos pavidalu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (11.5.32) taip pasakyta apie Viešpatį Caitanyą:

kṛṣṇa-varṇaṁ tviṣākṛṣṇaṁ sāṅgopāṅgāstra-pārṣadam
yajñaiḥ saṅkīrtana-prāyair yajanti hi sumedhasaḥ

„Kali amžiuje išmintingi žmonės drauge susibūrę šlovina Viešpatį ir garbina Jo įsikūnijimą, kurio lūpose nuolat skamba Kṛṣṇos vardas. Nors Jis ne juodbruvas, jis yra Pats Kṛṣṇa. Šis įsikūnijimas nužengia į Žemę kartu su Savo palydovais ir bhaktais, tarnais ir įvairiais ginklais.“ Iš esmės žmogus

gyvena tam, kad suteiktų džiaugsmo Nārāyaṇai. O tai padaryti visai nesunku atliekant *saṅkīrtaną-yajñą.* Ten, kur giedamas Viešpaties vardas, apsireiškia Aukščiausias Dievo Asmuo Gaura Nārāyaṇa, įsikūnijęs Viešpaties Caitanyos pavidalu, kuris yra garbinamas *saṅkīrtana-yajña.*

Pastarajame posme Nārāyaṇa pavadintas *nyāsināṁ gatiḥ* (aukščiausiu *sannyāsių* tikslu). Pasaulio atsižadėjusių tikslas – pažinti Nārāyaṇą. Todėl *vaiṣṇavas sannyāsis* visą savo gyvenimą skiria tarnystei ir nepretenduoja būti Nārāyaṇa. Kas pretenduoja į Nārāyaṇos vaidmenį, tas, užuot atsikratęs pavydo kitoms gyvosioms esybėms, t.y. pasiekęs *nirvairos* būvį, ima pavydėti Aukščiausiajam Viešpačiui. Taigi mėginimas tapti Nārāyaṇa yra didžiausia šventvagystė. Kas kartoja šventąjį Viešpaties vardą arba kalba apie Jo transcendentinius žygius, išsyk atsikrato pavydo. Materialiajame pasaulyje visos gyvosios esybės pavydi viena kitai, bet kartojantis šventąjį Viešpaties vardą arba šlovinantis Jį žmogus atsikrato ir pavydo, ir materialių troškimų. Pavydas Aukščiausiajam Dievo Asmeniui skatina pavydą visoms gyvosioms esybėms, todėl tikra taika, savitarpio supratimas ir brolybė tarp žmonių įsiviešpataus tik tada, kai jie liausis pavydėję Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Be Nārāyaṇos, be *saṅkīrtana-yajños* santarvė ir ramybė materialiajame pasaulyje neįmanoma.

37 TEKSTAS

तेषां विचरतां पद्भ्यां तीर्थानां पावनेच्छया ।
भीतस्य किं न रोचेत तावकानां समागमः ॥३७॥

teṣāṁ vicaratāṁ padbhyāṁ tīrthānāṁ pāvanecchayā
bhītasya kiṁ na roceta tāvakānāṁ samāgamaḥ

teṣām – jų; *vicaratām* – keliaujančių; *padbhyām* – pėsčia; *tīrthānām* – šventas vietas; *pāvana-icchayā* – siekiant apvalyti; *bhītasya* – materialistams, kurie visada apimti baimės; *kim* – argi; *na* – ne; *roceta* – džiugina; *tāvakānām* – su Tavo bhaktais; *samāgamaḥ* – susitikimas.

O Viešpatie, Tavo artimiausi palydovai bhaktai klajoja po pasaulį ir Savo pasirodymu apvalo net šventas piligrimystės vietas. Tad ar gali jų veikla nedžiuginti tų, kurie baiminasi materialiosios būties.

Komentaras: Bhaktai esti dviejų tipų: *goṣṭhānandžiai* ir *bhajanānandžiai. Bhajanānandis* – tai bhaktas, kuris gyvena vienoje vietoje ir niekur neke-

liauja. Toks bhaktas yra pasinėręs į tarnystę Viešpačiui. Jis kartoja *mahā-mantrą* kaip mokė didieji *ācāryai* ir tik kartais eina į žmones skelbti Dievo žodžio. O *goṣṭhānandis* nori, kad bhaktų skaičius pasaulyje nuolat augtų, jis keliauja po pasaulį, kad dvasiškai apvalytų ir patį pasaulį, ir jame gyvenančius žmones. Caitanya Mahāprabhu sakė:

pṛthivīte āche yata nagarādi grāma
sarvatra pracāra haibe mora nāma

Viešpats Caitanya Mahāprabhu pageidavo, kad jo pasekėjai keliautų po visą pasaulį ir pamokslautų kiekviename mieste ir kaime. Jei bhaktas priklauso Caitanyos-sampradāyai ir nori griežtai vykdyti Viešpaties Caitanyos priesakus, jis turi keliauti po visą pasaulį ir skelbti Viešpaties Caitanyos mokymą, kuris nesiskiria nuo Kṛṣṇos mokymo, išdėstyto „Bhagavad-gītoje“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. Kuo aktyviau bhaktai skelbia *kṛṣṇa-kathos* tiesas, tuo daugiau žmonių visame pasaulyje bus išgelbėta.

Tokius bhaktus, kaip didis išminčius Nārada, kuris keliavo po visą pasaulį ir skelbė Viešpaties žodį, vadina *goṣṭhānandžiu.* Nārada Munis be perstojo keliauja po visatą ir padeda visoms gyvosioms esybėms tapti bhaktais. Nāradai padedant bhaktu tapo net medžiotojas. Jo pastangomis bhaktais tapo Dhruva Mahārāja bei Prahlāda. Iš esmės kalbant, visi bhaktai turi būti dėkingi didžiajam išminčiui Nāradai, nes jis pabuvojo ir rojuje, ir pragare. Bhaktas nebijo patekti net į pragarą. Jis šlovina Viešpatį visur, nes jam nėra skirtumo tarp rojaus ir pragaro.

nārāyaṇa-parāḥ sarve na kutaścana bibhyati
svargāpavarga-narakeṣv api tulyārtha-darśinaḥ

„Tyras Nārāyaṇos bhaktas be baimės klajoja po pasaulį, nes jam nėra skirtumo tarp rojaus ir pragaro.“ (SB 6.17.28) Tyri bhaktai keliauja po pasaulį gelbėdami tuos, kurie baiminasi materialaus gyvenimo. Kai kuriems žmonės materialus gyvenimas jau yra apkartęs, nes jie suvokia, kad materialių malonumų vaikymasis jiems nedavė nieko, išskyrus netikrumo jausmą ir nusivylimą. Išmintingesnieji stengiasi pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Ir tiems, ir kitiems po pasaulį klajojantys tyri bhaktai tiesia pagalbos ranką.

Keliauti į šventą piligrimystės vietą tyrą bhaktą skatina noras ją dvasiškai apvalyti. Šventose upėse maudosi minios nusidėjėlių. Jie brenda į Gangos, ir Yamunos vandenis Prayāge, Vṛndāvanoje ir Mathuroje. Nusimaudę šventųjų upių vandenyse nusidėjėliai dvasiškai apsivalo, tačiau jų nuodėmės kaupiasi šventoje vietoje. Atėję į šventą vietą apeiginiam apsiplovimui

bhaktai neutralizuoja piligrimų nuodėmes. *Tīrthī-kurvanti tīrthāni svāntaḥ-sthena gadā-bhṛtā* (SB 1.3.10). Bhaktas savo širdyje turi Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, todėl žemė, kuria jis žengia, tampa šventa piligrimystės vieta, kurioje žmonės gali pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Todėl su tyru bhaktu turi bendrauti kiekvienas iš mūsų ir tokiu būdu nusiplauti materijos suteptį. Kiekvienas iš mūsų turi kreiptis pagalbos į bhaktus, kurie klajoja po pasaulį siekdami vieno vienintelio tikslo – gelbėti sąlygotas sielas iš *māyos* letenų.

38 TEKSTAS

वयं तु साक्षाद्भगवन् भवस्य
प्रियस्य सख्युः क्षणसङ्गमेन ।
सुदुश्चिकित्स्यस्य भवस्य मृत्यो-
र्भिषक्तमं त्वाद्य गतिं गताः स्म ॥३८॥

vayaṁ tu sākṣād bhagavan bhavasya
priyasya sakhyuḥ kṣaṇa-saṅgamena
suduścikitsyasya bhavasya mṛtyor
bhiṣaktamaṁ tvādya gatiṁ gatāḥ sma

vayam – mes; *tu* – tuomet; *sākṣāt* – tiesiogiai; *bhagavan* – o Viešpatie; *bhavasya* – su Viešpačiu Śiva; *priyasya* – labai brangiu; *sakhyuḥ* – Tavo draugu; *kṣaṇa* – akimirką trukusio; *saṅgamena* – dėka bendravimo; *suduścikitsyasya* – sunkiai pagydomos; *bhavasya* – materialiosios būties; *mṛtyoḥ* – mirties; *bhiṣak-tamam* – neprilygstamas gydytojas; *tvā* – Tu; *adya* – šiandien; *gatim* – tikslą; *gatāḥ* – pasiekėme; *sma* – tikrai.

O Viešpatie, akimirka su Tavo artimu ir brangiu draugu Viešpačiu Śiva mums padėjo išvysti Tave. Tu esi neprilygstamas gydytojas, nes išgydai gyvąsias būtybes nuo nepagydomos ligos – materialiosios būties. Tavo lotosinių pėdų prieglobstis mums yra didžiausia likimo dovana.

Komentaras: Hariṁ vinā na sṛtiṁ taranti. Nesuradus prieglobsčio Viešpaties lotosinių pėdų šešėlyje neįmanoma ištrūkti iš *māyos,* kuri verčia mus kaskart iš naujo gimti, senti, sirgti ir mirti, gniaužtų. Pracetai pelnė Aukščiausiojo Dievo Asmens globą Viešpaties Śivos malone. Viešpats Śiva yra iškiliausias Aukščiausiojo Dievo Asmens Viṣṇu bhaktas. *Vaiṣṇavānāṁ*

yathā śambhuh: Viešpats Śiva yra iškiliausias iš *vaiṣṇavų,* todėl tikri Viešpaties Śivos sekėjai įsiklauso į Jo patarimą ir ieško prieglobsčio prie Viešpaties Viṣṇu lotosinių pėdų. O dėl vadinamųjų Viešpaties Śivos pasekėjų, kurie trokšta tik materialių gėrybių, tai galima pasakyti, kad Viešpats Śiva savotiškai juos apgaudinėja. Žinoma, Viešpats Śiva jų neapgaudinėja tikrąja to žodžio prasme, nes jam nėra reikalo apgaudinėti žmonių, tačiau vadinamieji jo pasekėjai patys nori būti apgauti, todėl Viešpats Śiva, kuriam labai lengva įtikti, suteikia jiems pačias įvairiausias materialias malones. Likimas pasišaipo iš pseudobhaktų, nes dažnai šitos malonės įstumia juos į pražūtį. Pavyzdžiui, materialios malonės, kuriomis Viešpats Śiva apipylė Rāvaṇą, pražudė patį Rāvaṇą, jo šeimą, karalystę, ir visus jo turtus, kadangi Rāvaṇa piktnaudžiavo Viešpaties Śivos gerumu. Pasikėlęs į puikybę dėl savo materialių galių jis išdrįso pagrobti Viešpaties Rāmacandros žmoną ir taip save pražudė. Įtikti Śivai ir taip pelnyti materialias malones visiškai nesunku, tačiau jų negalima pavadinti tikromis malonėmis. Viešpats Śiva palaimino Pracetus, kad jie surastų prieglobstį prie Viešpaties Viṣṇu lotosinių pėdų – tai yra tikroji malonė. Vṛndāvanos *gopės* taip pat garbino Viešpatį Śivą, todėl Jis iki šiol gyvena Vṛndāvanoje įsikūnijęs Gopīśvara. Tačiau *gopės,* besimelsdamos Viešpačiui Śivai, prašė padėti joms ištekėti už Viešpaties Kṛṣṇos. Nėra nieko blogo, jei pusdieviai garbinami siekiant sugrįžti namo, atgal pas Dievą. Tačiau paprastai žmonės kreipiasi į pusdievius prašydami materialių malonių. „Bhagavad-gītoje“ (7.20) sakoma:

kāmais tais tair hṛta-jñānāḥ prapadyante ’nya-devatāḥ
taṁ taṁ niyamam āsthāya prakṛtyā niyatāḥ svayā

„Tie, kurių mintis sujaukė materialūs troškimai, lenkiasi pusdieviams ir garbina juos pagal jų prigimčiai artimas taisykles ir nuostatas.“ Materialių gėrybių pakerėtą žmogų vadina *hṛta-jñāna* (netekusiu proto). Čia reikia pažymėti, kad šventraščiuose kartais sakoma, jog Viešpats Śiva yra tapatus Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Turima galvoje, kad Viešpats Śiva ir Viešpats Viṣṇu tokie artimi vienas kitam, kad jų nuomonės niekada neišsiskiria. Iš tikrųjų *ekale īśvara kṛṣṇa, āra saba bhṛtya*: „Vienintelis aukščiausiasis valdovas yra Kṛṣṇa, o visi kiti yra Jo bhaktai arba tarnai.“ (C.c. *Ādi* 5.142). Tokia yra tikrovė ir šiuo klausimu Viešpaties Śivos ir Viešpaties Viṣṇu nuomonė visada sutampa. Šventraščiuose nerasite nė vienos eilutės, kur Viešpats Śiva teigtų prilygstąs Viešpačiui Viṣṇu. Panašūs teiginiai yra Viešpaties Śivos pseudopasekėjų, teigiančių neva Viešpats Śiva ir Viešpats Viṣṇu yra tapatūs, išsigalvojimai. *Vaiṣṇava-tantra* kategoriškai draudžia tokias šventvagiškas kalbas: *yas tu nārāyaraṇaṁ devam.* Viešpatį Viṣṇu

sieja artimi ryšiai su Viešpačiu Śiva ir Viešpačiu Brahma, kurie abu yra ištikimi Jo tarnai. *Śiva-viriñci-nutam.* Viešpats Śiva ir Viešpats Brahmā reiškia pagarbą ir lenkiasi Viešpačiui Višnu. Laikyti juos lygiaverčiais Dievais yra didžiausia šventvagystė. Jie lygiaverčiai ta prasme, kad Viešpats Višnu yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, o visos kitos gyvosios būtybės – amžini Jo tarnai.

39–40 TEKSTAI

यन्नः स्वधीतं गुरवः प्रसादिता
विप्राश्च वृद्धाश्च सदानुवृत्त्या ।
आर्या नताः सुहृदो भ्रातरश्च
सर्वाणि भूतान्यनसूययैव ॥३९॥

यन्नः सुतप्तं तप एतदीश
निरन्धसां कालमदभ्रमप्सु ।
सर्वं तदेतत्पुरुषस्य भूम्नो
वृणीमहे ते परितोषणाय ॥४०॥

yan naḥ svadhītaṁ guravaḥ prasāditā
viprāś ca vṛddhāś ca sad-ānuvṛttyā
āryā natāḥ suhṛdo bhrātaraś ca
sarvāṇi bhūtāny anasūyayaiva

yan naḥ sutaptaṁ tapa etad īśa
nirandhasāṁ kālam adabhram apsu
sarvaṁ tad etat puruṣasya bhūmno
vṛṇīmahe te paritoṣaṇāya

yat – ko; *naḥ* – mes; *svadhītam* – mokėmės; *guravaḥ* – autoritetai, dvasiniai mokytojai; *prasāditāḥ* – patenkinti; *viprāḥ* – brahmanams; *ca* – ir; *vṛddhāḥ* – vyresniesiems; *ca* – ir; *sat-ānuvṛttyā* – mūsų maloniu elgesiu; *āryāḥ* – tiems, kurie geriau išmano dvasinius dalykus; *natāḥ* – reiškėme pagarbą; *suhṛdaḥ* – draugams; *bhrātaraḥ* – broliams; *ca* – ir; *sarvāṇi* – visoms; *bhūtāni* – gyvosioms esybėms; *anasūyayā* – nepavydėdami; *eva* – tikrai; *yat* – kas; *naḥ* – mūsų; *su-taptam* – rūsčios; *tapaḥ* – askezės; *etat* – tai; *īśa* – o Viešpatie; *nirandhasām* – be maisto; *kālam* – laiko; *adabhram* – ilgą tarpą; *apsu* –

vandenyje; *sarvam* – visa; *tat* – tai; *etat* – tai; *puruṣasya* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *bhūmnaḥ* – visų iškiliausiam; *vṛṇīmahe* – mes trokštame palaiminimo; *te* – Tau; *paritoṣaṇāya* – patenkinti.

O Viešpatie, mes išnagrinėjome Vedas ir pasirinkome dvasinį mokytoją. Mes reiškiame pagarbą brahmanams, dvasiškai pažengusiems bhaktams ir dvasinių aukštumų pasiekusiems vyresnio amžiaus žmonėms. Mes pagarbiai lenkiamės prie jų pėdų nepavydėdami nei broliui, nei draugui, nei kam kitam. Mes griežtai tramdėme kūnus stovėdami vandenyje ir badaudami. Mes skiriame visas savo dvasines askezes Tau vildamiesi, kad būsi mumis patenkintas. Tai vienintelis mūsų trokštamas palaiminimas – nieko kitko mums nereikia.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ sakoma: *saṁsiddhir hari-toṣaṇam* – tikrasis gyvenimo tobulumas yra suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. *Vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ*: Vedų studijų tikslas – pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Kai po daugybės gyvenimų žmogus pažįsta Viešpatį, jis Jam atsiduoda. Visa tai pasakytina ir apie Pracetus. Jie griežtai tramdė kūną stovėdami vandenyje ir ilgą laiką nieko nevalgė. Tačiau asketizmo praktika jie užsiėmė siekdami ne materialių tikslų, o tam, kad suteiktų džiaugsmo Aukščiausiajam Viešpačiui. Kad ir kokią veiklą mes pasirinktume – materialią ar dvasinę – mūsų tikslas visada turi būti suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Šie posmai atskleidžia vediškosios civilizacijos tobulumą. Bhaktais siekiantys tapti žmonės turėtų gerbti ne tik Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, bet ir išminties įgijusius žmones, arijus ir tikrus Viešpaties bhaktus. Arijas yra ne tas, kuris giriasi savo kilme, bet yra visa širdimi atsidavęs Viešpačiui. *Āryan* reiškia „padaręs didelę pažangą“. Kitados arijais galėjo vadintis tik bhaktai. Pavyzdžiui, „Bhagavad-gītoje“ (2.2) Kṛṣṇa, priekaištaudamas Arjunai, sako, kad jo žodžiai neverti arijo vardo.

śrī-bhagavān uvāca
kutas tvā kaśmalam idaṁ viṣame samupasthitam
anārya-juṣṭam asvargyam akīrti-karam arjuna

„Aukščiausiasis Dievo Asmuo (Bhagavānas) tarė: „O Arjuna, kaip tave galėjo paveikti tokios materialios mintys? Tavo elgesys nevertas žmogaus, kuris suvokia, kas yra aukščiausios vertybės, vardo. Jis neatvers tau rojaus vartų, o užtrauks nešlovę.“ *Kṣatriyas* Arjuna nepakluso tiesioginiam Viešpaties nurodymui ir atsisakė stoti į mūšį. Arjunai atsisakius kautis Aukščiausiasis Viešpats ėmė jam priekaištauti sakydamas, kad jis nevertas

vadintis ariju. Dvasinių aukštumų pasiekęs bhaktas aiškiai žino savo pareigą ir nesvarbu, ar jos vykdymas yra susijęs su smurto panaudojimu, ar ne. Jei Aukščiausiasis Viešpats leidžia ir liepia, ji turi būti įvykdyta. Arijas ištikimas savo pareigai. Tačiau tai nereiškia, kad jis be jokio reikalo skriaudžia kitas gyvąsias esybes – arijai nelaiko skerdyklų ir nėra nelaimingų gyvūnų priešai. Daugel metų Pracetai tramdė savo kūnus po vandeniu. Dvasinio tobulumo siekiantys žmonės turi gyventi asketiškai.

Žodis *nirandhasām* reiškia „be maisto“. Arijas valgo tik tada, kai yra alkanas, ir niekada nepersivalgo. Arijas turi maitintis kuo saikingiau. Arijai valgo tiktai tai, kas nurodyta Vedose. „Bhagavad-gītoje“ (9.26) Viešpats šia tema taip sako:

patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyaṁ yo me bhaktyā prayacchati
tad ahaṁ bhakty-upahṛtam aśnāmi prayatātmanaḥ

„Jei žmogus su meile ir atsidavimu paaukos Man lapelį, žiedą, vaisių, ar vandens, Aš priimsiu Jo auką.“ Taigi kilniesiems arijams yra nustatyti tam tikri mitybos apribojimai. Nors Viešpats gali valgyti ką tik nori, Jis tenkinasi daržovėmis, vaisiais, pienu ir t.t. Taigi pastarieji posmai aprašo, kaip turi elgtis arijais save vadinantys žmonės.

41 TEKSTAS

मनुः स्वयम्भूर्भगवान् भवश्च
येऽन्ये तपोज्ञानविशुद्धसत्त्वाः ।
अदृष्टपारा अपि यन्महिम्नः
स्तुवन्त्यथो त्वात्मसमं गृणीमः ॥४१॥

manuḥ svayambhūr bhagavān bhavaś ca
ye 'nye tapo-jñāna-viśuddha-sattvāḥ
adṛṣṭa-pārā api yan-mahimnaḥ
stuvanty atho tvātma-samaṁ gṛṇīmaḥ

manuḥ – Svāyambhuva Manu; *svayambhūḥ* – Viešpats Brahmā; *bhagavān* – visų galingiausias; *bhavaḥ* – Viešpats Śiva; *ca* – taip pat; *ye* – kurie; *anye* – kiti; *tapaḥ* – asketiškais žygiais; *jñāna* – žiniomis; *viśuddha* – tyra; *sattvāḥ* – kurių būtis; *adṛṣṭa-pārāḥ* – kurie negali pažinti iki galo; *api* – nors; *yat* – Tavo; *mahimnaḥ* – didybės; *stuvanti* – jie meldžiasi; *atho* – todėl; *tvā* – Tau; *ātma-samam* – kaip mokame; *gṛṇīmaḥ* – mes meldžiamės.

O Viešpatie, net didieji yogai ir mistikai, kurie savo asketiškais žygiais ir žiniomis pasiekė dvasines aukštumas ir visiškai nusiplovė materijos suteptį, taip pat didieji Manu, Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva, iki galo nepažįsta Tavo didybės ir galių. Vis dėlto jie meldžiasi Tau ir šlovina Tave kaip moka. Žinoma, mes negalime net iš tolo su jais lygintis, tačiau sekdami jų pavyzdžiu irgi skiriame Tau savo maldas.

Komentaras: Nei Viešpats Brahmā, nei Viešpats Śiva, nei Manu (žmonijos protėvis), nei didieji išminčiai ir šventieji, kurie tramdydami kūną ir praktikuodami atsidavimo tarnystę pasiekė transcendentinį lygį, negali pasigirti tobulomis žiniomis, kurias turi Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Tas pats pasakytina ir apie visus materialiojo pasaulio gyventojus. Nėra tokios srities, kurioje kas nors prilygtų Aukščiausiajam Viešpačiui, ir, žinoma, niekas neprilygsta Jam savo žiniomis. Todėl maldos, su kuriomis gyvosios esybės kreipiasi į Viešpatį, iš esmės negali būti tobulos. Aukščiausiasis Viešpats beribis, aprėpti Jo didybę protu neįmanoma. To negali padaryti ir Pats Viešpats, įsikūnijęs Ananta, arba Śeṣa. Ananta turi tūkstančius galvų ir, nors Jis šlovina Viešpatį milijonus metų, net ir Jam nepavyko aprėpti Viešpaties didybės. Kitaip sakant, neįmanoma protu aprėpti Aukščiausiojo Viešpaties galių ir didybės.

Tačiau kiekvienas, kuris praktikuoja atsidavimo tarnystę, gali kreiptis į Viešpatį paprasta malda. Visi mes riboti ir niekas negali tobulai pašlovinti Viešpaties. Visos gyvosios būtybės – nuo Viešpaties Brahmos ir Viešpaties Śivos iki mūsų pačių – yra Aukščiausiojo Viešpaties tarnai. Mūsų ribotumas atitinka mūsų *karmą* ir vis dėlto mes galime nuoširdžiai melstis Viešpačiui tokiu laipsniu, kokiu esame pajėgūs suvokti Jo didybę. Taip pasieksime tobulumą. Net didžiausias neišmanėlis gali kreiptis į Viešpatį jo lygį atitinkančia malda. Neveltui „Bhagavad-gītoje“ (9.32) Viešpats sako:

māṁ hi pārtha vyapāśritya ye 'pi syuḥ pāpa-yonayaḥ
striyo vaiśyās tathā śūdrās te 'pi yānti parāṁ gatim

„O Pṛthos sūnau, kreipdamiesi į Mane užtarimo netgi žemiausios kilmės žmonės – moterys, *vaišyai* (prekijai) ir *śūdros* (darbininkai) – pasieks aukščiausiąjį gyvenimo tikslą.“

Kas suranda prieglobstį Viešpaties lotosinių pėdų šešėlyje, tas Viešpaties ir Jo tarnų malone nusiplauna materijos suteptį. Šią mintį patvirtina ir Śukadeva Gosvāmis: *ye 'nye ca pāpā yad-apāśrayāśrayāḥ śudhyanti tasmai prabhaviṣṇave namaḥ* (SB 2.4.18). Kas Viešpaties tarno – dvasinio mokytojo paskatintas suranda prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų, tas neilgai trukus nusiplauna materijos suteptį ir užsitarnauja teisę sugrįžti namo,

atgal pas Dievą. Teisę sugrįžti namo pas Dievą gali užsitarnauti net ir pačios žemiausios kilmės žmonės.

42 TEKSTAS

नमः समाय शुद्धाय पुरुषाय पराय च ।
वासुदेवाय सत्त्वाय तुभ्यं भगवते नमः ॥४२॥

namaḥ samāya śuddhāya puruṣāya parāya ca
vāsudevāya sattvāya tubhyaṁ bhagavate namaḥ

namaḥ – mes pagarbiai lenkiamės; *samāya* – kuris vienodas visiems; *śuddhāya* – kuris negali susitepti nuodėme; *puruṣāya* – Aukščiausiajam Asmeniui; *parāya* – transcendentiniam; *ca* – taip pat; *vāsudevāya* – visur esančiam; *sattvāya* – egzistuojančiam transcendencijos lygmeniu; *tubhyam* – Tau; *bhagavate* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *namaḥ* – lenkiamės.

O Viešpatie, Tu neturi nei priešų, nei draugų, todėl esi vienodas visiems. Tu negali susitepti nuodėme, Tavo transcendentinis kūnas materialiajam pasauliui nepriklauso. Tu esi visabūtis Aukščiausiasis Dievo Asmuo, todėl Tave vadina Vāsudeva. Lenkiamės Tau su didžiausia pagarba.

Komentaras: Vāsudeva Aukščiausiąjį Dievo Asmenį vadina todėl, kad Jis yra visur esantis. Žodis *vas* reiškia „gyventi“. „Brahma-saṁhitoje“ sakoma: *eko 'py asau racayituṁ jagad-aṇḍa-koṭim* – Viešpats Savo visaverčiu skleidiniu įeina į kiekvieną visatą ir kuria materialųjį pasaulį. Be to Viešpats glūdi kiekvienos gyvosios esybės širdyje ir kiekviename kūrinijos atome (*paramāṇu-cayāntara-stham*). Aukščiausiasis Viešpats yra visur, todėl Jį vadina Vāsudeva. Nors Viešpats apima visą materialųjį pasaulį, materialiosios gamtos *guṇos* negali Jo paveikti. Todėl „Īšopaniṣadoje“ Viešpats apibūdinamas kaip *apāpa-viddham.* Materialią suteptį sukeliančios *guṇos* neturi Jam galios. Nužengęs į Žemę Viešpats nesėdi sudėjęs rankų, Jis naikina demonus, o kartais atlieka žygius, kurie prasilenkia su Vedų priesakais, kitaip sakant, yra laikomi nuodėmingais. Tačiau Viešpats nesusitepa net ir darydamas nuodėmę. Neatsitiktinai posme Jis pavadintas *śuddha* (neliečiamu sutepties). Be to, Viešpats yra *sama* (vienodas visiems). Kaip Pats Viešpats nurodo „Bhagavad-gītoje“ (9.29), *samo 'haṁ sarva bhūteṣu na me dveṣyo 'sti na priyaḥ*: Viešpats vienodas visiems ir nieko nelaiko nei Savo draugu, nei priešu.

Žodis *sattvāya* liudija, kad Viešpaties kūnas yra nematerialus. Jis yra *sac-cid-ānanda-vigrahaḥ. Īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ.* Jo kūnas skiriasi nuo materialaus kūno, kurį turime mes. Nevalia manyti, kad Aukščiausiojo Dievo Asmens kūnas yra materialus, toks pats kaip ir mūsų.

43 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इति प्रचेतोभिरभिष्टुतो हरिः
प्रीतस्तथेत्याह शरण्यवत्सलः ।
अनिच्छतां यानमतृप्तचक्षुषां
ययौ स्वधामानपवर्गवीर्यः ॥४३॥

maitreya uvāca
iti pracetobhir abhiṣṭuto hariḥ
prītas tathety āha śaraṇya-vatsalaḥ
anicchatāṁ yānam atṛpta-cakṣuṣāṁ
yayau sva-dhāmānapavarga-vīryaḥ

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *iti* – taip; *pracetobhiḥ* – Pracetų; *abhiṣṭutaḥ* – pagarbintas; *hariḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *prītaḥ* – patenkintas; *tathā* – taip; *iti* – tai; *āha* – taręs; *śaraṇya* – atsidavusioms sieloms; *vatsalaḥ* – prieraišus; *anicchatām* – nenorintiems; *yānam* – kad Jis išvyktų; *atṛpta* – negalėjo pasitenkinti; *cakṣuṣām* – kurių akys; *yayau* – Jis pasitraukė; *sva-dhāma* – į Savo buveinę; *anapavarga-vīryaḥ* – nepralenkiamas Savo didybe.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: O Vidura, atsiliepdamas į Pracetų išreikštą pagarbą ir maldas Aukščiausiasis Dievo Asmuo – atsidavusių Jam sielų gynėjas atsakė: „Te išsipildo viskas, ko prašėte savo maldoje.“ Taip taręs Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nepralenkiamas Savo didybe, išvyko į Savo buveinę. Pracetai nenorėjo skirtis su Viešpačiu, nes negalėjo į Jį atsižiūrėti.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *anapavarga-vīrya. Ana* reiškia „be“, *pavarga* – „materialistinė gyvensena“, o *vīrya* – „didybė“. Aukščiausiojo Dievo Asmens didybė pasireiškia tuo, kad Jam amžinai priklauso šešios didžiausios vertybės, kurių viena yra atsižadėjimas. Viešpats išvyko, nors Pracetai dar neatsižiūrėjo į Jį. Śrīlos Jīvos Gosvāmio nuomone, taip

pasielgdamas Viešpats parodė Savo malonę kitiems bhaktams, o jų yra be galo daug. Šis poelgis liudija ir apie Viešpaties atsižadėjimą: nors ir kupinas šiltų jausmų Pracetams, Viešpats pasišalino. Analogišką atsižadėjimą pademonstravo ir Caitanya Mahāprabhu, kai davęs *sannyāsos* įžadus apsistojo pasisvečiuoti Advaitos Prabhu namuose. Bhaktai norėjo, kad Viešpats pabūtų su jais dar kelias dienas, tačiau Viešpats Caitanya nedvejodamas išėjo. Taigi, nors Aukščiausiojo Viešpaties malonė bhaktams beribė, Jis prie nieko nėra prisirišęs. Jis vienodai maloningas visiems bhaktams, kurių kūrinijoje yra begalinė daugybė.

44 TEKSTAS

अथ निर्याय सलिलात्प्रचेतस उदन्वतः ।
वीक्ष्याकुप्यन्द्रुमैश्छन्नां गां गां रोद्धुमिवोच्छ्रितैः ॥४४॥

atha niryāya salilāt pracetasa udanvataḥ
vīkṣyākupyan drumaiś channāṁ gāṁ gāṁ roddhum ivocchritaiḥ

atha – po to; *niryāya* – išėję; *salilāt* – iš vandens; *pracetasaḥ* – visi Pracetai; *udanvataḥ* – jūros; *vīkṣya* – pamatę; *akupyan* – labai supyko; *drumaiḥ* – medžiais; *channām* – apaugusį; *gām* – pasaulį; *gām* – rojaus planetas; *roddhum* – būtų norėję pastoti kelią į; *iva* – tarsi; *ucchritaiḥ* – labai aukštais.

Iš jūros gelmių išėję į krantą Pracetai pamatė, kad medžiai žemėje išaugo tokie aukšti, jog, rodės, norėjo pastoti žmonėms kelią į rojaus planetas. Medžiais buvo apaugęs visas žemės rutulys ir Pracetai ne juokais įpyko.

Komentaras: Karalius Prācīnabarhiṣatas paliko savo karalystę dar prieš tai, kai įvykdę savo asketiškus įžadus namo sugrįžo jo sūnūs. Aukščiausiasis Dievo Asmuo nurodė Prācīnabarhiṣato sūnums Pracetams išbristi į krantą, keliauti į tėvo karalystę ir perimti jos valdymą į savo rankas. Tačiau išėję iš jūros Pracetai pamatė, kad nelikus karaliaus Žemė buvo visiškai apleista. Pirmiausia jiems krito į akis tai, kad žmonės liovėsi dirbę žemę, auginę javus. Maža to, bemaž visas Žemės rutulio paviršius apžėlė medžiais milžinais, kurie, rodės, nori užtverti žmonėms kelią į kosmosą, kad jie negalėtų patekti į rojaus planetas. Pamatę, jog Žemės rutulys užžėlęs medžiais, Pracetai užsirūstino ir nutarė išvalyti plotus dirbamai žemei.

Tie, kurie mano, kad debesys tvenkiasi tik virš tankaus miško ir medžių, labai klysta, nes lyja ir virš jūros paviršiaus. Išvalę miško plotus dirbamai žemei, žmonės gali gyventi bet kuriame Žemės rutulio kampelyje, o

jų laikomos karvės padės išspręsti visas ekonomines problemas. Žmogaus gerovei užtikrinti pakanka auginti javus ir rūpintis karvėmis. Kiekvienas žmogus gali pasistatydinti namą, nes miške apstu medienos. Taip žmonija gali išspręsti iškilusias ekonomines problemas. Dabar daugelis planetos plotų dirvonuoja, tačiau teisingai naudojantis žeme pasaulyje nebūtų maisto produktų stygiaus. O dėl lietaus, tai jį galima sukelti atliekant *yajñas.* „Bhagavad-gītoje“ (3.14) pasakyta:

annād bhavanti bhūtāni parjanyād anna-sambhavaḥ
yajñād bhavati parjanyo yajñaḥ karma-samudbhavaḥ

„Visos gyvosios būtybės maitinasi javais, kurie tarpsta dėl lietaus. Lietų sukelia *yajños* (aukojimai), o *yajña* plaukia iš nustatytų pareigų.“ Jei žmonės rengs aukojimus, Žemėje nestigs kritulių ir užderės geras derlius.

45 TEKSTAS

ततोऽग्निमारुतौ राजन्नमुञ्चन्मुखतो रुषा ।
महीं निर्वीरुधं कर्तुं संवर्तक इवात्यये ॥४५॥

tato 'gni-mārutau rājann amuñcan mukhato ruṣā
mahīṁ nirvīrudhaṁ kartuṁ saṁvartaka ivātyaye

tataḥ – po to; *agni* – ugnį; *mārutau* – ir orą; *rājan* – o valdove; *amuñcan* – jie iškvėpė; *mukhataḥ* – iš savo burnų; *ruṣā* – apimti pykčio; *mahīm* – Žemę; *nirvīrudham* – be medžių; *kartum* – paversti; *saṁvartakaḥ* – naikinimo ugnis; *iva* – kaip; *atyaye* – visatos naikinimo metu.

O valdove, norėdami nušluoti medžius nuo Žemės paviršiaus įpykę Pracetai, tarsi Viešpats Śiva visatos naikinimo metu, išsižiojo ir iš jų burnų išsiveržė ugnis ir oras.

Komentaras: Pastarajame posme kreipdamasis į Vidurą Maitreya vartoja kreipinį *rājan* (o valdove). Komentuodamas šį posmą Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura pabrėžia, kad *dhīra* niekada nepyksta, nes yra pasinėręs į atsidavimo tarnystę. Iškilūs bhaktai moka sutramdyti savo jusles. Todėl bhaktą irgi galima pavadinti *rājan.* Karalius turi įvairių priemonių priversti valdinius paklusti jo valiai. Karaliumi galima vadinti ir žmogų, kuris moka sutramdyti savo jusles. Sutramdžiusį jusles žmogų vadina *svāmiu* arba *gosvāmiu.* Štai kodėl *svāmiai* ir *gosvāmiai* kartais tituluojami *mahārājomis* (karaliais).

46 TEKSTAS

भस्मसात्क्रियमाणांस्तान्द्रुमान् वीक्ष्य पितामहः ।
आगतः शमयामास पुत्रान् बर्हिष्मतो नयैः ॥४६॥

bhasmasāt kriyamāṇāṁs tān drumān vīkṣya pitāmahaḥ
āgataḥ śamayām āsa putrān barhiṣmato nayaiḥ

bhasmasāt – pelenais; *kriyamāṇān* – virsta; *tān* – visi; *drumān* – medžiai; *vīkṣya* – pamatęs; *pitāmahaḥ* – Viešpats Brahmā; *āgataḥ* – atvyko ten; *śamayām āsa* – nuramino; *putrān* – sūnus; *barhiṣmataḥ* – karaliaus Barhiṣmāno; *nayaiḥ* – logika.

Pamatęs, kad medžiai Žemėje virsta pelenais, Viešpats Brahmā nieko nelaukdamas atskubėjo pas karaliaus Barhiṣmano sūnus ir ėmė juos raminti, apeliuodamas į jų sveiką protą.

Komentaras: Kaskart, kai kurioje nors visatos planetoje atsitinka kas nors nepaprasta, visatos valdovas Viešpats Brahmā skuba į įvykio vietą, kad išspręstų iškilusią problemą. Pavyzdžiui, jis apsireiškė Hiraṇyakaśipu, kai šis, griežtai tramdydamas kūną, privertė drebėti visą visatą. Geras vadovas žiūri, kad jo vadovaujamoje įstaigoje viešpatautų santarvė ir ramybė. Kaip ir bet kuris vadovas Viešpats Brahmā yra įgaliotas rūpintis, kad visatoje viešpatautų santarvė ir ramybė. Štai kodėl jis nuskubėjo pas Barhiṣmano sūnus ir ėmė raminti juos pasvertu ir argumentuotu žodžiu.

47 TEKSTAS

तत्रावशिष्टा ये वृक्षा भीता दुहितरं तदा ।
उज्जह्रुस्ते प्रचेतोभ्य उपदिष्टाः स्वयम्भुवा ॥४७॥

tatrāvaśiṣṭā ye vṛkṣā bhītā duhitaraṁ tadā
ujjahrus te pracetobhya upadiṣṭāḥ svayambhuvā

tatra – ten; *avaśiṣṭāḥ* – išliko; *ye* – kurie; *vṛkṣāḥ* – medžiai; *bhītāḥ* – išsigandę; *duhitaram* – savo dukrą; *tadā* – tuomet; *ujjahruḥ* – atidavė; *te* – jie; *pracetobhyaḥ* – Pracetams; *upadiṣṭāḥ* – kaip jiems patarė; *svayambhuvā* – Viešpats Brahmā.

Viešpaties Brahmos patarti išsigandę likusieji medžiai tuoj pat atidavė Pracetams savo dukrą.

Komentaras: Apie medžių dukrą pasakoja tryliktas šio skyriaus posmas. Mergaitės tėvai buvo Kaṇḍu ir Pramlocā. Pagimdžiusi kūdikį dangaus kurtizanė Pramlocā sugrįžo į rojaus planetas. Mėnulio valdovas pasigailėjo verkiančios mergaitės ir išgelbėjo ją davęs čiulpti savo pirštą. Vaiko globėjai buvo medžiai ir, kai mergaitė išaugo, Viešpaties Brahmos nurodymu medžiai atidavė ją į žmonas Pracetams. Tolesnis posmas pasakoja, kad mergaitė buvo vardu Māriṣā ir kad ją Pracetams atvedė medžių dievas. Komentuodamas šį posmą Śrīla Jīva Gosvāmis Prabhupāda rašo: *vrkṣāḥ tad-adhiṣṭhātṛ-devatāḥ*: „Kai sakoma „medžiai“, turimas galvoje medžių karalystės valdovas.“ Vedų šventraščiai pasakoja apie vandens dievą. Taip pat egzistuoja ir medžių dievas. Pracetai laikė medžius savo priešais ir norėjo visus iki vieno paversti pelenais. Ramindamas Pracetus medžių dievas, Viešpačiui Brahmai patarus, atidavė jiems į žmonas medžių dukrą Māriṣą.

48 TEKSTAS

ते च ब्रह्मण आदेशान्मारिषामुपयेमिरे ।
यस्यां महदवज्ञानादजन्यजनयोनिजः ॥४८॥

te ca brahmaṇa ādeśān māriṣām upayemire
yasyāṁ mahad-avajñānād ajany ajana-yonijaḥ

te – visi Pracetai; *ca* – taip pat; *brahmaṇaḥ* – Viešpaties Brahmos; *ādeśāt* – paliepti; *māriṣām* – Māriṣą; *upayemire* – vedė; *yasyām* – kuriai; *mahat* – didžiai asmenybei; *avajñānāt* – dėl nepagarbos; *ajani* – gimė; *ajana-yoni-jaḥ* – Viešpaties Brahmos sūnus, Dakṣa.

Viešpaties Brahmos paliepti Pracetai paėmė merginą į žmonas. Savo įsčiose ji išnešiojo Viešpaties Brahmos sūnų Dakṣą. Dakṣai buvo lemta ateiti į šį pasaulį iš Māriṣos įsčių todėl, kad jis nepakluso Viešpačiui Mahādevai (Śivai) ir jį įžeidė. Dėl šio įžeidimo Dakṣai teko dusyk palikti kūną.

Komentaras: Svarbus yra šio posmo žodis *mahad-avadjñānāt.* Ankstesniame gyvenime Viešpaties Brahmos sūnus karalius Dakṣa buvo brahmanas,

tačiau įžeidęs Viešpatį Mahādevą ir pasielgęs kaip nedera brahmanui jis buvo pasmerktas gimti *kṣatriyu.* Taip jis tapo Pracetų sūnumi. Dėl nepagarbos, kurią Dakṣa parodė Viešpačiui Šivai, Dakṣai teko iškęsti gimimo iš moters įsčių kančias. Viešpaties Šivos tarnas Vīrabhadra nužudė Dakṣą Dakṣa-yajños arenoje, be tuo jo kančios dar nesibaigė. Dakṣai vėl teko gimti, šį kartą iš Mārišos įsčių. Pasibaigus Dakṣos *yajñai,* kurios metu ir įvyko minėtas tragiškas įvykis, Dakṣa kreipėsi į Viešpatį Šivą malda. Nors Dakṣa su *kṣatriyo* sėkla pateko į moters įsčias, kitą gyvenimą Viešpaties Šivos malone jis buvo pasakiškai turtingas. Taip veikia subtilūs materialiosios gamtos dėsniai, deja, mūsų laikais žmonės to nežino. Neturėdami žinių apie sielos amžinatvę ir persikūnijimą jie skendi didžiausiame neišmanyme. Neveltui „Bhāgavatam“ (1.1.10) sakoma: *mandāḥ sumanda-matayo manda-bhāgyā hy upadrutāḥ.* Mūsų epochos, Kali-yugos žmonės yra pagedę, tingūs, nelaimingi ir juos slegia nuolatiniai materialūs rūpesčiai.

49 TEKSTAS

चाक्षुषे त्वन्तरे प्राप्ते प्राक्सर्गे कालविद्रुते ।
यः ससर्ज प्रजा इष्टाः स दक्षो दैवचोदितः ॥४९॥

cākṣuṣe tv antare prāpte prāk-sarge kāla-vidrute
yaḥ sasarja prajā iṣṭāḥ sa dakṣo daiva-coditaḥ

cākṣuṣe – Cākṣuṣos; *tu* – bet; *antare – manvantara; prāpte* – kai tai nutiko; *prāk* – praeitą; *sarge* – kūriniją; *kāla-vidrute* – sunaikintą atėjus tam skirtam laikui; *yaḥ* – tas, kuris; *sasarja* – sukūrė; *prajāḥ* – gyvąsias esybes; *iṣṭāḥ* – norimas; *saḥ* – jis; *dakṣaḥ* – Dakṣa; *daiva* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *coditaḥ* – įkvėptas.

Nors ankstesnysis Dakṣos kūnas buvo sunaikintas, dangiškojo įkvėpimo pagautas Dakṣa sukūrė visas gyvąsias esybes, kurios turėjo išvysti pasaulį Cākṣuṣos manvantaroje.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (8.17) sakoma:

sahasra-yuga-paryantam ahar yad brahmaṇo viduḥ
rātriṁ yuga-sahasrāntāṁ te 'ho-rātra-vido janāḥ

„Viena Brahmos diena pagal žmonių laiko skaičiavimą trunka tūkstantį epochų, lygiai tiek pat trunka ir Jo naktis.“ Viena Brahmos diena – tai

tūkstantis ciklų, sudarytų iš keturių *yugų*: Satyos, Tretos, Dvāparos ir Kali. Jo diena suskirstyta į keturiolika *manvantarų,* kurių šeštoji vadinasi Cākṣuṣa. Čia pateikiame vardus Manu, kurie per vieną Brahmos dieną keičia vienas kitą: Svāyambhuva, Svārociṣa, Uttama, Tāmasa, Raivata, Cākṣuṣa, Vaivasata, Sāvarṇis, Dakṣa-sāvarṇis, Brahma-sāvarṇis, Dharma-sāvarṇis, Rudrasāvarṇis, Deva-sāvarṇis ir Indra-sāvarṇis.

Taigi per vieną Brahmos dieną pasikeičia keturiolika, o per metus – 5 040 Manu. Brahma gyvena šimtą metų, vadinasi, per vieną Brahmos gyvenimą gimsta ir miršta 504 000 tūkstančiai Manu. Tai tik vienoje visatoje, o visatų yra begalinė daugybė. Visų Manu gyvenimo ciklas tęsiasi tol, kol Mahā-Viṣṇu vieną kartą iškvepia ir įkvepia. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta:

yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya
jīvanti loma-vilajā jagad-aṇḍa-nāthāḥ
viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Jagad-aṇḍa-nātha – tai Viešpats Brahmā. *Jagad-aṇḍa-nāthų,* kitaip sakant Brahmų, yra begalinė daugybė ir mes galime tiktai įsivaizduoti kiek yra Manu. Šiuo metu visatą valdo Vaivasvata Manu. Kiekvienas Manu gyvena 71 × 4 320 000 metų. Dabartinis Manu jau nugyveno 28 × 4 320 000 metų. Tačiau net ir toks ilgas Manu gyvenimas pagal gamtos dėsnius anksčiau ar vėliau baigiasi. Kivirčas *Daksa-yajños* arenoje, po kurio Viešpats Śiva nubaudė Dakṣą, įvyko Svāyambhuvos Manu *manvantaroje,* tačiau melsdamasis Śivai Dakṣa susigrąžino savo ankstesniąją didybę. Pasak Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros, iki penktosios *manvantaros* imtinai Dakṣa griežtai tramdė kūną, o šeštosios, Cākṣuṣa-manvantaros, pradžioje Viešpaties Śivos palaimintas Dakṣa vėl suspindo ankstesne savo didybe.

50–51 TEKSTAS

यो जायमानः सर्वेषां तेजस्तेजस्विनां रुचा ।
स्वयोपादत्त दाक्ष्याच्च कर्मणां दक्षमब्रुवन् ॥५०॥

तं प्रजासर्गरक्षायामनादिरभिषिच्य च ।
युयोज युयुजेऽन्यांश्च स वै सर्वप्रजापतीन् ॥५१॥

yo jāyamānaḥ sarveṣāṁ tejas tejasvināṁ rucā
svayopādatta dākṣyāc ca karmaṇāṁ dakṣam abruvan

taṁ prajā-sarga-rakṣāyām anādir abhiṣicya ca
yuyoja yuyuje 'nyāṁś ca sa vai sarva-prajāpatīn

yaḥ – tas, kuris; *jāyamānaḥ* – vos gimęs; *sarveṣām* – visų; *tejaḥ* – spindesį; *tejasvinām* – spindinčiu; *rucā* – švytėjimu; *svayā* – savo; *upādatta* – nustelbė; *dākṣyāt* – kaip patyręs; *ca* – ir; *karmaṇām* – karminėje veikloje; *dakṣam* – Dakṣa; *abruvan* – buvo pavadintas; *tam* – jį; *prajā* – gyvųjų būtybių; *sarga* – kūrimu; *rakṣāyām* – jų globa; *anādiḥ* – pirmagimis, Viešpats Brahmā; *abhiṣicya* – paskyręs; *ca* – taip pat; *yuyoja* – užėmė; *yuyuje* – įtraukė; *anyān* – kitus; *ca* – ir; *saḥ* – jis; *vai* – tikrai; *sarva* – visus; *prajā-patīn* – gyvųjų esybių protėvius.

Kai Dakṣa gimė, akinamas jo kūno spindesys nustelbė visus kitus kūnus. Kadangi jis gerai išmanė karminę veiklą, jis buvo pavadintas Dakṣa (tikru meistru). Būtent todėl Viešpats Brahmā ir nurodė Dakṣai gausinti giminę ir rūpintis gyvųjų esybių poreikių tenkinimu. Vėliau Dakṣa pats perdavė šį nurodymą kitiems Prajāpačiams (protėviams).

Komentaras: Savo didybe Dakṣa iš esmės prilygo Viešpačiui Brahmai, todėl Viešpats Brahmā ir nurodė jam apgyvendinti visatą. Įtakingas ir pasakiškai turtingas, Dakṣa, savo ruožtu, perdavė šį nurodymą Marīciui bei kitiems Prajāpačiams, ir taip visatos gyventojų skaičius sparčiai išaugo.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti trisdešimtą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Pracetų žygiai“.

TRISDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Išminčiaus Nārados pamokymai Pracetams

1 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
तत उत्पन्नविज्ञाना आश्वधोक्षजभाषितम् ।
स्मरन्त आत्मजे भार्यां विसृज्य प्राव्रजन् गृहात् ॥ १ ॥

maitreya uvāca
tata utpanna-vijñānā āśv adhokṣaja-bhāṣitam
smaranta ātmaje bhāryāṁ visṛjya prāvrajan gṛhāt

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *tataḥ* – po to; *utpanna* – išvystė; *vijñānāḥ* – turėdami tobulą žinojimą; *āśu* – netrukus; *adhokṣaja* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *bhāṣitam* – ką sakė; *smarantaḥ* – prisiminę; *ātmaje* – savo sūnaus globai; *bhāryām* – savo žmoną; *visṛjya* – palikę; *prāvrajan* – išėjo; *gṛhāt* – iš namų.

Didis šventasis Maitreya kalbėjo toliau: Po to tūkstančius metų Pracetai gyveno namuose ir sudvasinę savo sąmonę pasiekė tobulą žinojimą. Galų gale jie prisiminė Aukščiausiojo Dievo Asmens palaiminimus ir išėjo iš namų, palikę žmoną savo puikaus sūnaus globai.

Komentaras: Baigę vykdyti askezes Pracetai gavo Aukščiausiojo Dievo Asmens palaiminimą. Laimindamas juos, Viešpats pasakė, kad skirtu laiku pasitraukę iš šeimos gyvenimo jie sugrįš namo, atgal pas Dievą. Pragyvenę šeimoje ilgus tūkstantmečius pagal pusdievių skaičiavimą, Pracetai nutarė palikti namus, o žmoną patikėti sūnaus Daksos globai. Tai Vedų civilizacijos norma. Gyvenimo pradžioje *brahmacāris* praktikuoja asketizmą, kad įgytų dvasinių žinių. *Brahmacāriui* (mokiniui) draudžiama bendrauti su moterimis, kad jis nepažintų lytinių santykių skonio dar ankstyvoje jaunystėje. Pagrindinė šiuolaikinės civilizacijos yda yra ta, kad vaikinai ir merginos dar besimokydami mokyklose ir koledžuose gali laisvai lytiškai santykiauti. Mūsų dienomis dauguma vaikų yra *varna-saṅkara* (pagimdy-

ti netinkamų tėvų). Todėl visame pasaulyje viešpatauja chaosas. Iš tikrųjų žmonių civilizacija turėtų būti kuriama remiantis Vedų principais. Tai reiškia, kad berniukai ir mergaitės gyvenimo pradžioje turėtų praktikuoti asketizmą. Suaugę jie gali susituokti, gyventi tam tikrą laiką šeimoje ir gimdyti vaikus. Vaikams užaugus vyras turėtų palikti namus ir praktikuoti Kṛṣṇos sąmonę. Taip jis pasieks gyvenimo tikslą – sugrįš namo į Dievo karalystę.

Kas būdamas mokinys nepraktikuoja asketizmo, tas nepažins Dievo, o kas nepažino Kṛṣṇos, tam tobulumas yra nepasiekiamas. Taigi vaikams išaugus tėvas turėtų patikėti jiems rūpintis motina, o pats išeiti iš namų ir plėtoti Kṛṣṇos sąmonę. Viskas priklauso nuo to, kada jis pasieks dvasinę brandą. Pracetų tėvas karalius Prācīnabarhiṣatas išėjo iš namų nelaukdamas, kol sugrįš po vandeniu asketizmą praktikavę jo sūnūs. Kai žmogus įsisąmonina Kṛṣṇą, jis turi išeiti iš namų net jei neįvykdė visų savo pareigų iki galo. Prācīnabarhiṣatas laukė sūnų sugrįžtant, bet tą pačią akimirką, kai suvokė, kad jo intelektas tam subrendęs, kaip nurodė Nārada, pavedė savo patarėjams perduoti nurodymus sūnums ir nelaukdamas jų sugrįžtant išėjo iš namų.

Kiekvienas žmogus anksčiau ar vėliau privalo palikti jaukų namų židinį. Taip patarė ir Prahlāda Mahārāja. *Hitvātma-pātaṁ gṛham andha-kūpam*: norint atsiriboti nuo materialistinės gyvensenos būtina atsisakyti vadinamojo namų jaukumo, kuris ilgainiui pražudo sielą (*ātma-pātam*). Namai lyginami su giliu žole apaugusiu šuliniu. Į jį įkritęs žmogus neturi vilties išsigelbėti. Taigi žmogui nevalia vergiškai prisirišti prie šeiminio gyvenimo, nes tai neleis jam įsisąmoninti Kṛṣṇos.

2 TEKSTAS

दीक्षिता ब्रह्मसत्रेण सर्वभूतात्ममेधसा ।
प्रतीच्यां दिशि वेलायां सिद्धोऽभूद्यत्र जाजलिः ॥ २ ॥

dīkṣitā brahma-satreṇa sarva-bhūtātma-medhasā
pratīcyāṁ diśi velāyāṁ siddho 'bhūd yatra jājaliḥ

dīkṣitāḥ – kupini ryžto; *brahma-satreṇa* – suvokdami Aukščiausiąją Dvasią; *sarva* – visas; *bhūta* – gyvąsias esybes; *ātma-medhasā* – laikydami tapačiomis sau; *pratīcyām* – vakarų; *diśi* – pusėje; *velāyām* – ant jūros kranto; *siddhaḥ* – tobulu; *abhūt* – tapo; *yatra* – kur; *jājaliḥ* – didis išminčius Jājalis.

Pracetai patraukė į vakarus ir priėjo jūros krantą, kur gyveno didis išvadavimą pasiekęs išminčius Jājalis. Kai Pracetai įgijo tobulas dvasines

žinias, kurios leidžia vienodai žvelgti į visas gyvąsias esybes, jie pasiekė Kṛṣṇos sąmonės tobulumą.

Komentaras: Brahma-satra reiškia „dvasinių žinių puoselėjimas“. Iš tikrųjų žodis *brahma* vartojamas įvardinti ir Vedas, ir griežtas askezes. *Vedas tattvaṁ tapo brahma. Brahma* taip pat reiškia „Absoliuti Tiesa“. Vedų studijų ir asketizmo praktikos tikslas yra Absoliučios Tiesos pažinimas. Pracetai jo siekė, todėl ėmė vienodai žvelgti į visas gyvąsias esybes. „Bhagavad-gītoje“ (18.54) sakoma:

brahma-bhūtaḥ prasannātmā na śocati na kāṅkṣati
samaḥ sarveṣu bhūteṣu mad-bhaktiṁ labhate parām

„Kas pasiekia šį transcendentinį būvį, tas išsyk permano Aukščiausiąjį Brahmaną ir jo širdį užlieja neapsakomas džiaugsmas. Jis dėl nieko nesisieloja, nieko netrokšta ir yra vienodas visoms gyvosioms esybėms. Šį būvį pasiekęs žmogus skiria gyvenimą tyrai atsidavimo tarnystei.“

Dvasiškai pažengęs žmogus nemato skirtumų tarp gyvųjų esybių. Norint pasiekti šį būvį būtinas ryžtingas nusiteikimas. Tobulas žinias įgijęs žmogus nebemato išorinio gyvosios esybės apvalkalo. Jis mato ne kūną, o jame glūdinčią dvasinę sielą, todėl ir nemato skirtumų tarp žmogaus ir gyvūno, mokyto brahmano ir *caṇḍālos.*

vidyā-vinaya-sampanne brāhmaṇe gavi hastini
śuni caiva śvapāke ca paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ

„Tiesą pažinęs romus išminčius vienodai žvelgia į mokytą ir švelnaus būdo brahmaną, karvę, dramblį, šunį ir šunėdą (neliečiamąjį).“ (BG 5.18)

Apsišvietęs žmogus suvokia, kad dvasiniu požiūriu visos gyvosios esybės yra lygios, o apsišvietęs bhaktas nori, kad kiekviena gyvoji esybė įsisąmonintų Kṛṣṇą. Vietovė, kurioje apsigyveno Pracetai, puikiai tiko dvasinei praktikai, nes, kaip sakoma posme, būtent čia didis išminčius Jājalis pasiekė *mukti* (išsivadavimą). Tobulumo, kitaip sakant, išsivadavimo, siekiantis žmogus turėtų bendrauti su asmeniu, kuris jau pasiekė išvadavimą. Tai *sādhu-saṅga* (bendravimas su tobulumą pasiekusiu bhaktu).

3 TEKSTAS

तान्निर्जितप्राणमनोवचोदृशो
जितासनान् शान्तसमानविग्रहान् ।

परेऽमले ब्रह्मणि योजितात्मनः
सुरासुरेड्यो ददृशे स्म नारदः ॥ ३॥

tān nirjita-prāṇa-mano-vaco-dṛśo
jitāsanān śānta-samāna-vigrahān
pare 'male brahmaṇi yojitātmanaḥ
surāsureḍyo dadṛśe sma nāradaḥ

tān – jie visi; *nirjita* – visiškai suvaldę; *prāṇa* – gyvybės orą (*prāṇāyāmos* dėka); *manaḥ* – protą; *vacaḥ* – kalbą; *dṛśaḥ* – ir regą; *jita-āsanān* – kurie įvaldė *yogų āsanas,* sėdėjimo pozas; *śānta* – aprimę; *samāna* – tiesūs; *vigrahān* – kurių kūnai; *pare* – transcendentinį; *amale* – be materialiosios sutepties; *brahmaṇi* – į Aukščiausiąjį; *yojita* – sutelkti; *ātmanaḥ* – kurių protai; *sura-asura-īḍyaḥ* – kurį garbina ir pusdieviai, ir demonai; *dadṛśe* – pamatė; *sma* – anksčiau; *nāradaḥ* – didį išminčių Nāradą.

Mistinės yogos yogāsanomis Pracetams pavyko suvaldyti savo gyvybės orą, protą, kalbą ir regą. Taip prāṇāyāmos pratybomis jie visiškai atsikratė materialių prisirišimų ir sėdėdami tiesiu stuburu sutelkė mintis į aukščiausiąjį Brahmaną. Pracetams praktikuojant prāṇāyāmą jų aplankyti atvyko didis išminčius Nārada, kurį garbina ir demonai, ir pusdieviai.

Komentaras: Svarbi reikšmė tenka šio posmo žodžiams *pare amale.* Brahmano pažinimas aprašomas „Śrīmad-Bhāgavatam“. Absoliuti Tiesa pažįstama trimis etapais: pirmiausia kaip beasmenis švytėjimas (Brahmanas), vėliau kaip lokalizuotoji Paramātmā ir pagaliau kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo Bhagavānas. Savo maldose Viešpats Śiva daugiausia dėmesio skyrė asmenybiniams Parabrahmano bruožams: *snigdha-prāvṛḍ-ghana-śyāmam* (SB 4.24.45). Vykdydami Viešpaties Śivos priesakus Pracetai taip pat sutelkė mintis į Aukščiausiąjį Brahmaną, įsikūnijusį Šyāmasundaros pavidalu. Nors beasmenis Brahmanas, Paramātmā Brahmanas ir Brahmanas Aukščiausiasis Asmuo yra to paties transcendentinio lygio, galutinis tikslas ir aukščiausia transcendencijos išraiška yra asmeninis Aukščiausiojo Brahmano aspektas.

Didis išminčius Nārada keliauja visur. Jis lankosi pas demonus bei pusdievius. Jį vienodai gerbia ir tie, ir kiti. Neatsitiktinai posme jis pavadintas *surāsureḍya* (garbinamu ir demonų, ir pusdievių). Nāradai Muniui atviros bet kurių namų durys. Nors demonus ir pusdievius drasko nuolatinė nesantaika, Nārada Munis visur yra laukiamas svečias. Nārada laikomas pusdieviu, o žodis *devarṣi,* kaip žinoma, reiškia „šventasis tarp pusdievių“.

Náradai Muniui pagiežos nejaučia net demonai ir gerbia jį ne mažiau už pusdievius. Tikras *vaiṣṇavas* turėtų būti toks kaip Nārada Munis – visiškai nešališkas ir nuo nieko nepriklausomas.

4 TEKSTAS

तमागतं त उत्थाय प्रणिपत्याभिनन्द्य च ।
पूजयित्वा यथादेशं सुखासीनमथाब्रुवन् ॥ ४ ॥

tam āgataṁ ta utthāya praṇipatyābhinandya ca
pūjayitvā yathādeśaṁ sukhāsīnam athābruvan

tam – jam; *āgatam* – pasirodžius; *te* – visi Pracetai; *utthāya* – pakilę; *praṇipatya* – nusilenkė; *abhinandya* – pasveikindami; *ca* – taip pat; *pūjayitvā* – pagerbė; *yathā ādeśam* – pagal regulas; *sukha-āsīnam* – patogiai atsisėdusiam; *atha* – taip; *abruvan* – jie tarė.

Pasirodžius didžiajam išminčiui Náradai Pracetai išsyk pakilo nuo āsanų. Kaip dera, jie nusilenkė išminčiui, tinkamai jį pagerbė ir patogiai pasodinę ėmė klausinėti.

Komentaras: Pažymėtina, kad visi Pracetai praktikavo *yogą* siekdami sutelkti mintis į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

5 TEKSTAS

प्रचेतस ऊचुः
स्वागतं ते सुरर्षेऽद्य दिष्ट्या नो दर्शनं गतः ।
तव चङ्क्रमणं ब्रह्मन्नभयाय यथा रवेः ॥ ५ ॥

pracetasa ūcuḥ
svāgataṁ te surarṣe 'dya diṣṭyā no darśanaṁ gataḥ
tava caṅkramaṇaṁ brahmann abhayāya yathā raveḥ

pracetasaḥ ūcuḥ – Pracetai tarė; *su-āgatam* – sveikiname atvykus; *te* – tave; *sura-ṛṣe* – o išminčiau tarp pusdievių; *adya* – šiandien; *diṣṭyā* – mūsų

geros sėkmės dėka; *naḥ* – mums; *darśanam* – susitikimas; *gataḥ* – tu atvykai; *tava* – tavo; *cańkramaṇam* – klajonės; *brahman* – o didis brahmane; *abhayāya* – bebaimiškumui pasiekti; *yathā* – kaip; *raveḥ* – saulės.

Kreipdamiesi į didį išminčių Nāradą Pracetai vienu balsu tarė: O didis išminčiau, o brahmane, tikimės, kad tavo kelionė klostėsi sėkmingai. Pamatyti tave mums tikrai didelė laimė. Skriedama per visatą saulė išsklaido baimę, kurią žmonėms įvaro nakties tamsa ir jos priedangoje besidarbuojantys vagys bei plėšikai. Taip ir tu keliauji po visatą išsklaidydamas visas baimes.

Komentaras: Tamsią naktį ir ypač dideliuose miestuose žmonės bijo būti užpulti ir apiplėšti. Jiems baisu išeiti į gatvę ir, kaip žinoma, net tokiame didmiestyje, kaip Niujorkas, gyventojai vakare mieliau pasilieka namuose. Naktį nejauku kiekvienam – ir kaimo, ir miesto gyventojui. Tačiau tereikia saulei patekėti ir žmonės su palengvėjimu atsikvepia. Materialusis pasaulis taip pat yra tamsos karalija, todėl jo gyventojų neapleidžia baimė, tačiau, kai žmogus susitinka su tokiu bhaktu kaip Nārada, visos jo baimės išsisklaido. Didis išminčius Nārada išsklaido neišmanymą kaip saulė nakties tamsą. Sutikęs Nāradą arba jo atstovą (dvasinį mokytoją) žmogus atsikrato visų neišmanymo pagimdytų neramių minčių.

6 TEKSTAS

यदादिष्टं भगवता शिवेनाधोक्षजेन च ।
तद् गृहेषु प्रसक्तानां प्रायशः क्षपितं प्रभो ॥ ६ ॥

yad ādiṣṭaṁ bhagavatā śivenādhokṣajena ca
tad gṛheṣu prasaktānāṁ prāyaśaḥ kṣapitaṁ prabho

yat – kas; *ādiṣṭam* – buvo nurodyta; *bhagavatā* – išaukštintos asmenybės; *śivena* – Viešpaties Šivos; *adhokṣajena* – Viešpaties Viṣṇu; *ca* – taip pat; *tat* – tai; *gṛheṣu* – prie šeiminio gyvenimo; *prasaktānām* – mes, pernelyg prisirišę; *prāyaśaḥ* – beveik; *kṣapitam* – pamiršome; *prabho* – o mokytojau.

O mokytojau, turime prisipažinti, kad per nesibaigiančius šeimos rūpesčius beveik užmiršome nurodymus, kuriuos mums davė Viešpats Šiva ir Viešpats Viṣṇu.

Komentaras: Santuoka yra savotiška nuolaida tiems, kurie trokšta juslinių malonumų. Svarbu suprasti, kad jusliniai malonumai patys savaime nėra jokia būtinybė ir žmogus turėtų apsiriboti tik būtiniausių poreikių tenkinimu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.10) sakoma: *kāmasya nendriya-prītiḥ.* Kiekvienas iš mūsų turi tapti *gosvāmiu,* sutramdyti jusles ir ne siekti malonumų, o stengtis patenkinti būtiniausius gyvybės palaikymą užtikrinančius poreikius. Śrīla Rūpa Gosvāmis taip pataria: *anāsaktasya viṣayān yathārham upayuñjataḥ.* Nereikia prisirišti prie juslių objektų, o juslinius poreikius tenkinti tiek, kiek tai būtina. Jei žmogus nori juos tenkinti daugiau nei tai būtina, jis prisiriš prie šeiminio gyvenimo, kitaip sakant, užsiners nelaisvės pančius. Pracetai prisipažino, kad padarė klaidą nepasitraukdami iš šeimos anksčiau.

7 TEKSTAS

तन्नः प्रद्योतयाध्यात्मज्ञानं तत्त्वार्थदर्शनम् ।
येनाञ्जसा तरिष्यामो दुस्तरं भवसागरम् ॥ ७ ॥

tan naḥ pradyotayādhyātma- jñānaṁ tattvārtha-darśanam
yenāñjasā tariṣyāmo dustaraṁ bhava-sāgaram

tat – todėl; *naḥ* – mumyse; *pradyotaya* – malonėk atskleisti; *adhyātma* – transcendentines; *jñānam* – žinias; *tattva* – Absoliučios Tiesos; *artha* – siekiant; *darśanam* – filosofiją; *yena* – kurios dėka; *añjasā* – lengvai; *tariṣyāmaḥ* – mes galėtume įveikti; *dustaram* – neįveikiamą; *bhava-sāgaram* – neišmanymo vandenyną.

Brangus mokytojau, atskleiski mums transcendentines žinias, kad jos kaip deglas nušviestų mums kelią materialiojo pasaulio tamsybėje.

Komentaras: Pracetai paprašė Nāradą atskleisti jiems transcendentines žinias. Paprasti žmonės, sutikę šventąjį, paprastai prašo jo materialių malonių. Pracetams materialių gėrybių nereikėjo, nes jų turėjo iki valios. Jie neturėjo ir materialių troškimų. Vienintelis jų noras buvo įveikti materialiojo neišmanymo vandenyną. Kiekvienas žmogus turėtų siekti ištrūkti iš materialiosios būties gniaužtų, o norint sužinoti, kaip tai padaryti, būtina kreiptis pagalbos į šventąjį. Tačiau nereikėtų jam įkyrėti prašinėjant materialių malonių. Priimdami namuose šventus žmones šeimos žmonės tikisi

palaiminimo ir paprastai savo viltis sieja su laime materialiajame pasaulyje. Tačiau prašyti materialių palaiminimų *śāstros* nerekomenduoja.

8 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इति प्रचेतसां पृष्टो भगवान्नारदो मुनिः ।
भगवत्युत्तमश्लोक आविष्टात्माब्रवीन्नृपान् ॥ ८ ॥

maitreya uvāca
iti pracetasāṁ pṛṣṭo bhagavān nārado muniḥ
bhagavaty uttama-śloka āviṣṭātmābravīn nṛpān

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *iti* – taip; *pracetasām* – Pracetams; *pṛṣṭaḥ* – paklausus; *bhagavān* – iškilusis Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas; *nāradaḥ* – Nārada; *muniḥ* – giliai mąstantis; *bhagavati* – į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *uttama-śloke* – kurio reputacija nepriekaištinga; *āviṣṭa* – nuolat pasinėręs; *ātmā* – mintimis; *abravīt* – atsakė; *nṛpān* – karaliams.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: O Vidura, išklausęs prašymą, su kuriuo į jį kreipėsi Pracetai, iškilusis bhaktas Nārada, mintimis nuolat pasinėręs į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, taip jiems atsakė.

Komentaras: Posmo žodžiai *bhagavān nāradaḥ* liudija, kad Nārada nuolat mintimis yra pasinėręs į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. *Bhagavaty uttama-śloka āviṣṭātmā.* Nārada nuolat mąsto apie Kṛṣṇą, kalba apie Jį ir skelbia Jo žodį, daugiau jam niekas nerūpi. Todėl jį dar vadina *bhagavānu. Bhagavān* reiškia „visų vertybių valdovas“. Žmogų, kurio širdyje viešpatauja Bhagavānas, taip pat dažnai pavadina *bhagavānu.* Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura rašo: *sākṣād-dharitvena samasta-śāstraiḥ* – vieninga *śāstrų* nuomone, dvasinis mokytojas yra pats Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Tai visai nereiškia, kad dvasinis mokytojas ar toks šventasis kaip Nārada tiesiogine prasme yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Dvasinis mokytojas tapatinamas su Viešpačiu, nes Viešpats vienvaldiškai viešpatauja jo širdyje. Posme sakoma (*āviṣṭātmā*), kad nuolat mintimis pasinėrusį į Kṛṣṇą žmogų taip pat vadina *bhagavānu.* Bhagavānui priklauso visi pasaulio turtai. Todėl tam, kurio širdyje viešpatauja Bhagavānas, taip pat priklauso visi turtai. Šia prasme tokį iškilų bhaktą kaip Nārada irgi galima pavadinti *bhagavānu.* Tačiau *bhagavānu* nevalia vadinti kokio nors apsišaukėlio

arba nenaudėlio. *Bhagavānu* vadintis turi teisę tik tas, kuriam priklauso visi pasaulio turtai arba kurio širdyje viešpatauja Aukščiausias Viešpats Bhagavānas, visų pasaulio turtų savininkas.

9 TEKSTAS

नारद उवाच
तज्जन्म तानि कर्माणि तदायुस्तन्मनो वचः ।
नृणां येन हि विश्वात्मा सेव्यते हरिरीश्वरः ॥ ९ ॥

nārada uvāca
taj janma tāni karmāṇi tad āyus tan mano vacaḥ
nṛṇāṁ yena hi viśvātmā sevyate harir īśvaraḥ

nāradaḥ uvāca – Nārada tarė; *tat janma* – tas gimimas; *tāni* – tie; *karmāṇi* – karminiai darbai; *tat* – ta; *āyuḥ* – gyvenimo trukmė; *tat* – tas; *manaḥ* – protas; *vacaḥ* – žodžiai; *nṛṇām* – žmonių; *yena* – kuriais; *hi* – tikrai; *viśva-ātmā* – Supersielai; *sevyate* – tarnaujama; *hariḥ* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *īśvaraḥ* – visatos Valdovui.

Didis išminčius Nārada tarė: Žmogaus gimimas, jo karminiai darbai, gyvenimas, protas ir ištarti žodžiai išties tobuli yra tada, kai jis ateina į pasaulį tam, kad su meile ir atsidavimu tarnautų Aukščiausiajam Dievo Asmeniui – visatos Valdovui.

Komentaras: Svarbi reikšmė tenka posmo žodžiui *nṛṇām.* Gyvosios būtybės gimsta ne tik žmogaus, bet ir įvairiais kitais pavidalais, tačiau šiame posme Nārada Munis visų pirma kalba apie gimimą žmogumi. Žmonių giminei priklauso įvairių kategorijų žmonės. Dvasinių žinių turintys ir Kṛṣṇą įsisąmoninę žmonės vadinami arijais. Tarp arijų laimingiausi yra tie, kurie praktikuoja atsidavimo tarnystę Viešpačiui. O dėl žemesniųjų gyvūnų, tai, kaip rodo posmo žodis *nṛṇām,* iš jų niekas ir nesitiki tarnystės Viešpačiui. Tačiau tobuloje žmonių visuomenėje Viešpačiui tarnauti turėtų kiekvienas jos narys. Nesvarbu, ar jis gimė tarp vargšų, ar tarp turčių, ar jis tamsiaodis, ar baltaodis. Tarp žmonių visuomenėje gali būti didžiuliai materialūs skirtumai, tačiau, kad ir kaip žmonės skirtųsi, kiekvienas iš jų turėtų su atsidavimu tarnauti Viešpačiui. Šiuolaikinės civilizuotos šalys iškeitė Dievo sąmonę į ekonominę gerovę. Dievo pažinimas

jų daugiau nebedomina. Mes matome, kad žmonės, kurių protėviai laikėsi religijos priesakų, jau nebesiekia Dievo pažinimo. Žmonės priskiria save kuriai nors iš religinių denominacijų: induizmui, islamui, budizmui ir t.t. – tačiau tikrasis religingumas yra Dievo įsisąmoninimas. Pasak posmo, Kṛṣṇą įsisąmoninti besistengiantis žmogus gimė neveltui. Bet kuri veikla laikytina sėkminga, jei ji paskatino žmogų tarnauti Viešpačiui. Filosofinės arba teorinės spekuliacijos laikytinos sėkmingomis, jei jomis siekiama Aukščiausiojo Dievo Asmens pažinimo. Jutimo organai naudingi žmogui tada, kai jie tarnauja Viešpačiui. Iš esmės atsidavimo tarnystė reiškia jutimo organų įtraukimą į tarnystę Viešpačiui. Šiuo metu mūsų juslės yra neišgrynintos, todėl jos tarnauja visuomenei, draugystės, meilės, politikos, socialiniams ir kitiems reikalams. Tačiau, kai juslės įtraukiamos į Viešpaties tarnystę, pelnoma *bhakti* (atsidavimo tarnystė). Apie tai išsamiau pasakoja kitas posmas.

Išvydęs Viešpatį Caitanya Mahāprabhu, vienas iškilus Viešpaties bhaktas prisipažino, jog dabar visi jo troškimai išsipildė. Jis tarė: „Kokia laiminga man ši diena! Šiandien mano tėviškė ir visos aplinkinės žemės pelnė amžiną šlovę. Šiandien šypsosi sėkmė visiems mano jutimo organams nuo akių iki kojų pirštų. Šiandien aš pasiekiau gyvenimo tikslą, nes man pavyko išvysti lotosines pėdas, kurias garbina sėkmės deivė."

10 TEKSTAS

किं जन्मभिस्त्रिभिर्वेह शौक्रसावित्रयाज्ञिकैः ।
कर्मभिर्वा त्रयीप्रोक्तैः पुंसोऽपि विबुधायुषा ॥१०॥

kiṁ janmabhis tribhir veha śaukra-sāvitra-yājñikaiḥ
karmabhir vā trayī-proktaiḥ puṁso 'pi vibudhāyuṣā

kim – kokia prasmė; *janmabhiḥ* – gimimų; *tribhiḥ* – trijų; *vā* – arba; *iha* – šiame pasaulyje; *śaukra* – iš sėklos; *sāvitra* – gavus įšventinimą; *yājñikaiḥ* – tapus tobulu brahmanu; *karmabhiḥ* – veikla; *vā* – arba; *trayī* – Vedose; *proktaiḥ* – mokoma; *puṁsaḥ* – žmogui; *api* – netgi; *vibudha* – kaip pusdievių; *āyuṣā* – kurio gyvenimo trukmė.

Civilizuotas žmogus gimsta tris kartus. Pirmąkart gyvenimą jam dovanoja taurūs tėvai – tai gimimas iš sėklos. Antrą kartą žmogus gimsta gavęs dvasinio mokytojo įšventinimą, šis gimimas vadinamas sāvitra, o trečiasis gimimas (yājñika) įvyksta tada, kai žmogus ima garbinti Aukščiau-

siąjį Viešpatį Viṣṇu. Tačiau net jei žmogus gimsta tris kartus ir gyvena tiek metų, kiek gyvena pusdieviai, visas jo gyvenimas yra beprasmis, jei jis netarnauja Viešpačiui. Lygiai tokia beprasmė yra žmogaus dvasinė ir pasaulietiška veikla, jeigu ja nesiekiama pelnyti Viešpaties prielankumo.

Komentaras: Śaukra-janma reiškia „gimimas iš sėklos“. Iš sėklos gimsta ne tik žmonės, bet ir gyvūnai. Tačiau žmogų galima apvalyti nuo *śaukra-janmos* atlikus vediškosios civilizacijos rekomenduojamus apeiginius veiksmus. Prieš kūdikio gimimą, t.y. prieš tėvui suartėjant su motina, būtina atlikti *garbhādhāna-saṁskāros* apeigą. Ši apeiga ypač svarbi aukščiausiųjų kastų atstovams, visų pirma brahmanams. *Śāstrose* sakoma, kad jei aukščiausiųjų kastų atstovai neatlieka *garbhādhāna-saṁskāros,* visi jų šeimos nariai tampa *śūdromis.* Taip pat sakoma, kad Kali-yugoje kiekvienas žmogus yra *śūdra,* nes prieš pradedant vaiką neatliekama *garbhādhāna-saṁskāra.* Tokie Vedų civilizacijos įstatymai. Nors Kali-yugoje visi yra *śūdros,* nes *garbhādhāna-saṁskāra* yra nevykdoma, pagal *pāñcarātrikos* principus, žmonėms, kurie turi nors menkiausią norą įsisąmoninti Kṛṣṇą, turi būti suteikiama galimybė pakilti į transcendentinį atsidavimo tarnystės lygį. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas grindžiamas *pāñcarātrika-vidhi* principais, kuriuos suformulavęs Śrīla Sanātana Gosvāmis taip sako:

yathā kāñcanatāṁ yāti kāṁsyaṁ rasa-vidhānataḥ
tathā dīkṣā-vidhānena dvijatvaṁ jāyate nṛṇām

„Sumaišyta su gyvsidabriu varpų bronza virsta auksu, lygiai taip gavęs dvasinį įšventinimą net ir neauksinis žmogus tampa *dvija* (brahmanu).“ („Hari-bhakti-vilāsa“ 2.12). Taigi gavęs tikrojo dvasinio mokytojo įšventinimą žmogus išsyk tampa dusyk gimusiuoju. Kṛṣṇos sąmonės judėjime mes pirmiausia suteikiame mokiniui pirmąjį įšventinimą, o kartu su juo ir teisę kartoti Harė Kṛṣṇa *mahā-mantrą.* Reguliariai kartodamas *mahā-mantrą* ir laikydamasis reguliuojamųjų taisyklių žmogus įgyja savybių, kurios būtinos norint gauti brahmano įšventinimą, nes neturintis brahmano savybių negali garbinti Viešpaties Viṣṇu. Tai – *yājñika-janma.* Mūsų Kṛṣṇos sąmonės judėjime mokiniui, neturinčiam dviejų įšventinimų (pirmojo, suteikiančio teisę kartoti Harė Kṛṣṇą *mahā-mantrą,* ir antrojo, suteikiančio teisę kartoti Gāyatrī *mantrą*), neleidžiama eiti į virtuvę bei altoriaus kambarį ir vykdyti ten nustatytų pareigų. Tačiau kai žmogus pasiekia atitinkamą lygį, kad galėtų garbinti Dievybes, jo kilmė daugiau nebeturi jokios reikšmės.

caṇḍālo 'pi dvija-śreṣṭho hari-bhakti-parāyaṇaḥ
hari-bhakti-vihīnaś ca dvijo 'pi śvapacādhamaḥ

„Atsidavimo tarnystę Viešpačiui pasirinkęs žmogus tampa geriausiuoju iš brahmanų, net jei jis gimė *caṇḍālos* šeimoje, o štai atsidavimo tarnystės nepraktikuojantis brahmanas yra žemiausias iš šunėdų.“ Jeigu žmogus pasiekia aukštą atsidavimo tarnystės Viešpačiui lygį, jo kilmė neturi reikšmės. Materijos suteptį nusiplauna net *caṇḍālų* kilmės žmogus. Śrī Prahlāda Mahārāja yra taip pasakęs:

viprād dviṣaḍ-guṇa-yutād aravinda-nābha-
pādāravinda-vimukhāc chvapacaṁ variṣṭham
(SB 7.9.10)

Brahmanas, kuris negarbina Aukščiausiojo Dievo Asmens, net jei jis turi visas brahmano dorybes, laikytinas puolusia siela. Kas be paliovos tarnauja Viešpačiui, tas nusipelno šlovės, net jei yra gimęs *caṇḍālos* šeimoje, maža to, toks *caṇḍāla* dvasiškai apvalo ne tik pats save, bet visus savo protėvius, o atsidavimo tarnystės nepraktikuojantis pasipūtęs brahmanas nepajėgus išgelbėti net savęs, o ką jau kalbėti apie šeimos narius. *Śāstros* pateikia nemažai pavyzdžių, kai brahmanai tapdavo *kṣatriyais, vaiśyais, śūdromis* arba *mlecchomis,* kitaip sakant, prarasdavo brahmano statusą. Žinoma, yra taip pat nemažai pavyzdžių, kai būdami aštuoniolikos metų ir gavę dvasinį įšventinimą *kṣatriyai, vaiśyai* ar dar žemesnės kilmės žmonės pasiekdavo brahmano lygį. Neatsitiktinai Nārada Munis sako:

yasya yal lakṣaṇaṁ proktaṁ puṁso varṇābhivyañjakam
yad anyatrāpi dṛśyeta tat tenaiva vinirdiśet
(SB 7.11.35)

Būtų klaidinga manyti, kad brahmanų kilmės žmogus būtinai yra brahmanas. Jis turi daugiau galimybių tapti brahmanu negu kiti, tačiau yra laikytinas brahmanu tik tuo atveju, jei pasižymi visomis brahmano dorybėmis. Kita vertus, brahmano dorybes turintis *śūdra* neabejotinai gali būti pripažintas brahmanu. Šią mintį patvirtina nemažai citatų iš „Bhāgavatam“, „Mahābhāratos“, „Bharadvāja-saṁhitos“, „Pañcarātros“ ir daugelio kitų šventraščių.

O dėl pusdievių gyvenimo trukmės, tai Viešpats Brahmā taip sako:

sahasra-yuga-paryantam ahar yad brahmaṇo viduḥ
rātriṁ yuga-sahasrāntāṁ te 'ho-rātra-vido janāḥ
(BG 8.17)

Keturių *yugų* ciklas trunka 4 320 000 metų, o viena Brahmos diena – tūkstantį kartų daugiau. Lygiai tiek trunka ir viena Brahmos naktis. Brahmā

gyvena šimtą metų, kuriuos sudaro tokios trukmės dienos ir naktys. Žodis *vibudhāyuṣā* liudija, kad jei žmogus nėra bhaktas, jo gyvenimas beprasmis, kad ir koks ilgas jis būtų. Gyvoji esybė – amžinas Aukščiausiojo Viešpaties tarnas, todėl žmogui nepasirinkus atsidavimo tarnystės kelio, ilgas jo gyvenimas, kilmingumas, didingi žygiai ir visa kita neturi jokios vertės.

11 TEKSTAS

श्रुतेन तपसा वा किं वचोभिश्चित्तवृत्तिभिः ।
बुद्ध्या वा किं निपुणया बलेनेन्द्रियराधसा ॥११॥

śrutena tapasā vā kiṁ vacobhiś citta-vṛttibhiḥ
buddhyā vā kiṁ nipuṇayā balenendriya-rādhasā

śrutena – Vedų studijos; *tapasā* – asketizmo praktika; *vā* – arba; *kim* – ko verti; *vacobhiḥ* – žodžiai; *citta* – sąmonė; *vṛttibhiḥ* – nurodytų pareigų vykdymas; *buddhyā* – intelektas; *vā* – arba; *kim* – ko verti; *nipuṇayā* – prityręs; *balena* – tvirtas kūnas; *indriya-rādhasā* – gerai išsivystę jutimo organai.

Ko verta asketizmo praktika, šventraščių studijos, gera iškalba ir gilus teorinis mąstymas, tvirtas kūnas, gerai išsivystę jutimo organai, jei žmogus su atsidavimu netarnauja Viešpačiui?

Komentaras: Upaniṣadose („Muṇḍaka Upaniṣada“ 3.2.3) sakoma:

nāyam ātmā pravacanena labhyo
na medhayā na bahunā śrutena
yam evaiṣa vṛṇute tena labhyas
tasyaiṣa ātmā vivṛṇute tanūṁ svām

Norint plėtoti savitarpio santykius su Aukščiausiuoju Viešpačiu vien Vedų studijų nepakanka. Daugelis *māyāvādžių sannyāsių* yra pasinėrę į Vedų, „Vedānta-sūtros“ ir *Upaniṣadų* studijas, deja, tikroji Vedų išminties esmė jiems nesuvokiama, kitaip sakant, jie negali pažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens. Kokia prasmė studijuoti Vedas, jei žmogus negali pažinti jų esmės – Kṛṣṇos. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) Viešpats skelbia: *vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ* – „Aš esu Vedų studijų tikslas.“

Daugelis religijos sistemų primygtinai rekomenduoja savo pasekėjams tramdyti kūną, tačiau nesuteikia galimybės pažinti Kṛṣṇą, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Todėl tokios askezės (*tapasya*) yra beprasmės. Tam, kuris

iš tikrųjų pažino Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, asketizmo praktika nereikalinga. Pažinti Aukščiausiąjį Viešpatį galima praktikuojant atsidavimo tarnystę. Devintame „Bhagavad-gītos“ skyriuje atsidavimo tarnystė vadinama *rāja-guhyam* (slaptingos išminties karaliumi). Yra nemažai puikių skaitovų, kurie deklamuoja „Rāmāyaṇą“, „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gītą“. Dažnai profesionalūs Vedų skaitovai yra labai plačios erudicijos žmonės ir puikiai žongliruoja žodžiais. Deja, nei vienas iš jų nėra Aukščiausiojo Viešpaties bhaktas, todėl negali savo klausytojams atskleisti tikrosios pažinimo esmės – Kṛṣṇos. Maža to, pasaulyje yra daug giliaminčių rašytojų ir originalių filosofų, tačiau jei jų mokytumas neleidžia jiems užmegzti ryšio su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, tai reiškia, kad jų kūryba yra paprasčiausios teorinės spekuliacijos. Šiame materialiajame pasaulyje yra nemažai žmonių, kurių skvarbus intelektas padeda jiems padaryti daugybę atradimų, sudarančių naujas galimybes patirti juslinius malonumus. Be to, jie nuodugniai analizuoja materialius kūrinijos elementus, bet nepaisant savo srities išmanymo ir mokslinės kosminio pasaulio analizės, visos jų pastangos yra beprasmės, nes jų žinios neleidžia pažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens.

O dėl jutimo organų, tai daugelis gyvūnijos pasaulio atstovų – žvėrių ir paukščių – naudojasi jais kur kas efektyviau nei žmonės. Štai grifai ir vanagai, pakilę aukštai į dangų, aiškiai mato nedidelę savo auką žemėje. Tai reiškia, kad jų regėjimas labai aštrus ir kad jie pamato maistui tinkamą lavoną iš didžiulio atstumo. Jų regėjimas žymiai aštresnis negu žmogaus, tačiau tai nereiškia, kad jų gyvenimas prasmingesnis. Šunys turi puikią uoslę ir iš tolo atskiria kvapus, o daugeliui žuvų klausa padeda iš toli išgirsti artėjantį priešą. Visi šie pavyzdžiai pateikiami „Śrīmad-Bhāgavatam“. Jei jutimo organai nepadeda pasiekti aukščiausio tobulumo, kitaip sakant, Aukščiausiojo pažinimo, jie yra beprasmiai.

12 TEKSTAS

किं वा योगेन साङ्ख्येन न्यासस्वाध्याययोरपि ।
किं वा श्रेयोभिरन्यैश्च न यत्रात्मप्रदो हरिः ॥१२॥

kiṁ vā yogena sāṅkhyena nyāsa-svādhyāyayor api
kiṁ vā śreyobhir anyaiś ca na yatrātma-prado hariḥ

kim – ko verti; *vā* – arba; *yogena* – mistinės *yogos* pratybos; *sāṅkhyena* – Sāṅkhyos filosofija; *nyāsa* – *sannyāsos* įžadai; *svādhyāyayoḥ* – Vedų šventraščių studijos; *api* – netgi; *kim* – ko verti; *vā* – arba; *śreyobhiḥ* –

gera lemianti veikla; *anyaiḥ* – kita; *ca* – ir; *na* – niekada; *yatra* – kur; *ātma-pradaḥ* – visiškas savojo „aš“ patenkinimas; *hariḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

Bet kuri transcendentinė praktika – mistinės yogos pratybos, analitinis materijos tyrinėjimas, kūno tramdymas, sannyāsos įžadai, Vedų šventraščių studijos – yra beprasmė, jei nepadeda žmogui pažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens. Įvairūs transcendentinės praktikos metodai gali suvaidinti labai svarbų vaidmenį dvasiškai tobulėjant, tačiau jeigu žmogui nepavyko pažinti Aukščiausiojo Dievo Asmens Hari, visi jie buvo bevaisiai.

Komentaras: „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 24.109) sakoma:

bhakti vinā kevala jñāne 'mukti' nāhi haya
bhakti sādhana kare yei 'prāpta-brahma-laya'

Impersonalistai nepraktikuoja atsidavimo tarnystės, jie renkasi kitus praktikos metodus, tokius kaip analitinis materijos elementų tyrinėjimas, materijos ir dvasios skirtumų pažinimas bei mistinė *yoga.* Visi šie metodai yra prasmingi tik tuo atveju, jei yra derinami su atsidavimo tarnyste. Neveltui Caitanya Mahāprabhu sakė Sanātanai Gosvāmiui, kad be atsidavimo tarnystės elementų *jñāna, yoga* ir *sāṅkhyos* filosofija negali duoti norimo rezultato. Impersonalistai nori susilieti su Aukščiausiuoju Brahmanu, tačiau siekdami šio tikslo jie taip pat negali apsieiti be atsidavimo tarnystės. Absoliuti Tiesa pažįstama trimis aspektais: kaip beasmenis Brahmanas, Paramātmā ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Norint pažinti vieną iš šių aspektų būtina vienokia ar kitokia forma praktikuoti atsidavimo tarnystę. Kartais net *māyāvādžiai* kartoja Harė Kṛṣṇa *mahā-mantrą,* tačiau daro tai, kad galėtų įsilieti į Brahmaną, Absoliuto švytėjimą. Harė Kṛṣṇa *mahā-mantrą* kartoja ir *yogai,* tačiau jie siekia kitų tikslų nei bhaktai. Kad ir kokį kelią žmogus pasirinktų: *karmą, jñāną, yogą* – be *bhakti* jis nesusilauks sėkmės. Tokia pastarojo posmo prasmė.

13 TEKSTAS

श्रेयसामपि सर्वेषामात्मा ह्यवधिरर्थतः ।
सर्वेषामपि भूतानां हरिरात्मात्मदः प्रियः ॥१३॥

śreyasām api sarveṣām ātmā hy avadhir arthataḥ
sarveṣām api bhūtānāṁ harir ātmātmadaḥ priyaḥ

śreyasām – palankios veiklos; *api* – tikrai; *sarveṣām* – visos; *ātmā* – siela; *hi* – tikrai; *avadhiḥ* – tikslas; *arthataḥ* – iš tikrųjų; *sarveṣām* – visų; *api* – tikrai; *bhūtānām* – gyvųjų esybių; *hariḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *ātmā* – Supersiela; *ātma-daḥ* – padedantis mums suvokti mūsų tikrąją prigimtį; *priyaḥ* – labai brangus.

Pirminė savęs pažinimo priežastis iš esmės yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Todėl bet kurios palankios veiklos objektas ir tikslas, ar tai būtų karma, jñāna, yoga ar bhakti, yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

Komentaras: Gyvoji esybė yra ribinė, o materialusis pasaulis – išorinė Aukščiausiojo Dievo Asmens energija. Todėl mes turėtume įsisąmoninti, kad pirminis materijos ir dvasios šaltinis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Septintame „Bhagavad-gītos“ skyriuje (7.4–5) pasakyta:

bhūmir āpo 'nalo vāyuḥ khaṁ mano buddhir eva ca
ahaṅkāra itīyaṁ me bhinnā prakṛtir aṣṭadhā

apareyam itas tv anyāṁ prakṛtiṁ viddhi me parām
jīva-bhūtāṁ mahā-bāho yayedaṁ dhāryate jagat

„Žemė, vanduo, ugnis, oras, eteris, protas, intelektas ir klaidinga savimonė – visi šie aštuoni pradmenys yra Mano atsietosios materialiosios energijos. Be šių žemiausių energijų, o tvirtaranki Arjuna, dar yra ir aukščiausioji Mano energija, kurią sudaro su materialiąja gamta kovojančios ir visatos buvimą užtikrinančios gyvosios esybės.“

Visas išreikštasis kosminis pasaulis yra ne kas kita kaip materijos ir dvasios derinys. Gyvosios esybės – tai kosminio pasaulio dvasinis pradas. Jos apibūdinamos kaip *prakṛti* (energija). Niekur šventraščiuose gyvoji esybė nėra apibūdinama kaip *puruṣa* (Aukščiausiasis Asmuo), todėl gyvosios esybės tapatinimas su Aukščiausiuoju Viešpačiu yra paprasčiausias neišmanymas. Gyvoji esybė yra Aukščiausiojo Viešpaties ribinė energija, nors iš esmės kalbant skirtumo tarp energijos ir jos šaltinio nėra. Gyvosios esybės pareiga – suvokti savo tikrąją prigimtį. Kai gyvoji esybė ją suvokia, Kṛṣṇa suteikia jai galimybę pasiekti atsidavimo tarnystės stadiją, kitaip sakant, gyvenimo tobulumą. Apie tai kalbama vienoje iš vediškųjų *Upaniṣadų*:

yam evaiṣa vṛṇute tena labhyas
tasyaiṣa ātmā vivṛṇute tanūṁ svām

„Bhagavad-gītoje“ (10.10) Viešpats Kṛṣṇa pakartoja šią mintį:

teṣāṁ satata-yuktānāṁ bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ yena mām upayānti te

„Tiems, kurie be atilsio su meile Man tarnauja ir garbina Mane, Aš dovanoju supratimą, kuris padeda ateiti pas Mane.“ Taigi kiekvienas iš mūsų turėtų pasiekti *bhakti-yogos* lygį, net jeigu savo dvasinį tobulėjimą pradėjo nuo *karma-yogos, jñāna-yogos* ar *aṣṭāṅga-yogos* praktikos. Tik pasiekę *bhakti-yogos* stadiją mes pažinsime patys save ir Absoliučią Tiesą.

14 TEKSTAS

यथा तरोर्मूलनिषेचनेन
तृप्यन्ति तत्स्कन्धभुजोपशाखाः ।
प्राणोपहाराच्च यथेन्द्रियाणां
तथैव सर्वार्हणमच्युतेज्या ॥१४॥

yathā taror mūla-niṣecanena
tṛpyanti tat-skandha-bhujopaśākhāḥ
prāṇopahārāc ca yathendriyāṇāṁ
tathaiva sarvārhaṇam acyutejyā

yathā – kaip; *taroḥ* – medžio; *mūla* – šaknis; *niṣecanena* – laistant; *tṛpyanti* – energijos gauna; *tat* – jo; *skandha* – kamienas; *bhuja* – šakos; *upaśākhāḥ* – ir šakelės; *prāṇa* – gyvybės oras; *upahārāt* – maitinant; *ca* – ir; *yathā* – kaip; *indriyāṇām* – juslių; *tathā eva* – lygiai taip; *sarva* – visų pusdievių; *arhaṇam* – garbinimas; *acyuta* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *ijyā* – garbinimas.

Kaip laistant medžio šaknis energijos gauna medžio kamienas, šakos, šakelės ir visas vainikas, kaip į skrandį patekęs maistas suteikia energijos juslėms ir visiems kūno organams, taip ir garbinant Aukščiausiąjį Dievo Asmenį per atsidavimo tarnystę pelnomas visų pusdievių, kurie yra neatsiejamos Viešpaties dalelės, prielankumas.

Komentaras: Kartais girdime klausimą, kodėl Kṛṣṇos sąmonės judėjimas ragina žmones garbinti tiktai Kṛṣṇą ir atmeta pusdievių garbinimą. Į šį klausimą atsako pastarasis posmas, kuriame pateikiamas iškalbingas pavyzdys apie medžio šaknų laistymą. „Bhagavad-gītā“ (15.1) sako: *ūrdhva-mūlam adhaḥ-śākham* – „išreikštasis kosminis pasaulis plečiasi iš viršaus į

apačią, o jo šaknys yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo.“ Kitame „Bhagavadgītos“ (10.8) posme Viešpats patvirtina šią mintį: *ahaṁ sarvasya prabhavaḥ* – „Aš esu visų dvasinių ir materialiųjų pasaulių šaltinis.“ Kṛṣṇa – būties pradžia, todėl tarnaudami Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Kṛṣṇai (*kṛṣṇa-seva*) mes tarnaujame ir pusdieviams. Vieni sako, jog norint sėkmingai praktikuoti *karmą* ir *jñāną* būtina, kad ši praktika turėtų *bhakti* elementų, kiti priešingai – kad norint pasiekti *bhakti* tikslus be *karmos* ir *jñānos* negalima apsieiti. Tačiau iš tikrųjų praktikuojant *bhakti* galima apsieiti be *karmos* ir *jñānos,* o *karmos* ir *jñānos* praktika be *bhakti* elementų negali būti sėkminga, maža to, anot Śrīlos Rūpos Gosvāmio (*anyābhilāṣitā-śūnyaṁ jñāna-karmādy-anāvṛtam*), tyra atsidavimo tarnystė neturi nei *karmos,* nei *jñānos* priemaišų. Šiuolaikiniai žmonės užsiima filantropiška veikla, tačiau jie nė nenumano, jog sėkmės jie gali tikėtis tik tuo atveju, jei visų jų darbų tikslas yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo Kṛṣṇa. Kitas paklaus: kas blogo jei žmogus garbina Kṛṣṇą ir sykiu Jo atskiras kūno dalis, t.y. pusdievius? Pastarasis posmas atsako į šį klausimą. Patekęs į skrandį maistas suteikia energijos visoms juslėms (*indriyoms*). Jei kam šautų į galvą pamaitinti ausis ar akis, iš to nieko neišeitų. Tam, kad jutimo ir vykdomieji organai funkcionuotų, reikia pripildyti skrandį. Taigi tarnauti atskirai kiekvienam iš jutimo organų nėra jokio reikalo. Tarnaudami Kṛṣṇai (*kṛṣṇa-sevā*) mes pasieksime iškart visus norimus tikslus. Tai patvirtinama „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 22.62): *kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya* – kas praktikuoja atsidavimo tarnystę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, tas pasiekia išsyk visus tikslus.

15 TEKSTAS

यथैव सूर्यात्प्रभवन्ति वारः
पुनश्च तस्मिन् प्रविशन्ति काले ।
भूतानि भूमौ स्थिरजङ्गमानि
तथा हरावेव गुणप्रवाहः ॥१५॥

yathaiva sūryāt prabhavanti vāraḥ
punaś ca tasmin praviśanti kāle
bhūtāni bhūmau sthira-jaṅgamāni
tathā harāv eva guṇa-pravāhaḥ

yathā – kaip; *eva* – tikrai; *sūryāt* – iš saulės; *prabhavanti* – randasi; *vāraḥ* – vanduo; *punaḥ* – vėl; *ca* – ir; *tasmin* – į ją; *praviśanti* – sugrįžta; *kāle* –

skirtu laiku; *bhūtāni* – visos gyvosios esybės; *bhūmau* – į žemę; *sthira* – nejudančios; *jaṅgamāni* – ir judančios; *tathā* – panašiai; *harau* – į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *eva* – tikrai; *guṇa-pravāhaḥ* – iš Viešpaties kilusi materialioji gamta.

Iš saulės per liūčių sezoną randasi vanduo, o vėliau, atėjus vasarai, saulė jį vėl pasiima. Iš žemės randasi visos judančios ir nejudančios gyvosios esybės, o vėliau vėl į ją sugrįžta. Lygiai taip viskas randasi iš Aukščiausiojo Dievo Asmens ir skirtu laiku vėl į Jį sugrįžta.

Komentaras: Neišprusimas neleidžia filosofams impersonalistams suvokti, kaip būtis gali atsirasti iš Aukščiausiojo Asmens ir vėliau vėl į Jį įsilieti. „Brahma-saṁhitoje“ (5.40) sakoma:

yasya prabhā prabhavato jagad-aṇḍa-koṭi-
koṭiṣv aśeṣa-vasudhādi-vibhūti-bhinnam
tad brahma niṣkalam anantam aśeṣa-bhūtaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Kṛṣṇos kūnas skleidžia transcendentinius spindulius (Brahmano švytėjimą), kuriuose glūdi visa būtis. „Brahma-saṁhitai“ antrina „Bhagavad-gītā“ (9.4): *mat-sthāni sarva-bhūtāni.* Nors Kṛṣṇa asmeniškai nėra apsireiškęs kiekviename kūrinijos kampelyje, kūrinija randasi būtent iš Kṛṣṇos energijų. Kosminis pasaulis yra ne kas kita kaip Kṛṣṇos energijos apraiška.

Posmas pateikia du labai iškalbingus pavyzdžius. Liūčių sezono metu dėl kritulių suveši augalai, iš kurių žmonės ir gyvūnai gauna gyvybinės energijos. Jei kritulių iškrenta nepakankamai, žmonėms ir gyvūnams ima stigti maisto ir jie paprasčiausiai žūva. Augmenijos ir gyvūnijos motina yra žemė. Augalai ir gyvūnai randasi iš žemės ir vėl į ją sugrįžta. Lygiai taip visybinė materialioji energija randasi iš Kṛṣṇos kūno ir, kai tai įvyksta, kosminis pasaulis įgyja išreikštą pavidalą. Kai Kṛṣṇa susigrąžina Savo energiją, viskas išnyksta. „Brahma-saṁhitoje“ (5.48) šis procesas paaiškintas taip:

yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya
jīvanti loma-vilajā jagad-aṇḍa-nāthāḥ
viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

Visa materialioji kūrinija randasi iš Aukščiausiojo Dievo Asmens kūno, o kai ateina naikinimo metas, ji vėl sugrįžta į Viešpatį. Kūrimas ir naikinimas vyksta Mahā-Viṣṇu įkvėpiant ir iškvėpiant, o Jis yra tik dalinis Viešpaties skleidinys.

16 TEKSTAS

एतत्पदं तज्जगदात्मनः परं
सकृद्विभातं सवितुर्यथा प्रभा ।
यथासवो जाग्रति सुप्तशक्तयो
द्रव्यक्रियाज्ञानभिदाभ्रमात्ययः ॥१६॥

etat padaṁ taj jagad-ātmanaḥ paraṁ
sakṛd vibhātaṁ savitur yathā prabhā
yathāsavo jāgrati supta-śaktayo
dravya-kriyā-jñāna-bhidā-bhramātyayaḥ

etat – šis kosminis pasaulis; *padam* – buveinė; *tat* – tai; *jagat-ātmanaḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *param* – transcendentinio; *sakṛt* – kartais; *vibhātam* – išreikštas; *savituḥ* – saulės; *yathā* – kaip; *prabhā* – šviesa; *yathā* – kaip; *asavaḥ* – jutimo organai; *jāgrati* – apsireiškia; *supta* – neveiklūs; *śaktayaḥ* – energijos; *dravya* – materialieji elementai; *kriyā* – veikla; *jñāna* – žinios; *bhidā-bhrama* – skirtumai, kylantys dėl neteisingo supratimo; *atyayaḥ* – pranykstantys.

Saulės šviesa tapati Saulei, lygiai taip išreikštasis kosminis pasaulis tapatus Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Todėl Aukščiausiasis Asmuo persmelkia visą materialiąją kūriniją. Kai jutimo organai aktyvūs, jie atrodo kaip neatsiejama kūno dalis, tačiau kai kūnas miega jutimo organai liaujasi veikę. Lygiai taip ir kosminis pasaulis atrodo sykiu skirtingas ir tapatus Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

Komentaras: Šis posmas patvirtina *ancintya-bhedābheda-tattvos* filosofinę vienalaikės tapatingumo ir skirtybės doktriną, kurią skelbia Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu. Aukščiausiasis Dievo Asmuo skiriasi nuo išreikštojo kosminio pasaulio ir sykiu yra tapatus jam. Viename ankstesniųjų posmų buvo pasakyta, jog Aukščiausiasis Dievo Asmuo tarytum medžio šaknis yra visos būties pirminis šaltinis. Be to, buvo paaiškinta, kodėl Aukščiausiąjį Dievo Asmenį vadina visabūčiu. Aukščiausiasis Viešpats glūdi kiekviename materialiosios kūrinijos atome. Aukščiausiojo Viešpaties energija tapati Jam Pačiam, todėl materialusis kosminis pasaulis neatsiejamas nuo Viešpaties, nors iš pažiūros kosminis pasaulis nuo Jo skiriasi. Saulės šviesa sykiu yra tapati ir skiriasi nuo saulės, o buvimas saulės spinduliuose dar nereiškia buvimo pačioje Saulės planetoje. Materialiojo pasaulio gyvento-

jai egzistuoja Aukščiausiojo Dievo Asmens kūno skleidžiamuose spinduliuose, tačiau jie yra surakinti materijos, todėl negali savo akimis regėti Aukščiausiojo Dievo Asmens.

Posmo žodis *padam* reiškia Aukščiausiojo Dievo Asmens buveinę. Pasak „Īšopaniṣad“, *īśāvāsyam idaṁ sarvam.* Šeimininkas gali gyventi viename iš namo kambarių, tačiau jam priklauso visas namas. Anglijos karalius gal gyvena ir viename iš Bakingamo rūmų kambarių, tačiau visi rūmai laikomi jo nuosavybe. Kad visi rūmų kambariai priklausytų karaliui, jam nebūtina visuose juose gyventi. Fiziškai jis gali ir nebūti visose savo rūmų menėse, tačiau nepaisant to, rūmai vis tiek yra laikomi karaliaus rezidencija.

Saulės spinduliai, lygiai kaip Saulės planeta ir Saulės dievas skleidžia šviesą, tačiau Saulės spinduliai nėra tapatūs Saulės dievui Vivasvānui. Tokia yra filosofinės vienalaikės skirtybės ir tapatybės (*acintya-bhedābheda-tattva*) doktrinos esmė. Visos pasaulio planetos plauko Saulės spinduliuose, Saulės skleidžiama šiluma leidžia joms skrieti savo orbitomis. Medžiai ir žolė visatos planetose auga ir keičia spalvą todėl, kad šviečia Saulė. Saulės šviesa – tai Saulės spinduliai, todėl jie tapatūs Saulei. Planetos irgi tapačios Saulei, nes visos jos plauko Saulės spinduliuose. Materialusis pasaulis atsirado iš Saulės, nuo Saulės priklauso ir jo būtis. Kaip pasaulio priežastis Saulė, kad ir netiesiogiai, glūdi visuose savo veiklos padariniuose. Lygiai taip visų priežasčių priežastis yra Kṛṣṇa. Kaip pirminė priežastis Jis glūdi visuose padariniuose. Tad visas išreikštasis kosminis pasaulis laikytinas Aukščiausiojo Viešpaties energijos skleidiniu.

Žmogui miegant jo juslės yra neveiklios, tačiau tai nereiškia, kad žmogus liovėsi egzistavęs. Tereikia jam prabusti ir juslės vėl atgyja. Lygiai taip ir kosminė kūrinija įgyja tai išreikštą, tai neišreikštą pavidalą. Kaip sakoma „Bhagavad-gītoje“, *bhūtvā bhūtvā pralīyate.* Po visatos sunaikinimo kosminis pasaulis tarsi užmiega ir yra neaktyvios būklės, tačiau nepriklausomai nuo to, ar kosminis pasaulis esti aktyvus ar neaktyvus, Aukščiausiojo Viešpaties energija niekur neišnyksta, ji egzistuoja amžinai. Todėl žodžiai „atsiradimas“ ir „išnykimas“ yra susiję tik su kosminiu pasauliu.

17 TEKSTAS

यथा नभस्यभ्रतमःप्रकाशा
भवन्ति भूपा न भवन्त्यनुक्रमात् ।
एवं परे ब्रह्मणि शक्तयस्त्वमू
रजस्तमः सत्त्वमिति प्रवाहः ॥१७॥

yathā nabhasy abhra-tamaḥ-prakāśā
bhavanti bhūpā na bhavanty anukramāt
evaṁ pare brahmaṇi śaktayas tv amū
rajas tamaḥ sattvam iti pravāhaḥ

yathā – kaip; *nabhasi* – danguje; *abhra* – debesys; *tamaḥ* – tamsa; *prakāśāḥ* – ir šviesa; *bhavanti* – egzistuoja; *bhū-pāḥ* – o valdovai; *na bhavanti* – neapsireiškia; *anukramāt* – iš eilės; *evam* – taip; *pare* – aukščiausiame; *brahmaṇi* – Absoliute; *śaktayaḥ* – energijos; *tu* – tuomet; *amūḥ* – tos; *rajaḥ* – aistra; *tamaḥ* – tamsa; *sattvam* – dorybė; *iti* – taip; *pravāhaḥ* – skleidinys.

O valdovai, danguje kartais matome susitvenkusius debesis, kartais jį gaubia tamsa, o kartais jis yra nutviekstas šviesos. Šie gamtos reiškiniai nuolat keičia vienas kitą. Lygiai taip ir Aukščiausiame Absoliute tam tikra seka reiškiasi aistros, neišmanymo ir dorybės guņos. Jos tai pasirodo, tai išnyksta.

Komentaras: Tamsa, šviesa ir debesys tai pasirodo, tai išnyksta. Tačiau net ir jiems išnykus juos sukūrusi energija išlieka, nes ji yra amžina. Kartais danguje susitelkia debesys, o kitąsyk iš dangaus pasipila lietus arba sniegas. Naktį keičia diena, o šviesiąją paros dalį – tamsioji. Nors visus šiuos reiškinius sukelia Saulė, jie Saulei nedaro jokios įtakos. Lygiai taip Aukščiausiajam Dievo Asmeniui materialioji būtis neturi galios, nors Jis yra pirminė viso kosminio pasaulio priežastis. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta (7.4):

bhūmir āpo 'nalo vāyuḥ khaṁ mano buddhir eva ca
ahaṅkāra itīyaṁ me bhinnā prakṛtir aṣṭadhā

„Žemė, vanduo, ugnis, oras, eteris, protas, intelektas ir klaidinga savimonė – visi šie aštuoni pradmenys yra Mano atsietosios materialiosios energijos.“

Nors materialieji fiziniai pradai yra Aukščiausiojo Dievo Asmens energijos formos, jie egzistuoja atsietai nuo Viešpaties. Todėl materialiosios egzistencijos sąlygos neturi galios Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Šią mintį patvirtina ir „Vedānta-sūtra“: *janmādy asya yataḥ* – kosminio pasaulio atsiradimo, gyvavimo ir išnykimo priežastis yra Aukščiausiasis Viešpats. Tačiau Pačiam Viešpačiui šie materijos pradų virsmai poveikio nedaro. Apie tai byloja posmo žodis *pravāha* (skleidinys). Saulė visuomet skleidžia ryškią šviesą ir nei debesys, nei nakties tamsa Saulės paveikti negali.

Taip ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo visad glūdi Savo dvasinėje energijoje ir materijos pradai Jam poveikio nedaro. Šią mintį patvirtina „Brahma-saṁhitā“ (5.1):

īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam

„Kṛṣṇa, garsėjantis Govindos vardu, yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Jis turi amžiną, dvasinį, palaima spinduliuojantį kūną. Jis yra būties šaltinis, tačiau Pats šaltinio neturi, nes yra pirminė visų priežasčių priežastis.“ Viešpats yra aukščiausioji visų priežasčių priežastis, tačiau nepaisant to, Jis yra *parama* (transcendentinis), o Jo kūnas – *sac-cid-ānanda* (amžinas ir spinduliuojantis dvasine palaima). Kṛṣṇa yra būties atrama – apie tai skelbia visi šventraščiai. Kṛṣṇa yra gelminė, o materialioji gamta – tiesioginė šio kosminio pasaulio atsiradimo priežastis. „Caitanya-caritāmṛtoje“ sakoma, jog pirmine priežastimi laikyti *prakṛti* (materialiąją gamtą) tolygu tešmenimis laikyti mėsingas ataugas ant ožio kaklo. Materialioji gamta yra tiesioginė kosminio pasaulio priežastis, o jo pirminė priežastis yra Nārāyaṇa – Kṛṣṇa. Kai kas mano, jog molinio ąsočio atsiradimo priežastis yra molis. Ant žiedimo rato pakanka molio ne vienam ąsočiui. Nors neišmanėlis teigs, jog molinio ąsočio priežastis yra molis, išmanantis žiedimą žmogus supranta, jog pirminė priežastis yra puodžius, kuris atsineša molį ir suka žiedimo ratą. Materialioji gamta sudaro prielaidas materialiajam kosminiam pasauliui atsirasti, tačiau nėra aukščiausioji priežastis. Neveltui „Bhagavadgītoje“ (9.10) Viešpats taip sako:

mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram

„O Kuntī sūnau, materialioji gamta veikia Mano vadovaujama ir sukuria visus judančius ir nejudančius padarus.“

Aukščiausiasis Viešpats meta žvilgsnį į materialiąją energiją ir taip išjudina tris gamtos *guṇas.* Tada prasideda pasaulio kūrimo procesas, kitaip sakant, pati gamta negali būti materialiojo kosminio pasaulio atsiradimo priežastis. Visų priežasčių priežastis yra Aukščiausiasis Viešpats.

18 TEKSTAS

तेनैकमात्मानमशेषदेहिनां
कालं प्रधानं पुरुषं परेशम् ।

स्वतेजसा ध्वस्तगुणप्रवाह-
मात्मैकभावेन भजध्वमद्धा ॥१८॥

tenaikam ātmānam aśeṣa-dehināṁ
kālaṁ pradhānaṁ puruṣaṁ pareśam
sva-tejasā dhvasta-guṇa-pravāham
ātmaika-bhāvena bhajadhvam addhā

tena – todėl; *ekam* – vienai; *ātmānam* – Aukščiausiajai Sielai; *aśeṣa* – nesuskaičiuojamai daugybei; *dehinām* – individualiųjų sielų; *kālam* – laikas; *pradhānam* – materiali priežastis; *puruṣam* – Aukščiausiajam Asmeniui; *para-īśam* – transcendentiniam valdovui; *sva-tejasā* – Savo dvasine energija; *dhvasta* – esančiam nuošaliai; *guṇa-pravāham* – nuo materijos pradų; *ātma* – save; *eka-bhāvena* – laikydami kokybiškai tapačiu; *bhajadhvam* – tarnaukite su atsidavimu; *addhā* – tiesiogiai.

Aukščiausiasis Viešpats yra visų priežasčių priežastis, todėl Jis – visų individualiųjų gyvųjų esybių Supersiela ir gelminė bei tiesioginė būties priežastis. Kadangi Viešpats neturi tiesioginio sąlyčio su materijos pradais, jis yra materialiosios gamtos valdovas ir materijos pradų sąveika nedaro Jam poveikio. Štai kodėl jūsų pareiga su atsidavimu tarnauti Aukščiausiajam ir laikyti save kokybiškai tapačiu Viešpačiui.

Komentaras: Pasak Vedų, egzistuoja trys kūrinijos priežastys: laikas, substancija ir kūrėjas. Visos kartu jos vadinamos *tritayātmaka* (trys priežastys). Dėl šių trijų priežasčių atsirado viskas, kas egzistuoja materialiajame pasaulyje, visos jos plaukia iš Dievo Amens. Ši mintis patvirtinama „Brahma-saṁhitoje“: *sarva-kāraṇa-kāraṇam.* Neatsitiktinai Nārada Munis nurodė Pracetams garbinti pirminę priežastį – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Kaip jau sakyta, laistydami medžio šaknis suteikiame energijos visam medžiui. Turėtume įsiklausyti į Nārados Munio nurodymą ir praktikuoti atsidavimo tarnystę. Atsidavimo tarnystė apima visas doringos veiklos formas. „Caitanya-caritāmṛta“ skelbia: *kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya* – kas garbina Aukščiausiąjį Viešpatį Kṛṣṇą per atsidavimo tarnystę, tas savaime atlieka visus įmanomus doringus darbus. Labai svarbi reikšmė tenka posmo žodžiams *sva-tejasā dhvasta-guṇa-pravāham.* Nors visos materialios savybės plaukia iš Aukščiausiojo Dievo Asmens dvasinės energijos, jokio poveikio Viešpačiui jos negali padaryti. Kas suvokė šią tiesą, tas viską panaudos tarnystei Viešpačiui, nes materialiajame pasaulyje nėra nieko, kas nebūtų susiję su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu.

19 TEKSTAS

दयया सर्वभूतेषु सन्तुष्ट्या येन केन वा ।
सर्वेन्द्रियोपशान्त्या च तुष्यत्याशु जनार्दनः ॥१९॥

dayayā sarva-bhūteṣu santuṣṭyā yena kena vā
sarvendriyopaśāntyā ca tuṣyaty āśu janārdanaḥ

dayayā – reiškiant gailestį; *sarva-bhūteṣu* – visoms gyvosioms esybėms; *santuṣṭyā* – išliekant patenkintu; *yena kena vā* – vienaip ar kitaip; *sarva-indriya* – visas jusles; *upaśāntyā* – pažabojus; *ca* – taip pat; *tuṣyati* – tampa patenkintas; *āśu* – netrukus; *janārdanaḥ* – visų gyvųjų esybių Viešpats.

Kas yra gailestingas visoms gyvosioms esybėms, kas visada viskuo patenkintas, kas susilaiko nuo juslinių malonumų, tas labai lengvai pelno Aukščiausiojo Dievo Asmens Janārdanos prielankumą.

Komentaras: Posme sakoma, kaip bhaktui pelnyti Aukščiausiojo Dievo Asmens prielankumą. Pirmasis iš posme nurodytų būdų – *dayayā sarva-bhūteṣu* – gailestingumas visoms sąlygotoms sieloms. Geriausias būdas parodyti gyvoms būtybėms gailestingumą yra platinti Kṛṣṇos sąmonę. Pasaulis kenčia dėl dvasinių žinių stokos, žmonės turi žinoti, kad pirminė būties priežastis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Tai žinodamas žmogus turėtų su atsidavimu Jam tarnauti. Išsilavinę ir gerai dvasinį mokslą išmanantys žmonės turi skelbti Kṛṣṇos sąmonę visame pasaulyje, kad žmonės turėtų galimybę praktikuoti atsidavimo tarnystę ir pasiekti gyvenimo tikslą.

Pažymėtinas posmo žodis *sarva-bhūteṣu.* Juo apibūdinami ne tik žmonės, bet visos 8 400 000 gyvybės rūšių. Bhaktas ištiesia pagalbos ranką ne tik žmonėms, bet ir visoms gyvosioms esybėms. Harė Kṛṣṇa *mahā-mantros* kartojimas duoda didžiulę dvasinę naudą. Klausydamiesi transcendentinių Harė Kṛṣṇa *mahā-mantros* garsų dvasinę naudą gauna net medžiai, gyvūnai ir vabzdžiai, todėl garsiai kartojantis Harė Kṛṣṇą *mantrą* parodo gailestingumą visoms gyvosioms esybėms. Kad bhaktas galėtų plėsti Kṛṣṇos sąmonės judėjimą visame pasaulyje, jis turi jausti pasitenkinimą bet kokiomis sąlygomis.

nārāyaṇa-parāḥ sarve na kutaścana bibhyati
svargāpavarga-narakeṣv api tulyārtha-darśinaḥ
(SB 6.17.28)

Tyras bhaktas pasiryžęs pamokslauti net pragare. Aukščiausiasis Viešpats gyvena Vaikuṇṭhoje, tačiau sykiu Jis glūdi net ir kiaulės širdyje. Misionie-

riška veikla užsiimantis bhaktas nuolat bendrauja su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, todėl išlieka tyras net skelbdamas Jo žodį pragare. Tačiau norint pasiekti šį lygį būtina pažaboti savo jusles, o pažaboti jusles žmogus gali tik savo protą užėmęs tarnyste Viešpačiui.

20 TEKSTAS

अपहतसकलैषणामलात्म-
न्यविरतमेधितभावनोपहूतः ।
निजजनवशगत्वमात्मनोऽयन्
न सरति छिद्रवदक्षरः सतां हि ॥२०॥

apahata-sakalaiṣaṇāmalātmany
aviratam edhita-bhāvanopahūtaḥ
nija-jana-vaśa-gatvam ātmano 'yan
na sarati chidravad akṣaraḥ satāṁ hi

apahata – atsikračius; *sakala* – visų; *eṣaṇa* – troškimų; *amala* – nepriekaištingai tyram; *ātmani* – protui; *aviratam* – nuolatos; *edhita* – gilėjančio; *bhāvanā* – sklidiną jausmo; *upahūtaḥ* – atsiliepiant į šauksmą; *nija-jana* – Savo bhaktų; *vaśa* – įtakon; *gatvam* – patekimą; *ātmanaḥ* – Jo; *ayan* – žinodamas; *na* – niekada; *sarati* – pasitraukia nuo; *chidra-vat* – kaip dangus; *akṣaraḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *satām* – bhaktų; *hi* – tikrai.

Atsikratę visų materialių troškimų bhaktai išgrynina protą. Išgryninę protą jie gali be paliovos mąstyti apie Viešpatį ir nuoširdžiai Jam melstis, o Aukščiausiasis Dievo Asmuo, žinodamas, kad yra Savo bhaktų valioje, visad yra šalia bhaktų tarytum dangus virš mūsų galvų.

Komentaras: Ankstesniame posme aiškiai pasakyta, kad tarnaudami Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Janārdanai, bhaktai greitai pelno Jo prielankumą. Tyras bhaktas visuomet mintimis yra pasinėręs į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. *Śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ.* Nuolat mąstydamas apie Kṛṣṇą tyras bhaktas apvalo širdį nuo materialių troškimų. Materialiajame pasaulyje gyvenančios gyvosios esybės širdis kupina įvairių materialių troškimų, tačiau dvasiškai apsivaliusi gyvoji esybė atsikrato bet kokių materialių minčių. Išgryninęs protą žmogus pasiekia mistinės *yogos* tobulumą, nes toks *yogas* savo širdyje nuolat regi Aukščiausiąjį Dievo Asmenį (*dhyānāvasthita-tad-gatena manasā paśyanti yaṁ yoginaḥ*). Kai bhakto širdyje įsiviešpatauja Viešpats, jis išsyk nusiplauna materialiosios gamtos *guṇų*

suteptį. Kai gyvoji būtybė yra trijų materijos *guņų* valdžioje, ją kamuoja materialūs troškimai, ji kuria planus, kaip patirti juslinių malonumų, tačiau tereikia gyvai būtybei išvysti Viešpatį savo širdyje, ir visi materialūs troškimai išnyksta. Kai bhaktas atsikrato materialių troškimų, jis gali be atvangos mąstyti apie Viešpatį. Taip bhaktas visiškai atsiduoda Viešpaties lotosinėms pėdoms. Caitanya Mahāprabhu Savo maldoje taip sako:

ayi nanda-tanuja kiṅkaraṁ
patitaṁ māṁ viṣame bhavāmbudhau
kṛpayā tava pāda-paṅkaja-
sthita-dhūlī-sadṛśaṁ vicintaya

„O Viešpatie, esu Tavo amžinas tarnas, tačiau taip jau atsitiko, kad nupuoliau į materialiosios būties vandenyną. Išgelbėk mane ir leisk būti dulkele prie Tavo lotosinių pėdų.“ („Śikṣāṣṭaka“ 5). Śrīla Narottama dasa Ṭhākura kreipėsi į Viešpatį panašia malda:

hā hā prabhu nanda-suta, vṛṣabhānu-sutā-yuta,
karuṇā karaha ei-bāra
narottama-dāsa kaya, nā ṭheliha rāṅgā-pāya,
tomā vine ke āche āmāra

„O Viešpatie, regiu Tave drauge su karaliaus Vṛṣabhānu dukra Śrīmati Rādhārāṇī. Pasigailėkite ir neatstumkite manęs, nes Jūs – vienintelis mano prieglobstis.“

Taip Aukščiausiasis Dievo Asmuo tampa priklausomas nuo Savo bhakto. Viešpats nenugalimas, tačiau tyras bhaktas gali užkariauti Jo širdį. Viešpačiui malonu jaustis priklausomam nuo Savo bhakto. Viešpačiui Kṛṣṇai labai patiko priklausyti nuo motinos Yaśodos malonės. Priklausomybė nuo Savo bhakto Aukščiausiajam Viešpačiui yra maloni. Kartais karalius pasikviečia juokdarį ir tas savo pokštais jį užgaulioja, tačiau karaliui tai patinka. Aukščiausiąjį Viešpatį visi garbina su baiminga pagarba, todėl kartais Viešpats panūsta, kad bhaktai Jį pabartų. Taigi apibendrinant galima sakyti, kad Viešpatį ir Jo bhaktus sieja amžini saitai ir tie saitai tvaresni už dangų virš mūsų galvos.

21 TEKSTAS

न भजति कुमनीषिणां स इज्यां
हरिरधनात्मधनप्रियो रसज्ञः ।

श्रुतधनकुलकर्मणां मदैर्ये
विदधति पापमकिञ्चनेषु सत्सु ॥२१॥

na bhajati kumanīṣiṇāṁ sa ijyāṁ
harir adhanātma-dhana-priyo rasa-jñaḥ
śruta-dhana-kula-karmaṇāṁ madair ye
vidadhati pāpam akiñcaneṣu satsu

na – niekada; *bhajati* – priima; *ku-manīṣiṇām* – žmonių, kurių širdis purvina; *saḥ* – Jis; *ijyām* – aukas; *hariḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *adhana* – tiems, kurie neturi jokio materialaus turto; *ātma-dhana* – viskuo priklausomi nuo Viešpaties; *priyaḥ* – brangus; *rasa-jñaḥ* – manantys, kad gyvenime svarbiausia; *śruta* – išsilavinimas; *dhana* – turtai; *kula* – aukšta kilmė; *karmaṇām* – ir karminė veikla; *madaiḥ* – dėl puikybės; *ye* – visi tie, kurie; *vidadhati* – išreiškia; *pāpam* – nepagarbą; *akiñcaneṣu* – be materialių turtų; *satsu* – bhaktams.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo labai brangus tiems bhaktams, kurie neturi jokio materialaus turto, bet visa širdimi džiaugiasi turėdami Viešpaties atsidavimo tarnystės dovaną. Jų tarnystė Viešpačiui teikia didelį malonumą. Tie, kurie didžiuojasi savo materialiu išsimokslinimu, turtu, aukšta kilme ir karminės veiklos rezultatais, neretai išjuokia bhaktus. Net jei tokie žmonės garbina Viešpatį, Viešpats nuo jų atsiriboja.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra priklausomas nuo Savo tyrų bhaktų, tačiau iš nebhaktų Jis nepriima jokių aukų. Tyras bhaktas yra tas, kuris mano, kad jam nepriklauso jokie materialūs turtai. Bhakto laimės niekas netemdo, nes jis turi atsidavimo tarnystės dovaną. Kartais materialiu požiūriu bhaktai yra neturtingi, bet Aukščiausiasis Dievo Asmuo juos labai brangina, nes jie yra dvasiškai turtingi. Tokie bhaktai neprisirišę prie šeimos, visuomenės, draugų, vaikų ir t.t. Atsiriboję nuo šių materialių vertybių jie jaučiasi nepaprastai laimingi, nes rado prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų. Aukščiausiasis Dievo Asmuo supranta, ko vertas Jo bhaktas, ir jei iš jo kas juokiasi, Aukščiausiasis Dievo Asmuo nuo tokio žmogaus nusigręžia. Kitaip sakant, Aukščiausiasis Viešpats neatleidžia tiems, kurie įžeidžia tyrą bhaktą. Tai patvirtina daugybė pavyzdžių iš istorijos. Kartą didysis mistikas *yogas* Durvāsā Munis įžeidė iškilų bhaktą Ambarīṣą Maharajį ir susilaukė bausmės – jį ėmė persekioti Viešpaties Sudaršana *cakra.* Gelbėdamasis nuo jos didysis mistikas kreipėsi net į Patį į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, tačiau Viešpats jo nepasigailėjo. Pasirinkusieji išsivadavimo kelią turėtų būti labai apdairūs ir nenusižengti tyram bhaktui.

22 TEKSTAS

श्रियमनुचरतीं तदर्थिनश्च
द्विपदपतीन् विबुधांश्च यत्स्वपूर्णः ।
न भजति निजभृत्यवर्गतन्त्रः
कथममुमुद्विसृजेत्पुमान् कृतज्ञः ॥२२॥

śriyam anucaratīṁ tad-arthinaś ca
dvipada-patīn vibudhāṁś ca yat sva-pūrṇaḥ
na bhajati nija-bhṛtya-varga-tantraḥ
katham amum udvisṛjet pumān kṛta-jñaḥ

śriyam – sėkmės deivė; *anucaratīm* – sekanti Jam pavymui; *tat* – jos; *arthinaḥ* – tie, kurie trokšta prielankumo; *ca* – ir; *dvipada-patīn* – žmonių valdovai; *vibudhān* – pusdieviai; *ca* – taip pat; *yat* – kadangi; *sva-pūrṇaḥ* – Pats Sau pakankamas; *na* – niekada; *bhajati* – rūpi; *nija* – Savo; *bhṛtya-varga* – nuo bhaktų; *tantraḥ* – priklausomas; *katham* – kaip; *amum* – Jį; *udvisṛjet* – galėtų palikti; *pumān* – žmogus; *kṛta-jñaḥ* – dėkingas.

Nors Aukščiausiasis Dievo Asmuo yra Pats Sau pakankamas, Jis renkasi priklausomybę nuo Savo bhaktų. Jam nerūpi nei sėkmės deivė, nei jos prielankumo siekiantys karaliai ir pusdieviai. Tad ar atsiras toks žmogus, kuris jausdamas dėkingumą Dievo Asmeniui neims Jo garbinti?

Komentaras: Sėkmės deivę Lakṣmī garbina visi materialistai, taip pat didieji valdovai bei pusdieviai iš rojaus planetų. Tačiau pati Lakṣmī kaip įmanydama stengiasi pasitarnauti Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, nors Jam jos paslaugų visai nereikia. „Brahma-saṁhitoje“ sakoma, kad Viešpatį garbina šimtai tūkstančių sėkmės deivių, nors Aukščiausiajam Viešpačiui iš jų nieko nereikia. Panorėjęs Jis gali pasitelkti į pagalbą Savo dvasinę palaimos energiją ir sukurti milijonus sėkmės deivių. Nepaisant to, Dievo Asmuo iš Savo besąlyginės malonės renkasi priklausomybę nuo Savo bhaktų. Išties laimingas tas bhaktas, kuriam Dievo Asmuo dovanoja tokią malonę! Koks nedėkingas turėtų būti bhaktas, jei atsisakytų garbinti Viešpatį ir su atsidavimu Jam tarnauti! Tiesą sakant, bhaktas nė akimirkai neužmiršta, kad jis yra skolingas Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura sako, kad ir Aukščiausiasis Viešpats, ir Jo bhaktas yra kupini transcendentinių emocijų (*rasa-jña*). Abipusis Aukščiausiojo Viešpaties ir bhakto prieraišumas jokiu būdu nėra materialus. Jis yra amžina transcendentinė realija. Egzistuoja aštuonios transcendentinės

ekstazės rūšys (*bhāva, anubhāva, sthāyi-bhāva* ir t.t.). Jos aprašytos „Atsidavimo nektare“. Tie, kurie nieko nenutuokia apie tikrąjį gyvosios esybės ir Aukščiausiojo Asmens Kṛṣṇos prigimtinį būvį, mano, kad abipusis Viešpaties ir bhaktų prieraišumas plaukia iš materialiosios energijos. Iš tikrųjų šis prieraišumas yra natūralus tiek Aukščiausiajam Viešpačiui, tiek ir bhaktui, ir jo negalima laikyti materialiu.

23 TEKSTAS

मैत्रेय उवाच
इति प्रचेतसो राजन्नन्याश्च भगवत्कथाः ।
श्रावयित्वा ब्रह्मलोकं ययौ स्वायम्भुवो मुनिः ॥२३॥

maitreya uvāca
iti pracetaso rājann anyāś ca bhagavat-kathāḥ
śrāvayitvā brahma-lokaṁ yayau svāyambhuvo muniḥ

maitreyaḥ uvāca – Maitreya tarė; *iti* – taip; *pracetasaḥ* – Pracetams; *rājan* – o karaliau; *anyāḥ* – kitas temas; *ca* – taip pat; *bhagavat-kathāḥ* – apie santykius su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu; *śrāvayitvā* – papasakojęs; *brahma-lokam* – į Brahmaloką; *yayau* – sugrįžo; *svāyambhuvaḥ* – Viešpaties Brahmos sūnus; *muniḥ* – didis išminčius.

Didis išminčius Maitreya kalbėjo toliau: O karaliau Vidura, Viešpaties Brahmos sūnus Śrī Nārada Munis apibūdino Pracetams santykius tarp Aukščiausiojo Dievo Asmens ir Jo bhaktų, o paskui grįžo į Brahmaloką.

Komentaras: Pasakojimus apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį būtina išgirsti iš tyro bhakto lūpų. Pracetai turėjo šią galimybę, nes apie Aukščiausiojo Dievo Asmens ir Jo bhaktų darbus jiems papasakojo pats didysis išminčius Nārada.

24 TEKSTAS

तेऽपि तन्मुखनिर्यातं यशो लोकमलापहम् ।
हरेर्निशम्य तत्पादं ध्यायन्तस्तद्गतिं ययुः ॥२४॥

te 'pi tan-mukha-niryātaṁ yaśo loka-malāpaham
harer niśamya tat-pādaṁ dhyāyantas tad-gatiṁ yayuḥ

te – Pracetai; *api* – taip pat; *tat* – iš Nārados; *mukha* – lūpų; *niryātam* – pasigirdusį; *yaśaḥ* – pašlovinimą; *loka* – pasaulio; *mala* – nuodėmes; *apaham* – sunaikinantį; *hareḥ* – Viešpaties Hari; *niśamya* – išgirdę; *tat* – Viešpaties; *pādam* – pėdas; *dhyāyantaḥ* – medituodami; *tat-gatim* – Jo buveinę; *yayuḥ* – pasiekė.

Išgirdę iš Nārados lūpų Viešpatį šlovinančius pasakojimus, kurie gelbėja pasaulį nuo visų nelaimių, Pracetai taip pat pajuto artumą Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Medituodami į Jo lotosines pėdas, jie pasiekė aukščiausiąją buveinę.

Komentaras: Sprendžiant iš posmo, išgirdę Viešpatį šlovinančius žodžius iš dvasiškai susivokusio bhakto lūpų Pracetai netrukus labai stipriai prisirišo prie Aukščiausiojo Dievo Asmens. O gyvenimo pabaigoje medituodami į Aukščiausiojo Viešpaties lotosines pėdas, jie pasiekė galutinį tikslą – Viṣṇuloką. Kas be paliovos klausosi pasakojimų apie šlovingus Viešpaties darbus ir galvoja apie Jo lotosines pėdas, tas būtinai pasieks aukščiausiąją buveinę. Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (18.65):

man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiṣyasi satyaṁ te pratijāne priyo 'si me

„Visad galvok apie Mane ir tapk mano bhaktu. Garbink Mane, lenkis Man – ir būtinai ateisi pas Mane. Pažadu tau tai, nes esi brangiausias Mano draugas.“

25 TEKSTAS

एतत्तेऽभिहितं क्षत्तर्यन्मां त्वं परिपृष्टवान् ।
प्रचेतसां नारदस्य संवादं हरिकीर्तनम् ॥२५॥

etat te 'bhihitaṁ kṣattar yan māṁ tvaṁ paripṛṣṭavān
pracetasāṁ nāradasya saṁvādaṁ hari-kīrtanam

etat – tai; *te* – tau; *abhihitam* – papasakojau; *kṣattaḥ* – o Vidura; *yat* – ko; *mām* – manęs; *tvam* – tu; *paripṛṣṭavān* – klausei; *pracetasām* – Pracetų; *nāradasya* – ir Nārados; *saṁvādam* – pokalbį; *hari-kīrtanam* – kuriame jie šlovino Viešpatį.

Mielas Vidura, aš papasakojau tau viską, ką norėjai sužinoti apie Nārados pokalbį su Pracetais, kuriame jie šlovino Viešpatį. Papasakojau tau viską, ką pats žinau.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakoja apie šlovingus Viešpaties ir Jo bhaktų darbus. Kadangi svarbiausias šio kūrinio tikslas yra pašlovinti Viešpatį, savaime suprantama, sykiu su Viešpačiu šlovinami ir Jo bhaktai.

26 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
य एष उत्तानपदो मानवस्यानुवर्णितः ।
वंशः प्रियव्रतस्यापि निबोध नृपसत्तम ॥२६॥

śrī-śuka uvāca
ya eṣa uttānapado mānavasyānuvarṇitaḥ
vaṁśaḥ priyavratasyāpi nibodha nṛpa-sattama

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmī tarė; *yaḥ* – kurią; *eṣaḥ* – šią dinastiją; *uttānapadaḥ* – karaliaus Uttānapādos; *mānavasya* – Svāyambhuvos Manu sūnaus; *anuvarṇitaḥ* – apibūdinau sekdamas ankstesniųjų *ācāryų* pėdomis; *vaṁśaḥ* – dinastiją; *priyavratasya* – karaliaus Priyavratos; *api* – taip pat; *nibodha* – paklausyk apie; *nṛpa-sattama* – o geriausias iš karalių.

Śukadeva Gosvāmis kalbėjo toliau: O geriausias iš karalių (karaliau Parīkṣitai), papasakojau tau apie pirmojo Svāyambhuvos Manu sūnaus Uttānapādos palikuonis, o dabar paklausyk apie antrojo Svāyambhuvos Manu sūnaus Priyavratos palikuonių darbus. Įdėmiai manęs klausykis.

Komentaras: Dhruva Mahārāja buvo karaliaus Uttānapādos sūnus. Śrī Śukadeva Gosvāmis papasakojo apie Dhruvos Maharajos ir karaliaus Uttānapādos palikuonių, įskaitant Pracetus , darbus. Dabar jis nori papasakoti apie antrojo Svāyambhuvos Manu sūnaus Mahārājos Priyavratos palikuonis.

27 TEKSTAS

यो नारदादात्मविद्यामधिगम्य पुनर्महीम् ।
भुक्त्वा विभज्य पुत्रेभ्य ऐश्वरं समगात्पदम् ॥२७॥

yo nāradād ātma-vidyām adhigamya punar mahīm
bhuktvā vibhajya putrebhya aiśvaraṁ samagāt padam

yaḥ – tas, kuris; *nāradāt* – iš didžio išminčiaus Nārados; *ātma-vidyām* – dvasinį žinojimą; *adhigamya* – įgijęs; *punaḥ* – vėl; *mahīm* – žeme; *bhuktvā* – pasidžaugęs; *vibhajya* – padalijęs; *putrebhyaḥ* – savo sūnums; *aiśvaram* – transcendentinį; *samagāt* – pasiekė; *padam* – būvį.

Išklausęs didžiojo išminčiaus Nārados nurodymus Mahārāja Priyavrata vis dėlto ėmėsi valdyti Žemę. Iki soties pasidžaugęs materialiais turtais, jis padalijo juos sūnums ir netrukus pasiekė būvį, kuris leido jam sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

28 TEKSTAS

इमां तु कौषारविणोपवर्णितां
क्षत्ता निशम्याजितवादसत्कथाम् ।
प्रवृद्धभावोऽश्रुकलाकुलो मुने-
र्दधार मूर्ध्ना चरणं हृदा हरेः ॥२८॥

imāṁ tu kauṣāraviṇopavarṇitāṁ
kṣattā niśamyājita-vāda-sat-kathām
pravṛddha-bhāvo 'śru-kalākulo muner
dadhāra mūrdhnā caraṇaṁ hṛdā hareḥ

imām – visa tai; *tu* – tuomet; *kauṣāraviṇā* – Maitreyos; *upavarṇitām* – papasakotą; *kṣattā* – Vidura; *niśamya* – išklausęs; *ajita-vāda* – Aukščiausiojo Viešpaties pašlovinimą; *sat-kathām* – transcendentinį pasakojimą; *pravṛddha* – sustiprėjo; *bhāvaḥ* – ekstazės; *aśru* – ašarų; *kalā* – lašeliais; *ākulaḥ* – perpildytas jausmų; *muneḥ* – didžio išminčiaus; *dadhāra* – pagavo; *mūrdhnā* – galva; *caraṇam* – lotosines pėdas; *hṛdā* – širdimi; *hareḥ* – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

Mielas karaliau, išgirdus iš didžiojo išminčiaus Maitreyos lūpų transcendentinius pasakojimus apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį ir Jo bhaktus Vidurą apėmė ekstazė. Su ašaromis akyse jis parpuolė prie savo guru lotosinių pėdų ir jo širdyje amžiams įsiviešpatavo Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

Komentaras: Čia aprašyti požymiai yra bendravimo su iškiliais bhaktais rezultatas. Klausydamasis išsivadavusios sielos pamokymų bhaktas patiria transcendentinę palaimą, kuri sukelia jam ekstazę. Štai ką apie tai yra pasakęs Prahlāda Mahārāja:

naiṣāṁ matis tāvad urukramāṅghriṁ
spṛśaty anarthāpagamo yad-arthaḥ
mahīyasāṁ pāda-rajo-'bhiṣekaṁ
niṣkiñcanānāṁ na vṛṇīta yāvat
(SB 7.5.32)

Tapti tobulu Viešpaties bhaktu galima tik prisilietus prie iškilaus bhakto lotosinių pėdų. Žmogus, kurio su šiuo materialiu pasauliu niekas nesieja, vadinamas *niṣkiñcana.* Norint pažinti save ir sugrįžti namo, atgal pas Dievą, būtina patikėti savo sielą tikro dvasinio mokytojo globai ir apsibarstyti galvą dulkėmis nuo jo lotosinių pėdų. Tai padeda žengti į priekį transcendencijos pažinimo keliu. Vidura pasiekė tikslą, nes su Maitreya jį siejo būtent toks santykis.

29 TEKSTAS

विदुर उवाच
सोऽयमद्य महायोगिन् भवता करुणात्मना ।
दर्शितस्तमसः पारो यत्राकिञ्चनगो हरिः ॥२९॥

vidura uvāca
so 'yam adya mahā-yogin bhavatā karuṇātmanā
darśitas tamasaḥ pāro yatrākiñcana-go hariḥ

viduraḥ uvāca – Vidura tarė; *saḥ* – tai; *ayam* – tai; *adya* – šiandien; *mahā-yogin* – o didis mistike; *bhavatā* – tavo; *karuṇa-ātmanā* – paties gailestingiausio; *darśitaḥ* – man buvo parodyta; *tamasaḥ* – tamsos; *pāraḥ* – kita pusė; *yatra* – kur; *akiñcana-gaḥ* – kurį pasiekti gali tie, kas ištrūko iš materijos nelaisvės; *hariḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

Śrī Vidura tarė: O didysis mistike, o iškiliausias iš bhaktų, tavo besąlygine malone man buvo nurodytas išsivadavimo iš šio tamsos pasaulio kelias. Juo eidamas žmogus ištrūksta iš materialiojo pasaulio ir sugrįžta namo, atgal pas Dievą.

Komentaras: Materialųjį pasaulį vadina *tamaḥ* (tamsos pasauliu), tačiau egzistuoja ir kitas, dvasinis, šviesos pasaulis. Vedos nurodo kiekvienam iš mūsų iš tamsos veržtis į šviesos karalystę. Sužinoti apie šviesos karalystę galima tik dvasiškai susivokusios sielos malone. Taip pat būtina atsikratyti

visų materialių troškimų. Kai tik žmogus atsikrato materialių troškimų ir ima bendrauti su išsivadavusia siela, jam atsiveria tiesus kelias namo, atgal pas Dievą.

30 TEKSTAS

श्रीशुक उवाच
इत्यानम्य तमामन्त्र्य विदुरो गजसाह्वयम् ।
स्वानां दिदृक्षुः प्रययौ ज्ञातीनां निर्वृताशयः ॥३०॥

śrī-śuka uvāca
ity ānamya tam āmantrya viduro gajasāhvayam
svānāṁ didṛkṣuḥ prayayau jñātīnāṁ nirvṛtāśayaḥ

śrī-śukaḥ uvāca – Śrī Śukadeva Gosvāmis tarė; *iti* – taip; *ānamya* – pagarbiai nusilenkęs; *tam* – Maitreyai; *āmantrya* – jam leidus; *viduraḥ* – Vidura; *gaja-sāhvayam* – miestą (Hastināpurą); *svānām* – savo; *didṛkṣuḥ* – trokšdamas pamatyti; *prayayau* – paliko tą vietą; *jñātīnām* – giminaičių; *nirvṛta-āśayaḥ* – neturintis materialių troškimų.

Śukadeva Gosvāmis kalbėjo toliau: Nusilenkęs didžiajam išminčiui Maitreyai ir jam leidus Vidura patraukė į Hastināpurą pasimatyti su giminaičiais, nors neturėjo jokių materialių troškimų.

Komentaras: Šventą žmogų pasimatyti su giminaičiais skatina ne materialus noras. Jis tiesiog nori duoti jiems naudingų patarimų. Vidura priklausė karališkajai Kauravų giminei ir, nors jis žinojo, kad jo giminaičiai krito Kurukṣetros mūšyje, jis vis dėlto nutarė susitikti su savo vyresniuoju broliu Dhṛtarāṣṭra, vildamasis, kad jam pavyks išgelbėti jį iš *māyos* letenų. Vidura ir kiti šventieji susitinka su giminaičiais tik tam, kad išvaduotų juos iš *māyos* nelaisvės. Taigi pagarbiai nusilenkęs dvasiniam mokytojui Vidura patraukė į Kauravų karalystės sostinę Hastināpurą.

31 TEKSTAS

एतद्यः शृणुयाद्राजन् राज्ञां हर्यर्पितात्मनाम् ।
आयुर्धनं यशः स्वस्ति गतिमैश्वर्यमाप्नुयात् ॥३१॥

etad yaḥ śṛṇuyād rājan rājñāṁ hary-arpitātmanām
āyur dhanaṁ yaśaḥ svasti gatim aiśvaryam āpnuyāt

etat – tai; *yaḥ* – tas, kuris; *śṛṇuyāt* – klausosi; *rājan* – o karaliau Parīkṣite; *rājñām* – apie karalius; *hari* – Aukščiausiajam Dievo Asmeniui; *arpitaātmanām* – kurie visa siela atsidavė; *āyuḥ* – ilgą gyvenimą; *dhanam* – turtus; *yaśaḥ* – gerą vardą; *svasti* – sėkmę; *gatim* – aukščiausią gyvenimo tikslą; *aiśvaryam* – materialias vertybes; *āpnuyāt* – pelno.

O karaliau, kas klausosi pasakojimų apie visa siela Aukščiausiajam Dievo Asmeniui atsidavusius valdovus, tas pelno ilgą gyvenimą, turtus, gerą vardą, sėkmę ir galiausiai galimybę sugrįžti namo, atgal pas Dievą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti trisdešimt pirmą ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Išminčiaus Nārados pamokymai Pracetams“.

Ketvirtos giesmės pabaiga

Priedai

Apie autorių

Jo Dieviškoji Kilnybė A.C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda į šį pasaulį atėjo 1896 metais Indijoje, Kalkutos mieste. Su savo dvasiniu mokytoju, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvačiu Gosvāmiu, pirmą kartą susitiko Kalkutoje 1922 metais. Bhaktisiddhāntai Sarasvačiui, garsiam teologui ir šešiasdešimt keturių Gauḍīyos Maṭhų (Vedų institutų) įsteigėjui, patiko išsilavinęs jaunuolis, ir jis įtikino pastarąjį skirti savo gyvenimą Vedų žinojimui skleisti. Śrīla Prabhupāda tampa Bhaktisiddhāntos Sarasvačio pasekėju, o po vienuolikos metų (1933 m. Alahabade) – oficialiai inicijuotu mokiniu.

Pirmojo susitikimo metu Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura paprašė Śrīlos Prabhupādos skelbti Vedų žinias anglų kalba. Vėlesniais metais Śrīla Prabhupāda parašo komentarus „Bhagavad-gītai“, prisideda prie Gauḍīyos Maṭhų veiklos, o 1944 metais pradeda leisti dvisavaitinį žurnalą anglų kalba – „Back to Godhead“ („Atgal pas Dievą“), kurį dabar Vakaruose toliau leidžia Jo mokiniai daugiau negu trisdešimčia kalbų.

1947 metais, pripažindama retą Śrīlos Prabhupādos išprusimą ir atsidavimą Viešpačiui, Gauḍīyos *vaiṣṇavų* bendrija suteikia jam „Bhaktivedantos“ titulą. 1950 metais, būdamas penkiasdešimt ketverių metų amžiaus, Śrīla Prabhupāda atsisako šeimyninio gyvenimo ir tampa *vānaprastha* – duoda atsiskyrėlio įžadus, daugiau laiko paskirdamas studijoms ir knygų rašymui. Jis išvyksta į šventą Vṛndāvanos miestą ir apsigyvena istorinėje viduramžių Rādhā-Dāmodaros šventykloje. Čia, kuklioje aplinkoje, jis keletą metų atsidėjęs studijuoja ir rašo. 1959 metais Śrīla Prabhupāda duoda *sannyāsos* įžadus. Rādhā-Dāmodaros šventykloje Śrīla Prabhupāda pradeda kurti savo gyvenimo šedevrą – daugiatomį 18 000 posmų „Śrīmad-Bhāgavatam“ („Bhāgavata Purāṇos“) vertimą su komentarais. Parašo „Easy Journey to Other Planets“ (lietuviškai „Anapus laiko ir erdvės“).

1965 metais, išleidęs tris „Bhāgavatam“ tomus, Śrīla Prabhupāda atvyksta į Jungtines Amerikos Valstijas įgyvendinti misijos, kurią jam pavedė dvasinis mokytojas. Vėliau jis išleidžia daugiau kaip šešiasdešimt tomų autoritetingų vertimų su komentarais bei studijų, kuriose apžvelgia Indijos religijos ir filosofijos klasikinius kūrinius.

1965 metais krovininiu laivu atvykęs į Niujorką, Śrīla Prabhupāda praktiškai neturėjo jokių lėšų. Tik kitų metų liepos mėnesį, patyręs didelius sunkumus, jis įkuria Tarptautinę Krišnos sąmonės organizaciją. Kai 1977 metais Śrīla Prabhupāda paliko šį pasaulį (lapkričio 14 d.), jo vadovaujama organizacija jau buvo išaugusi į pasaulinio masto konfederaciją,

kurią sudarė daugiau kaip šimtas *āśramų,* mokyklų, šventyklų, institutų bei žemės ūkio bendruomenių.

Vakarų Virdžinijoje Śrīla Prabhupāda įkūrė pirmąją Kṛṣṇos sąmonės žemės ūkio bendruomenę. Be to, Vakarų šalyse jis įvedė Vedų švietimo sistemą – *gurukulą*.

Śrīla Prabhupāda – taip pat ir keleto stambių tarptautinių kultūros centrų Indijoje įkūrimo iniciatorius. Numatyta, kad aplink Śrīdhāma Māyāpuros centrą Vakarų Bengalijoje iškils dvasinis miestas. Šiam grandioziniam užmojui įgyvendinti prireiks virš dešimties metų. Vṛndāvanoje (Indija) pastatyta didinga Kṛṣṇa-Balarāmos šventykla ir viešbutis svečiams iš viso pasaulio. Stambus kultūros bei švietimo centras yra ir Bombėjuje. Daugelyje svarbių Indijos vietų taip pat bus sukurti centrai.

Vis dėlto vertingiausias Śrīlos Prabhupādos indėlis – tai jo knygos. Mokslininkų nepaprastai vertinamos už autoritetingumą, minties gilumą ir aiškumą, jos naudojamos kaip akademiniai vadovėliai daugelyje koledžų. Śrīlos Prabhupādos raštai išversti daugiau kaip į 50 kalbų. Leidykla „The Bhaktivedanta Book Trust“, įsteigta 1972 metais Śrīlos Prabhupādos knygoms publikuoti, šiuo metu yra pati stambiausia Indijos religijos bei filosofijos literatūros leidėja pasaulyje.

Jau būdamas garbingo amžiaus, per dvylika metų Śrīla Prabhupāda su paskaitomis keturiolika kartų apkeliavo planetą, pabuvojo šešiuose kontinentuose. Nepaisant to, kad buvo labai užimtas, Śrīla Prabhupāda visą laiką daug rašė. Jo raštai sudaro ištisą Vedų filosofijos, religijos, literatūros bei kultūros biblioteką.

Cituoti šaltiniai

Čia nurodyti knygoje cituojami arba minimi šventraščiai. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

Knygoje naudojami sutrumpinimai dažniausiai cituojamiems šventraščiams: „Bhagavad-gītā“ – BG, „Caitanya-caritāmṛta“ – CC, „Śrīmad-Bhāgavatam“ – SB.

„Bhagavad-gītā“ 20.3, 20.5, 20.8, 20.13, 20.14, 20.20, 20.29, 20.30, 20.31, 20.32, 20.33, 21.11, 21.12, 21.22, 21.25, 21.27, 21.31, 21.32, 21.33, 21.34, 21.35, 21.38, 21.40, 21.42, 22.3, 22.7, 22.11, 22.14, 22.21, 22.22, 22.24, 22.26, 22.29, 22.35, 22.36, 22.37, 22.38, 22.39, 22.40, 22.42, 22.45, 22.49, 22.51, 22.57, 23.1–3, 23.9, 23.11, 23.12, 23.13, 23.14, 23.18, 23.21, 23.27, 23.28, 23.35, 23.39, 24.4, 24.5, 24.14, 24.15, 24.18, 24.20, 24.28, 24.29, 24.30, 24.33, 24.36, 24.40, 24.41, 24.42, 24.45–46, 24.52, 24.54, 24.56, 24.60, 24.62, 24.63, 24.64, 24.65, 24.66, 24.67, 24.68, 24.71, 24.72, 24.74, 24.75, 24.77, 25.4, 25.10, 25.11, 25.16, 25.24, 25.26, 25.31, 25.51, 25.55, 25.62, 26.1–3, 26.8, 26.11, 26.14, 27.4, 27.5, 27.9, 27.10, 27.11, 27.16, 27.17, 27.25, 28.2, 28.5, 28.20, 28.22, 28.25, 28.26, 28.28, 28.31, 28.37, 28.38, 28.39, 28.40, 28.41, 28.48, 28.51, 28.53, 28.58, 28.59, 28.60, 28.61, 28.63, 28.64, 29.1, 29.3, 29.4, 29.5, 29.6, 29.11, 29.16, 29.18–20, 29.22, 29.23–25, 29.26–27, 29.29, 29.30–31, 29.32, 29.35, 29.45, 29.46, 29.47, 29.48, 29.50, 29.55, 29.56, 29.57, 29.60, 29.61, 29.62, 29.65, 29.66, 29.74, 29.75, 29.76–77, 29.78, 29.79, 29.82, 29.2b, 30.1, 30.7, 30.10, 30.16, 30.18, 30.19, 30.20, 30.21, 30.22, 30.24, 30.25, 30.26, 30.27, 30.28, 30.29, 30.38, 30.39– 40, 30.41, 30.42, 30.44, 30.49

„Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ 22.28, 22.52, 27.1, 29.55, 29.65, 30.19

„Brahma-saṁhitā“ 21.11, 21.42, 22.8, 22.41, 24.18, 24.28, 24.44, 24.45–46, 24.52, 24.54, 24.63, 28.63, 29.46, 29.69, 29.83, 30.3, 30.5,

30.7, 30.24, 30.49, 31.15, 31.17, 31.18
„Bṛhan-nāradīya Purāṇa“ 23.7
„Caitanya-bhāgavata“ 29.50
„Caitanya-candrāmṛta“ 24.57
„Caitanya-caritāmṛta“ 22.14, 22.25, 22.28, 23.38, 24.20, 24.59, 24.77, 25.3, 25.5, 25.11, 25.13, 25.52, 26.8, 26.16, 27.27, 28.39, 28.52, 28.55, 29.18–20, 29.29, 29.46, 29.50, 30.5, 30.38, 31.12, 31.14, 31.18
„Chāndogya Upaniṣad“ 22.24, 28.65
„Hari-bhakti-vilāsa“ 31.10
„Īśopaniṣad“ 22.45, 25.31, 30.42, 31.16
„Kaṭha Upaniṣad“ 21.44, 22.45, 24.33
„Kṛṣṇa-karṇāmṛta“ 23.11, 28.51
„Mukunda-mālā-stotra“ 23.13, 28.15
„Muṇḍaka Upaniṣad“ 21.35, 22.24, 25.5, 28.65, 31.11
„Nārada-pañcarātra“ 23.7, 24.44, 29.3
„Padyāvalī“ 25.12
„Padma Purāṇa“ 21.12, 21.37, 24.17, 29.3
„Prema-vivarta“ 25.25, 28.53, 29.6, 29.65
„Ṣaḍ-gosvāmy-aṣṭaka“ 24.70
„Ṣaṭ-sandarbha“ 28.34
„Śikṣāṣṭaka“ 20.31, 23.7, 24.67, 24.70, 31.20
„Śrīmad-Bhāgavatam“ 20.13, 20.21, 20.24, 21.23, 21.34, 21.43, 21.52, 22.11, 22.13, 22.17, 22.20, 22.22, 22.23, 22.24, 22.25, 22.27, 22.37, 22.39, 22.51, 23.7, 23.8, 23.10, 23.11, 23.18, 23.27, 23.28, 23.35, 24.7, 24.14, 24.18, 24.28, 24.33, 24.38, 24.39, 24.42, 24.50, 24.51, 24.52, 24.53, 24.56, 24.57, 24.59, 24.62, 24.63, 24.65, 24.69, 24.71, 24.72, 24.73, 24.74, 24.76, 24.78, 25.5, 25.14, 25.32, 25.34, 25.39, 25.40, 25.62, 26.1–3, 26.7, 26.8, 26.11, 26.13, 26.16, 26.19, 26.20, 26.21, 26.26, 27.3, 27.4, 27.9, 27.11, 27.13, 27.14, 27.18, 27.29, 28.24, 28.28, 28.63, 29.32, 29.36–37, 29.39–40, 29.42–44, 29.48, 29.52, 29.53, 29.55, 29.66, 29.85, 30.21, 30.24, 30.30, 30.31, 30.33, 30.35, 30.36, 30.37, 30.41, 30.48, 31.3, 31.6, 31.10, 31.19, 31.28
„Śvetāśvatara Upaniṣad“ 24.52, 28.65
„Upadeśāmṛta“ 26.13
„Varāha Purāṇa“ 21.40
„Vedānta-sūtra“ 22.21, 24.42, 24.60, 24.63, 25.12, 30.7, 30.25
„Viṣṇu Purāṇa“ 21.34, 21.38, 24.62, 28.63

Žodynėlis

Ācārya – idealus mokytojas, mokantis savo pavyzdžiu; dvasinis mokytojas.
Acyuta – „nepuolantysis“, vienas iš Aukščiausiojo Viešpaties vardų.
Adhokṣaja – Aukščiausiasis Viešpats, kurio neįmanoma pažinti materialiomis juslėmis.
Advaita Prabhu – Mahā-Viṣṇu inkarnacija, vienas svarbiausių Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu palydovų.
Agnis – ugnies stichiją valdantis pusdievis.
Ambarīṣa Mahārāja – iškilus bhaktas, karalius, tobulai atlikęs visas devynias pasiaukojimo tarnystės veiklos formas (klausymąsi, kartojimą ir t.t.).
Ananta – Viešpaties apsireiškimas tūkstantgalve gyvate. Atlieka Viṣṇu guolio vaidmenį ir palaiko planetas ant Savo gobtuvų.
Aṅga Mahārāja – karaliaus Venos tėvas.
Aṅgirā – vienas iš septynių didžiųjų išminčių Brahmos sūnų.
Aniruddha – vienas keturių pirminių Viešpaties Kṛṣṇos skleidinių dvasiniame pasaulyje; taip pat Viešpaties Kṛṣṇos vaikaitis.
Antardhāna – Vijitāśva, vyriausiasis karaliaus Pṛthu sūnus.
Antaryāmī – Aukščiausiojo Viešpaties skleidinys, glūdintis kiekvieno širdyje kaip Supersiela.
Arci – karaliaus Pṛthos žmona.
Arjuna – vienas iš penkerių Pāṇḍavų. Kṛṣṇa tapo jo vežėju ir papasakojo jam „Bhagavad-gītą“.
Artha – ekonomikos plėtra.
Āsana – *yogos* praktikoje naudojamos sėdėjimo pozos.
Āśrama – viena iš dvasinio tobulėjimo pakopų; *žr. taip pat Brahmacarya; Gṛhastha; Vānaprastha; Sannyāsa.*
Aṣṭāṅga-yoga – aštuonialypė *yogos* sistema, kurią propagavo Patañjalis.
Asura – demonas ateistas; primityvus materialistas.
Āśutoṣa – Viešpats Śiva, kurį lengva patenkinti.
Aśvamedha-yajña – Vedose aprašytas žirgo aukojimas.
Atris – vienas iš septynių didžiųjų išminčių Brahmos sūnų; jo sūnumi tapo Viešpats, apsireiškęs Dattātreya.

Avatāra – Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas arba inkarnacija.

Balis Mahārāja – karalius, pripažintas didžiu bhaktu po to, kai viską paaukojo Vāmanadevai – Viešpaties inkarnacijai mažylio brahmano pavidalu.

Barhiṣatas (Barhiṣmānas) – *žr.* Prācīnabarhis.

Bhagavad-gītā – Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo atsidavusio pasekėjo Arjunos dialogas, apibūdinantis pasiaukojimo tarnystę kaip svarbiausią priemonę siekiant dvasinio tobulumo ir galutinį dvasinio tobulumo tikslą.

Bhāgavata-vidhi – atsidavimo tarnystės procesas, kai tarnaujama tyram bhaktui ir skleidžiama „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinia.

Bhaktas – atsidavęs Aukščiausiojo Viešpaties pasekėjas.

Bhakti – pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui Kṛṣṇai.

Bhakti-yoga – jungtis su Aukščiausiuoju per pasiaukojimo tarnystę.

Bhaktidevī – atsidavimo tarnystės įsikūnijimas.

Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura – (1874–1937) knygos autoriaus, Jo Dieviškosios Kilnybės A. C. Bhaktivedantos Svamio Prabhupados, dvasinis mokytojas, taigi dabartinio Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dvasinis senelis. Įtakingas pamokslautojas, įsteigęs šešiasdešimt keturias šventyklas Indijoje.

Bhaktivinoda Ṭhākura – (1838–1915) dabartinio Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dvasinis prosenelis. Šrīlos Gaurakiśoros dāsos Bābādžio dvasinis mokytojas, Šrīlos Bhaktisiddhāntos Sarasvačio tėvas.

Bhārata-varṣa – Indija, pavadinta karaliaus Bharatos garbei.

Bhīṣma – kilnusis karvedys, garbinamas kaip Kuru dinastijos senolis. Pripažįstamas kaip vienas didžiausių autoritetų atsidavimo tarnystės Viešpačiui srityje.

Bhṛgu – galingiausias tarp išminčių, Brahmos sūnų.

Bilvamaṅgala Ṭhākura – didis bhaktas rašytojas, „Kṛṣṇa-karṇāmṛtos“ autorius.

Brahmā – pirma visatos būtybė; Viešpaties Viṣṇu nurodymu Brahmā kurias visas visatos gyvybės formas ir valdo aistros *guṇą.*

Brahma-bhūta – materijos sutepties nepaliesta palaiminga būsena; išsivadavimas.

Brahmacarya – skaistybės įžado besilaikančio mokinio gyvenimas; pasak Vedų, pirmoji dvasinio tobulėjimo pakopa.

Brahmaloka – aukščiausioji planeta šioje visatoje, pusdievio Brahmos buveinė.

Brahmānanda – dvasinė palaima, patiriama pažinus beasmenį Brahmaną.
Brahmanai (brāhmaṇai) – išminčiai, šventikai; pirmoji Vedų socialinės sistemos klasė.
Brahmanas – Absoliuti Tiesa; dažniausiai beasmenis Absoliuto aspektas.
Brahmāstra – branduolinis ginklas, sukuriamas Vedų himnais.
Bṛhaspatis – karaliaus Indros dvasinis mokytojas ir vyriausiasis pusdievių šventikas.
Buddha – Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacija. Suklaidino ateistus, kad šie liautųsi piktnaudžiavę Vedomis.

Caitanya Mahāprabhu – (1486–1534) Aukščiausiasis Viešpats, apsireiškęs Jo Paties iškilaus bhakto pavidalu kad mokytų meilės Dievui, pagrindinai *saṅkīrtanos* proceso dėka.
Caittya-guru – Viešpats Kṛṣṇa, teikiantis pamokymus pažengusio bhakto širdyje kaip dvasinis mokytojas.
Cakra (Sudarśana) – diskas, Aukščiausiojo Viešpaties ginklas.
Cāṇakya Paṇḍitas – brahmanas, kuris patarinėjo valdovui Candraguptai, sutrukdžiusiam Aleksandrui Didžiajam užkariauti Indiją. Žymus politikos ir moralės veikalų autorius.
Cañcalā – sėkmės deivė, Lakṣmī, kurios palaiminimai trumpalaikiai.
Caṇḍāla – žmogus, nepriklausantis jokiai kastai, neliečiamasis; šunėda.
Candra – mėnulį valdantis pusdievis.
Candraśekhara Ācārya – didis Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu bhaktas *gṛhastha.*
Capātis – iš nesijotų kvietinių miltų paruoštas paplotėlis.
Caraṇāmṛta – vanduo, kuriuo buvo maudyta Viešpaties Dievybė.
Cārvāka Munis – filosofas, atviras hedonizmo skleidėjas.
Catuḥ-ślokī – keturi „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmai (2.9.33–36), kuriuos Viešpats Kṛṣṇa išsakė Brahmai, apibendrinantys visą „Śrīmad-Bhāgavatam“ filosofiją.
Cātur-hotra – keturių rūšių deginamieji aukojimai, Vedose nurodyti karminės veiklos apvalymui.

Dakṣa – Brahmos sūnus, svarbiausias visatos gyventojų protėvis.
Dalas – džiovinti žirniai ar pupos; iš jų paruošta sriuba.
Daśaratha – Viešpaties Rāmacandros tėvas.
Dāsya-rasa – santykiai tarp bhakto ir Viešpaties kaip tarno ir šeimininko.

Dattātreya – Aukščiausiasis Viešpats, nužengęs Atrio sūnumi, kad mokytų mistinės *yogos* praktikos.
Devahūti – Svāyambhuvos Manu dukra, Kardamos Munio žmona ir Viešpaties Kapilos motina.
Devakī-nandana – Viešpats Kṛṣṇa, mylimasis Devakī sūnus.
Dhāraṇā – dėmesio sutelkimas; pakopa prieš visišką meditaciją (*dhyāna*).
Dharma – religija, priedermė; paprastai žymi svarbiausią gyvųjų būtybių prigimtinį bruožą – amžinąją tarnystę Viešpačiui.
Dhyāna – meditacinė *yoga.*
Dhotis – vyriškas apdaras, kurį nešioja vediškosios kultūros pasekėjai.
Dhṛtarāṣṭra – Pāṇḍavų dėdė, kurio pastangų užgrobti karalystę savo sūnų labui pasekme buvo Kurukṣetros mūšis.
Dhruva Mahārāja – didis bhaktas, dar vaikystėje atlikęs rūsčias askezes kad galėtų susitikti su Viešpačiu ir gauti karalystę. Viešpats dovanojo jam visą planetą ir Dievo suvokimą.
Durgā – Viešpaties Šivos žmona, materialios energijos įasmeninimas.
Duryodhana – vyriausiasis Dhṛtarāṣṭros sūnus, svarbiausias Pāṇḍavų priešininkas.
Durvāsā Munis – galingas *yogas* mistikas, pagarsėjęs savo baisiais prakeiksmais.
Duṣkṛtī – niekšas.
Dvāpara-yuga – trečiasis amžius iš keturių *yugų.* Trunka 864 000 metų.

Ekādaśis – ypatinga diena, skirta daugiau prisiminti Viešpatį; vienuoliktoji diena po mėnulio pilnaties ir jaunaties. Šią dieną maistui nevartojami grūdiniai ir ankštiniai produktai.

Gāyatrī mantra – malda, kurią brahmanai kartoja tylomis saulei tekant ar leidžiantis bei vidudienį.
Gāndhārī – ištikima ir dievota karaliaus Dhṛtarāṣṭros žmona, pagimdžiusi šimtą sūnų.
Garbhodakaśāyī Viṣṇu – antrasis Viṣṇu skleidinys, kuris įžengia į kiekvieną visatą ir kurio žvilgsnio dėka kyla materijos įvairovė.
Garuḍa – amžinasis Viešpaties Viṣṇu nešėjas, bhaktas, turintis paukščio kūną.
Gauḍīya vaiṣṇavai – vaišnavizmo mokykla, sekanti Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu tradicija.
Giriśa – *žr.* Śiva.

Go-dāsa – juslių tarnas.
Goloka Vṛndāvana (Kṛṣṇaloka) – aukščiausioji dvasinė planeta, Viešpaties Kṛṣṇos buveinė.
Gopāla Bhaṭṭa Gosvāmis – vienas iš šešių Vṛndāvanos Gosvāmių; *vaiṣṇavų* tradicijos dvasinis mokytojas, tiesioginis Śrī Caitanyos Mahāprabhu mokymo skelbėjas.
Gopės – Kṛṣṇos draugės piemenaitės, labiausiai atsidavusios ir artimiausios Viešpaties pasekėjos.
Gopīśvara – *žr.* Śiva.
Gosvāmis – *svāmis,* tas, kas pajėgia visiškai suvaldyti savo jusles.
Govinda – Aukščiausiasis Viešpats, Kṛṣṇa, džiuginantis žemę, karves ir jusles.
Govinda dāsa Ṭhākura – kelių svarbių vaišnaviškų giesmių autorius.
Gṛhamedhis – materialistiškas šeimos žmogus.
Gṛhastha – gyvenimas šeimoje vadovaujantis Vedų nurodymais; antroji dvasinio tobulėjimo pakopa.
Guṇos – trys materialaus pasaulio „modusai“, ypatybės: dorybė, aistra ir neišmanymas.
Guru – dvasinis mokytojas.

Hanumānas – ištikimas Viešpaties Rāmacandros tarnas, turintis beždžionės kūną.
Hara – *žr.* Śiva.
Hare Kṛṣṇa mantra – *žr. Mahā-mantra.*
Hari – Aukščiausiasis Viešpats, pašalinantis visas kliūtis dvasinės pažangos kelyje.
Haridāsa Ṭhākura – didis Viešpaties Śrī Caitanos Mahāprabhu bhaktas ir palydovas, kasdien kartojęs tris šimtus tūkstančių šventųjų vardų.
Haṭha-yoga – sėdėjimo pozas ir kvėpavimo pratimus naudojanti sistema, skirta apsivalymui ir juslių kontrolei.
Hiraṇyakaśipu – demoniškas valdovas, kurį nužudė Viešpats Nṛsiṁhadeva.

Ikṣvāku – gilioje senovėje Žemę valdęs karalius, kuriam jo tėvas Manu papasakojo „Bhagavad-gītą“.
Indra – svarbiausias iš valdančiųjų pusdievių, dangaus planetų valdovas.

Yādavai – Yadu, kurio dinastijoje apsireiškė Viešpats Kṛṣṇa, palikuonys.

Yayātis – karalius, kurį už jo geidulingumą Śukrācārya prakeikė pasenti pirma laiko.
Yajña – aukojimas; Aukščiausiasis Viešpats, kuriam skiriamos visos aukos; galutinis aukų objektas.
Yamarāja – mirtį valdantis pusdievis, baudžiantis nuodėmingas gyvąsias esybes.
Yāmunācārya – didis *vaiṣṇavų* rašytojas, dvasinis mokytojas, priklausantis Śrī-sampradāyai.
Yaśodā – Viešpaties Kṛṣṇos įmotė; Vrajos karalienė ir Nandos Mahārājos žmona.
Yaśodā-nandana – Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa, „mylimasis Yaśodos sūnus“.
Yavana – žemės kilmės žmogus, dažniausiai mėsėdis; barbaras.
Yoga – dvasinis jungties su Aukščiausiuoju procesas.
Yogas – transcendentalistas, siekiantis jungties su Aukščiausiuoju.
Yogeśvara – Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa, aukščiausias visų mistinių galių meistras.
Yudhiṣṭhira – vyriausiasis iš brolių Pāṇḍavų; pasibaigus Kurukṣetros mūšiui valdė Žemę.
Yugos – cikliškai besikartojantys keturi amžiai (epochos), galiojantys visoje visatoje.

Jayadeva Gosvāmis – didis *vaiṣṇavų* poetas, parašęs „Gīta-govindą“.
Janaka Mahārāja – Viešpaties Rāmacandros sutuoktinės, Sītā-devī, tėvas.
Janārdana – Aukščiausiasis Viešpats, pirminė visų gyvųjų būtybių buveinė.
Jarā – senatvė.
Jīva Gosvāmis – vienas iš šešių dvasinių mokytojų *vaiṣṇavų,* tiesioginių Viešpaties Śrī Caitanos Mahāprabhu pasekėjų, metodiškai pateikusių Jo mokymą.
Jñāna – išmintis, žinios.
Jñāna-yoga – Aukščiausiojo pasiekimo procesas, pagrįstas žinojimo puoselėjimu.
Jñāna-kāṇḍa – Vedų skyriai, pasakojantys apie Brahmaną, dvasią.
Jñānis – tas, kuris siekia pažinimo abstrakčiais samprotavimais.

Kaivalya – išsivadavimas, kai siela įsilieja į beasmenį Brahmaną.

Kālī – *žr.* Durgā.

Kali-yuga (Kali amžius) – dabartinis amžius, kuriam būdinga nesantaikos dvasia. Paskutinysis iš keturių *yugų.* Prasidėjo prieš 5 000 metų.

Kāma – geismas.

Kaṁsa – demoniškas Bhojų dinastijos valdovas, Kṛṣṇos dėdė iš motinos pusės.

Kapha – gleivės, vienas iš trijų pagrindinių kūno pradų.

Kapila – Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacija, apsireiškusi Kardamos Munio ir Devahūti sūnumi, mokė tikrosios *sāṅkhyos* filosofijos.

Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu – Mahā-Viṣṇu; Aukščiausiojo Viešpaties skleidinys, iš kurio kyla visos materialios visatos.

Karma – materiali karminė veikla, sukurianti pasekmes.

Karma-yoga – Dievo pažinimo kelias paskiriant Jam savo darbo vaisius.

Karma-kāṇḍa – Vedų dalis aprašanti ritualus, kurių tikslas materialinė nauda.

Karma-kāṇḍīya – tai, kas susiję su *karma-kāṇḍa.*

Karminė veikla – veikla, prisirišant prie jos rezultatų; savanaudiška veikla.

Karmis – žmogus, užsiimantis karmine veikla, materialistas.

Kātyīyanī – *žr.* Durgā.

Kauravai – Kuru palikuonys, kovęsi prieš Pāṇḍavus Kurukṣetros mūšyje.

Kīrtana – pasiaukojimo tarnystės metodas, Aukščiausiojo Viešpaties vardų giedojimas ir šlovinimas.

Kratu – vienas iš septynių didžiųjų išminčių Brahmos sūnų.

Krodha – pyktis.

Kṛṣṇa – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, apsireiškęs Savo pirminiu dvirankiu pavidalu.

Kṛṣṇa-kathā – pasakojimai apie Aukščiausiąjį Viešpatį, Kṛṣṇą, arba Jo Paties žodžiai.

Kṛṣṇadāsa Kavirāja – didis *vaiṣṇava,* dvasinis mokytojas, „Caitanya-caritāmṛtoje“ aprašęs Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu biografiją ir mokymą.

Kṛṣṇaloka – *žr.* Goloka Vṛndāvana.

Kṣatriyai – kariai arba valdovai; antroji Vedų socialinės visuomenės klasė.

Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu – Aukščiausiojo Viešpaties skleidinys, įžengiantis kaip Supersiela į kiekvienos gyvosios būtybės širdį.

Kulaśekhara – didis bhaktas karalius, „Mukunda-mālā-stotros“ (maldos Viešpačiui Kṛṣṇai) autorius.

Kumārai – keturi mokyti asketai, Viešpaties Brahmos sūnūs, visuomet atrodantys kaip maži vaikai.
Kuntī – Viešpaties Kṛṣṇos teta ir Pāṇḍavų motina.
Kupidonas (Kandarpa) – pusdievis, kurstantis geidulingus troškimus sąlygotų gyvųjų esybių širdyse.
Kuśa – palankumą lemianti žolė, naudojama vediškuose ritualuose ir aukų atnašavimuose.
Kuvera – pusdievių iždininkas; Nalakūvaros ir Maṇigrīvos tėvas.

Lakṣmī – sėkmės deivė, Aukščiausiojo Viešpaties Nārāyaṇos amžinoji sutuoktinė.
Lobha – godumas.
Loka – planeta.

Mādhurya-rasa – santykiai tarp bhakto ir Viešpaties kaip tarp įsimylėjėlių.
Madhvācārya – *vaiṣṇavų* tradicijos dvasinis mokytojas, gyvenęs XIII amžiuje. Skelbė „grynojo dualizmo“ teistinę filosofiją.
Mādrī – antroji karaliaus Pāṇḍu žmona, Nakulos ir Sahadevos motina.
Mahā-bhāgavata – tyras Aukščiausiojo Viešpaties bhaktas; *uttama adhikaris.*
Mahā-mantra – didžioji išsivadavimo giesmė: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.
Mahā-Viṣṇu – Aukščiausiojo Viešpaties skleidinys, iš kurio kyla visos materialios visatos.
Mahādeva – *žr.* Śiva.
Mahat-tattva – pirminė, vienalytės formos visuminė materiali energija, iš kurios kuriamas materialus pasaulis.
Maheśvara – *žr.* Śiva.
Maitreya Munis – didis išminčius, papasakojęs Vidurai „Śrīmad-Bhāgavatam“.
Māyā – žemesnioji, iliuzinė Aukščiausiojo Viešpaties energija, valdanti materialią kūriniją; savo amžinojo ryšio su Kṛṣṇa užmiršimas.
Māyāvāda – impersonalistinė teorija apie besąlygišką gyvųjų esybių, gamtos ir Aukščiausiojo vienovę.
Māyāvādžiai – Māyāvādos filosofijos pasekėjai.
Maṅgala-ārati – Aukščiausiojo Viešpaties Dievybės garbinimo ceremonija, atliekama ankstų rytą.

Mantra – transcendentinis garsas arba Vedų himnas, išvaduojantis protą iš iliuzijos.

Manu – pusdievis, Brahmos sūnus, žmonijos protėvis ir įstatymų žmonijai leidėjas. Kiekvieną Brahmos dieną pasikeičia keturiolika Manu.

Manu-saṁhitā – Manu pateiktas šventraštis, įstatymų žmonijai rinkinys.

Manvantara-avatārai – Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacijos, apsireiškiančios kiekvieno iš Manu valdymo periodu.

Māriṣā – dangaus karalystės kurtizanė, kurią Indra siuntė suvilioti išminčių Kaṇḍu.

Marīcis – vienas iš didžiųjų išminčių, tiesiogiai gimusių iš Viešpaties Brahmos.

Menakā – žymi dangaus planetų mergelė, suviliojusi išminčių Viśvāmitrą.

Mlecchos – necivilizuoti žmonės, nepriklausantys Vedų principais sekančiai visuomenei; dažniausiai mėsėdžiai.

Mokṣa – išsivadavimas iš materijos nelaisvės.

Mṛtyu – įasmeninta mirtis.

Mūḍha – kvailys, ne ką protingesnis už asilą.

Mukti – išsivadavimas iš materialios būties.

Munis – išminčius.

Muraripu (Muradviṣa) – Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa, nužudęs demoną Murą.

Nāma-aparādha – nusižengimai šventajam Viešpaties vardui.

Nanda Mahārāja – Vrajos valdovas, Viešpaties Kṛṣṇos įtėvis.

Nanda-nandana – Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa, „mylimasis Nandos Mahārājos sūnus“.

Nārada Munis – tyras Viešpaties bhaktas, turintis amžiną kūną. Keliauja po visatas šlovindamas pasiaukojimo tarnystę. Vyāsadevos ir daugelio kitų iškilių bhaktų dvasinis mokytojas.

Nārāyaṇa – Viešpats Viṣṇu, Viešpaties Kṛṣṇos skleidinys. Aukščiausiasis Viešpats, visų gyvųjų esybių atilsio vieta.

Narottama dāsa Ṭhākura – *vaiṣṇava,* dvasinis mokytojas, priklausantis Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu mokinių sekai. Lokanāthos dāsos Gosvāmio mokinys, parašė daug Kṛṣṇą šlovinančių giesmių bengalų kalba.

Naṣṭa-prajña – visiškai nesumanus žmogus.

Nirvāṇa – materialios veiklos ir būties nutraukimas, kuris, remiantis *vaiṣṇavų* filosofija, nepaneigia dvasinės veiklos ir būties.

Nṛsiṁhadeva – Aukščiausiojo Viešpaties Viṣṇu pusiau žmogaus, pusiau liūto inkarnacija, apsireiškusi išvaduoti Savo bhaktą Prahlādą ir nužudyti demoną Hiraṇyakaśipu.

Pāñcarātrika-vidhi – *Pañcarātroje* apibūdintas Dievybių garbinimo šventykloje procesas.

Pāṇḍavai – Yudhiṣṭhira, Bhīma, Arjuna, Nakula ir Sahadeva, penki broliai kariai, artimi Viešpaties Kṛṣṇos bičiuliai ir bhaktai.

Pāṇḍu – Dhṛtarāṣṭros brolis ir brolių Pāṇḍavų tėvas.

Paramahaṁsa – dvasios aukštumas pasiekęs Aukščiausiojo Viešpaties bhaktas, lyginamas su gulbe; aukščiausioji *sannyāsos* pakopa.

Paramātmā – Supersiela, lokalizuotas Aukščiausiojo Viešpaties aspektas; viduje glūdintis liudininkas ir vadovas, lydintis kiekvieną sąlygotą sielą.

Paramparā – mokinių seka, kuriai priklauso *bona fide* dvasiniai mokytojai.

Parāśara – didis išminčius, Śrīlos Vyāsadevos tėvas.

Pitṛloka – protėvių planeta, esanti dangaus karalystėje.

Pitta – tulžis, vienas iš trijų pagrindinių kūno pradų.

Prabhu – šeimininkas.

Prabodhānanda Sarasvatis – didis *vaiṣṇavų* poetas ir filosofas, Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu bhaktas. Gopālos Bhaṭṭos Gosvāmio dėdė.

Pracetai – dešimt karaliaus Prācīnabarhio sūnų. Pasiekė tobulumą garbindami Viešpatį Viṣṇu.

Prācīnabarhis – karminėje veikloje paskendęs karalius, kurį Nārada Munis mokė atsidavimo tarnystės.

Pradyumna – vienas keturių pirminių Viešpaties Kṛṣṇos skleidinių dvasiniame pasaulyje.

Prahlāda Mahārāja – bhaktas, kurį nuo jo demoniško tėvo persekiojimų apgynė ir išgelbėjo Viešpats, apsireiškęs Nṛsiṁhadevos pavidalu.

Prakṛti – Aukščiausiojo Viešpaties valiai paklūstanti materiali gamta, kuri valdo visus kosminio pasaulio reiškinius, taip pat ir sąlygotas gyvąsias būtybes.

Pramlocā – išminčiaus Kaṇḍu ir dangaus kurtizanės Mārišos dukra, tapusi Pracetų žmona.

Prāṇāyāma – kvėpavimo kontrolė, naudojama *yogos* praktikoje, ypatingai *aṣṭāṅga-yogoje.*

Prasādam – Viešpaties malonė; maistas ar daiktai, sudvasinti paaukojus juos Aukščiausiajam Viešpačiui.

Priyavrata – Svāyambhuvos Manu sūnus ir Uttānapādos, visatos valdovo, brolis.
Pṛthā – Kuntī, Viešpaties Kṛṣṇos teta ir Pāṇḍavų motina.
Pṛthu Mahārāja – ypatingomis galiomis pasižymintis Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas, parodęs tobulo valdovo pavyzdį.
Pulaha – vienas iš septynių didžiųjų išminčių Brahmos sūnų.
Pulastya – vienas iš septynių didžiųjų išminčių Brahmos sūnų.
Pūru – jauniausiasis karaliaus Yayāčio sūnus, sutikęs iškeisti savo jaunystę į tėvo senatvę.
Puruṣa – „besimėgaujantis subjektas“; gyvoji esybė arba Aukščiausiasis Viešpats.
Puruṣa-avatāros – trys pirminės Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijos, kuriančios visatą.
Puruṣottama – Viešpats Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Asmuo.
Pusdieviai – visatos reikalų valdytojai, gyvenantys aukštesniosiose planetose.

Rādhārāṇī – pati artimiausia amžina Viešpaties Kṛṣṇos palydovė, Jo vidinės, dvasinės galios įasmeninimas.
Raghunātha Bhaṭṭa Gosvāmis – vienas iš šešių Vṛndāvanos Gosvāmių; *vaiṣṇavų* tradicijos dvasinis mokytojas, tiesioginis Śrī Caitanyos Mahāprabhu mokymo skelbėjas.
Raghunātha dāsa Gosvāmis – vienas iš šešių Vṛndāvanos Gosvāmių; *vaiṣṇavų* tradicijos dvasinis mokytojas, tiesioginis Śrī Caitanyos Mahāprabhu mokymo skelbėjas.
Rājarṣis – šventasis karalius.
Rājasūya-yajña – didysis aukojimas, kurį atliko karalius Yudhiṣṭhira ir kuriame dalyvavo Viešpats Kṛṣṇa.
Rajo-guṇa – materiali aistros *guṇa.*
Rāmacandra – Aukščiausiojo Viešpaties apsireiškimas, atliekantis tobulo valdovo vaidmenį.
Rāmānanda Rāya – artimas Viešpaties Caitanyos palydovas.
Rāmānujācārya – didis *vaiṣṇavų* tradicijos dvasinis mokytojas, gyvenęs XI amžiuje. Śrī-sampradāyos *ācārya.*
Rāsa-līlā – tyri meilės santykiai tarp Kṛṣṇos ir dvasiniu požiūriu kilniausių, artimiausių Jo tarnaičių – Vṛndāvanos piemenaičių *gopių.*
Rāvaṇa – demoniškas valdovas, kurį nužudė Viešpats Rāmacandra.
Ṛṣabhadeva – Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacija, Viešpačiui atsidavęs

karalius. Išmokęs savo sūnus dvasingumo atsižadėjo karalystės ir praktikavo savitramdą.

Ṛṣis – išminčius.

Rudra – *žr.* Śiva.

Rukmiṇī – svarbiausioji Viešpaties Kṛṣṇos karalienė Dvārakoje.

Rūpa Gosvāmis – svarbiausias tarp šešių dvasinių mokytojų *vaiṣṇavų,* tiesioginių Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu pasekėjų, metodiškai pateikusių Jo mokymą.

Sac-cid-ānanda-vigraha – amžinas, spinduliuojantis palaimą bei išmintį transcendentinis Viešpaties pavidalas.

Sadāśiva – *žr.* Śiva.

Sādhu – šventasis, arba Kṛṣṇą įsisąmoninusi asmenybė.

Sahajiyā – pseudobhaktas, lengvabūdiškai vertinantis atsidavimo tarnystės praktiką, nesekantis šventraščių taisyklėmis.

Sakhya-rasa – draugiški santykiai tarp bhakto ir Viešpaties.

Sampradāya – mokinių seka, sudaryta iš dvasinių mokytojų ir tos tradicijos pasekėjų.

Sanātana-dharma – amžinoji religija, pasiaukojimo tarnystė.

Sanātana Gosvāmis – vienas iš šešių dvasinių mokytojų *vaiṣṇavų,* tiesioginių Viešpaties Śrī Caitanos Mahāprabhu pasekėjų, metodiškai pateikusių Jo mokymą.

Saṅkarṣaṇa – vienas keturių pirminių Viešpaties Kṛṣṇos skleidinių dvasiniame pasaulyje; kitas Balarāmos vardas, kurį Jam suteikė Garga Munis.

Saṅkīrtana – kongregacinis arba viešas Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos šlovinimas, paprastai giedant Viešpaties šventuosius vardus.

Sannyāsa – gyvenimas atsižadėjus; pasak Vedų, ketvirtoji dvasinio tobulėjimo pakopa.

Sannyāsis – žmogus, davęs *sannyāsos* įžadus.

Sarasvatī – mokslo deivė, Viešpaties Brahmos žmona.

Sāris – tradicinis vedinėje kultūroje moterų drabužis.

Sārvabhauma Bhattācārya – žymus logikas, atsidavęs Viešpačiui Śrī Caitanyai Mahāprabhu.

Sarvātmā – *žr.* Paramātmā.

Satya-yuga – pirmasis ir geriausias amžius iš keturių *yugų.* Trunka 1 728 000 metų.

Satyabhāmā – viena svarbiausių Viešpaties Kṛṣṇos karalienių Dvārakoje.

Sattva-guṇa – dorybės *guṇa.*

Sītā – amžinoji Viešpaties Rāmacandros sutuoktinė.

Somarāja – Candra, mėnulio dievas.
Stotra – malda.
Sudarśana cakra – diskas, Aukščiausiojo Viešpaties ginklas.
Sudāmā Vipra – skurde gyvenęs *gṛhastha*, Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas ir draugas, kurį Viešpats apdovanojo neišpasakytais turtais.
Sunīthā – karaliaus Aṅgos žmona ir Venos motina.
Supersiela – *žr.* Paramātmā.
Sūrya – saulę valdantis pusdievis.
Sūta Gosvāmis – didis bhaktas išminčius, perpasakojęs Parīkṣito ir Śukadevos pokalbį Naimiṣāraṇyos miške susirinkusiems išminčiams.
Svāhā – ugnies dievo Agnio žmona.
Svāyambhuva Manu – pirmasis Brahmos dienoje gimęs Manu, Dhruvos Mahārājos senelis.
Svāmis – tas, kuris valdo jusles ir protą; atsižadėjimo įžadus davusio žmogaus (*sannyāsio*) titulas.
Svāṁśa – pilnaverčiai Viešpaties skleidiniai.
Svarūpa – pirminė dvasinė forma arba prigimtinė sielos padėtis.

Śakty-āveśa – gyvoji esybė, kuriai Aukščiausiasis Viešpats dovanojo vieną ar daugiau Savo vertenybių.
Śaṅkarācārya – Viešpaties Šivos inkarnacija kaip žymus filosofas, kuris Aukščiausiojo Viešpaties paliepimu mokė Vedomis pagrįsto impersonalizmo.
Śānta-rasa – neutralūs santykiai tarp bhakto ir Viešpaties.
Śarmiṣṭhā – antroji karaliaus Yayāčio žmona. Dėl pernelyg didelio prieraišumo prie jos Yayātis buvo Śukrācāryos prakeiktas netekti jaunystės.
Śāstra – apreikštieji šventraščiai; pavyzdžiui, Vedų raštai.
Śaunaka Ṛṣis – svarbiausias tarp Naimiṣāraṇyos išminčių, kuriems Sūta Gosvāmis papasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“.
Śeṣa Nāga – *žr.* Ananta.
Śiva – ypatinga Viešpaties inkarnacija kaip neišmanymo *guṇą* valdantis ir materialų pasaulį naikinantis pusdievis.
Śyāmasundara – nepaprasto grožio juosvo gymio Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Kṛṣṇa.
Śravaṇam – klausymasis apie Viešpatį; viena iš devynių pagrindinių pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui formų.
Śrīnivāsācārya – pagrindinis šešių Vṛndāvanos Gosvāmių pasekėjas.

Śruti – žinios, gautos klausantis; pirminiai Vedų raštai (Vedos ir *Upaniṣados*), kurias apreiškė Patsai Aukščiausiasis Viešpats.
Šūdros – darbininkai; ketvirtoji Vedų socialinės sistemos klasė.
Śukadeva Gosvāmis – didis bhaktas išminčius, papasakojęs karaliui Parīkṣitui „Śrīmad-Bhāgavatam“ prieš pat šio mirtį.
Śukrācārya – demonų dvasinis mokytojas.

Tamo-guṇa – neišmanymo *guṇa.*
Tantros – mažiau svarbūs šventraščiai, kuriuose apibūdinamos apeigos, ypač rekomenduojamos neišmanymo *guṇos* įtakojamiems žmonėms.
Tapasya – askezė; savanoriškas apsiribojimas aukščiausiajam gyvenimo tikslui pasiekti.
Tilaka – palankūs molio ženklai, kuriais bhaktai žymisi kaktą ir kitas kūno vietas.
Tretā-yuga – antrasis amžius iš keturių *yugų.* Trunka 1 296 000 metų.

Umā – *žr.* Durgā.
Uttānapāda – karalius, Svāyambhuvos Manu sūnus ir Dhruvos Mahārājos tėvas.

Vaiyāsakis – *žr.* Śukadeva Gosvāmis.
Vaikuṇṭha – dvasinis pasaulis, kuriame nėra rūpesčių.
Vairāgya – atsižadėjimas.
Vaiśyai – ūkininkai ir prekijai; trečioji Vedų socialinės sistemos klasė.
Vaiṣnava – Aukščiausiojo Viešpaties Viṣṇu, arba Kṛṣṇos, atsidavęs pasekėjas; bhaktas.
Vāyu – oras; vėją valdantis pusdievis.
Vālmīkis – autentiškosios „Rāmāyaṇos“ autorius.
Vānaprastha – žmogus, atsisakęs šeiminio gyvenimo, kad galėtų praktikuoti didesnį atsižadėjimą; pasak Vedų, trečioji dvasinio tobulėjimo pakopa.
Varāha – Aukščiausiojo Viešpaties apsireiškimas šerno pavidalu.
Varṇa – viena iš keturių Vedų socialinės sistemos klasių. Priklausomybę *varṇai* lemia žmogaus veiklos pobūdis ir gamtos *guṇų* įtaka jam. *Žr. taip pat Brahmanai; Kṣatriyai; Vaiśyai; Šūdros.*
Varṇa-saṅkara – nepageidautini palikuonys; vaikai, pradėti nepaisant Vedose nurodytų religinių principų.
Varṇāśrama-dharma – vediškoji sistema, skirianti visuomenę į keturias

klases ir keturis dvasinio tobulėjimo etapus; *žr. taip pat Varṇa; Āśrama.*

Varuṇa – vandens stichiją valdantis pusdievis.

Vasiṣṭha – vienas iš septynių didžiųjų išminčių Brahmos sūnų. Viśvāmitros var ovas.

Vasudeva – Viešpaties Kṛṣṇos tėvas ir Nandos Mahārājos įbrolis.

Vāsudeva – Aukščiausiasis Viešpats, Kṛṣṇa, Vasudevos sūnus ir visko, kas egzistuoja materialiai ar dvasiškai, valdovas.

Vātsalya-rasa – tėviški santykiai tarp bhakto ir Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos.

Vedānta – Śrīlos Vyāsadevos filosofijos sistema, išdėstyta „Vedānta-sūtroje“, kuri glausta forma susumuoja Vedų išmintį ir nurodo galutinį pažinimo tikslą – Kṛṣṇą.

Vedānta-sūtra – Śrīlos Vyāsadevos parašyta Vedų filosofijos santrauka.

Vedos – pirminiai šventraščiai, išėję iš Paties Viešpaties Kṛṣṇos lūpų.

Vena – demoniškas karaliaus Aṅgos sūnus, karaliaus Pṛthu tėvas.

Vidyāpatis – *vaiṣṇavų* poetas, jo poezija žavėjosi Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu.

Vidura – didis Kṛṣṇos bhaktas, Vyāsadevos sūnus, Yamarājos inkarnacija ir Pāṇḍavų dėdė.

Vijayadhvaja Tīrtha – *vaiṣṇavų* dvasinis mokytojas, priklausęs Madhvācāryos mokinių sekai. Žymus „Śrīmad-Bhāgavatam“ komentatorius.

Vijitāśva – vyriausiasis karaliaus Pṛthos sūnus; dar vadinamas Antardhāna.

Vīrabhadra – demonas, kurį Viešpats Śiva sukūrė Mahārājos Dakṣos aukojimui nutraukti.

Vīrarāghava Ācārya – *vaiṣṇavų* tradicijos dvasinis mokytojas, priklausęs Rāmānujācāryos *sampradāyai.* Žymus „Śrīmad-Bhāgavatam“ komentatorius.

Viṣṇu – Aukščiausiasis Viešpats; Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos, tiek egzistuojančios Vaikuṇṭhos pasaulyje, tiek kuriančios ir palaikančios materialias visatas.

Viṣṇu-tattva – Dievo būvis arba kategorija; žymi pirmines Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijas.

Viṣṇupriyā-devī – antroji Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu žmona, kurią Jis paliko, davęs *sannyāsos* įžadus.

Viśruta – Pracetų ir Mārišos sūnus.

Viśvāmitra – žymus išminčius, Vasiṣṭhos Munio varžovas.

Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura – didis *vaiṣṇava,* dvasinis mokytojas,

priklausęs Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu mokinių sekai. Komentavo „Śrīmad-Bhāgavatam“.

Vivarta-vāda – Śaṅkarācāryos pateikta klaidinga idėja, kad kūrimo metu išskleisdamas Savo energijas Viešpats netenka pilnavertiškumo.

Vivasvānas – saulę valdantis pusdievis.

Vyāsadeva – Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas, dovanojęs žmonijai Vedas, *Purāṇas,* „Vedānta-sūtrą“ ir „Mahābhāratą“.

Vṛndāvana – Kṛṣṇos amžinoji buveinė, kurioje iki galo atsiskleidžia Jo patrauklūs bruožai; kaimelis Indijoje, kuriame prieš 5 000 metų vyko Viešpaties vaikystės žaidimai.

Vṛndāvana dāsa Ṭhākura – didis Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu bhaktas, parašęs Viešpaties Caitanyos biografiją „Caitanya-bhāgavatą“.

Kaip tarti sanskritą

Įvairiais istorijos tarpsniais sanskritui užrašyti vartotos skirtingos abėcėlės. Labiausiai paplitusi iš jų tebėra *devanāgarī* (pažodžiui „raštas, vartojamas pusdievių miestuose“). *Devanāgarī* abėcėlėje keturiasdešimt aštuonios raidės: trylika balsių ir trisdešimt penkios priebalsės. Senovės sanskritologai sudarė *devanāgarī* abėcėlę atsižvelgdami į praktinius kalbos poreikius, vėliau šią rašto sistemą perėmė Vakarų pasaulio mokslininkai.

Šiame leidime sanskrito žodžiai pateikiami pagal lotyniškąją sanskrito transliteracijos sistemą, kuri tiksliai atkartoja sanskrito rašybą. Kiekvieną *devanāgarī* simbolį žymi atitinkama lotyniška raidė (su diakritiniu ženklu arba be jo) arba šių raidžių junginys. Taigi knygoje rašoma: **Kṛṣṇa** (o tariama *krišna*), **Caitanya** (*Čaitanja*), **Śrīla Prabhupāda** (*Šryla Prabhupada*), **Arjuna** (*Ardžuna*), **ācārya** (*ačarja*), **prakṛti** (*prakriti*), **yoga** (*joga*) ir pan. Žemiau pateikiamas smulkesnis rašybos ir tarimo paaiškinimas.

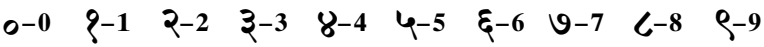
Balsės

अ **a** आ **ā** इ **i** ई **ī** उ **u** ऊ **ū** ऋ **ṛ**
ॠ **ṝ** ऌ **ḷ** ए **e** ऐ **ai** ओ **o** औ **au**

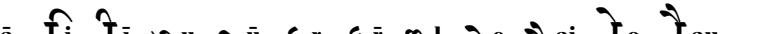
Priebalsės

Guturalinės:	क **ka**	ख **kha**	ग **ga**	घ **gha**	ङ **ṅa**
Palatalinės:	च **ca**	छ **cha**	ज **ja**	झ **jha**	ञ **ña**
Cerebralinės:	ट **ṭa**	ठ **ṭha**	ड **ḍa**	ढ **ḍha**	ण **ṇa**
Dentalinės:	त **ta**	थ **tha**	द **da**	ध **dha**	न **na**
Labialinės:	प **pa**	फ **pha**	ब **ba**	भ **bha**	म **ma**
Pusbalsės:	य **ya**	र **ra**	ल **la**	व **va**	
Sibiliantai:	श **śa**	ष **ṣa**	स **sa**		
Aspirata:	ह **ha**	Anusvāra: ं **ṁ**		Visarga: ः **ḥ**	

Skaitmenys

Balsės, einančios po priebalsių, rašomos taip:

Pavyzdžiui:

Paprastai kelios viena po kitos einančios priebalsės susilieja ir virsta nauja raide (vadinamąja ligatūra), pvz.:

Jeigu po priebalsės nerašoma jokia balsė, laikoma, kad po šios priebalsės eina balsė **a**.

Virāma (्) nurodo, kad žodis baigiasi priebalse:

Avagraha (ऽ) – apostrofas (’).

Balsiai tariami:

a – kaip trumpasis **a** žodyje „k**a**d“
ā – kaip ilgasis **a** žodyje „l**a**šas“
ai – kaip dvibalsis **ai** žodyje „m**ai**stas“
au – kaip dvibalsis **au** žodyje „**au**ka“
e – kaip ilgasis **e** žodyje „k**e**lias“
i – kaip trumpasis **i** žodyje „t**i**k“
ī – kaip ilgasis **y** žodyje „l**y**ja“
ḷ – kaip junginys **lri**
o – kaip dvibalsis **ou** žemaičių žodyje „d**uo**na“ [douna]
ṛ – kaip **ri** žodyje „**ri**mas“
ṝ – kaip **ry** žodyje „**ry**tas“
u – kaip trumpasis **u** žodyje „k**u**r“
ū – kaip ilgasis **ū** žodyje „d**ū**mai“

Priebalsiai tariami:

Guturaliniai
(galinė liežuvio dalis prispaudžiama prie minkštojo gomurio)
g – kaip **g** žodyje „**g**aiva“
k – kaip **k** žodyje „**k**ulti“
ṅ – kaip **n** žodyje „di**n**go“
gh – kaip junginys **gh**
kh – kaip junginys **kh**

Labialiniai
(tariami lūpomis)
b – kaip **b** žodyje „**b**anga“
m – kaip **m** žodyje „**m**ama“
p – kaip **p** žodyje „**p**ora“
bh – kaip junginys **bh**
ph – kaip junginys **ph**

Dentaliniai
(liežuvio priešakinė dalis liečia dantis)
d – kaip **d** žodyje „**d**alia“
n – kaip **n** žodyje „**n**ašta“
t – kaip **t** žodyje „**t**iesa“
dh – kaip junginys **dh**
th – kaip junginys **th**

Palataliniai
(liežuvio vidurys pakeliamas prie kietojo gomurio)
c – kaip **č** žodyje „**č**ia“
j – kaip **dž** žodyje „**dž**ius“
ñ – kaip **n** žodyje „po**n**ia“
ch – kaip junginys **čh**
jh – kaip junginys **džh**

Pusbalsiai
y – kaip **j** žodyje „**j**au“
l – kaip **l** žodyje „**l**inas“
r – kaip **r** žodyje „**r**asa“
v – kaip **v** žodyje „**v**alia“

Sibiliantai
s – kaip **s** žodyje „**s**aulė“
ś – kaip minkštasis **š** žodyje „**š**iaudas“
ṣ – kaip **š** žodyje „**š**altis“

Aspirata
h – kaip **h** žodyje „**h**alė“

Visarga
ḥ – stipri aspirata, paprastai stovinti žodžio gale; eilutės pabaigoje **aḥ** tariama kaip **aha,** o **iḥ** kaip **ihi**.

Anusvāra
ṁ – grynas nosinis garsas, tariamas kaip **n** prancūzų žodyje „bo**ṅ**“.

Cerebraliniai (ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ) tariami panašiai kaip dentaliniai, tačiau liežuvio smaigalys neliečia dantų, bet užsiriečia į viršų ir apatine puse liečia priešakinę kietojo gomurio dalį.

Junginys **jñ** tariamas kaip **gj** (pvz.: ya**jñ**a – kaip ja**gj**a).

Skaitant sanskritą nėra griežtų nurodymų, kaip kirčiuoti skiemenis, taip pat nereikia daryti pauzių tarp žodžių, esančių vienoje eilutėje. Paprastai skiemenys skiriami pagal ilgumą. Ilgieji skiemenys yra tie, kurių balsis ilgas (**ā, ai, au, e, ī, o, ṝ, ū**) arba kurių trumpasis balsis stovi prieš kelis priebalsius (įskaitant **ḥ** ir **ṁ**). Šiuo atveju aspiruoti priebalsiai (po kurių eina **h**) laikomi vienu priebalsiu.

Sanskrito posmų rodyklė

Rodyklę sudaro pirmos ir trečios „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų eilutės. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

ab-bhakṣaḥ katicit pakṣān 23.5
abhīyur mṛṣṭa-kanyāś ca 21.4
abhyanandata taṁ vīraṁ 25.32
abhūtām antarā vaukaḥ 28.54
acirāc chreya āpnoti 24.74
ādhayo vyādhayas tasya 29.23
adhanā api te dhanyāḥ 22.10
adhīyāno durārādhyaṁ 24.76
adhyātma-pārokṣyam idaṁ 29.85
ādīpya cānumaraṇe 28.50
ādiśya putrān agamat 29.81
adya nas tamasaḥ pāras 21.51
adyāpi vācas-patayas 29.44
adṛṣṭāya namaskṛtya 20.38
adṛṣṭam aśrutaṁ cātra 29.67
adṛṣṭaṁ dṛṣṭavan naṅkṣed 29.2
adṛṣṭa-pārā api yan-mahimnaḥ 30.41
agastyaḥ prāg duhitaram 28.32
āgataḥ śamayām āsa 30.46
agre vṛkān asu-tṛpo 29.53
ahaṁ bhavān na cānyas tvaṁ 28.62
ahaṁ daṇḍa-dharo rājā 21.22
ahaṁ mameti svīkṛtya 28.17
ahiṁsayā pāramahaṁsya-caryayā 22.24
aho ācaritaṁ kiṁ me 22.7
aho iyaṁ vadhūr dhanyā 23.25
aho mamāmī vitaranty 21.36
aho vayaṁ hy adya pavitra- 21.49
āhur dhūmra-dhiyo vedaṁ 29.48
āhūtaṁ manyate pāntho 25.19
āyānti bahuśo yānti 29.68
āyur dhanaṁ yaśaḥ svasti 31.31
ajānatī priyatamaṁ 28.45
ākaṇṭha-magnaḥ śiśire 23.6
akṣaṇvatām adhipatis 25.54
akṣiṇī nāsike āsyam 29.9
akṣiṇī nāsike karṇau 29.8
ākūtir vikramo bāhyo 29.20
ālakṣya kiñcic ca vilapya sā 23.21
amāyinaḥ kāma-dughāṅghri- 21.33
amutrānyena dehena 29.58
ananta-pāre tamasi 28.27
anantaraṁ vidarbhasya 28.28
andhāv amīṣāṁ paurāṇāṁ 25.54
anena dhvasta-tamasaḥ 24.73
anena puruṣo dehān 29.75
anicchatāṁ yānam atṛpta- 30.43
anyathā karma kurvāṇo 26.8
anyatra brāhmaṇa-kulād 21.12
antaḥ-puraṁ ca hṛdayaṁ 29.16
antaḥpura-striyo 'pṛcchad 26.14
antardhāna-gatiṁ śakrāl 24.3
antardhāno nabhasvatyāṁ 24.5
antarhito 'ntar-hṛdaye 30.29
anu hṛṣyati hṛṣyantyāṁ 25.61
anu śete śayānāyām 25.59
anudinam idam ādareṇa śṛṇvan 23.39
anugrahāya bhadraṁ va 24.27
anuninye 'tha śanakair 26.20
anuśāsita ādeśaṁ 20.17
anvadhāvata pāṇḍyeśaṁ 28.34
anvadravann anupathāḥ 28.23
anveṣamāṇām ṛṣabham 25.21
apahata-sakalaiṣaṇāmalātmany 31.20
āpaṇo vyavahāro 'tra 29.12
apatya-trayam ādhatta 24.3
apatye draviṇe vāpi 20.6
api smarasi cātmānam 28.53
api vaḥ kuśalaṁ rāmāḥ 26.14
apy āvayor eka-pati-spṛdhoḥ 20.27
aprajaḥ suprajatamo 23.33
aprthag-dharma-śīlānāṁ 30.16
aprthag-dharma-śīleyaṁ 30.16
āpta-kāmam ivātmānaṁ 22.49
ārabdha iti naivāsmin 20.5
ārabdha ugra-tapasi 23.4
ārabdhān eva bubhuje 21.11
arcir nāma mahā-rājñī 23.19
arhasy alaṅkartum adabhra- 25.29
ārirādhayiṣuḥ kṛṣṇam 23.7

ārirādhayiṣuḥ kṛṣṇaṁ 28.33
āryā natāḥ suhṛdo bhrātaraś 30.39
artha-liṅgāya nabhase 24.40
arthe hy avidyamāne 'pi 29.35
arthe hy avidyamāne 'pi 29.73
arthendriyārāma-sagoṣṭhy- 22.23
arthendriyārthābhidhyānaṁ 22.33
āsādya devaṁ giriśaṁ 30.2
asamparāyābhimukham 25.38
asaṁsaktaḥ śarīre 'sminn 20.6
asaṅga ātma-vyatirikta ātmani 22.21
āsasāda sa vai kālo 27.38
asāv eva varo 'smākam 30.30
asāv ihāneka-guṇo 'guṇo 21.34
āsīt purañjano nāma 25.10
āsīt saṁvigna-hṛdayā 28.46
asmin kṛtam atimartyaṁ 23.38
aspaṣṭa-kīrtiḥ suyaśā 23.34
āste sthāṇur ivaikatra 28.39
asti yajña-patir nāma 21.27
asti prajñā samāyattā 29.1
āstīrya darbhaiḥ prāg-agraiḥ 29.49
asty eva rājan bhavato 22.20
āsurī medhram arvāg-dvār 29.14
āsurī nāma paścād dvās 25.52
āsurīṁ vṛttim āśritya 26.5
aśnantyāṁ kvacid aśnāti 25.57
aśnāty anantaḥ khalu tattva- 21.41
aṣṭāyudhair anucarair 30.6
ataḥ kāyam imaṁ vidvān 20.5
atas tad apavādārthaṁ 29.79
atha bhāgavatā yūyaṁ 24.30
atha mayy anapāyinyā 30.18
atha niryāya salilāt 30.44
atha tvam asi no brahman 24.68
athābhaje tvākhila- 20.27
athānaghāṅghres tava kīrti- 24.58
athātmano 'rtha-bhūtasya 29.36
athāvamṛjyāśru-kalā 20.22
athedaṁ nityadā yukto 24.74
atho bhajasva māṁ bhadra 27.52
atho va uśatī kīrtir 30.11
atho vidus taṁ puruṣaṁ 24.64
atīva bhartur vrata-dharma- 23.20
ātmajeṣv ātmajāṁ nyasya 23.3
ātmanā vardhitāśeṣa- 23.1
ātmānam arhayāṁ cakre 26.12
ātmānam indriyārthaṁ ca 22.28
ātmānaṁ kanyayā grastaṁ 28.8
ātmānaṁ śocatī dīnam 28.47
ātmanaś ca parasyāpi 22.29
ātmanaś ca parasyāpi 25.33
ātmārāmo 'pi yas tv asya 24.18
ātma-sṛtyā vihāyedaṁ 29.2
atra me vadato guhyaṁ 29.52
atra te kathayiṣye 'mum 25.9
avadhūta-sakhas tābhyāṁ 25.48
avāpa lakṣmīm anapāyinīṁ yaśo 21.38
avāporu-vidhāṁs tāpān 28.5
āvarta-nābhir ojasvī 21.16
aviṣahyatayā devo 22.60
āviṣkṛtaṁ naḥ kliṣṭānāṁ 30.27
avyākṛtaṁ bhāgavato 'tha 24.29
avyaktāya ca devānāṁ 20.38

babhāv upa patiṁ śāntā 28.44
baddhāñjalīn rāja-putrān 24.32
baliṁ tasmai haranty agre 23.36
bālo na veda tat tanvi 26.22
barhiṣadaṁ gayaṁ śuklaṁ 24.8
barhiṣat sumahā-bhāgo 24.9
barhiṣmann etad adhyātmaṁ 28.65
barhiṣmataḥ puruṣa āha sutān 30.7
bhagavad-dharmiṇaḥ sādhoḥ 23.10
bhagavad-guṇānukathana- 29.39
bhagavaṁs te vaco 'smābhir 29.1
bhagavān api rājarṣeḥ 20.37
bhagavān api vaikuṇṭhaḥ 20.1
bhagavān atha viśvātmā 20.19
bhagavantaṁ vāsudevaṁ 24.28
bhāgavata-mukhyo bhagavān 29.80
bhagavati bhava-sindhu-pota- 23.39
bhagavaty uttama-śloka 31.8
bhagavat-saṅgi-saṅgasya 24.57
bhagavat-saṅgi-saṅgasya 30.34
bhaya-nāmno 'grajo bhrātā 28.11
bhajanty atha tvām ata eva 20.29
bhajate śanakais tasya 20.9
bhaktiḥ kṛṣṇe dayā jīveṣv 29.1
bhaktir bhagavati brahmany 23.10
bhaktyā go-guru-vipreṣu 22.62
bhaktyā hy asaṅgaḥ sad-asaty 22.25
bhasmasāt kriyamāṇāṁs tān 30.46
bhaumān bhokṣyatha bhogān vai 30.17
bhavān bhaktimatā labhyo 24.54
bhavatā viduṣā cāpi 22.18
bhavatārādhasā rāddhaṁ 24.33
bhavat-padānusmaraṇād ṛte 20.29

bhavatsu kuśala-praśna 22.14
bhaviṣyataś ca bhadraṁ te 29.66
bhavitā viśrutaḥ putro 30.12
bhinnasya liṅgasya guṇa- 20.12
bhītasya kiṁ na roceta 30.37
bho bhoḥ prajāpate rājan 25.7
bhokṣyate yad-vaṁśa-dharair 28.31
bhrāmyatāṁ naṣṭa-dṛṣṭīnāṁ 21.51
bhraṁśito jñāna-vijñānād 22.33
bhraśyaty anusmṛtiś cittaṁ 22.31
bhṛgur vasiṣṭha ity ete 29.43
bhṛtyair daśabhir āyāntīm 25.20
bhuktvā vibhajya putrebhya 31.27
bhuṅkte hy avyavadhānena 29.60
bhūtādināmūny utkṛṣya 23.17
bhūtale niravastāre 26.17
bhūtaṁ bhavad bhaviṣyac ca 29.2
bhūtāni bhūmau sthira- 31.15
bhūtāni bhūtair anumeya- 24.65
bhūtendriyāntaḥ- 24.62
bhūteṣv anukrośa-susattva- 24.58
bhūtopasargāśu-rayaḥ 29.23
bhuvi lolāyuṣo ye vai 23.27
bibhrat sa vaiṣṇavaṁ tejo 21.9
brahma-bhūto dṛḍhaṁ kāle 23.13
brahma-daṇḍa-hataḥ pāpo 21.46
brahmaṇya-devaḥ puruṣaḥ 21.38
brāhmaṇo brahma-varcasvī 23.32
bṛhad-balaṁ mano vidyād 29.7
bṛhaspatir brahma-vāde 22.62
brūhi me vimalaṁ jñānaṁ 25.5
buddhiṁ tu pramadāṁ vidyān 29.5
buddhyā vā kiṁ nipuṇayā 31.11

cacāra mṛgayāṁ tatra 26.4
caitya-dhvaja-patākābhir 25.16
cākṣuṣe tv antare prāpte 30.49
calat-pravāla-viṭapa- 25.18
candanāguru-toyārdra- 21.2
caṇḍavega iti khyāto 27.39
carāmy ubhābhyāṁ loke 'sminn 27.56
caran vindati yad-diṣṭaṁ 29.30
caranti śraddhayā dhīrā 22.12
cāru citra-padaṁ ślakṣṇaṁ 21.20
cārv-āyata-catur-bāhu 24.45
ceta-ākūti-rūpāya 24.43
cetanāṁ harate buddheḥ 22.30
chinnānya-dhīr adhigatātma- 23.12
cikīrṣur deva-guhyaṁ sa 27.53
cintāṁ parāṁ jagāmārtaḥ 27.43
cīra-vāsā vrata-kṣāmā 28.44
citiṁ dārumayīṁ citvā 28.50

dadāha tāṁ purīṁ kṛtsnāṁ 28.11
dadarśa navabhir dvārbhiḥ 25.13
dadhyau pramadayā dīno 28.17
dagdhāśayo mukta-samasta-tad- 22.27
dahaty avīryaṁ hṛdayaṁ jīva- 22.26
dayayā sarva-bhūteṣu 31.19
dakṣādayaḥ prajādhyakṣā 29.42
dakṣiṇā dakṣiṇaḥ karṇa 29.9
dāraiḥ saṁyojayām āsa 27.34
darśanaṁ no didṛkṣūṇāṁ 24.44
darśitas tamasaḥ pāro 31.29
darśitātma-gatiḥ samyak 22.41
dasyubhyaḥ kṣatra-bandhubhyo 28.48
daśa-varṣa-sahasrānte 30.4
dauhitrādīn ṛte mṛtyoḥ 21.30
daurbhāgyenātmano loke 27.46
dedīpyamāne 'jita-devatānāṁ 21.37
dehaṁ vipannākhila- 23.21
deho rathas tv indriyāśvaḥ 29.18
deśinīṁ rodamānāyā 30.14
devahūr nāma puryā dvā 25.51
devān pitṝn bhūta-patīn 27.37
devarṣi-pitṛ-gandharva- 20.35
devo manuṣyas tiryag vā 29.29
dhanyaṁ yaśasyam āyuṣyaṁ 23.35
dharma-jñān śīla-sampannān 24.26
dharma-rāḍ iva śikṣāyām 22.59
dharmārtha-kāma-mokṣāṇāṁ 22.34
dharmārtha-kāma-mokṣāṇāṁ 23.35
dharmo hy atrārtha-kāmau ca 25.39
dhyāyato viṣayān asya 29.73
dīkṣitā brahma-satreṇa 31.2
diśaṁ pratīcīṁ prayayus 24.19
diṣṭyāgato 'si bhadraṁ te 25.36
diṣṭyedṛśī dhīr mayi te kṛtā 20.32
divya-varṣa-sahasrāṇāṁ 30.17
dṛṣṭāsu sampatsu vipatsu 20.12
dṛṣṭvātmānaṁ pravayasam 23.1
duhitṝḥ putra-pautrāṁś ca 28.16
duhitṝr daśottara-śataṁ 27.33
duḥkha-hāniḥ sukhāvāptiḥ 25.4
duḥkheṣv ekatareṇāpi 29.32
duḥkhodarkān kriyāyāsāṁs 29.28
duranta-cintām āpanno 28.8
durdharṣas tejasevāgnir 22.57

durlabho munayo dadhyur 24.17
dvayaṁ hy avidyopasṛtaṁ 29.34
dvārbhiḥ praviśya subhṛśaṁ 28.4
dvāv imāv anuśocanti 27.51
dve dve dvārau bahir yāti 29.8
dvidhābhūtam avekṣeta 28.63
dvi-karma-cakras tri-guṇa- 29.18
dvīṣaṁ dvi-cakram ekākṣaṁ 26.1

ekadāsīn mahā-satra- 21.13
ekādaśa-camū-nāthaḥ 26.3
ekādaśendriya-camūḥ 29.20
eka-dvi-tri-catuṣ-pādaṁ 29.2
ekaḥ śuddhaḥ svayaṁ-jyotir 20.7
ekaikasyābhavat teṣāṁ 28.31
ekānta-bhaktyā ko vāñchet 24.55
eka-raśmy eka-damanam 26.2
eṣa cetanayā yukto 29.74
eṣa te 'kārṣīd bhaṅgaṁ 20.2
etā vā lalanāḥ subhru 25.27
etad adhyātma-pārokṣyaṁ 29.83
etad yaḥ śṛṇuyād rājan 31.31
etad rūpam anudhyeyam 24.53
etair upadruto nityaṁ 29.41
etan mukunda-yaśasā bhuvanaṁ 29.84
etat padaṁ taj jagad-ātmanaḥ 31.16
etat te 'bhihitaṁ kṣattar 31.25
etāvān pauruṣo dharmo 27.52
etāvat tvaṁ hi vibhubhir 30.28
ete sakhāyaḥ sakhyo me 25.35
ete tvāṁ sampratīkṣante 25.8
evam adhyātma-yogena 22.53
evaṁ bahu-vidhair duḥkhair 29.24
evaṁ bruvāṇaṁ puruṣārtha- 30.21
evaṁ dvijāgryānumatānuvṛtta- 20.15
evaṁ karmasu saṁsaktaḥ 25.56
evaṁ kṛpaṇayā buddhyā 28.22
evaṁ pañca-vidhaṁ liṅgaṁ 29.74
evaṁ pare brahmaṇi śaktayas 31.17
evaṁ prāg-dehajaṁ karma 29.63
evaṁ sa mānaso haṁso 28.64
evaṁ sa vīra-pravaraḥ 23.13
evaṁ striyāśramaḥ puṁsaś 29.85
evaṁ vilapantī bālā 28.49

gandharva-yavanākrāntāṁ 28.10
gandharvās tasya balinaḥ 27.39
gandharvyas tādṛśīr asya 27.40
gaṅgā-yamunayor nadyor 21.11
gantum aicchat tato vṛkṣa- 28.14
garbhe bālye 'py apauṣkalyād 29.72
gauravād yantritaḥ sabhyaḥ 22.4
ghrāṇo 'vadhūto mukhyāsyaṁ 29.11
gītaṁ mayedaṁ naradeva- 24.79
gopīthāya jagat-sṛṣṭeḥ 22.55
grahītuṁ kṛta-dhīr enaṁ 28.22
grāmakaṁ nāma viṣayaṁ 25.52
gṛheṣu kūṭa-dharmeṣu 25.6
gṛheṣu vartamāno 'pi 22.52
gṛheṣv āviśatāṁ cāpi 30.19
gṛhṇīyāt tat pumān rāddhaṁ 29.62
grīṣme pañca-tapā vīro 23.6
guṇābhimānī sa tadā 29.27
guṇāyanaṁ śīla-dhanaṁ kṛta- 21.44
guṇa-pravāha-patito 26.8

haimopaskaram āruhya 26.3
haṁsa-sārasa-cakrāhva- 24.21
haṁsāv ahaṁ ca tvaṁ cārya 28.54
harann iva mano 'muṣya 20.37
haranty āyuḥ parikrāntyā 29.21
harer muhus tatpara-karṇa- 22.25
harer niśamya tat-pādaṁ 31.24
harir deha-bhṛtām ātmā 29.50
haryakṣāyādiśat prācīṁ 24.2
harṣaṁ śokaṁ bhayaṁ duḥkhaṁ 29.75
hartānyathā hṛta-puṇyaḥ 20.14
hartum ārebhire tatra 27.41
hasta-pādau pumāṁs tābhyāṁ 29.15
hāṭakāsana āsīnān 22.6
hātuṁ pracakrame rājā 28.10
havirdhānād dhavirdhānī 24.8
hima-nirjhara-vipruṣmat- 25.18
hiraṇyakaśipuś cāpi 21.47
hitvā māṁ padam anvicchan 28.53
hrasvena kālena gṛhopayātān 20.15
hriyā praśraya-śīlābhyām 22.62

idam āha purāsmākaṁ 24.72
idaṁ yaḥ kalya utthāya 24.78
idaṁ japata bhadraṁ vo 24.69
idaṁ svasty-ayanaṁ puṁsām 23.34
idaṁ viviktaṁ japtavyaṁ 24.31
īdṛśānām athānyeṣām 21.29
ihādya santam ātmānaṁ 25.34
ihāmutra ca lakṣyante 21.27
īje ca kratubhir ghorair 27.37
imāṁ tu kauṣāraviṇopavarṇitāṁ 31.28

imāṁ tvam adhitiṣṭhasva 25.37
imām upa purīṁ bhīru 25.26
indriyair viṣayākṛṣṭair 22.30
indriyeṣu manas tāni 23.17
iti bruvāṇaṁ nṛpatiṁ 21.45
iti pracetasāṁ prṣṭo 31.8
iti pracetaso rājann 31.23
iti pracetobhir abhiṣṭuto 30.43
iti sandiśya bhagavān 25.1
iti tau dam-patī tatra 25.43
iti vainyasya rājarṣeḥ 20.34
iti veda sa vai vidvān 29.51
iti veda-vidāṁ vādaḥ 29.59
ity ādi-rājena nutaḥ sa 20.32
ity ānamya tam āmantrya 31.30
ity anukrośa-hṛdayo 24.32
itthaṁ purañjanaṁ nārī 25.32
itthaṁ purañjanaṁ sadhryag 27.27
ittham-bhūtānubhāvo 'sau 23.30

ya eṣa uttānapado 31.26
ya etām ātma-vīryeṇa 30.12
ya evaṁ karma niyataṁ 26.7
ya evaṁ santam ātmānam 20.8
yā hi me pṛtanā-yuktā 27.55
ya idaṁ sumahat puṇyaṁ 23.31
ya imaṁ śraddhayā yukto 24.76
ya indram aśva-hartāraṁ 24.5
yā mām uddharate prajñāṁ 26.16
yā tuṣṭā rājarṣaye tu 27.46
ya uddharet karaṁ rājā 21.24
ya uttamaślokatamasya viṣṇor 21.49
yad ādiṣṭaṁ bhagavatā 31.6
yad anusmaryate kāle 30.28
yad brahma nityaṁ virajaṁ 21.42
yad eṣa māpāṅga- 25.30
yad yūyaṁ pitur ādeśam 30.11
yad uktaṁ pathi dṛṣṭena 24.15
yad utāha haraḥ prītas 24.16
yadā yasyānugṛhṇāti 29.46
yadā jighṛkṣan puruṣaḥ 29.4
yadā nopalabhetāṅghrāv 28.46
yadā ratir brahmaṇi 22.26
yadā tam evānu purī 28.24
yad-adhy anyasya preyastvam 22.32
yadākṣaiś caritān dhyāyan 29.78
yad-aṅghri-mūle kṛta-ketanaḥ 21.32
yadātmānam avijñāya 29.26
yad-bhakti-yogānugṛhītam 24.59
yad-bhakti-yogo 'bhayadaḥ 24.53
yad-bheda-buddhiḥ sad ivātma- 24.61
yad-gṛhā hy arha-varyāmbu- 22.10
yad-gṛhās tīrtha-pādīya- 22.11
yadi na syād gṛhe mātā 26.15
yadi syād ātmano bhūyād 29.1
yadṛcchayāgatāṁ tatra 25.20
yaḥ kīrtyamānam adhigacchati 29.84
yaḥ sasarja prajā iṣṭāḥ 30.49
yaḥ sva-dharmeṇa māṁ nityaṁ 20.9
yaḥ śrāvayed yaḥ śṛṇuyāt 29.83
yair vai paurañjano vaṁśaḥ 27.35
yayābhibhūtaḥ puruṣaḥ 28.3
yajaṁs tal-lokatām āpa 24.7
yajñair yajña-patis tuṣṭo 20.1
yajñeśvara-dhiyā rājñā 20.36
yal loka-śāstropanataṁ 27.51
yām adhiṣṭhāya dehe 'smin 29.5
yaṁ nityadā bibhrata āśu 21.43
yaṁ vā ātma-vidāṁ dhuryo 23.29
yāṁ vīkṣya cāru-sarvāṅgīṁ 24.11
yamair akāmair niyamaiś cāpy 22.24
yan na vijñāyate pumbhir 29.3
yan naḥ sutaptaṁ tapa etad 30.40
yan naḥ svadhītaṁ guravaḥ 30.39
yan-nitya-sambandha-niṣevayā 21.40
yasya viprāḥ prasīdanti 22.8
yasya vo darśanaṁ hy āsīd 22.7
yasyāṁ dṛḍhacyuto jāta 28.32
yasyāṁ mahad-avajñānād 30.48
yasyedaṁ deva-yajanam 24.10
yasyedṛśy acyute bhaktiḥ 21.48
yasminn idaṁ sad-asad- 22.38
yaśaḥ śivaṁ suśrava ārya- 20.26
yat parokṣa-priyo devo 28.65
yathā cared bāla-hitaṁ pitā 20.31
yathā hi puruṣo bhāraṁ 29.33
yathā yathā vikriyate 29.17
yathā nabhasy abhra-tamaḥ- 31.17
yathā puruṣa ātmānam 28.63
yathā sarva-dṛśaṁ sarva 22.9
yathā taror mūla-niṣecanena 31.14
yathā tathānumantavyaṁ 29.67
yathā tṛṇa-jalūkeyaṁ 29.76
yathaiva sūryāt prabhavanti 31.15
yathānumīyate cittam 29.63
yathāsavo jāgrati supta- 31.16
yathocitaṁ yathā-vittam 22.50
yat-pāda-paṅkaja-palāśa- 22.39

yat-pāda-sevābhirucis 21.31
yatra bhāgavatā rājan 29.39
yatra nārāyaṇaḥ sākṣād 30.36
yatra nirviṣṭam araṇaṁ 24.56
yatredaṁ vyajyate viśvaṁ 24.60
yatreḍyante kathā mṛṣṭās 30.35
yat-sambhāṣaṇa-sampraśnaḥ 22.19
yat-sevayāśeṣa-guhāśayaḥ sva- 21.39
yāvad anyaṁ na vindeta 29.77
yāvad buddhi-mano-'kṣārtha- 29.70
yāvad-artham alaṁ lubdho 26.6
yavanair aribhī rājann 28.15
yavanoparuddhāyatano 28.13
yāvat te māyayā spṛṣṭā 30.33
yavīyasaḥ sapta sutān 28.30
yavīyobhyo 'dadāt kāṣṭhā 24.1
ye nārakāṇām api santi 20.23
ye tu māṁ rudra-gītena 30.10
ye tvayābhihitā brahman 30.1
yenaivārabhate karma 29.60
yenāñjasā tariṣyāmo 31.7
yeneyaṁ nirmitā vīra 25.34
yenopaśāntir bhūtānāṁ 30.29
yo brahma kṣatram āviśya 21.52
yo jāyamānaḥ sarveṣāṁ 30.50
yo māyayedaṁ puru-rūpayāsṛjad 24.61
yo nāradād ātma-vidyām 31.27
yo 'nātha-vargādhim alaṁ 25.42
yo 'nusmarati sandhyāyāṁ 30.9
yo 'vijñātārtas tasya 29.3
yogādeśam upāsādya 24.71
yogaṁ tenaiva puruṣam 23.9
yogeśvaropāsanayā ca nityaṁ 22.22
yudhi nirjitya rājanyān 28.29
yūyaṁ tad anumodadhvaṁ 21.26
yūyaṁ vediṣadaḥ putrā 24.27
yuyoja yuyuje 'nyāṁś ca 30.51
yuyuje brahmaṇy ātmānaṁ 28.38
yukteṣv evaṁ pramattasya 27.38

jagaj-jananyāṁ jagad-īśa 20.28
jagatas tasthuṣaś cāpi 23.2
jahy aṅganāśramam asattama- 29.55
jānāsi kiṁ sakhāyaṁ māṁ 28.52
janeṣu pragṛṇatsv evaṁ 22.1
japa-yajñena tapasā 30.3
japanta ekāgra-dhiyas tapo 24.79
japantas te tapas tepur 25.2
jitaṁ ta ātma-vid-varya- 24.33
jīvasya na vyavacchedaḥ 29.32
jñānaṁ viraktimad abhūn 23.11
jñāna-vairāgya-vīryeṇa 23.18

kā devaraṁ vaśa-gataṁ 26.26
ka ete 'nupathā ye ta 25.27
kā nāma vīra vikhyātaṁ 25.41
kā tvaṁ kañja-palāśākṣi 25.26
kā tvaṁ kasyāsi ko vāyaṁ 28.52
kaccin naḥ kuśalaṁ nāthā 22.13
kadācid aṭamānā sā 27.47
kadācid upalabhyeta 29.64
kāla-kanyā jarā sākṣāl 29.22
kāla-kanyāpi bubhuje 28.3
kāla-kanyodita-vaco 27.53
kālasya duhitā kācit 27.45
kaṁ nu tvad-anyaṁ ramaye 25.38
kāmān abhilaṣan dīno 28.9
kāmān kāmayamāno 'sau 25.12
kanda-mūla-phalāhāraḥ 23.5
kandarpa iva saundarye 22.61
kandāṣṭibhir mūla-phalaiḥ 28.36
kaṇḍoḥ pramlocayā labdhā 30.13
kanyopagūḍho naṣṭa-śrīḥ 28.6
karma yat kriyate proktaṁ 29.59
karmabhir vā trayī-proktaiḥ 31.10
karmādhyakṣaṁ ca manvāna 22.51
karmaṇā tena rājendra 26.7
karmāṇi ca yathā-kālaṁ 22.50
karmāṇy ārabhate yena 29.58
karmātmany āhitaṁ bhuṅkte 29.61
karoṣi phalgv apy uru dīna- 20.28
kartuḥ śāstur anujñātus 21.26
kas tvat-padābjaṁ vijahāti 24.67
kasyā manas te bhuvi bhogi- 25.42
kāśiṣṇunā kanaka-varṇa- 30.6
kathaṁ guṇa-jño viramed vinā 20.26
kathaṁ nu dārakā dīnā 28.21
kauṭumbikaḥ kuṭumbinyā 28.12
kavayas tad vijānanti 29.1
khāny ākāśe dravaṁ toye 23.16
kiṁ bārhaspatyeha paratra 30.2
kiṁ janmabhis tribhir veha 31.10
kiṁ tasya durlabhataram 22.8
kiṁ vā yogena sāṅkhyena 31.12
kiṁ vā śreyobhir anyaiś ca 31.12
kinnarāpsaraso martyāḥ 20.35
kīrtitaṁ tasya caritam 23.30
kīrtyordhva-gītayā pumbhis 22.63

kliśyamānaḥ śataṁ varṣaṁ 29.24
kḷpta-harmya-sthalīṁ dīptāṁ 25.15
ko nv asya kīrtiṁ na śṛṇoty 21.10
kṛcchro mahān iha 22.40
krīḍan parivṛtaḥ strībhir 25.44
kriyā-kalāpair idam eva 24.62
kriyā-kāṇḍeṣu niṣṇāto 24.9
kriyā-phalatvena vibhur 21.35
kṛṣṇājina-dharaḥ śrīmān 21.18
kṛtāgaḥsv ātmasāt kṛtvā 26.21
kṛta-snānocitāhāraḥ 26.11
kṛta-svastyayanāṁ tṛptām 27.28
kṛto me 'nugrahaḥ pūrvaṁ 22.42
kṣamāpayata ātmānam 20.2
kṣaṇārdham iva rājendra 27.31
kṣaṇārdhenāpi tulaye 24.57
kṣattā mahā-bhāgavataḥ 21.8
kṣemyaṁ vadanti śaraṇaṁ 25.40
kṣīyamāṇe sva-sambandhe 27.43
kṣitim ambhasi tat tejasy 23.16
kṣudraṁ caraṁ sumanasāṁ 29.53
kṣut-kṣāmāyā mukhe rājā 30.14
kṣut-parīto yathā dīnaḥ 29.30
kurutādhokṣaja-dhiyas 21.25
kurvan śaśāsāvani-maṇḍalaṁ 21.7
kurvatyaḥ kusumāsāraṁ 23.24
kuśalākuśalā yatra 22.14
kūṭa-stham imam ātmānaṁ 20.11
kuṭhāraiś cicchiduḥ kruddhāḥ 28.26
kuvera iva kośādhyo 22.59
kva vartate sā lalanā 26.16
kvacic ca śocatīṁ jāyām 25.61
kvacic chṛṇoti śṛṇvantyāṁ 25.60
kvacid dhasantyāṁ hasati 25.58
kvacid dhāvati dhāvantyāṁ 25.59
kvacid gāyati gāyantyāṁ 25.58
kvacij jighrati jighrantyāṁ 25.60
kvacit pibantyāṁ pibati 25.57
kvacit pumān kvacic ca strī 29.29

labdhvāpavargyaṁ mānuṣyaṁ 23.28
labdhvehānte manuṣyatvaṁ 29.2
lasat-paṅkaja-kiñjalka- 24.47
liṅgaṁ na dṛśyate yūnaḥ 29.72
lokā viśokā virajā 25.39
lokāḥ sa-pālā upajīvanti 21.10
lokāḥ syuḥ kāma-sandohā 21.23
lokān apāpān kurvāṇān 22.2
lokāntaraṁ gatavati 28.18

mā jātu tejaḥ prabhaven 21.37
mad-ādeśa-karo lokaḥ 20.33
mad-gīta-gītāt suprītāc 24.77
mad-vārtā-yāta-yāmānāṁ 30.19
mahā-dhane dukūlāgrye 21.17
mahān ahaṁ khaṁ marud agni- 24.63
mahan-mana iva svacchaṁ 24.20
mahā-surabhibhir dhūpair 21.1
mahattamāntar-hṛdayān mukha- 20.24
mahīṁ nirvīrudhaṁ kartuṁ 30.45
mahiṣī yad yad īheta 25.56
māyā hy eṣā mayā sṛṣṭā 28.61
mayā nirūpitas tubhyaṁ 27.54
mayi ruṣṭe susantrastā 28.19
mayi saṁrabhya vipula- 27.48
mayopadiṣṭam āsādya 27.49
mayopaklptākhila-loka-saṁyuto 20.13
mayopanītān gṛhṇānaḥ 25.37
mamaite manasā yad yad 29.62
mana eva manuṣyasya 29.66
mana eva manuṣyendra 29.77
manasā liṅga-rūpeṇa 29.35
manyamāno dīrgha-sattra- 24.6
manyase nobhayaṁ yad vai 28.61
manye giraṁ te jagatāṁ 20.30
mano-vaco-vega-puro-javāya 30.22
mano-vāg-vṛttibhiḥ saumyair 22.55
mantra-liṅgair vyavacchinnaṁ 29.45
manuḥ svayambhūr bhagavān 30.41
marīcir atry-aṅgirasau 29.43
mārtha-dṛṣṭiṁ kṛthāḥ śrotra- 29.47
mātariśveva sarvātmā 22.60
matta-bhramara-sausvarya- 24.22
mauktikaiḥ kusuma-sragbhir 21.1
medhyān anyāṁś ca vividhān 26.10
mohaṁ prasādaṁ harṣaṁ vā 25.55
mukhyā nāma purastād dvās 25.49
muktānya-saṅgo bhagavaty 23.37

na bhajati kumanīṣiṇāṁ sa 31.21
na bhajati nija-bhṛtya-varga- 31.22
na hy antas tvad-vibhūtīnāṁ 30.31
na yasya cittaṁ bahir-artha- 24.59
na jānāmi mahā-bhāga 25.5
na kāla-raṁho bubudhe 27.29
na kāmaye nātha tad apy ahaṁ 20.24
na karoti harer nūnaṁ 29.41
na kiñcanovāca sa bāṣpa- 20.21
na kuryāt karhicit saṅgaṁ 22.34

na mad bhāgavatānāṁ ca 24.30
na mayy anāśite bhuṅkte 28.19
na muhyanti na śocanti 30.20
na nau paśyanti kavayaś 28.62
na paraṁ vindate mūḍho 25.6
na patis tvaṁ purañjanyā 28.60
na sādhu mene tāḥ sarvā 25.12
na śeke so 'vituṁ tatra 28.14
na tathaitarhi rocante 26.15
na teṣāṁ vidyate kṣemam 22.36
na tyajen mriyamāṇo 'pi 29.76
na tvaṁ vidarbha-duhitā 28.60
na vai tathā cetanayā bahiṣ- 21.41
na vidāma vayaṁ samyak 25.33
na vyacaṣṭa varārohāṁ 26.13
na vṛṇīta priyaṁ prāptaṁ 25.41
nābhidruhyanti bhūtebhyo 20.3
nābhinandati loko 'yaṁ 27.54
nābhyāṁ koṣṭheṣv avasthāpya 23.14
nadad-vihaṅgāli-kula- 25.17
nadatsv amara-tūryeṣu 23.24
nāhaṁ makhair vai sulabhas 20.16
nāhaṁ mameti bhāvo 'yaṁ 29.70
naikāntataḥ pratīkāraḥ 29.34
naitaj jānanty upādhyāyāḥ 29.56
naiva lakṣayate loko 22.9
nājyate prakṛti-stho 'pi 20.8
nalinī nālinī ca prāg 25.48
nalinī nālinī nāse 29.11
nama ūrja iṣe trayyāḥ 24.38
namaḥ kamala-kiñjalka- 30.26
namaḥ kamala-nābhāya 30.25
namaḥ kamala-pādāya 30.25
namaḥ paṅkaja-nābhāya 24.34
namaḥ samāya śuddhāya 30.42
namas ta āśiṣām īśa 24.42
namas trailokya-pālāya 24.39
namo dharmāya bṛhate 24.42
namo 'dharma-vipākāya 24.41
namo hiraṇya-vīryāya 24.37
namo jagat-sthāna-layodayeṣu 30.23
namo namaḥ kleśa-vināśanāya 30.22
namo namo 'niruddhāya 24.36
namo viśuddha-sattvāya 30.24
namo viśva-prabodhāya 24.35
namo vivṛddha-sattvāya 21.52
nānāraṇya-mṛga-vrātair 25.19
nānubhūtaṁ kva cānena 29.64
nānurūpaṁ yadāvindad 25.11
nārado 'dhyātma-tattva-jñaḥ 25.3
nāsāṁ varorv anyatamā bhuvi- 25.29
naṣṭa-prajño hṛtaiśvaryo 28.6
nātaḥ parataro loke 22.32
nātyadbhutam idaṁ nātha 21.50
natvā divi-sthāṁs tridaśāṁs 23.22
nava-dvāraṁ dvi-hastāṅghri 29.4
nāvindat tamasāviṣṭaḥ 28.25
nāvindatārtiṁ parikarśitāpi 23.20
navyavad dhṛdaye yaj jño 30.20
necchann anukaroty ajñaḥ 25.62
nehate 'ham iti jñānaṁ 29.71
niḥśreyasa-karaṁ cāpi 24.31
nija-jana-vaśa-gatvam ātmano 31.20
nīlālakālibhir upaskṛtam 26.23
nīla-raktotpalāmbhoja- 24.21
nīla-sphaṭika-vaidūrya- 25.15
nimitte sati sarvatra 22.29
nirṛtir nāma paścād dvās 25.53
nirūḍhena mamatvena 27.36
nirvairaṁ yatra bhūteṣu 30.35
niṣpāditaś ca kārtsnyena 22.43
niṣpāditeśvarādeśo 23.2
nyahanan niśitair bāṇair 26.5
nṛṇāṁ yena hi viśvātmā 31.9
nūnaṁ tv akṛta-puṇyās te 26.21
padbhyāṁ kvaṇadbhyāṁ calantīṁ 25.23
padma-kośa-palāśākṣaṁ 24.46
padma-kośa-rajo dikṣu 24.22
pañca dvāras tu paurastyā 25.46
pañcālāḥ pañca viṣayā 29.7
pañca-praharaṇaṁ sapta- 26.2
pañcārāmaṁ nava-dvāram 28.56
pañca-śīrṣāhinā guptāṁ 25.21
pañcendriyārthā ārāmā 28.57
pañcendriyārtha-prakṣepaḥ 29.19
paramo 'nugraho daṇḍo 26.22
parātmanor yad-vyavadhānaṁ 22.27
pare brahmaṇi cātmānaṁ 28.42
pare 'male brahmaṇi 31.3
pare 'vare ca ye bhāvā 22.36
pārijāte 'ñjasā labdhe 30.32
parikramantīm udvāhe 24.11
parityakta-guṇaḥ samyag 20.10
parivṛttyā vilumpanti 27.40
paryaṭantī na barhiṣman 27.45
pasparśa pāda-yugalam 26.20
paścime dve amūṣāṁ te 25.46
paścime ity adho dvārau 29.9

paśyaṁs tad-ātmakaṁ viśvaṁ 29.79
paśyan padma-palāśākṣo 20.20
paśyanto 'pi na paśyanti 29.44
paśyatāṁ rāja-putrāṇāṁ 25.1
paśyatāsmān atītyārcir 23.26
paśye na vīta-bhayam 26.24
paśye stanāv api śucopahatau 26.25
paśuvad yavanair eṣa 28.23
patiṁ parama-dharma-jñaṁ 28.43
patitā pādayor bhartū 28.49
paurāṅ jānapadāṁs tāṁs tān 21.6
pāvakaḥ pavamānaś ca 24.4
phalaṁ brahmaṇi sannyasya 22.51
pīnāyatāśṭa-bhuja-maṇḍala- 30.7
piśaṅga-nīvīṁ suśroṇīṁ 25.23
pīta-vāsā maṇi-grīvaḥ 30.5
pitrādiṣṭāḥ prajā-sarge 24.14
pitṛ-devarṣi-martyānāṁ 25.40
pitṛhūr dakṣiṇaḥ karṇa 29.12
pitṛhūr nṛpa puryā dvār 25.50
pitṛ-yānaṁ deva-yānaṁ 29.13
prabodhayati māvijñaṁ 28.20
pracetasaḥ pitur vākyaṁ 24.19
pracetasāṁ giritreṇa 24.16
pracetasāṁ nāradasya 31.25
pracetaso 'ntar udadhau 30.3
prācīnabarhī rājarṣiḥ 29.81
prācīnabarhiṣaḥ putrāḥ 24.13
prācīnabarhiṣaṁ kṣattaḥ 25.3
prācīnāgraiḥ kuśair āsīd 24.10
pradarśaya svīyam apāsta- 24.52
pradarśya hy amum āmantrya 29.80
pradhāna-kālāśaya-dharma- 21.35
prahlādasya baleś cāpi 21.29
prajānāṁ śamalaṁ bhuṅkte 21.24
prajānurāgo mahatāṁ 21.50
prajāpati-patiḥ sākṣād 29.42
prajās taṁ dīpa-balibhiḥ 21.4
prajāsu vimanaḥsv ekaḥ 23.3
prajā-visarga ādiṣṭāḥ 30.15
prajvāra-kāla-kanyābhyāṁ 28.1
prajvāro 'yaṁ mama bhrātā 27.56
prākāropavanāṭṭāla- 25.14
pramattam uccair iti kṛtya- 24.66
prāṁśuḥ pīnāyata-bhujo 21.15
prāṇā dārāḥ sutā brahman 22.44
prāṇāyāmaiḥ sanniruddha- 23.8
prāṇendriya-mano-dharmān 29.25
prāṇopahārāc ca 31.14
prasāda-sumukhaṁ vīkṣya 24.25
prasanno bhagavān yeṣām 30.30
prasīdatāṁ brahma-kulaṁ 21.44
prasthānābhimukho 'py enam 20.20
praśna evaṁ hi sañchinno 29.52
pratīcīṁ vṛka-saṁjñāya 24.2
pratīcyāṁ diśi velāyāṁ 31.2
pratisaṅkrāmayad viśvaṁ 24.50
praviṣṭaḥ karṇa-randhreṣu 22.63
pravṛddha-bhāvo 'śru- 31.28
pravṛttāya nivṛttāya 24.41
pravṛttaṁ ca nivṛttaṁ ca 29.13
preyasyāḥ sneha-saṁrambha- 26.19
premṇā paryacarad dhitvā 28.43
priyavratasya rājarṣer 21.28
prīti-prahasitāpāṅgam 24.47
pṛthag-viṣaya-gaty-arthaṁ 25.45
pṛthos tat sūktam ākarṇya 22.17
pūjayadhvaṁ gṛṇantaś ca 24.70
pūjayitvā yathādeśaṁ 31.4
pūjitaḥ pūjayām āsa 21.6
pūjito 'nugṛhītvainaṁ 20.34
pumāl labhetānativelam 21.40
purañjanaḥ sva-mahiṣīṁ 26.18
pūra-recaka-saṁvigna- 24.50
purīṁ vihāyopagata 28.24
puryāṁ prajvāra-saṁsṛṣṭaḥ 28.13
puryās tu bāhyopavane 25.17
puruṣā yadi muhyanti 20.4
puruṣāya purāṇāya 24.42
puruṣaṁ purañjanaṁ vidyād 29.2
puruṣas tu viṣajjeta 29.26
puṣpākṣata-phalais tokmair 21.2
putrān pautrānugāmātyāñ 28.7
putrān utpādayām āsa 22.53
putrāṇāṁ cābhavan putrā 27.35
putreṇa jayate lokān 21.46

rājety adhān nāmadheyaṁ 22.56
rājyaṁ balaṁ mahī kośa 22.44
rājñāṁ vṛttiṁ karādāna- 24.6
rakṣitā vṛttidaḥ sveṣu 21.22
rāṣṭraṁ dakṣiṇa-pañcālaṁ 25.50
rāṣṭram uttara-pañcālaṁ 25.51
ratir durāpā vidhunoti 22.20
ṛṣabhaṁ yavanānāṁ tvāṁ 27.50
ṛṣayo 'pi hi muhyanti 29.57
rudra-gītaṁ bhagavataḥ 25.2
rūpaṁ bhagavatā tv etad 30.27

rūpaṁ priyatamaṁ svānāṁ 24.44
rūpaṁ vibhrājitaṁ tābhyāṁ 29.10
rurudhur bhauma-bhogāḍhyāṁ 28.2

sa ādi-rājo racitāñjalir 20.21
sa ekadā himavato 25.13
sa ekadā maheṣvāso 26.1
sa eṣa lokān aticaṇḍa-vego 24.65
sa eva puryāṁ madhu-bhuk 27.44
sa evam ādīny anavadya- 21.7
sa evaṁ brahma-putreṇa 22.41
sa itthaṁ loka-guruṇā 20.17
sa yarhy antaḥpura-gato 25.55
sa jahāti matiṁ loke 29.46
sa pañcāla-patiḥ putrān 27.34
sa rājā mahiṣīṁ rājan 27.28
sa saptabhiḥ śatair eko 27.42
sā śraddhayā bhagavad-dharma- 22.22
sa tān prapannārti-haro 24.26
sā tvaṁ mukhaṁ sudati subhrv 26.23
sa tvaṁ vicakṣya mṛga- 29.55
sa tvaṁ vihāya māṁ bandho 28.55
sa uttamaśloka mahan-mukha- 20.25
sa vai priyatamaś cātmā 29.51
sa vañcito batātma-dhruk 23.28
sa vyāpakatayātmānaṁ 28.40
sabhā-catvara-rathyābhir 25.16
sabhājitā yayuḥ sarve 20.36
sabhyāḥ śṛṇuta bhadraṁ vaḥ 21.21
sadhrīcīnena vairāgyaṁ 29.37
sādhu pṛṣṭaṁ mahārāja 22.18
sādhūcchiṣṭaṁ hi me sarvam 22.43
sādhv-alaṅkṛta-sarvāṅgo 26.12
sadyaḥ kṣiṇoty anvaham 21.31
sainā-patyaṁ ca rājyaṁ ca 22.45
sainikā bhaya-nāmno ye 28.1
saiṣā nūnaṁ vrajaty ūrdhvam 23.26
sakhāya indriya-gaṇā 29.6
sakhyas tad-vṛttayaḥ prāṇaḥ 29.6
sākṣād bhāgavatoktena 28.41
sama-cārv-aṅghri-jaṅghoru- 24.51
samādhinā bibhrati hārtha- 21.42
samaḥ samānottama- 20.13
samāhita-dhiyaḥ sarva 24.71
samājo brahmarṣīṇāṁ ca 21.13
sama-vinyasta-karṇābhyāṁ 25.22
saṁjñāpitāñ jīva-saṅghān 25.7
sampadyate 'rthāśaya-liṅga- 21.34
samparetam ayaḥ-kūṭaiś 25.8
sampīḍya pāyuṁ pārṣṇibhyāṁ 23.14
sampṛcche bhava etasmin 22.15
saṁsṛtis tad-vyavacchedo 29.36
saṁstūyate sat-kathāsu 30.36
saṁśayo 'tra tu me vipra 29.57
samudra iva durbodhaḥ 22.58
sāmudrīṁ devadevoktām 24.11
samujjihānayā bhaktyā 20.19
saṁvatsaraś caṇḍavegaḥ 29.21
sanat-kumāro bhagavān 23.9
saṅgamaḥ khalu sādhūnām 22.19
saṅgamaḥ khalu viprarṣe 24.17
saṅkalpas tvayi bhūtānāṁ 27.50
saṅkarṣaṇāya sūkṣmāya 24.35
sāntvayan ślakṣṇayā vācā 26.19
sāntvayan valgunā sāmnā 28.51
saptopari kṛtā dvāraḥ 25.45
sarva lokādhipatyaṁ ca 22.45
sarva-bhūta-nivāsāya 30.26
sarva-go 'nāvṛtaḥ sākṣī 20.7
sarvaṁ tad etat puruṣasya 30.40
sarva-sattvātma-dehāya 24.39
sarvātmanā patiṁ bheje 23.25
sarvatrāskhalitādeśaḥ 21.12
sarve kramānurodhena 29.68
sarvendriyopaśāntyā ca 31.19
sarveṣām api bhūtānāṁ 31.13
sarveṣām eva jantūnāṁ 29.1
sarveṣāṁ loka-pālānāṁ 22.54
sarveṣām upakārārthaṁ 21.20
sa-sadasyānugo vainya 22.3
sa-samudram upa vistīrṇam 24.20
sati karmaṇy avidyāyāṁ 29.78
saty āśaya upādhau vai 22.28
satsu jijñāsubhir dharmam 21.21
sattvaika-niṣṭhe manasi 29.69
sauhārdenāpṛthag-dharmās 30.8
savṛndaiḥ kadalī-stambhaiḥ 21.3
siṁha-skandha-tviṣo bibhrat 24.49
smayamāna iva prītyā 22.17
smaranta ātmaje bhāryāṁ 31.1
smṛtiṁ punar vismṛta-tattva- 20.25
snigdha-prāvṛḍ-ghana-śyāmaṁ 24.45
snigdhenāpāṅga-puṅkhena 25.25
so 'bhiṣiktaḥ pṛthur viprair 21.9
so 'cirād eva rājarṣe 29.38
so 'yam adya mahā-yogin 31.29
so 'nveṣamāṇaḥ śaraṇaṁ 25.11
sphurat-kirīṭa-valaya- 24.48

spṛśantaṁ pādayoḥ premṇā 20.18
sṛṣṭaṁ sva-śaktyedam 24.64
stabdho bṛhad-vadhān mānī 29.49
stanau vyañjita-kaiśorau 25.24
stanāv āsicya vipine 28.47
sthātum arhasi naikatra 27.48
stuvanty ahaṁ kāma-varān 30.10
stuvatīṣv amara-strīṣu 23.29
sudhiyaḥ sādhavo loke 20.3
suduścikitsyasya bhavasya 30.38
sudvijaṁ sukapolāsyaṁ 24.46
sukha-duḥkhe iti dvandvāny 28.37
sukhaṁ tarati duṣpāraṁ 24.75
sūkṣma-vakrāsita-snigdha- 21.17
sukumāry atad-arhā ca 23.19
sumanaḥ-sama-dharmaṇāṁ 29.54
sunāsaḥ sumukhaḥ saumyaḥ 21.15
sunāsāṁ sudatīṁ bālāṁ 25.22
suparṇa-skandham ārūḍho 30.5
suptāyāṁ mayi jāgarti 25.35
supti-mūrcchopatāpeṣu 29.71
sūryavad visṛjan gṛhṇan 22.56
susthirāsanam āsādya 28.45
sva-dharma-yogena yajanti 21.36
sva-dharmam anutiṣṭhanto 24.69
sva-dharma-niṣṭhaḥ śata- 24.29
svāgataṁ te surarṣe 'dya 31.5
svāgataṁ vo dvija-śreṣṭhā 22.12
svaṁ lokaṁ na vidus te vai 29.48
svānām anugrahāyemāṁ 22.16
svānāṁ didṛkṣuḥ prayayau 31.30
svārājyasyāpy abhimata 24.54
svargāpavarga-dvārāya 24.37
svarṇa-raupyāyasaiḥ śṛṅgaiḥ 25.14
svasāraṁ jagṛhe mṛtyuḥ 29.22
sva-sthas tad-vyabhicāreṇa 28.64
sva-tejasā dhvasta-guṇa- 31.18
svatvāvaśiṣṭaṁ yat kiñcid 28.16

śabda-brahmaṇi duṣpāre 29.45
śayāna unnaddha-mado mahā- 27.30
śayānam imam utsṛjya 29.61
śakti-traya-sametāya 24.43
śaktyā yukto vicarati 24.18
śakty-adhīśaḥ pumāṁs tv atra 28.58
śaṅkha-cakra-gadā-padma- 24.48
śaṅkha-dundubhi-ghoṣeṇa 21.5
śāntiṁ me samavasthānaṁ 20.10
śāstreṣv iyān eva suniścito 22.21
śaśān varāhān mahiṣān 26.10
śāśvatīr anubhūyārtiṁ 28.27
śata-kratuṁ pariṣvajya 20.18
śatāny ekādaśa virāḍ 27.32
ṣaṭ-kulaṁ pañca-vipaṇaṁ 28.56
śete kāma-lavān dhyāyan 29.25
śīlaṁ tadīyaṁ śaṁsantaḥ 22.48
śīlaudārya-guṇopetāḥ 27.33
śiśira-snigdha-tārākṣaḥ 21.19
śithilāvayavo yarhi 28.15
śītoṣṇa-vāta-varṣāṇi 28.37
śyāma-śroṇy-adhi-rociṣṇu- 24.51
śraddhayaitad anuśrāvyaṁ 23.35
śraddhā-saṁyama-saṁyuktaḥ 22.6
śraddhatsvānanubhūto 'rtho 29.65
śrama eva paraṁ jāto 20.4
śrāvayec chṛṇuyād vāpi 23.31
śrāvayitvā brahma-lokaṁ 31.23
śreyaḥ prajā-pālanam eva 20.14
śreyas tvaṁ katamad rājan 25.4
śreyasām api sarveṣām 31.13
śreyasām iha sarveṣāṁ 24.75
śriyam anucaratīṁ tad- 31.22
śriyānapāyinyā kṣipta- 24.49
śṛṇuyāc chrāvayen martyo 24.78
śṛṇvataḥ śraddadhānasya 29.38
śruta-dhana-kula-karmaṇāṁ 31.21
śrutam anvīkṣitaṁ brahman 29.56
śrutena tapasā vā kiṁ 31.11
śuddhāya śāntāya namaḥ sva- 30.23
śuklaṁ kṛṣṇaṁ lohitaṁ vā 29.27
śuklāt prakāśa-bhūyiṣṭhāl 29.28

ta ātma-yoga-pataya 22.48
ta ekadā tu rabhasā 28.2
tā ye pibanty avitṛṣo nṛpa 29.40
tad ādi-rājasya yaśo 21.8
tad ahaṁ kṛta-viśrambhaḥ 22.15
tad dhyāyanto japantaś ca 24.15
tad eva tad-dharma-parair 21.39
tad gṛheṣu prasaktānāṁ 31.6
tad-darśana-dhvasta-tamo- 30.21
tad-darśanodgatān prāṇān 22.3
tad-rodhaṁ kavayaḥ prāhur 22.31
tadvan na rikta-matayo 22.39
tayaivaṁ ramamāṇasya 27.31
tayopabhujyamānāṁ vai 28.4
tayopagūḍhaḥ parirabdha- 27.29
taj janma tāni karmāṇi 31.9

tam āgataṁ ta utthāya 31.4
tām āha lalitaṁ vīraḥ 25.25
tam āpādayituṁ brahman 22.42
taṁ cānuśayam ātma-stham 23.18
tāṁ cāpaviddhāṁ jagṛhur 30.13
taṁ durārādhyam ārādhya 24.55
tam eva yūyaṁ bhajatātma- 21.33
tām eva manasā gṛhṇan 28.28
tām eva vīro manute paraṁ 27.30
tam evātmānam ātma-sthaṁ 24.70
taṁ yajña-paśavo 'nena 28.26
taṁ nitya-mukta-pariśuddha- 22.38
taṁ prajā-sarga-rakṣāyām 30.51
tāṁ praviśya purīṁ rājan 25.43
taṁ sarva-guṇa-vinyāsaṁ 23.18
taṁ skandhena sa ādhatte 29.33
tamaś candramasīvedam 29.69
tāṁs tu siddheśvarān rājā 22.2
tan me prasīda suhṛdaḥ kṛta- 26.26
tan naḥ pradyotayādhyātma- 31.7
tān nirjita-prāṇa-mano-vaco- 31.3
tapasā vidyayā pakva- 28.38
tapta-hema-nikāyābhaṁ 24.25
tarhy eva sarasas tasmān 24.24
taru-pallava-mālābhiḥ 21.3
tasya bhrātṛṣv ātma-sāmyaṁ 30.9
tasya me tad-anuṣṭhānād 21.23
tasyāhānīha gandharvā 29.21
tasyaivānugraheṇānnaṁ 22.46
tasyām ajanayat putrān 27.32
tasyāṁ prapīḍyamānāyām 28.5
tasyāṁ sa janayāṁ cakra 28.30
tasyāṁ sandahyamānāyāṁ 28.12
tasyānayā bhagavataḥ 23.11
tasyāvijñāta-nāmāsīt 25.10
tasmāt karmasu barhiṣmann 29.47
tasmiṁs tvaṁ rāmayā spṛṣṭo 28.59
tasmin dadhe damam ahaṁ tava 26.24
tasmin mahan-mukharitā 29.40
tasminn arhatsu sarveṣu 21.14
tat karma hari-toṣaṁ yat 29.49
tat prajā bhartṛ-piṇḍārthaṁ 21.25
tat tvaṁ brahma paraṁ jyotir 24.60
tat tvaṁ harer bhagavato 22.40
tat tvaṁ kuru mayādiṣṭam 20.33
tat tvaṁ narendra jagatām 22.37
tata utpanna-vijñānā 31.1
tataḥ kṣut-tṛṭ-pariśrānto 26.11
tathā kāmāśayo jīva 29.31
tathā tathopadraṣṭātmā 29.17
tato 'gni-mārutau rājann 30.45
tato vihata-saṅkalpā 27.49
tat-pāda-mūlaṁ śaraṇaṁ 29.50
tat-pāda-śauca-salilair 22.5
tat-puṇya-salilair nityam 28.35
tatra candravasā nāma 28.35
tatra gāndharvam ākarṇya 24.23
tatra kanyāṁ varārohāṁ 30.15
tatra mohaṁ prasādaṁ vā 29.16
tatra nirbhinna-gātrāṇāṁ 26.9
tatra pūrvataraḥ kaścit 28.51
tatra śīlavatāṁ vṛttam 22.5
tatraikāgra-manā dhīro 29.82
tatrāpi haṁsaṁ puruṣaṁ 24.7
tatrāpi mokṣa evārtha 22.35
tatrāpy adābhya-niyamo 23.4
tatrāvaśiṣṭā ye vṛkṣā 30.47
tatropajagmur munayaś 22.1
tat-saṅgād īdṛśīṁ prāpto 28.59
tat-saṅgonmathita-jñāno 26.18
tava caṅkramaṇaṁ brahmann 31.5
tāvad bhavat-prasaṅgānāṁ 30.33
tāvan na yoga-gatibhir yatir 23.12
te ca brahmaṇa ādeśān 30.48
te caṇḍavegānucarāḥ 27.41
te 'pi tan-mukha-niryātaṁ 31.24
te rudra-gītena hariṁ 30.1
te vayaṁ noditāḥ sarve 24.73
tejo-'b-annāni kośthāni 28.57
tena kramānusiddhena 23.8
tenaikam ātmānam aśeṣa- 31.18
tenāsya tādṛśaṁ rājal 29.65
teṣām ahaṁ pāda-saroja-reṇum 21.43
teṣām āvirabhūt kṛcchraṁ 30.4
teṣāṁ durāpaṁ kiṁ tv anyan 23.27
teṣāṁ vicaratāṁ padbhyāṁ 30.37
teṣu tad-riktha-hāreṣu 27.36
tīrtheṣu pratidṛśteṣu 26.6
titikṣayā dharitrīva 22.57
titikṣur yata-vāg dānta 23.7
traivargyo 'rtho yato nityaṁ 22.35
triḥ kṛtva idam ākarṇya 23.33
tṛpti-dāya ca jīvānāṁ 24.38
tṛpto hṛṣṭaḥ sudṛptaś ca 26.13
tulayāma lavenāpi 30.34
tulya-nāma-vratāḥ sarve 24.13
tuṣyantv adabhra-karuṇāḥ sva- 22.47
tuṣṭuvur hṛṣṭa-manasaḥ 21.45

tuṣṭuvur varadā devair 23.23
tvad-ānanaṁ subhru sutāra- 25.31
tvad-aṅghri-kāmāpta-samasta- 25.28
tvad-aṅghri-mūlam āsādya 30.32
tvayopasṛṣṭo bhagavān mano- 25.30
tvam apramattaḥ 24.66
tvam avyakta-gatir bhuṅkṣva 27.55
tvam eka ādyaḥ puruṣaḥ supta- 24.63
tvaṁ hrīr bhavāny asy atha 25.28
tvan-māyayāddhā jana īśa 20.31

ūcivān idam urvīśaḥ 21.19
udāsīnam ivādhyakṣaṁ 20.11
udvahiṣyāmi tāṁs te 'haṁ 25.36
ujjahrus te pracetobhya 30.47
unnīya me darśaya valgu- 25.31
upagīyamānam amara- 24.24
upagīyamāno lalitaṁ 25.44
upayāsyatha mad-dhāma 30.18
upayeme vīrya-paṇāṁ 28.29
upanītaṁ baliṁ gṛhṇan 27.44
upary adho vā madhye vā 29.31
upastho durmadaḥ prokto 29.14
utsarpayaṁs tu taṁ mūrdhni 23.15
utthitaḥ sadaso madhye 21.14
uttiṣṭhottiṣṭha rājarṣe 28.48

vācā nu tantyā yadi te jano 20.30
vaicitravīryābhihitaṁ 23.38
vainyas tu dhuryo mahatāṁ 22.49
vainyasya caritaṁ puṇyaṁ 23.37
vaiśasaṁ nāma viṣayaṁ 25.53
vaiśasaṁ narakaṁ pāyur 29.15
vaiśyaḥ paṭhan viṭ-patiḥ syāc 23.32
vayaṁ tu sākṣād bhagavan 30.38
vāyuṁ vāyau kṣitau kāyaṁ 23.15
vaktraṁ na te vitilakaṁ 26.25
vaṁśaḥ priyavratasyāpi 31.26
varaṁ ca mat kañcana 20.16
varaṁ vṛṇīdhvaṁ bhadraṁ vo 30.8
varaṁ vṛṇīmahe 'thāpi 30.31
varān vibho tvad 20.23
varga-svargāpavargāṇāṁ 21.30
varṣati sma yathā-kāmaṁ 22.58
vartamānaḥ śanair gātra- 28.36
vartiṣyante mayi gate 28.21
vartiṣyate kathaṁ tv eṣā 28.18
vartmaitad gṛha-medhīyaṁ 28.20
vasiṣṭha-śāpād utpannāḥ 24.4
vastrāntena nigūhantīṁ 25.24
vāsudevāya kṛṣṇāya 30.24
vāsudevāya sattvāya 30.42
vāsudevāya śāntāya 24.34
vāsudeve bhāgavati 28.39
vāsudeve bhagavati 29.37
vātsalye manuvan nṛṇāṁ 22.61
vavre bṛhad-vrataṁ māṁ tu 27.47
vibhajya tanayebhyaḥ kṣmāṁ 28.33
vibhrājitaṁ janapadaṁ 25.47
vibudhāsura-gandharva- 24.12
vicaran padam adrākṣīḥ 28.55
vidhāya kṛtyaṁ hradinī- 23.22
vidhivat pūjayāṁ cakre 22.4
vidvān svapna ivāmarśa- 28.40
vigatātma-gati-snehaḥ 28.9
vihāya jāyām atad-arhāṁ 26.4
vijayābhimukho rājā 23.36
vijitāḥ sūryayā dikṣu 24.12
vijitāśvaṁ dhūmrakeśaṁ 22.54
vijitāśvo 'dhirājāsīt 24.1
vikṛṣyamāṇaḥ prasabhaṁ 28.25
vīkṣamāṇo vihāyekṣām 28.42
vīkṣyākupyan drumaiś channāṁ 30.44
vilokyānugatāṁ sādhvīṁ 23.23
vimukta-saṅgo 'nubhajan 29.82
vindate puruṣo 'muṣmād 24.77
vinirdhutāśeṣa-mano-malaḥ 21.32
vipaṇas tu kriyā-śaktir 28.58
viplavo 'bhūd duḥkhitānāṁ 26.9
vipralabdho mahiṣyaivaṁ 25.62
vīra-varya pitaḥ pṛthvyāḥ 21.48
visismyū rāja-putrās te 24.23
viṣayau yāti pura-rāḍ 25.49
viśaṅkayāsmad-gurur arcati 24.67
viśīrṇāṁ sva-purīṁ vīkṣya 28.7
viśuddha-jñāna-dīpena 28.41
viśvaṁ rudra-bhaya-dhvastam 24.68
viśvaṁ vidhvaṁsayan vīrya- 24.56
viveśa bhavanaṁ vīraḥ 21.5
vivikṣur atyagāt sūnoḥ 21.47
vivikta-rucyā paritoṣa ātmani 22.23
vyaktam ātmavatām ātmā 22.16
vyālālaya-drumā vai teṣv 22.11
vyaṅge ratha iva prājñaḥ 26.15
vyañjitāśeṣa-gātra-śrīr 21.18
vyasanāvāpa etasmin 22.13
vyūḍha-vakṣā bṛhac-chroṇir 21.16

Cituotų posmų rodyklė

Rodyklėje norodyti „Śrīmad-Bhāgavatam“ komentarai, kuriuose pateiktos kitų šventraščių citatos. Pastorintu šriftu atspausdinti skaičiai rodo, kad cituojamas visas šventraščio posmas.

abhayaṁ sattva-saṁśuddhiḥ, 24.52
abhyutthānam adharmasya, **22.42**
ābrahma-bhuvanāl lokāḥ, **22.36**, 23.27, 24.29, 25.11, **29.20, 29.48, 30.18**
ācāryaṁ māṁ vijānīyān, 20.13
ācāryavān puruṣo veda, 22.24, 28.65
acchedyo 'yam adāhyo 'yam, **25.10**
adānta-gobhir viśatāṁ tamisraṁ, 21.23, **26.8**
adharmaṁ dharmam iti yā, **27.11**
āḍhyo 'bhijanavān asmi, **27.10**
adurlabham ātma-bhaktau, 29.46
āgamāpāyino 'nityās, **29.35**
ahaituky apratihatā, 24.69
aham ādir hi devānāṁ, 29.56
ahaṁ brahmāsmi, 24.43, 24.54
aham evāsam evāgre, 24.63
ahaṁ sarvasya prabhavaḥ, 21.27, 23.39, 24.63, **24.63, 30.25,** 31.14
ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo, 20.31, **21.27, 25.11, 26.3, 29.57**
ahaṅkāra itīyaṁ me, **31.13, 31.17**
ahaṅkāra-vimūḍhātmā, **22.3, 24.66, 29.4, 29.16, 29.77**
aho bata śva-paco 'to garīyān, **24.16**
ajo nityaḥ śāśvato 'yaṁ purāṇo, **27.16**
akāmaḥ sarva-kāmo vā, **21.34, 23.35, 24.62**
amāninā mānadena, **24.67**
anādi karama-phale, 25.9, **28.27**, 29.78
anādir ādir govindaḥ, **24.63,** 30.7, **31.17**
ānanda-cinmaya-sad-ujjvala-vigrahasya, 24.52
ānande bala hari, bhaja vṛndāvana, **23.7**
anarthopaśanaṁ sākṣād, **29.37**
anārya-juṣṭam asvargyam, **30.40**
anāsaktasya viṣayān, **22.28,** 27.1, **29.55,** 30.23, 31.6
aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-stham, 30.3
andha-paṅgu-nyāya, 25.13
andhā yathāndhair upanīyamānāḥ, 28.61
anityam asukhaṁ lokam, 23.27
annād bhavanti bhūtāni, **30.44**
antar bahiś ca tat sarvam, 24.40
antavat tu phalaṁ teṣām, 23.28
ānukūlyena kṛṣṇānu-, **23.10, 23.12**
anyābhilāṣitā-śūnyaṁ, 22.27, **23.10, 23.12,** 24.20, 29.46, 29.66, 31.14
āpani ācari' bhakti śikhāinu sabāre, 23.18
āpani ācari prabhu jīvere śikhāya, 22.5
apareyam itas tv anyāṁ, 24.28, **24.64, 31.13**
api cet sudurācāro, **24.5**
apy ātmatvenābhimatād, **28.63**
ārādhito yadi haris tapasā tataḥ kim, 23.7
araṇyaṁ tena gantavyaṁ, **26.25**
arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ, **21.34, 22.51, 24.7,** 27.24, **28.30, 28.31, 29.38**
arcāyām eva haraye, **29.1b**
arcye viṣṇau śilā-dhīr guruṣu nara-matir vaiṣṇave jāti-buddhir, **21.12**
āruhya kṛcchreṇa paraṁ padaṁ tataḥ, 21.7, 23.11, 24.56, 30.31
āsaktis tad-guṇākhyāne, 24.67,
asakto hy ācaran karma, **30.19**
asaṁśayaṁ samagraṁ māṁ, **29.79**
asaṅgo 'yaṁ puruṣaḥ, 29.23–25
asau mayā hataḥ śatrur, **27.10**
ataeva māyā tāre deya saṁsāra-duḥkha, **24.61, 26.8**
ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā, **21.23**
ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi, **29.3,** 30.22
athāpi te deva padāmbuja-dvaya-, **29.44**
athāto brahma-jijñāsā, 22.21, 24.60, 25.5, 25.26, 25.26
ātmārāmāś ca munayo, **24.33**

ātmā tathā pṛthag draṣṭā, 28.63
ato gṛha-kṣetra-sutāpta-vittair, **29.85**
atyāhāraḥ prayāsaś ca, 23.5, **26.13**
avaiṣṇavo gurur na syād, **29.51**
avajānanti māṁ mūḍhāḥ, 21.11
ayathāvat prajānāti, **27.11**
ayi nanda-tanuja kiṅkaraṁ, **31.20**
āyur harati vai puṁsām, 27.13
bahūnāṁ janmanām ante, 20.29, 21.35, 22.38, 23.12, **24.28, 24.67, 24.74,** 24.75, **28.39**
bahu-śākhā hy anantāś ca, **25.36, 27.11**
barhāvataṁsam asitāmbuda-sundarāṅgam, 24.45–46
bhagavat-tattva vijñānaṁ, **24.52, 26.11**
bhaja govindaṁ bhaja govindaṁ, 24.18
bhajanty ananya-manaso, **22.49**
bhaktiḥ pareśānubhavo viraktir, 22.23
bhakti sādhana kare yei 'prāpta-brahma--laya', **31.12**
bhaktis tvayi sthiratarā bhagavan yadi syād, **28.51**
bhakti vinā kevala jñāne 'mukti' nāhi haya, **31.12**
bhakti-yoga vidhānārthaṁ, **24.33**
bhaktyā mām abhijānāti, **24.54,** 29.3, 29.44, **29.77**
bhārata-bhūmite haila manuṣya-janma yāra, **25.13**
bhāryā rūpavatī śatruḥ, 27.1
bhava-mahādāvāgni-nirvāpanam, 23.7
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni, **24.42**
bhayaṁ dvitīyābhiniveśataḥ, 24.52
bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ, 21.34, 24.14, **24.66,** 27.10, **28.25, 28.53,** 30.19
bhrāmayan sarva-bhūtāni, **23.18, 25.11, 29.62**
bhūmir āpo 'nalo vāyuḥ, **31.13, 31.17**
bhūtāni yānti bhūtejyā, **25.51, 29.46**
bhūtvā bhūtvā pralīyate, 27.9, 31.16
brahma-bhūtaḥ prasannātmā, 24.52, **25.62, 31.2**
brahma-bhūyāya kalpate, 22.26, **23.9,** 23.14
brahmaiva tena gantavyaṁ, **21.34**
brahmāṇḍa bhramite kona bhāgyavān jīva, 25.6, 25.11, **28.55**
brahmaṇo hi pratiṣṭhāham, 22.11, 24.28, 30.7
brahmārpaṇaṁ brahma havir, **21.34**
brahmeti paramātmeti, 22.25, 30.30, 30.31
cakṣur unmīlitaṁ yena, **24.52**
cañcalaṁ hi manaḥ kṛṣṇa, **29.11**
caṇḍālo 'pi dvija-śreṣṭho, **31.10**
cātur-varṇyaṁ mayā sṛṣṭam, 21.22, 21.33, 24.29
caurāśī-lakṣa yonite karaye brahmaṇa, **29.20**
ceto-darpaṇa-mārjanam, 23.17, 24.59, 27.5, 29.5, 29.84
chāḍiyā vaiṣṇava-sevā nistāra pāyeche kebā, 21.39, 22.22
cintāmaṇi-prakara-sadmasu, **30.3,** 30.32
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ, **20.20, 24.18,** 24.33, **28.41, 28.51, 29.5, 29.46, 29.50, 30.10, 30.20, 31.13**
daivī hy eṣā guṇamayī, **25.55, 29.29, 29.82**
dehino 'smin yathā dehe, **23.21,** 502, 557, **29.75**
devarṣi-bhūtāpta-nṛṇāṁ pitṝṇām, 24.38, **24.38**
dharmaḥ projjhita-kaitavo 'tra, 23.10
dharmaḥ svanuṣṭhitaḥ puṁsāṁ, **24.72**
dharmaṁ tu sākṣād bhagavat-praṇītam, 24.42
dharmārtha-kāma-mokṣāṇāṁ, 25.37
dharma-saṁsthāpanārthāya, **30.24**
dhīrādhīra-jana-priyau, 24.46
dhyānāvasthita-tad-gatena, 24.53, 31.20
dhyāyato viṣayān puṁsaḥ, 22.14
'dig-vijaya kariba'—vidyāra kārya nahe, **29.50**
divā cārthehayā rājan, **22.23**
duṣṭa mana, tumi kisera vaiṣṇava?, **28.33, 29.1b**
'dvaite' bhadrābhadra-jñāna, saba—'manodharma', **22.14**
dvā suparṇā sayujā sakhāyāḥ, 28.51
e dhana, yauvana, putra, parijana, **27.5**
'ei bhala, ei manda,'—ei saba 'bhrama', **22.14**
ei chaya gosāñi yāṅra, muñi tāṅra dāsa, 22.62
eita brahmāṇḍa bhari' ananta jīva-gaṇa, **29.20**
eka-deśa-sthitasyāgner, **28.63**
ekale īśvara kṛṣṇa, āra saba bhṛtya, **27.27,** 30.38

eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān, 21.44, 22.45
eko nārāyaṇa āsīt, 24.63
eko 'py asau racayituṁ, 30.42
etāvaj janma-sāphalyaṁ, **24.39**
ete cāṁśa-kalāḥ puṁsaḥ, **30.24**
evaṁ paramparā-prāptam, **29.75**
evaṁ prasanna-manaso, **24.52, 26.11**
e viṣaya-halāhale, **28.27**
golokere prema-dhana, hari-nāma--saṅkīrtana, 22.15
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi, 29.56
gṛhītvaitāni saṁyāti, **28.20**
guror avajñā śruti-śāstra-nindanam, 21.37
guru-kṛṣṇa-prasāda-pāya bhakti-latā-bīja, 28.52, **28.55,** 29.46
guru-mukha-padma-vākya, 29.68
gurur na sa syāt, 29.37
hā hā prabhu nanda-suta, **31.20**
harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā, 26.8, **29.66**
hare kṛṣṇa, hare kṛṣṇa, **20.26, 21.32, 21.42, 22.15, 23.8, 23.17, 24.10**
harer nāma, harer nāma, **23.7**
hari-bhakti-vihīnaś ca, **31.10**
hari hari viphale, **26.18**
hariṁ vinā na sṛtiṁ taranti, 28.22, 30.38
hetunānena kaunteya, **22.51**
hitvātma-pātaṁ gṛham andha-kūpaṁ, 29.54, 31.1
hṛdi hy ayam ātmā, 22.26
hṛd-vāg-vapurbhir vidadhan namas te, **26.21**
hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi, **21.52, 30.21**
hṛdy ayam ātmā pratiṣṭhitaḥ, 25.55
hṛṣīkeṇa, hṛṣīkeśa-, 24.44, 29.46, 29.71
icchā-dveṣa-samutthena, **25.31, 28.53, 29.4**
idam adya mayā labdham, **27.10**
idam astīdam api me, **27.10**
idaṁ hi viśvaṁ bhagavān ivetaraḥ, 24.59
idaṁ śarīraṁ kaunteya, 22.37
īhā yasya harer dāsye, **22.26, 22.27, 29.65, 30.19**
imaṁ vivasvate yogaṁ, **28.31**
indrāri-vyākulaṁ lokaṁ, **30.24**
indriyasyendriyasyārthe, **25.24**
īśāvāsyam idaṁ sarvam, 22.45, 31.16
īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ, 22.41, **24.63,** 28.63, **31.17**
īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ, **23.18, 25.11,** 28.25, 29.50, **29.62**
īśvare bhajile, sei vidyā 'satya' kahe, **29.50**
īśvare se prīti janme sammata sabāra, **29.50**
īśvaro 'ham ahaṁ bhogī, **27.10**
iti matvā bhajante māṁ, **24.63, 30.25**
jaḍa-vidyā yata māyāra vaibhava tomāra bhajane bādhā, 29.47
jagad-aṇḍa-koṭi-koṭiṣv aśeṣa-vasudhādi--vibhūti-bhinnam, 30.6
jagad-dhitāya kṛṣṇāya, **21.38**
jaghanya-guṇa-vṛtti-sthā, **29.31, 29.66, 29.77**
janame janame haya, ei abhilāṣa, **21.40**
jana-saṅgaś ca laulyaṁ ca, **26.13**
janasya moho 'yam ahaṁ mameti, 29.5
jānāti tattvaṁ bhagavan mahimno, **29.44**
janayaty āśu vairāgyaṁ, **22.39, 25.62, 29.37**
jāniyā śuniyā viṣa khāinu, **26.18**
janmādy asya yataḥ, 21.27, 24.42, 24.63, 29.56, 30.7, 30.25, 31.17
janma karma ca me divyam, 21.42, **25.4, 28.22, 29.61**
janma sārthaka kari' kara para-upakāra, **25.13**
jīva-bhūtāṁ mahā-bāho, **24.64, 31.13**
jīva kṛṣṇa-dāsa, e viśvāsa, 25.11, 26.8, **28.60**
jīvasya tattva-jijñāsā, 25.5
jīvera kṛpāya kailā kṛṣṇa veda-purāṇa, **26.8**
jīvera 'svarūpa' haya, 24.77, 29.37, 29.65, 29.1b
jīvo jīvasya jīvanam, 24.65
jñāne prayāsam udapāsya namanta eva, **24.69**
jugupsitaṁ dharma-kṛte 'nuśāsataḥ, **27.11**
kaivalyaṁ narakāyate, 30.34
kaivalyaṁ narakāyate tridaśa-pūr ākāśa--puṣpāyate, 24.57
kalau nāsty eva nāsty eva, **23.7,** 23.8
kaler doṣa-nidhe rājann, **29.48**
kāma eṣa krodha eṣa, 25.24

kāmais tais tair hṛta-jñānāḥ, 24.30, **29.45, 30.38**
kamala-dala-jala, jīvana ṭalamala, **27.5**
kāmasya nendriya-prītiḥ, 31.6
kāmātmānaḥ svarga-parā, **29.47**
kāmyānāṁ karmaṇāṁ nyāsaṁ, **22.51**
kandarpa-koṭi-kamanīya-viśeṣa-śobhaṁ, **24.44**
kāraṇaṁ guṇa-saṅgo 'sya, **29.28, 29.77**
karma-kāṇḍa, jñāna-kāṇḍa, 25.11, **27.9, 29.20, 29.55**
karmaṇā daiva-netreṇa, 28.28
karmāṇi nirdahati kintu, 21.11, 29.69
kaumāra ācaret prājño, 29.52
kaunteya pratijānīhi, 22.42, 24.68, 29.32
kintu prabhor yaḥ priya eva tasya, **22.16, 23.31**
kintu prodyan nikhila-paramānanda--pūṇāmṛtābdher, **29.46**
kīrtanād eva kṛṣṇasya, **29.48**
kīrtanīyaḥ sadā hariḥ, 24.70
kīrtir yasya sa jīvati, 21.48
kleśo 'dhikataras teṣām, 28.38
koṭi-karmaniṣṭha-madhye eka jñānī śreṣṭha, 25.3
kriyā-viśeṣa-bahulāṁ, **29.47**
krodhād bhavati sammohaḥ, **22.14**
kṛpayā tava pāda-paṅkaja-, **31.20**
kṛṣṇa-bahirmukha hañā bhoga-vāñchā kare, **25.25, 28.53, 29.6, 29.65**
kṛṣṇa-bhajane yāhā haya anukūla, **30.19**
kṛṣṇa-bhakta—niṣkāma, ataeva 'sānta', 24.20
kṛṣṇa bhuli' sei jīva anādi-bahirmukha, **24.61, 26.8**
kṛṣṇa-pāda-padme yadi citta vṛtti raya, **29.50**
kṛṣṇa-pāda-padme ye karaye sthira mana, **29.50**
kṛṣṇa—sūrya-sama; māyā haya andhakāra, **30.5**
kṛṣṇa tvadīya-padapaṅkaja-pañjarāntam, **23.13, 28.15**
kṛṣṇa-varṇaṁ tviṣākṛṣṇaṁ, **30.36**
kṛṣṇa ye bhaje se baḍa catura, 26.16
kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya, 28.39, 31.14, 31.18
kṣetrajñaṁ cāpi māṁ viddhi, **28.40,** 28.63
kṣetra-kṣetrajñayor jñānaṁ, **28.40**
kṣetraṁ kṣetrī tathā kṛtsnaṁ, **24.40**
kṣipāmy ajasram aśubhān, **28.26**
kṣipraṁ bhavati dharmātmā, 21.31
kṣīraṁ yathā dadhi vikāra-viśeṣa-yogāt, **30.24**
kurvanty ahaitukīṁ bhaktim, **24.33**
kutas tvā kaśmalam idaṁ, **30.40**
labdhvā sudurlabham idaṁ bahu--sambhavānte, **29.53**
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama--sevyamānaṁ, **30.3**
lava-mātra sādhu-saṅge sarva-siddhi haya, **24.59**
lokasyājānato vidvāṁś, **29.37**
mahājano yena gataḥ sa panthāḥ, 23.4
mahātmānas tu māṁ pārtha, **22.49**
mahat-sevāṁ dvāram āhur vimukteḥ, 25.62, 27.4
mahīyasāṁ pāda-rajo-'bhiṣekaṁ, **22.22,** 417, **26.20, 31.28**
mamaivāṁśo jīva-loke, **24.28, 26.8, 27.4, 28.20,** 28.61, **29.74**
mama janmani janmanīśvare, **20.31,** 30.33
māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa, **20.8, 21.42, 23.9, 23.11, 23.14, 28.37, 29.65, 30.18**
mām evaiṣyasi satyaṁ te, **29.75, 31.24**
mām evaiṣyasi yuktvaivam, **28.48, 29.61**
mām eva ye prapadyante, 20.32, **25.55,** 28.25, **29.29, 29.82,** 29.2b
māṁ hi pārtha vyapāśritya, **30.41**
mām upetya punar janma, **30.1**
mām upetya tu kaunteya, **22.36**, 24.29, **29.20, 29.48, 30.18**
manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi, **24.28, 26.8, 27.4,** 28.20, **28.20, 29.74**
mandāḥ sumanda-matayo, 30.48
man-manā bhava mad-bhakto, 20.33, 24.36, **28.48, 29.61, 29.75, 31.24**
manuṣyāṇāṁ sahasreṣu, 30.1
mātā yasya gṛhe nāsti, **26.15**
matir na kṛṣṇe paratataḥ svato vā, 25.40, **26.8**
mātrā-sparśās tu kaunteya, 29.25, **29.35**
mat-sthāni sarva bhūtāni, **24.60,** 28.63, 31.15
mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca, 24.33, 30.29

mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ, **22.51**, 24.40, 25.28, 31.17
mayaiva vihitaṁ devi, **24.17**
māyā-jāla chuṭe, pāya kṛṣṇera carana, **29.29**
māyā-mugdha jīvera nāhi svataḥ kṛṣṇa--jñāna, **26.8**
mayānukūlena nabhasvateritaṁ, **23.28**
mayā tatam idaṁ sarvaṁ, **24.60**
māyāvādam asac-chāstraṁ, **24.17**
māyāvādi-bhāṣya śunile haya sarva-nāśa, 28.63
māyayāpahṛta-jñāna, **24.18,** 29.55, 29.56
mayy āsakta-manāḥ pārtha, **29.79**
miche māyāra vaśe, yāccha bhese', 25.11, 26.8, **28.60**
mohitaṁ nābhijānāti, **29.1**
mṛtyuḥ sarva-haraś cāham, 24.56, 24.65
muktiḥ svayaṁ mukulitāñjali sevate 'smān, **28.51**
muktir hitvānyathā-rūpam, 24.78, 29.37
na dhanaṁ na janaṁ na sundarīṁ, **20.31**
nāhaṁ tiṣṭhāmi vaikuṇṭhe, **21.41, 30.35**
nāhaṁ vipro na ca nara-patir nāpi vaiśyo na śūdro, **29.46**
na hanyate hanyamāne śarīre, 25.10
naiṣāṁ matis tāvad urukramāṅghrim, 21.43, **22.22, 26.20, 31.28**
naiṣkarmyam apy acyuta-bhāva-varijitam, 23.27
na jāyate mriyate vā kadācin, 25.10, **27.16**
na karma-phala-saṁyogaṁ, **20.3**
na kartṛtvaṁ na karmāṇi, **20.3**
nāma-gāne sadā ruciḥ, 24.67
na māṁ duṣkṛtino mūḍhāḥ, **24.18**
namo brahmaṇya-devāya, **21.38,** 21.44
nānā-śāstra-vicāraṇaika-nipuṇau, **27.24,** 29.46
nānā yoni sadā phire, 25.11, **27.9, 29.20, 29.55**
nāpnuvanti mahātmānaḥ, **30.1**
nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt, 21.38, 24.63
nārāyaṇa-parāḥ sarve, **30.37, 31.19**
narottama-dāsa kaya, **31.20**
na sādhu manye yata ātmano 'yam, **27.29**
na sa siddhim avāpnoti, **26.8, 27.25**
naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu, 20.21
na tad-bhakteṣu cānyeṣu, **29.1b**
na te viduḥ svārtha-gatiṁ hi viṣṇum, 24.74
nāyam ātmā pravacanena labhyo, **31.11**
nidrayā hriyate naktaṁ, **22.23**
nikaṭa-stha māyā tāre jāpaṭiyā dhare, **25.25, 28.53, 29.6, 29.65**
nikhilāsv apy avasthāsu, **22.26, 22.27, 29.65, 30.19**
nimitta-mātraṁ bhava savyasācin, 24.46
nindasi yajña-vidher, 25.9
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe, **22.28, 29.55**
nirdvandvo nitya-sattva-stho, **20.5, 26.8**
niṣkiñcanasya bhagavad--bhajanonmukhasya, **22.25**
ṅityaḥ sarva-gataḥ sthāṇur, **25.10**
nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām, 20.7, 21.27, 22.27, 24.33
notpādayed yadi ratiṁ, **24.72**
nṛ-deham ādyaṁ sulabhaṁ sudurlabhaṁ, **23.28**
nūnaṁ pramattaḥ kurute vikarma, **27.29**
oṁ ajñāna-timirāndhasya, **24.52**
oṁ namo bhagavate vāsudevāya, 24.28
padaṁ padaṁ yad vipadāṁ na teṣāṁ, 22.13, 26.16, 30.18
paḍe kene loka—kṛṣṇa bhakti jānibāre, **29.50**
paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ, 21.12, 22.29
parābhāvas tāvad abodha-jātaḥ, 25.34, 26.19
paramāṇu-cayāntara-stham, 30.3
paraṁ brahma paraṁ dhāma, 27.5, **30.7**
paraṁ dṛṣṭvā nivartate, 22.21, 22.21, 22.39
paraṁ vijayate śrī-kṛṣṇa-saṅkīrtanam, 23.7
paras tasmāt tu bhāvo 'nyaḥ, 22.40
parasya brahmaṇaḥ śaktis, **28.63**
paritrāṇāya sādhūnāṁ, **30.24**
parjanyād anna-sambhavaḥ, 22.57
parokṣa-priyā iva hi devāḥ, 28.65
paścimera loka saba mūḍha anācāra, 25.52
patitānāṁ pāvanebhyo, **21.47, 21.50**
patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyaṁ, **30.28, 30.40**
piśācī pāile yena mati-cchanna haya, 25.52
prabhāsmi śaśi-sūryayoḥ, 30.5
prahlādo janako bhīṣmo, **24.18**
prakṛteḥ kriyamāṇāni, **22.3, 24.66, 29.4, 29.16, 29.77**
prakṛtiṁ puruṣaṁ caiva, **28.58**

pralaya-payodhi-jale dhṛtavān asi vedam, 24.29
prānair arthair dhiyā vācā, **24.39**
prāṇa-prayāṇa-samaye kapha-vāta-pittaiḥ, **23.13, 28.15**
praṇavaḥ sarva-vedeṣu, **24.60**
prāpya puṇya-kṛtāṁ lokān, **28.28, 29.64**
prasāde sarva-duḥkhānāṁ, 21.40
pratyakṣāvagamaṁ dharmyam, 21.32
pravṛttiṁ ca nivṛttiṁ ca, 24.41
premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena, **21.42, 22.8**
premā pum-artho mahān, 22.21
prītis tad-vasati-sthale, 24.67
projjhita-kaitavo 'tra, 26.3
pṛthivīte āche yata nagarādi grāma, **30.37**
puṁsaḥ striyā mithunī-bhāvam etam, 25.32, **29.85**
punaḥ punaś carvita-carvaṇānām, 27.14
puruṣaḥ prakṛti-stho hi, **29.28, 29.77**
puruṣaṁ śāśvataṁ divyam, **30.7**
rādhā-kṛṣṇa-padāravinda-bhajanānandena mattālikau, **27.24**
rākṣasāḥ kalim āśritya, 21.40
rasa-varjaṁ raso 'py asya, **26.14**
raso 'ham apsu kaunteya, **24.60**
raso vai saḥ, 24.44
rātriṁ yuga-sahasrāntāṁ, **30.49, 31.10**
ṛṣayo 'pi hi muhyanti, 29.57
saba sukha bhāgala, 27.20
śābde pare ca niṣṇātaṁ, **29.55**
sac-cid-ānanda, 31.17
sadā samudvigna-dhiyām asad-grahāt, 30.35
sadaya-hṛdaya-darśita-paśu-ghātam, 26.9
sādhur eva sa mantavyaḥ, **24.5**
'sādhu-saṅga,' 'sādhu-saṅga'—sarva-śāstre kaya, **24.59**
sādhu-śāstra-guru-vākya, 21.28–29, 26.12, 27.25
sa eva go-kharaḥ, 28.24
sa guṇān samatītyaitān, **20.8, 21.42, 23.9, 23.11, 23.14, 28.37, 29.65,** 793, **30.18,** 832–33
sahasra-yuga-paryantam, **30.49, 31.10**
saha-yajñāḥ prajāḥ sṛṣṭvā, 21.34
sa kāleneha mahatā, **29.75**
sākṣād-dharitvena samasta-śāstraiḥ, 22.4, **22.16,** 23.18, **23.31,** 28.43, 29.51, 31.8
sa mahātmā sudurlabhaḥ, 24.20, 24.28
samaḥ sarveṣu bhūteṣu, **25.62, 31.2**
samatvenaiva vīkṣeta, **30.24, 30.36**
sa me yuktatamo mataḥ, 22.22
samo 'haṁ sarva-bhūteṣu, 20.20, 30.42
saṁsāra-viṣānale, divā-niśi hiyā jvale, 22.15
saṁsiddhir hari toṣaṇam, 30.40
sandarśanaṁ viṣayiṇām atha yoṣitāṁ ca, **22.25**
saṅkhyā-pūrvaka-nāma-gāna-, 24.70
śarīraṁ yad avāpnoti, **28.20**
sarva-bhūtāni sammohaṁ, **25.31, 28.53, 29.4**
sarva-dharmān parityajya, 20.33, **21.27,** 22.38, 24.28, **25.11, 26.3,** 27.11, **29.57,** 30.16
sarva-kāraṇa-kāraṇam, 31.18
sarva-karma-phala-tyāgaṁ, **22.51**
sarva-loka-maheśvaram, 22.45
sarvaṁ khalv idaṁ brahma, 24.62, 28.42
sarvārthān viparītāṁś ca, **27.11**
sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭo, 24.41, 24.64, 25.10, 25.16, 25.26, 29.50, 29.60, 29.62, 30.26
sarvātmanā yaḥ śaraṇaṁ śaraṇyaṁ, **24.38**
sarvatra haya nija iṣṭa-deva-sphūrti, **22.28**
sarvatra pracāra haibe mora nāma, **30.37**
sarvopādhi-vinirmuktaṁ, 22.52, 24.44, 29.37, 29.46
satām prasaṅgān mama vīrya-saṁvidaḥ, 20.24, **22.20, 24.59, 29.40**
ṣaṭ-karma-nipuṇo vipro, **29.51**
sat-saṅga chāḍi' kainu asate vilāsa, **25.5**
sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ, 24.71, 29.7, 29.46, 29.61, 29.64
sei se vidyāra phala jāniha niścaya, **29.50**
senayor ubhayor madhye, 21.12
sevonmukhe hi jihvādau, **29.3,** 30.22
se yadi nahila, tabe vidyāya ki kare, **29.50**
śiva-viriñci-nutam, 24.50, 24.74, 30.38
smartavyaḥ satataṁ viṣṇuḥ, 22.24
smṛti-bhraṁśād buddhi-nāśo, **22.14**
snigdha-prāvṛd-ghana-śyāmam, 31.3
śraddhāvān bhajate yo māṁ, **24.71**
śrama eva hi kevalam, 27.3
śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ, **21.34,** 22.21, **22.51,** 23.14, **24.7,** 27.24, **28.30, 28.31,** 28.32, 28.65, **29.38,** 29.48, 30.35

śrī-guru-vaiṣṇava-pade majāiyā mana, **23.7**
śrī-viṣṇor nāmni mantre sakala-kaluṣa-he śabda-śāmānya-buddhir, **21.12**
śriyaḥ patiṁ yajña-patiṁ jagat-patiṁ, 21.34
śriyaiśvarya-prajepsavaḥ, 23.33
śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ, **21.52, 30.21,** 30.35, 31.20
sṛṣṭi-sthiti-pralaya-sādhana-śaktir ekā, 24.18
sthāne sthitāḥ śruti-gatāṁ tanu-vāṅ--manobhiḥ, 24.53, **24.69,** 30.33
sthāvara-jaṅgama dekhe, nā dekhe tāra mūrti, **22.28**
striyo vaiśyās tatha śūdrāḥ, 21.33, 28.59, **30.41**
śucīnāṁ śrīmatāṁ gehe, 24.56, **28.28, 29.64**
suhṛdaḥ sarva-dehinām, 22.24
suhṛdaṁ sarva-bhūtānām, **24.66, 28.25, 28.53,** 28.60
śuka-mukhād amṛta-drava-saṁyutam, 20.24
sukham ātyantikaṁ yat tad, 28.21
śuni caiva śvapāke ca, **31.2**
sva-karmaṇā tam abhyarcya, **21.27,** 21.27, 21.33, **24.72**
svāmin kṛtārtho 'smi, 30.4
svanuṣṭhitasya dharmasya, **21.23,** 21.27, 21.27, 24.72
svargāpavarga-narakeṣv, **30.37, 31.19**
svarūpeṇa vyavasthitiḥ, 22.27, 23.18, 24.78
svāyambhūr nāradaḥ śambhuḥ, **24.18**
sve sve karmaṇy abhirataḥ, 20.14
tad ahaṁ bhakty-upahṛtam, **30.28, 30.40**
tad-arthaṁ karma kaunteya, **30.16, 30.19**
tad-avadhi bata nārī-saṅgame smaryamāṇe, **25.24**
tad bhavaty alpa-medhasām, 23.28
tad brahma niṣkalam anantam aśeṣa--bhūtam, **31.15**
tadvan na rikta-matayo yatayo 'pi ruddha-, 23.8
tad viddhi praṇipātena, **28.64**
tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet, 22.24, 25.5, 28.32, 28.65
tāhāre se bali dharma, karma sadācāra, **29.50**
tāhāre se bali vidyā, mantra, adhyayana, **29.50**
taj-joṣaṇād āśv apavarga-vartmani, **22.20, 24.59, 29.40**
tal labhyate duḥkhavad anyataḥ sukhaṁ, **29.32**
tāṁs titikṣasva bhārata, 22.24
taṁ tam evaiti kaunteya, **23.13, 28.3, 28.28, 29.77**
taṁ taṁ niyamam āsthāya, **29.45, 30.38**
tān ahaṁ dviṣataḥ krūrān, 21.27, **28.26**
tāṅdera caraṇa sevi bhakta-sane vāsa, **21.40**
tasmād asaktaḥ satataṁ, **30.19**
tasmād guruṁ prapadyeta, **29.55**
tasyāhaṁ nigrahaṁ manye, **29.11**
tasyaite kathitā hy arthāḥ, **24.52, 28.65**
tasyaiva hetoḥ prayateta kovido, **29.32**
tātala saikate, vāri-bindu-sama, 25.12
tāte kṛṣṇa bhaje, kare gurura sevana, **29.29**
tathā dehāntara-prāptir, **23.21, 29.75**
tathā dīkṣā-vidhānena, **31.10**
tathā paramahaṁsānāṁ, **24.33**
tato māṁ tattvato jñātvā, **24.54, 29.78**
tatra tiṣṭhāmi nārada, **21.41,** 30.33, **30.35**
tat te 'nukampāṁ susamīkṣamāṇo, **26.21**
tat tvam asi, 22.37
tava hari-nāma kevala kaitavo, **28.33, 29.1b**
tayor na vaśam āgacchet, **25.24**
te dvandva-moha-nirmuktā, **21.27, 22.22**
te-kāraṇe lāgila ye karma-bandha-phāṅsa, **25.5**
tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye, 26.7
te 'pi mām eva kaunteya, **24.62**
tepus tapas te juhuvuḥ sasnur āryā, **24.14**
teṣāṁ satata-yuktānāṁ, **20.20, 24.18,** 28.41, **28.41, 28.51, 29.5,** 29.46, **29.46, 29.50, 30.10, 30.20, 31.13**
te taṁ bhuktvā svarga-lokaṁ viśālaṁ, 23.27
te vadanti mahātmānaṁ, **24.42**
tirthī-kurvanti tīrthāni, 22.11, 30.37
titikṣavaḥ kāruṇikāḥ, 22.24
tīvreṇa bhakti-yogena, **21.34, 23.35, 24.62**
traiguṇya-viṣayā vedā, **20.5,** 20.6, **26.8**
tribhir guṇamayair bhāvair, 26.3, **29.1**
tṛṇād api sunīcena, **24.67**
tūrṇaṁ yateta na pated anumṛtyu yāvan, **29.53**

tyaktvā dehaṁ punar janma, 21.32, 22.35, 24.29, 24.68, **25.4, 28.22,** 29.20, **29.61**
tyaktvā sva-dharmaṁ caraṇāmbhujaṁ harer, **22.37, 26.13**
upadekṣyanti te jñānaṁ, **28.64**
upadeśo hi mūrkhāṇāṁ, 25.9
ūrdhvaṁ gacchanti sattva-sthā, **29.31, 29.66, 29.77**
ūrdhva-mūlam adhaḥ-śākham, 31.14
utkrāmantaṁ sthitam vāpi, **29.6**
vaiṣṇavānāṁ yathā śambhuḥ, 24.18, 24.30, 24.76
vaiṣṇava ṭhākura tomāra kukkura, 29.31
vaiṣṇave jāti-buddhiḥ, 22.12
vaiṣṇavera kriyā-mudrā, 22.50
vajra-hastaḥ purandaraḥ, 29.45
vāñchā-kalpatarubhyaś ca, **21.47, 21.50**
varṇāśramācāravatā, **24.62**
vāsudevaḥ sarvam iti, **24.28,** 24.67, **24.67, 24.74,** 28.38, **28.39**
vāsudeva-parā vedā, 24.74
vāsudeve bhagavati, **22.39, 25.62, 29.37**
vedāhaṁ samatītāni, **24.42**
vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ, 21.42, 23.35, 29.56, 30.22, 30.40, 31.11
vedas tattvaṁ tapo brahma, 31.2
veda-vāda-ratāḥ pārtha, **29.47**
vedeṣu durlabham adurlabham ātma--bhaktau, 24.54, 29.46
veṇuṁ kvaṇantam aravinda-dalāyatākṣaṁ, **24.44**
vidyā-vinaya-sampanne, **31.2**
vikārāṁś ca guṇāṁś caiva, **28.58**
vimūḍhā nānupaśyanti, **29.6**
viprād dviṣaḍ-guṇa-yutād aravinda-nābha-, 31.10
viṣaya baliyā tyāge tāhā haya bhūla, **30.19**
viṣayā vinivartante, **26.14**
vismartavyo no jātucit, 22.24
viṣṇur ārādhyate panthāḥ, 21.34, **24.62**
viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo, **30.49, 31.15**
vivasvān manave prāha, **28.31**
vṛddha kāla āola saba sukha bhāgala, 27.17
vṛkṣāḥ tad-adhiṣṭhātṛ-devataḥ, 30.47
vyavasāyātmikā buddhiḥ, 20.13, 21.40, 24.15, 24.20, **25.36, 27.11,** 28.51
yad anyatrāpi dṛśyeta, **31.10**
yad-avadhi mama cetaḥ kṛṣṇa--pādāravinde, **25.24**
yadā yadā hi dharmasya, **22.42,** 23.3
ya devī sarva-bhuteṣu, 24.18
yad vākyato dharma itītaraḥ sthito, **27.11**
yad yad ācarati śreṣṭhas, 21.38
yāhāṅ kṛṣṇa, tāhāṅ nāhi māyāra adhikāra, **30.5**
yaḥ kāraṇārṇava-jale bhajati sma, 29.83
yaḥ śambhutām api tathā samupaiti kāryād, **30.24**
yaḥ śāstra-vidhim utsṛjya, **26.8, 27.25**
yajñād bhavati parjanyo, **30.44**
yajñaiḥ saṅkīrtana-prāyair, **30.36**
yajñārthāt karmaṇo 'nyatra, 21.27, 26.7, 28.20, 29.78, **30.16, 30.19**
yakṣye dāsyāmi modiṣya, **27.10**
yaṁ brahmā-varuṇendra-rudra-marutaḥ, 24.28
yam evaiṣa vṛṇute tena labhyas, **31.11,** 31.13
yām imāṁ puṣpitāṁ vācaṁ, 20.30, **29.47**
yaṁ labdhvā cāparaṁ lābhaṁ, 24.77
yaṁ śyāmasundaram acintya-guṇa--svarūpaṁ, **21.42, 22.8**
yaṁ yaṁ vāpi smaran bhāvaṁ, **23.13, 28.2, 28.28, 29.77**
yan maithunādi-grhamedi-sukhaṁ hi tuccham, 25.39, 26.26, 27.9
yānti deva-vratā devān, 24.41, **25.51, 29.46**
yānti mad-yājino 'pi mām, 29.48
yantrārūḍhāni māyayā, 26.3
yāre dekha, tāre kaha 'kṛṣṇa'-upadeśa, 23.38
yāre yaiche nācāya, se taiche kare nṛtya, **27.27**
yasmin sthito na duḥkhena, 24.20
yas tu nārāyaṇaṁ devam, **30.24, 30.36,** 30.38
yasya deve parā bhaktir, **24.52, 28.65**
yasyāham anugṛhṇāmi, 22.36, 30.19
yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya, **30.49, 31.15**
yasya prabhā prabhavato jagad-aṇḍa-koṭi, 30.5, **31.15**
yasya prasādād bhagavat-prasādaḥ, 21.39, 22.8, 28.34, 28.52, 28.65

yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā, 21.43, 22.17, **29.66**
yasyātma-buddhiḥ kuṇape tri-dhātuke, 25.14, **28.24**
yasya yal lakṣaṇaṁ proktaṁ, **31.10**
yataḥ pravṛttir bhūtānāṁ, **21.27, 24.72**
yathāgneḥ kṣudrā visphuliṅgā vyuccaranti, 28.63
yathā kāñcanatāṁ yāti, **31.10**
yathā prakāśayaty ekaḥ, **24.40**
yathā yonir yathā bījam, 22.53
yatholmukād visphuliṅgād, **28.63**
yat karoṣi yad aśnāsi, **21.25**
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kiṁ, **22.37, 26.13**
yatra yogeśvaraḥ kṛṣṇaḥ, 22.22
yat tapasyasi kaunteya, **21.25**
yat-tīrtha-buddhiḥ salile na karhicij, **28.24**
yayā dharmam adharmaṁ ca, **27.11**
yayātmā suprasīdati, 24.57
ye ca veda-vido viprā, **24.42**
ye 'py anya-devatā-bhaktā, **24.62**
ye 'nye ca pāpā yad-apāśrayāśrayāḥ, 30.41
yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpaṁ, **21.27,** 22.7, **22.22**
ye yathā māṁ prapadyante, 21.35
yoginām api sarveṣāṁ, **24.71**

Abėcėlinė-dalykinė rodyklė

Skaičiai nuorodų pabaigoje nurodo skyrių ir tekstą. Pastorintu šriftu atspausdinti numeriai nurodo posmo vertimą, paprastu – komentarą. Jei antraštės žodis nuorodose kartojasi, vietoj jo rašomas ženklas △.

A

Absoliuti Tiesa 31.2
  aspektai 21.42, 24.60, 30.30–31, 31.3, 31.12
  atsidavimo tarnystė atskleidžia △ 22.38
  impersonalistai klaidingai suvokia △ 20.27, 22.9, 24.60
  Kṛṣṇa kaip △ 21.27, 21.42, 22.11, 30.7
  pažinimas 31.12–13
  visos būties šaltinis 30.25
  visų priežasčių priežastis 24.42
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
Ācāryos. Žr. Dvasinis mokytojas
Acintya-bhedābheda-tattva 31.16
Acyuta, apibrėžimas 20.34
Ādau gurv-āśrayam, apibrėžimas 22.22
Ādeśa-kārī, apibrėžimas 28.65
Adhibautika 29.25
Adhokṣaja, Viešpats kaip △ 29.3
Adhokṣaja-dhiyaḥ, apibrėžimas 21.27
Āditya 21.41
Advaita Prabhu 21.41, 30.43
Agastya **28.32**
Agastya, apibrėžimas 28.32, 28.65
Agni, apibrėžimas 22.26
Agnis, Viešpats **24.11**, 24.11
Ahaṅkāra 26.3. *Žr. taip pat* Klaidinga savimonė
Ahiṁsā, apibrėžimas 22.24
Aistros *guṇa* 26.4
  atsidavimo tarnystė išvaiko △ 21.32
  gyvenimas Žemėje veikiant △ **29.28**, 29.66
  pakilimas iš △ 21.52
  protas sukuriamas △ dėka 23.17
Aistros *guṇa* (tęsinys)
  religija △ 27.11
  veikia turtuolius 26.3
Ajita, Viešpats kaip △ 28.29
Ajñāta-sukṛti, apibrėžimas 21.27, 22.7
Akāma, apibrėžimas 23.32
Akys 25.47
  materialios △ ir dvasinės, palyg. 20.38, 22.29
Akṣara, apibrėžimas 24.28
Alkoholio gėrimas 26.11, 27.11, 28.27
Amātya, apibrėžimas 28.65
Ambarīṣa Mahārāja 20.18, 24.71, 25.61, 26.24, 29.7, 29.61, 29.64, 31.21
Amerika 20.26, 21.12
Aṁśa, ekspansijos 30.24
Amžiai, visatos
  keturi 30.49
  trukmė 31.10
Analogijos
  asilas arba karvė ir materialistas 28.24
  atspindys vandenyje ir gyvoji esybė kūne **22.29**
  atspindžiai ir gyvosios esybės **28.63**
  bičių avilys ir žmonių visuomenė 24.64
  bičių dūzgimas ir žmonos kalba **29.54**
  bitės ir bhaktai 30.32
  brahmano draugas ir Supersiela **28.51–55, 28.61–64**
  brangakmeniai ir materialūs planai 25.15
  būdravimas ir kūrinija **31.16**, 31.16
  Caṇḍavega ir laikas **27.13**
  dangus ir Viešpats **31.20**
  debesis ir Viešpats **30.5**
  deginančiai karštas maistas ir juslių tenkinimas 28.27
  dramblys ir materialistas 25.12

Analogijos (tęsinys)
elnias dykumoje ir siela materialiame pasaulyje 29.20
elnias ir materialistas 25.12, **29.53–55**
elnias ir Prācīnabarhiṣatas **29.53–55**
gaisras miške ir mirtis **28.14**
Gangos vanduo ir Kṛṣṇos sąmonė **21.31**
gatvės ir gyvybės orai 25.16
gatvės ir gyvybės orai 25.16
gegutės kukavimas ir sąmyšis šeimoje 25.19
gėlės ir žmona **29.54**
ginklai ir veikiantieji organai **26.1, 29.18**
gydytojas ir Viešpats 30.38
gyvatė ir gyvybės jėga 25.27, 25.36
gyvatė ir gyvybės oras **25.21, 27.15–17, 28.2, 28.13–15, 29.6**
gyvatė ir kvailys 26.22
gyvatės ir pavydūs šeimos žmonės **22.11**
gyvatės ir rankos 25.42
gyvenimas gėlių sode ir šeiminis gyvenimas **29.54**
gyvoji esybės ir Purañjana 25.36
gyvūnai gaisre ir žmogaus kūnas 28.13
gyvūnai ir vaikai 25.19
gulbė ir protas 28.15
gulbės ir siela bei Supersiela **28.64**
hipis ir Purañjana 25.11
intelektas ir moteris **26.25–26**
intelektas ir Purañjanī 25.21–22, 25.36, 27.2
išdžiūvęs kokoso riešutas ir tyras bhaktas 22.26
Jarā ir senatvė **29.22**
jaunatis ir negalutinai susiformavusios juslės **29.72**
jogurtas ir Viešpats Śiva 30.24
jūros bangos ir atsidavimo tarnystė 22.39
juslės ir materialus pasaulis **31.16**, 31.19
Kālakanyā ir senatvė **27.27, 29.22**
karaliaus karvedys ir protas **26.1**
karaliaus karvedžiai ir juslės **26.1**
karalienė ir atsidavimo tarnystė 23.11
karalius ir bhaktai 30.44
karalius ir *sannyāsiai* 30.44
karalius ir Viešpats 30.6, 31.16, 31.20
kariai ir juslės **26.1, 29.18**
kariai ir liga **28.1, 28.4**
kiaulė išmatose ir materialistas 28.10
kirminas išmatose ir materialistas 28.10
kliūtys vežimo kelyje ir gyvybės orai **26.1**
kosmonautas ir impersonalistas 21.7
kovos su nusikalstamumu žinyba ir materiali energija 24.61
„kramtyto kramtymas“ ir juslių tenkinimas 26.8
krioklys ir skonis 25.18
krituliai ir Viešpaties grožis **24.45**
kūnas ir Viešpats 30.16
kūnas ir visatos pavidalas 24.39
kūno dalys ir gyvosios esybės 30.16
kūno dalys ir piliečiai bei draugai **27.17**
kūno dalys ir visuomenės padaliniai 21.33
Laiko dukra ir senatvė **27.19**
laiptai ir *yogos* sistema 21.35
lankas bei strėlės ir prisirišimas bei neapykanta 26.4
laukas ir kūnas 28.40
laužo žiežirbos ir gyvosios esybės 28.63
lietus ir Pṛthu **22.58**
liūtas ir Viešpats **24.49**
lotosas ir Viešpaties pėdos **24.52**
lova ir širdis 27.4
luošys ir Indija 25.13
maisto likučiai ir Pṛthu nuosavybė 22.44
Malayadhvaja ir dvasinis mokytojas **28.47**
Malayadhvajos dukra ir *bhakti-latā* 28.32
Malayadhvajos sūnūs ir atsidavimo tarnystės procesai 28.30
mašina ir kūnas 25.11
mazgas širdyje ir lytinis potraukis 29.85
medis ir didi asmenybė 21.4
medis ir sūnus 30.12

Analogijos (tęsinys)
medžio šaknys ir Kṛṣṇa **31.14**
medžioklė ir juslių tenkinimas **26.1**
medžiotojas ir mirties valdovas **29.53–54**
mėnulio valdovas ir Pṛthu **22.56**
Meru kalnas ir Viešpats **30.5**
metalai ir gamtos *guṇos* 25.14
miegas ir Viešpaties užmiršimas 20.25
miestas ir kūnas **25.14–17**, 27.9, **28.10–14, 28.24, 28.56–60, 29.7**
miesto vartai ir kūno vartai (jutimų organai) **25.46–53, 28.4, 28.57, 29.7–14**
miškas ir juslių objektai **26.1**
miško aplinka ir ramus gyvenimas šeimoje 25.19
mokesčių rinkėjas ir pusdieviai 21.34
moteris ir išorinė kuriančioji galia **28.55**
naminis gyvūnėlis ir karalius Purañjana **25.62**
naštos perkėlimas nuo galvos ant pečių ir materialus gyvenimo problemų sprendimas **29.33**
neregys ir Vakarų kraštai 25.13
neregys veda neregį ir materialus gyvenimo būdas 28.61
nuodai ir *karma-kāṇḍa* bei *jñāna-kāṇḍa* 25.11
nuodai ir karminė veikla 27.9, 29.55
nuodai ir materialus gyvenimas 26.18
nuodėmingas gyvenimas ir Purañjanos medžioklė 26.21, **27.1**
oras, pernešantis aromatus, ir sąlygota siela 28.20
orlaivis ir sąlygota siela 29.20
pārijātos medeliai ir Viešpaties lotosinės pėdos **30.32**
„pasiutusio dramblio“ nusižengimas 26.24
pasostė ir širdis **26.3,** 26.3, **29.20**, 29.20
paukščiai medyje ir Viešpats bei gyvoji esybė 24.64
pavasario oras ir uoslė 25.18
pienas gyvatei ir pamokymai kvailiui 26.22
pienas ir Viešpats Viṣṇu 30.24
plėšikai ir žmona bei vaikai 25.19
Analogijos (tęsinys)
policijos viršininkas ir subtilusis kūnas **28.13**
pragaras ir impersonalistų išsivadavimas 30.34
prisirišimas bei pavydas ir moters krūtys 25.24
puodžius ir Viešpats 31.17
Purañjana ir gyvoji esybė **29.2**
Purañjana ir Prācīnabarhiṣatas **25.9–29.85**
Purañjanī draugės ir juslių tenkinimas **25.27, 25.35, 29.6**
Purañjanī ir intelektas **29.17**
Purañjanos istorija kaip analogija **28.65**
rūmai ir sąmonė **26.11**
sąlygota siela ir Pṛthu **22.3**
sapnas ir materialus gyvenimas **29.35, 29.61**, 29.2b
sapnuojančiojo pabudimas ir sielos išsivadavimas **22.27**
sargybinis ir gyvybės jėga 25.21
saulė ir Nārada Munis **31.5**
saulė ir Pṛthu **22.52, 22.56**
saulė ir Viešpats 24.60, 29.28, 29.79, 30.5, 30.21, **31.15**
saulės patekėjimas ir Dievo pažinimas 29.79
saulės šviesa ir gyvosios esybės 29.29
saulės šviesa ir Viešpaties švytėjimas 24.52
senkantis ežeras ir nykstanti Kṛṣṇos sąmonė **22.30**
sezonai ir kūrimas **31.15**
sezonai ir laimė bei kančia 29.25
siela ir Supersiela 24.40
siela kūne ir ugnis malkose **22.26**
skrandžio pildymas ir atsidavimo tarnystė **31.14**
sostinė ir širdis 25.15
sprogstamieji ginklai ir klaidinga savimonė **26.1**, 26.1
sūnūs ir puolusios sielos 22.42
sviestas bei ugnis ir vyras bei moteris 26.17
šaknų laistymas ir atsidavimo tarnystė **31.14**
šeima bei draugai ir kūno dalys **28.12**

Analogijos (tęsinys)
šiaudai ir gyvosios esybės 28.60
šturmanas ir dvasinis mokytojas 23.28
šulinys ir šeiminis gyvenimas 25.6, 29.54, 31.1
šuo ir gyvoji esybė **29.30**
tarnai ir juslės 25.27, **25.35, 29.6**
tarnaitė ir išsivadavimas 28.51
tarnas ir protas **25.27, 25.35, 29.7**
teoriniai svarstymai ir nuodai 27.9
tėvas ir Viešpats 22.42
tėvo globojamas vaikas ir Viešpaties bhaktas 20.20, 20.31
tigras ir laikas **29.53–54**
turgavietės ir jutimų organai **28.57**
ugnies degimas ir sąmonės puoselėjimas **21.35**
ugnies energija ir gyvosios esybės 28.63
ugnis ir Aukščiausiasis Viešpats 28.63
upės bangos ir materialūs troškimai 22.39
vabzdžiai ir materialistai 29.10
vadžios ir protas **26.3,** 26.3, **29.20**
Vaidarbhī ir dvasinio mokytojo mokinys **28.47**, 28.65
vaiduoklis ir sąlygota siela 29.29
vaikai „ruošia valgį“ ir gyvosios esybės „mėgaujasi“ 24.63
vaikų žaidimai ir materiali veikla 22.36
valgiai iš pieno ir materiali bei dvasinė veikla 30.19
valtis ir Viešpaties lotosinės pėdos **22.40, 23.39**
valtis ir žmogaus gyvenimas 23.28
vānaprastha ir *nirjana-bhajana* 28.33
vandenynas ir materialioji būtis **22.40**, 23.39, 24.20, **24.75**
vandenynas ir materialus pasaulis 28.60
vandenynas ir Pṛthu 22.58
vandens lašas ir juslių tenkinimas 25.12
vandens telkinys ir didžios sielos protas **24.20**
vanduo ir gyvosios esybės **31.15**
važnyčiotojas ir intelektas **26.3, 29.20**
važnyčiotojas ir Supersiela **26.3**
Analogijos (tęsinys)
vėjas ir lytėjimas 25.18
vėjas ir protas 29.11
vėjas ir Viešpats 24.65
vėliavos bei girliandos ir delnai bei padai 25.16
vėliavos ir *guṇos* **26.1, 29.18**
vėliavos virš vežimo ir gamtos *guṇos* **26.3,** 26.3, **29.20**
verslininkas automobilyje ir gyvoji esybė kūne 20.12
verslininko protas ir Viešpaties energija 24.60
vežimą traukiantys arkliai ir juslės **26.3, 29.20**
vežimas ir kūnas **26.3, 29.20**
vežimas ir protas 29.66
vežimo dangalai ir pradai **26.3, 29.20**
vežimo keleivis ir gyvoji esybė **26.3, 29.20**
vežimo ratai ir doringa bei nuodėminga veikla **26.3, 29.20**
vijoklis ir atsidavimo tarnystė 21.37, 22.23
vikšras ir persikūnijanti siela **29.77**
virškinimo ugnis ir atsidavimo tarnystė 23.11
vyriausybė ir Viešpats 24.61
vyriausybės įstatymai ir Vedų priesakai 26.7
žirgai ir jutimo organai **26.1**
žmona ir kūnas 28.17
Ānandamayo ‘bhyāsāt, Viešpats kaip △ 25.12
Ananta, Viešpats **30.31**, 30.41
Anarthos, apibrėžimas 29.37
Aṇḍa-ja, apibrėžimas 24.64
Aṅga **21.28**
Aniruddha, Viešpats **24.36**, 24.38, **24.43**
Antaḥpura, apibrėžimas **29.16**
Antardhāna (Vijitāśva) Mahārāja
atleidžia Indrai 24.3, **24.5**
atsižada sosto **24.6**
Pṛthu sūnus **22.54**, 24.1
sūnūs **24.4–5**
tarnavo Viešpačiui **24.7**
žmonos **24.3, 24.5**
Antaryāmī, apibrėžimas 29.50
Antonijus ir Kleopatra 25.25

Aṇu, apibrėžimas 24.42
Āpaṇa **25.49, 29.12**
Aparādha, apibrėžimas 21.37
Apavarga, apibrėžimas 24.37, 30.30
Apgavikai ir apgautieji 26.6
Apsaros **20.35**
Apsauga
  dvasinės energijos △ *mahātmoms* 22.49
  karalius suteikia △ visiems valdiniams **20.14**, 21.23, 23.21
  Kṛṣṇa suteikia △ brahmanams ir karvėms 21.44
  moterims vediškojoje kultūroje 21.4
Apsivalymas (apvalymas)
  askezės ir △ 23.6
  atsidavimo tarnystės dėka **21.32**, 22.30, 24.53, **29.39, 29.83, 30.35**
  bhakto △ 21.52, **24.59**
  bhakto malonės dėka **30.37**
  bhaktų bendrijos dėka 22.20, **29.39**
  ego △ 24.43
  intelekto △ 29.5
  juslių △ tarnaujant Viešpačiui 20.38
  kartojant Hare Kṛṣṇa 21.32, 23.7, 24.59
  klausantis Nārados pasakojimo apie Purañjaną **29.84**
  Kṛṣṇos malone 21.38
  Kṛṣṇos sąmonės dėka **21.31**, 27.5, 29.61, 29.84, **31.20**
  Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dėka 26.10
  lankantis šventose vietose 30.37
  materiali veikla △ 26.24
  maudantis Gangoje **21.31**, 24.58
  nuo *guṇų* įtakos 30.21
  poreikis 28.20
  proto △ 29.37, 29.68
  saṅkīrtanos judėjimo dėka 21.35
  saulės dievo dėka 24.36
  subtilaus kūno △ 29.61
  širdies △ 22.26
  troškimų △ 22.30
  Viešpaties bendrijos dėka **30.21**
  Viešpaties lotosinės pėdos padeda △ **24.58**
Arbuda-arbuda, apibrėžimas 28.65
Arcā-vigraha 29.61. *Žr. taip pat* Dievybė, Aukščiausiojo Viešpaties
Arci, karalienė
  kūnas sudvasintas 23.26
  pranoksta pusdievius 23.26–27
  Pṛthu žmona **22.53**
  pusdievių žmonos šlovino △ **23.23–26**
  seka paskui Pṛthu **23.19–20, 23.22**, 23.26, 23.29
  sėkmės deivė ir △, palyg. **23.25**
  sudeda kremacinį laužą **23.21**
  veikla nesuvokiama **23.26**
Ari, apibrėžimas 28.65
Arijai 20.26, 29.4, 30.40, 31.9
Ārya Samāja 29.47
Āryan, apibrėžimas 30.40
Arjuna
  išsigando Kṛṣṇos visatos pavidalo 24.45
  klausinėjo Kṛṣṇos 22.18
  kovėsi už Viešpatį 20.13, 22.50, 24.78
  lankėsi rojaus planetose 21.13
  patenkino Kṛṣṇą 21.27
  vadina Kṛṣṇą *acyuta* 21.12
Artha, apibrėžimas 21.34
Asaṁsaktaḥ, apibrėžimas 20.7
Askezės
  atsidavimo tarnystė virš △ **31.11**
  būtinos *brahmacāriams* 31.1
  Dhruvos Mahārājos △ 30.13
  dvasinis mokytojas būtinas atliekant △ 24.15
  Indrai kelia susirūpinimą 30.13
  keturioms epochoms 30.4
  Malaydhvajos △ **28.35–39**
  neofitų △ 25.4
  Pracetų △ **25.2–3, 30.3–4, 30.40**
  Satya-yugoje 25.2
  šiuo metu 28.36
  tikslas yra Kṛṣṇa 23.7, 24.14
  valgant 28.35, 30.39
  Vālmīkio △ 30.4
  vānaprasthoms 23.3–4, **28.44**
  vertė 28.36
  vertingos tik sąryšyje su atsidavimo tarnyste 31.12
  vyrui tapus *sannyāsiu* 23.20
  žmonėms 21.35
  žr. taip pat Aukojimai; Celibatas
Astronomija, vediškoji 29.28, 29.69, 29.80, 30.5, 31.16

Astronomija, vediškoji (tęsinys)
lyginant su vakarietiška 29.44
Asurai 25.52. *Žr. taip pat* Demonai
Āsurī **25.52, 29.14**
Āśaya, apibrėžimas 21.34
Aṣṭa-sāttvika-vikāra, apibrėžimas 20.19, 29.63
Ateistai
atmeta Viešpatį 21.30
klaidingai suvokia materialų pasaulį 22.55
mirtis kaip Dievo pažinimas △ 28.22
priešiški bhaktams 24.67
smerkiami *Gītoje* 21.27
teistai ir △, palyg. 21.27
Viešpats sunaikina △ 24.65–66
žr. taip pat Demonai; Impersonalistai; Materialistai; Mokslininkai, materialistai; Nebhaktai
Ateizmas 26.20, 27.18, 28.63, 29.59, 30.24, 30.29
Atgaila 26.18
Atyāhāra 26.13
Atlaidumas 20.3
Ātmā 20.7, 24.43. *Žr. taip pat* Siela
Ātma-gatiḥ, apibrėžimas 22.42
Ātma-māyā, apibrėžimas 22.14
Ātma-medhāḥ, apibrėžimas 22.41
Ātmānanda, apibrėžimas 20.29
Ātma-nivedanam Kṛṣṇos sąmonės praktikoje. *Žr.* Atsidavimas Aukščiausiajam Viešpačiui
Ātmārāma, apibrėžimas 20.29, 22.14, 24.33
Atoveikis už nuodėmes 27.9
apsivalymas nuo △ šventoje vietoje 30.37
atsidavimas Dievui sunaikina △ 21.31
bhaktas nebeturi △ 21.11
dvasinis mokytojas perima mokinio △ 21.31
Gangos vanduo išsklaido △ 24.58
išsivaduojama iš △ Kṛṣṇos sąmonės dėka 26.5
kaip *karma* **29.58–78**
karas kaip △ 20.21
kartojimas išvaduoja nuo △ 26.24
nedingsta po mirties 28.23
Atoveikis už nuodėmes (tęsinys)
netinkamas valdovas gauna dalį valdinių △ **20.14**, 21.24
nežinojimas apie △ 24.75
politikams 28.21
šmėklos kūnas kaip △ 26.10, 29.6, 29.77
už gyvūnų žudymą **25.8**, 27.12, **28.26**
Viešpaties apsauga nuo △ 25.11, 29.57
Viešpaties lotosinės pėdos išsklaido △ **24.58**
žemas gimimas kaip △ 28.59
žr. taip pat Karma
Ātreya 24.72
Atsidavimas Viešpačiui
demonai vengia △ 24.18
dvasinio mokytojo △ 29.55
dvasinio mokytojo dėka 26.20, 31.28
išmintingųjų △ po daugybės gyvenimų 28.39
išsivadavimas △ dėka 21.27, 25.55, 29.29, 29.2b
išvaduoja iš kančių **29.37**
jñānių △ 20.29
kaip „Bhagavad-gītos“ filosofija 24.17
padeda pakilti virš materialios gamtos 28.25, 29.29
pareiga 20.31
Prahlāda rekomenduoja △ 25.27
retai sutinkamas 21.43, 24.28, 24.74
sąlygos △ 28.53
sunaikina nuodėmes 21.31
suteikia laimę 28.53
tikroji religija 20.33, 24.42
Viešpats
globa ir △ **30.43**
nori △ 24.28
padeda bhaktui pasiekti △ 22.36
suvokiamas △ dėka 21.35, 22.38
visiems naudingas 30.41
„Atsidavimo nektaras“ apie garbinimą 24.46
Atsidavimo tarnystė
Ambarīṣos Mahārājos △ 25.61, 29.7, 29.61
apdairumas reikalingas △ 26.13
apibrėžimas 29.75
apsivalymas △ dėka **21.32**, 22.30, 22.52, 24.53, 27.1, 29.40, **29.84**,

Atsidavimo tarnystė (tęsinys)
atliekama juslių pagalba 20.38, 24.34, 24.53, 24.78, 28.20, 29.71, 30.22, 31.9
atsimenant Viešpatį 28.15, 28.48, 29.46, 29.75, 31.20
žr. taip pat Meditacija
atsižadėjimas △ dėka **21.32**, 25.62, 26.14, 28.37, **29.36, 29.40, 29.46, 30.18–19,** 30.35, 31.19
aukojimai △ 30.16
aukščiausia *yoga* 24.71
be priešybių 22.14
bebaimiškumo šaltinis 24.53
bendradarbiavimas △ 30.8
bhajanānandžių ir *goṣṭhānandžių* △, palyg. 30.37
bhaktas prašo △ 20.34
brahmacārio tarnystė dvasiniam mokytojui 28.65
brahmanų ir bhaktų malone 21.39
Caitanya nori △ 20.31
demonai priešiški △ 24.41
devyni △ procesai 22.51
Dievo pažinimas △ dėka 28.41, **29.38**, 30.22, **31.12**
doringi žmonės atlieka △ 21.27, 22.7, 22.22
dovanoja nemirtingumą 27.12
dvasiniam mokytojui 28.34, 28.48
dvasiniame pasaulyje 28.54
dvasinio mokytojo pagalba 24.15, 28.47, 28.64, 30.41
dvasiniu kūnu 29.71
ekstazė △ 20.19, 31.22, **31.28**
geismas ir pyktis panaudojami △ 25.24
gera lemianti 22.13, 23.34, **31.9**
gyvenant šeimoje 27.1, **30.19**
gyvenimo tikslas **24.54**
gopių △ 30.3
impersonalistų išsivadavimas ir △ 31.12
išpildo troškimus 23.32, 24.77
išvadavimas △ dėka 20.13, 21.34, 22.27, **23.27**, 24.37, 25.4, 25.55, 27.14, 28.29, 28.61, 29.25, 29.48, **29.82, 30.18, 31.29**
išvaduotos sielos atlieka △ **20.29**
juslės bevertės be △ **31.11**
Atsidavimo tarnystė (tęsinys)
kaip aukštesnis skonis 26.14
kaip klausymasis apie Viešpatį 29.38
kaip pareiga 23.27, 29.53, 31.9
kaip prigimtinis būvis 28.53, 29.37, 29.1b
kaip tarnystė Aukščiausiajam 2946, 30.3
klausymasis apie Viešpatį skatina △ **22.25**
Kṛṣṇos sąmonės judėjimas moko △ 29.65
Kṛṣṇos šuns padėtyje 29.30
laikas neturi įtakos △ 24.56
laimės šaltinis 24.57, 26.8, 28.10, 30.2, **30.20, 31.21, 31.28**
lyginama su
impersonalizmu 31.12
yogos procesu **31.12**
jñāna, karma ir *yoga* 28.32, 31.13
jūros bangomis 22.39
karaliene 23.11
liana 21.37, 22.23
medžio šaknų laistymu **31.14**
religingumu 29.57
skrandžio pildymu **31.14**
virškinimo ugnimi 23.11
lytinis gyvenimas ir △, palyg. 22.39, 23.29
mahātmos atlieka △ 22.49
materialios aplinkybės negali sukliudyti △ 24.69
materialios pareigos ir △, palyg. 22.37
materialių vertybių panaudojimas △ 28.42, 29.55, **30.18–19**
mirtis nugalima △ dėka 24.68
nirjana-bhajana 28.33
nuo pat jaunystės 29.52
nuošalioje vietoje 28.33, 29.41
nusižengimai △ praktikoje 21.37, 24.59
padeda įveikti *māyą* 20.32, 29.29
padeda nugalėti materialius troškimus **22.39**
padeda pasiekti dvasinį pasaulį 21.7, 24.54
padeda pasiekti tobulumą 20.31, 23.32, 24.77, 28.29, 29.39, **29.82, 31.9**
padeda pasiekti transcendenciją 20.5, 21.42, 23.11

Atsidavimo tarnystė (tęsinys)
padeda pažinti Absoliučią Tiesą 22.38
padeda perplaukti neišmanymo vandenyną 22.40
padeda suvokti savąjį „aš“ 20.29, **29.79**
pakylėja virš gamtos *guņų* įtakos **20.8**, 28.37, 29.65, 30.18
pakopos 28.30, 29.37
pareigos △ 30.40
piliečiai atlieka △ 21.36
praktika pasiekiamas Brahmano lygis 20.10
prasideda nuo klausymosi 29.40
priimti kažką ir atmesti △ praktikoje 21.41
principai 21.42
priskirtos pareigos ir △ **20.9**
privalumai 27.13, 28.37, 28.65, 29.79, **30.36, 31.10–11, 31.31**
procesai
ir Malayadhvajos sūnūs, palyg. 28.30
neofitams 28.3
sąrašas 27.24, 28.3, 29.38
Viešpaties pageidavimu 28.48, 29.61, 31.24
proto panaudojimas △ 24.36, 26.14, **31.9**
Pṛthu siekė △ **20.27**
rāga-marga ir *vidhi-mārga* 28.30
rāja-guhyam 31.11
reguliuojama △ ir spontaniška 28.30
reikalinga 24.67
retai pasiekiama 29.57
„sėkla“ 22.23, 29.46
siekiant patenkinti Viešpatį 23.7
skirta žmonėms 29.53, 31.9
skonis △ 22.21
su meile 29.46, 30.10, 30.28
šešių Gosvāmių △ 27.24
tarnystė bhaktams svarbiau už △ 23.31
teoriniai samprotavimai beverčiai △ **31.11**
tęstinumas △ 29.66
tikroji religija 28.48
tyra △ 20.16, 23.10. *Žr. taip pat* Tyra atsidavimo tarnystė
tyro bhakto dėka 24.76
transcendentinė 29.71, **31.11**
Atsidavimo tarnystė (tęsinys)
turtai panaudojami △ 27.23, 29.55
varžybos △ 20.27
Vedos atskleidžia △ 29.37
veiklos rūšys, devynios 29.38
vienovė atliekant △ 30.8, **30.15**
Viešpats
įtvirtina △ 20.34
kaip △ tikslas **31.13**
moko △ **30.30**
patenkinamas △ dėka 29.3, **29.49, 30.3**, 30.36
patenkinamas tik △ **29.49**
pažįstamas △ dėka 22.9, **24.55**, 29.3
prašo atlikti △ 28.49, 29.61, 31.24
susižavi △ 30.22
suteikia reikiamą intelektą △ atlikti 28.41, 29.5, 29.50, 30.10, 30.26, 31.13
visuomet nauja ir šviežia **30.20**
vyriausybės lyderiai atlieka △ 21.36
žinojimas
gaunamas △ dėka 21.32, 25.62, 28.41, 29.1, **29.37, 29.79**, 30.31
nepasiekiamas be △ **29.37**
priklauso nuo △ 20.30
žr. taip pat Dvasinis gyvenimas; Garbinimas, Viešpaties; Kṛṣṇos sąmonė; Meilė, Dievui
Atsitiktinumo teorija
ateistai tiki △ 21.27
atmetama 24.42
Atsižadėjimas (nešališkumas)
askezių dėka **28.44**
atsidavimo tarnystės dėka **21.32,** 25.62, 26.14, 27.12, 28.37, 26.65, **29.37, 29.39, 29.46,** 29.75, **30.18–19**, 30.31, 31.19
aukštesnio skonio dėka 26.14
bhaktų △ 29.37, 30.18, 30.31, 31.2, **31.20–21**
nuo gyvenimo sąlygų 29.54
nuo išsivadavimo **30.34**
nuo turtų 30.19
brahmacārių △ 25.17, 27.21, 31.1
brahmacarya ir △ 25.44
būtinas **29.55**, 31.1
būtinas siekiant išvadavimo 31.29
Caitanyos △ 30.33

Atsižadėjimas (tęsinys)
Dhruva Mahārāja mokosi △ 30.31
dirbtinis ir tikras △, palyg. 26.14, 30.19
dvasinis mokytojas būtinas △ 29.55
gyvenant šeimoje **30.19**
išsivadavimas pasiekiamas △ dėka **22.26**
kaip atsisakymas materialaus gyvenimo būdo 26.11
kaip sąlyga prisiminti Viešpatį **31.20**
kaip visko panaudojimas Viešpaties tarnystei 22.28
Kali-yugoje 28.37
karminės veiklos △ 29.20
klausantis Nārados pasakojamos alegorijos **29.83–85**
Kṛṣṇos sąmonės dėka 28.19, 29.7, **29.36**, 29.69, **30.23**, 31.2
laiku 31.1
Malayadhvajos △ **28.33–39**
mirties akimirką 27.7
nuo gyvūnų žudymo **26.9**
nuo kūniškos būties sampratos **22.21**, 29.46
nuo kūniškų poreikių **29.40**, 29.54
nuo laimės ir kančios 29.25
nuo lytinio gyvenimo 25.24, 26.9, 26.13, **28.44**, 29.72
nuo materialaus gyvenimo būdo 29.67
nuo materialios religijos 25.11, 27.11, 29.57
nuo materialios veiklos 30.23
nuo moterų 28.27
nuo nuodėmingo gyvenimo 26.11
nuo prabangios buveinės 29.55
nuo svaigalų 26.5
nuo šeiminio gyvenimo **30.19**, 31.29
nuo turtų **30.19**
nuo Vedų ritualų **29.47–48**, 29.56
patenkina Viešpatį **31.19**
prabangaus gyvenimo △ privalumai 28.44
Pracetų △ **30.17, 30.30–31**
Prācīnabarhiṣato △ **29.81**
priežastis ir poveikis 22.25
sannyāsių △ 25.62, 28.2, 31.1
siekiant tobulo žinojimo **31.1–2**
tyrų bhaktų △ 30.2, 30.32, **31.21**
transcendentalisto △ 25.62

Atsižadėjimas (tęsinys)
Vaidarbhī △ **28.43–44**
vānaprasthų △ 26.11, 28.3, 28.44
varṇāśrama-dharma ir △ 28.27, 29.46
Vedų civilizacija moko △ 28.3, 28.27
Viešpats patenkinamas △ **31.19**
viską panaudojant Kṛṣṇos labui 29.55
žinojimo dėka 25.7, 26.12
žinojimo dėka 25.7
žr. taip pat Apsivalymas; Askezės; *Brahmacarya; Sannyāsa*
Augalai
Hare Kṛṣṇa kartojimas naudingas △ 31.19
lytinis gyvenimas ir △ 25.38
Auksas
kokybei tikrinti naudojamas akmuo **24.49**
Rāvaṇos karalystėje 22.36
Aukščiausiasis Viešpats
Absoliuti Tiesa 30.7, 30.30, 31.13
adhokṣaja 29.3
adresas 29.3
ajita 28.29
alipta 28.63
amžinas 28.61, 30.7
ānandamayo ‘bhyāsāt 25.12
Ananta **30.31**
apāpa-viddham 30.42
apdarai **30.26**
asmeninis △ aspektas aukščiausias 30.30–31
asmenybė 29.82, 30.6
āśrama 29.55
atsidavimo tarnystės mokytojas **30.30**
atsidavusių Jam sielų globėjas **30.43**
atsižadėjęs 30.43, **31.22**
aukščiausias (didžiausias)
asmenybė 30.7
atsižadėjusysis 30.43, **31.22**
Brahmanas 27.5, 28.38, 30.7
draugas 25.10, **28.52–55, 29.3, 29.50–51, 30.21**
džiaugsmo subjektas 28.25, **30.19**
geradarys **30.21**
kūrėjas **29.79, 31.15**
liudytojas 28.40, **30.26**
priežastis 30.7, 31.18
spindesys **30.5**

Aukščiausiasis Viešpats (tęsinys)
aukščiausias (didžiausias)
šeimininkas 27.10, 28.53, **29.3**, 30.19
tikslas 30.36, **31.13**
tyrumas 27.5
turtuolis 31.8
valdovas 27.27, **29.50, 29.79**, 31.18
žinovas **30.29**
baudžia tuos, kurie nusižengė bhaktams **31.21**
beasmenis △ aspektas 29.82, 30.30
bendrija
apvalo **30.21**
dvasinio mokytojo malone 28.51
Bhagavānas 31.3
bhaktai regi △ **29.38**
bhakta-vatsala 30.28
bhakti taikytina tik △ 28.32
bhaktų geradarys **30.24**
bhaktų globėjas **30.27**
brangakmenis **30.5**
buveinė. *Žr.* Dvasinis pasaulis; Vaikuṇṭha; Vṛndāvana
Dhruva Mahārāja regi △ 30.31
draugas 25.10, 28.25, **28.52–55, 29.3, 29.49–51, 30.21**
dvasinės savivokos šaltinis **31.13**
dvasinis mokytojas gerbiamas kaip △ 31.8
dvasinis mokytojas kaip △ atstovas **29.51**
džiaugsmo subjektas 28.53, **30.19**
gėlių ginklas 30.6
geradarys **30.21**
ginklai 30.6, 31.21
gyvena ten kur tyras bhaktas gieda Jo šlovę 30.35
greičiausias **30.22**
grožis, apibūdinimas **30.5–7, 30.25–26**
Hari **29.50**
hari-medhas 30.24
inkarnacijos
Caitanya 22.5
guṇa-avatāros 30.23
Kalkis 22.36
kyla iš Kṛṣṇos 30.24
Manu 24.42
netikros ir *bona fide,* palyg. 21.11
pasaulio kūrimui **30.23**
Aukščiausiasis Viešpats (tęsinys)
inkarnacijos
pripažįstamos ir be reklamos 22.5
Pṛthu 20.27, 21.9
siekiant sustabdyti gyvūnų žudymą 27.11
śaktyāveśa 23.3, 23.18
tikslai 27.11, 30.24
transcendentinės 30.42
valdančios gamtos *guṇas* 30.23
įstatymai 26.24
išvaduoja iš kančių **30.27**
įtakojamas per Jo bhaktus **31.20**
Janārdana **31.19**
kaip šeimininkas **29.3**
kaip tikslas 30.36, **31.13**
Kṛṣṇa kaip △ **28.38, 30.24**, 31.17
kūrėjas 28.62, **29.79, 31.15**
kuria Savo energijų pagalba 31.17
lotosinės pėdos **29.50**, 30.38, **31.24**
ir *pārijatos* medeliai, palyg. **30.32**
maistas, kurį galima aukoti △ 30.40
malonė 28.53, 29.46, **30.27–29**, 31.22
bausmės pavidalu 26.21
Buddhos pavidalu 26.9
leidžia pažinti Dievą 30.22
neofitams 30.28
pasireiškia bhaktams jų troškimų atskleidimu 29.69
Vedų raštų pavidalu 26.8
maloningas visiems Savo bhaktams 30.43
neprisirišęs prie turtų **31.21**
nesuvokiamas sąlygotoms sieloms **29.3**
nešėjas **30.5–6**
niekada nebūna vienas 30.6
nirākāra 29.3
paaiškina sielų persikūnijimo procesą 29.75
paklusnumas △ 28.64
palaiminimai
Dhruvos noras 30.30
geriausi **30.33**
Pracetams **30.8–12, 30.17–18, 31.1**
Pracetų prašymu **30.31–34, 30.40**
palyginamas su
dangumi **31.20**
debesimi ant kalną primenančio Garuḍos **30.5**

Aukščiausiasis Viešpats (tęsinys)
palyginamas su
gydytoju 30.38
karaliumi 30.6, 31.20
puodžiumi 31.18
saule 24.60, 29.29, 30.5, **31.15**
ugnimi 28.63
pamokymai 28.41, 28.60
Parabrahmanas 30.31
patenkinimas **30.30, 31.19**
atliekant *saṅkīrtana-yajñą* 30.36
atnašaujant aukas 30.16
atsižadėjimu 29.54, **31.19, 31.21**
bhaktams veikiant išvien **30.8**
bhaktų malone **31.21**
kaip gyvenimo tikslas 30.40
maldų dėka **30.3**
pamokslaujant 31.19
suteikia visiems džiaugsmo **31.14**
tik atsidavimo tarnystės dėka **29.49**
pavidalai 28.63, **30.23, 30.42**
aprašymas **30.5–7, 30.25–26**
Śyāmasundara 31.3
teikiama nauda **30.27**
pirminis asmuo 30.7
pirminis Aukščiausiasis Dievo Asmuo 30.24
Pracetai pasakoja apie △ šlovę **30.22–42**
Pracetai regi △ **30.21**
pranašesnis už gyvąsias esybes 28.20, **28.61**, 29.61, 30.24, 31.13
pranašumas 27.10, 28.40, 29.61, **30.31, 30.41**
priklausomas nuo Savo bhaktų **31.20, 31.22**
purañjana 30.3
puruṣa 31.13
rasa-jña 31.22
religija kaip △ įstatymų vykdymas 28.47
sac-cid-ānanda 28.63, 29.61
santykiai su △ 28.53, **30.38**, 31.20
apibūdinti Nārados Munio **31.18–23**
saulės ir mėnulio šviesa 30.5
sėkmės šaltinis **30.21**
siela nesiskiria nuo △ 28.63
skleidiniai 22.29, 28.53, 30.42
Aukščiausiasis Viešpats (tęsinys)
spindesys **30.5**. *Žr. taip pat* Brahmanas
stebi visus **30.26**
subarė Arjuną 30.40
šventraščiai apibūdina △ 29.3
tarnystė, kurios prašo △ 28.48, 29.61, 31.24
tikėjimas △ 28.65
tyras 27.5
transcendentinis 28.63, 30.31
Brahmanui 30.31
māyai 28.62
materialiai gamtai **30.24, 30.42**, 31.18
materialioms juslėms 29.3, **30.22**
transcendencijai **30.31**
traukia atsidavimo tarnystė 30.22
valdovas 27.27, **29.50, 29.79**, 31.17
valgiai △ 30.40
vardai
didybė **30.22**
pavyzdžiai 29.3
suprantami bhaktams 29.3
Vāsudeva **29.37, 30.24, 30.42**
veikla △ patenkinimui **31.19**
vertenybės 30.43, 31.8
vienas ir skirtingas nuo Savo energijų **31.16**
visa ko pradžia 29.56, **30.25, 31.15**
visa ko valdovas 27.10, 28.53
visa persmelkiantis **28.40, 30.42, 31.16**
visų priežasčių priežastis **29.79**, 31.18
žino visus troškimus **30.29**
žinojimas apie △ pavidalus 29.3
žudo demonus jų pačių labui 30.27
žr. taip pat Kṛṣṇa; Supersiela; Viṣṇu
Aukų atnašavimai 25.1, 27.1
alkoholio gėrimui 27.11
atnašaujant gyvūnus **25.7, 27.11, 29.49**
atsidavimo tarnystės praktikoje 30.16
Dakṣos atlikti △ 30.48
derlius priklauso nuo △ 30.44
lietus priklauso nuo △ 30.44
materialūs △ 29.47
naudingi 26.7
norintiems valgyti mėsą 27.11, 28.26
pakilimas į rojų △ dėka 20.30
piṇḍa 27.8
protėviams 27.8

Aukų atnašavimai (tęsinys)
Pṛthu atlikti △ **21.13, 21.18**
Purañjanos atlikti △ **27.11**
reikalingi 26.7
vediškieji △ 25.7, 26.1
Viešpačiui nesupančioja 29.78
Viešpaties patenkinimui 20.28, **21.36**
Viešpats kaip △ objektas 21.34, 24.62, 28.25
Viṣṇu kaip △ tikslas 21.34, 24.62
Ausys 25.51
Autoritetai, dvasiniai 24.76
dvylika △ 24.18, 24.51
Viešpats kaip △ 21.30, **24.65**
žr. taip pat Dvasinis mokytojas; *Mahājanai*
Avadhūtos **25.48, 29.11**
Avatārai 21.11
Avijñāta **25.10**
Āvirmukhī **25.47, 29.10**
Avyakta, apibrėžimas 20.38
Azartiniai žaidimai 22.13

B

Badas ir vyriausybė 22.45
Badavimas 28.36
Baddha, apibrėžimas 20.27
Badžis Rao 25.25
Bahiraṅgā śakti, apibrėžimas 22.38
Bahūdana **25.49, 29.12**
Baimė
bhaktai neturi △ 24.52, 24.68
išsivadavimas iš △ **29.51, 31.5**
kūniškos būties sampratos pasekmė 24.52
Balis Mahārāja 21.28
Bausmė
bhakto požiūris į △ 26.21
būtina nusidėjėliui 26.10
Dakṣai **30.48**
Durvāsai Muniui 26.24
gimimas gyvūno kūne kaip △ 29.77
Hiraṇyakaśipu 27.13
išimtys △ skyrimui 26.24
keturių tipų kančios kaip △ 27.29
„Manu-saṁhitā“ apie △ 25.8
Bausmė (tęsinys)
materiali gamta ir △ 28.25
naudinga 26.21
nusižengusiajam bhaktams **31.21**
nusižengusiajam brahmanui arba *vaiṣṇavui* 26.24
šmėklos kūnas kaip △ 26.10, 29.6
už Dievo dėsnių laužymą 21.27, 22.33
už gyvūnų žudymą 25.8, 27.12, **28.26**
už nuodėmes Vṛndāvanoje 29.14
už savižudybę 26.10
Viešpaties apsauga nuo △ 25.11, 29.57
žmogžudžiui 25.8, 26.21
žr. taip pat Atoveikis už nuodėmes
Bendravimas (bendrija, draugija)
su bhaktais. *Žr.* Bhaktai, bendravimas su
su gamtos *guṇomis* 23.39
su šventaisiais 22.15
su Viešpačiu 22.15, 23.34, 24.40
žmogus atpažįstamas iš jo △ 22.3
žr. taip pat Prisirišimai; Tikėjimas
Bengalijos įlanka 29.81
Bengališka patarlė apie mirties akimirką 23.13
Beprotis įvykdo žmogžudystę, pavyzdys 20.3
„Bhagavad-gītā“
dalys 30.16
filosofija 24.17
klausymosi svarba 22.25, 23.34, 30.10
Kṛṣṇos sąmonės pagrindas 21.27
kvailiai nesupranta △ 30.10
naudinga visuomenei 22.43
Vakarų pasaulyje 22.19
„Bhagavad-gītā“ apie
Arjuną kaip Kṛṣṇos įrankį 24.46
Arjunos neryžtingumą 30.40
asmenybę 23.9
ateisto likimą 21.27
atsidavimą Viešpačiui **20.29**, 20.33, 21.27, 21.35, 22.38, 23.12, 24.18, 24.28, 24.67, 24.74, 27.11, 30.16
atsidavimo tarnystę
ir transcendenciją 20.8, 20.32, 21.42, 23.9, 23.14, 28.37, 29.65, 29.82, 30.18, 30.21
kaip galimybę pasiekti Viešpatį 29.77

„Bhagavad-gītā“ apie (tęsinys)
atsidavimo tarnystę
kurios prašo Viešpats 28.48, 29.61, 29.75, 31.24
leidžiančią sugrįžti atgal pas Dievą 25.51, 29.46, 29.48, 31.24
su meile ir pastovumu 28.41, 28.51, 29.5, 29.46, 29.50, 30.10, 30.20, 31.13
suteikiančią žinojimą apie Viešpatį 29.3, 29.44, 29.77, 29.79
visiems 30.41
atsidavimo tarnystę pasiekus Brahmano lygį 20.10
atsižadėjimą 22.21, 29.35, 30.19
aukojimus kitiems dievams 24.62
aukojimus Viešpaties patenkinimui 26.7, 28.20, 29.78, 30.16, 30.19
aukštesnį atsidavimo tarnystės skonį 22.39
bebaimiškumą 24.52
bhaktą
atlikusį pasibjaurėtiną veiksmą 24.5
globojamą Viešpaties 29.32
grįžtantį atgal pas Dievą 24.67
išvaduotą asmenybę 22.26
lygų visiems 25.62, 31.2
neprarandantį pusiausvyros 24.20
ryžtingą 25.36, 27.11, 28.51
transcendentinį 28.37, 29.65, 29.82, 30.18, 30.21
brahma-bhūtos lygį 24.52, 25.62, 31.2
brahmano savybes 21.37
Brahmos dieną ir naktį 30.49, 31.10
būtinybę pasirinkti dvasinį mokytoją 28.64
demonišką prigimtį 27.10, 28.26
demonus ir pareigą 24.40
didžiausią laimėjimą 24.77
Dievo įstatymų nepaisymą 20.21
doringus žmones, pradedančius atsidavimo tarnystės praktiką 21.27, 22.7, 24.72
dvasinį gyvenimą kaip retą 30.1
dvasinį matymą 21.12, 22.29
dvasinį pasaulį 22.40
galimybę kiekvienam sugrįžti atgal pas Dievą 21.33

„Bhagavad-gītā“ apie (tęsinys)
gamtos *guṇas*
ir gyvąsias esybes 29.27, 29.77
ir sielų persikūnijimą 29.31, 29.66, 29.77
klaidinančias 26.1, 29.1
valdančias gyvąsias esybes 29.4, 29.16, 29.77
geismą, sukeltą aistros *guṇos* 25.24
gimimą
moterimi 28.59
po nesėkmės *yogos* praktikoje 28.28, 29.64
priklausomai nuo garbinamo objekto 25.51, 29.46
gimimą moterimi 28.59
gyvąsias esybes
ir gamtos *guṇas* 29.4, 29.16, 29.27, 29.77
kaip neatsiejamas Viešpaties dalelytes 26.8, 27.4, 28.20, 28.61, 29.73
kovojančias už būvį 24.28, 26.8, 27.4, 28.20, 29.74
Viešpatyje 28.63, 31.15
gyvūnų žudymą 28.26
įkūnytą sielą, veikiamą gamtos *guṇų* 20.3
impersonalizmą kaip keliantį nerimą 28.38
išsivadavimą 22.35
atsidavimo tarnystės dėka 25.51, 29.46, 29.48, 29.77, 30.1
Kṛṣṇos sąmonės dėka 25.4, 28.22, 29.20, 29.22, 29.61
pasiekiant Viešpaties buveinę 25.4, 29.22, 29.46, 29.48, 29.77, 30.1, 30.18
yogo buveinę 23.5
yogos sistemas 21.35
yogus, atliekančius atsidavimo tarnystę 22.22, 24.71
jusles tenkinančią veiklą 23.28, 25.24
kančias materialiame pasaulyje 25.11, 29.20, 29.48, 30.18
karma-yogą 20.9
karminę veiklą, apibūdintą Vedose 29.47

„Bhagavad-gītā“ apie (tęsinys)
Kṛṣṇą
besimėgaujantįjį, šeimininką ir draugą 24.66
Brahmano pagrindą 30.7
duodantį bhaktui žinojimą 28.41, 28.351, 29.5, 29.46, 29.50, 30.10, 30.20, 31.13
ir Arjuną, „gimusius“ daug kartų 20.34
Yogeśvarą 22.22
pasižymintį iškiliausiomis savybėmis 27.5, 30.7
pusdievių šaltinį 29.56
Vedų tikslą 21.42, 23.35, 29.56, 30.22, 30.39, 31.11
visa ko šaltinį 30.25, 31.14
visa žinantį 24.42
visų tėvą 22.24
vyriausią asmenybę 24.42
Kṛṣṇos buveinės pasiekimą 24.29
Kṛṣṇos pažinimą 21.42, 29.3, 29.44, 29.77, 29.79
Kṛṣṇos sąmonę 21.25, 29.77, 29.79
kūną kaip mašiną 25.11, 26.1, 29.62
kūno savininką 26.1, 27.9, 28.4, 29.75
kūrimą ir naikinimą 27.9, 31.16
laimę, kančią ir pakantumą 20.11
mahātmas 22.49
maistą dorybėje 26.11
maistinius grūdus ir lietų 22.57
mąstymą apie Viešpatį 20.33
materialaus pasaulio panaudojimą tarnaujant Kṛṣṇai 30.19
materialią gamtą ir gyvąsias esybes 28.58
materialias planetas kaip kančių kraštą 25.11, 29.20, 29.48, 30.18
materialų pasaulį 23.27
materijos pradus 24.35
mintis mirties akimirką 28.2, 28.27, 29.77
mirtį kaip išbandymą 23.13
mokinių seką 28.31, 29.75
neramų protą 29.11
nevykėlį *yogą* 24.4
pakantumą Kṛṣṇos sąmonės praktikoje 22.24
pasitenkinimą ir kančią 21.40
„Bhagavad-gītā“ apie (tęsinys)
prakṛti ir *puruṣą* 28.58
priskirtas pareigas 20.14, 21.33, 24.72
pusdievių garbinimą 29.45, 30.38
pusdievių garbintojus 24.30, 24.41
religiją ir bedievystę 27.11
religinį lytinį gyvenimą 22.53
rojinius malonumus ir nuopuolį 23.27
sannyāsą 22.51
saulės dievą 22.54
sekimą paskui lyderius 21.38
sielą 23.21, 25.10, 27.16
sielą ir kūną 20.11
sielų persikūnijimą 29.6, 29.31, 29.66, 29.76
Supersielą pažįstančią visus kūnus 28.40, 28.63
Supersielą širdyje 25.10, 25.16, 25.26, 28.25, 29.50, 29.62, 30.26, 30.29
susilietimą su materialiais juslių objektais 22.14
šventraščių nurodymų nepaisymą 26.8, 27.25
tapimą Kṛṣṇos bhaktu 21.42
tobulybės pasiekimą 21.31
transcendentinę laimę 28.20
Vāsudevą kaip pirminę priežastį 28.38
Vedas
esančias virš *guṇų* 26.8
ir jų kvailus pasekėjus 20.30
ir karminę veiklą 29.47
skirtas pažinti Kṛṣṇą 29.56, 30.22, 30.40, 31.11
Viešpatį (ies)
acyuta 21.12
askezių tikslą 24.14
besirūpinantį Jam atsidavusia siela 20.31
bhaktų globėją 29.32
Brahmano pagrindą 22.11, 24.28
energijas 24.28, 24.64
esantį virš gamtos *guṇų* 29.1
inkarnacijas 21.11, 30.24, 30.27
lygų visiems 20.20, 30.42
mirties pavidalu 22.35
mirties pavidalu 24.56, 24.65
mokantį bhaktą iš vidaus 20.20, 24.18, 24.33
nužengimą 20.34, 23.7

„Bhagavad-gītā“ apie (tęsinys)
Viešpatį (ies)
pažįstamą atsidavimo tarnystės dėka 24.54
saulės ir mėnulio šviesą 30.5
Supersielą 24.64
širdyje 24.33, 24.36, 24.41, 24.64
vadovaujantį gyvosios esybės klajonėms 23.18
vadovaujantį materialiai gamtai 22.51, 24.40
visa ko šaltinį 21.27, 23.39, 24.63
visa ko šeimininką 23.3
visatos pavidalą 24.35
visų tyriausią 24.40
Viešpaties energijas 31.13, 31.17
visišką žinojimą įgijusį bhaktą 22.16
visuomenės skyrius 21.22, 21.33, 24.29
Bhagavānas, apibrėžimas 23.30, 31.8
Bhāgavatam („Bhāgavata Purāṇa“). *Žr.* „Śrīmad-Bhāgavatam“
Bhāgavata-viddhi 27.24
Bhagavat-dharma, apibrėžimas 23.10, 26.3
Bhāgavatos, apibrėžimas 24.44. *Žr. taip pat* Bhaktai
Bhagavat-padam, apibrėžimas 23.27
Bhaya **27.23**. *Žr. taip pat* Yavana-rāja
Bhajanānandžiai 30.37
Bhaktai
apsivalymas **24.59, 30.21**
apvalo vietas, kuriose apsilanko 30.37
arijai 30.39, 31.9
askezės kartais sunkios △ 25.4
atlieka atsidavimo tarnystę 22.62, 23.11, 24.56, **24.59**
atsisako materialios veiklos 29.37
atsižadėjimas 29.37, 29.54, 30.18, 31.29
bebaimiai 24.52, 24.68, 30.37
bendradarbiavimas tarp △ 20.18, 30.8
△ bendrija **20.26**, 21.27, 21.52, **22.19**, 23.34, **24.57–58**, 25.62, 26.12, 27.4, 28.65
būtina 29.41
didžiausias bhakto siekis **30.33–34**
klausomasi apie Viešpatį **29.40**
Kṛṣṇos sąmonės judėjimo paskirtis 30.35
pasakojama apie Viešpatį 29.40
Bhaktai (tęsinys)
△ bendrija
su dvasiniu mokytoju, du tipai 28.47
vertinga 25.6, 26.10, 28.34, 29.29, 29.83, **30.33**, 31.2, **31.28**
bhajanānandžiai 30.37
Caitanya apibūdina kas yra △ 21.37
dėkingi Nāradai Muniui 30.37
dėkingi Viešpačiui 21.44
demonai ir △, palyg. 24.30, 24.46, 25.29
draugai visiems 22.24
dvasinis mokytojas ir Supersiela moko △ 28.52
filosofija 22.24, 22.38
gailestingi 21.50
garbina Nāradą Munį 31.3
garbina Śivą 24.30
garbina Viešpatį 21.38, **24.44**
gelbsti sąlygotas sielas 22.16, **24.58**
gieda Hare Kṛṣṇa 22.24, 24.14, 24.70
gimimas △ 29.64, **31.9**
gyvena amžinai 21.48
goṣṭhānandžiai 30.37
grįžta namo, atgal pas Dievą 21.33, 23.14, 24.40, 24.67
įkvėpia religingus žmones 22.24
impersonalistai ir △ 20.10, 22.16, 22.62, 24.61
impersonalistai tampa △ 24.33
iškiliausi *yogai* 22.22
išminčiai △ tarpe **29.44**
išvaduotos sielos 22.27, 23.9
įšventinimas △ 25.51, 26.11, 31.10
įveikia materialius troškimus **22.39**
Yamarāja ir Jarā nebaudžia △ 29.22
Yamarāja nekontroliuoja △ 24.56
yogai ir △, palyg. 20.23, 23.11, 23.28, 24.20, 24.44
yogeśvara 22.22
jñāniai ir △, palyg. 20.23, 22.16, 23.11, 23.28, 24.20, 24.44, 24.57, 25.3
kaip šventa vieta 22.11
kaniṣṭha-adhikāriai 29.1b
karaliai, pavyzdžiai 30.19
karalius pavaldus △ 21.12, 21.43
karmiai ir △, palyg. 25.3
klausymasis apie △ 23.33, 24.16

Bhaktai (tęsinys)
klausosi apie Viešpatį **22.25**
kūniški △ poreikiai 29.40
kvalifikacija 29.66, **30.40**
laikas neturi △ įtakos **24.56**
laimė △ 27.24, 30.2, **30.20**
laimingi 21.33
ligos nesumažina △ entuziazmo 22.24
lyginami su
kamanėmis 30.33
karaliais 30.44
karaliene Vaidarbhī **28.47**
tėvo vaiku 20.31
lygūs visiems 31.2–3
maldos **30.41.** *Žr. taip pat* Maldos
malonė 27.23, 29.46, **29.1b, 30.37, 31.19**, 31.29
mąslūs 24.59
materiali veikla neįtakoja △ 22.52
materialūs patogumai duodami △ 28.51
meldžiasi Viešpačiui 20.34, 24.33
miego regulos △ 22.24
myli Viešpatį 22.8
moterys negali sugundyti △ 24.13
nebhaktai ir △, palyg. 22.23, **22.39**, 24.68
nebijo mirties 24.68
neįtakojami ankstesnės veiklos pasekmių 21.11
nenaudoja prievartos **22.24**
neofitai 20.30, 22.16, 23.9, 23.37, 25.4, 26.13, 28.33, 29.37, 30.27
nešališki **20.10**
netikri △ 29.14
netikri △ 29.41
neturi troškimų **28.42**, 30.31, **30.34**, 31.2, **31.20**
nuolankūs 26.21, 30.33
nusižengimai △ 20.18, **21.37**, 26.24, **31.21**
pakantūs 21.47, **22.24**
paklusnūs dvasiniam mokytojui 28.48, 28.65, 29.68
palaiminimai △ 27.12, **30.33**
pamokslautojai 22.16, 23.38, 24.58
maloningi 31.18
Nārada Munis 27.23, 30.37, 31.7
Bhaktai (tęsinys)
panaudoja materialias vertybes 29.55
reikalingos savybės 31.19
rekomenduojama keliauti 30.37
transcendentiniai 27.23
paprasti **22.24**
paprasti žmonės nesupranta △ 22.9
pareigingi 30.40
pasiekę Brahmano lygį 28.37, 30.18
pasiekę dvasines aukštumas △ 22.16, 24.67
patita-pāvana 21.50
pavyduoliai priešiški △ 24.67
požiūris į gyvenimą rojaus planetose 20.23, 24.57
požiūris į susiliejimą su Viešpačiu 20.23, 24.57
pranoksta brahmanus 21.37, 21.42, 22.12
prieš gyvūnų žudymą 22.24
priklauso nuo Viešpaties 22.46, 22.51
priklausomi nuo Viešpaties 22.45, 22.51
pusdieviai patenkinti △ 24.27
ramūs 24.20
rasa-jña 31.22
regi Viešpatį 20.38, 21.42, 22.8, **24.44**
reputacija 21.48
retai sutinkami 28.39
sahajiyā 23.31, 24.46
santuoka 28.43
sapnai 29.69
savybės 20.16, **22.24**
seka dvasinio mokytojo nurodymais 28.47, 28.65, 29.68
seka įstatymais 26.24
seka šventraščiais 28.32
sėkmingi 22.13
senatvė ne kliūtis 27.24
skleidžia *bhakti* kultą 20.34
stiprybė 28.29
studijuoja Vedas 21.42, 22.16, 29.50
sunku tapti △ 24.76
Supersiela įkvėpia △ **30.20**
suvokia materialų pasaulį 22.55
suvokia Viešpatį **29.38**, 30.27, **31.20**
Śiva
geriausias tarp △ 24.18, 24.30, 24.76

Bhaktai (tęsinys)
myli △ 24.28, 24.30
pasekėjai ir △ 24.18
taikūs 24.20
tarnystė △ **21.40**, 23.31. *Žr. taip pat* Atsidavimo tarnystė; Bhaktai, bendrija; Dvasinis mokytojas
tyri △. *Žr.* Tyri bhaktai
transcendentiniai 21.38, 23.11, 26.21, **30.23**
traukia Viešpaties žaidimai **22.25**
trys △ tipai 22.16
troškimai 23.13, 24.20, 29.69
troškimai sutampa su Viešpaties troškimais **28.42**
vaikai 28.32–33
valgymo apribojimai △ 21.24, 22.24
varžybos tarp △ 20.27
veikla 22.50, 24.5
vengia demonų 24.46
Viešpaties atstovai 22.16
Viešpaties maitinimas pavaišinant △ **21.41**
Viešpats
atsišaukia į △ jausmus 20.27
atskleidžia Savo malone △ troškimus 29.69
brangus △ **21.39**
didina △ įtaką **30.24**
gailestingas △ 30.19, **30.27–29**
garbina △ **21.38**
gina △ 24.68, **30.27**
įkvėpia △ **30.20**
išpildo △ pažadus 22.42
kaip Jį suvokia △ 24.61
laimina △ 20.30
linki △ gero **30.24**
maloningas △ 30.43
moko △ **24.52**
niekada nepalieka △ 21.41, 23.35
nuopelnus priskiria △ 24.46
padeda △ 29.46, 30.26, 31.13
pašalina △ kančias **30.24**
pažįstamas △ malone **29.38**
priklausomas nuo △ **31.20, 31.22**
suteikia △ atmintį 24.41
vadovauja △ 28.52, 29.50, 30.20
vieningas su △ **29.69**, 30.16
Viešpats patenkinamas △ dėka **22.8**
Bhaktai (tęsinys)
visiems laikams palieka materialų pasaulį **21.32**
visiems naudingi **30.33**
visuomenė turi sekti △ pavyzdžiu 21.50
visuomet sklidini žinojimo **30.20**
vyriausybės vadovai turėtų gerbti △ **21.37**
žr. taip pat Išminčiai; Mokiniai; Šventieji; Transcendentalistai; Vṛndāvana, gyventojai
Bhakta-vatsala, Viešpats 30.28
Bhakti
apibrėžimas 24.44, 29.37
apvalantysis △ poveikis 21.34
bhaktai skleidžia △ kultą 20.34
impersonalistų požiūris į △ 28.32
įsikūnijimas 28.65
skirta tik Viṣṇu 28.32
„vijoklis“ 22.23
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė; Meilė Dievui
Bhakti-yoga. Žr. Atsidavimo tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė
Bhakti-latā ir Malayadhvajos dukra, palyg. 28.32
„Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ apie
apsivalymą atsidavimo tarnystės dėka 22.52
atsižadėjimą 22.28, 27.1, 29.55, 30.23, 31.6
išsivadavimo pasiekimą atsidavimo tarnystės dėka 29.65, 30.19
tyrą atsidavimo tarnystę 29.46, 29.67, 31.14
„Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ pamokymai 22.22
Bhaktisiddhānta Sarasvatis 28.31, 28.36
apie
kartojimą nuošalioje vietoje 28.33, 29.1b
tinkamą atsižadėjimą 30.19
Caitanyos tarnas 22.42
sekimas △ pėdomis 23.5
Bhaktivinoda Ṭhākura 22.42, 28.31
Bhaktivinoda Ṭhākura apie
bhaktą kaip Viešpaties „šunį“ 29.31

Bhaktivinoda Ṭhākura apie (tęsinys)
gyvosios esybės pažadinimą atsidavimo tarnystei 20.25
išsivadavimą iš kančių 25.11, 26.8, 28.60
karminę veiklą 25.9, 28.27, 29.78
laimės netekimą senatvėje 27.17, 27.20
liežuvį 24.38
māyos bangas 25.11, 26.8, 28.60
materialius malonumus kaip kančią 28.27
materialų išsilavinimą 29.47
vyrą ir žmoną Vaikuṇṭhoje 23.29
Bhārata-varṣa, gimimas △ 25.13
Bhīṣmadeva 21.28, 22.62
Bhoga, apibrėžimas 28.65
Bhogavatī **25.15**
Bhṛgu 22.43, **24.72**
Bhṛtya, apibrėžimas 28.65
Bhukti. Žr. Juslių tenkinimas
Bhūrloka 20.36
Bīja, apibrėžimas 29.73, 29.78
Bilvamaṅgala Ṭhākura apie atsidavimo tarnystę 23.11, 24.27, 28.51
Bitės **24.22**, 24.64
Bombėjus, draudimo panaikinimas △ 20.21
Brahma, apibrėžimas 29.73
Brahmā, Viešpats **22.61, 25.28**, 29.84, 30.39, **30.41**
Aukščiausiasis Viešpats kaip △ **30.23**
diena 25.42, 28.31, 30.49, 31.10
Garbhodakaśāyī Viṣṇu pradėjo △ 20.28
garbina Viešpatį 24.50, **24.67**, 24.74
gyvenimo trukmė 24.67, 25.43, 30.49, 31.10
gyvoji esybė 30.24
guṇa-avatāra 30.24
Kumarai kaip △ sūnūs 22.6, 22.12
kūrėjas 24.18, 24.34, 24.50, **24.72**, 30.25
mahājana 21.28
Manu kaita △ gyvenime 24.40, 24.67
materialistai garbina △ 23.33
mokinių seka 24.18, 26.7
Nārada Munis ir △ 22.19, 23.16
nurodo Prācīnabarhiui vesti Śatadruti **24.11**
pareigos **30.23**
Brahmā, Viešpats (tęsinys)
pataria medžiams **30.47–48**
pirma gyvoji esybė 28.10, 28.53, **29.44**
pirmasis išgirdo Vedas 26.7
planeta **26.8, 27.21**, 29.20, 29.44, 29.80, 30.18, **31.24**
žr. taip pat Brahmaloka
Prajāpatis 24.9
ramina Pracetus **30.46**
Sanat-kumāro tėvas **22.41**
sukuria Šivą 22.6, 24.71
sūnus **31.23**
susigundo lytiniais malonumais 24.11
taip pat varginamas nerimo 25.11
užima Prajāpačius veikla 28.10, **30.50**
Viešpats
ir △, palyg. 21.38, **30.23**
yra △ garbinimo objektas **24.67**, 24.74
suklaidina △ **22.9**
Viṣṇu kūrinys 24.72
žmona **25.28**
Brahma-bhūta lygis 21.32, 23.9, 23.11, 23.14, 24.52, 25.62, 29.82, **30.20**
Brahmacāriai 25.37, 25.44, 28.3
apibrėžimas 22.62
bendravimas su moterimis △ griežtai ribojamas 25.17, 28.3, 31.1
gali pulti 26.13
Kṛṣṇa kaip △ 22.62
Kumārai kaip △ 22.6, 22.12
mirtis kaip palaiminimas △ 27.12
naiṣṭhika △ 22.6, 27.21
Nārada kaip pavyzdinis △ 27.21
tarnauja dvasiniam mokytojui 28.65
Brahma-jijñāsā 25.5
Brahmajyoti
bhakto požiūris į △ 24.57
dvasinės planetos ir △, palyg. 23.15
jñāniai puola iš △ 24.56
nuopuolis iš △ 21.7, 23.15, 23.27
Viešpats kaip △ pagrindas 22.11
žr. taip pat Brahmanas
Brahmaloka 20.22, 21.7, 23.27, 24.29, **26.8, 27.21**, 29.20, 29.44, 29.80, 30.18, **31.23**
gyventojai 29.84
Brahmanai
bhaktai ir △, palyg. 21.37, 21.42, 22.12

Brahmanai (tęsinys)
egzistuoja dorybės lygiu 21.38
garbina Viešpatį 21.38
ir *garbhādhāna-saṁskāra* 31.10
įšventinimo apeigos △ 31.10
ypatybės 21.37, **21.44,** 31.10
kaip savininkai **22.46**
Kali-yugoje 21.40–41
Kalkutoje geria Gangos vandenį 21.31
karalius pavaldus △ 21.12, 21.43, 22.45
labdara 22.45
materialistiški △ 29.57
moko *vaiśyus* 22.46
nebaustini 26.24
nuopuolis 31.10
nusižengimai △ **21.37**
nužudė Veną 22.45
pagal gimimą ir ypatybes 23.32
pareigos 29.81
pataria *kṣatriyams* 22.46
pažįsta Brahmaną 21.12
pažįsta Kṛṣṇą 21.42
pragyvenimo šaltinis △ 21.50
pripažįsta Vedas 21.42
Pṛthu kaip △ 21.52
sėkmingi 22.13
Šiva △ vaidmenyje 24.17
tarnystė △ **21.40**
transcendentiniai **21.42**
valgymo įpročiai 21.24
veikla 21.33
vieninteliai tegali garbinti Dievybes 31.10
Viešpaties maitinimas maitinant △ 21.41
Viešpats
brangus △ **21.39**
garbina △ **21.38**, 22.46
globoja △ 21.38, 21.44
moko Vaidarbhī apsireiškęs △ pavidalu **28.51–64**
patenkinamas △ dėka **22.8**
visuomenei būtini 22.46
vyriausieji tarp △ **29.44**
žmogaus pareiga – tapti △ 28.7
žr. taip pat Išminčiai; Šventieji; *Varṇāśrama-dharma*
Brāhmaṇa-kula, apibrėžimas 21.12
Brahmanas
bhaktai, pasiekę △ lygį 28.37, 30.18
brahmanai pažįsta △ 21.12
gyvoji esybė kaip △ 29.35
impersonalistai siekia △ 23.10
įsiliejimas į △ 23.28
jñāniai siekia △ 29.29
kaip Viešpaties aspektas 30.7, 30.31
klausimai apie △ 22.21
nuopuolis iš △ 22.21, 22.35
pakilimas iki △ ir nuopuolis 23.11
stokoja savybių 22.25
švytėjimas 29.29, **30.5**, 31.15
transcendentinis 30.31
Viešpats anapus △ 30.31
Viešpats Kṛṣṇa kaip △ pagrindas 24.28, **24.60**
žr. taip pat Brahmajyoti; Vienovė
Brahmanas, Aukščiausiasis, Kṛṣṇa kaip △ 27.5, 28.38, 30.7
Brahmanas draugas
ir Supersiela, palyg. **28.51–55, 28.61–64**
moko Vaidarbhī **28.51–64**
Brahmaṇi, apibrėžimas 22.25
Brahmano lygis
ekadaṇḍī sannyāsiai, pasiekę △ 22.11
pasiekiamas atsidavimo tarnystės dėka 20.8
„Brahma-saṁhitā“ 30.3
„Brahma-saṁhitā“ apie
atsidavimo tarnystę kaip vienintelį būdą pažinti Viešpatį 29.46
bhaktus 21.11, 21.42, 22.8, 24.54
Durgą 24.18
dvasinio pasaulio ypatybes 30.3, 30.32
Govindą ir Jo buveinę 30.3, 30.32
Kṛṣṇą (os)
aukščiausiąjį valdovą 22.41
Aukščiausiąjį Viešpatį 28.63, 31.17
Brahmano švytėjimo šaltinį 24.28
grožį 24.44, 24.52
kaip pirminę asmenybę 20.21, 24.42, 29.56
kaip visų priežasčių priežastį 24.42, 24.63, 30.7, 31.18
pavidalą 28.63, 31.17
spindesį 30.5, 31.15
Supersielą 30.3, 30.42

„Brahma-saṁhitā“ apie (tęsinys)
kūrimą 30.49, 31.16
materialų pasaulį kaip Mahā-Viṣṇu sapną 29.83
planetas ir visatas 30.6
sėkmės deives 31.22
Śivą, palyginamą su jogurtu 30.24
troškimų nykimą Kṛṣṇos sąmonės įtakoje 29.69
Viešpaties ekspansijas 20.27
Brahma-sampradāya 22.4, 24.18
Brahmāstra, ginklas 22.57
Brahma-tejas, apibrėžimas 23.32
„Brahma-vaivarta Purāṇa“ apie evoliuciją 24.73
Brahmāvarta 21.12
Brahma-vidyā, apibrėžimas 23.11
Branduoliniai ginklai 22.57
Brazilija, auksas △ 22.36
„Bṛhan-nāradīya Purāṇa“ apie Viešpaties vardų kartojimą Kali-yugoje 23.7
Bṛhaspatis **22.62**
Buddha, Viešpats
atmetė gyvūnų žudymą 25.9, 26.9
atmetė Vedas 21.27
filosofija 24.17
gailestingas gyvūnams 22.42
mokė siekti *nirvāṇos* 23.15
pavidalai šventyklose 24.44
Buddhi-yoga 29.5
Budhaḥ, apibrėžimas 20.7
Budizmas 27.11, 28.40
Burna, dvi △ funkcijos 25.48

C

Caitanya apie
atsidavimo tarnystę 20.34, 24.69, 30.33, 30.37, 31.12
atsidavimo tarnystės „lianą“ 21.37
atsidavimo tarnystės sėklą 28.52, 29.46
atsižadėjimą 22.25
bendravimą su bhaktu 24.59, 25.6, 28.55
bhaktą 21.37
būtinybę keisti sąmonę, o ne padėtį 20.15
Caitanya apie (tęsinys)
dvasinį mokytoją ir mokinius 21.31
gimimą Bhārata-varṣoje 25.13
gyvąsias esybes kaip amžinus Kṛṣṇos tarnus 29.37, 29.65, 29.1b
gyvųjų esybių klajones 28.52, 29.46
Hare Kṛṣṇa kartojimą 23.17, 24.59, 24.67
impersonalizmo pavojų 28.63
jñānius ir *karmius,* palyg. 25.3
klausymąsi iš tyro bhakto 20.25
māyāvādžius 20.24, 21.27
maldą siekiant Kṛṣṇos lotosinių pėdų prieglobsčio 31.20
materialių troškimų „žolę“ 22.30
meilę Dievui 22.21
mokymą savo pavyzdžiu 22.5
pamokslavimą apie Kṛṣṇą 23.38
širdies valymą 27.5, 29.5, 29.84
šventųjų Viešpaties vardų kartojimą 21.32
šventųjų Viešpaties vardų šlovę 23.7
troškimą atlikti atsidavimo tarnystę 20.31
vakariečius kaip puolusius 25.52
Caitanya, Viešpats 20.23, 22.9, 22.43
apgynė Kṛṣṇos sąmonės judėjimą 29.57
atsižadėjimo pavyzdys 30.43
biografijos 27.24
davė *sannyāsio* įžadus 23.31
Hare Kṛṣṇa *mantra* kaip △ dovana 24.14
kartojo *gopių* vardus 23.31
Kṛṣṇos inkarnacija 22.5
Kṛṣṇos sąmonės judėjimas tarnauja △ 24.17, 24.46
mokė Savo pavyzdžiu 22.5, 23.18
mokinių seka 28.32, 30.37
netroško išvadavimo 30.33
nurodė pamokslauti 30.37
požiūris į *varṇāśrama-dharmą* 24.53
pradėjo *saṅkīrtanos* judėjimą 21.35
pranašystės 22.42
Rāmānanda Rāya ir △ 21.48, 24.53
Sanātana Gosvāmis atskleidė △ dieviškumą 21.11
Sārvabhauma Bhaṭṭācārya ir △ 22.62

Caitanya, Viešpats (tęsinys)
šeiminis △ gyvenimas 26.15
Viešpats bhakto vaidmenyje 21.27
žmona 23.20
„Caitanya-bhāgavata“ apie išsilavinimo tobulumą 29.50
„Caitanya-candrāmṛta“ apie bhakto požiūrį į išsivadavimą 24.57
„Caitanya-caritāmṛta“ apie
atsidavimo tarnystę
išvaduojančią iš *māyos* 29.29
kaip galimybę pasiekti tobulumą 28.39, 31.14
sėklą 28.52, 29.46
atsižadėjimą 22.25
bhakto išmintingumą 26.16
bhaktų bendriją 24.59, 25.6, 28.55
Caitanyą, Rāmānandą Rāyą ir išvadavimą 24.53
gimimą Bhārata-varṣoje 25.13
gyvąją esybę kaip Viešpaties tarną 24.77
impersonalistus 31.12
išsivadavimą iš *māyos* 29.29
jñānius ir *karmius,* palyg. 25.3
kančias, kylančias pamiršus Kṛṣną 26.8
klajojančią gyvąją esybę 28.52, 29.46
Kṛṣną visų šeimininką ir aukščiausią valdovą 27.27, 30.38
pamokslavimą apie Kṛṣną 23.38
tikrą tobulėjimo kelią gyvajai esybei 29.20
tyro bhakto dvasinį matymą 22.28
vakariečius 25.52
Viešpatį ir bhaktą 20.30
Viešpatį kaip šviesą, neišmanymą kaip tamsą 30.5
Caitya-guru 22.37, 28.52
Cakros kūne 23.14
Cāṇakya Paṇḍitas apie
gerą sūnų šeimoje 30.12
gyvatę ir pavyduolį 22.11
gražuolę žmoną kaip priešą 27.1
šeiminį gyvenimą 26.15
Caṇcalā, apibrėžimas 20.28, 25.28
Caṇḍālai ir atsidavimo tarnystė 31.10
Caṇḍavega **27.13, 29.21**
Caṇḍikā, △ garbinimas 27.11
Candra, Viešpats 22.9, 30.13
Candraśekhara 22.9
Candra-vaṁśa 22.54
Candravasā, upė **28.36**
Cāraṇai **20.35**
Cārvāka 27.18
Celibatas
kaip vediškasis apsisaugojimo nuo pastojimo metodas 27.6
privalumas 27.21
varṇāśrama-dharmos sistemoje 25.38
„Chāndogya Upaniṣada“ apie
sekimą *ācāryų* pavyzdžiu 22.24
žinių gavimą iš dvasinio mokytojo 28.65
Cinmaya-śarīra, apibrėžimas 22.26
Cintāmaṇi-dhāma, dvasinis pasaulis kaip △ 30.32
Civilizacija, šiuolaikinė
ir Vedų principais sekanti visuomenė, palyg. 22.34
pavojinga △ kryptis 21.23, 22.33, 22.36
turi trūkumų 24.66
vadovaujasi kūniška būties samprata 22.31
žr. taip pat Kali-yuga; Visuomenė, žmonių

D

Dakṣa 24.9, **29.44, 30.48**
askezės 30.49
nubaustas Viešpaties Śivos **30.48**
nusikalto Śivai **30.48**
Pracetų sūnus **30.12**
vardo reikšmė **30.50**
Dakṣiṇa-pañcāla **25.50, 29.13**
Dāna (labdara) 27.1, 31.14
Dārāḥ, apibrėžimas 22.44
Darbas
karminis (materialus). *Žr.* Karminė veikla
materialus △ ir dvasinis, palyg. 30.16, 30.30
žr. taip pat Energija; *Karma;* Pareigos; Veikla
Daridra-nārāyaṇa 30.36

Darvino evoliucijos teorija 24.73, 28.53, 29.44
Dāsya-rasa, apibrėžimas 20.27
Daśaratha Mahārāja 23.19
Dattātreya, Viešpats 24.42
Daugpatystė 26.6, 30.16
Deha ir *dehī,* apibrėžimas 20.11
Delnai, dieviški ženklai △ 24.47
Demokratija
ir vediškoji vyriausybė, palyg. 22.45
įstatymų leidėjai △ santvarkoje 20.15
monarchija pranašesnė už △ 21.6
Demonai 25.24, 28.26, 30.26
bhaktai vengia △ 24.45
demoniška △ mąstysena 25.39, 27.10
garbina Nāradą Munį 31.3
Kālī žudo △ 24.18
Kali-yugos brahmanai kaip △ 21.40
nenori atsiduoti Kṛṣṇai 24.18
nežino pareigų 24.41
pasiekia Brahmano švytėjimą 24.45
pavyzdžiai 25.30
piktnaudžiauja Viešpaties Šivos palaiminimais 24.25
požiūris į Kṛṣṇos žaidimus 24.45
priešiški atsidavimo tarnystei 24.41
pusdieviai, bhaktai ir △, palyg. 24.45, 25.29
šeši Gosvāmiai ir △ 24.45
Viešpats suteikia △ užmarštį 24.41
Viešpats žudo △ 30.27
žr. taip pat Ateistai; Materialistai; Nebhaktai
Devahū **25.51, 29.12**
Devahūti 24.42
Devaloka **29.13**
Dharma 21.30, 22.35, 24.42
Dharma-patnī 26.16
Dharmarāja. *Žr.* Yamarāja; Yudhiṣṭhira Mahāraja
Dharma-vatsala, apibrėžimas 24.26
Dhīra, apibrėžimas 29.82
Dhṛtarāṣṭra, karalius 23.19, 31.30
Dhruva Mahārāja 21.34, 23.7, 24.77, 30.4, 30.30
Dhruvaloka 29.44
Dhūmrakeśa **22.54, 24.2**
Dievybė, Aukščiausiojo Viešpaties
akys 28.34
bhaktų šventyklose 24.44, 30.28
garbinimas mintyse, istorija apie varganą brahmaną 30.28
gṛhasthos garbina △ 22.51, 23.29
Lakṣmī-Nārāyaṇos △ ir Rādhā-Kṛṣṇos, palyg. 24.46
namuose 30.28
siūlymas △ 30.28
vertė 30.27
Viešpaties ekspansija **30.28**
žr. taip pat Kṛṣṇa, garbinimas; Šventyklos
Dievybių garbinimas 28.34, 29.61, 30.27
maisto siūlymas △ procese 30.28, 31.10
namuose 30.28
Nārados pamokymai △ 27.24
neofitams 30.28
pāñcarātrika-vidhi skirta △ 25.43, 27.24
poreikis 29.75
tik brahmanams 31.10
virtuvėje ar altoriuje 31.10
Dievo sąmonė
poreikis 24.66
Pṛthu skleidė △ 21.27
Dievo suvokimas 25.62
atsidavimo tarnystė būtina siekiant △ **31.12**
atsidavimo tarnystės dėka 24.54, 28.41, 29.3, **29.38, 29.79**, 30.22
atsiduodant Viešpačiui 21.35
bhaktui **31.20**
būtina kvalifikacija △ **29.38**
ir saulės pasirodymas, palyg. 29.79
kaip Supersielos **28.40, 28.42**
Kṛṣṇos sąmonės dėka **29.38**, 31.2
lygiai 30.30, 31.12
Malayadhvaja ir △ **28.38–42**
Pracetai ir △ **30.4**
puoselėjant sąmonę 21.35
tik Viešpaties malone 30.22
Viešpaties pagalba siekiant △ 28.41, 29.46, 30.10, 31.13
Divya, apibrėžimas 20.34
Dyumānas **25.47**
Doringa veikla
atlikta netyčia 21.27, 22.7

Doringa veikla (tęsinys)
atsidavimo tarnystė ir △ 21.27, 22.7
bhaktas neveikiamas △ pasekmių 21.11
geras valdovas dalijasi valdinių △ vaisiais **20.14**
gimimas pagal △ 21.27
klausymasis apie Viešpatį kaip △ **22.22**
pakilimas △ dėka 22.36
Viešpaties bendrija △ dėka 24.40
Viešpaties veidas 24.60
Dorybės *guṇa*
atsidavimo tarnystė virš △ 21.32
brahmanas △ 21.33
karmiai ir *jñāniai* △ 29.28
klaidinga savimonė sukurta △ dėka 23.17
pakilimas į △ 21.52
pakilimas virš △ 21.52, 23.11
protas △ 29.63
Draupadī 28.29
Draviḍa-deśa **28.30**
Draviḍa-rāja, apibrėžimas 28.65
Draviṇa **22.54, 24.2**
Dṛḍhacyuta **28.32**
Duktė seka tėvo pėdomis 21.30
Durgā (Kālī), deivė 30.2
gopės garbino △ 24.30
materialistai garbina △ 23.33
palanki Śivos garbintojams 22.36
Śiva kontroliuoja △ 24.18
žudo demonus 24.18
žr. taip pat Māyā
Duryodhana 22.13
Durmada **25.52, 29.14**
Durmada, apibrėžimas 29.14
Durvāsā Munis 21.37, 22.10, 26.24, 31.21
Duṣkṛtinaḥ 26.11, 27.11
Dvāpara-yuga 30.49
Dvara, apibrėžimas 28.65
Dvārakā 21.38, 23.25, 30.33
Dvasia
materija ir △, palyg. 22.28, 24.63
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Brahmanas; Dvasinis pasaulis; Energija Aukščiausiojo Viešpaties, dvasinė; Kūnas, dvasinis; Siela
Dvasinė savivoka **27.4**, 28.64, 30.1
alegorijos, naudingos △ **28.65**
atliekant atsidavimo tarnystę **29.79**
atsidavimo tarnystė užbaigia △ 20.29
avadhūtos lygis 29.11
brahma-bhūtos lygis 25.62, **30.20**
eksperimentas △ dėlei 27.9
jusliniai malonumai ir △, palyg. 22.32–34
Kṛṣṇa kaip △ tikslas 23.12
kūniška samprata kaip △ kliūtis 23.12
Malayadhvaja pasiekė △ **28.38–42**
pamokslavimas kaip △ tobulybė 29.1b
prisirišimas prie sekso pražūtingas △ 27.4
puoselėjant sąmonę 21.35
suvokus save kaip Viešpaties tarną 29.46
šventieji moko △ **22.47**
Viešpats kaip △ šaltinis **31.13**
žinojimas △ pasiekti 26.12, 28.64, **29.1a**
žmogaus gyvenimas skirtas △ 22.32–33
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Dievo pažinimas; Kṛṣṇos sąmonė; Meditacija
Dvasinis gyvenimas
dvasinio mokytojo ir Aukščiausiojo Viešpaties dėka 21.51
geriausi △ procesai 28.29
intelektas △ 26.14
juslių tenkinimas verčia pamiršti apie △ **28.59**
materialus gyvenimas ir △, palyg. 22.52, 28.22, 30.30
netikras △ 28.31
persivalgymas kaip kliūtis △ 23.20
privalumai 25.13, 28.20, 29.55
tobulybė △ pasiekiama retai 30.1
veikla △ 30.16
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Dvasinė savivoka; *Yoga;* Kṛṣṇos sąmonė; Religija
Dvasinis mokytojas
apibrėžimas 21.28
apsivalymas sekant △ 26.10
atliekantis *nirjana-bhajaną* 28.33
atsidavimas △ 26.20

Dvasinis mokytojas (tęsinys)
atstovauja Viešpatį 21.31, 22.4, 23.31, 24.52, **29.51**
būtinas 21.35, 26.20, 29.55
būtinas atsidavimo tarnystės praktikai 22.22, 24.15
buvimas (*vāṇī* arba *vapuḥ*) 28.48, 28.51
caitya-guru 28.41, 29.50
dvasinis gyvenimas △ dėka 21.51
gerbtinas kaip Pats Dievas **31.8**
grąžinti skolą △ neįmanoma 22.47
ir kapitonas, palyg. 23.28
ir karalius Malayadhvaja, palyg. **28.47**
išvadavimas △ dėka **22.26**
įšventina mokinius 25.51, 26.11, 31.10
kaip „Prabhupāda“ 23.18
kartoja Hare Kṛṣṇa mokinio įšventinimo metu 24.32
kvalifikacija 28.30, **29.51**
lotosinės pėdos 31.28
malonė 28.55, 30.41
misija ir mokinių ištikimybė jai 28.48
mokinio pareigos △ atžvilgiu 24.15, 26.11
Nārada Munis kaip △ 29.52
nėra paprastas žmogus 21.12
nuolankumas △ akivaizdoje 26.20
nurodymai 28.47, 29.68
nurodymų vykdymas **22.24**
nusižengimai △ 21.37
padeda pasiekti Viešpatį 30.41
pagarba △ 28.43
paklusnumas △ 23.9, 24.71, 28.65
pamokslauja 28.48
pareigos 24.19, 29.37
pasitraukęs nuo aktyvios pamokslavimo veiklos 28.33
pasitraukimas 28.47, 28.50
pašalina baimę 31.5
požymiai 28.65, 29.55
priima mokinio nuodėmes 20.14, 21.31
skleidžia religijos principus 28.48
Supersiela ir △ 28.52
suteikia žinojimą 25.5, 28.64
Śiva kaip △ 30.3
tarnystė △ 21.39, 28.34, 28.64
tikėjimas △ 28.65
Dvasinis mokytojas (tęsinys)
vidujai ir išorėje 22.37
Viduros △ **31.28**
Viešpats
kaip △ **21.36, 24.52,** 28.42
patenkinamas △ dėka 21.39, 22.8
siunčia △ 28.55
žr. taip pat Autoritetai, dvasiniai; Mokinių seka; Mokytojai
Dvasinis pasaulis 28.53
amžinas 28.61
bhaktai pasiekia △ 24.29, 24.46
cintāmaṇi-dhama 30.32
dangus △ 23.15
demonų pakylėjimas į △ 24.46
Dhruvos Mahārajos planeta 29.44
gyventojai 20.38, 24.28
iš △ planetų negrįžtama 29.20
klausymasis ir kartojimas sukuria △ aplinką 30.33
Kṛṣṇa kaip △ šaltinis 30.25
laimė įmanoma tik △ 29.34
lytinis gyvenimas nedomina △ gyventojų 23.29
materialus pasaulis ir △, palyg. 20.38, 22.40, 24.63, 31.29
nuopuolis iš △ 28.53, 29.83
pakilimas į △ planetas 29.13
pasiekiamas atsidavimo tarnystės △ 21.7, 25.54
pasiekiamas Kṛṣṇos sąmonės dėka 21.34
planetos △ 22.40, 23.25, 25.51
šiaurinė žvaigždė 29.44
šventykla kaip △ 23.5
tikrieji namai **29.48**
Vaikuṇṭha 29.13, 29.48
varžybos △ 20.27
vyras ir žmona △ 23.29

E

Ekadaṇḍī sannyāsiai 22.11
Ekādaśis 28.35
Ekstazė, transcendentinė 29.63, **31.28**

Energija, Aukščiausiojo Viešpaties
aštuonios atsietosios materialios △ 31.13
dvasinė △ 22.38, 22.49
gyvosios esybės kaip △ 28.53, 31.13
guṇos kaip △ 25.56, 29.29
iliuzinė △ 22.47, 24.13
išorinė △ **24.59**, 24.64, 28.55, 31.13
Kṛṣṇa kaip △ šaltinis 24.60
kūrimo procese 31.15
materiali △ 22.38, **23.17**, 24.18, **24.63, 31.17**
ir dvasinė △, palyg. 28.42, 29.23
ir moteris, palyg. **28.55**
materialus pasaulis kaip △ 28.42, 30.23
paribio △ 22.38, 28.28, 28.53, 31.13
pradai kaip △ 31.13
tapati ir skirtinga nuo Viešpaties **31.16**
trijų tipų △ 24.60
visa persmelkianti 28.63
žemesnioji ir aukštesnioji △ 24.28, 24.64
žr. taip pat Māyā; Materiali gamta
Europiečiai, Kṛṣṇos sąmonė sudomina △ 20.26
Evoliucija
iki gimimo žmogumi 21.22
materialaus kūno △ 29.74
pagal Darviną 28.53, 29.44
lyginant su Vedų požiūriu 24.73
procesas 24.29
sielos △ 25.9, **29.5, 29.1a**

F

Filosofai
impersonalistai. *Žr.* Impersonalistai
māyāvādžiai. Žr. Impersonalistai
materialūs △ 26.8, 29.7, 29.60, 31.11
neigiantys kad gyvūnai turi sielą 22.32
neigiantys veiklą △ 22.33
neteisingai suvokia materialų pasaulį 22.55
politikoje 22.45
vaiṣṇavai. Žr. Bhaktai
žr. taip pat Jñāniai; Mokslininkai
Filosofija
ateistinės Sāṅkhyos △ 21.27
„Bhagavad-gītos“ △ 24.17
bhaktų △ 22.24
budistų △ 24.17
Caitanyos △ 24.17
impersonalistų △ 24.17
žr. taip pat Absoliuti Tiesa; Teoriniai samprotavimai; Žinojimas
Futbolo kamuoliai ir visatos, palyg. 22.40

G

Gaya **24.8**
Gāyatrī *mantra* 21.42, 31.10
Galia
bhaktų △ 24.58
brahmanų, *kṣatriyų* ir *vaiśyų* △ 23.32
Viešpaties △ 24.60
žr. taip pat Energija; Mistinės galios
Gamtos dėsniai 26.10
bausmė pagal △ 22.33
bhaktai pakyla virš △ 20.32, 21.48
kaip Viešpaties dėsniai 21.23
lyderiams, tėvams, dvasiniams mokytojams 20.14
subtilūs 20.14, 21.24
Gamtos *guṇos*
aistros △. *Žr.* Aistros *guṇa*
atsidavimo tarnystė anapus △ įtakos **20.8**, 21.42, 23.11
buveinės pagal △ 23.5
dieviška energija 25.56
dorybės △. *Žr.* Dorybės *guṇa*
gimimas pagal △ 29.30, 29.66
gyvosios būtybės ir △ 20.16, 21.12, 24.21
iliuzijos priežastis 26.1, 29.1
individualumas pagal △ **22.36**
inkarnacijos, valdančios △ 30.23
išsivadavimas iš žemesniųjų △ 26.11
įveikiamos atsidavimo tarnystės dėka 28.37, 29.82, 30.18
kontrolė ir įtaka **29.16, 29.74**
kūnui 26.1
materialistams **26.8**, 26.11
moterims 27.1

Gamtos *guṇos* (tęsinys)
kontrolė ir įtaka
pojūčiams 25.55
protui 25.55, **29.16**
kūnas pagal △ 21.35, 21.51, **29.26**
kūnas sudarytas iš △ 26.1
kūrimo metu **24.63**
laimės ir kančios priežastis 20.11
metalai, simbolizuojantys △ 25.13
neišmanymo △. *Žr.* Neišmanymo *guṇa*
nurodytos pareigos pagal △ 21.33
palyginamos su
atmosferos reiškiniais **31.17**
vežimo vėliavomis **26.1, 29.20**
pasaulis △ įtakoje 21.21
pastebimos Kali-yugoje 26.5
poveikis 20.29
religijos pagal △ 22.24
sąlygota siela veikiama △ **22.3**, 24.66
sąlytis su △ 23.39
sunkiai įveikiamos 29.29
valgis pagal △ 26.13
Vedose gvildenama tema 20.5, 26.8
veikla pagal △ **29.28–29**
Viešpats anapus △ įtakos 20.7, 21.12, 30.24
žr. taip pat Energija, materiali; *Māyā;* Materiali gamta
Gāndhārī 23.19
Gandharvai **20.36, 24.12, 27.14–16, 29.22**
Gandharvaloka **27.13**
Gandharvės **27.15, 29.22**
Gandžio judėjimas ir alkoholio uždraudimas 20.21
Ganga, upė 29.81, 30.37
apvalomoji △ galia **21.31**, 24.58
ir Kṛṣṇos sąmonės judėjimas, palyg. **21.31**
Pṛthu gyveno netoli △ **21.11**
Gaṅgā-sāgara 29.81
Garbhādhāna-saṁskāra 22.53, 27.7, 31.10
Garbhodakaśāyī Viṣṇu 20.28, 24.34
Garbhos vandenynas 24.34
Garbinimas
bhakto ir Viṣṇu △ 23.31
Dievybių △. *Žr.* Dievybių garbinimas
potraukis pusdievių △ 25.28, 27.11, 29.45, 30.2
Garbinimas (tęsinys)
pusdievių △ 24.30, 24.62, 27.11
bona fide ir draudžiamas 30.38
gopių gyvenime 30.38
ir Viešpaties △, palyg. **31.14**
materialistų gyvenime 25.28, 29.45, 30.2
netobulas 29.45
nulemia kitą gimimą 25.51, 29.46
sėkmės deivės △ 25.28, **31.22**
Šivos △ 22.36, 24.18, 24.50
Viešpaties △
atsidavimo tarnystės praktika 21.34
brahmanų ir bhaktų praktikoje 21.38
būtinas **24.67**
ir Buddhos △, palyg. 24.44
ir pusdievių △, palyg. 24.62, **31.14**
išpildo troškimus 23.32
kaip Lakṣmī-Nārāyaṇos 24.45
kaip Supersielos 29.51
kaip Viešpaties pageidavimas 28.48, 29.61
materialistams sukelia baimę 22.36
mistinės *yogos* tikslas 23.8
nuo neatmenamų laikų 23.7
patarė Śaṅkarācārya 24.18
patenkina pusdievius 31.14
pusdievių gyvenime 24.28
šventykloje 30.27
teikia dvasinį intelektą kaip Viešpaties padėką 28.41, 29.46, 30.10, 31.13
vykdant savo nustatytas pareigas 21.33, 24.72
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė; Maldos; Religija
Garsas, transcendentalus
apvalomasis △ poveikis 23.17
tyri bhaktai taria △ **20.25**
Vedos kaip △ 21.23, 24.40
žinojimo šaltinis 24.40
Garuḍa **20.22, 30.5–6**
Gautama Munis 24.5
Geismas
materialus △ ir dvasinis, palyg. 25.24
moterys skatina △ 24.12

Geismas (tęsinys)
siekiant materialių malonumų 24.66
vaikai, pradėti iš △ 22.53
žr. taip pat Juslių tenkinimas; Lytinis gyvenimas; Prisirišimai, Troškimai, materialūs
Gėlės Šivos ežere **24.21**
Gimimas
apeigos △ metu 31.10
bhaktu 29.64, **31.9**
brahmanu 31.10
cāṇḍala 31.10
doringas △ 21.27
dvasinio mokytojo dėka **31.10**
gyvūno kūne 29.14, **29.29**, 29.77
guṇos nulemia △ **29.28–29**, 29.66
Indijoje 25.13, 29.14
intelektas nulemia △ 28.59
įšventinimo metu **31.10**
yajñika **31.10**
karma nulemia △ 28.10
keturių rūšių △ 24.64
kontrolė 27.6
Kṛṣṇos sąmonė transcendentali △ 30.41
lytinis potraukis kaip △ priežastis 25.25
materialus ir dvasinis △, palyg. **31.10**
mintys mirties akimirką lemia △ 28.2, 28.27
moterimi 28.2, 28.18, 28.27, 28.59, 29.1
neišmanyme 25.34
nevykėlio *yogo* △ 28.2, 29.64
rojaus planetose 25.8, 25.51, 29.46
sāvitra **31.10**
śaukra 31.10
talentingu žmogumi, priežastis 29.64
trys △ rūšys **31.10**
vaiduokliu 25.51, 29.46
Vakarų šalyse 25.5
Viešpaties ir bhakto △ transcendentiniai 20.34
žmogumi 25.8, 26.8, 28.28, **29.28, 29.1a**, 31.9
žr. taip pat Sielų persikūnijimas
Gimimo ir mirties ciklas
kūniškoji būties samprata kaip △ priežastis 21.32
nebhaktams 24.41
Gimimo ir mirties ciklas (tęsinys)
neįtakoja bhakto 20.34
žr. taip pat Gimimas; Mirtis; Sielų persikūnijimas
Gimimų kontrolė 27.6
Ginklas, atominis 22.57
Giriśa, Śiva kaip △ 30.2
„Gīta-bhāṣya“ apie Nārāyaṇą 24.63
Gyvatės 25.21
gṛhasthos turi maitinti △ 22.45
piktavaliai *gṛhasthos* ir △, palyg. **22.11**
Gyvenimas
ankstesnis △ **29.63**, 29.64
bhakto △ trukmė 21.48
Brahmos △ trukmė 24.67
išvaduotame būvyje lyginant su materialiu 22.52
kitas △ **29.66**, 29.77
Manu △ trukmė 24.67
paskirtis 22.36, 24.69
prisiminti Kṛṣṇą △ bėgyje 22.24
tikslas. *Žr.* Gyvenimo tikslas
žmogaus △ trukmė 24.67
Gyvenimo tikslas
atsidavimo tarnystė kaip △ 20.29, 23.27, **24.54**
išsivadavimas pasiekiant Viešpaties buveinę kaip △ 29.48, 29.77, 30.1, 31.24
Kṛṣṇa kaip △ **23.12**, 24.74
meilė Dievui kaip △ 22.21
nežinojimas apie △ 21.23
pasiekiamas Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dėka 21.23
Gyvenimo trukmė
aukštesniųjų planetų pusdievių △ 25.4228.39, 31.10
Brahmos △ 25.42, 30.49
laikas ir saulė trumpina △ 27.13
Manu △ 28.31, 30.49
Pracetų △ **30.17**
Satya-yugoje 24.14
žmonių △ 25.42, **29.23**, 30.4
„Gyventi paprastai ir mąstyti kilniai“ 22.24
Gyventojų perteklius 27.9
Gyvybė
atsitiktinumas negali sukurti △ 21.27
kilmė 25.33, 30.5

Gyvybė (tęsinys)
kitose planetose 20.35
rūšys 25.11
kyla iš Kṛṣṇos 22.24
skaičius 21.27, 22.21, 24.64
sąmonė pasižymi △ jėga 29.74
Viešpats dovanoja △ 21.27
žr. taip pat Gyvūnai; Sąmonė; Žmonės
Gyvybės jėga 25.21, 25.35
Gyvybės orai 25.48, 28.65, **29.71**
funkcionavimas 29.6
jusliniai malonumai silpnina △ 28.2
mirties metu 28.23
palyginami su
gyvate **25.21, 27.15–17, 28.2, 28.13–15, 29.6**
kliūtimis vežimo kelyje **26.1**
miesto gatvėmis 25.16
siela △ 29.6
vardai 26.1, 29.6
Gyvosios esybės
amžini Viešpaties tarnai 29.37, 29.2b, 30.38
amžinos 25.10, 28.20, 28.61, 29.74
atomo dydžio 24.42
aukštesnioji energija 31.13
be galo daug 28.53
bhaktas lygiai vertina visas △ 31.2
Brahmā kaip △ 30.24
cyuta 21.12
Dakṣa kuria △ **30.49**
dvasiniame pasaulyje 24.33
„džiaugsmo subjektai“ **24.64**
egzistuojančios proto lygiu 25.55, 29.66
evoliucija 24.29, 24.73
gamta ir △, palyg. 24.28
gauna kūną 23.16, 24.73
gyvenimas kaip visų △ teisė 28.26
godžios △ **24.66**
išsivadavimas kaip progresas △ 29.20
ypatybės, materialios ir dvasinės 29.66
kaip asmenybės 28.61
kaip Brahmanas 29.35
kaip dvasinė siela 23.15, 24.42
kaip herojai 25.25
kaip siela 25.9, 26.1, 27.9, 28.12, **28.40, 28.58, 28.62**, 29.23, **29.75**, 30.8
karalius privalo ginti △ 21.22
kilmės šaltinis 25.33, **30.25**
Gyvosios esybės (tęsinys)
kitose planetose 20.35
klajoja po visatą 21.51
komos būklėje, priežastis 28.12, 29.77
kovoja už būvį 27.16, 29.32
kṣetra-jña 27.9, 28.5
kūnas skiriasi nuo △ 20.12
laisva △ valia 25.31
materiali gamta valdo △ 28.60, **29.74**
meilė Dievui būdinga △ 29.50
mintis lemia ankstesni gimimai **29.65**
negimusios △ **29.72**
nepriklausomybė **29.27**, 30.11
netikri △ įvardijimai **29.62**
pabudimas atsidavimo tarnystei 20.25
paklusnumas Viešpaties valiai suteikia △ džiaugsmą 30.11
palyginamos su
atspindžiais **28.63**
kūno galūnėmis 30.16
laužo kibirkštėlėmis 28.63
Purañjana **29.2**
saulės šviesa 29.29
šiaudais 28.60
šunimi **29.31**
ugnies energija 28.63
vandeniu **31.15**
vežimo keleiviu **26.1, 29.20**
pamėgdžioja Viešpatį 24.63
pamokslavimas kaip malonės △ išraiška 29.1a
paribio energija 28.53, 31.13
paveiktos iliuzinės energijos 22.47
pirma △ 28.10, **29.44**
pirminės 28.10, 28.53, **29.44**
poreikiai 25.26, 25.52, 29.40
pragyvenimas 28.58
Prajāpačiai kuria △ **30.50**
Prajapačiai palaiko △ **30.50**
prakṛti 31.13
priešiškumas △ atžvilgiu 30.36
prigimtinis △ būvis 28.53, 29.37, 29.65, 29.1b
puolusios △ ir išvaduotos, palyg. 24.28
purañjana 25.10, 30.3
puruṣa 25.29
rūšys 31.19
sac-cid-ānanda-vigraha △ 29.61
saguṇa 20.7

Gyvosios esybės (tęsinys)
sąlygotos ir nesąlygotos △ 24.28
sąmonė persmelkia kūną 24.40. *Žr. taip pat* Sąmonė
siekia materialių malonumų **20.31, 24.66**
skraidančios △ 30.6
smegenys ribotos 24.42
subtilus kūnas dengia △ **29.65**
sunaikinus visatą įsilieja į Mahā-Viṣṇu 22.36
Supersiela veda △ **29.50**, 30.20
Śiva iš tikrųjų nėra △ 30.24
valdomos užteršto intelekto **29.17**
veikiamos gamtos *guṇų* 20.16, 21.12, 24.28
vibhinnāṁśa skleidiniai 28.53
Viešpaties energija 28.53, 31.13
Viešpaties varžovės 29.27
Viešpats (ies)
„atskirtas“ nuo △ **24.61**
dalelytės 21.12, 24.64, 27.4, 28.60, 29.29, 29.74
energija 28.53, 31.13
ir △, palyg. **20.7**, 24.34, 24.64, 28.20, **28.61**, 29.61, 30.24, 31.13
kokybės prasme tapatus △ **28.61**, 29.75
palaiko △ 21.44, 22.45
paribio galia 22.29, 24.28
pranoksta △ 20.27, 24.33
stebi △ veiksmus 24.64
sūnūs 22.24
tarnai 23.12, 24.39, 25.11, 26.8, 29.29, 29.46, 29.2b, 30.38
vadovauja △ **22.16**, 23.18
Viešpats kaip △ draugas 25.10, **28.52, 29.3, 29.50–51, 30.21**
Gyvūnai 29.2
apimti neišmanymo 21.35
aukojimo dėka gauna žmogaus kūną 25.8
Buddha gailestingas △ 22.42
evoliucijos procese 24.29
gimimas 29.14, **29.29**, 29.77
gyvenimas kaip *pravṛtti-mārga* 25.39
Hare Kṛṣṇa kartojimas ir △ **20.26**, 31.19
intelektas **29.1a**
Gyvūnai (tęsinys)
juslės 31.11
karaliai medžioja △ 22.13
lytinis gyvenimas 25.38, 27.5
maistas △ 25.11
maistas kitiems 25.65
naminiai △, globa 26.21
piliečiai 21.22
polinkiai 25.26, 25.37, 25.52, 29.40
šunys **29.30**
turi teisę gyventi 28.26
Vṛndāvane 29.14
žmonės ir △, palyg. 22.31, 25.26, 25.38, 26.6, 26.11, 27.5, 29.30
žmonės, panašūs į △ 22.36
Gyvūnų žudymas
arijai vengia △ 30.40
atsakomybė už △ 25.8
atsižadėjimas nuo △ **26.9**
aukojimo metu **25.7**, 26.3, 26.9, **27.11**
bausmė už △ **25.8**, 26.5, 26.9, 27.12, **28.26**
bhaktai nepritaria △ 22.24
Buddha apsireiškė kad sustabdytų △ 26.9, 27.11
demoniškas 26.5, 26.8, 27.11
draudžiamas Kṛṣṇos sąmonės judėjime 26.5
du △ būdai 27.11
medžioklėje 26.3, **26.6, 26.9**, 27.12
nuodėminga veikla 26.10, 28.26, 29.49
Prācīnabarhiṣatas ir △ **25.7–8, 29.49**
Purañjana ir △ **26.5, 26.10**
„religingas“ △ 26.3, 27.11, 28.26
skaudina bhaktus ir Viešpatį **26.9**
smerktinas 21.22
Vedos reguliuoja △ 26.1, **26.6**
Viešpats atmeta △ 27.11
žr. taip pat Mėsos valgymas
Go-dāsa, apibrėžimas 29.7
Godumas **24.66**
Goloka Vṛndāvana 20.36, 22.35, 23.14, 24.29, 29.48, 29.77
Gopės 21.44, 30.3
Caitanya giedojo △ vardus 23.31
garbino Śivą 24.30
Kṛṣṇa šypsosi △ 24.47
sėkmės deivė norėjo būti su △ 20.26

Gopīśvara, Śiva 24.30, 30.38
Gosvāmiai 21.40, 25.25, 27.7, 29.7
„Gosvāmy-aṣṭaka“ apie Gosvāmių raštus 27.24, 29.46
Goṣṭhānandžiai 30.37
Gotros, apibrėžimas 21.12
Govinda dāsa Ṭhākura apie materialų gyvenimą kaip stokojantį džiaugsmo 27.4
Grāmaka **25.52, 29.14**
Gṛha, apibrėžimas 28.65
Gṛhamedhis, apibrėžimas 22.41
Gṛhastha
garbina Dievybes 22.51, 23.29
ir *gṛhamedhiai,* palyg. 25.39
jusliniai malonumai △ 22.13, 22.52
kaip *āśrama* 26.16
maitina brahmanus ir *vaiṣṇavus* 21.24
maitina gyvates 22.45
pavydūs △ ir gyvatės, palyg. **22.11**
Pṛthu kaip △ **22.52**
sannyāsiai moko △ 22.11
Vedos reglamentuoja △ gyvenimą 25.39
žmona △ gyvenime 29.55
žr. taip pat Santuoka; Šeima
Gṛha-vrata 25.40
Grožis
Kṛṣṇos sąmonės △ 26.23
moters △ 24.12
netikras △, istorija 26.23
pasipuošusios moters 26.25
Viešpaties △ **24.45–48, 30.5–7, 30.25–26**
žmona kaip šeiminio gyvenimo △ 29.53, **29.54**
Guru, apibrėžimas 29.37. *Žr. taip pat* Dvasinis mokytojas
Gurv-aparādha, apibrėžimas 21.37
„Gurv-aṣṭaka“ apie dvasinį mokytoją
gerbtiną kaip Viešpatį 28.43, 29.51, 31.8
ir Viešpatį 23.31
maloningą 28.34, 28.65
Viešpaties artimą tarną 29.51

H

Hanumānas 25.24
Hare Kṛṣṇa kartojimas
Anantos △ pavyzdys 30.41
apvalo 21.32, 23.17, 24.59
bhajanānandžių praktikoje 30.37
bhaktų bendrijoje **29.40**
būtinybė 24.67
Caitanyos pranašystės apie △ 22.42
garsiai 31.19
„gyvuliai“ atmeta △ **20.26**
impersonalistai menkina △ 20.26
iš „Brahma-saṁhitos“ 30.3
įšventinimas reikalingas △ 31.10
mirties metu 23.13, 28.16
nuošalioje vietoje 28.33, 29.1b
Pracetai atlieka △ **30.22**
prašymas galimybės pasitarnauti Viešpačiui 24.69
saṅkīrtanoje 26.1, 30.35
šalina kančias 22.15
šešiolika ratų kasdien 21.42, 23.5
tapatus Kṛṣṇai 24.40
teikia žinojimą 24.40
teikiama nauda 26.24, **29.40,** 29.48, 30.3, 30.20, 30.35, 31.19
tinka Kali-yugoje 24.14
transcendentinis garsas 20.26
visuomet naujas ir šviežias įspūdis 30.20
žr. taip pat Klausymasis apie Viešpatį; *Saṅkīrtana-yajña;* Šventųjų vardų kartojimas
Hari, apibrėžimas 30.24
Hari, Viešpats **29.49**
„Hari-bhakti-vilāsa“ apie įšventinimą į brahmanus 31.10
Haridāsa Ṭhākura 21.41, 24.70, 29.2a
Hari-medhas 30.24
Haryakṣa **22.54, 24.2**
Hastināpuras **31.30**
Haṭha-yoga 24.70
Havirdhānas **24.5, 24.8–9**
Havirdhānī **24.8**
Herojus
materialus △ ir dvasinis, palyg. 25.25
vyras kaip △ 25.41

Himalajai 20.14
išminčiai △ 24.14
Pṛthu ir △, palyg. **22.59**
Śivaloka netoli △ 24.22
Hipiai 25.5, 25.11
Hiranyakaśipu **21.47**, 24.65, 27.13, 30.46

I

Idhmavāha **28.32**
Idhmavāha, apibrėžimas 28.65
Ikṣvāku Mahārāja 28.31, 30.19
Iliuzija
apie Viešpaties vienovę su gyvosiomis esybėmis 28.63, 29.29
ateistai △ 26.20
Darvino evoliucijos teorijos △ 28.53
demonų △ 27.10
elnias apimtas △, analogija **29.53–55**
gimimo metu 25.31, 28.53, 29.4
guṇų įtakoje 26.1, 29.1
impersonalizmo △ 28.61, 29.3
išsivadavimas iš △ atsiduodant Viešpačiui 29.2b
išvaduota siela neturi △ 22.27
kad kančias pavyks sumažinti materialiais būdais **29.34**
kad *karma* ar *jñāna* reikalingos atsidavimo tarnystės praktikai 31.14
kad materiali gamta yra pirminė priežastis 31.17
kad mirtis yra visa ko pabaiga 28.17
kad pavaldi gyvoji esybė yra veikiančioji **29.16**, 29.77
kad Supersiela tapati sielai 28.61
kad Viešpats skiriasi nuo „Bhagavad-gītos“ 30.10
kančių priežastis 26.8
karminės veiklos △ 29.20, **29.32–35, 29.47**, 29.2b
kelionės kosmose kaip △ 29.48
klaidingų įvardijimų △ **29.62**
kūniška samprata kaip △ **20.5**
laikant kūną nemirtingu 28.15
Iliuzija (tęsinys)
laikant kūną savimi 25.9, 25.26, 27.1028.16, 28.40
laimės ir kančios △ 29.25
laimės materialiame pasaulyje △ 25.28, 27.27, 29.20, 29.46, **30.23**
materialaus gyvenimo △ 27.27, **29.32, 29.2b**
materialaus išsilavinimo △ 29.47
materialaus pasaulio priešybių △ **30.23**
materialaus progreso △ 28.12
materialaus saugumo △ 25.55
materialaus šeiminio gyvenimo △ 25.19, 25.55, 28.60, 31.1
materialios laimės ir džiaugsmų △ 25.28, 27.14, 28.20, 29.20, **30.23**
materialistų △ 26.7
materialių aukojimų △ 29.47
materialių laimėjimų △ 29.47
materialių sąlygų pagerinimo △ **29.32–34**
materialus intelektas △ 25.36
materialus intelektas kaip △ 25.56
materialus kūnas kaip △ 29.84
materialus pasaulis kaip △ 22.14, 24.11, **30.23**
mėsėdžių △ 26.5
miegas ir pabudimas kaip △ 29.71
mirties metu **28.9**, 29.62
namų materialiame pasaulyje △ **29.48**
nenorint atsiduoti Viešpačiui 28.25
nuosavybės △ 29.5
pamirštant kad laikas bėga 27.3, **29.2b**
planavimo △ 29.29
potraukio lytiniam gyvenimui △ 25.24, 25.52
priežastys 25.31, 27.3
prisirišimo prie gyvenimo šeimoje △ 25.19, 25.55, 27.3, 31.1
prisirišimo prie kūno △ 26.23, 28.10, 28.24
sapnuose **29.64, 29.67–68**
subtilaus kūno veikla kaip △ 29.61
troškimai nesusiję su atsidavimo tarnyste yra △ 24.77
užmaršties sukeliama △ 29.29, **29.53**
Vaidarbhī △ **28.59–61**
varžymosi su Viešpačiu △ 29.27
viešpatavimo △ 29.5, 29.65

Iliuzija (tęsinys)
visuomenės lyderiai △ 29.56
žr. taip pat Impersonalizmas; Kūniška būties samprata; *Māyā;* Neišmanymas
Impersonalistai
apie impersonalų Brahmaną 22.25
bhaktai ir △, palyg. 22.16, 24.61
bhaktai turėtų nugalėti △ 22.62
dviejų tipų 28.40
filosofija 22.37, 24.17
garbina Śivą 24.24
impersonali △ teorija 21.27
įžeidžia Nārāyaṇą 30.36
įžeidžia Viešpatį 20.27, 21.27
jñāniai kaip △ 30.30
karmiai ir △, palyg. 25.3
neigia įvairovę 24.24
nesupranta Viešpaties 24.60
neteisingai suvokia
Absoliučią Tiesą 20.27, 24.60
bhakti 28.32
sielą 28.62
Supersielą 28.61
šventuosius Viešpaties vardus 29.3
nuvertina Hare Kṛṣṇa kartojimą 20.26
patiria nuopuolį 21.7, 22.21, 22.35
sannyāsiai 22.16
tampa bhaktais 24.33
teigia esą vienovėje su Viešpačiu 29.27
trokšta susilieti su Dievu 23.10
Impersonalizmas
iliuzija 29.27
ir atsidavimo tarnystė, palyg. 31.12
ir Kṛṣṇos sąmonė, palyg. 28.40
kaip ateizmas 28.63
sunkus kelias 28.38
Indija
apgaulingos religijos △ 27.11, 29.14
„Ārya Samāja“ △ 29.47
Draviḍa-deśa △ **28.30**
dvasinė praktika △ 25.13
gimimas △ 25.13
gyventojai turi pamokslauti 25.13
ir luošys, palyg. 25.13
yavanos ir *mlecchos* ne tik △ 27.24
karaliai valdė pasaulį 21.12
klimatas 25.13
maudymasis Gangoje 21.31
Indija (tęsinys)
mirtingumas △ 28.50
namų šeimininkai △ priima šventuosius 22.10
Pakistanas kariavo su △ 20.21
Pṛthu gyvenamoji vieta 21.12
Rāmarājyos partija △ 22.63
santuoka △ 30.16
skyrybos △ 25.56
turtuoliai 22.44
žmona miršta kartu su vyru 23.22
Indra, Viešpats 21.41, 29.45, 30.13, 30.32
Antardhāna atleido △ **24.5**
apkabina Pṛthu **20.18**
ir Pṛthu, palyg. 20.21, **22.57**
pavogė Pṛthu aukojimo žirgą **20.18**, **24.7**
planeta 20.22
traukia lytinis gyvenimas 24.5, 24.11
trokšta atsidavimo tarnystės 24.54
Viešpats glumina △ 22.9
žaibas 22.57
Intelektas
apvalymas 29.5
dvasinis △ ir materialus, palyg. 25.26, 26.14
ir protas 25.20, 25.57
ir Purañjanī, palyg. **29.17**
ir vežėjas, palyg. **26.1, 29.20**
iš Supersielos 25.36
Kṛṣṇos sąmonės △ 29.5
materialus △ 25.20, **25.56, 29.5–6**, 31.11
neryžtingųjų △ 25.36, 27.11
nulemia gimimą 28.59
palaiminimai △ **30.10**
pažengęs △ **20.3**
pelnomas atsidavimo tarnystės dėka 28.41, 29.46, 30.10, 31.13
subtiliame kūne **29.60**
tinkamas △ 26.15, 27.6
vertingas tik atsidavimo tarnystei **31.11**
Viešpats suteikia bhaktams △ 30.26
žmona kaip △ šaltinis 26.16
įsiliejimas į Aukščiausiąjį (*kaivalya*)
bhakto požiūris į △ 20.23, 23.10, 24.57
impersonalistai labai vertina △ 20.26, 23.10

įsiliejimas į Aukščiausiąjį (*kaivalya*) (tęsinys)
Pṛthu atmeta △ **20.24**
ISKCON ‘as 28.31
bendradarbiavimas △ 30.8
centras Vṛndāvanoje 29.14
įšventinimai △ 31.10
pamokslavimas kaip pareiga △ 28.33
tikslas 30.35
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonės judėjimas
Istorija, Vedos atskleidžia △ 29.44
Īśa-vidhvaṁsitāśiṣām, apibrėžimas 22.36
„Īšopanišada“ apie
Viešpatį kaip aukščiausią valdovą 31.16
Viešpatį kaip savininką 22.45
Viešpaties rūpestingumą 20.31
Išdidumas 21.5, **31.21**. *Žr. taip pat* Klaidingas ego
Išminčiai
gausina gyventojų skaičių 24.72
Himalajuose 24.14
Naimišāraṇyos susirinkime 24.16
Pṛthu garbino △ **20.35**
žr. taip pat Bhaktai; Brahmanai; Dvasinis mokytojas; Šventieji
Išsilavinimas
dvasinis △ 25.1, 29.50
klausantis „Bhagavad-gītos“ ir „Šrīmad-Bhāgavatam“ 23.34
Kṛṣṇos sąmonė kaip △ tikslas **29.49**
lytinis gyvenimas ir △ 31.1
materialus △ 29.47, **29.56**
Išsivadavimas
ateistai apie △ 21.30
atgaila prasideda △ procesas 26.19
atsižadėjimas būtinas siekiant △ 31.29
bhaktai nenori △ **30.34**
brahma-bhūtos lygis kaip △ 29.82
Brahmanas 29.28, 30.31, 31.12
Caitanya nenorėjo △ 30.33
dhīroms ir *vīroms* 29.82
dvasinis mokytojas moko △ proceso 29.37
į Viešpaties buveinę 29.46, 30.1, 31.24, **31.31**
būtinos sąlygos 29.61, 30.41
gyvenimo tikslas ir tobulybė **29.48**, 30.1
Išsivadavimas (tęsinys)
į Viešpaties buveinę
ir materialus gyvenimas, palyg. 30.30
Kṛṣṇos sąmonės dėka 29.61
nutraukia persikūnijimo procesą 29.20, 30.18
padedant Viešpačiui 28.53, 29.69
Pracetams **30.2, 30.18**
Priyavratai Mahārajai **31.27**
sugrįžimas į tikruosius namus **29.48**
varganam brahmanui, istorija 30.28
impersonalus △ 25.3, 30.29
ir materiali veikla, palyg. 22.37
ir tarnaitė, palyg. 28.51
yogos pozos △ 23.14
Kṛṣṇos sąmonė kaip △ 29.37
Kṛṣṇos sąmonės dėka 25.4, 28.10, 29.25, 29.64, **29.1b**, 31.24
Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dėka 22.35
kūdikystė neatitinka △ 29.73
lengvas arba sunkus 29.82
materialios priemonės panaudojamos siekiant △ 30.19
Nārados Munio △ 21.40
nepasiekiamas nepaklusniesiems 26.8
nuo grubaus kūno 29.61
nuo karminės veiklos 24.78
nuo materialių troškimų **22.27–28**
nuo materijos vergijos **20.11**
pasiekiamas
atsiduodant Viešpačiui 25.56, 29.29, 29.2b
dvasinio mokytojo dėka **22.26**
tarnaujant brahmanams ir *vaiṣṇavams* **21.40**
pasiekiamas atsidavimo tarnystės dėka 21.32, 22.27, **23.27**, 24.37, 24.53, 25.4, 25.56, 27.14, 28.22, 28.29, 28.64, 29.25, 29.37, 29.65, **29.82, 30.18, 31.29**
pasiekiamas bhaktų bendrijos dėka 31.2
pasiekiamas kartojant Hare Kṛṣṇa 29.48
pasiekiamas klausantis 20.15, **29.83**
Prācīnabarhiṣatui **29.82**
priklauso nuo Viešpaties valios 21.30
sālokya 24.7

Išsivadavimas (tęsinys)
tikrasis progresas 29.20
Viešpats pažada △ 28.48, 29.75, 31.24
vyro ir žmonos △ 23.26
žinojimo ir atsižadėjimo dėka **22.26**
Išvaduotos sielos
bhaktas kaip △ 22.27, 23.11
ir iš sapno pabudęs žmogus, palyg. **22.27**
tarnauja Viešpačiui **20.29**, 22.51
teikia žinias 20.4
„vienovėje“ su Dievu **22.27**
žr. taip pat Autoritetai, dvasiniai; Bhaktai; Save suvokusios sielos; Tyri bhaktai
Įšventinimas 24.32, 25.51, 31.10

Y

Yadu dinastija 21.37, 30.12
Yayātis 27.20
Yajña 27.1
Yama, apibrėžimas 29.7
Yamarāja, Viešpats 28.65, **29.22–25**
apie Kṛṣṇos bhaktus 24.56
ir medžiotojas, palyg. **29.53–54**
lemia kitą gimimą 28.23
mahājana 21.28
pareigos 28.23
Prthu ir △, palyg. **22.59**
Yāmunācārya apie
atsidavimo tarnystę palyginant su lytiniu gyvenimu 22.39
lytinį gyvenimą 25.24
Yamunos upė **21.11**, 30.37
Yantra, apibrėžimas 23.18
Yavana-rāja **28.22, 29.22–25**
brolis. *Žr.* Prajvāra
Kālakanyā peršasi △ **27.24–26**
užpuola Purañjanos miestą **28.1–6, 28.22**
Yavanos 27.24, **28.23**
apibrėžimas 28.65
Yoga
apibrėžimas 30.16
aukščiausia △ išraiška 24.71
bhakti- △. Žr. Atsidavimo tarnystė
Yoga (tęsinys)
haṭha- △ 24.71
ir laiptai, palyg. 21.35
Kali-yugai 23.18
karma- △ 22.51
kelionės kosmose △ būdu 22.2, 22.48, 29.80
kūno palikimas △ metodu 23.15
mistinė △ **20.16**, 22.2, 23.8
naudojama garbinant Viešpatį 23.8
padaliniai „Bhagavad-gītoje“ 30.16
Pracetų praktikuojama △ **31.3**
prāṇāyāmos procesas △ 31.3
sāṅkhya- △ 24.42
sėdėjimo pozos △ **31.3**
tikslas ir tobulybė 23.14, **31.13**
vertinga tik atsidavimo tarnystei **31.12**
žr. taip pat Yogai; Kṛṣṇos sąmonė; Meditacija; Religija
Yogai
askezės 23.6
bhaktai 30.1
ir △ nebhaktai, palyg. 20.23, 23.11, 24.20, 24.44
patys geriausi 22.22, 24.71
buveinė 23.5
gimę geroje šeimoje 24.56
materialūs troškimai užvaldo △ **22.39**
medituoja Viešpaties pėdas 24.53
miršta savo valia 21.48
nesėkmingų △ likimas 28.28, 29.64
neteisingai suvokia Absoliučią Tiesą 22.9
netikri △ 22.40, 26.6, 28.31
palieka kūną 23.14
patiria nuopuolį 22.23, 24.4
trokštami palaiminimai 20.23
žr. taip pat Bhaktai; *Yoga;* Transcendentalistai
Yudhiṣṭhira Mahārāja
atliko *rājasūya-yajñą* 21.14
Kṛṣṇa gerbė △ 21.38
lankėsi aukštesnėse planetose 21.14
valdymas 20.14, 25.13
Žemės valdovas 23.36, 24.1
Yukta-vairāgya 29.60

J

Jagan-mātā, apibrėžimas 20.27
Jāgrata, apibrėžimas 25.44
Jaya, apibrėžimas 28.29, 28.65
Jayadeva Gosvāmis apie
  Buddhą, sustabdžiusį gyvūnų aukojimus 25.9, 26.9
  evoliucijos procesą 24.29
Jājalis **31.2**
Janaka Mahārāja 21.28, 30.19
Janaloka 30.2
Janārdana, Viešpats **31.19**
Jarā **27.23, 29.22**
Jarāyu-ja, apibrėžimas 24.64
Jīrṇa-sarpa, apibrėžimas 28.65
Jitavrata **24.8**
Jīva (*ātmā*), apibrėžimas 22.26, 23.18, 24.28, 24.64
  žr. taip pat Gyvoji esybė; Siela
Jīva Gosvāmis apie
  madirą 28.34
  medžių Dievybę 30.47
  sugrįžimą atgal pas Dievą 23.28
  Supersielą 30.20
Jīva-bhūta ir *brahma-bhūta,* palyg. 29.82
Jīvan-muktah. Žr. Išvaduotos sielos
Jñāna, apibrėžimas 21.32, 22.33, 23.12, **31.12**
Jñāna-yoga ir *bhakti-yoga,* palyg. 28.32
Jñāna-kāṇḍa, apibrėžimas 20.30, **31.12**
Jñāniai 25.3, 29.3, 29.46, 30.30
  askezės ir △ 23.6
  atsidavimas dvasiškai susivokus 20.29
  bhaktai ir △, palyg. 20.23, 22.16, 23.11, 24.20, 24.44
  garbina Viešpatį 24.62
  materialūs troškimai ir △ **22.39**
  neteisingai supranta Absoliučią Tiesą 22.9
  nuopuolis 22.23, 24.56
  trokštami palaiminimai 20.23
  žr. taip pat Impersonalistai
Jogurtas kaip vaistai 30.19
Jungtinės Tautos 30.8
Jūros bangos ir atsidavimo tarnystė, palyg. 22.39
Juslės 25.22, 25.54, 26.1
Juslės (tęsinys)
  apvalytos △ 29.46
  du △ tipai **29.63**
  dvasinės △ 28.20, 29.71, 31.9
  gyvūnų △ 31.11
  intelektas ir △ 25.20
  išlavintos △ ir neišlavintos **29.72**
  kaip pradai **29.74**
  kalba **29.11–12**
  kontrolė 22.24, 24.38
  lyta 25.18
  netinkamas △ panaudojimas 31.6
  objektai 22.3, 23.17
  palyginamos su
    gamtos reiškiniais 25.18
    ginklais **26.1, 29.18**
    kariais ar karvedžiais **26.1, 29.18**
    Purañjanī tarnais arba draugais **25.27, 25.35, 29.6**
    vežimą tempiančiais arkliais **26.1, 29.18**
  panaudojamos atsidavimo tarnystei 29.71, 31.9
  panaudojamos tarnaujant Viešpačiui 20.38, 24.39, 24.53, 24.78
  penkios △, sąrašas 28.58
  protas, intelektas ir △ 25.20, **29.7**
  rega **29.10**
  senatvėje nusilpsta 28.7
  skonis **29.11**
  snūduriuojančioje būsenoje 29.72
  tinkamas △ panaudojimas 31.6
  troškimų šaltinis 25.27
  uoslė **29.11**
  vaikystėje ir jaunystėje, palyg. 22.12
  vertė atsiskleidžia tik atsidavimo tarnystės dėka **31.11**
  Viešpats transcendentiškas △ 29.3, **30.22**
Juslių kontrolė 31.19
  atsidavimo tarnyste 28.37
  herojiškas veiksmas 25.25
  meditacijos dėka 29.7
  patenkina Viešpatį **31.19**
  proto svarba △ 29.7
Juslių objektai 25.21–22
  elementai, sudarantys △ 27.9
  ir miškas, palyg. **26.1**
  tipai 25.18, 27.9, 29.7

Juslių organai
ausys **29.8, 29.10**
burna **29.8**
lyties organai **29.9, 29.14**
nosis **29.8–9, 29.11**
palyginami su
arkliais **26.1**
miesto vartais **25.46–53, 28.57, 29.7–14**
prekyvietėmis **28.57–58**
rankos ir kojos **29.15**
sąrašas 28.57
tiesioji žarna 25.53, **29.15**
Juslių tenkinimas 27.7, 28.51
ateistai apie △ 21.30
atsidavimo tarnystė ir △ 21.32, **29.57**
atsižadėjimas nuo △. *Žr.* Žr. Atsižadėjimas
būtinas ir perteklinis △, palyg. 31.6
dvasinė savivoka ir △ 22.32
galimybės žmogaus kūne 25.12, 29.4
gyvenimas šeimoje kaip nuolaida △ 31.6
gyvosios esybės siekia △ 24.64
išsivadavimas ir △, palyg. 22.35
kaip beprotystė 25.52
kaip kliūtis 25.24
kaip „kramtyto kramtymas“ 27.14
kaip laiko švaistymas 22.37
kaip pinigų švaistymas **22.33**
kančios seka paskui △ 25.9
karma kaip △ pasekmė 24.78
karmiai, jñāniai ir *yogai* trokšta △ 23.28
kiekvienam skirtingas 21.30
materialistai siekia △ **22.23**
neišmanymo įtakoje 29.7
neribojamas △ 26.5
nesiliaujančio sielų persikūnijimo priežastis **29.18, 29.78**
nusivylimo priežastis 25.12, 28.27
palyginamas su
deginančiai karštu maistu 28.27
medžiokle **26.1**
Purañjanī draugėmis **25.27, 25.35, 29.6**
vandens lašu 25.12
pramonė ir △ 27.14
prisirišimas prie △. *Žr.* Prisirišimas
Juslių tenkinimas (tęsinys)
priverčia pamiršti dvasinį gyvenimą **28.59**
reguliuojamas △ 26.7
religingumas ir △ 29.57
ribojamas *yogos* praktikoje 27.17
ryšys tarp vyro ir moters kaip △ mazgas 29.85
sekina gyvybės orą ir kūną 28.1
seniems žmonėms neprieinamas 27.12
supančioja 28.55, 30.19
šeiminis gyvenimas panaudojamas △ 27.8, **29.54–55**, 31.6
šiame amžiuje 22.36
šventraščiai naudojami △ **29.13**
tipai, penki 25.18
tyri bhaktai nesidomi △ 22.52
užteršia Kṛṣṇos sąmonę 22.30
Vakarų pasaulyje 25.52, 26.26
Vedos pateikia △ regulas 25.39, **26.6**
vyriausybės lyderių praktikuojamas △ 27.18
žmona panaudojama △ 26.17
žmonės siekia △ 22.55
žr. taip pat Geismas; Lytinis gyvenimas; Troškimai, materialūs

K

Kaivalya, apibrėžimas 25.3, 30.34
Kālakanyā **27.22–27, 28.1–13, 29.22**
Kālakanyā, apibrėžimas 28.65
Kali-yuga
apgavikai ir apgautieji △ 26.6
apsireiškia Viešpats Śiva 24.17
askezės △ 27.11, 28.26, 30.4
degradacija △ 26.5, 27.29
„dievai“ △ 24.42
Dievo sąmonė △ 31.9
gyvūnų žudymas △ 27.11, 28.26
Hare Kṛṣṇa kartojimas rekomenduojamas △ 23.17, 24.14, 29.48, 30.4
Indija △ 27.11
inteligentija △ 31.11
jusliniai malonumai △ 27.14, 29.4

Kali-yuga (tęsinys)
kančios △ 29.28
kapitalizmas △ 29.28
karai kaip bausmė △ 26.5
kelionės kosmose △ 29.48, 29.69
Kṛṣṇos sąmonės judėjimas △ 28.31, 29.14, 30.8, 31.10
lyderiai ir mokytojai △ 29.56
materializmas △ 22.23, 26.26
mėsos valgymas △ 28.26
„misionieriai“ apgavikai 27.11
mokslas ir mokslininkai △ 26.8, 27.11, 28.21, 29.60, 31.11
netikę brahmanai △ 21.40
nevaržomi lytiniai santykiai kaip didžiausias △ trūkumas 31.1
pabaigoje Viešpats apsireiškia įsikūnijęs Kalki 22.36
pamokslavimo galimybės △ 28.31, 29.55
paplitęs neišmanymas apie dvasinį mokslą 28.22, 29.60, 30.48
prisirišimai prie šeimos △ 28.2
religijos △ 27.11, 28.31, 29.56
santuoka △ 27.8, 30.16
šventraščių regulos △ 26.6
tikrosios problemos ignoruojamos △ 28.12
vaikai △ 28.3
vaikų pradėjimas △ 22.53
Vaivasvata Manu kontroliuoja △ 30.49
varṇāśrama-dharma, tinkama △ 29.54
visi △ gimsta *śūdromis* 31.10
visuomeniniame gyvenime vyrauja chaosas 21.22
vyrauja karminė veikla 27.29
vyrauja nuodėmingas gyvenimas 26.6, 27.11
vyraujančios *guṇos* 26.5
vyriausybė 27.18, 29.28, 29.77
Vṛndāvana △ 29.1b
žmonių savybės △ 30.48
Kalki įsikūnijimas 22.36
Kalpa-vṛkṣa medžiai 30.32
Kāma, apibrėžimas 21.30, 22.39, 25.24, 28.65
žr. taip pat Geismas; Prisirišimai; Troškimai, materialūs
Kāma-śāstra 25.38
Kančios 29.32
adhibautika 29.25
atsakomybė už △ gula ant gyvosios esybės pečių 30.11
bedievystė kaip △ priežastis 24.66
dvasiniam mokytojui palikus kūną 28.47, 28.52
gamtos *guṇos* kaip △ priežastis 20.11
Hare Kṛṣṇa *mantra* išvaiko △ 22.15
ir laimės iliuzija 29.25, 29.35
išsivadavimas iš △ 21.40, **29.37, 30.24, 30.27**
keturių rūšių △ 27.29
kiekvienoje planetoje 29.20
kova už būvį kaip △ 27.16, 29.20, 29.32, 29.74
Kṛṣṇos sąmonė pašalina △ 29.32
kūnas kaip △ šaltinis 22.24, 27.29
kūniški prisirišimai nepaisant △ 28.10
laikinos 29.25
ligos sukeliamos △ **28.1, 28.4, 29.23**
materialiame pasaulyje 22.15, 23.27, 24.29, 24.56
materialūs malonumai sumišę su △ 24.64
materialus pasaulis kaip △ kraštas 25.4, 27.5, 29.35
mirties metu **28.15**
neišmanymas kaip △ priežastis 24.75
priežastys 29.35
demoniška mąstysena 26.8
iliuzija 26.8
juslių tenkinimas 28.1, 28.27
kūnas 28.10, **29.25, 29.39–41**
kūniška būties samprata 29.40
materiali gamta 25.55
piktnaudžiavimas nepriklausomybe 30.11
prisirišimas prie juslinių malonumų 29.23
šiuolaikinė civilizacija 29.28
protas patiria △ 29.66
rūšys 25.13, 27.19, **29.25, 29.32**
sąlygotos sielos △ 24.61
sapnuojant **29.35**
senatvėje 27.12, **28.7–9**
vertė 27.29
skiriamos *karmiams* kaip pamoka 27.29

Kančios (tęsinys)
sprendimai patys yra kančių priežastis 29.32
subtilus kūnas patiria △ **29.60**
šeiminiame gyvenime sulaukus senatvės **28.7–9**
tokios pačios kiekvienam 20.30
Vaidarbhī △ **28.45–50**
Viešpats išvaduoja iš △ **30.22, 30.27**
vyrui mirus 28.49
Kaṇḍu ir Pramlocā **30.13, 30.47**
Kaniṣṭha-adhikāris, apibrėžimas 22.16, 29.1b
Kapila (ateistas) 24.42
Kapila, Viešpats 21.28, 24.42, 29.81
Kapilāśrama **29.81**
Kapitalizmas 29.28
Karai
Indijos-Pakistano △ 20.21
kaip atpildas už nuodėmes 20.21, 26.5, 27.9
Kālī įtakoje 24.18
Kurukṣetros △ 20.13, 24.46
visuomenėje 20.15
žmonijos ir bičių avilio analogijoje 24.64
Karaliai
blogi △ gauna piliečių nuodėmingas reakcijas **20.14**, 21.24
brahmanai pranoksta △ 21.12, 21.43
doringi △ ir nedori, palyg. **20.14**
klausymasis apie Pṛthu palankus △ **23.36**
kṣatriyai 20.26
lobiai 22.44
medžioklėje 22.13
pareigos **20.14**, 21.22, 22.57, 24.5
piliečių ir △ ryšys 21.22
pragyvenimo šaltinis △ 21.50
skiria mokesčius **20.14, 21.24**
šventieji △ 22.45
vaiṣṇavai pranoksta △ 21.12, 21.43
Viešpaties atstovai 21.22, 24.19
žr. taip pat Kṣatriyai; Politikai; Vyriausybė, lyderiai
Karalienė
atsidavimo tarnystė ir △, palyg. 23.11
keliauja kartu su vyru į mišką 23.19
Malayadhvajos △. *Žr.* Vaidarbhī
Karalienė (tęsinys)
Purañjanos △. *Žr.* Purañjanī
Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu (Mahā-Viṣṇu) 20.37, 22.36, 24.61
Karlas Marksas 22.45
Karma **29.61–62**
apibrėžimas **29.58**
gimimas pagal △ 24.73, 28.10, 29.77
ir Supersiela 29.60
įtakoja skirtumus 22.29
jusliniai malonumai sukuria △ 24.78
neišmanymas apie △ 29.58
nulemia padėtį gyvenime 29.32
prisirišimas prie △ 21.27
ugra- △ 29.28
Karma-bandhana 21.27, 24.78, 29.78
Karma-bandha-phāṅsa, apibrėžimas 25.5
Karma-yoga 20.9, 22.51
ir *bhakti-yoga,* palyg. 28.32
Karma-kāṇḍa 25.9, 28.65, 29.2b
apibrėžimas 20.28, 21.34
atmetama 27.11, 29.20
atsidavimo tarnystė ir △ 31.12–13
gyvūnų aukojimas sekant △ 26.1
ir nuodų taurė, palyg. 25.11
žr. taip pat Karminė veikla
Karmiai 25.7, 26.26, 29.29
atlieka karminę veiklą 20.29
bauginasi mirties 28.10
garbina pusdievius 29.46
ir bhaktai, palyg. 20.12, 20.23, 22.16, 23.11, 24.20, 24.57
jñāniai bei impersonalistai ir △, palyg. 25.3
kančios kaip pamoka △ 27.29
nepasiekia išsivadavimo 25.4
nepažįsta Viešpaties 29.3, 29.46
pavyzdžiai 27.10
požiūris į Viṣṇu ir pusdievius 24.28
renkasi gyvenimą šeimoje 25.38
tarnauja kūnui 20.12
tikslas 30.34
trokšta pasiekti rojaus planetas 24.54
trokštami palaiminimai 20.23
žr. taip pat Materialistai
Karminė veikla 25.9, 27.11, 28.65
atsidavimo tarnystė pašalina troškimą atlikti △ **22.39**
iliuzija 25.3, 28.57, **29.32, 29.47**, 29.2b

Karminė veikla (tęsinys)
ir nuodai, palyg. 27.9, 29.55
išsivadavimas iš △ **24.78**
kyla iš užterštų troškimų 23.8
materialus pasaulis kaip △ produktas **27.29**
mokytojai **29.56**
poveikiai 29.73
pražūtinga 20.30
priežastis 29.78
supančioja 25.6, 29.78
žr. taip pat Juslių tenkinimas; *Karma; Karma-kāṇḍa*
Karštligė mirties metu **27.30, 28.11**, 28.65, 29.71
Karvės
globa 21.38, 21.44, **22.62**, 30.44
Kṛṣṇos △ 30.3
Nanda Mahārāja laikė △ 23.33
žudymas 21.44
„Kaṭha Upaniṣada“ apie Viešpatį
kaip Aukščiausiąją Būtybę 24.33
palaikantį gyvąsias esybes 21.44, 22.45
Kātyāyanī 24.30
Kauravai 31.30
Kaustubhos perlas **24.47, 30.5**
Kelionės kosmose
į Rāhu 29.69
laiko švaistymas 29.48
mistinių galių dėka 22.2
Nārados Munio △ **29.80**
pusdievių △ 22.48
senovėje 21.14
šiuolaikinių mokslininkų △ 22.54
tobulų *yogų* △ 29.80
Khaḍga, apibrėžimas 24.11
Khadyotā **25.47**, 29.10
Kinnarai **20.35**, 24.24, 30.6
Klaidinga savimonė 27.10, 28.16, **29.23**, 29.85
apvalymas 24.43
gyvosios esybės kančių priežastis 29.62
kūniška būties samprata kaip △ 22.28
sielos persikūnijimo priežastis 20.29
subtiliame kūne **29.60**
sukūrimas 23.17
žr. taip pat Iliuzija; Išdidumas; Kūniška būties samprata; *Māyā;* Troškimai, materialūs
Klausimai ir atsakymai šventųjų pokalbiuose **22.18–19**
Klausymasis
apie bhaktus 23.33, 24.16
apie Pṛthu darbus **23.31–39**
„Bhagavad-gītos“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ △ 23.34
Hare Kṛṣṇa *mantros* △ 20.26
impersonalistų filosofijos △ 20.24
iš bhaktų 22.19
iš realizuotų sielų 22.25
iš tobulo šaltinio 20.15
materialus ir dvasinis △ 25.51
nedėmesingas △ 24.32
Klausymasis apie Viešpatį
apvalo 22.20
„Bhagavad-gītā“ ir △ 30.10
bhaktams suteikia malonumą **22.25**
bhaktų bendrijoje **29.40**
doringa veikla **22.22**
dvasinis tobulėjimas △ dėka 22.23
gyvenimo tobulybė 20.29
ir *sahajiyā* 23.37
iš bhaktų 21.52, 24.53
iš tyrų bhaktų **20.24–26**
kaip atsidavimo tarnystės pradžia 29.40
Kṛṣṇos sąmonės judėjime 22.23
nepaliaujamas △ 22.24
palaiminimai △ **31.31**
prisirišimas prie △ 29.40
privalumai 28.64, 29.40, **29.83–85**, 30.35, **31.24, 31.28–31**
sugrįžimas pas Dievą △ dėka 24.69
svarba 24.16
tiesioginis ir netiesioginis △ 28.65
Klausymasis ir pasakojimai apie Viešpatį
apsivalymas △ dėka **29.83, 30.35**
bhakto pagrindinis troškimas **30.33**
bhaktų bendrijoje **30.33**
Brahmalokoje 29.84
gyvenant šeimoje 30.19
išsivadavimas △ dėka **29.83**
naudojami *bhāgavata-vidhi* procese 27.24
padeda pajusti Viešpaties buvimą **30.36**
sukuria dvasinio pasaulio aplinką 30.35

Klausymasis apie Viešpatį (tęsinys)
šalina pavydą **30.35**
ugdo atsižadėjimą 30.35
Kokoso riešutas ir tyras bhaktas, palyg. 22.26
Komos būsena mirties metu 28.12, 29.77
Komunizmas 22.45
Kośaḥ, apibrėžimas 22.44
Kova už būvį 27.16, 29.20, 29.74
„Kramtyto kramtymas“ 26.8, 27.14
Kremacija 28.50
Krodha, apibrėžimas 25.24
Kṛpaṇa, apibrėžimas 28.7
Kṛṣṇa (Havirdhāno sūnus) **24.8**
Kṛṣṇa, Viešpats
Absoliuti Tiesa 21.42, 24.60, 30.7
acyuta 20.37
ādi-puruṣa 20.21
amžinai asmenybė 23.9
anapus
gamtos *guṇų* 20.7, 21.12
juslinio patyrimo 24.53
materialaus pasaulio 21.38
materialių ypatybių 21.34
materialių kliūčių **24.34**
Aniruddha **24.36–37**
apie Jo buvimą ten, kur bhaktai Jį šlovina 21.41
apie tai, kad Jis atima iš bhakto turtus 22.36
apie tarnystę bhaktams 23.31
apie Viešpatį ir bhaktą 20.30
apsireiškimas 28.60, 30.24
ir gyvosios esybės gimimas, palyg. 20.37
tikslas 20.34, 21.27, 22.42, 23.3
transcendentinis 20.34
Vṛndāvanoje 20.36
askezių tikslas 24.14
asmeninis △ pavidalas 28.63, 31.17
ateistai netiki △ 21.30
Aukščiausiasis Brahmanas 27.5, 28.38, 30.7
Aukščiausiasis Dievo Asmuo **28.38**, 30.24
Aukščiausiasis Viešpats **30.24**
aukščiausioji būtybė 20.27, 22.25, 24.33
autoritetingumas 21.30, **24.65**
bendrija 22.15, 23.34, 24.40
Kṛṣṇa, Viešpats (tęsinys)
bhakta-vatsala 20.27
Brahmā pavaldus △ 21.38, **24.67**
brahmanai
brangūs △ **21.39**
suvokia △ 21.42
brahmaṇya-deva 21.38
Brahmano pagrindas 22.11, 24.28
buveinė. *Žr.* Dvārakā; Dvasinis pasaulis; Kṛṣṇaloka; Mathurā; Vṛndāvana
Caitanya kaip △ 30.36
Dhruva ir △ 21.34, 24.77
draugai piemenukai 24.40
dvasinis gyvenimas △ dėka 21.51
dvasinis mokytojas atstovauja △ **29.51**
dvasinis mokytojas atstovauja △ 21.27, 22.16, 23.31, 24.52
džiaugsmo subjektas 21.38, **24.42**, 24.66
ekspansijos 20.27, 22.29, 24.36
energijos. *Žr.* Energijos, Aukščiausiojo Viešpaties
gailestingas 22.42, 28.55
galia 24.60
Ganga išteka iš △ **21.31**
garbina brahmanus **21.38**, 22.46
Garuḍa kaip △ nešėjas **20.22**
gina karves 21.44
gina karves ir brahmanus 21.38
gyvenimo tikslas **23.12**, 24.74
gopės ir △ 24.48
Hare Kṛṣṇa *mantra* kaip △ 24.40
Hṛṣīkeśa 24.34
impersonalistai nusižengia △ 20.27
impersonalus △ aspektas 23.10, **24.60**
ir materiali gamta 22.51, 24.66
įstatymai 20.21, 21.27
īśvara 23.18
išvaduota siela „vienovėje“ su △ **22.27**
Yogeśvara **22.22**, 24.42
Yudhiṣṭhiros *rājasūya-yajñoje* 21.14
jungimosi ir irimo procesų valdovas **24.35**
kaip *brahmacāris* 22.62
kaip dvasinis mokytojas **21.36, 24.52**
kaip piemenukas 30.3
kaip savininkas 22.51, 24.66, 29.5
kaip valdovas **22.36, 24.43,** 25.28

Kṛṣṇa, Viešpats (tęsinys)
kaivalya-pati 20.24
karalius atstovauja △ 21.21, 24.19
kosmosas kyla iš △ 24.59
kūnas dvasinis 20.37
kūno grožis **24.45–52**
kūrėjas 23.16, **24.34–35**, 24.61
kuria Savo energijų dėka **31.15**
linki gero gyvosioms esybėms **22.16**
lotosinės pėdos 28.60
apvalo **24.58**
grožis **24.52**
ir valtys, palyg. **22.40, 23.39**
palaimos šaltinis 22.39
maitinamas pamaitinant brahmanus ir *vaiṣṇavus* 21.41
maitintojas ir globėjas **24.39**
māyāmaya 23.18
malonė 28.55
malonė kaip didžiausias laimėjimas 24.77
Manu garbina △ **24.67**
materialūs pradai kyla iš △ **24.62**
matomas
ankstesnės doringos veiklos pasekmėje 22.7
apsivalius 24.53
atsidavimo tarnystės dėka 22.10
naikinimo procese **24.65**
visoje kūrinijoje 22.28
meditacija į △ **24.52–53**
meditacija į △ lotosines pėdas 24.53
mirties pavidalu 22.35, 24.56
mistinė *yoga* nepatenkina △ **20.16**
mistinės △ galios 24.42
moko sąlygotas sielas 21.36, **24.52**
moko Savo pavyzdžiu 21.38
Muradviṣa 26.24
Muraripu **26.24**
neatleidžia tam, kuris nusižengė bhaktui 20.18, 21.37
neklystantis 20.37
nematomas materialiomis akimis 20.38
nepažinus impersonalistams 24.60
nepriklausomas **24.61**
nešališkas 20.20
netrikdo pokyčiai **24.34**
niekada nebūna vienišas 21.44
nieko netrūksta 21.38

Kṛṣṇa, Viešpats (tęsinys)
nirguṇa 20.7
numatė Kumarų ir Pṛthu susitikimą **22.42**
nurodymai 20.17, 23.28
nurodytos pareigos skirtos △ patenkinimui 21.23, 24.72
palaiminimai **20.23, 24.42**
palyginamas su
liūtu **24.49**
medžio šaknimis **31.14**
saule 24.60
tėvu 20.31, 22.42
vėju 24.65
verslininku 24.60
vyriausybe 24.61
paprasti žmonės neteisingai suvokia △ 22.9
papuošalai **24.47–50**
patenkinamas
aukojimais 20.28, **21.36**
patenkinus dvasinį mokytoją 21.39
tyromis savybėmis 20.16
patenkinamas
atsidavimo tarnystės dėka 23.7
brahmanų ir *vaiṣṇavų* dėka **22.8**
tarnaujant dvasiniam mokytojui 28.52
patenkinimas suteikia pasitenkinimą visiems **31.14**
patenkino Satyabhāmą 30.32
pats sau pakankamas **20.28**
pavidalai 28.63, 31.17
bhaktų akimis **24.44**
ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės 24.52
nesuvokiami impersonalistams 24.50
transcendentiniai 24.51
pažįsta visus kūnus 28.40
pirminė asmenybė 24.42, 30.24
Pradyumna **24.35**
pranoksta visus 21.38
prisirišimas prie △ **22.21–22, 22.26,** 24.13
puruṣa 21.38
Puruṣottama 21.27, 24.28
pusdieviai paklūsta △ 22.6, 24.28
religija kyla iš △ 24.42

Kṛṣṇa, Viešpats (tęsinys)
rūbai **24.51**
Rukmiṇī tarnavo △ 23.25
sac-cid-ānanda-vigraha 29.3, 31.17
sąlygotos sielos ir △, palyg. 20.34
Saṅkarṣaṇa **24.35–36**, 24.61
santykiai su △
atsidavimo tarnystės dėka 23.18
ir nurodytų pareigų vykdymas 24.72
penki tipai 20.35
santuokiniai 20.27, 24.47
tarnystės nuostatoje 20.27
Vṛndāvanos gyventojams 24.45
žmogaus gyvenimo paskirtis 24.75
santuoka 28.29
savybės **20.27**
semiasi džiaugsmo savyje 22.49
siela kaip △ tarnas 22.20
siunčia dvasinį mokytoją 28.55
spindesys. *Žr.* Brahmanas
spindulingas **24.34**
stovėjo neliesdamas žemės **20.22**
sugrįžta į Savo buveinę **20.37**
sunaikina ateistus 21.27, 24.65
Supersiela (Paramātmā) 21.36, 22.38, **24.33**, 24.64
susivaldęs **22.62**
suteikia demonams užmarštį 24.40
suteikia gyvybę 21.27
Śiva paklūsta △ 21.38, 24.30, 24.75
Śivos maldos △ **24.33–68**
širdyje 21.36, **22.37, 23.12**, 24.33, **24.64, 27.70–71**
tėvas **30.24**
tėvas atstovauja △ 24.19
tikėjimas △ **22.20**, 28.65
tyras 21.38, 24.40
transcendentinis **20.7, 21.34**, 22.38, 31.17
užmirštamas
iliuzijos įtakoje 22.14
māyos įtakoje 20.25
Viešpaties malone 24.41
valdo visatą 22.56
valios vykdymas 20.33
vardai 20.37, 24.46, 30.24
varṇāśrama-dharma skirta △ patenkinti 21.33
Vāsudeva **24.34**, 28.38, 30.24

Kṛṣṇa, Viešpats (tęsinys)
Vedų tikslas 29.56, 31.11
Vedų tikslas 21.42, 23.35, 24.40
vertenybės **21.38**
vienovė ir skirtybė tuo pat metu **22.38**
visa būtis kyla iš △ 21.27, 23.39, 28.39
visa ko pradžia 29.56, 30.25
visa persmelkiantis ir liekantis nuošaly 21.27, 24.62
visa žinantis 21.34, 24.42
visata kyla iš △ 24.50
visatos pavidalas 24.45, **24.62**
visatos pavidalas 24.39, **24.62**
visų draugas 24.66, 28.60
visų patraukliausias 24.46
visų priežasčių priežastis **24.42, 24.63**
visų tėvas 22.24
visų tobuliausias 24.33
Viṣṇu kaip △ 20.22
vykdo naikinimo procesą **24.65**
žaidimai 29.3
demonų pasakojimais 24.46
malonūs bhaktams **22.25**
sąlygotų sielų labui 20.36
Vṛndāvanoje 24.44
ženklai △ delnuose 24.48
žino Vedas 29.56, 30.39
žmogaus vaidmenyje 21.27
žr. taip pat Absoliuti Tiesa; Aukščiausiasis Viešpats; Supersiela
„Kṛṣṇa-karṇāmṛta“ apie atsidavimo tarnystę 23.11, 28.51
Kṛṣṇa-kathā **23.12**, 24.71
Kṛṣṇaloka (Goloka Vṛndāvana) 20.36, 23.13, 24.40, 29.65
Kṛṣṇos sąmonė
amerikiečiai ir europiečiai priima △ 20.26
apsivalymas △ dėka **21.31**, 26.11, 28.20, 29.61, 29.84, 30.41, 31.20
apvalo subtilų kūną 29.61
apvalo subtilų kūną 29.61
atsižadėjimo šaltinis 28.20, **29.36, 30.23**, 31.20
aukščiausia △ pakopa 29.48
aukščiausia sąmonė 21.35
„Bhagavad-gītā“ kaip △ pagrindas 21.27

Kṛṣṇos sąmonė (tęsinys)
dovanoja išvadavimą 26.10, 28.10, 29.23, 29.64, **29.1b**, 31.24
dovanoja laimę ir bebaimiškumą 28.10
dvasinis kūnas △ dėka 29.65
dvasinis mokytojas būtinas △ puoselėjimui 26.20
Gangos vanduo ir △, palyg. **21.31**
įgalina pasiekti Vaikuṇṭhą (dvasinį pasaulį) 21.34, 24.29
impersonalizmas ir △, palyg. 28.40
istorija 28.31
išmintinga padėtis 26.16
išsilavinimas siekiant △ **29.49**
išsilavinimo tikslas 29.50
išsklaido kūnišką sampratą 21.12
išsklaido pavydą 20.18
kaip bendravimas su Viešpačiu **29.69**
kaip mokslas 29.75
kaip vieningas tikslas 30.8
klausantis apie Kṛṣṇą 22.24
laimė △ dėka 28.10, 29.63, 31.2, **31.29**
lengvina kančias **28.62**, 29.32, 29.70
materialios kliūtys negali sukliudyti △ 22.24
neišbaigtos △ rezultatas 29.64
nenutrūksta pakeitus kūną 29.64
nuodėminga sąmonė ir △, palyg. 27.5
nuostabi 26.23
nutraukia sielos persikūnijimo procesą 29.69
padeda išspręsti nesutarimus 22.29
padeda įveikti *māyą* 29.29
padeda nugalėti mirtį 29.22
padeda pasiekti tobulumą 21.31, 26.23, 29.50, 31.20
padeda suvokti Dievą **29.39**, 31.2
pirminė sąmonė 26.12
požymiai 29.5
požymiai kūne 29.63
pradėti puoselėti △ senatvėje vėloka 27.21
priklauso nuo Viešpaties valios 22.51
privalumai 29.79, 31.19
reikalinga vyriausybei 21.25
saṅkīrtanos judėjimo dėka 21.35
susitelkimas į △ 21.34
šalina nuodėmes 20.14
taikos garantas 23.25

Kṛṣṇos sąmonė (tęsinys)
tik tiems, kas neturi nuodėmių **29.41**
tikroji religija 31.9
tobulas △ būvis 28.39
tobulėjimas △ dėka 25.13, 29.61
žinojimo šaltinis 25.34, 28.27, **29.69**
žmogaus gyvenimas skirtas △ puoselėti 27.3
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Dvasinis gyvenimas; Meilė Dievui

Kṛṣṇos sąmonės judėjimas
atlieka *saṅkīrtana-yajñą* 24.10
bendradarbiavimo su △ nauda 21.26
Caitanyos tarnai △ 24.46
draudimai △ 21.42
dvasinė △ galia 22.19
gyvenimas šventykloje △ 23.5
istorija 28.31
išsivadavimas △ dėka 22.36
mantros kartojimo svarba △ 21.42, 24.70
mokinių sekos svarba △ 28.31
moko atsidavimo tarnystės 22.51
mūḍhos nesidomi △ 25.9
naudoja materialias priemones 29.59
nesustabdomas 28.31
nurodymai △ 23.7
opozicija △ 29.57
padeda pasiekti gyvenimo tikslą 21.23
pasninko dienos △ 28.36
poreikis skleisti △ 20.18
reguliatyvieji principai △ 26.11, 29.61
reikalingas 26.10, 28.10, 29.57, 30.19
reikalingas Vakarų šalims 25.52
seka Vedų priesakais 27.24
skirtas išsklaidyti lyderių neišmanymą 24.75
skirtas klausymui apie Kṛṣṇą 24.69
skirtas prisiminti Kṛṣṇą 22.24
skleidžia Caitanyos filosofiją 24.17
skleidžia dvasinį žinojimą 28.22, 29.61, 29.77
skleidžia Vedų žinias 21.24
tikslai 22.23, 24.72, 28.27, 29.50, 30.34
universalus 28.31
žr. taip pat ISKCON ‘as

Kṛṣṇos sąmonės pamokslavimas
apvalo pasaulį 30.35

Kṛṣṇos sąmonės pamokslavimas (tęsinys)
atliekamas iškilių bhaktų 28.30
aukščiausia malonė 31.19
Bhaktisiddhāntos ir mokinių atliktas △ 28.31
bhakto pareiga 22.16, 24.58
būtinumas **29.1b**
dvasinio mokytojo pareiga 29.52
Nārados Munio atliktas △ 27.22, 30.37
priklauso *bhāgavata-vidhi* procesui 27.24
šlovės šaltinis 23.34
tobulumas pasiekiamas △ dėka 24.67
veiksmingas Viešpaties malone 29.46
Viešpats vertina △ 29.46
visur 27.22, 30.37
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonės judėjimas
Kṣara, apibrėžimas 24.28
Kṣatriyai 25.8, 28.29
brahmanai pataria △ 22.46
dinastijos 22.54
gražūs 21.15
karaliai kaip △ 20.26
klausymasis apie Pṛthu palankus △ **23.32**
pareigos 21.33, 24.5
Pṛthu kaip △ **21.52**
žr. taip pat Karaliai; Politikai; Vyriausybė, lyderiai
Kṣetra ir *kṣetra-jña* 27.9
Kṣetra-vit, apibrėžimas 22.37
Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu 20.37. *Žr. taip pat* Supersiela
Kuyogī, apibrėžimas 20.25
Kulācala **28.33–36**
Kulācala, apibrėžimas 28.65
Kulaśekhara Mahārāja apie Kṛṣṇos prisiminimą mirties akimirką 23.13, 28.14
Kumārai, keturi **20.15, 29.42**
atrodo kaip vaikai **22.12**
brahmacāriai 22.6, 22.12
Brahmos sūnūs 22.6
keliauja kosmosu **22.2**
mahājanai 21.28
mistinės △ galios **22.2**
mokinių seka 22.6
paprasti žmonės negali suvokti △ **22.9**
pradžioje buvo impersonalistai 22.15
Kumārai, keturi (tęsinys)
Šivos vyresnieji broliai **22.6**
žr. taip pat Sanat-kumāra
Kumārī, apibrėžimas 21.4
Kūnas, dvasinis
atsidavimo tarnystė atliekama △ dėka 29.71
juslės 28.20, 29.71
pasiekiamas puoselėjant Kṛṣṇos sąmonę 29.65
tyro bhakto △ 22.26
transcendentinis 29.82
žr. taip pat Siela
Kūnas, materialus
ankstesnės veiklos pasekmė 21.15
atsidavimo tarnystė pakylėja virš △ 29.71
atspindi proto būklę 29.63
aukštesniosios jėgos teikia △ 24.73
bhakto △, ekstazės požymiai 20.19
cakros △ 23.14
dangalai, septyni 26.1
dvasinis △ ir materialus △, palyg. 29.71
evoliucija 29.74
galūnės ir piliečiai, palyg. **27.17**
gamtos *guṇos* nulemia △ 21.35, 21.51, **29.26**, 29.77
gamtos *guṇos* veikia △ 20.11, 26.1
gyvoji esybė ir △ 20.12, 20.37, 23.16
gyvosios esybės sąmonė persmelkia △ 24.40
grubus ir subtilus △ 28.4, 28.13
grubusis △ 20.11
instrumentas troškimų išpildymui 29.61, 29.63, 29.68, 29.70
ir subtilusis kūnas 29.59
komponentai, penki 29.70
mirtis **29.59**
subtiliojo kūno pasekmė 29.59, **29.70**
iliuzinis 29.84
išsivadavimas iš △ 22.27. *Žr. taip pat* Išsivadavimas
įtakoja sąmonę **21.35**
Yamarāja nulemia △ 28.23
yogai palieka △ 23.14
„jogai“ prisiriša prie △ 23.8
juslės. *Žr.* Juslės

Kūnas, materialus (tęsinys)
juslių tenkinimas silpnina △ 28.1
kaip dulkės **31.15**
kančios priežastis 27.29, 28.10, **29.23**, 29.35
karma nulemia △ 24.73, **29.58**
karmiai tarnauja △ 20.12
karminė veikla nulemia △ 21.51
keturių tipų △ 24.64
kojos, tipai **29.2**
kremacija 28.50
Kṛṣṇa pažįsta △ **28.40**
kṣetra 27.9, 28.5
laikinas 28.10, **31.15**
ligos. *Žr.* Ligos
ligotas △ ir užžėlęs laukas, palyg. 28.4
lytinis △ subrendimas 25.17
maistas palaiko △ funkcionavimą 28.58
māyos kūrinys **28.61**
mintys mirties akimirką nulemia △ 29.77
miręs ar gyvas 22.31, 22.37
mirties metu 28.14, 28.23
palaikymas **29.85**
palyginamas su
lauku 28.40
mašina 25.11
miestu **25.14–17, 27.9, 28.10–14, 28.24, 28.57–60, 29.7**
vežimu **26.1, 29.20**
visatos pavidalu 24.39
žmona 28.17
pamirštamas gavus naują △ 29.61
Pañcāla-deśa 27.9
pasmerktas 20.30
pokyčiai. *Žr.* Sielų persikūnijimas
poreikiai 25.26, 25.52, **29.40**
pradai △ **20.11–13**, 23.15, 24.35
prisirišimas prie △. *Žr.* Klaidinga savimonė; Prisirišimai
siela △ 20.2–3, **20.11–12, 22.26**
siela ir Supersiela △ **22.37**
siela keičia △ 23.21
storas ir plonas △ 23.20
subtilusis △ 20.11
atlieka iliuzinę veiklą 29.61
evoliucija 29.74
grubaus kūno priežastis 29.60, **29.70**

Kūnas, materialus (tęsinys)
subtilusis △
ir grubusis kūnas, palyg. 29.59
ir policijos viršininkas, palyg. **28.13–14**
lemia persikūnijimą 28.12, 29.59, 29.68, **29.75**
perneša sielą 29.59, 29.68
perneša troškimus 28.17, 29.61, **29.65, 29.68**
pokyčiai 29.61
sudedamosios dalys **29.60, 29.70**
sudvasinimas 29.61
vaiduokliškas 26.10, 29.2, 29.46, 29.61, 29.77
sudedamosios △ dalys 25.13, 28.23, **28.57**
sudedamosios △ dalys 26.23
sudvasinimas 23.11
sunaikinimas 24.68
tipai 28.53, **29.2**
troškimų pasekmė 28.53, 29.6
vaiduokliškas △ 26.10, 29.2, 29.61, 29.77
vartai 25.13, **25.46–53, 28.4**
veikiamas *guṇų* 26.1
veiklos laukas 27.9, 28.4
Viešpats suteikia △ gyvajai esybei 23.18
Kuṇḍalinī-cakra 29.6
Kūniškoji būties samprata 25.9, 25.14, 25.26, 25.33, 26.3, 27.10, 28.24, **28.55, 28.58**, 29.70, **29.77**
baimės priežastis 24.52
būdinga gyvūnams **29.1a**
civilizacija, įtakojama △ 22.31
gimimo ir mirties priežastis 21.32
iliuzinė **20.5**
išsivadavimas iš △ **22.21, 29.83, 29.85**
yogai △ 20.12
kliūtis savęs pažinimo kelyje 23.12
žr. taip pat Iliuzija; Klaidinga savimonė; *Māyā;* Priešybės, materialios; Prisirišimai, Troškimai, materialūs
Kuntī 21.39, 24.33, 28.50
Kupidonas 25.17, 26.13, **26.26**
Kṛṣṇa pranoksta △ 24.44
Pṛthu ir △, palyg. **22.61**

Kūrimas 27.9, 28.53, 31.17
Brahmos atliekamas △ 24.18, 24.34, **24.72**, 30.25
Dakṣos atliekamas △ **30.49**
garsu 24.43
inkarnacija △ tikslu **30.23**
kūno △ 23.16
materiali gamta ir △ 31.17
pabudimas ir △, palyg. **31.16**
pradų △ 23.16
priežastys, trys 31.18
sezonai ir △, palyg. **31.15**
Viešpaties atliekamas △ 29.77, **31.15**
Savo energijomis **24.63, 31.15**
žvilgsniu 31.17
Kūrinija
įvairovė △ 24.21
paskirtis 22.55
pirma būtybė △ 24.73
priežastis ir pasekmė △ 23.16
sunaikinimas 22.36
valdovai 24.68
Viešpats anapus △ **22.38**, 22.51, 24.63
Viešpats ir gyvosios esybės įeina į △ 24.64
Viṣṇu kuria △ 20.37
žr. taip pat Kūrimas; Materiali gamta; Materialus pasaulis; Planetos; Rojaus planetos; Visata; Žemė
Kurukṣetros mūšis 30.27, 31.30
Kurukṣetros mūšis 24.46, 30.27
Kušos žolė 22.30, **29.49**
Kūṭa-dharma, apibrėžimas 25.6
Kūṭa-stha, apibrėžimas 29.73
Kuṭumbinī, apibrėžimas 28.65

L

Labdara 22.36, 22.46, 27.1, 31.14
žmona neskiriama kaip △ 22.44
Labdara 27.1, 31.14
Pṛthu Mahārāja atliko △ **22.62**
žr. taip pat Doringa veikla
Laikas **29.54**, 31.18
aukštesniosiose planetose 28.39, 30.17
bhaktas neįtakojamas △ **24.56**
Brahmos △ 25.42, 28.30, 30.49
Laikas (tęsinys)
dienos ir naktys 27.14, **29.21**
dukra **27.19**. *Žr. taip pat* Jarā; Kālakanyā
iliuzija △ **29.2b**
ir tigras, palyg. **29.53–54**
kaip Caṇḍavega **27.13, 29.21**
saṁvatsara 29.20
skirtingose planetose 25.43
sunaikina viską **24.65**
šiai visatai 30.49
vertė **27.3**
visuotinis △ 28.39, **30.4**, 31.10
Laimė
atsiduodant Viešpačiui 28.53
bhaktams senatvėje 27.24
bhaktų bendrijos dėka 30.34
demonams 27.10
dvasinė ekstazė 29.63, **31.28**
ir kančia 29.25, 30.2
kartojant Hare Kṛṣṇa 24.10, 30.20
Kṛṣṇos sąmonės dėka 25.11, 28.10, 29.63, 30.34, **31.28**
laikina 25.55
materiali △ 20.11
ateina savaime 29.32
ir dvasinė △, palyg. 28.20
iš Šivos ir Durgos 30.2
kartais teikiama bhaktams 30.2
reliatyvi 28.37
materialiame pasaulyje
iliuzinė 25.29, 27.27, 29.20, 29.46, 29.2b, **30.23**
nėra 25.11, 25.28, 27.29
paklūstant Viešpačiui 30.11
pasiekiama tik dvasiniame pasaulyje 29.34
pastangos pelnyti △ 28.20
pelnoma atsidavimo tarnystės praktika 24.57, 26.8, 28.10, 30.2, **30.20, 31.21, 31.28**
protas patiria △ **29.16**, 29.66
sekant Vedų priesakais 25.39
subtilus kūnas patiria △ **29.60**
Viešpaties △ 28.53
žinojimo dėka 25.1
žr. taip pat Ekstazė; Juslių tenkinimas; Malonumai; Palaima, transcendentinė

Laiptai ir *yogos* sistema, analogija 21.35
Laisvė
nuo baimės 24.52
nuo įvardijimų 24.44
nuo kančių 21.40
nuo karminės veiklos **24.78**
nuo materialaus kūno 22.27
nuo materialių troškimų 23.8
Lakṣmī. *Žr.* Sėkmės deivė
Lakṣmī-Nārāyaṇos garbinimas 24.46
Lietus 22.57
Pṛthu ir △, palyg. **22.58**
saulės dievas kontroliuoja △ 24.36
Liežuvis, *prasāda* kontroliuoja △ 24.38
Liga 28.4, **29.23**
bhakto negąsdina △ 22.24
dėl pernelyg didelio lytinio aktyvumo 28.1
kareiviai ir △, palyg. **28.1–2, 28.4**
Kṛṣṇos sąmonė gydo materialią △ 20.21
Liūtas, Viešpats palyginamas su △ **24.49**
Liūtis ir Viešpaties grožis, analogija **24.45**
Lytinis gyvenimas
atsidavimo tarnystė pranoksta △ 22.39, 23.30
atsižadėjimas nuo △. *Žr.* Atsižadėjimas
aukščiausias materialus skonis 25.18
brahmacāriams draudžiamas 25.17, 28.3, 31.1
gyvūnų △ 25.38, 27.5
gṛhasthų ir *gṛhamedhių* △ 25.39
iliuzijos priežastis 25.32
ir vaikų pradėjimas 31.10
išankstinio senėjimo priežastis 27.21
išprievartavimas 25.41
kančių priežastis 28.1
karmiai trokšta △ 25.38
knygos apie △ **29.55**
kraujomaiša 27.30
labai rūpi demonams 25.52
leistinas △ ir neleistinas, palyg. 25.62, 27.1
ligos, kylančios iš △ 28.1
materialaus gyvenimo pagrindas 25.31, 27.9
materialaus pasaulio pagrindas 24.11
Lytinis gyvenimas (tęsinys)
materialistų užsiėmimas 22.23
mokslas apie △ 25.38
neleistinas △ 27.5, 27.30
nevaržomas △ kaip pagrindinis trūkumas mūsų laikais 31.1
nuodėmingas △ 27.5, 29.14
paskata materialiam progresui 27.9
patenkina kvailius ir nenaudėlius 29.14
poligamija ir △ 26.6
pravṛtti-mārgos pagrindas 25.39
prisirišimas prie △. *Žr.* Prisirišimai
prostitucija 26.17
pusdievius vilioja △ 24.12
religiniai principai △ 22.53
sahajiyai piktnaudžiauja △ 29.14
sapnuose 29.72
subtilus △ 25.17, 27.4
vaikų nedomina △ 22.12
Vaikuṇṭhos gyventojų nedomina △ 23.29
Vakarų pasaulyje △ netvarkingas 26.26
varṇāśrama-dharmos sistemoje 25.39
žinojimas apie △ 25.38
žmonėms ribojamas 27.5
Lytinis subrendimas 25.17
Lobiai, karaliai laikė △ 22.44
Loka, apibrėžimas 24.29
Lotosai
iš Viešpaties bambos 24.34
Šivos ežere **24.21–22**
Viešpaties pėdos palyginamos su △ **24.52**
Lubdhaka **25.53, 29.15**

M

Madhyama-adhikāris, apibrėžimas 22.16
Mādhurya-rasa, apibrėžimas 20.27
Madhvācārya 22.11, 28.31
Mādhva-gauḍīya-sampradāya 24.18, 28.31
Madirekṣaṇa, apibrėžimas 28.34, 28.65
Madrasas 22.43
Mādrī 28.50
Mahā-bhāgavata, apibrėžimas 22.28

„Mahābhārata“ apie *viprą,* Vedas ir Kṛṣṇą 24.42
Mahādeva, Viešpats Śiva kaip △ 30.2, **30.48**
Mahājanai, sąrašas 21.28
Mahā-mantra. Žr. Hare Kṛṣṇa kartojimas
Maharloka 30.2
Mahātmos 22.49, 12.12, 24.67, 30.1
Mahat-tattva **23.17,** 28.55
Mahā-Viṣṇu (Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu) 22.36, 24.61
  materialus pasaulis kaip △ sapnas 29.83
Maheśvara. *Žr.* Śiva
Maistas
  draudžiamas △ 22.46
  dvasinis △. *Žr. Prasāda*
  gamtos *guṇos* ir △ 26.11
  gyvenant miške 23.5
  gyvūnams 24.65, 25.11
  lietus kaip △ šaltinis 22.57
  palaiko kūną 28.58
  siūlomas brahmanams ir *vaiṣṇavams* 21.41
  siūlomas Viešpačiui 30.28
  susilaikymas nuo △ 28.35
  žr. taip pat Badas; *Prasāda;* Valgymas
Maisto likučiai ir Pṛthu nuosavybė, analogija 22.43
Maitreya Munis
  Bārhaspatya **30.2**
  pasakojimas **25.1–29.2b, 30.3–31.25**
  Vidura garbina △ **31.28–30**
Maitreya Munis apie
  Barhiṣatą **24.9**
  Indrą ir Viešpatį **20.1**
  Prācīnabarhio sūnus **24.19, 24.32**
  Pṛthu **21.11, 23.30, 23.38**
    ir Arci **23.29**
    ir keturis Kumārus **22.1**
    ir klausytojus **21.45**
    ir Viešpatį **20.17, 20.32, 20.34**
    įžengiantį į miestą **21.1**
  Vijitāśvą **24.1**
Māyā
  atsidavimo tarnystė įveikia △ 20.32
  iliuzinė laimė 21.27
  impersonalistai apie △ 22.38
  ir materialus gyvenimas 25.36
Māyā (tęsinys)
  įtakoja prisirišimą 28.10
  Kṛṣṇa dovanoja išsivadavimą iš △ 29.29
  materiali energija 23.18
  materialus išsilavinimas kaip △ 29.47
  materialūs planai kaip △ 29.34
  materija ir △ 25.5, 25.29, 29.55
  moteris kaip △ atstovas 24.12, 29.55
  pamirštant Viešpatį 20.25
  priežastys ir pasekmės 29.29
  su atsidavimo tarnyste nesusiję troškimai kaip △ 24.77
  sukuria kūną **28.61**
  sunaikina žinojimą 29.55
  sunkiai įveikiama 29.82
  Viešpats sukuria ir sunaikina △ 28.63
  žr. taip pat Durgā; Energija, Aukščiausiojo Viešpaties, materiali; Iliuzija; Materiali gamta; Materialus pasaulis
Māyāvādžiai. Žr. Impersonalistai
Makara-saṅkrānti 29.81
Malayadhvaja 28.65
  askezės **28.36–39**
  atsižadėjimas **28.33–39**
  mirtis **28.45–47**
  pasiekė tobulumą **28.38–42**
  Vaidarbhī vyras **28.29**
  vaikai ir anūkai **28.30–33**
  vardo reikšmė 28.29, 28.65
Maldos
  bhaktams 21.47
  geriausios △ 30.3
  Hare Kṛṣṇa *mantra* kaip △ 24.69
  pagal sugebėjimus **30.41**
  Pracetų △ Nāradai Muniui **31.5–7**
  prašant atminti Kṛṣṇą mirties akimirką 28.15
  Śivos giesmė kaip △ **30.1, 30.3**
  Śrīnivāsos Ācāryos △ šešiems Gosvāmiams 27.24
  Viduros △ Maitreyai **31.29**
  Viešpačiui, išsakytos
    bhakto 24.69
    Brahmos 30.3
    Caitanyos 31.20
    karaliaus Kulaśekharos 28.15
    Narottamos dāsos Ṭhākuros 31.20

Maldos (tęsinys)
Viešpačiui, išsakytos
Pracetų **30.21–42**
Śivos **24.33–68**
Malonumas
žr. taip pat Juslių tenkinimas; Laimė; Palaima, transcendentinė;
Mānasos ežeras **28.54**
Manave, apibrėžimas 24.42
Mandaros kalnas **23.25**
Maṅgala, apibrėžimas 21.42
Mano-ratha, apibrėžimas 29.66
Mantros
deginamiesiems aukojimams 21.41
Gāyatrī 21.42
Hare Kṛṣṇa △. *Žr.* Hare Kṛṣṇa kartojimas
ir bhaktų giedojimas 24.32
sąlygotos sielos išvaduojamos △ dėka 24.42
sutramdo gyvates 22.11
žr. taip pat Transcendentinis garsas; Vedų priesakai
Manu 28.31, **29.44, 30.41**
garbina Viešpatį **24.67**
gyvenimo trukmė 24.67
Kṛṣṇos inkarnacijos 24.42
Prajāpačiai 24.9
Svāyambhuva △ 21.28, **22.61**, 24.67
„Manu-saṁhitā“ apie
bausmę žmogžudžiui 25.8, 26.21
žmonos patenkinimą 25.41
Manvantaros 28.31, 30.49
Marīcis 24.72
Mariṣā **30.47–48**
Materiali gamta
amžina 28.58
baudžia 28.25
dėsniai. *Žr.* Gamtos dėsniai
gyvoji esybė mėgina viešpatauti △ 24.28
ir vandenynas, palyg. 28.60
kontroliuoja sąlygotas gyvąsias esybes 28.60, **29.74**
kova su △ 21.27
naikinimo procesas △ 24.65–66
pavaldi Viešpačiui 31.17
suteikia kūną 29.77
Materiali gamta (tęsinys)
Viešpats
transcendentalus △ **30.24, 30.42, 31.18**
vadovauja △ 20.27, 22.51, 24.66
žr. taip pat Gamtos *guṇos; Māyā;* Materialus pasaulis; Visata
Materiali gerovė
ateistai apie △ 21.30
laikina 22.35
laiko švaistymas 22.37
pelnoma garbinant Śivą 22.36
skirtinga kiekvienam 21.30
šiame amžiuje 22.36
žr. taip pat Pinigai; Turtai
Materialistai
bendraujantys su bhaktais 22.19–20
bendrija 26.13
demoniški 28.26
filosofai △ 26.8, 26.20
garbina
Lakṣmī **31.22**
pusdievius 33.33, 25.28, 29.46, 30.38
Śivą 22.36, 24.18
garbina pusdievius 23.32, 25.28, 30.2, 30.38
išdidūs △ **31.21**
išsigąsta Viṣṇu garbinimo 22.36
kenčia 22.15
krpaṇa 28.7
mirtis nugali △ 22.35
mokslininkai △ 26.8, 26.20
nenori mirti **27.12**
nepripažįsta Vedų **26.8**
nesirūpina žmona 26.17
nesuvokia alegorijos apie Purañjaną 29.1
palyginami su
asilu arba karve 28.24
drambliu 25.12
elniu 25.12, **29.53–55**
kiaule išmatose 28.10
kirminu išmatose 28.10
Purañjana **25.9**
pavydūs 21.21
piktnaudžiauja Vedomis **29.48**
prisirišimai 30.18
reikia vengti **22.23**
renkasi kančių sklidiną gyvenimą 26.8

Materialistai (tęsinys)
savybės 25.9, 26.11, 30.13
siekia turtų 22.36
šventieji ir △ 22.36
veikiami *guṇų* **26.8**
veikla 22.23
žr. taip pat Ateistai; Demonai; *Karmiai;* Nebhaktai; Sąlygotos sielos
Materializmas
būdingi △ bruožai 27.10
iliuzinė △ laimė 25.12, 27.27, 29.25, 29.46, **30.23**
pusdievių garbinimas kaip △ 25.28, 29.51, 30.38
religija dabar kaip △ 29.56
vakariečius traukia △ 25.52, 26.26
Vedų ritualai △ **29.46, 29.48**
žr. taip pat Juslių tenkinimas; Karminė veikla; Materialus gyvenimas; Prisirišimai
Materialus gyvenimas
bevertis 29.22, 31.10
bhaktai atmeta △ 29.37
bhaktams **30.16, 30.19**
dvasinis gyvenimas ir △, palyg. 28.22, 30.30
ir darbas 29.28
juslės skatina △ 25.18
kaip juslių tenkinimui skirtų daiktų gamyba 27.14
kaip neišmanymas 25.34, **29.34, 29.47**
kančių priežastis 29.35
karminės reakcijos už △ **29.58–78**
kyla dėl materialių troškimų 25.32, 27.9, 28.27, **29.30**
kova už būvį △ 27.16, 29.20, 29.74
lytinis gyvenimas kaip △ pagrindas 25.32, 27.9
māyā ir △ 25.36
nuodėmės vertinamos kaip reikalingos △ 27.11
nuodėmingas 29.49
nuviliantis 27.5
palaiminimai △ **31.31**
palyginamas su
gyvenimu sapne **29.35**
nuodais 26.18
tuo kaip neregys veda neregį 28.61
Materialus gyvenimas (tęsinys)
pančiai 28.20, **29.78**
pareigos △ bevertės 27.3
persikūnijimo priežastis **29.78**
Pracetų △ **30.17**
progresas △ kaip iliuzija 28.12
sklidinas kančių 29.32
šeimoje. *Žr.* Šeima
tarsi sapnas **29.2b**
Materialus pasaulis
apibrėžimas 23.29
baimė △ 31.5
bhaktas niekada negrįžta į △ **21.32**
dvasinis pasaulis ir △, palyg. 20.36, 22.40, 24.63
gamtos *guṇos* valdo △ 21.21
iliuzinis 22.14, **30.23**
impersonalistai grįžta į △ 21.7, 22.21, 22.35
išorinė energija 28.55, 31.13
kaip galutine prasme dvasinis 28.42
kaip sapnas 29.83
kaip sėkmės deivė 25.28
karminės veiklos pasekmė **27.29**
kilmė 25.33, 30.25
kūnai △ 20.35
kūrimas **24.63**
laikinas 23.27, 28.61, 30.1
lytinis gyvenimas kaip △ pagrindas 24.11
medžiai △ ir troškimų medžiai, palyg. 30.32
netikriems džiaugsmo subjektams **24.64**
palyginamas su
juslėmis **31.16**
nakties tamsa **31.5**
vandenynu **22.40**, 24.20, **24.75**, 28.60
panaudojamas atsidavimo tarnystėje 28.42, **30.18–19**
paskirtis 28.61
pastovumas neįmanomas △ 24.65
pavojingas 22.13, 26.16
pragariškas 20.23
prakṛti **28.55**
priešiškumas △ 30.13, 30.35
priešybės △ **30.23**
reliatyvus 28.37

Materialus pasaulis (tęsinys)
rūpesčiai △ 30.35
santarvė neįmanoma △ 30.8
sklidinas kančių 22.15, 24.29, 30.1
socialinis nestabilumas △ 21.49
turtai labai riboti △ 21.38
veikla △ 23.28
vergija △ 28.20, **29.78**
Viešpats (ies)
energija 28.42, 30.23
išorinė energija 24.64
kuria △ 29.78, **31.15**
nuošaly nuo △ 21.38, 24.34
pavidalas skirtas △ palaikymui **30.23**
tapatus ir skirtingas nuo △ **31.16**
valdo △ **29.79**
Materialūs skirtumai 22.29, **22.35**
Materija
dvasia ir △, palyg. 22.28, 24.63
panaudojama tarnaujant Kṛṣṇai 28.42, **30.18–19**
Maudymasis 28.37
Gangoje 21.31
šventose vietose 29.81, 30.37
Meditacija
į Viešpatį **31.24**
į Viešpaties kūną **24.53**
kartojant Viešpaties vardus **24.70**
mokinio △ į dvasinio mokytojo nurodymą 24.15
padeda pažaboti jusles 29.8
Pracetų △ **31.3**
skurdaus brahmano △, istorija 30.28
tikra △ ir apsimestinė, palyg. 27.17
žr. taip pat Yoga; Kṛṣṇos sąmonė
Medus avilyje ir žmonija, analogija 24.64
Medžiai
Brahmā patarė △ **30.47–48**
didis žmogus palyginamas su △ 21.5
dievybė 30.47
dukra **30.13–15, 30.47–48**
gimimas △ kaip bausmė už neveiklumą 22.33
paukščiai △, analogija 24.64
Pracetai pyksta ant △ **30.44**
Pracetai sudegino △ **30.45–46**
santalo △ ir nuodingos gyvatės 22.11
Šivos ežero pakrantėse **24.22**
Medžioklė, gyvūnų 22.13, **26.6, 26.9**, 27.12
Medžioklė, moterų 26.6
Meilė Dievui 29.46, 30.10, 30.28
aukojimai su △ 30.28
gyvenimo tikslas 22.21
įgimta ir natūrali 29.50
kaip Supersielai 29.51
Viešpats matomas △ dėka 21.42
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė; Tyra atsidavimo tarnystė
Meilė, materiali 25.43
Menakā 24.12
Mėnulis 22.54
aukštesnioji planeta 23.26
kelionė į △ 29.69
mokslininkų „kelionė“ į △ 22.54
Pṛthu palyginamas su △ **22.56**
Soma valdo △ **22.56**, 24.38
valdovas **30.14**
Viešpats kaip △ šviesa 30.5
Meru kalnas **22.58, 30.5**
Mėsos valgymas 26.11
apribojimai △ 27.11
aukojimai, susiję su △ 27.11, 28.26
draudžiamas 26.5
kaip žmogžudystė 25.8
nuodėmingas 28.26
„religijos“ rekomenduoja △ 27.11
vynas, seksas susiję su △ 27.11
Miegas 25.35, 28.36, **29.71**
bhaktai trumpina △ 22.24
materialistai piktnaudžiauja △ 22.23
Viešpaties užmarštis palyginama su △ 20.25
Mirtis
atima viską 22.35
atsidavimo tarnystė išvaduoja iš △ 27.12
baimė 27.27, 28.10, 28.22
bhaktas nebijo △ 24.68
bhaktas nugali △ 28.22
bhakto troškimas △ metu 23.13
dvasinio mokytojo kūno △ 28.47, 28.50
fizinė būklė △ metu 28.15
grubus kūnas prarandamas △ metu **29.60**
Hare Kṛṣṇa kartojimas △ metu 23.13

Mirtis (tęsinys)
išbandymas △ akimirką 23.13
Yamarāja kontroliuoja △ **22.59**, 24.56
kaip kūno keitimas 23.21
kančios △ akimirką **28.15**
karštligė △ akimirką **27.30, 28.11**, 28.65, 29.71
komos būsena prieš △ 28.10, 29.77
Kṛṣṇos sąmonė nugali 29.22
materialistai pamiršta apie △ **29.53**
materialistams **27.12**, 27.18, 28.10, **29.53**
mintys △ akimirką lemia kitą gimimą 28.28, 29.77
miško gaisras ir △, palyg. **28.14**
nebhaktai bijo △ 24.67
nežinojimas apie △ 28.17
pasiruošimas △ 29.61
požymiai 28.46
prisiminimai apie žmoną △ akimirką 28.18, 28.21
prisiminti Kṛṣṇą △ akimirką 28.15
saha-maraṇa 28.50
veikia visus 25.4, **29.53**
Viešpats kaip △ 22.35, 24.65
vyro △, žmonos △ gali sekti paskui 28.50
žmogžudžiui 25.8, 26.21
žr. taip pat Gimimo ir mirties ciklas; Sielų persikūnijimas
Mistinė *yoga* **20.16**, 22.2, 23.8
Mistinės galios
bhaktai įgyja △ 23.11
kelionės kosmosu △ dėka 22.2, 22.48
Kṛṣṇos △ 24.42, 24.60
Kumārų △ **22.2**
pusdievių △ 24.3
Miškas
karalius ir karalienė △ 23.19
maistas △ 23.5
pasitraukimas į △ 23.3
Mithyā, apibrėžimas 22.21
Mlecchos 27.24
Mokesčių rinkėjai
karalius kaip △ **20.14, 21.24**
pusdieviai sulyginami su △ 21.34
Mokinių seka
„Bhagavad-gītā“ perduodama △ 22.19, 30.10
Brahmā priklauso △ 26.7
Mokinių seka (tęsinys)
dvasinis tobulėjimas △ dėka 22.24
istorija 28.31
keturios △, sąrašas 22.4, 28.31
maldos remiantis △ pačios geriausios 30.3
nuo Brahmos 24.18
nuo Caitanyos 28.31, 30.37
nuo Kṛṣṇos 26.7
nuo Kumārų 22.4
nuo Nārados Munio 27.24
nuo Śivos 24.18, 24.76, 30.3
Rudra-sampradāya 30.3
vertė 29.75, 30.3, 30.10
žr. taip pat Ācāryos; Autoritetai, dvasiniai; Dvasinis mokytojas
Mokytas žmogus **24.67–68**
Mokytojai
dvasiniai △. *Žr.* Dvasinis mokytojas
karminės veiklos △ **29.56–57**
Mokslas
astronominė △ teorija 29.44
Kṛṣṇos sąmonė kaip △ 29.75
materialus △ 25.38, 28.61, 29.47
Mokslininkai, materialistai 26.8, 28.21, 29.29
apie nemirtingumą 27.12
apimti neišmanymo 25.33, 28.24, 29.42
Darvinas 28.53, 29.60
kelionė į mėnulį 22.54
kelionės kosmose 22.54, 29.48
nepripažįsta sielos buvimo 24.64
neregys veda neregį 28.61
neteisingai suvokia materialų pasaulį 22.55
nuodėmingi △ 28.21
problemos, kurių △ neišsprendžia 27.27
propaguoja atsitiktinumo teoriją 24.42
skleidžiama evoliucijos teorija 28.53, 29.42
smegenys ribotos 24.42
žr. taip pat Ateistai; Filosofai
Mokṣa. Žr. Išsivadavimas
Mokṣa-kāma, apibrėžimas 23.32
Monarchija
brahmanai rodė kelią △ 22.45
ir demokratija, palyg. 21.6

Moteris (moterys)
antakiai 25.30
apsauga △ 21.4, 25.21, 26.17
bhaktas nesusigundo △ 24.13
davusieji atsižadėjimo įžadus vengia △ bendrijos 25.17, 28.3, 31.1
dharma-patnī 26.16
gimimas △ 28.19, 28.59, 29.1
grožis 24.12
įkvėpimo šaltinis vyrui 26.15
intelektas 27.1
ir intelektas, palyg. **26.25–26**
ir išorinė energija, palyg. **28.55**
ir vyras, palyg. 27.1
kaip *māyos* agentas 24.12, 29.55
krūtinė **25.24**
medžioklė 26.6
nugali herojus 25.25
pakeri „svāmius“ ir „jogus“ 22.40
papuošalai △ 26.25
pasižymi stipriu lytiniu potraukiu 27.1
patrauklumas laikinas **29.54**
prisirišimai 25.31, 27.1
savybės 27.1
šlovino Pṛthu **22.63**
žr. taip pat Gopės; Karalienė; Lytinis gyvenimas; Motina; Santuoka; Žmona
Motina
pradeda vaikus 22.53
sūnus seka paskui △ 21.30
žr. taip pat Moterys; Tėvai; Žmona
Mṛtyu 21.30
Mūḍhos 25.9, 27.10
Mukhyā **25.49, 29.11**
Mukhyatām, apibrėžimas 22.33
Mukta, apibrėžimas 20.27. *Žr. taip pat* Išvaduotos sielos
Muktāsana, apibrėžimas 23.14
Mukti, apibrėžimas 24.37, 24.78. *Žr. taip pat* Išsivadavimas
„Mukunda-mālā-stotra“ apie Kṛṣṇos prisiminimą mirties akimirką 23.13, 28.14
„Muṇḍaka Upaniṣada“ apie
dvasinį mokytoją 25.5, 28.32
dviejų paukščių medyje analogiją 28.51
„Muṇḍaka Upaniṣada“ apie (tęsinys)
kreipimąsi į dvasinį mokytoją 21.35, 22.24
sielą ir Supersielą 28.51
žinojimą apie Viešpatį 31.11
Munis, apibrėžimas 24.59, 28.31
Muni-vrata, apibrėžimas 24.71
Muradviṣa, Kṛṣṇa kaip △ 26.24
Muraripu, Kṛṣṇa kaip △ **26.24**

N

Nabhasvatī **24.5**
Nacijos 24.64, 24.66
Nafta **22.29**, 27.11, 28.12
Nāgai **24.12**
Naikinimas 27.9, 29.84, 31.15
inkarnacija, atliekanti △ funkciją **30.23**
Viešpats kaip △ priežastis **29.79**
visatos △ **24.68**
Naikinimo procesas 22.36, 24.66, 24.68
Naiṣṭhika-brahmacaris 22.6, 27.21
Naktys, juodos ir baltos 27.14
Nalinī ir Nālinī **25.48, 29.11**
Nanda Mahārāja 23.32
Nārada Munis 27.11, **29.44**
apie
amžiną atsidavimo tarnystės naudą 26.13
Dievybių garbinimą 27.24
kvalifikuotus brahmanus 31.10
materialiai suvokiamą religiją 27.11
aplanko Pracetus **31.3–4**
bendrija 27.23
bhagavānas 31.8
bhaktai skolingi △ 30.37
Brahmā ir △ 22.19, 23.16
devarṣis 31.3
grįžta į Brahmaloką **31.23**
ir saulė, palyg. **31.5**
išbara Pācīnabarhiṣatą **29.49**
išminčius pusdievių tarpe 31.3
išvaduoja iš baimės **31.5**
Kālakanyā prakeikia △ 27.22
kosmonautas 29.80
Kṛṣṇa gerbė △ 21.38

Nārada Munis (tęsinys)
mahājana 21.28
mokė Prācīnabarhiṣatą **25.4, 25.7–64, 29.2–55, 29.60–79, 29.1a-2b**
mokinių seka 27.24
moko Vyāsadevą 27.11, 28.28
namai **29.80**
nesensta **27.23**
palaimina Prācīnabarhiṣatą **29.66**
palanku klausytis △ pasakojimų **29.83–85**
pamokymai Pracetams **31.9–22**
pamokslautojas 27.22, 30.37
pavyzdys *brahmacāriams* 27.20
planeta **29.80**
Pracetai meldžiasi △ **31.5–7**
Priyavrata Mahārāja ir △ **31.27**
savybės 27.21, **31.8**
surāsureḍya 31.3
tėvas **31.23**
visi garbina △ 31.3
„Nārada-pañcaratra“
apie
apsivalymą 29.37, 29.71
atsidavimo tarnystę 23.11
atsidavimo tarnystę apvalytomis juslėmis 29.37, 29.71
Dievybių garbinimą 27.24
juslių panaudojimą tarnaujant Viešpačiui 24.44
Kṛṣṇos garbinimą 23.7
garbinimo regulos △ 24.45
Narādhamāḥ 27.11
Nārāyaṇa, Viešpats 26.17
impersonalistai įžeidžia △ 30.36
kūrinijos priežastis 24.63
sėkmės deivė tarnauja △ 20.28, 23.26
Nāraka, apibrėžimas 20.23
Narottama dāsa Ṭhākura apie
apsivalymą klausantis dvasinio mokytojo 29.68
atgailą dėl materialaus gyvenimo 26.18
guru, sādhu, śāstrą 21.28
Hare Kṛṣṇa kartojimą ir tarnystę *vaiṣṇavams* 23.7
Hare Kṛṣṇa *mantrą* 22.16
kančias 22.15
karma-kāṇḍą ir *jñāna-kāṇḍą* 20.30
karminę veiklą 25.5, 27.9, 29.20
Narottama dāsa Ṭhākura apie (tęsinys)
maldą siekiant Viešpaties malonės 31.20
sekimą šešių *gosvāmių* pasekėjo pėdomis 22.62
tarnystę bhaktams 21.39, 22.22
Nāstika, apibrėžimas 21.27
Nebhaktai
apgailėtina △ padėtis 23.28
bhaktai ir △, palyg. **22.39**, 24.67
bijo mirties 24.67
kenčia nuo gimimų ir mirčių 24.41
neišmanymo vandenyne **22.40**
žr. taip pat Ateistai; Demonai; Impersonalistai; *Karmiai;* Materialistai
Neišmanymas (nežinojimas)
apie „Bhagavad-gītą“ 30.10
apie gyvenimo tikslą 21.23
apie gyvybės kilmę 25.33
apie *karmą* 29.58
apie mirtį 28.17
apie protą 29.75
apie sielą 28.24, 30.48
apie sielų persikūnijimą 28.10, 29.6, 29.59, 29.75, 30.48
apie subtilų kūną 29.75
apie tikrąsias gyvenimo problemas 28.12
apie Viešpatį **29.3**
dabartinėje visuomenėje 28.24, 29.60, 29.75, 30.48
dvasinis žinojimas ir △, palyg. 25.31
gyvoji esybė △ 23.9
kančios dėl △ 24.75
kūniški prisirišimai kaip △ 28.24
lyderiai △ 24.75
materialistų △ 25.10, **29.47**
materialus gyvenimas kaip △ 25.34, **29.34**
materialus intelektas kaip △ **29.5**
mokslininkų △ 25.26, 28.24
nuodėmės kaip △ pasekmė 26.10
persikūnijimo priežastis 29.72
sąlygotos sielos △ 25.33, **28.58, 29.3**
Vakarų šalyse 25.13
Viešpats išsklaido △ 30.5
žinojimas ir △, palyg. **24.75**
žudančiųjų gyvūnus △ 26.9

Neišmanymas (nežinojimas) (tęsinys)
žr. taip pat Iliuzija; Kūniška būties samprata; *Māyā;* Neišmanymo *guṇa*
Neišmanymo *guṇa*
atsidavimo tarnystė pašalina △ 21.32
gyvūnai △ 21.35
grubūs pradai sukuriami △ dėka 23.17
įtakoja Purañjaną 26.1
kūnai atitinkantys △ **29.29**
nuopuolis △ įtakoje **29.30**, 29.66
pakilimas iš △ 21.52
reikia vengti veiklos △ **22.34**
religija △ 27.11
Śiva valdo △ 24.18
Nemirtingumas, bhaktas pasiekia △ 21.48
Nesėkmė, △ panaikinimas **23.34**
Nesvarumo būklė 20.22
Niyamāgraha 26.13
Nimbārka-sampradāya 22.12, 28.31
Nirākāra, Viešpats kaip △ 29.3
Nirguṇa, apibrėžimas 20.27
Nirīhā, apibrėžimas 22.24
Nirjana-bhajana, apibrėžimas 28.33, 29.41
Nirṛti **25.53**
Nirṛti, apibrėžimas 29.14
Nirvāṇa 23.15
Nitya-līlā-praviṣṭa, apibrėžimas 29.77
Nitya-mukta, apibrėžimas 24.61
Nivṛtti-mārga ir *pravṛtti-mārga,* palyg. 25.39
Nṛsiṁhadeva, Viešpats 21.47, 22.42, 24.65
Nuodėminga veikla
atgaila už △ 26.18, 26.24
bhaktai liaujasi darę △ 26.11
bhakto △ 24.5
brahmanai ir *vaiṣṇavai* išblaško △ 21.24
gyvūnų atnašavimas kaip △ 25.8
gyvūnų žudymas kaip △ 26.10, 28.26, 29.49
kaip trūkumas Kṛṣṇos sąmonės atžvilgiu **29.41**
kaip viskas, kas nesusiję su Kṛṣṇos sąmone 29.49
ketinimas kaip △ 27.6
keturių tipų △, sąrašas 20.21
Kṛṣṇos sąmonės išsklaido △ 20.14
kṣatriyų △ 22.13
Nuodėminga veikla (tęsinys)
materialistai negali išvengti △ 27.11
mokslininkų △ 28.21
nebhaktai negali išvengti △ 26.19
neišmanymas įtakoja △ 26.10
neleistinas seksas kaip △ 27.5
nepaklusnumas šventraščių priesakams kaip △ 27.5
nereguliuojamas lytinis gyvenimas kaip △ 27.5, 29.14
pagrindinės △ rūšys 26.5, 29.4, 29.61
reguliatyvieji principai, draudžiantys △ 26.5, 29.4, 29.61
sahajiyai įpratę atlikti △ 29.41
sielų persikūnijimo priežastis 28.59
žmonės šiame amžiuje paskendę △ 26.5, 27.11, 28.21
Nuolankumas 26.20, 30.33
Nuopuolis 28.44, 30.26
brahmano △ 31.10
Dakṣos △ 30.48
dėl neišmanymo *guṇos* įtakos **29.30**, 29.66
demonų △ 28.26
į materialų pasaulį 22.30, 24.34, 28.53, **29.75**
į pragaro planetas **29.30**, 29.66
impersonalistų △ 21.7, 22.23, 22.35
iš atsidavimo tarnystės 26.13, 28.37, 28.53
iš Brahmano švytėjimo (*brahmajyoti*) 23.15, 24.56
iš dvasinio pasaulio 28.53, 29.83
yogo △ 24.4
priežastys 26.13, 29.4, 29.65
pusdievių △ 24.4
Nusižengimai
Ambarīṣai Mahārājui 31.21
atliekant atsidavimo tarnystę 21.37, 24.59
bhaktams **21.37, 31.21**
brahmanams **21.37**
brahmanui ar *vaiṣṇavui* 26.24
Dakṣos △ 30.48
daridra-nārāyaṇa koncepcija kaip △ 30.36
Durvāsos Munio △ 31.21
dvasiniam mokytojui 21.37
garbinant Viešpatį 24.46

Nusižengimai (tęsinys)
impersonalistų △ 20.27, 30.36
kartojant šventuosius Viešpaties vardus 21.37, 24.30
nedėmesingas klausymasis kaip △ 24.32
nusipelno Viešpaties bausmės **31.21**
„pasiutusio dramblio“ nusižengimas 26.24
tyriems bhaktams 31.21
Viešpačiui 20.27, 30.36
Nutukimas 23.20

O

Orlaiviai 21.13, 23.26

P

„Padyāvalī“ apie tikrą identitetą 29.46
„Padma Purāṇa“ apie
brahmanus ir bhaktus 29.51
Dievybę, dvasinį mokytoją ir Gangos vandenį 21.12
Kṛṣṇą, kurį gali pažinti tik bhaktai 29.3
nusižengimą šventraščiams ir dvasiniam mokytojui 21.37
Šivos kaip *māyāvādžio* misiją Kali-yugoje 24.17
Pakantumas
bhaktai turėtų praktikuoti △ **22.24**
kūniškų malonumų ir kančių atžvilgiu 20.11
Pakistano-Indijos karas 20.21
Palaima, transcendentinė
brahmajyoti △ nėra 23.15
įvairovė △ 24.23
pasiekiama atsidavimo tarnystės dėka 24.52
žr. taip pat Ekstazė; Laimė; Malonumai
Palaiminimai
Dhruva troško △ 30.31
Palaiminimai (tęsinys)
karmiams, jñāniams, yogams ir bhaktams 30.31
materialūs △ 30.38, 31.7
Pracetams **30.2, 30.8–12, 30.17–18, 30.38**
prisimenant Pracetus **30.9**
pusdievių △ 24.27, 30.38
Rāvaṇa piktnaudžiavo △ 30.38
Šivos △ 24.25, 24.30, **30.38**
už „Śrīmad-Bhāgavatam“ klausymąsi **29.83–85, 31.31**
Viešpaties △ **24.42**
bhaktui 20.30
patys geriausi **30.33**
Pracetams **30.31–34, 30.40, 31.1**
Viešpats kaip △ tikslas **24.77**
Pamaldumas 28.28
ir atsidavimo tarnystė 30.35, 31.18
ir vežimo ratas, palyg. **26.1, 29.18**
išsivadavimas △ dėka laikinas 29.48
nėra laimės priežastis 25.5
žr. taip pat Doringa veikla
Pañcāla **27.8–9, 29.7**
Pañcāla, apibrėžimas 28.65
Pañca-prasthos miškas **26.1**
Pāñcarātrika-vidhi 24.45, 27.24, 31.10
Pañca-tapāḥ, apibrėžimas 23.6
Pañcātmakam, apibrėžimas 22.26
Pāṇḍavai 22.13, 24.1, 28.50
Paṇḍita, apibrėžimas 24.67. *Žr. taip pat* Brahmanai
Pāṇḍu, karalius 24.1, 28.50
Pannagai **20.35**
Parabrahmanas 28.38, 30.31. *Žr. taip pat* Brahmanas, Aukščiausiasis
Parakīya-rasa, apibrėžimas 20.36
Paraṁ padam, apibrėžimas 21.7
Parama, apibrėžimas 31.17
Paramahaṁsa-āśrama 29.55
Paramahaṁsos 23.12, 24.33, 28.44, 29.55
Paramātmā. *Žr.* Supersiela
Paramparā. Žr. Mokinių seka
Parāśara 20.15
Paravyoma, apibrėžimas 20.36
Pareigos
atsidavimo tarnystė kaip △ 23.27, 27.2, 29.53, 31.9
atsidavimo tarnystėje 30.40

Pareigos (tęsinys)
demonai nežino △ 24.41
karaliaus △ **20.14**, 21.7, 21.49, 22.45, 24.7
kṣatriyo △ 21.33, 24.5
nurodytos △
atsidavimo tarnystės praktikoje **20.9, 24.53**, 24.72
dvasiniam mokytojui 24.19
dviejų tipų 21.27
garbinant Viešpatį 21.33, 24.72
įgalina pasiekti Brahmos buveinę **24.29**
ir atsidavimas Viešpačiui 20.31
pamokslavimo veikloje 25.6, 28.33, **29.1b**
sannyāsiui 22.10
tyram bhaktui 20.32
vaiśyams 21.33
Viešpaties patenkinimui 21.23, 24.72, 30.16
pačios svarbiausios △ 24.72
tėvo △ 21.47, 24.19
Viešpaties ir dvasinio mokytojo △ 20.13
vyriausybės △ 21.22, 22.55
Paricchada, apibrėžimas 28.65
Pārijāta, medis **30.32**
Parīkṣitas Mahārāja 23.36, **31.27**
Pārvatī 24.17
Pasitenkinimas
atsižadėjus materialių troškimų **20.9**
pasiekiamas atsidavimo tarnyste 24.57
tarnaujant brahmanams ir bhaktams 21.40
tyri bhaktai pasiekia △ 22.49
„Pasiutusio dramblio“ nusiženginas 26.24
Pāṣaṇḍis, apibrėžimas 30.24
Pātāla 29.28
Patiloka 23.29
Paukščiai
medyje, analogija 24.64
prie Šivos ežero **24.21**
Paura-jana, apibrėžimas 28.65
Pautra, apibrėžimas 28.65
Pāvaka **24.4**
Pavamāna **24.4**
Paveldėjimas 26.16
Pavydas
gyvačių ir žmonių △, palyg. 22.11
ir prisirišimai palyginami su moters krūtimis 25.24
klausymasis ir kartojimas šalina △ **30.35**
Kṛṣṇos sąmonė pašalina △ 20.3, 20.18
materialistų △ 21.21
nėra dvasiniame pasaulyje 20.27
Viešpačiui. *Žr.* Ateizmas; Impersonalizmas
žr. taip pat Pyktis
Pavojus **22.40**, 24.75
Pažadai, Viešpaties, bhaktai išpildo △ 22.42
Pėdų plovimas 21.14, 22.5
Pėdų plovimas iškilioms asmenybėms 21.14, 22.5
Peśaskṛtas **25.54**
Phalonmukha, apibrėžimas 29.73
Piemenaitės, Kṛṣṇos draugės. *Žr. Gopės*
Piemenukai, Kṛṣṇos draugai 21.44, 24.40
Pienas, susirgimas ir gydymas △ dėka 30.19
Piliečiai
atlieka atsidavimo tarnystę 21.36
dabar visi △ *śūdros* 20.15
gyvūnai irgi △ 21.22
karaliaus santykis su △ 21.6, 21.22
Pṛthu karalystėje **21.51, 22.55, 22.57**
Piṇḍa 27.8
Pinigai
juslių tenkinimas ir △ **22.33**
kṣatriyai saugo △ brahmanams 22.46
materialistų tikslas **22.23**
stambi pramonė ir △ 20.21
žr. taip pat Auksas; Turtai
Pitṛhū **25.50, 29.12**
Pitṛloka **20.36, 21.45**, 24.38, **29.13**
Pyktis 22.6, 22.14, 25.24, 26.22
Planetos
aukščiausia △ 29.80
dvasinės △. *Žr.* Dvasinės planetos
guṇos lemia į kurią △ keliaujama po mirties 29.31, 29.77
kaip kančių sklidini laikini namai 25.11, 29.48
materialios △ kaip kančių kraštas 23.27, 25.11, 29.48, 30.18

Planetos (tęsinys)
mėnulio △ **29.69**
pragaro △ **29.31**, 29.77
Rāhu **29.69**
rojaus △. *Žr.* Rojaus planetos
saulė lemia △ judėjimą 31.16
Saulės dievas palaiko △ 24.36
sistemos 29.28
šviesuliai 30.5
Vaikuṇṭhoje (dvasiniame pasaulyje) 22.40, 23.26
valdančios asmenybės 21.22, 22.54
žemės tipo △ 29.31, 29.77. *Žr. taip pat Žemė*
žvaigždės kaip △ 29.44
Planuotojai materialistai **24.66**
Plaukikas neišmanymo vandenyne 22.40
Politikai
savanaudžiai 24.66
trokšta Rāmos karalystės 22.63
žr. taip pat Karaliai; *Kṣatriyai;* Vyriausybė, lyderiai
Prabhodhānanda Sarasvatis Ṭhākura apie Brahmano pasiekimą 25.3, 30.34
kaivalyą 20.23, 24.57
Prabhu, apibrėžimas 23.18, 25.11
Prabhupāda, apibrėžimas 23.18
Pracetai 30.27
askezės **24.14, 25.2–3, 30.3–4, 30.40**
atsižadėję **30.30–33, 31.1**
Brahmā nuramina △ **30.46**
Dakṣa – △ sūnus **30.48**
dvasinė △ praktika **30.40**
garbino Śivą **24.25**
gyvenimo trukmė **30.17**
išsako maldas Nāradai Muniui **31.5–7**
yogos praktika **31.3**
maldos Viešpačiui **30.21–42**
matė Viešpatį **30.4–7, 30.21**
meditacija **31.3**
Nārada Munis
moko △ **31.9–22**
pasirodo △ **31.3–4**
paklusnūs tėvo valiai **24.19, 30.11, 30.15**
palaiminimai △ **30.2, 30.8–12, 30.17–18, 31.1**
palaiminimas už tai, kad prisimenama apie △ **30.9**
Pracetai (tęsinys)
pasakojimas **30.22–42, 31.5–7**
pasiekė prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų **30.38**
pasiekė Viešpaties buveinę po mirties **30.2, 30.18**
pasiekė žinojimo tobulybę **31.1–2**
pelnė tyrą atsidavimo tarnystę **30.18**
prašo iš Viešpaties palaiminimų **30.31–34, 30.40**
prie Śivos ežero **24.20–25**
religingi **24.13**
santuoka △ **30.15–16**
sudegino medžius **30.45–46**
sūnus **30.12**
supyksta ant medžių **30.44–45**
Śiva
moko △ **24.15, 24.69–79**
patenkintas △ **24.26**
tėvas. *Žr.* Prācīnabarhiṣatas
transcendentiniai materialiems malonumams **30.18**
vaikas **30.48**
vieningi **30.16**
Viešpats kalba △ **30.8–20**
Viešpats palieka △ **30.43**
visiems lygūs 31.2
žmona **30.47**
Prācīnabarhiṣatas (Barhiṣatas), karalius **25.1**
askezės **29.81–82**
atsižadėjimas **29.81**
aukojimai **24.9–10**
dvasinis mokytojas 29.52
dvejojo paklusti Nārados nurodymams 29.52
Havirdhānos sūnus **24.8–9**
ir elnias, palyg. **29.53–55**
ir Purañjana, palyg. **25.9–29.85**
išdidumas **29.49**
mokytojai **29.56–57**
Nārada išbara △ **29.49**
Nārada moko △ **25.4, 25.7–28.65, 29.2–55, 29.60–79, 29.1a-2b**
Nārada Munis palaimino △ **29.66**
pasakojimas **25.5–6, 29.1, 29.56–57**
pasakojimo apie △ klausymosi nauda **29.83–85**
pasiekė išsivadavimą **29.82**

Prācīnabarhiṣatas (Barhiṣatas) (tęsinys)
pasinėręs į karminę veiklą 25.1
Pracetai paklusnūs △ **30.11, 30.15**
Prajāpatis **24.9**
Purañjana kaip △ 25.8–9, 27.11
sūnūs **30.2**
garbino Śivą **25.1**
paliko karalystę **29.81**
žr. taip pat Pracetai
Śatadruti vyras **24.11**
žudė gyvūnus **25.7–8**
Pradai (dalys) 29.23
juslės kaip △ **29.74**
kūno △ **20.11–12**, 23.15, **26.1, 28.57, 29.20**
materialūs △, aštuoni 29.82
sukūrimas 23.16
šešiolika △ **29.74**
Viešpaties energija **24.62**
Pradyumna, Viešpats **24.35**
Praeivio nušovimas 22.11
Pragaras 27.4, **29.15, 29.31**
bhaktai nebijo △ 30.37
bhaktas lygina susiliejimą su Viešpačiu su △ 24.57
degradacija ir △ **29.31**, 29.66
materialistas kaip △ gyventojas 21.12
pamokslavimas △ 31.19
Put planeta 21.46
sūnus gali išgelbėti tėvą iš △ 21.46
Prahlāda Mahārāja 30.19, 30.37
Hiraṇyakaśipu ir △ **21.47**, 24.65
mahājana 21.29
Nṛsiṁhadeva ir △ 21.47, 24.65
pataria atsiduoti Viešpačiui 25.27
Prahlāda Mahārāja apie
atsidavimą bhaktams 26.20, 31.28
atsidavimo tarnystę
brahmanams būtiną 31.10
klausantis ir pasakojant apie Viṣṇu 28.30, 28.65, 29.48, 30.35
nuo pat vaikystės 29.52
sudarytą iš devynių procesų 28.30, 29.38
tyro bhakto malone 22.22, 24.76
brahmanus, neatsidavusius Viešpačiui 31.10
gṛhamedhių lytinį gyvenimą 25.39, 26.26
Prahlāda Mahārāja apie (tęsinys)
gṛha-vratas (*gṛhamedhius*) 25.40
juslių tenkinimą kaip „kramtyto kramtymą“ 27.14
karmius, jñānius ir *yogus* 20.23
„kramtyto kramtymą“ 26.8
materialistų nuopuolį 26.9
materialų pasaulį, kupiną rūpesčių 30.35
prieglobstį prie bhakto lotosinių pėdų 26.20, 31.28
prisirišimą prie šeimos 25.6
šeiminį gyvenimą, palyginamą su šuliniu 29.54, 31.1
Prayāsa 26.13
Prajāpačiai **24.73**, 28.10, **30.50**
Prajos, apibrėžimas 20.14, 21.22
Prajvāra **27.30, 28.11, 29.23**
karštinė mirties metu **28.11**, 28.65
Prakṛti 21.27, **28.55**, 31.13
žr. taip pat Materiali gamta
Pramadā, apibrėžimas **29.5**
Pramlocā
grįžta namo **30.13**
Kaṇḍa ir △ **30.13**
tėvai **30.47–48**
Prāṇa, apibrėžimas 24.39
Prāṇāyāma 23.8, **31.3**
Prārabdha, apibrėžimas 29.73
Prasāda 26.13, 28.36
padeda pažaboti liežuvį 24.38
valgyti tik △ 23.5
Viṣṇupriyai po to kai Caitanya tapo *sannyāsiu* 23.20
Pratikriyā, apibrėžimas 28.65
Pravṛtti-mārga 25.39
„Prema-vivarta“ apie
nuopuolį 25.25, 28.53, 29.65
tenkinančiuosius jusles 25.52
Priedermė
atsidavimo tarnystė ir △ 24.38
žmogaus gyvenime 25.40
Priešai, pavydas pagimdo △ 21.21
Priešybės, materialios
atsidavimo tarnystėje △ nėra 22.14
bhaktai pakenčia △ 22.24
Prievartos atsisakymas, bhaktui būtinas **22.24**
Priežasčių vandenynas 22.40

Priyavrata **21.28, 31.27**
Priklausomybė 26.1, 28.20, **29.78**
išsivadavimas iš △ **20.11**, 21.32, **24.78**
nuo juslių tenkinimo 22.30
nuo *karmos* 21.27
žr. taip pat Gamtos *guṇos;* Gimimo ir mirties ciklas; Kančios; *Karma; Māyā;* Sielų persikūnijimas
Prisiminimai apie Viešpatį
klausantis tyro bhakto pasakojimo **20.25**
mirties akimirką 23.13
nepaliaujami △ 22.24
svarbiausia pareiga 24.72
Viešpats kaip △ priežastis 24.41
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė
Prisirišimai (materialūs) 26.8, 27.12, 29.46
gṛhastha-āśrame **29.54**
jaunystėje 25.42, 27.5
karmių △ 27.11
komos būsena kaip △ požymis 29.77
Kupidonas skatina △ 25.18
māyos įtakoje 28.10
mirties metu 28.2, 28.10, **28.16–28**, 29.77
moters krūtys ir △, palyg. 25.24
moterų △
akli 25.31
lytinio subrendimo metu 25.42
prie lytinio gyvenimo 27.1
prie vyro 25.31, 25.42, 28.19, 28.49
nuopuolio priežastis 26.13, 28.53, 29.4
penkių tipų △ 22.26
prie alkoholio 26.11, 27.11, 28.27
prie *anarthų* 29.37
prie gyvenimo šeimoje **22.10**, 25.19, 25.55, 27.11, **28.9, 29.54**, 31.6
būdingi ir gyvūnams **29.1a**
iliuzija 25.19, 25.55, 27.3, 28.60, 31.1
iliuzijos priežastis 27.3
mirties metu 28.2, **28.16–22**
pavyzdžiai **27.10**
trūkumai 29.72
prie gyvūnų žudymo 25.7, 26.1, **26.9**, 27.1128.26, 29.49
prie gražių vaizdų ir drugio potraukis liepsnai, palyg. 29.10
prie ilgo gyvenimo 30.17
Prisirišimai (materialūs) (tęsinys)
prie juslių tenkinimo 28.6–7, 29.37, 29.55
gyventojų gausėjimo priežastis 27.9
jaunystėje 27.5
moterims 25.42, 27.1
nusivylimo priežastis **29.20**
pusdievių garbinimo priežastis 29.45
reklamuojami Vakarų šalyse 26.26
senatvėje 28.6–7
stabdo savęs pažinimą 27.4
stiprūs 25.17
sukelia kančias 28.20, **29.23**
supančioja **29.78**
šiuo metu 26.5, 26.9, 27.11
prie *karma-kāṇḍos* 29.2b
prie karminės veiklos 25.3, 25.9, 26.1, 28.27, 29.20, 29.34, 29.47, **29.55**, 29.2b
prie kaupimo 26.13
prie kūno 29.77
iliuziniai 26.23, **29.62**
kančios bei mirtis ir △ 28.10, 29.40
kito gimimo priežastis **29.62**
mirties metu 28.12, 29.77
sielos persikūnijimo priežastis 29.2, **29.62**, 29.77
supančioja materialiame pasaulyje 28.20
žr. taip pat Kūniškoji būties samprata
prie mėsos valgymo 25.8, 26.5, 26.9, 26.11, 27.11, 28.26
prie moterų 25.24, 25.29, 25.55, **25.61, 26.4**, 26.13, 26.26, 27.1, 28.27
akli 25.31, 27.1
gimimo moters kūne priežastis **28.28**, 29.1
iliustruoja pasakojimas apie „skystą grožį“ 26.23
ir ugnies įtakoje tirpstantis sviestas, palyg. 26.16
įveikia net didvyrius 25.25
nuopuolio priežastis **27.4**
priežastys 25.24
prie namų, žemės ir t.t. 29.85
prie svaiginamųjų medžiagų 26.11, 27.11, 28.27

Prisirišimai (materialūs) (tęsinys)
prie turto 25.10, 25.28, 26.11, 27.10, 27.18, 30.19, **31.21**
prie valgymo 25.53, 26.13, 28.36, **29.54**
prie Vedų ritualų **29.48**. 29.57
prie vyro 25.29, 25.42, 26.26, 28.19, 28.49
prie žmonos 25.62, 26.26, **28.17–22**
pusdievių garbinimo priežastis 25.28, 27.11, 29.45, 30.2, 30.38
santuokinis gyvenimas stiprina △ 24.11
senatvėje 25.44, 28.6
sielos persikūnijimo priežastis 28.53, **29.20, 29.62**, 29.75
supančioja 27.9, **29.78**
turtuolių △ prie kūno 27.10
Vakarų šalyse 25.52, 26.26
vyriausybės vadovų △ 28.21, 29.77
žmonos △ prie vyro 25.29, 25.42, 28.19, 28.49
žr. taip pat Juslių tenkinimas; Kūniškoji būties samprata; Lytinis gyvenimas; Troškimai, materialūs
Prisirišimai (dvasiniai) **22.21–22, 22.26**
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė; Meilė Dievui
Prostitucija 26.17
Protas **28.57**
apvalantis △ procesas 23.17
apvalymas 29.37, 29.68
atmena ankstesnius gyvenimus 29.64
atsidavimo tarnystė kaip △ tobulumas **31.9**
atsidavimo tarnystės praktikoje 26.14, 28.32, **31.9**
disciplina 29.7, 29.11
dorybėje, požymiai 29.63
džiaugsmas arba kančia juntami per △ **29.16**, 29.66
guṇos valdo △ 25.55, **29.16**
intelektas ir △ 25.20, 25.61
ir būsimi gyvenimai **29.63–68**
įtakoja persikūnijimą 25.50, **29.66, 29.77**
juslės ir △ 25.20, **29.7**
jusliniai malonumai užteršia △ **22.30**
kaip priešas ar draugas 29.7
Kṛṣṇos sąmonės lygyje 22.41
Protas (tęsinys)
kūnas atspindi △ būklę 29.63
nežinojimas apie △ 29.75
palyginamas su
gulbe 28.14
kareiviu arba karvedžiu **26.1, 29.20**
menedžeriu 29.7
tarnu ar draugu (Purañjanī) **25.27, 25.35, 29.7**
vėju 29.11
vežimo vadžiomis **26.1, 29.20**
vežimu 29.66
panaudojamas tarnaujant Viešpačiui 24.36
protinis lygis 25.55, 26.8, 29.20, 29.66
saugo ir perneša troškimus 29.62, **29.68, 29.77**
saulės šviesa palanki △ 24.36
subtiliame kūne **29.60**
tęstinumas gyvenimas iš gyvenimo **29.68**
veidas kaip △ rodiklis 21.15
veikla 25.56, 29.63, 29.75
Pṛthu Mahārāja 26.24, 30.19
ādi-rāja 20.21
apkabino Indrą **20.18**
Arci
įėjo į kremacinį laužą 23.22
pasiekė Vaikuṇṭhą 23.26
sekė paskui △ į mišką **23.19–20**
sudėjo kremacinį △ laužą **23.21**
žmona **22.53**
askezės miške **23.5–8**
aukojimai **21.13, 21.18**
brahmanas 21.52
dāsya-rasa būdinga △ 20.27
dėkingas Kumārams **22.42–44, 22.47**
Dhruvos palikuonis 23.7
didybė **21.5, 21.7, 21.10**
doringas 22.7
filantropinė △ veikla **22.62**
galia **22.56–57, 22.60–61**
garbino aukojimo dalyvius **20.35**
garbino Viešpatį **20.19–21, 23.9**
gynė karves **22.62**
gynė Žemę 23.21
grožis **21.15–19**
Indra pavogė žirgą, skirtą △ aukojimui **24.7**

Pṛthu Mahārāja (tęsinys)
ir sėkmės deivė **20.27–28**
išgelbėjo Veną **21.46**
išpuoselėjo Žemę **21.9**
kaip Viešpaties atstovas 21.49, 22.55
kalba **22.17**
karalius 21.22, **21.52, 22.56–57**, 23.37
karalystė kaip šventųjų palikimas 22.43
kilo iš Venos kūno 22.43
kreipiasi į Kumārus **22.7–17**
kṣatriya **21.52**
Kumārai susitiko su △ 22.19, **22.42**
Kumārai šlovino △ **22.48**
kūnas sudvasintas 23.26
lyderiai turėtų sekti △ pavyzdžiu 21.10
mahātmā 22.49
maistas miške **23.5**
maldos prašant
atsidavimo tarnystės **20.27–29**
galimybės klausytis Viešpaties šlovės **20.25–26**
Viešpaties palaiminimo **20.23–24**
maloningas 22.58
matė Viešpatį **20.38**
miestas **21.1–3**
mokė savo pavyzdžiu 23.11, 23.18
nesusilaukia ankstesnės veiklos pasekmių 21.11
norėjo klausytis Viešpaties šlovinimo **20.24–25**
nuolankumas 22.7
nurodymai **21.21–44**
pakantus **22.57**
palanku klausytis apie △ **23.31–39**
palieka kūną **23.13–18**
paliko karalystę ir iškeliavo į mišką **23.1–6**
palyginamas su
Aukščiausiuoju Viešpačiu **22.62**
Bṛhaspačiu **22.62**
Himalajais **22.59**
Indra **22.57**
Yamarāja **22.59**
Kuvera **22.59**
lietumi **22.58**
mėnulio ir saulės valdovais **22.56**
Meru kalnu **22.58**
sąlygota siela **22.3**

Pṛthu Mahārāja (tęsinys)
palyginamas su
saule **22.52**
vandenynu 22.58
Varuṇa **22.59**
Viešpačiu Rāmacandra **22.63**
paniro į *yogos* transą mirties metu **23.13–14**
paramahaṁsa 22.50
pasiekė Vaikuṇṭhą 23.29
piliečiai sveikina △ **21.4–6**
piliečiai △ valdymo metu **21.51, 22.55, 22.57–58**
prabhu 23.18
pranoksta pusdievius 23.27
priėmė Kumārus **22.2–5**
reputacija **22.63**
Sanat-kumāra mokė △ **22.18–40, 23.9**
Satya-yugoje 23.8
savybės **22.62, 23.30**
siekė atsidavimo tarnystės **20.27**
skleidė Dievo sąmonę 21.27
sūnūs **22.53–54**
suvokė Viešpatį **20.38, 23.12**
šeiminis △ gyvenimas **22.52**
šlovino Viešpatį **21.49, 22.20**
šventieji ir △ **21.48**, 22.43
tarnavo Viešpačiui **22.51, 23.10–11**
tyras bhaktas **21.52, 22.55, 23.10–11**
transcendentinis 21.52
valdymas **21.12**, 22.2
valdos **21.11**
veikla **22.50**
Viešpaties atstovas 22.55
Viešpaties inkarnacija 20.34, 23.3, 23.18
Viešpats
ir △, palyg. **22.62**
išpranašavo △ susitikimą su Kumārais **22.42**
mokė △ **20.2–17**
palaimino △ **20.32–33**
patenkintas △ **20.16, 20.20**
Pundžabas 21.12
Puṇyatām, apibrėžimas 22.33
Pūra 27.20
Purañjana
alegorijos apie △ klausymosi nauda **29.83–85**

Purañjana (tęsinys)
geros △ savybės 27.4
gimė moterimi (Vaidarbhī) **28.28**
herojus **25.25**
kaip gyvoji esybė 26.1, **29.2**
kaip Prācīnabarhiṣatas 25.9, 27.11
medžioklėje **26.1–5, 26.9–10, 26.21, 27.1**
miestas **25.13–19**
užpultas Yavana-rājos **25.57, 28.1, 28.22–25**
užpultas Kālakanyos **28.1–13**
neišmanymas įtakojo △ 26.1
palyginamas su
gyvąja esybe 25.36
hipiu 25.11
naminiu gyvūnėliu **25.62**
vaikai ir vaikaičiai **27.6–10**
žudė gyvūnus **26.5, 26.9–10**
Purañjana (gyvoji esybė)
apibrėžimas 25.9
atlikti aukojimai **27.11**
gyvoji esybė kaip △ 25.9, 30.3
pasakojimas apie △ **25.10–28.65**
paaiškintas Nārados **29.1–2b**
žodynėlis 28.65
Purañjanī ir △ **25.29–31, 25.61**
sūnūs **27.6–10**
Viešpats kaip △ 30.3
žmona **25.21–43, 25.55–62, 26.4, 26.13, 26.16–17.6, 28.7, 28.9, 28.19–20, 28.28**
Purañjanī **25.21–43, 25.55–62, 26.4, 26.13, 26.16–17.6, 28.7, 28.9, 28.19–20, 28.28**
apimta neišmanymo **25.33–34**
aprašymas **25.22–24**
palyginama su deive **25.28**
palyginama su intelektu 25.22, 27.2, **29.17**
Purañjana sekė paskui △ **25.61**
šlovinimas **25.28–31**
vaikai **27.6–7**
Purāṇos 26.8, 28.65
apie Braziliją ir Rāvaṇos karalystę 22.36
Pura-pālaka, apibrėžimas 28.65
Puruṣa
apibrėžimas 20.27
Puruṣa (tęsinys)
du △ tipai 23.9
gyvoji esybė kaip △ 25.29
prakṛti ir △, palyg. 31.13
Viešpats kaip △ 31.13
Pusdieviai
bhaktas patenkina △ 24.27
demonai ir △, palyg. 25.29
domina lytinis gyvenimas 24.11
garbina Kṛṣṇą 24.28
gyvenimo trukmė 31.10
karmių požiūris į △ 24.28
keliauja kosmose 22.48
kontroliuoja protą 23.17
Kṛṣṇa kaip △ šaltinis 29.56
laikas △ apskaičiavimu 28.39
mėnulio △ 30.13
mokesčių rinkėjai ir △, palyg. 21.34
Nārada Munis kaip △ 31.3
neliečia Žemės 20.22, 22.48, **25.29**
nuopuolis į Žemę 24.4
palaiminimai 30.38
pareigos 30.13
pasižymi mistinėmis galiomis 24.3
patenkinami garbinant Viešpatį **31.14**
planetos 29.44
Prajāpačiai 24.9
Pṛthu aukojimo arenoje **21.13**
Pṛthu ir △ **20.36, 21.45**, 23.26
rojaus valdovas 29.45, 30.13
saulės △ 31.16
sėkmės deivė 25.28, **31.22**
Śatadruti pakerėjo △ 24.12
valdo visatą 30.13, **30.23**
Viešpaties dalelės 21.34
Viešpats
globoja △ 30.25
glumina △ 22.9
ir △, palyg. 30.36, 30.38
lydimas △ **30.6**
Višnu △ vaidmenyje 20.22
žmonės, garbinantys △ 23.28, 24.30, 24.62
žmonijos valdovai **29.42**
žmonos šlovina Arci **23.23–26**
Put, planeta 21.46
Putra, apibrėžimas 21.46, 28.65

R

„Rādhā-kṛṣṇa bala“ apie
kančių panaikinimą Kṛṣṇos bhaktui 25.11, 28.60
māyos bangas 26.8, 28.60
Rādhā-Kṛṣṇos garbinimas 24.45
Rādhārāṇī 31.20
Rāga-mārga, apibrėžimas 24.45
Raghunātha dāsa Gosvāmis 24.70
Rāhu planeta **29.69**
Rāyaḥ, apibrėžimas 22.44
Rāja-guhyam, atsidavimo tarnystė kaip △ 31.11
Rājan, Vidura 30.44
Rājasūya *yajña* 22.62
Rajo-guṇa. Žr. Aistros *guṇa*
Rāmacandra, Viešpats 25.13, 30.38
garbino Śivą 24.30
politikai siekia △ karalystės 22.63
Pṛthu ir △, palyg. **22.63**
Rāvaṇa prieš △ 22.36
Sītā seka paskui △ į mišką 23.19
„Rāmāyaṇa“ 30.4
Rāmānanda Rāya
apie geriausią išsilavinimą 29.50
Caitanya ir △ 21.48, 24.53
socialinė △ padėtis 22.44
Rāmānujācārya 22.11, 28.31
Rāmānuja-sampradāya 28.31
Rāmarājya partija 22.63
Rankos ir kojos aklos 25.54
Rasa, materiali 25.18
Rasajña **25.49, 29.11**
Rasa-jña, Viešpats ir bhaktai kaip △ 31.22
Rasos, apibrėžimas 24.44
Ratna-bhāṇḍa, apibrėžimas 22.44
Rāvaṇa 22.36, 25.28, 30.38
Reguliatyvieji principai 26.11, 29.4
bhaktai seka △ **22.24**, 24.59
tikslas 24.62
Religija
apgavikiškos △ 23.10
apibrėžimas 28.47
ateistų požiūris į △ 21.30
atsidavimas Viešpačiui kaip △ 20.33
bedievystė ir △, palyg. 27.11
Religija (tęsinys)
būtina žmonių visuomenei 22.36
dvasinė △ 26.1, 28.48, 31.9
gamtos *guṇos* ir △ 22.24
Kṛṣṇos pamokymai apie △ 26.1
Kṛṣṇos sąmonė kaip △ tobulybė 31.9
lytinis gyvenimas pagal △ principus 22.53
materiali △ 26.5, 29.14
atmetama 26.1, 29.57, 30.16
ir dvasinė △, palyg. 26.1, 29.57, 31.9
ir gyvūnų žudymas **27.11**, 28.26
ir juslių tenkinimas 29.57
šventraščiai **29.13**
trūkumai 29.56
veikiama neišmanymo ir aistros *guṇų* 27.11
netikros △ 29.14
sanātana-dharma 28.61
siekiant išsivadavimo 22.34
susilaikymas nuo nuodėmių būtinas △ 26.10
trys △ procesai 27.1
Viešpaties dėsniai 21.30
Viešpats įtvirtina △ 20.34, 22.42
žr. taip pat Atsidavimo tarnystė; Garbinimas; *Yoga;* Kṛṣṇos sąmonė
Rikta-matayaḥ, apibrėžimas 22.39
Ritualinės apeigos
brahmanai, bhaktai ir △ 21.24
gamtos *guṇų* poveikis △ 20.5–6
juslių tenkinimo labui 20.6
pakilimas į rojaus planetas △ dėka 20.28
pėdų plovimas △ metu 21.14
Rykliai neišmanymo vandenyne **22.40**
Rojaus planetos
bhaktai nesidomi △ 20.23, 24.57
Brahmos planeta **26.8, 27.21,** 29.20, 29.48, 30.18, **31.23**
Garuḍos planeta 30.6
gyvenimo trukmė △ 25.43, 28.39, 30.17
gyventojai 30.6
Indros planeta 30.32
karalius 30.13
karmiai siekia △ 24.54
Kinnarų planeta 30.6
kṣatriyai pasiekia △ 25.8

Rojaus planetos (tęsinys)
Kumārų planeta 29.44
laikinos 25.11, 29.20, 30.18
laiko tėkmė △ 25.43, 28.39, 30.17
medžiai △ 30.32
mėnulis **29.70**
pakilimas į △ **25.39, 26.8, 29.13–14, 29.31**, 29.66, 30.34
pakilimas į △ ir nuopuolis 24.4
pasiekiamos vykdant vediškuosius aukojimus 20.28
Siddhaloka 29.80
sistemų pavadinimai 29.28
sunaikinamos kosmoso naikinimo metu 22.36
Ṛṣabhadeva, Viešpats, apie
dvasinio mokytojo kvalifikaciją 29.37
materialistus 27.29
Rudra, apibrėžimas 22.6
Rudra-sampradāya 22.6, 24.18, 30.3
Rudros 24.68
Rukmiṇī, karalienė 23.25
Rūpa Gosvāmis 27.24
apie
atsidavimo tarnystę ir išsivadavimą 20.8, 29.65, 30.19
atsižadėjimą 23.5, 27.1, 30.23
bhaktą kaip išvaduotą sielą 22.26
draudimus Kṛṣṇos sąmonėje 26.13
Hare Kṛṣṇa kartojimą 30.20
iškilų bhaktą 24.67
materialių troškimų atsisakymą 23.12
persivalgymą 23.5
tyrą atsidavimo tarnystę 29.46, 31.14
Caitanya mokė △ apie *bhakti* „vijoklį“ 21.37
norėjo šlovinti Viešpatį 20.24
pamokymai 20.15, 22.22

S

Sac-cid-ānanda
apibrėžimas 24.24
Viešpats kaip △ 28.63, 30.42
Sac-cid-ānanda-vigraha 29.61, 29.82
Sādhavaḥ, apibrėžimas 21.21
Sādhu, apibrėžimas 22.24, 24.19. *Žr. taip pat* Bhaktai; Išminčiai; Šventieji
„*Sādhu, sādhu*“ sveikinimas 21.45
Sādhu-saṅga, apibrėžimas 31.2
Saha-gamana, apibrėžimas 23.22
Sahajīyos 23.31, 24.46, 29.14
Saha-maraṇa 28.50
Sainika, apibrėžimas 28.65
Sāyujya-mukti, apibrėžimas 23.28
Sakāma, apibrėžimas 23.32
Sąlygotos sielos
apimtos neišmanymo 25.33, **28.58**
atsakingos už savo veiksmus 28.22
aukojimai △ 21.34
bhaktai gelbsti △ 22.16, **24.58**
juslių objektai vilioja △ 22.3
kontroliuojamos materialios gamtos *guṇų* **29.16, 29.74**, 29.77
kovoja už būvį 27.16, 28.20, 29.20, 29.32, 29.74
Kṛṣṇos žaidimai apreikšti △ labui 20.36
kūnas ir △, santykis **26.1**
lyginamos su
aromatus pernešančiu vėjeliu 28.20
elniu dykumoje 29.20
gulbe **28.64**
orlaiviu 29.20
šmėkla 29.29
vežimo savininku **26.1**
vikšru **29.77**
mantra išvaduoja △ 24.42
moterys valdo △ 25.30
pančiai △ 26.1, **29.78**
Pṛthu ir △, palyg. **22.3**
trikdomos kūniškų poreikių **29.40**
užmaršios 28.63
Viešpats
gailestingas △ 22.42
ir △, palyg. 20.34
moko △ 21.36, **24.52**
nepažįstamas △ **29.3**
žr. taip pat Gyvosios esybės; Gyvūnai; Materialistai; Žmonės
Sālokya išsivadavimas 23.28, 24.7
Samādhi, apibrėžimas 20.11
Sąmonė
atsispindi klaidinga savimone 29.70
guṇos įtakoja △ 29.74

Sąmonė (tęsinys)
kūnas formuoja △ **21.35**
žmogaus △ 21.35
žr. taip pat Klaidinga savimonė; Siela
Sampradāya. Žr. Mokinių seka
Saṁsāra. Žr. Gimimo ir mirties ciklas; Sielų persikūnijimas
Saṁskāra 22.53
Saṁvatsara, apibrėžimas 29.20
Sanātana Gosvāmis 27.24, 29.56
apie įšventinimą į brahmanus 31.10
Candraśekhara ir △ 22.9
nurodymų vykdymas 20.15
pastebėjo Caitanyos dieviškumą 21.11
Sanātana-dharma 28.61
Sanat-kumāra
apie
bhaktus, nebhaktus ir Viešpaties lotosines pėdas **22.39–40**
išsivadavimą ir gamtos *guṇas* **22.34–36**
klausimus ir atsakymus šventųjų pokalbiuose **22.18–19**
materialią sąmonę **22.29–33**
prisirišimą prie Aukščiausiojo ir atsižadėjimą nuo materialios gamtos **22.20–28**
Viešpatį **22.37–38**
Brahmos sūnus **22.41**
mokė Pṛthu **22.18–40, 23.9**
„Sandarbha“ apie *madirą* 28.34
Saṅkarṣaṇa, Viešpats **24.35–36**, 24.61
Sāṅkhya-yogos sistema 24.42
Sāṅkhyos filosofija 29.81, 31.12
ateistinė △ 21.27
Saṅkīrtana-yajña
ir Kṛṣṇos sąmonės judėjimas 24.10
Kṛṣṇos sąmonė įgyjama △ dėka 21.35
tobulėjimas △ dėka 24.7
Sannyāsa 25.62, 28.2
apibrėžimas 22.51
Caitanyos Mahāprabhu △ 26.15, 30.43
juslių tenkinimas užteršia △ 22.30
kvalifikacija △ 27.7
pasirengimas △ 28.3
svarba 26.15, 29.54
Viešpats patenkinamas △ 29.54
žmonos pareiga po to kai vyras priima △ 23.20
Sannyāsiai
atsižadėjimas 25.17
impersonalistai ir bhaktai, palyg. 22.11, 22.16
ir karalius, palyg. 30.45
moko šeimos žmones 22.11
pareigos 22.10
Śiva kaip △ 24.17
tikslas **30.36**
titulai 27.7, 30.45
Santalmedžiai, gyvatės apvijusios △ 22.11
Santuoka 26.16–17
Draupadī ir Pāṇḍavų △ 28.29, 30.16
Indijoje 30.16
ir skyrybos 25.56
materialus prisirišimas ir △ 24.11
mūsų dienomis 27.8
pagal *kṣatriyų* papročius 28.29
poligaminė △ 26.6, 27.5, 30.16
prasmė 26.6
rekomenduota Pracetams **30.15–16**
svarba 27.8, 31.1
taisyklės △ 30.16
tikslas 21.46
tinkamas amžius △ 28.3
tyram bhaktui 28.43
Vaidarbhī △ **28.29**
Vedų kultūroje 24.11, 27.8, 28.29, 30.16
žr. taip pat Šeima; Vyras; Žmona
Sapnai 25.35, **29.61**
ankstesni gimimai įtakoja △ **29.64, 29.67**
iliuzija △ metu **29.64, 29.67**
juslės gali būti aktyvios △ metu 29.72
kančia △ **29.35**
kūnas △ ir grubus kūnas, palyg. **29.61**
Mahā-Viṣṇu △ 29.83
materialus gyvenimas ir pasaulis it △ 29.83, **29.2b**
pavyzdžiai **29.64**, 29.67
priežastis **29.64**
tikslas 29.69
Sapta-dvīpa, apibrėžimas 21.12
Saptarṣi 24.11
Sapta-suta, apibrėžimas 28.65
Sarasvatī **25.28**
Sārvabhauma Bhaṭṭācārya 22.62
Sarva-pāpebhyaḥ, apibrėžimas 21.27
Sarvātmā. *Žr.* Supersiela

Satī ritualas 28.50
Satya **24.8**
Satyabhāmā 30.32
Satya-yuga 24.14, 25.2
Satyaloka 21.7, 29.28
Sat-saṅga, apibrėžimas 24.60
Sattva-guṇa. Žr. Dorybės *guṇa*
Sauhṛdya, apibrėžimas 28.65
Saulė 25.47, 29.44, 31.16
  aukštesnioji planeta 23.26
  dievybės 22.54, 24.36
  Pṛthu ir △, palyg. **22.52, 22.56**
  šviesa ir Viešpaties švytėjimas, analogija 24.52
  trumpina gyvenimo trukmę **27.3**
  Viešpats ir △, palyg. 24.60, 29.29, 30.5, **31.15**
  Viešpats kaip △ šviesa 30.5
Saurabha **25.48, 29.11**
Save suvokusios sielos
  du △ tipai 24.33
  klausymasis iš △ 24.53
  kūno pokyčiai neglumina △ 23.21
  tarnauja Viešpačiui 23.9
  Viešpats kaip svarbiausias tarp △ 24.33
  žr. taip pat Autoritetai, dvasiniai; Bhaktai; Dvasinis mokytojas; Išvaduotos sielos; *Mahājanai; Mahātmos; Paramahaṁsos;* Tyri bhaktai
Savižudybė, bausmė už △ 26.10
Sąžinė ir rūmai, palyg. **26.11**
„Sėkla“, atsidavimo tarnystės △ 22.23
Sėkmės deivė 25.28, 26.17, **31.22**
  Arci ir △, palyg. **23.25**
  nenustygsta vienoje vietoje 20.28
  Pṛthu ir △ **20.27–28**
  Sītā kaip △ 22.36, 23.19
  tarnauja Nārāyaṇai 20.27–28, 23.25
  troško *gopių* bendrijos 20.26
  troško klausytis Viešpaties šlovinimo **20.26**
Senatvė 27.15, 29.2
  gyvenimas šeimoje △ sielvartingas **28.7–9**
  Jarā **29.22**
  juslės △ nusilpsta 28.7
  Kālakanyā **27.27, 29.22**
Senatvė (tęsinys)
  kančios △ 27.12, **28.7–9**
  Kṛṣṇos sąmonės praktiką dera pradėti nesulaukus △ 27.17
  Laiko dukra **27.19**
  ligos kaip △ palyda 28.4
  lytinio gyvenimo pasekmė 27.21
  neįtakoja Narados 27.21
  netrikdo bhaktų 27.24
  pavojingas amžius 28.1
  priežastis ir apsauga nuo △ 29.22
  prisirišimai prie juslių tenkinimo △ 28.7
  sąmyšis △ **28.9**
  vertė 27.27–28
Seni žmonės 21.44
Siddhai
  kelionės kosmose 22.2, 22.48
  Pṛthu garbino △ **20.36**
  Śatadruti pakerėjo △ **24.12**
Siddhaloka 29.80, 30.6
Sīdhu, apibrėžimas 22.24
Siela
  amžina 25.10, 27.16
  dydis 23.14
  gyvoji esybė kaip △ 24.42, 25.12, 27.16, 28.16, **28.40–58, 28.62**, 30.8
  gyvūnas turi △ 22.31, 26.9
  impersonalistai neteisingai suvokia △ 28.63
  išsivadavusi nuo materijos dangalų 23.15
  išvaduojama Kṛṣṇos sąmonės dėka 29.70
  keičia kūnus 23.21
  kūne **20.11–12, 22.26**
  mirties metu 28.46
  nežinojimas apie △ 30.48
  nuopuolis 24.34
  palieka kūną mirties metu 28.46
  persikūnijimo poveikis △ **29.75**
  „prarasta“ △ **22.31**
  savybės 25.10
  subtilus kūnas ir △ 29.59
  Supersiela
    ir △, palyg. 24.40, **28.40**
    lydi △ 21.35
    pranašesnė už △ 22.38
    vadovauja △ 22.37, 29.60

Siela (tęsinys)
svarbiausias veiksnys kūne 28.24
širdyje **22.37**, 25.55
tyra △ ir užsiteršusi, palyg. 20.16
transcendentinė 22.14, 29.71
„viena“ su Supersiela **22.27**
Viešpaties tarnas 22.20, 23.18
Sielos persikūnijimas 27.14, 30.2
apibrėžimas **29.75**
atsidavimas Viešpačiui nutraukia △ 25.11
aukštesniųjų jėgų potvarkiu 29.77
bhaktų bendrija nutraukia △ 25.6
ciklas **26.8**
dėl karminės veiklos 25.5, 29.37
dėl materialios veiklos **29.78**
dėl neišmanymo 29.71
dėl prisirišimų 29.2, **29.62**, 29.77
dėl troškimų **29.30, 29.70, 29.78**
gamtos *guņų* įtakoje **29.27–29**
gyvenimas šiame kūne kaip △ įrodymas 28.10
į gyvūno kūną **29.29**, 29.77
į moters kūną 28.2, 28.28, 29.1
į rojaus planetas **25.39, 25.51, 26.8, 29.13, 29.30**, 29.77, 30.34
į vyro kūną iš moters kūno 28.19
iki žmogaus gyvybės formos 25.8, 28.28, **29.28, 29.85**
ir gyvybės jėga 25.35
ir įtaka sapnams **29.64, 29.67**
ir senėjimas, palyg. 28.10, 29.75
ir vikšro judėjimas, palyg. **29.77**
įrodymas 21.15
išsamus △ aprašymas 25.11, **29.58**
yogui nevykėliui 28.28
kaip sielos evoliucija 25.9, **29.5, 29.85**
kāmos įtakoje **29.58**
karminė △ kontrolė **29.58**
klaidingos savimonės įtakoje 20.29
Kṛṣṇos sąmonė nenutrūksta dėl △ 29.64
Kṛṣṇos sąmonė sustabdo △ 29.69
kūnų įvairovė △ **29.2**
māyos įtakoje 29.29
nacionalistams 28.21
nekeičia sielos 25.10
nežinojimas apie △ 28.10, 29.6, 29.60, 30.48
Sielos persikūnijimas (tęsinys)
nuodėmingo gyvenimo įtakoje 28.59
pamiršus savo tikrą identitetą 22.47
planetos pasiekiamos △ dėka **29.28**
planetose ir gyvybės rūšyse **28.55**
priežastys ir poveikis **29.20**
protas atmena △ 29.64
proto įtakoje 28.2, **29.66, 29.77**
Purañjanos △ **28.28**
subtiliu kūnu 28.12, 29.59, **29.75**
supančioja 28.53
Supersielos potvarkiu 25.10, 29.60
tęstinumas **29.65**
tiesioji žarna ir △ 25.53
tikras progresas skiriasi nuo △ 29.20
Viešpats paaiškina △ 29.75
visose materialiose planetose 29.48
žinojimas apie △ 29.6, **29.85**
žr. taip pat Gimimų ir mirčių ciklas
Sielvartas, išvaduota siela nepasiduoda △ 22.27
Sītā 22.36, 23.19, 25.28
Skaistybė 26.16, 27.8, 28.18
Skyrybos 23.25, 25.56
„Skystas grožis“, istorija 26.23
Skonis atsidavimo tarnystei 22.21
Smegenys, Viešpaties ir gyvųjų būtybių, palyg. 24.42
Smėlio pilys, analogija 22.36
Smṛtyā, apibrėžimas 22.24
So 'ham, apibrėžimas 22.37
Soma **22.56**, 24.38
Strī, apibrėžimas 28.17
Sudāmā Vipra 21.38
Sudarśana *cakra* 31.21
Sudhī, apibrėžimas 20.3
Sugrįžimas atgal pas Dievą
bhaktai būtinai pelnys △ 21.33, **23.27**, 24.68
klausant apie Kṛṣṇą 24.69
klausant ir sekant tobulu autoritetu 20.15
klausant pasakojimų apie Pṛthu **23.38**
materialistų bendrijos vengimas siekiant △ 22.23
pasiekus *brahma-bhūtos* lygį 23.14
pasitraukimas iš materialios veiklos kaip pasiruošimas △ 23.4
žmogaus gyvenimas skirtas △ 23.28

Suyogai, apibrėžimas 20.25
Sunithā 21.30
Supersiela **28.25, 30.24, 31.18**
  atmintis kyla iš △ 29.62
  atmintis, užmarštis ir žinojimas kyla iš △ 25.10, 29.60, 30.26
  caitya-guru 28.41, 28.52
  įkvėpia bhaktą **30.20**
  įkvėpimas kyla iš △ **30.20**
  impersonalistai neteisingai supranta △ 28.40
  intelektas kyla iš △ 25.36
  ir siela, palyg. **22.27,** 24.40, **28.40**
  išpildo troškimus 25.10
  išsamus △ apibūdinimas **29.50**
  kaip draugas 25.10, **28.52–55**
  karma ir △ 29.60
  Kṛṣṇa kaip △ 30.21
  liudininkė 28.40
  lydi sielą 21.35
  maloninga 28.53
  moko bhaktus 29.50
  moko tyrus bhaktus tiesiogiai 28.41
  padeda bhaktui 29.46
  palyginama su
    brahmanu draugu **28.51–55, 28.61–64**
    gulbe **28.64**
    sąlygota siela 20.7
    vežėju **26.1**
  pamokymai Vaidarbhī **28.52–64**
  Paramātmā 30.31, 31.3
  pažinimas **28.40, 28.42**
  pažįstanti visus kūnus **28.40**, 28.63
  primena kokie buvo troškimai 29.60
  siela pavaldi △ 22.38
  sielos vedlys 29.60
  svāṁśa skleidinys 28.53
  širdyje **22.37**, 25.10, 28.25, **28.64**, 29.62, **30.26, 30.29**
  transcendentinė **22.38**
  užmarštis neįtakoja △ 28.63
  vadovauja bhaktui 30.20
  vadovauja sielai 22.37, **29.49–50**
  vadovauja sielų persikūnijimui 25.10, 29.60
  vadovauja subtiliam kūnui 29.60
  Viešpats kaip △ 21.35, 22.38, **24.33**, 24.64
Supersiela (tęsinys)
  visa persmelkianti 30.42
  žinojimo šaltinis 30.20
Sūrya-vaṁśa (saulės dinastija) 22.54
Susupti, apibrėžimas 25.44
Suṣumṇā 25.16
Suta, apibrėžimas 28.65
Sūta Gosvāmis
  apie religijos principus 22.35
  Naimiṣāraṇyos susirinkime 24.16
Sutrikęs virškinimas ir viduriavimas, vaistas nuo △ 30.19
Sva-dharma, apibrėžimas 24.29
Svāhā 24.11
„*Svāhā*“ deginamųjų aukų metu 21.41
Svaigalų vartojimas 20.21, 26.13, 28.27
Svāyambhuva Manu 21.28, **22.61**, 24.67, **31.26**
„Svāmiai“
  atsiduoda moterims 22.40
  komentuoja „Bhagavad-gītą“ 20.18
Svāmiai 27.7. *Žr. taip pat* Dvasinis mokytojas; *Sannyāsiai*
Svāṁśa ekspansijos 22.29, 28.53, 30.24
Svarga, apibrėžimas 24.37
Svargaloka 20.22, 24.54
Svarūpopalabdhi, apibrėžimas 23.18
Svečių sutikimas
  palankūs daiktai △ 21.4
  pasitinkant šventuosius **22.10**
  procedūra 21.14
Sveda-ja, apibrėžimas 24.64

Š

Śabda-brahma, apibrėžimas 21.23, 24.40
„Ṣaḍ-gosvāmy-aṣṭaka“ apie šešis Gosvāmius 24.46, 24.70
Śaktyāveśa-avatāra, apibrėžimas 21.11
Śakuntalā 24.12
Śambhu. *Žr.* Śiva
Śaṅkarācārya
  apie
    Govindos garbinimą 24.18
    Nārāyaṇą kaip esantį anapus materialaus pasaulio 24.63
    prisirišimą prie moterų 25.24

Śaṅkarācārya (tęsinys)
pasekėjai 28.40
sannyāsiai sekantys paskui △ 22.11
skleidė impersonalistinę filosofiją 21.27, 24.17
Śarmiṣṭhā 27.20
Śāstros. Žr. Šventraščiai; Vedos
Śatadruti **24.11–13**
Śeṣa, Ananta, Viešpats **30.31**
Śikhaṇḍinī **24.3**
„Śikṣāṣṭaka“ apie
atsidavimo tarnystės tęstinumą gyvenimas iš gyvenimo 30.33
norą atlikti atsidavimo tarnystę 20.31
prašymą prieglobsčio prie Kṛṣṇos lotosinių pėdų 31.20
širdies valymą 27.5, 29.5, 29.84
Viešpaties šventuosius vardus 21.32, 23.7, 24.70
„Śiva Purāṇa“ apie bhakto ir Viṣṇu garbinimą 23.31
Śiva, Viešpats **29.44**, 30.2, **30.41, 30.48**
apie
bhakto ir Viṣṇu garbinimą 23.31
Kṛṣṇai atsidavusią sielą **24.28**
Prācīnabarhio sūnus **24.27**
apsireiškė kaip Śaṅkarācārya 24.18
Āśutoṣa 24.25
Aukščiausiasis Viešpats kaip △ **30.23**
autoritetas 24.51
bendrijos vertė **30.38**
Brahmos sūnus 22.6, 24.72
buveinė (Śivaloka) 24.22
Dakṣa nusižengė △ **30.48**
demonai kreipiasi į △ 24.25–26
dovanoja materialią laimę 30.2
gailestingas 24.25
garbina Viṣṇu 24.50
garbintojai ir Viṣṇu garbintojai, palyg. 24.18
geriausias bhaktas 24.18, 24.76
gopės garbino △ 24.30, 30.38
guṇa-avatāra 30.23
impersonalistai garbina △ 24.24, 24.51
ir jogurtas, palyg. 30.24
kaip naikintojas 24.18
kontroliuoja Durgą (Kālī) 24.18
Kṛṣṇa pranoksta △ 21.38, 24.28, 24.74
Śiva, Viešpats (tęsinys)
Kṛṣṇos bhaktai
brangūs △ 24.28
garbina △ 24.30
Kumārų jaunesnysis brolis **22.6**
kūno spalva **24.25**
lytinis gyvenimas ir △ 24.11
mahājana 21.28
maldos **30.1, 30.3, 30.10**
maldos Viešpačiui Kṛṣṇai **24.33–68**
maldų kartojimo nauda **24.74, 24.76–79**
materialistai garbina △ 22.36, 24.17, 24.26
mokė apie Viešpatį kaip asmenybę 31.3
mokinių seka 22.6, 24.18, 24.76, 30.3
moko Pracetus **24.15, 24.69**
palaiminimai 24.25, **30.38**
pareiga **30.23**
pasekėjai 24.25, 30.38
patenkinamas brahmanų ir *vaiṣṇavų* dėka 22.8
pavojingos △ energijos **24.18**
Pracetai
lenkiasi △ **24.25**
patenkina △ **24.26**
Rāma garbino △ 24.30
retai sutinkamas **24.17**
Rudra **22.60,** 24.68
valdo neišmanymo *guṇą* 24.18
Viṣṇu ir △ 30.38
Vṛkāsura ir △ 24.25
Śivaloka 24.22
Śyāmasundara, Viešpats 31.3. *Žr. taip pat* Kṛṣṇa
Śrāddha ceremonija 21.41
Śravaṇaṁ kīrtanam, apibrėžimas 24.72
Śreyaḥ, apibrėžimas 20.14
Śrīdhara Svāmis apie
palankumą 21.42
Pṛthu ir Kumārus 22.44
„Śrīmad-Bhāgavatam“
apvalančioji △ galia 20.21
giesmės atitinka Viešpaties kūno dalis 24.52
klausymasis 21.52, 23.34
profesionalūs △ skaitovai 20.24, 22.25
religija pagal △ 26.3

„Śrīmad-Bhāgavatam“ (tęsinys)
studijos 24.52
subjektas 31.25
Śukadeva papasakojo △ 20.24
„Śrīmad-Bhāgavatam“ apie
Absoliučią Tiesą 21.42, 24.60, 30.30
Ambarīšą Mahārājį 24.71
apgavikiškas religijas 23.10
apsivalymą bhakto bendrijos dėka 30.41
apvalantį Kṛṣṇos sąmonės poveikį 20.27
ātmārāmas 20.29, 24.33
atsidavimą bhaktams 26.20, 31.28
atsidavimą bhaktui 26.20, 31.20
atsidavimo procesus 21.34, 22.51, 24.7
atsidavimo tarnystę 24.53, 24.69
ir materialias pareigas, palyg. 22.37
išpildančią troškimus 21.34, 23.35, 24.62
kaip amžiną naudą 26.13
kaip tikrą žinojimą 29.44
nuo vaikystės 29.52
pakopas 29.40
pašalinančią kančias 29.37
pelnomą tyro bhakto malone 24.76
pelnomą žinojimo ir atsižadėjimo dėka 22.39, 25.62, 29.37
procesus 27.24, 28.30, 29.38
reikalingą brahmanams 31.10
taikos ir žinojimo šaltinį 26.11
atsižadėjimą 27.13
aukštesniųjų jėgų teikiamus kūnus 24.73
aukštesniųjų suteikiamą *karmą* 28.28
beprasmį darbą 23.7
bhaktą (o)
bendriją 25.62, 29.40, 30.41
kaip šventą vietą 22.11, 30.37
kvalifikaciją 29.66
neofitą 29.1b
pripažįstantį bausmę kaip Viešpaties malonę 26.21
puoselėjantį geras savybes 21.43, 22.17
transcendentinį rojui ar pragarui 30.37, 31.19
Brahmaną, Paramātmą ir Bhagavāną 22.25, 30.30
„Śrīmad-Bhāgavatam“ apie (tęsinys)
brahmanus 31.10
Brahmos mokymą iš širdies 26.7
Caitanyą 30.36
caṇḍālą, kartojantį Viešpaties vardą 24.14
Dhruvos Mahārajos laimę 30.4
dvasinį mokytoją 20.13, 29.37
dvasinį žinojimą 25.5
dvylika didžiųjų autoritetų 24.51
gyvąją esybę ir kūną 24.73
gyvąsias esybes Kali-yugoje 30.48
gyvenimą šeimoje palyginant su šuliniu 29.54, 31.1
gyvenimo tikslo nežinojimą 24.74
gyvybės, turto, intelekto ir žodžių panaudojimą tarnystėje Viešpačiui 24.39
gyvūnus kaip kitų gyvūnų maistą 24.65
gṛhamedhių lytinį gyvenimą 25.39, 27.9
gṛha-vratas (*gṛhamedhius*) 25.40
impersonalistų pakilimą ir nuopuolį 23.11, 24.56
išsivadavimą
atsidavimo tarnystės dėka 23.27, 24.52
bhaktų bendrijos dėka 25.62, 27.4
į impersonalų Brahmaną 30.31
į Viešpaties buveinę *kīrtanos* dėka 29.48
išsivadavimą kartojimo dėka 29.48
juslinius malonumus kaip ateinančius savaime 29.32
juslių kontrolę 31.5
Kali-yugos gyventojus 30.48
kančių panaikinimą atsidavimo tarnystės praktika 29.37
kelią į pragarą 21.23
klausymąsi 30.21, 30.35, 31.20
kongregacinį giedojimą 30.36
„kramtyto kramtymą“ 26.8
Kṛṣṇą
Brahmą ir Šivą 24.74
kaip pirminį Dievo Asmenį 30.24
Kṛṣṇą Caitanyą 30.36
Kṛṣṇą garbinančius pusdievius 24.28
kūną kaip maišą, sudarytą iš trijų elementų 25.13

„Śrīmad-Bhāgavatam“ apie (tęsinys)
kūniškos būties sampratos gimdomą baimę 24.52
kūrimo procesą 23.16
mahātmų bendriją 25.62, 27.4
materialią religiją 26.1
materialiai vertinamą religiją 27.11
materialistus 22.23
kaip nuodėmingus 27.29
nuopuolį 26.8
materialų pasaulį kaip kupiną pavojų 26.16, 30.18
nebhaktus, materialius troškimus ir atsidavimo tarnystę 23.8
neišmanymą 25.34, 26.19
nustatytas pareigas sąsajoje su Dievu 21.23, 24.72
pareigas be atsidavimo tarnystės 27.3
pastangas pasiekti tyro bhakto prieglobstį 22.22
pavojų kiekviename žingsnyje 22.13
prieglobstį prie bhakto lotosinių pėdų 26.20, 31.28
prisiminimą apie Kṛṣṇą 29.7, 29.61
prisirišimą prie moterų 25.32, 29.85
prisirišimą prie namų, žemės, vaikų ir pan. 29.85
proto patalpinimą prie Kṛṣṇos lotosinių pėdų 29.7, 29.46, 29.64
pusdievių garbinimą 23.33, 24.62
sādhu kaip pakantų 22.24
santuoką 24.11
Šivą, garbinantį Viešpatį 24.50
Šivą kaip geriausią bhaktą 24.18
„Śrīmad-Bhāgavatam“ ir Šukadevą Gosvāmį 20.25
šeimos žmogaus pareigą pamaitinti kitus 22.45
tyrų bhaktų bendriją 22.20, 24.59
tobulumą, pasiekiamą patenkinus Viešpatį 30.39
tris Dievo pažinimo pakopas 30.30
Vāsudevą 24.28, 24.74
Vedų svarbą atsidavimo tarnystei 29.37
Viešpatį (ies)
apvalantį bhaktą 21.52
egzistavusį dar prieš pasaulio sukūrimą 24.63
ir gyvąsias esybes 28.63
„Śrīmad-Bhāgavatam“ apie (tęsinys)
Viešpatį (ies)
ir kosminį pasaulį 24.59
yajña-pati 21.34
mokantį iškiliausius transcendentalistus 24.33
patenkinimą kaip tobulybę 30.40
pavidalą 31.3
Viešpatį medituojančius *yogus* 24.53
Viešpaties garbinimą 23.32
Viešpaties suglumintus pusdievius 22.9
žmogaus gyvenimą kaip skirtą atsidavimo tarnystei 29.53
žmones, panašius į gyvūnus 28.24
Śrīnivāsa Ācārya apie
Gosvāmių raštus 27.24, 29.46
šešis Gosvāmius 24.70
Śrī-sampradāya 22.4
Śrīvatsos ženklas **24.49**
Śruta-dhara **25.50**
Śuci **24.4**
Śuddha-sattva, apibrėžimas 23.11, 24.58
Śūdros
dabartinė visuomenė kaip △ 20.15, 31.10
gimimas △ ir tobulybė 23.33
Kali-yugoje 31.10
klausymasis apie Pṛthu palankus △ **23.32**
pareigos 21.33, 29.81
pragyvenimo šaltinis △ 21.50
Viešpats ir △ 30.41
Šukadeva Gosvāmis
apie
apsivalymą bhaktų bendrijos dėka 30.41
materialistus 22.23
mahājana 21.28
munis 24.59
papasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“ 20.24
Parīkṣito pokalbiai su △ 24.16
pasakojimai **31.26–28, 31.30–31**
Šukī **24.11**
Šukla **24.8**
Šukrācārya ir Yayātis, istorija 27.20
Śūnya-vāda, apibrėžimas 23.17
Śūnya-vādžiai 22.33
„Švetāšvatara Upaniṣada“ apie sielą ir Supersielą 28.51

„Švetāśvatara Upaniṣada“ apie (tęsinys)
tikėjimą į Viešpatį ir dvasinį mokytoją 28.65
vedinį žinojimą Viešpaties ir dvasinio mokytojo malone 24.53

Š

Šeima (šeiminis gyvenimas)
apribojimai lytiniam gyvenimui △ 27.5
bevertė be Kṛṣṇos sąmonės 26.13
Dievybių garbinimas △ 30.28
dvasinė △ 26.16, 27.6, 28.18, **30.19**, 31.29
garbhādhāna-saṁskāra △ 31.10
gṛhamedhių △ 25.39, 27.9
ideali △ 26.17
ir kūno dalys, palyg. **28.11**
kaip nuolaida juslių tenkinimui 31.6
laikina 24.66, 27.12
materialistiška △ 25.13, 27.3, **29.54**, 30.19, 31.1
moterys ginamos △ 25.21, 26.17
nuopuolis △ įtakoje 27.2
palyginama su
gėlių sodu **29.53**
mišku 25.19
šuliniu 25.6, 29.54
pasitraukimas iš △ 23.4
žr. taip pat Atsižadėjimas; *Sannyāsa*
poligaminė △ 26.6, 30.16
Pracetai palieka △ **31.1**
Prācīnabarhiṣatas atsižada △ 31.1
prisirišimas prie △ **22.10**
protėviai 29.13, 29.46
puolusių pusdievių ir *yogų* △ 24.4
religinga △ 26.17, 27.1
santykiai △ ir šiaudai tarp bangų, palyg. 28.60
senatvėje **28.7–9**
siekiant juslinių malonumų 27.10, **29.54**, 31.5
skyrybos △ 25.56
šeimos nariai kaip vyro ekspansijos 28.17
varṇāśrama-dharmos sistemoje 27.24
vyras ir žmona △ 23.20
Šeima (šeiminis gyvenimas) (tęsinys)
žr. taip pat Gṛhastha; Motina; Santuoka; Tėvai; Tėvas; Vyras; Žmona
Šeimos žmonės. *Žr. Gṛhastha*
Šiaurinė žvaigždė 29.44
Širdis
apvalymas **22.20**, 24.59
siela ir Supersiela △ 22.26, **22.37**
Viešpats △ 24.33, 24.41, **24.64, 24.70**
Šlovė, materiali 25.10
Šunys saugo šeimininkus 22.11
Švara 25.13, 27.24, 28.36
Šventieji
apibrėžimas 21.28
bendrija 22.15
karaliai buvo △ 20.15, 22.45
klausimai ir atsakymai △ bendrijoje naudingi visiems **22.18–19**
lyderiai turi klausyti △ 22.45
materialistai ir △ 22.15, 22.36
palaimino Pṛthu **21.48**
skleidžia dvasinį žinojimą **22.47**
sukūrė Pṛthu 22.43
sutikimas **22.10**
žr. taip pat Bhaktai; Dvasinis mokytojas; Išminčiai
Šventyklos, Aukščiausiojo Viešpaties
dvasinis pasaulis ir △, palyg. 23.5
garbinimas △ 29.75, 30.27
ir budistų šventyklos, palyg. 24.44
transcendentinis gyvenimas △ 23.5
Šventos vietos
apvalymas 30.37
bhaktai kaip △ 22.11
Gaṅgā-sāgara 29.81
Kapilāśrama 29.81
Šventraščiai
apie gyvūnų atnašavimus 26.1
aprašo senovės istoriją 29.44
bhaktai seka △ priesakais 28.32
būtini 26.12
dvasinis mokytojas reikalingas kad suvoktume △ 29.55
yogai apsišaukėliai atmeta △ 26.6
kaip Viešpaties nurodymai 28.60
nepaisymas kaip nuodėminga veikla 27.5
siekiantiems juslinių malonumų **29.13**

Šventraščiai (tęsinys)
suteikia žinojimą **29.13**
taisyklės, pateiktos △ 26.6
Viešpats atsiskleidžia △ 29.3
Šventųjų vardų kartojimas 26.1
bhakto kasdienė pareiga 22.24, 24.70
nuolatos 23.7, 24.70
nusižengimai △ 21.37, 24.30
suteikia ryžto 23.8
šešiolika ratų kasdien 22.24, 24.70
šlovingas 24.14
tinkamas Kali-yugoje 23.7
žr. taip pat Aukščiausiojo Viešpaties šlovinimas; Hare Kṛṣṇa kartojimas; Klausymasis apie Viešpatį; *Saṅkīrtana-yajña*

T

Taika (ramybė)
Brahmā atsakingas už △ 30.46
pasiekiama Kṛṣṇos sąmonės dėka 23.25, 24.66
saṅkīrtana kaip △ priežastis 30.36
tyri bhaktai pasiekia △ 22.49
Tamo-guṇa. Žr. Neišmanymo *guṇa*
Tāmraparṇī, upė **28.35**
Tapaloka 30.2
Tapasya, apibrėžimas 23.4. *Žr. taip pat* Askezės
Tapasvī, apibrėžimas 22.15
Tapo-vana, apibrėžimas 23.3
Taṭasthā śakti, apibrėžimas 22.38
Teoriniai samprotavimai 26.8, 27.9, 29.55
materialios bendrijos dėka 22.14
nepadės pažinti Absoliučios Tiesos 22.38
Tėvai 20.15, 22.53. *Žr. taip pat* Motina; Tėvas
Tėvas
duktė seka paskui △ 21.30
pareiga 21.46, 24.19
pradedant vaikus 22.53
sūnus gali išgelbėti △ 21.46
vaikai ir bhaktai, palyg. 20.20, 20.31
Viešpaties atstovas 24.19
Viešpats ir △, palyg. 22.42
Tėvas (tęsinys)
žr. taip pat Šeima; Tėvai
Ṭhākura Haridāsa 21.41, 24.70
pamėgdžiotojai 29.1b
Tikėjimas
Vedomis 21.42
Viešpačiu 21.42, **22.20**, 28.65
Tīrtha-pādīya, apibrėžimas 22.11
Tyla kaip pasakojimai apie Kṛṣṇą 24.71
Tyra atsidavimo tarnystė 20.16, 23.10
dovanota Pracetams **30.18**
požymiai 29.46
Viešpatį pažinti galima tik △ dėka 29.44
Tyri bhaktai
atsidavimo tarnystė △ dėka 24.76
atsidavusios sielos 20.31
bebaimiai 30.37
bendrija 24.59, **30.34**
bendruomenė 30.24
dvasinis mokytojas turi būti △ 29.51
gailestingi 21.47
ir išdžiūvęs kokoso riešutas, palyg. 22.26
išvaduoti 29.66
kalba transcendentiniu garsu **20.25**
kartoja Hare Kṛṣṇa *mantrą* 24.32
klausymasis apie Viešpatį iš △ lūpų **20.24–26**
kūnas 22.26
nedomina juslių tenkinimas 22.52
neturi troškimų 30.2, **31.21**
„nugali“ Viešpatį 28.29, **31.20**
palaiminimai būtini 24.57
pareigos 20.32
pergalingi 28.29
Pṛthu kaip △ 21.52
retai sutinkami 24.20
savybės 20.16, 21.44
sutinkami ankstesnių doringų darbų dėka 22.7
tarnystė △ 22.22
transcendentiniai 29.66, 30.23, 31.19
veikla 22.50
Viešpaties atstovai 21.27
Viešpaties prielankumas △ 20.19
Viešpats Pats moko △ 24.33, 28.42
Tobulėjimas, dvasinis
ajñāta-sukṛti dėka 22.7

Tobulėjimas, dvasinis (tęsinys)
atlaidumas byloja apie △ 20.3
bendraujant su bhaktais 24.59
ir lytinio gyvenimo atsižadėjimas 23.30
klausant pasakojimų apie Dievą 22.23, 22.25
klausant tyro bhakto pasakojimų 20.25
kvalifikacija △ **22.24**, 22.24
nusiženginiai sustabdo △ 21.37
patikrinamas mirties metu 23.13
persivalgymas trikdo △ 23.5
pokalbių apie Kṛṣṇą dėka 24.71
praktikuojant *bhakti-yogą* 21.32
puoselėjant bebaimiškumą 24.52
tarnaujant tyram bhaktui 22.22
Viešpaties ir dvasinio mokytojo malone 24.52
Tobulybė
apibrėžimas 24.12
bhaktai pasiekia △ 24.54, **24.74**
evoliucijos proceso △ 24.29
Kṛṣnos sąmonė kaip religijos △ 31.9
meditacijos △ 24.15
nustatytų pareigų △ 24.72
pasiekiama
atsidavimo tarnystės praktika 23.32, 28.29, 29.38, **29.82, 31.9**
kartojant Hare Kṛṣṇa 24.14, 24.43
kartojant ir skleidžiant Kṛṣṇos sąmonę 24.67
klausant apie Viešpatį 20.29
klausant tyrų bhaktų pasakojimų 20.25
Kṛṣnos sąmonės dėka 20.15, 21.31
tarnaujant Dievui 24.77
Pracetams 30.1, **31.1–2**
sąlygotoms sieloms 21.34
žinojimo △ **31.1–2**
žmonėms
yra atsidavimo tarnystė **31.9**
retai pasiekiama 30.1
Traivargya, apibrėžimas 22.35
Transcendencija
klausimai apie △ 22.21
pasiekiama atsidavimo tarnyste 23.9, 23.14
Transcendentalistai
bendrauja su bhaktais 22.19
dvasinis △ intelektas 20.2
Transcendentalistai (tęsinys)
negresia sunaikinimas 24.56
trys △ tipai 22.16, 22.39, 24.55
Traukos dėsnis 24.35
Tretā yuga 30.49
Tridaṇḍis sannyāsis 22.11
Tridaśa-pūr, apibrėžimas 24.57
Tritayātmaka, apibrėžimas 31.18
Troškimai
atsidavimo tarnystė anapus materialių △ **22.39**
atsidavimo tarnystė išpildo △ 23.32, 24.77
bhaktų △ 23.13, 24.20, **30.10, 30.33**
išpildantys medžiai 30.32
išsivadavimas iš materialių △ **22.27–28**
materialūs △
anarthos 29.37
apvalymas **22.20**, 22.30
atsiveria bhaktui Kṛṣṇos malone **29.69**
atsižadėjimas suteikia pasitenkinimą **20.9**
gaunami palaiminimo dėka **30.10**
ir upės bangos, palyg. 22.39
įsikūnijimo priežastis 28.53
išpildomi sapnuose 29.69
įtakoti juslių 25.27
kūniškos sampratos priežastis **22.28**
materialaus gyvenimo priežastis **29.30**, 29.75
paskata garbinti pusdievius 25.28, 29.45, 30.2, 30.38
pašalinami puoselėjant Kṛṣṇos sąmonę 29.69
patenkinimas vykdomas grubaus kūno dėka 29.61, 29.70
pernešami ir saugomi prote 29.62, **29.68, 29.77**
pernešami subtilaus kūno 28.17, 29.61, **29.65, 29.68**
sąlygoja **29.78**
siekiant pamėgdžioti Viešpatį 29.83
sielų persikūnijimo priežastis 29.65, **29.66**, 29.78
skatina karminei veiklai 23.8
telkiasi širdyje 25.15
žlugimas 28.7

Troškimai (tęsinys)
materialūs △
žr. taip pat Geismas; Juslių tenkinimas; Lytinis gyvenimas; Prisirišimai
subtilus kūnas perneša △ 28.17, 29.61, **29.65, 29.68**
Supersiela primena apie materialius △ 29.60, 30.26
tobulumas 30.10
Viešpats žino △ **30.29**
Viešpats žino materialius △ 29.60, 30.26, **30.29**
žemesnieji ir aukštesnieji △ 22.39
Troškimų medžiai 30.32
Trūkumai, keturi 21.27, 21.42
Turtai (vertenybės)
atsižadėjimas **30.19**
bhagavān reiškia △ 31.8
dorybių dėka **21.44**, 21.44
ir aistros *guṇa* 26.3
karaliaus lobyne 22.44
karma nulemia △ 29.32
Kṛṣṇos △ **21.38**
materialūs △
apgaulingi 21.38
bhaktui 22.36, 24.27
ir Pṛthu **22.52**
materialistų siekis 22.36
natūralūs △ 21.1
panaudojami tarnaujant Kṛṣṇai 27.24, 29.55
prisirišimas prie △ 25.10, 26.11, 27.18, 30.19, **31.21**
šventyklos reikmėms 27.24
Viešpats kaip △ savininkas 27.10
vyriausybė netinkamai naudoja △ 25.10, 27.17

U

Udbhij-ja, apibrėžimas 24.64
Ugnis
dievas **24.11**
ir sąmonės puoselėjimas, analogija **21.35**
naudojimas aukojimuose 21.41
Ugnis (tęsinys)
pusdieviai **24.4**
virškinimo △ ir atsidavimo tarnystė, analogija 23.11
Ugra-karma, apibrėžimas 29.28
Upa, apibrėžimas 24.20
„Upadeśāmṛta“ apie apribojimus Kṛṣṇos sąmonės praktikoje 26.13
Upādhi, apibrėžimas 22.29
Upaniṣados apie Viešpatį ir gyvąją esybę kaip medyje tupinčius paukščius 24.64
Upāsana-kāṇḍa, apibrėžimas 20.30
Upės bangos ir materialūs troškimai, analogija 22.39
Uttama-adhikaris, apibrėžimas 22.16
Uttānapāda, karalius **21.28, 31.26**
Uttara-paṇcāla **25.51, 29.13**
Užmarštis
ankstesnius gimimus 29.61
apie artėjančią mirtį **29.53**
apie dvasinį gyvenimą, kaip lytinio gyvenimo pasekmė 25.32
apie grubų kūną **29.71**

V

Vaidarbhī 28.34, 28.65
atsižadėjimas **28.43–44**
brahmanas moko △ **28.51–64**
Malayadhvaja kaip △ vyras **28.29**
santuoka **28.29**
sielvartauja dėl vyro mirties **28.45–50**
Supersiela moko △ **28.52–64**
Vaidarbhī, apibrėžimas 28.65
Vaiduokliai 26.10, 29.6, 29.61
Vaikai 27.1
bhaktų △ 28.32
du △ pradėjimo būdai 22.62
gyvūnai ir △, palyg. 25.19
kaip susilaukti kvalifikuotų △ 23.33
kaip šalutinis produktas 27.7
kalba lyginama su kamanės dūzgimu **29.53–54**
nekalti, bet ne išsivadavę 29.72
nepageidautini △ 27.7
netrikdo lytiniai troškimai 22.12

Vaikai (tęsinys)
pradėjimo apeigos 27.7
praeityje △ turėta daug 27.6
primena gyvūnus 20.14
religingi △ 27.7
vagys ir △, palyg. 25.19, **27.4**
varṇa-saṅkara 27.7, 31.1
vyro ekspansija 28.18
Vaikuṇṭha
kaip tikrieji namai 29.48
klausymasis ir pasakojimai apie Viešpatį sukuria △ aplinką 30.33
pakilimas į △ 29.13
žr. taip pat Dvasinis pasaulis
Vaikuṇṭha, apibrėžimas 30.35
Vairāgya, apibrėžimas 21.32. *Žr. taip pat* Atsižadėjimas
Vaišasa **25.53, 29.15**
Vaišyai
brahmanai pataria △ 22.46
klausymasis apie Pṛthu palankus △ **23.32**
pagal gimimą ir ypatybes 23.32
pareigos 21.33, 29.81
pragyvenimo šaltinis △ 21.50
Vaiṣṇava-aparādha, apibrėžimas 21.37, 26.24. *Žr. taip pat* Nusižengimai
Vaiṣṇavai. Žr. Bhaktai
Vaitaraṇī vandenynas 22.40
Vaivasvata Manu 30.19, 30.49
Vakarų šalys
„Bhagavad-gītā“ △ 22.19
gimimas △ 25.5
ir neregys, palyg. 25.13
Kṛṣṇos sąmonės judėjimas △ 23.5
Kṛṣṇos sąmonės judėjimas reikalingas △ 25.52
materializmas △ 25.13, 26.26
pseudojogai △ 23.8
skyrybos △ 25.56
šuns gyvenimas △ 29.30
Valgymas
apribojimai △ 26.11, 28.36
arijams 30.40
bhaktui 22.24
Dhruvos Mahārājos askezės △ 30.4
gyvūnams 25.11
nuodėmingoje arba pašventintoje vietoje 21.24
Valgymas (tęsinys)
pagal *guṇas* 26.11
persivalgymas 23.5
savitvarda △ 28.36, 30.40
žr. taip pat Badas; Maistas; *Prasāda*
Vallabha-sampradāya 24.18
Vālmīkis 30.3
Valtis
ir Viešpaties lotosinės pėdos, palyg. **22.40, 23.39**
ir žmogaus gyvenimas, palyg. 23.28
Vānaprasthos 26.11, 28.3
askezės 23.4, **28.44**
gali pulti 26.13
reikalinga 29.54
vyras ir žmona △ pakopoje 23.20
Vandenynas
materialus pasaulis ir △, palyg. **22.40**, 24.20, **24.75**
Pracetai tramdo kūną △ **24.14**
Priežasčių △ (Vaitaraṇī) 22.40
Pṛthu ir △, palyg. 22.58
Vandens gyviai **24.20**, 24.29
Vandens telkinys ir didžios sielos protas, analogija **24.20**
Vanduo
atspindys △ ir gyvoji esybė apimta kūniškos būties sampratos, palyg. **22.29**
ir askezės 23.6
telkinys ir didžios sielos protas, palyg. **24.20**
Vāṇī 28.48, 28.51
Vapuḥ 28.48, 28.51
„Varāha Purāṇa“ apie
demoniškus brahmanus Kali-yugoje 21.40
Viešpaties skleidinius 28.53
Varṇa-saṅkara 27.8, 31.1
Varṇāśrama-dharma
atsiribojimas nuo △ 29.46
būtina 29.54
Caitanyos požiūris į △ 24.53
dvasiniai *āśramai* △ 28.27, 29.81
ir šeiminis gyvenimas 27.23
ir vyriausybė 29.81
išsivadavimas △ dėka 20.15
karaliaus pareiga mokyti △ **21.24**
pareigos △ 20.13, 21.7, 29.81

Varṇāśrama-dharma (tęsinys)
poligamija △ 26.6
reguliuoja lytinį gyvenimą 25.39
skirta vis labiau atsižadėti nuo materialaus pasaulio 28.27
socialinės klasės △ 25.38, 29.81
Viešpaties patenkinimui 20.28, 21.27
Varuṇa **22.59**
Varžybos dvasiniame pasaulyje 20.27
Vasiṣṭha **24.4**, 24.72
Vasudeva **30.24**
Vāsudeva 28.39, **29.37**
vardo reikšmė **30.24**, 30.42
Viešpats kaip △ **29.37, 30.24, 30.42**
Vaṭodakā, upė **28.35**
Veda, apibrėžimas 26.7
„Vedānta-sūtra“ apie
Absoliučią Tiesą kaip visa ko šaltinį 29.56, 30.25, 31.17
klausimus susijusius su Absoliučia Tiesa 25.5, 25.26
klausimus susijusius su Brahmanu 22.21, 24.60
visa ko pradžią 21.27, 24.42
Vedinė kultūra
anksčiau buvo paplitusi po visą pasaulį 21.12
arijai seka △ 20.26
aukų atnašavimai △ 21.41
Dievo Asmuo kaip △ tikslas 23.4
gamtos ištekliai △ 21.1
garbhādhāna-saṁskāra △ 31.10
ir šiuolaikinė civilizacija 22.34
moko atsižadėjimo 28.3
santuoka △ 21.46, 24.11
svečių sutikimas △ 21.4, 22.10
valgymo įpročiai △ 21.24
vyras ir žmona △ 23.4, 23.20–21
vyriausybė △ 25.1, 26.21, 29.81
žr. taip pat Indija; *Varṇāśrama-dharma;* Vedos; Vedų priesakai
Vedos 26.8
ateistai atmeta △ 21.27
atskleidžia atsidavimo tarnystę 27.24, 29.37
aukų atnašavimai, rekomenduojami △ 21.34
bhaktai, žinantys △ 21.42, 22.16
bhaktas jau išstudijavo △ 29.50
Vedos (tęsinys)
Brahmā pirmasis išgirdo △ 26.7
gamtos *guṇos* ir △ 20.5, 26.8
gyvūnų aukojimai △ 26.1
kaip tobulos žinios 26.8
kaip transcendentinis garsas 21.23, 24.40
Kṛṣṇa kaip △ objektas, sudarytojas ir žinovas 29.56, 30.39
Kṛṣṇa kaip △ tikslas 29.56, 30.22, 31.11
kvaili △ pasekėjai 20.30
materialistai atmeta △ **26.8**
materialistai piktnaudžiauja △ **29.48**
materialus žinojimas △ 26.8, 29.55
neklystantis △ žinojimas 21.27
nurodymai vyriausybei 22.45
paaiškina pusdievių garbinimą **29.45**
puošni △ kalba 29.47
reguliuoja lytinį gyvenimą 25.39
regulos
brahmacārių išsilavinimui 28.3
gyvūnų žudymui **26.6**
grhasthoms 25.39
ir vyriausybės leidimai, palyg. 26.7
juslių tenkinimui 25.39, **26.6**
santuokai 27.8, 28.3, 30.16
tarnystei dvasiniam mokytojui 28.65
tobulos 26.7
turi būti vykdomos 26.8
vertė ir poreikis jomis sekti 26.6
rekomenduoja šventųjų vardų kartojimą 30.22
ritualai △ **29.47–48**, 29.56
kaip materialūs **29.46**, 29.56
suteikia žinių 26.8, 26.24, **29.45**
suvokiamos Viešpaties ir dvasinio mokytojo dėka 24.52
tikrųjų namų pažinimas kaip △ paskirtis **29.48**
veda žmonių civilizaciją 28.3
veiklos apibūdinimas △ 20.30
žinovai **29.44**
žr. taip pat Šventraščiai; Vedų išmintis; Vedų priesakai; Vedų raštai
Vedų priesakai 22.37, 23.5
lyderiai turi žinoti △ 22.45
žr. taip pat Reguliatyvieji principai; Religija; *Varṇāśrama-dharma;* Vedinė kultūra

Vedų raštai 26.8, 28.60
apie gyvenimą kitose planetose 20.35
žr. taip pat „Bhagavad-gītā“; Šventraščiai; „Śrīmad-Bhāgavatam“; Vedos
Veidas kaip proto rodiklis 21.15
Veidrodis atspindžio analogijoje **22.29**
Veikla
apvalymas 24.43
filosofai neigia △ 22.33
gamta kontroliuoja △ 24.66
hedonistinė △ **22.34**, 22.34
materiali △
atliekama *karmių, jñānių* ir *yogų* 23.28
iliuzinė 20.5
ir vaiko žaidimai, palyg. 22.36
neįtakoja bhaktų 22.52
sutepta 21.34
žr. taip pat Doringa veikla; Juslių tenkinimas; *Karma;* Karminė veikla; Nuodėminga veikla
palanki ir nepalanki △ 22.13, **22.14**
Pṛthu ir Arci △ nesuvokiama 23.26
sąlygota △ ir išvaduota 22.27
tyro bhakto △ 22.50
vaisiai 21.11, **21.26**, 22.51
Vedos aprašo trijų tipų △ 20.30
Vėjas, Viešpats palyginamas su △ 24.65
Vena, karalius
ateistas 21.30
brahmanai nužudė △ 22.45
Pṛthu išgelbėjo △ **21.46**
Pṛthu tėvas 22.43
Venera, planeta 23.26
Vibhinnāṁśa skleidiniai 22.29, 28.53
Vibhrājita **25.47, 29.10**
Vidarbha **28.28**
Vidarbha-rājasiṁha, apibrėžimas 28.65
Vidhi-mārga, apibrėžimas 24.45
Vidyā ir *avidyā* 25.31
Vidyāpatis apie juslių tenkinimą 25.12
Vidura **25.1, 31.30**
apie
Pracetus ir Šivą **24.16**
Pṛthu **21.9–10**
Šivą kaip retai sutinkamą **24.17**
garbina dvasinį mokytoją **31.28–29**
pasakojimas **30.1–2, 31.29**
Vienovė
dvasinis požiūris į △ 22.28
impersonalistų suvokimas apie △ 22.37–38
ir skirtybė, Viešpaties ir gyvosios esybės 22.38
tobulas △ suvokimas 22.27
Viešpaties šlovinimas
apvalomasis △ poveikis 22.20
Pṛthu atlieka △ **21.49**
tyras bhaktas atlieka △ **20.24–26**
Viešpats randasi △ 21.41
Vigraha, apibrėžimas 24.45
Vijayadhvaja Tīrtha ir papildomi „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmai 29.85
Vijñāna, apibrėžimas 21.32, 22.33
Vimukta-saṅga, apibrėžimas 23.39
Vinodapātram, apibrėžimas 22.47
Vipaṇa **25.49, 29.11**
Vipra, apibrėžimas 24.42
Vipralambha-sakhya, apibrėžimas 24.45
Vīra ir *dhīra,* palyg. 29.82
Vīrabhadra 30.48
Vīrarāghava Ācārya apie Aukščiausiojo Viešpaties ginklus 30.6
bhagavad-dharmiṇaḥ 23.10
Vīrya, apibrėžimas 28.65
Virškinimo ugnis ir atsidavimo tarnystė, palyg. 23.11
Visata
ašis 29.44
Brahmā kaip △ valdytojas 30.46
evoliucija △ 24.29
gyvosios esybės klajoja po △ 21.51
iš Viešpaties bambos 24.50
Kṛṣnos spindesyje 24.28
Mahā-Viṣṇu iškvepia △ 24.61
planetų judėjimas △ 31.16
planetų sistemos 20.36
Priežasčių vandenyne 22.40
Viešpaties buvimas △ 24.60
Viešpaties pavidalai △ palaikymui **30.23**
Viešpaties pavidalai △ valdymui **30.23**
Viešpats palaiko △ 22.56, 24.40
žr. taip pat Dvasinis pasaulis; Kūrimas; Materiali gamta; Materialus pasaulis; Planetos

Visatos pavidalas
Arjuna išsigando △ 24.45
sudėtis **24.39, 24.62**
Visuomenė, žmonių
„Bhagavad-gītā“ labai naudinga △ 22.43
bhaktai △ 21.50
brahmanai △ 21.50, 22.46
dvasinis žinojimas būtinas △ 22.47
gyvūnų lygyje 22.36
ir avilys, palyg. 24.64
Kali-yugoje 22.36
karas △ 20.15
karvių skerdimas △ 21.44
padaliniai 21.22, 24.29
religiniai principai △ 22.36
tikslas **22.21**
žr. taip pat Civilizacija, šiuolaikinė; Žmonės; Gyvenimas; *Varṇāśrama-dharma;* Vedų kultūra
Viṣaya, apibrėžimas 25.30
Viṣayī, apibrėžimas 25.9
Viṣṇu apie
Aukščiausiąją Sielą **20.7**
dvasinį mokytoją 20.13
Indrą **20.2**
karalius (doringus ir nedorėlius) **20.14**
kūniškos būties sampratos atsisakymą **20.5–6**
materiją, dvasią ir bhaktą **20.12**
pakilimą virš gamtos *guṇų* **20.8**
priskirtas pareigas ir atsidavimo tarnystę **20.9**
Pṛthu pareigas **20.13, 20.15**
tyrą bhaktą **20.10**
Viešpaties prielankumą išaukštintai sielai
žinojimą siekiant išvadavimo **20.11**
žmogaus intelektą **20.3**
„Viṣṇu Purāṇa“ apie
Kṛṣną, karves ir brahmanišką kultūrą 21.38
varṇāśrama-dharmą 20.28, 21.27
Viešpatį ir Jo energijas 28.63
Viṣṇu garbinimą 21.34, 24.62
Viṣṇu, Viešpats **30.23**
atlieka pusdievio vaidmenį 20.22
Brahmā pavaldus △ 24.50, 24.72
Viṣṇu, Viešpats (tęsinys)
Brahmā, Śiva ir △, palyg. 30.23
garbinimas 23.31, 24.62
guṇa-avatāra 30.23
ir pienas, palyg. 30.23
kaip Viešpats 20.22
karmių požiūris į △ 24.28
Lakṣmī ir △ 25.28
Mahā-△ 31.15
materialus pasaulis kaip △ sapnas 29.83
pasakojimas **30.8–20**
pavidalas 24.45, 30.6
skleidiniai 30.24
Śiva ir △ 24.72, 30.38
virš *guṇų* 30.24
viṣṇu-tattvos 28.53, 30.24
viśuddha-sattva 30.24
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Garbhodakaśāyī Viṣṇu; Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu; Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu; Nārāyaṇa; Supersiela
Viṣṇu-jvāra 28.11
Viṣṇupriyā-devī 23.20
Viṣṇusvāmi-sampradāya 24.18, 24.76, 28.31
Viṣṇu-tattva 28.53, 30.24
Viśruta, Pracetų sūnus 30.12
Viṣūcīna **25.55**
Viṣūcīna, apibrėžimas **29.16**
Viśvāmitra Munis 22.21, 24.12, 30.13
Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura apie
ātmani 22.41
atsidavimo tarnystės „ugnį“ 23.11
dvasinį mokytoją
gerbtiną kaip Viešpatį 22.4, 23.18, 28.43, 29.51, 31.8
kaip Viešpaties artimiausią tarną 29.51
malonę 28.34, 28.52, 28.65
išskirtinę galimybę pamatyti Viešpatį atsidavimo dėka 28.51
karma-kāṇḍos veiklą 21.34
saulės dievą kaip *paramahaṁsą* 24.36
tarnystę dvasinio mokytojo nurodymams 21.40, 24.15
Viešpatį kaip Aukščiausiąją Sielą 20.7

Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura apie (tęsinys)
Viešpaties patenkinimą dvasinio mokytojo malone 21.39, 22.8
Viṣva-rūpa, apibrėžimas 24.45
Vivasvānas 22.54, 28.31, 31.16
Vivṛddha-sattva, apibrėžimas 21.52
Vyāsadeva 24.59
Nārada Munis moko △ 27.11, 28.28
priklauso mokinių sekai 26.7
Vyras
globoja žmoną 25.21, 25.42, 26.17
herojus šeimoje 25.41
mirtis 28.49
santykiai su žmona 27.1
Vaikuṇṭhoje 23.29
žmona seka paskui △ 23.3, 23.20, 23.29
žmonos prisirišimas prie △ 25.29, 28.19, 28.49
žr. taip pat Santuoka; Šeima
Vyriausybė
gina 26.21
ir mokesčiai 27.18
ir vyno pramonė 20.21, 22.34
įstatymai 26.7
Kali-yugoje 27.18, 29.28, 29.81
Kṛṣṇos sąmonė būtina △ 21.25
lyderiai
atlieka atsidavimo tarnystę 21.36
atsakingi už piliečių nuodėmes 20.21
egoistiški ir šventi, palyg. 20.15
godūs 24.66
kaip materialistiški 25.10, **26.6**, 28.21, 29.77
kaip Viešpaties atstovai 21.49
mirties metu patenka į komą 29.77
neišmanyme 24.75
pareigos 22.55
Pṛthu pavyzdys 21.10, 22.55
žemiau už brahmanus ir *vaiṣṇavus* **21.37**, 21.50
žinantys dvasinį mokslą 29.75
žudo gyvūnus **26.6**
žr. taip pat Karaliai; *Kṣatriyai*
musulmonų △ ir Kṛṣṇos sąmonės judėjimas 29.57
pareigos 21.22
Vyriausybė (tęsinys)
pasaulietinė △ 20.14
šiuolaikinė △ ir Vedų laikais, palyg. 22.45, 29.81
Vedose nurodoma △ santvarka 25.1, 29.81
Viešpats ir △, palyg. 24.61
visatos △ **29.44**, 30.13
žr. taip pat Civilizacija, šiuolaikinė; Nacijos; Politikai; Visuomenė, žmonių
Vrata, apibrėžimas 27.1
Vṛddh-sevayā, apibrėžimas 20.5
Vṛka **22.54, 24.2**
Vṛkāsura 24.24
Vṛndāvana 29.14, 29.54
bhaktų bendrija △ 29.40
gyventojai kaip Kṛṣṇos geriausi tarnai 24.45
Goloka (Kṛṣṇaloka) 20.36, 23.13, 24.29
Kṛṣṇa apsireiškia △ 20.36
Nanda Mahārāja valdė △ 23.33
neofitai △ 29.1b
Rūpos Gosvāmio imituotojai △ 23.5
Śivos šventykla △ 24.30
šeši Gosvāmiai △ 24.45
Viešpaties pavidalas △ 24.44
žr. taip pat Dvasinis pasaulis
Vṛndāvana dāsa Ṭhākura apie bhaktą, išvaduojantį visą visatą 24.58
Vṛṣabhānu, karalius 31.20

Ž

Žemdirbystė 30.44
Žemė, planeta
istorija 29.44
kṣatriyų dinastijos △ 22.54
padėtis visatoje 20.35
Pṛthu ir △ **21.9**, 23.21
pusdieviai niekada neliečia △ 22.48
pusdieviai puola į △ 24.4
septyni △ kontinentai 21.12
vienas karalius valdė △ 21.12, 23.36
Žemė, pradas **31.15**

Žinojimas
apie ankstesnius ar būsimus gyvenimus **29.63–68**
apie kosminį pasaulį **29.79**
apie lytinius malonumus 25.38
apie sielą ir Supersielą **28.40**
apie sielų persikūnijimą 29.6, **29.85**
apie Vedų regulas 26.8
apie Viešpatį
būtinas 29.77
ir Jo pavidalus 29.3
ir Jo žaidimus 29.61
iš Vedų 30.22
yogos praktikos dėka 29.79
kaip gyvenimo tobulybė 29.1a
padeda išsivaduoti 25.4, 28.22, 29.61
pasiekiamas atsidavimo tarnystės dėka 29.3, 29.46, **29.79**, 31.11
retas **29.44**
teoriniais samprotavimais nepasiekiamas 29.44
apie Viešpaties bhaktus 29.3
atsidavimo tarnystė svarbiau už △ 20.30
atsidavimo tarnystei atlikti 25.62, 29.44, 31.13
„Bhagavad-gītos“ dėka 28.64
bhaktai gauna △ kad galėtų suvokti Dievą 28.41, 29.46, 30.20, 31.13
bhaktų dėka 31.27
Brahmā gauna △ per širdį 26.7
brahma-bhūtos lygis kaip △ 25.62
dabartinė religija negali suteikti △ 29.56
dvasinio mokytojo dėka 25.5, 28.64
dvasinis △
atsidavimo tarnystės dėka 25.62, **29.37**
gaunamas iš bhaktų 31.7
iš mokinių sekos 29.75
iš vyriausybės 25.1
kaip žmogaus pareiga 25.26
nedomina *mūḍhų* 25.9
privalumai 25.1, 25.62, 28.64, 29.44, **29.1a**
gaunamas per garsą 24.40
ir teoriniai samprotavimai, palyg. 26.8
iš šventraščių **29.13**, 29.44
išsamus △ 20.7
Žinojimas (tęsinys)
išsivadavimas △ dėka **22.26**, 25.4, 29.61
yogos dėka 29.79
klaidingas △ pamatas **22.31**
klausymosi dėka **29.12–13**
Kṛṣṇos sąmonės dėka 25.34, 28.27, **29.69**
Kṛṣṇos sąmonės judėjimas teikia △ 28.27
māyā sunaikina △ 29.55
materialus △
kāma-śāstroje 25.38
nepadės pažinti Viešpaties **29.44**, 31.11
mokinių sekos dėka 26.7
neišmanymas ir △, palyg. **24.75**
pasiekiamas kartojant Hare Kṛṣṇa 24.40
pelnomas atsidavimo tarnystės dėka 21.32, 25.62, 28.52, **29.37**, 29.46, **29.79**, 30.31
pranyksta iliuzijos įtakoje 29.55
Supersiela suteikia △ apie atsidavimo tarnystę 30.20
Supersielos dėka 29.50, 30.20
suvokiant kūną ir jo savininką 28.40
śruta-dhara 25.50
šventieji skleidžia △ **22.47**
šventųjų karalių △ 29.75
tikėjimo svarba △ gauti 28.65
tobulas △ 26.8
tobulybė **31.1–2**
transcendentinis △ 23.27
vediškasis △ 26.24, **29.42–45**, 30.22
objektas yra Kṛṣṇa 29.56, 30.39
padeda suvokti Absoliučią Tiesą 21.42
skleidžiamas Kṛṣṇos sąmonės judėjimo dėka 21.24
tobulas 26.8, 30.22
Viešpaties dėka
bhaktams 28.41, 29.46, 30.20
ir dvasinio mokytojo dėka 24.52, 28.64
tikintiesiems 28.65
Vedų pavidalu 26.7
Viešpats suteikia bhaktams △ 28.41, 29.46, 30.20, 31.13

Žinojimas (tęsinys)
Viešpats turi △ apie gyvųjų esybių troškimus **30.29**
žmogaus gyvenimas skirtas △ puoselėti 22.33
Žirgo aukojimai, Pṛthu atlieka △ **20.1–2, 24.5**
Žmogaus gyvenimas
atsidavimo tarnystė skirta △ 27.3, 29.53, 31.9
dvasinės △ galimybės 25.26
ir gyvūno gyvenimas, palyg. 25.26, 26.6, 27.5, 29.32
jusliniai malonumai daugiausiai pasiekiami △ 25.12
kova už būvį △ 27.16, 29.32, 29.74
nelaimingoje civilizacijoje 29.28
pakopos vedinėje civilizacijoje 31.1
paskirtis 28.48, 29.48, 30.36
planavimas bevertis △ 29.29
poreikiai 25.26, 28.51, 28.58, 29.40
retas **29.1a**
Satya-yugoje 25.2
tikslai 25.7, 29.47, **30.21**
tobulumas 28.39, 29.1a, 30.39, **31.9**
trukmė 25.2, 27.6, **29.23**, 30.4
varṇāśrama-dharma būtina △ 29.54
Vedų regulos būtinos △ **26.7**
vertė 28.22, 29.4, 29.53, **29.1a**
žr. taip pat Visuomenė; Žmonės
Žmogžudystė
bausmė už △ 25.8, 26.21
bepročio įvykdyta △, pavyzdys 20.3
gyvūnų žudymas kaip △ 25.8
Žmona
daugiau nei viena △ 26.6, 27.5, 30.16
geros savybės △ 28.18
kaip įkvėpimo šaltinis 27.2
kaip priešas 27.1
kalba lyginama su kamanės dūzgimu **29.54**
kontrolė 29.55
kūno pusė 26.17
naudojama jusliniams malonumams 26.17
neskiriama labdarai 22.44
palyginama su
gėle **29.54**
geru intelektu 26.16
Žmona (tęsinys)
palyginama su
kūnu 28.17
vagimi arba plėšiku 25.19
patenkinimas 25.40, 25.56
patraukli △ 26.26
prisirišusi prie vyro 25.29, 28.19, 28.49
religinga △ 26.16
skaisti △ 26.16, 28.18
šeiminio gyvenimo puošmena **29.54**
Vaikuṇṭhoje 23.29
žr. taip pat Moteris; Motina; Santuoka; Šeima; Tėvai
Žmonės (žmogus)
aistros *guṇos* įtakoje **29.28**
apribojimai △ 26.6
askezės △ 21.35
atsižadėjimas △ būtinas 29.54
buveines △ parūpina gamta 30.44
civilizuoti △ 24.29
dar negimę △ **29.72**
degradavę △ Kali-yugoje 26.5
Dievas kaip △ tikslas 23.28
dviejų tipų △ 22.19
ekonominių △ problemų sprendimas 30.44
elnias ir △, palyg. **29.53**
evoliucijos procese 24.29
geriausias iš △ 23.9
gimimas △ 25.8, 26.8, 28.28, **29.28, 29.1a**, 31.9
gyvenimo trukmė 25.43, **27.3**, 27.16, **29.21, 29.23**
gyvūnai ir △, palyg. 22.31
kaip apgavikai ir apgautieji 26.6
kaip racionalūs gyvūnai 29.1a
Kali-yugoje turi kartoti Kare Kṛṣṇa 24.14
kapitalistai 29.28
Kṛṣṇa △ vaidmenyje 21.27
Kṛṣṇos sąmonės judėjimas skirtas △ 30.19
kūrėjai **29.44**
maistas △. *Žr.* Maistas; *Prasāda;* Valdymas
materialistiški △. *Žr.* Materialistai
nedori △, keturi tipai 27.11
neišmanyme 21.23
panašūs į gyvūnus △ 25.26

Žmonės (žmogus) (tęsinys)
pareigos 24.38, 25.40
pažengę △ **20.3**
perteklius 27.9
poligamija ir △ 26.6, 30.16
privalumas būti △ 22.40, 24.75
religiniai principai △ 22.34
santuokoje. *Žr. Gṛhastha;* Šeima
savęs pažinimo procesas △ 22.32–33
senatvėje 27.15
siekia juslinių malonumų 22.55, 29.4
talentai kaip ankstesnių gyvenimų pasekmė 29.64
Žmonės (žmogus) (tęsinys)
tobulumas △ 30.1, 31.9
trūkumai, keturi 21.27, 26.7
valtis ir △, palyg. 23.28
vediškosios kultūros pasekėjai 23.20
Vedų reguloms △ 26.8
Viešpaties gailestingumas △ 22.42
žudymas kare 26.5
žr. taip pat Piliečiai; Sąlygotos sielos; Visuomenė, žmonių
Žmonija. *Žr.* Visuomenė, žmonių; Žmonės
Žvaigždės 29.44